

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

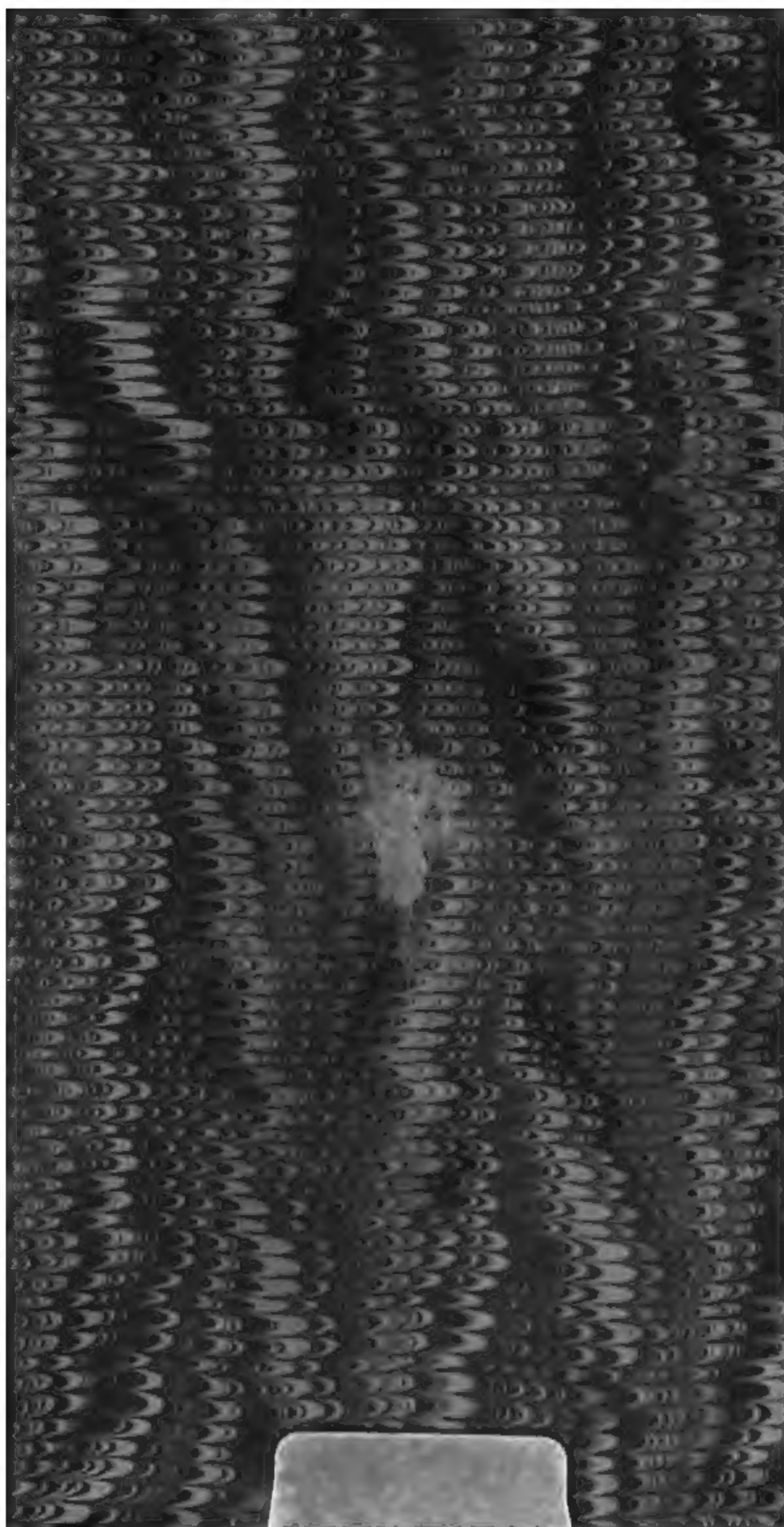
We also ask that you:

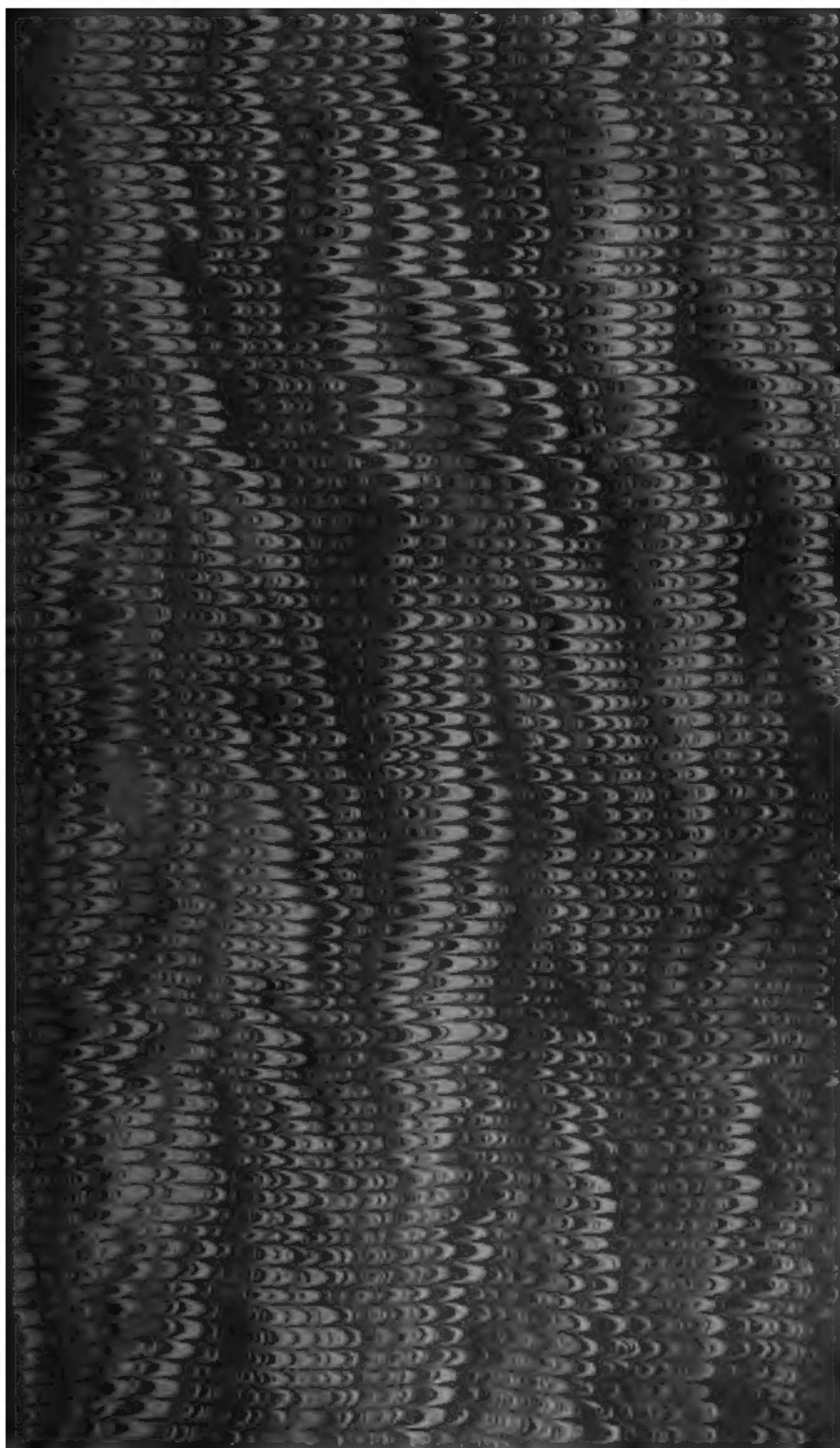
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

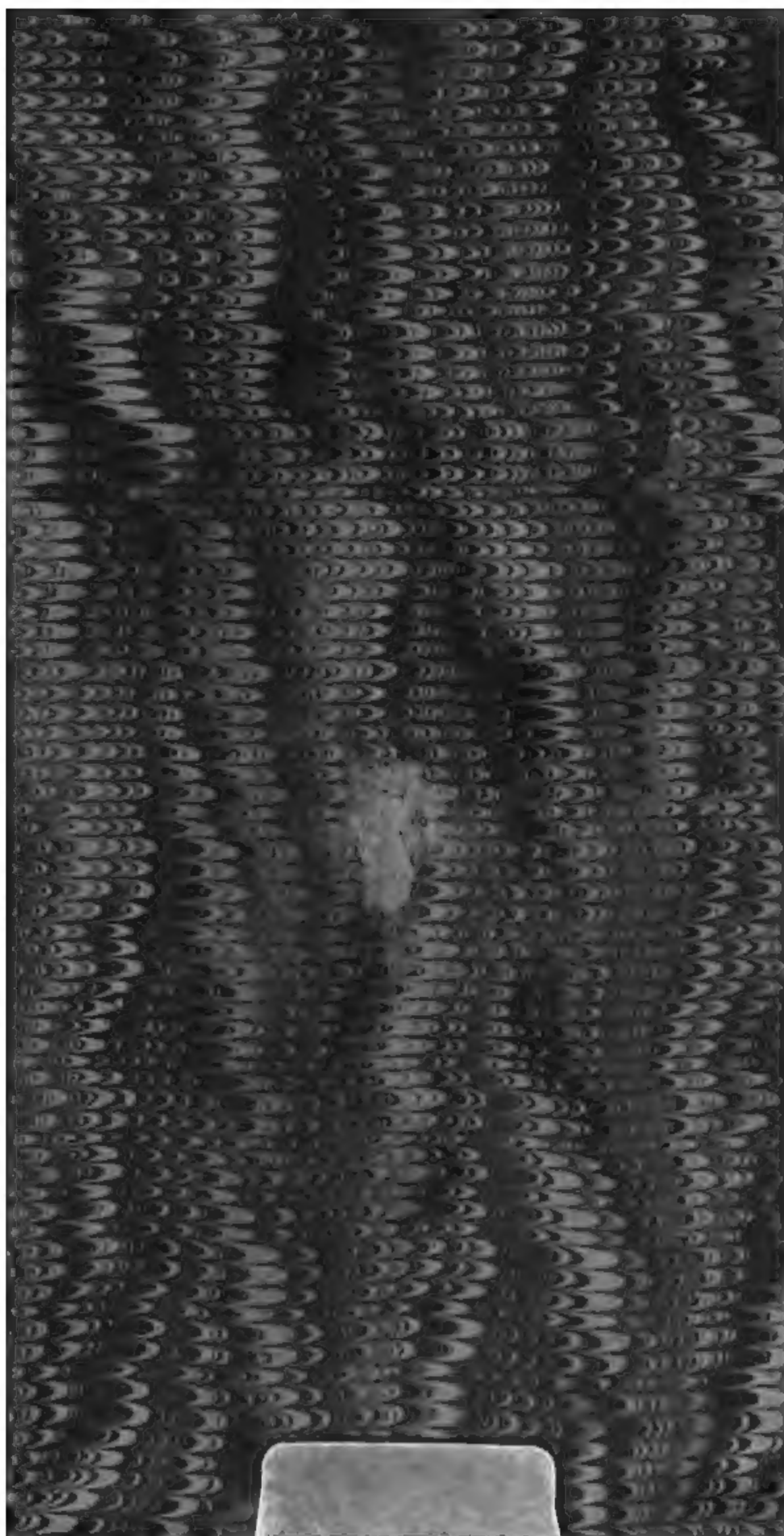
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

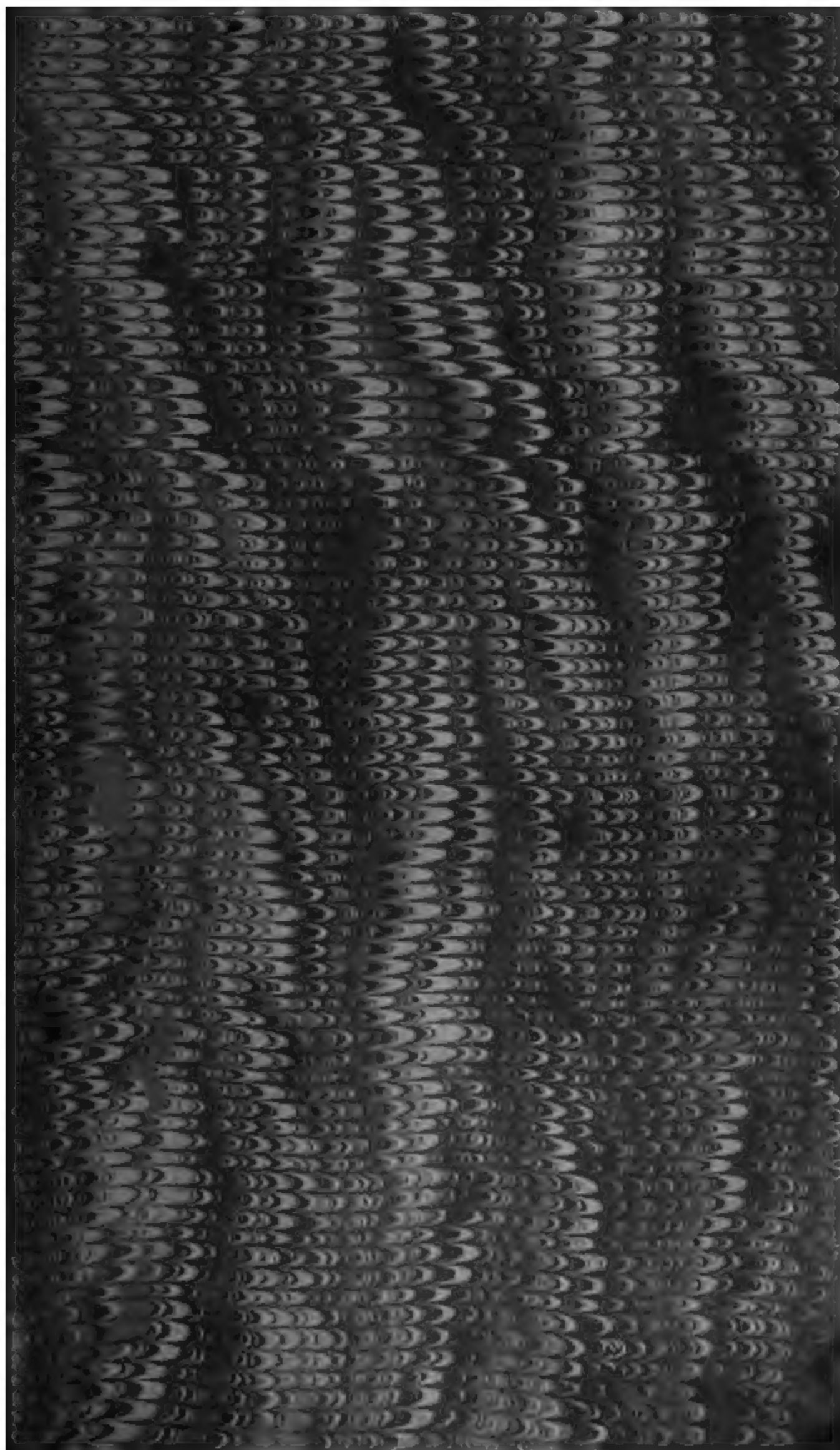

800039691Y

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ,

ΗΤΟΙ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ,
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΥΠΟ

ΙΑΚΩΒΟΥ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ,

ΕΙΣ ΤΡΕΙΣ ΤΟΜΟΥΣ.

ΩΝ Ο Α. ΔΙΑΛΑΜΒΑΝΕΙ ΤΗΝ ΣΤΕΡΕΑΝ, ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΝ ΚΑΙ
ΔΥΤΙΚΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, Ο Β'. ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ ΚΑΙ Ο Γ'.
ΤΑΣ ΝΗΣΟΥΣ ΤΑΣ ΤΕ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΚΑΙ ΜΕ, ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΙΝΑΚΑ,

ΚΑΙ ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΕΡΜΟΥ ΑΡΙΘ. 214.

1853.

246 . . . 214

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ, Χερσόνησος μεγάλη καθιστῶσα τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Ἑλλάδος, περιβρεχομένη κατ' ἀνατολάς ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Μυρτώου πελάγους, κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Κρητικῆς θαλάσσης, κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Ἰωνίου πελάγους καὶ κατ' ἄρκτον ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, καὶ συνάπτουσα τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου. — Τὸ ἐμβαδὸν τῆς Πελοποννήσου εἶναι ὡς ἔγγιστα 350 μιλίων γεωγραφικῶν τετραγωνικῶν· ἡ διάμετρος αὐτῆς ἀπὸ τῆς Ἡλίδος μέχρι τῆς Ἐπιδαύρου, δηλ.: ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς εἶναι ἀκριδέστατα, κατὰ τὸν Πλίνιον, 125 μιλ. Ῥωμ. = 25 μιλ. γεωγρ. τὸ μέγιστον πλάτος ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, δηλ.: ἀπὸ τοῦ Αἰγίου μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλέας 140 μιλ. Ῥωμ. = 38 μιλ. γεωγρ. (1)· κατὰ δὲ τὸν Ἀγαθήμερον, τὸ διάστημα τοῦτο λογίζεται 1400 σταδ. = 35 μιλ. γεωγρ. (2), ὅπερ εὐρίσκεται σύμφωνον ταῖς ἀκριβεστάταις καταμετρήσεσιν, ὅπότεν, ὡς προσδιορίζει ὁ Πτολεμαῖος, καθὰ συνήθως συμβαίνει, ἀφαιρεθῇ τὸ 1/6 τῆς κατ' εὐθείαν γραμμῆς διὰ τὰς ἀναποφεύκτους περιελίξεις. Σειραὶ ὀρέων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μεγάλων καὶ ὑψηλῶν ἐκτείνουσιν κλαδούς κατὰ πᾶ-

(1) Πλιν. β. 4, κ. 6. (2) Ἀγαθήμ. β. 1, κ. 5.

σας τὰς διευθύνσεις, διατρέχουσι τὴν Πελοπόννησον, ἥτις εἶναι ὁλοκλήρως σχεδὸν ὀρεινὴ, ἐξαιρουμένων ἐπιπέδων καὶ ὁμαλῶν τινῶν τόπων κατὰ τὰ παραθαλάσσια· τὰ ὄρη ταῦτα κατὰ πολλὰ μέρη προβαίνοντα μακρὰν εἰς τὴν θάλασσαν, μορφῶσι διὰ τῶν μεταξὺ αὐτῶν κοιλωμάτων κόλπους μεγάλους· ὥστε ἡ παραλία ὁλόκληρος λαμβάνει σχῆμα ὡς φύλλου πλατάνου, ὡς καὶ οἱ ἀρχαῖοι δικαίως παρετήρησαν. Ὡς μέγιστον καὶ ὑψηλότατον τῶν ὀρέων θεωρεῖται ἡ κατὰ τὸ βόρ ἀνατολικὸν τῆς Ἀρκαδίας Κυλλήνη. Οἱ μεγάλοι κόλποι εἰσὶ πέντε· ὁ Κορινθιακὸς, ὁ Σαρωνικὸς, ὁ Ἀργολικὸς, ὁ Λακωνικὸς καὶ ὁ Μεσσηνιακός· κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ὁ Πατραῖος, ὁ τῆς Κυπαρισσίας, ὁ Βοιατικὸς καὶ πολλοὶ ἄλλοι μικροί. Ἀκρωτήρια κύρια εἰσὶ τὸ Σκύλλαιον, ἡ Μαλέα, τὸ Ταΐναρον, ὁ Ἀκρίτας, ὁ Χελωνάτας καὶ ὁ Ἄραξος. Ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν εἶναι ὁ Ἀλφειὸς καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ὁ Εὐρώτας καὶ πλῆθος ἐλασσόνων. — Ἡ Χερσόνησος αὕτη ὠνομάσθη διαφόρως κατὰ διαφόρους καιρούς· Ἀπία ἀπὸ Ἄπιος υἱοῦ τοῦ Τελχῖνος καὶ ἐγγόνου τοῦ Αἰγιαλέως ἢ δισεγγόνου αὐτοῦ κατὰ τὸν Πausανίαν (1)· Πελασγία ἀπὸ Πελασγοῦ τοῦ Ἀρκάδος καὶ πατρὸς τοῦ Λυκάονος, καὶ τέλος Πελοπόννησος ἀπὸ Πέλοπος τοῦ Ταντάλου. — Ἡ Πελοπόννησος ἦν τὸ πάλαι διηρημένη εἰς ἑπτὰ μεγάλα τμήματα, ἕξ παρὰ τὰς τὴν Ἀχαΐαν, τὴν Κορινθίαν, τὴν Ἀργολίδα ἢ Ἀργεῖαν, τὴν Λακωνίαν, τὴν Μεσσηνίαν, τὴν Ἠλείαν καὶ ἐν μεσόγειον καὶ περικυκλούμενον ὑπὸ πάντων τῶν ἄλλων, τὴν Ἀρκαδίαν· ἐκ δὲ τῶν κατοίκων δύο γένη ἦσαν κυρίως αὐτόχθονα, οἱ Ἀχαιοὶ καὶ οἱ Ἀρκάδες· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἦσαν νεήλυδες (2).

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 5. (2) Πaus. Ἠλ. κ. 1.

ἔτι δὲ καὶ οἱ Κυνούριοι, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἦσαν αὐτόχθονες (1). — Κατὰ τοὺς ἀρχαιωτάτους χρόνους ἡ Χερσόνησος αὕτη ἦν βεθυθισμένη εἰς βαθεῖαν ἀγροικίαν καὶ βαρβαρότητα, οἰκουμένη ὑπὸ βιρβάρων ἐθνῶν, τῶν Δρυόπων, Καυκῶνων, Πελασγῶν καὶ Λελέγων, ἕως οὗ ὁ Ἰνάχος ἤγαγε τὴν πρώτην ἀποικίαν ἐξ Αἰγύπτου ἢ κατ' ἄλλους ἐκ Φοινίκης 1586 Π. Χ. (2), καὶ βασιλεύσας αὐτὸς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Φορωνεὺς μετ' αὐτὸν ἐν Ἀργολίδι (3), κατέβησαν πρῶτοι αὐτοὶ τὰ σπέρματα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐξυμερώσεως· μετὰ 16 δὲ ἔτη ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰνάχου, 1570 Π. Χ. ἦλθεν ὁ Δαναὸς, ἄγων ἐτέραν ἀποικίαν ἐξ Αἰγύπτου. Τῷ δὲ 1362 Π. Χ. Πέλοψ ὁ Ταντάλου βασιλέως τῆς Λυδίας ἐξελαθεὶς ὑπὸ Ἰλου τοῦ Τρωῆς, ἦλθεν ἀρχηγὸς ἀποικοίας εἰς Πίσαν τῆς Ἠλείας καὶ ἔκτισε διαφόρους πόλεις ἐπὶ τῆς Χερσονήσου, ἥτις ἀπ' αὐτοῦ μετωνομάσθη καὶ ἐπεκράτησε νὰ ὀνομαζῇται διὰ παντὸς Πελοπόννησος· οἱ δὲ υἱοὶ αὐτοῦ ἐξέτεινον τὰ ὅρια τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ, οἰκοδομήσαντες κατὰ διαφόρους τόπους νέας πόλεις, ὡς τὴν Τροιζῆνα, τὴν Ἐπίδαυρον, τοὺς Λετρίνους, τὰς Κλεωνάς καὶ ἄλλας· εἶχε δὲ ὁ Πέλοψ πολλοὺς υἱοὺς, ὧν οἱ ἐπισημότεροι ἦσαν Δτρεὺς, Θυέστης, Πιτθεὺς καὶ Ἀλκάθοος· ἐκ δὲ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ ἦν εἰς τέταρτον βαθμὸν καὶ ὁ Ἡρακλῆς, οὗ τοὺς υἱοὺς ἐξεβάλεν ὁ Εὐρυσθεὺς τῆς Πελοποννήσου· ἐπανῆλθον δὲ αὖθις οἱ Ἡρακλεΐδαι, ἔχοντες στρατεύματα πολυάριθμον συγκεείμενον ἐκ Δωριέων, Τυρρηνῶν, Θηβαίων, Ἀθηναίων καὶ ἄλλων τῷ 80 ἔτει μετὰ τὴν ἄλυσιν τῆς Τρωάδος, ὡς λέγει ὁ Θουκυδίδης (4) 1190 Π. Χ. ἢ τῷ

(1) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 73. (2) Ἰδ. Ρ. Ροχίτ. Ἑλλ. ἀποικ. τ. 1, σ. 85, 91.

(3) Ἰδε Ἀργολίς. (4) Θουκυδ. β. 1, κ. 1^ο

60 μετὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, κατὰ τὸν Στράβωνα (1), κατὰ δὲ τὸν Πausanίαν, μετὰ δύο γενεάς ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Νέστορος (2), καὶ κατεξουσίασαν πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον, ἐξελάσαντες τοὺς τότε κυρίους αὐτῆς, καὶ διανείμαντες αὐτὴν διὰ κλήρων, ἐκτὸς τῆς Ἀρκαδίας ἢ διὰ τὴν θέσιν αὐτῆς ἔμεινεν ἀβλαβὴς καὶ ἀτάραχος, καὶ τῆς Ἡλείας ἦν ἐσιθάσθησαν ὡς ἱερὰν τοῦ Ὀλυμπίου Διός. — Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Πελοποννήσου ἦσαν Αἰολεῖς, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἦν καθαρὰ Αἰολικὴ· μετὰ ταῦτα ἀνεμίχθησαν οἱ μὲν μετὰ τῶν Ἰώνων τῶν ἐλθόντων ἐξ Ἀττικῆς καὶ οἰκησάντων τὸν Αἰγιαλόν, οἱ δὲ μετὰ τῶν Δωριέων τῶν συγκατελθόντων τοῖς Ἡρακλείδαις εἰς Πελοπόννησον. Ὅτε δὲ οἱ Ἀχαιοὶ ἐκβληθέντες τῆς Ἀργολίδος ὑπὸ τῶν Ἡρακλείδων, ἐξέβαλον καὶ αὐτοὶ τοὺς Ἴωνας ἐκ τοῦ Αἰγιαλοῦ, ὃν κυριεύσαντες μετωνόμασαν Ἀχαΐαν, ἔμειναν δύο μόνον γένη Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς, καὶ οἱ μὲν, οἱ μὴ ἔχοντες κοινωνίαν μετὰ τῶν Δωριέων, ὡς οἱ Ἡλεῖοι, ὠμίλουν τὴν καθαρὰν Αἰολικὴν, τῶν δὲ λοιπῶν πάντων ἡ διάλεκτος ἦν σύμμικτος καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον προσεγγίζουσα τῇ Αἰολικῇ ἢ τῇ Δωρικῇ· καὶ ἂν καὶ διὰ τὴν κυριότητα τῶν Δωριέων ἡ γενικὴ γλῶσσα ἐθεωρεῖτο ὡς Δωρικὴ, οὐδεμιᾶς ὅμως πόλεως διάλεκτος κατὰ τὴν ἐποχὴν εἰσέτι τοῦ Στράβωνος ὠμοίαζε τῇ διαλέκτῳ τῆς ἄλλης (3). — Ὁ τόπος οὗτος, ἐκτὸς τῆς Ἀχαΐας, ἥτις ἦν ὁμοσπονδία συγκειμένη ἐξ ἐλευθέρων πόλεων καὶ ὀνομαζομένη Ἀχαϊκὸν συνέδριον, διηρεῖτο κατὰ πάντα τὰ λοιπὰ μέρη εἰς μικρὰ βασίλεια, ἅπερ ὅμως συνήθως μετεβάλλοντο τελευταῖαν εἰς δημοκρατικὰ πολιτεύματα. — Μετὰ τὴν

---

(1) Στράβ. β. 13, σ. 582. (2) Πaus. Μεσσ. κ. 3. (3) Στράβ. β. 8, σ. 333.

κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν, ὧν ἡ κυριότης ἐκταθεῖσα, ἰσπε-
 ρεώθη ἐπὶ βάσεων ἐδραίων, ἡ Πελοπόννησος προβαίνουσα
 εἰς βαθμηδόν, ἤρθη ἐπὶ μεγάλην ἀκμὴν καὶ λαμπρότητα,
 καὶ ἐπληθύνθη καὶ ἤχμασε καὶ ἄνδρας μεγάλους προήγαγε
 καὶ ἔργα μεγάλα διέπραξε (1). περιεῖχε δὲ ἐπὶ τῆς ἀκμῆς
 καὶ τῆς εὐκλείας αὐτῆς πολυαρίθμους πόλεις καὶ ὑπὲρ τὰ
 δύο ἑκατομμύρια κατοίκων (3) διοικουμένων διὰ νόμων
 σοφῶν καὶ συνταγμάτων ἀκριβῶς ἐφηρμοσμένων τῷ πνεύ-
 ματι ἐκάστου τῶν τόπων αὐτῆς· ἐξαρθεῖσα δὲ εἰς τὸ
 ὑπέρτατον τοῦ πολιτισμοῦ, ἐκλινεν αἰφνης βιαίως πρὸς
 πτώσιν ἐκ τῶν ἀπαύστων διχονοιῶν καὶ ἐμφυλίων πολέ-
 μων, καὶ κατὰ πρῶτον ὑποκύψασα τῷ βασιλεῖ τῆς Μακε-
 δονίας Φιλίππῳ, ὑπεδουλώθη μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Ῥώ-
 μην, ἥς κατέστη ἐπαρχία μετὰ πάσης τῆς Ἑλλάδος·
 καὶ τότε ἀπώλεσε τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς, καὶ συγχωνευθεῖσα
 εἰς τὸ ἀπέραντον Ῥωμαϊκὸν κράτος, κατέστη ἀφανὴς καὶ
 ἀνήκουστος. Κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ τετάρτου αἰῶνος Μ. Χ.
 ὑπέστη τὰς ἐπιδρομὰς νέων ἐθνῶν καθορμησάντων ἐκ τῶν
 ὑπερβυρείων μερῶν, τῶν Σκυθῶν δηλ. τῶν Ἑρούλων καὶ τῶν
 Γότθων, καὶ ἐλεηλατηθῆ ἔπειτα ὑπὸ τῶν Ἄντων καὶ τῶν
 Σκυθοσλάβων καὶ κατερηνώθη τέλος ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, τῶν
 Νορμανδῶν καὶ τῶν Σικελῶν. — Ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων
 τοῦ Βυζαντίου ἡ Πελοπόννησος ἦ τότε κατὰ πρῶτον ὠνο-
 μάσθη Μωρέας διὰ τὴν ὁμοότητα τοῦ σχήματος αὐτῆς,
 ὡς φαίνεται, μετὰ τοῦ φύλλου οὐ μόνον τοῦ πλατάνου ἀλλὰ
 καὶ τῆς μωρέας (συκαμινέας), ἥ κατ' ἄλλους διὰ τὸ ἐν
 αὐτῇ πλῆθος τῶν μωρεῶν, ἐχορηγεῖτο εἰς διοικητὰς δε-

---

(1) Ἴδε ἐν ἑκάστῳ τῶν τόπων ἰδίως. (2) Ἴδε Κουρτίου Πελοπον. Τ. 1,
 σ. 78.

σπότας λεγομένους ἐκ τῶν συγγενῶν συνήθως ἢ τῶν οἰκειοτάτων τοῦ κατὰ καιρὸν Αὐτοκράτορος, διὸ καὶ δεσποτεία ἢ κατὰ τὴν κοινὴν ἔκφρασιν δεσποτάτον ἐλέγετο. — Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν σταυροφοριῶν καὶ τῆς ἐν ἔτει 1204 κατακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Γάλλων δύο οἰκογένειαι Γαλλικαὶ Χαμπλῖται καὶ Βιλλεχαρδουῖνοι κατεστήσαντο ἡγεμονίαν κατὰ τὸ βόρειον τῆς Πελοποννήσου ἥτις μετὰ ταῦτα ἐγένετο ἔρμαιον τῆς Ἑνετικῆς πολιτείας, καὶ τότε οὐ μόνον ἡ ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου κατὰ ἐπαρχίας καὶ θέματα διαίσεις αὐτῆς ὀλοτελῶς μετεβλήθη, ἀλλὰ καὶ Δουκες καὶ Κόμητες καὶ Βαρόνοι Κορίνθου καὶ Πατρῶν καὶ Ἄργους καὶ Καριταίνης ἀνεφάνησαν, καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ Ναβαρίνου, τῆς Ναυπλίας, τῆς Μοθώνης καὶ τῆς Κορώνης ἐκυμάτισεν ἡ σημαία τοῦ Ἁγίου Μάρκου οὗ τὸ σημεῖον καὶ μέχρι τῆς σήμερον πολλαχοῦ σφύζεται, ὡς καὶ τὸ τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἐν Μονεμβασίᾳ ἥτις ὑπετάγη αὐτοθελήτως εἰς τὸν Πάπαν Πίον τὸν Β΄. ἐν ἔτει 1460, ἕως οὗ οἱ Ὄθωμανοὶ μετὰ διαφόρους εἰσβολὰς εἰς Πελοπόννησον, ἀποκρουσθέντες κατὰ τὰ ἔτη 1686 καὶ 1687 ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῆς Ἑνετίας Φραγκίσκου Μοροζίνη τοῦ ἐπονομασθέντος Πελοποννησίου, τότε μὲν ὑπεχώρησαν ἐξ ἀνάγκης αὐτὴν εἰς τοὺς Ἑνετοὺς, καὶ ἡ ὑποχώρησις αὕτη ἀνεγνωρίσθη ἐπισήμως διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Κάρλοβιτς κατὰ τὸ ἔτος 1699, ἀλλὰ τέλος μετὰ παρέλευσιν οὐ πολλοῦ χρόνου, κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1718 οἱ Ὄθωμανοὶ ἐγένοντο μόνοι κύριοι αὐτῆς κατὰ συνέπειαν τῆς συνθήκης τοῦ Πασάρουβιτς συνομολογηθείσης διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ τῆς Ὁλλανδίας, καὶ τότε οἱ Ἑνετοὶ παρέδωκαν τῇ Ὄθωμανικῇ Πύλῃ πάντας τοὺς τόπους ὅσους ἐξουσίαζον ἔτι ἐν ταύτῃ τῇ Χερσονήσῳ. Κατ' ἐκείνην τὴν

ἐποχὴν τῆς νέας δουλείας καθ' ἣν ἐσφάγησαν πλείον τῶν τεσσαράκοντα χιλιάδων Πελοποννησίων ἐξηλείφθησαν τὰ ὀνόματα τῶν Δουκάτων, Μαρκεζάτων, Κομητάτων καὶ Βαρονιῶν, καὶ ἀντ' αὐτῶν οἱ νέοι κύριοι τῆς Πελοποννήσου κατέστησαν αὐτὴν μίαν καὶ μόνην μεγάλην σατραπείαν (σαντζάκι) ὑποκειμένην ἐνὶ καὶ μόνῳ σατράπῃ (Μώρα βασιλί). Απαριθμηθέντες δὲ οἱ κάτοικοι κατὰ τὸ 1719, εὑρέθησαν 60,000 ἀρρένων ἀπὸ δωδεκαετοῦς μέχρι ἐσχατογῆρου, δηλαδὴ περίπου 200,000 ψυχῶν, λείψανα πλείον ἢ δύο ἑκατομμυρίων κατοίκων· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐκ τῆς ὀλόκληρον αἰῶνα διαρκεσάσης εἰρήνης καὶ τῆς ἐπανακάμψεως τῶν φυγάδων ἐπολλαπλασιάσθησαν, καὶ μετὰ ἓνα αἰῶνα ἀπὸ τῆς κατακτήσεως εὑρέθησαν πλείους ἢ κατὰ τὴν ἀρχήν· ἡ φρικώδης δὲ ἐκ τῆς Αἰγύπτου μετακομισθεῖσα πανώλης 1756 ἐθέρισεν εἰς διάστημα πέντε ὧρων ἐτῶν τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων· μόλις δὲ ἐκλείσθησαν οἱ τάφοι, καὶ ἕτερος λαῖλαψ ἐπίσης τρομερὸς ἐξερράγη κατ' αὐτῶν, ὅποτεν ἡ Αὐτοκράτειρα τῆς Ῥωσσίας Αἰκατερίνα ἡ Β'. οὔσα εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἐξέπεμψε πρὸς ἐλευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος στολίσκον συγκείμενον ἐξ ὀλίγων τινων πλοίων ἡμιφοδιάστων καὶ 1,200 ἀνθρώπους ἀποβάσεως ὑπὸ τὸν Ὁρλόβ δς προσορμισθεὶς εἰς Χιμόβαν, λιμένα τῆς Μάνης, τὴν 18 Φεβρουαρίου 1770, ἤγειρεν εἰς ἐπανάστασιν ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον· ἀλλ' ἀνακληθέντος αἰφνης τοῦ Ὁρλόβ, ἐξετέθησαν οἱ Πελοποννήσιοι εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν συμφορῶν, γενόμενοι θύματα τῶν Ἀλβανῶν οὗ ἐισραύσαντες σωρηδὸν, εὐ μόνον κατέσφαξαν πλῆθος Χριστιανῶν, ἀλλ' εὐρόντες ἐν Λάλα καὶ ἐν Βαρδουνίῳ πολλοὺς συμπατριώτας αὐτῶν ἐξομώσαντας πρὸ 200 ἐτῶν, καὶ παρεμφέροντας αὐτοῖς κατὰ τὴν διάλεκτον καὶ τὰ ἥθη,

ἠνώθησαν μετ' αὐτῶν, καὶ μὴ προαιρούμενοι νὰ ἐξέλθωσι τοῦ
 λοιποῦ τῆς Πελοποννήσου, συνέπραξαν τὰς φρικωδεστάτας
 ληστρικὰς πράξεις, καὶ ἐν διαστήματι ἐννέα ἐτῶν κατὰ
 συνέχειαν κατέστησαν τὴν Χερσόνησον θέαμα ἐλεεινὸν
 πυρκαϊῶν, φόνων καὶ τρομερᾶς καταθλίψεως, ἕως οὗ ὁ
 Γαζῆ Χασὰν πασᾶς φανεῖς αἰφνης ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἄργους
 κατὰ τὸν Ἰούλιον 1779, ἐξωλόθρευσεν ἐν διαστήματι
 ὀλίγων μηνῶν τοὺς ῥηθέντας κακούργους, ἐκτὸς τινῶν ἐξ
 αὐτῶν οἱ συνενωθέντες μετὰ τῶν Δαλιωτῶν καὶ Βαρδου-
 νιωτῶν, διεσπάρησαν κατὰ τὰ ὀρεινότερα μέρη. Ὁ εἰρημέ-
 νος σατράπης ἐφησύχασε μὲν τὴν Πελοπόννησον κατὰ τοῦ-
 τῶν τὸν τρόπον, ἀλλὰ οὐδὲ τὰς περιστάσεις σταθμίσας,
 οὐδὲ κατὰ νοῦν θέμενος τὴν ἄκραν ἐλάττωσιν τῶν κατοί-
 κων οἱ ἀπαριθμηθέντες, εὐρέθησαν μόνον 100,000, κατέ-
 θλιψεν αὐτοὺς, ἐπιβαλὼν αὐτοῖς τὸν συνήθη παλαιὸν φόρον
 ὅς, ἐξαιρεθείσης μάλιστα τῆς Μάνης ἀπὸ τῆς κοινῆς φορο-
 λογίας, κατέστη τριπλάσιος καὶ ἐπομένως λίαν βαρὺς καὶ
 δυσβάστακτος. Ὑπὲρ τὰς 80,000 ἀριθμοῦνται οἱ κατὰ τὴν
 συμφορὰν ταύτην θανατωθέντες, αἰχμαλωτισθέντες καὶ φυ-
 γαδευθέντες ἄνθρωποι. Μόλις δὲ οἱ Πελοποννήσιοι ἀνακύ-
 ψαντες μικρὸν ἀπὸ τῆς ζάλης τῶν προλαβουσῶν περιστά-
 σεων, ἤρξαντο νὰ γεωργῶσι τοὺς ἀγροὺς καὶ νὰ ἀνακτίζωσι
 τὰ πυρποληθέντα χωρία, καὶ ἀνεφάνη πάλιν πανώλης θά-
 νατηφόρος διαρκέσασα τέσσαρα ὅλα ἔτη ἀπὸ τοῦ 1781,
 μέχρι τοῦ 1785, καὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὅσοι ἐπέ-
 ζησαν καταλιμπάνοντες καὶ ἀγροὺς καὶ τὰ πάντα, κατέ-
 φευγον εἰς τὴν Ἐλλάσσανα Ἀσίαν· ἐξηκολούθησε δὲ τοῦτο
 μέχρι τοῦ 1789, ὅτι διαδοθείσης τῆς φήμης τῶν συμβάν-
 των τῆς Γαλλίας καὶ τῆς σιτοδείας εἰς ἣν περιέπεσεν,
 ἐπανῆλθον οἱ φυγάδες, καὶ ἀναλαβόντες προθύμως τὴν

γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, τοσοῦτον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ μετέβαλον ἐπὶ τὸ κρεῖττον τὴν μορφήν τῆς Πελοποννήσου, ὥστε κατὰ τὸ ἔτος 1798 ὁ πληθυσμὸς ἔφθασεν εἰς 240,000 Χριστιανῶν καὶ 40,000 Τούρκων· ἐπίσης δὲ ὠφελήθη τὸ ἐμπόριον τῆς Πελοποννήσου ἐκ τοῦ πολέμου τῆς Ἰσπανίας, ὡς καὶ ἐκ τοῦ παρὰ τῆς Μεγάλης Βρετανίας διακηρυχθέντος χερσαίου ἀποκλεισμοῦ. Ἀλλ' αὕτη ἡ ἐκ περιστάσεως προσωρινὴ εὐτυχία ὡς ἀστραπὴ παρήλθε, καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ἐποχῆς καὶ τὸ ἐμπόριον παρελύθη καὶ ἡ γεωργία παρημελήθη καὶ ἡ Πελοπόννησος περιέπεσεν εἰς νάρκωσιν ἐκ τῆς ἀπληστίας καὶ τυραννίας τῶν μπέγηδων καὶ ἀγάδων καὶ τῶν μεγάλων κτητόρων τοῦ τόπου, καὶ γενικῶς ἐπὶ τῆς κακίστης καὶ ἐκ πρώτης ἀρχῆς παντάπασιν ἀπρονοήτου καὶ τυραννικῆς Ὀθωμανικῆς διοικήσεως, ἡ Πελοπόννησος εὐ μόνον ἐρημώθη καὶ κατεθλίβη παντοιοτρόπως, ἀλλ' ἀπώλισε καὶ μέγα μέρος τῆς προτέρας αὐτῆς εὐκрасίας· ποταμοὶ ὑπερβάντες τὰς ἐξ ἀμελείας ἐμφραγείσας κοίτας αὐτῶν, μετέβαλον πολλὰς εὐφόρους πεδιάδας εἰς μέγιστα ἔλη· ἄλλων αἱ ποτὲ ἀένναοι πηγαὶ ὡς καὶ αἱ τοῦ Ἀλφειοῦ ἐκ τοιαύτης ἐμφράξεως σχεδὸν ἐξηράνθησαν· τὰ δάση, ἐκεῖνα τὰ ποτὲ ἱερὰ δάση κατὰ πολλοὺς τόπους ἢ οὐδόλως ὑπῆρχον πλέον ἢ καθ' ἐκάστην ἀνηλεῶς καταβαλλόμενα, βαθμιδὸν ἐξηλείφοντο, καὶ πολλαὶ καρποφόροι κοιλάδες κατέστησαν ἄκαρποι, καὶ τὰ ὄρη πρὸ πάντων τῆς Ἀργολίδος ἐκγυμνωθέντα ἐξέπεμπον ἐκ τῶν αὐχμηρῶν αὐτῶν πλευρῶν καυστικὰς μόνον καὶ ἐπομένως βλαπτικὰς ἀναθυμιάσεις· προσέτι δὲ καὶ αἱ κατὰ καιροὺς ἐπιδρομαὶ τῶν βαρβάρων, αἱ τυραννίαι, αἱ φυγαδεύσεις καὶ αἱ ἐπιδημίαι ἐξολοθρεύουσαι τοὺς κατοίκους καὶ ἐρημοῦσαι τὸν τόπον, ὑπερηύξησαν ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας τὰ αἷτια τῆς κατὰδύνου καταστροφῆς

ταύτης τῆς ωραίας καὶ περικλεοῦς Χερσονήσου. — Διέμεινε δὲ ἡ Πελοπόννησος ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν μέχρι τοῦ ἔτους 1821 ὅτε ἀφ' οὗ διὰ τῆς ἐν Μολδαβίᾳ εἰσβολῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου ἤχησεν ἡ σάλπιγξ τῆς Ἑλληνικῆς ἀπελευθερώσεως, εἰς τὴν Χερσόνησον ταύτην ἀντήχησε κατὰ πρῶτον, καὶ κυρίως εἰς τὰ Καλάβρυτα, ἔνθα ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς λειτουργήσας ἐν τῇ μονῇ τῆς Δαύρας, καὶ ἐξελθὼν καὶ δημηγορήσας πρὸς τὸν λαὸν, ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως. — Ἡ Πελοπόννησος ἦν πρότερον διττημένη εἰς 23 μικρὰς ἐπαρχίας. = Κόρινθον, Ναύπλιον, Ἄργος, Ἄγ. Πέτρον ἢ Τσακωνιάν, Μονεμβασίαν, Μισρᾶν, Μάνην, Καλαμάταν, Ἐμλάκια, Ἀνδροῦσαν, Κορώνην, Μοθώνην, Ναβαρίνον, Ἀρκαδιάν, Φανάρι, Γαστούνην, Λάλαν, Πάτραν, Βυστίτσαν, Καλάβρυτα, Καρίταιναν, Τριπολιτσάν καὶ Λοντάρι.

* Πελοπόννησος, κοιν. Μωρέας· ἡ κρᾶσις τοῦ κλίματος τῆς Πελοποννήσου ποικίλλεται διαφύρως κατὰ τὸν διάφορον σχηματισμὸν τῶν θέσεων αὐτῆς· οἱ παρὰ τὴν δυτικὴν θάλασσαν τόποι εἰσὶν εὐκρατότεροι· οἱ δὲ κατὰ τὸ μέσον καὶ οἱ πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς εἰσὶ δυσχειμερώτεροι κατὰ σύγκρισιν, ἀλλ' οἱ μεγάλοι ποταμοὶ οὐδέποτε σχεδὸν πηγνυνται· ἡ ἐπιφάνεια τῆς χερσονήσου ταύτης κατακαλυπτομένη σχεδὸν ὁλόκληρος ὑπὸ σειρῶν παμπόλλων ὀρέων, ὧν τὰ μὲν εἰσι γυμνά, τὰ δὲ ὑπερύψηλα καὶ χιονοσκεπῇ, τὰ δὲ δρυμώδη καὶ κατάσκια, καὶ καταρδευομένη ὑπὸ παμπληθῶν μεγάλων καὶ μικρῶν ποταμῶν καὶ ρυάκων, κοσμεῖται διὰ κοιλάδων χαριεσάτων, καὶ κατὰ τόπους πλουτεῖ τὸν ἄφθονον πλοῦτον τῆς γεωργίας, καὶ ἂν καὶ ὀρεινότητι ἡ Πελοπόννησος, εἶναι κτηνοτροφωτάτη καὶ πάνυ πλουσία καὶ εὐφορος, καὶ ἐκ τοῦ ἐπικαλύπτοντος ἀργιλώ-

δους στρώματος τῆς γῆς καθίσταται δεκτικὴ ἀπάσης καλλιεργείας· οἱ βόες εἰσὶ μικρόσωμοι καὶ ἔχουσι τὴν τρίχα μακρὰν καὶ λευκὴν· βουβάλεις εὐρίσκονται κατὰ πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον χρήσιμοι εἰς τὴν γεωργίαν· τὰ πρόβατα εἰσὶ μικρὰ καὶ μεγαλόκερα· τὸ ἔριον ὅπερ ἅπαν ἐξάγεται, θεωρεῖται ὡς τῆς δευτέρας ποιότητος τοῦ ἐρίου τῆς Εὐρώπης· τὸ δὲ τῆς Τριπόλεως ὑπερτερεῖ κατὰ τὴν ποιότητα· ἐκ τοῦ προβατείου καὶ αἰγείου γάλακτος κατασκευάζεται κυρίως ἅπας ὁ τυρὸς καὶ μάλιστα ἡ μιζίθρα· οἱ ἵπποι στεροῦνται μὲν τῆς ἐξωτερικῆς κομψότητος, ἀλλ' εἰσὶ ζωηροὶ καὶ ἀκμαῖοι, καὶ κατὰ τὴν διάβασιν τῶν ὁρέων χρησιμώτατοι ὡς ἀσφαλεῖς, σταθεροὶ καὶ ταχύποδες καὶ μάλιστα οἱ ἡμίονοι· ὑπερτεροῦσι δὲ πάντας οἱ τῶν Πατρῶν, τοῦ Αἰγίου καὶ τοῦ Ἄργους· οἱ περὶ τὸν Ἀλφειὸν εἰσὶ θερμοὶ καὶ ὀξεῖς, οἱ τῆς Λακωνίας μικροὶ, ἀλλὰ χρήσιμοι διὰ τὰ ὄρη· κατὰ τοὺς μεσαίους τόπους εἰσὶν ὄνοι πολυαριθμότατοι μὲν, ἀλλὰ μικροὶ καὶ ἄθλιοι διὰ τὴν ἄκραν ἀφροντισίαν· ἀπανταχοῦ, ἐκτὸς τόπων τινῶν τῆς δυτικῆς παραλίας, ὁ σῖτος φύεται καλὸς καὶ σαρκώδης· ἀφθονώτερον δὲ προάγουσιν ἡ πεδὺς τοῦ Ἄργους, ἡ περὶ τὴν Τρίπολιν χώρα καὶ ὁ Ἀχλαδόκαμπος· ἡ κριθὴ καὶ ὁ ἀραβόσιτος· εἰσὶ καλλίστης ποιότητος· κατὰ πολὺ κατώτερα δ' εἰσὶν ὁ αἰγίλωψ (βρῶμι) καὶ ἡ ὀλύρα (σίκαλη)· τὸ ἐπιτόπιον ἔλαιον εἶναι κατὰ τι ὑπόχλωρον, ἀλλὰ καλὸν καὶ γλυκύτατον· τὸ τῆς Μάνης εἶναι κάλλιστον· ἐν Κορώνῃ κατασκευάζεται μεγάλη ποσότης μαύρων ταριχευτῶν ἐλαιῶν καὶ ἐξάγεται· ἡ συκαμινέα φύεται παμπληθὴς κατὰ πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον καὶ τρέφει ἀναριθμήτους μεταξοκάμπας ἀναπτυσσομένας κατὰ τὸ ἔαρ· τὸ κάλλιστον εἶδος τῆς μετάρης γίνεται εἰς Ἡλίδαν· τὸ ἐριόξυλον (βαμβάκισον) εὐδο-

κιμῆ κυρίως κατὰ τοὺς νοτ-δυτικούς τόπους καὶ κατὰ τὰ
 πέριξ τοῦ Δονταρίου, τοῦ Σινάνου, τῆς Καρεταίνης καὶ τῆς
 Μάνης· ἅπαν τὸ ἀναγκαῖον ἄλλας προμηθεύεται ἐκ τῶν
 ἀλοπηγείων τοῦ Πύργου, τῶν Λαχενῶν, τῶν βηραίων τόπων,
 τοῦ Κρανιδίου καὶ ἄλλων παραθαλασσίων τῆς Λακωνίας·
 γενικῶς πάντες οἱ καρποὶ καὶ πάντα τὰ γνωστὰ ἐνθὴ καὶ
 φυτὰ τῆς Εὐρώπης παντὸς εἶδους φύονται ἄφθονα, κάλλι-
 στα καὶ γλυκύτατα εἰς Πελοπόννησον· ἢ ἐτι μᾶλλον δὲ τε-
 λειοποίησις τῶν καρπῶν συνίσταται εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ
 κυρίως εἰς τὴν ἔγκαιρον ἐγκέντρισιν. Τὸ δὲ κύριον καὶ
 οὐσιωδέστατον τῶν προϊόντων τῆς Πελοποννήσου εἶναι ἡ
 μαύρη ψιλὴ σταφίς ἡ λεγομένη τῆς Κορίνθου καὶ κοινῶς
 γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα κουραντὶ, ἥτις γεννᾶται ἀφθόνως
 πολλαχοῦ ἀλλὰ κυρίως κατὰ τὴν Ἀχαΐαν καὶ μάλιστα κατὰ
 τὸ Αἴγιον, καὶ ἐξαγομένη κατὰ μεγάλας ποσότητας εἰς
 πολλοὺς τόπους, ὡς εἰς Ἀγγλίαν, Ῥωσσίαν, Τουρκίαν καὶ
 ἄλλαχοῦ, περιέχει πλοῦτον οὐσιώδη εἰς τοὺς κτηματίας
 τοὺς μετερχομένους τὸ ἐμπόριον τοῦτο. Δίμναι τινὲς ὡς ὁ
 Ζαρακᾶς καὶ ἄλλαι γέμουσι κυπρίνων (σαζανίων) καὶ δια-
 φόρων ἄλλων ἰχθύων· οἱ ποταμοὶ Εὐρώτας, Ἀλφειὸς καὶ
 ἄλλοι γεννῶσι χρυστόψαρα, ἐγγέλεις, τρίγλας καὶ ἄλλα
 διάφορα· τινὲς δὲ τῶν ποταμῶν ἔχουσι πλῆθος ἄπειρον
 παραβίδων, εἰς τινὰς δὲ λίμνας τοῦ Ταῦγέτου εὐρίσκονται
 κάλλιστα χρυστόψαρα· κατὰ τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἠλείας
 καὶ ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ ἀγρεύονται σκόμβροι καὶ
 σαρδῖναι καὶ ταριχευόμενα ἐξάγονται· τὰ δάση περιέχουσι
 πλατάνους, καστανίας, καὶ διάφορα εἶδη δρυῶν κατὰ τό-
 πους· πανταχοῦ δὲ ἡ πολύτιμος ἐκείνη μελία ἡ προάγουσα
 τὸ μάννα καὶ ἐξ ἧς κατεσκευάζον οἱ ἀρχαῖοι τὰ ἔγχη καὶ
 τὰ δόρατα· κατὰ δὲ τὰ ψυχρὰ καὶ ἄκαρπα μέρη ὑπάρ-

χουσι δάση ὅλα συγκαίμενα ἐκ τερεβίνθου ἐξ ἧς σταλάζει ἡ γνωστὴ ῥητίνη (ἡ τρεμεντίνα), καὶ ἐκ διαφόρων ἄλλων δρυμωδῶν δένδρων χρησίμων εἰς τὴν οἰκοδομητικὴν καὶ τὴν ναυπηγίαν. — Ἡ Πελοπόννησος εἶναι σήμερον διοικητικῶς διηρημένη εἰς πέντε νομαρχίας. = Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, Ἀχαΐας καὶ Ἠλίδος, Ἀρκαδίας, Μεσσηνίας, Λακωνίας καὶ ἕκαστος νομὸς ὑποδιαιρεῖται εἰς ἐπαρχίας, καὶ ἑκάστη ἐπαρχία εἰς δήμους (1).

---

(1) Ἰδ. ἕκαστον τῶν νομῶν.

ΛΧΑΪΑ· ἡ ἐπαρχία αὕτη ἐκτεινομένη κατὰ τὴν ἀρκτέαν παραλίαν τῆς Πελοποννήσου, ὠρίζετο κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Σικυωνίας, κατ' ἄρκτον ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Ἰωνίου πελάγους καὶ κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Ἀρκαδίας καὶ τῆς Ἠλείας. Ὁ τόπος ὅλος διακόπτεται ὑπὸ διαφόρων σειρῶν ὄρέων ἐκτεινομένων ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, μεταξύ δὲ αὐτῶν εὐρίσκονται πεδιάδες τερπναὶ καὶ εὐφορώταται καταρδευόμεναι ὑπὸ ποταμῶν καὶ ῥυάκων. Ἡ Λχαΐα πᾶσα ἦν διηρημένη εἰς δώδεκα τμήματα περιέχοντα ἀνὰ μίαν πρωτεύουσαν πόλιν καὶ ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ κωμοπόλεις ἑκαστον. — Ὁ τόπος οὗτος ὠνομάζετο κατ' ἀρχὰς Αἰγιαλὸς καὶ οἱ κάτοικοι Αἰγιαλεῖς ἀπὸ Αἰγιαλέως τοῦ βασιλεύσαντος ἐν τῇ Σικυωνίᾳ, ἢ κατ' ἄλλους ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ τόπου· μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου μετωνομάσθη Ἰωνία καὶ μετέπειτα Λχαΐα δι' αἰτίαν τοιαύτην : Ἕλληνας ὁ Δευκαλίωνος καὶ βασιλεὺς τῆς Φθιώτιδος, τὸν μὲν πρωτότοκον τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν Αἴολον κατέστησε διάδοχον τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τοὺς δὲ ἄλλους δύο, Δῶρον καὶ Ἐρῆον, διέπεμψεν ἀλλαχοῦ, ἵνα ζητήσωσιν ἱδρυσιν· καὶ ὁ μὲν Δῶρος συνῆκε τὴν ἀποικίαν τῶν ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθέντων Δωριέων πρὸς τὸν Παρνασσόν, ὁ δὲ Ἐρῆος γήμας τὴν θυγατέρα τοῦ Ἐρεχθέως, ᾧκισε τὴν Τετράπολιν τῆς Ἀττικῆς : Οἰνόνην, Μαραθῶνα, Προβάλινθον καὶ Τρικόρυθον· ἔσχε δὲ ὁ Ἐρῆος

δύο υἱούς, Ἀχαιὸν καὶ Ἴωνα· καὶ ὁ μὲν Ἀχαιὸς διὰ φόβον ἀκούσιον ἔφυγεν εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, καὶ ἀπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ὀνόματος ἐκάλεσε τοὺς κατοίκους Ἀχαιοὺς· ὁ δὲ Ἴων παρέμεινεν ἐν τῇ Ἀττικῇ, καὶ τοσοῦτον γυδοκίμησε, νικήσας τοὺς μετ' Εὐμόλπου Θρᾶκας, ὥστε κατέστησαν αὐτὸν βασιλέα οἱ Ἀθηναῖοι. Οὗτος δὲ πρῶτον μὲν διεῖλε τὸν λαὸν εἰς τέσσαρας φυλάς, εἶτα εἰς τέσσαρας βίους, ἀποδείξας τοὺς μὲν γεωργούς, τοὺς δὲ δημιουργούς, τοὺς δὲ ἱεροποιούς, τετάρτους δὲ φύλακας· τοιαῦτα δὲ πολλὰ διατάξας, κατέλιπε τὴν χώραν ἐπώνυμον ἑαυτοῦ, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθησαν οἱ κάτοικοι Ἴωνες. Κατ' ἐκείνην δὲ τὴν ἐποχὴν τοσοῦτον συνέπεσε νὰ πολυανδρήσῃ ἡ Ἀττικὴ, ὥστε καὶ ἀποικίαν Ἰώνων ἔστειλαν εἰς Πελοπόννησον οἱ Ἀθηναῖοι (1406 Π. Χ.) εἰς τὴν χώραν τὴν καλουμένην Δίγριαλόν ἥ μειωνομάσθη ἔκτοτε Ἰωνία καὶ οἱ κάτοικοι μερισθέντες εἰς δώδεκα πόλεις, ἀντὶ Δίγριαλέων ἐκλήθησαν Ἴωνες· μετὰ δὲ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν ἐξελαθέντες ὑπ' Ἀχαιῶν, ἐπανῆλθον πάλιν εἰς Ἀθήνας, ἐκεῖθεν δὲ μετὰ τῶν Κοδριδῶν ἔστειλαν ἀποικίαν Ἰωνικὴν εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἔκτισαν δώδεκα πόλεις ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Καρίας καὶ τῆς Λυδίας, μερισθέντες εἰς τοσαῦτα μέρη ὅσα καὶ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ κατεῖχον· οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ἦσαν μὲν Φθιώται τὸ γένος, ὤκησαν δὲ ἐν τῇ Λακεδαιμονίᾳ. Ἐπικρατησάντων δὲ τῶν Ἡρακλειδῶν, ἀνέλαβεν αὐτοὺς Τισαμενὸς ὁ Ὀρέστου καὶ μετ' αὐτοῦ ἱστράτευσαν κατὰ τῶν Ἰώνων καὶ νικήσαντες καὶ ἐκβαλόντες τοὺς Ἴωνας, ἐκυρίευσαν τὸν τόπον καὶ διετήρησαν τὴν ἰνυάρχουσαν διαίρεσιν τῶν δώδεκα πόλεων· καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὸν Στράβωνα (1)· κατὰ δὲ τὸν Πausanίαν, ἀποθα-

---

(1) Στραβ. β. β. σ. 383.

συγκροτηθείσης μάχης, ἔπεσε μὲν ὁ Τισαμενός, οἱ δὲ Ἀχαιοὶ νικήσαντες τοὺς Ἴωνας, ἐπολιόρκουν αὐτοὺς καταφυγόντας εἰς Ἑλίκην καὶ ὕστερον ἀφῆκαν αὐτοὺς νὰ ἀπέλθωσιν ὑπόσπονδοι, τὸν δὲ νεκρὸν τοῦ Τισαμενοῦ ἔθαψαν οἱ Ἀχαιοὶ εἰς Ἑλίκην, καὶ μετὰ καιρὸν οἱ Λακεδαιμόνιοι, κατὰ χρησμὸν τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος, μετεκόμισαν τὰ ὅστις αὐτοῦ εἰς Σπάρτην καὶ ἔθαψαν αὐτὰ εἰς τὰ Φειδήτεια, τοὺς δὲ Ἴωνας ἐδέχθησαν συνοίκους οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Μέλανθος ὁ Ἀνδρουπόμπου (1). Μετὰ δὲ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Ἰώνων οἱ Ἀχαιοὶ καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν διμερίσθησαν ἐκυτοῖς τὸν τόπον καὶ ὥκησαν τὰς δώδεκα πόλεις τὰς οἰκουμένας πρότερον ὑπὸ τῶν Ἰώνων. Οἱ δὲ ἔχοντες τὸ μέγιστον κράτος μεταξὺ τῶν Ἀχαιῶν ἦσαν οἱ υἱοὶ τοῦ Τισαμενοῦ Δαῖμένης καὶ Σπάρτων καὶ Τέλλης καὶ Λεοντομένης· ὁ δὲ πρεσβύτατος τῶν υἱῶν τοῦ Τισαμενοῦ Κομήτης ἦν μεταβάς πρότερον διὰ θαλάσσης εἰς τὴν Ἀσίαν. Συνεδυνάστευσεν δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ ὁ πρὸς πατρός ἐξάδελφος τῶν υἱῶν τοῦ Τισαμενοῦ Δαμασίας ὁ Πενθίλου τοῦ Ὀρίστου. Ἰσχυον δὲ ἐπίσης καὶ ἐκ τῶν Ἀχαιῶν τῆς Λακεδαίμονος ὁ Πρευγένης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Πατρεὺς οὔ, ἐπιτρέψάντων τῶν Ἀχαιῶν, ἔκτισαν πόλιν καὶ ὠνόμασαν αὐτὴν Πάτρας ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ Πατρέως. — Οἱ Ἀχαιοὶ κατὰ μὲν τὴν ἐπιζρατείαν τοῦ Ἀγαμέμνονος κατὰ τῆς Τρωάδος οἰκοῦντες εἰσέτι τὴν Λακεδαίμονα καὶ τὸ Ἄργος, ἦσαν ἡ μεγίστη μυῖρα τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ· κατὰ δὲ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ξέρξου καὶ τῶν Περσῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα οὔτε τῆς τοῦ Λεωνίδου εἰς Θερμοπύλας ἐξόδου μετέσχον, οὔτε μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ Θεμιστοκλέους παρὰ τὴν

---

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 1.

Εὐβοίαν καὶ τὴν Σαλαμῖνα φαίνονται ναυμαχήσαντες, οὔτε κατάλογος συμμάχων Λακωνικὸς ἢ Ἀττικὸς μνημονεύει αὐτῶν, οὔτε δὲ εἰς τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν παρευρέθησαν, ὅπερ ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἦσαν ἐγγεγραμμένοι ἐπὶ τοῦ εἰς Ὀλυμπίαν ἀναθήματος τῶν Ἑλλήνων· δὲν ἠθέλησαν δὲ, φαίνεται, νὰ μετὰσχῃ τῶν ἔργων ἐκείνων, πρῶτον φυλάττοντες ἕκαστοι τὰς πατρίδας ἑαυτῶν, καὶ δεύτερον ἀπαξιῶντες νὰ ἔχῃσιν ἡγουμένους Δωριεῖς Λακεδαιμονίους, ὄντες αὐτοὶ ἡγούμενοι πρότερον κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Τρωάδος· ἀπέδειξαν δὲ τοῦτο καὶ μετὰ καιρὸν, ὅποτε κατὰ τὸν μεταξὺ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων πόλεμον ἦσαν μὲν πρόθυμοι σύμμαχοι τῶν Σπαρτιατῶν, ἀλλ' οὐχ ἥττον διέκειντο φιλικῶς καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους· μετέσχον δὲ τοῦ ἐν Χαιρωνείᾳ κατὰ Φιλίππου καὶ Μακεδόνων κοινοῦ πολέμου τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' εἰς Θεσσαλίαν κατὰ τὸν Λαμιακὸν πόλεμον, δὲν ἠθέλησαν νὰ στρατεύσῃσιν, ὥς μὴ ἀνακύψαντες εἰσέτι ἐκ τῆς κατὰ τὴν Εὐβοίαν συμφορᾶς· εἰς μόνος δὲ Ἀχαιὸς, ὁ παλαιστῆς Χείλων παρευρέθη εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον τῆς Λαμίας (1). — Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ἐπειδὴ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες δὲν ἦσαν συντεταγμένοι ἐν κοινῷ, ἀλλ' ἐκυβερνῶντο κατ' ἰδίαν ἕκαστοι, οἱ Ἀχαιοὶ ἴσχυον μᾶλλον τῶν ἄλλων, διότι αἱ ἄλλαι πόλεις ἐκτὸς τῆς Πελολήνης, οὐδέποτε ἐδοκίμασαν καταθλίψει τυράννων, καὶ διότι αἱ ἐκ τῶν πολέμων καὶ τῆς λοιμώδους νόσου συμφοραὶ ἥττον ἐπεδάρουν κατὰ τῶν Ἀχαιῶν ἢ κατὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, διότι εἶχον συνέδριον καλούμενον Ἀχαϊκὸν, ἐν ᾧ ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἐβουλευόντο καὶ εἰργάζοντο (2). — Οἱ Ἀχαιοὶ ἀπὸ τοῦ Τισαμενοῦ ἐβασιλεύθησαν κατὰ συνεχῆ διαδοχὴν

---

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 6. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 7.

μέχρι τοῦ Ωγύγου· ἀλλ' ἐπειδὴ μετὰ ταῦτα οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐβασίλευον οὐχὶ νομίμως ἀλλὰ δεσποτικῶς, δυσαρεστηθέντες οἱ Ἀχαιοὶ, μετέστησαν τὴν πολιτείαν εἰς δημοκρατίαν. Κατὰ δὲ τοὺς ἐξῆς καιροὺς μέχρι τῆς δυναστείας τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐχώρουν τὰ κατ' αὐτοὺς πράγματα ἄλλοτε ἄλλως κατὰ τὰς περιστάσεις, ἀλλ' ἔπασχον αἰεὶ νὰ διατηρῶσι τὸ κοινὸν αὐτῶν πολίτευμα εἰς δημοκρατίαν συγκειμένην ἐκ τῶν δώδεκα πόλεων, αἱ διέμειναν καθ' ἅπαν τὸ μετέπειτα καὶ ἐπὶ Ῥωμαίων ἔτι, ἐκτὸς τῆς Ὠλένου καὶ τῆς Ἐλίκης τῆς καταποντισθείσης πρὸ τῶν Λευκτρικῶν ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Ἦσαν δὲ αἱ δώδεκα, Πάτραι, Δύμη, Φαραὶ, Τριταία, Ῥύπαι, Αἰγείρα, Πελλήνη, Αἰγίον, Βούρα, Κερύνεια, Ὠλενος καὶ Ἐλίκη. Κατὰ δὲ τοὺς μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον χρόνους εἰς τοιαύτην διαφωνίαν καὶ ἀθλιότητα ἐνέπεσαν, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν σκανδάλων τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας, ὥστε πᾶσαι αἱ πόλεις διαχωρισθεῖσαι ἀπ' ἀλλήλων, ἐφέροντο ἢ μία ἀπ' ἐναντίας τῆς ἄλλης· καὶ ἐκ τούτου αἱ μὲν ἐδεξάντο φρουρὰς τοῦ Δημητρίου καὶ τοῦ Κασσάνδρου, καὶ μετὰ ταῦτα Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ, αἱ δὲ καὶ ἐτυραννήθησαν ὑπὸ τοῦ ἐσχάτου τούτου, ὃς ἐπέβαλεν εἰς αὐτάς καὶ πολλοὺς μονάρχους. Κατὰ δὲ τὴν 124 Ὀλυμπιάδα, καθ' ἣν συνέβη νὰ τελευτήσωσι Πτολεμαῖος ὁ Λάγυς, καὶ ὁ Λυσίμαχος, καὶ ὁ Σέλευκος καὶ Πτολεμαῖος ὁ Κεραυνὸς, καὶ καθ' ὃν καιρὸν ὁ Πύρρος διέβη εἰς Ἰταλίαν 470 ἔτη ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης μετανοήσαντες, ἤρξαντο αὖθις νὰ ὁμοφρονῶσι· καὶ πρῶτον μὲν συνηνώθησαν οἱ Δυμαῖοι, οἱ Πατρεῖς, οἱ Τριταεῖς καὶ οἱ Φαραεῖς· μετὰ πέντε δὲ ἔτη οἱ Αἰγιεῖς ἐκβαλόντες τὴν φρουράν, μετέσχον τῆς συμπολιτείας, καὶ μετ' αὐτοὺς καὶ οἱ Βούριοι, ἀποκτείναντες τὸν τύραννον· ἅμα δὲ καὶ οἱ Κερυνεῖς

καὶ τὴν πόλιν τῶν Μεγαρέων ἔλῶν, συνήνωσε μετ' αὐτῆς· συνέβησαν δὲ ταῦτα καθ' ἓν ἔτος πρὶν τῆς ἥττης τῶν Καρχηδονίων, καθ' ἣν ἐκχωρήσαντες οὗτοι ὁλοτελῶς τῆς Σικελίας, ἐβιάσθησαν τότε κατὰ πρῶτον νὰ πρὶσενέγκωσι φόρον εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Μεγάλα δὲ κατορθώσας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ὁ Ἄρατος, διετέλει τοῦ λοιποῦ προστατεύων τὸ Ἀχαϊκὸν ἔθνος, πρὸς ἓνα καὶ μόνον σκοπὸν ἀφορῶν, τοῦ νὰ ἐξελάσῃ τοὺς Μακεδόνας τῆς Πελοποννήσου καὶ νὰ καταλύσῃ τὰς μοναρχίας, ἐξασφαλίζων εἰς ἐκάστους τὴν κοινὴν καὶ πάτριον ἐλευθερίαν (1)· καὶ κατὰ προτροπὴν αὐτοῦ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ, βασιλεύοντος εἰσέτι τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Δημητρίου, ὁ Μεγαλοπολίτης Λυδιάδας ἀποθέμενος οἰκειοθελῶς τὴν τυραννίδα, μετέσχε τῆς ἐθνικῆς συμπολιτείας· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Δημητρίου, ὁ τύραννος τῶν Ἀργείων Ἀριστόμαχος, καὶ ὁ τῶν Ἑρμιονέων Ξένων, καὶ ὁ τῶν Φλιασίων Κλεώνυμος, ἀποθέμενοι καὶ αὐτοὶ τὰς μοναρχίας, ἐκοινώνησαν τῆς τῶν Ἀχαιῶν δευμοκρατίας (2). Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐξήρθη ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ἀκμῆς καὶ αὐξήσεως ἡ Ἀχαϊκὴ συμπολιτεία· μόνοι δὲ ἐκ πάντων τῶν Ἑλλήνων οἱ Λακεδαιμόνιοι ἦσαν ἐχθροὶ τῶν Ἀχαιῶν, καὶ ἐκίνησαν πόλεμον κατ' αὐτῶν ἐκ τοῦ φανεροῦ· καὶ ὁ βασιλεύων τῆς Σπάρτης Ἄγις ὁ Εὐδαμίδου εἶλε τὴν Ἀχαϊκὴν πόλιν Πελλήνην, ἀλλ' ἐξεβλήθη μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τοῦ Ἀράτου καὶ τῶν Σικυωνίων. Ὁ δὲ τοῦ ἐτέρου οἴκου βασιλεὺς Κλεομένης ὁ Λεωνίδου τοῦ Κλεωνύμου, πολεμήσας τὸν Ἄρατον καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς παρὰ τὴν Δύμην, ἐνέκησε νίκην μεγάλην καὶ ὕστερον συνέθετο εἰρήνην μετὰ

---

(1) Πολύβ. β. 2, κ. 43 — Πλούταρχ. Ἄρατος. (2) Πολύβ. β. 2, κ. 41.

τῶν Ἀχαιῶν καὶ τοῦ συμμαχοῦντος αὐτοῖς Ἀντιγόνου, ὃς εἶχε τότε τὴν ἀρχὴν τῶν Μακεδόνων, ἐπιτροπεύων κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν Φίλιππον τὸν Δημητρίου ὄντα εἰσέτι ἀνήλικα· ἀλλὰ παραβὰς μετ' ὀλίγον ὁ Κλειομένης τὰς σπονδὰς καὶ ἐξανδραποδίσας τὴν Μεγάλην πόλιν τῆς Ἀρκαδίας, ἐπολεμήθη ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν καὶ τοῦ Ἀντιγόνου ἐν Σελλασίᾳ καὶ ἐνίκηθη (1)· συμπολεμήσαντες δὲ ὕστερον οἱ Ἀχαιοὶ μετὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν Φλαμινίου, συνεπολιόρκησαν τὴν Κόρινθον, καὶ οἱ Κορίνθιοι ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῶν Μακεδόνων, μετέσχον καὶ αὐθις τοῦ Ἀχαϊκοῦ συνεδρίου, ὥς καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀράτου· οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ἀπὸ τοῦδε ἐλέγοντο σύμμαχοι τῶν Ῥωμαίων καὶ ἦσαν πρόθυμοι εἰς τὰ πάντα, καὶ συνεπολέμησαν μετ' αὐτῶν εἰς Μακεδονίαν κατὰ τοῦ Φιλίππου καὶ συνεσιγράτευσαν κατὰ τῶν Αἰτωλῶν καὶ ἔπειτα κατὰ τοῦ Ἀντιόχου καὶ τῶν Σύρων, καὶ πρὸς τούτους μὲν πάντας ἡγωνίσθησαν κατὰ φιλίαν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους· εἰς δὲ τοὺς κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων πολέμους ἐκινήθησαν ἐκ τῶν μεταξὺ αὐτῶν τῶν ιδίων καὶ ἐκείνων παλαιόθεν διαφορῶν· καὶ ἅμα κατελύθη ἡ ἐν Σπάρτῃ τυραννὶς τῆς Νάβιδος, οἱ Ἀχαιοὶ ἐνθυμηθέντες τὰ πρὸς αὐτοὺς ἀδικήματα τῶν Λακεδαιμονίων, ἐνήγαγον αὐτοὺς εἰς τὸν Ἀχαϊκὸν σύλλογον, καὶ ἐδίκασαν κατ' αὐτῶν δίκας καθ' ὅλην τὴν ἀκρίβειαν, καὶ κατηδάφισαν τὰ τείχη τῆς Σπάρτης οἰκοδομηθέντα μὲν αὐτοσχεδίως καὶ πρότερον ἔτι καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ Δημητρίου καὶ ὕστερον τοῦ Πύρρου καὶ τῶν Ἡπειρωτῶν ἐπιστρατείας, ἐπὶ δὲ τῆς τυραννίδος τοῦ Νάβιδος ὀχυρωθέντα εἰς τὸ ἀσφαλέστατον· καταλύσαντες δὲ καὶ τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου τοὺς ἀφορῶν-

---

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 7.

τας τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας, ἐπέταξαν τοὺς ἐφή-
βους τῶν Λακεδαιμονίων νὰ παιδεύωνται τοῦ λοιποῦ ὡς οἱ
τῶν Ἀχαιῶν· δυσφοροῦντες δὲ μεγάλως οἱ Λακεδαιμόνιοι
διὰ τὰ ἐπιτάγματα τῶν Ἀχαιῶν, κατέφυγον πρὸς τὸν
Μέτελλον καὶ πρὸς τοὺς ἐλθόντας κατὰ πρεσβείαν μετ'
αὐτοῦ ἐκ τῆς Ῥώμης (1)· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι οὐδόλως ἐνθυμη-
θέντες τὰς τοσαύτας ἐκδουλεύσεις τῶν Ἀχαιῶν, ἐφάνησαν
σκληροὶ καὶ ἄδικοι πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἡ βουλὴ τῆς Ῥώμης
ἐνδοῦσα εἰς τὰς κατὰ μέρος ψευδεῖς κατηγορίας τοῦ Μετέλ-
λου, εἰς τὰς εἰσηγήσεις δύο Λακεδαιμονίων, τοῦ Ἀρέως καὶ
τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἐχθρῶν τῶν Ἀχαιῶν, καὶ τοι εὐεργετηθέντων
μεγάλως παρ' αὐτῶν, καὶ εἰς τὴν κατὰ τῶν Ἀχαιῶν δυσμέ-
νειαν τοῦ δικαστοῦ Ἀπίου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ, παρεγνώρισε
τὰ δίκαια τῶν Ἀχαιῶν καὶ ἐδικαίωσε τοὺς Λακεδαιμονίους,
καὶ τότε καὶ οἱ ἐκβληθέντες ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν Λακεδαιμό-
νιοι κατήχθησαν εἰς Σπάρτην, καὶ αἱ ζημίαι κατελύθησαν
εἰς ὅσας κατεδικάσθησαν οἱ φυγόδικοι, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι
ἀπελύθησαν τῆς εἰς τὸ Ἀχαιϊκὸν ὑποτελείας, καὶ ὁ κύκλος
τοῦ ἄστεως τῶν Σπαρτιατῶν ἔτε χιῶθη ὡς καὶ τὸ πρότερον,
καὶ γράμματα κατεπέμφθησαν εἰς Ἀθήνας καὶ εἰς Αἰτωλίαν,
ἐπιτάττοντα νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὰ ἴδια πάντες, εἴτε
Μισσηνιοὶ εἴτε Ἀχαιοὶ, οἱ ἐξορισθέντες ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ὡς
συναίτιοι τοῦ θανάτου τοῦ Φιλοποίμενος (2). Μετὰ τινα δὲ
χρόνον, κατὰ προδοσίαν τοῦ συμπατριώτου αὐτῶν ἀχρείου
κόλακος τῶν Ῥωμαίων Καλλικράτους, χίλιοι τῶν πρωτίστων
Ἀχαιῶν ἀναχθέντες εἰς Ῥώμην ἐπὶ τῇ ψευδεῖ προφάσει ὅτι
παρέσχον χρήματα τῷ Περσέᾳ κατὰ τῶν Ῥωμαίων, ἐπέμ-
φθησαν εἰς Τυρσηνίαν καὶ εἰς τὰς ἐκεῖσε πόλεις καὶ μόλις

---

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 8. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 9.

μετὰ δέκα ἐπτὰ ἔτη ἀφέθησαν τριακόσιοι ἢ καὶ ἐλάσσονες ὅσοι ἔμενον ἔτι ζῶντες ἐκ τῶν χιλίων (1). Μετ' ὀλίγον οἱ Ῥωμαῖοι ἀπέσπασαν ἀπὸ τῆς εἰς Ἀχαιοὺς συντελείας τοὺς Πλευρωνίους τῆς Αἰτωλίας καὶ ὅσας ἄλλας πόλεις ἐδυνήθησαν (2). Ἐν τοσούτῳ δὲ ἐκ τῆς δουλίας πολιτικῆς τῶν Ῥωμαίων οἱ Ἀχαιοὶ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι κατέστησαν αὐθις εἰς πόλεμον πρὸς ἀλλήλους, καὶ νικηθέντες εἰς μάχην οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀπώλεσαν χιλίους τοὺς ἀκμαϊότερους αὐτῶν στρατιώτας (3). Τέλος δὲ παθόντες πολλὰ οἱ Ἀχαιοὶ ἐκ τῆς τραχείας ἐπεμβάσεως τῶν Ῥωμαίων, ἐκινήθησαν εἰς πόλεμον κατ' αὐτῶν, στρατηγούτος τοῦ Διαίου, καὶ συγκροτηθείσιν μάχης γὰρ τὸν Ἰσθμὸν, ἐνικήθησαν κατὰ κράτος, καὶ τότε ὑπεδουλώθησαν ὀλοτελῶς εἰς τὴν Ῥώμην, ὡς συγχρόνως καὶ ἡ Κόρινθος καὶ πᾶσα ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ῥωμαίων Μομμίου κατὰ τὴν 160 Ὀλυμπιάδα (4). — Οἱ Ἀχαιοὶ ἤκμασαν καὶ διέπρεψαν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἐξ οὐδεμιᾶς ἄλλης αἰτίας εἰμὴ ἐκ τοῦ φιλικοῦ καὶ συμμαχικοῦ μεταξὺ αὐτῶν συνδέσμου, ἐκ πρώτης ἀρχῆς τῆς δημοκρατίας ἣτις ἦν ἀληθινὴ καὶ εἰλικρινὴς καὶ ὠκοδομημένη ἐπὶ δύο βάσεων ἐδραίων τῆς ἰσότητος καὶ τῆς φιланθρωπίας· εἶχον δὲ οὐ μόνον μίαν καὶ τὴν αὐτὴν συμμαχικὴν κοινωσίαν, ἀλλὰ καὶ τὰ αὐτὰ σταθμὰ καὶ μέτρα καὶ νομίσματα καὶ προσέτι τοὺς αὐτοὺς ἄρχοντας καὶ βουλευτὰς καὶ δικαστὰς ἅπαντες (5). Τοσοῦτον δὲ διέπρεψε καὶ ἐφημίσθη ἡ πολιτεία αὐτῶν, καὶ τοιοῦτοι ἦσαν οἱ νόμοι καὶ οἱ θεσμοὶ, καὶ τοσαύτη ἡ ὑπόληψις αὐτῶν, ὥστε οἱ ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὴν λεγομένην Μεγάλῃν Ἑλλάδα Ἕλληνας ἀφ' οὗ ἐνεπρήσθησαν

---

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 10. (2) Αὐτ. κ. 11. (3) Αὐτ. κ. 13. (4) Αὐτ. κ. 16. (5) Πολυβ. β. 2. κ. 37. 38.

τὰ συνέδρια τῶν Πυθαγορείων, καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἐκείνου τοῦ τόπου ἐνεπλήσθησαν φόβου καὶ παντοδαπῆς στάσεως καὶ ταραχῆς, εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς μόνους καὶ εἰς τὴν πίστιν αὐτῶν ἀνέθεντο τὴν θεραπείαν τῶν δεινῶν αὐτῶν περιστάσεων, καὶ οὐ μόνον τότε, ἀλλὰ καὶ μετὰ τινὰ χρόνον ἐφιλοτιμήθησαν νὰ γίνωσιν ὅλως μιμηταὶ τῆς πολιτείας αὐτῶν· καὶ παροτρύναντες ἀλλήλους καὶ συμφρονήσαντες οἱ Κροτωνιάται, οἱ Συβαρίται καὶ οἱ Καυλωνιάται, πρῶτον μὲν ἀπέδειξαν Διὸς Ὁμορίου κοινὸν ἱερὸν καὶ τόπον ἐνθα συνετέλουν τὰς συνόδους καὶ τὰ διαβούλια· δεύτηρον παραλαβόντες τὰ ἔθιμα καὶ τοὺς νόμους τῶν Ἀχαιῶν, ἔθεντο ὅρον καὶ νὰ διοικῶσι κατὰ ταῦτα τὴν πολιτείαν αὐτῶν· προσέτι δὲ μετὰ τὴν μάχην τῶν Λεύκτρων εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς ἐπέτρεψαν οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν δαλυσιν τῶν πρὸς ἀλλήλους ἀμφοιβητήσεων, καὶ τοῦτο οὐχὶ διὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν, ἐπειδὴ ἐλαχίστην εἶχον κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ἀλλ' ἀπεβλέψαντες μᾶλλον εἰς τὴν παραπάντων ὁμολογουμένην πίστιν καὶ καλὴν ἀγαθίαν αὐτῶν· καὶ τότε μὲν ὑπῆρχε γυμνὴ παρ' αὐτοῖς ἡ τοιαύτη προαίρεσις· ἀποτέλεσμα δὲ ἡ πρᾶξις ἀξιόλογος πρὸς αὔξησιν τῶν ἰδίων αὐτῶν συμφερόντων οὐδ' ὅλως ἐγίνετο, διότι δὲν εἶχον εἰσέτι προστάτην ἄξιον τῆς προαιρέσεως (1). Τότε δὲ ἐφάνη ἡ δύναμις αὐτῶν, ὅποταν εὗρον πρυστάτας ἀξιοχρεοῦς, καὶ ἐξετέλεσαν δι' αὐτῶν τὸ κάλλιστον ἔργον, τὴν ὁμόνοιαν τῶν Πελοποννησίων ἧς ἀρχηγὸς καὶ ἡγεμὼν πάσης τῆς ἐπιχειρήσεως θεωρεῖται δίκαιως ὁ Σικυώνιος Ἄρατος, ἀγωνιστῆς δὲ καὶ τελεσιουργὸς τῆς πράξεως ὁ Μεγαλοπολίτης Φιλοποίμην (2), ὃς καὶ κατὰ τὴν ἐν Σελλασίᾳ πρὸς τὸν Κλεο-

---

(1) Πολύβ. β. 2. κ. 39. (2) Πολύβ. β. 2. κ. 40.

μένην καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους μάχην κατετάχθη ἐκουσίως μεταξὺ τῶν ἱππέων καὶ ἔπειτα καὶ τῶν ὀπλιτῶν, καὶ αἰρεθεὶς πολλάκις στρατηγὸς ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, συνεπολέμησε μετ' αὐτῶν κατὰ διαφόρου μάχας καὶ ἠρίστευσε πάντοτε (1), καὶ μετέβαλε καὶ τὴν σκευὴν τῶν ὀπλων τοῦ πεζικοῦ, πείσας τοὺς Ἀχαιοὺς ἀντὶ τῶν μικρῶν δορατίων καὶ μεγάλων ἀσπίδων ὥς αἱ Κελτικαὶ ἢ αἱ Περσικαὶ ἅς ἐφόρουν πρότερον νὰ ἐνδυθῶσι θώρακας καὶ νὰ ἐπιθέσῃσι καὶ κνημίδας καὶ νὰ φέρωσιν ἀσπίδας Ἀργολικὰς καὶ μεγάλα δόρατὰ (2). Ἐκτὸς δὲ τῶν δύο εἰρημένων μεγάλων προστατῶν οὐκ ὀλίγον συνετέλεσε καὶ ὁ Λυκόρτας εἰς τὴν μέχρι τινὸς βαθμοῦ μονιμότητα καὶ παγίωσιν τῆς ἐπιχειρήσεως (3). Τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον διετηρήθη ὁπωσοῦν ἀξίως μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Φιλοποίμενος 183 Π. Χ. ἀλλὰ διελύθη βαθμηδὸν μετὰ ταῦτα, διότι οἱ Ῥωμαῖοι κύριοι ἤδη ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος δὲν προσεφέροντο ἐξ ἴσου πρὸς πάντας τοὺς Ἕλληνας οὔτε πρὸς πάσας τὰς πολιτείας, ἀλλὰ τὰς μὲν κατέλυον, τὰς δὲ ἐπεκύρουν. — Ἐν τῇ Ὀλυμπίᾳ πλησίον τοῦ μεγάλου ναοῦ ἦσαν ἀναθήματα ἐν κοινῷ τοῦ ἔθνους τῶν Ἀχαιῶν, ὁκτὼ ἀνδριάντες τῶν ὧν ἐδέχθησαν τὴν εἰς μονομαχίαν πρόκλησιν τοῦ Ἑκτορος· ἦσαν δὲ ὀπλισμένοι διὰ δοράτων καὶ ἀσπίδων, καὶ ἐξ αὐτῶν μόνον ἐπὶ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ἀγαμέμνονος ἦν γεγραμμένον τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερά· ἐπὶ δὲ τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἰδομενέως ἐφαίνετο γλυπτὸς ἀλεκτρυὼν καὶ ἐπὶ τοῦ βάρους ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή· =

Τῷ Διὶ τ' Ἀχαιοὶ τὰ ἀγάλματα ταῦτ' ἀνέθηκαν
Ἔγγονοι ἀντιθέου Τανταλίδου Πέλοπος·

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 49, 50, 51. — Πλoutαρχ. Φιλοποίμην.

(2) Πaus. Ἀρκ. κ. 50. (3) Πολυβ. β. 2. κ. 40.

ἐπὶ τῆς αὐτῆς δὲ ἀσπίδος ἐφαίνετο τὸ ὄνομα τοῦ ἀγαλματοποιοῦ μετὰ τοῦ ἐξῆς διστίχου· =

Πολλὰ μὲν ἄλλα σοφοῦ ποιήματα καὶ τόδ' ὄνατ' ἔργον,
ἐν Αἰγίνῃ τὸν τέκε παῖδα Νίκων.

Ἦν δὲ τὸ πάλαι καὶ ἔννατος ἀνδριάς τοῦ Ὀδυσσέως μετακομισθεὶς, ὡς ἔλεγον, εἰς Ῥώμην ὑπὸ τοῦ Νέρωνος· ἀντικρυ δὲ τῶν ῥηθέντων ἀνδριάντων ἐφαίνετο ὁ Νέστωρ ἐπὶ ἐτέρου βήθρου ἐμβαλὼν εἰς τὴν περικεφαλαίαν αὐτοῦ τὸν κλῆρον ἐκάστου (1). Ἦν δὲ καὶ ἕτερον ἀφιέρωμα τῶν Ἀχαιῶν, ὁ Ἡλεῖος Παντάρκης ὃς συνέθετο εἰρήνην μεταξὺ Ἀχαιῶν καὶ Ἡλείων δι' ἧς ἀφέθησαν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν οἱ αἰχμάλωτοι (2).

* Αἱ δύο ἐπαρχίαι τῶν Παλαιῶν Πατρῶν καὶ τῆς Βοστίτισης (Αἰγίου) ἀποτελοῦσι τὴν πάλαι Λχαΐαν.

ΟΡΗ.

ΠΑΝΑΧΑΪΚΟΝ· ὑψοῦται κατὰ τὸ μέσον τῶν τόπων τῶν Πατραϊέων, τῶν Αἰγιέων καὶ τῶν Τριταιέων περικυκλούμενον ὑπ' αὐτῶν· ὀλίγα τῶν ὀρέων τῆς Ἑλλάδος ὑπερβαίνουν τὴν κορυφὴν αὐτοῦ κατὰ τὸ ὕψος· κείμενον δὲ πρὸς ἀνατολὰς τῆς πόλεως Πατρῶν, καὶ ὑπεράνω παντὸς τοῦ δυτικοῦ τῆς Λχαΐας μέρους, εἶναι τὸ μόνον ὁλοκλήρως εἰς τὴν Λχαΐαν ἀνῆκον ἀξιόλογον ὄρος, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία Παναχαϊκόν· αἱ κατ' ἀνατολὰς τοῦ Αἰγίου παραθαλάσσιαι πόλεις τῆς Λχαΐας ἐπέκτειντο μόνον τὰς βορείους κατωφερείας τῶν ὀρέων, αἱ δὲ κορυφαὶ αὐτῶν ἦσαν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν. Ὀλίγον μνημονεύεται τὸ ὄρος τοῦτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων· ὁ Πολύβιος ἀναφέρει αὐτὸ, διηγούμενος ὅτι κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ δευτέρου

---

(1) Πaus. Ἠλ. κ. 25. (2) Πaus. Ἠλ. μερ. 2. κ. 15.

ἔτους τοῦ κατὰ Αἰτωλῶν Συμμαχικοῦ λεγομένου πολέμου, 219, 220 π. Χ. ὁ παρὰ τῶν Αἰτωλῶν πρὸς τοὺς Ἡλείους ἀπεσταλμένος στρατηγὸς Πυρρὸς α, ἔχων 3,000 Αἰτωλῶν καὶ Ἡλείων, οὐ μόνον ἐπόρθει συνεχῶς τὴν χώραν τῶν Δυμαίων καὶ Φαραιέων, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν Πατραιέων· τὸ δὲ τελευταῖον ἐπιστρατοπεδεύσας ἐπὶ τὸ Παναχαϊκὸν καλούμενον ὄρος, τὸ κείμενον ὑπὲρ τὴν πόλιν τῶν Πατραιέων, κατέφθειρε πᾶσαν τὴν πρὸς τὸ Ῥίον καὶ πρὸς τὸ Αἶγιον κικλιμένην χώραν (1).

* Βλ. δα· τὸ ὕψος αὐτοῦ εἶναι 1927 μέτρ. γαλλ.

ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ.

ΔΡΕΠΑΝΟΝ. ἄνωθεν τῆς πόλεως Βολίνης, κατὰ τὸ βορ-
 ἀνατολικὸν τοῦ ἀκρωτηρίου Ῥίου οὗ ἀπεῖχε 32 στάδια·
 τὸ μεταξύ τῶν δύο τούτων ἀκρωτηρίων ἀπετέλει τὸν λι-
 μένα Πανόρμον. Τὸ Δρέπανον εἶναι χθαμαλὸν, καὶ κλῖνον
 πρὸς τὸ ἐντὸς δρεπανοειδῶς ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὴν τοιαύτην
 ὀνομασίαν (2). Ἐλέγετο δὲ λόγος ὅτι ἡ ὀνομασία τοῦ Δρε-
 πάνου προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Ἡρόνης ἐνταῦθα ἔρριψε τὸ
 δρέπανον δι' οὗ ἠκρωτηρίασε τὸν πατέρα αὐτοῦ Οὐρανόν (3).
 Ὁ Πausανια, δὲ θόματα προσδιορίζει τὴν θέσιν τοῦ Δρεπάνου
 κατὰ τὸ στόμιον τοῦ τετάρτου ποταμοῦ ἀπὸ τῶν Πατρῶν
 πρὸς τὸ Αἶγιον, δηλ. τοῦ Βολιναίου (4).

* Δρέπανον.

ῬΙΟΝ, ἀπέχον 15 στάδια ἀπὸ τοῦ λιμένος Πανόρμου δυτ.
 καὶ 50 ἀπὸ τῆς πόλεως Πατρῶν (5) βορ ἀνατολικῶς, ἀπέ-
 ναντι τοῦ Μολυκρικοῦ Ῥίου, τοῦ καὶ Ἀντιρρίου λεγομένου (6).

---

(1) Πολυβ. β. 5. κ. 30. (2) Στραβ. β. 8. α. 335. (3) Παυσ. Ἀχ.
 κ. 28, (4) Αὐτοῦ κ. 23. (5) Αὐτ. κ. 22. (6) Ἰδ. Ἀντιρρίον.

Ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου ἦν ναὸς Ποσειδῶνος ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου καὶ τοῦ Στράβωνος (1). ὁ Θουκυδίδης ὀρίζει τὸ πλάτος τοῦ πορθμοῦ τοῦ διαχωρίζοντος τὰ δύο Ῥία εἰς ἑπτὰ στάδια (2), ὁ Στράβων εἰς πέντε (3) καὶ ὁ Πλίνιος εἰς περίπου ἓν μίλ. Ῥωμ. = 8 στάδια (4). Ὁ Στράβων συγχέει τὸ Ῥιον μετὰ τοῦ Δρεπάνου καὶ λέγει ὅτι τὰ δύο ἦσαν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἀκρωτήριον (5). ἀλλ' οὐδεὶς ἀμφιβάλλει ὅτι τὸ μὲν Ῥιον εἶναι τὸ ἀκρωτήριον ὅπερ μετὰ τοῦ ἀντιπέραν Ἀντιῤῥίου ἀποτελεῖ τὸ στενώτατον τοῦ πορθμοῦ, τὸ δὲ Δρέπανον ἡ χθαμαλὴ ἀμμώδης ἐξοχὴ ἡ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ῥίου, οὗ ἀπέχει 32 στάδια καὶ διατρεῖ εἰσέτι τὴν ἀρχαίαν ὀνομασίαν· ὁ Πausanίας προσδιορίζει ὀρθῶς τὴν θέσιν ἀμφοτέρων τῶν ἀκρωτηρίων (6).

* Ῥιον· ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου κεῖται φρούριον καλούμενον κοινῶς Καστέλι τοῦ Μωριά· τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ φρουρίου εἶναι σχήματος περιφερῆς καὶ ἐπιβλέπει ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὅπερ εἶναι περίβολος τετράγωνος πολὺ νεωτέρας κατασκευῆς· ἀπὸ τοῦ περιβολοῦ μέχρι τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης ὑπάρχει ἐπίπεδον ἱκανῆς ἐκτάσεως· ὥστε ἐὰν τὸ φρούριον ὑκοδομήθῃ τὸ κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, φαίνεται ὅτι ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς οἰκοδομῆς μέχρι τοῦδε συνέβη βαθμηδὺν πρόσχωσις γῆς καὶ συστολὴ τῆς θαλάσσης, ὅπερ ἀπετελέσθη πιθανῶς ἐκ τῶν πολυπληθῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους Βόδα καταρρέοντων ῥυάκων, ὡς καὶ ἐκ τοῦ μεγάλου ποταμοῦ Μόρνου κατ' ἀνατολὰς τῆς Ναυπάκτου· τὸ πλάτος τοῦ πορθμοῦ λογίζεται κατὰ τὰς εἰκασίας τῶν νεωτέρων 1 1/2 μίλ. Ἀγγλ. = 10 σταδίων, ὅπερ ἀντιβαίνει

(1) Θουκυδ. β. 2. κ. 84. — Στράβ. β. 8. κ. 335. (2) Θουκυδ. β. 2, κ. 86. (3) Στράβ. β. 8, σ. 335. (4) Πλίν. Φυσ. Ἱστ. β. 4, κ. 2.

(5) Στράβ. β. 8, σ. 335. (6) Πaus. Ἀχ. κ. 23.

που ὠνομάσθη, ὡς ἔλεγον, ἀπό τινος τῶν Τιτάνων Κριοῦ καλουμένου (1).

* Ποτάμι τῆς Χασιάς (2).

ΚΡᾶθις, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄριος Κράθιδος τῆς Ἀρχαδίας καὶ ῥέων ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον, ἐξέδιδε παρὰ τὴν πόλιν Διγὰς εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. Ὁ Κρᾶθις ἐπληθύνετο ἐκ δύο ποταμῶν, ἐξ ἐαυτοῦ καὶ ἐκ τῆς Στυγὸς τῆς ἐκδιδούσης εἰς αὐτὸν, καὶ ἀπὸ τῆς συγκράσεως τῶν δύο ὠνομάσθη Κρᾶθις (3) καὶ ἦν ἀένναος. Ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου ὠνομάσθη καὶ ποταμὸς Κρᾶθις εἰς Ἰταλίαν, κατὰ τὴν χώραν τῶν Βρεττίων, παρὰ τὴν πόλιν Κρότωνα. Οὐ πῦρρῳ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Κράθιδος, κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ ἦν τάφος καὶ ἐπ' αὐτοῦ εἰκὼν γεγραμμένη ἀνθρώπου ἱσταμένου πλησίον ἵππου· ἀπὸ δὲ τοῦ τάφου ἐν ἀποστάσει 30 σχεδὸν σταδίων πρὸς ἀνατολὰς ἦν ὁ καλούμενος Γαῖος ὃς ἦν ναὸς Γῆς ἐπιλεγομένης Εὐρυστέρνου καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ξόανον αὐτῆς ἀρχαιότατον. Τοῦ ναοῦ τούτου ἡ ἱέρεια ὤφειλεν οὐδὲ πρότερον νὰ εἶχε πειραθῇ πλέον ἢ ἐνὸς ἀνδρὸς καὶ τὸ ἀπὸ τούτου νὰ ἀγιστεύῃ· ἐδοκιμάζετο δὲ πίνουσα αἷμα ταύρου καὶ ἂν ἐφωρᾶτο μὴ ἀληθεύουσα, ἐτιμωρεῖτο ἀμέσως· ἂν συνέβαινε δὲ ἀμφισβήτησις μεταξὺ πολλῶν γυναικῶν περὶ τῆς ἱερωσύνης, προετιμᾶτο ἡ λαχοῦσα κατὰ κλήρωσιν (4).

* Ἀκρατοπόταμος ἢ Ποτάμι τῆς Ἀκράτας· ὁ ποταμὸς οὗτος μεταξὺ πάντων τῶν τῆς Ἀχαΐας εἶναι ὁ μόνος ὡς καὶ τὸ πάλαι ἀένναος, καὶ οὐδὲ κατὰ τὸ θέρος ξηραίνεται κατ' ὁλοκληρίαν.

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 27 Τελ. (2) Αἰκ. Τ. 3. κ. 21. σ. 592, 593.

(3) Στράβ. β. 8. σ. 386. (4) Paus. Ἀχ. κ.—Ἡροδοτ. β, 1. κ. 145· —Στράβ. β. 8. σ. 386.

ΒΟΥΡΑΪΚΟΣ· ἔρρεε κατὰ τὴν ἐκ τῆς Βούρας εἰς τὴν θάλασσαν κατάβασιν καὶ παρ' αὐτῷ ἦν ἐντὸς σπηλαίου ἄγαλμα μικρὸν Ἡρακλέους ἐπιλεγομένου Βουραϊκοῦ παρ' οὗ ἐλάμβανον καὶ μαντεύματα ἐπὶ πίνακος δι' ἀστραγάλων κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον· ὁ ἐξαιτούμενος τὸ μάντευμα προσήχετο πρὸ τοῦ ἀγάλματος, καὶ μετὰ τὴν προσευχὴν λαμβάνων τέσσαρας ἀστραγάλους ἐξ ὧων ἔκειντο ἄφθονοι παρὰ τῷ Ἡρακλεῖ, ἔρριπτεν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς τραπέζης· δι' ἕκαστον δὲ ἀστράγαλον ἦσαν σχήματα γεγραμμένα ἐπὶ πίνακος καὶ ἡ ἐξήγησις ἐκάστου σχήματος. Ἡ Ἑλίκη ἔκειτο κατ' ἀριστερὰν τοῦ Βουραϊκοῦ Ἡρακλέους ἐν ἀποστάσει 30 σταδίων· κατὰ δὲ δεξιὰν ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Κραῖθις (1).

* Ποτάμι τῶν Καλαβρύτων.

ἘΡΑΣΙΝΟΣ, πηγάζων ἐκ τῆς Ἀρκαδίας, ἔρρεεν εἰς τὸν κατὰ τὴν Βούραν χίγριαλὸν (2), πρὸς δυσμὰς τοῦ Βουραϊκοῦ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν.

ΚΕΡΥΝΙΓΗΣ· πηγάζων ἐκ τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὄρους Κερυνείας, ἔρρεε διὰ τῆς Ἀχαΐας παρὰ τὴν πόλιν Κερύνειαν (3).

* Μποχούσια (4).

ΣΕΛΙΝΟΥΣ ἢ ΣΕΛΙΝΟΣ· ἔρρεε μεταξὺ Αἰγίου καὶ Ἑλίκης (5), καὶ εὐχὶ διὰ μέσου τῆς πόλεως τῶν Αἰγιέων, ὡς ἡμαρτημένως λέγει ὁ Στράβων (6)· εὐδαίς ποταμὸς ἔρρεε πρὸς δι' αὐτῆς τῆς πόλεως· ἴσως ὁ γεωγράφος ἐννοεῖ διὰ μέσου τῆς χώρας τῶν Αἰγιέων.

* Ποτάμι τῆς Βοστίτσας (7).

ΜΕΓΑΝΙΓΑΣ· ῥεων διὰ τῆς χώρας τοῦ Αἰγίου πλησίον τῆς πόλεως εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ποτ. Φοίνικος (8).

---

(1) Πaus. Ἀρ. κ. 23. (2) Στράβ. Γ. γ. σ. 371. (3) Πaus. Ἀρ. κ. 25. (4) Αντ. Τ. 3. κ. 31. σ. 403. (5) Πaus. Ἀρ. κ. 24. (6) Στράβ. Γ. γ. σ. 371. (7) Αντ. Τ. 3. κ. 31. σ. 407. (8) Πaus. Ἀρ. κ. 23.

* Κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμιδίου τούτου ὑπάρχει λιμενίσκος κάτωθεν τῶν κρηνῶν καὶ τοῦ μεγάλου πλατάνου· εἰς τὸν λιμενίσκον τοῦτον μετακομιζομένη συνήθως διὰ λέμβων ἡ πανταχόθεν τῆς Ἀχαΐας Κορινθιακὴ σταφίς, ἐμβιβάζεται εἰς τὰ πλῆϊα.

ΦΟΪΝΙΞ· ποταμίδιον ἑλαττον τοῦ Μεγανίτου, μικρὸν ἀπέχον αὐτοῦ πρὸς δυσμὰς, καὶ ῥέον ὡσαύτως διὰ τῆς χώρας τοῦ Αἰγίου εἰς τὴν θάλασσαν (1).

ΒΟΛΙΝΑΪΟΣ· ἑρρεῖς κατ' ἀνατολὰς τῆς πόλεως Ἀργυρᾶς, καὶ παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ ὑπῆρξε ποτὲ πόλις Βολίνα. Ἐμυθεύετο ὅτι ὁ Ἀπυλλων ἠράσθη ποιεῖ παρθένου ὀνομαζομένης Βολίνης ἥτις φεύγουσα, ἐρρίφθη εἰς τὴν κατὰ τοῦτο θάλασσαν καὶ ἐγένετο ἀθάνατος κατὰ χάριν τοῦ Ἀπόλλωνος (2).

ΣΤΕΛΕΜΝΟΣ, κατὰ τὸ βόρειον τῶν Πατρῶν, πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ποταμοῦ Χαράδρου· ἐνομίζεται ὅτι ὅσοι ἐλούοντο εἰς τὸν Σέλεμνον, εἴτε ἄνδρες, εἴτε γυναῖκες, ἐπελανθάνοντο τοῦ ἔρωτος καὶ ἐθεραπεύοντο ἀπὸ τοῦ πάθους τούτου (3).

ΧΑΡΑΔΡΟΣ, κατὰ τὸ βόρειον τῶν Πατρῶν μεταξὺ δύο ἄλλων ποταμῶν, τοῦ Σελέμνου καὶ τοῦ Μειλίχου. Ἐδόξαζον ὅτι ἂν τὰ βοσκήματα ἔπινον κατὰ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ Χαράδρου, ἔτικτον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὄρρενα· διὸ καὶ οἱ ποιμένες ἀπεμάκρυνον τούτου τοῦ τόπου τὰ ποίμνια, ἵνα τίκτωσι θήλεα· μόνοι δὲ οἱ βουκόλοι κατέλειπον τὰς βοῦς ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, διότι οἱ ταῦροι ἦσαν ἐπιτηδειότεροι τῶν θηλείων βοῶν πρὸς τε τὰς θυσίας καὶ εἰς τὰ ἔργα (4).

ΜΕΪΛΙΧΟΣ, ἐξέδιδεν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον πρὸς δυσμὰς τοῦ ποταμοῦ Χαράδρου καὶ οὐ πόρρω τῆς πόλεως

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 23. (2) Πaus. αὐτ. (3) Πaus. αὐτ. — Περὶ ὧν ἐμυθέθησαν περὶ τοῦ ποτ. Σελέμνου ἴδε Ἀργυρὰ πόλις. (4) Πaus. Ἀχ. κ. 22.

πρὸς τὸ βόρειον. Πλησίον τοῦ ποταμοῦ τούτου ἦν ναὸς τῆς Τρικλαρίας Ἀρτέμιδος κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ (1). Ὁ Μείλιχος ἐκαλεῖτο πρότερον Ἀμείλιχος δι' αἰτίαν τοιαύτην : Οἱ Ἴωνες οἱ οἰκοῦντες τὰς τρεῖς πόλεις, Ἀρόην (Πάτρας), Ἄνθειαν καὶ Μεσάτιν εἶχον ἐν κοινῷ τὸ τέμενος καὶ τὸν ναὸν τῆς Τρικλαρίας Ἀρτέμιδος καὶ ἤγον ἑορτὴν πρὸς τιμὴν αὐτῆς καὶ παννυχίδα καθ' ἕκαστον ἔτος· τὴν δὲ ἱερωσύνην εἶχε παρθένος μέχρι τοῦ καιροῦ τῆς ὑπανδρείας αὐτῆς· ἦν δέ ποτε ἰέρεια ἡ Κομαιθῶ, παρθένος ὠραιότατη, ἧς ἡράσθη ὁ Μελάνιππος, νέος ὑπερβαίνων τὰ τε ἄλλα καὶ τὴν εὐπρέπειαν τῆς ὄψεως πάντας τοὺς συνηλικιώτας αὐτοῦ· ὥς δὲ ἀντηρᾶτο ἐπίσης ὑπὸ τῆς παρθένου, ἐζήτησεν αὐτὴν εἰς γάμον παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ἀλλ' ἀπήντησεν ἀντίστασιν ἐκ μέρους τῶν γονέων καὶ αὐτοῦ καὶ ἐκείνης· καὶ τότε οἱ νέοι οὗτοι ἐπλήρωσαν τὴν ὁρμὴν τοῦ ἔρωτος ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀρτέμιδος, θν' ἔμελλον καὶ τοῦ λοιποῦ νὰ μεταχειρίζωνται ὡς θάλαμον· ἀλλ' ὀργισθεῖσα ἡ θεὰ, ἔφθειρε τὴν γῆν καὶ ἀπέστειλεν ἀκαρπίαν καὶ νόσους ἀσυνήθεις καὶ θανάτους πλείους τῶν πρότερον· καταφυγόντες δὲ οἱ κάτοικοι ἐπὶ τὸ ἐν Δελφοῖς χρηστήριον, ἔλαβον παρὰ τῆς Πυθίας χρησμὸν ὃς ἀνακαλύπτων τὸ ἀνόμημα τοῦ Μελάνιππου καὶ τῆς Κομαιθοῦς, ἐπέταττε νὰ θυσιάσωσιν ἀμφοτέρους εἰς τὴν Ἄρτεμιν, καὶ ἀνὰ πᾶν ἔτος νὰ θύωσι παρθένον καὶ παῖδα τοὺς καλλίστους τὸ εἶδος, καὶ ἐκ ταύτης τῆς θυσίας ὠνομάσθη Ἀμείλιχος ὁ παρὰ τὸν ναὸν τῆς Τρικλαρίας Ἀρτέμιδος ῥέων ποταμὸς ὃς πρὸ τούτου οὐδὲν εἶχεν ὄνομα· ἐπαύθη δὲ μετὰ καιρὸν ἡ ἀνθρωποθυσία αὕτη τσιουτοτρόπως. Κατὰ προγενεστέραν ἐποχὴν εἶχον λάβῃ οἱ κάτοικοι χρησμὸν ἐκ Δελφῶν ὅτι βασιλεὺς ξένος

---

(1) Παντ. Ἀχ. κ. 22.

ἐρχόμενος εἰς τὸν τόπον, καὶ φέρων μεθ' ἑαυτοῦ θεὸν ξενικόν, θὰ παύσῃ τὰ εἰς τὴν θυσίαν τῆς Τρικλαρίας τελούμενα· κυριευθείσης δὲ τῆς Τρωάδος, καὶ τῶν Ἑλλήνων μεριζομένων τὰ λάφυρα, Εὐρύπυλος ὁ Εὐαίμονος ἔλαβε λάρνακα λαχοῦσαν αὐτῷ καὶ περιέχουσαν ἄγαλμα τοῦ Διονύσου, ἔργον μὲν, ὡς ἔλεγον, τοῦ Ἡφαίστου, δοθὲν δὲ δῶρον παρὰ τοῦ Διὸς τῷ Δαρδάνῳ. Ἰπῆρχον δὲ καὶ ἄλλαι δύο γνῶμαι περὶ τῆς λάρνακος ταύτης· οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ὁ Αἰνείας φεύγων ἀπέλιπεν αὐτήν· οἱ δὲ ὅτι ἔρριψεν αὐτήν ἡ Κασσάνδρα, ἵνα γένηται συμφορὰ τῷ εὐρόντι· ἅμα δὲ ἀνοίξας ὁ Εὐρύπυλος τὴν λάρνακα, εἶδε τὸ ἄγαλμα, ἐγένετο ἔκφρων· καὶ ὀλιγάκις μὲν συνήρχετο, τὸ δὲ πλεῖστον τοῦ καιροῦ ἐμαίνετο· οὕτω δὲ διακείμενος δὲν ἐπλευσε πλέον εἰς Θεσσαλίαν, ἀλλ' εἰς τὸν κόλπον τῆς Κίρρας, καὶ ἐκεῖθεν ἀναβὰς εἰς Δελφοὺς, ἡρώτα περὶ τῆς νόσου αὐτοῦ, καὶ ἔλαβε χρησμὸν ὅτι ὅπου ἂν εὕρῃ ἄνθρωπους θύοντας ἀσυνήθῃ θυσίαν, ἐκεῖ νὰ ἰδρύσῃ τὴν λάρνακα καὶ νὰ κατοικήσῃ· ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνεμος ἔφερε τὰς ναῦς τοῦ Εὐρυπύλου εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἀρόην θάλασσαν, ἐκβὰς εἰς τὴν γῆν, εὔρε παῖδα καὶ παρθένον ἀχθέντας ἤδη ἐπὶ τὸν βωμὸν τῆς Τρικλαρίας, καὶ τότε καὶ ὁ Εὐρύπυλος καὶ οἱ ἐγχώριοι ἐνόησαν τὰ τοῦ χρησμοῦ, καὶ οὕτως ἐπαύθη καὶ ἡ νόσος τοῦ Εὐρυπύλου καὶ ἡ ἀνθρωπίνη θυσία, καὶ ὁ ποταμὸς ἀντὶ Ἀμειλίχου μετωνομάσθη Μείλιχος. Τὸ δὲ μνημα τοῦ Εὐρυπύλου ἦν μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Λαφρίας Ἀρτέμιδος (1), καὶ οἱ Πατρεῖς ἀπέδιδον τιμὰς ἐνιαυσίους εἰς αὐτὸν, ὅτε ἐπανηγύριζον τὴν ἐορτὴν τοῦ εἰς τὴν λάρνακα Διονύσου, ὅς ἐπωνομάζετο Δίσυμνήτης· ἐξελέγοντο δὲ ἐκ τοῦ δήμου ἐννέα ἄνδρες καὶ ἐννέα γυναῖκες ἐξιδιασμένως

---

(1) Παιρ. Ἀχ. κ. 19.

πρὸς θεραπείαν τοῦ Αἰσυμνήτου, καὶ ἔν τινι τῶν νυκτῶν τῆς ἑορτῆς ὁ ἱερεὺς ἐξέφερε τὴν λάρνακα καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων παίδων φορούντων στεφάνους σταχύων καθ' οἷον τρόπον ἐστεφανοῦντο ποτὲ καὶ οἱ θυόμενοι εἰς τὴν Ἄρτεμιν, κατέβαινον εἰς τὸν Μείλιχον, ἔνθα ἀπυθέτοντες οἱ παῖδες πλησίον τοῦ ἀγάλματος τοὺς σταχίνους στεφάνους, ἀφ' οὗ ἐλούοντο εἰς τὸν Μείλιχον, ἐπετίθεντο ἄλλους στεφάνους κισσίνους καὶ ἐπορεύοντο εἰς τὸν ναὸν τοῦ Αἰσυμνήτου (1).

* Σιχενά· ῥέει ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς διὰ μέσου δύο ὁμωνύμων αὐτοῦ χωρίων, Ἐπάνω Σιχενῶν καὶ Κάτω Σιχενῶν κατὰ τὸ βόρειον τῶν Πατρῶν.

ΓΛΑΪΚΟΣ, ἐκδιδούς εἰς τὴν θάλασσαν εὐ πόρρω τῆς πόλεως Πατρῶν πρὸς δυσμὰς.

* Λεύκα· ἂν καὶ μικρὸν τὸ ποτάμιον τοῦτο, ἐνίοτε πληθύνεται καὶ καθίσταται δυσδιάβατον καὶ τρομερὸν· ἡ ἐκ Πατρῶν ἀπόστασις τῆς Λεύκαε λογίζεται 25 λεπτῶν.

ΠΕΪΡΟΣ, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Ἐρυμάνθου, καὶ ῥέων παρὰ τὰς Φαρὰς καὶ τὴν Ὠλεῖον, ἐξεδ.δεν εἰς τὸν Πατραῖον κόλπον· αἱ Πάτραι ἀπείχον περίπου 80 σταδίου ἀπὸ τῶν θαλῶν τοῦ Πείρου· ὁ ποταμὸς οὗτος ὠνομάζετο Πείρος ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἀνθρώπων, ὑπὸ δὲ τῶν ἄλλων Πίερος· ὑπῆρχε παρ' αὐτὸν ἄλλος πλατύνων μεγίστω· καὶ παλαιότητων (2).

* Κατὰ τὸ ἄνω μέρος τῆς ῥοῆς αὐτοῦ ὁ ποταμὸς οὗτος ὀνομάζεται Ὠλῶν· ἡ Ποταμία τοῦ Νεζιρῆ· κατὰ δὲ τὸ κάτω Καμενίτσα ἀπὸ τινος χωρίου τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος κειμένου κατὰ τὰς ὀχθὰς αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν· Ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου ἦν γέφυρα λεγομένη τὸ Γεφύρι τῆς Πολυχρονιδῆς.

---

(1) Πανθ' Ἀχ. κ. 20. (2) Αἰ. . . 18. 32.

ΜΕΛΑΣ, ῥέων παρὰ τὴν πόλιν Ὠλενον, ἐξέδιδεν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. Ὁ Στράβων λέγει αὐτὸν μέγαν ποταμὸν (1), κατὰ σύγκρισιν βεβαίως ἄλλων ἐλαττόνων ἐκείνου τοῦ μέρους. ὁ δὲ Πausanias τίθησι τὴν πόλιν Ὠλενον παρὰ τὸν ποταμὸν Πειῖρον (2), ὥς ἡ ὁ Πειῖρος ὠνομάζετο ἐνταῦθα Μέλας, ἢ ἡ γραφὴ τοῦ Στράβωνος εἶναι ἡμαρτημένη.

ἈΧΕΛΩΪΟΣ, ῥέων κατὰ τὴν Δύμην, καὶ δεχόμενος τὸν Τευθέαν, ἐξέδιδεν εἰς τὴν θάλασσαν (3).

ΤΕΥΘΕΑΣ, ἐξέδιδεν εἰς τὸν κατὰ τὴν Δύμην ῥέοντα Ἀχελῷον, καὶ ἐδέχετο τὸν Καύκωνα· ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα ἀπὸ Τευθείας πολίχνης τινὸς τῶν εἰς τὴν Δύμην συωκισθαισῶν (4).

* Κατὰ τὴν δεξιὰν ὀχθὴν τοῦ ποταμοῦ τούτου κεῖται τὸ χωρίον Ἐπάνω-Ἀχαΐα ὑπερθεωρεῖται ὡς κατέχον τὴν θέσιν τῆς πολίχνης Τευθείας καὶ ἀπέχει μίαν ὥραν ἀπὸ τῆς Κάτω-Ἀχαΐας (5).

ΚΑΪΚΩΝ, ῥέων μεταξὺ τῆς Δύμης καὶ τῆς Τριταίας, ἐξέδιδεν εἰς τὸν Τευθέαν· ἀπ' αὐτοῦ ἔλαβεν ἴσως ἡ Δύμη τὸ ἐπίθετον Καυκωνίς (6).

ΛΑΡΙΣΣΟΣ, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Σκόλλιδος τοῦ κατὰ τὸν Ὀμηρον Ὠλενία πέτρα λεγομένου, καὶ καθιστῶν τὸ ὄριον μεταξὺ Ἀχαΐας καὶ Ἠλείας κατὰ τὸ Βουπράσιον, διεχώριζε τὴν χώραν τῆς Ἀχαϊκῆς πόλεως Δύμης ἀπὸ τῆς Ἠλείας (7), καὶ κατὰ νότον τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀράξου ἐξέδιδεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐπὶ τοῦ Λαρίσσου ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς Λαρισεύσης· ἀπεῖχε δὲ ὁ Λάρισσος κατὰ τὸν Pausanias τῆς μὲν Δύμης

(1) Στράβ. β. 7, σ. 386. (2) Paus. Ἀχ. κ. 18. (3) Στράβ. β. 8, σ. 342. (4) Στράβ. β. 8, σ. 342. (5) Δήκ. Τ. 2. κ. 15, σ. 157.

(6) Στράβ. β. 8, σ. 342. (7) Στράβ. β. 8, σ. 387.

περίπου 300 σταδίων (1), τῆς δὲ Ἡλίδος 157 (2)· ἀλλὰ ἡ ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ τούτου μεταξὺ Δύμης καὶ Λαρίσσο ἀναγεγραμμένη ἀπόστασις φαίνεται ὑπερβολικὴ καὶ ὅλως ἀδύνατος, διότι ὡδὲ ἡ τοῦ Ἀλφειοῦ ἀπὸ τῆς Δύμης ἀπόστασις εἶναι τοσαύτη· κατὰ ἀλήθειαν δὲ ὁ Λάρισσος ἀπέχει τῆς Δύμης μόνον 50 στάδια (3).

* Ὁ Λάρισσος ὀνομάζεται τανῦν Ὀριόλος.

ΠΟΛΕΙΣ.

ΠΕΛΛΗΝΗ, πόλις μία τῶν δώδεκα κειμένη κατὰ τὴν μεσόγειον καὶ ἔχουσα λιμένα καλούμενον Ἀριστοναύτας καὶ ἀπέχοντα αὐτῆς 60 σταδίους (4). Ἡ χώρα τῆς Πελλήνης ἐξτείνεται πρὸς δυσμὰς μέχρι τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὄρους Χελυδορέας· ὠμόρει δὲ πρὸς ἀνατολὰ μετὰ τῆς Σικυωνίας καὶ κατὰ τὰ μεθόρια ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Σύθας (5). Ἡ Πελλήνη ἦν φρούριον ὀχυρὸν καὶ ἔκειτο μεταξὺ τῶν πόλεων Σικυῶνος καὶ Λιγείρας (6), κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν τῆς πρώτης καὶ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς δευτέρας. — Κατὰ τοὺς ἀρχαίους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐκ πάντων τῶν Ἀχαιῶν οἱ Πελληνεῖς μόνοι συνεπολέμουν κατὰ πρῶτον μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων, δόντες αὐτοῖς καὶ πλοῖα· ἔπειτα δὲ καὶ πάντες οἱ Ἀχαιοὶ συνεμύχτησαν μετ' αὐτῶν (7). Διέμειναν δὲ οἱ Πελληνεῖς μέχρι τοῦ τέλους σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων· οἱ δὲ κατὰ τὸν δεκάτῳ ἐνιαύτῳ ἔτει τοῦ εἰρκμητοῦ πολέμου ἐξῆλθον καὶ ἐλαβον παρ' αὐτῶν, συνάμα δὲ καὶ παρὰ τῶν Σικυωνίων καὶ τῶν Ἀρκαδίων δεκά πλοῖα (8).

(1) Περικλ. Ἱστ. γ. 17. (2) Περικλ. Ἱστ. γ. 26. Τελ. (3) Δία. Τ. π. 12. π. 142. (4) Περικλ. Ἱστ. γ. 19—22. π. 26—Στρατ. β. β. σ. 381. (5) Περικλ. Ἱστ. γ. 27. (6) Στρατ. β. β. σ. 383. (7) Θουκυδ. β. β. σ. 384. (8) Στρατ. β. β. σ. 384.

Μετὰ καιρὸν δὲ διελύθη ἡ φιλικὴ μεταξὺ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν Πελληνέων σχέσις, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι μετὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Ἄγιδος τοῦ Εὐδαμίδου εἶλον τὴν Πελλήνην ἐξ ἐπιδρομῆς, ἀλλὰ πολεμηθέντες καὶ νικηθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀράτου καὶ τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ, κατέλιπον τὴν Πελλήνην καὶ ἀπεχώρησαν ὑπόσπονδοι (1). — Οἱ Πελληνεῖς ἀνέθεσαν ποτὲ εἰς Ὀλυμπίαν ἀνδριάντα Ἀγαθίνου τοῦ Θρασυδούλου (2). — Ἡ Πελλήνη ἔλαβε τὸ ὄνομα, κατὰ μὲν τὴν δόξαν τῶν Πελληνέων, ἀπὸ τοῦ Πάλλαντος, ἐνὸς τῶν Τιτάνων, κατὰ δὲ τοὺς Ἀργεῖους ἀπὸ τοῦ Ἀργείου Πέλληνος τοῦ Φόρβαντος τοῦ Τριόπα. — Μεταξὺ τῆς Πελλήνης καὶ τῆς Αἰγείρας ἦν πόλισμα Γονοῦσα ἢ Δονοῦσα. Ἐκεῖτο δὲ ἡ Πελλήνη ἐπὶ λόφου λήγοντος εἰς ὄξυ κατὰ τὴν κορυφὴν καὶ τοῦτο μὲν τὸ μέρος τοῦ λόφου ἦν ἀκατοίκητον ὡς ἀπότομον· κατὰ δὲ τὸ χθαμαλότερον κατωκεῖτο ἡ πόλις οὐχὶ συνεχῆς ἀλλὰ διηρημένη εἰς δύο μοῖρας ὑπὸ τῆς ἐν τῷ μεταξὺ ὑψουμένης κορυφῆς (3). — Κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐξ Ἀριστοναυτῶν εἰς Πελλήνην ἦν ἄγαλμα τετράγωνον Ἑρμοῦ ἐπιλεγομένου Δολίου ἔχον γένεια καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πῖλον· καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν πλησίον τῆς πόλεως ναὸς Ἀθηνᾶς κατεσκευασμένος ἐκ λίθου ἐπιχωρίου, τὸ δὲ ἄγαλμα ἐξ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ, ἔργον Φειδίου ἀρχαιότερον τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐν ταῖς Πλαταιαῖς ἀγαλμάτων τῆς θεᾶς ταύτης ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου. Ὑπῆρχε δὲ, ὡς ἔλεγον οἱ Πελληνεῖς, καὶ ἄδυτον τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τὸ βάθος τῆς γῆς ὑπὸ τὸ βάθρον τοῦ ἀγάλματος· ἦν δὲ ὑγρὸς ὁ ἐκ τοῦ ἀδύτου ἐξερχόμενος ἀήρ καὶ δι' αὐτὸ ὡς πρὸς τὸ ἐλεφάντινον ὁστοῦν ἐπιτήδειος. Ἄνωθεν δὲ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθη-

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 8. (2) Πaus. Ἠλ. κ. 18. (3) Πaus. Ἀχ. κ. 26.

νᾶς ἦν ἄλσος περιτετεγισμένον τῆς Σωτείρας Ἀρτέμιδος εἰς
 ἦν ὤμιον κατα τὰς μεγίστας περιστάσεις· οὐδεὶς δὲ εἰσῆρχετο
 εἰς τὸν ναὸν τοῦτον ἐκτὸς τῶν ἱερέων οἳ ἐξελέγοντο ἐκ τῶν
 ἐπιχωρίων κατὰ τὴν εὐκλειαν τοῦ γένους αὐτῶν. Ἀπαντικρὺ
 δὲ τοῦ ἄλσους τῆς Σωτείρας ἦν ναὸς Διονύσου Λαμπτήρος,
 καὶ εἰς τιμὴν αὐτοῦ ἦγον ἑορτὴν Λαμπτηρίαν, καὶ ἐκόμι-
 ζον δᾶδας διὰ νυκτὶς εἰς τὸν ναόν, καὶ ἔθετον κρατῆρας
 οἶνου ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν. Ἦν δὲ ἐν Πελλήνῃ καὶ ναὸς
 Ἀπόλλωνος Θεοξενίου καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ χαλκοῦν, καὶ
 ἐπετέλουν ἀγῶνα Θεοξένια λεγόμενον, οὗ τὸ ἄθλον ἦν ἀργύ-
 ριον, καὶ ἠγωνίζοντο εἰς τοῦτον ἄνδρες τῶν ἐπιχωρίων· πλη-
 σίον δὲ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ναὸς Ἀρτέμιδος ἐν σχήματι
 τοξευούσης. Ἦν δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ κύτος κρήνης καὶ τὰ
 ἐκ τῆς βροχῆς ἐν αὐτῷ συναγόμενα ὕδατα μετεχειρίζοντο
 ὡς λουτρὰ, διότι δὲν ἦσαν πολλαὶ αἱ ὑπὸ τὴν πόλιν πηγαὶ
 τοῦ ποτίμου ὕδατος· τὸ δὲ χωρίον ἐν ᾧ ἦσαν αἱ πηγαὶ
 αὗται ἐκαλεῖτο Γλυκεῖαι. Εἶχε δὲ καὶ Γυμνάσιον ἡ Πελλήνη
 πρὸς ἄσκησιν τῶν ἐφήβων, καὶ οὐδεὶς πρὶν ἐφθβεύσῃ ἐδύ-
 νατο νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὴν πολιτείαν. Ἐντὸς τοῦ γυμνασίου
 ἵστατο ὁ ἀνδριάς τοῦ ἐκ Πελλήνης Προμάχου, ὃς ἦν υἱὸς
 τοῦ Δρύωνος καὶ ἐνίκησε πολλάκις εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, εἰς
 τὸν Ἰσθμὸν καὶ εἰς τὴν Νεμέαν. Ὑπῆρχε δὲ εἰς Πελλήνην
 καὶ ναὸς Εἰλειθυίας, κατὰ τὴν ἐλάχιστον μούραν τῆς πόλεως·
 κάτωθεν δὲ τοῦ γυμνασίου ἦν τόπος Ποσείδιον καλούμενος.
 Ὁ τόπος οὗτος τὰ μὲν ἀρχαιότερα ἦν δῆμος· ὕστερον ἐρη-
 μώθη, ἀλλ' ἐθεωρεῖτο καὶ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους ἔτι
 καιροὺς ὡς ἱερὸς τοῦ Ποσειδῶνος. Ἐν ἀποστάσει δὲ ὡς ἐξή-
 κοντα σταδίων ἀπὸ τῆς Πελλήνης ἦν τὸ Μυσαῖον, ναὸς Δή-
 μητρος, Μυσίας ἱδρυθεὶς ὑπὸ τινος Ἀργείου, Μυσίου καλου-
 μένου, ὃς, κατὰ τὸν λόγον τῶν Ἀργείων, ἐδέξατο τὴν Δήμητρα

ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ ἐντὸς τοῦ Μυσαίου ἦν ἄλσος κατὰ-φυτον καὶ κατάρβυτον ἐν ᾧ ἦγον ἐπταήμερον ἐορτὴν τῆς Δήμητρος, καὶ μικρὸν ἀπωτέρω τοῦ Μυσαίου ἦν ναὸς Ἀσκληπιοῦ καλούμενος Κῦρος ἐνθα ἤρχοντο πρὸς θεραπείαν οἱ ἀσθενεῖς, καὶ ὕδωρ ἄφθονον ἔρρεε περὶ τὸν ναὸν, καὶ ἐπὶ τῆς μεγίστης τῶν πηγῶν ἦν ἰδρυμένον τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ (1). — Παρὰ τὴν Πελλήνην ἦν φρούριον ὀχυρὸν Ὀλερος καλούμενον (2).

* Ὁ λόφος ὁ ὀνομαζόμενος ἤδη Ζουγρὰ ἐνθα ὑπάρχει καὶ χωρίον Ζουγρὰ εἶναι ἐκεῖνος ἐφ' οὗ ὑπῆρξεν ἡ Πελλήνη· τὰ ἐρείπια αὐτῆς εὐρέθησαν ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου καὶ περὶ αὐτόν· ἡ θέσις καὶ αἱ ἀποστάσεις εἰσὶν ἀπαραλλάκτως αἱ αὐταὶ ὡς περιγράφονται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων (3).

ΠΕΛΛΗΝΗ, κώμη μεταξὺ τῶν πόλεων Πελλήνης καὶ Αἰγῶν, κατὰ μόνον τὸν Στράβωνα, ὃς λέγει πρὸς τούτοις ὅτι ἐξ αὐτῆς ἦσαν αἱ Πελληνικαὶ λεγόμεναι χλαῖναι αἱ τιθέμεναι ἄθλα κατὰ τοὺς ἀγῶνας (4). Ὁ Λήκιος παρατηρεῖ ὅτι ἐπειδὴ ἡ Φελλόη ἔκειτο κατ' ἀκρίβειαν ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀναφερομένης θέσεως, ὑπάρχει ἴσως λάθος περὶ τὸ ὄνομα, καὶ αἱ χλαῖναι, ἂν καὶ ὀνομάζοντο Πελληνικαί, ἴσως ὁμῶς κατεσκευάζοντο εἰς Φελλόην· διότι τῷ ὄντι ἡ Φελλόη, ὡς ἔχουσα ἀφθονίαν ὑδάτων, ἦν ἐπιτηδειότερα εἰς κατασκευὴν χλαινῶν ἢ ἡ Πελλήνη, ἥς τὰ ὕδατα ἦσαν σπάνια, τοῦλάχιστον ἐντὸς τῆς πόλεως (5).

ΔΟΝΟΪΣΑ, πόλισμα μεταξὺ τῶν πόλεων Αἰγείρας καὶ Πελλήνης ὑπήκοον τῶν Σικυωνίων ὑφ' ὧν καὶ κατεσκάφη· ἡ Δονοῦσα μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἐν τῷ καταλόγῳ =

---

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 27. (2) Στράβ. β. 8. σ. 386. (3) Λήκ. Τ. 3. κ. 27. σ. 214. 215. (4) Στράβ. β. 8. σ. 386. (5) Λήκ. Τ. 3, κ. 31, σ. 390.

Οἳ θ' ὕπερῃσιν τε καὶ αἰπεινὴν Δονόεσσαν (1).

Ὅποταν δὲ τὰ ἐνθεν καὶ κεῖθεν διεσπαρμένα καὶ ἀλλαχοῦ ἐν τῇ μνήμῃ μόνον φυλαττόμενα ἔπη τοῦ Ὀμήρου ἠθροίζοντο ὑπὸ τοῦ Πεισιστράτου, ἢ αὐτὸς ὁ Πεισίστρατος, ἢ ἄλλος τις τῶν οἰκείων αὐτοῦ μετεποίησεν ὑπὸ ἀγνοίας τὸ ὄνομα, καὶ ἀντὶ Δονόεσσαν ἔγραψε Γονόεσσαν (2). Μέλας δ' Ἀντάσου πρόγονος δὲ Κυψέλου κατήγετο ἐκ ταύτης τῆς Δονούσης ἢ Γονούσης. Ὁ Μέλας οὗτος ὁρμηθεὶς μετὰ στρατιᾶς Δωριέων ἐκ Δονούσης, ἦλθεν εἰς Κόρινθον, ζητῶν συνοίκησιν. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τῆς Κορίνθου Ἀλήτης φοβούμενος τὸν ἀπαγορεύοντα τοῦτο χρησμὸν, δὲν ἐδέχθη αὐτὸν κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ὕστερον ἐπανελθόντα καὶ δεόμενον, καὶ ἄκων παρέλαβεν αὐτὸν σύνοικον (3).

* Ἡ κορυφὴ τῆς κάτωθεν κεῖται τὸ πανδοχεῖον (Χάνι) τὸ λεγόμενον Καμάρας εἶναι ἡ θέσις τῆς Δονούσης. Ἡ κορυφὴ αὕτη προσφυῶς ὠνομάσθη αἰπεῖα ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου, ὥς οὔσα ὑψηλότερα τῆς ἀκροπόλεως τῆς Κορίνθου καὶ μᾶλλον καταφανὴς ὥς μᾶλλον ἀπότομος καὶ ἐπίσης μεμονωμένη (4).

Αἶγεια, πόλις μία τῶν δώδεκα μεταξὺ Πελλήνης καὶ Αἰγῶν (5). ἔκειτο ἐπὶ λόφων ὑψηλῶν καὶ δυσβάτων, καὶ ἐνευεν ὥς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς πρὸς τὸν Παρνασσὸν καὶ ταῦτα τὰ μέρη τῆς ἀντίπερα χώρας· ἀπειῖχε δὲ τῆς θαλάσσης, κατὰ τὸν Πολύβιον, ὅσον ἑπτὰ στάδια (6). κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν, ἡ ἀπόστασις ἦν δώδεκα σταδίων ἀπὸ τῆς πόλεως μέχρι τοῦ λιμένος αὐτῆς, ὃς ἔφερε τὸ αὐτὸ ὄνομα ὥς καὶ ἡ πόλις, καλούμενος Αἶγεια ἢ λιμὴν τῶν

---

(1) Ὀμ., Ἰλ. Β, σ 573. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 26. (3) Πaus. Κορ. κ. 4 — Ἠλ. κ. 18. (4) Λήκ. Τ. 3, κ. 31, σ. 385. (5) Στράβ. β. 8, σ. 365. (6) Πολύβ. β. 4, κ. 57.

τῶν Αἰγαιρατῶν (1). Ἡ πόλις αὕτη ἀρχαιότερον ἐκαλεῖτο Ὑπερησία, ὡς ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου =

Οἱ θ' Ὑπερησίην τε καὶ αἰπεινὴν Δονόεσσαν (2).

ἔπειτα καθ' ὃν καιρὸν κατωκεῖτο ὑπὸ Ἰώνων, μετωνομάσθη Αἰγείρα δι' αἰτίαν τοιαύτην: Ἐπειδὴ ἐμελλέ ποτε νὰ ἐπέλθῃ στρατιὰ πολεμία Σικυωνίων κατὰ τῆς Ὑπερησίας, συναισθανόμενοι οἱ κάτοικοι ἑαυτοὺς ἀνικάνους νὰ ἀντιταχθῶσι κατὰ τῶν Σικυωνίων, ἐτεχνεύθησαν τὸ ἐξῆς στρατήγημα: ἀθροίσαντες ὅσας αἰγας εἶχον ἐν τῇ χώρᾳ καὶ δέσαντες περὶ τὰ κέρατα αὐτῶν δᾶδας, ἀνῆψαν αὐτάς ἐν καιρῷ βαθείας νυκτός· νομίσαντες δὲ οἱ Σικυώνιοι ὅτι ἦλθεν ἐπικουρία συμμάχων εἰς τὴν πόλιν, ἐπέστρεψαν ὀπίσω· οἱ δὲ Ὑπερησιεῖς μετωνόμασαν τὴν πόλιν ὡς ἀπὸ τῶν Αἰγῶν Αἰγείραν, καὶ καθ' ὃν τόπον ὤκλασεν ἡ καλλίστη καὶ ἰγυυμένη αὐτῶν, κατ' ἀνατολὰς τοῦ λιμένος, πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, ἔκτισαν ναὸν Ἀρτέμιδος Ἀγροτέρας, νομίσαντες ὅτι ἄνευ βοηθείας τῆς Ἀρτέμιδος δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπινοήσωσι τὸ τοιοῦτο σόφισμα. — Ἐν τῇ Αἰγείρᾳ ἦν ναὸς Διὸς καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ καθήμενον ἐκ Πεντελησιίου λίθου, ἔργον Εὐκλείδου Ἀθηναίου, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ἄγαλμα Ἀθηνᾶς ἱστάμενον καὶ ἔχον τὸ πρόσωπον, τὰς ἄκρας τῶν χειρῶν καὶ τοὺς πόδας ἐξ ἐλέφαντος, τὸ δὲ ἐπίλοιπον ξόανον ἐπίχρυσον καὶ κεχρωματισμένον· ἔτι δὲ καὶ ναὸς Ἀρτέμιδος καὶ ἄγαλμα τῆς τέχνης τοῦ καιροῦ τοῦ Πausανίου, καὶ παρθένος ἱερᾶτο εἰς αὐτὸν μέχρι τῆς ὥρας τοῦ γάμου, καὶ ἄγαλμα πρὸς τούτοις τῆς Ἰφιγενείας τοῦ Ἀγαμέμνονος δι' ἣν ἐκτίσθη ἐξ ἀρχῆς ὁ ναὸς, ὡς ἔλεγον οἱ Αἰγειράται· καὶ Ἀπόλλωνος δὲ ναὸς ἀρχαιότατος καὶ ὁ ναὸς καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἀετῶν, ὡς προσέτι καὶ τὸ γυμνόν

---

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 26. (2) Ὀμ. Ἰλ. Β. ε. 573.

Οἳ θ' ὕπερῃσιν τε καὶ αἰπεινὴν Δονόεσσαν (1).
 Ὅποταν δὲ τὰ ἔνθεν καὶ κεῖθεν διεσπαρμένα καὶ ἀλλαχοῦ ἐν
 τῇ μνήμῃ μόνον φυλαττόμενα ἔπη τοῦ Ὀμήρου ἠθροίζοντο
 ὑπὸ τοῦ Πεισιστράτου, ἢ αὐτὸς ὁ Πεισίστρατος, ἢ ἄλλος τις
 τῶν οἰκείων αὐτοῦ μετεποίησεν ὑπὸ ἀγνοίας τὸ ὄνομα,
 καὶ ἀντὶ Δονόεσσαν ἔγραψε Γονόεσσαν (2). Μέλας ὁ Ἀντά-
 σου πρόγονος δὲ Κυψέλου κατήγετο ἐκ ταύτης τῆς Δονού-
 σης ἢ Γονούσης. Ὁ Μέλας οὗτος ὁρμηθεὶς μετὰ στρατιᾶς
 Δωριέων ἐκ Δονούσης, ἦλθεν εἰς Κόρινθον, ζητῶν συνοίκησιν.
 Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τῆς Κορίνθου Ἀλήτης φοβούμενος τὸν ἀπα-
 γορεύοντα τοῦτο χρησμὸν, δὲν ἐδέχθη αὐτὸν κατ' ἀρχάς,
 ἀλλ' ὕστερον ἐπανελθόντα καὶ δεόμενον, καὶ ἄκων παρέλα-
 βεν αὐτὸν σύνοικον (3).

* Ἡ κορυφὴ ἥς κάτωθεν κεῖται τὸ πανδοχεῖον (Χάνι,
 τὸ λεγόμενον Καμάρας εἶναι ἡ θέσις τῆς Δονούσης. Ἡ κο-
 ρυφὴ αὕτη προσφυῶς ὠνομάσθη αἰπεΐα ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου,
 ὡς οὔσα ὑψηλότερα τῆς ἀκροπόλεως τῆς Κορίνθου καὶ μᾶλ-
 λον καταφανὴς ὡς μᾶλλον ἀπότομος καὶ ἐπίσης μεμονω-
 μένη (4).

Αἶγεια, πόλις μία τῶν δώδεκα μεταξὺ Πελλήνης καὶ
 Αἰγῶν (5). ἔκειτο ἐπὶ λόφων ὑψηλῶν καὶ δυσβάτων, καὶ
 ἔνευεν ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς πρὸς τὸν Παρνασσὸν κα-
 ταῦτα τὰ μέρη τῆς ἀντίπερα χώρας· ἀπεῖχε δὲ τῆς θα-
 λάσσης, κατὰ τὸν Πολύβιον, ὅσον ἑπτὰ στάδια (6). κατὰ
 δὲ τὸν Πausανίαν, ἡ ἀπόστασις ἦν δώδεκα σταδίων ἀπὸ
 τῆς πόλεως μέχρι τοῦ λιμένος αὐτῆς, ὃς ἔφερε τὸ αὐτὸ
 ὄνομα ὡς καὶ ἡ πόλις, καλούμενος Αἶγεια ἢ λιμὴν τῶν

---

(1) Ὀμ., Ἰλ. Β, ε 573. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 26. (3) Πaus. Κορ.
 κ. 4 — Ἠλ. κ. 18. (4) Λήκ. Τ. 3, κ. 31, σ. 385. (5) Στράβ. β. 8
 σ. 365. (6) Πολύβ. β. 4, κ. 57.

τῶν Αἰγείρατῶν (1). Ἡ πόλις αὕτη ἀρχαιότερον ἐκαλεῖτο Ὑπερησία, ὡς ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου =

Οἳ θ' Ὑπερησίην τε καὶ αἰπεινὴν Δονόεσσαν (2).

ἔπειτα καθ' ὃν καιρὸν κατοικεῖτο ὑπὸ Ἰώνων, μετωνομάσθη Αἰγείρα δι' αἰτίαν τοιαύτην: Ἐπειδὴ ἐμελλέ ποτε νὰ ἐπέλθῃ στρατιὰ πολεμία Σικυωνίων κατὰ τῆς Ὑπερησίας, συναισθανόμενοι οἱ κάτοικοι ἑαυτοὺς ἀνικάνους νὰ ἀντιταχθῶσι κατὰ τῶν Σικυωνίων, ἐτεχνεύθησαν τὸ ἐξῆς στρατήγημα· ἀθροίσαντες ὅσας αἰγας εἶχον ἐν τῇ χώρᾳ καὶ δέσαντες περὶ τὰ κέρατα αὐτῶν δᾶδας, ἀνῆψαν αὐτὰς ἐν καιρῷ βαθείας νυκτός· νομίσαντες δὲ οἱ Σικυώνιοι ὅτι ἦλθεν ἐπικουρία συμμάχων εἰς τὴν πόλιν, ἐπέστρεψαν ὀπίσω· οἱ δὲ Ὑπερησιεῖς μετωνόμασαν τὴν πόλιν ὡς ἀπὸ τῶν Αἰγῶν Αἰγείραν, καὶ καθ' ὃν τόπον ὤκλασεν ἡ καλλίστη καὶ ἡγουμενὴ αὐτῶν, κατ' ἀνατολὰς τοῦ λιμένος, πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, ἐκτίσαν ναὸν Ἀρτέμιδος Ἀγροτέρας, νομίσαντες ὅτι ἄνευ βοηθείας τῆς Ἀρτέμιδος δὲν ἡδύναντο νὰ ἐπινοήσωσι τὸ τοιοῦτο σόφισμα. — Ἐν τῇ Αἰγείρᾳ ἦν ναὸς Διὸς καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ καθήμενον ἐκ Πεντελησιῶν λίθου, ἔργον Εὐκλείδου Ἀθηναίου, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ἄγαλμα Ἀθηνᾶς ἱστάμενον καὶ ἔχον τὸ πρόσωπον, τὰς ἄκρας τῶν χειρῶν καὶ τοὺς πόδας ἐξ ἐλέφαντος, τὸ δὲ ἐπίλοιπον ξόανον ἐπίχρυσον καὶ κεχρωματισμένον· ἔτι δὲ καὶ ναὸς Ἀρτέμιδος καὶ ἄγαλμα τῆς τέχνης τοῦ καιροῦ τοῦ Πausανίου, καὶ παρθένος ἱερᾶτο εἰς αὐτὸν μέχρι τῆς ὥρας τοῦ γάμου, καὶ ἄγαλμα πρὸς τούτοις τῆς Ἰφιγενείας τοῦ Ἀγαμέμνονος δι' ἣν ἐκτίσθη ἐξ ἀρχῆς ὁ ναὸς, ὡς ἔλεγον οἱ Αἰγείραται· καὶ Ἀπόλλωνος δὲ ναὸς ἀρχαιότατος καὶ ὁ ναὸς καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἀετῶν, ὡς προσέτι καὶ τὸ γυμνὸν

(1) Παυσ. Ἀχ. κ. 26. (2) Ὀμ. Ἰλ. Β. ε. 578.

Οἳ θ' ὕπερῃσιν τε καὶ αἰπεινὴν Δονόεσσαν (1).

Ὅποταν δὲ τὰ ἐνθεν καὶ κεῖθεν διεσπαρμένα καὶ ἀλλαχοῦ ἐν τῇ μνήμῃ μόνον φυλαττόμενα ἔπη τοῦ Ὀμήρου ἠθροίζοντο ὑπὸ τοῦ Πεισιστράτου, ἢ αὐτὸς ὁ Πεισίστρατος, ἢ ἄλλος τις τῶν οἰκείων αὐτοῦ μετεποίησεν ὑπὸ ἀγνοίας τὸ ὄνομα, καὶ ἀντὶ Δονόεσσαν ἔγραψε Γονόεσσαν (2). Μέλας ὁ Ἀντάσου πρόγονος δὲ Κυψέλου κατήγετο ἐκ ταύτης τῆς Δονούσης ἢ Γονούσης. Ὁ Μέλας οὗτος ὁρμηθεὶς μετὰ στρατιᾶς Δωριέων ἐκ Δονούσης, ἦλθεν εἰς Κόρινθον, ζητῶν συνοίκησιν. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τῆς Κορίνθου Ἀλήτης φοβούμενος τὸν ἀπαγορεύοντα τοῦτο χρησμὸν, δὲν ἐδέχθη αὐτὸν κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ὕστερον ἐπανελθόντα καὶ δεόμενον, καὶ ἄκων παρέλαβεν αὐτὸν σύνοικον (3).

* Ἡ κορυφὴ τῆς κάτωθεν κεῖται τὸ πανδοχεῖον (Χάνι) τὸ λεγόμενον Καμάρας εἶναι ἡ θέσις τῆς Δονούσης. Ἡ κορυφὴ αὕτη προσφυῶς ὠνομάσθη αἰπεῖα ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου, ὥς οὔσα ὑψηλότερα τῆς ἀκροπόλεως τῆς Κορίνθου καὶ μᾶλλον καταφανὴς ὥς μᾶλλον ἀπότομος καὶ ἐπίσης μεμονωμένη (4).

Αἶγεια, πόλις μία τῶν δώδεκα μεταξὺ Πελλήνης καὶ Αἰγῶν (5). ἔκειτο ἐπὶ λόφων ὑψηλῶν καὶ δυσβάτων, καὶ ἐνευεν ὥς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς πρὸς τὸν Παρνασσὸν καὶ ταῦτα τὰ μέρη τῆς ἀντίπερα χώρας· ἀπεῖχε δὲ τῆς θαλάσσης, κατὰ τὸν Πολύβιον, ὅσον ἐπτὰ στάδια (6). κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν, ἡ ἀπόστασις ἦν δώδεκα σταδίων ἀπὸ τῆς πόλεως μέχρι τοῦ λιμένος αὐτῆς, ὃς ἔφερε τὸ αὐτὸ ὄνομα ὥς καὶ ἡ πόλις, καλούμενος Αἶγεια ἢ λιμὴν τῶν

---

(1) Ὀμ., Ἰλ. Β, ε 573. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 26. (3) Πaus. Κορ. κ. 4 — Ἠλ. κ. 18. (4) Λήκ. Τ. 3, κ. 31, σ. 385. (5) Στράβ. β. 8, σ. 365. (6) Πολύβ. β. 4, κ. 57.

τῶν Αἰγυρατῶν (1). Ἡ πόλις αὕτη ἀρχαιότερον ἐκαλεῖτο Ὑπερησία, ὡς ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου =

Οἱ θ' Ὑπερησίην τε καὶ αἰπεινὴν Δονόεσσαν (2).

Ἐπειτα καθ' ὃν καιρὸν κατῴκειτο ὑπὸ Ἰώνων, μετωνομάσθη Αἰγυρα δι' αἰτίαν τοιαύτην: Ἐπειδὴ ἐμελλέ ποτε νὰ ἐπέλθῃ στρατιὰ πολεμία Σικυωνίων κατὰ τῆς Ὑπερησίας, συναισθανόμενοι οἱ κάτοικοι ἑαυτοὺς ἀνικάνους νὰ ἀντιταχθῶσι κατὰ τῶν Σικυωνίων, ἐτεχνεύθησαν τὸ ἐξῆς στρατήγημα· ἀθροίσαντες ὅσας αἰγας εἶχον ἐν τῇ χώρᾳ καὶ δέσαντες περὶ τὰ κέρατα αὐτῶν δαῖδας, ἀνῆψαν αὐτάς ἐν καιρῷ βαθείας νυκτός· νομίσαντες δὲ οἱ Σικυώνιοι ὅτι ἦλθεν ἐπικουρία συμμάχων εἰς τὴν πόλιν, ἐπέστρεψαν ὀπίσω· οἱ δὲ Ὑπερησιεῖς μετωνόμασαν τὴν πόλιν ὡς ἀπὸ τῶν Αἰγῶν Αἰγυραν, καὶ καθ' ὃν τόπον ὤκλασεν ἡ καλλίστη καὶ ἰγυυμένη αὐτῶν, κατ' ἀνατολὰς τοῦ λιμένος, πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, ἐκτίσαν ναὸν Ἀρτέμιδος Ἀγροτέρας, νομίσαντες ὅτι ἄνευ βοηθείας τῆς Ἀρτέμιδος δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπινοήσωσι τὸ τοιοῦτο σόφισμα. — Ἐν τῇ Αἰγείρᾳ ἦν ναὸς Διὸς καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ καθήμενον ἐκ Πεντελησιίου λίθου, ἔργον Εὐκλείδου Ἀθηναίου, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ἄγαλμα Ἀθηνᾶς ἱστάμενον καὶ ἔχον τὸ πρόσωπον, τὰς ἄκρας τῶν χειρῶν καὶ τοὺς πόδας ἐξ ἐλέφαντος, τὸ δὲ ἐπίλοιπον ξόανον ἐπίχρυσον καὶ κεχρωματισμένον· ἔτι δὲ καὶ ναὸς Ἀρτέμιδος καὶ ἄγαλμα τῆς τέχνης τοῦ καιροῦ τοῦ Πausανίου, καὶ παρθένος ἱερᾶτο εἰς αὐτὸν μέχρι τῆς ὥρας τοῦ γάμου, καὶ ἄγαλμα πρὸς τούτοις τῆς Ἰφιγενείας τοῦ Ἀγαμέμνονος δι' ἣν ἐκτίσθη ἐξ ἀρχῆς ὁ ναὸς, ὡς ἔλεγον οἱ Αἰγυραῖται· καὶ Ἀπόλλωνος δὲ ναὸς ἀρχαιότατος καὶ ὁ ναὸς καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἀετῶν, ὡς προσέτι καὶ τὸ γυμνὸν

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 26. (2) Ὀμ. Ἰλ. Β, ε. 573.

καὶ μέγιστον ξόανον τοῦ Θεοῦ οὗ ὁ τεχνίτης ἦν μὲν ἄγνωστος, ἀλλ' εἰκάζεται ὅτι ἦν ὁ αὐτὸς Φλιάσιος Λαφαῆς ὁ κατασκευάσας τὸν Ἡρακλῆν τῆς Σικυῶνος οὗ ἀφομοίωμα ἦν τὸ ξόανον τοῦτο· ἦσαν δὲ ἐν τῷ ναῷ καὶ ἀγάλματα ὀρθὰ Ἀσκληπιοῦ καὶ ἀλλαχοῦ Σαράπιδος καὶ Ἰσίδος· ἐσέβοντο δὲ οἱ Αἰγειράται καὶ Ἀφροδίτην Οὐρανίαν, ἀλλ' ἦν ἀπηγορευμένη ἡ εἴσοδος τοῦ ναοῦ· εἰς δὲ τὸν ναὸν τῆς Συρίας θεᾶς εἰσέρχοντο ἐν ῥηταῖς ἡμέραις, προκαθαριζόμενοι διὰ νηστειῶν καὶ ἄλλων. Ἰπῆρχε πρὸς τούτοις ἐντὸς οἰκήματος τινὸς τῆς Αἰγείρας ἄγαλμα Τύχης κρατούσης τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας καὶ παρ' αὐτὴν Ἔρως πτερωτός· καὶ ἐν τῷ αὐτῷ οἰκήματι εἰκὼν παριστῶσα γέροντα ὀδυρόμενον καὶ τρεῖς γυναῖκας ἀφαιρουμένας τὰ ψέλλια αὐτῶν καὶ τρεῖς νεανίσκους ὧν ὁ εἷς ἐφόρει θώρακα· οὗτος δὲ, ὡς ἔλεγον οἱ Ἀχαιοὶ, ἦν εἷς τῶν Αἰγειρατῶν ὃς ἀπέθανεν εἰς μάχην πολεμήσας ἀνδρείοτατα· οἱ δὲ δύο ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν οἰκίαν τὸν θάνατον αὐτοῦ, καὶ ἔνεκα τούτου ἀπεκοσμοῦντο αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ καὶ ὁ πατήρ, ὃν οἱ ἐγγχώριοι ἐπωνόμαζον Συμπαθῆ, κατωδύρετο. — Ὁδὸς εὐθεῖα ἐξ Αἰγείρας ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς, ἀνάντης ἅπασα καὶ ἔχουσα μῆκος 40 σταδίων ἦγε διὰ τῶν ὀρέων εἰς Φελλόην (1)· ὁ ποταμὸς Κριὸς διέρρεε πλησίον τῆς Αἰγείρας (2). — Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Δημητρίου καὶ τῶν συμμάχων Ἑλλήνων κατὰ τὸ Ἄ. ἔτος τῆς 140 Ὀλυμπιάδος (220 Π. Χ.) ψηφισθέντος καὶ κυρωθέντος κατὰ τῶν Αἰτωλῶν πολέμου, τοῦ ὀνομασθέντος συμμαχικοῦ, οἱ στρατηγοὶ Ἀλέξανδρος καὶ Δορίμαχος, καὶ μετ' αὐτῶν ὁ υἱὸς τοῦ Πανταλέοντος Ἀρχίδαμος ἐβουλεύ-

---

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 26. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 27. Τίλ.

σαντο ἐπιβολὴν κατὰ τῆς πόλεως τῶν Αἰγείρατῶν· διὸ
 ἀθροίσαντες 1,200 Αἰτωλοὺς εἰς Οἰάνθειαν τῆς Αἰτωλίας,
 κειμένην καταντικρὺ τῆς Αἰγείρας, καὶ μαθόντες ἐν τούτοις
 παρὰ τινος αὐτομόλου ὅτι οἱ φύλακες ἐμεθύσκοντο καὶ κακῶς
 ἐφρούρουν τὸν πρὸς τὸ Αἶγιον πυλῶνα τῆς πόλεως, περαιω-
 θέντες προσωρμίσθησαν διὰ νυκτὸς εἰς τὸν παρὰ τὴν πόλιν
 καταρρέοντα ποταμὸν (τὸν Κριόν)· καὶ οὗτοι μὲν προσέβαι-
 νον πρὸς τὴν πόλιν κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Αἰγίου φέρουσαν ὁδόν·
 ὁ δὲ αὐτόματος ἔχων εἴκοσι τοὺς ἐπιτηδαιοτάτους καὶ ὡς
 γνωρίζων τοὺς τόπους, διαβὰς τοὺς κρημνοὺς ταχύτερον τῶν
 ἄλλων, καὶ διαδὺς διὰ τινος ὑδροῦρροίας, κατέλαβε τοὺς
 φύλακας τοῦ πυλῶνος ἔτι καθεύδοντας καὶ κατασφάζας
 πάντας, διέκοψε διὰ πελέκεων τοὺς μοχλοὺς καὶ ἠνέωξε τὰς
 πύλας εἰς τοὺς Αἰτωλοὺς, οἱ δὲ εἰσπεσόντες εἶλον τὴν πό-
 λιν (1). Συμμεΐναντες δὲ πρὸς ὀλίγον ἀθρόοι περὶ τὴν ἀγο-
 ρὰν, διεσπάρησαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰσπίπτοντες εἰς τὰς
 οἰκίας, ἐδόθησαν εἰς διαρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων, οὔσης ἤδη
 ἡμέρας· οἱ δὲ Αἰγείραται, ἐπειδὴ συνέβη ἡ περίστασις ὅπως
 αἰφνίδιος καὶ ἀπροσδόκητος, ἐκεῖνοι μὲν εἰς ὧν τὰς οἰκίας
 εἰσέδραμον οἱ πολέμιοι ἐκπλαγεῖς καὶ περίφοβοι γενόμενοι,
 πάντες ἔφευγον ἔξω τῆς πόλεως, ὡς κυριευθείσης ἤδη βεβαίως
 ὑπὸ τῶν πολεμίων· ὅσοι δὲ ἤκουον τὴν κραυγὴν ἐκ σῶων
 εἰσέτι οἰκιῶν συνέτρεχον εἰς τὴν ἄκραν καὶ ἐγίνοντο αἰεὶ
 πλείους καὶ θαρσαλεώτεροι· τὸ δὲ στράτευμα τῶν Αἰτωλῶν
 ἐκ τοῦναντίου καθίστατο βαθμηδὸν καὶ ὀλιγαριθμότερον καὶ
 ταραχωδέστερον· βλέποντες δὲ οἱ περὶ τὸν Δορίμαχον τὸν
 ἐπικείμενον αὐτοῖς κίνδυνον, ὥρμησαν κατὰ τῶν κατεχόντων
 τὴν ἄκραν· οἱ δὲ Αἰγείραται ἀνθίσταντο καὶ συνεπλέκοντο

---

(1) Πολύβ. β. 4. κ. 57.

μετὰ τῶν Αἰτωλῶν γενναίως· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἄκρὰ ἦν ἀτεί-
χιστος καὶ ἡ συμπλοκὴ ἐγένετο ἐκ χειρὸς καὶ ἐξ ἀνδρὸς
πρὸς ἄνδρα, κατὰ πρῶτον μὲν ὁ ἀγὼν ἦν σφοδρὸς ἐκατέ-
ρωθεν, διότι οἱ μὲν ἠγωνίζοντο ὑπὲρ πατρίδος καὶ τέκνων,
οἱ δὲ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας· ἀλλὰ τέλος ἐτράπησαν οἱ
Αἰτωλοὶ, οἱ δὲ Αἰγειρᾶται ἐπέκειντο δραστηρίως καὶ κατα-
πληκτικῶς εἰς τοὺς πυλεμίους, ἐξ οὗ συνέβη οἱ πλεῖστοι
τῶν Αἰτωλῶν φεύγοντες ἔντρομοι νὰ συμπατήθωσιν αὐτοὶ
ὑφ' ἑαυτῶν κατὰ τὰς πύλας· καὶ ἐκ τῶν στρατηγῶν ὁ μὲν
Ἀλέξανδρος ἔπεσε κατὰ τὴν μάχην, ὁ δὲ Ἀρχίδαμος ἐφθάρη
ἐν τῷ ὠθισμῷ καὶ τῷ πνιγμῷ τῷ κατὰ τὰς πύλας· τὸ δὲ
λοιπὸν πλῆθος τῶν Αἰτωλῶν, τὸ μὲν συνεπατήθη, τὸ δὲ
φεύγον διὰ τῶν ἀβάτων τόπων, κατέπεσε κατὰ τῶν κρη-
μνῶν καὶ ἀπώλετο· τὸ δὲ διασωθὲν μέρος αὐτῶν ρίψαντες
τὰ ὅπλα πάνυ αἰσchrῶς, ἐπέβησαν τῶν πλοίων αὐτῶν καὶ
ἀπέπλευσαν, καὶ οὕτως οἱ Αἰγειρᾶται ἐξ ἀμελείας ἀπώλε-
σαντες τὴν πατρίδα αὐτῶν, ἐκ τῆς γενναιότητος ὁμῶς καὶ
εὐψυχίας πάλιν ἔσωσαν αὐτὴν παραδόξως (1).

* Τὰ ἐρείπια τῆς Αἰγείρας κεῖνται παρὰ τὴν θέσιν Μαῦρα
λιθάρια πρὸς δυσμάς (2).

ΦΕΛΛΟΗ, πόλισμα μικροῦ λόγου ἄξιον καὶ ἀκατείκνητον
ἀπὸ τοῦ καιροῦ καθ' ὃν οἱ Ἴωνες εἶχον ἔτι τὴν χώραν, ἀπέχον
δὲ 40 στάδια τῆς Αἰγείρας νοτίως. Τὰ περὶ τὴν Φελλόην
ἦσαν ἐπιτήδεια εἰς φυτεῖαν ἀμπέλων· τὰ δὲ πετρώδη τοῦ
τόπου εἶχον δρυς καὶ ἐλάφους καὶ ἀγριοχοίρους. Ἡ Φελλόη
ἦν ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν πολισμάτων τῶν μᾶλλον ἀρδευο-
μένων ἐξ ἀφθόνων ὑδάτων. Εἶχε δὲ καὶ ναοὺς Διονύσου καὶ
Ἀρτέμιδος, καὶ τὸ μὲν ἄγαλμα τοῦ Διονύσου ἦν βεβαμμένον

---

(1) Πολύβ. β. 4, κ. 58. (2) Δήκ. Τ. 3, κ. 31, σ. 387.

διὰ κινναβάρεως, τὸ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος χαλκοῦν καὶ παριζῶν τὴν θεὰν ὡς λαμβάνουσιν βέλος ἐκ τῆς φαρέτρας (1).

* Ἐρείπια τινὰ τῆς Φελλόης εὐρέθησαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς μεταξὺ τῶν χωρίων Βλογοκῶν καὶ Ζάχολης.

ΑἶΓΑΪ, πόλις μικρὰ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Κράθιδος, ἣν οἱ κάτοικοι ἐξέλιπον μετὰ καιρὸν διὰ τὸ ἀσθενὲς καὶ τὸ ὀλιγάνθρωπον (2), πρὶν ἔτι τῆς δευτέρας συστάσεως τοῦ Ἀχαϊκοῦ συνεδρίου, κατέσχον δὲ αὐτὴν οἱ Αἰγίεις (3). ὁ Ὅμηρος ἐν τοῖς τῆς Ἡρας πρὸς τὸν Ποσειδῶνα λόγοις μνημονεύει τῶν Αἰγῶν οὕτω —

Οἱ δέ τοι εἰς Ἐλίκην τε καὶ Αἰγὰς δῶρ' ἀνάγουσι (4).
ἐξ οὗ γίνεται δῆλον ὅτι ὁ Ποσειδῶν ἐτιμᾶτο καὶ εἶχε ναοὺς εἰς ἀμφοτέρας ταύτας τὰς πόλεις (5). αἱ Αἰγαί, ὅτε κατεῖχοντο ὑπὸ τῶν Αἰγίων, ὠνομάζοντο Αἰγὰ (ἡ) (6).

* Τὸ πανδοχεῖον (Χάνι) τῆς Ἀκράτας φαίνεται ὅτι κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Αἰγῶν, διότι ἂν καὶ οὔτε ὁ Στράβων, οὔτε ὁ Πausανίας ὀρίζουσι τὴν ὄχθην ἐφ' ἧς ἔκειντο αἱ Αἰγαί, καὶ τοι ἀμφότεροι τάττοντες αὐτὰς ἐπὶ τοῦ Κράθιδος, ἐπειδὴ ὁμοῦς ἡ δεξιὰ ὄχθη ὥσα ἐκ φύσεως χθαμαλὴ κατεκλύζετο συχνάκις, ἡ πόλις ἦν πιθανῶς ὑποδομημένη ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἐφ' ἧς κεῖται τὸ εἰρημένον πανδοχεῖον τῆς Ἀκράτας. Ἐκτὸς συντριμμάτων τινῶν ἀγγείων πηλίνων, καὶ τεμαχίων λίθων ἐξεργασμένων καὶ σποράδην κειμένων ἐπὶ τῶν πλησιοχώρων ἀγρῶν οὐδὲν ἐκ τῶν ἐρείπίων τῆς πόλεως ταύτης εὐρέθη σωζόμενον. ὅπερ ἦν ἐπόμενον εἰς πόλιν ἐγκαταλειφθεῖσαν πρὸ τοσούτου, καὶ ἔρημον ἤδη πρὶν τοῦ Στράβωνος (7).

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 26. (2) Αὐτ. κ. 25. (3) Στράβ. β. 8, σ. 387.

(4) Ὅμ. Ἰλ. Θ, ε. 203. (5) Πaus. Ἀχ. κ. 25. (6) Στράβ. β. 8, σ. 387. (7) Δῆμ. Τ. 3, κ. 31, σ. 395.

ΕΛΙΚΗ, πόλις παράλιος, μία τῶν δώδεκα πρὸς τὸ βορ-
δυτικὸν τῶν Αἰγῶν καὶ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τοῦ Αἰγίου κτι-
σθεῖσα ὑπὸ Ἴωνος τοῦ Ξούθου τοῦ Ἑλλήνος, ὃς λαβὼν γυ-
ναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Σελινυῦντος βασιλέως τῶν Αἰγιαλέων
Ἑλίκην, καὶ βασιλεύσας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πενθεροῦ
αὐτοῦ, μετωνόμασε τοὺς Αἰγιαλεῖς ἀπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ
ὀνόματος Ἴωνας, καὶ κτίσας πόλιν, ὠνόμασεν αὐτὴν Ἑλίκην
ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἐβασίλευσαν οἱ
ἀπόγονοι αὐτοῦ ἐν αὐτῇ, καὶ εἶχον οἱ Ἴωνες τὸν τόπον, ἕως
οὗ ὁ υἱὸς τοῦ Ὀρέστου Τισαμενὸς μετὰ τῶν Ἀχαιῶν πολιορ-
κήσας τὴν Ἑλίκην, αὐτὸς μὲν ἐφονεύθη καὶ ἐτάφη ἐν αὐτῇ, οἱ
δὲ Ἀχαιοὶ νικήσαντες, ἐξέβαλον τοὺς Ἴωνας ἀπὸ τοῦ τόπου καὶ
κατόκησαν αὐτοὶ ἀντ' ἐκείνων (1). — Ἐν τῇ Ἑλίκῃ ἦν ναὸς
ἀγιώτατος Ποσειδῶνος Ἑλικωνίου κτισθεὶς ὑπὸ τῶν Ἰώνων, οἱ
δὲν ἔπαυσαν νὰ σέβωνται ἀεὶ τὸν Ἑλικώνιον Ποσειδῶνα, εἰ
καὶ ἐκπιδόντες ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν εἰς Ἀθήνας καὶ ὕστερον ἐξ
Ἀθηνῶν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀσίας, ἔνθα ὤκοδόμησαν εἰς Μίλη-
τον καὶ εἰς Τέων ναοὺς Ποσειδῶνος Ἑλικωνίου (2). Ἐν Μυκάλῃ
ἦν τόπος Πανιώνιον λεγόμενος, ὃν κοινῶς οἱ Ἕλληνες εἶχον
ἀφιερωμένον τῷ Ἑλικωνίῳ Ποσειδῶνι (3). ὥσαύτως δὲ καὶ
ἐν Πριήνῃ ἐτέλουν οἱ Ἴωνες Πανιωνικὴν θυσίαν εἰς τιμὴν τοῦ
Ἑλικωνίου Ποσειδῶνος· οἱ δὲ Πριηνεῖς ἐλέγοντο καταγόμενοι
ἐξ Ἑλίκης, καὶ κατὰ τὴν θυσίαν ταύτην ὠνόμαζον βασιλέα
νέον τινὰ Πριηνέα ἐπιτετραμμένον τὴν ἐπιμέλειαν τῶν
ιερῶν (4). — Ἡ δὲ Ἑλίκη κατεποντίσθη μετὰ καιρὸν ὁλό-
κληρος καὶ ἐγένετο διὰ μιᾶς ἀφανῆς καὶ αὐτὴ καὶ τὸ ἔδαφος
αὐτῆς ἐκ τρομεροῦ σεισμοῦ καὶ ἐκ τῆς ὀρμῆς τῆς θαλάσσης,

(1) Πaus. Αχ. κ. 1. (2) Αὐτ. κ. 24. (3) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 148.

(4) Στράβ. β. 8. σ. 384.

ἡ ἀναδράμοῦσα συγχρόνως, περικύκλωσε καὶ κατεκάλυψεν αὐτὴν εἰς βαθμὸν ὥστε ἐκ τοῦ ἄλσους τοῦ Ποσειδῶνος μόνον αἱ κορυφαὶ τῶν δένδρων ἐφαίνοντο, καὶ οὕτω τὴν κατερρόφησεν αὐτάνδρον· καὶ μέχρι τοῦ καιροῦ τοῦ Πausανίου ἐφαίνοντο εἰσέτι τὰ ἐρείπια αὐτῆς ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ βεβλαμμένα ὑπὸ τῆς ἄλμης (1)· τὴν δὲ γῆν αὐτῆς, ἐπειδὴ ἀπώλεσθησαν πάντες οἱ κάτοικοι, ἐκυρίευσαν οἱ Δίγαι (2). — Ἐκ τοῦ αὐτοῦ σεισμοῦ κατεστράφη συγχρόνως καὶ ἡ πόλις Βοῦρα καὶ πάντες οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐξωλοθρεύθησαν, καὶ οὕτως αἱ δύο πόλεις Βοῦρα καὶ Ἑλίκη, ἡ μὲν ἐκ χάσματος, ἡ δὲ ἐκ κύματος ἠφανίσθησαν (3). Ἡ ἀπώλεια τῆς Ἑλίκης συνέβη ἐν χειμῶνι, 101 Ὀλυμ. 4, Ἀστείου ἄρχοντος ἐν Ἀθήναις, καὶ ὅτε Δάμων ὁ Θούριος ἐνίκα τὸ πρῶτον εἰς Ὀλυμπίαν (4), κατὰ δύο δὲ ἔτη πρὶν τῆς μάχης τῶν Λεύκτρων (5), 373 Π. Χ. — Ἀπεδόθη δὲ ἡ συμφορὰ τῆς Ἑλίκης εἰς τὸν Ποσειδῶνα ὃς ὀργισθεὶς, ὡς ἔλεγον, διότι οἱ τότε κατοικοῦντες Ἀχαιοὶ ἀπέσπασαν τοῦ ναοῦ αὐτοῦ καὶ ἐθανάτωσαν ἀνθρώπους καταφυγόντας ἐκεῖτας, κατέσπρεψε τοιουτοτρόπως τὴν πόλιν (6)· ἡ διότι οἱ ἐκ τῆς Ἑλίκης ἐκβληθέντες ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν Ἴωνες πέμψαντες ἐζήτουν παρὰ τῶν Ἑλικέων τὸ ξόανον τοῦ Ποσειδῶνος, εἰ δὲ μὴ τοῦτο, τὸ ἀφομοίωμα τοῦ ναοῦ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἑλικεῖς δὲν ἔδιδον τὰ ζητούμενα, ἐπεμψάν πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Ἀχαιῶν, οἵτινες ἐψηφίσαντο ὑπὲρ τῆς αἰτήσεως τῶν Ἰώνων· ἀλλ' ὅλως οὐδὲ τότε ὑπήκουσαν οἱ Ἑλικεῖς, καὶ κατὰ τὸν ἐξῆς χειμῶνα συνέβη ἡ καταστροφὴ τῆς πόλεως, μεθ' ἣν οἱ Ἀχαιοὶ ἔδωκαν εἰς

(1) Πaus. 'Αχ. κ. 7, 24. (2) Αὐτ. κ. 25. (3) Στράβ. β, 1, σ. 59.

— Πaus. 'Αχ. κ. 25. (4) Πaus. αὐτ. (5) Στράβ. β. 8, σ. 384.

(6) Πaus. 'Αχ. κ. 24.

πορθμέων ὅτι ἐν τῷ πόρῳ ἴστατο ὀρθὸς Ποσειδῶν χαλκοῦς ἔχων ἱππόκαμπον ἐν τῇ χειρὶ (1), καὶ φέρων κίνδυνον εἰς τοὺς διὰ δικτύων ἀλιεῖς (2). — Ὁ Ὅμηρος μνημονεύει τῆς Ἑλίκης ἐν τῷ καταλόγῳ =

Αἰγιαλὸν τ' ἀνὰ πάντα, καὶ ἀμφ' Ἑλίκην εὐρεῖαν (3). Ἡ Ἑλίκη ἔφερε τὰ πρῶτα μεταξὺ τῶν πόλεων τῆς Ἀχαΐας, καὶ εἰς αὐτὴν ἡθροίζετο τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον· μετὰ δὲ τὴν ἀπώλειαν αὐτῆς ἡθροίζοντο εἰς Αἶγιον ὡς μᾶλλον προέχον κατὰ τὴν δόξαν μετὰ τὴν Ἑλίκην (4). — Τοῦ ἐν σπηλαίῳ Βουραϊκοῦ Ἡρακλέους ἀπεῖχεν ἡ Ἑλίκη ὅσον 30 ἑσάδια (5), τοῦ δὲ Αἰγίου 40 (6). Ἡ δὲ δημοσία ὁδὸς ἡ ἄγουσα ἐξ Αἰγίου εἰς Αἶγειραν, Σικυῶνα κλπ. διήρχετο κατὰ τὸ νότιον τῆς Ἑλίκης εἰς ἀπόστασιν 30 σταδίων.

ΒΟΥΡΑ, πόλις μία τῶν δώδεκα μεταξὺ Αἰγῶν καὶ Ἑλίκης, πλησιάζουσα μᾶλλον τῇ δευτέρᾳ, κειμένη δὲ κατὰ τὸ μεσογειώτερον ἐπὶ ὄρους καὶ ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης 40 στάδια (7). — Ἐλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ γυναικὸς Βοῦρας, θυγατρὸς Ἴωνος τοῦ Εὐρύθου καὶ Ἑλίκης. Ὅτε κατεποντίσθη ἡ Ἑλίκη, κατηδαφίσθη καὶ ἡ Βοῦρα ὑπὸ σεισμοῦ ἰσχυροῦ τοσοῦτον ὥστε οὐδὲ τὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα ὑπελείφθησαν ἐν τοῖς ναοῖς· ὅσοι δὲ τῶν Βουραίων ἔτυχον τότε ἀποδημοῦντες ἢ διὰ πόλεμον ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν μόνον ἐκεῖνοι διεσώθησαν καὶ ἐγένοντο ἐκ νέου οἰκισταὶ τῆς Βοῦρας (8). — Κατὰ τὸν Διόδωρον ἡ Βοῦρα συνησέβησε τῇ Ἑλίκῃ πρὸς τὸν Ποσειδῶνα, διὸ καὶ συγκατεστράφη (9). — Ἐν τῇ Βοῦρᾳ ἦν ναὸς

(1) ἱππόκαμπος, ἵππος θαλάσσιος, εἶδος θαλασσίου ζώου ἔχοντος τῆμα ἵππου κατὰ τὰ ἔμπροσθεν, καὶ κάμπης κατὰ τὰ ὀπίσθεν. (2) Στράβ. β. 8, σ. 384. 385. (3) Ὅμ. Ἰλ. Β, σ. 575. (4) Πaus. Ἀχ. κ. 7.

(5) Πaus. Ἀχ. κ. 25. (6) Αὐτ. κ. 24. (7) Στράβ. β. 8, σ. 385. — Πaus. Ἀχ. κ. 25. (8) Πaus. Ἀχ. κ. 25. (9) Ἰδε Ἑλίκη.

Δήμητρος φηρούσης ἐσθῆτα, καὶ ἕτερος κοινὸς Ἀφροδίτης καὶ Διονύσου καὶ ἕτερος Εἰλειθυίας· τὰ δὲ ἀγάλματα αὐτῶν ἦσαν ἐκ λίθου Πεντελησίου, ἔργα Εὐκλείδου Ἀθηναίου· εἶχε δὲ καὶ ἡ Ἰσις ναὸν ἐνταῦθα. Ἀπὸ τῆς ἐκ Βοῦρας πρὸς τὴν θάλασσαν καταβάσεως ἔρρεε ποταμὸς Βουραϊκὸς καλούμενος, καὶ ἐντὸς σπηλαίου ἦν ἄγαλμα μικρὸν Ἡρακλέους ἐπονομαζομένου ὡσαύτως Βουραϊκοῦ (1).

* Τὸ μετόχιον τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου τὸ ὀνομαζόμενον Τρουπιὰ καῖται ἀκριδῶς ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Βοῦρας. Ἡ Τρουπιὰ εὐρίσκεται εἰς θέσιν χαρίεσσαν κατὰ τοὺς πρόποδας λόφων τραχείων, ἐπὶ ὕψους ὀρυμώδους καὶ πρὸ αὐτοῦ ἐκτείνεται στενὴ πεδιάς παραθαλάσσιος (2).

ΔΙΓΓΙΟΝ, πόλις παραθαλάσσιος, μία τῶν δώδεκα κειμένη κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Ἑλίκης καὶ τὸ ἀνατολικὸν τῶν Ῥυπῶν, ἐν πεδιάδι, ἐπὶ τόπου περατουμένου κατὰ τὸ βόρειον εἰς ἀκρωτήριον καὶ εἰς τὴν ἐπίπεδον ῥάχην ἄλλου ἀκρωτηρίου ἐπικειμένου τῇ ἀκτῇ τῆς θαλάσσης. Τὸ Δίγγιον ἦν διηρημένον εἰς Ἀνω πόλιν ἢ ἀκρόπολιν καὶ εἰς Κάτω πόλιν. Ἐνομίζετο δὲ, κατὰ τὸν Στράβωνα, ὅτι ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς αἰγῆς τῆς θρεψάσης τὸν Δία (3). Ἦν δὲ αὕτη μία τῶν πόλεων ἃς μετὰ τὴν ἐκβολὴν τῶν Ἰώνων ᾤκισαν οἱ Ἀχαιοὶ, καὶ μετὰ τὸν καταποντισμὸν τῆς Ἑλίκης κατέστη ἡ ἐνδοξότερα καὶ ἰσχυρότερα μεταξὺ τῶν λοιπῶν, ὅθεν καὶ ἐν ταύτῃ συνέχετο τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον, ἄχρι οὗ ὑπέκυψε τῷ Ῥωμαϊκῷ κράτει· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐξηκολούθει εἰσέτι ὁ συνέλευσις καὶ μέχρι τοῦ Περσεπίου (4), καθότι ἀφνέθη μὲν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατὰ πρῶτον ἀπὸ

(1) Πασσ. αὐτ. (2) Ἀντ. τ. 3. κ. 27. α. 211.—α. 31. α. 399.

(3) Στράβ. β. 3. α. 387. (4) Πασσ. Ἀχ. κ. 24.

τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τὸ δικαίωμα τῶν συνελεύσεων, ἀλλ' ὕστερον πάλιν ἐχορηγήθη. — Πλησίον τῆς πόλεως ἦν κατασκευασμένη στοὰ πρὸς γύμνασιν τοῦ ἀθλητοῦ Στράτωνος νικήσαντος αὐθημερὸν κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας παγκράτιον καὶ πάλην. Καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως ναὸς Εἰλειθυίας ἀρχαῖος καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς κατασκευασθὲν ὑπὸ Δημοφῶντος τοῦ Μεσσηνίου ἦν ξύλινον, πλὴν τοῦ προσώπου, τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν ἃ ἦσαν ἐκ Πεντελησίου λίθου. Ἐφαίνετο δὲ ἡ θεὰ κακαλυμμένη ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρις ἄκρων τῶν ποδῶν διὰ λεπτοτάτου ὑφάσματος, καὶ διὰ τῆς μὲν τῶν χειρῶν ἐκράτει δᾶδα, τὴν δὲ ἄλλην εἶχεν ἐκτεταμένην. Οὐ μακρὰν τοῦ ναοῦ τῆς Εἰλειθυίας ἦν τέμενος Ἀσκληπιοῦ καὶ ἀγάλματα ἐν αὐτῷ Ἀσκληπιοῦ καὶ Ὑγείας, καὶ ἐπιγραφή ἱαμβικὴ ἐπὶ τοῦ βήθρου ἐμφαίνουσα ὅτι ἦσαν καὶ αὐτὰ ἔργα τοῦ αὐτοῦ Δημοφῶντος τοῦ Μεσσηνίου. Ἦν δὲ καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς καὶ δύο αὐτῆς ἐν αὐτῷ ἀγάλματα ἐκ λευκοῦ μάρμαρου. Καὶ ἄλλος Ἦρας ἥς τὸ ἄγαλμα μόνον τῇ ἱερείᾳ ἦν ὁρατόν. Καὶ πλησίον τοῦ θεάτρου ναὸς Διονύσου καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ εἰσέτι ἀγένειον. Καὶ κατ' εὐθείαν τῆς ὁδοῦ μικρὸν οἶκημα περιέχον ἀγάλματα Ποσειδῶνος, Ἡρακλέους, Διὸς καὶ Ἀθηνᾶς, καλουμένων θεῶν εἰσακτῶν, διότι ὡς ἔλεγον οἱ Ἀργεῖοι, κατασκευάσθησαν εἰς Ἄργος, ἢ διότι, κατὰ τοὺς Αἰγυῖς, ἐδόθησαν αὐτοῖς παρακαταθήκη παρὰ τῶν Ἀργείων. Πρὸς δὲ τῇ ἀγορᾷ ἦν ναὸς κοινὸς Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ αὐτῇ ναὸς Ἀρτέμιδος ὡς τοξευούσης, καὶ τάφος τοῦ κήρυκος Ταλθυβίου (1). Παρὰ δὲ τὴν θάλασσαν τέσσαρες ναοὶ, Ἀφροδίτης, Ποσειδῶνος, Περσεφόνης καὶ Διὸς τοῦ ἐπικληθέντος Ὁμαγυρίου, διότι οἱ Ἀχαιοὶ εἰς τὸ

---

(1) Παυσ. Ἀχ. κ. 28.

ἄλλος τοῦ ναοῦ τούτου τὸ καλούμενον Ἀρνάριον κατὰ τὸν Στράβωνα (1) ἢ ἀλλαχοῦ Αἰνάριον (2) συνερχόμενοι, ἐβούλευοντο περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων, καὶ ὁ Ἀγαμέμνων εἰς τοῦτον τὸν τόπον συνήθροισε τοὺς προκρίτους τῆς Ἑλλάδος ὅπως συμβουλευθῶσιν ἐν κοινῷ καθ' οἷον τρόπον ἔκρεπε νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τοῦ Πριάμου (3). Μετὰ δὲ τὸν ναὸν τοῦ Ὀμαγυρίου Διὸς ἦν ναὸς Δῆμητρος Παναχαιᾶς. Κατὰ δὲ τὸ παραθαλάσσιον ἐνθα ἦσαν οἱ εἰρημένοι ναοὶ ἔρρεεν ἐκ πηγῆς ἄφθονον ὕδωρ τερπνὸν εἰς θέαν καὶ γλυκὺ εἰς πόσιν. Ἦν δὲ καὶ ναὸς Σωτηρίας ἧς τὸ ἄγαλμα οὐδενὶ ἦν ῥρατὸν εἰμὴ μόνον τοῖς ἱερεῦσιν. Εἶχον δὲ συνήθειαν οἱ Αἰγίαις τοιαύτην: Ἐλάμβανον ἀπὸ τοῦ ναοῦ τούτου πέμματα ἐπιχώρια καὶ ῥίπτοντες εἰς τὴν θάλασσαν, ἔλεγον ὅτι ἐπεμπον αὐτὰ τῇ ἐν Συρακούσαις πηγῇ Ἀρεθούσῃ. Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλα ἀγάλματα χάλκινα Διὸς παιδὸς καὶ Ἡρακλέους ἀγενοῦ, ἔργα ἀμφοτέρω Ἀγλαῖα Ἀργεῖου· τῶν ἀγαλμάτων τούτων ἐξελέγοντο κατ' ἔτος ἱερεῖς ὧν ἕκαστος ἐλάμβανεν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ τὸ ὑπ' αὐτοῦ διακονούμενον ἄγαλμα· κατὰ δὲ τοὺς ἀρχαιοτέρους καιροὺς ἱερεὺς τοῦ Διὸς ἐξελέγετο ὁ κάλλιστος τῶν παίδων, ἅμα δὲ ἀρχομένου τοῦ γενείου, ἐξελέγετο ἕτερος παῖς ὡσαύτως ὑπερέχων τῷ κάλλει (4).— Δύο ποταμοὶ, Μεγανίτας καὶ Φοῖνιξ ῥέοντες διὰ τῆς γῆς τοῦ Αἰγίου πρὸς τὸ δυτικὸν τῆς πόλεως, ἐξέδιδον εἰς τὴν θάλασσαν (5)· ἔτι δὲ καὶ ὁ Σέλινος πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μεταξὺ Αἰγίου καὶ Ἑλίκης. Ἐν ἀποστάσει δὲ 40 σταδίων ἀνατολικῶς ἀπὸ τοῦ Αἰγίου ἐπὶ τῆς θαλάσσης ὑπῆρξε ποτὲ ἡ Ἑλίκη. Τῶν δὲ Ῥυπῶν ἀπεῖχε τὸ Αἶγιον ὅσον 30

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 385. (2) Στράβ. β. 8.σ. 387. (3) Πaus. Ἀχ. κ. 24. (4) Αὐτ. (5) Αὐτ. κ. 23.

στάδια (1). — Ἐν διαστήματι ὀγδοήκοντα ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐρημώσεως τῆς Κορίνθου μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μομμίου ἐκπόρθησιν τὸ Αἶγιον ὡς ἐπιτηδαιότερον τῆς Σικυῶνος πρὸς τὸ ἐμπόριον διέμενεν ἄνευ ἀντιζήλου ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου· ἀλλ' ἡ ἀποκατάστασις Ῥωμαϊκῆς ἀποικίας εἰς Κόρινθον ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος καὶ ἄλλης μετ' ὀλίγον εἰς Πάτρας ὑπὸ τοῦ Δυγούστου κατεβίβασαν τὸ Αἶγιον εἰς τὴν τρίτην τάξιν· ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου ἀνέλαβεν ἡ πόλις αὕτη τὴν προτέραν αὐτῆς ὑπεροχὴν, καὶ τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον ἠθροίζετο ἔτι ἐν αὐτῇ ἐπὶ τῆς περιηγήσεως τοῦ Πausανίου (2). Ὁ Φραντζῆς ἀναφέρει συχνάκις τὴν πόλιν ταύτην καὶ ὀνομάζει αὐτὴν Βοστίτσαν, διηγούμενος τὰς περιοδίας αὐτοῦ τοῦ ἰδίου καὶ τῶν Παλαιολόγων εἰς Πελοπόννησον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1428 ὅτε συνώδευσαν αὐτόθι τὸν Αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον μέχρι τοῦ τέλους τῶν χρονικῶν αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1477. Ὁ Χαλκοκονδύλης ἀναφέρει αὐτὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα Αἶγιον. — Τῷ 1458 τὸ Αἶγιον παρεδόθη τῷ σουλτάνῳ Μεχμέτῃ τῷ Β'. ὁμοῦ μετὰ τῶν Πατρῶν κατὰ τὴν συνθήκην τῆς Κορίνθου.

* ΑἶΓΙΟΝ, κοιν. ΒΟΣΤΙΤΣΑ· ἡ ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Αἰγίου νεωτέρα αὕτη πόλις κεῖται ἐπὶ λόφου περατουμένου πρὸς τὴν θάλασσαν εἰς βράχον περίπου 50 ποδῶν ὕψηλόν καὶ χωριζόμενον ἀπὸ τῆς ἀκτῆς διὰ στενοῦ ἐπιπέδου· ἀπέχει δὲ ἡ πόλις 1/4 ὥρ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης. — Τὸ κλίμα εἶναι ἄστατον καὶ ὑποκείμενον εἰς τὰς παντοίας μεταβολὰς τοῦ περιβρέχοντος τὰς ἀκτὰς αὐτῆς πολυσάλου Κορινθιακοῦ κόλπου· κυρίως δὲ φοβοῦνται οἱ κάτοικοι τὸν κακοποιὸν

---

(1) Αὐτ. κ. 24. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 24.

ἄνεμον τοῦ κατὰ τὸ νότιον τῆς πόλεως κειμένου Μαυρικιώτου ὄρους. Τὰ ὕδατα τούτου τοῦ μέρους τῶν ὀρέων τὰ δι' ὑπογείων σωλήνων ποτίζοντα τὸ Αἰγίον εἰσὶ τραχέα, δύσποτα καὶ κακῆς ποιότητος, ὥστε οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως πίνουνσι μόνον τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς ὅπερ καὶ τοῦτο εἶναι βαρύποτον. — Ἡ πόλις αὕτη δὲν συνιστᾷ ὅλον συγκεντρωμένον ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ἀλλ' αἱ οἰκίαι ὧν τινὲς εἰσὶν ὀπωσοῦν εὐκτιστοὶ ἀπέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων καὶ κεῖνται σποράδην. Ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ ὑπάρχει ὀρμητήριον ἐνθα ἀθροίζομένη ἡ πανταχόθεν τῆς Ἀχαΐας Κορινθιακὴ σταφίς, ἐμβιβάζεται εἰς τὰ πλοῖα· ἔτι δὲ καὶ ξενοδοχεῖον καὶ ἄντικρυ αὐτοῦ παλαιότατος περίφημος πλάτανος, ὃς ἂν καὶ πρὸ ἐνὸς αἰῶνος ἐβλάβη ἐκ κεραυνοῦ καὶ ἀνεμοστροβίλου, θαυμάζεται δικαίως ἔτι διὰ τὴν ὑπέρογκον αὐτοῦ 38 ποδῶν περίμετρον καὶ διὰ τὴν σκιὰν αὐτοῦ ἐκτεινομένην ἐπὶ 50 πόδας· κάτωθεν αὐτοῦ ῥέει κρήνη ἀξιοθαύμαστος διὰ 19 σωλήνων εἰς μαρμαρίνας δεξαμενάς. — Τὸ ὀρμητήριον σχηματίζεται ἐκ χθαμαλῆς προκυμαίας κατὰ τὸ στόμιον ποταμίσκου, τοῦ παλαιοῦ ὑπὸ τοῦ Πausανίου ἀναφερομένου Μεγανίτου· σκεπόμενον δὲ ὑπὸ τῆς προκυμαίας ταύτης κατὰ δυσμὰς τὸ ὀρμητήριον εἶναι ἀσφαλέστερον μὲν τοῦ λιμένος τῶν Πατρῶν, ἀλλ' ὀλίγον χωρητικόν· ἔχει ὅμως διὰ ἐμπορικὰ πλοῖα βάθος ἱκανόν, ἕξ ἢ ἑπτὰ ὀργυιῶν παρὰ τὴν ἀκτὴν· κατὰ δὲ τὸ βόρειον καὶ τὸ βορ-ἀνατολικόν ὑπόκειται μᾶλλον εἰς τὴν βίαν τῶν ἀνέμων. Ἐκ τῆς εὐκολίας τοῦ εἰσπλου καὶ ἐκ τῆς ἀφθονίας τῶν πρὸς ὕδρευσιν τῶν πλοίων τοσοῦτον προχείρων ὑδάτων ὁ τόπος οὗτος θὰ ἔχῃ ἀείποτε ἀξίαν τινὰ ἐμπορικὴν, καὶ κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον καθ' ὅσον τὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἀχαϊκῆς παραλίας τὰ μόνα θαμιζόμενα ὑπὸ τῶν πλοίων, ὡς πρὸς μὲν δυσμὰς τοῦ Αἰγίου τὸ Λαμπίρι καὶ ὁ Ψαθύπυργος,

πρὸς δὲ ἀνατολὰς ἡ Ἀκράτα καὶ τὸ Εὐλόκαστρον εἰσὶν ἀπλῶς μικρὰ καὶ ἐπισηφελῆ ἀγκυροβόλια. — Τὰ περὶ τὸ Αἶγιον ὄρη περιέχουσι πύκας ἀφθόνους πρὸς ναυπηγίαν· εἰσὶ δὲ εὐφορα τὰ πέριξ καὶ προαγωγὰ παντοδαπῶν γεννημάτων, κυρίως δὲ τῆς Κορινθιακῆς λεγομένης σταφίδος. — Οἱ κάτοικοι, ἐξαιρουμένων ὀλίγων πλουσίων ἐκ τῶν προύχοντων, οἱ λοιποὶ εἰσὶ γενικῶς πτωχοὶ, καὶ ζῶσιν ἢ ἀπὸ τῶν ἀφθονωτάτων ἰχθύων τῆς παρακειμένης θαλάσσης ἢ ἀπὸ τῶν προϊόντων τῆς γῆς καὶ τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν αὐτῶν. — Πρὶν τῆς ἐσχάτης Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἤκμαζε τὸ ἐμπόριον εἰς Αἶγιον, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐξέπεσε πολὺ ἐκ τῶν ἀνωμαλιῶν καὶ τῶν περιστάσεων. — Εἰς ταύτην τὴν πόλιν, ὡς καὶ κατὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν βόρειον παραλίαν τῆς Πελοποννήσου οἱ σεισμοὶ καὶ οἱ ἀνεμοστρόβιλοι εἰσὶ συνεχέστατοι, καὶ ἐξ αὐτῶν ἔπαθε πολλάκις τὸ Αἶγιον, ὡς καὶ ἐσχάτως κατὰ τὸν συμβάντα σεισμόν τῇ 23 Αὐγούστου 1817 ἐν διαστήματι 1 καὶ 1/2 λεπτοῦ ἡ θάλασσα ἀνέδραμεν ἐπὶ τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ τοῦ λεγομένου τῆς Βοστίτσης (Σελινουῦντος), καὶ ἐξετάθη τοσοῦτον ὥστε κατέκλυσεν ἅπαν τὸ κάτωθεν τοῦ Αἰγίου ἐπίπεδον· ἀποσυρθείσης δὲ τῆς θαλάσσης, οὐδὲ ἶχνος ἐφάνη τῶν ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ ἀποθηκῶν, οὐδὲ τῆς ἐπικαλυπτούσης τὸ παραθαλάσσιον ἄμμου· τὰ ἐντὸς τοῦ λιμένος ἡγκυρωμένα πλοῖα ἔμειναν ἀβλαβῆ, τὰ δὲ μικρὰ πλοιάρια ἐρρίφθησαν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤτταν βεβλαμμένα· ἐντὸς τῆς πόλεως 65 ἄνθρωποι ἐθανατώθησαν, καὶ τὰ δύο τρίτα τῶν οἰκοδομῶν ἐγένοντο σωρὸς ἐρειπίων, καὶ μετὰξὺ αὐτῶν ὁ ὀθωμανικὸς ναὸς (τζαμίον), καὶ αἱ οἰκίαι τοῦ Βοΐβοδα καὶ τοῦ Καδῆ· πέντε χωρία κατεστράφησαν ἐξ ὧν καὶ τὸ Ἄνω-Τεμένι· παρατηρήθη δὲ ὅτι ὁ κλόνος ἐξετάθη σφοδρὸς μέχρι τῶν Πατρῶν

καὶ τῆς Γαστούνης· ἐκ τούναντίου δὲ σχεδὸν ἀνεπαίσθητος πρὸς τὴν Κόρινθον. — Ἐξω τῆς πόλεως πρὸς ἀνατολὰς ἐκτείνεται πεδιάς μιᾶς ὥρας διαμέτρου ἀπὸ τῆς θαλάσσης μέχρι τῆς βάσεως τοῦ ὄρους Μαυρικιώτου ποτιζομένη ἐκ δύο ῥυάκων, συνεχῶς δὲ κατερημουμένη ὑπὸ νεφῶν ἀκρίδων φερομένων πρὸς ταύτην κυρίως τὴν παραλίαν ὑπὸ τῶν ἀνέμων τοῦ κόλπου. — Ἡ πόλις αὕτη ἀνατραπεῖσα ὑπὸ πάντων τῶν κατὰ καιροὺς εἰς Πελοπόννησον εἰσβαλόντων βαρβάρων, κατερημώθη τῷ 1770 ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν ἐπὶ τῆς ἐκποχῆς τοῦ Ὀρλόβ, κατηδαφίσθη τῷ 1817 ἐκ τοῦ προειρημένου σεισμοῦ, ἐξηφανίσθη ἐν τῷ διαστήματι τοῦ πολέμου τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἀνεγεννήθη πάλιν ἐκ τῆς τέφρας αὐτῆς. — Ἄν καὶ τὸ Αἶγιον ἔκμασε κατὰ τὴν λαμπροτέραν ἐποχὴν τῆς ἑλληνικῆς τέχνης, καὶ ἂν καὶ περιεῖχε κατὰ τὸν Πausanίαν τοσοῦτους ναοὺς καὶ ἄλλας ἐπισήμους οἰκοδομὰς, ἐκτὸς πελινῶν τινῶν συντετριμμένων ἀγγείων καὶ τῶν καὶ τεμαχίων μερῶν μικρᾶς σημασίας οὐδὲν εὗρίθη αξιοσημείωτον ἐκ τῶν ἱερικίων πόλεως (1). — Τὸ Αἶγιον ἀπέχει τῶν Πατρῶν 8 ὥρ. 15 λ. Ν. Α. τοῦ δὲ Μεγάλου Σπηλαίου 3 ὥρ. 40 λ. Α. Β. ἡ πρὸς τὰς Πάτρας ὁδὸς εἶναι ὁλοκ παραθαλάσσια, ἡ δὲ πρὸς τὸ Μέγα Σπήλαιον ὁλοκ ὄρη. — Εἰς ἀποστάσιν δύο ὡρῶν ἀπὸ τοῦ Αἰγίου κατὰ τὴν πρὸς τὰς Πάτρας ὁδὸν ἀπέχεται μέγα σπηλιόχῳ παραθαλάσσιον ὃ πολλὰς στενοῦται κατὰ τοῦτο τὸ μέρος. Οἱ κάτοικοι τοῦ Αἰγίου συμπεσοῦνται ὑπὲρ τὰς 2000· ὑπάρχει δὲ ἐν Αἰγίῳ σχολαῖοι ἑλλητικὸν ἔχον γυμνασιεὺς Α. καὶ Γ'. τέλει καὶ ἑκατὸν σχολαῖα Ἀθηνοὶ καὶ Β. τέλει, καὶ σταθμὸς ἀρμενικῶν, καὶ αἰωνοματ' ἀρμενικῶν Γ. τέλει, καὶ τεμαῖον

(1) Ἄν. Β. Α. α. 24 α. 246. 5. 140

ὡσαύτως Γ'. τάξεως, καὶ ὑποτελωνεῖον καὶ δασονομεῖον, καὶ εἰρηνοδικεῖον, καὶ τρία συμβολαιογραφεῖα.

ΚΕΡΥΝΕΙΑ, ἥ, κατὰ τὸν Στράβωνα, ΚΕΡΑΥΝΙΑ (1), πόλις μία τῶν δώδεκα προκρίτων, κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τοῦ Αἰγίου καὶ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Βοῦρας, ἰδρυμένη ἐπὶ βράχου ὑψηλοῦ, ὡς λέγει ὁ Στράβων (2). ὡσαύτως καὶ ὁ Πausanίας βεβαιοῖ ὅτι ἔκειτο ἐπὶ ὄρους καὶ ὑπὲρ τὴν λεωφόρον. ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα ἢ ἀπὸ τινος δυνάστου ἐπιχωρίου, ἢ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Κερυνίτου, ὃς ῥέων ἐκ τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὄρους Κερυνείας, κατέρχεται εἰς ταῦτα τὰ μέρη τῆς Ἀχαΐας. — Πολιορκουμένων ποτὲ τῶν Μυκηνηδῶν ὑπὸ τῶν Ἀργείων, τὸ μὲν τεῖχος δὲν ἐδύνατο νὰ ἀλωθῇ, ὃν ἰσχυρὸν καὶ Κυκλωπικὸν ὡς τὸ τῆς Τίρυνθος, οἱ δὲ κάτοικοι δι' ἔλλειψιν ζωοτροφιῶν ἐξέλειπον κατ' ἀνάγκην τὴν πόλιν· καὶ οἱ μὲν ἀπεχώρησαν εἰς Κλεωνάς· μέρος δὲ τοῦ δήμου ὑπὲρ τὸ ἥμισυ κατέφυγεν εἰς Μακεδονίαν· ὁ δὲ ἄλλος δῆμος ἦλθεν εἰς Κερύνειαν, ἥ ἐκ τῆς συνοικήσεως τῶν Μυκηναίων καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν κατοίκων ἐγένετο δυνατωτέρα καὶ ἐπιφανεστέρα καὶ κατὰ τὸν μετέπειτα χρόνον. — Ἐν Κερυνείᾳ ἦν ναὸς Εὐμενίδων ἰδρυθεὶς, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ τοῦ Ὀρέστου· ἐνομιζέτο δὲ ὅτι ὅστις ἔνοχος αἵματος ἢ ἄλλου μιάσματος ἢ καὶ ἀσεβῆς εἰσῆρχετο ἐν τῷ ναῷ τούτῳ χάριν περιεργείας καθίστατο ἔντρομος καὶ ἐκφρων, διὸ καὶ ἡ εἴσοδος δὲν ἐπετρέπετο εἰς πάντας, οὐδὲ ἐγίνετο ἐκ τοῦ προχείρου καὶ ἀπερισκέπτως· κατὰ δὲ τὴν εἰς τὸν ναὸν εἴσοδον ὑπῆρχον εἰκόνες γυναικῶν ἐκ μαρμάρου καὶ καλῶς κατασκευασμέναι· ἦσαν δὲ αὗται, κατὰ τὴν δόξαν τῶν ἐπιχωρίων, γυναῖκες γενόμεναι ποτὲ ἱέρειαι τῶν Εὐμενίδων (3). — Περὶ

(1) Στράβ. β. 8, σ. 387. (2) Στράβ. αὐτ. (3) Πaus. Ἀχ. κ. 25.

τὴν 124 Ὀλυμπιάδα, ὅτε οἱ Ἀχαιοὶ ὁμοφρονήσαντες καὶ αὖθις καὶ ἀποφασίσαντες νὰ ἀποκαταστήσωσιν ἐκ νέου τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον, κατέλυον τοὺς ὑπὸ τῶν Μακεδόνων ἐπιβληθέντας εἰς αὐτοὺς μονάρχους, ὁ τῆς Κερυνείας τότε τυραννύων Ἰσέας συνιδὼν ὅτι ὅσον οὐκ ἔμελλε νὰ καταπόλεμηθῇ πανταχόθεν, ἀπέθετο τὴν ἀρχὴν, καὶ λαβὼν τὰ πιστὰ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν περὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτοῦ, προσέθηκε τὴν πόλιν εἰς τὸ τῶν Ἀχαιῶν σύστημα (2).

* Τὰ ὀλίγα λείψανα τῆς Κερυνείας εὐρέθησαν κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου πρὸς τὸ Αἴγιον παρὰ τὸν ποταμὸν Μποχούσια (Κορινθίαν) (3).

ΒΟΛΙΝΑ, πόλις μικρὰ παρὰ τὴν ἐκ Πατρῶν εἰς Αἴγιον λεωφόρον, κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῆς πόλεως Ἀργυρᾶς, κάτωθεν τοῦ ἀκρωτηρίου Δρεπάνου. Παρὰ τὴν πόλιν ταύτην ἔρρε ποταμὸς Βολιναῖος καλούμενος. Ὄνομάσθη δὲ ἡ πόλις Βολίνα, διότι, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ὁ Ἀπόλλων ἠράσθη ποτὶ παρθένου τινὸς Βολίνης ἣ φεύγουσα, ἐξῆλθῃ εἰς τὴν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος θέλεισσαν καὶ ἐκ χάριτος τοῦ Ἀπολλωνος ἐγένετο ἀθάνατος (4).

ΡΥΠΕΣ, πόλις μία τῶν δώδεκα καμένην οὐ πόρρω τῆς θαλάσσης καὶ ἀπέχουσα τοῦ Αἴγίου ὅσον 30 σταδίους δυτικῶς, μικρὸν ὑπὲρ τὴν Λαυρῆον (5). — Ὁ Αὔγουστος καταδάψας τὰς Ῥύπας καὶ συνέλασε τοὺς κατοίκους εἰς Παύρας (6). — Ὁ Περσεύης τὰ ἐρείπια μένουσιν αἰεὶ τῶν Ῥυπῶν (7). — Τὸ καλίσχον ἔρειπναι μετὰ τοῦ λαμπροῦς αὐτοῦ περιήχεται ἐν τῇ Ῥυπαῖ χερσὶ (8). Ἀφ' οὗ αἱ Ῥύπαι καταδεδροσίσαντο ἔκκειναι αὐτάς, τὴν γὰρ αἰῶνα, ὅν ὁ Στρά-

(1) Πτολμ. 2. 2. 46. (2) Αἰν. 7. 2. 26, 31, 2. 122, 402.

(3) Πτολμ. 2. 2. 22. (4) Αἰν. 2. 22. (5) Αἰν. 2. 12. (6) Αἰν. 2. 22. (7) Αἰν. 2. 22. (8) Αἰν. 2. 22.

βων ὀνομάζει Ρυπίδα χώραν, ἔσχον δὲ Αἰγυῖς καὶ οἱ Φαριεῖς.
— Ἐκ Ρυπῶν κατήγετο ὁ Μύσκελλος, ὁ οἰκιστὴς τῆς πό-
λεως Κρότωνος (1). — Ἐν τῇ Ρυπίδι χώρα περιείχετο
δῆμος Δεῦκτρον (2).

ΛΕΟΝΤΙΟΝ, ὁ Πολύβιος παραλείπει ἐκ τῶν Ἀχαϊκῶν πό-
λεων τὴν πόλιν Ρύπας, καὶ ἀντ' αὐτῆς τάττει ἐν τῷ κατα-
λόγῳ αὐτοῦ πόλιν Λεόντιων κειμένην, ὡς λέγει, μεταξὺ
Αἰγίου καὶ Φαρῶν (3).

ΠΑΤΡΑΙ, πόλις μία τῶν δώδεκα παραθαλάσσιος κατὰ
τὸν πρὸς δυσμὰς αἰγιαλὸν τῆς Ἀχαΐας, ἐπὶ τοῦ ἀπ' αὐτῆς
Πατραίου καλουμένου κόλπου, κατ' ἀνατολὰς τοῦ ἀκρωτη-
ρίου Ἀράξου, καὶ κατὰ τὸ δυτ-νότιον τοῦ ἀκρωτηρίου Ρίου,
ὡς καὶ τοῦ ἀπέναντι ἐπὶ 40 στάδια κειμένου Ἀντιρρίου (4).
Ἀπειχε δὲ ὅσον 80 στάδια τοῦ ποταμοῦ Παίρου ἀνατ-
βορείως καὶ 120 τῆς Δύμης ὡσαύτως, καὶ ἐπὶ μικρᾷ ἀπο-
στάσει ἔρρει κατὰ νότον ὁ ποταμὸς Γλαῦκος (5). — Κατὰ
τὴν πρώτην ἀρχὴν ὁ αὐτόχθων Εὐμήλος ὤκησε τὴν χώραν
καὶ κατέστη μικρὸς βασιλεὺς μικροῦ ὑπηκόου· διδαχθεὶς
δὲ μετὰ ταῦτα παρὰ τοῦ ἐξ Ἀττικῆς ἐλθόντος Τριπτολέμου
τὴν γεωργίαν καὶ τὴν οἰκοδομητικὴν, ἐκαλλιέργησε τὸν εἶτον
καὶ ἔκτισε πόλιν ἣν ὠνόμασεν Ἀρόην ἀπὸ τῆς ἀρώσεως
τῆς γῆς· Ἀνθείας δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ζεύξας τοὺς δράκοντας
ὑπὸ τὸ ἄρμα τοῦ Τριπτολέμου, ἐν ᾧ ἐκεῖνος ἐκάθευδε, καὶ
ἐπιχειρήσας νὰ σπείρῃ, ἐξέπεσε τοῦ ἄρματος καὶ ἐθανα-
τώθη. Καὶ τότε ὁ Τριπτόλεμος μετὰ τοῦ Εὐμήλου ἔκτισαν
ἐν κοινῷ πόλιν καὶ ὠνόμασαν αὐτὴν Ἀνθειαν, ἐπώνυμον
τοῦ υἱοῦ τοῦ Εὐμήλου. Ἐκτίσθη δὲ μετὰ χρόνον μεταξὺ

(1) Στράβ. β. 8, σ. 387—Σχύμν. Χίος γ. 324. (2) Στράβ. β. 8, κ. 387.

(3) Παλᾶδ. β. 5, κ. 94. (4) Στράβ. β. 8, σ. 387, (5) Πaus. Ἀχ. κ. 18.

Ἀρόης καὶ Ἀνθείας καὶ ἑτέρα τρίτη πόλις ὀνομασθεῖσα
 Μεσάτις. Ὅποτεν δὲ μετὰ ταῦτα οἱ Ἀχαιοὶ ἐξέβαλον τοὺς
 Ἴωνας, Πατρεὺς ὁ Πρευγένους τοῦ Ἀγήνορος καὶ ἀπόγονος
 τοῦ Λακεδαίμονος ἀπαγορεύσας τοὺς Ἀχαιοὺς τοῦ νὰ κατοι-
 κῶσιν εἰς Ἀνθειαν καὶ εἰς Μεσάτιν, συνόρκισεν αὐτοὺς εἰς
 Ἀρόην, καὶ οἰκοδομήσας περὶ τὴν Ἀρόην περίβολον τείχους
 μαίζονα, ἵνα περιληφθῇ ἐν αὐτῷ καὶ ἡ ἀρχαία Ἀρόα, μετω-
 νόμασε τὴν πόλιν ἀφ' ἑαυτοῦ Πάτρας (1)· συνετέλεσαν δὲ
 εἰς τὸν οἰκισμὸν τῆς πόλεως ταύτης καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι,
 βασιλεύοντες τότε τῆς Λακεδαίμονος τοῦ Εὐρυθέου, πρις-
 τυτέρου τῶν υἱῶν τοῦ Ἀριστοδήμου καὶ πατρὸς τοῦ Ἄγι-
 δος (2)· διέμεινε δὲ ἀνεξίλειπτον καὶ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα
 τῆς πόλεως Ἀρόης, ὃ φαίνεται κεχραγμένον καὶ ἐπὶ τῶν
 Ῥωμαίων ἐτι νομισμάτων. Ἦσαν δὲ αἱ Πάτραι ἡ πρω-
 τεύουσα τοῦ δήμου τῶν Πατρίων, πόλις ἀξιόλογος καὶ περι-
 φανὴς, καὶ κτισμένη ἐν οἱ Πατρεῖς διὰ πολλοῦ χρόνου,
 ἀπολαμβάνοντες τὴν γλυκύτητα τῆς εἰρήνης, ἕως οὗ ἐκ
 τῶν Ἀχαιῶν μόνον αὐτὰ διαβάντες εἰς Αἰτωλίαν κατὰ
 φιλίαν πρὸς τοὺς Αἰτωλοὺς ἵνα συμπράξωσι μετ' αὐτῶν εἰς
 τὸν κατὰ Γαλατῶν πόλεμον, καὶ μετὰ κράτος ἡττηθέντες,
 καὶ οἱ πλείους αὐτῶν κατακλιθεῖσιν ἐπὶ πενίας, ἐξέλεγον
 πάντες, πλὴν οὐκ ἔσαν τινες, τὰς Πάτρας, καὶ διασπαρέν-
 τες πρὸς εὐρὴν ἀργασίας, ἔκτισαν τὰς μικρὰς πόλεις Με-
 σάτιν καὶ Ἀνθαίαν καὶ Βολίαν καὶ Ἀργυροῦν καὶ Ἀρόαν·
 οἷστο αἱ Πάτραι οὐλομένη δικαιοσύνη καὶ ἐκίστην εἰς πτώσιν
 καὶ ἐξτρωμίζοντο διὰς ἑκατὸν τῆς ἐνταύθα τοῦ Ἀργεῖου,
 ὅς μετὰ τὴν ναυμαχίαν ἐπὶ Ἀκτίῳ εἰσεθεομήσατο τὴν θέσιν
 αὐτῆς ἐπιτελέων πρὸς τὸν παραπλοῦς, οἷστο δὲ ἑλλεν τινὰ

(1) Πάτρας Ἀ. α. 1. 2. (2) Πάτρας Ἀ. α. 1.

αίτιαν, ἀνήγειρεν αὐτὴν ἐκ νέου, ἐπαναγαγὼν αὐτὴς εἰς αὐτὴν τοὺς κατοίκους ἐκ τῶν εἰρημένων μικρῶν πόλεων· προσσυνώκισε δὲ μετ' αὐτῶν καὶ τοὺς ἐκ Ῥυπῶν, κατεδαφίσας τὰς Ῥύπας καὶ ὠνόμασε τὴν πόλιν Colonia Augusta Arde Patrensis· καὶ ἐκ τῶν Ἀχαιῶν μόνους τοὺς Πατρεῖς ἀφῆκεν ἐλευθέρους, χορηγήσας αὐτοῖς μεγάλα προνόμια (1), καὶ δούς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν τρεῖς πόλεις τῆς Λοκρίδος, τὴν Μυωνίαν, τὴν Οἰάνθειαν καὶ τὴν Ναύπακτον (2)· ὥστε ἔκτοτε ἤκμασε τὸ ἐμπόριον ἐν αὐτῇ, καὶ διὰ τῆς ἐπιμόνου προσπαθείας καὶ ἐπισκέψεως τοῦ ἀνακαινιστοῦ αὐτῆς κατέστη μία τῶν πρωτίστων πόλεων τῆς Πελοποννήσου, κατακοσμηθεῖσα διὰ διαφόρων μνημείων καὶ λαμπρῶν καταστημάτων, εἰς ὃ συνετέλεσε καὶ ὁ Νέρων φιλοτιμηθεὶς εἰς τὸν καλλωπισμὸν τῆς πόλεως ταύτης. Ἐν τῇ ἀκροπόλει ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος Λαφρίας, ἥς καὶ ἡ ἐπωνυμία καὶ τὸ ἄγαλμα ἦσαν ξένα. Ὄταν ὁ Δϋγούστος ἡρήμωσε τὴν Καλυδῶνα καὶ τὴν λοιπὴν Αἰτωλίαν, ἵνα συνοικίσῃ τὸν Αἰτωλικὸν λαὸν ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Ἀκτίου κτισθείσῃ ὑπ' αὐτοῦ Νικοπόλει, τὰ μὲν πλεῖστα τῶν ἁγαλμάτων τῆς Αἰτωλίας καὶ τῆς Ἀκαρνανίας μετήνεγκεν εἰς αὐτὴν, τοῖς δὲ Πατρεῦσιν ἔδωκε μετὰ πολλῶν ἄλλων λαφύρων τῆς Καλυδῶνος καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Λαφρίας, ὃ ἔλαβε τὴν τοιαύτην ἐπωνυμίαν ἀπὸ τοῦ ιδρύσαντος αὐτὸ Λαφρίου τοῦ Κασταλίου τοῦ Δελφοῦ· κατεσκευάσθη δὲ ὑπὸ τῶν Ναυπακτίων Μεναίχμου καὶ Σοῖδα, καὶ ἦν χρυσοῦν καὶ ἐλεφάντινον εἰκονίζον τὴν θεὰν ὡς θηρεύουσιν. Ἦγον δὲ οἱ Πατρεῖς ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐορτὴν τῇ Λαφρία Ἀρτέμιδι, θύοντες ἐπὶ τοῦ βωμοῦ αὐτῆς παντὸς εἴδους πτηνὰ ἐδώδιμα καὶ τετράποδα, ὡς ὕς ἀγρίους καὶ ἐλάφους καὶ δορ-

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 18. (2) Πaus. Φωκ. κ. 38.

κάδας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἄρκτους καὶ λύκους· καὶ καρπούς δὲ παντοδαπούς ἡμέρους οὖς, ὥς καὶ πάντα τὰ λοιπὰ, ἔκαιον ἐπὶ τοῦ βωμοῦ (1). Ἐντὸς δὲ τοῦ περιβόλου τῆς Δαφρίας ἦν καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς Παναχαΐδος καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς χρυσοῦν καὶ ἐλεφάντινον (2). Μεταξὺ δὲ τοῦ ναοῦ τῆς Δαφρίας καὶ τοῦ βωμοῦ ἦν μνημα Εὐρυπύλου τοῦ Εὐαίμονος. Τὸν δὲ ναὸν τῆς Τρικλαρίας Ἀρτέμιδος κείμενον παρὰ τὸν ποταμὸν Μείλιχον εἶχον ἐν κοινῷ ἡ Ἀρόη, ἡ Ἄνθεια καὶ ἡ Μισάτις (3). Ἐν δὲ τῇ κάτω πόλει ἦν ναὸς Δινδυμήνης μητρὸς καὶ ἐν αὐτῷ ἐτιμᾶτο καὶ ὁ Ἄττης οὗ τὸ ἄγαλμα ἦν ἀθέατον· τὸ δὲ τῆς θεᾶς ἦν ἐκ μαρμάρου λευκοῦ. Ἐν δὲ τῇ ἀγορᾷ ἦν ναὸς Ὀλυμπίου Διὸς καὶ ἄγαλμα εἰκονίζον αὐτὸν ἐπὶ θρόνου καὶ τὴν Ἀθηνᾶν ὀρθὴν πλησίον αὐτοῦ· καὶ πέραν τοῦ Ὀλυμπίου ἄγαλμα Ἥρας καὶ ναὸς Ἀπόλλωνος καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ χαλκοῦν καὶ παριστῶν αὐτὸν γυμνὸν, φοροῦντα δὲ ὑποδήματα καὶ ἔχοντα τὸν ἀριστερὸν πόδα ἐπὶ κρανίου βοός· καὶ ἐν τῷ ὑπαίθρῳ τῆς ἀγορᾶς ἄγαλμα Ἀθηνᾶς, καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ τάφος τοῦ Πατρέως. Πλησίον δὲ τῆς ἀγορᾶς τὸ Ὠδεῖον καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος ἀξιοθέατον κατασκευασθὲν ἐκ λαφύρων ληφθέντων ὑπὸ τῶν Πατρέων, ὅποταν ἐκ πάντων τῶν Ἀχαιῶν οὗτοι μόνοι συνεμάχησαν τοῖς Αἰτωλοῖς κατὰ τῶν Γαλατῶν. τοῦτο δὲ τὸ Ὠδεῖον ἦν κατὰ πάντα τὸ ἀξιολογώτατον πάντων τῶν τῆς Ἑλλάδος, πλην μόνον τοῦ τῶν Ἀθηνῶν ὃ ὑπερεῖχε τὴν κατασκευὴν καὶ τὸ μέγεθος. Ἐξωθεν δὲ τῆς ἀγορᾶς πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἦν πύλη καὶ ἐπ' αὐτῆς τρεῖς ἀνδριάντες ἐπίχρυσοι, τοῦ Πατρέως καὶ τῶν δύο υἱῶν αὐτοῦ Πρευγένους καὶ Ἀθερίωνος παριστῶντες τὸν

---

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 18. (2) Αὐτ. κ. 20. (3) Αὐτ. κ. 19.

τε πατέρᾳ καὶ τοὺς υἱοὺς εἰς παιδικὴν ἡλικίαν. Ἄντικρυ δὲ τῆς ἀγορᾶς κατὰ ταύτην τὴν ἔξοδον ἦν τέμενος Ἀρτέμιδος καὶ ναὸς Διμνάτιδος ἧς τὸ ξόανον, κατὰ τινα ὄψιν ὀνείρου, ὁ Πρευγένης βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ εὐνουστέρου τῶν δούλων αὐτοῦ ὑπέκλεψεν ἐκ τῆς Σπάρτης, ἐχόντων ἤδη τῶν Δωριέων τὴν Λακεδαίμονα καὶ τὸ Ἄργος. Τοῦτο δὲ τὸ ξόανον καθ' ἅπαντα τὸν ἄλλον χρόνον ἐφυλάττετο ἐν τῇ Μεσόᾳ, διότι ἐκεῖ ἐκυμίσθη ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Πρευγένους· κατὰ δὲ τὴν ἐορτὴν τῆς Διμνάτιδος εἰς τῶν διακόνων τῆς θεᾶς ἦρχετο κομίζων αὐτὸ ἐκ τῆς Μεσσοᾶς εἰς τὸ ἐν τῇ πόλει αὐτῆς τέμενος. Ἦσαν καὶ ἄλλα ἱερὰ ἐν ἱάγραις οὐχὶ δὲ ἐν ὑπαιθρῳ, ἀλλὰ διὰ στοῶν ἐγίνετο ἢ εἰς αὐτὰ εἰσοδός. Ἦσαν δὲ ταῦτα ἄγαλμα Ἀσκληπιοῦ ἐκ μαρμάρου τὰ ἄλλα ἐκτὸς τῆς ἐσθῆτος, καὶ ἄλλο ἰθηνᾶς ἐκ γρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος καὶ πρὸ αὐτοῦ μνῆμα Πρευγένους ὧ, ὡς καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Πατρεῖ, ἐνέγιζον ἄγοντες τὴν ἐορτὴν τῆς Διμνάτιδος. Οὐ πόρρω δὲ τοῦ θεάτρου ἦν ναὸς Νεμέσεως καὶ ἄλλης Ἀφροδίτης, καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτῶν μέγιστα καὶ ἐκ μαρμάρου λευκοῦ κατασκευασμένα (1)· καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος τῆς πόλεως ἦν ναὸς Διονύσου ἐπιλεγομένου Καλυδωνίου, διότι τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ εἶχε μετακομισθῆ ἐκ Καλυδῶνος, ὡς καὶ ὁ Πausανίας λέγει:

« Καὶ Διονύσου κατὰ τοῦτο τῆς πόλεως ἱερόν ἐστιν, ἐπίκλησιν Καλυδωνίου· μετεκομίσθη γὰρ καὶ τοῦ Διονύσου τὸ ἄγαλμα ἐκ Καλυδῶνος. Ὅτε δὲ ὤκειτο ἔτι Καλυδῶν, καὶ ἄλλοι τε Καλυδωνίων ἐγένοντο ἱερεῖς τῷ θεῷ, καὶ δὴ καὶ ἡ Ἥρως, ὃν ἀνθρώπων μάλιστα ἐπέλαβεν ἄδικα ἐξ ἔρωτος παθεῖν· ἦρα μὲν Καλλιρρόης παρθένου, ὑπότον δὲ ἐς Καλλιρρόην ἔρωτος ἡ Ἥρως μετῆν, τοσοῦτον εἶχεν ἀπεχθεῖα

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 20.

» εἰς αὐτὸν ἡ παρθένος· ὥς δὲ τοῦ Κορέσου δεήσεις τε
 » ποιουμένου πάσας καὶ δώρων. ὑποσχέσεις παντοίας οὐκ
 » ἐνετρέπετο ἡ γνώμη τῆς παρθένου, καθίζεταί ἰκέτης ἤδη
 » παρὰ τοῦ Διονύσου τὸ ἄγαλμα· ὁ δὲ ἤκουσέ τε εὐχο-
 » μένου τοῦ ἱερέως, καὶ οἱ Καλυδώνιοι τὸ παραυτίκα ὥσπερ
 » ὑπὸ μέθης ἐγένοντο ἔκφρονες, καὶ ἡ τελευταῖα σφᾶς παρα-
 » πλῆγας ἐπελάμβανε (1) ». Ἐγγὺς δὲ τοῦ θεάτρου ἦν
 τέμενος γυναικὸς ἐπιχωρίας καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τρία ἀγάλματα
 ἰσάριθμα τῶν τριῶν πόλεων ἐξ ὧν συνέκειντο αἱ Πάτραι
 καὶ ἐπονομαζόμενα διὰ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων ἐκείνων,
 δηλαδὴ Μεσατεὺς καὶ Ἀνθεὺς καὶ Ἀροεὺς, κομιζόμενα δὲ
 κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Διονύσου εἰς τὸν ναὸν τοῦ Δίσιμνῆ-
 του κείμενον κατὰ τὸ παραθαλάσσιον τῆς πόλεως, κατὰ
 δεξιὰν τῆς ἐκ τῆς ἀγορᾶς ὁδοῦ. Ἐξώθεν δὲ τοῦ ναοῦ τοῦ
 Δίσιμνῆτου Διονύσου ἕτερος ναὸς Σωτηρίας, ὃν ἰδρυσεν
 ὁ Εὐρύπυλος, θεραπευθεὶς τῆς μανίας, τὸ δὲ ἄγαλμα ἐκ
 μαρμάρου· παρὰ δὲ τὸν λιμένα ναὸς Ποσειδῶνος καὶ τὸ
 ἄγαλμα αὐτοῦ ὀρθὸν ἐκ μαρμάρου· καὶ οὐ πολὺ ἀπωτέρω
 δύο ναοὶ Ἀφροδίτης ὧν τὸ ἐν τῶν ἀγαλμάτων ἀνείλκυσαν
 ἀλιεῖς ἐν δικτύῳ ἕνα αἰῶνα πρὶν τοῦ Πausανίου. Πλησιέστατα
 δὲ τοῦ λιμένος δύο ἀγάλματα χάλκινα, τὸ μὲν Ἄρειος, τὸ δὲ
 Ἀπόλλωνος, καὶ πρὸς τὸν λιμένα τέμενος Ἀφροδίτης καὶ
 τὸ ἄγαλμα αὐτῆς ξύλινον, ἐκτὸς τοῦ προσώπου, τῶν χειρῶν
 καὶ τῶν ποδῶν, ἃ ἦσαν μαρμάρινα. Καὶ παρὰ τὴν θάλασ-
 σαν ἄλσος, χαρίεις περίπατος καὶ τόπος ἀναψύξεως τῶν
 Πατρίων κατὰ τὸ θέρος. Καὶ ἐν τῷ ἄλσει ναὸς Ἀφροδίτης
 καὶ ναὸς Ἀπόλλωνος, καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτῶν μαρμάρινα·
 καὶ παρὰ τὸ ἄλσος ναὸς Δήμητρος καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς

(1) Πaus. Ἰ. 21.

ὀρθόν, καὶ ἕτερον ἄγαλμα Γῆς καθήμενον καὶ πρὸ τοῦ ναοῦ
 Δήμητρος πηγὴ χωριζομένη ἀπ' αὐτοῦ δι' αἵμασι^α. ἦν δὲ
 ἡ πηγὴ, ὡς ἔλεγον, μαντεῖον ἀψευδὲς οὐχὶ ἐν παντὶ πράγ-
 ματι, ἀλλὰ μόνον πρὸς τοὺς ἀσθενοῦντας. Καὶ πρὸς τῷ
 ἄλσει δύο ναοὶ Σαράπιδος καὶ ἐν τῷ ἐτέρῳ αὐτῶν ἦν κατε-
 σκευασμένον μνηῆμα τοῦ υἱοῦ τοῦ Βήλου τοῦ Αἰγύπτου, ὃς
 φρίττων ἐπὶ τῷ ὀνόματι μόνον τοῦ Ἄργους διὰ τὰ ἐκεῖσε
 παθήματα τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ φοβούμενος τὸν Δαναόν,
 ἔφυγεν εἰς τὴν Ἀρόην. Ἦν δὲ ἐν Πάτραις καὶ ναὸς Ἀσκλη-
 πιοῦ ἄνωθεν τῆς ἀκροπόλεως, πλησίον τῶν πρὸς τὴν Με-
 σάτιν πυλῶν. — Αἱ γυναῖκες ἦσαν ἐν Πάτραις διπλάσιαι
 τῶν ἀνδρῶν καὶ ἄκρως φιλέραστοι· αἱ πλείους δὲ αὐτῶν ἔζων
 ἐργαζόμεναι τὴν ἐν Ἑλίδι φυγμένην βύσσον ἐξ ἧς κατε-
 σκεύαζον κεκρυφάλους καὶ παντοῖα ἄλλα ἐνδύματα (1).
 Τὸ ὄρος ἐφ' οὗ ἦν ἡ ἀκρόπολις ἐκαλεῖτο Παναχαῖκόν (2).
 ἡ πόλις κατέχρυσα τὰς πρὸς μεσημβρίαν κατωφερείας τοῦ
 Παναχαῖκοῦ, μέχρι μόνον τῶν ὑπωρειῶν αὐτοῦ δὲν ἐξε-
 τείνετο μέχρι τῆς θαλάσσης· εἶναι δὲ τοῦτο ἀνεπίδεκτον
 ἀμφιβολίας, διότι μανθάνομεν θετικῶς παρὰ τοῦ Θουκυ-
 δίδου καὶ παρὰ τοῦ Πλουτάρχου ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης ἐπεισε
 τοὺς Πατρεῖς νὰ ἐκτείνωσι τὰ τείχη αὐτῶν μέχρι τῆς
 θαλάσσης καὶ διὰ μακρῶν τειχῶν νὰ συνάψωσι μετ' αὐτῆς
 τὴν πόλιν (3). ἐξ ὧν δὲ λέγει ὁ Πausανίας, ὡς προσέτι
 καὶ ἐκ πολλῶν ὑφισταμένων σημείων τῶν Ῥωμαϊκῶν τεχνουρ-
 γημάτων ἐξάγεται ὅτι ἡ ἀποικία τοῦ Αὐγούστου ἐξετάθη
 ἐπὶ τῆς πεδιάδος πρὸς τὴν θάλασσαν· φαίνεται δὲ οὕτως
 ὅτι αἱ Πάτραι οὐδέποτε ἦσαν τοσοῦτον μεγάλαι ὡς ἐπὶ τῶν

---

(1) Παντ. Ἀχ. κ. 20. (2) β. 5. κ. 80. (3) Θουκυδ. β. 5, κ. 52.
 — Πλούταρχ. Ἀλκιβιάδ. κ. 15.

Ῥωμαίων Αυτοκρατόρων, καὶ πάντα τὰ σωζόμενα λείψανα φέρουσι τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

* ΠΑΤΡΑΙ καὶ ΠΑΛΑΙΑΙ ΠΑΤΡΑΙ πρὸς διαστολὴν τῶν Νέων Πατρῶν (Ὑπάτης τῆς Φθιώτιδος), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας ἐκτεινομένη ἀπὸ τῆς ῥάχεως τοῦ ἐπικειμένου ὄρους οὐ ἐπὶ τῆς κορυφῆς εἶναι ὠκράδομημένη ἡ ἀκρόπολις μέχρι τοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ ἀπ' αὐτῆς κόλπου τῶν Πατρῶν καλουμένου. Δί Πάτραι τοσαῦτον ἐκαλλωπίσθησαν μετὰ τὴν ἐπὶ Ῥωμαίων ἀναγέννησιν αὐτῶν, ὥστε κατὰ τὸν Β'. αἰῶνα οὐδεμία πόλις τῆς Ἑλλάδος εἶχε τοσαύτην ποσότητα ναῶν καὶ ἀγαλμάτων καὶ διασῆμων οἰκοδομῶν· μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἀνηγείρετο σιωπηλῶς καὶ ἡ ταπεινὴ μητρόπολις τῶν χριστιανῶν φωτισθέντων παρὰ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ κηρύξαντος τὸ Εὐαγγέλιον καὶ μαρτυρήσαντος ἐν ταύτῃ τῇ πόλει καὶ οὗ τῇ κενοτάφιον σώζεται εἰσέτι. Κατὰ τὸν Δουκάγκιν (1), ἡ μητροπολιτικὴ ἐκκλησία τῶν Πατρῶν ἔκειτο τὸ κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως· κατηδαφίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Βιλλεχαρδουίνου, ὅποτε αὐτὸς ἐγένετο κυριάρχης τῆς Ἀχαΐας μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων τῷ 1204· μετὰ παρέλευσιν δὲ 250 ἐτῶν ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας ἔπαθε καὶ ἄλλην ἀτιμίαν· Ὁ δεσπότης Θωμᾶς ἀναγκασθεὶς ν' ἀποδημήσῃ εἰς Ἰταλίαν, πρὶν τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ πυρθητοῦ Σουλτάνου Μεχμέτου τοῦ Β', καὶ μετακομίσας τὴν κάραν τοῦ Ἁγίου ἐκ Πατρῶν εἰς Ῥώμην, προσήνεγκεν αὐτὴν δῶρον τῷ Πάπᾳ, θεωρήσας τοῦτο ὡς μέσον συστάσεως ἐαυτοῦ. — Δί Πάτραι κεῖνται ἐπὶ θέσεως ἐμπορικωτάτης· διὸ καὶ κατὰ πάντα καιρὸν συνέρρεον πανταχόθεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην πλῆθος ἐμπορικῶν

---

(1) Δουκάγιν. Ἱστ. Κωνσταντινουπ. ἐπὶ τῶν Γάλλ. Αυτοκρ.

πλοίων, καὶ διέμενον ἐν αὐτῇ πρόξενοι τῶν ξένων δυνάμεων. Ἐκ τῶν δι' αὐτῆς ἐξαγομένων ἐμπορικῶν προϊόντων τὰ κύρια εἰσὶν ἡ Κορινθιακὴ λεγομένη σταφίς καὶ τὰ δέρματα, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον μέταξα, ἔριον, κηρίον, καὶ κεδροκόκκιον· εἶχε δὲ αἰεὶ σχέσεις ἐμπορικὰς μετὰ τῶν πόλεων Τεργέστης, Ἀγκῶνος, Νεαπόλεως, Διδόρνου, Γενούας, Μασσαλίας καὶ τῆς Ἰωνικῆς Ἑπτανήσου. — Ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων αἱ Πάτραι εἶχον βαθμὴν δουκάτου· κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1408 ὁ τότε δούξ ἀνίκανος ὧν εἰς διατήρησιν τοῦ τόπου, ἐπώλησεν αὐτὸν ἐπὶ μεγάλη ποσότητι χρημάτων εἰς τὴν Ἑνετίαν ἀφ' ἧς ἐκυρίευσαν αὐτὸν ὕστερον οἱ Ὄθωμανοὶ (1). Ἡ πόλις τῶν Πατρῶν ἐπὶ τῆς Ὄθωμανικῆς ἐξουσίας ἦν, ὡς πᾶσαι αἱ τῆς Πελοποννήσου, ἀτάκτως ὠκοδομημένη καὶ ἀκάθαρτος, καὶ περιεῖχε κατοίκους περίπου 11,000 χριστιανῶν, 4,000 ὀθωμανῶν καὶ 17 μόνον Ἰουδαϊκᾶς οἰκογενείας, λείψανα ἀσθενῆ τῶν ἐπὶ Σελεύκου Νικάνορος ἀποικησάντων εἰς Ἀχαΐαν οἱ ἐξυλθρευθέντες οἱ πλείους ἐκ τῆς πανώλους τοῦ 1756 ἔτους καὶ ἐλαττούμενοι καθ' ἑκάστην, κατήντησαν εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον. Ἐπὶ δὲ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἔπαθε καὶ ἡ πόλις αὕτη, ὡς καὶ πᾶσαι σχεδὸν αἱ λοιπαί, καὶ οἱ Ὄθωμανοὶ διετήρουν μὲν αἰεὶ τὴν ἀκρόπολιν, κατερήμωσαν ὅμως καὶ κατηδάφισαν τὴν πόλιν· ἀλλὰ μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου πρό τινων ἤδη ἐτῶν ἐγένετο σχέδιον καθ' ὃ ἐκτίσθη ἐκ νέου κατὰ στάθμην καὶ συμμετρίαν καὶ ἐκαλλωπίσθη καὶ ἐπληθύνθη, καὶ αἱ ἀγυιαί κατεσκευάσθησαν καλαί, πλατεῖαι καὶ εὐρυθοί, καὶ τὰ πέριξ καθωραΐσθησαν, καὶ αἱ Πάτραι εἰσὶ σήμερον μία τῶν καλλίστων πόλεων τῆς Ἑλλάδος· ἡ πρὸς

---

(1) Κορονέλλος. Μερ. 2. σ. 45.

νότον εκτεινομένη πεδιάς ἦν πρότερον κατάφυτος ἐξ ἐλαιο-
 δένδρων, ἀλλ' ὁ πόλεμος ἐξηφάνισεν αὐτὰ μέχρι ἐνός, καὶ
 ἤδη ἐκ τῶν παλαιῶν ῥιζῶν ἐκβλάστανουσι νέα. Τὸ κάτω
 μέρος τῆς πόλεως τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν ὑπέκειτο εἰς νόσους
 διαφόρους καὶ πυρετοὺς ὀλεθρίους προξενουμένους κυρίως ἐκ
 τῆς ἄκρας ἀκαθαρσίας καὶ τῶν λιμναζόντων ὑδάτων, ὥστε
 πολλοὶ ἀπώλλυντο κατ' ἔτος ἄδικα θύματα, ὡς κατὰ τὸ
 ἔτος 1828 ἀπέθανον τριακόσιοι παῖδες ἐν τῇ κάτω πόλει,
 ἐν δὲ τῇ ἄνω μόνον ὀκτώ· ἀλλ' ἤδη ἐξέλιπον τὰ αἷτια καὶ
 ἐπομένως καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς φθοροποιᾶς δυσκρα-
 σίας· ἡ περίξ γῆ εἶναι εὐφορωτάτη· προάγει ἀφθόνως, καλ-
 λιεργουμένη πάντα τὰ εἶδη τῶν γεννημάτων καὶ εἶναι ἐπι-
 τηδειοτάτη δι' ἀμπελῶνας. — Ἡ ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως
 θέα ἐκτείνεται λίαν τερπνὴ καὶ ποικίλη· χαριεστάτη δὲ
 εἶναι καὶ ἡ μεγάλη σειρὰ τῆς παραλίας τῆς ἀποτελούσης
 κατὰ τὸ νοτ δυτικὸν τὸν εὐρύχωρον κόλπον ὃς χωρίζεται
 διὰ τῆς πλυσίας πεδιάδος τῶν Πατρῶν ἀπὸ τοῦ Παναχαΐ-
 κοῦ καὶ τῶν κλάδων αὐτοῦ καὶ δι' οὗ ἡ ὄρασις ἐκτείνεται
 μέχρι τῶν μεμακρυσμένων κυρυγῶν τῆς Ζακύνθου καὶ τῆς
 Κεφαλληνίας· ἡ Κυλλήνη φαίνεται κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυν-
 σιν, ὀλίγον πρὸς δεξιὰν τῆς κυρυγῆς τοῦ ὄρους τῆς Ζακύνθου
 Σκουπῶ· κατ' ἄρκτον ἡ ἐξωτερικὴ διαίρεσις τοῦ Κορινθιακοῦ
 κόλπου ἐν σχήματι λίμνης μεγάλης ὀρίζεται ὑπὸ τῶν ὀρέων
 τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τῆς Αἰτωλίας, καὶ ἀμέσως καταντικρὺ
 τῶν Πατρῶν ὑπὸ τῶν δύο πετρωδῶν λόφων τῶν ὑψυμένων
 ἀπὸ τοῦ αἰγιοῦ μετὰ τῶν τελεμάτων τοῦ Μεσολογγίου
 καὶ τοῦ περὶ τοῦ Πίου. Κατὰ τὴν ἐσχάτην ταύτην διεύ-
 θυνσιν ἡ θεὰ περαιεῖται ἐπὶ τὴν Νάυπακτον καὶ τὰ ἐπι-
 κείμενα αὐτῇ ὄρη. — Ἡ Ὀθωμανικὴ βαρβαρότης κατεδάφισε
 πρὸ πολλοῦ τὴν μετρόπολιν τῶν Πατρῶν, κτίσμα πολυτε-

λές τῶν Χριστιανῶν Αὐτοκρατόρων, ὡς καὶ πᾶσας τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας ἐν αἷς καὶ τὴν τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, κατὰ τὰ ἔτη 1770, ὥστε ὁ μόνος προσευκτήριος οἶκος τῶν Χριστιανῶν ἦν ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου ὠχυρωμένη ποτὲ καὶ ἔχουσα τείχη καὶ πύργους κατὰ τὰς γωνίας, κειμένη δὲ εἰς ἀπόστασιν 1200 ὀργυῶν ἀπὸ τῆς πόλεως, πρὸς τὰς δυτικὰς ὑπωρείας τῆς ἀκροπόλεως, ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος· τὸ ψηφιδωτὸν αὐτῆς ἔδαφος σώζεται εἰσέτι σχεδὸν ἀκέραιον. — Ἡ ἀκρόπολις κεῖται πρὸς τὸ βόρειον τῆς πόλεως καὶ εἶναι ἱκανῶς ὀχυρά· μεταξὺ τῶν τειχῶν αὐτῆς ἃ θεωροῦνται ὡς κτίσμα τοῦ Βιλλεχαρδουΐνου (1) φαίνονται συντρίμματα ἀρχαίων Δωρικῶν καὶ Ἰωνικῶν στηλῶν καὶ τινὰ ἐπιστηλίων καὶ τριγλύφων καὶ μετωπῶν τεμάχια. Ἐν ἀποστάσει ὅσον 500 πήχεων ἔξωθεν τῆς πρὸς ἀνατολὰς πύλης τῆς ἀκροπόλεως ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ὄρους σώζεται ἐπικείμενος εἰς μικρὰν ἀμπελόφυτον κοιλάδα, βεβλαμμένος δὲ καιρίως κατὰ πολλὰ μέρη ὁ παλαιὸς ὑδραγωγὸς οὗ ἡ κατασκευὴ εἶναι Ῥωμαϊκὴ. Ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς Οὐέλερ ὃς εἶδε τὸν ὑδραγωγὸν τοῦτον ἀκέραιον κατὰ τὸ 1689 περιγράφει αὐτὸν ὡς ἀξιόλογον καὶ μεγαλοπρεπῇ οἰκοδομῇ ἔχουσαν δύο σειρὰς τόξων τὴν μίαν ἐπὶ τῆς ἄλλης καὶ στύλους ἐρειδυμένους ἐκατέρωθεν εἰς στηρίγματα· λέγει πρὸς τούτοις ὅτι ἔτι ὑψηλότερον ἐπὶ ῥύακος ἦσαν δύο ἄλλα τεῖχα ἐντελέστερον διατετηρημένα καὶ ὅτι πάντα ὁμοῦ συνήνουν δύο λόφους, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἔρρεεν ὁ εἰρημένος μικρὸς ῥύαξ (2)· ἡ αὐτὴ πηγὴ παρέχει καὶ σήμερον τὸ ἀναγκαῖον τῇ πόλει ὕδωρ, ἀλλ' ὁ ὑδραγωγὸς ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ Οὐέλερ μέχρι τοῦδε ἐφθάρη με·

(1) Δήκ. Τ. 2. κ. 14. σ. 136. (2) Δήκ. αὐτ. σ. 138.

γάλως καὶ κατήντησεν ἄχρηστος. — Ἐν ἔτει 1714, 27
 Ιουλίου ἡμέρα κυριακῇ μετὰ μεσημβρίαν συνέβη εἰς Πάτρας
 σεισμὸς μέγας ὃς κατέρριψε τὰ κωδωνοστάσια τῶν ἐκκλη-
 σιῶν, διέσχισε τοὺς νάρθηκας τινῶν ἐξ αὐτῶν καὶ πολλὰ
 κτίρια· διεσχίσθησαν δὲ καὶ οἱ πύργοι τοῦ φρουρίου καὶ
 ἔπεσαν τινὲς τῶν ἐπάλξεων. Κατ' ἄλλην δὲ μεταγενεστέραν
 ἐποχὴν κατέπεσε κεραυνὸς εἰς τὴν πυριταποθήκην τοῦ φρου-
 ρίου καὶ κατέβαλε τὸν κατώτερον πύργον. — Ἡ μαντικὴ
 πηγὴ ῥέουσα καὶ ἤδη πλησίον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου
 Ἀνδρέου θεωρεῖται εἰσέτι ὡς ἁγίασμα ἱερατικώτατον. —
 Ἡ πόλις τῶν Πατρῶν ἔχει λιμένα ἀλλὰ μικρὸν καὶ ἐπι-
 σφαλῆ. — Τεμάχια πολλὰ πλινθίνων καὶ κεραμίνων σκευῶν
 εὑρέθησαν εἰς τὰς οἰκίας, εἰς τοὺς κήπους, εἰς τὰ κατερειπω-
 μένα τεῖχη, καὶ εἰς τὰ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς παλαιᾶς πόλεως
 κενὰ διαστήματα· ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶναι συνεχὲς ἢ δια-
 τετρημένον τοσοῦτον ὥστε νὰ δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς
 ἰδιαιτέρον τι οἰκηδόμημα ἐξ ὧν ἀναφέρει ὁ Πausanias.
 — Ἡ ἐνεστῶσα πόλις κεῖται ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως τῆς
 ἀρχαίας· κατὰ τὰς παρατηρήσεις τῶν νεωτέρων καὶ κατὰ
 πάσας τὰς ἐξ αὐτῶν ἐξαγόμενας πιθανότητας ἡ ἀγυρὰ ἔκειτο
 ἐν τῷ μέσῳ τῆς νῦν πόλεως· τὸ θέατρον πρὸς τὸ νότιον
 πέρας αὐτῆς· ὁ δὲ λιμὴν ἀπετελεῖτο ἐξ ἀπάσης τῆς κάτω
 πρὸς τὸ νότιον ἐλώδους πεδιάδος τῆς συνεχομένης μετὰ
 τῶν ἀπυθηκῶν καὶ ἐκτεινομένης ἐκεῖθεν πρὸς τὸ κατὰ νό-
 τον πέρας τοῦ ὄρου· ἐφ' οὗ ἦν ὠκοδομημένη ἡ πόλις· ἀπο-
 δεικνύεται δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ αἰγιαλοῦ καὶ
 προσέτι ἐκ τινων εὑρεθέντων θεμελίων προκυμαίων (μόλων).
 Ἡ ὑπὲρ πάσας δὲ τὰς ἄλλας βεβαία καὶ ἀναμφισβήτητος
 θέσις εἶναι ἡ τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος καὶ τοῦ ἄλσεος καὶ
 τῆς μαντικῆς πηγῆς παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου

κατὰ τὸ παραθαλάσσιον· ἡ πηγὴ ὑφίσταται καὶ ἀπέχει 18 λεπτὰ τῆς πόλεως, κατὰ μεσημβρίαν τῶν ἀποθηκῶν· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τῆς πηγῆς καὶ τῶν ἀποθηκῶν διαστήματι ἦν τὸ ἄλσος καὶ ὁ περίπατος τῶν Πατρέων, ὡς καὶ οἱ ναοὶ τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος (1). Ἐν Πάτραις ὑπάρχουσι γυμνάσιον καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ τέσσαρα σχολεῖα δημοτικά, καὶ ὑγειονομεῖον, καὶ ἐφορεία οἰκονομικῇ, καὶ ταμεῖον, ἀμφότερα Ἀ. τάξεως, καὶ τελωνεῖον καὶ πρωτοδικεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ τέσσαρα συμβολαιογραφεῖα καὶ ὑπολιμεναρχεῖον.

ἌΝΘΕΙΑ, πόλις συνωκισθεῖσα ὑπὸ Τριπτολέμου καὶ Εὐμήλου ἐν κοινῷ, ὀνομασθεῖσα δὲ οὕτως ἀπὸ Ἀνθείου τοῦ Εὐμήλου. Ἐκεῖτο οὐ μακρὰν τῆς Ἀρόης· μεταξὺ δὲ Ἀρόης καὶ Ἀνθείας ἐκτίσθη ἑτέρα πόλις Μεσάτις (2).

ΜΕΣΆΤΙΣ· ἀφ' οὗ ὁ Τριπτόλεμος καὶ ὁ Εὐμήλος ἐκτισαν ἐν Ἀχαῖα πόλιν Ἀνθειαν, ἐκτίσθη ὕστερον μεταξὺ Ἀνθείας καὶ Ἀρόης καὶ ἑτέρα τρίτη πόλις ἡ Μεσάτις αὕτη· ἀφ' οὗ δὲ Πατρεὺς ὁ Πρευγένους ἐμεγάλυνε τὴν Ἀρόην καὶ ὠνόμασεν αὐτὴν Πάτρας, ἡ Μεσάτις ἔμεινεν ἀνίκητος ὡς καὶ ἡ Ἀνθεια. — Οἱ Πατρεῖς ἔλεγον ὅτι ὁ Διόνυσος ἐτράφη ἐν τῇ Μεσάτει καὶ ὅτι ἐπιβουλεύόμενος ὑπὸ Πανῶν, περιέπεσεν εἰς παντοίους κινδύνους (3).

ἈΡΒἈΣ· πόλις μικρὰ ἥ· ἡ κυρία θέσις ἀγνοεῖται· φαίνεται δὲ ὅτι ἔκειτο περὶ τὰς Πάτρας ὡς ἡ Ἀνθεια, ἡ Μεσάτις, ἡ Βολίνα καὶ ἡ Ἀργυρᾶ (4).

ἈΡΓΥΡᾶ, πόλις κατὰ τὸ δυτ.-βόρειον τῶν Πατρῶν, μικρὸν ἀπέχουσα τοῦ ἀκρωτηρίου Ῥίου νοτίως, παρὰ τὴν λεω-

(1) Δήκ. Τ. 2. κ. 14. σ. 132 — 135. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 18.

(3) Πaus. αὐτ. (4) Πaus. αὐτ.

ὁ ἐκαλεῖτο χαλκοῦς, καὶ ἡρώτα τὸν θεὸν πρὸς τὸ οὗς ὁποῖον τι ἐκάστω ἦν τὸ ἐρώτημα· εἶτα ἐξήρχετο τῆς ἀγορᾶς ἔχων πεφραγμένα τὰ ὦτα διὰ τῶν χειρῶν· προελθὼν δὲ εἰς τὸ ἐκτὸς, ἐξέφραττε τὰ ὦτα καὶ ὁποῖαν φωνὴν ἤκουε πρώτην ἐξελάμβανεν αὐτὴν μάντευμα. Ἦν δὲ ἐν Φαραῖς καὶ ὕδωρ ἱερὸν τοῦ Ἑρμοῦ καὶ ἡ πηγὴ αὐτοῦ ὠνομάζετο Ἄμα· οὐδέποτε δὲ ἤγρευον τοὺς ἐν ταύτῃ ἰχθεῖς, νομίζοντες αὐτοὺς ἀνάθημα τοῦ θεοῦ· ἐγγύτατα δὲ τοῦ ἀγάλματος ἦσαν τριάκοντα τετράγωνοι λίθοι ὧν ἐκάστω ἐδίδον θεοῦ τινος ὄνομα. Ὅσον δὲ 15 σταδίους ἀπωτέρω τῶν Φαρῶν ἦν ἄλσος Διοσκούρων ἔχον δάφνας πολλὰς, οὔτε ναὸν δὲ οὔτε ἀγάλματα, διότι τὰ ἀγάλματα μετεκομίσθησαν εἰς Ῥώμην, ὡς ἔλεγον οἱ ἐγχώριοι· ἦν δὲ μόνον ἐν τῷ ἄλσει βωμὸς ἐκ λίθων λογάδων. — Ἄδηλον ἦν ἂν οἰκιστὴς τῶν Φαρῶν ἐγένετο Φάρης ὁ Φιλοδαμείας τῆς Δαναοῦ ἢ ἄλλος τις ὁμώνυμος ἐκείνῳ. — Ἡ πόλις Τριταία ἔκειτο 120 στάδια ἀπὸ τῶν Φαρῶν. — Διὰ Φαραὶ ἦσαν ὑποκείμεναι εἰς τὰς Πάτρας κατὰ διαταγὴν τοῦ Διούστου, ὡς καὶ ἡ Τριταία (1). — Ἐν τῇ Φαραϊκῇ χώρᾳ ἦν κρήνη Δίρκη ὁμώνυμος τῇ παρὰ τὰς Θήβας (2). — Διὰ Φαραὶ ἦσαν μία τῶν τεσσάρων πρώτων πόλεων ὑφ' ὧν ἀνενεώθη τὸ Ἀχαϊκὸν Συνέδριον (3).

* Τὰ ἐρείπια τῶν Φαρῶν θεωροῦνται ὡς πιθανῶς κείμενα κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τῆς Καμινίτσας, μεταξὺ δύο χωρίων καλουμένων Πρεβεζὸν καὶ Ἰσαρι (4).

ΤΡΙΤΑΙΑ, πόλις κατὰ τὸ μεσόγαιον μία τῶν δώδεκα πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῶν Φαρῶν ὧν ἀπεῖχεν 120 στάδια. Οἰκιστὴς τῆς Τριταίας κατὰ τινὰς ἐγένετο ὁ Κελβίδας ἐλθὼν

---

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 22. (2) Στράβ. β. 8, σ. 388. (3) Πολύβ. β. 2, κ. 41. (4) Δήκ. Τ. 2, κ. 15, σ. 158.

ἐκ Κύμης τῆς ἐν Ὀπικοῖς· κατ' ἄλλους δὲ μυθικώτερον ἐνομίζετο ὅτι ὁ Ἄρης συνεγένετό ποτε παρθένῳ τινὶ Τριταίᾳ, ἱερείᾳ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ θυγατρὶ τοῦ Τρίτωνος, καὶ ὅτι ὁ ἐξ αὐτῆς καὶ τοῦ Ἄρεως τεχθεὶς Μελάνιππος συνόρκισε καὶ ἠϋξησε τὴν πόλιν καὶ ἔθετο αὐτῇ τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Πρὶν τῆς εἰς τὴν πόλιν εἰσόδου ἦν μνημα ἐκ μαρμάρου λευκοῦ ἀξιοθέατον καὶ κατὰ τὰ ἄλλα, καὶ μάλιστα διὰ τὰς ἐπὶ τοῦ τάφου γραφὰς τοῦ Νικίου· ἦσαν δὲ αὗται θρόνος ἐξ ἐλέφαντος, καὶ γυνὴ νέα καὶ εὐειδὴς ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἔμπροσθεν αὐτῆς θεράπαινα ἱσταμένη καὶ φέρουσα σκιάδιον, καὶ νεανίσκος ὀρθὸς ἀγένειος εἰσέτι, ἐνδεδυμένος χιτῶνα καὶ χλαμύδα φρινικῆν ἐπὶ τοῦ χιτῶνος καὶ πλησίον αὐτοῦ θεράπων κρατῶν ἀκόντια καὶ ἄγων κυνηγετικούς κύνας· τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἦσαν ἄγνωστα· ἀλλὰ πάντες ἐξ εἰκασίας ὑπέθετον ὅτι ἀνὴρ καὶ γυνὴ ἦσαν ὁμοῦ τεθαμμένοι ἐντὸς τοῦ μνηματος. — Ἐν Τριταίᾳ ἦν ναὸς τῶν μεγίστων καλυμμένων θεῶν, καὶ ἀγάλματα αὐτῶν κατεσκευασμένα ἐκ πηλοῦ, καὶ ἦγον αὐτοῖς κατ' ἔτος ἐορτὴν ὁμοίαν τῇ τοῦ Διονύσου· ἦν δὲ καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς, ἧς τὸ μεταγενέστερον ἀγαλμα ἦν ἐκ μαρμάρου· τὸ δὲ ἀρχαῖον, ὡς ἔλεγον οἱ Τριταεῖς, ἐκρημίσθη εἰς Ρώμην· ἦν δὲ νεομισμένον νὰ θύωσιν ἐνταῦθα τῷ Ἄρει καὶ τῇ Τριταίᾳ. — Ἡ Τριταία ἐπὶ τοῦ Πανστανίου ὑπέκειτο καὶ αὐτὴ εἰς τὰς Πάτρας, δόντος τοῦ Αὐγούστου (1). — Ἐκεῖτο δὲ ἡ Τριταία κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς Δύμης, καὶ μεταξὺ τῶν δύο τούτων πόλεων ἔρρεε ποταμὸς Καύων (2). — Ἡ χώρα τῆς Τριταίας, τῆς Δύμης καὶ τῶν Φαρῶν ἦν ὁμορρὸς τῇ Ἠλείᾳ· διὸ καὶ οἱ Τριταεῖς, οἱ Δυμαῖοι καὶ Φαραιεῖς ἦσαν ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς ἐπιδρο-

(1) Πανσ. Ἀχ. κ. 22. (2) Στράβ. β. 8, α. 342.

μάς τῶν Ἡλείων (1). — Τὸ ὄρος ἡ Σκόλλις ἦν κοινὸν τῶν Τριταίων, τῶν Δυμαίων καὶ τῶν Ἡλείων καὶ ἀπεῖχε τῆς Τριταίας 100 στάδια (2). — Ὁ Τριταεὺς Ἀγήσαρχος ὁ Αἰμοστράτου ἐνίκησε ποτὲ πύκτας ἄνδρας, εἰς τὰ Ὀλύμπια, τὰ Νέμεα, τὰ Πύθια καὶ τὰ Ἰσθμια, ὥς μαρτυρεῖται ἐκ τινος ἐλεγείου ἐν ᾧ οἱ Τριταεῖς λέγονται Ἀρκάδες· ἀλλ' ὁ Πausanίας ἀποδεικνύων τοῦτο ψευδές, λέγει ὅτι συνετέλουν ἴσως κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν οἱ Τριταεῖς εἰς τοὺς Ἀρκάδας. Ἡ εἰκὼν τοῦ Ἀγησάρχου ἦν τέχνη τῶν υἱῶν τοῦ Πολυκλέους (3).

* Θεωροῦνται ὡς λείψανα τῆς Τριταίας ἔχνη τινὰ φρουρίου Ἑλληνικοῦ Καστρίτσα λεγόμενα καὶ εὑρεθέντα ἐπὶ ὕψους ἀπέχοντος $3/4$ ὥρ. τοῦ χωρίου Ἀγίου Βλάση κατ' εὐθείαν γραμμὴν πρὸς τὸ βόρειον· πρὸς δυσμὰς τοῦ ὕψους τούτου ῥέει ῥύαξ συνενούμενος μετὰ τοῦ ποταμοῦ τοῦ λεγομένου Ἀγ.βλασίτικον (4).

ΩΛΕΝΟΣ, πόλις μία τῶν δώδεκα μεταξὺ Πατρῶν καὶ Δύμης (5)· ἔκειτο παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Πείρου (6). Κατὰ τὸν Στράβωνα, οἱ Ἀχαιοὶ κτίσαντες τὰς δώδεκα πόλεις, μετὰ χρόνον ὕστερον ἤνωσαν μετὰ τινων ἐξ αὐτῶν μερίδας τινὰς τῶν ἄλλων, ὥς τὰς Αἰγὰς ἤνωσαν μετὰ τῆς Αἰγείρας, καὶ τὴν Ωλένον μετὰ τῆς Δύμης καὶ ἐπὶ τοῦ καιροῦ αὐτοῦ ἐφαίνοντο ἔχνη μόνον τῆς πόλεως τῶν Ωλενίων μεταξὺ Πατρῶν καὶ Δύμης (7), τὴν δὲ χώραν ἐνέμοντο οἱ Δυμαῖοι (8)· κατὰ τὸν Πausanίαν, ὅσοι ποιηταὶ ὕμνησαν τὸν Ἡρακλῆν καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐφανέρωσαν τίς ἦν ὁ βασιλεὺς τῆς Ωλένου Δεξαμενὸς καὶ καθ' οἷον τρόπον ὁ Ἡρακλῆς ἐφιλοξενήθη παρ' αὐτῷ· λέγει προσέτι ὁ Πausanίας, φέρων εἰς

(1) Πολύβ. β. 4, κ. 59, 60. (2) Στράβ. β. 8, σ. 341. (3) Πaus. Ἠλ. κ. 12. (4) Δήκ. Τ. 2, κ. 14, σ. 117. (5) Στράβ. β. 8, σ. 338.

(6) Πaus. Ἀχ. κ. 18. (7) Στράβ. β. 8, σ. 336. (8) Αὐτ. σ. 338.

μαρτυρίαν ἐλεγείον πεποιημένον ὑπὸ ἙρμΗΣΙΑΝΑΚΤΟΣ εἰς Εὐρυτίωνα Κένταυρον, ὅτι ἡ Ὠλένος ἦν ἐξ ἀρχῆς πόλισμα μικρόν· προσεπιφέρει δὲ καὶ ὅτι μετὰ καιρὸν οἱ οἰκήτορες ἐξέλιπον, ὡς ἐλέγιστο, δι' ὀλιγανθρωπίαν τὴν Ὠλενον, καὶ ἀπεχώρησαν εἰς Πειράς καὶ Εὐρυτείας (1), πόλεις ὀλοτελῶς ἀγνώστους. — Ὁ Ὀμηρος ὀνομάζει μόνον τὴν Δίτωλικὴν Ὠλενον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ταύτην τὴν Ἀχαϊκὴν (2)· ὁ Ἡρόδοτος μνημονεύει αὐτῆς, καὶ ὁ Πολύβιος κατατάττει αὐτὴν μεταξὺ τῶν Ἀχαϊκῶν πόλεων τοῦ δευτέρου Ἀχαϊκοῦ συνεδρίου, ἀλλὰ λέγει ὅτι δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐπὶ τοῦ καιροῦ τοῦ (3). Ἐν Ὠλένω ἦν ναὸς ἐπίσημος Ἀσκληπιοῦ ἀπέχων τῆς μὲν Δύμης ὡς 40, τῶν δὲ Πατρῶν ὡς 80 στάδια (4)· ὁ Πausανίας ἀποσιωπᾷ τὸν ναὸν τοῦτον, διότι, ὡς φαίνεται, δὲν ἐσώζετο πλέον ἐπ' αὐτοῦ.

* Τὸ χωρίον Κάτω-Ἀχαΐα ἢ Παλαιὰ-Ἀχαΐα κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ὠλένου, ἧς λείψανα τῶν τειχῶν καὶ τῶν ἐρειπίων εὐρέθησαν (5).

ΔΥΜΗ, πόλις μία τῶν δώδεκα ἢ δυσμικωτάτη πασῶν τῶν Ἀχαϊκῶν πόλεων ἐξ οὗ, ὡς φαίνεται, καὶ τὸ ὄνομα· ἔκειτο παρὰ τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἦν ἀλίμενος· ἀπεῖχε δὲ τῆς μὲν Ὠλένου 40 στάδια (6) βορ-δυτικῶς, τοῦ δὲ ἀκρωτηρίου Ἀράξου 60 (7) νοτ-ἀνατολικῶς· ὁ ποταμὸς Λάρισσος ἐχώριζε τὴν χώραν τῆς Δύμης ἀπὸ τῆς Ἡλείας κατὰ τὸ Βουπράσιον. Ἡ Δύμη, κατὰ μὲν τὸν Στράβωνα, ἐκαλεῖτο πρότερον Στρατὸς (8), κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν, Πάλεια· ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα Δύμη ὅτε εἶχον αὐτὴν οἱ Ἴωνες, εἴτε ἀπὸ γυναικὸς

---

(1) Πaus. 'Αχ. κ. 18. (2) Στράβ. β. 7, σ. 386. (3) Πολύβ. β. 2, κ. 41. (4) Στράβ. β. 8, σ. 386. (5) Λήκ. Τ. 2, κ. 15, σ. 155.

(6) Στράβ. β. 8, σ. 386. — Πaus. 'Αχ. κ. 18. (7) Στράβ. β. 8, σ. 387. (8) Αὐτ. σ. 387.

ἐπιχωρίας, εἴτε ἀπὸ Δύμαντος υἱοῦ Αἰγυμίου (1)· ἐπωνομάσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀντιμάχου καὶ Καυκωνίς, εἴτε ἀπὸ τῶν Καυκῶνων, ἔθνους ἄλλου ἢ τὸ τῆς Τριφυλίας καὶ ἐκτεινομένου ἴσως μέχρι τῆς Δυμαίας χώρας, εἴτε ἀπὸ τοῦ Καύκωνος ποταμοῦ ῥέοντος μεταξὺ Δύμης καὶ Τριταίας (2). — Ὅτε ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Δημητρίου ἐπολέμει τοὺς Ἀχαιοὺς, μόνη ἡ Δύμη ἐκ πασῶν τῶν Ἀχαϊκῶν πόλεων ὑπετάγη εἰς αὐτὸν, καὶ δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων Σουλπίκιος ἐπέτρεψεν εἰς τὸ γράτευμα νὰ διαρπάσῃ αὐτήν (3). Ὁ δὲ Πομπηῖος κατέστησεν οἰκήτορας ἐν αὐτῇ ἀνθρώπους μιγάδας, τὰ λείψανα τοῦ καταλυθέντος ὑπ' αὐτοῦ πειρατικοῦ πλήθους, ὧν μέρος ἵδρυσεν εἰς Σόλους τῆς Βιλικίας, μέρος ἀλλαχοῦ καὶ ἄλλους ἐνταῦθα (4), ὁ δὲ Δϋγουστος ἔδωκεν ὕστερον τὴν Δύμην εἰς τοὺς Πατρεῖς (5). — Μικρὸν πρὸ τοῦ ἄστεος κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ ἦν τάφος Σωστράτου, μαιρακίου ἐπιχωρίου ἀγαπητοῦ τοῦ Ἡρακλέους, καὶ ἐπὶ τοῦ χώματος στήλη ἐφ' ἧς ἦν ἐπειρασμένος ὁ Ἡρακλῆς· ἐλέγετο δὲ ὅτι καὶ ἐθυον τῷ Σωστράτῳ οἱ ἐγχώριοι. — Οἱ Δυμαῖοι εἶχον καὶ ναὸν Ἀθηνᾶς ἀρχαιότατον καὶ ἄλλον ἀφιερωμένον τῇ μητρὶ Δινδυμήνῃ καὶ τῷ Ἄττι. Ἦν δὲ ἐν τῇ χώρᾳ τῇ Δυμαίᾳ καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ δρομέως Οἰβώτα, ὃς νικήσας πρῶτος εἰς Ὀλυμπίαν καὶ οὐδὲν λαβὼν παρὰ τῶν Ἀχαιῶν γέρας ἐξαίρετον, κατηράσθη μηδεὶς ἐκ τῶν Ἀχαιῶν νὰ νικήσῃ τοῦ λοιποῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ εἰσηκούσθῃ ἡ κατάρα αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἔμαθον οἱ Ἀχαιοὶ τὸ αἷτιον παρὰ τῶν Δελφῶν, ἀπέδωκαν καὶ ἄλλας τιμὰς τῷ Οἰβώτᾳ καὶ ἀνέθηκαν πρὸς τούτοις καὶ τὴν εἰκόνα

(1) Πaus. Ἀχ. κ. 17. (2) Στράβ. β. 8, σ. 342, 387. (3) Πaus. Ἀχ. κ. 17. (4) Στράβ. β. 8, σ. 388. (5) Πaus. Ἀχ. κ. 17.

αὐτοῦ εἰς Ὀλύμπιον, καὶ τότε Σώστρατος ὁ Πελληνεὺς
ἔλαβε νίκην σταδίου μεταξὺ τῶν παίδων· καὶ ὅσοι τοῦ
λοιποῦ ἔμελλον νὰ ἀγωνισθῶσιν εἰς τὰ Ὀλύμπια, ἔθουον
πρῶτον τῷ Οἰβώτᾳ, καὶ ἂν ἐνίκων, ἐστεφάνουν τὴν εἰκόνα
αὐτοῦ (1). — Ἐν ἀποστάσει 40 σταδίων ἀπὸ τῆς Δύμης
ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Πεῖρος (2). παρὰ δὲ τὴν Δύμην αὐτὴν
ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Ἀχελῷος (3).

* Τὰ εἰρεῖπια τῆς Δύμης ὑπὸ τὸ ὄνομα Παλαιόκαστρον κεῖνται ἐπὶ τῆς ἀπὸ Πατρῶν πρὸς δυσμὰς ὁδοῦ, κατ' ἀνατολὰς τοῦ χωρίου Καραβόσκας.

ΛΙΜΕΝΕΣ.

ΑΡΙΣΤΟΝΑΪΤΑΙ, λιμὴν τῆς Πελλήνης ἀπέχων 60 στάδια τῆς πόλεως ταύτης βορείως καὶ 120 στάδ. τῆς Αἰγίρας ἀνατολικῶς· ὠνομάσθη οὕτω διότι καὶ εἰς τοῦτον τὸν λιμένα προσωρμίσθησαν οἱ Ἀργοναῦται (4).

• Ὁ λιμὴν τῶν Ἀριστοναυτῶν εὐρίσκεται παρὰ τὸ χω-
ρίον Βλογορά, κάτωθεν τοῦ Ἀὐγ. κάμπου· ἴσως τὸ πάλαι ἡ
τέχνη κατέστρεψεν μὲν τὸν χωρτικώτερον, ἀλλ' ἤδη οὐδὲ
δύναται νὰ ὀνομασθῇ λιμὴν· κατὰ τὰ πέρας εὐρέθησαν συν-
ερίσματα ἀρχαιοτήτων.

ΑΙΓΕΙΡΑ. ὁ λιμὴν τῆς Αἰγείρας. λεγόμενος καὶ αὐτὸς Αἰγίρα ὡς καὶ ἡ πόλις. ἡ λιμὴν τῶν Αἰγείρων· ἀπεῖχ^θ κατὰ τὸν Πλουταρχον 12 σταδία πρὸς τὴν πόλιν καὶ 72 τὴν Πρωτείαν τῆς Ἡρετιανῆς ἀπὸ καὶ τὴν εἶχεν ἀξιοση-

• • • • •

11-11-68, 12-1-68, 12-15-68, 12-22-68, 12-29-68, 1-5-69, 1-12-69, 1-19-69, 1-26-69, 2-2-69, 2-9-69, 2-16-69, 2-23-69, 2-30-69, 3-6-69, 3-13-69, 3-20-69, 3-27-69, 4-3-69, 4-10-69, 4-17-69, 4-24-69, 5-1-69, 5-8-69, 5-15-69, 5-22-69, 5-29-69, 6-5-69, 6-12-69, 6-19-69, 6-26-69, 7-3-69, 7-10-69, 7-17-69, 7-24-69, 7-31-69, 8-7-69, 8-14-69, 8-21-69, 8-28-69, 9-4-69, 9-11-69, 9-18-69, 9-25-69, 10-2-69, 10-9-69, 10-16-69, 10-23-69, 10-30-69, 11-6-69, 11-13-69, 11-20-69, 11-27-69, 12-4-69, 12-11-69, 12-18-69, 12-25-69, 1-1-70, 1-8-70, 1-15-70, 1-22-70, 1-29-70, 2-5-70, 2-12-70, 2-19-70, 2-26-70, 3-5-70, 3-12-70, 3-19-70, 3-26-70, 4-2-70, 4-9-70, 4-16-70, 4-23-70, 4-30-70, 5-7-70, 5-14-70, 5-21-70, 5-28-70, 6-4-70, 6-11-70, 6-18-70, 6-25-70, 7-2-70, 7-9-70, 7-16-70, 7-23-70, 7-30-70, 8-6-70, 8-13-70, 8-20-70, 8-27-70, 9-3-70, 9-10-70, 9-17-70, 9-24-70, 10-1-70, 10-8-70, 10-15-70, 10-22-70, 10-29-70, 11-5-70, 11-12-70, 11-19-70, 11-26-70, 12-3-70, 12-10-70, 12-17-70, 12-24-70, 1-1-71, 1-8-71, 1-15-71, 1-22-71, 1-29-71, 2-5-71, 2-12-71, 2-19-71, 2-26-71, 3-5-71, 3-12-71, 3-19-71, 3-26-71, 4-2-71, 4-9-71, 4-16-71, 4-23-71, 4-30-71, 5-7-71, 5-14-71, 5-21-71, 5-28-71, 6-4-71, 6-11-71, 6-18-71, 6-25-71, 7-2-71, 7-9-71, 7-16-71, 7-23-71, 7-30-71, 8-6-71, 8-13-71, 8-20-71, 8-27-71, 9-3-71, 9-10-71, 9-17-71, 9-24-71, 10-1-71, 10-8-71, 10-15-71, 10-22-71, 10-29-71, 11-5-71, 11-12-71, 11-19-71, 11-26-71, 12-3-71, 12-10-71, 12-17-71, 12-24-71, 1-1-72, 1-8-72, 1-15-72, 1-22-72, 1-29-72, 2-5-72, 2-12-72, 2-19-72, 2-26-72, 3-5-72, 3-12-72, 3-19-72, 3-26-72, 4-2-72, 4-9-72, 4-16-72, 4-23-72, 4-30-72, 5-7-72, 5-14-72, 5-21-72, 5-28-72, 6-4-72, 6-11-72, 6-18-72, 6-25-72, 7-2-72, 7-9-72, 7-16-72, 7-23-72, 7-30-72, 8-6-72, 8-13-72, 8-20-72, 8-27-72, 9-3-72, 9-10-72, 9-17-72, 9-24-72, 10-1-72, 10-8-72, 10-15-72, 10-22-72, 10-29-72, 11-5-72, 11-12-72, 11-19-72, 11-26-72, 12-3-72, 12-10-72, 12-17-72, 12-24-72, 1-1-73, 1-8-73, 1-15-73, 1-22-73, 1-29-73, 2-5-73, 2-12-73, 2-19-73, 2-26-73, 3-5-73, 3-12-73, 3-19-73, 3-26-73, 4-2-73, 4-9-73, 4-16-73, 4-23-73, 4-30-73, 5-7-73, 5-14-73, 5-21-73, 5-28-73, 6-4-73, 6-11-73, 6-18-73, 6-25-73, 7-2-73, 7-9-73, 7-16-73, 7-23-73, 7-30-73, 8-6-73, 8-13-73, 8-20-73, 8-27-73, 9-3-73, 9-10-73, 9-17-73, 9-24-73, 10-1-73, 10-8-73, 10-15-73, 10-22-73, 10-29-73, 11-5-73, 11-12-73, 11-19-73, 11-26-73, 12-3-73, 12-10-73, 12-17-73, 12-24-73, 1-1-74, 1-8-74, 1-15-74, 1-22-74, 1-29-74, 2-5-74, 2-12-74, 2-19-74, 2-26-74, 3-5-74, 3-12-74, 3-19-74, 3-26-74, 4-2-74, 4-9-74, 4-16-74, 4-23-74, 4-30-74, 5-7-74, 5-14-74, 5-21-74, 5-28-74, 6-4-74, 6-11-74, 6-18-74, 6-25-74, 7-2-74, 7-9-74, 7-16-74, 7-23-74, 7-30-74, 8-6-74, 8-13-74, 8-20-74, 8-27-74, 9-3-74, 9-10-74, 9-17-74, 9-24-74, 10-1-74, 10-8-74, 10-15-74, 10-22-74, 10-29-74, 11-5-74, 11-12-74, 11-19-74, 11-26-74, 12-3-74, 12-10-74, 12-17-74, 12-24-74, 1-1-75, 1-8-75, 1-15-75, 1-22-75, 1-29-75, 2-5-75, 2-12-75, 2-19-75, 2-26-75, 3-5-75, 3-12-75, 3-19-75, 3-26-75, 4-2-75, 4-9-75, 4-16-75, 4-23-75, 4-30-75, 5-7-75, 5-14-75, 5-21-75, 5-28-75, 6-4-75, 6-11-75, 6-18-75, 6-25-75, 7-2-75, 7-9-75, 7-16-75, 7-23-75, 7-30-75, 8-6-75, 8-13-75, 8-20-75, 8-27-75, 9-3-75, 9-10-75, 9-17-75, 9-24-75, 10-1-75, 10-8-75, 10-15-75, 10-22-75, 10-29-75, 11-5-75, 11-12-75, 11-19-75, 11-26-75, 12-3-75, 12-10-75, 12-17-75, 12-24-75, 1-1-76, 1-8-76, 1-15-76, 1-22-76, 1-29-76, 2-5-76, 2-12-76, 2-19-76, 2-26-76, 3-5-76, 3-12-76, 3-19-76, 3-26-76, 4-2-76, 4-9-76, 4-16-76, 4-23-76, 4-30-76, 5-7-76, 5-14-76, 5-21-76, 5-28-76, 6-4-76, 6-11-76, 6-18-76, 6-25-76, 7-2-76, 7-9-76, 7-16-76, 7-23-76, 7-30-76, 8-6-76, 8-13-76, 8-20-76, 8-27-76, 9-3-76, 9-10-76, 9-17-76, 9-24-76, 10-1-76, 10-8-76, 10-15-76, 10-22-76, 10-29-76, 11-5-76, 11-12-76, 11-19-76, 11-26-76, 12-3-76, 12-10-76, 12-17-76, 12-24-76, 1-1-77, 1-8-77, 1-15-77, 1-22-77, 1-29-77, 2-5-77, 2-12-77, 2-19-77, 2-26-77, 3-5-77, 3-12-77, 3-19-77, 3-26-77, 4-2-77, 4-9-77, 4-16-77, 4-23-77, 4-30-77, 5-7-77, 5-14-77, 5-21-77, 5-28-77, 6-4-77, 6-11-77, 6-18-77, 6-25-77, 7-2-77, 7-9-77, 7-16-77, 7-23-77, 7-30-77, 8-6-77, 8-13-77, 8-20-77, 8-27-77, 9-3-77, 9-10-77, 9-1

14) Date: 12-12-2014 15) Name: Mr. ...

* Τὰ Μαῦρα Λιθάρια λεγόμενα κατέχουσι τὴν θέσιν τοῦ μένος τῶν Αἰγειρατῶν (1).

ἘΡΙΝΕΟΣ· ἀπεῖχεν 60 στάδια ἀπὸ τοῦ Αἰγίου βηρ-
τικῶς καὶ 90 ἀπὸ τοῦ Τείχους τῆς Ἀθηνᾶς ἀνατολικῶς (2).

Λιμὴν οὗτος ἐξ οὗ ἡ παραλία ἐλάμβανε σχῆμα μηνοει-
ς (3) ὡς εἰς τῶν ὀλίγων τοῦ Ἀχαϊκοῦ αἰγιαλοῦ διετηρήθη
εἰ πολὺ καὶ ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου.

* Ὁ κόλπος ὁ λεγόμενος τοῦ Λαμπίρη εἶναι ὁ ποτὲ
λιμὴν Ἐρινεός (4).

ΠΑΝΟΡΜΟΣ· ἔκειτο κατὰ τὸ πρὸς δυσμὰς μέρος τοῦ
Ἰρυσσαίου κόλπου, ἀπέναντι τῆς Ναυπάκτου, μεταξὺ τοῦ
ἰκρωτηρίου Ῥίου καὶ τοῦ καλουμένου Τείχους τῆς Ἀθηνᾶς
καὶ ἀπεῖχεν ἑκατέρου αὐτῶν ἀνὰ 15 στάδια (5), ἀπέ-
ναντι τῆς Ναυπάκτου (6). — Κατὰ τὸ 3 ἔτος τοῦ Πελο-
ποννησιακοῦ πολέμου συνεκροτήθη ναυμαχία παρὰ τὸν
Πάνορμον μεταξὺ Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων (7).

* Τὸ κοίλωμα τοῦ αἰγιαλοῦ τὸ μεταξὺ τῶν ἰκρωτηρίων
Δρεπάνου καὶ Ῥίου, τὸ κοινῶς ὀνομαζόμενον Τεκές, εἶναι ὁ
ποτὲ λιμὴν Πάνορμος.

(1) Δῆκ. Τ. 3, κ. 31. σ. 387. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 22 (3) Θουκυδ.
β. 7. κ. 34. (4) Δῆκ. Τ. 3, κ. 26, σ. 194. (5) Πaus. Ἀχ. κ. 22.
(6) Πολυβ. β. 8. κ. 102. (7) Θουκυδ. β. 2. κ. 86.

Α Χ Λ Ι Α.

Ἡ Ἀχαΐα καὶ ἡ Ἠλεΐα ἀποτελοῦσι συνάμα ἓνα ἐκ τῶν πέντε νομῶν ἐξ ὧν σύγκειται ἡ Πελοπόννησος· διαιρεῖται δὲ ὁ νομὸς οὗτος εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας = Πατρῶν, Αἰγιαλείας, Καλαβρύτων καὶ Ἠλείας.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΑΤΡΩΝ.

Διαιρεῖται εἰς πέντε δήμους = Πατρῶν, Δύμης, Φαρῶν, Τριταΐας καὶ Ἐρινουῦ, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 30,508.

Ἰ.ρ.	Α.	Θισ.	ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΩΝ.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851. Οἰκ.	Κάτοικοι.
					14395
37		Β. Δ.	Πάτραι, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμ.	2639	6662
	40	N.	Ἐγλυκᾶς.	53	214
	40	N.	Μπεγουλάκι.	8	33
1		N. Α.	Ῥωμανοῦ.	5	25
1	15	N.	Σαραβάλι.	35	145
2	30	N. Α.	Ἄνω καὶ Κάτω Μοῖρα.	33	137
4		Α. N.	Τοπόλοβα.	19	75
2	30	Α. N.	Βαλατουῖνα.	14	79
1	30	Δ. N.	Καμινίτσα, οὐ πόρρω τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ ποτ. Καμινίτσας (Πείρου).	27	105
2	30	Β. Δ.	Καστρίτσι.	138	612
3		Α. Β.	Πλατάνι, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς ῥύακος.	29	141
3		Α. Β.	Δράπανος.	44	151
1		Β. Α.	Σχευὰ ἄνω καὶ κάτω καὶ Βοζαίτη.	57	174
2		N. Α.	Πουρναρόκαστρον, πύργος N.		

Ἡρ.	Α.	Θεο.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			καὶ ἕτερος πύργος παλαιοῦ φρουρίου.	16	63
2	30	N. Α.	Σοῦλι.	32	176
1	45	N. Α.	Ἐλεκίστρα.	20	79
3		N. Α.	Βούντελι καὶ Μπάλα.	35	178
2		N.	Γαῖδουριάρι.	27	107
3		Δ. N.	Δρεστενά.	22	83
1	15	N.	Μουσταφᾶ ἐφέντη ἐπὶ ρύα- κος.	12	49
2	30	Δ. N.	Θεριανοῦ καὶ Τσουκαλᾶ.	16	77
		Α. N.	Βελδίτσι.	16	77
		Δ. N.	Μεντιλόγλι.	35	172
		N. Α.	Ἀράχοβα.	15	54
		Α. N	Βελίζι.	18	74
			Κεφαλᾶ, θέσις κατοικου- μένη τὸ ἥμισυ τοῦ ἔτους ὑπὸ ἐτεροδημοτῶν χάριν τῆς καλ- λιεργείας τῆς σταφίδος·		
		N. Α.	Κυνηγοῦ, ἔμεινεν ἀκατοίκη- τον, ἀποκατασταθέντων τῶν κατοίκων εἰς Ἀράχοβαν.		
			Στενόν. } Θέσεις ὀλίγον Κολοσύρτι. } κατοικούμεν.		
			Σπηλιᾶ, ἀκατοίκητον.		
		N. Α.	Μονὴ Γηροχομιοῦ, διατη- ρουμένη.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου Πα- τρῶν σαφίς, οἶνος, δημητριακοὶ καρποὶ, βαμβάχιον, ὄσπρια, ἐλαιον, μετάξιον, μέλι, κηρίον καὶ βδέλλαι. Ὑπάρχουσι προ- σέτι 7 ποταμοὶ, ὧν οἱ μὲν 3 μέτριοι, οἱ δὲ 4 μικρότεροι, ἅπαντες χρήσιμοι κατὰ τὸ θέ- ρος, κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα καθί- στανται κατὰ τι ἐπιζήμιοι· 5 χειμάρροι ἢ ξηροπόταμα ἐπι-		

Ἰρ.	Δ.	Θετ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			βλαβῇ τὸν χειμῶνα· 13 ρύα κες χρήσιμοι· 1 μικρὰ λίμνη 15 ὡς ἔγγιστα στρεμάτων, 3 ἔλη ἔχοντα ἔκτασιν 1200 πε- ρίπου στρεμάτων, 1 μικρὸς λιμὴν, 1 μικρὸν δάσος. Περὶ τῶν ἐν Πάτραις κατασημάτων ἴδ. * Πάτραι κωμόπολις.		
			ΔΗΜΟΣ ΔΥΜΗΣ. -		51 43
5		N. Δ.	Ἄνω Ἀχαΐα, ἐπὶ τῆς ἀρι- στερᾶς ὀχθῆς ρύακος, πρῶην ἔδρα τοῦ δήμου.	36	~~83~~
1		Δ. N.	Δ. αἰγάνου, νῦν ἔδρα τοῦ δήμ.	34	~~84~~
2		N.	Σανταμέρι (1).	47	~~33~~
3	30	N.	Πόρταις.	63	~~78~~
	45	Δ. N.	Μπιθοῦλκα καὶ Σπάδα.	7	30
	45	B. A.	Μπετρόνι.	28	~~1~~ 57
2		N.	Μπράτι.	11	73
3		Δ. N.	Μυχοῖ.	21	104
1		Δ. N.	Πουρνάρι.	14	71
3		Δ. N.	Βελιτσαῖς ἄνω καὶ κάτω.	20	105
1	30	N. Δ.	Μπουκουρα, Μέρτεζα καὶ Ἀλποχωράκι.	36	185
	30	N.	Ἀλησοῦμπασι.	15	76
2		A. N.	Χατζούρι ἢ Φράγκα.	23	102
1	30	N. Δ.	Κράλι.	32	160
2		A. N.	Ἄρλα.	28	133
2		A.	Χαϊκάλι, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τῆς Καμινίτσας.	60	369
2		B. Δ.	Ἀπρεστόλου.	29	169
1	15	A. N.	Φώστενα.	18	105
1		B. Δ.	Γομοστὸν πλησίον δάσους.	140	890

(1) Παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο ὑπάρχει ἕως ὁμοίως Σανταμέρι καλούμενον
καὶ ἔχον ὕψος 1016 μέτρων γαλλ.

ἡμ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οἶκ.	Κάτοικοι.
2	30	B. Δ.	Καραδοστάσι, εἰς ἐπίπεδον πλησίον δάσους. Ἐνταῦθα ὑπάρχει φυλακεῖον τελωνειακόν.	74	345
	30	Δ. B	Κάτω Ἀχαΐα.	48	249
2		N. Δ.	Ῥιόλος.	58	256
2	30	N. Δ.	Πέτα, παρὰ τὰς πηγὰς ῥύακας.	30	138
			Καράτσι, θέσις ἀκατοίκητ.		
		N	Μονὴ Μαρτίτης διατηρουμένη παρὰ τὸ Μπράτι.		
		Δ. N.	Μονὴ Φιλοκαλίου διατηρουμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ Ὀριόλου (Λαρίσσου) κατὰ τὸ βορ ἀνατ. τοῦ χωρίου Πέτας.		
		N. Δ.	Τραγανόν.		
		N. Δ.	Μπρεχάμι.		
			Λυκόπετρα.		
			Ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ προῖόντα δημητριακοὶ καρποὶ, βαμβάκιον, ἔλαιον καὶ οἶνος· 2 μικροὶ ποτ. χρήσιμοι, 2 ῥύακες μικροὶ, 12 ρεύματα μικρὰ χρήσιμα, 13 ἕτερα ρεύματα μικρὰ ἄχρηστα, 2 ἔλη μικρὰ, 1 λιμὴν μικρὸς, 1 δάσος μικρόν		
ΔΗΜΟΣ ΦΑΡΩΝ.					5442
4		A. N.	Χαλανδρίτσα, ἔδρα τοῦ δήμου.	113	473
4	30	A.	Μίραλι.	27	189
2	45	B. A.	Λαλικώστα.	46	278
1		N. Δ.	Ἰσαρι.	50	230
2		A. N.	Καλούσι.	38	167
2	40	A. N.	Λακώματα.	82	379
1	30	N. A	Μπιῦμπα.	25	109
2		A. N.	Σποδιάνα.	35	139

Ὁρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
2	30	N. Α.	Πλάτανος.	47	226
2		N. Α.	Καλάνιστρα.	42	259
2		N. Α.	Κάλανος.	53	302
2	20	Α. Ν	Ρίκαβα καὶ Συκαῖς.	10	49
3		Α. Ν.	Καλύβια.	15	40
1		N. Δ.	Μπρακμάδι.	31	137
1		Δ. Β.	Μέντζενα.	38	216
3		Β. Α.	Μαζαράκι.	48	351
2	30	Β. Α.	Γουρζούμιστα.	89	537
1		N. Α.	Λόπεσι.	37	217
2	30	N. Α.	Κομπηγάδι.	27	147
2		Α. Ν.	Κούμανι.	20	96
2		N. Δ.	Μιτόπουλον.	16	90
1		Δ. Ν	Ζώγα.	13	78
1	15	Δ. Ν.	Λάλουσι καὶ Τροῦπα καὶ Λατέρι.	33	153
2		Δ	Περιστερά.	14	60
2		Β	Μπαρδικώστα.	24	102
2	30	N. Α.	Δενδρά.	15	92
			Κόμη χειμερινόν.		
		Β.	Μονὴ Ὀμπλοῦ δ.αττηρου μένει κατὰ τὸ δυτ-βόρειον τοῦ Μπαρδικώστα.		
		Δ. Β.	Μονὴ Μπαρμπιώτου διατε- ρουμένη παρὰ τὸ Μέντζενα.		
		N. Α.	Μονὴ Εὐαγγελιστρίας δια- τερουμένη.		
		Α. Ν	Μονὴ Χρυσοποδαριτισσῆς, διατερουμένη.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου δ.ατ- τηρου καὶ κατὰ τὸν ἑλίκον. Ἡ ἐκκλησία καὶ ἡ γυναικῶν ἐκ- κλησία εἰς τὴν ἐκκλησίαν 20 ἀνδράσιν καὶ 4 γυναικῶν καὶ ἐκκλησία δ.αττηρου 8. καὶ 20		

Ἰρ.	Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			εἰς Χαλανδρίτσαν καὶ εἰρηνο- δικεῖον αὐτόσε.		
			ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΤΑΙΑΣ.		3271
10		N.	Προσοβίτα ἔδρα τοῦ δήμου.	77	472
2		A. B.	Γρεβενόν.	39	190
3		N. Δ.	Κάλφα.	18	76
2		B. Δ.	Κρασίσα.	9	38
	30	A. B.	Κούμπερι.	31	156
2		N. Δ.	Σκιαδᾶ, ἐπὶ πλευρᾷς ὁρους οὗ ἡ πρὸς ἀνατολὰς κορυφὴ ἔχει ὕψος 1421, ἡ δὲ πρὸς δυσμὰς 544 γαλλομέτρων. Παρὰ τὴν δευτέραν ταύτην, πρὸς τὸ νοτ.-δυτικὸν τοῦ χω- ρίου, ὑπάρχουσι λείψανα Ἑλ- ληνικοῦ φρουρίου.	95	446
2		N. Δ.	Σκοῦρα.	19	87
2	30	B. Δ.	Ῥουπακιά.	19	90
2		A. B.	Τριχοχώρι.	23	114
1		B. Δ.	Ἀγία Μαρίνα.	35	148
2		B. Δ.	Μάνεσι.	16	76
2	15	B. Δ.	Γολέμι.	11	62
1	30	B. Δ.	Μαστραντώνη.	13	56
3		B. Δ.	Γάλαρος.	11	66
3		A. B.	Τόσκεισι.	10	42
1		N. Δ.	Τσαπόγα.	12	63
1		B. Δ.	Ῥένεσι.	17	110
1		A. B.	Καλέντζι.	56	286
3	30	A. B.	Φλόκα.	20	102
2		A. B.	Χιόνα.	15	74
1	30	A. B.	Κουτροχώρι.	8	32
1	30	A. B.	Βελι-μάχι.	19	90
2		A. B.	Ἀλποχώρι.	52	296
			Κόμι.		
		A. B.	Λαζαρινόν.		

Ἰρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
		Δ. Ν.	Μονὴ Νοτενῶν.	} Διατηρού-	
		Α. Β.	Μονὴ Ἀγ Πάντων.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου τούτου δημ. καρποὶ καὶ ἔλαιον. Εἰσὶ δὲ ἐν αὐτῷ 5 ποταμίσκοι, ὧν 4 χρήσιμοι, 2 ρεύματα χρήσιμα, 28 δάση μέτρια.		
			ΔΗΜΟΣ ΕΡΙΝΕΟΥ.		2257
8		Α.	Ἀραγόζενα, ἔδρα τοῦ δήμου.	28	167
1	30	Δ. Ν	Βερίνου.	41	252
1		Δ.	Μυροβρύσι.	28	160
	45	Α. Ν.	Γρόπα.	19	118
	45	Δ.	Μάγειρα.	10	56
	30	Β.	Δουκανεῖκα.	12	55
	45	Α. Β.	Συνανία.	3	18
	30	Α. Β.	Ἀραβονίτσα, καὶ Καλύβια Ἀραβονίτσης.	23	119
1	45	Β. Δ.	Ζύργια, Χροῦστα καὶ Προ- βοδός, καὶ Καλύβια Ζύργιας.	84	410
2		Ν. Δ.	Σαλμενίκον, Λεμπίστα καὶ Καλύβια Σαλμενίκου.	47	254
2	30	Β. Δ.	Ἄβερνα.	24	142
2	20	Β. Δ.	Σελᾶ.	31	150
1		Β. Δ.	Πιτίτσα.	21	141
			Τραγάνος.		
			Βοτάνη.		
		Δ. Ν.	Λαλικώπτα.		
		Β. Δ.	Μονὴ Ἐλεούσης διατηρουμ.		
		Ν. Δ.	Μονὴ Ἀγ. Ἰωάννου Θεολόγου διατηρουμένη.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, βαμβάκιον, μετχῆσιον, ἔλαιον, οἶνος, ἀπίδια καὶ σταφίς. Ὑπάρχουσι δὲ ἐν αὐτῷ 10 δάση ὧν 2 μεγάλα, 5 μέτρια καὶ 3 μικρά.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ.

Διαιρείται εἰς τρεῖς ὀγμούς — Αἰγίου, Βουρῶν καὶ Αἰγείρας,
καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ ἔτος 1851 10,568.

Ὀρ.	Δ.	Ἔσ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	
			ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΟΥ.	Οἰκ.	Κάτοικοι.
					6466
30		Β. Δ	Αἶγιον κωμ. ἔδρα τοῦ δή- μου.	560	2442
	50	Ν. Α.	Τέμενη Ἄνω καὶ Κάτω.	140	587
1	20	Α. Ν.	Ζευγαλατιόν.	72	288
1		Β. Δ.	Μουρλᾶ.	65	291
3	30	Ν.	Πτέρι (1).	105	501
3	30	Α. Ν.	Μαυρίκι.	61	345
3		Δ. Ν.	Κουνινᾶ.	85	364
3	30	Δ. Ν.	Ἀράχοβα.	47	496
3		Δ. Ν.	Παρασκευή.	65	349
1	20	Ν. Δ.	Κακοχώρι.	54	196
1	20	Ν. Δ.	Τοῦμπα καὶ Γληγόρη.	37	128
2		Β. Δ.	Λόγγος μετὰ τῶν πέριξ.	103	400
1		Β. Δ.	Βουρλᾶ.	50	180
1		Δ	Δημητροπούλου.	8	28
4	15		Μονοδέσφρι.	9	49
1	20	Ν. Δ.	Μερτίδι.	16	51
1	30	Ν. Δ.	Χαντζῆ.	30	85
1	45	Ν. Δ.	Κουμάρι.	20	60
3		Ν. Δ.	Γκρέκα.	18	44
7	30	Ν. Α.	Βαλιμίτικα.	68	350
4	30		Ἅγιος Ἀθανάσιος.	60	250

(1) Κατὰ τὸ βορ δυτικὸν τοῦ χωρίου τούτου, καὶ πλησίον τοῦ χωρίου Μαυρικίου πρὸς ἀνατολὰς ὑπάρχει ὄρος ὁμωνύμως τῷ χωρίῳ Πτέρι καλού-
μενον καὶ ἔχον ὕψος 2780 μέτρων γαλλ.

Ἰρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός. Οἰκ.	Κάτοι
		N.	Κρόκαβα καὶ Βουλωμένη.		
		N. Δ	Φράγκα.		
		N. Δ	Ῥιζόμυλος.		
			Καραχουμάτι.		
			Μποφούσκια.		
			Ἅγιος Ἰωάννης.		
			Γαρδενά.		
		Α. N.	Μαμουσᾶ.		
		Δ. N.	Μονὴ Ταξιαρχῶν διατηρου- μένη.		
			Ἄκολη μετόχιον Ταξιαρ- χῶν.		
		N.	Πύργος.	} Χωρία ὑποσα- τικῶν τῆς μο- νῆς Ταξιαρχῶν.	
		Α. N.	Μελίσσια.		
		Δ. N.	Μονὴ Πεπελινίτσης γυναι- κεία διατηρουμένη.		
		N. Δ.	Ἅγ. Ἰωάννης περιοχὴ ἀγρο- τικὴ τῆς Πεπελινίτσης.		
			Εἰς τὸν δῆμον τοῦ Αἰγίου προϊόντα σταφίς, δημητριακοὶ καρποὶ, οἶνος καὶ βαμβάκιον· 8 ποταμοὶ χρήσιμοι, 29 ρεύ- ματα, ὧν 4 χρήσιμα, 7 ῥύα- κες χρήσιμοι, 5 ἔλη, ὧν 1 μέγα, 1 μέτριον καὶ τὰ ἄλλα μικρὰ, 3 λιμένες καλοὶ, 7 δά- ση, ὧν 6 μικρὰ, 1 σχολεῖτον Ἑλληνικὸν καὶ 3 δημοτικὰ εἰς Αἶγιον.		
			ΔΗΜΟΣ ΒΟΥΡΩΝ.		1:
		Α. N.	Διακοπτὸν χωμ. ἔδρα τοῦ δῆμου.	323	1:
			Καλύβια Διακοπτίτικα.		
		N. Α.	Μονὴ Ἀγίου Νικολάου διχ.		

Ἰ. Α. Θισ.			Πληθυσμός.	
			Οίκ.	Κάτοικοι.
		τηρουμένη, ἐπὶ δρους ἔχοντος ὕψος 1043 γαλλομέτρων.		
	B.	Ἁγία Μονή, μοναστήριον γυναικεῖον διατηρούμενον.		
	B.	Μονὴ Ἀγίας Τριάδος διατηρουμένη.		
		Τρυπιὰ μετόχιον τῆς μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου.		
		Προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, βαμβάκιον, ὄσπρια, οἶνος, σταφίς, ἔλαιον, ῥητίνη καὶ μετάξιον, 7 ποταμοὶ, ὧν οἱ 5 μικροὶ, 6 ρύακες ὧν οἱ 4 χρήσιμοι, 6 ἔλη ἐκ στρεμάτων 8 ὡς ἔγγιστα, 1 δάσος ιδιόκτητον· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως.		
		ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΕΙΡΑΣ.		2523
9	N. Α.	Βερσοῦᾶ, ἔδρα τοῦ δήμου.	78	478
1 30	Α.	Πύργος.	43	276
1	Α.	Βλοβοκά.	74	481
2	B.	Ποροβίτσα.	48	276
30	N. Α.	Ἀρφαρᾶ.	90	625
	B.	Ἀκράτα· ἐνταῦθα ὑπάρχει φυλακεῖον ὑγειονομικὸν καὶ σταθμὸς τελωνειακός.	71	422
1 30	B.	Καλύβια Χαλκιανιώτικα.	63	324
5 30		» Πλατανιώτικα.	22	155
	B. Δ.	» Βαλιμίτικα ἢ Κολονίτη.		
		» Κομέϊκα.		
	Δ. B.	» Σουλιδινιώτικα.		
		» Σελιανίτικα.		
		» Κυρασάνικα.		

Ἡρ. Α. Θισ.

Πληθυσμός

Οἰκ. Κάτοικοι.

	Μαυρίτη.	} Θέσεις ὑποστα- τικῶν κατοικ- ούμεναι.
	Μάρμαρα.	
	Ῥεπούλι.	
Δ. Ν.	Γσιλαρδή.	
	Λιθόπετρα.	
	Μπαλκουβίνα.	
	Λασινιά.	

Μονὴ Ἀγίας Τριάδος δια-
τηρουμένη.

Μετόχιον Ἀγίας Τριάδος.

Προΐόντα τοῦ δήμου Αἰγεί-
ρας ἔλαιον, σταφίς, μεταξιν,
σῖτος καὶ οἶνος· 2 ποτ. χρή-
σιμοι, 6 ρεύματα, ὧν τὰ 4
χρήσιμα 1 σχολεῖον δημοτι-
κὸν Β'. τάξεως εἰς Βερσοβᾶν,
ἔτι δὲ δασονομεῖον, καὶ εἰρη-
νοδικεῖον καὶ δύο συμβολαιο-
γραφεῖα εἰς Πύργον.

Αἱ δύο ἐπαρχίαι Πατρῶν
καὶ Αἰγιαλείας ἀπαρτίζουν
ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν πάλαι
Ἀχαΐαν.

Η ΗΛΕΪΑ ἢ ἩΛΙΣ ἐξτείνεται κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Πελοποννήσου, καὶ ὠρίζετο κατ' ἄρκτον ὑπὸ τῆς Ἀχαΐας, ἀρχαιότερον διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀράξου, μετὰ ταῦτα δὲ διὰ τοῦ ποταμοῦ Λαρίσσου (1), κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Μεσσηνίας διὰ τοῦ ποταμοῦ Νέδας, ὅς κατὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν ἐγένετο τὸ κατὰ τὴν θάλασσαν μεταξὺ τῶν δύο μεθόριον (2), κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Ἀρκαδίας κατὰ τὴν Φολόην, τοὺς Ἀζάνας καὶ τοὺς Παρῤασίους (3) καὶ κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Ἰωνίου πελάγους· ὁ παράπλους πάσης τῆς Ἡλείας, κατὰ τὸν Στράβωνα, ἐλογίζετο 1200 σταδίων (4) = 30 μιλίων γεωγραφικῶν· κατὰ δὲ τὸν Πευτιγκέρειον πίνακα, περίπου 20 μιλ. γεωγρ. καὶ, κατὰ τὸν Σκύλακα, ἐπίσης 800 σταδ. (5) = 20 μιλίων γεωγραφικῶν· τὸ πλάτος ὅπερ ἦν ἄνισον ὑποτίθεται ὡς ἐγγιστα μεταξὺ 3—4 μιλ. γεωγρ. τὸ δὲ ἐμβαδὸν 60. — Ὁ τόπος οὗτος, κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους καιροὺς, ἦν διηρημένος εἰς πολλὰς δυναστείας· ὕστερον δὲ διηρέθη εἰς δύο μόνας, τὴν τῶν Ἐπειῶν καὶ τὴν ὑπὸ Νέστορα τὸν Νηλέως· καὶ ἡ μὲν τῶν Ἐπειῶν ὠνομάζετο Κοίλη Ἥλις, ὡς εὔσα τῷ ὄντι κατὰ τὸ πλεῖστον τοιαύτη· ἡ δὲ ἐπικράτεια τοῦ Νη-

---

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 26. (2) Αὐτ. κ. 6. (3) Στράβ. β, 8, σ. 336.

(4) Αὐτ. σ. 358. (5) Σκύλαξ σ. 16.

λέως καὶ τοῦ Νέστορος περιελάμβανε τὴν Πισάτιδα, ἥς μέρος ἦν ἡ Ὀλυμπία, τὴν Τριφυλίαν καὶ τὴν ἐν αὐτῇ περιεχομένην χώραν τῶν Καυκῶνων (1), μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Μεσσηνίας· μετὰ ταῦτα δὲ ὠνομάσθη ἅπας ὁ τόπος Ἡλεία.

Ἡ ΚΟΪΛΗ ἩΛΙΣ ἐξετείνεται ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Λαρίσσου μέχρι τῆς Πισάτιδος κατὰ τὸ ἀκρωτήριον Ἰχθύν· ὠνομάσθη κοίλη, ὡς οὔσα κατὰ τὸ πλεῖστον τοιαύτη· ἦν δὲ ἀρίστη καὶ εὐφορωτάτη (2). — Οἱ κάτοικοι τῆς Κοίλης Ἡλίδος ἐλέγοντο τὸ κατ' ἀρχὰς Ἐπειοὶ ἀπὸ Ἐπειοῦ, υἱοῦ τοῦ Ἐνδυμίωνος καὶ ἐγγόνου τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Λεθλίου· ὕστερον δὲ μετεκλήθησαν Ἡλεῖοι ἀπὸ Ἡλείου, ἐγγόνου ἀπὸ θυγατρὸς τοῦ Ἐπειοῦ καὶ πατρὸς τοῦ Αὐγέου, οὗ τὴν κόπρον ἐκάθηρεν ὁ Ἡρακλῆς (3). Οἱ Ἡλεῖοι δὲν εἶχον πόλεις τὸ πάλαι, ἀλλ' ὥκουν εἰς κώμας· ἡ δὲ πόλις Ἡλὶς ἐκτίσθη μετὰ τὰ Περσικά (4). — Οἱ Ἡλεῖοι ἐβασιλεύθησαν ἀπὸ Λεθλίου τοῦ πρώτου βασιλέως μέχρι τοῦ βασιλέως Λαίου τοῦ υἱοῦ τοῦ ἐξ Αἰτωλίας Ὀξύλου· οἱ δὲ μετὰ τὸν Λαίαν οὔτε ἐβασίλευσαν, οὔτε τὰ ὀνόματα αὐτῶν γνωρίζονται· μετὰ πολλοῦ δὲ χρόνου παρέλευσιν εἰς τῶν ἀπογόνων τοῦ Ὀξύλου Ἴφίτος, σύγχρονος Δυκούργου τοῦ νομοθέτου ἀποκατέστησεν ἐκ νέου τοὺς διακοπέντας Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας (5). — Οἱ Ἡλεῖοι κατὰ τοὺς παλαιοτάτους χρόνους ἦσαν οἱ μᾶλλον εὐνομούμενοι πάντων τῶν Πελοποννησίων (6), ἡ δὲ χώρα τῆς Ἡλείας ἦν ἱερὰ τοῦ Διὸς, καὶ ὁ ἐπερχόμενος μεθ' ὀπλων ἐθεωρεῖτο ἐναγῆς, ὡς καὶ ὁ μὴ ἀντιταττόμενος πάσαις δυνάμεσι κατὰ τοῦ ἐπερχομένου. Ὅθεν καὶ οἱ κτίσαντες ὕστερον τὴν πόλιν ἀφῆκαν αὐτὴν ἀτείχιστον· καὶ οἱ διὰ μέσου

(1) Στράβ. β. 8, σ. 336. (2) Αὐτ. (3) Πανθ. Ἡλ. κ. 1.

(4) Στράβ. β. 8, σ. 336, 337 — Διόδ. Σικ. β. 11, κ. 54.

(5) Πανθ. Ἡλ. κ. 4. (6) Πανθ. Μεσσην. κ. 22.

τῆς χώρας πορευόμενοι εἰς στρατόπεδον παρέδιδον πρότερον τὰ ὅπλα, ἅπερ ἐλάμβανον ἐξερχόμενοι τῶν ὀρίων, καὶ ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας νύξῃθη καὶ ἐπληθύνθη ὁ τόπος, διότι ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι ἐπολέμουν πρὸς ἀλλήλους, οἱ Ἡλεῖοι μόνοι ἀπελάμβανον πλήρη εἰρήνην καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ξένοι αὐτῶν. ἀλλ' ὁ δέκατος μετὰ τὸν Τημένην Ἀργεῖος Φεῖδων, ὅστις παραλαβὼν πᾶσαν τὴν εἰς πολλὰς μερίδας διεσπαρμένην κληρονομίαν τοῦ Τημένου, ὑπερέβαλλε πάντας κατὰ τὴν δύναμιν, καὶ ὅστις ἐφεῦρε τὰ Φειδώνια καλούμενα μέτρα καὶ σταθμοὺς καὶ νόμισμα κεχαραγμένον τό τε ἄλλο καὶ καὶ τὸ ἀργυροῦν, αὐτὸς οὗτος ὁ Φεῖδων θρασύτερος γενόμενος πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἐπέδραμε κατὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους κυριευθεισῶν πόλεων, καὶ ἀποβαλὼν τοὺς Ἡλείους ἀγωνοθέτας καὶ ἐπελθὼν, εἴθετο αὐτὸς διὰ βίας τοὺς ὑπ' ἐκείνου τεθέντας ἀγῶνας, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ τῆς Ὀλυμπίας (1), ἐπειδὴ οἱ μὲν τῶν Ἡλείων διὰ τὴν διηνεκῇ εἰρήνην δὲν εἶχον ὅπλα, οἱ δὲ ἄλλοι ὑπέκυψαν εἰς τὴν δυναστείαν, καὶ τότε οἱ Ἡλεῖοι οὐ μόνον ἀνέγραψαν εἰς πίνακας τὴν περίστασιν ταύτην, ἀλλ' ἐκτήσαντο ὅπλα καὶ ἤρξαντο νὰ προνοῶσι περὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν. Συνέπραξαν δὲ εἰς τοῦτο καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι, εἴτε φθονήσαντες διὰ τὴν ἐκ τῆς εἰρήνης εὐτυχίαν τῶν Ἡλείων, εἴτε ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ καταλύσωσι τὸν Φεῖδωνα ὡς ἀφελόντα ἀπ' αὐτῶν τὴν ἡγεμονίαν τῶν Πελοποννησίων ἣν προεκέκτηντο, ὡς καὶ τῷ ὄντι κατέλυσαν αὐτὸν ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν Ἡλείων οἷ, διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν Λακεδαιμονίων, προσεκτήσαντο τότε τὴν Πισάτιδα καὶ τὴν Τρυφυλίαν (2). — Οἱ Ἡλεῖοι μετέσχον τοῦ κατὰ τῆς Τρωάδος πολέμου καὶ ἐπεμψαν τεσσαράκοντα

(1) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 127 — Στράβ. β. 8, σ. 357, 358. (2) Στράβ. αὐτ.

πλοῖα ὑπὸ τέσσαρας ἀρχηγούς (1), καὶ συνεπολέμησαν ὡσαύτως μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων καὶ κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Περσῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος (2). ἔσχον δ' ἐν τούτοις διαφορὰς τινὰς καὶ ἀλληλομαχίας πρὸς τοὺς Πισαίους περὶ τῆς διαθέσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων (3). Κατ' ἀρχὰς δὲ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου συνεμάχουν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων· διὸ καὶ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος οἱ Ἀθηναῖοι καταπλεύσαντες ἐν τῇ Φειᾷ τῆς Ἡλείας, ἔτεμνον τὴν γῆν ἐπὶ δύο ἡμέρας, καὶ πολεμήσαντες, ἐνίκησαν τριακοσίους λογάδας ἐλθόντας εἰς βοήθειαν ἐκ τῆς κοίτης Ἡλίδος καὶ ἐκ τῆς περιοικίδος τῶν Ἡλείων· καταπνεύσαντος δὲ ἀνέμου σφοδροῦ, καὶ χειμαζόμενοι ἐν ἀλιμένῳ τόπῳ, οἱ μὲν πλείους ἐπέβησαν εἰς τὰ πλοῖα, καὶ περιπλέοντες τὸ ἀκρωτήριον τὸ καλούμενον Ἰχθὺν, διευθύνοντο πρὸς τὸν λιμένα τὴν Φειάν· οἱ δὲ Μεσσήνιοι ἐν τούτῳ καὶ ἄλλοι τινὲς μὴ δυνηθέντες νὰ ἐπιβῶσιν εἰς τὰ πλοῖα, καὶ προχωρήσαντες κατὰ τὴν στερεάν, κατίσχον τὴν πόλιν Φειάν. Ἐπειδὴ δὲ ἔδραμεν ἤδη πρὸς βοήθειαν τὸ πλεῖστον τῆς στρατιᾶς τῶν Ἡλείων, περιπλεύσαντες τὰ πλοῖα, ἀνελθόντες τοὺς κατασχόντας τὴν Φειάν καὶ ἀπέπλευσαν (4). Κατὰ δὲ τὸ ἐνδέκατον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἡεῖοι συνέθεντο συμμαχίαν μετὰ τῶν Κορινθίων καὶ τῶν Ἀργείων κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων πρὸς οὓς διαφέροντο, διότι κατὰ τὴν μεταξὺ τῶν Ἡλείων καὶ τῶν Λατριάων διαφύραν οἱ Λακεδαιμόνιοι διαέσαντες, ἀπεφάσισαν ὑπὲρ τῶν Λατριάων καὶ κατὰ τῶν Ἡλείων (5). Κατὰ δὲ τὸ δεκάτεον ἔτος τοῦ πολέμου συνέθεντο ἑκατονταετῇ συμμαχίαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Ἀργείων καὶ

(1) Ὁμ. Ἠλ. β. γ. 613 κτ. (2) Ἡρόδοτ. β. 9, κ. 71. (3) Πρὸς Πισαίους καὶ Ὀλυμπια. (4) Ἡρόδοτ. β. 1, κ. 25. (5) Ἡρόδ. β. 6, κ. 31.

Μαντινέων καὶ τῶν συμμάχων ἑκατέρων (1). κατὰ δὲ τὸ θέρος τοῦ αὐτοῦ ἔτους τοῦ πολέμου, καθ' ὃν καιρὸν ἐπανηγυρίζοντο τὰ Ὀλύμπια, οἱ Ἡλεῖοι ἐμπόδισαν τοὺς Λακεδαιμόνιους νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν ναὸν, μὴ ἐπιτρέποντες εἰς αὐτοὺς οὔτε νὰ θύωσιν οὔτε νὰ ἀγωνίζωνται, διότι δὲν ἀπέτισαν τὴν κατὰ τὸν Ὀλυμπιακὸν νόμον ψηφισθεῖσαν ἐπ' αὐτοὺς ζημίαν, ὥς ἐπὶ τῶν Ὀλυμπιακῶν σπονδῶν ἐγείραντας ὄπλα κατὰ τοῦ φρουρίου Φύρκου, καὶ πέμψαντας ὀπλίτας εἰς Λέπρεον· ἦν δὲ ἡ ζημία δισχίλιαί μναῖ, ἀνὰ δύο καθ' ἑκαστον ὀπλίτην· καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι διῆσχυρίζοντο ἐπὶ τῇ μὴ ἐνοχῇ αὐτῶν, οἱ δὲ Ἡλεῖοι ἐπιμένοντες αἰεὶ, ὑπέσχοντο, ἐὰν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀποδώσωσιν εἰς αὐτοὺς τὸ Λέπρεον, νὰ παραιτηθῶσι τοῦ ὀφειλομένου αὐτοῖς μέρους τοῦ ἀργυρίου, καὶ νὰ ἀποτίσωσιν αὐτοὶ ἀντ' ἐκείνων τὸ τῷ θεῷ ὀφειλόμενον· μὴ πειθομένων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ Ἡλεῖοι προέτεινον εἰς αὐτοὺς νὰ μὴν ἀποδώσωσι μὲν τὸ Λέπρεον ἂν δὲν ᾔθελον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπεθύμουν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν ναὸν, νὰ ἀναβῶσιν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ νὰ ὁμόσωσιν ἀπέναντι τῶν Ἑλλήνων ὅτι θὰ ἀποτίσωσιν ὕστερον τὴν ζημίαν· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τότε ἀντέτεινον οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀπηγορεύθησαν τότε πλέον καὶ τοῦ ναοῦ καὶ τῆς θυσίας καὶ τῶν ἀγώνων, καὶ ἔθουον κατ' ἰδίαν· φοβούμενοι δὲ οἱ Ἡλεῖοι μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι θύσωσιν ἐν τῷ ναῷ διὰ βίας, ἔστησαν φυλακὴν συγκειμένην ἐκ νέων ἐνόπλων μεθ' ὧν ἠνώθησαν χίλιοι Ἀργεῖοι καὶ χίλιοι Μαντινεῖς καὶ ἱππεῖς Ἀθηναῖοι ἐλθόντες εἰς Ἄργος διὰ τὴν ἐορτήν· ἐκυρίευσεν δὲ μέγας φόβος τὴν πανήγυριν μὴ ἐπέλθωσι μεθ' ὀπλων οἱ Λακεδαιμόνιοι, μάλιστα δὲ ἀφ' οὗ ὁ Λακεδαιμόνιος Δίχας ἔλαβε πληγὰς

(1) Θουκυδ. β. 5, κ. 47.

παρὰ τῶν ραβδούχων, διότι ἐνίκησε μὲν τὸ ζεῦγος αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπετρέποντο τοῦ ἀγῶνος, προεκηρύχθη ὅτι τὸ ζεῦγος ἦν τοῦ δημοσίου τῶν Βοιωτῶν· οὗτος δὲ προσελθὼν εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ βουλόμενος νὰ ἐπιδείξῃ ὅτι τὸ ἄρμα ἦν ἑαυτοῦ, ἐστεφάνωσε τὸν ἡνίοχον· ἀλλ' ὁμῶς ἡσύχασαν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ κατὰ τὴν ἐορτὴν οὐδὲν συνέβη βίαιον ἐξ αὐτῶν (1). — Μετὰ τινα δὲ χρόνον οἱ Λακεδαιμόνιοι κινούμενοι ἐκ τῆς παλαιᾶς κατὰ τῶν Ἡλείων ὀργῆς, διότι συνεμάχησαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Μαντινέων, καὶ διότι ἀπέβαλον τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τοῦ ἱππικοῦ καὶ τοῦ γυμνικοῦ ἀγῶνος, καὶ μὴ ἀρκεσθέντες εἰς τοῦτο, ἐμαστίγωσαν καὶ ἐξήλασαν καὶ τὸν Δίχαν, ἄνδρα γέροντα, καὶ ὕστερον τούτων ὁπόταν, κατὰ τινα χρησμόν, ἐπέμφθη ὁ Ἄγρις ἵνα θύσῃ τῷ Διὶ, ἐκωλύθη ὑπ' αὐτῶν καὶ ἀπῆλθεν ἄθυτος, διὰ ταῦτα πάντα ἔδοξε τοῖς ἐφόροις καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ νὰ σωφρονίσωσιν αὐτοὺς, καὶ πέμψαντες πρέσβεις εἰς Ἡλιν, εἶπον δι' αὐτῶν ὅτι δίκαιον δοκεῖ ταῖς ἀρχαῖς τῶν Λακεδαιμονίων νὰ ἀφήσωσιν οἱ Ἡλεῖοι τὰς περιοικίδας πόλεις αὐτονόμους· ἐπειδὴ δὲ ἀπέποιήθησαν τὴν πρότασιν οἱ Ἡλεῖοι, εἰσέβαλεν ὁ Ἄγρις εἰς τὴν Ἡλείαν κατὰ τὸν ποταμὸν Λάρισσον· τέμνοντος δὲ τοῦ στρατεύματος τὴν χώραν, συνέβη σεισμὸς, καὶ ὁ Ἄγρις θεωρήσας αὐτὸν ὡς θεῖον σημεῖον, ἐξῆλθε τοῦ τόπου, καταλιπὼν τὸ στρατεύμα· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψεν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς συμμάχους ἐν οἷς καὶ τοὺς Ἀθαναίους· ὡς δὲ ἤδη εἰσέβαλε διὰ τοῦ Αὐλώνος τῆς Μεσσηνίας, ἠνώθησαν εὐθὺς μετ' αὐτοῦ οἱ Λεπρεῖται ἀπυστάντες τῶν Ἡλείων καὶ οἱ Μακίστιοι καὶ οἱ γειτονεῖς αὐτῶν Ἐπιταλῆες· ἀφ' οὗ δὲ δέβη

(1) Περικλῆς β. β, κ. 49. 50.

τὸν ποταμὸν, προσετέθησαν αὐτῷ οἱ Δατρῖνοι καὶ οἱ Ἀμφίδο-
 λοι καὶ οἱ Μαργανεῖς· μετὰ ταῦτα ἐλθὼν ὁ Ἄγρις εἰς Ὀλυμ-
 πίαν, ἔθυσσε τῷ Ὀλυμπίῳ Διὶ, χωρὶς οὐδεὶς νὰ δοκιμάσῃ νὰ
 τὸν ἐμποδίσῃ· θύσας δὲ, διευθύνθη πρὸς τὴν πόλιν, τέμνων
 καὶ καίων τὴν χώραν, καὶ ὑπέρπολλα μὲν κτήνη, ὑπέρπολλα
 δὲ ἀνδράποδα ἡλίσκοντο ἐκ τῆς χώρας· ὥστε καὶ ἄλλοι
 πολλοὶ τῶν Ἀρκάδων καὶ Ἀχαιῶν ἀκούοντες, ἤρχοντο ἐκου-
 σίως καὶ συστρατευόμενοι ἐλάμβανον μέρος ἐκ τῆς διαρπα-
 γῆς· ὥστε αὕτη ἡ στρατεία ἐγένετο ὡς ἐπισιτισμὸς εἰς
 τὴν Πελοπόννησον. Ἀφικόμενος δὲ ὁ Ἄγρις εἰς τὴν πόλιν,
 ἐφθειρε μὲν τὰ προάστεια καὶ τὰ γυμνάσια, τὴν δὲ πόλιν
 οὔσαν ἀτείχιστον ἐνόμισαν οὐχὶ ὅτι δὲν ἐδυνήθη, ἀλλ' ὅτι
 δὲν ἠθέλησε νὰ κυριεύσῃ· φθειρομένης δὲ τῆς χώρας καὶ
 τῆς στρατιᾶς οὔσης περὶ τὴν Κυλλήνην, οἱ περὶ τὸν Ξενίαν
 δε, ὡς ἔλεγον, κατεμέτρησε διὰ μεδίμνου τὸ ὅπερ ἐκληρο-
 νόμησε παρὰ τοῦ πατρὸς ἀργύριον, θέλοντες δι' ἰδίων αὐτῶν
 πράξεων νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐξώρ-
 μησαν τῆς οἰκίας Ξιφῆρεις καὶ ἀπέκτειναν τινὰς καὶ μεταξὺ
 αὐτῶν καὶ ἄνθρωπον ἔχοντα τὴν μορφήν τοῦ Θρασυδαίου
 δε ἣν προστάτης τοῦ δήμου, καὶ ἐνόμισαν ὅτι ἀπέκτειναν
 τὸν Θρασυδαῖον αὐτὸν, ὥστε ὁ μὲν δῆμος κυριευθεὶς ὑπὸ
 μεγάλης ἀθυμίας ἡσύχαζεν, οἱ δὲ σφαγεῖς ὡς κατορθώσαντες
 δῆθεν τὰ πάντα, καὶ οἱ ὁμογνώμονες αὐτῶν ἐξήρχοντο ἐνο-
 πλοι εἰς τὴν ἀγορὰν, ὁ δὲ Θρασυδαῖος ὡς προμεθυσθεὶς,
 ὑπνωττεν εἰσέτι· ὡς δὲ ὁ δῆμος ἡσθάνθη ὅτι δὲν ἀπέθανεν
 ὁ Θρασυδαῖος, συνέρρευσαν πανταχόθεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
 ὡς ἐσμὸς μελισσῶν, καὶ τότε ἀναλαβὼν τὸν δῆμον, ἡγεῖτο
 ὁ Θρασυδαῖος, καὶ γενομένης μάχης, ἐνίκησεν ὁ δῆμος· οἱ δὲ
 ἐπιχειρήσαντες τὰς σφαγὰς μετέστησαν πρὸς τοὺς Λακε-
 δαιμονίους. Ὅποταν δὲ ὁ Ἄγρις ἀπερχόμενος διέβη αὐθις τὸν

Ἀλφειὸν, καταλιπὼν φρουροὺς εἰς Ἐπιτάλιον, πλησίον τοῦ
 Ἀλφειοῦ, καὶ τὸν Λύσιππον ἄρμωστήν καὶ τοὺς ἐξ Ἡλίδος
 φυγάδας, ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια (1). Μετὰ καιρὸν δὲ τοῦ
 βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου δια-
 φθείραντος διὰ χρημάτων τοὺς δυνατωτάτους τῶν Ἡλείων,
 ἐστασίασαν τότε πρῶτον πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἡλεῖοι καὶ προέ-
 βησαν μέχρι ὅπλων καὶ κακωθέντες ἐκ τῶν πρὸς ἀλλήλους
 διαφωνιῶν, προσεχώρησαν εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Μακεδόνων.
 Ἐκτοτε δὲ ἀνεφύτταν νέαι ἐχθροπάθειαι, καὶ διτρήθησαν αἱ
 γνῶμαι περὶ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ προῆλθον εἰς ἐμφύλιον
 πόλεμον· μαθόντες ταῦτα οἱ Λακεδαιμόνιοι, παρεσκευάζοντο
 νὰ προσβοηθήσωσι τοὺς ὁμόφρονας αὐτῶν· ἀλλ' ἐν ᾧ ἐτάτ-
 τοντο κατὰ τέλη καὶ διενέμοντο εἰς τοὺς λόχους, χίλιοι
 λογάδες Μεσσήνιοι προλαβόντες ἀφίχθησαν εἰς Ἡλιν, ἔχοντες
 σημεῖα Λακωνικὰ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων· ὥς δὲ εἶδον τὰς ἀσπί-
 δας ὅσοι τῶν Ἡλείων ἦσαν φίλοι τῶν Σπαρτιατῶν, νομίσαν-
 τες ὅτι ἐφθασε συμμαχία πρὸς αὐτοὺς, ἰδέχθησαν τοὺς
 ἀνθρώπους ἐντὸς τοῦ τείχους, καὶ τοιουτοτρόπως οἱ Μεσσή-
 νιοι εἰσελθόντες, ἐδίωξαν τοὺς φρονεῦντας τὰ τῶν Λακεδαι-
 μονίων, καὶ ἔδωκαν τὴν διοίκειν τῆς πόλεως τοῖς στρατιώ-
 ταις αὐτῶν (2). Καί τοι δὲ σύμμαχοι τῶν Μακεδόνων οἱ
 Ἡλεῖοι, ἠρνήθησαν νὰ πολεμήσωσιν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων
 ἐν Χαιρωνείᾳ· κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων δὲ μόνον συνεπέ-
 δραμον· μετὰ τοῦ Φιλίππου διὰ τὴν παλαιὰν κατ' αὐτῶν
 ἐχθροπάθειαν· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐπολέμησαν
 κατὰ τῶν Μακεδόνων καὶ τοῦ Ἀντιπάτρου μετὰ τῶν λοιπῶν
 Ἑλλήνων (3). Μετὰ καιρὸν δὲ ὁ Ἀριστότιμος τοῦ Δημαρά-
 του τοῦ Ἐτύμνου διὰ τῆς συμπράξεως τοῦ βασιλέως τῆς

---

(1) Σενφ. β 3. κ. 2. (2) Περκ. Μεκ κ. 18. (3) Περκ. Ἡλ. κ. 4.

Μακεδονίας Ἀντιγόνου τοῦ Δημητρίου κατέσχε τὴν τυραννίδα ἐν Ἡλείᾳ· ἀλλὰ μόλις ἐτυράννησεν ἔξ μηνας, καὶ ἐπαναστάντες, κατέλυσαν αὐτὸν ὁ Χίλων, ὁ Ἑλλάνικος, ὁ Λάμπις καὶ ὁ Κύλων, καὶ καταφυγόντα ἰκέτην ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ Σωτῆρος Διὸς ἀπέκτεινεν αὐτὸν ὁ Κύλων ἰδιοχείρως. (1). — Εἰς τὴν κοίλην Ἡλιν περιείχετο τόπος συγκείμενος ἐκ σειρᾶς ὀρέων καὶ καλούμενος ἈΚΡΪΡΕΙΑΙ, ἐκτεινόμενος δὲ ἐπὶ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ κατὰ τὸ μεταξὺ τῆς πόλεως Δασίωνος καὶ τῆς Ὀλυμπίας διάστημα, καὶ περιέχων πολίχνια τινὰ ὡς τὸ ἌΛΙΟΝ, τὸ ΕὔΠΑΓΙΟΝ, τὸν ὈΠΟῚΝΤΑ ἢ ὈΠΟῚΝΤΙΟΝ, καὶ τὸ ΘΡΑῚΣΤΟΝ (2), ὧν οἱ κάτοικοι διὰ τοῦ κοινοῦ ὀνόματος Ἀκρωῖοι ὠνομάζοντο. Τὴν χώραν τῶν Ἀκρωριῶν καὶ τοὺς Ἀκρωρίους ἀναφέρει ὁ Ξενοφῶν, καὶ λέγων πόλεις τῶν Ἀκρωριῶν, ὀνομάζει μόνον τὸ Θραῦστον ὅπερ ἦν, ὡς φαίνεται, ὠχυρότερον τῶν ἄλλων, διότι οἱ Ἀρκάδες ἐκυρίευσαν πάσας τὰς ἄλλας πόλεις τῶν Ἀκρωριῶν ἐκτὸς τοῦ Θραύστου (3). Ἐκ τῆς πορείας τῶν Ἀρκάδων φαίνεται ἡ θέσις τῶν Ἀκρωριῶν. — Ἐν τῇ Ἡλείᾳ μόνῃ, κατὰ τὸν Πausανίαν (1), καὶ ἐν οὐδενὶ ἑτέρῳ τόπῳ τῆς Ἑλλάδος ἐφύετο ἡ βύσσος ἐπίσης λεπτὴ ὡς ἡ τῶν Ἑβραίων, ἤττον δὲ κιτρίνη· αἱ γυναῖκες τῶν Πατρῶν ὕφαινον ἐξ αὐτῆς καλύμματα πλεκτὰ τῆς κεφαλῆς (κεκρυφάλους) καὶ διαφόρους ἐσθῆτας (5).

* Ἡλεία· κοιν. Ἐπαρχία τῆς Γαστούνης· μία τῶν εὐφωρότερων ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου.

ΟΡΗ.

ΣΚΟΛΛΙΣ (ἡ), ὄρος πετρῶδες, κοινὸν τῶν Δυμαίων, τῶν

---

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 5. (2) Διοδ. Σικ. β. 14. κ. 18. (3) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 3. κ. 2. καὶ β. 7. κ. 4. (4) Πaus. Ἡλ. 2. κ. 26. (5) Πaus. Ἀχ. κ. 21.

Τριταιέων καὶ τῶν Ἡλείων συνεχόμενον μετ' ἄλλου τινὸς ὄρους Ἀρκαδικοῦ, τῆς Λαμπείας, καὶ ἀπέχον τῆς μὲν Ἡλίδος 130 σταδίου, τῆς δὲ Τριταίας καὶ τῆς Δύμης ἀνὰ 100 (1). Ἐκ τῆς Σκόλλιδος ἐπήγαγεν ὁ ποταμὸς Λάρισσος (2). Ἡ Σκόλλις ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου Πέτρα Ὠλενία (3).

* Ὠλωνὸς τὸ ὕψος αὐτοῦ 2,224 γαλλόμετρα.

Α Κ Ρ Ω Τ Η Ρ Ι Α.

ΧΕΛΩΝΑΤΑΣ, τὸ δυτικώτατον σημεῖον πάσης τῆς Πελοποννήσου πλησίον τῆς Κυλλήνης πρὸς δυσμὰς· ἀπέναντι αὐτοῦ κεῖνται νησία μικρὰ ἀφ' ὧν ὁ ἐκ Κυλλήνης εἰς Κεφαλληνίαν πλοῦς λογίζεται 80 σταδίων. Ὁ Στράβων λέγει ὅτι μεταξὺ τοῦ Χελωνάτα καὶ τῆς Κυλλήνης ἐξέδιδον εἰς τὴν θάλασσαν δύο ποταμοί, ὁ Πηνειὸς καὶ ὁ Σελλήεις ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ λεγόμενος, ῥέων ἐκ τῆς Φολόης (4)· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι προφανῶς ἐσφαλμένον, διότι τὸ μεταξὺ τοῦ Χελωνάτα καὶ τῆς Κυλλήνης διάστημα εἶναι μικρότατον, καὶ οὐχὶ δύο ἀλλ' οὐδὲ εἰς ποταμὸς ἐκδίδωσι κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο εἰς τὴν θάλασσαν, ὥστε ὡς καὶ ὁ Λήκιος παρατηρεῖ (5), φαίνεται ὅτι ὁ Στράβων ἔγραψεν οὐχὶ μεταξὺ ἀλλὰ μετὰ, διότι ὡς περιγράφων τὴν παραλίαν τῆς Ἡλείας καὶ ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ Ἀράξου λέγει « Ἄκρα πρόσβορρος Ἄραξος, μετὰ δὲ ταύτην ἐστὶν ἡ Κυλλήνη, μετὰ δὲ τὴν Κυλλήνην ἀκρωτήριον Χελωνάτας », ἣν φυσικὸν νὰ εἴπῃ κατ' ἐξακολουθήσιν μετὰ δὲ τὸν Χελωνάταν καὶ τὴν Κυλλήνην ὁ Πηνειὸς ἐκδίδωσιν· ὅπερ εἶναι ὀρθὸν καὶ δὲν ἀντιβαίνει εἰς τὰ πράγματα.

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 341. (2) Στράβ. β. 8, σ. 387. (3) Στράβ. β. 8, σ. 341, 387. (4) Στράβ. β. 8, σ. 338. (5) Λήκ. Τ. 1, κ. 1, σ. 7. σημ.

* Χελωνάτας, κοιν. Ἄκρ. Τορνέσι, ὀνομασία ἐπικρατή-
σασα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἐνετῶν.

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΠΗΝΕΙΟΣ, ῥέων ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς διὰ μέσου
τῆς πόλεως Ἡλίδος καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν. Κατὰ
τὸν Στράβωνα ὁ Πηνειὸς ἔρρει μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Χε-
λωνάτα καὶ τῆς Κυλλήνης (1)· ἀλλὰ λανθάνεται, ἢ τὸ χωρίον
τοῦτο εἶναι παρεφθαρμένον (2). Ὁ ποταμὸς οὗτος ἐξέδιδεν
εἰς τὴν θάλασσαν πολὺ μετὰ τὸν Χελωνάταν νοτίως.

* Κοιν. Ποτάμι τῆς Γαστούνης.

ΣΕΛΛΗΕΙΣ, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Φολόης, ῥέων ἀπ'
ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν· εἰς
τὸ αὐτὸ λάθος περιέπεσεν ὁ Στράβων ὡς πρὸς τὸν Σελλήεντα
τοῦτον ὡς καὶ ὡς πρὸς τὸν Πηνειὸν, διότι οὔτε ἐκαῖνος οὔτε
οὗτος ἔρρειον μεταξὺ τῆς Κυλλήνης καὶ τοῦ Χελωνάτα, ὡς
λέγει ὁ γεωγράφος (3). Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Σελλήεντος
ἔκειτο ἡ πόλις Ἐφυρα, ὡς καὶ ὁ Ὅμηρος λέγει =

Τὸν ἄγετ' ἐξ Ἐφύρης ποταμοῦ ἀπὸ Σελλήεντος (4)
καὶ ἀλλαχοῦ =

. . . . . Τὸν ποτε Φυλεὺς

Ἦγαγεν ἐξ Ἐφύρης ποταμοῦ ἀπὸ Σελλήεντος (5).

Ὁ Δήκιος ὀρθῶς μὲν παρατήρησεν ὅτι ὁ Πηνειὸς καὶ ὁ Σελ-
λήεις δὲν ἐξέδιδον εἰς τὴν θάλασσαν μεταξὺ τοῦ Χελωνάτα
καὶ τῆς Κυλλήνης, ἀλλὰ θεωρεῖ τοὺς δύο τούτους ποταμοὺς
ὡς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν, καὶ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ταυτότη-
τος, προτείνει νὰ ἐπανορθωθῇ τὸ κείμενον τοῦ Στράβωνος,
καὶ νὰ ἀναγνωσθῇ ἀντὶ τοῦ, ὁ Πηνειὸς καὶ ὁ Σελλήεις, ὁ

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 338. (2) Ἰδε ἄνωτ. Χελωνάτας. (3) Στράβ. αὐτ.
Ἰδε ἄνωτ. αὐτ. (4) Ὅμ. Ἰλ. Β, ε. 659. (5) Ἰλ. Ο, ε. 530.—Στράβ. αὐτ.

Πηνειὸς ὁ καὶ Σελλήεις ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ λεγόμενος, λέγων προσέτι ὅτι τοιαύτη ἦν ὡς ἔπεται καὶ ἡ ιδέα τοῦ Στράβωνος (1). ἀλλ' ὅτι ἡ ιδέα τοῦ Στράβωνος δὲν ἦν τοιαύτη ἀποδεικνύεται οὐ μόνον ἐκ τοῦ χωρίου τούτου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ὀρίζων τὴν θέσιν τῆς Πύλου, λέγει ὅτι ἔκειτο μεταξύ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Πηνειοῦ καὶ τοῦ Σελλήεντος· ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι διαστέλλει τὸν ἕνα ποταμὸν ἀπὸ τοῦ ἄλλου καὶ θεωρεῖ αὐτοὺς οὐχὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν, ἀλλὰ δύο ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένους. — Ὁ Σελλήεις φαίνεται ὅτι ἔρρεε κατὰ τὸ νότιον τοῦ Πηνειοῦ πρὸς τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Φειάν.

ΛΑΔΩΝ, ῥέων παρὰ τὴν Γιύλον κατὰ δεξιάν καὶ εἰσβάλλων εἰς τὸν Πηνειόν (2).

ΠΟΛΕΙΣ, ΚΩΜΑΙ ΚΑΙ ΤΟΠΟΙ.

ἩΛΙΣ, πόλις πρωτεύουσα κειμένη ἐν πεδίῳ εὐφρωτάτῳ ἐπὶ ῥάχειος λόφου, καὶ ἔχουσα κατ' ἀνατολὰς τὰ δύο ὄρη Φολόην καὶ Σκόλλιν, καὶ κατὰ δυσμὰς τὸ ἐπίνειον αὐτῆς τὴν Κυλλήνην (3). Κατὰ τὸν Διόδωρον καὶ τὸν Στράβωνα, ἡ Ἡλὶς ἐκτίσθη μετὰ τὰ Περσικὰ ἐκ τῶν περιουκίδων κωμοπόλεων Ὀλυμπ. 77, 2 (4). ὁ δὲ Πausanίας ἀποφαίνεται ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν ὁ Αἰτωλὸς Ὁξύλος ἔπεισεν ὅσους κατώκουν τὰς κώμας καὶ δὲν ἦσαν πολὺ ἀφεστηκότερες τοῦ τείχους νὰ κατέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ οὕτω κατέστησε τὴν Ἡλιν καὶ πολυανθρωποτέραν καὶ εὐδαιμονεστέραν (5). ὁ Ὅμηρος μέμνηται τῆς Ἡλίδος ἐν τῷ καταλόγῳ =

(1) Δήκ. Τ. 1, κ. 1, σ. 7. σχμ. (2) Στράβ. β. 8, σ. 339. (3) Πaus. Ἡλ. κ. 22. (4) Διοδ. Σικ. β. 11. κ. 54. — Στράβ. β. 8, σ. 336, 337.

(5) Πaus. Ἡλ. κ. 4.

Οἱ δ' ἄρα Βουπράσιόν τε καὶ Ἡλίδα δῖαν ἔναιον (1)·
 ἐξ οὗ δηλοῦται ἡ ἀρχαιότης αὐτῆς· μετὰ δὲ τὰ Περσικὰ
 ἐμμεγαλύνθη πιθανῶς, καὶ ἐκαλλωπίσθη καὶ ἔλαβε μορφὴν
 τακτικωτέρας πόλεως. Διὰ μέσου τῆς Ἡλίδος ἔρρεεν ὁ πο-
 ταμὸς Πηνειὸς παρὰ τὸ γυμνάσιον τὸ κατασκευασθὲν ὑπὸ
 τῶν Ἡλείων μετὰ πολὺν χρόνον ἀφ' οὗ μετέστησαν εἰς αὐτοὺς
 αἱ χῶραι τοῦ Νέστορος (2)· εἰς τὸ γυμνάσιον τοῦτο ἐπρατ-
 τον οἱ ἀθληταὶ ὅσα νενόμισται νὰ πράττωσι πρὶν τῆς εἰς
 Ὀλυμπίαν ἀφίξεως. Ἄπας ὁ περίβολος αὐτοῦ ἐκαλεῖτο
 Ευστός. Ἐντὸς δὲ αὐτοῦ ἦσαν πλάταιοι ὑψηλοὶ καθ' ὃ
 ἐτελοῦντο οἱ δρόμοι· καὶ ἕτερος τόπος χωριστὸς διωρισ-
 μένος εἰς ἄμιλλαν τῶν δρόμων, καὶ καλούμενος ἱερός· καὶ
 ἕτερος ἔνθα ἐγυμνάζοντο οἱ δρομεῖς καὶ οἱ πένταθλοι, καὶ
 μέρος προσέτι καλούμενον Πλέθριον ἔνθα οἱ Ἑλλανοδίχαι
 συνήρμοττον τοὺς γυμναζομένους ἢ καθ' ἡλικίαν ἢ κατ'
 ἐπιτήδευμα. Ἦσαν δὲ ἐντὶς τοῦ περιβόλου καὶ βωμοὶ Ἰδαίου
 Ἡρακλέους τοῦ ἐπιλεγομένου Παραστάτου, καὶ Ἔρωτος, καὶ
 τοῦ ὑπὸ τῶν Ἡλείων ὡς καὶ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καλουμένου
 Ἀντέρωτος καὶ Δήμητρος καὶ Παιδὸς, καὶ Ἀχιλλέως οὐχὶ
 βωμὸς, ἀλλὰ κενοτάφιον ἐκ μαντείας. Τῆς πανηγύρεως δὲ
 ἀρχομένης ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ ἡλίου, αἱ
 γυναῖκες αἱ Ἡλεῖαι προσέφερον καὶ ἄλλας τιμὰς τῷ Ἀχιλλεῖ
 καὶ προσέτι ἐπένθουν ἐπ' αὐτῷ. Ἦν δὲ καὶ ἕτερος περίβολος
 γυμνασίου ἐλάσσων συνεχόμενος μετὰ τοῦ μείζονος καὶ
 ὀνομαζόμενος Τετράγωνος ὡς ἐκ τοῦ σχήματος· ἐν τούτῳ
 ἀνέκειντο καὶ τὰ δύο ἀγάλματα τοῦ Διὸς τὰ κατασκευα-
 σθέντα ἐκ τῆς Σωσάνδρῳ τῷ Σμυρναίῳ καὶ Πολύκτορι τῷ
 Ἡλείῳ ἐπιβληθείσης ζημίας· καὶ τρίτος πρὸς τούτοις ἦν

(1) Ὁμ. ἱλ. Β. ε. 615. (2) Στράβ. β. 8, σ. 337.

περίβολος γυμνασίου καλούμενος Μαλκῶ διὰ τὴν μαλακότητα τοῦ ἐδάφους καὶ παραχωρούμενος εἰς γύμνασιν τῶν ἐφήβων καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τῆς πανηγύρεως. Κατὰ τινὰ γωνίαν τοῦ περιβόλου τούτου ἦσαν ἀγάλματα τινά, ὡς ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἡρακλέους μέχρι τῶν ὤμων, καὶ τύπος τοῦ Ἔρωτος καὶ τοῦ Ἀντέρωτος· ἐκατέρωθεν δὲ τῆς εἰς τὴν Μαλκῶ εἰσόδου ἴσταντο εἰκόνες παιδὸς Ἀλεξανδρέως ὀνόματι Σαραπίωνος, ὃς ἐλθὼν εἰς Ἡλιν, ἔδωκε τροφάς τοῖς τότε σπανίζουσι σίτου κατοίκοις, ἐφ' ᾧ καὶ ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν Ἡλείων. Συνέβη δὲ ἡ ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκη τοῦ Σαραπίωνος καὶ ἡ πρὸς τοὺς Ἡλείους εὐεργεσία αὐτοῦ κατὰ τὴν διακοσιοστὴν δεκάτην ἐβδόμην Ὀλυμπιάδα. Ἦν δὲ προσέτι καὶ βουλευτήριον τῶν Ἡλείων Λαλίχμιον καλούμενον, ἐπώνυμον τοῦ ἀναθέντος, ἐνθα ἐγίνοντο ἐπιδείξεις λόγων καὶ συγγραμμάτων. Κατὰ δὲ τὸ μεταξὺ τοῦ γυμνασίου τούτου καὶ τῶν λουτρῶν ἦγεν ἀγυιὰ πρὸς τὴν ὁδὸν τὴν λεγομένην τῆς Σιωπῆς καὶ πρὸς τὸν ναὸν τῆς Φιλομείρακος Ἀρτέμιδος (1). Ἑτέρα δὲ ἐξοδος ἐκ τοῦ γυμνασίου τούτου ὑπεράνω τοῦ τάφου τοῦ Ἀχιλλέως ἦγεν εἰς τὸν Ἑλλανοδικαιῶνα καὶ εἰς τὴν ἀγοράν· ἦν δὲ ἡ ἀγορὰ οὐχὶ ὡς αἱ τῶν Ἰώνων, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἀρχαιότερον τρόπον, ἔχουσα στοὰς διεστώσας ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀγυιάς δι' αὐτῶν, καὶ ὠνομάζετο ἡ ἀγορὰ Ἰππόδρομος καὶ οἱ ἐπιχώριοι ἐπχίδευσον τοὺς ἵππους ἐν αὐτῇ· τῶν δὲ στοῶν ἡ πρὸς μεσημβρίαν ἦν ἐργασίας Δωρικῆς καὶ διηρεῖτο εἰς τρεῖς μοίρας διὰ τῶν κιόνων· διημέρευον δὲ ἐν αὐτῇ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ Ἑλλανοδίκαί. Παρὰ τὸ πρὸς ἀριστεράν δὲ πέρας τῆς στοᾶς ταύτης, κατὰ τὴν ἀπ' αὐτῆς πρὸς τὴν ἀγοράν δίοδον, ἦν ὁ Ἑλλανοδικαιῶν ἐνθα οἱ αἵρε-

---

(1) Πaus. Ἡλ. 2. κ. 23.

θέντες Ἐλλανοδίκαι κατόκουν δέκα ἐφεξῆς μῆνας καὶ ἐδιδάσκοντο ὑπὸ τῶν νομοφυλάκων ὅσα ὤφειλον νὰ πράξωσι κατὰ τὸν ἀγῶνα. Πλησίον δὲ τῆς στοᾶς ταύτης ἦν ἄλλη στοὰ χωριζομένη δι' ἀγυιάς καὶ ὀνομαζομένη Κερκυραϊκή· ἦν δὲ αὕτη κατασκευῆς Δωρικῆς καὶ διπλῆ, ἔχουσα τοὺς κίονας ἀφ' ἑνὸς μέρους εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὰ ἐπέκεινα τῆς ἀγορᾶς· καὶ κατὰ τὸ μέσον οὐχὶ κίονες, ἀλλὰ τοῖχος ἀνεῖχε τὸν ὄροφον· καὶ ἀνέκειντο εἰκόνες ἐκατέρωθεν πρὸς τὸν τοῖχον. Κατὰ δὲ τὸ πρὸς τὴν ἀγορὰν μέρος τῆς στοᾶς ἦν εἰκὼν τοῦ σοφιστοῦ Πύρρωνος τοῦ Πιστοκράτους, καὶ μνηῆμα αὐτοῦ ἐν χωρίῳ καλουμένῳ Πέτρα, καὶ μικρὸν ἀπέχοντι τῆς πόλεως. Ἐν δὲ τῷ ὑπαίθρῳ τῆς ἀγορᾶς ἦσαν διάφοροι ναοὶ καὶ ἀγάλματα, ὡς Ἀπόλλωνος Ἀκασίου, καὶ Ἡλίου, καὶ Σελήνης, καὶ Χαρίτων, καὶ Ἔρωτος, καὶ Σιληνοῦ, καὶ μνηῆμα τοῦ Ὁξύλου, ὡς ἔλεγον, ἐν σχήματι ναοῦ, καὶ οἶκημα τῶν δεκαεξὶ καλουμένων γυναικῶν αἱ ὕφαινον ἐνταῦθα τὸν πέπλον τῆς Ἥρας (1). Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλα ἀξιόλογα πλησίον τῆς ἀγορᾶς, ὡς ναὸς ἀρχαῖος καθιερωμένος τοῖς Ῥωμαίοις βασιλεῦσι, καὶ ναὸς Ἀφροδίτης ἔχων δύο ἀγάλματα, τὸ μὲν Ἀφροδίτης Οὐρανίας, τὸ δὲ Ἀφροδίτης Πανδήμου, καὶ περίβολος καὶ ναὸς Ἄδου καὶ ναὸς Τύχης· ἔτι δὲ Σωσιπόλιδος ναὸς, καὶ ἄγαλμα Ποσειδῶνος ἀγενείου μετακομισθέντος ἐκ τοῦ Σαμικοῦ τῆς Τριφυλίας καὶ ἐπιλεγομένου Σατράπου ἐξ ἐπικλήσεως τινὸς Κορύβαντος (2). Μεταξὺ δὲ τῆς ἀγορᾶς καὶ τοῦ τόπου τοῦ καλουμένου Μηνίου ἦν θέατρον ἀρχαῖον καὶ ναὸς Διονύσου ὃς ἦν ἐκ τῶν Θεῶν οὓς ἐσέβοντο μᾶλλον οἱ Ἡλεῖοι καὶ ἐδόξαζον ὅτι ἐπεφοίτα κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Θυίῶν τελουμένην

(1) Πaus. Ἠλ. Μέρ. 2, κ. 24, (2) Αὐτ. κ. 25.

ἐν ἀποστάσει περίπου ὀκτὼ σταδίων ἀπὸ τῆς πόλεως. Ἡ Ἥλις εἶχεν ἀκρόπολιν ἐφ' ἧς ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς, καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς κατασκευασθὲν, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ τοῦ Φειδίου, ἦν ἐξ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ καὶ εἶχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀλεκτρυόνα (1). — Διὰ τὴν ἱερότητα τῆς χώρας τῆς Ἠλείας καὶ διὰ τὴν ἐξ αὐτῆς ἐπικρατοῦσαν εἰρήνην ἡ πόλις ἦν ἀτείχιστος· ἀλλ' ὅμως καὶ τὴν χώραν ἐλεηλάτησεν ὁ Ἄγρις (2), καὶ τὴν πόλιν ἐκυρίευσεν ὁ Φεῖδων (3) καὶ ὕστερον οἱ Μεσσήνιοι (4).

* Ὁ λόφος ὁ ἐπικείμενος τῇ Ἥλιδι ὀνομάζεται ἤδη Καλοσκοπή· τὴν λέξιν ταύτην μεταφράσαντες οἱ Ἐνετοὶ, εἶπον αὐτὴν Μπελβεδέρε καὶ ἔπειτα ὠνόμασαν οὕτως πᾶσαν τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἠλείας· ἡ δὲ θέσις τῆς πόλεως κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου ἔνθα εὐρέθησαν καὶ τινα λείψανα λέγεται Παλαιόπολις. Κατὰ τὸ νοτ.δυτικὸν τῆς Καλοσκοπῆς ἐν ἀποστάσει 3 ὥρων κεῖται ἡ κωμόπολις Γαστούνη ἀφ' ἧς οἱ ἡμέτεροι ὠνόμασαν ἅπασαν τὴν Ἠλείαν ἐπαρχίαν τῆς Γαστούνης. Ἐν τῇ κωμοπόλει ταύτῃ ὑπάρχει σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ΒΟΥΠΡΑΣΙΟΝ, πόλις ποτὲ ἀξιόλογος πρὸς τὰ ὄρια τῆς Ἀχαΐας, κατοικία τῶν ἀρχαίων Ἐπειῶν τῶν ἔπειτα μετονομασθέντων Ἠλείων· ὕστερον δὲ ἀφανισθείσης τῆς πόλεως, ὠνομάζετο Βουπράσιον μόνον ὁ τόπος ὁ ἐκ τῆς Ἥλιδος πρὸς τὴν Δύμην· μνημονεύει καὶ ὁ Ὅμηρος τοῦ Βουπρασίου, καὶ ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐκφράσεως βεβαιοῦται ὅτι ἦν τῶν Ἐπειῶν =

Ὡς ὁπότε κρείοντ' Ἀμαρυγκέα θάπτον Ἐπειοὶ

Βουπρασίῳ . . . (5).

καὶ ἀλλαχοῦ προηγουμένως =

(1) Πaus. Ἠλ. Μέρ. 2, κ. 26. (2) Zηνoφ. Ἰστ. Ἑλλ. β. 3, σ. 388. εκδ. Δουσιν-λ. (3) Στράβ. β. 8, σ. 357, 358. (4) Ἰδε κατωτ. Ἰστ.

(5) Ὅμ. Ἰλ. Ψ. σ. 630.—Στράβ. β. 8. σ. 340.

Οἳ δ' ἄρα Βουπράσιόν τε καὶ Ἡλῖδα δῖαν ἔναιον (1).

ΜΥΡΓΙΟΥΝΤΙΟΝ, ἀρχαιότερον καλούμενον ΜΥΡΣΙΝΟΣ, πόλις οὗ ἡ χώρα καθῆκε μέχρι τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν ἐκ Δύμης πρὸς τὴν Ἡλιν ὁδόν· ἀπέιχε τῆς Ἡλίδος 70 στάδια (2)· μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου =

Ὅσσον ἐφ' Ἰρμίνῃ καὶ Μύρσινος ἐσχατόωσα (3).

ΠΥΔΟΣ, μεταξὺ τῆς ἐκβολῆς τῶν ποταμῶν Πηνειοῦ καὶ Σελλήεντος παρὰ τὸ ὄρος τὴν Σκόλλιν (4), ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ Λάδωνος ποταμοῦ, καὶ κατὰ τὴν ὄρεινὴν ὁδὸν τὴν ἐξ Ὀλυμπίας εἰς Ἡλιν ἧς ἀπέιχεν 80 στάδια. Ταύτην τὴν Πύλον συνώκισε Πύλος ὁ Κλήσωνος, ὁ ὑπὸ τοῦ Νηλέως καὶ τῶν ἐξ Ἰωλκοῦ Πελασγῶν ἐκβληθεὶς τῆς Μεσσηνιακῆς Πύλου (5). Ὅτε ὁ Ἡρακλῆς ἀθροίσας στρατιάν ἐξ Ἀργείων καὶ Θηβαίων καὶ Ἀρκάδων ἐπόρθησε τὴν Ἡλιν, οἱ Πύλιοι ὥς καὶ οἱ Πισαῖοι προσεδοήθησαν τοῖς Ἡλείοις, καὶ τότε ὁ Ἡρακλῆς ἐτιμώρησε τοὺς Πυλίους (6), καταστρέψας καὶ ἐρημώσας τὴν Πύλον, ἥτις αὖθις ἐπισυνωκίσθη μὲν ὑπὸ τῶν Ἡλείων, ἀλλ' ἔμεινε πάλιν μετὰ καιρὸν ἀκατοίκητος. Οἱ Ἡλεῖοι ἔλεγον ὅτι τὰ ἐξῆς ἔπη τοῦ Ὀμήρου =

. . . . . Γένος δ' ἦν ἐκ ποταμοῖο

Ἀλφειοῦ δς τ' εὐρὺ ῥέει Πυλέων διὰ γαίης (7).

ἀνεφέροντο εἰς ταύτην τὴν Ἡλειακὴν Πύλον· καὶ ὁ Πausanias δὲ λέγει ὅτι πείθεται εἰς τοῦτο, διότι ὁ Ἀλφειὸς ῥέει δι' αὐτῆς καὶ οὐδεμιᾷ ἄλλῃ πόλει ἐφαρμόζεται τὸ ἔπος, διότι, λέγει, ὁ Ἀλφειὸς οὐδόλως διοδεύει διὰ τῶν ὑπεράνω τῆς Σφακτηρίας Πυλίων, ἐν δὲ τῇ Ἀρκαδίᾳ οὐδέποτε ὑπῆρξε πόλις ὀνομαζομένη Πύλος (8). Ἀναφέρει δὲ μόνον τὰς δύο

---

(1) Ὀμ. Ἰλ. Β. γ. 615. (2) Στράβ. β. 8. σ. 341. (3) Ὀμ. Ἰλ. Β. γ. 616. (4) Στράβ. β. 8. σ. 339. (5) Ἰδε Πύλος Μεσσην. (6) Paus. Ἠλ. κ. 3. (7) Ὀμ. Ἰλ. Ε. γ. 545. (8) Paus. Ἠλ. Μέρ. 2. κ. 22.

Πύλους ὁ περιηγητὴς οὗτος, τὴν Ἡλειακὴν ταύτην καὶ τὴν Μεσσηνιακὴν, καὶ ἀποσιωπᾷ ὅλως τὴν Τριφυλιακὴν· ἀλλ' ἡ ὑπαρξίς αὐτῆς εἶναι βεβαία, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος, καὶ βέβαιον ὡσαύτως εἶναι ὅτι ὁ Ἀλφειὸς ἔρρεε διὰ τῆς Πισάτιδος καὶ τῆς Τριφυλίας (1) ἔνθα ἔκειτο ἐκείνη ἡ Τριφυλιακὴ λεγομένη Πύλος. Οἱ κάτοικοι τῆς κοίτης Ἡλιδος, πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ Ἡλειακὴ Πύλος ἦν ἡ Πύλος τοῦ Νέστορος, ἐδείκνυνον ὡς γνωρίσματα τόπον Γέρανον καὶ ποταμὸν Γέροντα καὶ ἕτερον ποταμὸν Γερήνιον, διατεινόμενοι ὅτι ἀπὸ τούτων ἐπωνομάζετο ὁ Νέστωρ Γερήνιος· ἀλλὰ τὰ αὐτὰ προέτεινον καὶ οἱ Μεσσήνιοι καὶ αἱ προτάσεις αὐτῶν φαίνονται πιθανώτεραι, διότι ἔφερον ὡς γνώρισμα τὴν παρ' ἐκείνοις Γερηνίαν (2).

ἘΦΥΡΑ, πόλις ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σελλήεντος καὶ τῆς πρὸς τὴν θάλασσαν ὁδοῦ. Ἡ Ἐφυρα ἦν ἡ ἰδίᾳ Βοιωνῶα (οὕτως ὠνόμαζον τὴν Οἰνόην) ἡ πλησίον ἐκείνης καὶ ἀπέιχεν 120 σταδίους ἀπὸ τῆς πόλεως Ἡλιδος (3)· ἡ Ἐφυρα αὕτη ἦν ἡ πατρίς τοῦ Τληπολέμου, υἱοῦ τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Ἀστυοχείας, ὡς ὁ Ὅμηρος λέγει =

Τῶν μὲν Τληπόλεμος δουρικλυτὸς ἡγεμόνευεν

Ὀν τέκεν Ἀστυόχεια βίη Ἡρακληεΐη·

Τὴν ἄγεται ἔξ Ἐφύρης, ποταμοῦ ἄπο Σελλήεντος (4).
Ἐξ αὐτῆς ἦν καὶ ὁ θώραξ Μέγητος τοῦ Φυλέως, ὡς ὁ αὐτὸς ποιητὴς =

. . . . . τὸν ποτε Φυλεὺς

Ἦγαγεν ἔξ Ἐφύρης ποταμοῦ ἀπὸ Σελλήεντος (5).

(1) Στράβ. β. 8, σ. 339. (2) Στράβ. β. 8, σ. 339. 340.

(3) Στράβ. β. 8, σ. 339. (4) Ὅμ. Ἰλ. β. σ. 657 — 659.

(5) Ὅμ. Ἰλ. ο. σ. 530.

Ἡ γῆ τῆς Ἐφύρας ἐγέννα θανατηφόρα φάρμακα, κατὰ τὸν αὐτὸν Ὀμηρον (1).

* Νεώτεροι περιηγηταί, ὡς ὁ Δῆκιος, ὁρμώμενοι ἐκ τῆς ἐσφαλμένης ἀρχῆς ὅτι Πηνειὸς καὶ Σελλῆεις ἦν ὁ αὐτὸς ποταμὸς, καὶ βλέποντες ὅτι ἡ Ἥλις ἔκειτο παρὰ τὸν Πηνειὸν, μὴ δυνάμενοι δὲ νὰ καταχωρήσωσι καὶ τὴν Ἐφυραν παρὰ τὸν αὐτὸν ποταμὸν διὰ τὴν μικρὰν μεταξὺ τῶν δύο τούτων πόλεων 120 σταδίων ἀπόστασιν, ἐφαντάσθησαν ὅτι ἡ Ἥλις ὠνομάζετο ἴσως ἀρχαιότερον Ἐφυρα καὶ ἐπομένως ὅτι Ἥλις καὶ Ἐφυρα ἦν ἡ αὐτὴ πόλις (2). ἀλλ' ἡ κρίσις αὕτη φαίνεται ἐσφαλμένη, διότι ὁ Ὀμηρος καθαρῶς διαστέλλει αὐτὰς ἀπ' ἀλλήλων, ὠνομάζων ἐκάστην διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῆς ὀνόματος (3). ἡ Ἐφυρα φαίνεται ὅτι ἔκειτο νοτίως ἀπὸ τῆς Ἥλιδος κατὰ τὴν Φειάν, πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σελλήεντος.

ἸΡΜΙΝΑ, κατὰ τὸν Στράβωνα πολίχνιον ἐκλειπὸς ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, ἀκρωτήριον δὲ μόνον πλησίον τῆς Κυλλήνης ὀρεινὸν καλούμενον Ὀρμινα ἢ Ἰρμίνη (4). κατὰ τὸν Πausανίαν ἡ Ἰρμίνη ἦν πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ Ἄκτορος τοῦ Φόρβαντος τοῦ Λαπίθου καὶ Ἰρμίνης τῆς Ἐπειοῦ ἀφ' ἧς ὠνόμασεν ὁ Ἄκτωρ τὴν πόλιν (5). Ὁ Ὀμηρος μνημονεύει τῆς Ἰρμίνης ἐν τῷ καταλόγῳ =

Ὅσον ἐφ' Ἰρμίνῃ καὶ Μύρσινος ἐσχατόωσα (6).
Τὴν Ἰρμίναν ἀναφέρει καὶ Στέφανος ὁ Βυζάντιος (7) καὶ ὁ Πλίνιος (8). εὐρίσκεται δὲ καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ τῶν Θηβαϊκῶν.

(1) Ὀμ. Ὀδ. Α, σ. 261.—Β, σ. 328.—Στράβ. β. 8, σ. 338. (2) Δῆκ. Τ. 1, κ. 1, σ. 7. σημ. (3) Πρέλ. αὐτ. καὶ Ἰλ, Β, σ. 615. (4) Στράβ. β. 8, σ. 341. (5) Πaus. Ἠλ. Μέρ. 1. κ. 1. (6) Ὀμ. Ἰλ. Β, σ. 616.

(7) Στίφ. Βυζ. Ἰρμίνη. (8) Πλίν. Φυσ. Ἱστ. β. 4, κ. 5, 6.

* Ἡ Ἰρμίνα κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀναφερόμενα ἔκειτο, φαίνεται, παρὰ τὴν Κυλλήνην· ἀλλ' ἡ κυρίως θέσις αὐτῆς δὲν εἶναι ἀκριβῶς ἐγνωσμένη· Ὁ Ουέλλερ εὔρεν ἐν μικρᾷ ἀποστάσει ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀράξου ἐπὶ πετρώδους ἀκρωτηρίου ἀποτελοῦντος τὸν λιμένα Κουνουπέλι κυκλωπικὰ λείψανα τειχῶν ἃ ἐξέλαβεν ὡς τὰ τῆς Ἰρμίνης· ἀλλ' ἡ θέσις αὕτη πρῶτον ἀπέχει πολὺ τῆς Κυλλήνης καὶ δεύτερον κεῖται ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἠλείας.

ΛΑΣΙΩΝ, πόλις ὀχυρωτάτη καὶ ἀξιόλογος πρὸς τὰ μεθόρια τῆς Ἀρκαδίας, πλησιέστατα τῆς Πισάτιδος· ὁ Διόδωρος ὅτε μὲν τίθησιν αὐτὴν ἐν τῇ κοίλῃ Ἡλίδι (1) ὅτε δὲ ἐν τῇ Τριφυλίᾳ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Πολύβιος τάττοντες τὴν Τριφυλίαν κατὰ τὸ νότιον τοῦ Ἀλφειοῦ, δὲν καταριθμοῦσι τὸν Λασίωνα μεταξὺ τῶν Τριφυλιακῶν πόλεων, ἐξάγεται ὅτι ὁ Λασίων ἔκειτο κατὰ τὸ βόρειον τοῦ ῥηθέντος ποταμοῦ. Ὁ Ξενοφὼν διαστέλλει τοὺς κατοίκους τοῦ Λασίωνος τῶν τῆς Τριφυλίας καὶ τῶν Ἀκρωρειῶν (3), καὶ μανθάνομεν παρ' αὐτοῦ ὅτι, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τοῦ Ἄγιδος κατὰ τῆς Ἠλείας ἐπιδρομῆς, ὡς καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς μεταξὺ τῶν Ἀρκάδων καὶ τῶν Ἠλείων διενέξεως ὁ Λασίων κατὰ μὲν τὸ παλαιὸν ἦν τῶν Ἠλείων, κατ' ἐκείνην δὲ τὴν ἐποχὴν ὑπέκειτο εἰς τοὺς Ἀρκάδας (4)· μετὰ παρέλευσιν δὲ ἑκατὸν τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν ἀπὸ τῆς εἰρημένης διενέξεως βλέπομεν παρὰ τῷ Πολυβίῳ ὅτι ὁ Λασίων ἦν καὶ αὖθις φρούριον τῶν Ἠλείων (5)· ὥστε τὸ φυσικῶς ἐκ τῶν μαρτυριῶν τούτων ἐξαγόμενον συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἦν συνήθως μεταξὺ τῆς Ἠλείας καὶ τῆς

---

(1) Διόδ. Σικ. β. 14, κ. 17. (2) Αὐτ. β. 15, κ. 77. (3) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 4, κ. 2. (4) Αὐτ. β. 3, κ. 2—β. 7, κ. 4. (5) Πολύβ. β. 4, κ. 74.

Ἀρκαδίας περιμάχητος καὶ παραίτιος φιλονεικῶν καὶ συχνάκις ἐκυριεύετο ἐκατέρωθεν, καὶ ὅτι ἔκειτο πρὸς δυσμὰς τοῦ ποταμοῦ Ἐρυμάνθου, τοῦ φυσικοῦ ὁρίου μεταξὺ τῶν δύο ἐπαρχιῶν, ἐν οὐχὶ μεγάλη ἀποστάσει ἀπ' αὐτοῦ· προσέτι δὲ ὅτι ἦν ἡ πρώτη ἀπὸ τῆς Ψωφίδος Ἡλείακῃ πόλις καὶ ὅτι μικρὸν ἀπέῤῃχεν ἀπ' αὐτῆς, διότι ἅμα μαθόντες οἱ φρουροῦντες τὸν Λασίωνα ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Γ'. ἐκυρίευσεν τὴν Ψωφίδα, καὶ ἤρχετο κατ' αὐτῶν, ἐξέλειπον τὴν πόλιν (1).

* Κατὰ τὸν Λήκιον ἡ θέσις τοῦ Λασίωνος εἶναι ἡ τοῦ Λάλα ὅπερ κείμενον ἐπὶ κορυφῆς λόφου καθήκοντος εἰς τὸν Ἀλφειὸν καὶ εἰς τὸν Ἐρύμανθον εἶναι καὶ ἤδη ἐπίσης ἄξιον λόγου ὥς ἦν καὶ ὁ Λασίων (2). Οἱ κάτοικοι τοῦ Λάλα ἐπὶ τῆς Ὄθωμανικῆς ἐξουσίας ἦσαν Ἀλβανοὶ Ὄθωμανοὶ μάχιμοι, ἀνυπότακτοι καὶ δυσδάμαστοι.

Κατὰ τὸ προσάρκτιον τῆς Ἡλείας ἦν τόπος ὁχυρὸς ἐπὶ ὕψους τραχέως καὶ δυσπρόσόδου ὀνομαζόμενος ΘΑΛÁΜΑΙ, καὶ περικυκλούμενος ὑπὸ στενωπῶν δυσεμβόλων. Κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Δημητρίου ἐν τῇ Ἡλείᾳ, Ὀλυμπ. 140, 2, (219 Π. Χ.) ἠθροίσθησαν ἐν ταῖς Θαλάμαῖς καταφυγόντες πάμπολυς ὄχλος ἀνθρώπων μετὰ θρεμμάτων καὶ πλείστης ἀποσκευῆς· ἐπελθόντος δὲ αἰφνης τοῦ Φιλίππου μετὰ δυνάμεως, παρεδόθησαν εὐθὺς καὶ ἔλαβεν ἐκεῖνος πλέον ἢ πέντε χιλιάδας αἰχμαλώτων καὶ ἀποσκευὴν καὶ λείαν θρεμμάτων ἀναρίθμητον (3). — Ἀναφέρει καὶ ὁ Ξενοφῶν τὰς Θαλάμας, διηγούμενος ὅτι κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ μεταξὺ Ἀρκάδων

(1) Πολύβ. β. 4, κ. 72, 73. (2) Λήκ. Τ. 2, κ. 16, σ. 201.

(3) Πολύβ. β. 4. κ. 75.

καὶ Ἡλείων πολέμου οἱ Ἡλεῖοι ἀπῆντησαν τοὺς Πυλίους οἳ ἐπιχειρήσαντες ἐπιδρομὴν κατὰ τῶν Θαλαμῶν καὶ ἀποτυχόντες, ἐπέστρεφον ἄπρακτοι (1). — Αἱ Θαλάμαι ἔκειντο, φαίνεται, ἢ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Σκόλλιδος, ἢ κατὰ τινὰ πλευρὰν τῆς Φολόης (2).

Ἐπὶ τῆς ὀρεινῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ τῆς Ἡλίδος πρὸς τὴν Ὀλυμπίαν ἦν τόπος κατὰ μὲν τὸ ἀρχαῖον καλούμενος ἈΛΕΪΣΙΟΝ, ἐπὶ δὲ τοῦ Στράβωνος ἈΛΕΙΣΙΑΪΟΝ, πόλις ποτὲ τῆς Πισατίας· ἐνταῦθα συνῆγον κατὰ μῆνα ἀγορὰν οἱ περίοικοι (3). Ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει τὸ Ἀλείσιον Ἀλειςίου κολώνην =

Ὄφρ' ἀπὸ Βουπρασίου πολυπόρου βήσαμεν ἵππους
Πέτρης τ' Ὠλανίης καὶ Ἀλειςίου, ἐνθα κολώνη
Κέκληται (4).

ΛΙΜΕΝΕΣ.

ΚΥΛΛΗΝΗ, ἐπίνειον καὶ πόλισμα ἐπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ νοτ.-δυτικὸν τοῦ ἀκρωτ. Ἀράξου καὶ τὸ βορ.-ἀνατολικὸν τοῦ ἀκρωτ. Χελωνάτα, ἀπέχον τῆς Ἡλίδος 120 σταδίου (5). ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει τὴν Κυλλήνην ὡς πόλισμα κατοικούμενον =

Πουλυδάμας δ' ὦγον Κυλλήνιον ἐξενάριξε (6).

Ἡ Κυλλήνη παρείχεν ἐπιτήδειον ὀρμητήριον τοῖς πλωϊζομένοις. ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τινος ἀνδρὸς Ἀρκάδος. Ἦσαν δὲ ἐν αὐτῇ τρεῖς ναοὶ, Ἀσκληπιοῦ, Ἀφροδίτης καὶ Ἑρμοῦ (7). τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἦν θαυμαστὸν ξόανον ἐλεφάντινον, ἀφιέρωμα τοῦ Κολώτου (8), τὸ δὲ τοῦ Ἑρμοῦ δν

(1) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 7, κ. 4. (2) Δῆκ. Τ. 2, κ. 16, σ. 204.

(3) Στράβ. β. 8, σ. 341. (4) Ὅμ. Ἰλ. Δ, ς. 756 κλ. (5) Στράβ. β. 8, σ. 337. — Πaus. Ἡλ. κ. 26. (6) Ὅμ, Ἰλ. Ο, ς. 518.

(7) Paus. αὐτ. (8) Στράβ. αὐτ.

περισσῶς ἐσέβοντο ἦν ὀρθὸν αἰδοῖον ἐπὶ τοῦ βήθρου (1). ὁ Πausanίας ἀποσιωπᾷ τὸ ὑπὸ τοῦ Σράδωνος μνημονευόμενον ἐλεφάντινον ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὅπερ ὡς κείμενον πλησίον τῆς θαλάσσης ἐκλάπη ἴσως ὑπὸ τινος Ῥωμαίου κατὰ τὸ μεταξὺ τῶν δύο τούτων συγγραφέων μεταίχμιον. — Κατὰ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου Μεσσηνιακοῦ πολέμου καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Εἵρας οἱ Πύλιοι καὶ οἱ Μοθωναῖοι καὶ ὅσοι ᾤκουν τὰ παραθαλάσσια ἤλθον εἰς τὴν Κυλλήνην· προσετέθησαν δὲ ὕστερον κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ἀριστομέλους καὶ πάντες οἱ Μεσσήνιοι ὅσοι ἠθέλησαν ἢ ὅσοι ἐδυνήθησαν, καὶ διελθόντες ἑνα-χειμῶνα ἐν τῇ Κυλλήνῃ ἔνθα ἐφιλοφρονήθησαν ὑπὸ τῶν Ἡλείων, ἀνεχώρησαν διὰ τὴν Ζάγκλην τῆς Σικελίας (2). — Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Κερκυραῖοι ἀπαρεμποδίστως εἶλον καὶ ἐπυρπόλησαν τὴν Κυλλήνην (3). ἀποκατέστη δὲ καὶ αὖθις μετὰ ταῦτα καὶ συχνάκις ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν ὡς τὸ μόνον ἐπίνειον τῆς Ἰλίδος· ὠχυρώθη δὲ καὶ τοσοῦτον μετὰ καιρὸν ὥστε ὑπέμεινε καὶ πολιορκίαν ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου (4).

* Ἐπὶ τῶν Ἐνετῶν ὑπῆρξε πλησίον τῆς Κυλλήνης πόλις καλουμένη Κιαρέντσα, πρωτεύουσα δουκάτου τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος· ὁ λιμὴν δὲ ἔκτοτε διατήρησε μέχρι τοῦδε τὴν ὀνομασίαν Κιαρέντσα ἦν ἤδη κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Κορυνέλλου πεπληρωμένος ἐξ ἄμμου καὶ ἀνεπίδεκτος πλοίων (5). Ἐπὶ τοῦ ἐπάνωθεν τοῦ λιμένος λόφου ὑπάρχει φρούριον Ἐνετικὸν πεπαλαιωμένον, ὑπὸ μὲν τῶν Ἐνετῶν Καζέλ-Γορνέζε, ὑπὸ δὲ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων Κλεμούτσι καλούμενον.

---

(1) Πaus. Ἠλ. κ, 26. (2) Πaus. Μεσσ. κ. 23. (3) Θεουκυδ. β. 1, κ. 30. (4) Διόγ. Σικ. β. 19, κ. 66, 87. (5) Κορυνέλλ. Μέρ. 2, σ. 46.

Τὸ Κλεμούτσι φρουρούμενον ὑπὸ τοῦ δευτέρου υἱοῦ τοῦ Σισίνη Μιχαήλ ἐβιάσθη ἐκ δίψης καὶ ἄλλων στερήσεων νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν Αἰγύπτιον Ἰβραχίμ· πασᾶν τῇ 5 Μαΐου 1827. Εἰς Κυλλήνην ὑπάρχει σταθμὴς ὑγειονομικὸς καὶ τελωνεῖον καὶ ἐπιστάσις λιμένος.

ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΗΛΕΙΑΣ (ΠΙΣΑΤΙΣ).

ΠΙΣΑΤΙΣ ἢ ΠΙΣΑΪΑ. Τὸ τμήμα τοῦτο τῆς Ἡλείας ἔξετείνετο πέραν τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ ὠρίζετο κατ' ἄρκτον ὑπὸ τῆς κοίτης Ἥλιδος διὰ τοῦ ἀκρωτ. Ἰχθύος, κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Τριφυλίας διὰ τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ τῆς χώρας τῆς Μακιστίας, κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Ἀρκαδίας διὰ τοῦ ποτ. Διάγοντος καὶ κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Ἐν τῇ Πισάτιδι περιείχετο ἡ χώρα τῆς Ὀλυμπίας ἔνθα ἦν τὸ μαντεῖον καὶ ὁ περιβόητος ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ ἔνθα ἐτελοῦντο οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες. — Ἡ Πισάτις κατέστη ὀνομαστοτάτη καὶ διὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας καὶ διὰ τοὺς δυνατωτάτους αὐτῆς βασιλεῖς· πρῶτος αὐτῶν ἦν ὁ Οἰνόμαος, υἱὸς τοῦ Ἀλξίωνος, ἡ, κατὰ τοὺς ποιητὰς καὶ κατὰ τὴν γνώμην τῶν πολλῶν, τοῦ Ἄρεως· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Οἰνομάου, παρέλαβε τὴν ἀρχὴν τῆς Πισαΐας ὁ ἐκ τῆς Ἀσίας διαβὰς Λυδὸς Πέλοψ, ὃς ἀπέτεμεν ἐκ τῆς χώρας τοῦ Ἐπειοῦ καὶ ἐκυρίευσεν τὴν Ὀλυμπίαν οὔσαν ὄμορον τῆς Πισαΐας (1), καὶ καταστάς κατὰ πρῶτον ἐνταῦθα, ἐξέτεινε μετὰ ταῦτα τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ πλείστου τῆς ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθείσης Πελοποννήσου (2). Ἐβασίλευσε δὲ ἐν τῇ Πισαίᾳ καὶ ὁ Σαλμωνεὺς (3) ἐξ οὗ ὠνομάσθη ἡ πόλις Σαλ-

---

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 1. (2) Διόδ. Σικ. β. 4, κ. 73. (3) Στράβ. β. 8, σ. 356.

μώνη καὶ ἐξέβαλε τῆς βασιλείας τῶν Πισατῶν τὸν Αἰτωλὸν
 ὃς μεταβὰς ἐκ τῆς Ἡλείας εἰς τὴν Αἰτωλίαν, ὠνόμασε τὸν
 τόπον ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ συνόκισε τὰς ἐκεῖσε πόλεις (1). — Οἱ
 Πισαῖοι ἐφείλκυσαν αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτοὺς συμφορὰν, μισηθέντες
 ὑπὸ τῶν Ἡλείων, διότι ἔπασχον νὰ ἀναλάβωσιν αὐτοὶ τὴν
 ἀγωνοθεσίαν τῶν Ὀλυμπίων ἀντὶ τῶν Ἡλείων· καὶ κατὰ τὴν
 ὀγδόην Ὀλυμπιάδα ἐπαγαγόντες τὸν Ἀργεῖον Φεῖδωνα, τὸν
 ὑβριστικώτατον πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι τυράννων, ἔθεσαν
 μετ' αὐτοῦ τὸν ἀγῶνα. Κατὰ δὲ τὴν τριακοστὴν τετάρτην
 Ὀλυμπιάδα οἱ Πισαῖοι καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Πανταλέων
 ὁ Ὀμφαλίωτος ἀθροίσαντες στρατὸν, ἐτέλεσαν τὰ Ὀλύμπια
 ἀντὶ τῶν Ἡλείων. Τὰς δύο ταύτας Ὀλυμπιάδας, ὥς καὶ τὴν
 ἑκατοστὴν τετάρτην τεθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων, ὠνόμασαν
 οἱ Ἡλεῖοι Ἀνολυμπιάδας καὶ οὐδὲ ἔγραψαν αὐτάς ἐν τῷ κατα-
 λόγῳ τῶν Ὀλυμπιάδων. Κατὰ δὲ τὴν τεσσαρακοστὴν ὀγδόην
 Ὀλυμπιάδα, ἐπειδὴ Δαμοφῶν ὁ Πανταλέοντος ἔδωκεν ὑπό-
 νοιαν τοῖς Ἡλείοις ὥς τρέφων σκηποὺς κατ' αὐτῶν, εἰσέ-
 βαλον οἱ Ἡλεῖοι μετὰ στρατεύματος εἰς τὴν Πισαίαν· ἀλλ'
 ὁ Δαμοφῶν διὰ δεήσεων καὶ ὀρκῶν ἐπεισεν αὐτοὺς νὰ ἀπέλ-
 θωσιν ἄπρακτοι. Βασιλεύσαντος δὲ τοῦ ἄλλου υἱοῦ τοῦ
 Πανταλέοντος Πύρρου μετὰ τὸν ἀδελφὸν Δαμοφῶντα, οἱ
 Πισαῖοι αὐτοκινήτως ἐκήρυξαν πόλεμον κατὰ τῶν Ἡλείων·
 συναπέστησαν δὲ τοῖς Πισαίοις ἀπὸ τῶν Ἡλείων ἐκ μὲν τῆς
 Τριφυλίας οἱ Μακίστιοι καὶ οἱ Σκιλλούντιοι, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων
 περιοίκων οἱ Δυσπόντιοι οἵτινες ἦσαν οἰκειότατοι τῶν Πι-
 σαίων καὶ ἔλεγον ὅτι οἰκιστῆς αὐτῶν ἐγένετο Δυσποντεὺς
 ὁ Οἰνομάου. Ἡττηθέντες δὲ οἱ Πισαῖοι ἐξεβλήθησαν ὑπὸ
 τῶν Ἡλείων καὶ αὐτοὶ καὶ ὅσοι μετέσχον τοῦ πολέμου (2).

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 857. (2) Πaus. Ἡλ. Μέρ. 2, κ. 22.

καὶ ὑπειάγη μὲν τότε ὁ τόπος τῇ Ἠλείᾳ καὶ συνηνώθη μετ' αὐτῆς, ἀλλ' ἐλέγετο ἄρτι καὶ μετὰ ταῦτα Πισάτις ἢ Πισαία καὶ οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν Πισᾶται ἢ Πισαῖοι.

ΟΡΗ.

ΚΡΟΝΙΟΝ· ἔκειτο παρὰ τὴν Ἄλτιν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ὄχθον ἐφ' οὗ ἦσαν οἱ θησαυροί. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Κρονίου οἱ Βασίλαι καλούμενοι ἔθυσον τῷ Κρόνῳ κατὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν, κατὰ τὸν μῆνα τὸν ὑπὸ τῶν Ἠλείων ὀνομαζόμενον Ἐλάφιον. Κατὰ δὲ τὰ πρὸς ἄρκτον πέρατα τοῦ ὄρους, μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν θησαυρῶν ἦν ναὸς Εἰλειθυίας καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἐτιμάτο ὁ Σωσίπολις, θεὸς ἐπιχώριος τῶν Ἠλείων (1). Τὸ ὄρος τοῦτο ἔκειτο παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀλφειὸν, καὶ ἀνέκαθεν μὲν ὠνομάζετο Κτουρον· ἐμυθιεύετο δὲ ὅτι ὁ Κρόνος φεύγων τὰς ἀπειλὰς τοῦ Διὸς, ἦλθεν ἐνταῦθα, καὶ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μειωνόμασε τὸ ὄρος Κρόνιον (2). — Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ μεταξὺ Ἠλείων καὶ Ἀρκάδων πολέμου, ὅτε διέκοπη ἡ 104 Ὀλυμπιάς (64 Π. Χ), οἱ Ἀρκάδες τρέψαντες τοὺς Ἠλείους καὶ κυριεύσαντες τὰς πόλεις τῶν Ἀκρωρίων, ἦλθον εἰς Ὀλυμπίαν καὶ περισταυρώσαντες ἐφρούρουν τὸ Κρόνιον (3).

Λ Κ Ρ Ω Τ Η Ρ Ι Α.

ΙΧΘΥΣ· τὸ ἀκρωτήριον νῦν τε καί τεκε ἄντικρυ τῆς Ζηκύνθου· εἶναι δὲ περὶ ἑξήκοντα καὶ περὶ ἑξήκοντα μέτρων εἰς τὴν θάλασσαν ἀπ' ἀρκτοῦ πρὸς μεσημβρίαν. ἔχει σχῆμα χερσινέσιον ἐντυμμένη μετὰ τῆς κυρίας στεφάνης δ' ἰσχυρῆς, καὶ ὑπὲρ τὸν ἰσχυρὸν τῆς στεφάνης πρὸς τὴν θάλασσαν ὑψαίνεται λόφος κυνοειδής·

1) Πάρος. Ἡ. v. 20. 2) Πάρος. Ἡ. v. 20. 3) Στράβ. Ἠλ. v. 4.

Ὁ ἰχθύς κεῖται κατὰ τὸ νότιον τοῦ ἀκρωτ. Χελωνάτα· τὸ δὲ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀκρωτηρίων διάστημα ἀποτελεῖ τὸν κόλπον Χελωνίτην. Εἶναι δὲ ὁ ἰχθύς καὶ τὸ κατὰ βορρᾶν πέρας τοῦ Κυπαρισσίου κόλπου, καὶ κατὰ τινὰς τὸ ὄριον μεταξὺ τῆς Πισάτιδος καὶ τῆς Κοίλης Ἡλίδος. Πλησίον τοῦ ἰχθύος πρὸς βορρᾶν ὑπάρχει ἕτερον μικρὸν ἀκρωτήριο Φειά.

* Κατάκωλον· ἐνταῖθα ὑπάρχει φυλακεῖον ὑγειονομικόν.

ΦΕΙΑ, μικρὸν ἀκρωτήριο βορειότερόν τι τοῦ ἰχθύος, καὶ ἐπ' αὐτοῦ πολίχνη Φειά μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου =

Φειᾶς παρ τεύχεσιν, Ἰαρδάνου ἀμφὶ ῥέεθρα (1).

καὶ πλησίον τῆς πολίχνης ποτάμιον Ἰαρδάνης. Κατὰ τινὰς ἡ Φειά ἦν ἡ ἀρχὴ τῆς Πισάτιδος. Πρὸ τῆς Φειᾶς ἔκειτο νησίον καὶ λιμὴν ἐξ οὗ τὸ ἐγγύτατον πρὸς τὴν Ὀλυμπίαν διὰ θαλάσσης διάστημα ἦν 120 σταδ. (2). Ὁ Στράβων λέγει ὅτι κατὰ τινὰς, τὸ ἀνωτέρω ἔπος τοῦ Ὀμήρου εἶναι ἐσφαλμένον, ὥς καὶ τὰ πρὸ αὐτοῦ δύο, διότι ἡ μεταξὺ Ἀρκάδων καὶ Πυλίων ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ μνημονευομένη μάχη συνεκροτήθη παρὰ τὴν πλησίον τοῦ Λεπρέου πόλιν Χάαν, παρ' ἣν ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Ἀκίδων, παρὰ τὸν τάφον τοῦ Ἰαρδάνου, καὶ οὐχὶ παρὰ τὴν Φειάν οὐδὲ παρὰ τὸν Κελάδοντα. Ὅθεν ὅτι τὰ ἔπη =

Ἡβῶμ', ὥς ὅτ' ἐπ' ὠκυρόῳ Κελάδοντι μάχοντο

Ἀγρόμενοι Πύλιοί τε καὶ Ἀρκάδες ἐγχεσίμωροι

Φειᾶς παρ τεύχεσιν . . . . .

ἀναγνωστέα οὕτως =

Ἡβῶμ' ὥς ὅτ' ἐπ' ὠκυρόῳ Ἀκίδαντι μάχοντο

. . . . .

Χάας παρ τεύχεσιν . . . . . (3).

---

(1) Ὀμ. Ἰλ. Ν, ε. 135. (2) Στράβ. β. 8, 342, 343, (3) Αὐτ. σ. 348.

Ἡ Φειὰ καὶ ὁ λιμὴν αὐτῆς ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ὡς διηγεῖται ὅτι τῷ πρώτῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἄραντες ἐκ Μεθώνης, καὶ παραπλέοντες τὴν Ἡλείαν, προσωρμίσθησαν εἰς Φειάν· καταπνεύσαντος δὲ μεγάλου ἀνέμου, χειμαζόμενοι εἰς ἀλίμενον τόπον, οἱ μὲν πολλοὶ ἐπέβησαν τῶν πλοίων καὶ περιέπλεον τὸ ἀκρωτήριον τὸ καλούμενον Ἰχθῦν πρὸς τὸν ἐν Φειᾷ λιμένα· οἱ δὲ Μεσσήνιοι εἶλον τὴν Φειάν ἣν ἐξέλειπον ὕστερον, ἐπιβάντες τῶν πλοίων (1). Τὸ δὲ ἔμπροσθεν τοῦ λιμένους νησίον ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ Πολυβίου Φειάς (2).

* Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑπεράνω τοῦ χερσονησοειδοῦς ἀκρωτηρίου Κατακώλου ὑψουμένου καὶ εἰς τὸν λιμένα τῆς Φειᾶς ἐπικειμένου λόφου εὐρέθησαν ἐρείπια φρουρίου τοῦ Μεσαιῶνος ἐπὶ λειψάνων τειχῶν Ἑλληνικῶν ἃ εἰσὶν ἀναμφιβόλως τὰ τῆς πολίχνης Φειᾶς· τὸ κατερειπωμένον φρούριον ὀνομάζεται Ποντικόκαστρον· πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν αὐτοῦ ὑπάρχει λιμὴν σκεπόμενος μὲν καλῶς ὑπὸ τοῦ ἀκρ. Κατακώλου, ἀλλὰ πάνυ ἐκτεταμένος καὶ ἀνακεπταμένος· ὁ δὲ λιμὴν τῆς Φειᾶς εἶναι μικρὸν ἀγκυραβόλιον κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου τοῦ Ποντικοκάστρου πρὸς δυσμὰς (3).

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ἈΛΦΕΙΟΣ, εἰς τῶν μεγάλων ποταμῶν τῆς Πελοποννήσου. Κατὰ τὸν Στράβωνα πληγάζει παρὰ τὴν τῆς Μεγαλοπολίτιδος (ἐν Ἀρκαδίᾳ) κώμην Ἀσέαν ἣτις ἔχει δύο πηγὰς πλησίον ἀλλήλων ἐξ ὧν ρέουσιν οἱ ποταμοὶ Εὐρώτας καὶ Ἀλφειός· βυθιζόμενοι δὲ ἀμφοτέρω ὑπὸ γῆν ἐπὶ διάστημα

---

(1) Θουκυδ. β. 2, κ. 25. (2) Πολύβ. β. 4, κ. 9. (3) Δήλ. Γ. 2, κ. 16, σ. 192.

πολλῶν σταδίων, ἀναφαίνονται αὖθις, καὶ τότε ὁ μὲν Εὐρώτας κατὰγεται εἰς τὴν Λακωνικὴν, ὁ δὲ Ἀλφειὸς παραλαμβάνων τὸν Κελάδοντα καὶ τὸν Ἐρύμανθον καὶ ἄλλους ἀσημοτέρους ποταμοὺς, καὶ καταρρέων διὰ τῆς Φρίξης καὶ τῆς Πισάτιδος καὶ τῆς Τριφυλίας, ἐκπίπτει ἐπὶ τὴν Σικελικὴν θάλασσαν παρὰ τὴν Ὀλυμπίαν μεταξὺ Φειᾶς καὶ Πιτάνης· ἀπέχουσι δὲ αἱ ἐκβολαὶ αὐτοῦ τοῦ μὲν ἀκρωτηρίου Χελωνάτου 280 στάδια = 14 ὥρας, τοῦ δὲ ἀκρ. Ἀράξου 540 = 27 ὥρ. Πλησίον τῶν ἐκβολῶν ἦν ἄλσος Ἀρτέμιδος Ἀλφειονίας ἢ Ἀλφειούσης (ἐπειδὴ διττῶς ἐλέγετο) ἀπέχον 80 στάδια τῆς Ὀλυμπίας· πᾶσα δὲ ἡ περίξ γῆ ἐκ τῆς εὐϋδρίας ἦν πλήρης Ἀρτεμισίων καὶ Ἀφροδισίων καὶ Νυμφαίων ἀνθῶν εἰς διάφορα ἄλση· κατὰ δὲ τὰς ὁδοὺς ἦσαν Ἑρμεῖα πολλὰ καὶ κατὰ τὰς ὁχθὰς Ποσεΐδεια. Ἐντὸς δὲ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀλφειονίας ἦσαν εἰκόνες γραφεῖσαι ὑπὸ τοῦ Κλεάνθους καὶ τοῦ Ἀρήγοντος, ἀνδρῶν Κορινθίων· καὶ τοῦ μὲν πρώτου αἱ εἰκόνες παρίστων τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας, καὶ τὴν γέννησιν τῆς Ἀθηνᾶς, τοῦ δὲ δευτέρου τὴν Ἄρτεμιν ἐπὶ γρυπὸς τεχνικώτατα ἐξεικονισμένου (1). — Κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν ὁ Ἀλφειὸς ὅς ἀπετέλει τὸ ὄριον τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Τεγεατῶν εἶχε τὰς πηγὰς αὐτοῦ εἰς Φυλάκην καὶ ἐκεῖ πλησίον κατήρχοντο εἰς αὐτὸν καὶ ἄλλα ὕδατα ἀπὸ πηγῶν οὐ μεγάλων μὲν ἀλλὰ πολλῶν, ὅθεν καὶ ὁ τόπος ὠνομάζετο Σύμβολα. Ἐφαίνετο δὲ ὁ Ἀλφειὸς ἔχων φύσιν τινὰ ἰδιαιτέραν, διάφορον τῆς τῶν ἄλλων ποταμῶν, διότι ἠφανίζετο πολλάκις ἐντὸς τῆς γῆς καὶ πάλιν ἀνεφαίνετο· ὥστε ἀφ' οὗ προήρχετο ἐκ τῆς Φυλάκης καὶ τῶν Συμβόλων, ἐβυθίζετο εἰς τὸ πεδίον τὸ Τεγεατικὸν καὶ ἀνατέλλων εἰς

(1) Στράβ. β. 8, σ. 348.

τὴν Ἀσέαν καὶ μιγνύμενος μετὰ τοῦ Εὐρώτα, κατήρχετο ὑπὸ γῆν ἐκ δευτέρου· ἀναφαινόμενος δὲ αὖθις κατὰ τὸ μέρος ὃ ὠνόμαζον οἱ Ἀρκάδες Πηγὰς, καὶ ἐξερχόμενος κατὰ τὴν γῆν τὴν Πισαίαν καὶ τὴν Ὀλυμπίαν, ἐξέδιδεν εἰς τὴν θάλασσαν ἄνωθεν τῆς Κυλλήνης, τοῦ ἐπινείου τῶν Ἡλείων (1)· ἀλλαχοῦ δὲ λέγει ὁ αὐτὸς ὅτι ἐξέδιδε κατὰ τὴν Ὀλυμπίαν πολυπληθὴς καὶ τερπνότατος, διότι ἔρρεον εἰς αὐτὸν καὶ ἄλλοι ποταμοὶ λόγου ἄξιοι, ὥς ἐκ μὲν τῆς Ἀρκαδίας ὁ Ἐλισσῶν, ὁ Βρενθεάτης, ὁ Γορτύνιος, ὁ Βουφαγὸς, ὁ Δάδων καὶ ὁ Ἐρύμανθος, ἐκ δὲ τῆς Ἡλείας ὁ Κλαδέος (2). — Ἐμυθεύετο δὲ ὅτι ὁ Ἀλφειὸς ὦν ποτὲ ἄνθρωπος κυνηγὸς, ἠράσθη τῆς Ἀρεθούσης, κυνηγετούσης καὶ αὐτῆς. Οὐκ ἀρεσκομένη δὲ αὕτη εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐπεραιώθη εἰς τὴν κατὰ τὰς Συρακούσας νῆσον Ὀρτυγίαν ὅπου μετεβλήθη εἰς πηγὴν, καὶ τότε καὶ ὁ Ἀλφειὸς μετεμορφώθη εἰς ποταμὸν καὶ διερχόμενος διὰ μέσου τῆς θαλάσσης, μιγνύει τὸ ὕδωρ αὐτοῦ μετὰ τῆς πηγῆς Ἀρεθούσης. Ὁ Πausanίας πιστεύει, λέγει, τὴν μίξιν ταύτην τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ μετὰ τῆς πηγῆς ὡς βεβαιουμένην ὑπὸ τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος ὃς ἀποστέλλων τὸν Κορίνθιον Ἀρχίαν εἰς οἰκισμὸν τῶν Συρακουσῶν, εἶπε τὰ ἐξῆς ἔπη =

Ὀρτυγία τις κεῖται ἐν ἡεροειδέϊ πόντῳ

Ἴρινακίης καθύπερθεν, ἔν' Ἀλφειοῦ στόμα βλίζει,

Μισγόμενον πηγαῖς εὐριπείης Ἀρεθούσης (3).

Ἀναφέρει δὲ καὶ ὁ Στράβων τὴν δοξαν ταύτην περὶ τῆς διὰ τοῦ πελάγους ὑπὸ γῆν διαθέσεως τοῦ Ἀλφειοῦ πρὸς τὴν Ἀρέθουσαν, ἐπιφέρων καὶ τὸ τοῦ Πινδάρου =

Ἄμπνευσμα σεμνὸν Ἀλφειοῦ

Κλυναῖν Συρακουσαῖν θάλος Ὀρτυγία·

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 54. (2) Πaus. Ἠλ. κ. 7. (3) Αὐτ.

ἀλλὰ θεωρεῖ τὸ πρᾶγμα ὡς πάντῃ ἀδύνατον καὶ μυθῶδες (1). λέγει δὲ ὁ αὐτὸς καὶ ἄλλο τι μυθεύμενον περὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου· ὅτι ἂν προσδιορίζοντες ὀνομαστὶ στεφάνους δι' ἐκάτερον τῶν δύο ποταμῶν, τοῦ Εὐρώτα καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ, ἔρριπτον αὐτοὺς εἰς τὸ κοινὸν ῥεῦμα, ἀνεφαίνετο κατὰ τὸν προσδιορισμὸν ἐν τῷ οἰκαίῳ ποταμῷ ἐκάτερος (2). — Ὁ Ἀλφειὸς ὠνομάσθη, ὡς λέγουσιν, οὕτω, διότι ἐνομίζετο ὅτι εἶχε τὴν ιδιότητα νὰ θεραπεύῃ τοὺς ἀλφούς (λευκὰς κηλίδας ἐπὶ τοῦ δέρματος καὶ κυρίως ἐπὶ τοῦ προσώπου) (3). — Ἐν Ἠλείᾳ ἐκτὸς τῆς πανηγύρεως τῆς Ὀλυμπίας, ἔθυον οἱ ἰδιῶται καὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν τῷ Διὶ, καὶ ἐκόμιζον τὴν τέφραν εἰς τὸ πρυτανεῖον· οἱ δὲ μάντις ἐκκομίζοντες αὐτὴν ἀνὰ πᾶν ἔτος κατὰ τὴν 19 τοῦ ἐλαφίου μηνός, καὶ συμφύροντες τῷ ὕδατι τοῦ Ἀλφειοῦ, ἔχριον δι' αὐτῆς τὸν βωμὸν, δοξάζοντες ὅτι δι' οὐδενὸς ἄλλου ὕδατος καθίστατο ἡ τέφρα πηλός· διὸ καὶ ὁ Ζεὺς, ὡς ἐνόμιζον, ἡγάπα τὸν Ἀλφειὸν ὑπὲρ πάντα ἄλλον ποταμὸν (4). — Περὶ τῶν πηγῶν καὶ τοῦ δρόμου τοῦ Ἀλφειοῦ ὁ Πausανίας ἀλλαχοῦ ἐκφράζεται οὕτως. — Ἐν ἀποστάσει περίπου πέντε σταδίων ἀπὸ τῆς Ἀσέας, ὀλίγον μακρὰν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ, εὐρίσκεται ἡ πηγὴ τοῦ Ἀλφειοῦ· ἡ δὲ τοῦ Εὐρώτα παρ' αὐτὴν τὴν ὁδὸν· καὶ πρὸς μὲν τὴν πηγὴν τοῦ Ἀλφειοῦ ὑπάρχει ναὸς τῆς μητρὸς τῶν θεῶν (τῆς Φέας) ἀνόροφος καὶ δύο λέοντες μαρμάρινοι· τὸ δὲ ὕδωρ τοῦ Εὐρώτα συμμίγνυται μετὰ τοῦ Ἀλφειοῦ, καὶ οὕτω πρυθαίνουσι διὰ κοινοῦ ῥεύματος ἐπὶ εἴκοσι περίπου σταδίοις· κατελθόντες δὲ εἰς χάσμα, ὃ μὲν Εὐρώτας ἀνέρχεται αὐθις ἐν τῇ γῇ τῶν Λακεδαιμονίων,

(1) Στράβ. β. 6, σ. 270, 271. (2) Αὐτ. σ. 275. (3) Αὐτ. β. 8, σ. 347. (4) Πaus. Ἠλ. κ. 13.

ὁ δὲ Ἀλφειὸς ἐν ταῖς Πηγαῖς τῆς Μεγαλοπολίτιδος (1). — Ἐν τῇ πόλει Λετρίνοις ἦν ναὸς καὶ ἄγαλμα Ἀρτέμιδος Ἀλφειαίας (2). — Ἐπὶ τοῦ αἵτου τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διὸς, κατὰ τὸ στενώτατον μέρος, παρίστατο πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ὁ Ἀλφειὸς (3). — Κατὰ τὸν αὐτὸν ναὸν ἔθυον τῷ Ἀλφειῷ καὶ τῇ Ἀρτέμιδι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ (4). Εἶχε δὲ καὶ ἄλλον βωμὸν αὐτόθι ὁ Ἀλφειὸς πλησίον τοῦ βωμοῦ τοῦ Ἡφαίστου (5).

* Ἀλφειὸς, κοιν. Ρουφιᾶς· τὸ σημεῖον καθ' ὃ ὁ Ἀλφειὸς συνενοῦται μετὰ τοῦ Λάδωνος ἔχει ὕψος 72 μέτρ. γαλλ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης κατὰ τὰς νεωτάτας καταμετρήσεις. Κατὰ δὲ τὴν εἰς τὴν Πισάτιδα εἰσβολὴν αὐτοῦ ἔχει πλάτος περίπου 180 ποδῶν, ὅσον καὶ ὁ παρὰ τὴν Ρώμην Τίβερις, βάθος δὲ οὐ πλέον τῶν 5 ποδῶν (6).

ΚΛΑΔΕΟΣ, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Φολόης ἐντὸς τῆς Ἠλειακῆς χώρας καὶ συμμιγνύμενος μετὰ τοῦ Ἀλφειοῦ παρὰ τὴν Ὀλυμπίαν (7). Παρὰ τὴν πρὸς δυσμὰς ὄχθην τοῦ Κλαδέου ἦν μνημεῖον τῶν κατὰ τὴν ἐν τῇ Ἄλτει μάχην πεσόντων Ἀρκάδων, καὶ ὁ τάφος τοῦ Οἰνομάου δὲ ἦν χῶμα γῆς περιτετειχισμένον· καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ ἐσώζοντο ἐπὶ τοῦ Πausανίου ἐρείπια τῶν ἵπποστασίων τοῦ Οἰνομάου (8). — Οἱ Ἠλεῖοι μετὰ τὸν Ἀλφειὸν ἐτίμων τὸν Κλαδέον ὑπὲρ πάντας τοὺς ποταμούς (9). — Ἐν τῇ Ἄλτει ὀπισθεν τοῦ Ἡραίου ἦσαν βωμοὶ τοῦ Κλαδέου ποταμοῦ καὶ τῆς Ἀρτέμιδος (10)· ὁ Κλαδέος ἀπετέλει τὸ πρὸς δυσμὰς ὄριον τῆς Ἄλτειος (11).

ΛΕΥΚΥΑΝΙΑΣ, κατερχόμενος ἐκ τοῦ ὄρους Φολόης καὶ

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 44. (2) Πaus. Ἠλ. Μέρ. 2, κ. 22. — Ἰδε Λετρίνοι. (3) Πaus. Ἠλ. κ. 10, (4) Αὐτ. κ. 14. (5) Αὐτ. (6) Ἰδ. Κούρτ. T. B. σ. 49. (7) Πaus. Ἠλ. κ. 7. (8) Αὐτ. κ. 20, 21. (9) Αὐτ. κ. 10. (10) Αὐτ. κ. 15. (11) Πινδάρ. Ὀλυμπ. 1, σ. 148.

ἐκδιδοὺς εἰς τὸν Ἀλφειόν. Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ τούτου ἦν ναὸς Διονύσου Λευκυανίτου, οὐ πόρρω τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τοῦ ἐπιλεγομένου Δημινέτου ἀπὸ τοῦ ἀνεγείραντος, καὶ κειμένου ἐπὶ τόπου ὑψηλοῦ παρὰ τὸν Ἀλφειόν (1).

ἈΡΠΙΝΝΑΪΗΣ, μικρὸς ποταμὸς ῥέων παρὰ τὴν πόλιν Ἀρπίνναν· μικρὸν ἀπ' αὐτοῦ ἔρρεεν ἕτερος ποταμὸς Παρθενίας (2).

ΠΑΡΘΕΝΙΔΑΣ, μικρὸς ποταμὸς ῥέων ὀλίγον τι ἀνατολικώτερον τοῦ ποταμοῦ Ἀρπιννάτου καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὸν Ἀλφειόν, μικρὸν ἀπὸ τῆς πόλεως Φρίξης. Παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἦν ὁ τάφος τῶν ἵππων τοῦ Μάρμακος, τοῦ πρώτου τῶν μνηστήρων τῆς Ἰπποδαμείας καὶ πρώτου θανατωθέντος ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς Οἰνομάου· ὠνομάζοντο δὲ αἱ ἵπποι τοῦ Μάρμακος Παρθενία καὶ Ἐρίφα, καὶ ὁ Οἰνόμαος ἐπικατασφάξας αὐτὰς ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Μάρμακος, ἐπέτρεψε νὰ ταφῶσι καὶ αὗται· ἀπὸ δὲ τῆς μιᾶς τῶν ἵππων ὠνομάσθη καὶ ὁ ποταμὸς Παρθενίας (3).

ἘΝΙΠΕΥΣ, πηγάζων ἐκ τῆς κρήνης τῆς παρὰ τὴν πόλιν Σαλμώνην καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὸν Ἀλφειόν· ἐπὶ τοῦ Στράβωνος ἐκαλεῖτο Βαρνίχιος. Ἐμυθεύετο ὅτι ἡράσθη τοῦ Ἐνιπέως ἡ Τυρὼ ἧς ὁ πατήρ Σαλμωνεὺς ἐβασίλευσεν ἐνταῦθα (4).

ΚΥΘΗΡΟΣ κατὰ τὸν Πausανίαν, ἢ ΚΥΘΗΡΙΟΣ κατὰ τὸν Στράβωνα, ῥέων παρὰ τὴν πόλιν Ἡράκλειαν (5).

ΔΙΑΓΩΝ, ῥέων ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὸν Ἀλφειόν καταντικρὺ τοῦ ποταμοῦ Ἐρυμάνθου, παρὰ τὴν σειρὰν τῶν λόφων τὴν καλουμένην Δειρὰς τοῦ Σαύρου· ὁ Διάγων ἀπετέλει τὸ μεταξὺ Πισάτιδος καὶ Ἀρκადίας ὄριον (6).

---

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 21. (2) Αὐτ. (3) Αὐτ. (4) Στράβ. β. 8, σ. 356.

(5) Αὐτ. — Πaus. Ἡλ. κ. 22. (6) Πaus. Ἡλ. κ. 21.

ΙΑΡΔΑΝΗΣ, ποταμός μικρός ρέων παρά τὴν πολίχνην Φειάν, ὡς καὶ ὁ Ὅμηρος λέγει =

Φειᾶς παρ' τείχεσιν, Ἰαρδάνου ἀμφὶ ῥέεθρα (1).

ΠΟΛΕΙΣ.

ΠΙΣΑ· ἡ ὑπαρξίς τῆς πόλεως ταύτης ἀμφιβάλλεται· ὁ Στράβων λέγει ὅτι ὑπῆρχε κρήνη λεγομένη Πίσα, ὅπερ ἐσήμαινε πίστραν δηλαδή ποτίστραν, καὶ κατὰ τινὰς ἀπὸ τῆς κρήνης ὠνομάσθη ἡ πόλις Πίσα ἰδρυμένη ἐφ' ὕψους, μεταξὺ δύο ὀρέων Ὀσσης καὶ Ὀλύμπου, ὁμωνύμων τῶν ἐν τῇ Θετταλίᾳ· κατ' ἄλλους δὲ πάλιν ὅτι οὐδεμία ὑπῆρχε πόλις Πίσα, διότι ἡ Πισάτις συνέκειτο ἐξ ὀκτῶ πόλεων ὧν οὐδεμία ἦν καλουμένη Πίσα, καὶ ὅτι κρήνη μόνον ὑπῆρχε Πίσα ἢ τότε ἐλέγετο Βῖσα καὶ ἔκειτο πλησίον τῆς πόλεως Κυκησίου, τῆς μεγίστης τῶν ὀκτῶ· ὁ δὲ Στησίχορος, κατὰ τὸν αὐτὸν Στράβωνα, ὀνομάζει ἅπασαν τὴν χώραν πόλιν Πίσαν, ὡς ὁ Ὅμηρος λέγει τὴν Λέσβον Μάκαρος πόλιν, καὶ ὁ Εὐρυπίδης εἰς Ἴωνα =

Εὐβοί' Ἀθήναις ἔστι τις γείτων πόλις·
καὶ ὁ αὐτὸς εἰς Ῥαδάμανθον =

Οἱ γῆν ἔχουσ' Εὐβοῖδα πρόσχωρον πόλιν·
καὶ ὁ Σοφοκλῆς εἰς Μυσοῦς =

Ἀσία μὲν ἡ σύμπασα κλήζεται ξένη,

Πόλις δὲ Μυσῶν Μυσία προσήγορος (2).

Ὁ δὲ Πausanίας λέγει ὅτι οἰκιστὴς τῆς Πίσσης ἐγένετο Πίσο ὁ Περιήρους τοῦ Αἰόλου (3), καὶ ὅτι ὅτε ὁ Ἡρακλῆς ἐπόρθησεν τὴν Ἥλιν, ἐπειδὴ συνεμάχουν κατ' αὐτοῦ οἱ Ἡλεῖοι μετὰ

---

(1) Ὁμ. 'Ιλ. Η, σίχ. 135. (2) Στράβ. β. 8, σ. 356. (3) Πaus. Ἠλ. κ. 22.

τῶν Πυλίων καὶ τῶν Πισαίων, τοὺς μὲν Ἡλείους ἐτιμώρησεν, οἱ δὲ Πισαῖοι διεσώθησαν ἐκ τοῦ ἐξῆς χρησμοῦ =

Πατρὶ μέλει Πίσσης, Πυθοῦς δέ μοι ἐν γυάλοισι (1).
 Λέγει δὲ πρὸς τούτοις ὅτι ὁ ναὸς καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς ἐγένοντο ἐκ τῶν λαφύρων, ὅτε οἱ Ἡλεῖοι πολέμησαντες κατέστρεψαν τὴν Πίσσαν καὶ τὰς περιοικίδας πόλεις ὅσαι συναπέστησαν μετὰ τῶν Πισαίων (2). ὁ περιηγητὴς οὗτος οὐδὲ ἵχνος εὔρεν ἢ τείχους ἢ ἄλλου κατασκευάσματος τῆς πόλεως Πίσσης, ἀλλ' ἀμπέλους μόνον πεφυτευμένας καθ' ἅπασαν τὴν χώραν καθ' ἣν ὑποτίθεται ὅτι κατωκεῖτο ἡ πόλις αὕτη (3). — Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς αἰῶνας οὐδέποτε ὑπῆρξε πόλις Πίσσα, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Πινδάρου καὶ τοῦ Ἡροδότου (4) ἀναφερόμενον ὄνομα τῆς Πίσσης δεικνύει μόνον τὰ οἰκοδομήματα τῆς Ὀλυμπίας μετὰ τῶν οἰκούντων περὶ αὐτά. Ἦν δὲ ἡ ὈΛΥΜΠΙΑ ὁ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Πισατίας τόπος ἐν ᾧ ἦν ὁ περιβόητος ναὸς τοῦ Διὸς ἀπέχων τῆς Ἡλίδος περίπου 300 στάδια· πρὸ τοῦ ναοῦ ἦν ἄλσος ἀγριελαιῶν ἐκ παλαιοῦ χρόνου Ἄλτις καλούμενον καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τὸ γυμνάσιον· παρέρρεε δὲ ὁ Ἀλφειὸς ὁ ῥέων ἐξ Ἀρκαδίας εἰς τὴν Τριφυλιακὴν θάλασσαν μεταξὺ δύσεως καὶ μεσημβρίας. Ἡ Ὀλυμπία κατέστη ἐξ ἀρχῆς περιφανὴς διὰ τὸ ἐν αὐτῇ μαντεῖον τοῦ Ὀλυμπίου Διός· ἐκλειπόντος δὲ ἐκαίνου, οὐχ ἥττον διέμεινεν ἡ δόξα τοῦ ναοῦ, καὶ ἔλαβεν αὐξήσιν μάλιστα διὰ τὴν πανήγυριν καὶ διὰ τὸν ἐκεῖσε τελούμενον ἀγῶνα τὸν Ὀλυμπιακὸν ὃς ἦν στεφανίτης καὶ ἱερὸς καὶ μέγιστος τῶν ἀπάντων. Ἐκοσμήθη δὲ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀναθημάτων τῶν ἀνατιθεμένων ἐκ

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 8. (2) Αὐτ. κ. 10. (3) Αὐτ. κ. 22. (4) Ἡροδοτ. β. 2. κ. 7.

πάσης τῆς Ἑλλάδος, ἐξ ὧν ἦν καὶ χρυσοῦς σφυρήλατος Ζεὺς ἀνάθημα τοῦ Κυψέλου, τυράννου τῶν Κορινθίων· μέγιστον δ' αὐτῶν ἦν τὸ ξόανον τοῦ Διὸς ὃπερ κατεσκεύασε Φειδία ὁ Χαρμίδου ὁ Ἀθηναῖος ἐλεφάντινον· τοσοῦτο δὲ τὸ μέγεθος ὥστε, ἂν καὶ μέγιστος ὁ ναὸς, ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐλανθάσθῃ ὁ τεχνίτης εἰς τὴν συμμετρίαν, διότι κατεσκεύασε τὸν Δία καθήμενον καὶ σχεδὸν ἐγγίζοντα διὰ τῆς κορυφῆς τὸν ὄροφος ὥστε ἐφαίνετο ὅτι ἐὰν ὁ θεὸς ἀνίστατο ποτὲ, θὰ ἀπείστέγαζε τὸν ναόν. Πολλὰ δὲ συνέπραξε μετὰ τοῦ Φειδίου ὁ ἀνεψιὸς καὶ συνεργολάβος αὐτοῦ Πάναινος ὁ ζωγράφος, καὶ εἰ τοῦ ξοάνου τὴν κατασκευὴν, καὶ εἰς τὴν κόσμησιν τῶν χρωμάτων καὶ μάλιστα τῆς ἐσθῆτος· ἐφαίνοντο δὲ καὶ γραφοπολλαὶ καὶ θαυμασταὶ, ἔργα τοῦ Παναίνου. Ὁ Φειδίας διέμρφωσε τὴν εἰκόνα τοῦ Διὸς κατὰ μίμησιν τῆς διὰ τῷ ἔξῃς ἐπῶν τοῦ Ὀμήρου παριστωμένης =

Ἢ καὶ κυανέησιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων.

Ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπεῖρρώσαντο ἄνακτος

Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο· μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὀλυμπον (1). Κατεσκευάσθη δὲ ὁ ναὸς καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ Διὸς ἀπὸ λαφύρων ἃπερ ἔλαβον οἱ Ἡλεῖοι νικήσαντες καὶ καταστρέψαντες τὴν ἀποστᾶσαν Πίσαν καὶ ὅσους τῶν ἄλλων περιοίκων συναπέστήσαν τοῖς Πισαίοις· ὅτι δὲ ὁ κατασκευάσας τὸ ἄγαλμα ἦν ὁ Φειδίας ἐμαρτύρει καὶ τὸ ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Διὸς γεγραμμένον ἔξῃς ἐπίγραμμα =

Φειδίας Χαρμίδου υἱὸς Ἀθηναῖος μ' ἐποίησε.

Ἦν δὲ ἡ ἐργασία τοῦ ναοῦ Δωρικῆς τάξεως καὶ εἶχεν ἔξωθεν περιστύλιον· κατεσκευάσθη δὲ ἐκ πώρου ἐπιχωρίου, καὶ τὸ μὲν ὕψος τὸ μέχρι τοῦ αἰτοῦ ἦν 68 ποδῶν, τὸ δὲ πλάτος 95

---

(1) Ὀμ. Ἰλ. Α. 5. 528.

τὸ δὲ μῆκος 235· τέκτων αὐτοῦ ἐγένετο ἄνθρωπος ἐγχώριος Δίβων· ὁ δὲ κέραμος ἦν οὐχὶ ἐκ γῆς ὀπτῆς, ἀλλ' ἐκ μαρμάρου Πεντελησίου κατεσκευασμένου ἐν εἵδει κεράμου, ὅπερ ἦν ἐφεύρεσις ἀνθρώπου Ναξίου Βύζου καλουμένου, τοῦ κατασκευάσαντος ἐν Νάξῳ τὰ ἀγάλματα τὰ φέροντα τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν =

Νάξιος Εὐεργός με γένει Λητοῦς πόρε Βύζεω .

Παῖς, ὃς πρῶτιστος τεύξε λίθου κέραμον.

Ἐξῆς δὲ ὁ Βύζης οὗτος ἐπὶ Ἀλυάττου τοῦ Λυδῷ καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Μήδων Ἀστυάγου τοῦ Κυαξάρου. Καθ' ἑκαστον δὲ πέρας τοῦ ὀρόφου τοῦ ναοῦ ἐπέκειτο λίθης ἐπίχρυσος, καὶ κατὰ τὸ μέσον τοῦ ἀετοῦ ἴστατο Νίκη ἐπίχρυσος καὶ αὐτῇ· ὑπὸ δὲ τὸ ἄγαλμα τῆς Νίκης ἀνέκειτο ἀσπίς χρυσῇ ἔχουσα ἐπειργασμένην τὴν Γοργόνα Μέδουσαν· ἡ δὲ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος ἐπιγραφὴ ἐδήλου καὶ τοὺς ἀναθέντας καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀναθέσεως, λέγουσα οὕτω =

Ναός μὲν φιάλην χρυσέαν ἔχει, ἐκ δὲ Τανάγρας

Τῆς Λακεδαιμονίοις συμμαχίδος γε τεθὲν

Δῶρον ἀπ' Ἀργείων καὶ Ἀθηναίων καὶ Ἰώνων

Τὰν δεκάταν, νίκας ἔνεκα τῷ πολέμῳ.

Κατὰ τὴν ἐκτὸς τοῦ ναοῦ ζώνην τὴν περιτρέχουσαν ὑπεράνω τῶν κιόνων ἦσαν ἀσπίδες εἴκοσι καὶ μία ἀνατεθεῖσαι κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ῥωμαίων Μομμίου τοῦ κυριεύσαντος τὴν Κόρινθον καὶ ἐκβάλοντος τοὺς Δωριεῖς Κορινθίους. Κατὰ δὲ τὸ ἔμπροσθεν τῶν αἰτῶν ἐφαίνετο ἡ τοῦ Πέλοπος πρὸς τὸν Οἰνόμαον ἄμιλλα τῶν ἵππων ἔτι μέλλουσα, καὶ ἐτοιμαζόμενος ὁ ἀγὼν παρ' ἀμφοτέρων· Κατὰ δὲ τὸ μεσαίτατον τοῦ ἀετοῦ ἦν ἄγαλμα τοῦ Διὸς καὶ κατὰ δεξιὰν αὐτοῦ ὁ Οἰνόμαος φορῶν περικεφαλαίαν καὶ παρ' αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ Στερόπη,

μία τῶν θυγατέρων τοῦ Ἄτλαντος· ὁ δὲ ἡνίοχος τοῦ Οἰνομάου Μυρτίλος καθήμενος ἐπὶ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ ἵππων, καὶ μετ' αὐτὸν δύο ἄνδρες ἀνώνυμοι, θεράποντες καὶ αὐτοὶ τῶν ἵππων, καὶ κατὰ τοῦτο τὸ πέρας τοῦ ναοῦ ὁ ποταμὸς Κλαδέος· κατὰ δὲ τὰ ἀριστερὰ τοῦ Διὸς ἦν ἐξεργασμένος ὁ Πέλοψ καὶ ἡ Ἴπποδάμεια καὶ ὁ ἡνίοχος τοῦ Πέλοπος καὶ οἱ ἵπποι καὶ δύο ἱπποκόμοι τοῦ Πέλοπος, καὶ κατὰ τὸ μέρος ὅπου ἐστενοῦτο ὁ ἀστὸς παρίστατο ὁ Ἀλφειός· ὁ δὲ ἡνίοχος τοῦ Πέλοπος, κατὰ τοὺς Τροιζηνίους, ἐκαλεῖτο Σφαῖρος· ἀλλ' ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐξηγητὴς ὠνόμαζεν αὐτὸν Κίλλαν· ἐπὶ δὲ τῶν ἀστῶν παρίστατο ἢ κατὰ τὸν γάμον τοῦ Πειρίθου μάχη τῶν Λαπιθῶν καὶ τῶν Κενταύρων· κατὰ δὲ τὸ μέσον τοῦ ἀίτου ὁ Πειρίθους καὶ παρ' αὐτὸν ἀφ' ἐνὸς μέρους ὁ Εὐρυτίων ἀρπάσας τὴν γυναῖκα τοῦ Πειρίθου καὶ ὁ Καινεὺς βοηθῶν τῷ Πειρίθῳ, καὶ ἀφ' ἐτέρου ὁ Θησεὺς πολεμῶν διὰ πελέκεως τοὺς Κενταύρους· καὶ δύο Κένταυροι, ὁ μὲν ἀρπάσας παρθένον, ὁ δὲ παῖδα ὠραῖον. Ἦσαν δὲ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ὀλυμπίας ἐξεργασμένοι οἱ πλείους τῶν ἄθλων τοῦ Ἡρακλέους· ἔσωθεν δὲ τῶν χαλκῶν πυλῶν ἐφαίνετο πρὸ τοῦ κίονος ὁ Ἴφίτος στεφανούμενος ὑπὸ γυναικὸς καλουμένης Ἐκεχειρίας, ὡς ἐδηλοῦτο ἐκ τοῦ ἐπ' αὐτοῖς ἐλεγείου. Ἰσταντο δὲ ἐντὸς τοῦ ναοῦ κίονες καὶ στοαὶ ἐπὶ τῶν κιόνων, καὶ ὁδὸς δι' αὐτῶν πρὸς τὸ ἄγαλμα, καὶ ἄνοδος σχολιὰ ἐπὶ τὸν ὄροφον (1). Τὸ δὲ ἄγαλμα ἦν τοιοῦτο· Ἐκάθητο ὁ Ζεὺς ἐπὶ θρόνου ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπέκειτο πτέφανος ὡς ἐκ κλάδων ἐλαίας, καὶ ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ ἔφερε Νίκην ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος καὶ αὐτὴν, καὶ ἔχουσιν ταινίαν καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέ-

---

(1) Πaus. Ἠλ. κ. 10.

φανον· ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ σκῆπτρον εὐπρεπὲς καὶ πεποι-
κιλμένον ἐκ πάντων τῶν μετάλλων, καὶ ἐπὶ τοῦ σκῆπτρου
ἐκάθητο ὁ ἀετός· ἐκ χρυσοῦ δὲ ἦσαν καὶ τὰ ὑποδήματα
τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ἱμάτιον, καὶ ἐπὶ τοῦ ἱματίου ἐφαίνοντο
παντοῖα μικρὰ ζῶα καὶ κρίνοι· ὁ δὲ θρόνος ἦν πεποικιλ-
μένος ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων πολυτίμων καὶ ἰξ ἐβένου καὶ
ἐλέφαντος· καὶ ἦσαν ἐπ’ αὐτοῦ ζῶα γεγραμμένα καὶ ἀγάλ-
ματα εἰργασμένα, τέσσαρες Νίκαι φαινόμεναι ὥς χορεύου-
σαι ἐφ’ ἐκάστου τῶν ποδῶν τοῦ θρόνου καὶ δύο ἄλλαι κατὰ
τὴν βάσιν ἐκάστου ποδός· εἰς ἐκάτερον δὲ τῶν ἔμπροσθεν
ποδῶν ἐπέκειντο παῖδες Θηβαίων ἀρπασθέντες ὑπὸ Σφιγ-
γῶν· καὶ ὑπὸ τὰς Σφίγγας ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις κατε-
τόξευον τοὺς παῖδας τῆς Νιόβης· μεταξὺ δὲ τῶν ποδῶν τοῦ
θρόνου ἦσαν τέσσαρες κανόνες, διήκων ἕκαστος ἀπὸ τοῦ
ἐνὸς ποδός εἰς τὸν ἕτερον, καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ κατ’ εὐθείαν τῆς
εἰσόδου κανόνος ἦσαν ἑπτὰ ἀγάλματα, τὸ δὲ ὄγδοον ἦν
ἄγνωστον κατὰ τίνα τρόπον ἐγένετο ἀφανές· ἦσαν δὲ τὰ
ἀγάλματα ταῦτα, ὥς φαίνεται, ἀρχαίων ἀγωνισμάτων μι-
μήματα· ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν κανόνων παρίστατο ὁ μετὰ
τοῦ Ἡρακλέους κατὰ τῶν Ἀμαζόνων μαχόμενος λόχος, καὶ
μεταξὺ τῶν συμμάχων τοῦ Ἡρακλέους καὶ ὁ Θησεύς· ἦσαν
δὲ εἴκοσι ἐννέα οἱ μαχόμενοι ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν.
Ὑπεστήριζον δὲ τὸν θρόνον οὐ μόνον οἱ πόδες, ἀλλὰ καὶ
κίονες ὅσοι καὶ οἱ πόδες καὶ ἰστάμενοι μεταξὺ τῶν ποδῶν·
οὐδεὶς δὲ ἐδύνατο νὰ εἰσέλθῃ ὑπὸ τὸν θρόνον, διότι ὑπῆρ-
χον διαφράγματα ἐν εἴδει τοίχων ἐμποδίζοντα τὴν εἰσόδον·
τῶν δὲ διαφραγμάτων τούτων ὅσα ἦσαν ἀπαντικρὺ τῶν
θυρῶν ἦσαν κεχρισμένα διὰ κυανοῦ χρώματος, ἐπὶ δὲ τῶν
λοιπῶν ἦσαν γραφαὶ τοῦ Παναίνου, ἐν αἷς ὁ Ἄτλας ἀνέχων
τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ ὁ Ἡρακλ. ~~ἐκείνην~~ ἀναδεχθῆ

τὸ ἄχθος τοῦ Ἄτλαντος· ἔτι δὲ ὁ Θησεὺς καὶ ὁ Πειρίθους καὶ ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Σαλαμίς κρατοῦσα τὴν στολὴν τὴν τιθεμένην συνήθως ἐπὶ ταῖς ἄκραις τῶν πλοίων, καὶ ὁ Ἡρακλῆς φονεύων τὸν ἐν Νεμέᾳ λέοντα, καὶ τὸ εἰς τὴν Κασσάνδραν παρανόμημα τοῦ Διάντος, καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ Οἰνομάου Ἴπποδάμεια μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ ὁ Προμηθεὺς δεδωμένος εἰσέτι, καὶ ὁ Ἡρακλῆς βλέπων πρὸς αὐτὸν, καὶ τελευταῖον ἡ Πενθεσίλεια ἐκπνέουσα καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς ἀνέχων αὐτήν, καὶ δύο Ἑσπερίδες φέρουσαι τὰ μῆλα ὧν ἡ φρουρά ἦν, ὡς ἐλέγετο, ἐπιτετραμμένη εἰς αὐτάς· ἐπὶ δὲ τῶν ἀνωτάτω τοῦ θρόνου κατισχεύασεν ὁ Φειδίας ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος τὰς τρεῖς Ἴβρας καὶ τὰς τρεῖς Χάριτας· τὸ δὲ ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Διὸς ὑπόθημα τὸ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων θρανίον λεγόμενον παρίστα λέοντας χρυσοῦς καὶ τὴν μάχην τοῦ Θησεῦς κατὰ τῶν Ἀμαζόνων, τὸ πρῶτον ἀνδραγάθημα τῶν Ἀθηναίων πρὸς οὐχ ὁμοφύλους. Ἐπὶ δὲ τοῦ βήθρου τοῦ ἀνέχοντος τὸν θρόνον καὶ πάντα τὰ περὶ τὸν Δία ἦσαν ἐξειργασμένα ἐκ χρυσοῦ ὁ Ἥλιος ἐφ' ἄρματος καὶ ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Ἥρα καὶ παρὰ τὸν Δία μία Χάρις· πλησίον δὲ αὐτῆς ὁ Ἑρμῆς καὶ μετὰ τὸν Ἑρμῆν ἡ Ἑστία καὶ μετὰ τὴν Ἑσίαν ὁ Ἑρως ὑποδεχόμενος τὴν Ἀφροδίτην ἀνερχομένην ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ ἡ Πειθὼ στεφανοῦσα τὴν Ἀφροδίτην· ἔτι δὲ ὁ Ἀπόλλων μετὰ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ἡρακλῆς καὶ πρὸς τὸ πέρας τοῦ βήθρου ἡ Ἀμφιτρίτη καὶ ὁ Ποσειδὼν καὶ ἡ Σελήνη ἐλαύνουσα ἵππον ἥ, κατὰ τινες, ἡμίονον. Ἐλέγετο δὲ ὅτι ὁ ἴδιος Ζεὺς ἐγένετο μάρτυς αὐτόπτης τῆς τέχνης τοῦ Φειδίου· ὡς δὲ ἐξετελέσθη τὸ ἄγαλμα, πῦζατο ὁ Φειδίας καὶ ἐσημάνη ὁ θεὸς ὅτι τὸ ἔργον ἦν κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ ἔργῳ κατετίθει κερκυνοὺς κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ἐδάφους· ἐνθα ἐρείετο ὑστερον ὑδρία χαλκῇ

καὶ ἐπίθεμα ἐπ' αὐτῆς· ὅσον δὲ μέρος τοῦ ἐδάφους ἦν ἐμ-
προσθεν τοῦ ἀγάλματος ἦν κατεστρωμένον ἐκ μαρμάρου
οὐχὶ λευκοῦ ἀλλὰ μέλανος· περιεκύκλου δὲ τὸ μέλαν μάρ-
μαρον κρηπὶς ἐκ μαρμάρου Παρίου, ὥπως περιφράττη τὸ
πρὸς διατήρησιν τοῦ ἀγάλματος ἐγχεόμενον ἔλαιον καὶ ὅπως
μὴ βλάπτηται τὸ ἐλεφάντινον ὁστοῦν ἐκ τοῦ ἐλώδους τῆς
Ἄλτεως (1). Ἦσαν δὲ ἐν Ὀλυμπίᾳ πλῆθος ἄπειρον ἀναθη-
μάτων, καὶ θησαυρῶν, καὶ βωμῶν, καὶ ἀγαλμάτων, καὶ
ἀνδριάντων περιγραφομένων λεπτομερῶς ὑπὸ τοῦ Παυσαν-
ίου (2). Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐτελοῦντο οἱ Ὀλυμπιακοὶ λεγόμενοι
ἀγῶνες ὧν ἡ δόξα τῆς συστάσεως ἀποδίδεται Ἡρακλεῖ τῷ
Ἰδαίῳ ὃς διέθεσεν αὐτοὺς πρῶτος καὶ ὠνόμασεν αὐτοὺς
Ὀλύμπια, καὶ διώρισε νὰ τελῶνται κατὰ πενταετίαν, διότι
αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἦσαν πέντε τὸν ἀριθμόν. Ἐλεγον
δὲ τινες ὅτι ὁ Ζεὺς ἐπάλασεν ἐνταῦθα μετὰ τοῦ Κρόνου
περὶ τῆς ἀρχῆς, ἄλλοι δὲ πάλιν ὅτι ὁ Ζεὺς νικήσας τὸν
Κρόνον, ἔθετο τὸν ἀγῶνα. Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων θεῶν τῶν
νικησάντων, ὡς ἐλέγετο, κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ἦν καὶ
ὁ Ἀπόλλων ὃς ἐνίκησε τὸν Ἑρμῆν εἰς τὸν δρόμον καὶ τὸν
Ἄρην εἰς τὴν πυγμὴν (3). Μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου, τῷ
πεντηκοστῷ ἔτει μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τοῦ Δευκαλίωνος
ἐλθὼν ἐκ Κρήτης ὁ υἱὸς τοῦ Κάρδους Κλύμενος, ὃς ἦν ἐκ
τοῦ γένους τοῦ Ἰδαίου Ἡρακλέους, ἔθετο αὐθις τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ
ἀγῶνα, καὶ ἰδρύσατο βωμὸν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Κούρητας
καὶ ἔτι εἰς τὸν πρόγονον αὐτοῦ Ἡρακλῆν, ἐπονομάσας αὐτὴν
Παραστάτην. Κατ' ἐκείνους δὲ τοὺς χρόνους Ἰνδυμίων ὁ
Ἀεθλίου ἔπαυσε τὸν Κλύμενον τῆς ἀρχῆς καὶ ἔθηκε τὴν βα-
σιλείαν ἄθλον τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ δρόμου. Μετὰ

---

(1) Πaus. Ἠλ. κ. 11. (2) Πaus. Ἠλ. κ. 12 κξ. (3) Αὐτ. κ. 7.

μίαν δὲ γενεάν ἀπὸ τοῦ Ἐνδυμίωνος ὁ Πέλοψ κατέστησε .
 τὸν πρὸς τιμὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἀγῶνα πολὺ ἀξιολογώ-
 τερον τῶν πρὸ αὐτοῦ ἀνθρώπων. Τῶν δὲ υἱῶν τοῦ Πέλοπος
 διασπαρέντων ἐκ τῆς Ἥλιδος ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἄλλην Πελο-
 πόννησον, ὁ πρὸς πατρός ἐξάδελφος τοῦ Ἐνδυμίωνος Ἀμυ-
 θάων ὁ Κρηθείως ἔθηκεν ἐκ νέου τὰ Ὀλύμπια· μετὰ δὲ τὸν
 Ἀμυθάωνα ὁ Πελλίας καὶ ὁ Νηλεὺς ἐν κοινῷ, καὶ μετὰ τού-
 τους ὁ Λυγέας καὶ Ἰρακλῆς ὁ Ἀμφιτρύωνος, κυριεύσας τὴν
 Ἥλιν. Μετὰ καιρὸν δὲ πάλιν ὁ Ὀξύλος διεθέσε τὸν ἀγῶνα,
 καὶ μετὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Ὀξύλου ἐξέλιπον τὰ Ὀλύμπια
 μέχρι τοῦ Ἰφίτου (1), ὅς ἦν ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ὀξύλου
 καὶ σύγχρονος Λυκούργου τοῦ νομιθέτου τῶν Λακεδαιμο-
 νίων. Φθειρομένης δὲ τότε τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ ἐμφυλίων στά-
 σεων καὶ ὑπὸ νόσου λοιμώδους, ἐξαιτηθεὶς ὁ Ἰφίτος παρὰ
 τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος ἀπαλλαγὴν τῶν κακῶν, ἔλαβε
 χρησμόν παρὰ τῆς Πυθίης ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ Ἡλεῖοι ὤφειλον
 νὰ ἀνανεώσωσι τὸν Ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα, ὅπερ καὶ ἐξέτελεσε
 καὶ διεθέσε πάλιν ἐξ ἀρχῆς τὴν Ὀλυμπιακὴν πανήγυριν (2).
 Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνθρωποι εἶχον λησμονήσει τὰ κατὰ τοὺς
 ἀρχαίους καιροὺς τελούμενα, προσέθετον βαθμυδὸν εἰς τὸν
 ἀγῶνα ὅσα κατ' ὀλίγον ἐπερχόντο εἰς τὴν μνήμην αὐτῶν·
 διὸ καὶ κατὰ πρῶτον ἐτέθη τὸ ἄγλον τοῦ δρόμου καθ' ὃ
 ἐνίκησε πρῶτος τῶν ἀνθρώπων ὁ Ἡλεῖος Κόροιβος καὶ ἀπ'
 αὐτοῦ ἤρξαντο αἱ κατὰ Ὀλυμπιάδας ἐπεχῆ (776 Π. Χ).
 Ἦν δὲ ἐντεταφισμένος ὁ Κόροιβος κατὰ τὰ ἵκέρματα τῆς
 Ἡλείας καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ ἐν τῷ ὅριον μεταξὺ τῆς Ἡλείας
 καὶ τῆς Ἡρείας (3). Κατὰ δὲ τὴν 14 Ὀλυμπιάδα εἰσέχθη

(1) Πάρος αἰ. κ. κ. (2) αἰ. κ. κ. (3) αἰ. κ. κ. 26. —
 Κρήνη. Ἀρκαδία αἰ. κ. κ. 26 καὶ 114 φ. 2. αἰ. κ. κ.

ὁ δίαυλος· κατὰ τὴν 18 τὸ πένταθλον καὶ ἡ πάλη· κατὰ τὴν 23 ἡ πυγμή· κατὰ τὴν 25 ὁ δρόμος τῶν τελείων ἵππων· κατὰ τὴν 33 παρεδέχθησαν τοὺς παγκρατιαστάς καὶ τὸν κέλητα ἵππον· κατὰ τὴν 37 ἐτίθησαν ἄθλα δρόμου καὶ πάλης διὰ τοὺς παῖδας· κατὰ τὴν 41 ἐγένοντο δεικτοὶ καὶ πύκται παῖδες· κατὰ τὴν 65 εἰσῆχθη ὁ δρόμος τῶν ὀπλιτῶν πρὸς γύμνασιν εἰς τὰ πολεμικά· κατὰ τὴν 93 ἐτίθη ἡ συνωρίς τῶν τελείων ἵππων· κατὰ τὴν 99 ἀγὼν πῶλων ἐζευγμένων εἰς ἄρματα· ὕστερον δὲ συνέθεσαν καὶ συνωρίδα πῶλων καὶ πῶλον κέλητα· κατὰ δὲ τὴν 145 ἐτίθησαν ἄθλα παγκρατίου διὰ τοὺς παῖδας (1). Κατελύθησαν δ' ἐν τούτοις καὶ τινὰ ἀγωνίσματα, ὡς τὸ πένταθλον διὰ τοὺς παῖδας καὶ ἡ ἀπήνη καὶ ἡ κάλπη· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἔθηκε τὸν ἀγῶνα ὁ Ἴφριτος αὐτὸς μόνος, ὡς καὶ μετὰ τὸν Ἴφριτον μόνος ἡγωνοθέτει ἕκαστος τῶν ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ὀξύλου· ἀλλὰ κατὰ τὴν 50 Ὀλυμπιάδα ἡ ἀγωνοθεσία τῶν Ὀλυμπίων ἐπετράπη εἰς δύο ἄνδρας λαχόντας κατὰ κλήρους ἐξ ἀπάντων τῶν Ἠλείων· καὶ ἐκ τότε διέμεινεν ἐπὶ πλεῖστον χρόνον ὁ ἀριθμὸς τῶν δύο ἀγωνοθετῶν· κατὰ δὲ τὴν 95 Ὀλυμπιάδα κατέστησαν ἐννέα Ἑλλανοδίκας, καὶ εἰς τρεῖς μὲν αὐτῶν ἐπετράπη ὁ δρόμος τῶν ἵππων, εἰς τρεῖς δὲ ἄλλους ἡ ἐποψία τοῦ πεντάθλου, εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς τὰ λοιπὰ τῶν ἀγωνισμάτων· μετὰ μίαν δὲ πάλιν Ὀλυμπιάδα προσετέθη καὶ δέκατος ἀθλοθέτης· κατὰ δὲ τὴν 103 Ὀλυμπιάδα ὡς αἱ φυλαὶ τῶν Ἠλείων ἦσαν δώδεκα, ἐγένετο ἀφ' ἑκάστης φυλῆς εἰς Ἑλλανοδίκτης· ἀλλ' ἐπειδὴ μετὰ ταῦτα νικηθέντες εἰς πόλεμον ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων, ἀπώλεσαν μέρος τῆς γῆς καὶ τοὺς δήμους ὅσοι ἦσαν ἐν τῇ

---

(1) Πaus. Ἠλ. κ. 8.

ἀποτμηθείση χώρα καὶ συνεστάλησαν εἰς ὀκτὼ μόνον φυλάς, κατὰ τὴν 104 Ὀλυμπιάδα ἡρέθησαν ἐπομένως ὀκτὼ μόνον Ἑλλανοδίκαι ἰσάριθμοι τῶν φυλῶν· κατὰ τὴν 108 ὁμῶς Ὀλυμπιάδα ἐπανῆλθεν αὖθις ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἰς δέκα καὶ διέμεινε τοῦ λοιποῦ ἀμετάβλητος (1). — Ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τῆς Ὀλυμπίας ἦν ἄγαλμα τοῦ Διὸς ἀπάντων ἐκπληκτικώτατον πρὸς τοὺς ἀδίκους ἀνθρώπους. Ἐπωνομάζετο Ὀρκίος ὁ Ζεὺς οὗτος καὶ ἐν ἑκατέρᾳ τῶν χειρῶν ἐκράτει κεραυνόν· παρὰ τὸ ἄγαλμα τοῦτο ὤφειλον οἱ ἀθληταὶ καὶ οἱ πατέρες καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, ἔτι δὲ καὶ οἱ γυμνασταὶ νὰ ὀμνύωσιν ἐπὶ ἐντοσθίων κάπρου ὅτι οὐδὲν θὰ πράξωσι κακούργημα κατὰ τὸν ἀγῶνα τῶν Ὀλυμπίων· ὤμνουν προσέτι οἱ ἄνδρες οἱ ἀθληταὶ ὅτι ἐγυμνάσθησαν ἐπὶ δέκα συνεχεῖς μῆνας· ὤμνουν δὲ καὶ ὅσοι ἔκρινον τοὺς παῖδας καὶ τοὺς πώλους τῶν ἀγωνιζομένων ἔππων ὅτι θὰ κρίνωσι δικαίως καὶ ἀδωροδοκῆτως καὶ θὰ τηρήσωσι μυστικούς τοὺς λόγους τῆς δοκιμασίας ἢ ἀποδοκιμασίας αὐτῶν· πρὸ δὲ τῶν ποδῶν τοῦ Ὀρκίου ἔκειτο πινάκιον χαλκοῦν καὶ ἐπ' αὐτῷ ἦσαν γεγραμμένα ἐλεγεία ἐμπνέοντα φρίκην εἰς τοὺς ἐπιόρκους (2). Δί, παλαίστραι τῶν ἀθλητῶν ἦσαν κατ' ἀριστεράν τῆς εἰσόδου τῆς εἰς τὸ γυμνάσιον· προσεχεῖς δὲ εἰς τὸν τοῖχον τῆς στοᾶς τῆς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ γυμνασίου ἦσαν αἱ οἰκῆσεις τῶν ἀθλητῶν τετραμμέναι πρὸς τὸν λιθὰ ἄνεμον καὶ πρὸς τῆς δυτμᾶς τοῦ ἡλίου (3). Οἱ παρανομοῦντες κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας εἴτε δωροδοκοῦντες τοὺς κριτὰς εἴτε ἄλλως κατεδικάζοντο εἰς χρηματικὰς ζημίας ἐξ ὧν κατεσκεύαζον τὸ ἄγαλμα τοῦ Διὸς (4)· κατεγράφοντο δὲ τὰ

---

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 9. (2) Αὐτ. κ. 24. (3) Πaus. Ἡλ. 2. κ. 21.

(4) Αὐτ. κ. 21. — Μέγ. 2. κ. 6.

ὀνόματα τῶν Ὀλυμπιονικῶν εἰς καταλόγους (1), καὶ εἰς τιμὴν τῶν ἐπισημοτέρων ἐξ αὐτῶν ἀνηγείροντο ἀνδριάντες (2)· ἠρίστευσαν δὲ καὶ γυναῖκες κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, καὶ μάλιστα ἐκ τῆς Μακεδονίας· ἀλλὰ πρὸ πασῶν τῶν ἄλλων διέπρεψεν ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων Κυνίσκα ἡ πρώτη ἱπποτρόφος καὶ νίκην Ὀλυμπιακὴν ἐνίκησε πρώτη (3). Οἱ δὲ Ἡλεῖοι εἶχον νόμον νὰ κατακρημνίζωσι τὰς γυναῖκας ἐκ τοῦ Τυπαίου ὄρους, ἐὰν ἐφωρῶντο ὅτι ἦλθον εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν Ὀλυμπιακὸν ἢ καὶ διέβαινον μόνον τὸν Ἀλφειὸν κατὰ τὰς ἀπηγορευμένας ἡμέρας· ἔλεγον δὲ ὅτι οὐδεμία συνέβη ποτὲ νὰ ἀλωθῇ εἰμὴ μόνον ἡ Καλλιπάτειρα ἦν ἄλλοι ὠνόμαζον Φερενίκην καὶ οὐχὶ Καλλιπάτειραν· ἡ γυνὴ αὕτη, προαποθανόντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἐξομοιώσασα ἑαυτὴν κατὰ πάντα ἀνδρὶ γυμναστῇ, ἤγαγε τὸν υἱὸν αὐτῆς ἵνα ἀγωνισθῇ ἐν τῇ Ὀλυμπίᾳ· νικήσαντος δὲ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Πεισιδῶρου, ὑπερπηδῶσα ἡ Καλλιπάτειρα τὸ διάφραγμα ἐν ᾧ εἶχον περικεκλεισμένους τοὺς γυμναστάς, ἐγυμνώθη καὶ ἐφωράθη ὅτι ἦν γυνή· ἀφῆκαν ὁμῶς αὐτὴν ἀτιμώρητον πρὸς χάριν τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, εἰ πάντες ἀνεδείχθησαν νικηταὶ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν· ἀλλ' ἐπέθηκαν νόμον ὅτι οἱ γυμνασαὶ νὰ εἰσέρχωνται γυμνοὶ εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦντεῦθεν (4). Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦν ἐντὸς τῆς Ἀλτεως καὶ ναὸς τῆς Ἥρας κατασκευασθεὶς, ὡς ἔλεγον οἱ Ἡλεῖοι, ὑπὸ τῶν Σκιλλουντίων, κατοίκων μιᾶς τῶν πόλεων τῆς Τριφυλίας, μετὰ ὀκτὼ ἔτη ἀφ' ὅτου ἐβασίλευτεν ὁ Ὀξύλος· ἦν δὲ ἡ κατασκευὴ τοῦ ναοῦ Δωρικῆς τάξεως καὶ κίονες περικύκλουν αὐτὸν ἅπαντα· κατὰ

---

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 21. — Μέρ. 2. κ. 2. 6. 8. 13. (2) Αδτ. Μέρ. 2, κ. 1—18. (3) Πaus. Λακ. κ. 8. (4) Πaus. Ἡλ. κ. 6.

δὲ τὸν ὀπισθόδομον μεταξὺ τῶν κίωνων ἦν ἐναλλάξ ἀνὰ εἰς δρύϊνος· τὸ μῆκος τοῦ ναοῦ ἦν 63 ποδῶν· ὁ δὲ ἀρχιτέκτων ἦν ἄγνωστος· ἀνὰ ἑκάστον δὲ πέμπτον ἔτος ὕφαινον πέπλον διὰ τὴν Ἥραν δέκα ἑξ γυναιῖκες αἱ καὶ ἀγῶνα ἐτίθεντο Ἡραῖα καλούμενον καὶ ἦν οὗτος ἄμιλλα δρόμου παρθένων πάσης ἡλικίας, καὶ ἔτρεχον πρῶτον αἱ νεώτεραι, ἔπειτα αἱ δεύτεραι τὴν ἡλικίαν καὶ τελευταῖον αἱ πρεσβύτεραι, ἔχουσαι τὴν κόμην λελυμένην, τὸν χιτῶνα ὀλίγον ὑπεράνω τοῦ γόνατος καὶ τὸν δεξιὸν ὦμον γυμνὸν ἄχρι τοῦ στήθους· τὸ αὐτὸ στάδιον τὸ Ὀλυμπιακὸν ἦν διωρισμένον καὶ πρὸς τὸν ἀγῶνα τῶν παρθένων τούτων, ἀλλὰ συνετέμνετο εἰς τὸν δρόμον κατὰ τὸ ἕκτον· ἐλάμβανον δὲ αἱ νικῶσαι στεφάνους ἐλαίας καὶ μερίδα τῆς σφαγιασθείσης τῇ Ἥρᾳ δαμάλεως, καὶ ἐπετρέπετο αὐταῖς νὰ γράψωσι καὶ νὰ ἀναθέσωσιν ἐν τῷ ναῷ εἰκόνας αὐτῶν· ἦσαν δὲ καὶ δέκα ἑξ ἄλλαι γυναιῖκες, ὅσαι δηλαδὴ καὶ αἱ ἀγωνοθετοῦσαι, διωρισμέναι εἰς διακονίαν αὐτῶν. Ἐλεγον δὲ περὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου τῶν παρθένων ὅτι ἦν ἀρχαιότατος, καὶ ὅτι ἡ Ἰπποδάμεια ἀποδιδούσα χάριν τῇ Ἥρᾳ διὰ τοὺς μετὰ τοῦ Πέλοπος γάμους αὐτῆς, ἤθροισε δέκα ἑξ γυναικας καὶ μετ' αὐτῶν διέθεσε πρώτη τὰ Ἡραῖα. Ἦν δὲ καὶ ἄλλη παράδοσις περὶ τῶν δέκα ἑξ γυναικῶν· ἔλεγον ὅτι ὁ Δημοφῶν τυραννῶν ἐν Πίσῃ, ἔπραξε πολλὰ κατὰ τῶν Ἡλείων· μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Δημοφῶντος, ἐπειδὴ τὸ κοινὸν τῶν Πισαίων ἦν ἀμέτοχον τῶν ἀμαρτημάτων τοῦ τυράννου, συμφωνήσαντες οἱ Ἡλεῖοι καὶ οἱ Πισαῖοι νὰ συμβιβάσωσιν εἰρηνικῶς τὰς πρὸς ἀλλήλους διαφορὰς, ἐξελέξαντο ἀφ' ἑκάστης τῶν τότε οἰκουμένων δέκα ἑξ πόλεων τῆς Ἡλείας ἀνὰ μίαν γυναιῖκα τὴν πρεσβυτάτην τῇ ἡλικίᾳ καὶ τὴν ἀξιώματι καὶ δόξῃ προέχουσαν, καὶ αἱ γυναιῖκες αὗται διέλυσαν τὰς διαφορὰς καὶ συνεβίβασαν τοὺς Ἡλείους μετὰ

τῶν Πισαίων, καὶ ἐκ τούτου ἐπετράπη ὕστερον αὐταῖς νὰ θέτωσι τὰ Ἡραῖα καὶ νὰ ὑφαίνωσι τὸν πέπλον τῆς Ἥρας· αἱ δὲ δέκα ἑξ γυναιῖκες συνίστων δύο χοροὺς ὧν τὸν μὲν ὠνόμαζον τῆς Φυσκόας, τὸν δὲ τῆς Ἰπποδαμείας· ἦν δὲ ἡ Φυσκόα ἐκ τῆς κοίτης Ἡλίδος ἐκ δήμου Ὀρθίας, καὶ ἐλέγετο ὅτι συνεγένετο αὐτῇ ὁ Διόνυσος καὶ ὅτι ἐκ τοῦ Διονύσου ἔτεκεν ἡ Φυσκόα υἱὸν ὀνομασθέντα Ναρκαῖον, ὃς αὐξηθεὶς τὴν ἡλικίαν, ἐπολέμησε τοὺς προσοίκους καὶ ἐγένετο δυνατὸς καὶ ἰδρυσε ναὸν Ἀθηνᾶς Ναρκαίας καὶ πρῶτος ἀπένειμε τιμὰς τῷ Διονύσῳ· ὅθεν ἀπεδόθησαν καὶ πολλαὶ ἄλλαι τιμαὶ τῇ Φυσκόᾳ καὶ κατέστη καὶ χορὸς ἐπώνυμος αὐτῆς παρὰ τῶν δέκα ἑξ γυναικῶν· ἂν δὲ καὶ οἱ Ἡλεῖοι περιστάλησαν μετὰ καιρὸν ἀντὶ τῶν δέκα ἑξ πόλεων εἰς ὀκτὼ μόνον φυλάς, ἐφύλαττον ὁμῶς αἰεὶ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν τῶν δέκα ἑξ γυναικῶν, λαμβάνοντες ἀνὰ δύο ἀφ' ἐκάστης φυλῆς· οὔτε δὲ οἱ Ἑλλανοδίκαι οὔτε αἱ δέκα ἑξ γυναιῖκες ἐξετέλουν τὰ καθεστῶτα πρὶν σφαγιάσωσι χυῖρον καὶ ἀποκαθαρθῶσι δι' ὕδατος τῆς κρήνης Πιέρας (1). Ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἥρας ἦν ἄγαλμα τοῦ Διός· ἡ δὲ Ἥρα ἐκάθητο ἐπὶ θρόνου καὶ πλησίον αὐτῆς ἵστατο ὁ Ζεὺς ἔχων γένεια καὶ περικεφαλαίαν· ἀμφότερα δὲ τὰ ἀγάλματα ταῦτα ἦσαν ἀπλῆς ἐργασίας· μετὰ δὲ ταῦτα ἦσαν αἱ Ἰῤραι καθήμεναι καὶ παρ' αὐτὰς ἡ μήτηρ αὐτῶν Θέμις, καὶ προσέτι πέντε Ἑσπερίδες καὶ ἡ Ἀθηνᾶ φέρουσα περικεφαλαίαν καὶ δόρυ καὶ ἀσπίδα, καὶ ἡ Δημήτηρ καὶ ἡ Περσεφόνη καθήμεναι ἀπαντικρὺ ἀλλήλων, καὶ ὁ Ἀπόλλων ἱστάμενος ἀπέναντι τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ἡ Λητώ καὶ ἡ Τύχη καὶ ὁ Διόνυσος καὶ ἡ Νίκη ἔχουσα πτερὰ· ἱφαίνοντο δὲ πάντα ταῦτα τὰ ἀγάλματα πάνυ ἀρχαῖα καὶ

(1) Πaus. Ἠλ. κ. 16.

ἦσαν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος· μετὰ καιρὸν δὲ ἀνέτέθησαν καὶ ἄλλα εἰς τὸ Ἡραῖον, ὡς Ἑρμῆς ἐκ μαρμάρου φέρων τὸν Διόνυσον νήπιον, τέχνη Πραξιτέλους, καὶ Ἀφροδίτη χαλκῇ καὶ παιδίον γυμνὸν ἐπίχρυσον ἔμπροσθεν τῆς Ἀφροδίτης, καὶ ταῦτα ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, καὶ Εὐρυδίκη ἡ Φιλίππου καὶ Ὀλυμπιάδος. Ἦν δὲ ἐνταῦθα καὶ ἡ λάρναξ κατεσκευασμένη ἐκ κέδρου ἐν ᾗ τὸν τυραννήσαντα τῆς Κορίνθου Κύψελον ἀπέκρυψεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ὁπότεν τεχθέντα ἔσπευδον νὰ ἀνεύρωσιν αὐτὸν οἱ Βακχιᾶδαι (1). Ἦν δὲ ἐντὸς τῆς Ἄλτεως καὶ τέμενος Πελόπιον τετιμημένον ποτὲ καὶ ἀφιερωμένον τῷ Πέλοπι, διότι τοσοῦτον προετιμᾶτο ὑπὸ τῶν Ἡλείων ὁ Πέλοψ τῶν ἄλλων ἐν τῇ Ὀλυμπίᾳ ἡρώων ὅσον ὁ Ζεὺς τῶν ἄλλων θεῶν· ἔκειτο δὲ τὸ Πελόπιον κατὰ δεξιὰν τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς πρὸς βορρᾶν, ἀπέχον τοῦ ναοῦ τοσοῦτον, ὥστε μεταξὺ ἀνέκειντο καὶ ἀνδριάντες καὶ ἄλλα ἀναθήματα· ἀρχόμενον δὲ ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ ναοῦ καθῆκε μέχρι τοῦ ὀπισθοδόμου καὶ περιείχετο ἐν περιτειχίσματι λίθων καὶ ἐντὸς τοῦ περιτειχίσματος ἦσαν καὶ δένδρα καὶ ἀνδριάντες· ἡ δὲ εἴσοδος ἦν πρὸς δυσμὰς τοῦ ἡλίου. Ἐλέγετο δὲ ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ὁ Ἀμφιτρύωνος ἀφιέρωσε τὸ τέμενος τῷ Πέλοπι ὡς ὢν τέταρτος αὐτοῦ ἀπόγονος, καὶ ὅτι πρῶτος ἔθυσεν αὐτῷ ἐντὸς βάρου μέλανα κριόν· θυσία ἦν ἐξηκολούθουν μετὰ ταῦτα οἱ ἐτήσιοι ἄρχοντες τῶν Ἡλείων· ὁ δὲ βωμὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἀπεῖχεν ἐξίσου ἀπὸ τοῦ Πελοπίου καὶ ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἥρας καὶ προέκειτο ἀμφοτέρων· κατεσκευάσθη δὲ, κατὰ τινας, ὑπὸ Ἡρακλέους τοῦ Ἰδαίου, καὶ, κατ' ἄλλους, ὑπὸ ἡρώων ἐπιχωρίων μετὰ δύο γενεὰς ἀπὸ τοῦ Ἡρακλέους· ἦν δὲ κατεσκευασ-

---

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 17.

μένος ἐκ τῆς τέφρας τῶν μηρῶν τῶν ἱερείων τῶν σφαγια-
ζομένων τῷ Διὶ· ἡ περίμετρος τῆς πρώτης κρηπίδος τῆς
καλουμένης προθύσεως τούτου τοῦ βωμοῦ ἦν 125 ποδῶν·
ἐκάστου δὲ τῶν ἐπὶ τῆς προθύσεως μερῶν ἡ περίμετρος ἦν
32 ποδῶν· τὸ δὲ ὅλον τοῦ βωμοῦ ὕψος ἔφθανεν εἰς 22
πόδας· ἔθουον δὲ τὰ μὲν ἄλλα μέρη τῶν ἱερείων κατὰ τὸ
κάτω μέρος δηλαδὴ τὴν πρόθυσιν, τοὺς δὲ μηροὺς ἀναφέ-
ροντες ἔκαιον κατὰ τὸ ὑψηλότατον τοῦ βωμοῦ· ἦσαν δὲ
ἀναβαθμοὶ ὧν οἱ μὲν ἄγοντες εἰς τὴν πρόθυσιν ἐξ ἐκατέ-
ρας τῆς πλευρᾶς ἦσαν ἐκ λίθου, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς προθύσεως
εἰς τὸ ἄνω τοῦ βωμοῦ ἐκ τέφρας· καὶ μέχρι μὲν τῆς προ-
θύσεως ἐπετρέπετο εἰς τὰς παρθένους καὶ εἰς τὰς γυναῖκας
νὰ ἀναβῶσιν, ὁσάκις δὲν ἦσαν ἀποκεκλεισμέναι τῆς Ὀλυμ-
πίας· ἀπὸ δὲ τῆς προθύσεως μέχρι τοῦ ἀνωτάτου τοῦ βωμοῦ
μόνον οἱ ἄνδρες ἀνήρχοντο· προσεφέροντο δὲ θυσίαι τῷ Διὶ
καὶ ἐκτὸς τῆς ἐποχῆς τῆς πανηγύρεως ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν
καὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ὑπὸ τῶν Ἡλείων· καθ' ἕκαστον δὲ
ἔτος, τῇ 19 τοῦ ἐλαφίου μηνὸς οἱ μάντεις ἐκόμιζον ἐκ τοῦ
Πρυτανείου τὴν τέφραν, καὶ συμφύροντες αὐτὴν τῷ ὕδατι
τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐπέχριον τὸν βωμόν (1). ἔθουον δὲ οἱ Ἡλεῖοι
ἅπαξ ἐκάστου μηνὸς ἐπὶ πάντων τῶν ἐν τῇ Ὀλυμπίᾳ βωμῶν
κατὰ τινὰ τρόπον ἀρχαῖον· μιγνύοντες ὁμοῦ λιβανωτὸν καὶ
σῖτον καὶ μέλι, ἐθυμίων ἐπὶ τῶν βωμῶν· ἔθετον δὲ καὶ
κλώνας ἐλαίας ἐπ' αὐτῶν καὶ μετεχειρίζοντο σπονδὰς οἴνου·
εἰς μόνας δὲ τὰς Νύμφας καὶ εἰς τὰς Δεσποίνας καὶ ἐπὶ
τοῦ κοινοῦ βωμοῦ πάντων τῶν θεῶν οὐδέποτε ἔσπενδον οἶνον·
ἐπετρέπετο δὲ ἡ φροντίς τῶν θυσιῶν εἰς θεηκόλον (ἱερέα),
ὃς εἶχε τὴν τιμὴν ταύτην δι' ἓνα καὶ μόνον μῆνα, καὶ εἰς

(1) Πουσ. Ἡλ. κ. 13.

μάντεις δὲ καὶ σπονδοφόρους, καὶ εἰς ἓνα ἐξηγητὴν καὶ αὐλητὴν καὶ ξυλέα (1). Ἦν δὲ ἐντὸς τῆς Ἀλτεως κατὰ τὴν πομπικὴν εἴσοδον τόπος ἐνὸς πλέθρου ὡς ἔγγιστα περιεχόμενος εἰς θριγκὸν καὶ καλούμενος Ἴπποδάμιον· εἰς τοῦτον ἄπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰσήρχοντο γυναῖκες καὶ ἔθουον τῇ Ἴπποδαμείᾳ, καὶ ἔπραττον καὶ ἄλλα πρὸς τιμὴν αὐτῆς. Κατὰ δὲ τὸ πέρας τῶν ἀγαλμάτων τῶν κατασκευασθέντων ἐκ τῆς ζημίας τῶν ἀθλητῶν ἦν εἴσοδος ὀνομαζομένη Κρυπτή, δι' ἧς οἱ Ἑλλανοδίκαι καὶ οἱ ἀγωνισταὶ εἰσήρχοντο εἰς τὸ στάδιον· ἦν δὲ τοῦτο χῶμα γῆς καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦν κατασκευασμένη καθέδρα διὰ τοὺς ἀγωνοθέτας· ἀπαντικρὺ δὲ τῶν Ἑλλανοδικῶν ἦν βωμὸς ἐκ μαρμάρου λευκοῦ καὶ ἐπ' αὐτῷ καθυμένη ἐθεῖτο τὰ Ὀλύμπια γυνὴ ἧτις ἦν ἱέρεια τῆς Δήμητρος τῆς ἐπιλεγομένης Χαμύντης, λαμβάνουσα τὴν τιμὴν ταύτην ἄλλοτε ἄλλη παρὰ τῶν Ἡλείων· ἐπετρέπετο δὲ καὶ εἰς τὰς παρθένους καὶ θεῶνται ἐκεῖθεν. Κατὰ δὲ τὸ πέρας τοῦ σταδίου ὅπου ἦν κατασκευασμένη ἡ ἄρεσις διὰ τοὺς σταδιοδρόμους ἦν τὸ μνῆμα τοῦ Ἐνδυμίωνος, ὡς εἶλεγον οἱ Ἡεῖοι· πρὸς δὲ τὴν ἐκ τοῦ σταδίου ἐξοδὸν παρ' ὃ μέρος ἐκείθεντο οἱ Ἑλλανοδίκαι ἦν ὁ τόπος ὁ διαρισμένος διὰ τῆς ἀρεως τῶν ἵππων καὶ τῆς ἄρεως αὐτῶν εἶχε δὲ ἡ ἄρεσις σχῆμα τετραγώνου καὶ τὸ ἐμβαλὼν τὴν τετραμμένον πρὸς τῆς ἀρεως καὶ κατ' ἑσπιν προσέγγιζεν εἰς τὴν πύλιν τοῦ ἀγναμπετος καὶ ἔστατο εὐρυτέρως ἢ δὲ πεποιθμένη καὶ δαίφει χαλκίῳς κατὰ τὴν ἑσπιν τοῦ ἐμβαλῶντος καὶ ἐκτέρῳ τῶν ἐνερῶν τῆς ἀρεως εἶχε πᾶσι πλέον τὴν τετραμμένην πύλιν· εἰς δὲ τὰς πλευρὰς τούτης ἦσαν καυκλήματα καὶ ἰσχυράτα ἃ ἦν αὐτῶν ἐνερῶν οἱ εἰσερ-

χόμενοι εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν ἵππων· ἦσαν δὲ αἱ πλευραὶ τοῦ ἵπποδρόμου ἄνισοι καὶ ἐπὶ τῆς μείζονος αὐτῶν, ἥ ἦν ὕψωμα γῆς, κατὰ τὴν διέξοδον τὴν διὰ τοῦ ὕψωματος, ἣν ὁ δρόμος τῶν ἵππων ὁ λεγόμενος Ταράξιππος. Εἶχε δὲ αὐτός σχῆμα βωμοῦ περιφερούς, καὶ ὁπόταν οἱ ἵπποι τρέχοντες ἐφθάνον πλησίον τούτου τοῦ μέρους, κατελάμβανεν αὐτοὺς εὐθὺς φόβος ἰσχυρὸς ἄνευ αὐδεμιᾶς φανερᾶς αἰτίας, καὶ ἐκ τοῦ φόβου συνεταράττοντο καὶ ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνετρίβοντο τὰ ἄρματα καὶ ἐτιτρώσκοντο οἱ ἡνίοχοι· διὸ καὶ οἱ ἡνίοχοι προσέφερον θυσίας καὶ χύχοντο νὰ γίνη εἰς αὐτοὺς ἵλεως ὁ Ταράξιππος. Ὑπῆρχον δὲ διάφοροι γνῶμαι μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων περὶ τοῦ Ταράξιππου· οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἦν τάφος ἀνδρὸς αὐτόχθονος ἐπιτηδείου εἰς τὴν ἱππικὴν καὶ οὗ τὸ ὄνομα ἦν Ὠλένιος, καὶ ὅτι ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθη ἡ εἰς τὴν Ἠλείαν Ὠλενία λεγομένη πέτρα· οἱ δὲ ὅτι ἦν ὁ συστρατεύσας τῷ Ἡρακλεῖ κατὰ τοῦ Αὐγέου καὶ τῶν Ἠλείων υἱὸς τοῦ Φλιούντος Δαμέων ὃς ἐφονεύθη αὐτὸς καὶ ὁ ἵππος αὐτοῦ ὑπὸ Κτεάτου τοῦ Ἄκτορος, καὶ ὅτι ἐνταῦθα ἦν τὸ κοινὸν μνῆμα τοῦ Δαμέωνος καὶ τοῦ ἵππου αὐτοῦ· ἄλλοι δὲ πάλιν ὅτι ὁ Πέλοψ κατεσκεύασεν ἐνταῦθα ἡρώον κενὸν διὰ τὸν Μυρτίλον καὶ ἔθυσεν αὐτῷ, βουλόμενος νὰ καταπαύσῃ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ διὰ τὸν φόνον καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὸν Ταράξιππον, διότι διὰ τῆς τέχνης τοῦ Μυρτίλου ἐταράχθησαν οἱ ἵπποι τοῦ Οἰνόμαου, καὶ ἄλλοι ὅτι ὁ Οἰνόμαος αὐτὸς ἦν ὁ βλάπτων τοὺς ἵπποδρομεύοντας. Ὑπῆρχον δὲ καὶ τινες εἰς ἀπέδιδον τὴν αἰτίαν εἰς Ἀλκάθουν τὸν Πορθόνοιο, λέγοντες ὅτι ὁ Ἀλκάθους φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Οἰνόμαου διὰ τοὺς γάμους τῆς Ἴπποδαμείας, ἐτάφη ἐνταῦθα, καὶ ἐπειδὴ ἠτύχησε κατὰ τὸν ἵπποδρόμον, κατέστη βῆσκανος καὶ δυσμενῆς δαίμων τοῖς ἱππεύουσιν· ἄνθρωπος δὲ Αἰγύπτιος ἔλεγεν ὅτι ὁ Πέλοψ

λαβών τι παρὰ τοῦ Θηβαίου Ἀμφίωνος, κατώρυξεν αὐτὸ κατὰ τὸ μέρος τὸ καλούμενον Ταράξιππον, καὶ ὅτι ὑπὸ τοῦ κατορωρυγμένου πράγματος ἐταράχθησαν τότε οἱ ἵπποι τοῦ Οἰνομάου καὶ ὕστερον ἐξηκολούθουν νὰ ταραττώνται καὶ πάντες οἱ ἵπποι. Ὁ δὲ Πausanías ἐνόμιζε πιθανώτερον πάντων ὅτι ὁ Ταράξιππος ἦν ἐπωνυμία τοῦ Ἰππίου Ποσειδῶνος (1). Ἐν τῇ Ἄλτει πρὸς ἄρκτον τοῦ Ἡραίου ἦν ὄχθος ἐκ λίθου πωρίνου ἐφ' οὗ ἦσαν οἱ θησαυροὶ, καὶ κατὰ τὰ νῶτα τοῦ ὄχθου ὑψοῦτο τὸ Κρόνιον ὄρος (2). Μεταξὺ δὲ τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ ὑπεραρίθμων θυσιῶν ἦν καὶ μία προσφερομένη τῷ Ἀπομυίῳ Διὶ καὶ ἐπικρατήσασα ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ Ἡρακλέους ὃς θύων ποτὲ τῷ Διὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ἐνοχλούμενος μεγάλως ὑπὸ τῶν μυιῶν, εἴθυσεν τῷ Ἀπομυίῳ Διὶ, καὶ οὕτως, ὡς ἔλεγον, ἀπειτράπησαν αἱ μυῖαι πέραν τοῦ Ἀλφειοῦ (3). — Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἐπανηγυρίζοντο μετὰ τὴν συμπλήρωσιν ἐκάστου τετάρτου ἔτους, κατὰ τὴν θερινὴν τροπὴν τοῦ ἡλίου. Κατὰ τὸν Στράβωνα, ὁ Ὀξύλος καὶ οἱ Αἰτωλοὶ συγκατελθόντες μετὰ τῶν Ἡρακλειδῶν καὶ συνοικέσαντες μετὰ τῶν Ἐπειῶν κατὰ συγγένειαν παλαιάν, ἠὔξησαν τὴν κοίτην Ἡλίου καὶ ἐφείλοντο πολὺ μέρος τῆς Πισάτιδος καὶ ἔλαβον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν καὶ τὴν Ὀλυμπίαν, καὶ ὁ ἀγὼν ὁ Ὀλυμπιακὸς ἦν εὐρεττα ἐκείνων, καὶ ἐκεῖνοι ἐπανηγύρισαν τὰς πρώτας Ὀλυμπιαδας· τὰ δὲ παλαιὰ, τὰ περὶ τῆς πίστεως τοῦ νεοῦ καὶ περὶ τῆς θεσεως τοῦ ἀγῶνος καὶ ὅσα ἔλεγον οἱ μὲν ὅτι ὁ Ἡρακλῆς εἰς τῶν ἰδαίων δεατύλων ἦν ἀρχηγέτης αὐτῶν, οἱ δὲ ὅτι ὁ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀλαμῆνης Ἡρακλῆς κατέστησε τὰ Ὀλύμπια καὶ ὅτι ὁ Ζεὺς ἀγωνίσθη πρῶτος καὶ ἐνίκησε, πάντα ταῦτα εἰς εὐδὲν λογιστέον, διότι

(1) Πaus. Ἠλ. Περ. 2, κ. 10. (2) Ἠλ. 2, κ. 13. (3) Ἠλ. 2, κ. 14.

τὰ τοιαῦτα πολλαχῶς λέγονται καὶ ὀλίγον πιστεύονται· ἀξιοπιστότερον δὲ ἦν ὅτι μέχρι τῆς 26 Ὀλυμπιάδος ἀπὸ τῆς I καθ' ἣν Κόροιβος ὁ Ἡλεῖος ἐνίκησε σταδίων οἱ Ἡλεῖοι εἶχον τὴν προστασίαν καὶ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ἀγῶνος· κατὰ δὲ τὰ Τρωϊκά, ὁ ἀγὼν ἦ δὲν ἦν στεφανίτης, ἡ δὲν ἦν ἐνδοξος οὔτε αὐτὸς οὔτε ἄλλος τῶν ὕστερον ἀναφανέντων ἐνδόξων· διὸ καὶ ὁ Ὅμηρος οὐδενὸς τούτων μνημονεύει· ὅτε δὲ οἱ Πισάται ἀνεκτίσαντο τὸν τόπον αὐτῶν, ἔθετον αὐτοὶ τὸν ἀγῶνα· ἀλλὰ μετὰ χρόνον μεταπεσούσης πάλιν τῆς Πισάτιδος εἰς τοὺς Ἡλείους, μετέβη αὖθις εἰς αὐτοὺς καὶ ἡ ἀγωνοθεσία· ὁ δὲ ἀγὼν πώποτε οὐδὲ ἅπαξ συνετελέσθη ἐν τῇ Ἡλείᾳ, ἀλλ' αἰέποτε ἐν τῇ Ὀλυμπίᾳ (1). — Ὁ ἀγὼν οὗτος χρόνον πολὺν ἦν ἰδιαίτερος καὶ ἀφανῆς καὶ περιοριζέτο εἰς μόνους τοὺς Ἡλείους καὶ τοὺς Πισάτας, ἕως οὗ διὰ συνεργείας τῶν Λακεδαιμονίων κατέστη πάγκοινος ἐθνικὴ πανήγυρις ἅπαξαπάντων τῶν Ἑλλήνων· οἱ αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι ἐνήργησαν ὥστε ἅπασα ἡ χώρα τῶν Ἡλείων ὡς καθιερωμένη εἰς τὴν θεότητα νὰ μένῃ ἀπληλαγμένη τῶν ἐπηρεῶν παντὸς ἐνδεχομένου ἐμφυλίου πολέμου, καὶ οὕτως οἱ Ἡλεῖοι διεκηρύχθησαν ἐυδέτεροι (2)· ἡ δὲ Ὀλυμπία ἐθεωρεῖτο τοσοῦτον ἱερὰ, ὥστε καὶ κατὰ τὰ περίξ εἰς συνέβαινε πόλεμος, οἷτε μαχηταὶ καὶ εἰθεαταὶ συνήρχοντο ἐν ἀκροτάτῃ ἀσφαλείᾳ ἐν τῷ μεγάλῳ τούτῳ ἐθνικῷ θεάτρῳ· συνέβη δὲ καὶ μάχη ποτὲ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ἄλσους· ἀλλ' οἱ θεαταὶ ὅλως ἀμέριμνοι περὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀσφαλείας, παρώτρυνον τοὺς μαχομένους διὰ τῶν ἐπιβουημάτων αὐτῶν (3). Ἐπειδὴ δὲ αὕτη ἡ ἐθνικὴ τελετὴ ἦν ὁ μόνος δεσμὸς δι' οὗ πάντες

(1) Στράβ. β. 8, σ. 355. (2) Διόδ. Σικ. β. 6, σ. 547. (3) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 7 κ. 4., § 12. — Διόδ. Σικ. β. 15, κ. 78.

οἱ Ἕλληνες, καὶ μόνον οἱ Ἕλληνες, ἐξαιρουμένων πάντων τῶν ἄλλων ἐθνῶν, ἐθεωροῦντο συνδεδεμένοι πρὸς ἀλλήλους ὡς ἀδελφοί, ἐπειδὴ ἡ τιμὴ τῆς νίκης ἀπεδίδετο οὐ μόνον εἰς τὸν νικητὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πόλιν τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, καὶ ἐπειδὴ τὰ ὀνόματα καὶ τοῦ νικητοῦ καὶ τῆς πόλεως καταγράφοντο εἰς τὸ δημόσιον βιβλίον, καὶ ὁ καιρὸς τῆς τετραετίας μέχρι τῆς ἐφεξῆς Ὀλυμπιάδος ἔφερε τὰ ὀνόματα ἀμφοτέρων, διὰ ταῦτα ἀφ' ἐνὸς μέρους τῷ ξήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγώνων, οἳ ἀπετέλουν τὴν γενικὴν χρονολογίαν πασῶν τῶν Ἑλληνικῶν φυλῶν, ἃν καὶ ἐκάστη αὐτῶν εἶχε τὴν ἰδίαν αὐτῆς χρονολογίαν, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ παραδεδεγμένος κατὰ Ὀλυμπιάδας προσδιορισμὸς τῶν ἐποχῶν ὕψωσε τὴν ἀξίαν τῶν ἀγώνων, τῶν νικητῶν καὶ τῶν πόλεων αὐτῶν. Διτηρήσαν δὲ οἱ Ἕλληνες τὴν ἀξίαν ταύτην ὡς πάγκοινον κτῆμα τοῦ ἔθνους πολὺν ἔτι χρόνον ἀφ' οὗ οἱ Ῥωμαῖοι κυριεύσαντες τὴν Ἑλλάδα, οὐδὲ ἴχνος ἐλευθερίας κατέλιπον ἐν αὐτῇ, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ Παυσανίου, ὃς ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ φυλαττομένης εἰσέτι τάξεως τῶν ἀγώνων. Ἀφ' οὗ ἄπαξ οἱ ἀγῶνες οὗτοι ἀνεγνωρισθῆσαν ὡς ἀνέκοντες εἰς ὁλοκληρὸν τὸ ἔθνος, οἱ ποιηταί, οἱ συγγραφεῖς καὶ οἱ τεχνῖται πανιῶς εἰδώς ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ἐπιδείξωσιν ἕκαστος τὴν δοκιμότητα αὐτοῦ ἐν τῇ ἐθνικῇ ταύτῃ ὁμηγύρει· αἰέποτε δὲ ἡ νίκη τοῦ σταδίου ὑπερεῖχε, καὶ τοῦ νικῆσαντος σταδίου τὸ ὄνομα καὶ ἡ πατρις ἦσαν ἡνωμένα μετὰ τῆς Ὀλυμπιάδος καθ' ἣν ἐνίκησεν· ἂν δὲ ἐκτὸς τῆς νίκης τοῦ σταδίου ἐνίκη καὶ κατ' ἄλλη, προστίθετο καὶ ἐκείνη ἡ νίκη εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ἂν δὲ καὶ κατὰ τὰ πάντα, ἐλέγχετο ὅτι ἐνίκησε πενταθλῶν, καὶ ὁπερὶ αὐτοῦ ἡ φήμη αὐτοῦ, ἀλλ' αἰετὸς τοῦ σταδίου ἡ νικητῆς ἐδίδοε τὸ ὄνομα αὐτοῦ τῇ Ὀλυμπιάδι. — Ἡ δὲ ἈΛΙΥΣ καμένη πρὸ τοῦ νεοῦ τοῦ Διὸς ἦν

τὸ ἱερὸν ἄλσος τοῦ θεοῦ τούτου ὃ ἐκ παλαιοῦ παραποιγηὲν ὠνομάσθη ἀντὶ ἄλσους Ἄλτις καὶ ὁ Πίνδαρος ποιήσας ἄσμα εἰς ἄνδρα Ὀλυμπιονίκην, ὠνόμασε τὸν τόπον Ἄλτιν (1). Ἐξώθεν τῆς Ἄλτεως ἦν οἶκημα καλούμενον ἐργαστήριον τοῦ Φειδίου, ἐνθα ὁ Φειδίας εἰργάζετο τὰ καθ' ἕκαστα τοῦ ἀγάλματος τοῦ Διός· ἐντὸς δὲ τοῦ οἰκήματος ἦν βωμὸς πάντων τῶν θεῶν· πρὸς δὲ τὴν εἰς τὴν Ἄλτιν εἰσοδὸν κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν πομπικὴν, τὴν μόνην ἣν ἡγελοῦθουν οἱ πομπεύοντες ἦν τὸ Λεωνίδαϊον, ἀνάθημα Λεωνίδου ἐπιχωρίου, ἀπέχον διάστημα ἀγυιάς ἀπὸ τῆς εἰσόδου τῆς πομπικῆς, ἐπὶ δὲ τοῦ Πausανίου διωρισμένον εἰς κατοικίαν τῶν διοικούντων τὴν Ἑλλάδα Ῥωμαίων. Ἐντὸς δὲ τῆς Ἄλτεως, κατ' ἀριστερὰν τοῦ Λεωνίδαίου, ἦν βωμὸς Ἀφροδίτης καὶ μετ' αὐτὸν βωμὸς Ὠρῶν. Κατὰ δὲ τὸν ὀπισθόδομον πρὸς δεξιὰν ἦν ἀγριελαία καλούμενη Καλλιστέφανος, διότι ἀπ' αὐτῆς ἐστεφανοῦντο οἱ Ὀλυμπιονῆται· παρὰ δὲ τὴν ἀγριελαίαν ἦν βωμὸς Νυμφῶν Καλλιστεφάνων καὶ αὐτῶν ὀνομαζομένων, καὶ Ἀρτέμιδος δὲ Ἀγοραίας βωμὸς ἐντὸς τῆς Ἄλτεως, κατὰ δεξιὰν τοῦ Λεωνίδαίου, καὶ Δεσποίνης δὲ (Περσεφόνης) βωμὸς, καὶ μετὰ τοῦτον βωμὸς Ἀγοραίου Διός, καὶ πρὸ τῆς καλουμένης Προεδρίας βωμὸς Ἀπόλλωνος Πυθίου καὶ μετ' αὐτὸν βωμὸς Διονύσου οὐχὶ ἀρχαῖος, ἀνατεθεὶς ὑπ' ἀνθρώπων ἰδιωτῶν· κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὴν ἄφεισιν τῶν ἵππων ὁδὸν βωμὸς καὶ ἐπίγραμμα ἐπ' αὐτοῦ Μοιραγέτῃ· καὶ πλησίον βωμὸς Μοιρῶν ἐπιμήκης καὶ μετ' αὐτὸν Ἑρμοῦ, καὶ δύο ἐφεξῆς Διὸς Ὑψίστου· κατὰ δὲ τὸ μέσον τοῦ ὑπαίθρου τῆς ἀφέσεως Ποσειδῶνος Ἰππίου καὶ Ἥρας Ἰππίας βωμοὶ, καὶ κατὰ τὸν κίονα Διοσκυρίων· κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸν τόπον τὸν καλού-

(1) Πaus. Ἠλ. κ. 1.

μενον Ἐμβολον εἰσοδον ἀφ' ἐνὸς μέρους Ἄρεως Ἰππίου καὶ ἀφ' ἐτέρου Ἀθηνᾶς Ἰππίας· εἰς τὸν Ἐμβολον δὲ αὐτὸν βωμὸς Τύχης ἀγαθῆς καὶ Πανὸς καὶ Ἀφροδίτης, καὶ κατὰ τὸ ἐνδότετον τοῦ Ἐμβόλου Νυμφῶν ἃς ὠνόμαζον Ἀκμήνας· καὶ κατὰ τὴν ἐπάνοδον ἀπὸ τῆς στοᾶς τῆς ὑπὸ τῶν Ἡλείων καλουμένης Ἀγάπτου ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχιτέκτονος κατὰ δεξιάν βωμὸς Ἀρτέμιδος· μετὰ δὲ τὴν εἰς τὴν Ἄλτιν διὰ τῆς πομπικῆς καὶ αὐθις εἰσοδον, ὅπισθεν τοῦ Ἡραίου δύο βωμοὶ ποταμοῦ Κλαδέου καὶ Ἀρτέμιδος καὶ τρίτος Ἀπόλλωνος καὶ τέταρτος Ἀρτέμιδος Κοκκύκας καὶ πέμπτος Ἀπόλλωνος Θερμίου· καὶ πρὸ τοῦ καλουμένου Θεοκολέωνος οἶκῳ καὶ ἐν τῇ γωνίᾳ αὐτοῦ ναὸς Πανός. Καὶ τὸ Πρυτανεῖον δὲ τῶν Ἡλείων ἦν ἐντὸς τῆς Ἄλτεως παρὰ τὴν ἐξοδον ἔτις ἦν πέραν τοῦ γυμνασίου. Ἐντὸς δὲ τοῦ γυμνασίου ἦσαν οἱ τόποι διὰ τοὺς δρόμους καὶ αἱ παλαίστραι τῶν ἀθλητῶν· πρὸ τῶν θυρῶν δὲ τοῦ Πρυτανείου βωμὸς Ἀρτέμιδος Ἀγροτέρας· ἐν δὲ τῷ Πρυτανείῳ καθ' ὃ μέρος ἔκειτο ἡ ἐστία βωμὸς Πανός κατὰ δεξιάν τῆς εἰσόδου· ἡ δὲ ἐστία ἦν πεποιημένη ἐκ τέφρας καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐκαίετο πῦρ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν καὶ ἀνὰ πᾶσαν νύκτα· ἀπὸ ταύτης τῆς ἐστίας ἐκόμιζον τὴν τέφραν ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ τοῦτο συνετέλει μεγάλως εἰς αὐξήσιν τοῦ μεγέθους τοῦ βωμοῦ τούτου· εἶθον δὲ πάντοτε ἅπαξ ἐκάστου μηνὸς ἐπὶ πάντων τῶν εἰρημένων βωμῶν κατ' ἀρχαῖον τινὰ τρόπον, ὥς εἴρηται ἀνωτέρω (1). Κατὰ τὸ μέσον τοῦ περιβόλου τῆς Ἄλτεως ὑπὸ τὰς πλατάνους ἦν τρόπαιον χαλκοῦν καὶ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τοῦ τροπαίου ἐμφαίνουσα ὅτι οἱ Ἡεῖοι ἀνήγειραν αὐτὸ ἐκ λαφύρων τῶν Λακε-

---

(1) Πουσ. Ἡλ. κ. 15.

δαιμονίων (1). Ἐντὸς τῆς Ἀλτεως πρὸς ἄρκτον τοῦ Ἡραίου ἦν κρηπὶς ἐκ λίθου πωρίνου καὶ ἐπ' αὐτῆς ἦσαν οἱ θησαυροί· ἔκειτο δὲ ἡ κρηπὶς αὕτη κατὰ τοὺς πρόπιδας τοῦ ὄρους Κρονίου (2). — Ἡ Ὀλυμπία ἀπεῖχε τῆς πόλεως Ἡρακλείας 40 σταδίου (3), τῆς δὲ Ἡλίδος 300 (4), τῆς δὲ Φειᾶς 120 διὰ θαλάσσης (5)· κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (6) ἡ μεταξὺ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Πίσσης ὡς καὶ τῆς Ὀλυμπίας ἀπόστασις λογίζεται 1485 σταδίων = 37 μιλ. γεωγραφ. κατὰ δὲ τὸν Παυτιγκέρειον πίνακα ἡ Ὀλυμπία ἀπεῖχε τῆς μὲν Μεγάλης πόλεως 34 μιλ. Ῥώμ. τῆς δὲ Σπάρτης 61, τῆς δὲ Κυπαρισσίας 39.

* Ἡ θέσις τῆς Ὀλυμπίας ὀνομάζεται Ἀντίλαλον, εἴτε διότι ὑπῆρχεν ἴσως ἡχὼ μεταξὺ τῶν τειχῶν τῶν εὐρεθέντων ἐρειπίων, ὅταν εἰσέτι ἦσαν ὀπωσοῦν μεγάλα, εἴτε, ὅπερ καὶ πιθανώτερον, διότι ἡ θέσις αὕτη κεῖται ἀπέναντι τοῦ Λάλα (7), χωρίου τανῦν μὲν ταπεινοῦ, ὅπερ ὅμως ὑπῆρξε ποτὲ μέχρι πρὸ 30 ἐτῶν κωμόπολις μεγάλη περιέχουσα πολυαριθμούς οικίας ἐν αἷς καὶ τινὰς εὐκτίστους, εὐρυχώρους καὶ μεγαλοπρεπεῖς, καὶ οἰκουμένη ὑπὸ ἀποικίας Ἀλβανῶν Ὀθωμανῶν. Οἱ Λαλιῶται, ἄνδρες μάχιμοι καὶ ἀνδρεῖοι, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως κατέστησαν μάστιγες τῆς Γαστούνης καὶ τοῦ Πύργου, λεηλατοῦντες καὶ ἐρημοῦντες τὰς χώρας. Οἱ Ἕλληνες ἀφ' ἐτέρου μέρους καταλαβόντες τὰ παρὰ τὸ Λάλα στενὰ, ἐλυμαίνοντο τοὺς κατοίκους διὰ παντὸς δυνατοῦ τρόπου, ἀλλ' ὀλίγον ἐδύναντο, ἕως ὅτου ἦλθε πρὸς βοήθειαν αὐτῶν σῶμα Ἰώνων Ἐπτανησίων ὑπὸ τὴν

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 27. (2) Αὐτ. Μέρ. 2, κ. 19. (3) Στράβ. β. 8, σ. 356. (4) Αὐτ. β. 8, σ. 367. — Πaus. Ἡλ. Μέρ. 2, κ. 22.

(5) Στράβ. β. 8, σ. 343. (6) Ἡρόδοτ. β. 2, κ. 7. (7) Λήκ. Τ. 1, κ. 1, σ. 31 Ὀλυμπία.

Κεφαλλῆνα Κόμητα Ἀνδρέαν Μεταξᾶν. Ὁ φιλόπατρις καὶ φιλελεύθερος αὗτος ἀνὴρ, ὑπεκφυγὼν τὴν ἐπαγρύπνησιν τῶν Ἀγγλικῶν ἀρχῶν, ἀπέβη μετὰ 300 περίπου τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ εἰς Ἡλιν ὅπου ἠνώθησαν μετ' αὐτοῦ ἕως 400 Ζακύνθιοι ὑπεκδράσαντες καὶ οὗτοι ἀπὸ τῆς πατρίδος αὐτῶν. Ὁ Μεταξᾶς μετὰ τῶν Ἰώνων αὐτοῦ καὶ μεθ' ἑτέρου πολυπληθεστέρου ἔτι σώματος Πελοποννησίων ὑπὸ τὸν ἐκ Γαστούνης Σισίνην καὶ τινων Χριστιανῶν Ἀλβανῶν ἐκ Σουλιμᾶ τῆς Μεσσηνίας καὶ ἄλλων συμποσομένων πάντων εἰς 1,500, πρῶτον πρὸς τὸ Λάλα· καὶ τῇ 24 Ἰουνίου, συγκροτηθείσης μάχης πεισματώδους καὶ φονικῆς μεταξύ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ὁθωμανοῦ ἀρχιστρατήγου Γιουσούφ πασᾶ, ὁ μὲν Μεταξᾶς πολεμήσας ἀνδρείως μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ, ἀπώλεσε 280 ἀνθρώπους, καὶ ἐπληρώθη τὴν χεῖρα, ὁ δὲ Γιουσούφ πασᾶς ἀπολέσας καὶ οὕτως πολὺ μείζονα ἀριθμὸν, κατώρθωσε τέλος νὰ ἐξαγάγῃ τῆς πόλεως τοὺς Λαλιώτας, οἳ πυρπολήσαντες αὐτήν, καὶ φθείραντες ὅσα τῶν κτημάτων αὐτῶν δὲν ἐδύναντο νὰ μετακρίσωσιν, ἀπεχώρισαν πάντες τῇ 30 Ἰουνίου, καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ ῥηθέντος πασᾶ εἰσῆλθον τῇ 6 Ἰουλίου εἰς Πάτρας μετὰ τῶν γυναικῶν, τῶν τέκνων καὶ τῶν ποιμνίων αὐτῶν. Τὸ χωρίον Μιράκα καλεῖται κατὰ τὸ πρὸς ἀνατολὰς μέρος τῶν ἐρειπίων τῆς Ὀλυμπίας μικρὸν ἀπέχον ἀπ' αὐτῶν.

ΚΥΚΗΣΙΟΝ, ἡ μεγίστη τῶν ὀρεῶν πόλεων τῆς Πισάτιδος· παρὰ τὸ Κυκῆσιον ἔν κρήνη Βίσα καλουμένη ἦν κατὰ παλαιότητα μετωνομασθὲν Πίσαν καὶ εἶπον αὐτὴν πόλιν, ἐν ᾗ πόλις Πισα οὐδὲ ὑπᾶρξε ποτὲ κατὰ τινος (1)· οὐδὲν ἕτερον γνωρίζομεν περὶ τοῦ Κυκῆσιου.

---

(1) Στράβ. β. β. σ. 323.

ἈΡΠΙΝΝΑ, πόλις οικισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Οἰνομάου θς ἐκά-
 λασεν αὐτὴν Ἀρπίνναν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς μητρὸς αὐτοῦ·
 ἀπεῖχεν ὀλίγα τινα στάδια κατ' ἀνατολὰς τοῦ τόπου ἐνθα
 ὑποτίθεται ὅτι ὑπῆρξεν ἡ Πίσσα. Πλησίον τῆς Ἀρπίννης
 ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Ἀρπιννάτης καὶ μικρὸν ἀνατολικώτερον
 ἕτερος ποταμὸς Παρθενίας. Ἐν μικρᾷ ἀποστάσει ἀπὸ τῆς
 Ἀρπίννης ἦν χῶμα γῆς ὑψηλὸν, τάφος τῶν μνηστήρων τῆς
 Ἰπποδαμείας οὗς ὁ πατὴρ αὐτῆς Οἰνόμαος ἔκρυπτεν εἰς τὴν
 γῆν ἐγγὺς ἀλλήλων ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπιφανείας· ἀλλ' ὕστερον
 ὁ Πέλοψ ἀνήγειρε δι' αὐτοὺς μνημεῖον κοινὸν πρὸς τιμὴν
 αὐτῶν καὶ πρὸς χάριν τῆς Ἰπποδαμείας καὶ προσέτι ἵνα
 μείνῃ ὑπόμνημα εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ὅσων καὶ οἷων
 νικητὴν ἀναδειχθέντα τὸν Οἰνόμαον ἐνίκησεν αὐτὸς εἰς τέ-
 λος. Ἦσαν δὲ οἱ θανατωθέντες ὑπὸ τοῦ Οἰνομάου, κατὰ τὰ
 ἔπη τὰς μεγάλας Ἡοίας, πρῶτος ὁ Μάρμαξ, ἔπειτα Ἀλκά-
 θους ὁ Πυθίωνος, ὁ Εὐρύαλος, ὁ Εὐρύμαχος καὶ ὁ Κρόταλος,
 ἀγνώστων γονέων καὶ πατρίδων, ὁ Ἀκρίας ὅστις, ὡς εἰκά-
 ζεται, ἦν Λακεδαιμόνιος καὶ οἰκιστὴς τῶν Ἀκριῶν, μετὰ δὲ
 τὸν Ἀκρίαν ὁ Κάπετος καὶ ὁ Λυκοῦργος καὶ ὁ Λάσιος καὶ
 ὁ Χολκῶδους καὶ ὁ Τρικόλωνος, ἀπύγονος, ὡς ἔλεγον οἱ
 Ἀρκάδες, καὶ ὁμῶνυμος Τρικολίωνω τῷ Λυκάονος, μετὰ
 τοῦτον δὲ ὁ Ἀριστόμαχος καὶ ὁ Πρίας καὶ ὁ Πελάγων καὶ
 ὁ Διόλιος καὶ ὁ Κρόνιος, κατὰ τινες δὲ καὶ Ἐρυθρος ὁ Λεύ-
 κωνος τοῦ Ἀθάμαντος ἀφ' οὗ ὠνομάσθη πόλισμα τῶν Βοιω-
 τῶν Ἐρυθραὶ, καὶ Ἡϊονεὺς ὁ Μάγνητος τοῦ Αἰολίδου, πάντες
 δέκα ὁκτὼ ὦν πρὸς τιμὴν ἀνήγειρεν ὁ Πέλοψ τὸ μνημεῖον
 καὶ προσέφερε θυσίας ἀνὰ πᾶν ἔτος, ὅτε ἔλαβε τὴν ἀρχὴν
 τῶν Πισαίων (1). Ἐν ἀποστάσει ἐνὸς περίπου σταδίου ἀπὸ

(1) Πaus. Ἠλ. Μέρ. 2, κ. 21.

τοῦ μνημείου τούτου ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος ἐπικληθείσης Κορδάκας, διότι οἱ ἀκόλουθοι τοῦ Πέλοπος ἐπανηγύρισαν ἐπινίκια παρὰ τὴν θεὰν ταύτην καὶ ἐχόρευσαν χωρὸν λεγόμενον Κόρδακα, ἐπιχώριον τῶν περὶ τὸ ὄρος τὸ Σίπυλον οἰκούντων. Ἐν μικρᾷ ἀποστάσει ἀπὸ τοῦ ναοῦ τούτου ἦν μικρὸν οἶκημα καὶ ἐντὸς αὐτοῦ κιβωτὸς χαλκῇ ἐν ᾗ ἐφύλαττον τὰ ὀστᾶ τοῦ Πέλοπος (1). Ἡ Ἀρπίννα ἦν μία τῶν ὀκτὼ πόλεων τῆς Πισάτιδος κατὰ τὸν Στράβωνα ὃς κατὰ λάθος, φαίνεται, γράφει αὐτὴν Ἐρίναν (2).

ἩΡΑΚΛΕΙΑ, πόλις ἀπέχουσα κατὰ μὲν τὸν Στράβωνα ὅσον 40 (3), κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν ὅσον 50 στάδια ἀπὸ τῆς Ὀλυμπίας (4) καὶ κειμένη παρὰ τὸν ποταμὸν Κυθήριον κατὰ τὸν Στράβωνα (5) ἢ Κύθηρον κατὰ τὸν Πausανίαν (6). Ἦν δὲ καὶ πηγὴ ἐκδιδοῦσα εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἐπὶ τῆς πηγῆς ναὸς τῶν Γωνιάδων, ὡς ὁ Στράβων, Ἰωνίδων δὲ, ὡς ὁ Πausανίας, Νυμφῶν ὧν τὰ ὀνόματα ἦσαν Καλλιφάεια καὶ Συνάλλαξις καὶ Πηγαῖα καὶ Ἰασις· τὴν δὲ ἐπωνυμίαν Ἰωνίδες ἔλαβον ἀπὸ Ἰωνος τοῦ Γαργήττου μετοικήσαντος ἐνταῦθα ἐξ Ἀθηνῶν. Ἐδυξάζετο δὲ ὅτι ἡ ῥηθεῖσα πηγὴ εἶχε τὴν ιδιότητα νὰ θεραπεύῃ τοὺς καμάτους καὶ παντὸς εἶδους νοσήματα τῶν εἰς αὐτὴν λουομένων (7).

* Τὸ χωρίον Στρέφι ἐπὶ ὕψους κατὰ τὸ κέρας τῆς πεδιάδος κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἡρακλείας (8).

ΜΑΡΓΑΝΑΙ κατὰ τὸν Ξενοφῶντα, ΜΑΡΓΑΛΑΙ κατὰ τὸν Στράβωνα, ΜΑΡΓΑΪΑΙ κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον, πόλις κειμένη κατὰ τὸ μεσσηνικὸν τῆς Πισάτιδος, πρὸς

(1) Πaus. Ἠλ. Μέρ. 2, κ. 22. (2) Στράβ. β. 2, σ. 356.

(3) Στράβ. β. 2, σ. 356. (4) Πaus. Ἠλ. Μέρ. 2, κ. 22.

(5) Στράβ. β. 2, κ. 356. (6) Πaus. Ἠλ. κ. 22. (7) Πaus. αὐτ.

(8) Αἰν. Γ. 2, κ. 16, κ. 171.

νότον τῆς Ἡλίδος· κατὰ τὸν Στράβωνα ἡ πόλις αὕτη δὲν ἦν ἐκ φύσεως ὀχυρά (1)· οὐδὲν ἕτερον γνωρίζεται περὶ αὐτῆς εἰμὴ μόνον ὅσα ὀλίγα ἀναφέρει ὁ Ξενοφῶν, ὅτι δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ πολέμου τοῦ Ἄγιδος καὶ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τῶν Ἡλείων οἱ Μαργανεῖς, ὡς καὶ οἱ Λεπρεᾶται, οἱ Μακίστιοι καὶ ἄλλοι ἀποστάντες ἀπὸ τῶν Ἡλείων ἠνώθησαν μετὰ τοῦ Ἄγιδος (2)· καὶ ὅτι ἄλλοτε πάλιν, κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ μεταξὺ Ἀρκάδων καὶ Ἡλείων πολέμου (364 Π. Χ.) οἱ Ἡλείοι ἐκυρίευσαν τὴν Πύλον καὶ τὰς Μαργάνας ἃς εἶχον οἱ Ἀρκάδες (3).

ΣΑΛΜΩΝΗ, πόλις κειμένη μεταξὺ Ὀλυμπίας καὶ Ἡρακλείας καὶ λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἀπὸ Σαλμωνέως τοῦ Αἰόλου τοῦ Ἑλλήνος τοῦ Δευκαλίωνος. Οὗτος ὁ Σαλμωνεὺς ὁρμηθεὶς ἐκ τῆς Αἰολίδος μετὰ πολλῶν Αἰολέων, ᾤκησεν ἐν τῇ Ἡλείᾳ παρὰ τὸν Ἀλφειὸν ποταμὸν, καὶ ἐκτίσας ταύτην τὴν Σαλμώνην (4). Ὁ Σαλμωνεὺς κατὰ τινος ἦν βασιλεὺς μόνον τῆς Ἡλείας· ἢ κατὰ τὸν Ἑφορον ἐκβαλὼν τὸν Αἰτωλὸν, βασιλέα τῶν Ἐπειῶν καὶ τῶν Πισατῶν, ἐδασίλευσεν ἀντ' ἐκείνου. Ἡ Σαλμώνη ἔκειτο παρὰ τὴν ὁμώνυμον κρήνην· ἐκ τῆς κρήνης ταύτης ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Ἐνιπεὺς οὗ, ὡς ἔλεγον, ἠράσθη Τυρῶ ἡ Σαλμωνέως (5). Ὁ Σαλμωνεὺς ἀσεβήσας εἰς τὸ θεῖον, ἔλεγεν ἑαυτὸν Δία καὶ ἐμιμεῖτο τεχνιέντως τὰς ἀστραπὰς καὶ βροντὰς τοῦ Διός· διὸ καὶ ἐκεραυνώθη, ὡς ἔλεγον (6). — Μεταξὺ τῶν γραφῶν τοῦ Πολυγνώτου ἐν τῇ λέσχῃ τῶν Δελφῶν ἦν καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ Σαλμωνέως Τυρῶ καθεζομένη ἐπὶ πέτρας (7). — Ἡ πόλις Σαλμώνη ἐξέλειπεν, ὡς φαίνεται πρωϊμώτατα, διότι

(1) Στράβ. β. 8, σ. 349. (2) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 3, κ. 2. (3) Αὐτ. β. 1, κ. 4. (4) Στράβ. β. 8, σ. 356. (5) Στράβ. Αὐτ. (6) Ἀπολλοδ. β. Α. 9, 7. (7) Πaus. Φωκ. κ. 29.

οὐδὲ φαίνεται παντελῶς εἰς τὴν μεταγενεστέραν ἱστορίαν· ὁ Στράβων ὁμῶς μνημονεύει αὐτῆς ὡς ὑπαρχούσης ἔτι (1).

ἘΠΙΤΆΛΙΟΝ, πόλις ἐκ φύσεως ὀχυρὰ ἀποτελυῦσα μέρος τῆς Μακιστίας παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ, καθ' ὃ ὁ ποταμὸς οὗτος ἦν πεζῇ διαβατός. Τὸ Ἐπιτάλιον ἦν ἡ αὕτη πόλις ἡ καλουμένη ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου Θρύον καὶ Θρυόεσσα =

Καὶ Θρύον Ἀλφειοῖο πόρον . . . (2).
καὶ ἀλλαχοῦ =

Ἰστοι δὲ Θρυόεσσα πόλις, αἰπεῖα κολῶνη,

Τηλοῦ ἐπ' Ἀλφειῷ νεάτη Πύλου ἡμαθόεντος (3).

Ὅτι τὸ Ἐπιτάλιον ἔκειτο κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ δείκνυται καὶ ἐξ ὧν ὁ Στράβων λέγει καὶ ἐκ τῆς ἐξῆς διηγήσεως τοῦ Ξενοφῶντος: Ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Ἄγης εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἠλείαν κατὰ τὸν ποταμὸν Λάρισσον· ἀλλὰ σεισμῷ συμβάντι, ἐξῆλθε τοῦ τόπου κατὰ δὲ τὸ ἐπιὸν ἔτος (400 Π. Χ.) εἰσέβαλεν αὖθις ἀπὸ μισσημῆρας διὰ τοῦ Λύλωνος τῆς Μεσσηνίας καὶ τῆς Λεπρεάτιδος, καὶ τότε εὐθὺς ἀποστάντες ἀπὸ τῶν Ἠλείων ἠνώθεσαν μετ' αὐτοῦ οἱ Λεπρεάται καὶ οἱ Μακίστιοι καὶ οἱ γειτνιαῶντες αὐτοῖς Ἐπιτάλιοι· διαβάντι δὲ τὸν ποταμὸν, συνκινώθησαν αὐτῷ οἱ Λετρίνοι καὶ οἱ Ἀμφίδολοι καὶ οἱ Μαργανεῖς· ἐλθὼν δὲ ὁ Ἄγης εἰς Ὀλυμπίαν, εἴθυσεν τὴν Ὀλυμπίαν δι' αὐτὸν. Κατὰ δὲ τὴν ἐπανοδὸν διαβὰς αὖθις τὸ Ἀλφειὸν, καὶ καταλιπὼν ἐκρωγίως εἰς τὸ Ἐπιτάλιον, ἀπῆλθεν εἰς αὐτὴν (4). Κατὰ τὸν Ὀμηρὸν καὶ τὸν Στράβωνα, τὸ Ἐπιτάλιον ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ ἐπὶ ὕψους (5).

(1) Στράβ. β' β, α 352. (2) Ὀμ. Γ' β, ε. 392. (3) Ὀμ. 'Α. ιν' 711.—Στράβ. β' β, α 352.—Πολύβ. β' ε 28. (4) Ξενοφ. Ἑλλην. β' 3 κ 2. (5) Ἰλ. ἀποτ. 4.

* Ἡ Ἀγολινίτσα κεῖται ἤδη ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἐπιταλίου ἢ Θρύου καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πόρου· ἂν δὲ καὶ δὲν ἦναι Δίπυια κολώνη ἢ Θρύον αἰπὺ, ὡς λέγει ὁ Ὅμηρος (1), κεῖται ὁμως ἐπὶ ὑψηλῆς θέσεως κατὰ σύγκρισιν μεγάλης ἐκτάσεως χθαμαλωτέρων ἄλλων θέσεων, ὅπερ προσεγγίζει εἰς τὴν φράσιν τοῦ Ὀμήρου (2).

ΛΕΤΡΙΝΟΙ, πόλισμα ἀπέχον τῆς Ὀλυμπίας 120 στάδια πρὸς δυσμὰς καὶ τῆς Ἡλίδος 180 πρὸς νότον· συνωκίσθη ὑπὸ Λετρώας τοῦ Πέλοπος· ἐπὶ τοῦ Πausανίου ὀλίγα μόνον οἰκήματα ἐσώζοντο εἰσέτι τοῦ πολισματοῦς τούτου καὶ ναὸς καὶ ἐν αὐτῷ ἄγαλμα Ἀρτέμιδος ἐπιλεγομένης Ἀλφειαίας. Ἐλαβε δὲ τὴν τοιαύτην ἐπωνυμίαν ἡ θεὰ, ὡς ἐμυθολογεῖτο, δι' αἰτίαν τοιαύτην: Ὁ Ἀλφειὸς ἐρασθεὶς τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ μὴν ἐλπίζων ἐπιτυχίαν τοῦ πόθου αὐτοῦ, οὔτε διὰ δεήσεως οὔτε διὰ πειθοῦς, ἐβουλεύηη νὰ βιάσῃ τὴν θεάν· ἐφ' ᾧ καὶ ἦλθεν εἰς παννυχίδα τελουμένην εἰς Λετρίνους, ἀγόμενος ὑπ' αὐτῆς τῆς ἰδίας θεᾶς καὶ ὑπὸ τῶν νυμφῶν αὐτῆς μεθ' ὧν ἔπαιζε συνήθως ἐπόμενος εἰς αὐτήν· ἀλλ' ἡ Ἄρτεμις ὑπονοήσασα τὴν ἐπιβουλήν τοῦ Ἀλφειοῦ, ἤλειψε διὰ πηλοῦ τὸ πρόσωπον καὶ αὐτῆς καὶ τῶν νυμφῶν αὐτῆς· ὥστε ὁ Ἀλφειὸς ὡς εἰσῆλθε, μὴ δυνάμενος νὰ διακρίνῃ τὴν Ἄρτεμιν ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἀπῆλθεν ἄπρακτος τοῦ ἐπιχειρήματος· καὶ οἱ μὲν Λετριναῖοι ὠνόμαζον τὴν Ἄρτεμιν Ἀλφειαίαν ἀπὸ τοῦ ἔρωτος τοῦ Ἀλφειοῦ· οἱ δὲ Ἡλεῖοι ὄντες ἀνέκαθεν φίλοι τῶν Λετριναίων, μετήγαγον εἰς Λετρίνους τὴν παρ' αὐτοῖς λατρείαν τῆς Ἐλαφιαίας Ἀρτέμιδος καὶ ἀπέδιδον τὰς αὐτὰς τιμὰς εἰς τὴν Ἀλφειαίαν Ἄρτεμιν· καὶ οὕτω

---

(1) Ὅμ. Ἰλ. Δ. ε. 711 καὶ Ὑμν. εἰς Ἀπόλλ. ε. 423. (2) Ἀθήκ. Τ. 2. κ. 16. σ. 200.

προϊόντος τοῦ χρόνου ἐξενίκησεν ἡ Ἀλφειαία νὰ ὀνομασθῇ Ἐλᾶφιαία. — Ἐν ἀποστάσει ἑξ σταδίων ἀπὸ τῶν Δετρίνων ἦν λίμνη ἀένναος ἔχουσα διάμετρον τριῶν περίπου σταδίων (1).

* Τὸ μεταξὺ τοῦ Κατακώλου καὶ τοῦ Πύργου χωρίον καὶ μοναστήριον Ἅγιος Ἰωάννης κεῖται πιθανῶς ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Δετρίνων καὶ ἡ πεδιάς τοῦ Πύργου ἦν ἡ Δετριναία ἡ χώρα τῶν Δετρίνων, ὡς δηλοῦται καὶ ἐκ τῆς παρὰ τῷ Ξενοφῶντι ἐκθέσεως τῆς πορείας τοῦ Ἄγιδος καὶ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τῆς Ἡλείας (2). Ἐν τῷ εἰρημένῳ χωρίῳ εὐρέθη πρό τινος καιροῦ τμῆμα μεγάλου ἀγάλματος· ἀντὶ δὲ τῆς ἀναφερομένης ὑπὸ τοῦ Πausανίου εἰς ἀπόστασιν ἑξ σταδίων ἀπὸ τῶν Δετρίνων ἀενάου λίμνης τῆς ἐχούσης μόνον περίπου τριῶν σταδίων περίμετρον ὑπάρχει τανῦν μακρὰ ἐλώδης λίμνη ἀλμυροῦ ὕδατος ἐκτεινομένη ἀπὸ πλησίον τοῦ Κατακώλου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Τζόγρας· δὲν ἐξάγεται δ' ἐκ τούτου ὅτι οἱ Δέτρινοι δὲν ὑπῆρξαν ἐπὶ ταύτης τῆς θέσεως, διότι ἡ νῦν αὕτη μεγάλη λίμνη ἐμορφώθη ἴσως κατὰ μεταγενεστέρους καιροὺς, ὡς πολλαὶ ἄλλαι τοιαῦται κατὰ τὸ δυτικὸν τῆς Πελοποννήσου· ἡ δὲ ἀένναος μικρὰ λίμνη τοῦ Πausανίου περιελήφθη, πιθανῶς, ἐν τῇ μεγάλῃ (3). Ἡ κωμόπολις ὁ Πύργος εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ δήμου τῶν Δετρίνων καὶ περιέχει περίπου 3400 κατοίκους· ἔχει δὲ καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν ὑπὸ δύο διδασκάλους Α. καὶ Γ'. τάξεως, καὶ ἕτερον δημοτικὸν Γ'. τάξεως.

ΔΥΣΠΌΝΤΙΟΝ, πόλις κειμένη ἐν πεδίῳ κατὰ τὴν ἐξ Ἡλίδος εἰς Ὀλυμπίαν ὁδόν (4). Ὅποτεν βασιλεύοντος ἐν Ἡλείᾳ Πύργου τοῦ Πανταλέοντος μετὰ Δημοφῶντα τὸν ἀδελ-

---

(1) Πασc. Ἡλ. μέρ. 2. κ. 22. (2) Ἰδε Ἐπιτέλειον. (3) Δέκ. Τ. 2. κ. 16. σ. 188 (4) Στρέβ. β. 8. σ. 357.

φὸν αὐτοῦ ἀποστάντες ἐκήρυξαν πόλεμον οἱ Πισαῖοι κατὰ τῶν Ἡλείων, συναπέστησαν ἐκ μὲν τῆς Τριφυλίας οἱ Μακίστιοι καὶ οἱ Σκιλλούντιοι, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων περιοίκων οἱ Δυσπόντιοι οἳ ἦσαν οἰκειότατοι τῶν Πισαίων καὶ ἐμνημόνευον αἰεὶ ὅτι οἰκιστῆς αὐτῶν ἐγένετο Δυσποντεὺς ὁ Οἰνομάου (1). ἐξηφανίσθη δὲ μετὰ παρέλευσιν χρόνου τὸ Δυσπόντιον καὶ οἱ πλείους τῶν κατοίκων μετώκησαν εἰς Ἐπίδαμνον καὶ εἰς Ἀπολλωνίαν (2).

* Τὸ Δυσπόντιον ἔκειτο, ὡς φαίνεται, παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν λόφων τῶν μεταξὺ τῆς Παλαιοπόλεως (Ἡλίδος), κατὰ τὸ πέρας αὐτῶν τὸ τελευτῶν εἰς τὸ ἀκρωτήριον Κατάκωλον (Ἰχθύν) καὶ διαχωρίζον τὴν πεδιάδα τῆς Γαστούνης ἀπὸ τῆς τοῦ Πύργου (3).

ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΗΛΕΙΑΣ (ΤΡΙΦΥΛΙΑ).

ΤΡΙΦΥΛΙΑ, τὸ μεσημβρινώτατον τῶν τριῶν τμημάτων ἐξ ὧν συνέκειτο ἡ Ἡλεία ὀριζόμενον κατ' ἄρκτον ὑπὸ τῆς Πισατίδος διὰ τοῦ ποτ. Ἀλφειοῦ καὶ τῶν Ἀκρωρειῶν, κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Μεσσηνίας διὰ τοῦ ποτ. Νέδας, κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Ἀρκαδίας καὶ κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Κυπαρισσίου κόλπου. Ἡ Τριφυλία ὠνομάσθη οὕτω κατὰ μὲν τὸν Πολύβιον ἀπὸ τοῦ Τριφύλου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Ἀρκάδος (4), ὃν ἀναφέρει καὶ ὁ Πausανίας (5). κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα, διότι κατωκλήθη ὑπὸ τριῶν φυλῶν, τῶν ἀπ' ἀρχῆς Ἐπειῶν, τῶν ἀποικησάντων ὕστερον Μινυιῶν καὶ τῶν ὕστατα ἐπικρατησάντων Ἡλείων (6). ἐκ τούτων οἱ μὲν Μινυῖαι ἦσαν ἐκεῖνοι οἵτινες ἀπόγονοι ὄντες τῶν Ἀργοναυ-

(1) Πaus. Ἡλ. Μέρ. 2, κ. 22. (2) Στράβ. β. 8, σ. 357.

(3) Δάκ. Τ. 2, κ. 16, σ. 198. (4) Πολύβ. β. 4, κ. 77. (5) Πaus. Φωκ. κ. 9. (6) Στράβ. β. 8, σ. 337.

τῶν καὶ ἐκβληθέντες τῆς Δήμνου ὑπὸ τῶν Πελασγῶν, κατέφυγον εἰς Λακεδαίμονα ἔνθα ἐγένοντο μὲν δεκτοὶ κατὰ πρῶτον, ἀλλὰ διὰ τὰς ἀταξίας αὐτῶν φυλακισθέντες καὶ κινδυνεύσαντες νὰ θανατωθῶσι, διέφυγον διὰ τεχνάσματος τῶν γυναικῶν αὐτῶν, καὶ οἱ μὲν συναπέπλευσαν τῷ Θήρᾳ εἰς τὴν νῆσον Καλλίστην τὴν ὕστερον μετωνομασθεῖσαν Θήραν, οἱ δὲ ἦλθον εἰς τοὺς Παρωρεάτας καὶ Καύκωνας, δηλαδὴ εἰς τὴν Τριφυλίαν αὐτήν· καὶ ἐκβαλόντες τοὺς κατοίκους, διήρσαν τὸ πλῆθος αὐτῶν εἰς ἑξὶ μοίρας καὶ ἔπειτα ἔκτισαν ἐκεῖ τὰς ἑξῆς πόλεις = Λέπρεον, Μάχιστον, Φριξᾶς, Πύργον, Ἐπιον, Νούδιον ὧν τὰς πλείους ἐπόρθησαν ὕστερον οἱ Ἡλεῖοι (1). Τὴν μετοικεσίαν ταύτην ἀναφέρει καὶ ὁ Στράβων λέγων ὅτι ὤκησαν οἱ Μινυῖαι περὶ τὴν Ἀρήνην ἐν τῇ χώρᾳ τῇ ὀνομασθείσῃ ὕστερον Ἰπαισίᾳ (2)· ἡ δὲ ἑτέρα τῶν τριῶν φυλῶν ἦσαν οἱ Ἡλεῖοι οἱ ἐπικρατήσαντες, ἐξετάθηςαν ἐπὶ πάσης τῆς χώρας ἢ ἐκλήθη ἐπὶ τέλος ὁλόκληρος Ἡλεία (3). Περὶ δὲ τῶν ἀπ' ἀρχῆς Ἐπειῶν ὑπάρχει σύγχυσις καὶ ἀσάφεια, διότι οἱ Ἐπειοὶ ὤκουν τὴν κοίλην Ἡλιν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ὅμηρος =

Ἡ εἰς Ἡλίδα δῖαν ἔθι κρατέουσιν Ἐπειοί (4)· καὶ κατ' αὐτὸν καὶ ὁ Στράβων (5)· ἡ δὲ Τριφυλία ὤκειτο οὐχὶ ὑπὸ τῶν Ἐπειῶν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Παρωρεατῶν καὶ τῶν Καυκῶνων (6)· ὥστε ὑπεθετέον θάτερον· ἢ συμφώνως τῷ Ἀντιμάχῳ (7) ὅτι Ἐπειοὶ καὶ Καύκωνες ὠνομάζοντο πάντες ἐπίσης οἱ κάτοικοι τῆς Ἡλείας ἢ ὅτι ἦσαν μὲν δίχα μεμερισμένοι, καὶ οἱ μὲν ὤκουν πρὸς τὴν Μεσσηνίαν κατὰ τὴν Τριφυλίαν, οἱ δὲ πρὸς τὴν Ἀχαΐαν καὶ τὴν Δύμην

(1) Ἡρόδοτ. β. 4, κ. 145—148. (2) Στράβ. β. 8, σ. 347.

(3) Αὐτ. γ. 336. (4) Ὅμ. Ὀδυσ. Ν, γ. 275. (5) Στράβ. β. 8, σ. 336. (6) Ἡρόδοτ. β. 4, α, 45—48. (7) Στράβ. β. 8, σ. 345.

κατὰ τὴν Βουπρασίδα, ἀλλ' ὅτι κατὰ καιροὺς οἱ Ἐπειοὶ ἐξετείνοντο πρὸς τὰ νότια μέχρι τῆς Μεσσηνίας, ὡς καὶ οἱ Καύκωνες πρὸς τὰ βόρεια μέχρι τῆς Ἀχαΐας, ἐξ οὗ καὶ ἡ Δύμη ἐλέγετο ὑπὸ τινων Καυκωνίς καὶ ποταμὸς ἐν τῇ Δυμαίᾳ ἐκαλεῖτο Καύκων μεταξὺ Δύμης καὶ Τριταίας (1), πιθανὸν δ' ἐν τούτοις ἡ Δύμη νὰ ὠνομάσθῃ Καυκωνίς οὐχὶ ἀπὸ τῶν Καυκῶνων, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Καύκωνος. — Ἐκ τῶν λοιπῶν πόλεων τῆς Ἡλείας μόνον τὴν Σάμον, τὸ Δέπρειον, τὴν Ἰπάναν, τὰς Τυπανέας, τὸν Πύργον, τὸ Δίπιον, τὸν Βώλακα, τὸ Στυλάγγιον καὶ τὴν Φρίξαν ἀναφέρει ὁ Πολύβιος ὡς πόλεις τῆς Τριφυλίας· τὰς πόλεις ταύτας μικρὸν πρὶν τῆς εἰσβολῆς τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Γ'. εἰς Τριφυλίαν, εἶλον οἱ Ἡλῆιοι, προσλαβόντες καὶ τὴν πόλιν τῶν Ἀλιφειρέων, ἣ ὑπέκειτο ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν Ἀρκαδίαν καὶ εἰς τὴν Μεγαλόπολιν καὶ ἦν ὁ Μεγαλοπολίτης Λυδιάδης ὅτε ἐτυράννει ἔδωκεν ἀλλαγὴν εἰς τοὺς Ἡλείους ἀντί τινων ἐκ μέρους ἐκείνων εὐεργετικῶν πρὸς αὐτὸν πράξεων (2). μετὰ ταῦτα δὲ εἰσβαλὼν ὁ Φίλιππος μετὰ στρατιᾶς εἰς Τριφυλίαν, ὑπέταξε πάσας τὰς πόλεις αὐτῆς τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, καὶ ἐν διαστήματι ἐξ ἡμερῶν ἐγένετο κύριος συμπάσης τῆς Τριφυλιακῆς χώρας, καὶ καταλιπὼν ἐπιμελητὴν αὐτῆς Λαδικὸν τὸν Ἀκαρνᾶνα, ἦλθεν εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν τῆς Ἀρκαδίας (3).

ΟΡΗ.

ΤΥΠΑΪΟΝ, ὄρος ἐκτεινόμενον κατὰ τὸ βόρειον τῆς Τριφυλίας τὸ πρὸς τὴν Πισάτιδα κατὰ τὴν ἐκ Σκιλλοῦντος πρὸς Ὀλυμπίαν ὁδὸν, πρὶν τῆς διαβάσεως τοῦ Ἀλφειοῦ πρὸς οὗ

(1) Στράβ. β. 8, σ. 342. (2) Πολύβ. β. 4, κ. 77. (3) Αὐτ. κ. 80.

τὴν ἀριστεράν ὄχθην ἔκειτο· εἶναι ἀπότομον, κρημνώδες καὶ συγκείμενον ἐξ ὑψηλῶν βράχων, καὶ ὑπῆρχε νόμος νὰ κατακρημνίζωνται ἀπ' αὐτοῦ αἱ γυναῖκες τῶν Ἡλείων ὅσαι ἐφωρῶντο ἐλθοῦσαι εἰς τὸν Ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα ἢ καὶ μόνον διαβᾶσαι τὸν Ἀλφειὸν κατὰ τὰς ἀπηγορευμένας ἡμέρας (1).

ΜΙΝΘΗΣ, ὑψοῦται πρὸς ἀνατολὰς τῆς Πύλου· ὠνομάσθη δὲ οὕτως ἀπὸ τῆς Μίνθης, παλλακῆς, κατὰ τὴν μυθολογίαν, τοῦ Πλούτωνος, ἣν ἡ Περσεφόνη δι' ἀπάτης μετεμόρφωσεν εἰς τὴν κηπαίαν μίνθην τὴν καὶ ἡδύοσμον λεγομένην. Παρὰ τὸ ὄρος τοῦτο ἦν τέμενος τοῦ Ἄδου τιμώμενον ὑπὸ τῶν Μακιστίων, καὶ ἄλλος τῆς Δήμητρος ὑπερκείμενον τοῦ Πυλιακοῦ πεδίου (2). Διάφοροι ποταμίσκοι καὶ ρύακες πηγάζοντες ἐκ τῶν προσαρκτίων πλευρῶν τοῦ Μίνθου, καταπίπτουσιν εἰς τὸν Ἀλφειὸν, ὡς ὁ Διάγων, ὁ Ἀχέρων κτλ. Κοιλὰς διαχωρίζει τὸν Μίνθην ἀπὸ τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὄρους Λαπίθου.

* Βουνοῦκα ἡ βουνὸν τῆς Ἀλβένας ὀνομαζόμενον οὕτως ἀπὸ τινος χωρίου Ἀλβένας κειμένου ἐπὶ τῆς κορυφῆς (3). Βουνοῦκα δὲ ὀνομάζεται ἀπὸ φρουρίου κειμένου ποτὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς κορυφῆς (4). Τὸ ὄρος τοῦτο ἔχει ὕψος 1222 μέτρων γαλλ. κατὰ τὰς νεωτάτας ἀκριβεῖς καταμετρήσεις.

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ἌΝΙΓΡΟΣ, πηγάζει ἐκ τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὄρους Λαπίθου καὶ δεχόμενος καθ' ὁδὸν τὸν ποτ. Ἀκίδαντα, ἐκδίδωσιν εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ τὸν Κυπαρίσσιον κόλπον· πολλάκις οἱ βιαίως πνέοντες ἄνεμοι ἐμποδίζουσι τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ τούτου, ἐπισωρεύοντες ἄμμον ἐκ τῆς θαλάσσης· ὁπότεν δὲ ἡ ἄμμος ὑγρανθῇ ἀφ' ἐνὸς μέρους ὑπὸ τῶν θαλασσίων ὑδά-

---

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 6. (2) Στράβ. β. 8, σ. 344. (3) Δίκ. Τ. 1, κ. 2, σ. 56. (4) Δύτ. Τ. 2, κ. 18, σ. 82.

των καὶ ἀφ' ἐτέρου ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ, καθίσταται δύσκολος ἡ διάβασις καὶ τὰ ὑποζύγια καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ πεζοὶ ἄνθρωποι κινδυνεύουσι νὰ καταβυθισθῶσιν εἰς αὐτήν· τὸ ὕδωρ τοῦ Ἀνίγρου ἦν πάνυ δυσώδες καὶ ἀπ' αὐτῶν ἔτι τῶν πηγῶν, καὶ οὐδέποτε ἐτρέφοντο ἰχθεῖς ἐν αὐτῷ· ὅσοι δὲ μετὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ἀκίδαντος κατήρχοντο μετὰ τοῦ ὕδατος αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀνίγρον, ὄντες εἰς τὸν Ἀκίδαντα βρώσιμοι, καθίσταντο τότε ἄβρωτοι· προήρχετο δὲ τὸ δύσυσμον τοῦ Ἀνίγρου, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Πausανίου, ἐκ τῆς φύσεως τῆς γῆς ἐξ ἧς ἐπήγαζε· τῶν Ἑλλήνων δὲ οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ὁ Χείρων, οἱ δὲ ὅτι ἄλλος Κένταυρος Πυλὴνωρ τυξευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἔφυγε τραυματίας καὶ ἀποπλύνας τὸ ἔλκος ἐν τῷ ὕδατι τοῦ Ἀνίγρου, μετέδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν δυσωδίαν ταύτην ἐκ τοῦ τοῦ τῆς Ἰδρας· ἄλλοι δὲ πάλιν ἀπέδιδον τὴν αἰτίαν εἰς Μελάμποδα τὸν Ἀμυθάονος καὶ εἰς τὰ ἐμβληθέντα εἰς τὸν ποταμὸν τοῦτον καθάρσια τῶν θυγατέρων τοῦ Προΐτου (1). — Πλησίον τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐν τῷ Σαμικῷ ἦν σπήλαιον Νυμφῶν Ἀνιγρίδων· ὅστις δὲ πάσχων ἀλφούς ἢ λεύκας εἰσήρχετο εἰς αὐτὸ, προσηύχετο πρῶτον εἰς τὰς Νύμφας καὶ ὑπέσχετο θυσίαν ὅποιανδὴποτε, ἔπειτα ἀποσμήχων τὰ πάσχοντα μέρη καὶ κολυμβῶν διὰ τοῦ ποταμοῦ ἐθεραπεύετο, ὡς ἐδόξαζον (2). Ἀναφέρει καὶ ὁ Στράβων τὸ σπήλαιον τοῦτο τῶν Νυμφῶν ἃς ὀνομάζει Ἀνιγριάδας καὶ λέγει ὅτι ἦν ἐντὸς τοῦ σπηλαίου πηγὴ ἐξ ἧς ὁ ὑποκαίμενός τόπος καθίστατο ἐλώδης· ὅτι δὲ ὁ Ἄνιγρος ἐδέχετο τὸ πλεῖστον τοῦ λιμνάζοντος ὕδατος, καὶ ἐπειδὴ ὁ τόπος ἦν ἀμμώδης, παρεῖχε βαρεῖαν ὀσμὴν ἐπαισ-

(1) Πaus. Ἠλ. Μέρ. 1, κ. 5. — Στράβ. β. 8, σ. 346. (2) Πaus. Ἠλ. Μέρ. 1, κ. 5.

θητήν ἀπὸ 20 σταδίων, ἐξ οὗ καὶ οἱ ἰχθεῖς καθίσταντο ἄβρωτοι (1). — Ὁ Ἄνιγρος ἐκαλεῖτο πρότερον Μινυήϊος καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου =

Ἔστι δέ τις ποταμὸς Μινυήϊος εἰς ἄλλα βύλλων
Ἐγγύθεν Ἀρήνης . . . . . (2).

Μικρὸν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀνίγρου κατὰ νότον ἔκειτο ἡ πόλις Σάμος ἢ Σαμία· παρὰ δὲ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην αὐτοῦ ἡ Πύλος, καὶ μετ' ὀλίγον διάστημα ἀπὸ τῆς Πύλου τὸ Λέπρεον· κατὰ δὲ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην ἡ Ἀρήνη.

* Μαυροπόταμον.

ἈΚΙΔΑΣ κατὰ τὸν Πausανίαν, καὶ ἈΚΙΔΩΝ κατὰ τὸν Στράβωνα, ποταμὸς μικρὸς πηγάζων ὡς καὶ ὁ Ἄνιγρος ἐκ τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὄρους Λαπίθου, ῥέων δὲ παρὰ τὸν τάφον τοῦ Ἰαρδάνου καὶ τὴν ποτὲ Χάαν πόλιν πλησίον τοῦ Δεπρέου ἐνθα καὶ τὸ πεδίον τὸ Αἰπάσιον (3), καὶ εἰσβάλλων εἰς τὸν Ἄνιγρον· οἱ ἐν αὐτῷ ἰχθεῖς ἦσαν καλοὶ εἰς βρωσιν καθ' ὅσον ἦσαν ἐν αὐτῷ, ἅμα δὲ ἐπιπτον εἰς τὸν Ἄνιγρον, δὲν ἦσαν ἐδώδιμοι διὰ τὸ δυσώδες τοῦ ὕδατος τοῦ Ἀνίγρου (4)· ὁ Pausanias λέγει ὅτι ἤκουσε παρὰ τινος Ἐφεσίου ὅτι ὁ Ἀκίδας ὠνομάζετο τὸ ἀρχαῖον Ἰάρδανος (5).

ἈΧΕΡΩΝ, ποταμίσκος ἄλλος ἢ ὁ τῆς Θεσπρωτίας ἐκδιδοὺς μετὰ τοῦ Δαλίωνος εἰς τὸν Ἀλφειὸν, πλησίον τῶν δύο πόλεων Ἰπάνης καὶ Τυπανέας. Παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἦσαν ναοὶ τιμώμενοι τῆς Δήμητρος, τῆς Περσεφόνης καὶ τοῦ Ἄδου (6).

ΔΑΛΙΩΝ, ποταμίσκος ῥέων ὡς καὶ ὁ Ἀχέρων πλησίον τῶν πολιδίων Ἰπάνης καὶ Τυπανέας (7), καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὸν Ἀλφειόν.

(1) Στράβ. β. 8, σ. 346. (2) Ὁμ. Ἡλ. Α, σ. 722 παρὰ Στράβ. αὐτ.

(3) Στράβ. β. 8, σ. 343. (4) Paus. Ἡλ. κ. 5. (5) Paus. αὐτ.

(6) Στράβ. β. 8, σ. 346. (7) Στράβ. αὐτ.

ΣΕΛΙΝΟΥΪΣ, ποταμίσκος ῥέων ἐντὸς τῆς Σκιλλουντίας χώρας διὰ μέσου τοῦ τεμένου τοῦ κατὰ τινὰ χρησμὸν ἀφιερωθέντος ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος τῇ Ἀρτέμιδι (1).

ΚΡΟΥΝΟΪ, ποταμίσκος ἢ μᾶλλον ὄχετος μεταξὺ ἄλλου ποτ. Χαλκίδος καλουμένου καὶ τῆς Τριφυλιακῆς Πύλου (2).

ΧΑΛΚΙΣ, ποταμίσκος ῥέων παρὰ τὴν ὁμώνυμον μικρὰν πόλιν Χαλκίδα μεταξὺ τῶν Φαιῶν καὶ τῶν Κρουνῶν (3).

ΠΟΛΕΙΣ.

ΠΥΛΟΣ (ὁ), κατὰ τὸν Στράβωνα καὶ (ἡ), κατὰ τὸν Πausανίαν καὶ ἄλλους· πόλις ἀπέχουσα 30 ἢ ὀλίγον πλείονα στάδια τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Σαμίου Ποσειδῶνος (4), πλησίον τοῦ Λεπρέου καὶ τοῦ Μακίστου πρὸς τὸ βορ-ἀνατολικὸν τοῦ πρώτου καὶ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τοῦ δευτέρου. Ἡ πόλις αὕτη ἦς μέμνηται ὁ Ὀμηρος, ὥς καὶ ἡ χώρα αὐτῆς ἣτις ἦν ὁμώνυμος τῇ πόλει, καὶ κατὰ τὸν ποιητὴν ἐξεστίνετο μέχρι τῆς Μεσσηνίας, ἐκαλεῖτο Πύλος Τριφυλιακὸς ὡς ἀρσενικῶς ὀνομάζει αὐτὸν ὁ Στράβων, καὶ Λεπρεατικὸς καὶ ἐν ταύτῃ καὶ Ἀρκαδικὸς, διότι πολλάκις οἱ Ἀρκάδες ἠμφισβήτησαν περὶ αὐτοῦ (5)· ὁ Ἀλφειὸς διήρχετο διὰ τῆς χώρας τῶν Πυλίων (6). — Πρὸς ἀνατολὰς τῆς Πύλου ἦν ὄρος Μίνθης· τὸ δὲ Πυλιακὸν πεδίον ἦν εὐγεων καὶ παρέτεινε μέχρι τῆς θαλάσσης καθ' ἅπαν τὸ μεταξὺ τοῦ Σαμικοῦ καὶ τῆς Νέδας διάστημα· ὁ δὲ αἰγιαλὸς τῆς θαλάσσης ἦν στενὸς καὶ ἀμμιώδης· πρὸς ἄρκτον ἦσαν δύο πολίδια Τριφυλιακὰ ὄμορα τῇ Πύλῳ, Ἰπανα καὶ Τυπανέα· ἐν μικρᾷ δὲ ἀποστάσει ἀπὸ τῆς Πύλου πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν ἦν ἡ Σάμος καὶ ἡ Ἀρή-

(1) Στράβ. β. 7, σ. 387. — Πaus. Ἠλ. κ. 6. (2) Στράβ. β. 8, σ. 351.

(3) Αὐτ. σ. 445, 451. (4) Αὐτ. σ. 343. (5) Αὐτ. σ. 337, 343.

(6) Ὀμ. Ἠ. Ε, σ. 545.

νη (1). — Ὁ Στράβων ἐκλαμβάνει τὴν Τριφυλιακὴν ταύτην Πύλον ὡς πατρίδα τοῦ Νέστορος (2) καὶ εἰς ἀπόδειξιν φέρει τὸ ἔπος τοῦτο τοῦ Ὀμήρου =

Ἀλφειοῦ, ὅς τ' εὐρὺ ῥέει Πυλίων διὰ γαίης (3).

λέγων ὅτι ὁ ποιητὴς ἐμφαίνει ἐνταῦθα τὴν ὑπὸ τῷ Νέστῳ Πύλον, δι' ἧς ῥέει ὁ Ἀλφειός· ἀλλ' ἰδοὺ τὰ ἔπη τοῦ Ὀμήρου

Ἔνθ' αὖτ' Αἰνείας Δαναῶν ἔλεν ἄνδρας ἀρίστους,

Υἱε Διοκλῆος, Κρήθωνα τε Ὀρσίλοχόν τε

Τῶν ῥα πατὴρ μὲν ἑναίεν ἐϋκτιμένη ἐνὶ Φηρῇ,

Ἀφνειὸς βοιότριο· γένος δ' ἦν ἐκ ποταμοῖο

Ἀλφειοῦ, ὅς τ' εὐρὺ ῥέει Πυλίων διὰ γαίης (4).

Ἐκ τῶν ἐπῶν τούτων βλέπομεν μόνον ὅτι ὁ πατὴρ ὁ Κρήθωνος καὶ Ὀρσιλόχου Διοκλῆς κατήγετο ἐκ τοῦ Ἀλφειοῦ ὅς ῥέει διὰ τῆς γῆς τῶν Πυλίων· οὐδόλως δ' ἐξάγεται τούτου ὅτι ἡ Πύλος αὕτη ἦν ἡ Πύλος τοῦ Νέστορος· ἡ ἀποδείξις δὲ καὶ οἱ ἄλλοι λόγοι, οὓς ὁ Στράβων προτείνει πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης ὅτι ἡ Τριφυλιακὴ αὕτη Πύλος ἡ Πύλος τοῦ Νέστορος, ἀποδεικνύονται σαθεροὶ καὶ ἀνυψιστατοὶ (5). — Μετὰ τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον οἱ Δαδαίμονιοι χαριζόμενοι τοῖς Λεπρεάταις συνώκισαν τὴν Πύλον ταύτην εἰς τὸ Λέπρειον (6), καὶ οὐδὲ ἔχνος ἔμεινεν αὐτῇ ὡς φαίνεται, διότι οὐδόλως γνωρίζει αὐτὴν ὁ Πausanias ἈΡΪΗΝΗ, πόλις μικρὸν ἀπέχουσα τῆς Πύλου, κατὰ δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποτ. Ἀνίγρου τοῦ καὶ Νινυκτοῦ καλουμένης ὡς καὶ ὁ Ὀμηρὸς μαρτυρεῖ =

Οἱ δὲ Πύλον τ' ἐνέμνοντο καὶ Ἀρήνην ἐρατεινὴν καὶ ἀλλαχοῦ =

(1) Στράβ. β. 8, σ. 344. (2) Αὐτ. σ. 338 κξ. (3) Ὀμ. Ἰλ. Ε, ε.

(4) Αὐτ. (5) Ἰδὲ Πύλος Μεσσην. (6) Στράβ. β. 8, σ. 355.

(7) Ὀμ. Ἰλ. Β, ε. 592.

Ἔστι δέ τις ποταμὸς Μινυήϊος εἰς ἄλλα βάλλων

Ἐγγύθεν Ἀρήνης . . . . . (1).

κατὰ τὸν Στράβωνα τὸ Σαμικὸν φαίνεται ὅτι ἦν ἀκρόπολις τῆς Ἀρήνης· τὰ δὲ ἐρείπια τῆς Ἀρήνης, ἐπειδὴ οὐδαμοῦ εὐρίσκοντο, ἐνόμιζον ἐξ εἰκασίας ὅτι ἡ πόλις ἔκειτο ἐνταῦθα παρὰ τὸν Ἄνιγρον κατὰ τὸν ποιητὴν (2)· ὁ δὲ Πausανίας δὲ λέγει ὅτι ὁ Ἀφαρεὺς ἔκτισε πόλιν ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ τὴν Ἀρήνην (3), φρονεῖ ἄφ' ἐτέρου μέρους ὅτι ἔλεγον πιθανώτατα οἱ νομίζοντες ὅτι κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους καὶ ἡρωϊκοὺς χρόνους τὸ Σαμικὸν αὐτὸ ἦν ἡ Ἀρήνη (4). Ἦν δὲ καὶ μικρὸν ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Λεπρεατῶν πηγὴ καλουμένη Ἀρήνη ἀπὸ Ἀρήνης, γυναικὸς τοῦ Ἀφαρέως (5), ὡς καὶ ἡ πόλις Ἀρήνη βεβαίως ἀπ' ἐκείνης ὠνομάσθη· ἄπορον δὲ πῶς τοῦτο, ἐν ᾧ ὁ Ἀφαρεὺς καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐδασίλευσαν ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ (6) καὶ οὐχὶ ἐν τῇ Ἠλείᾳ. — Περὶ τὴν πόλιν Ἀρήνην, ἐν τόπῳ ὃς ὠνομάσθη ὕστερον Ὑπαισία, ὤκησαν οἱ ἐκβληθέντες τῆς Λακεδαιμόνος Μινυῖαι (7).

ΣΆΜΟΣ ἢ ΣΑΜΪΑ. Ἐν τῇ Τριφυλίᾳ, μεταξὺ τοῦ Ἀνίγρου ποταμοῦ καὶ τῆς Ὀλυμπίας ἦν τόπος ὑψηλὸς ΣΑΜΙΚὸΝ λεγόμενος, καὶ φρούριον ἐπ' αὐτοῦ καὶ αὕτη ἡ ΣΆΜΟΣ ἢ ΣΑΜΪΑ καλουμένη πόλις. Τὸ Σαμικὸν, ὡς εἰκάζεται, ἦν ἀκρόπολις τῆς πόλεως Ἀρήνης. Ἦν ἐνταῦθα καὶ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ ἄλσος Ποσειδῶν παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ πεδιάς Σαμικὸν καλουμένη (8)· ἦν δὲ τὸ ἄλσος πλήρες ἀγριελαιῶν· τὴν δὲ ἐπιμελειαν τοῦ ναοῦ εἶχον οἱ Μακίστιοι, συνετέλουν δὲ εἰς αὐτὸν καὶ πάντες οἱ Τριφύλιοι. — Ἡ

(1) Ὁμ. Ἰλ. ι, σ. 721. (2) Στράβ. β. 8, σ. 346. — Πaus. Ἠλ. κ. 6.

(3) Πaus. Μεσ. κ. 2. (4) Πaus. Ἠλ. κ. 6. (5) Αὐτ. κ. 5.

(6) Πaus. Μεσ. κ. 2, 3. — Ἰδε Ἐρανζ. (7) Στράβ. β. 8, σ. 347.

(8) Στράβ. β. 8, σ. 346, 347.

Τριφυλιακή ἢ καὶ Λεπρεατικὴ λεγομένη Πύλος ἀπεῖχε τοῦ ναοῦ τούτου τοῦ Ποσειδῶνος 30 ἢ μικρόν τι πλείονα στάδια. (1). — Τὸ Σαμικὸν, κατὰ τὸν Πausανίαν, ἔκειτο κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπὸ τοῦ Ἀνίγρου πρὸς τὴν Ὀλυμπίαν καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦν ἡ πόλις· ὁ Αἰτωλὸς Πολυσπέρχων μετεχειρίσθη τὸ Σαμικὸν ὡς ἐπιτείχισμα κατὰ τῶν Ἀρκάδων (2). — Ἐν τῷ Σαμικῷ ἦν σπήλαιον Νυμφῶν Ἀνιγρίδων (3)· τὸ δὲ ἄγαλμα τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος μετεκομίσθη εἰς Ἡλιν καὶ ἐκεῖ εἶδεν αὐτὸ ὁ Πausανίας (4). — Ἡ πόλις ἣτις ἦν ἀρχαιοτάτη (5), φαίνεται, καθ' ὅσον ἐννοεῖται ἐκ τοῦ Στράβωνος λέγοντος ὅτι ἔκειτο κατὰ τὴν ὀπισθεν πλευράν τοῦ Σαμικοῦ· ὥστε ἐπιπροσθοῦντος τοῦ ὑψώματος τούτου, ἡ πόλις ἦν ἀόρατος ἀπὸ τῆς θαλάσσης· καὶ εἴτε διὰ τοῦτο, διότι, δηλαδή, ἔκειτο ἐν τόπῳ ἀφανεῖ, εἴτε διότι κατεσπάσθη ἴσως ἐκπαλαι, δὲν μνημονεύεται ὑπὸ τῶν γραψάντων τοὺς περίπλους. Κάτωθεν τῆς πόλεως ἔκειντο πέτραι καλούμεναι Ἀχαιαὶ, ἀποτετμημέναι ἐκ τοῦ ὄρους ἐξ οὗ ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Ἰαρδάνης· μεταξὺ δὲ τοῦ ὄρους τούτου καὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀνίγρου ἦν λειμὼν καὶ τάφος ἐπιφανής (6)· ἡ πόλις αὕτη ὠνομάσθη Σάμος διὰ τὸ ὕψος ἴσως, διότι σάμους ἐκάλουν τὰ ὕψη (7).

ΛΕΠΡΕΟΝ, πόλις κάτωθεν τῆς Πύλου πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν, καὶ μικρὸν ἀπέχουσα τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ ποταμοῦ Ἀνίγρου· οἱ Λεπρεάται ἔλεγον ὅτι ἦσαν μοῖρα τῶν Ἀρκάδων, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἦσαν ἐξ ἀρχῆς ὑπήκοοι τῶν Ἡλείων, καὶ ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἐνίκησαν εἰς τὰ Ὀλύμπια ὁ κῆρυξ ἐξεφώνησεν αὐτοὺς Ἡλείους ἐκ Λεπρέου· ἑδοὶ ἄγουσαι εἰς Λέπρεον

(1) Στράβ. β. 8, σ. 343. (2) Πaus. Ἡλ. κ. 6. (3) Ἰδε Ἀνιγρὸς ποτ.

(4) Ἰδε Ἡλ. κ. 6. (5) Πaus. Ἡλ. κ. 6. (6) Στράβ. β. 8, σ. 347.

(7) Αἰτ. σ. 346.

ἦσαν μία μὲν ἐκ Σαμικοῦ κατὰ δεξιὰν τοῦ ποταμοῦ Ἀνίγρου, ἑτέρα δὲ ἐξ Ὀλυμπίας καὶ τρίτη ἐξ Ἡλίδος, καὶ ἡ μακροτάτη αὐτῶν ἦν ἡμερούσιος (1). κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, τὸ Λέπρεον ἦν μία τῶν ἐξ ὑπὸ τῶν Μινυῶν κτισθεισῶν πόλεων (2), κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν ἐλέγετο ὅτι ἐτίθη τὸ ὄνομα τῇ πόλει ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ Λεπρέου τοῦ Πυργέως, ὃς ἐφιλονείκησε πρὸς τὸν Ἡρακλῆν περὶ πολυφαγίας· καὶ ἀφ' οὗ συγχρόνως ἐσφαξεν ἑκάτερος αὐτῶν βοῦν, ὁ Λεπρέος, ἐπειδὴ δὲν ἐφαίνετο ἀδυνατώτερος τοῦ Ἡρακλέους εἰς τὸ τρώγειν, ἐτόλμησε νὰ προκαλέσῃ αὐτὸν καὶ εἰς ἀγῶνα ὅπλων· νικηθεὶς δὲ καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ μάχῃ, ἐτάφη, ὡς ἔλεγον, εἰς Φιγαλίαν, ἀλλ' οἱ Φιγαλεῖς δὲν ἐγνώριζον μνηῆμα Λεπρέου ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν· ἄλλοι ἀπέδιδον τὸν οἰκισμὸν τῆς πόλεως ταύτης εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ Πυργέως Λεπρέαν· καὶ ἄλλοι πάλιν ἔλεγον ὅτι εἰς τοὺς πρῶτον οἰκήσαντας τὸν τόπον ἐπῆλθε νόσος λέπρα, καὶ ἀπὸ τοῦ πάθους τῶν οἰκητόρων ἔλαβεν ἡ πόλις τὸ ὄνομα. ἔλεγον δὲ οἱ Λεπρεάται ὅτι ἦν ἐν τῇ πόλει αὐτῶν ναὸς Λευκαίου Διὸς καὶ τάφος Λυκούργου τοῦ Ἀλέου καὶ ἕτερος Καύκωνος ἐφ' οὗ ἦν ἐξεικονισμένος ἄνθρωπος κρατῶν λύραν· ἀλλ' ὁ Πausανίας οὔτε μνηῆμα εἶδεν ἐπίσημον εἰς Λέπρεον οὔτε ναὸν οὐδενὸς τῶν θεῶν ἐκτὸς τῆς Δήμητρος καὶ τοῦτον κατεσκευασμένον ἐκ πλίνθου ὡμῆς καὶ ἄνευ ἀγάλματος. Οὐ πόρρω δὲ τῆς πόλεως ἦν πηγὴ καλουμένη Ἀρήνη ἀπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀφαρέως (3). — Τὸ Λέπρεον ἀπεῖχε 40 στάδια ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Μεταξὺ δὲ τοῦ Λεπρέου καὶ τοῦ Σαμικοῦ ἦν ναὸς τοῦ Σαμίου Ποσειδῶνος ἀπέχων ἑκατέρων ἀνὰ 100 σταδίους (4). — Τὰ περὶ τὸ Λέπρεον καὶ Μακί-

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 5. (2) Ἡρόδοτ. β. 4, κ. 145—148. (3) Πaus. Ἡλ. κ. 5. (4) Στράβ. β. 8, σ. 344.

Τριφυλιακή ἢ καὶ Λεπρεατικὴ λεγομένη Πύλος ἀπεῖχε τοῦ ναοῦ τούτου τοῦ Ποσειδῶνος 30 ἢ μικρόν τι πλείονα στάδια. (1). — Τὸ Σαμικὸν, κατὰ τὸν Πausανίαν, ἔκειτο κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπὸ τοῦ Ἀνίγρου πρὸς τὴν Ὀλυμπίαν καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦν ἡ πόλις· ὁ Αἰτωλὸς Πολυσπέρχων μετεχειρίσθη τὸ Σαμικὸν ὡς ἐπιτείχισμα κατὰ τῶν Ἀρκάδων (2). — Ἐν τῷ Σαμικῷ ἦν σπήλαιον Νυμφῶν Ἀνιγρίδων (3)· τὸ δὲ ἄγαλμα τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος μετεκομίσθη εἰς Ἡλιν καὶ ἐκεῖ εἶδεν αὐτὸ ὁ Πausανίας (4). — Ἡ πόλις ἥτις ἦν ἀρχαιοτάτη (5), φαίνεται, καθ' ὅσον ἐννοεῖται ἐκ τοῦ Στράβωνος λέγοντος ὅτι ἔκειτο κατὰ τὴν ὀπισθεν πλευρὰν τοῦ Σαμικοῦ· ὥστε ἐπιπροσθοῦντος τοῦ ὑψώματος τούτου, ἡ πόλις ἦν ἀόρατος ἀπὸ τῆς θαλάσσης· καὶ εἴτε διὰ τοῦτο, διότι, δηλαδή, ἔκειτο ἐν τόπῳ ἀφανεῖ, εἴτε διότι κατεσπάσθη ἴσως ἐκπαλαι, δὲν μνημονεύεται ὑπὸ τῶν γραψάντων τοὺς περίπλους. Κάτωθεν τῆς πόλεως ἔκειντο πέτραι καλούμεναι Ἀχαιαὶ, ἀποτετμημέναι ἐκ τοῦ ὄρους ἐξ οὗ ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Ἰαρδάνης· μεταξὺ δὲ τοῦ ὄρους τούτου καὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀνίγρου ἦν λειμὼν καὶ τάφος ἐπιφανῆς (6)· ἡ πόλις αὕτη ὠνομάσθη Σάμος διὰ τὸ ὕψος ἴσως, διότι σάμους ἐκάλουν τὰ ὕψη (7).

ΛΕΠΡΕΟΝ, πόλις κάτωθεν τῆς Πύλου πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν, καὶ μικρὸν ἀπέχουσα τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ ποταμοῦ Ἀνίγρου· οἱ Λεπρεάται ἔλεγον ὅτι ἦσαν μυῖρα τῶν Ἀρκάδων, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἦσαν ἐξ ἀρχῆς ὑπήκοοι τῶν Ἡλείων, καὶ ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἐνίκησαν εἰς τὰ Ὀλύμπια ὁ κῆρυξ ἐξεφώνησεν αὐτοὺς Ἡλείους ἐκ Λεπρέου· ὁδοὶ ἄγουσαι εἰς Λέπρεον

(1) Στράβ. β. 8, σ. 843. (2) Πaus. Ἡλ. κ. 6. (3) Ἰδε Ἀνιγρὸς ποτ.

(4) Ἰδε Ἡλ. κ. 6. (5) Πaus. Ἡλ. κ. 6. (6) Στράβ. β. 8, σ. 847.

(7) Αἰγ. σ. 346.

ἦσαν μία μὲν ἐκ Σαμικοῦ κατὰ δεξιὰν τοῦ ποταμοῦ Ἀνίγρου, ἑτέρα δὲ ἐξ Ὀλυμπίας καὶ τρίτη ἐξ Ἡλίδος, καὶ ἡ μακροτάτη αὐτῶν ἦν ἡμερούσιος (1). κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, τὸ Λέπρεον ἦν μία τῶν ἐξ ὑπὸ τῶν Μινυῶν κτισθεισῶν πόλεων (2), κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν ἐλέγετο ὅτι ἐτίθη τὸ ὄνομα τῇ πόλει ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ Λεπρέου τοῦ Πυργέως, ὃς ἐπιλονείκησε πρὸς τὸν Ἡρακλῆν περὶ πολυφαγίας· καὶ ἀφ' οὗ συγχρόνως ἐσφαξεν ἑκάτερος αὐτῶν βοῦν, ὁ Λεπρέος, ἐπειδὴ δὲν ἐφαίνετο ἀδυνατώτερος τοῦ Ἡρακλέους εἰς τὸ τρώγειν, ἐτόλμησε νὰ προκαλέσῃ αὐτὸν καὶ εἰς ἀγῶνα ὅπλων· νικηθεὶς δὲ καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ μάχῃ, ἐτάφη, ὡς ἔλεγον, εἰς Φιγαλίαν, ἀλλ' οἱ Φιγαλεῖς δὲν ἐγνώριζον μνηῆμα Λεπρέου ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν· ἄλλοι ἀπέδιδον τὸν οἰκισμὸν τῆς πόλεως ταύτης εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ Πυργέως Λεπρέαν· καὶ ἄλλοι πάλιν ἔλεγον ὅτι εἰς τοὺς πρῶτον οἰκήσαντας τὸν τόπον ἐπῆλθε νόσος λέπρα, καὶ ἀπὸ τοῦ πάθους τῶν οἰκητόρων ἔλαβεν ἡ πόλις τὸ ὄνομα. ἔλεγον δὲ οἱ Λεπρεάται ὅτι ἦν ἐν τῇ πόλει αὐτῶν ναὸς Λευκαίου Διὸς καὶ τάφος Λυκούργου τοῦ Ἀλέου καὶ ἕτερος Καύκωνος ἐφ' οὗ ἦν ἐξεικονισμένος ἄνθρωπος κρατῶν λύραν· ἀλλ' ὁ Πausανίας οὔτε μνηῆμα εἶδεν ἐπίσημον εἰς Λέπρεον οὔτε ναὸν οὐδενὸς τῶν θεῶν ἐκτὸς τῆς Δήμητρος καὶ τοῦτον κατεσκευασμένον ἐκ πλίνθου ὡμῆς καὶ ἄνευ ἀγάλματος. Οὐ πόρρω δὲ τῆς πόλεως ἦν πηγὴ καλουμένη Ἀρήνη ἀπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀφαρέως (3). — Τὸ Λέπρεον ἀπεῖχε 40 στάδια ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Μεταξὺ δὲ τοῦ Λεπρέου καὶ τοῦ Σαμικοῦ ἦν ναὸς τοῦ Σαμίου Ποσειδῶνος ἀπέχων ἑκατέρων ἀνὰ 100 σταδίου (4). — Τὰ περὶ τὸ Λέπρεον καὶ Μακί-

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 5. (2) Ἡρόδοτ. β. 4, κ. 145—148. (3) Πaus. Ἡλ. κ. 5. (4) Στράβ. β. 8, σ. 844.

στιον ὄρη τῆς Τριφυλίας ἃ παρέτεινον μέχρι τῆς θαλάσσης πλησίον τοῦ Σαμιακοῦ Ποσειδίου κατείχοντο ὑπό τινων οἱ ἐκαλοῦντο Παρονάται ἢ Παρωρεάται (1). — Βασιλεύοντες εἰς Λακεδαίμονα Ἄγιδος τοῦ Ἀρχιδάμου, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπέστειλαν κήρυκα φέροντα ἐπίταγμα εἰς τοὺς Ἡλείους νὰ ἀφῆσωσιν αὐτονόμους τοὺς Λεπρεάτας καὶ πάντας τοὺς περιοίκους ὅσοι ἦσαν αὐτοῖς ὑπήκοοι· ἀλλ' ἀντιτεινάντων τῶν Ἡλείων, συνέβη εἰσβολὴ τῶν Λακεδαιμονίων εἰς τὴν Ἡλείαν καὶ πόλεμος μεθ' ὃν ὁ Σπαρτιάτης Λυσίστρατος μετὰ τῶν φυγάδων ἐκ τῶν Ἡλείων καὶ μετὰ τῶν Λεπρεατῶν ἐκακούργει τὴν Ἡλείαν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Ἀγίδος (2), καὶ ὑπῆρχε διένεξις διηνεκῆς μεταξὺ Ἡλείων καὶ Λακεδαιμονίων περὶ τοῦ Λεπρέου (3). — Κατὰ τὸν τρίτον Μεσσηνιακὸν πόλεμον τινὲς τῶν Λεπρεατῶν συνεπολέμησαν τοῖς Λακεδαιμονίοις κατὰ τῶν Μεσσηνίων κατὰ τὴν εἰς Κάπρου σῆμα συγκροτηθεῖσαν μάχην, κινήντες εἰς τοῦτο ἐκ τοῦ ἔχθους κατὰ τῶν Ἡλείων συμμάχων τότε τῶν Μεσσηνίων (4)· μετὰ δὲ τὴν ἐσχάτην κατάλυσιν τῶν Μεσσηνίων οἱ Λακεδαιμόνιοι συνόρισαν τὴν Πύλον εἰς τὸ Λέπρεον, χαρίζομενοι τοῖς Λεπρεάταις (5). — Ἐν τῷ ναῷ τῆς Ὀλυμπίας ἐπὶ τοῦ βήθριου ἐνὸς τῶν ἀγαλμάτων τοῦ Διὸς ἦσαν ἐγγεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος τῶν μετασχοουσῶν τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν κατὰ τοῦ Μαρδονίου καὶ τῶν Μήδων, καὶ μεταξὺ αὐτῶν μόνοι οἱ Λεπρεάταις ἦσαν ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Τριφυλίας (6). — Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον μέρος πολὺ τῶν κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἰάσωνος κατοικισθέντων εἰς Δῆμνον Μινυῶν ἢ Αἰολέων, ὕστερον

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 346. (2) Πλυτ. Λακ. κ. 8. (3) Θουκυδ. β. 5, κ. 31, 34, 49, 50 κξ. (4) Παισ. Μεσπ. κ. 15. (5) Στράβ. β. 8, σ. 355. (6) Παισ. Ἡλ. κ. 23.

δὲ ἐκβληθέντων ὑπὸ τῶν Πελασγῶν καὶ καταφυγόντων εἰς Λακωνίαν μετέβησαν μετὰ καιρὸν εἰς Τριφυλίαν ἐνθα ἐκτισαν ἕξ πόλεις ἐν αἷς καὶ τὸ Λέπρεον (1). καὶ ὁ Στράβων ὡσαύτως ὁμιλεῖ περὶ τῆς μετοικεσίας ταύτης τῶν Μινυῶν εἰς Τριφυλίαν, λέγων ὅτι ὤκησαν περὶ τὴν Ἀρήνην ἐν τῇ χώρᾳ τῇ ἐπ' αὐτοῦ καλουμένη Ἰπαισία, ἣτις ὁμως δὲν εἶχε πλέον τὰ κτίσματα τῶν Μινυῶν, ὧν τινὲς μετέβησαν μετὰ Θήρα τοῦ Δυτεσίωνος εἰς τὴν νῆσον Καλλίστην τὴν μετωνομασθεῖσαν ἀπ' αὐτοῦ Θήραν (2). — Τὸ Λέπρεον εἶχεν ὀχυρὰν ἀκρόπολιν, ὥστε κατὰ τινὰ τῶν πρὸς τοὺς Ἠλείους συνεχῶν πολέμων αὐτῶν ἐδυνήθησαν οἱ Λεπρεάται νὰ ἐκβάλωσι τῆς πόλεως αὐτῶν φρουρὰν Ἠλειακὴν συγχειμένην ἐκ 1700 ἀνθρώπων (3).

* Τὰ παρὰ τὴν κώμην Στροβίτσι ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Θολοῦ εὑρεθέντα κατερειπωμένα τεῖχη Ἑλληνικῆς πόλεως εἰσὶ πιθανῶς τὰ ἐρείπια τοῦ Λεπρέου (4).

ΜΑΚΙΣΤΟΣ, πόλις κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς Πύλου καὶ τὸ βόρειον τοῦ Λεπρέου, ἐπὶ ὑψηλοῦ ὄρους· ἐκαλεῖτο προσέτι καὶ Πλατανιστοῦς καὶ κατείχετο ὑπὸ τῶν Καυκῶνων (5), τῶν καὶ Θεμελιωτῶν αὐτῆς, κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον (6). κατὰ δὲ τὸν Ἡρόδοτον, ὁ Μάκιστος ἦν μία τῶν ὑπὸ τῶν Μινυῶν κτισθεισῶν ἕξ πόλεων (7). Μετὰ καιρὸν ὁ Μάκιστος μετὰ τῶν λοιπῶν τόπων τῆς Τριφυλίας ὑπετάγη εἰς τοὺς Ἠλείους· ἀλλ' ἀπέστη ἀπ' αὐτῶν συμφώνως μετὰ τῶν Πισαίων (8), καὶ ἔκτοτε κατεστράφη· ὁ Ἡρόδοτος διηγεῖται τὴν περίστασιν ταύτην καὶ λέγει ὅτι συνέβη ἐπ' αὐτοῦ· ὀνομάζει δὲ τὴν πόλιν Μάγι-

---

(1) Ἡρόδοτ. β. 4, κ. 148. (2) Στράβ. β. 8, σ. 347. (3) Πολύβ. β. 4, κ. 79, 80. (4) Δήλκ. Τ. 1, κ. 2, σ. 56. (5) Στράβ. β. 8, σ. 345. (6) Στέφ. Βυζ. Μάκιστος. (7) Ἰδε Τριφυλία. (8) Πaus. Ἠλ. κ. 22.

στον (1)· ἐκτίσθη δὲ ἐκ νέου, ὡς φαίνεται, διότι γνωρίζεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (2)· ἀλλὰ καὶ αὖθις κατηδαφίσθη ἐκ θεμελίων. Ὁ Πολύβιος οὐδ' ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ Μακίστου μεταξὺ τῶν ἔτι ὑπαρχουσῶν πόλεων τῇ Τριφυλίας· ὡσαύτως καὶ ὁ Στράβων ἀποφαίνεται ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἦν ἀκατοίκητος καὶ ἡ πόλις καὶ πᾶσα ἡ χώρα Μακιστία (3). Ὁ τόπος τῶν Μακιστίων ἦν τὸ κυριώτερον μέρος τῆς χώρας τῶν Παρωρεατῶν καὶ ἐξετείνετο πολὺ κατὰ μὲν βορρᾶν μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Πισάτιδος ἀφ' ἧς διεχώριζεν αὐτὴν ὄρος (4), καὶ ἐνταῦθα ἔκειτο καὶ τὸ τοῖς Μακιστίοις ἀνῆκον Ἐπιτάλιον (5), κατὰ δὲ νότον μέχρι τοῦ ποταμοῦ τῆς Νέδας (6). — Οἱ Μακίστιοι ἦσαν ἐπιμεληταὶ τοῦ κατὰ τὴν παραλίαν κειμένου ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος τοῦ λεγομένου Σαμιακοῦ Ποσειδίου (7). — Παρὰ τὸ ὄρος Μίνθην ἦν τέμενος τοῦ Ἄδου τιμώμενον ὑπὸ τῶν Μακιστίων (8).

ΠΥΡΓΟΙ ἢ ΠΥΡΓΟΣ, πόλις ἐπὶ τῆς Τριφυλιακῆς θαλάσσης, κατὰ τὸ νότιον τοῦ Λεπρέου ἀφ' οὗ ἐχώριζετο διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἀκίδαντος· οἱ Πυργῖται ἦσαν οἱ ἔσχατοι τῶν Τριφυλίων πρὸς τὴν Μεσσηνίαν καὶ ἦσαν ὅμηροι τῶν πρώτων τῶν Μεσσηνίων Κυπαρισσέων ἀφ' ὧν ἐχώριζεν αὐτοῦ ὁ ποταμὸς ἡ Νέδα (9). — Ὁ Πολύβιος κατατάττει τοὺς Πύργους μεταξὺ τῶν μεσογείων πόλεων τῆς Τριφυλίας κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικόν (10). Ὁ Πύργος κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ἦν μία τῶν εἰς Τριφυλίαν ὑπὸ τῶν Μινυῶν κτισθεισῶν ἐξ πόλεων ἐν τῇ χώρᾳ δηλ. τῶν Παρωρεατῶν καὶ Καυκῶνων (11).

(1) Ἡρόδοτ. β. 4, κ. 148. (2) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 3, κ. 2, § 22.

(3) Στράβ. β. 8, σ. 349. (4) Αὐτ. γ. 345. (5) Αὐτ. σ. 349.

(6) Αὐτ. δ. (7) Αὐτ. σ. 343. (8) Αὐτ. σ. 344. (9) Αὐτ. σ. 348.

(10) Πολύβ. β. 4, κ. 80. (11) Ἡρόδοτ. β. 4, κ. 148.

* Δείψανα τινὰ τῶν Πύργων εὐρέθησαν παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τῆς Νέδας εἰς μικρὰν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτῆς ἀπόστασιν (1).

ἘΠΙΟΝ, μία τῶν ἑξ πόλεων τῆς Τριφυλίας ἃς ἔκτισαν οἱ Μινύαι κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (2). Ὁ Πολύβιος γράφει αὐτὴν Αἰπιόν (3). Τὸ Ἐπίον ἦν ἐκ τῶν πόλεων αἵπερ ἐκ τῆς ἀποστάσεως αὐτῶν ἀπὸ τῶν Ἡλείων ἦσαν ἤδη κατεστραμμέναι ἐπὶ τοῦ Ἡροδότου (4). διὸ καὶ οὐδ' ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος· ἔκειτο ἐπὶ ὄρους κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τοῦ Μακίστου· κατὰ τὸν Ξενοφῶντα τὸ Ἐπίον ἢ Αἰπιὸν ἔκειτο μεταξὺ Μακίστου καὶ Ἡραίας. (5).

* Ἡ θέσις τοῦ Ἐπίου ἦν πιθανῶς ἐπὶ τοῦ ὑψικορύφου ὄρους τοῦ μεταξὺ τῶν δύο χωρίων Βρινᾶ καὶ Σμέρνας, ἐν ἀποστάσει 2 1/2 ὥρων ἀπὸ τῆς Ὀλυμπίας (6).

ΦΡΙΞΑ, πόλις κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐπὶ λόφου ὀξυκαταλήκτου (7), μικρὸν ἀπέχουσα τῆς Ἀρπίνης βορ-ἀνατολικῶς. Ἡ χώρα τῆς Φρίξης ἦν τὸ ὄριον μεταξὺ Πισάτιδος καὶ Τριφυλίας, διὸ καὶ, ὡς λέγει ὁ Στράβων, ὁ Ἀλφειὸς καταρρέων διὰ τῆς Φρίξης καὶ τῆς Πισάτιδος καὶ τῆς Τριφυλίας, ἐξέπιπτεν εἰς τὴν θάλασσαν (8). Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Μινυῶν οἱ ἐλθόντες εἰς τοὺς Παρωριάτας καὶ τοὺς Καύκωνας καὶ διαιρεθέντες εἰς ἑξ μοῖρας, ἔκτισαν ἑξ πόλεις ἐν αἷς καὶ τὴν Φρίξαν (9). — Ἐπὶ τοῦ Πausανίου μόνον τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως Φρίξης ἐσώζοντο ἐπὶ τοῦ εἰρημένου λόφου, καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς ἐπιτε-

(1) Δῆκ. Τ. 1, κ. 2, σ. 56, 57. — Τ. 2, κ. 16, σ. 207. (2) Ἡρόδοτ. β. 4, κ. 148. (3) Πολύβ. β. 4, κ. 77, 80, (4) Ἡρόδοτ. αὐτ.

(5) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 3, κ. 2. (6) Δῆκ. Τ. 2, κ. 26, σ. 206.

(7) Πaus. Ἡλ. κ. 21. (8) Στράβ. β. 8, σ. 348. (9) Ἡρόδοτ. β. 4, κ. 148. — Ἰδε ἀνωτ, Τριφυλία.

γομένης Κυδωνίας ἔχων κατὰ πάντα σχῆμα βωμοῦ. ἔκτισε δὲ, ὡς ἔλεγον, τὸν ναὸν τοῦτον εἰς τιμὴν τῆς Θεᾶς ὁ Κλύμενος, ἀπόγονος τοῦ Ἰδαίου Ἡρακλέους, ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Κρητικῆς Κυδωνίας καὶ τοῦ Ἰαρδάνου ποταμοῦ· ἔλεγον δὲ οἱ Ἡλείοι ὅτι καὶ ὁ Πέλοψ ἔθυσε τῇ Κυδωνίᾳ Ἀθηνᾶ, πρὶν ἐπιχειρήσῃ τὸν κατὰ τοῦ Οἰνομάου ἀγῶνα. Οὐ πόρρω τῆς Φρίξης ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Παρθενίας (1), καὶ ἐξέδιδεν εἰς τὸν Ἀλφειόν.

* Κατὰ τὴν αὐτὴν ὑπὸ τοῦ Πausανίου περιγραφομένην θέσιν, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐπὶ λόφου ὀξυκορύφου σώζονται τὰ εἱρεῖπια τῆς πόλεως Φρίξης (2).

ΝΟΥΔΙΟΝ, μία τῶν ἐξ πόλεων ἁς, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἔκτισαν ἐνταῦθα οἱ Μινύαι ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Παρωριατῶν καὶ τῶν Καυκόνων (3).

ΣΚΙΛΛΟΨ, πόλις μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ τοῦ Ἀνίγρου πρὸς τὸ παραθαλάσσιον, κατὰ νότον τῆς Ὀλυμπίας. Ἐπὶ τοῦ πολέμου τῶν Πισαίων πρὸς τοὺς Ἡλείους οἱ Σκιλλοῦντιοὶ ἦσαν σύμμαχοι τῶν Πισαίων καὶ ἐχθροὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ τῶν Ἡλείων, διὸ καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς οἱ Ἡεῖοι (4)· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὕστερον ἀποτεμόμενοι τῆς Ἡλείας τὸν Σκιλλοῦντα, ἔδωσαν αὐτὸν εἰς Ξενοφῶντα τὸν Γρύλλου ὃς ἐγένετο φυγὰς ἐξ Ἀθηνῶν, διωχθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, διότι ἐπολέμησε κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν τοῦ φιλικῶς διακειμένου πρὸς αὐτοὺς μετὰ τοῦ πολεμιοτάτου αὐτῶν Κύρου· κατοικήσας δὲ ὁ Ξενοφῶν ἐν Σκιλλοῦντι, καθιέρωσε τέμενος καὶ ὠκοδόμησε καὶ ναὸν τῇ Ἐφεσίᾳ Ἀρτέμιδι· ὕστερον δὲ ἀνέλαβον καὶ αὐθις οἱ Ἡεῖοι τὸν Σκιλλοῦντα, καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐδικάσθη ἐν τῇ Ὀλυμπικῇ

---

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 21. (2) Λήκ. Τ. 2, κ. 16, σ. 208. (3) Ἡρόδοτ. β. 4. κ. 148. (4) Πaus. Ἡλ. κ. 6. — Αὐτ. Μέτρ. 2, κ. 22.

ουλῇ, διότι ἔλαβε παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων τὸν τόπον, ἀλλὰ τυχὼν συγγνώμης παρὰ τῶν Ἡλείων, κατώκησε τοῦ ποταμοῦ ἀφόβως καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ. Ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω τοῦ ποταμοῦ ἦν μνημα καὶ εἰκὼν ἐπ' αὐτοῦ ἐκ λίθου Πεντελησίου· εἰ οἱ προσοικοῦντες ἔλεγον ὅτι οὗτος ἦν ὁ τάφος τοῦ Ξενοφῶντος. — Ἐν Σκιλλοῦντι ἦν θήρα ἀγριοχοίρων καὶ ἐλάφων, καὶ ποταμὸς Σελινοῦς διήρχετο διὰ τῆς Σκιλλουντίας χώρας (1). — Κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Σκιλλοῦντος πρὸς τὴν Ὀλυμπίαν ὁδὸν, πρὶν τῆς διαβάσεως τοῦ Ἀλφειοῦ ἦν ὄρος Τυφίον (2). Ὁ Στράβων ἀναφέρει ναὸν ἐπιφανῆ τῆς Ἀθηνᾶς ἐν τῇ Σκιλλουντίᾳ χώρᾳ πλησίον τῆς Ὀλυμπίας (3). — Οἱ Σκιλλοῦντιοὶ ἔκτισαν τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ ναὸν τῆς Ἥρας μετὰ τὸ ἔτη ἀφ' οὗ ἔλαβε τὴν βασιλείαν τῆς Ἡλείας ὁ Ὀξύς (4). — Ὁ Ξενοφῶν διηγεῖται περὶ ἑαυτοῦ καὶ περὶ τοῦ Σκιλλοῦντος ὡς ἑξῆς =

« Ἐνταῦθα καὶ διαλαμβάνουσι τὸ ἀπὸ τῶν αἰχμαλώτων γενόμενον ἀργύριον, καὶ τὴν δεκάτην ἣν τῷ Ἀπόλλωνι ἐξείλον καὶ τῇ Ἐφεσίᾳ Ἀρτέμιδι διέλαβον οἱ Στρατηγοί, τὸ μέρος ἕκαστος, φυλάττειν τοῖς θεοῖς· ἀντὶ δὲ Χειρισόφου Νέων ὁ Ἀσιναῖος ἔλαβε. Ξενοφῶν οὖν τὸ μὲν τοῦ Ἀπόλλωνος ἀνάθημα ποιησάμενος ἀνατίθησιν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς τῶν Ἀθηναίων θησαυρὸν, καὶ ἐπέγραψε τό, τε αὐτοῦ ὄνομα καὶ τὸ Προξένου ὃς σὺν Κλεάρχῳ ἀπέθανε· ὁ ξένος γὰρ ἦν αὐτῷ· τὸ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφεσίας, ὅτε ἀπῆει σὺν Ἀγησιλάῳ ἐκ τῆς Ἀσίας τὴν εἰς Βοιωτοὺς ὁδὸν, κατέλιπε παρὰ Μεγαβύζῳ τῷ τῆς Ἀρτέμιδος νεώκρῳ, ὅτι αὐτὸς κινδυνεύων ἐδόκει ἵεναι μετὰ Ἀγησιλάου

---

(1) Ἰδε Σελινοῦς ποταμός. (2) Πaus. Ἡλ. κ. 6. (3) Στράβ. β. 8, σ. 144. (4) Πaus. Ἡλ. κ. 16.

» ἐν Κορωνείᾳ· καὶ ἐπέστειλεν, ἣν μὲν αὐτὸς σωθῆ, ἑαυτῷ
 » ἀποδοῦναι· εἰ δέ τι πάθοι, ἀναθεῖναι, ποιησάμενον τῇ Ἀρ-
 » τέμιδι ὅ,τι οἴοιτο χαριεῖσθαι τῇ θεῷ· ἐπεὶ δ' ἔφυγεν ὁ
 » Ξενοφῶν, κατοικοῦντος αὐτοῦ ἤδη ἐν Σκιλλοῦντι, ὑπὸ τῶν
 » Λακεδαιμονίων οἰκισθέντι παρὰ τὴν Ὀλυμπίαν, ἀφικνεῖται
 » Μεγάβυζος εἰς Ὀλυμπίαν θεωρήσων καὶ ἀποδίδωσι τὴν
 » παρακαταθήκην αὐτῷ. Ξενοφῶν δὲ λαβὼν, χωρίον ὠνεῖ-
 » ται τῇ θεῷ, ὅπου ἀνεῖλεν ὁ θεός· ἔτυχε δὲ διὰ μέσου ῥέων
 » τοῦ χωρίου ποταμὸς Σελινοῦς· καὶ ἐν Ἐφέσῳ δὲ παρὰ τὸν
 » τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος νεῶν Σελινοῦς ποταμὸς παραρρεῖ·
 » καὶ ἰχθύες δὲ ἐν ἀμφοτέροις ἔνεισι καὶ κόγχαι· ἐν δὲ τῷ
 » Σκιλλοῦντι χωρίῳ καὶ θῆραι πάντων ὅποσα ἐστὶν ἀγρευό-
 » μενα θηρία· ἐποίησε δὲ καὶ ναὸν καὶ βωμὸν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ
 » ἀργυρίου, καὶ τὸ λοιπὸν αἰεὶ δεκατεύων τὰ ἐκ τοῦ ἀγροῦ
 » ὥραϊα, θυσίαν ἐποίει τῇ θεῷ· καὶ πάντες οἱ πολῖται καὶ
 » οἱ πρόσχωροι ἄνδρες καὶ γυναῖκες μετεῖχον τῆς ἐορτῆς·
 » παρεῖχε δὲ ἡ θεὸς τοῖς σκηνοῦσιν ἄλφιστα, ἄρτους, οἶνον,
 » τραγήματα, καὶ τῶν θυομένων ἀπὸ τῆς ἱερᾶς νομῆς λά-
 » χος, καὶ τῶν θηρευομένων δέ· καὶ γὰρ θήραν ἐποιοῦντο
 » εἰς τὴν ἐορτὴν οἳ τε Ξενοφῶντος παῖδες καὶ οἱ τῶν ἄλλων
 » πολιτῶν, οἱ δὲ βουλόμενοι καὶ ἄνδρες συνεθήρων, καὶ
 » ἡλίσκετο τὸ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ χωρίου, τὸ δὲ ἐκ τῆς
 » Φολόης, σύες καὶ δορκάδες καὶ ἔλαφοι· ἔστι δὲ ὁ τόπος
 » ἧ ἐκ Λακεδαιμόνος εἰς Ὀλυμπίαν πορεύονται ὥς εἴκοσι
 » στάδιοι ἀπὸ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς ἱεροῦ· ἐνὶ δ' ἐν τῷ
 » ἱερῷ τόπῳ καὶ ἄλση καὶ ὄρη δένδρων μεστὰ, ἱκανὰ καὶ
 » σῦς καὶ αἶγας καὶ οἷς τρέφειν καὶ ἵππους, ὥστε καὶ
 » τὰ τῶν εἰς τὴν ἐορτὴν ἰόντων ὑποζύγια εὐωχεῖσθαι· περὶ
 » δ' αὐτὸν τὸν ναὸν ἄλσος ἡμέρων δένδρων ἐφυτεύθη, ὅσο
 » ἐστὶ τρωκτὰ ὥραϊα· ὁ δὲ ναὸς, ὥς μικρὸς μεγάλῳ, τῇ

ἐν Ἐφέσῳ εἴκασται, καὶ τὸ ξόανον ἔοικεν, ὡς κυπαρίσσιον χρυσῷ ὄντι τῷ ἐν Ἐφέσῳ, καὶ στήλη ἔστηκε παρὰ τὸν ναὸν γράμματα ἔχουσα. **ΙΕΡΟΣ Ο ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ· ΤΟΝ ΔΕ ΕΧΟΝΤΑ ΚΑΙ ΚΑΡΠΟΥΜΕΝΟΝ, ΤΗΝ ΜΕΝ ΔΕΚΑΤΗΝ ΚΑΤΑΘΥΕΙΝ ΕΚΑΣΤΟΥ ΕΤΟΥΣ, ΕΚ ΔΕ ΤΟΥ ΠΕΡΙΤΤΟΥ ΤΟΝ ΝΑΟΝ ΕΠΙΚΕΥΑΖΕΙΝ· ΕΑΝ ΔΕ ΤΙΣ ΜΗ ΠΟΙΗΙ ΤΑΥΤΑ, ΤΗΙ ΘΕΩΙ ΜΕΔΗΣΕΙ** » (1).

ΑΜΦΙΠΟΛΙΣ, πόλις ἧς ἦν ἀμφίβολος ἡ θέσις ὡς καὶ τὸ μα· ὁ Στράβων ὀνομάζει αὐτὴν Ἀμφίπολιν καὶ περιορίζει μόνον μέχρι τοῦ ὀνόματος (2)· ὑπὸ δὲ τοῦ Ξενοφῶν καλοῦνται οἱ κάτοικοι Ἀμφίδουλοι (3)· οὐδὲν γνωρίζομεν εἰ τοῦ τόπου τούτου εἰμὴ ὅτι κατὰ τὴν τοῦ Ἄγιδος εἰς εἰκὴν εἰσβολὴν οἱ Ἀμφίδουλοι ἀποστάντες τῶν Ἡλείων, ἔβησαν μετ' αὐτοῦ (4), καὶ ὅτι οἱ Ἀμφίδουλοι μετὰ Λακωνικῶν καὶ Μαργανέων, συμπησούμενοι τετρακόσιοι σφενναῖται συνεμάχησαν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τῶν ἠναίων καὶ τῶν συμμάχων (5). — Οἱ Μαργανεῖς ἢ Μαργαλαὶ περιείχοντο ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Ἀμφιπόλεως (6).

ΧΑΔ, πόλις παρὰ τὸ Λέπρεον καὶ τὰς ῥοὰς τοῦ ποταμοῦ Ἰδαντος· ὁ Στράβων (7) λέγει ὅτι περὶ ταύτης τῆς Χάας, τὰ τινας, ἐγένετο ὁ πόλεμος τῶν Ἀρκάδων πρὸς τοὺς ἰλίους ὁ μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου =

Ἠβῶμ' ὡς δτ' ἐπ' ὠκυρόῳ Κελάδοντι μάχοντο
 Ἀγρόμενοι Πύλιοί τε καὶ Ἀρκάδες ἐγχεσίμωροι
 Φαιᾶς παρ τεύχεσσιν . . . . . (8).

(1) Ξενοφ. Ἀνάβ. β. 5, κ. 3. (2) Στράβ. β. 8, σ. 349. (3) Ξενοφ. ἠν. β. 3, κ. 2, § 25, 30· καὶ β. 4, κ. 2, § 16. (4) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 4, κ. 2, § 26. (5) Ξενοφ. β. 4, κ. 2, § 16. (6) Στράβ. β. 8, σ. 349. (7) Αὐτ. δ. 348. (8) Ὀμ. Ἰλ. Η, ε. 133.

Καὶ ὅτι τὸ ἀνωτέρω κείμενον γραπτέον ὡς ἐφεξῆς —
 Ἡβῶμ' ὡς ὅτ' ἐπ' ὠκυρόω Ἀκίδαντι μάχοντο
 Ἀγρόμενοι Πύλιοί τε καὶ Ἀρκάδες ἐγχεσίμωροι
 Χάας παρ τεύχεσιν . . . . . (1).

ἸΠΑΝΑ, πολίδιον συγκαταριθμούμενον μετὰ τῶν τῆς Τριφυλίας, κατὰ τὸν Πολύβιον (2)· ἀναφέρει καὶ ὁ Στράβων τὴν Ἰπάναν ὡς συγχωνευθεῖσαν εἰς τὸν συνοικισμὸν τῆς Ἡλίδος· ἔκειτο πρὸς ἄρκτον τῆς Πύλου ἥς τῇ χώρᾳ ἦν ὄμορος. Μικρὸν ἀπὸ τῆς Ἰπάνης ἦν ἄλλο πολίδιον Τυπανέαι καλούμενον (3).

* Τὸ χωρίον Ἀλβάνα πιθανῶς κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἰπάνης (4).

ΤΥΠΑΝΕΑΙ, πολίδιον πρὸς τὸ νότιον τῆς Ἰπάνης κατὰ μικρὰν ἀπόστασιν καὶ πρὸς τὸ βόρειον τοῦ Μακίστου (5).— Ὅποτεν ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Δημητρίου εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἡλείαν, ἐζήτησαν οἱ Ἡλεῖοι βοήθειαν παρὰ τῶν Αἰτωλῶν οἳ ἐπεμψαν αὐτοῖς τὸν στρατηγὸν Φιλίδαν μετὰ 600 Αἰτωλῶν· ἀποστείλας δὲ ὁ Φιλίδας τοὺς μὲν Ἡλείους εἰς Λέπρεον, τοὺς δὲ μισθοφόρους εἰς Ἀλίφηραν, αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔχων τοὺς Αἰτωλοὺς εἰς Τυπανέας, ἐκαραδόκει τὸ συμβησόμενον· ἐπειδὴ δὲ ὁ Φίλιππος προέβαινε νικῶν καὶ εἴλε τὴν Ἀλίφηραν, ὁ Φιλίδας καταλιπὼν τὰς Τυπανέας, ἀπεχώρησεν εἰς Λέπρεον, οἱ δὲ Τυπανεᾶται παρέδωσαν τὴν πόλιν τῷ Φιλίππῳ· ἔπραξαν δὲ τὸ αὐτὸ καὶ οἱ οἰκοῦντες τὴν Ἰπάναν (6).

* Τὰ εὐρεθέντα ἐρείπια πόλεως, ἀκροπόλεως καὶ θεάτρου ἐπὶ τοῦ λόφου ἐφ' οὗ κεῖται τὸ χωρίον Πλατιανὰ εἰσι, πι-

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 348. (2) Πολύβ. β. 4, κ. 77. (3) Στράβ. β. 8, σ. 344, (4) Δήκ. Τ. 2, κ. κ. 13, σ. 84. (5) Στράβ. β. 8, σ. 344 — Πολύβ. β. 4, κ. κ. 77. (6) Πολύβ. β. 4, κ. 77, 78, 79.

ανῶς, τὰ τῶν Τυπανεῶν, διότι ἡ θέσις ἐφαρμόζεται ἐντε-
ως εἰς τὸν σκοπὸν τῆς παραδοκῆσεως τοῦ Φιλίδου (1).

ΒΩΛΑΞ, πολίχνιον ἀναφερόμενον ὑπὸ μόνου τοῦ Πολυ-
ίου ὡς μία τῶν πόλεων τῆς Τριφυλίας (2).

* Ἄνευ οὐδενὸς ἄλλου διδομένου εἰμὴ μόνον ἐκ τῆς
μοιότητος τοῦ ὀνόματος δύναται νὰ εἰκασθῇ ὅτι τὸ χωρίον
ολάντζα κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ κεῖται
πρὸς τῆς θέσεως τοῦ Βώλακος (3).

ΣΤΥΛΑΓΓΙΟΝ, πολίχνιον ἀναφερόμενον ὑπὸ μόνου τοῦ
Ιολυβίου (4). ἄδηλος εἶναι ἡ θέσις τοῦ Στυλαγγίου, καὶ
οὐδὲν γνωρίζομεν περὶ αὐτοῦ εἰμὴ μόνον ὅτι μετὰ τῶν
ἄλλων Τριφυλιακῶν πόλεων ὑπετάγη εἰς τοὺς Ἡλείους
καὶ μετ' ὀλίγον ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ τοῦ
Φιλίππου (5).

(1) Ἀπ. Τ. 2, κ. 13, σ. 82—84. (2) Πολύβ. β. 4, κ. 77, 80.

(3) Ἀπ. Τ. 2, κ. 16, σ. 207. (4) Πολύβ. αὐτ. (5) Πολύβ. αὐτ.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΗΛΕΙΑΣ.

Διαιρείται εἰς ὀκτὼ Δήμους = Δετρίνων, Ἡλίδος, Βουπρασίου,
Πηνείας, Λαμπείας, Ὠλένου, Ὀλυμπίας καὶ Μυρτουντίου,
καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 35,143.

Ἰρ.	Λ.	Θεσ.	Πληθ. κατὰ τὸ 18	Οἷκ.	Κάτο
					80
			ΔΗΜΟΣ ΔΕΤΡΙΝΩΝ (1).		
57	N. Δ.	Πύργος, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα μετάξιον, οἶνος, σταφίς, ἔλαιον καὶ πάντα τὰ συνήθη γεννήματα καὶ ὀπωρικά· 1 ποταμὸς, 1 ρύαξ, 1 λίμνη, πάντα ἄχρηστα, 1 λιμὴν μικρὸς, 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον δύο διδασκάλους Α. καὶ Γ'. καὶ ἕτερον δημοτικὸν Β'. τάξεως. Εἰς Πύργον ὑπάρχουσιν ἐφορεία οἰκονομικὴ καὶ ταμεῖον, ἀμφότερα Α. τάξεως.	811	33	
50	B. Α.	Κολύρι· πρ. τὰ ἀνωτ. πλὴν τῶν ὀπωρῶν.	92	4	
30	B. Α.	Λαμπέτι· πρ. πάντα τὰ εἶδη τῶν γεννημάτων, μετάξιον, ἀμύγδαλα, ἔλαιον, οἶνος καὶ σταφίς· 2 ρεύματα ὧν τὸ 1 χρήσιμον.	88	4	
45	B.	Ἅγιος Γεώργιος· πρ. τὰ ἀνωτέρω.	129	4	
45	Δ.	Ἅγιος Ἰωάννης· πρ. ὡς τὰ			

(1) Αἱ ἀποστάσεις τῶν πρωτευουσῶν τῶν δήμων τῆς ἐπαρχίας Ἡ λογίζονται ἀπὸ τῆς κωμ. Καλαβρύτων.

Ἡρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			τοῦ Πύργου, πλὴν ὁπωρῶν· 1		
			λίμνη, ἰχθυοτροφεῖον.	70	232
1		Α.	Βαρβάσενα· πρ. τὰ ἀνωτ.	89	405
1	30	Α.	Παλαιοβαρβάσενα· πρ. ἀρα- βόσιτος, βαμβάκιον, σῖτος, οἶ- νος· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 ρύαξ ὡσαύτως.	36	152
1	30	N. Α.	Κούκουρα· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια, οἶνος, μετάξιον· 2 πο- ταμοὶ, 1 ρύαξ χρήσιμος, 1 μι- κρὸν ἔλος.	70	331
1	30	B. Δ.	Σκουροχώρι· πρ. μετάξιον, οἶνος, σαφίς, ἔλαιον καὶ πάντα τὰ συνήθη γεννήματα· 1 ρύαξ, 1 λίμνη μικρὰ ἄχρηστος, 2 λιμένες, 1 μέγας καὶ 1 μικρός.	92	367
2		B. Δ.	Σκαφίδια, εἰς πρόποδας λό- φου ἔχοντος ὕψος 121 γαλλο- μέτρ. πρ. τὰ ἀνωτ. πλὴν σα- φίδος· 1 ποτ. 1 ρεῦμα ἄχρηστα.	14	58
1	45	B. Δ.	Μυρτιά· πρ. διάφορα γεν- νήματα, μετάξιον, ἔλαιον, οἶ- νος καὶ ἀμύγδαλα· 1 ποτ. 2 ρεύματα ἄχρηστα· 1 μικρὸν ἔλος.	63	239
1		Δ. B.	Ἀλποχώρι· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 ρύαξ ὡσαύ- τως.	57	273
	45	Δ. B.	Βούναργον· πρ. ὡς τὰ τοῦ Πύργου, προσέτι δὲ σησάμιον, λεμόνια, ἀμύγδαλα, σῦκα, ἀπί- δια· 2 ρεύματα χρησιμα.	75	343
1	30	B.	Ξυλοκέρα· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ρύαξ χρήσιμος, 1 μικρὸν ἔλος.	37	128
1	15	B.	Ρόμεσι· πρ. τὰ ἀνωτ. 2 ρεύ- ματα ἄχρηστα, 1 μέγα ἔλος, 1 δάσος μετρίας ἐκτάσεως.	47	171

Ἰρ.	Λ.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
1	30	B.	Μαλαπάσι· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 μέγα δάσος.	41	105
1	15	B.	Κατσαροῦ· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ρεῦμα ἄχρηστον.	30	135
1		Δ. B.	Τζόγια· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ρύαξ χρήσιμος. Μονὴ Σκαφιδιάς, διατηρουμένη.	94	375
ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΔΟΣ.					3561
6		B. Δ.	Γαστούνη ἐν πεδίῳ, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου· προΐόντα δημητριακοὶ καρποὶ, βαμβάκιον, λινάριον, καπνὸς καὶ ὄσπρια· 1 ποτ. 2 ρεύματα, 20 ρύακες ἄχρηστοι, 1 μικρὸν ἔλος, 1 σχολεῖον δημοτικὸν B'. τάξεως.	176	472
	30	Δ. B.	Μουσουλούμπεη, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ τῆς Γαστούνης πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ποταμὸς, 1 ρύαξ μικρὸς καὶ ἄχρηστος, 1 μικρὸν ἔλος.	25	72
	40	B. A.	Κελεβά· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ποτ. χρήσιμος, 1 μικρὸν ἔλος.	37	159
1		B. A.	Σαμπάναγα, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποτ. τῆς Γαστούνης· πρ. δημ. καρποὶ καὶ βαμβάκιον· 1 ποταμὸς ἄχρηστος.	32	133
2		B. A.	Παλαιόπολις, πλησίον λόφου ἔχοντος ὕψος 152 γαλλομέτρων· πρ. δημ. καρποί· 2 ρύακες.	28	114
2		B. A.	Καλύβια Παλαιοπόλεως· πρ. τὰ αὐτά.	40	185

№	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
2		B. A.	Μπουχιώτη· πρ. τὰ ἄνωτ. καὶ βαμβάκιον καὶ καπνός· 1 ποταμός χρήσιμος, 2 ρεύματα ἄχρηστα.	56	209
1	40	B. A.	Σώση· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ρύαξ χρήσιμος, 1 μικρὸν ἔλος.	30	159
1		N. A.	Καραγιοῦζι· πρ. δημ. καρποί· 1 ποτ. 1 μικρὸν ρεῦμα χρήσιμον, 1 μικρὸν ἔλος.	26	99
	30	N. A.	Σαβάλια, ἐπὶ τῆς λεωφόρου· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ βαμβάκιον· 1 ρύαξ χρήσιμος, 1 μικρὸν ἔλος, 1 μικρὸν δάσος.	20	133
	50	N. A.	Ροβιάτα, παρὰ τὴν λεωφόρον· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ προσέτι καπνός, κρομμύδια, λινάριον, ὄσπρια καὶ οἶνος· 1 μέγας ρύαξ.	41	162
	45	A. N.	Σελίμ Τσαούση· πρ. δημ. καρποὶ καὶ βαμβάκιον· 2 ρεύματα μικρὰ χρήσιμα.	13	61
1	15	N. A.	Καλίτσα· πρ. τὰ αὐτά.	170	704
2		N. A.	Δερβίς Τσελεμπῆ, ἐπὶ ρύακος· πρ. τὰ αὐτά.	154	579
2	10	N. A.	Γεράκι· πρ. δημ. καρποὶ, βαμβάκιον· 2 ρεύματα μικρὰ χρήσιμα, 1 μικρὸν δάσος.	17	83
2	45	A. N.	Χέλμι· πρ. τὰ αὐτά, πλὴν βαμβακίου.	4	24
2	45	A. N.	Καρδαμᾶ· πρ. τὰ αὐτά καὶ βαμβάκιον.	10	53
2	10		Κουρτίκι καὶ μονὴ Φραγκοπηδήματος ἧτις συνεχωνεύθη εἰς τὴν τῆς Σκαφιδιάς· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρύαξ μικρὸς καὶ χρήσιμος.	11	24
			Μεσολογγάκι.		

Ῥρ.	Δ.	Θισ.		Πληθυσμός	
				Οίκ.	Κάτοι
			ΔΗΜΟΣ ΒΟΥΠΡΑΣΙΩΝ.		20
12	30	Δ. Β.	Ψάρι, πρώην ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ἔλαιον, βαμβάκιον, οἶνος· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 δάσος μικρόν.	75	3
3		Β. Δ.	Μανολάδα, ἡ ἐνεσῶσα ἔδρα τοῦ δήμου (1)· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ῥύαξ, 1 μικρὸν ἔλος, 1 μικρὸς λιμὴν, 1 μέγα δάσος· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β' ταξέως.	50	1
3	45	Β.	Ἀλητσελεμπῆ, εἰς δάσος πλησίον λίμνης καὶ παρ' αὐτῷ μοναστ. πρ. τὰ ἀνωτ. πλὴν ἐλαίου· 2 ῥύακες, 1 ῥεῦμα, πάντα χρήσιμα, 1 ἔλος, 2 δάση μεγάλα.	14	
4	40	Β.	Παραμετόχιον· πρ. οἶνος, ὄτμ. καρποὶ, βαμβάκιον· 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 ἰχθυοτροφεῖον, 2 μεγάλα δάση.	40	1
1	30	Α.	Καρχαδὶ πρ. οἶνος, ἀραβόσιτος, ἔλαιον, μέγα δάσος· 1 ῥεῦμα μέγα καὶ χρήσιμον, 1 μικρὸν δάσος.	24	
2		Α.	Ματαρχαχ· πρ. ἔλαιον, κριθή, ἀραβόσιτος· 1 ῥεῦμα μέγα καὶ χρήσιμον, 1 μικρὸν δάσος.	19	
	30	Α.	Μπεντενακί· πρ. ἀραβόσιτος, σίτος, βαμβάκιον καὶ οἶνος· 1 ῥύαξ μικρὸς, 1 ῥεῦμα μέγα.	20	

1. Αἱ ἀκρεταὶ τῆς γῆς ἀν' ἀρχαῖς ἀπὸ τῆς πρώτης ἔδρας
 δήμου, τοῦ Ψαρίου.

Ἰα.	Δ.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
2		N. A.	Σπάτα· πρ. δημ. καρποὶ, βαμβάκιον, οἶνος, μέλι καὶ ἀπίδια· 1 ρύαξ μέγας καὶ χρήσιμος, 1 δάσος μέγα.	24	103
1		Δ. N.	Καπελάτου· πρ. δημ. καρποὶ, ἔλαιον, βαμβάκιον, οἶνος· 1 ρεῦμα μικρὸν χρήσιμον, 1 μέγα δάσος.	25	116
1		Δ. N.	Καλότυχον· πρ. τὰ αὐτά· 1 ἔλος μικρὸν.	16	63
3	30	N. A.	Μαλίκι· πρ. ἀραβόσιτος, σῖτος, βαμβάκιον, οἶνος· 2 ρεύματα, 1 ρύαξ μέγας χρήσιμα, 1 μικρὸν ἔλος, 1 δάσος μετρίας ἐκτάσεως.	30	130
	30	N.	Ζουλάτικον· πρ. δημ. καρποὶ, βαμβάκιον· 1 ρεῦμα μικρὸν χρήσιμον.	7	39
2		Δ. N.	Μάζι· πρ. σῖτος καὶ ἀραβόσιτος· 1 ρεῦμα μικρὸν, χρήσιμον.	22	63
2	40	N.	Κοκλασιμίτσα· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμος.	20	74
3		Δ. N.	Δαούτι· πρ. σῖτος, ἀραβόσιτος, οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμος.	13	61
3		N. A.	Ἄνω Ξενιά· πρ. τὰ ἀνωτ. καὶ βαμβάκιον· 1 ποτ. ὁ ἀνωτέρω.	13	63
3		N. A.	Κάτω-Ξενιά· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. ὁ ἀνωτ. 1 ρεῦμα μικρὸν, χρήσιμον.	13	68
3		N. A.	Καλυδάκια· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. ὁ ἀνωτ.	4	13
2	30	Δ. N.	Βάλακα· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ρύαξ μικρὸς, 1 μικρὸν δάσος.	4	23

Ἰρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
2		A. N	Μπόρσι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς χρήσιμος, 1 μέγα δάσος.		
2	15	N. A.	Κομποθέκλα· πρ. τὰ αὐτά. 1 μικρὸς ῥύαξ, 1 μικρ. δάσος.	11	65
2		N. A	Κασνέσι· πρ. ἀραβόσιτος· 2 ῥύακες μικροὶ, 1 μικρ. δάσος.	7	32
ΔΗΜΟΣ ΠΗΝΕΙΪΩΝ.					4132
6		A. B.	Λουκόβιτσα ἄνω, πρῶην πρωτεύουσα καὶ ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ῥεῦμα μικρὸν καὶ ἄχρηστον.	14	75
1	30	A. B.	Λουκόβιτσα Κάτω· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 1 ῥύαξ μικρὸς καὶ ἄχρηστος.	31	133
2		N. A.	Σιμόπουλον, ἡ νῦν ἔδρα τοῦ δήμου· πρ. δημ. καρποί· 1 ῥεῦμα, 1 μικρὸν δάσος.	33	169
1		A. N.	Δελίμπαλη· πρ. δημ. καρπ. 1 ῥεῦμα ἄχρηστον.	11	94
1	15	A. N.	Μουσουλί· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμος.	15	68
1		A.	Πιρί· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος, 2 ἔλη μικρά, 1 δάσος μικρόν.	7	29
1	15	Δ. B.	Βαλανίδι· πρ. τὰ αὐτά. 1 ποτ. μικρὸς, χρήσιμος, 1 μέγα δάσος.	24	89
1	15	B.	Ῥουπακιά· πρ· τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος, 1 μικρ. δάσος.	11	46
1	15	Δ. B.	Σούλι· πρ. τὰ αὐτά.	18	160
1	15	Δ. B.	Μπαλῆ· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 ῥύαξ ὡσαύτ.	15	565
1	30	B. Δ.	Ἰμάμ·Τσαούση· πρ. ἀραβό-		

Ἰερ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι
			σιτος, καλαμβόκιον καὶ οἶνος· 1 ποτ. 1 ρύαξ μικρὸς καὶ χρή- σιμος.	24	103
1		B. Δ.	Κολοκύθα· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμος, 1 ρύαξ ἄχρηστος.	11	35
2		B. Δ.	Σκληροῦ· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ αὐτός, 1 ρύαξ ὁ αὐτός.	16	60
2		B. Δ.	Μαρινάκι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ αὐτός, 1 ρύαξ ὁ αὐτός.	13	52
1		B. Δ.	Δάμιζα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦ- μα μικρὸν ἄχρηστον.	21	103
1		Δ.	Καλαθᾶ· πρ. τὰ αὐτά.	13	63
	30	B. Δ.	Ἀἰλιάς· πρ. τὰ αὐτά· 1 μέ- γα δάσος.	24	124
	30	N. Δ.	Μπεζαῖτη· πρ. τὰ αὐτά.	34	134
2		N. Δ.	Νεοχώρι. πρ. σῖτος, κριθή, ἀραβόσιτος, βαμβάκιον· 1 ρεῦ- μα μικρὸν, χρήσιμον.	10	45
2		N. Δ.	Λόπεσι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρύαξ μικρὸς, χρήσιμος.	12	50
1	30	N. Δ.	Μουζίκα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρύαξ μικρὸς, χρήσιμος.	18	97
1	40	N. Δ.	Δαφνιώτισσα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα μικρὸν, ἄχρηστον.	4	21
2	20	Δ. N.	Μπεςερέ· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα ὡς τὸ ἀνωτέρω, 1 μέγα δάσος.	15	73
1	5	N.	Κλεισούρα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς, ἄχρηστος, 1 μέ- γα δάσος.	3	25
1	40	Δ. N.	Κούλογλι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 μέγα δάσος.	37	177
2		Δ. N.	Λαγανά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος.	27	114
2	20	Δ. N.	Μπέχρου, ἐπὶ ὕψους 238 γαλλομέτρ. πρ. δημ. καρποί·		

Ἡρ.	Λ.	Θισ.		Πληθυσμ Οίκ.	Κά:
			1 ποτ. χρήσιμος· 1 μικρὸς ρύαξ.	14	
3		Α. Ν.	Γεροπέτρου· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ οἶνος· 1 ποτ. 1 ρύαξ μι- κρὸς, χρήσιμος.	10	
3	15	Α. Ν.	Καρακασίμη· πρ. δημ. καρ- ποί· 1 ποτ. 1 ρύαξ μικρὸς καὶ χρήσιμος.	11	
3	15	Α. Ν.	Καρυά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 1 ρύαξ ὡς ἀνωτέρω.	23	
3	15	Ν. Α.	Καραγιούζι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα μικρὸν, ἄχρηστον, 1 δάσος μικρὸν.	12	
3		Ν. Α.	Λουκά· πρ. δημ. καρπ. καὶ οἶνος· 1 ρεῦμα μικρὸν, χρήσι- μον, 1 δάσος μικρὸν.	15	
3		Α. Ν.	Ἀναζίρι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα μικρὸν, ἄχρηστον.	15	
3		Α. Ν.	Δάρα· πρ. δημ. καρποί· 1 ρεῦμα μικρὸν, χρήσιμον.	12	
3	15	Ν. Α.	Σινούζι· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ οἶνος· 1 ρεῦμα μικρὸν, χρήσι- μον, 1 μέγα δάσος.	23	
3		Ν. Α.	Μπουρδάνου· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα μικρὸν, ἄχρηστον, 1 μέγα δάσος.	32	
3		Α. Ν.	Γατάραλη· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα μικρὸν, χρήσιμον, 1 μέ- γα δάσος.	23	
2	30	Α. Ν.	Καλοπαιδί· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος, 1 μέγα δάσος.	10	
2	40	Ν. Α.	Σκλιδα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦ- μα μικρὸν καὶ ἄχρηστον, 1 μέγα δάσος.	17	
1	45	Ν. Α.	Χατζηδες, Καλύδια· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς καὶ χρήσιμος	5	

Ἡρ.	Α.	Θεο.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
3		N. Α.	Μποκοβίνα· πρ. δημ. καρποί· 1 ποτ. μικρὸς καὶ ἄχρηστος, 1 μικρὸν δάσος.	19	109
2	50	A.	Χαλαμπρέζα· πρ. σῖτος καὶ ἀραβόσιτος· 3 ρεύματα μικρά, ὧν τὸ 1 χρήσιμον.	12	60
2	30	B. Α.	Κακαροῦνα· πρ. σῖτος, καλαμβόκιον, οἶνος καὶ ἔλαιον· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 ρύαξ ὡσαύτως, 1 μικρὸν δάσος.	11	45
2	30	B. Α.	Βάλμι· πρ. σῖτος, ἀραβόσιτος καὶ ἔλαιον· 1 ποτ. χρήσιμος, 1 ρύαξ ἄχρηστος, 1 μικρὸν δάσος.	14	70
2	30	A.	Μαζαράκι· πρ. σῖτος, κριθή, ἀραβόσιτος, καλαμβόκιον καὶ οἶνος· 2 ρεύματα μικρά καὶ ἄχρηστα, 1 μικρὸν δάσος.	19	93
1	45	A.	Λάτα· πρ. σῖτος, κριθή, ἀραβόσιτος καὶ οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμος, 2 ρύακες ὡσαύτως, 1 μέγα δάσος.	29	121
1	45	A. B.	Αγραπιδοχώρι. Ἐν μικρᾷ ἀποστάσει πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν ὑπάρχουσιν ἐρείπια. Μετόχιον Μονῆς Δίβρης.	34	141
			ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΠΕΙΑΣ.		5291
10		B. Α.	Δίβρη, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· 4 ρύακες μικροὶ καὶ ἄχρηστοι, 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ ἕτερον δημοτικὸν, ἀμφότερα Β'. τάξεως καὶ δασονομεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.	335	1374
1	45	B. Α.	Μοστανίτσα· πρ. τὰ αὐτά·		

Ἡρ.	Δ.	Θισ.		Πληθυσμός	
				Οίκ.	Κάτοι
			3 ποταμοί, 3 ρεύματα χρήσιμα, 1 μικρὸν ἔλος, 1 μικρὸν δάσος. Μεταξὺ Δίβρης καὶ Μοστενίτσης ὑπάρχει ὄρος ἔχον ὕψος 1467 γαλλομέτρ.	74	3
1	30	Α. Β.	Νουσᾶ· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος, 1 μικρὸν δάσος.	103	5
3		Α. Β.	Ποριτσόν· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμὸς ὁ ἀνωτέρω· 1 μικρὸν δάσος.	21	
3		Α. Β.	Γερμουτσάνι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ ἀνωτ. 1 μικρὸν δάσος.	56	2
2	30	Β.	Βερβινή· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὁ ἀνωτ. 1 μικρὸν δάσος.	67	4
1	30	Β. Δ.	Τσιπιανά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα μικρὸν, ἄχρηστον, 1 μικρὸν δάσος.	63	:
1	15	Ν. Δ.	Κερτέζα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα μικρὸν καὶ ἄχρηστον.	27	1
3		Ν. Δ.	Κακοτάρι· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ καλαμβόκιον καὶ σίκαλη· 1 ποτ. μικρὸς, ἄχρηστος, 1 δάσος ἐκτεταμένον.	20	1
2	30	Δ. Ν.	Ἀνδρόνι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα, 2 ρύακες μικροί, χρήσιμοι, 1 δάσος ἐκτεταμένον.	69	:
2	45	Δ. Ν.	Κούμανι· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ οἶνος· 1 ποτ. μέγας, χρήσιμος, 1 δάσος ἐκτεταμένον.	98	:
3	30	Δ. Ν.	Γιάρμενα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 1 ρύαξ μικρὸς καὶ χρήσιμος, 1 δάσος μέγα.	30	:
3		Δ. Ν.	Κλεντιά· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ οἶνος· 1 ποτ. 2 ρύακες ἄχρηστοι, 1 δάσος μέγα.	30	1
4		Ν. Δ.	Ἀγία Ἄννα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 2 ρύακες ἄχρηστοι, 1		

Ὄρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
			δάσος μέγα. Ἐνταῦθα ὑπάρχει σταθμός τελωνειακός.	27	119
4		N. Δ.	Μπεντένι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 2 ρύακες ὡς ἀνωτέρω, 1 δάσος· μετρίας ἐκτάσεως.		
			ΔΗΜΟΣ ΩΛΕΝΟΥ.		2716
3	30	B. Α.	Λαντσόη, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, βαμβάκιον, ὄσπρια, οἶνος καὶ σῦκα· 1 ποταμὸς μικρὸς χρήσιμος, 6 ρεύματα, 1 μικρὸν ἔλος, δάση ἐκτεταμένα· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως.	78	331
1	15	B. Α.	Χελιδόνι· πρ. τὰ ἀνωτ. καὶ προσέτι ἀμύγδαλα, κεράσια ἔλαιον· 1 ποτ. χρήσιμος, 4 ρεύματα ἄχρηστα, δάση ἐκτεταμένα.	72	330
2	30	B. Α.	Μπάστα· πρ. τὰ ἀνωτ. καὶ καρύδια· 1 ποτ. χρήσιμος, 2 ρεύματα μικρά, δάση μικρά.	27	129
2		B. Α.	Καλολετση· πρ. τὰ ἀνωτ. ποτ. καὶ ρεύματα τὰ τοῦ ἀνωτέρου χωρίου, δάση μεγάλα.	52	273
1	15	B. Α.	Πέρσενα· πρ. τὰ ἀνωτ. 2 ρεύμ. μικρά, χρήσιμα, δάση μετρίας ἐκτάσεως.	29	165
1	30	A. Β.	Γούμερον· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ποτ. 3 ρεύματα ἄχρηστα, δάση μεγάλα.	73	244
1	30	B.	Μουζάκι· πρ. τὰ ἀνωτ. καὶ προσέτι σῦκα καὶ ἄλλαι τινὲς ὀπώραι· 1 ποτ. μέγας καὶ χρήσιμος, 10 ρεύματα μικρά, 2 ἔλη μεγάλα, δάση μεγάλα.	30	146

Ἱε.	Α.	Θισ.		Πληθυσμ Οίκ.	Κάι
1	30	Δ. Β.	Κουτσοχέρα, πλησίον μον. του Προφ. Ἡλίου· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 μικρὸς ποτ. χρήσιμος, 2 ἔλη μεγάλα, δάση μεγάλα.	21	
2		Δ. Β.	Ρετεντοῦ πρ. τὰ ἀνωτ. καὶ προσέτι βαμβάκιον καὶ ἔλαιον· 1 ποτ. μικρὸς, 1 ρεῦμα μικρὸν, ἀμφοτέρα ἄχρηστα, 1 ἔλος μικρὸν, 1 δάσος μικρὸν.	27	
1	15	Β. Δ.	Σῶπι· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 μέγα ἔλος, 1 μι- κρὸν δάσος.	21	
1		Δ. Β.	Καράτουλα· πρ. τὰ ἀνωτ 1 ποτ. 1 ρεῦμα μικρὰ καὶ ἄχρηστα, 1 λίμνη μεγάλη, δάση μεγάλα.		
	40	Β. Δ	Ἀρβανίτι· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. ἄχρηστος, 3 ρεύμ. χρή- σιμα, 1 δάσος μετρίας ἐκτά- σεως.	25	
	30	Δ.	Λάνθη· πρ. τὰ ἀνωτ. πλὴν ἐλαίου· 1 ποτ. 2 ρεύμ. μεγάλα ἄχρηστα.	54	
1		Β.	Ὠλενα· πρ. τὰ ἀνωτ. καὶ προσέτι ἔλαιον, σῦκα, ἀμύγ- δαλα καὶ κεράσια· 1 ποτ. μι- κρὸς, χρήσιμος, 1 ρεῦμα μι- κρὸν, ἄχρηστον, δάση μεγάλα.	32	
			ΔΙΙΜΟΣ ΟΛΥΜΠΙΩΝ.		5
6		Β. Α.	Δοῦκα· προϊόντα δημητρια καὶ καρποὶ, οἶνος, κεράσια καὶ καρύδια· 2 ρεύματα μικρὰ, ἄχρηστα, 1 σχολεῖον δημοτι- κὸν Β'. τάξεως.	70	
	30	Δ. Β.	Μηλιαῖς· πρ. δημ. καρποὶ		

ἡρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			καὶ οἶνος· 1 ρεύμα μικρὸν, ἄχρηστον.	27	125
30	N. Δ.		Λάλα· πρ. δημ. καρποὶ, οἶνος, κεράσια καὶ καρύδια· 3 ρεύματα μικρὰ, ἄχρηστα.	16	95
30	N. Δ.		Λάσδικα πρ. δημ. καρποί· 2 ρεύματα ὡς ἀνωτ. 1 μέγα δάσος.	8	36
30	N. Δ.		Πόθου· πρ. δημ. καρπ. καὶ οἶνος· 1 ρεύμα ὡς ἀνωτ. 1 μέγα δάσος.	19	110
2	Δ. N.		Βύλιζα· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποταμὸς, 4 ρεύματα, χρήσιμα, 1 μέγα δάσος.	38	219
2	Δ. N.		Μοράκα· πρ. δημ. καρποὶ, οἶνος καὶ βαμβάκιον· 1 ποτ. ἄχρηστος, 3 ρεύμ. χρήσιμα.	35	195
2 45	Δ. N.		Λούβρου· πρ. ἀραβόσιτος, σῖτος καὶ οἶνος· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 ρεύμα μικρὸν, χρήσιμον, 1 μέγα δάσος.	30	147
3 15	Δ. N.		Φλόκα· πρ. δημ. καρπ. ἰ, βαμβάκιον καὶ οἶνος· 1 μικρὸν δάσος.	50	279
3 15	Δ. N.		Δροῦβα· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος.	23	108
1 15	Δ. N.		Στραβοκέφαλον· πρ. δημ. καρποὶ, οἶνος καὶ βαμβάκιον· 1 ποτ. μικρὸν, ἄχρ. 1 μέγα δάσος.	16	88
1 40	N. Α.		Νεμοῦτα· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ποτ. 4 ρεύματα, ὅλα χρήσιμα, 1 μέγα δάσος.	122	649
1	Α.		Δάρδιζα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος 1 μέγα δάσος.	21	147
4	N. Δ		Στρέφι, ἐπὶ λόφου ἔχοντος ὕψος 156 γαλλομέτρων· πρ. τὰ αὐτά· 2 ποτ. ἄχρηστοι.	100	448

Ἡρ.	Δ.	Θισ.		Πληθυσ. Οἰκ.	Κά
4		N. Δ.	Σμύλια· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ βαμβάκιον· 1 ποτ. χρήσιμος, 5 ρύακες ἄχρηστοι.	58	
3		N. Δ.	Πουρνάρι· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ρεῦμα μικρὸν, χρήσιμον, 1 δάσος μικρὸν.	29	
3		N. Δ.	Μπροῦμα· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ποτ. χρήσιμος, 1 μέγα δάσος.	63	
3		Δ. Ν.	Ἀσπρασπήτια· πρ. δημητρ. καρποὶ καὶ οἶνος· 2 ποτ. χρή- σιμοι ἐν μέρει, 1 μέγα δάσος.	75	
2	50	Δ. Ν.	Λαγάτουρα· πρ. δημ. καρ- ποὶ· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 μέγα δάσος.	12	
2		Δ. Ν.	Λυκούρεσι· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ οἶνος· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 μέ- γα δάσος.	20	
3		N. Δ.	Πλάτανος· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 μικρὸν ἔλος, 1 μέγα δάσος.	70	
3		N. Δ.	Κρεκούκι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος, 1 ρεῦμα ὡσαύ- τως, 1 μικρὸν δάσος.	80	
2	40	N. Δ.	Καυκανιά· πρ. τὰ ἄνωτ. 1 ρεῦμα ἄχρηστον.	28	
1	30	N. Δ.	Καζάνι· πρ. δημ. καρποὶ· 2 ρεύματα ἄχρηστα, 1 μέγα δάσος.	8	
ΔΗΜΟΣ ΜΥΡΤΟΥΝΤΙΩΝ.					3'
7		B. Δ	Λεχαινά, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακῶν καρποὶ, βαμβάκιον, σταφῖς καὶ ὄσπρια· 8 ρύακες μέτριοι, ἄχρηστοι, 3 ἔλη μικρά, 1 δά- σος μικρὸν· 1 σχολεῖον δημο-		

Ἰρ.	Ἀ.	Θεο.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
			τικόν Β'. τάξεως καὶ δασονο- μεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.	292	1212
1		Δ. Ν.	Ἀνδραβίδα· πρ. τὰ ἀνωτ. πλὴν σταφίδος· 1 ρύαξ, 4 χεί- μαρροι ὧν ὁ εἰς χρήσιμος.	135	575
1		Ν. Δ	Σουλεῖμάναγα· πρ. τὰ ἀνω- τέρω· 3 ρύακες ὧν ὁ εἰς χρή- σιμος, 2 μικρά ἔλη.	73	352
1	30	Ν.	Καβάσιλα, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ ποτ. τῆς Γαστούνης· πρ. τὰ ἀνωτ. πλὴν σταφίδος· 1 ποτ. ἄχρηστος.	26	269
	45	Ν.	Καβασιλάκι, ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως· πρ. δημ. καρπ. βαμ- βάκιον, λινάριον καὶ ὄσπρια· 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 ρύαξ χρήσιμ.	7	30
1	15	Δ. Ν.	Μπράτι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος, 2 ρύακες χρή- σιμοι.	23	77
1	30	Ν. Δ.	Τραγανόν· πρ. τὰ ἀνωτ. καὶ σταφίς· 1 ρύαξ χρήσιμος.	52	214
2		Ν. Δ.	Μαρκόπουλον· πρ. τὰ ἀνωτ. πλὴν σταφίδος· 1 ποτ. ἄχρη- στος, 1 ρύαξ χρήσιμος, 1 ἔλος μικρόν.	14	51
2		Ν. Δ.	Τρουμπές· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρύαξ χρήσιμος.	9	32
2		Δ. Ν.	Καρδιακαύτη· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ἄχρηστος.	25	86
1	40	Ν. Δ.	Νεοχώρι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρύαξ μικρὸς καὶ χρήσιμος, 2 ἔλη μικρά.	20	85
1		Δ. Ν.	Στρούσι· πρ. τὰ αὐτά· 2 ρύακες ἄχρηστοι, 1 ἔλος.	25	105
1		Β. Α.	Ῥετούνι· πρ. τὰ αὐτά· 2 ρύα- κες ἄχρηστοι.	17	56
3		Δ.	Κυλλήνη ἢ Γλαρέντσα· πρ.		

Ὁρ.	Δ.	Θισ.		Πληθυσμ. Οίκ.	Κά.
			τὰ αὐτά· 2 ρύακες ἄχρηστοι, 1 ἔλος μικρὸν, 1 λιμὴν.	16	
1	30	Δ. Ν.	Καλύβια· πρ. τὰ αὐτά. 1 ποτ. 1 ρύαξ μικρὸς, ἄχρηστος, 1 ἔλος μικρὸν.	15	
2		Ν. Δ.	Μάχου· πρ. τὰ αὐτά· 2 ρύα- κες ἄχρηστοι.	8	
2		Ν. Δ.	Βρανᾶ· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρύαξ ἄχρηστος.	10	
2		Ν. Δ.	Λυγιά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρύαξ ἄχρηστος.	7	
2		Ν. Δ.	Κάστρον· πρ. τὰ αὐτά καὶ ἐλαῖαι· 10 ρύακες μικροὶ καὶ ἄχρηστοι, 1 μικρὸν ἔλος.	42	
1	30	Δ. Ν.	Βαρθολομιῶν, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποτ. τῆς Γαστούνης· πρ. τὰ αὐτά καὶ σταφῖς καὶ ἐλαιόδενδρα· 1 ποτ. χρήσιμος, 3 ρεύματα, ἄχρηστα, 1 ἔλος μετρίου μεγέθους.	152	

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ.

κρίνεται εἰς ἐννέα Δῆμους — Καλαβρύτων, Κλειτερίας, Καρπινῆς, Πονάκριδος, Ψωφίδος, Φελλόης, Λαπιθῶν, Ἀρσανείας καὶ Κραθίδος, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 40,480.

Α. Γεω.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	
		Οἰκ.	Κάτοικοι.
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ (1).			6391
N. Δ.	Καλάβρυτα κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου, πλησίον πρὸς δυσμὰς πηγὰι τοῦ ποτ. τῶν Καλαβρύτων (Βουραϊκοῦ), πρὸς ἀνατολὰς λείψανα ἀρχαίου φρουρίου ἐπὶ ὕψους 1190 γαλλομέτρων· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί· 1 ποταμὸς, 3 ῥυάκες μικροὶ, χρήσιμοι, 1 ῥεῦμα, 1 μέγα ἔλος, 2 μικρὰ δάση· 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον δύο διδασκάλους Α' καὶ Γ'. τάξεως καὶ ἕτερον δημοτικὸν Β'. τάξεως. Εἰς Καλάβρυτα ὑπάρχει ἐφορεία οἰκονομικὴ καὶ ταμεῖον ἀμφοτέρω Β'. τάξεως καὶ δασονομεῖον καὶ συμβολαιογραφεῖον.	250	1134
45 Δ. Β	Βυσσικά· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια· 1 ποτ. βλάπτων τοὺς ἀγροὺς, 10 ῥυάκες μικροὶ, χρήσιμοι, 2 ῥεῦμα μεγάλα ὡσαύτ. 1 μεγ. ἔλος, 1 ἀξιόλογον δάσος.	127	605

1) Οἱ ποτὲ δύο δῆμοι Καλλιφωνίας καὶ Σουθενῶν, συνεχωνεύθησαν εἰς τῶν Καλαβρύτων καὶ ἀποτελοῦσιν οἱ τρεῖς συνάμα τὸν ἐξῆς ἀριθμὸν κατοίκων 6,891.

Ἡρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
1		Α.	Βραχινί· πρ. δημ. καρποί· 1 ρεῦμα, ἄχρηστων.	136	640
1	30	Β. Α.	Σούβαρδον· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μικρὸν.	58	335
	45	Δ. Ν.	Κραστικοί· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. βλάπτων τὸ πεδίον, 1 ἔλος ἐκ στρεμάτων 200 ὡς ἔγγιστα, 1 μικρὸν δάσος.	26	117
		Β. Δ	Καλύβια Βυσωκᾶ.		
1	30	Α. Ν.	Σουδενά·		
1	45		Θεοτόκη ὁ Ἅγιος Βασίλειος.		
2		Ν.	Χαμάκος.		
2		Ν.	Σιγαύνι.		
2	30	Δ. Ν.	Δούνιστα.		
2		Δ. Ν.	Χαρακτενοῦ.		
2	30	Ν. Δ.	Κέρτεζη.		
2		Δ. Ν.	Σαβανός.		
3		Ν. Δ.	Συρμπάνι.		
2		Δ. Ν.	Κάνδαλος.		
2		Δ. Ν.	Λαγοβούνι.		
		Ν. Δ.	Κούβελος.		
		Ν. Δ.	Μονὴ Ἀγίας Δαύρας, δια- τηρουμένη.	1	30
ΔΗΜΟΣ ΚΛΕΙΤΟΡΙΑΣ.					6027
5		Α. Ν.	Μάζι ἔδρα τοῦ δήμου, ἐπὶ ὕψους 1209 γαλλομέτρων· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ποταμὸς, 1 ρύαξ, χρήσιμος, δάση ἐκ μεγάλων ἐλατῶν· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β' τάξεως.	140	65
2	30	Ν.	Παγκράτι· πρ. τὰ ἀνωτέρω· 2 ποτ. χρήσιμοι, 1 ἔλος μι- κρὸν, 1 δάσος ἐξ ὀλίγων δρυῶν καὶ ἐκ πρίνων.	108	52

Ἰρ.	Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
	45	N. Δ.	Κάνι· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 δάσος πρίνων.	18	168
1		N. Δ.	Βρόστενα· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ρεῦμα χρήσιμον, 1 δάσος πρίνων.	36	151
1		N. Δ.	Κλείτορος· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. 1 ρύαξ χρήσιμος, 1 δάσος δρυῶν.	31	150
1		Δ. N.	Ἅγιος Νικόλαος· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ρεῦμα χρήσιμον, 1 δάσος ἐκ πρίνων καὶ δένδρων ἰχρήστων.	16	96
2		N. Δ.	Κόκοβα· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ἔλος, 1 μικρὸν δάσος δρυῶν.	53	309
2	45	N.	Λυκούρια· πρ. τὰ ἀνωτ. 2 ποτ. χρήσιμοι, 1 ρύαξ ὡσαύτως, 1 δάσος ἐξ ἐλατῶν καὶ κέδρων.	188	925
1	30	Δ. N.	Τσορατᾶ· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 δάσος ἐκ δρυῶν καὶ πρίνων.	56	286
	45	N. Δ.	Καρνέσι· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ρύαξ χειμαρρῶδης, 1 δάσος ἐκ δρυῶν καὶ ὀλίγων πρίνων.	125	550
1		Δ.	Καστριά· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 δάσος ἐκ πρίνων.	27	141
1		Δ. N.	Ἄρπουν· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. 1 μέγα δάσος ἐλατῶν.	47	242
1		N. Δ.	Καστέλι· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. μικρὸς, 2 χείμαρροι, 1 δάσος ἐξ ὀλίγων δρυῶν καὶ ἐκ πρίνων.	26	152
1	30	Δ. N.	Κρινόφυτα· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. 1 δάσος πρίνων.	56	282
1	30	Δ. N.	Φίλια· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. χρήσιμος, 1 ἔλος ἐθνικὸν 300 περίπου τρεμάτων, 1 δάσος ἐκ πρίνων καὶ ὀλίγων δρυῶν.	135	678

Ἡρ.	Λ.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι
1		Δ. Ν.	Πλανιτέρου· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. 1 μέγα δάσος ἐλατῶν.	55	385
1		Ν. Δ.	Μαστίτσι· πρ. τὰ ἀνωτ. 2 ρύακες χρήσιμοι, 1 δάσος δρυῶν.	73	356
			Βάλτος.		
			Παλαιοντάρα.		
			Μακρόλογκος.		
			Καλύβια Κόκοβας.		
			Ζευγαλατζόν.		
		Ν. Δ.	Ἅγιος Θεόδωρος.		
			Κράβαρι.		
			Κερασιὰ.		
			Τουρλάδα.		
			Ἅγιος Νικόλαος.		
			Μονὴ Ἀγίου Ἀθανασίου δια- τηρουμένη.		
			ΔΗΜΟΣ ΚΕΡΠΙΝΗΣ (1).		5320
2		Β.	Κερπινὴ κωμ. ἔδρα τοῦ δή- μου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, μετάξιον, οἶ- νος· 2 ρεύματα μικρὰ, χρήσι- μα· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως.	206	974
	45	Ν. Α	Ῥωγοί· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ρεῦ- μα χρήσιμον.	100	451
2		Β. Α.	Ζαχλωροῦ· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. ἄχρηστος, 1 μικρὸν δάσος.	79	401
2		Β. Α.	Μέγα Σπηλαιον, μονὴ διατη- ρουμένη· 1 ὁ ρεῦματα χρήσιμα	1	19

(1) Οἱ δύο δῆμοι Κερπινῆς καὶ Σελληνόης συνενωθέντες, ἀποτελοῦσιν ἤν
 εἰς μόνον γνωρίζομενον ὑπὸ τὸ ὄνομα δῆμος Κερπινῆς· καὶ οὗτος μὲν ἐπερὶ
 τοῦτο εἰς τὸ Μέγα Σπήλαιον, ἐξ δὲ τῆς Σελληνόης ἤρχετο ἀπὸ τοῦ χωρίου Πετσι-
 κιῶν. Περιεῖχον δὲ κατοίκους ὁ μὲν τῆς Κερπινῆς 2,040, ὁ δὲ τῆς Σελληνό-
 ῃς 3,415· σήμερον δὲ ὁ δῆμος οὗτος περιέχει κατοίκους 5,320.

Ὀρ.	Δ.	Θεο.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
2	30	B. Δ.	Πετσακοί· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ποτ. μικρὸς χρήσιμος.	120	828
3	15	B. Δ.	Λαπαναγοί· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. χρήσιμος.	121	681
1	30	Δ. B.	Κλαπατσούνα· πρ. τὰ ἀνωτέρω· 1 ποτ. ὡς ἀνωτέρω.	113	605
1	30	B. A.	Δουμενά· πρ. τὰ ἀνωτ.	106	514
1	30	B.	Βυλιβίνα· πρ. τὰ ἀνωτ. 2 ρεύματα ἄχρηστα.	71	354
1	30	B.	Δίγελα· πρ. τὰ ἀνωτ.	25	125
2		B. Δ.	Βάλτσα· πρ. τὰ ἀνωτ.	47	245
2	30	Δ.	Κυρίτσοβα· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 μικρὸς ρύαξ.	24	141
2		Δ. B	Παντελεήμων· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ρύαξ.	13	78
2	45	B. Δ.	Μονὴ Μακελαρίτισα.	1	14
ΔΗΜΟΣ ΝΩΝΑΚΡΙΔΟΣ (1).					5075
5	30	N. A.	Ἁγία Βαρβάρα, πρώτη ποτὲ ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, οἶνος κεράσια, κάστανα, μῆλα, καρύδια καὶ ἄλλα· 2 ρύακες χρήσιμοι· 2 ρεύματα ὡσαύτως· 1 δάσος ἐξ-ἐλατῶν καὶ πευκῶν.	125	525
	45	Δ.	Σόλος, δευτέρα ἔδρα τοῦ δήμου· πρ. τὰ ἀνωτ. 4 ρύακες ὧν οἱ 2 χρήσιμοι, 4 ρεύματα.	125	605
	30	N.	Ζαροῦχλα, τρίτη ἔδρα τοῦ δήμου, ἡ ἐνεστῶσα· πρ. τὰ	'	

(1) Ἐπειδὴ ὁ δῆμος εὖτος μετέβλε κατὰ καιροῦς τρία πρωτεύοντα χωρία καὶ τρεῖς ἔδρας, αἱ ἀποστάσεις αὐτῶν λογίζονται ἀπὸ τῆς πρώτης ἔδρας, τῆς Ἁγίας Βαρβάρας.

Ἡρ.	Δ.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
			άνωτέρω, 2 ποτ. χρήσιμοι, 2 ρύακες, 2 ρεύματα· ἔτι δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως καὶ εἰρηνοδικεῖον.	145	694
1	30	Β. Δ.	Μεσορούγι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος, 1 ρύαξ ῶσαυτ. 4 ρεύματα ῶσαύτ.	136	746
1		Β. Δ.	Περιστέρα· πρ. τὰ αὐτά· 2 ρύακες χρήσιμοι 4 ρεύματα ῶσαύτως.	185	865
1	30	Δ. Β.	Βουνάκι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρύαξ χρήσιμος, 4 ρεύματα ῶτ.	44	246
1		Δ. Β.	Χαλκιάνικα· πρ. τὰ αὐτά· 2 ρεύματα χρήσιμα.	92	484
1	30	Δ. Β.	Ἀγρίδι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρύαξ χρήσιμος, 4 ρεύματα.	64	353
ΔΗΜΟΣ ΨΩΦΙΔΟΣ.					3331
7	30	Ν. Δ.	Λειβάρτζι, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, καπνὸς καὶ οἶνος· 2 ποταμοὶ χρήσιμοι· 1 σχολεῖον δημοτι- κὸν Β'. τάξεως.	245	1350
2		Α. Β.	Λεχούρι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μέτριος.	141	709
1	30	Α.	Κεράσουβα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. ὡς ὁ ἄνωτέρω.	17	76
1	30	Ν.	Χόζοβα· πρ. τὰ αὐτά.	17	102
2		Ν. Δ.	Μορόχοβα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μέτριος, 1 μικρὸν δάσος.	34	173
2	30	Α. Ν.	Βερσίτσι· πρ. τὰ αὐτά· 2 ποτ. μέτριοι, 1 μικρὸν δάσος.	100	555
1		Ν.	Δεχούνι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. 1 ρύαξ, 1 μικρὸν δάσος.	28	127
3		Α. Ν.	Ἀλάστενα· πρ. τὰ αὐτά.	39	239
3		Α. Ν.	Λόπεσι· πρ. τὰ αὐτά.	11	46

Ἡρ.	Α.	Θεο.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
		N. Α.	Λειβάδι, (Καλύβια). Σηλίτσα, (Καλύβια). Μετόχιον τῆς μονῆς Ἀγίου Θεοδώρου.		
			ΔΗΜΟΣ ΦΕΛΛΟΗΣ.		2883
7	30	B. Α.	Σδυροῦ, πρῶην ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, οἶνος καὶ ἔλαιον· 1 ποταμὸς χρήσιμος.	46	136
2	45	N. Α.	Σελιάνα, ἡ ἐνεστῶσα ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημη- τριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια· 1 ποτ. 3 ῥύακες μέτριοι.	116	590
2		N.	Περθῶρι· πρ. δημ. καρποὶ, οἶνος· 1 ποτ. χρήσ. 1 δάσος.	96	524
2		Δ. N.	Ῥάχοβα· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	116	563
1		N. Δ.	Βελᾶ· πρ. τὰ ἀνωτ· 4 πο- ταμίσκοι.	73	378
1	15	Α. N	Συνεβρόν· πρ. τὰ αὐτά· 3 ῥεύματα.	32	173
	40	B. Α.	Βεργουδίτσα· πρ. τὰ αὐτά· 3 ῥεύματα.	71	436
			Μονὴ Ἀγίων Ἀποστόλων, διατηρουμένη.	1	11
			ΔΗΜΟΣ ΔΑΠΙΘΩΝ (1).		4304
2	30	N. Δ.	Μάνεσι, ἔδρα τοῦ δήμου· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμος· 1 δάσος μικρότατον· 1 σχολεῖον δημοτ. Β'. τάξεως.	41	208

(1) Ὁ δῆμος Βλασίας συνεχωνεύθη εἰς τὸν τῶν Δαπιθῶν, καὶ οἱ κάτοι-
κοι τῶν δύο συνάμα συμποσοῦνται ἤδη ὡς ἀνωτέρω.

Ἰρ.	Λ.	Θισ.			Πληθυσμός.	
					Οίκ.	Κάτοικοι
1	30	N. A.	Κούτελη· πρ. τὰ αὐτά· 1	ῥεῦμα μέτριον, χρήσιμον.	97	509
1	15	A.	Κούβελος· πρ. τὰ αὐτά· 1	ῥεῦμα ὡς ἀνωτέρω.	5	32
1	30	A. B.	Νεοχώρι· πρ. τὰ αὐτά· 1	ῥεῦμα χρήσιμον.	8	36
2	15	A. B.	Γουμένιτσα Ἄνω καὶ Κάτω· πρ. τὰ αὐτά· 1	ποταμὸς μέτριος, χρήσιμος, 2 ῥεύματα ὡσαύτως.	120	687
1	30	A. B.	Λαπάτα· πρ. τὰ αὐτά.		10	67
1	30	A. B.	Τρακλίστρα· πρ. τὰ αὐτά· 1	ῥεῦμα μέτριον, χρήσιμον, 1 δάσος μετρίας ἐκτάσεως.	30	168
1	30	A.	Ἀσάνι· πρ. τὰ αὐτά.		21	123
1	15	N. A.	Μπούμπουκα· πρ. τὰ αὐτά· 1	ποτ. χρήσιμος.	24	123
1	30	A. B.	Σαραδί· πρ. τὰ αὐτά· 1	ῥεῦμα χρήσιμον.	12	60
1	30	A. B.	Φλάμπουρα· πρ. τὰ αὐτά· 1	ποτ. χρήσιμος, 1 ῥεῦμα ὡσαύτως.	22	145
2	30	B. Δ.	Γκέρμπεσι· πρ. τὰ αὐτά· 2	ῥεύματα ἄχρηστα.	21	111
2	15	B. Δ.	Καρούσι· πρ. τὰ αὐτά· 3	ρύακες ἄχρηστοι·	28	178
2	15	A. B.	Μποτιάδες καὶ Μουρίκια· πρ. τὰ αὐτά· 1	ποτ. μέτριος, χρήσιμ. 1 μικρ. δάσος δρυῶν.	61	350
1	30	N. Δ.	Βλασία Ἄνω· πρ. τὰ αὐτά· 1	ποτ. χρήσιμος, 2 δάση εἰς θέσιν Μουργίλαις καὶ εἰς θέσιν Φροξυλιὰν περιέχοντα ἐλάτους μετρίου μεγέθους.	127	667
1	45	N. Δ.	Βλασία Κάτω· πρ. τὰ αὐτά· 1	ποταμὸς χρήσιμος, 2 δάση ἐλατῶν.	105	558

Αρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
2	30	N. Δ.	Δομέσιχα· πρ. τὰ αὐτὰ καὶ οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμος.	27	137
		N. Δ.	Ἄγιος Βλάσιος.		
			Μακρίκια.		
		N. Δ.	Μονὴ Ἀγίου Νικολάου, διατηρουμένη.		
		--	ΔΗΜΟΣ ΑΡΟΑΝΕΙΑΣ.		4783
6		Δ. N.	Σοποτόν καὶ Χόβολι, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· 2 ποταμοί· 2 σχολεῖα, τὸ μὲν Ἑλληνικόν, τὸ δὲ δημοτικόν, ἀμφότερα Β'. τάξεως καὶ εἰρηνοδικεῖον.	230	1226
2	45	N.	Στρέζοβα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμός.	228	1075
3		Δ. N.	Νάσια· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ.	66	234
2	45	Δ. N.	Σκούπι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ.	107	492
1	30	N. Δ.	Μαμαλοῦκα· πρ. τὰ αὐτά.	32	148
3		Δ. N.	Βεσίνι· πρ. τὰ αὐτά· 2 ποτ.	45	237
		Δ. N.	Τσαρούχλι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμός.	38	154
2		B.	Ἀναστάσοβα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμός.	57	244
2		Δ. B.	Δεσινόν· πρ. τὰ αὐτά.	64	296
1	30	B. Δ.	Δροβολοβόν· πρ. τὰ αὐτά· 2 ποταμοί.	22	108
1	30	B. Δ.	Καμινιάνοι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμός.	37	163
2		B. Δ.	Ἀγρίδι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμός.	82	364
2		B. Δ.	Μονὴ Ἀγίων Θεοδώρων διατηρουμένη.	1	30
			Μοναὶ Φανερωμένης καὶ Εὐαγγελιστρίας, διαλελυμέναι.		

Ἰρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οἱκ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΚΡΑΘΙΔΟΣ.		1966
6		Β. Α.	Ποταμιά Κάτω, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί· 1 ποταμὸς ἄχρηστος.	93	467
1		Β. Α.	Ποταμιά Ἄνω· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος.	66	363
1		Ν.	Τσιβλός· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμὸς ὡς ἀνωτέρω.	63	295
1	30	Ν.	Σιλίβινα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποταμὸς ὡς ἀνωτέρω.	37	228
2		Α.	Βαλιμή· πρ. τὰ αὐτά· 2 ῥύακες.	100	594
		Α. Β.	Καλύβια Ποταμιάς καὶ Βούτσιμες.		
		Β.	Πλάτανος.		
		Α. Β.	Καλύβια Σιλιβενιώτικα.		

ΑΡΓΟΛΙΑ

Η ΑΡΓΟΛΙΣ γενικῶς θεωρουμένη περιλάμβανε τὴν κυρίως Ἀργολίδα, τὴν Κορινθίαν, τὴν Ἐπιδαυρίαν, τὴν Τροιζηνίαν, τὴν Ἑρμιονίδα, τὴν Σικυωνίαν, τὴν Φλιασίαν, τὴν Κυνουρίαν καὶ τὰς πέριξ νήσους, Αἶγιναν, Καλαυρίαν, Ὑδρέαν, Ἀπεροπίαν, Τρίκρανα, Ἀριστεράν, Τιπάρηνον, Ἐφυραν, Πιτυοῦσαν, Ἀλιοῦσαν καὶ ἄλλας μικράς· ἀπετέλει δὲ ἡ Ἀργολίς Χερσόνησον κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τῆς Πελοποννήσου καὶ ὠρίζετο κατ' ἄρκτον ὑπὸ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, κατὰ μεσημβρίαν ὑπὸ τοῦ Μυρτώφου πελάγους καὶ κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου.

Η ΚΥΡΙΩΣ ΑΡΓΟΛΙΣ.

Ἡ κυρίως ΑΡΓΟΛΙΣ ἢ καὶ ΑΡΓΕΪΑ λεγομένη περιγράφουσα τὸν μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, εἶχε κατ' ἀνατολὰς τὴν Ἐπιδαυρίαν, κατ' ἄρκτον τὴν Κορινθίαν καὶ τὴν Σικυωνίαν, κατὰ δυσμὰς τὴν Φλιασίαν καὶ τὴν Κυνουρίαν καὶ κατὰ μεσημβρίαν τὸν Ἀργολικὸν κόλπον. — Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἀργολίδος ἦσαν ἄνθρωποι ἀγροῖκοι, ζῶντες ὡς ἀκατέργασα τέκνα τῆς φύσεως, ἕως ὅτου ὁ Ἰναχος ἐλθὼν μετ' ἀποικίας ποιμένων ἐξ Αἰγύπτου, ἥ, κατὰ τινες, ἐκ Φοινίκης, καὶ συνοικήσας τὴν χώραν ταύτην, ἐβασίλευσεν ἐπ' αὐτῆς, καὶ ὠνόμασε τὸν ἐκεῖσε ρέοντα ποταμὸν ἀφ' ἑαυτοῦ Ἰναχον καὶ

ἔθυσε τῇ Ἥρᾳ· καὶ περὶ μὲν τοῦ Ἰνάχου οὐδεὶς λόγος λέγεται περαιτέρω. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν Φορωνεὺς ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὃς συνήγαγε πρῶτος εἰς κοινωνίαν τοὺς ἕως τότε σποράδην οἰκοῦντας ἀνθρώπους, καὶ ὁ τόπος ἐν ᾧ κατὰ πρῶτον ἡθροίσθησαν ὠνομάσθη ἄστὺ Φορωνικόν (1). ἔσχε δὲ γυναῖκα ὁ Φορωνεὺς Κερδῶ (2), καὶ υἱὸν Κᾶρα βασιλεύσαντα εἰς Μεγαρίδα (3). Διεδέχθη δὲ τὸν Φορωνέα ὁ θυγατρίδους αὐτοῦ Ἄργος καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἔλαβε καὶ ὁ τόπος τὸ ὄνομα· ἔπειτα ἀλληλοδιαδόχως Πείραιος καὶ Φόρβας οἱ Ἄργου, Τριόπας ὁ Φόρβαντος, Ἰάσος καὶ Ἀγήνώρ οἱ Τριόπα, Κροτωπὸς ὁ Ἀγήνορος, Σθενέλας ὁ Κροτωποῦ καὶ Γελάνωρ ὁ Σθενέλου. Βασιλεύοντος δὲ τοῦ Γελάνωρος, κατέπλευσεν ἀπ' Αἰγύπτου ὁ Δαναὸς καὶ ἐκβαλὼν τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀγήνορος, ἥρπασε τὴν βασιλείαν, καὶ μετ' αὐτὸν ἐβασίλευσε Λυγκεὺς ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ· διεμερίσθησαν δὲ μετὰ ταῦτα τὴν βασιλείαν Προῖτος καὶ Ἀκρίσιος οἱ Ἄβαντος τοῦ Λυγκέως, καὶ ὁ μὲν Ἀκρίσιος κατέμεινεν ἐν Ἄργει, ὁ δὲ Προῖτος ἔσχε τὸ Ἡραῖον καὶ τὴν Μίδειαν καὶ τὴν Τίρυνθα καὶ πάντα τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἀργείας. Μαθὼν δὲ μετὰ καιρὸν ὁ Ἀκρίσιος ὅτι ὁ ἔγγονος αὐτοῦ Περσεὺς ἔζη καὶ ἐφημίζετο ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι, καὶ φοβηθεὶς τὴν πρόρρησιν τοῦ χρησμοῦ ὅτι ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ ὑπὸ τοῦ θυγατρίδου αὐτοῦ, ἔφυγεν εἰς Λάρισσαν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Πηνειοῦ· ἀλλ' ὁ Περσεὺς θέλων μετ' ἐπιμονῆς νὰ ἰδῇ τὸν πατέρα τῆς μητρὸς καὶ νὰ δεξιωθῇ αὐτὸν διὰ λόγων καὶ ἔργων χρηστῶν, ἦλθε παρ' αὐτὸν εἰς Λάρισσαν καὶ ὥς ἀκμάζων τὴν ἡλικίαν καὶ πρῶτος εὐρετῆς τοῦ δίσκου ἐπιδεικνύων τὴν κατὰ τοῦτο ἐπιτηδειότητα αὐτοῦ εἰς πάντας, ἔλαχε κατὰ συμβεβηκὸς καὶ

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 15. (2) Δύτ. κ. 21. (3) Πaus. Ἀττ. κ. 39.

ἐφόνευσε τὸν πάππον αὐτοῦ διὰ τοῦ δίσκου· ἐπιστρέψας δὲ εἰς Ἄργος καὶ αἰσχυνόμενος νὰ βασιλεύσῃ ἐκεῖ διὰ τὸν φόνον, ἔπεισε Μεγαπένθην τὸν Προίτου νὰ ἀνταλλάξωσι τοὺς τρόπους αὐτῶν, καὶ οὕτω παραλαβὼν τὴν ἐπικράτειαν ἐκείνου, ἔκτισεν ἐκεῖ τὰς Μυκῆνας (1). Διεδέχθη δὲ τὸν μὲν Περσέα ὁ Σθένηςλος, τὸν δὲ Σθένηλον ὁ Εὐρυσθεὺς ὃς καταδιώκων τὸν ἐξαδέλφον αὐτοῦ Ἡρακλῆν, ἐπέβαλεν αὐτῷ τοὺς γνωστοὺς δώδεκα ἀγῶνας, καὶ ἐκβαλὼν τῆς χώρας τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἐβίασεν αὐτοὺς νὰ φύγωσιν εἰς τὴν Ἀττικὴν· τὸν δὲ Μεγαπένθην διεδέχθη Ἄργος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, τοῦτον δὲ ὁ Ἀναξαγόρας οὗ βασιλεύοντος ἐνέπεσε μανία εἰς τὰς θυγατέρας τοῦ Προίτου, αἱ καταλείπουσαι τὰς οἰκίας, ἐπλανῶντο εἰς ἀγροὺς καὶ εἰς σπήλαια, ἕως οὗ ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Πισάτιδος Μελάμπους ὁ Ἀμυθάνορος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Βίαντος, ἐθεράπευσε τὴν νόσον, ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ συμβασιλεύσωσιν αὐτὸς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐξ ἴσου μετὰ τοῦ Ἀναξαγόρου (2), καὶ οὕτως ἐβασίλευσαν τότε τρεῖς ἀντὶ ἐνὸς, καὶ διηρέθη ἡ βασιλεία εἰς δύο, καὶ δύο καθέδραι ἀπιδείχθησαν, τὸ Ἄργος καὶ αἱ Μυκῆναι μόλις 50 στάδια ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχουσιν· καὶ ναὸς μάλιστα τῆς Ἥρας κείμενος πλησίον τῶν Μυκηνηῶν ἦν κοινὸς εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἐπικρατείας (3)· καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ Βίαντος ἐβασίλευσαν πέντε ἄνδρες ἐπὶ τέσσαρας γενεάς ἕως Κυανίππου τοῦ Αἰγιαλέως, πάντες Νηλεῖδαι μητρόθεν· ἀπὸ δὲ τοῦ Μελάμποδος ἐξ ἄνδρες ἐπὶ ἑξ γενεάς μέχρις Ἀμφιλόχου τοῦ Ἀμφιαράου· τὸ δὲ ἐγγώριον γένος οἱ Ἀναξαγορίδαι ἐβασίλευσαν πλείονα χρόνον, διότι Ἴφιος ὁ Ἀλέκτορος τοῦ Ἀναξαγόρου ἀπέλιπε τὴν ἀρχὴν εἰς Σθένηλον τὸν υἱὸν τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ Κα-

(1) Πaus. Κορ. κ. 16. (2) Αὐτ. κ. 18. (3) Στράβ. β. 8, σ. 372.

πανέως· Ἀμφιλόχου δὲ τοῦ Μελάμποδος μετοικήσαντος μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τρωάδος εἰς τὴν ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθεῖσαν Ἀμφιλοχίαν, καὶ Κυανίππου τοῦ τοῦ Βίαντος ἀπογόνου τελευτήσαντος ἄπαιδος, μόνος ὁ Κυλλαράβης τοῦ Σθενέλου ἔσχε πᾶσαν τὴν βασιλείαν (1). Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν τὸ Ἄργος ἦν ἰσχυρότερον καὶ λαμπρότερον τῶν Μυκηνῶν, ἀλλ' εἴτα αἱ Μυκῆναι ἠύξήθησαν καὶ ἐμεγαλύνθυσαν διὰ τῆς ἀφίξεως καὶ ἐν αὐταῖς ἀποκαταστάσεως τῶν Πελοπιδῶν ἐφ' ὧν ὑπέκυψαν τὰ πάντα εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀτρειδῶν ὧν ὁ πρωτότοκος Ἀγαμέμνων βοηθούμενος ὑπὸ τῆς τύχης καὶ ὑπὸ τῆς ἰδίας ἀνδρείας, ἠύξησε τὴν ἐπικράτειαν αὐτοῦ διὰ νέων κατακτήσεων, καὶ αὐτὸς μὲν ἐκράτησε τὴν βασιλείαν τῶν Μυκηνῶν μετὰ πάντων τῶν ὑπ' αὐτὴν καὶ περὶ αὐτὴν μέχρι τῆς Κορινθίας, Σικυωνίας καὶ Ἀχαΐας, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ Μενέλαον κατέστησε βασιλέα τῆς Λακωνίας ἣν ἦνωσε μετὰ τῆς ἐπικρατείας τῶν Μυκηνῶν τῷ 1283 Π. Χ. ἢ κατ' ἄλλους ὁ Μενέλαος ἔλαβε τὴν Λακωνίαν οὐχὶ παρὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἀλλὰ παρὰ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Τυιδάρει· μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Τρωάδος φονεύσας ὁ Ὀρέστης τὸν Αἰγισθον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ Κλυταιμνήστραν, ἐβασίλευσεν ἐπὶ τῆς Ἀργείας καὶ τῆς Λακωνίας καὶ τοῦ πλείστου τῆς Ἀρκαδίας καὶ μετ' αὐτὸν Τισαμενὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Βασιλεύοντος δὲ τοῦ Τισαμενοῦ, κατῆλθον εἰς Πελοπόννησον οἱ Ἡρακλεῖδαι, κατὰ μὲν τὸν Θουκυδίδην (2), Ἀπολλόδωρον (3), Ἐρατοσθένην (4) καὶ Βαλλέιον (5) τῷ 80 ἔτει ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Τρωάδος, 1190 Π. Χ. (6).

(1) Παυσ. Κορ. κ. 18. (2) Θουκυδ. β. 1, κ. 12. (3) Ἀπολλόδ. παρὰ Διοδ. Σικ. β. 1, κ. 5. (4) Ἐρατοστ. παρὰ Κλημ. Ἀλεξ. β. 1, κ. 21.

(5) Βαλλ. Πατρικ. β. 1, κ. 2. (6) Εὐχρίστ. Ἑλληνικ. Ἀποκα. β. 4, κ. 3.

κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα (1) 60 μόνον ἔτη ἀπὸ τῆς ῥηθείσης ἀλώσεως· κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν (2) μετὰ δύο γενεάς ἀπ' αὐτῆς, ὅπερ σχεδὸν συνάδει τῇ γνώμῃ τοῦ Στράβωνος· ἀλλ' ἡ τοῦ Θουκυδίδου καὶ τῶν ἀκολουθησάντων αὐτῷ φαίνεται ἐπικρατεστέρα τῶν ἄλλων (3). Ἦσαν δὲ οἱ Ἡρακλείδαι Τήμενος καὶ Κρεσφόντης καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀριστοδήμου, τρίτου ἀδελφοῦ προαποθανόντος, καὶ εἶχον, ὡς Περσεῖδαι τὸ ἀνέκαθεν, νομιμώτερα δίκαια ἐπὶ τῆς Ἀργολίδος ἢ ὁ Τισαμενὸς ὃς ἦν Πελοπίδης· ἐπίσης καὶ περὶ τῆς Λακεδαιμόνος προέτεινον ὅτι ὁ Τυνδάρεως ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Ἰπποκόοντος, καὶ ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἀποκτείνας μετὰ ταῦτα τὸν Ἰπποκόοντα καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἔδωκεν ὡς παρακαταθήκην τὴν χώραν τῷ Τυνδάρει· διὸ καὶ ἐκυρίευσεν ὁ Τήμενος τὴν Ἀργεῖαν καὶ τὴν Λακεδαίμονα ἐκβαλὼν τὸν Τισαμενὸν, ὃς μετὰ στρατιᾶς καὶ μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, μετέβη εἰς Ἀχαΐαν (4). Ἄμα δὲ στερεωθείς ὁ Τήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ἄργους, ἐβουλεύθη νὰ καθυποτάξῃ καὶ τὰς πλησιοχώρους πόλεις, ὧν ἡ ἀνεξάρτητος ὕπαρξις παραινεῖν εἰς αὐτὸν ὑποψίας καὶ ἐφ' ὧν εἶχε τὸ Ἄργος δίκαια μητροπόλεως· ὅθεν ἐξελέξατο πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ καὶ κατέστησεν ἀρχιστράτηγον, ἀντὶ τῶν υἱῶν, τὸν Δηϊφόντην τοῦ Ἀντιμάχου τοῦ Θρασυόνορος τοῦ Κτησίππου τοῦ Ἡρακλέους ὃν εἶχε σύμβουλον εἰς πάντα καὶ γαμβρὸν ἐπὶ τῇ φιλιότητι τῶν θυγατέρων αὐτοῦ Ἰρνηθοῖ (5) πρὸς ἀμοιβὴν τῶν περὶ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀργολίδος μεγάλων αὐτοῦ ἐκδουλεύσεων (6)· ἀλλὰ διὰ πάντα ταῦτα καὶ διότι ἐσκόπευεν ὁ Τήμενος νὰ καταστήσῃ διάδοχον τοῦ θρόνου τὸν Δηϊφόντην, ἐπε-

(1) Στράβ. β. 13, σ. 582. (2) Πaus. Μεσσην. κ. 3. (3) P. Ροχέτ. β. 4, σ. 4. (4) Πaus. Κερ. κ. 18. (5) Αὐτ. κ. 19. (6) Ἀπολλοδ. β. 2, κ. 8, § 5.

βουλεύθη καὶ ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν υἱῶν αὐτοῦ (1)· καὶ τότε ὁ μὲν Δηϊφόντης φυγὼν ἐξ Ἀργολίδος, κατέσχε μετ' ἀποικίας Ἀργείων τὴν Ἐπίδαυρον ἔνθα καὶ ὤκησε (2), τὸν δὲ Τήμενον διεδέχθη ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ Κεῖσος. Οἱ δὲ Ἀργεῖοι ἀγαπῶντες ἐκ παλαιοτάτου τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἰσονομίαν, τοσοῦτον περιώρισαν τὴν ἐξουσίαν τῶν βασιλέων αὐτῶν, ὥστε μόνον τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως ἀφῆκαν εἰς Μέδωνα τὸν Κεῖσου καὶ Λακίδην τὸν Μέδωνος. Μέλτην δὲ τὸν Λακίδου ἔπαυσεν ὀλοτελῶς ὁ δῆμος τῆς ἀρχῆς καὶ κατέλυσε διόλου τὴν βασιλείαν (3). — Οἱ Ἀργεῖοι ἦσαν αἰείποτε ἐχθροὶ τῶν Λακεδαιμονίων, ἅν καὶ συγγενεῖς αὐτῶν ὡς καὶ τῶν Μεσσηνίων. Ἐπὶ Δεωδῶτου τοῦ ἐπιτροπευθέντος ὑπὸ Λυκούργου τοῦ νομοθέτου ἐπολέμησαν πρῶτον πόλεμον πρὸς ἀλλήλους διὰ λεηλασίας ἃς οἱ Ἀργεῖοι ἐκατηγοροῦντο ὅτε ἔπραττον εἰς Κυνourίαν ὑποτελοῦσαν τότε εἰς τὴν Λακεδαίμονα, καὶ διότι ἐπαναστάτουν τοὺς περιοίκους ὑπηκόους τῶν Λακεδαιμονίων, ἀλλ' οὐδὲν ἐπράχθη αξιομνημόνευτον κατὰ τοῦτον τὸν πόλεμον· πολλοὶ δὲ ἄλλοι συνέβησαν εἰς τὸ μετὰ ταῦτα, καὶ ἐν μὲν τῷ συγκροτηθέντι πλησίον τῶν Ἰσίων ἐνίκησαν οἱ Ἀργεῖοι καὶ ἐσώζοντο εἰς Κεγχρεάς τὰ πολυάνδρια αὐτῶν· συνέβη δὲ ὁ πόλεμος οὗτος ἐπὶ ἄρχοντος Ἀθηναίων Πεισιστράτου, τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς Ὀλυμπιάδος καθ' ἣν ἐνίκη στάδιον ὁ Ἀθηναῖος Εὐρύβοτος (4)· κατὰ δὲ τὴν ἐν Θυρέᾳ μάχην ἐνικήθησαν μὲν οἱ Ἀργεῖοι (5), ἀλλ' ἐνίκησαν πάλιν ἐν Οἰνότη τῆς Ἀργολίδος (6)· ἀφ' οἴτου ἤρξαντο δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι νὰ πολεμῶσι τοὺς Ἀργεῖους, ποτὲ δὲν ἔπχυσαν τοῦ νὰ τοὺς ἐνοχλῶσι, καὶ ὁσάκις

---

(1) Παυσ. Κορ. κ. 19. (2) Αὐτ. κ. 26. (3) Αὐτ. κ. 19.

(4) Αὐτ. κ. 24. (5) Αὐτ. κ. 38. (6) Παυσ. Φωκ. κ. 10.

ἦσαν ἐλεύθεροι ἐξωτερικοῦ πολέμου, ἀπέτεμνον αἰεὶ μέρος τῆς Ἀργολίδος, ὅπερ καὶ οἱ Ἀργεῖοι ἀνταπέδιδον ἀμοιβαίως ὁσάκις ἔβλεπον τοὺς Δακεδαιμονίους ἀσχολουμένους ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου· ὥστε οἱ Ἀργεῖοι κινδυνεύοντες αἰεὶ νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὸν ζυγὸν τῶν Δακεδαιμονίων, ἐβιάσθησαν νὰ τρέφωσι χιλίους λογάδας ὑπὸ τὸν Ἀργεῖον στρατηγὸν Βρύαντα (1)· καὶ πρὸς αὕξησιν προσέτι τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Ἄργους ἐρήμωσαν τινὰς τῶν πόλεων τῆς Ἀργολίδος, ὡς τὰς Μυκῆνας καθ' ὧν ἔτρεφον καὶ ζηλοτυπίαν, τὴν Τίρυνθα, τὰς Ὑσιᾶς, τὰς Ὀρνεᾶς καὶ τὴν Μίδειαν καὶ συνοικίσαντες τοὺς κατοίκους εἰς Ἄργος, ἤττον ἐφροῦντο τοὺς Δακεδαιμονίους, ὧν τότε μόνον ἀπηλλάγησαν ὁλοτελῶς, ὅτε Φίλιππος ὁ Ἀμύντου ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ μένωσιν εἰς τοὺς καθεστώτας ἐξ ἀρχῆς ὅρους τῆς χώρας (2). Οἱ Ἀργεῖοι ἐν τῷ μεταξὺ τῶν υἱῶν τοῦ Οἰδίποδος ἐμφυλίῳ πολέμῳ ἐκστρατεύσαντες κατὰ τοῦ Ἐτεοκλέους καὶ τῶν Θηβαίων μετὰ τοῦ Πολυνείκου, γαμβροῦ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Ἀδράστου, ἀπώλεσαν κατὰ πρῶτον ἅπασαν αὐτῶν τὴν στρατιάν· ἀλλὰ μονομαχισάντων τῶν ἀδελφῶν καὶ θανατωθέντων ἀμφοτέρων, ἐξεστράτευσαν ἐκ δευτέρου, καὶ νικήσαντες, καὶ ἐλόντες τὰς Θήβας, παρέδωκαν αὐτὰς τῷ υἱῷ τοῦ Πολυνείκου Θερσάνδρῳ (3)· συνεστράτευσαν δὲ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων κατὰ τῆς Τροίας ὑπὸ τὸν Διομήδην καὶ Εὐρύαλον τὸν Μακιστεύς, τοὺς ἐπιτροπεύοντας Κυάνιππον τὸν Αἰγιαλέως (4), ὁμόσαντες νὰ παραμείνωσι πολεμοῦντες μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως ἢ νὰ ἀποθάνωσι μαχόμενοι (5). Κατὰ δὲ τὴν ἐξ Ἰλίου ἐπάνοδον ναυαγησάντων τῶν Ἑλλήνων παρὰ τὸν

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 20. (2) Αὐτ. (3) Πaus. Βιωτ. κ. 5.

(4) Πaus. Κορ. κ. 30. (5) Αὐτ. κ. 22.

Καφηρέα, τὸ ἀκρωτήριον τῆς Εὐβοίας, ὅσοι τῶν Ἀργείων διεσώθησαν εἰς τὴν γῆν κατεπιέσθησαν ὑπὸ ψύχους καὶ πείνης· καὶ αὐξάμενοι νὰ σωθῶσιν ὑπὸ τινος τῶν θεῶν καὶ προχωρήσαντες ὀλίγον, ἀπήντησαν σπήλαιον τοῦ Διονύσου καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ αἶγας ἀγρίας ἡθροισμένας ἐν αὐτῷ διὰ τὸ ψύχος ἃς σφάξαντες ἐδείπνησαν τὰ κρέατα καὶ ἐνεδύθησαν τὰ δέρματα αὐτῶν· ὥς δὲ ἔπαυσεν ὁ χειμὼν, ἐπισκευάσαντες τὰ πλοῖα, ἐπέστρεψαν οἴκαδε καὶ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὸ ξόανον τοῦ Διονύσου, καὶ κτίσαντες ναὸν κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ τῆς καλουμένης Κοίλης, κατέθεσαν τὸ ξόανον ἐν αὐτῷ καὶ ἐτίμων αὐτὸ ἑσπεῖ μεγάλως (1). Κατὰ δὲ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Περσῶν ἔμειναν ἥσυχοι θεαταί. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Μιεσσηνιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἀποπεμφθέντες μόνοι αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων τῶν προσκαλεσάντων αὐτοὺς συμμάχους κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἰθώμης, καὶ ὀργισθέντες διὰ τὴν ἀτιμίαν, διέλυσαν εὐθὺς τὴν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν, καὶ ἐγένοντο σύμμαχοι τῶν Ἀργείων, ἐχθρῶν τῶν Λακεδαιμονίων (2). Οἱ Ἀργεῖοι μετὰ πολλὰς μάχας συνέθεντο ποτὲ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους τριακονταετῇ ἀνακωχὴν ἣν λήξασαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου δὲν ἤθελον νὰ ἀνανεώσωσιν αὐτὴν πρὶν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀποδώσωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν Κυνουρίαν (3)· κατὰ προτροπὴν δὲ τῶν Κορινθίων (4) ἐποίησαντο συνθήκην συμμαχίας πρὸς τοὺς Μαντινεῖς (5), τοὺς Ἠλείους, τοὺς Κορινθίους αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐν Θράκῃ Χαλκιδεῖς (6). Τῷ δὲ δωδεκάτῳ ἔτει τοῦ πολέμου συνεφωνήθη ἑκατονταετῆς συμμαχία

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 23. (2) Θουκυδ. β. 1, κ. 102. (3) Αὐτ. β. 5, κ. 14. (4) Αὐτ. β. 5, κ. 27. (5) Αὐτ. β. 5, κ. 29. (6) Αὐτ. κ. 31—

μεταξὺ Ἀργείων, Ἀθηναίων, Μαντινέων καὶ Ἰλσείων (1). τῷ δὲ δεκάτῳ τρίτῳ ἔτει οἱ Ἀργεῖοι εἰσέβαλον δις εἰς Ἐπιδαυρίαν καὶ ἔφθειραν τὸ τρίτον αὐτῆς (2). τῷ δὲ δεκάτῳ τετάρτῳ ἔτει συγκροτηθείσης μάχης ἰσχυρᾶς περὶ τὴν Τεγέαν μεταξὺ Λακεδαιμονίων ὑπὸ τὸν βασιλέα αὐτῶν Ἄγιν ἀφ' ἐνὸς, καὶ Ἀργείων, Ἀθηναίων καὶ τῶν λοιπῶν συμμάχων αὐτῶν ἀφ' ἑτέρου, ἐνίκησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι νίκην μεγάλην καθ' ἣν ἀπώλοντο 700 Ἀργεῖοι, Ὀρνεᾶται καὶ Κλεωναῖοι, 200 Μαντινεῖς, 200 Ἀθηναῖοι καὶ Λίγινῆται καὶ οἱ στρατηγοὶ ἀμφότεροι. Ἐγένετο δὲ ἡ μάχη αὕτη μεγίστη μεταξὺ τῶν ἀξιολογωτάτων πόλεων τῆς Ἑλλάδος καὶ τοιαύτη οἷα πρὸ πολλοῦ δὲν εἶχε γίνῃ μεταξὺ Ἑλλήνων (3). μετ' ὀλίγον δὲ συνωμολογήθη εἰρήνη καὶ συμμαχία μεταξὺ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀργείων (4). Ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου πέμπτου ἔτους ὁ δῆμος τοῦ Ἄργους ἠγέρθη κατὰ τῶν ὀλιγαρχικῶν, καὶ γενομένης μάχης ἐμφυλίου ἐντὸς τῆς πόλεως, ἐπεκράτησεν ὁ δῆμος, ὃς ὁμῶς φεβούμενος ἀεὶ τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐπεκαλέσατο καὶ ἀνέκτησεν αὖθις τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων, καὶ βοηθούμενοι ὑπ' αὐτῶν, ἔκτισαν οἱ Ἀργεῖοι τότε κατὰ τὸ θέρος μακρὰ τεῖχη ἀπὸ τοῦ Ἄργους μέχρι τῆς θαλάσσης (5). ὅπερ μαθόντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἐστράτευσαν κατὰ τῶν Ἀργείων καὶ κυριεύσαντες καὶ καταβαλόντες τὰ οἰκοδομούμενα τεῖχη καὶ κατασχόντες τὰς Ἰσιάς, τόπον τῆς Ἀργείας, καὶ ἀποκτείναντες ὅσους τῶν ἐλευθέρων ἠχμαλώτισαν, ἀνεχώρησαν (6). κατὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ δεκάτου ἔκτου ἔτους οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐστράτευσαν καὶ πάλιν κατὰ τῶν Ἀργείων καὶ κατόρκισαν εἰς Ὀρνεᾶς τοὺς

(1) Θουκυδ. β. 5. κ. 47. (2) Αὐτ. κ. 53—55. (3) Αὐτ. κ. 73, 74.

(4) Αὐτ. κ. 76—79. (5) Αὐτ. κ. 82. (6) Αὐτ. κ. 83.

φυγάδας Ἀργείους καὶ ἔφθειραν πολλὴν χώραν τῆς Ἀργολίδος, οἱ δὲ Ἀργεῖοι ἐπολιόρκησαν τὰς Ὀρνεάς· ἀλλὰ τῶν Ὀρνεατῶν ἐκδρασάντων διὰ νυκτὸς, οἱ Ἀργεῖοι κατέσκαψαν τὴν πόλιν (1). τῷ δὲ εἰκοσιῷ ἔτει τοῦ πολέμου οἱ Ἀργεῖοι 1,500, μετὰ 1,000 Ἀθηναίων καὶ 1,000 ἐκ τῶν συμμάχων ἐπὶ 48 πλοίων κατέπλευσαν εἰς Σάμον, καὶ ἐκεῖθεν διαβάντες εἰς Μίλητον ἐστρατοπέδευσαν· συγκροτηθείσης δὲ μάχης, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν, οἱ δὲ Ἀργεῖοι ἐνικῆθησαν ὑπὸ τῶν Μιλησίων, ἀπωλέσαντες ὀλίγον ἐλάσσους τῶν 300 ἀνθρώπων (2). — Μετὰ καιρὸν οἱ Ἀργεῖοι συμμαχήσαντες μετὰ τοῦ Ἐπαμινώνδου καὶ τῶν Θηβαίων, ἔκτισαν μετ' αὐτῶν τὴν Μεσσήνην, θύσαντες προηγούμενως τῇ Ἀργείᾳ Ἡρᾷ καὶ τῷ Νεμείῳ Διὶ καὶ παίζοντες τοὺς Ἀργείους αὐλοῦς, οἱ μετὰ τῶν Βοιωτίων ἦσαν ἐν χρήσει κατὰ προτίμησιν πάσης ἄλλης μουσικῆς, καθ' ὅσον ἀνηγείρετο ἡ πόλις (3). καὶ κατὰ ταύτην τὴν περίστασιν ἀνέθεσαν οἱ Ἀργεῖοι εἰς Δελφοὺς ἀνδριάντας Δαναοῦ, Ὑπερμνήστρας, Λυγκέως καὶ πάντων τῶν ἀπογόνων αὐτῶν μέχρι τοῦ Περσέως· ἔκειντο δὲ οἱ ἀνδριάντες οὗτοι ἄντικρυ τῶν ἄλλων τῶν ἀνατεθέντων παρὰ τῶν αὐτῶν μετὰ τὴν νίκην τῆς Οἰνός (4). — Τῆς Ἀργολίδος ἡ τύχη μεταβλήθη κατὰ τὰς κατὰ καιροὺς περιστάσεις· ὑπέκυψεν εἰς τοὺς διαδόχους τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔσχεν ἐπιτοπίους τυράννους, ὑπέστη τὰς βιαιοπραγίας τοῦ Σπαρτιάτου Νάβιδος, ἐμπεριελήφθη εἰς τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον, καὶ τέλος ὡς καὶ πᾶσα ἡ Ἑλλάς ἐδουλώθη εἰς τοὺς Ῥωμαίους. — Ἡ Ἀργολὶς ἔτρεφεν αἰεὶ ἵππους καλλίστους, ὥς καὶ παρ' Ὀμήρῳ =

(1) Ὀμ. κ. 3. 6. κ. 7. (2) Ἀν. 3. 3. κ. 35. (3) Παν. Μιτ. κ. 27.

(4) Παν. Ἰων. κ. 10.

Ἄργος ἐς ἱππόβοτον καὶ Ἀχαιίδα καλλιγύναικα (1).

* Ἀργολίς. Ἡ Ἀργολίς μετὰ τῆς Κορινθίας ἀποτελεῖ ἤδη ἓνα τῶν πέντε νομῶν ἐξ ὧν σύγκειται ἡ Πελοπόννησος.

Κ Ο Λ Π Ο Ι.

ΣΑΡΩΝΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ· ὁ μέγας κόλπος ὁ μεταξὺ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς Ἀργολίδος, τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Ἀττικῆς, τῶν παραλίων τῆς Μεγαρίδος καὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου· ἄρχεται ὁ κόλπος ἀπὸ τῶν δύο ἀκρωτηρίων, τοῦ Σκυλλαίου τῆς Τροιζηνίας, καὶ τοῦ καταντικρὺ αὐτοῦ Σουνίου τῆς Ἀττικῆς ὧν κατὰ μέσον σχεδὸν κεῖται ἡ νῆσος Βέλβινα· τὸ δὲ διάστημα τὸ ἀπὸ τοῦ στόματος τούτου μέχρι τοῦ ἰσθμοῦ λογίζεται 740 στάδια (2) = 37 ὥρ. — Ὁ κόλπος οὗτος ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Σάρωνος τοῦ μετὰ τὸν Ἄλθηπον βασιλεύσαντος εἰς Τροιζηνίαν, ὃς θηρεύων ποτὲ καὶ διώκων ἔλαφον, ἥτις φεύγουσα ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν, συνεισέπεσε μετ' αὐτῆς καὶ ἀπεπνίγη· ἐκπεσόντα δὲ τὸν νεκρὸν κατὰ τὴν Φοιβαίαν λίμνην κατὰ τὸ ἄλσος τῆς Ἀρτέμιδος ἔθαψαν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ περιβόλου, καὶ τὴν αὐτόσε θάλασσαν ἀντὶ Φοιβαίας ὠνόμασαν ἀπὸ τούτου Σαρωνίαν λίμνην (3)· κατὰ δὲ τὸν σχολιαστὴν Διονυσίου τοῦ περιηγητοῦ ὁ κόλπος ὠνομάσθη ἢ ἀπὸ τοῦ ῥηθέντος Σάρωνος ὃς ἰδίωκεν, ὥς λέγει, οὐχὶ ἔλαφον ἀλλ' ἀγριόχοιρον, ἢ ἀπὸ Σάρωνος ποταμοῦ τῆς Τροιζήνος ἐκδιδόντος εἰς τὸν κόλπον ἢ ἀπὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ Νίσου Σκύλλης ἣν ὁ Μίνως ἔσυρεν εἰς τὴν θάλασσαν (4). Ὁ Σάρων ὠκοδόμησε τὸν ναὸν τῆς Σαρωνίδος Ἀρτέμιδος ἐπὶ θαλάσσης τελματώδους ἢ ἐκαλεῖτο

(1) Ὁμ. Ἰλ. Γ. ς. 75. (2) Σκυλ. Περιπλ. Ἑρμιον. (3) Πaus. Κορ. κ. 30. (4) Σχολιαστ. Διονυσ. Περιηγ. Οἴκουμ.

τότε Φοιβαία λίμνη (1)· ὁ Σαρωνικὸς κόλπος ὠνομάζετο καὶ Σαλαμνιανός· τινὲς δὲ ὠνόμαζον αὐτὸν καὶ Σαρωνικὸν πέλαγος (2). Ἐντὸς τοῦ μεγάλου τούτου κόλπου περιείχοντο τινὲς ἄλλοι ἐλάσσονες, ὡς ὁ Μεγαρικὸς, ὁ Ἐλευσίνιος, ὁ Ἐπιδαύριος κτλ. καὶ ἡ ἔκτασις δὲ αὐτῇ τοῦ Σαρωνικοῦ φαίνεται πολλάκις ἀβέβαιος καὶ περιοριζομένη μόνον εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς τῆς Αἰγίνης μέχρι τοῦ ἰσθμοῦ παραλίαν, τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὰς μέρος κατετάττετο εἰς τὸ Μυρτώον πέλαγος, ὃ ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς νήσου Εὐβοίας, περιελάμβανεν ὁλόκληρον τὴν πορλίαν τῆς Ἀττικῆς (3)· διὸ καὶ ὁ Στράβων λέγει ὅτι τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ νότιον τῆς Αἰγίνης κλύζεται ὑπὸ τοῦ Μυρτώου πελάγους καὶ ὑπὸ τοῦ Κρητικοῦ (4)· ἀλλ' ὁ Πτολεμαῖος καὶ ὁ Σκύλαξ δίδουσι τὴν προειρημένην γενικὴν ἔκτασιν εἰς τὸν κόλπον, καὶ λέγουσιν ὅτι ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Σκυλλαίου ἀκρωτηρίου.

* Σαρωνικὸς κόλπος· κοιν. κόλπος τῆς Αἰγίνης ἢ κόλπος τῶν Ἀθηνῶν.

ΑΡΓΟΛΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ, ὁ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Πελοποννήσου, καὶ πρὸς μὲν δυσμὰς κατὰ τὸ μέγιστον μέρος ὑπὸ τῆς Λακωνίας, πρὸς δὲ ἄρκτον καὶ ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Ἀργυλίδος ὀριζόμενος κόλπος· ἐμετράτο συνήθως ἡ ἀρχὴ τοῦ κόλπου τούτου ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλέου, τὸ δὲ πέρας αὐτοῦ ἐτίθετο εἰς τὸ ἀκρωτήριο Σκύλλαιον καὶ ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ περιελαμβάνετο καὶ ὁ Ἑρμιονικὸς λεγόμενος κόλπος, ἥτοι ἡ μεταξὺ τοῦ νοτ. ἀνατολικῷ τῆς Ἀργυλίδος καὶ τῆς νήσου Ὑδρέας θάλασσα ἀποτελιῦσα μέρος τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. Ὁ Πλίνιος (5) δίδει

(1) Πανσ. Κεφ. κ. 30. (2) Στράβ. β. β. σ. 335. (3) Πλίν. β. 4-κ. 5. *Mystionem mare quod à Megarico incipiens signa totam Atticam cluunt.* (4) Στράβ. β. β. σ. 375. (5) Πλίν. β. 4-κ. 5.

εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον περιφέρειαν 162 μιλίων Ῥωμ. = 32 μιλ. γεωγραφικῶν, καὶ διάμετρον 50 μιλίων· ἀλλ' ἡ κατ' εὐθεΐαν διάμετρος μεταξὺ τῶν δύο ἀκρωτηρίων εἶναι πολὺ μείζων τῆς δεδομένης ὑπὸ τοῦ Πλινίου, καὶ πρέπει ἴσως νὰ μετράται ἀπ' ἄλλου τινὸς σημείου, ὡς τῆς Λιμηρᾶς Ἐπιδαύρου ἀφ' ἧς τῷ ὄντι ἄρχεται κυρίως ὁ κόλπος.

* Ἀργολικὸς κόλπος· κοιν. κόλπος τοῦ Ἄργους ἢ κόλπος τοῦ Ναυπλίου.

ΟΡΗ.

ΠΟΝΤΙΝΟΣ· ὑψοῦται ὑπεράνω τῆς Λέρνης δυτικῶς· τὸ ἱερὸν ἄλσος ἐν ᾧ ἤγετο ἡ τελετὴ τὰ Λερναῖα πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος ἤρχετο ἀπὸ τοῦ ὄρους Ποντίνου, καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς Σαῖτιδος, καὶ ἡ οἰκία τοῦ Ἰππομέδοντος ὃς ἦλθεν εἰς Θήβας εἰς βοήθειαν τοῦ Πολυνείκου υἱοῦ τοῦ Οἰδίποδος· ἐπὶ τοῦ Ποντίνου ἀθροιζόμενα τὰ ὄμβρια ὕδατα ἀπετέλουν ποταμὸν ὁμώνυμον τῷ ὄρει (1).

Εὔβοια, κατὰ τὸ βόρειον τοῦ Ἄργους, πλησίον τῶν Μυκηνῶν πρὸς ἀνατολάς· ἐπὶ τοῦ χθαμαλοτέρου μέρους αὐτοῦ ἔκειτο τὸ Ἡραῖον, κατ' ἀπόστασιν 15 σταδίων ἀπὸ τῶν Μυκηνῶν· καταντικρὺ τοῦ Ἡραίου ὑψοῦτο τὸ ὄρος Ἀκραία καὶ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δύο ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Ἀστερίων, ἡ δὲ προκειμένη πεδιάς ὠνομάζετο Πρόσυμνα, τὸ δὲ ὄρος ἡ Εὔβοια ἔλαβε τὸ ὄνομα, ὡς ἐμυθεύετο, ἀπὸ μιᾶς τῶν θυγατέρων τοῦ Ἀστερίωνος (2)· ἀρχιτέκτων τοῦ ναοῦ τούτου τῆς Ἥρας ἐγένετο ὁ Ἀργεῖος Εὐπόλεμος· ὅσα δὲ ἦσαν εἰργασμένα ὑπεράνω τῶν κιόνων τὰ μὲν ἀνεφέροντο εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Διὸς καὶ τὴν μεταξὺ Θεῶν καὶ Γιγάντων μάχην, τὰ δὲ

(1) Πaus. Κορ. κ. 36. (2) Ἰδε Ἀστερίων ποτ.

εἰς τὸν πόλεμον τῆς Τρωάδος καὶ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἰλίου·
 πρὸ δὲ τῆς εἰσόδου ἴσταντο ἀνδριάντες καὶ γυναικῶν ὄσαι
 ἐγένοντο ἱέρειαι τῆς Ἥρας καὶ ἡρώων ἄλλων καὶ τοῦ Ὀρέ-
 στου, διότι ὁ Ὀρέστης ἦν ἐκεῖνος ὃν ἔλεγεν ἡ ἐπιγραφή ὅτι
 ἦν ὁ βασιλεὺς Λύγουστος· ἐν δὲ τῷ προνάῳ ἦσαν ἀγάλματα
 ἀρχαῖα Χαρίτων καὶ κλίνη τῆς Ἥρας καὶ ἡ ἀσπίς τοῦ Εὐ-
 φόρου (υἱοῦ τοῦ Πριάμου) ἦν ὁ Μενέλαος ἀφείλετο ποτὲ
 εἰς τὸ Ἴλιον. Τὸ δὲ ἄγαλμα τῆς Ἥρας δὲ ἦν ἔργον Πολυκλεί-
 του ἐκάθητο ἐπὶ θρόνου μέγιστον καὶ κατεσκευασμένον ἐκ
 χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος· εἶχε δὲ ἡ θεὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέ-
 φανον ἐφ' οὗ παρίσταντο αἱ Χάριτες καὶ αἱ Ἥραι, καὶ ἐν τῇ
 μιᾷ μὲν τῶν χειρῶν ἔφερε καρπὸν ῥοιᾶς, ἐν δὲ τῇ ἄλλῃ
 σκῆπτρον καὶ ἐπὶ τοῦ σκῆπτρου ἐκάθητο κόκκυξ· παρέστηκε
 δὲ τῇ Ἥρᾳ ἄγαλμα Ἥβης, καὶ τοῦτο ἐξ ἐλέφαντος καὶ
 χρυσοῦ, τέχνη Ναυκύδους, καὶ παρὰ τὴν Ἥβην ἦν ἄγαλμα
 ἀρχαῖον τῆς Ἥρας ἐπὶ κίονος· τὸ δὲ ἀρχαιότατον ἦν ἐξ
 ἀχράδος μικρὸν καὶ καθήμενον, καὶ ἀνετέθη εἰς Τίρυνθα ὑπὸ
 Πειράσου τοῦ Ἄργου. Καταστρέψαντες δὲ οἱ Ἀργεῖοι τὴν
 Τίρυνθα, ἐνόμισαν τὸ ἄγαλμα τοῦτο εἰς τὸ Ἡραῖον. Ἐν τῷ
 Ἡραίῳ ἦσαν καὶ ἀναθήματα ἄξια λόγου, ὡς βωμὸς ἐξ ἀργύ-
 ρου παριστῶν τὸν γάμον τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Ἥβης, καὶ
 τὰς ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων λαμπρόντων, ἀνάθημα τοῦ βα-
 σιλεως Ἀδριανοῦ, καὶ στέφανος χρυσεὺς καὶ πέπλος πορ-
 φύρεος, ἀναθήματα τοῦ Νερωνος· ὑπεράνω τοῦ νεοῦ τούτου
 ἦν ἄλλος ἀρχαιότερος πρότερον δὲ ἐτεπρέσθη, καταλαβόντος
 ὕψους τὴν ἱερεῖαν τῆς Ἥρας Χρυσίδα, ἐν ᾗ ἔκειτο ὁ λύχνος
 πρὸ τῶν στεφανωμάτων καὶ ἡ μὲν Χρυσίς ἀπαιθούσα εἰς
 Τεγέαν, ἡ δὲ τὴν Ἄλκιον ἀθροῖν, αἱ δὲ Ἀργεῖοι, καὶ τὰς
 παλαιὰς τελευτῶν ἀποτυχάντες, δὲν καθήρκεον τὴν
 εἰκονα τῆς Χρυσίδος, ἀλλ' ἀνέστη καὶ ἄτερον ἐμπροσθεν

τοῦ κατακαυθέντος ναοῦ (1). Κατὰ τὸν Θουκυδίδην ἡ πυρ-
πόλησις τοῦ ναοῦ τούτου συνέβη κατὰ τὸ ἔννατον ἔτος τοῦ
Πελοποννησιακοῦ πολέμου, καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Θηβαῖοι κατη-
δάφισαν τὸ τεῖχος τῶν Θεσπιῶν· ἡ δὲ ἱέρεια, ἣν λέγει Χρυ-
σίδα, φοβηθεῖσα τοὺς Ἀργεῖους, ἔφυγεν εἰς Φλιουῖντα· ἀντ'
αὐτῆς δὲ κατέστησαν οἱ Ἀργεῖοι κατὰ τὸν νόμον ἄλλην ἱε-
ρειαν ὀνομαζομένην Φαεννίδα (2).

* Τοῦ ναοῦ τούτου σώζονται εἰσέτι δύο κίονες ὀρθοί.

ἈΚΡΑΪΑ, ἀπαντικρὺ τοῦ κατὰ τὸ χθαμαλώτερον τοῦ
ὄρους Εὐβοίας κειμένου Ἡραίου, κατ' ἀπόστασιν 15 σταδίων
ἀπὸ τῶν Μυκηνῶν· κατὰ τὴν μεταξὺ ὁδὸν ἑρρεεν ὁ ποταμὸς
Ἀστερίων (3).

ἈΠΕΣΑΣ, ὑπερέκειτο τῆς Νεμέας, καὶ ἐπ' αὐτοῦ, ὡς
ἔλεγον, ὁ Περσεὺς πρῶτος ἔθυσσε τῷ Ἀπασάτῃ Διὶ (4).

* Φοῦκα (5).

ἈΡΤΕΜΪΣΙΟΝ· ἐπὶ τῶν μεταξὺ Ἀργολίδος καὶ Ἀρκαδίας
ὀρίων, πρὸς δυσμὰς τῆς κώμης Οἰνόης ἧς ὑπερέκειτο. Ἐπὶ
τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος ἀφ' οὗ ὠνομάσθη. Ἐκ
τοῦ Ἀρτεμισίου ἐπήγαγεν ὁ Ἰναχος κατὰ τὸν Πausανίαν (6).

* Ἀρτεμίσιον, κοιν. Μεγαβούνι καὶ Τουρνίκι (7)· τὸ
ὕψος αὐτοῦ εἶναι 1772 γαλλομέτρων.

ΛΥΚΩΝΗ· ὑψοῦται κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ τῆς ἐξ Ἄργους
εἰς Τεγέαν τῆς Ἀρκαδίας· ἦν κατάφυτον ἐκ κυπαρίσσω, καὶ
ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος Ὀρθίας, καὶ
ἀγάλματα Ἀπόλλωνος, Λητοῦς καὶ Ἀρτέμιδος ἐκ μαρμάρου
λευκοῦ, ἔργα, ὡς ἔλεγον, Πολυκλείτου, καὶ κατὰ τοὺς πρό-

(1) Πaus. Κέρ. κ. 17. (2) Θουκυδ. β. 4, κ. 133. (3) Πaus. Κορ.
κ. 17. — Ἰδε Ἀστερίων ποτ. καὶ Εὐβοία ὄρ. (4) Πaus. Κορ. κ. 15.

(5) Λήκ. Τ. 3, κ. 39, σ. 328. (6) Πaus. Ἀρκ. κ. 2. (7) Λήκ. Τ. 1,
κ. 3, σ. 112.

ποδας, πρὸς ἀριστεράν τῆς λεωφόρου, ναὸς Ἀρτέμιδος· ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω, κατὰ δεξιάν τῆς ὁδοῦ, ἦν ὄρος Χάον (1).

ΧΑΟΝ, κατὰ δεξιάν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐξ Ἄργους εἰς τὴν Ἀρκαδικὴν πόλιν Τεγέαν· ὑπὸ τὸ ὄρος τοῦτο ἐφύοντο ἡμερα δένδρα καὶ εἶχεν ὁ ποταμὸς Ἐρασίνοιο τὰς δευτέρας πηγὰς αὐτοῦ παρ' ἃς ἔθουον εἰς τὸν Διόνυσον καὶ εἰς τὸν Πᾶνα καὶ ἦγον ἑορτὴν τοῦ Διονύσου καλουμένην Τύρβην (2).

* Τὸ ὄρος τοῦτο εἶναι ὄγκος συγκεϊμένος ἐκ πετρωδῶν κρημνῶν ἐπικρεμαμένων εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Ἐρασίνου τὰς λεγομένας Κεφαλάρει· κατεπάνωθεν τῆς μεγάλης πηγῆς ὑπάρχει μέγα καὶ ὑψηλὸν σπήλαιον ἐκτεινόμενον ἐπὶ βάθος 65 ὀργυιῶν ἐντὸς τοῦ ὄρους, καὶ ὁ ὄροφος αὐτοῦ φαίνεται ὡς ὀξύληκτον Γοτθικὸν τόξον· τὸ σπήλαιον τοῦτο ἐκτείνει κλάδον πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ πέρας ἔχοντα στόμιον ἐπὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιφανείας τοῦ ὄρους· ἕτερος κλάδος ἀπέχων 15 ὀργυιάς, τῆς εἰσόδου, διευθύνεται κατ' ἀριστεράν, καὶ τρίτος πάλιν κλάδος κατὰ δεξιάν κοινωνεῖ μετ' ἄλλου σπηλαίου, οὗ τὸ στόμιον κεῖται παρὰ τὴν μεγάλην εἰσοδὸν ὕδωρ σταλάζει ἀπὸ τῶν ὀρόφων τούτων ἀπάντων, καὶ ἡ γῆ ἐξερεύγει ἄφθονον νίτρον· τεῖχος κείμενον ἐντὸς τοῦ μεγάλου σπηλαίου χωρίζει μέρος αὐτοῦ ἀπὸ τῶν λοιπῶν καὶ σχηματίζει ἐξ αὐτοῦ ἐκκλησίαν (3).

ΠΟΤΑΜΟΙ, ΡΥΑΚΕΣ καὶ ΠΗΓΑΙ.

ἸΝΑΧΟΣ, ποταμὸς χαραδρώδης ὃς πηγάζων ἐκ τοῦ πρὸς τὴν Κυνουρίαν ὄρους τῆς Ἀρκαδίας Λυρκίου (4), καὶ διερχόμενος πλησίον τοῦ Ἄργους, ἐξέδιδεν εἰς τὸν Ἀργολικόν

(1) Παυτ. Κορ. κ. 24. (2) Αὐτ. (3) Λήκ. Τ. 2, κ. 19, σ. 340, 341.

(4) Στράβ. β. 8, σ. 370.

πον· κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν ἐπήγαγεν ἐκ τοῦ ὄρους Γεμισίου, καὶ καθ' ὅσον διάστημα προέβαινε κατὰ τὴν τοῦ ὄρους ὁδὸν, ἀπετέλει τὸ μεταξὺ Ἀργείων καὶ Μανιέων ὄριον· εἶτα ἀποστρεφόμενος τῆς ὁδοῦ, κατήρχετο ἄντευσθεν διὰ τῆς Ἀργολίδος, καὶ ἐκ τούτου καὶ ὁ Δίσχυλος καὶ ἄλλοι καλοῦσι τὸν Ἰναχὸν Ἀργεῖον (1). — Ἐμυθολογεῖτο

ὁ ποταμὸς οὗτος ἦν πατὴρ τοῦ Φορωνέως, τοῦ πρώτου ἡσαντος τὴν χώραν· καὶ ὅτι κατὰ τὴν περὶ τῆς Ἀργολίδος μεταξὺ Ποσειδῶνος καὶ Ἡρας διένεξιν δικάσας ὁ Φορνεὺς μετὰ τῶν ποταμῶν Κηφισσοῦ, Ἀστερίωνος καὶ Ἰνάου, ἐψήφισεν ὑπὲρ τῆς Ἡρας· ὅθεν, ὀργισθεὶς ὁ Ποσειδῶν, ἠφάνισεν ἅπαν τὸ ὕδωρ τῆς χώρας, καὶ ἐκ τούτου οὔτε Ἰναχὸς οὔτε οἱ λοιποὶ ῥηθέντες ποταμοὶ ἔχουσιν ἄλλα ὕδατα εἰμὴ μόνον τὰ ἐκ τῆς βροχῆς· πάντα δὲ τὰ ὕδατα ἐκ τῆς Ἀργολίδος ξηραίνονται κατὰ τὸ θέρος ἐκτὸς τῶν τῆς Ἡρας· ἡ δὲ ἱστορικὴ ἀλήθεια εἶναι ὅτι Ἰναχὸς ὁ πατὴρ τοῦ Φορωνέως καὶ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Ἀργολίδος ὠνόμασε τὸν ποταμὸν τοῦτον ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ ἔθυσσε τῇ Ἡρᾷ (2). — Κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἰνάχου τὴν πλησιεστέραν τῇ ὕλῃ τοῦ Ἄργους τῇ καλουμένῃ τῆς Εἰλειθυίας ἦν βωμὸς τοῦ Ἡλίου (3).

* Ἰναχὸς, κοιν. Πλανίτσα· ἔχει τὰς πηγὰς εἰς τὸ Μεγαλοῦνι (Ἀρτεμισιον), καὶ διατρέχων καμπύλην γραμμὴν ἀπὸ ἰσχυρῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ νότον καὶ δεχόμενος τὸν χεῖμαρον Ξέραν, τὸν ποταμίσκον Κεφαλάρι (Βρασῖνον) καὶ ἄλλους ῥύακας ἐκατέρωθεν, διέρχεται κατ' ἀνατολὰς τοῦ Ἄργους καὶ ἐκδίδει εἰς τὸν κόλπον τῆς Ναυπλίας ὑποκάτωθεν γεφύρας κειμένης μεταξὺ τοῦ τόπου τοῦ λεγομένου

(1) Πaus. Ἄρκ. κ. 6. (2) Πaus. Κορ. κ. 15. (3) Λύτ. κ. 18.

Λιθαράκια καὶ τοῦ μύλου τοῦ κοινῶς ἐγνωσμένου ὑπὸ τὸ ὄνομα μύλος τοῦ Μπερμπέρ-Ἀλῆ.

ἘΡΑΣΙΝΟΣ, ἐλάμβανεν οὗτος τὰς ἀρχὰς ἐκ Στυμφάλου τῆς Ἀρκαδίας καὶ τῆς ἐκείσε λίμνης τῆς καλουμένης Στυμφαλίδος· καταδύς δὲ ὑπὸ γῆν, ἀνεφαίνετο αὖθις εἰς τὴν Ἀργολίδα καὶ κατήρδευε τὴν πεδιάδα· ἐκαλεῖτο δὲ ὁ Ἐρασῖνος καὶ Ἀρσίνος (1). Κατὰ τὸν Πausανίαν ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζων ἐκ τῆς Ἀρκαδικῆς Στυμφάλου, ὠνομάζετο κατὰ πρῶτον Στύμφαλος· κατερχόμενος δὲ εἰς χάσμα γῆς καὶ ἀναφαινόμενος αὖθις εἰς τὴν Ἀργολίδα, μετέβαλλε τὸ ὄνομα καὶ ἀντὶ Στυμφάλου ἐκαλεῖτο Ἐρασῖνος (2)· ἀνεφαίνετο δὲ ὑπὸ τὸ ὄρος Χάον μεταξὺ δένδρων ἡμέρων (3), καὶ ἐξέιδεν εἰς τὸν ποταμὸν Φρίξον, κατὰ μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Δέρνης· μετὰ ὀκτὼ δὲ στάδια κατ' ἀριστερὰν τοῦ Ἐρασίνου ἦν ναὸς Διοσκούρων Ἀνάκτων (4). Καθ' ὃ δὲ ὁ Ἐρασῖνος ἐξήρχετο τοῦ ὄρους ἔθυσον εἰς τὸν Διόνυσον καὶ εἰς τὸν Πάνα καὶ ἦγον ἑορτὴν εἰς τιμὴν τοῦ Διονύσου καλουμένην Τύρβην (5).

ΧΕΙΜΑΡΡΟΣ, ποταμίσκος πρὸς νότον τοῦ Ἀργους, μεταξὺ τοῦ ποτ. Ἐρασίνου καὶ τῆς Δέρνης· παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἦν περίβολος λίθων καὶ ἐδόξαζον ὅτι ὁ Πλούτων ἀρπάσας τὴν κόρην τῆς Δήμητρος, ἀπὸ τούτου τοῦ τόπου κατέβη εἰς τὴν ὑπόγειον νομιζομένην ἀρχήν (6).

ΛΕΡΝΑ, ποταμίσκος ῥέων παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην καὶ τὸ Τημένιον (7).

ΠΟΝΤΙΝΟΣ, ποταμίσκος πηγάζων ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους Ποντίνου καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὴν Λέρναν (8).

(1) Στράβ. β. 8, σ. 371. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 22. (3) Πaus. Κορ. κ. 24. (4) Αὐτ. κ. 36. (5) Αὐτ. κ. 24. (6) Αὐτ. κ. 36.

(7) Στράβ. β. 8, σ. 368. (8) Πaus. Κορ. κ. 36.

ΑΜΥΜΩΝΗ, ποταμίσκος ῥέων παρὰ τὸ ὄρος Πῦντινον καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν κατὰ τὴν Λέρνην θάλασσαν· κατὰ τὴν πηγὴν τοῦ ποταμοῦ τούτου ἦν πλάτανος ὑφ' ἧν ἔλεγον ὅτι ἐτράφη ἡ ὕδρα τῆς Λέρνης· οὗτος ὁ ποταμὸς ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Ἀμυμώνης, θυγατρὸς τοῦ Δαναοῦ (1).

ΦΡΙΞΟΣ, ποταμίσκος ῥέων εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὸ Τημένιον (2).

ΑΣΤΕΡΙΩΝ, ποταμίσκος ὃς ῥέων κάτωθεν τοῦ 15 στάδια τῶν Μυκηνῶν ἀπέχοντος Ἡραίου, καὶ εἰσπίπτων εἰς φάραγκα ἠφανίζετο· πρὸς ταῖς ὀχθαῖς αὐτοῦ ἐφύετο εἶδος χλόης ἣν ὠνόμαζον Ἀστερίωνα· προσέφερον δὲ αὐτὴν τῇ Ἥρᾳ, πλέκοντες στεφάνους ἀπὸ τῶν φύλλων αὐτῆς. — Ἐμυθεύετο ὅτι ὁ ποταμὸς Ἀστερίων ἔσχε τρεῖς θυγατέρας, Εὐβοίαν καὶ Πρόσυμναν καὶ Ἀκραίαν αἱ ἐγένοντο τροφοὶ τῆς Ἥρας· καὶ ἀπὸ μὲν τῆς Ἀκραίας ὠνομάσθη τὸ ἀπαντικρὺ τοῦ Ἡραίου ὄρος, ἀπὸ δὲ τῆς Εὐβοίας τὸ ὄρος ἐφ' οὗ ἔκειτο ὁ ναὸς καὶ κυρίως ὁ περὶ τὸν ναὸν τόπος, ἀπὸ δὲ τῆς Προσύμνης ἡ ὑπὸ τὸ Ἡραῖον χώρα (3).

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΝ, ῥύαξ ῥέων κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἀπὸ τῶν Μυκηνῶν εἰς τὸ Ἡραῖον· αἱ περὶ τὸ ἱερὸν καὶ ἐπὶ τῶν ἀπορρήτων θυσιῶν ἐφιστάμεναι ἰερεῖαι τὸ ὕδωρ τοῦ Ἐλευθερίου μετεχειρίζοντο διὰ τὰ καθάρσια (4).

ΚΗΦΙΣΣΟΣ, ποταμίσκος παρὰ τὸ Ἄργος ἔχων τὰς πηγὰς αὐτοῦ εἰς τὸ Δύρκειον (5).

ΧΑΨΑΔΡΟΣ, ποταμίσκος χεῖμαρρος ῥέων παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἀγούσαν ἐξ Ἀργους εἰς Μαντίνειαν, πλησίον τῆς πόλεως Οἰνός (6). — Οἱ Ἀργεῖοι ὁσάκις ἐπέστρεφον ἀπὸ τινος ἐκ-

(1) Πaus. Κορ. κ. 37. (2) Αὐτ. κ. 38. (3) Αὐτ. κ. 17. (4) Αὐτ.

(5) Στράβ. β. 4, σ. 429. (6) Πaus. Δορ. κ. 25.

στρατείας συνίζων παρά τὸν Χάραδρον δικαστήριον ἔνθα, πρὶν εἰσελθῶσιν εἰς τὴν πόλιν, ἔκρινον τὰς στρατιωτικὰς δίκας (1).

* Κοιν. Ρεῦμα· πίπτει εἰς τὴν Μπάνιτσαν παρά τὴν Δαλμανάραν.

ἈΔΡΑΣΤΕΙΑ, πηγὴ εἰς Νεμέαν παρά τοὺς τάφους τοῦ Ὀφέλτου καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Λυκούργου· ὠνομάσθη Ἀδράστεια εἴτε διότι εὗρηκεν αὐτὴν ὁ Ἄδραστος, εἴτε δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν (2).

ὈΡΝΕΑΪ, ποταμίσκος ῥέων παρά τὴν ὁμώνυμον πόλιν (3). Ἐὰν ἡ περιγραφὴ τοῦ Στράβωνος ὑποτεθῇ ἀκριβῆς, φαίνεται ἢ ὅτι ὁ Ἀσωπὸς ὠνομάζετο ἐνίοτε Ὀρνεαὶ ἢ μᾶλλον ὅτι ὁ νοτ-ἀνατολικὸς κλάδος τοῦ Ἀσωποῦ ἐκαλεῖτο ἰδίως Ὀρνεαὶ καὶ ὅτι ἡ πόλις Ὀρνεαὶ ἔκειτο ἐπὶ τούτου τοῦ κλάδου (4).

ΤΑΝΟΣ, ποταμίσκος ὃς πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Πάρνωνος καὶ καταρρέων διὰ τῆς Ἀργείας, ἐξέδιδεν εἰς τὸν Θυρεάτιν κόλπον (5).

* Κοιν. Κάνι· κατερχόμενος ἀπὸ τοῦ ὄρους Μαλεβοῦ (Πάρνωνος), εἰσέρχεται εἰς τὴν πεδιάδα παρά τὰ Πραστιώτικα Καλῶδια καὶ ῥέει εἰς τὴν θάλασσαν· κατὰ τὸ θέρος ξηραίνεται (6).

ΛΙΜΝΑΙ.

ΛΕΡΝΑ, λίμνη παραθαλάσσιος κατὰ τὸν μυχὸν τῆς δυτικῆς παραλίας τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Χειμάρρου καὶ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ποντίνου, ἐν ἀποστάσει 40 σταδίων ἀπὸ τοῦ Ἄργους νοτ-δυτικῶς (7). Τὰ ρεύματα τῆς Λέρνης ἦσαν τὰ μόνα τῶν τῆς Ἀργολίδος ἃ οὐδέ—

(1) Θουκυδ. β. 5, κ. 60. (2) Πάυσ. Κορ. κ. 15. (3) Στράβ. β. 8 σ. 332. (4) Λήμ. Τ. 3, κ. 30, σ. 351. (5) Πάυσ. Κορ. κ. 28.

(6) Λήμ. Τ. 2, κ. 22, σ. 498. (7) Πάυσ. Κορ. κ. 36.

ποτέ ἐξηραίνοντο (1). Ἐνταῦθα ἐφόνευσεν ὁ Ἡρακλῆς τὴν ἐπτακέφαλον ὑδραν, κατὰ τὴν μυθολογίαν· ὑποτίθεται δὲ ὅτι διὰ τῶν ἐπτά κεφαλῶν τῆς ὑδρας ἀλληγοροῦνται ἐπτά πηγαὶ ὕδατος φθοροποιοῦ εἰσβάλλουσαι εἰς τὴν Λέρνην ὡς ὁ Ἡρακλῆς ἀπέστρεψεν ἢ ἐξήρανε. Παρὰ τὴν Λέρνην ἦν καὶ τὸ μνημα ἐν ᾧ ἐτάφησαν ἀκέφαλα τὰ σώματα τῶν υἱῶν τοῦ Αἰγύπτου φονευθέντων ὑπὸ τῶν Δαναίδων, τῶν ιδίων αὐτῶν γυναικῶν· αἱ δὲ κεφαλαὶ αὐτῶν ᾤσαν τεθαμμέναι ἐν ἄλλῳ τάφῳ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Ἄργους Λαρίσσης. Παρὰ τὴν Λέρνην ἦγον τελετὴν πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος Λερναῖα, ἣν κατέστησεν ὁ Φιλάμμων, ὡς ἔλεγον οἱ Ἀργεῖοι. Ἦν δὲ καὶ ἄλσος ἱερὸν πλατάνων θ' ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ὄρους Ποντίνου καὶ καταβαῖνον μέχρι τῆς θαλάσσης, ὠρίζετο ἀφ' ἑνὸς ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ποντίνου πηγάζοντος ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπ' ἄλλου ποταμοῦ Ἀμυμώνη καλουμένου ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς θυγατρὸς τοῦ Δαναοῦ. Ἐντὸς τοῦ ἄλσους ἦν ἄγαλμα Δήμητρος Προσύμνης καὶ ἄλλο μικρὸν καθήμενον Διονύσου καὶ Δήμητρος, ἀμφότερα μαρμάρινα· ἐν ἑτέρῳ δὲ ναῶ ξόανον καθήμενον Διονύσου Σαώτου καὶ ἄγαλμα μαρμάρινον Ἀφροδίτης ἀναδυομένης (2). Μετὰ τὴν Λέρνην πρὸς τὸ βόρειον ᾤσαν αἱ ἐκβολαὶ τῶν ποταμῶν Χειμάρρου, Ἐρασίνου καὶ Φρίξου, καὶ μετὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἐκβολὰς πόλισμα παράλιον ΤΗΜΕΝΙΟΝ· πρὸς δὲ τὸ νότιον τῆς Λέρνης ᾤσαν αἱ ἐκβολαὶ τοῦ ποτ. Ποντίνου, καὶ νοτιώτερον τόπος παραθαλάσσιος ΑΠΟΒΑΘΜΟΙ, ἐνθα, ὡς ἔλεγον, ἐπάτησε κατὰ πρῶτον τὴν Ἀργολίδα γῆν ὁ Δαναὸς μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ (3). Μεταξὺ δὲ τῆς Λέρνης καὶ τῶν Ἀποβάθμων ἦν

(1) Πaus. Κορ. κ. 15. (2) Αὐτ. κ. 36, 37. (3) Αὐτ. κ. 38.

τόπος ὡσαύτως παραθαλάσσιος ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, ὀνομαζόμενος ΓΕΝΕΣΙΟΝ, καὶ ἐπ' αὐτοῦ μικρὸς ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος ἐπὶ τῆς θαλάσσης (1). — Ὁ Στράβων λέγει τὴν Δέρναν λίμνην τῆς Ἀργείας καὶ τῆς Μυκηναίας, καὶ ὅτι διὰ τοὺς εἰς αὐτὴν γινομένους καθαρμούς ἔμεινε παροιμία *Δέρνη κακῶν* (2).

* Δέρνα· πλησίον αὐτῆς εἰσὶν οἱ μύλοι τοῦ Ναυπλίου. — Ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Γενεσίου ὑπάρχει χωρίον Κιβέρι (3).

ἈΛΚΥΩΝΙΑ, λίμνη μικρὰ πρὸς τὴν Δέρναν καὶ τὴν πηγὴν τοῦ Ἀμφιαράου νοτίως. Διὰ τῆς λίμνης ταύτης, ὡς ἐδόξαζον οἱ Ἀργεῖοι, κατῆλθεν ὁ Διόνυσος εἰς τὸν Ἄδην, ἵνα ἀναγάγῃ τὴν μητέρα αὐτοῦ Σεμέλην, ὁδηγηθεὶς ὑπὸ τοῦ Πολύμνου. Ἡ Ἀλκυωνία λίμνη δὲν εἶχε βάθος, καὶ οὐδεὶς ποτε δι' οὐδεμιᾶς μηχανῆς ἐδυνήθη νὰ εὕρῃ τὸ τέρμα αὐτῆς· ὁ Νέρων κατασκευάσας κάλους πολλῶν σταδίων τὸ μῆκος καὶ συνάψας πρὸς ἀλλήλους, ἀπαρτήσας δὲ ἀπ' αὐτῶν καὶ μόλυβδον καὶ εἴτι ἄλλο χρήσιμον πρὸς τὴν δοκιμὴν, οὐδὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐδυνήθη νὰ εὕρῃ τὸ βάθος. Τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης ταύτης κατὰ τὸ φαινόμενον εἶναι γαληνὸν καὶ ἡσυχον· εἰάν τις τολμήσῃ νὰ κολυμβήσῃ εἰς αὐτὸ, ἀπορρόφᾷ καὶ καθέλκει αὐτὸν εἰς τὸν βυθόν. — Ἡ περίμετρος τῆς λίμνης δὲν εἶναι μεγάλη, ἀλλ' ὅσον τρίτον σταδίου· περὶ δὲ τὰ χεῖλη αὐτῆς φύονται πόα καὶ σχοῖνοι. Ἐτελοῦντο δὲ κατ' ἔτος διὰ νυκτὸς παρ' αὐτὴν μυστήρια ἀπόκρυφα τοῦ Διονύσου (4).

ΔΕΙΝΗ, λίμνη παρὰ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Γενέσιον. Ἡ λίμνη αὕτη εἶχεν ὕδωρ γλυκὺ ἀνερχόμενον ἐκ τῆς θαλάσ-

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 38. (2) Στράβ. β. 8, σ. 371. (3) Δήκ. Τ. 2, κ. 22, σ. 481. (4) Πaus. Κορ. κ. 37.

σης· καὶ τὰ ὄμβρια δὲ ὕδατα τὰ ἐκ τῶν ὀρέων καταρρέοντα εἰς τὸ Ἀργὸν πεδίον τῆς Μαντινείας ἀφανιζόμενα εἰς χάσμα γῆς, ἀνήρχοντο εἰς ταύτην τὴν λίμνην. Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους οἱ Ἀργεῖοι ἔρριπτον εἰς τὴν Δεινὴν ἱππους κεκοσμημένους διὰ χαλινῶν πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος (1).

* **Ἀνάβολον.** Ἐν ἀποστάσει ἕξ λεπτῶν ἀπὸ στενῆς τινος ὀχθῆς κάτωθεν βράχων ἀναβλύζει ἐντὸς τῆς λίμνης πηγὴ ἄφθονος ὕδατος ὅσον 50 ποδῶν διαμέτρου, καὶ μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς ὥστε ἀποτελεῖ καμπύλην ἐπιφάνειαν, καὶ ταραττεῖ κύκλῳ τὴν λίμνην ἐπὶ πολλῶν ἑκατοστύων ποδῶν διάστημα· ὥστε καθίσταται προφανὴς ἢ εἰς τὴν λίμνην ἀνάρρῃσεις ποταμοῦ τινος ὑπογείου ἱκανοῦ μεγέθους, ὅπερ συνάδει τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ Πausανίου (2).

ΠΟΛΕΙΣ, ΠΟΛΙΣΜΑΤΑ καὶ ΚΩΜΑΙ.

ἌΡΓΟΣ, πόλις ἀρχαιοτάτη, πρωτεύουσα τῆς Ἀργολίδος, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ἰνάχου Φορωνέως, ἕξ οὗ καὶ ὠνομάσθη κατὰ πρῶτον Ἄστου Φορωνικόν· ἐκλήθη δὲ ὕστερον Ἄργος ἀπὸ Ἄργου, ἐγγόνου τοῦ Φορωνέως ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Νιόβης (3). Ἕκειτο ἐν χωρίῳ ἐπιπέδῳ καὶ ἀνύδρῳ, ἀλλ' ἐπλούτει φρεάτων ὥς καὶ σήμερον, ὧν ἡ ἐφεύρεσις ἀπεδίδετο εἰς τὰς Δαναίδας (4). — Πάμπολλαι λαμπραὶ καὶ μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομαὶ καθωράζον τὴν πόλιν ταύτην, ὡς στάδια, ναοὶ, ὑδραγωγεῖα κτλ. Τὸ ἐπιφανέστατον δὲ πάντων ἦν ὁ ναὸς τοῦ Λυκίου Απόλλωνος, ὃς ἦν ἀναθημα τοῦ Δαναοῦ, ὡς καὶ τὸ ἐν αὐτῷ ἀρχαῖον ξόανον· τὸ δὲ μεταγενέστερον ἄγαλμα τὸ

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 7. (2) Δῆκ. Τ. 2, κ. 22. γ. 480, 481.

(3) Πaus. Κορ. κ. 22. — Ἰδε Ἀργολίς. (4) Στράβ. β. 8. σ. 371.

σωζόμενον ἐπὶ τοῦ Πανεκίου ἦν ἔργον Ἀττάλου Ἀθηναίου (1). ἔκειτο δὲ ἐντὶς τοῦ ναοῦ θεῖος Δαναοῦ καὶ ἀνδρίας Βίτωνος γέροντος ἐπὶ τῶν ὤμων τεῦρον· μετὰ δὲ τὴν εἰκόνα ταύτην ἦν τόπος ἐν ᾧ ἔκειτο πῦρ, ὀνομάζοντες αὐτὸ πῦρ Φορωνείας, διότι ἐδόξαζον οἱ Ἀργεῖοι ὅτι ὁ Φορωνεὺς, καὶ οὐχὶ ὁ Προμηθεὺς, εὔρε καὶ ἔδωκε τὸ πῦρ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἦσαν δὲ καὶ ξόανα Ἀφροδίτης καὶ Ἑρμοῦ, τὸ μὲν ἔργον Ἐπειοῦ, τὸ δὲ ἀνάθημα Ἰπερμνήστρας· ἐντὸς δὲ τοῦ ναοῦ παρίστατο Δάδας ὁ ὑπερβαλόμενος πάντας τοὺς συγχρόνους αὐτοῦ κατὰ τὴν ταχύτητα τῶν ποδῶν, καὶ ὁ Ἑρμῆς παριστάμενος ὡς εὐρών πρὸ μικροῦ χελώνην πρὸς κατασκευὴν λύρας· πρὸ δὲ τοῦ ναοῦ βάθρον εἰκονίζον εἰς πρόστυπον μάχην ταύρου καὶ λύκου καὶ παρθένον ῥίπτουσιν πέτραν ἐπὶ τὸν ταῦρον· ἦν δὲ τὸ βάθρον τοῦτο ἀναθήμα Δαναοῦ, ὡς καὶ δύο κίονες πλησίον αὐτοῦ κατεσκευασμένοι ὡς ξόανα Διὸς καὶ Ἀρτέμιδος. Ἦσαν δὲ καὶ τρεῖς τάφοι, Λίνου τοῦ Ἀπόλλωνος, Ψαμάθης τῆς Κροτώπου καὶ Λίνου τοῦ ποιητοῦ· ἄνωθεν δὲ τούτων ἄγαλμα Ἀπόλλωνος Ἀγυείως καὶ βωμὸς Διὸς Ἰετίου ἐνθα οἱ συγκαταβάντες τῷ Πολυνείκει εἰς Θήβας ὤμοσαν νὰ ἀποθάνωσι πάντες ἢ νὰ κυριεύσωσι τὴν πόλιν· καὶ τάφος δὲ θεωρούμενος ὑπὸ τῶν Ἀργείων ὡς τοῦ Προμηθέως καὶ ἀνδρίας Κρεύγα τοῦ Πύκτου, καὶ τρόπαιον ἐγερθὲν εἰς νίκην κατὰ Κορινθίων, καὶ ἄγαλμα καθήμενον Διὸς Μειλιχίου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, ἔργον Πολυκλείτου, ἀνατεθὲν μετὰ τὴν παῦσιν ἐμφυλίου πολέμου συμβάντος ἐξ αἰτίας τοῦ Βρύαντος στρατηγοῦ τῶν χιλίων (2). πλησίον δὲ τούτου ἐπειροχασμένῳ ἐκ μαρμάρου ὁ Κλέυβις καὶ ὁ Βίτων ἔλχον·

---

(1) Πανθ. Καρ. κ. 19. (2) Ἰδε Ἀργολίς.

τες τὴν ἄμαξαν καὶ ἄγοντες τὴν μητέρα εἰς τὸ Ἡραῖον· ἀντικρυ δὲ τούτων ναὸς Νεμείου Διὸς περιέχων ἄγαλμα αὐτοῦ ὁρθόν, χαλκοῦν, ἔργον Λυσίππου· κατὰ δεξιὰν δὲ τοῦ ναοῦ ὁ τάφος τοῦ Φορωνέως εἰς ὃν προσέφερον θυσίας ἔτι καὶ ἐπὶ τοῦ Πausανίου· πέραν τοῦ ναοῦ τοῦ Νεμείου Διὸς ἦν ναὸς ἀρχαιότατος Τύχης ἐνθα ὁ Παλαμήδης ἐφευρὼν ἀνέθηκε τοὺς κύβους, καὶ πλησίον αὐτοῦ μνημα Μαινάδος Χορείας, τῆς ἐξοχωτέρας τῶν ὄσων συνειστράτευσαν τῷ Διονύσῳ κατὰ τοῦ Ἄργους· καὶ μικρὸν ἀπώτερον ναὸς Ὠρῶν· καὶ κατὰ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἐπάνοδον ἀνδριάντες Πολυνείκους τοῦ Οἰδίπυδος καὶ τῶν ἀρχηγῶν ὅσοι μαχόμενοι μετ' ἐκείνου πρὸς τὸ τεῖχος τὸ Θηβαῖον, ἀπέθανον· πλησίον δὲ ἔκειντο καὶ οἱ ἐλόντες τὰς Θήβας Αἰγιαλεὺς ὁ Ἀδράστου καὶ Πρόμαχος ὁ Παρθενοποίου τοῦ Ταλαοῦ καὶ Πολύδωρος ὁ Ἴππομέδοντος καὶ Θέρσανδρος, καὶ οἱ Ἀμφιαράου παῖδες Ἀλκμαίων καὶ Ἀμφίλοχος καὶ πρὸς αὐτοῖς Διομήδης καὶ Σθένης· ἔτι δὲ Εὐρύαλος ὁ Μακιστέως καὶ Ἄδραστος ὁ Πολυνείκους καὶ Τιμέας· οὐ πόρρω δὲ τῶν ἀνδριάντων ἦν μνημα Δαναοῦ καὶ τάφος κενὸς τῶν Ἀργείων ὅσοι ἀπέθανον εἴτε κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τρωάδος εἴτε κατὰ τὴν ἀπ' αὐτῆς ἐπανάκαμψιν καὶ Διὸς Σωτῆρος ναὸς καὶ οἰκοδομὴ ἐν ἣ αἱ γυναῖκες ἐθρήνουν τὸν Ἄδωνιν, καὶ κατὰ δεξιὰν τῆς εἰσόδου αὐτοῦ ναὸς τοῦ Κηφιστοῦ, καὶ πλησίον αὐτοῦ κεφαλὴ λιθίνη τῆς Μεδούσης, ἔργον καὶ τοῦτο Κυκλώπων, ὡς ἐλέγετο· τὸ δὲ ὀπισθεν χωρίον ἦν ὁ τόπος ἐν ᾧ ἐδικάσθη ἡ Ὑπερμνήστρα ὑπὸ τοῦ Δαναοῦ καὶ ὠνομάζετο Κριτήριον· οὐ πόρρω δὲ αὐτοῦ ἦν θέατρον ἐν ᾧ μεταξὺ ἄλλων ἀξιοθεάτων ἦν ὁ Ἀργεῖος Περίλαος τοῦ Ἀλκήνορος φονεύων τὸν Σπαρτιάτην Ὀθρυάδην· ἄνωθεν δὲ τοῦ θεάτρου ναὸς Ἀφροδίτης καὶ ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ στήλη

εἰκονίζουσα τὴν ποιήτριαν Τελέσιλλαν καὶ τὰ βιβλία αὐτῆς
 διεσπαρμένα πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῆς, αὐτὴ δὲ κρατοῦσα
 κράνος καὶ ὀρῶσα εἰς αὐτὸ ὡς μέλλουσα νὰ θέσῃ αὐτὸ ἐπὶ
 τῆς κεφαλῆς (1). κάτωθεν δὲ πρὸς τὴν ἀγορὰν μνημα Κερ-
 δοῦς, γυναικὸς Φορωνέως καὶ ναὸς Ἀσκληπιοῦ, καὶ ἕτερος
 ναὸς Ἀρτέμιδος ἐπονομαζομένης Πειθοῦς ὃν ἀνέθηκεν ἡ
 Ὑπερμνήστρα, νικήσασα τὸν πατέρα αὐτῆς Δαναὸν ἐν τῇ
 περὶ τοῦ Λυγκέως δίκη· καὶ χαλκοῦς ἀνδριάς ἐνταῦθα Δινείου
 καὶ τόπος καλούμενος Δέλτα καὶ πρὸ αὐτοῦ βωμὸς Φυξίου
 Διὸς καὶ πλησίον δύο μνήματα, Ὑπερμνήστρας μητρὸς
 Ἀμφιαράου καὶ Ὑπερμνήστρας τῆς Δαναοῦ ἐν ᾧ ἦν τεθαμ-
 μένος σὺν αὐτῇ καὶ ὁ Λυγκεύς· ἀντικρυ δὲ τούτων τάφος
 Ταλαοῦ τοῦ Βίαντος καὶ ναὸς Σάλπιγγος Ἀθηνᾶς ἰδρυθεὶς
 ὑπὸ Ἡγαλέου τοῦ Τυρσηνοῦ· ἔμπροσθεν δὲ τοῦ ναοῦ τάφος
 Ἐπιμενίδου καὶ κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς μνημεῖον τοῦ
 Πύρρου βασιλέως τῆς Ἡπείρου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐφ' οὗ
 ἐφαίνοντο ἀνάγλυπτοι οἱ ἐλέφαντες καὶ πᾶσαι αἱ μηχαναὶ
 αἷς μετεχειρίζετο κατὰ τὰς μάχας· καὶ τοῦτο μὲν τὸ οἰκο-
 δόμημα ἀνηγέρθη ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς πυρᾶς, τὰ δὲ ὅττ' αὐ-
 τοῦ ἔκειντο ἐν τῷ ναῷ τῆς Δήμητρος παρ' ᾧ ἐθανατώθη,
 καὶ ἄνωθεν τῶν θυρῶν τοῦ ναοῦ τούτου κατὰ τὴν εἴσοδον
 ἐκρέματο ἡ ἀσπίς αὐτοῦ· οὐ μακρὰν δὲ τοῦ ῥηθέντος
 μνημεῖου ἦν χῶμα γῆς ἔνθα, ὡς ἔλεγον, ἦν τεθαμμένη ἡ
 κεφαλὴ τῆς Μεδούσης Γοργόνος καὶ πλησίον τάφος Γοργο-
 φόνης τῆς Περσέως καὶ ἔμπροσθεν τοῦ τάφου τρόπαιον νί-
 κης ἐκ μαρμάρου κατὰ τυράννου Ἀργείου Λαφάους· καὶ
 μικρὸν ἀπ' αὐτοῦ ναὸς Λητοῦς, τὸ δὲ ἄγαλμα τέχνη Πραξι-
 τέλους· πλησίον δὲ τοῦ ἀγάλματος εἰκὼν παρθένου Χλωρί-

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 20.

δος ἡ θυγάτηρ μὲν ἦν Νιόβης, πρότερον δὲ ἐκαλεῖτο Μελίβοια (1), καὶ κατὰ δεξιὰν τοῦ ναοῦ τῆς Λητοῦς ναὸς Ἑρας Ἀνθείας καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ τάφος γυναικῶν ὅσαι συστρατεύσασαι τῷ Διονύσῳ ἀπὸ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ διὰ τοῦτο Ἀλῖαι ἐπονομαζόμεναι, ἐφονεύθησαν ἐν μάχῃ κατὰ Περσέως καὶ Ἀργείων, καὶ ἄντικρυ ναὸς Δήμητρος Πελασγίδος ἀπὸ τοῦ ἀνεγείραντος τὸν ναὸν Πελασγοῦ τοῦ Τριόπα, καὶ οὐ πόρρω αὐτοῦ τάφος Πελασγοῦ· πέραν δὲ τοῦ τάφου μικρὸν οἰκοδόμημα χάλκινον ἀνέχον ἀγάλματα ἀρχαῖα Ἀρτέμιδος, Ἀθηνᾶς καὶ Διὸς Μηχανέως κατὰ τὸν ποιητὴν Λυκέαν ὃς λέγει ὅτι ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ὤμοσαν οἱ στρατεύσαντες κατὰ τῆς Τρωάδος Ἀργεῖοι νὰ παραμείνωσι πολεμοῦντες ἕως νὰ κυριευθῇ τὸ Ἴλιον ἢ νὰ ἀποθάνωσι μαχόμενοι· κατ' ἄλλους δὲ ἐν τούτῳ τῷ χαλκίνῳ οἰκοδομήματι ἦσαν τεθαμμένα τὰ ὅσῃ Ταντάλου τοῦ Θυέστου ἢ τοῦ Βροτέου, πρώτου ἀνδρὸς τῆς Κλυταιμνήστρας· πλησίον δὲ τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἦν βόθρος ἐν ᾧ ἔρριπτον καιόμενας λαμπάδας κατὰ τινὰ τελετὴν τῆς Περσεφόνης ἣν κατεστήσατο ὁ Ἀργεῖος Νικόστρατος. Ἦν δὲ ἐνταῦθα καὶ ναὸς Ποσειδῶνος ἐπονομασθέντος Προσκλυστίου, διότι, κατὰ τὴν ἐγγύριον μυθολογίαν, κατέκλυσε ποτὲ ὁ Ποσειδῶν τὸ πλεῖστον τῆς Ἀργολίδος, ὅτε κατὰ τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Ἑρας περὶ τοῦ τόπου διένεξιν ὁ Ἰναχος μετὰ τῶν συνδικασάντων ἀπεφάσισαν ὑπὲρ τῆς Ἑρας· καὶ ἡ μὲν Ἑρα ἔπεισε τὸν Ποσειδῶνα νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω τὴν θάλασσαν, οἱ δὲ Ἀργεῖοι κατὰ τὸ μέρος ὅθεν ὀπισθοδρόμησε τὸ ὕδωρ ἀνήγειραν ναὸν εἰς τὸν Προσκλύστιον Ποσειδῶνα· ὀλίγον δὲ πρὸς τὴν πρόσω ἦν ὁ τάφος τοῦ Ἄργου τοῦ λεγομένου υἱοῦ τοῦ

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 21.

Διὸς καὶ τῆς Νιόβης τοῦ Φορωνέως καὶ μετ' αὐτὸν ναὸς Διοσκούρων, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἁγάλματι αἱ γυναῖκες αὐτῶν Ἰλάειρα καὶ Φοίβη, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν Ἄναξις καὶ Μνασίνοϋς· ἦν δὲ τὸ ἅγαλμα ἐξ ἐβένου, τέχνη Διποίνου καὶ Σκύλλιδος· τῶν δὲ ἵππων αὐτῶν τὸ πλεῖστον ἐξ ἐβένου καὶ ὀλίγα τινὰ ἐξ ἐλέφαντος· πλησίον δὲ τῶν ἀνάκτων ναὸς Εἰλειθυίας, ἀνάθημα Ἑλένης ἥ οὔσα ἔγγυος, ὥς ἔλεγον οἱ Ἀργεῖοι, καὶ τεκοῦσα ἐν Ἄργει, ὅτε τοῦ Θησέως καὶ τοῦ Πειρίθου ἀπελθόντων εἰς Θεσπρωτίαν, οἱ Διόσκουροι ἦγον αὐτὴν εἰς Λακεδαιμόνα, κυριεύσαντες τὴν Ἄφιδναν, ἰδρύσατο τὸν ναὸν τοῦτον τῆς Εἰλειθυίας· πέραν δὲ τούτου ἦν ναὸς Ἑκάτης, καὶ ἐκ τῶν τριῶν ἁγαλμάτων αὐτῆς τὸ μὲν λίθινον ἦν ἔργον Σκόπα, ἐκ δὲ τῶν ἀπέναντι αὐτοῦ δύο χαλκίνων τὸ μὲν Πολυκλείτου, τὸ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ναυκύδου τοῦ Μόθωνος· κατ' εὐθείαν δὲ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὸ γυμνάσιον τοῦ Κυλαράβιδος, ὀνομασθέντος οὕτω ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Σθενέλου, ἦν τάφος Λικυμνίου τοῦ Ἡλεκτρίωνος· μικρὸν δὲ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὸν Κυλάραβιν καὶ τῆς πλησίον πύλης ἦν μνημεῖον Σακάδα, τοῦ πρώτου αὐλήσαντος ἐν Δελφοῖς τὸ Πυθικὸν αὔλημα· ἐν δὲ τῷ γυμνασίῳ τοῦ Κυλαράβιδος ἦν ἅγαλμα Πανίας Ἀθηναῆς καὶ τάφος Σθενέλου καὶ Κυλαράβιδος, καὶ οὐ πόρρω τοῦ γυμνασίου πολυάνδριον τῶν Ἀργείων τῶν συμπλευσάντων τοῖς Ἀθηναίοις πρὸς κατάκτησιν τῶν Συρακουσῶν καὶ τῆς Σικελίας (1)· ἐκεῖθεν δὲ ὁδὸς καλουμένη Κοίλη καὶ κατὰ δεξιὰν ναὸς Διονύσου οὗ τὸ ἅγαλμα ἦν ἐξ Εὐβοίας· ἐγγυστάτω δὲ τοῦ ναοῦ οἰκία Ἀδράστου καὶ ἀπώτερον αὐτῆς ναὸς Ἀμφιαράου καὶ πέραν αὐτοῦ μνημεῖον Ἐριφύλης καὶ μετὰ ταῦτα τέμενος Ἀσκληπιοῦ καὶ

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 22.

ναὸς Βάτωνος καὶ κεινοτάφιον Ὑρνηθοῦς, καὶ τὸ ἐπιφανέστατον πάντων τῶν ἐν Ἀργεὶ Ἀσκληπιδίων περιέχον τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου καὶ εἰκονίζον αὐτὸν καθήμενον καὶ τὴν Ὑγείαν πλησίον αὐτοῦ ἵσταμένην, καὶ τοὺς δύο κατασκευάσαντας τὰ ἀγάλματα Ξενοφίλον καὶ Στράτωνα καθημένους· ἰδρύσατο δὲ ἐξ ἀρχῆς τὸν ναὸν τοῦτον Σφῦρος ὁ υἱὸς μὲν Μαχάονος, ἀδελφὸς δὲ Ἀλεξήνορος· ἦν δὲ καὶ ὑπόγειος οἰκοδομὴ καὶ ἐν αὐτῇ θάλαμος χαλκοῦς ἔνθα ὁ Ἀκρίσιος ἐφύλαττε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ καὶ ὃν καθεῖλιν ὁ τύραννος τῶν Ἀργείων Περίλαος· ἔτι δὲ καὶ μνημεῖον Κροτώπου καὶ ναὸς Διονύσου Κρησίου, ἐπονομασθέντος οὕτω διότι ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ ἡ ἐκ Κρήτης Ἀριάδνη ἥς, κατασκευαζομένου δεύτερον τοῦ ναοῦ, εὗρέθη ἡ κεραμεία σορὸς, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ αὐτόπτου Λυκίου καὶ ἄλλων πολλῶν Ἀργείων· πλησίον δὲ τοῦ ναοῦ τούτου ἦν καὶ ναὸς Ἀφροδίτης (1).

Ἡ ἀκρόπολις τοῦ Ἀργους ἐκαλεῖτο Λάρισσα ἀπὸ Λαρίσσης τῆς Πελασγοῦ θυγατρὸς· κατὰ τὴν πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἄνοδον ἦν ναὸς Ἥρας Ἀκραίας καὶ ναὸς Ἀπόλλωνος κατασκευασθεὶς ὑπὸ Πυθαέως, τοῦ πρώτου ἐλθόντος ἐκ Δελφῶν· τὸ δὲ ἄγαλμα ἦν χάλκινον, ὀρθόν, Δειραδιώτης Ἀπόλλωνος καλούμενον, διότι ὁ τόπος οὗτος ἐκαλεῖτο Δειράς (λαιμὸς βουνοῦ) καὶ ἦν ἐν αὐτῷ καὶ μαντεῖον ἔνθα ἐθύετο καθ' ἕκαστον μῆνα διὰ νυκτὸς ἄρνιον· καὶ τις τῶν παρθένων ἅμα γευσάμενη τοῦ αἵματος, ἐγένετο κάτοχος ἐκ τοῦ θεοῦ· συνέχετο δὲ τῷ ναῷ τούτῳ ἕτερος ναὸς Ἀθηνᾶς Ὁξυδερκοῦς ἀνατεθεὶς ὑπὸ Διομήδους, διότι μαχομένου ποτὲ ἐν Ἰλίῳ, ἀφεῖλεν ἡ θεὰ τὴν ἄχλυν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ· πλησίον δὲ τούτου

(1) Πaus. Κορ. κ. 19. 20. 21. 22. 23.

Διὰ καὶ τῆς Μιόθης τοῦ Φερωνέως καὶ μετ' αὐτὸν ναὸς
 Διοσκούρων, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀγάλματι αἱ γυναῖκες αὐτῶν
 Ἰλάειρα καὶ Φοῖβη, καὶ οἱ υἱὲς αὐτῶν Ἄναξ καὶ Μνασίνοος·
 ἦν δὲ τὸ ἄγαλμα ἐξ ἰβένου, τέχνη Διποίνου καὶ Σκύλλιδος·
 τῶν δὲ ἱππῶν αὐτῶν τὸ πλεῖστον ἐξ ἰβένου καὶ ὀλίγα τινὰ
 ἐξ ἐλέφαντος· πλησίον δὲ τῶν ἀνάκτων ναὸς Εἰλειθυίας, ἀνά-
 θημα Ἑλένης ἢ οὔσα ἔγγυος, ὥς ἔλεγον οἱ Ἀργεῖοι, καὶ τε-
 κοῦσα ἐν Ἄργει, ὅτῃ τοῦ Θησέως καὶ τοῦ Πειρίθου ἀπελθόν-
 των εἰς Θεισπρωτίαν, οἱ Διόσκουροι ἦγον αὐτὴν εἰς Λακεδαι-
 μονα, κυριεύσαντες τὴν Ἄφιδναν, ἰδρύσατο τὸν ναὸν τοῦτον
 τῆς Εἰλειθυίας· πέραν δὲ τούτου ἦν ναὸς Ἑκάτης, καὶ ἐκ
 τῶν τριῶν ἀγαλμάτων αὐτῆς τὸ μὲν λίθινον ἦν ἔργον Σκόπα,
 ἐκ δὲ τῶν ἀπέναντι αὐτοῦ δύο χαλκίνων τὸ μὲν Πολυκλεί-
 του, τὸ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ναυκύδου τοῦ Μόθωνος· κατ'
 εὐθείαν δὲ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὸ γυμνάσιον τοῦ Κυλαράδι-
 δος, ὀνομασθέντος οὕτω ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Σθενέλου, ἦν τά-
 φος Δικυμνίου τοῦ Ἡλεκτρίωνος· μικρὸν δὲ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ
 τῆς πρὸς τὸν Κυλάραδιν καὶ τῆς πλησίον πύλης ἦν μνη-
 μεῖον Σακκάδα, τοῦ πρώτου αὐλίσαντος ἐν Δελφοῖς τὸ Πυ-
 θικὸν αὐλῆμα· ἐν δὲ τῷ γυμνασίῳ τοῦ Κυλαράδιδος ἦν
 ἄγαλμα Πανίας Ἀθηνᾶς καὶ τῆρος Σθενέλου καὶ Κυλαρά-
 διδος, καὶ ἐν περὶ τῷ γυμνασίῳ πολυάριθμοι τῶν Ἀρ-
 γείων τῶν συμπελευσάντων ταῖς Ἀθηναῖς πρὸς κατὰκτησιν
 τῶν Σαρακενῶν καὶ τῆς Σικελίας (1)· ἐκείθεν δὲ ὁδὸς
 καλεομένη Κωλὸς καὶ κατὰ δεξιὰν ναὸς Διονύσου οὗ τὸ
 ἄγαλμα ἐκ ἐξ Ἑστιάδος· ἔργον αὐτὸ τοῦ καὶ οἰκίστη Ἀδρά-
 κτου καὶ ἀπὸ τῆς αὐτῆς καὶ Ἀρκαδίου καὶ πέραν αὐτοῦ
 μνημεῖον Ἐρμούλου καὶ μετὰ ταῦτα τῆς αὐτῆς ἑκαχτησὶ καὶ

ναὸς Βάτωνος καὶ κεινοτάφιον Ὑρνηθοῦς, καὶ τὸ ἐπιφανέστατον πάντων τῶν ἐν Ἄργει Ἀσκληπιδίων περιέχον τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου καὶ εἰκονίζον αὐτὸν καθήμενον καὶ τὴν Ὑγείαν πλησίον αὐτοῦ ἵσταμένην, καὶ τοὺς δύο κατασκευάσαντας τὰ ἀγάλματα Ξενοφίλον καὶ Στράτωνα καθημένους· ἰδρύσατο δὲ ἐξ ἀρχῆς τὸν ναὸν τοῦτον Σφῦρος ὁ υἱὸς μὲν Μαχάονος, ἀδελφὸς δὲ Ἀλεξήνορος· ἦν δὲ καὶ ὑπόγειος οἰκοδομὴ καὶ ἐν αὐτῇ θάλαμος χαλκοῦς ἦνθα ὁ Ἀκρίσιος ἐφύλαττε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ καὶ ὃν καθεῖλιν ὁ τύραννος τῶν Ἀργείων Περίλαος· ἔτι δὲ καὶ μνηῆμα Κροτώπου καὶ ναὸς Διονύσου Κρησίου, ἐπονομασθέντος οὕτω διότι ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ ἡ ἐκ Κρήτης Ἀριάδνη ἥς, κατασκευαζομένου δεύτερον τοῦ ναοῦ, εὗρέθη ἡ κεραμεία σορὸς, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ αὐτόπτου Δυκίου καὶ ἄλλων πολλῶν Ἀργείων· πλησίον δὲ τοῦ ναοῦ τούτου ἦν καὶ ναὸς Ἀφροδίτης (1).

Ἡ ἀκρόπολις τοῦ Ἄργους ἐκαλεῖτο Λάρισσα ἀπὸ Λαρίσσης τῆς Πελασγοῦ θυγατρὸς· κατὰ τὴν πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἄνοδον ἦν ναὸς Ἥρας Ἀκραίας καὶ ναὸς Ἀπόλλωνος κατασκευασθεὶς ὑπὸ Πυθαέως, τοῦ πρώτου ἐλθόντος ἐκ Δελφῶν· τὸ δὲ ἄγαλμα ἦν χάλκινον, ὀρθόν, Δειραδιώτης Ἀπόλλωνος καλούμενον, διότι ὁ τόπος οὗτος ἐκαλεῖτο Δειράς (λαιμὸς βουνοῦ) καὶ ἦν ἐν αὐτῷ καὶ μαντεῖον ἔνθα ἐθύετο καθ' ἕκαστον μῆνα διὰ νυκτὸς ἄρνιον· καὶ τις τῶν παρθένων ἅμα γευσάμενη τοῦ αἵματος, ἐγένετο κάτοχος ἐκ τοῦ θεοῦ· συνέχετο δὲ τῷ ναῷ τούτῳ ἕτερος ναὸς Ἀθηνᾶς Ὀξυδερχοῦς ἀνατεθεὶς ὑπὸ Διομήδους, διότι μαχομένου ποτὲ ἐν Ἰλίῳ, ἀφεῖλεν ἡ θεὰ τὴν ἄχλυν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ· πλησίον δὲ τούτου

(1) Πευσ. Κορ. κ. 19. 20. 21. 22. 23.

ἦν τὸ στάδιον ἐνθα ἐτελοῦντο ἀγῶνες πρὸς τιμὴν τοῦ Νεμείου Διὸς καὶ τὰ Ἡραῖα· κατὰ δὲ τὴν ἀπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ὁδὸν κατ' ἀριστερὰν ἦν μνημαῖ τῶν υἱῶν τοῦ Αἰγύπτου ἐν ᾧ ἦσαν τεθαμμέναι μόνον αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν (1). ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τῆς Λαρίσσης ἦν ναὸς Δαρισσαίου Διὸς, καὶ τὸ ἄγαλμα ξύλινον· καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς ἀξιοθέατος περιέχων καὶ ἄλλα καὶ Δία ξόανον ἔχοντα ἐκτὸς τῶν δύο ὀφθαλμῶν καὶ ἄλλον τρίτον ἐπὶ τοῦ μετώπου· ἐλέγετο δὲ ὅτι ὁ Ζεὺς οὗτος ἦν πατὴρ τοῦ Πριάμου ὃς εἶχεν αὐτὸν ἰδρυμένον ἐν ὑπαίθρῳ τῆς αὐλῆς αὐτοῦ, καὶ ὅτε ἠλίσκετο τὸ Ἥλιον εἰς τὸν βωμὸν τοῦτον κατέφυγε· κατὰ δὲ τὴν διανομὴν τῶν λαφύρων ἔλαχεν ὁ Ζεὺς εἰς Σθένελον τὸν Καπανέως καὶ διὰ τοῦτο εὐρίσκετο ἐνταῦθα (2). -- Ἐν τῇ ἀκροπόλει ταύτῃ διετηρήθη ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή =

Α ΒΟΥΛΑ ΚΑΙ Ο ΔΔΜΟΣ ΤΩΝ ΑΡΓΕΙΩΝ ΤΙΒ.

ΚΑΔΥΔΙΩΙ Γ . . . ΟΝ ΦΑ . . Μ ΑΝΕΘΗΚΕ

ἣν ἐκοινοποίησε κατὰ πρῶτον ὁ Γαέλλ.

Ὀδοὶ διάφοροι ἔχον ἐξ Ἀργυκ εἰς διάφορα μέρη τῆς Πελοποννήσου. Κατὰ τὴν πρὸς τὴν Τεγέαν ὁδὸν τὸ πρῶτον κατὰ δεξιὰν ἀπενταίμενον ὄρεα ἐκαλεῖτο Λυκῶνη, καὶ περαιτέρω πρὸς δεξιὴν τῆς Λυκῶνης ἦν ὄρεα Χίον, καὶ κατὰ τὰς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ὑψώσεις αὐτῷ πρὸς δεξιὰν τοῦ Τροχοῦ αἱ Κερχεῖαι καὶ κατὰ τὸ χθοναλιώτερον αἱ Ἰσικὶ καὶ μετὰ τὰς Ἰσικὰς ἡ Τεγέα. — Ἡ δὲ πρὸς τὴν Μαντινέαν ὁδὸς ἔρχετο ἀπὸ τῶν πρὸς τῇ Διερπῇ παλῶν ἦν δὲ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ναὸς διπλοῦς ἔχων δύο εἰσόδους. τὴν μὲν πρὸς ἀνατολὰς τὴν δὲ πρὸς δυσμὰς, καὶ κατὰ μὲν τὴν πρῶτην εἰσοδὸν ἔκειτο ξόανον Ἀφροδίτης, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν Ἄρειος,

(1) Ἡ δὲ Ἀφροδ. ἱερὰν. (2) Διερπ. ἔφ. α. 26.

ἀμφοτέρω ἀναθήματα Πολυνείκους καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συστρατευσάντων Ἀργείων, μετὰ δὲ τὸν ναὸν χεῖμαρρος Χάραδρος καὶ μετὰ τὴν διάβασιν αὐτοῦ ὁ τόπος ὁ καλούμενος Οἰνότη, καὶ ὑπεράνω τῆς Οἰνόης ὄρος Ἀρτεμίσιον καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ναὸς Ἀρτέμιδος, καὶ ἐν τῷ ὄρει τούτῳ ἦσαν αἱ πηγαὶ τοῦ Ἰνάχου· ἦν δὲ καὶ ἄλλη ὁδὸς ἀπὸ τῶν πρὸς τῇ Δειράδι πυλῶν πρὸς τὴν Λύρκειαν. — Κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὴν Ἐπίδαυρίαν ὁδὸν κατὰ πρῶτον ἔκειτο ἐν δεξιᾷ οἰκοδομὴ πυραμοειδὴς ἔχουσα ἀσπίδας ὁμοίας ταῖς Ἀργολικαῖς· ἰνταῦθα ἐπολέμησαν οἱ δύο ἀδελφοὶ Προῖτος καὶ Ἀκρίσιος περὶ τῆς ἀρχῆς· ὥς δὲ τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος ἦν ἴσον καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ ὑπερτερήσῃ τοῦ ἄλλου, διηλλάγησαν. Ἐλέγετο δὲ ὅτι οἱ πρῶτοι αὐτοὶ καὶ τὸ στράτευμα αὐτῶν ἐπολέμησαν φέροντες ἀσπίδας· διὰ δὲ τοὺς πεσόντας ἐκαστέρωθεν ὡς ὄντας συμπολίτας καὶ συγγενεῖς ἀνηγέρθη τοῦτο τὸ μνημεῖον ἐν κοινῷ· Ἐντεῦθεν δὲ κατὰ δεξιάν τῆς ὁδοῦ ἦν ἡ Τίρυνς καὶ μετὰ τὴν Τίρυνθα κατ' ἀριστεράν ἡ Μίδεια καὶ κατὰ τὴν πρὸς τὴν Ἐπίδαυρον εὐθειᾶν κώμη Δῆσσα, καὶ ὑπεράνω αὐτῆς ὄρος Ἀραχναῖον (1)· ὅσον δὲ 50 στάδια ἀπὸ τοῦ Ἄργους ἦσαν αἱ Μυκῆναι (2).

Τὸ Ἄργος ἀνεδείχθη μία τῶν μεγίστων, πολυπληθεστάτων καὶ ἰσχυρωτάτων πόλεων· καὶ, ὡς λέγει ὁ Στράβων, τὸ Ἄργος καὶ ἡ Σπάρτη ἦσαν αἱ δύο ἐνδοξόταται πόλεις τῆς Πελοποννήσου (3)· ἀπώλεσε δὲ μέρος τῆς ἀξίας αὐτῆς μέχρι τινός, καὶ αἱ Μυκῆναι ἐφάνησαν ὑπέρτεραι ἐπὶ τῶν Πελοπιδῶν καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος· ἀλλὰ μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν καὶ τῶν Δωριέων ἀπεδείχθη πάλιν πρω-

(1) Πaus. Κορ. κ. 24. 25. 26. (2) Στράβ. β. 8. σ. 368.

(3) Στράβ. β. 8, σ. 376.

τεύουσα, καὶ μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Παλαμῖνος οἱ Ἀργεῖοι μετὰ Κλεωναίων καὶ Τεγεατῶν ἐπιλθόντες, ἄρδην κατέστρεψαν τὰς Μυκῆνας καὶ διμερίσθησαν τὴν χώραν (1).

Ἡ πόλις τοῦ Ἄργους μετὰ διαφόρους περιπετείας τῆς τύχης, προϊόντος τοῦ καιροῦ, ἐξέπεσεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐπὶ Ἰουλιανοῦ δὲν ἐδύνατο πλέον νὰ συντηρῇ τὰ δημόσια αὐτῆς καταστήματα, οὐδὲ νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὰς τῶν Νεμέων δαπάνας (2). Ἐκτοτε δὲ βαθμηδὸν αἰεὶ καταπίπτουσα, ἦν οὐχὶ πλέον πόλις ἀλλὰ σκελετὸς μόνον πόλεως, ὁπότε ὑπετάγη εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἑνετῶν (3). Ἐν ἔτει δὲ 1462 ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις παραβᾶσα τὰς πρὸς τὴν Ἑνετίαν συνθήκας, ἐκυρίευσεν τὸ Ἄργος καὶ ἤνωσεν αὐτὸ μετὰ τῆς σατραπείας τὴν Κορίνθου· ὥς δὲ αἱ περὶ τούτου ἐμφανίσαι τῆς Ἑνετίας εἰς οὐδὲν ἐλογίσθησαν, ἐκπρύχθη πόλεμος, καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος Βερτόλδος δὲ ἔσται στρατεύσας περὶ τὴν πόλιν μετὰ στρατιᾶς 15,000, εἶλεν αὐτὴν αὐτοβοίᾳ τῇ 2 Δεκεμβρίου 1463 (4) καὶ μετ' ὀλίγον καὶ τὴν ἀκρόπολιν ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Βερτόλδος ἐφρονεύθη τῇ 4 Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Κορίνθου, στρατιὰ Ὀθωμανικὴ 80,000 ὑπὸ τὸν Δαοῦδ πασᾶν ἐπιδραμοῦσα, ἐφυγάδευσε τοὺς Ἑνετοὺς καὶ εἶλε τὸ Ἄργος καὶ ἠχμαλώτισεν 60 Κρήτας, οὓς καὶ ἐθανάτωσεν (5). ἀλλὰ τῷ 1685 οἱ Ἑνετοὶ εἶλον ἐκ νέου τὸ Ἄργος, ὃ μετὰ καιρὸν ὑπέπεσε καὶ αὖθις τῇ Ὀθωμανικῇ ἐξουσίᾳ καὶ διέμεινεν ὑπ' αὐτὴν διοικούμενον ὑπὸ τοῦ σατράπου τῆς Ναυπλίας, ἄχρι τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας (6).

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 377. (2) Ἰουλιαν. ἱστ. 15. (3) Ἰδε Ναυπλία πολ. (4) Σανσουίνος ἱστ. Τουρκ. (5) Κορονέλλης, Μερ. 2. Ἄργος. (6) Ἰδε Ναυπλία.

Ἐν ἀποστάσει πέντε λεπτῶν ἀπὸ τοῦ Ἄργους κατ' ἀνατολὰς ῥεῖι ὁ ποταμὸς Ἰναχος.

* Ἄργος· ἀπέχει περίπου μίαν ὥραν τῆς θαλάσσης· κεῖται εἰς πεδιάδα εὐφορον καὶ κτηνοτρόφον δι' ἧς ῥεῖι ἡ Πλανίτσα (Ἰναχος) καὶ οἱ εἰσβάλλοντες εἰς αὐτὴν χεῖμαρροι καὶ ῥυακας· ἐκτείνεται ἡ πεδιάς αὕτη εἰς διάστημα ἐπέκεινα τῶν πέντε ὥρῶν ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦ λεγομένου Κάμπος τοῦ Δραγομάνου καὶ πλατύνεται βαθμηδὸν ἄχρι τῆς θαλάσσης· ἀπὸ δὲ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς κατὰ τὸ πλατύτερον μέρος ἔχει ἑκτασιν δύο ἡμισυ ὥρῶν ἀπὸ τοῦ Παλαιοκάστρου (ἑρειπίων τῆς Τίρυνθος) μέχρι τῶν Μύλων (Δέρνης)· ἡ πεδιάς τοῦ Ἄργους περιέχει ὅσον δέκα ὥρῶν γεωργήσιμον γῆν ἧς πολὺ μέρος ἀρδεύεται· προάγει δὲ καπνὸν, ὀρύζιον, ἀραβόσιτον, σῖτον καὶ βαμβάκιον. Ἡ πόλις εἶναι ἀτείχιστος, εὐρύχωρος ὅπως οὖν, ἀλλὰ κατερειπωμένη ἐκ τῶν περιστάσεων τοῦ πολέμου τῆς Ἑλληνικῆς ἀναγεννήσεως καθ' ἣν τρεῖς ἐκάη καὶ τέλος ἀπετεφρώθη διόλου· κτιζονται δὲ καθ' ἐκάστην νέαι οἰκοδομαὶ· ὥστε τὸ Ἄργος ἀναγεννᾶται ἤδη ἀπὸ τῆς τέφρας αὐτοῦ καὶ ἤδη ἔχει ἀγορὰν καὶ πολλὰ ἐργαστήρια καὶ καφενεῖα καὶ ξενοδοχεῖα καὶ ἐκκλησίας ὧν ἡ μεγίστη εἶναι ἡ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν κτισθεῖσα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. — Οἱ κάτοικοι εἰσὶν ἀθροίσματα Ἀλβανικὰ, ἄνθρωποι ἐργοδιῶκται, ἀγωγεῖς οἱ πλείους καὶ γεωργοί. — Οἱ Ἀργεῖοι ἐμίσθοντο αἰεὶ ἐπὶ μὲν τῆς Ἑνετικῆς κυβερνήσεως ὡς στρατιῶται, μετὰ ταῦτα δὲ ὡς γεωργοὶ πανταχοῦ τῆς Πελοποννήσου καὶ μέχρι τῆς Ἰωνικῆς Ἑπτανήσου, ζῶντες συνηνωμένοι, ἀντιβοηθούμενοι ἀμοιβαίως κατὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῶν καὶ φέροντες κατ' ἔτος ἕκαστος εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ τὰ ἐκ τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ ὠφελείας. — Τὸ Ἄργος ἔχει ἀέρα ἐλεύ-

θερόν καὶ ὑγιεινόν· τὸ δὲ πότιμόν ὕδωρ εἶναι φριάτειον· πηγὴν οὐδεμίαν ἔχει καὶ τὰ περίξ εἰσὶ διόλου ἄνυδρα, μάλιστα κατὰ τὸ θέρος ὅτε πάντες οἱ ποταμοὶ καὶ πάντα τὰ ὕδατα ξηραίνονται· κῆποι ὑπάρχουσιν ἄρκετοί· καὶ ἐντὸς καὶ περίξ τῆς πόλεως προάγοντες λεμόνια, σῦκα καὶ ἄλλας ὀπώρας, καὶ πλῆθος παντοίων λαχάνων· καὶ ἀμπελῶνες δὲ πολλοὶ ἐκτείνονται κατὰ τὸ νότιον τῆς πόλεως πρὸς τοὺς Μύλους. — Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐγυμνάζετο πρό τινων ἑτῶν τὸ ἵππικόν στρατεύμα· ὅθεν ἐκτίσθη εὐρύχωρον κατάστημα πρὸς κατοικίαν ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν, μετὰ τῶν ἀναγκαίων ἐπποστασίων κτλ. — Μέχρι τινὸς ἐσώζοντο ἐν Ἄργει λείψανα τινὰ ἀρχαιοτήτων καὶ ἔκειντο ἐπὶ τῶν ἀγυιῶν τῆς πόλεως κίονες ἐκ μαρμάρου καὶ λίθου συηνίτου, ἀλλὰ πάντα ἐξέλειπον· μόνον ἐξώθεν τῆς πόλεως οἰκίας τινὸς ἰδιωτικῆς σώζεται ἐγκεκτισμένον ἐντὸς τοῦ τοίχου μάρμαρον ἀκέραιον εἰκονίζον ἐν ἀναγλύφῳ γυναῖκα καὶ παῖδα φέροντα στάχυας, ἔτι δὲ καὶ ἐντὸς λάκκου μάρμαρα πολλὰ ἀτάκτως συνεσωρευμένα καὶ ἐφ' ἑνὸς αὐτῶν διακρίνονται αἱ λέξεις ΕΥΝΟΜΙΑΣ ΕΝΕΚΑ. — Μετὰ 15 λεπτὰ ἀπὸ τῆς πόλεως ὑψοῦται ὄρος κωνοειδὲς κατάγυμνον καὶ πετρῶδες καὶ κατὰ τὰ πλευρὰ αὐτοῦ τὰ πρὸς τὴν πόλιν σώζονται ὕδραγωγεῖα παλαιά· ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς ὑψομένης 900 ποδ. ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ἢ κατὰ τὰς νεωτάτας τῶν γάλλων πινακογράφων καταμετρήσεις 280 γαλλόμετρα, τεῖχη τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως τανῦν παρημελημένης, καὶ μονὴ τῶν κατηχουμένων εἰς μνήμην τῆς Παναγίας τοῦ Ἄργους λεγομένης, κατὰ τὴν αὐτὴν θέσιν, ὡς εἰκάζεται, καθ' ἣν ἔκειτο ὁ ναὸς τῆς Ἀκραίας Ἡρας, ἃν καὶ οὐδὲ ἵχνος ἐρείπίων τινὸς ἀρχαιοτήτος φαίνεται. Ὀλίγα μέρη τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως

σώζονται εἰσέτι Κυκλωπικὰ ἐκ λίθων ὑπερόγκων· ἐκ δὲ τοῦ λοιποῦ τὸ μὲν εἶναι Ῥωμαϊκῆς τὸ δὲ Ἑνετικῆς κατασκευῆς· εἶναι δὲ εὐρύχωρος ἡ ἀκρόπολις αὕτη καὶ χωρητικὴ πολυαριθμοῦ φρουρᾶς· ὥς δὲ ἔμεινεν ἔρημος ἐπὶ πολλὰ ἔτη, τὰ ὕδατα τῶν ἐν αὐτῇ δεξαμενῶν διαφθαρέντα κατήντησαν ἄχρηστα. Ὅθεν καὶ Δημήτριος ὁ Ὑψηλάντης ὃς τῷ 1822 συνεκεντρώθη γενναίως ἐν ταύτῃ τῇ θέσει, ἵνα ἐμποδίτῃ τὴν ὑπὸ τὸν Δράμαλιν Μαχμοῦδ πασᾶν προόδεισιν τῆς ὀθωμανικῆς στρατιᾶς, στερούμενος ζωοτροφιῶν καὶ ὑδάτων ἠναγκάσθη νὰ ἐκλίπῃ αὐτὴν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις. — Ἡ ἀποστάσει ἐπτὰ λεπτῶν ἀπὸ τῆς πόλεως τριῶς ἀπὸ δυτικὸν σώζεται ἀρχαῖον ἀμφιθέατρον ἀποκατασκευασθέν ἐνθ' ἡμετέροις χρόνοις καὶ ἐθνικὴ συνέλευσις κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ 1829 κατὰ τὴν ἀρχὰς τοῦ Ἰουλίου. Δίσειρσιν ἔχει τὸ πλῆθος αὐτοῦ τὰς διὰ διαζωμάτων εἰς τρία διαιρούμεναι· τὸ πρῶτον 15, τὸ δεύτερον 16 καὶ τὸ τρίτον 17 ποδῶν· ἀπὸ τῶν ποδῶν αὐτῶν σύγκειται τὸ ὅλον ἐξ 6, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ποδῶν διαστήματος δι' ἑκάστην στήλην καὶ 13,000 θεατῶν καθ' ὅσον διαστήματα ἔχει ἡ στήλη· ὡς ἐκ τῆς στάσεως τοῦ ἀμφιθεάτρου τούτου φαίνεται ὅτι τὸ πλῆθος αὐτοῦ ἦν 450 ποδῶν, ἡ δὲ τῆς ὀρχήστρας 20 ποδῶν. — Ἡ σιρὰ κατὰ τὸ πλεῖστον ἔμειναν ἀβλαβεῖς καὶ καλῶς οὐκ αὐτοὶ μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ἐφ' οὗ εἰσὶ κατεσκευασμένοι, καὶ ἀπὸ τῆς κορυφῆς ταύτης ἐκτείνεται ἡ θέα ἐπὶ πλατύτατον καὶ θαυμαστὸν ὁρίζοντα· τὸ ἀμφιθέατρον τοῦτο εἶναι τὸ ἀρχαιότατον ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ κάλλιστον τῆς Ἑλλάδος· περίξ αὐτοῦ μέγα μέρος καλύπτεται ὑπὸ ἐρειπίων πλινθίνης οἰκοδομῆς καὶ μεταξὺ αὐτῶν εἰσὶν ὑπόγειοι δίοδοι καὶ ἔδαφος ψηφιδω-

(1) Δήλ. Τ. 2. κ. 20. σ. 397.

θερὸν καὶ ὑγιεινόν· τὸ δὲ πότιμόν ὕδωρ εἶναι φρεάτειον πηγὴν οὐδεμίαν ἔχει καὶ τὰ περίξ εἰσὶ διόλου ἄνυδρα, μάλιστα κατὰ τὸ θέρος ὅτε πάντες οἱ ποταμοὶ καὶ πάντα τὰ ὕδατα ξηραίνονται· κῆποι ὑπάρχουσιν ἄρκετοὶ καὶ ἐντὸς καὶ περίξ τῆς πόλεως προάγοντες λεμόνια, σῦκα καὶ ἄλλας ὀπώρας, καὶ πλῆθος παντοίων λαχάνων· καὶ ἀμπελῶνες δὲ πολλοὶ ἐκτείνονται κατὰ τὸ νότιον τῆς πόλεως πρὸς τοὺς Μύλους. — Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐγυμνάζετο πρό τινων ἐτῶν τὸ ἵππικόν στρατεύμα· ὅθεν ἐκτίσθη εὐρύχωρον κατάστημα πρὸς κατοικίαν ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν, μετὰ τῶν ἀναγκαίων ἱπποστασίων κτλ. — Μέχρι τινὸς ἐσώζοντο ἐν Ἄργει λείψανα τινὰ ἀρχαιοτήτων καὶ ἔκειντο ἐπὶ τῶν ἀγυιῶν τῆς πόλεως κίονες ἐκ μαρμάρου καὶ λίθου συηνίτου, ἀλλὰ πάντα ἐξέλειπον· μόνον ἔξωθεν τῆς πόλεως οἰκίας τινὸς ἰδιωτικῆς σώζεται ἐγκεκτισμένον ἐντὸς τοῦ τοίχου μάρμαρον ἀκέραιον εἰκονίζον ἐν ἀναγλύφῳ γυναῖκα καὶ παῖδα φέροντα στάχους, ἔτι δὲ καὶ ἐντὸς λάγκου μάρμαρα πολλὰ ἀτάκτως συνεσωρευμένα καὶ ἐφ' ἐνὸς αὐτῶν διακρίνονται αἱ λέξεις ΕΥΝΟΜΙΑΣ ΕΝΕΚΑ. — Μετὰ 15 λεπτὰ ἀπὸ τῆς πόλεως ὑψοῦται ὄρος κωνοειδὲς κατάγυμνον καὶ πετρῶδες καὶ κατὰ τὰ πλευρὰ αὐτοῦ τὰ πρὸς τὴν πόλιν σώζονται ὕδραγωγεῖα παλαιά· ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς ὑψομένης 900 ποδ. ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ἢ κατὰ τὰς νεωτάτας τῶν γάλλων πινακογράφων καταμετρήσεις 280 γαλλόμετρα, τείχη τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως τανῦν παρημελημένης, κατ' ἐκτὸς τῶν κατηχουμένων εἰς μνήμην τῆς Παναγίας τοῦ Ἄργους λεγομένης, κατὰ τὴν αὐτὴν θέσιν, ὡς εἰκάζεται, καθ' ἣν ἔκειτο ὁ ναὸς τῆς Ἀκραιᾶς Ἡρας, ἃν καὶ οὐδὲ ἵχνος ἐρείπιων τινὸς ἀρχαιότητος φαίνεται. Ὀλίγα μέρη τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως

σώζονται εἰσέτι Κυκλωπικά ἐκ λίθων ὑπερόγκων· ἐκ δὲ τοῦ λοιποῦ τὸ μὲν εἶναι Ῥωμαϊκῆς τὸ δὲ Ἑνετικῆς κατασκευῆς· εἶναι δὲ εὐρύχωρος ἡ ἀκρόπολις αὕτη καὶ χωρητικὴ πολυαριθμοῦ φρουρᾶς· ὥς δὲ ἔμεινεν ἔρημος ἐπὶ πολλὰ ἔτη, τὰ ὕδατα τῶν ἐν αὐτῇ δεξαμενῶν διαφθαρέντα κατήντησαν ἄχρηστα. Ὅθεν καὶ Δημήτριος ὁ Ὑψηλάντης δὲ τῷ 1822 συνεκεντρώθη γενναίως ἐν ταύτῃ τῇ θέσει, ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν ὑπὸ τὸν Δράμαλιν Μαχμούδ πασᾶν προόδουσιν τῆς Ὀθωμανικῆς στρατιᾶς, στερούμενος ζωοτροφῶν καὶ ὕδατος ἠναγκάσθη νὰ ἐκλίπῃ αὐτὴν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις. — Ἐν ἀποστάσει ἑπτὰ λεπτῶν ἀπὸ τῆς πόλεως πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν σώζεται ἀρχαῖον ἀμφιθέατρον ἀξιοθέατον ἐνθα συνεκροτήθη ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις κατὰ τὸ ἔτος 1829 περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουλίου. Δί σειραὶ τῶν ἐδρῶν αὐτοῦ χωρίζονται διὰ διαζωμάτων εἰς τρία μέρη· τὸ πρῶτον περιέχει 32, τὸ δεύτερον 16 καὶ τὸ τρίτον τὸ ἀνώτατον 19 σειράς· ὥστε σύγκειται τὸ ὅλον ἐξ 67 σειρῶν αἵπερ, διδομένου 2 1/2 ποδῶν διαστήματος δι' ἕκαστον θεατὴν, ἦσαν δεκτικαὶ περίπου 13,000 θεατῶν· καθ' ὅσον δὲ εἰκάζεται ἐκ τῆς ἐνεστώσης στάσεως τοῦ ἀμφιθεάτρου τούτου, ἡ διάμετρος αὐτοῦ ἦν 450 ποδῶν, ἡ δὲ τῆς ὀρχήστρας 200 (1)· αἱ σειραὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἔμειναν ἀβλαβεῖς καὶ καθήκουσι μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ἐφ' οὗ εἰσὶ κατασκευασμέναι, καὶ ἀπὸ τῆς κορυφῆς ταύτης ἐκτείνεται ἡ ἑξ ἐπὶ πλατύτατον καὶ θαυμαστὸν ὀρίζοντα· τὸ ἀμφιθέατρον τοῦτο εἶναι τὸ ἀρχαιότατον ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ κάλλιστον τῆς Ἑλλάδος· περίξ αὐτοῦ μέγα μέρος καλύπτεται ὑπὸ ἔρειπίων πλινθίνης οἰκοδομῆς καὶ μεταξὺ αὐτῶν εἰσὶν ὑπόγειοι δίοδοι καὶ ἕδαφος ψηφιδω-

---

(1) Δήμ. Τ. 2. κ. 20. σ. 397.

τόν· ὁ Βελῆ πασᾶς, ὅτε ἦν διοικητὴς τῆς Πελοποννήσου, ἀνασκάψας κατὰ τοῦτον τὸν τόπον, εὔρε πολλά ἀγάλματα· πολὺ δὲ μέρος μένει εἰσέτι ἄσκαπτον καὶ ἐν αὐτῷ εὐρίσκονται πιθανῶς ἀρχαιότητες· κατὰ τὴν αὐτὴν γραμμὴν σώζονται καὶ λείψανα ναοῦ ὀκταγώνου· πρὸς τὸ νότιον τοῦ ἀμφιθεάτρου ὑπάρχει ἕτερον ἐλάττονος μεγέθους ἔχον 21 σειρὰς ἐδρῶν, ἀλλ' ἐν κακίστῃ καταστάσει· πρὸς δὲ τὸ βόρειον ἐπὶ ὕψους κτίριον Ῥωμαϊκὸν δὲ ὁ Κλάρκ ἐξέλαβεν ὡς οἰωνοσκοποῖον· κατὰ δὲ τὸν Τράντ τὸ κτίριον τοῦτο ἦν ἴσως ναὸς τοῦ Κηφισσοῦ· διέρχεται δὲ ὑπ' αὐτὸ ὑδραγωγεῖον ὑπόγειον· τὸ μέγεθος τοῦ κτιρίου τούτου εἶναι 15 βημ. τὸ μῆκος καὶ 15 τὸ πλάτος· κάτωθεν τούτου ὑπάρχει τεῖχος Κυκλωπικὸν 50 βημ. τὸ μῆκος καὶ 12 τὸ ὕψος ἔχον δύο ἐπιγραφὰς καὶ ἀρχαιότατα ἀνάγλυφα· φαίνεται ὅτι τὸ Ῥωμαϊκὸν τοῦτο οἰκοδόμημα ἐκτίσθη ἐπὶ ἀρχαίου τινὸς ναοῦ, ὡς καὶ ὁ Λήκιος συμπεραίνει (1). — Κατὰ τὴν εἰσοδὸν τῆς πόλεως πρὸς ἀνατολὰς εἰσὶν ἐρείπια ναοῦ καὶ καλλίστου Ἑλληνικοῦ τείχους καὶ στηλῶν ἐξ ὧν κατεσκεύασαν τὴν νέαν ἐκκλησίαν τοῦ Ἄργους. — Πέριξ τῆς πόλεως εἰσὶ λατομεῖα μέλανος συηνίτου λίθου. — Τὸ Ἄργος κεῖται πρὸς τὸ δυτ-βόρειον τῆς Ναυπλίας, τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῆς Τριπόλεως (Τριπολιτσᾶς), καὶ τὸ δυτ-νότιον τῆς Κορίνθου· ἀπέχει δὲ τῆς Ναυπλίας δύο ὥρας. Ἡ ὁδὸς εἶναι ὅλως ἐπίπεδος καὶ ἀμαξιτὴ, καὶ διέρχεται διὰ τοῦ Ἰνάχου καὶ ἀπ' ἐμπροσθεν τῶν ἐρειπίων τῆς Τίρυνθος καὶ τοῦ ἀγρονομικοῦ καταστήματος· ὑπάρχει δὲ καὶ ἄλλη ὁδὸς παραθαλάσσιος ὀλίγον τι συντομωτέρα, καὶ ἄλλη μεταξὺ τῶν δύο μακροτέρα. Τὸ Ἄργος εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Ἀργολίδος

---

(1) Λήκ. Τ. 2, κ. 20, σ. 399.

καὶ τοῦ δήμου Ἄργους, καὶ περιέχει ἐπέκεινα τῶν 10,000 κατοίκων· ἔχει δὲ καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν ὑπὸ δύο διδασκάλους Β'. καὶ Γ'. τάξεως, καὶ δύο σχολεῖα δημοτικὰ Δ. τάξεως, καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ συμβολαιογραφεῖον. Περὶ τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς κατὰ τὰ λοιπὰ ἐνιστώσης στάσεως τοῦ Ἄργους ἴδε ἀνωτέρω εἰς Ἐπαρχίαν Ἄργους.

ΜΥΚΗΝΑΙ, πόλις ἀρχαιοτάτη κατὰ τὸ δυτ-βόρειον τῆς Ναυπλίας καὶ τῆς Τίρυνθος καὶ τὸ ἀνατ. βόρειον τοῦ Ἄργους οὐ ἀπέιχε 50 στάδια (1)· ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Περσέως, ὅτε οὗτος ἀντήλλαξε τὴν ἐπικράτειαν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐξάδελφον αὐτοῦ Μεγαπένθη (2)· ὠνόμασε δὲ αὐτὴν ὁ Περσεὺς Μυκήνας, διότι ἐξέπεσεν ἐνταῦθα ὁ μύκης (τὸ ἄκρον τῆς θήκης) τοῦ ξίφους αὐτοῦ, καὶ ἐξέλαβε τοῦτο σημεῖον πρὸς οἰκισμὸν πόλεως· κατ' ἄλλους δὲ διότι διψήσας καὶ ἐκριζώσας κατὰ τύχην μύκητα (μανιτάρη), ἐπειδὴ ἀνέρρυσεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ μέρους ἄφθονον ὕδωρ καὶ πιὼν ἐκόρεσε τὴν δίψαν αὐτοῦ καὶ ηὐφράνθη, ἐκτίσεν ἐκεῖ τὴν πόλιν καὶ ὠνόμασεν αὐτὴν Μυκήνας ἀπὸ τοῦ μύκητος· κατ' ἄλλην δὲ πάλιν γνώμην τὴν πιθανωτέραν, ἡ πόλις ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Μυκήνης τῆς μνημονευομένης ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐν Ὀδυσσεΐᾳ =

Τυρώ τ' Ἀλκμήνη τ' εὐστέφανός τε Μυκῆνη (3).

Ἦν δὲ αὕτη, κατὰ τὰ ἔπη τὰ ὀνομαζόμενα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Ἡοῖαι μεγάλαι, θυγάτηρ Ἰνάχου καὶ γυνὴ Ἀρέστορος· καὶ κατ' ἄλλους ἀπὸ Μυκηνέως τοῦ Σπάρτωνος τοῦ Φορωνέως (4)· κατὰ τινὰ δὲ παλαιὸν σχολιαστὴν τοῦ Σοφοκλέους (5), καὶ κατὰ τὸν ποιητὴν Κτησίαν τὸν Ἐφέσιον (6), τὸ πρῶτον ὄνομα τῆς πόλεως ταύτης ἦν Ἄργος καὶ μετὰ

(1) Στράβ. β. 8. σ. 368. (2) Ἰδε Ἀργολίς. (3) Ὁμ. Ὀδ. Β. ε. 120.

(4) Πaus. Κορ. κ. 16. (5) Παρὰ Χελστέιν. Σημ. εἰς Στέφαν. σ. 313.

(6) Παρὰ Ψευδο-Πλουτάρχ. περὶ Ποταμ. σ. 35. 36.

καιρὸν μετωνομάσθη Μυκῆναι· εἴτε δὲ διὰ τοῦτον τὸν λόγον, εἴτε διὰ τὴν ἐγγύτητα, ὡς λέγει ὁ Στράβων, οἱ τραγικοὶ ὠνόμαζον συνωνύμως ὡς μίαν τὰς δύο πόλεις· ὁ Εὐρυπίδης μάλιστα ἐν τῷ αὐτῷ δράματι ὀνομάζει τὴν αὐτὴν πόλιν ποτὲ μὲν Μυκῆνας, ποτὲ δὲ Ἄργος, ὡς ἐν Ἰφιγενείᾳ καὶ ἐν Ὀρέσῃ (1). Καλεῖ δὲ ἐνίοτε καὶ πᾶσαν τὴν Ἀργολίδα Μυκῆνας (2)· ὅπως δὲ καὶ ἂν ᾗ, βέβαιον εἶναι ὅτι αἱ Μυκῆναι ἦσαν μία τῶν περιφανεστάτων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, εἶχε λαμπρὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς, καὶ τὰ τεῖχη αὐτῆς ἦσαν καὶ αὐτὰ ἔργα κυκλώπων, ὡς καὶ τὰ τῆς Τίρυνθος· κύξῃθη δὲ καὶ ἐμεγαλύνθη ὑπὲρ τὸ Ἄργος, καὶ κατέστη καὶ αὐτὴ καθέδρα λαμπρὰ βασιλείας (3), μάλιστα ἐπὶ Ἀγαμέμνονος οὗ τὸ κράτος ἐξτείνεται ἐπὶ πολὺ, ὡς ἐκ τοῦ Ὀμήρου ἐν τῷ καταλόγῳ φαίνεται =

Οἱ δὲ Μυκῆνας εἶχον, εὐκτίμενον πτολίεθρον,
 Ἀφνειὸν τε Κόρινθον, εὐκτιμένας τε Κλεωναίς,
 Ὀρνειάς τ' ἐνέμοντα, Δραιθυρέην τ' ἐρατεινὴν,
 καὶ Σικυῶν', ὅθ' ἄρ' Ἄδρακτος πρῶτ' ἐμβασίλευεν,
 Οἱ δ' Ὑπερείην τε καὶ αἰκρινὴν Γονόεσσαν,
 Πελλήνην τ' εἶχον, ἥδ' Αἴγιον ἀμφενέμοντο,

Αἰγιαλὸν τ' ἀνὰ πάντα, καὶ ἄμφ' Ἑλίκην εὐρεΐαν (4).
 Ἐκ δὲ κατὰ τὴν ἐπιστρατεῖαν τῶν Περσῶν οἱ μὲν Ἀργεῖοι πύχναζον, οἱ δὲ Μυκηναῖοι ἐπεμψαν εἰς Θερμοπύλας 80 ἄνδρας, οἳ συμπολεμήσαντες τοῖς Λακεδαιμονίοις μετέσχον τῆς δοξῆς αὐτῶν. φθονήσαντες οἱ Ἀργεῖοι, ἐπῆλθον μετὰ Κλειωναίων καὶ Τεγεατῶν κατὰ Μυκηναίων, καὶ εἶλον καὶ κατέσκαψαν αὐτὰς κατὰ κράτος, ὀλίγον μετὰ τὴν ναυμα-

(1) Στράβ. β. β. σ. 377. (2) Εὐρυπ. Ἰφιγ. σ. 1131. (3) Ἰδι. Ἀργολίς. (4) Ὀμ. Ἰλ. β. σ. 369. κζ.

χίαν τῆς Σαλαμῖνος καὶ διενείμαντο τὴν χώραν (1), καὶ τὸ μὲν τεῖχος τῶν Μυκηνῶν ὃν ὑποδομημένον ὑπὸ τῶν Κυκλώπων καλουμένων, ὡς τὸ τῆς Τίρυνθος, δὲν ἐδύναιον ἀ κυριευθῆ ὑπὸ τῶν Ἀργείων διὰ τὸ ἰσχυρὸν, κατ' ἀνάγκην ὁμῶς ἐξέλιπον οἱ Μυκηναῖοι τὴν πόλιν δι' ἑλλειψιν ζωοτροφιῶν, καὶ οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν ἀπεχώρησαν εἰς Κλεωνάς, οἱ δὲ κατέφυγον εἰς Μακεδονίαν, πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἐκεῖνον ὃν ὁ Μαρδόνιος ἀπέστειλεν ὥς πρέσβυν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὁ δὲ ἄλλος δῆμος εἰς τὴν Κερύνειαν τῆς Ἀχαΐας ἢ καὶ πολυπληθεστέρα καὶ ἐπιφανεστέρα κατέστη ἐκ τῆς συνοικήσεως τῶν Μυκηναίων (2). — Οἱ Μυκηναῖοι κατέστησαν προηγουμένως ἀποικίαν καὶ εἰς τὴν Ἀφρικὴν· εἴκοσι ἐξ αὐτῶν εἰσχωρήσαντες ἐκεῖσε μετὰ τοῦ Ἡρακλέους, ἐκτίσαν πόλιν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Σάβου καὶ ὠνόμασαν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν Εἰκόσειαν (3). — Ἐπὶ Στράβωνος οὐδὲ ἵχνος τῶν Μυκηνῶν ἐσώζετο (4)· καὶ ὁ Πausανίας θς εὔρε λείψανα μόνον τινὰ, ἀναφέρων ὅσα ἐσώζοντο ἐπ' αὐτοῦ καὶ ὅσα εἶδε, λέγει ὅτι ὑπῆρχον ἔτι καὶ ἄλλα μέρη τοῦ τείχους καὶ ἡ πύλη καὶ λέοντες ἐπ' αὐτῆς, καὶ κρήνη καλουμένη Περσεΐα, καὶ ὑπόγαια οἰκοδομήματα τοῦ Ἀτρέως καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐν οἷς ἐφύλαττον τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, καὶ τάφος Ἀτρέως καὶ τῶν ὅσοι ἐπιστρέψαντες ἐξ Ἰλίου μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἰφονεύθησαν εἰς δεῖπνον ὑπὸ τοῦ Αἰγίσθου· καὶ μνημα τῆς Κασσάνδρας περὶ ἧς ὁμῶς οἱ Ἀμυκλαῖοι ἠμφισβήτουν λέγοντες ὅτι ἦν τεθαμμένη παρ' αὐτοῖς· καὶ ὁ αὐτὸς τάφος δύο διδύμων υἱῶν τῆς Κασσάνδρας Τελεδάμου καὶ Πέ-

(1) Στράβ. β 8, σ. κ. 377. — Πaus. Κορ. κ. 16. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 25.

(3) Σολῖνος, κ. 25, σ. 48, ἔκδοσ. Σαλμασ. (4) Στράβ. β. 8, σ. 272.

λοπος σφαγέντων νηπίων ὑπὸ τοῦ Αἰγίσθου, καὶ μνημα τοῦ Ἀγαμέμνονος, καὶ ἕτερον τοῦ ἡνιόχου αὐτοῦ Εὐρυμέδοντος, καὶ ἕτερον τῆς Ἡλέκτρας ἣν συνώκισεν ὁ Ὀρέστης τῷ Πυλάδῃ, καὶ ἐξ ἧς, κατὰ τὸν Ἑλλάνικον, ἔσχεν ὁ Πυλάδης δύο υἱοὺς Μέδοντα καὶ Στρόφιον· οἱ δὲ τάφοι τῆς Κλυταιμνήστρας καὶ τοῦ Αἰγίσθου ἦσαν ὀλίγον ἀπωτέρω τοῦ τείχους, διότι δὲν ἠξιώθησαν νὰ ταφῶσιν ἐντὸς αὐτοῦ ἐνθα ἔκειτο ὁ Ἀγαμέμνων καὶ οἱ μετ' ἐκείνου φονευθέντες (1). — Τὸ κατὰ μεσημβρίαν τῶν Μυκηνῶν ὄρος ὠνομάζετο Εὐβοία, καὶ ἐπὶ τοῦ χθαμαλωτέρου μέρους αὐτοῦ ἦν τὸ Ἡραῖον, ναὸς Ἡρας περίφημος ἀπέχων κατὰ μὲν τὸν Στράβωνα δέκα, (2), κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν δέκα πέντε σταδίους ἀπὸ τῆς πόλεως, κατὰ τὴν πρὸς τὸ Ἄργος ὁδόν· τὸ δὲ καταντικρὺ τοῦ Ἡραίου ὄρος ἐλέγετο Ἀκραία, καὶ ὁ μεταξὺ ῥέων ποταμὸς Ἀστερίων· ἡ δὲ προκειμένη πεδιάς Πρόσυμνα (3). — Παρὰ τὴν ἐκ Μυκηνῶν εἰς Ἄργος ὁδὸν κατ' ἀριστερὰν ἦν ἡρώον τοῦ Περσέως· ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω τοῦ ἡρώου τούτου κατὰ δεξιὰν ἦν τάφος τοῦ Θυέστου καὶ ἐπ' αὐτοῦ κριὸς ἐκ μαρμάρου, ὅθεν καὶ κριοὺς ὠνόμαζον τοῦ Θυέστου τὸν τάφον· ὀλίγον δὲ πρὸς τὰ πρόσω κατ' ἀριστερὰν ἦν τόπος Μυσία καὶ ναὸς Δῆμητρος Μυσίας ἐπικληθείσης οὕτως ἀπὸ ἀνδρός τινος καλουμένου Μυσίου ὅς, ὥς ἔλεγον οἱ Ἀργεῖοι, ἐγένετο καὶ οὗτος ξένος τῆς Δῆμητρος· ὁ ναὸς οὗτος δὲν εἶχε πλέον ὄροφον ἐπὶ Πausανίου· ἦν δὲ ἐντὸς αὐτοῦ ἄλλος ναὸς ἐκ πλίνθου ὀπτῆς περιέχων ξόανα Πλούτωνος, Δῆμητρος καὶ Περσεφόνης· πρῶτον δὲ ὁ Ἰναχος, καὶ μετὰ τὴν διάβασιν αὐτοῦ βωμὸς Ἡλίου καὶ μετὰ τὸν

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 16. (2) Στράβ. β. 8, σ. 368. (3) Πaus. Κορ. κ. 17.

ἰωμόν πύλη τοῦ Ἄργους Εἰλείθουια, καὶ πλησίον αὐτῆς καὶ Εἰλειθυίας ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ ἡ πύλη τὸ ὄνομα (1).

* Μυκῆναι· τὰ σωζόμενα μέχρι τῆς σήμερον ἐρείπια τῶν Μυκηνηῶν εἰσὶ τὰ ἑξῆς· τὸ τεῖχος τῆς ἀκροπόλεως ὅπερ εἶναι πανταχοῦ κυκλωπικὸν ἀκόλλητον καὶ ἐν μέρει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τακτικὸν ἔχει εἴσοδον κατὰ τὸ βορρυστικὸν μέρος τετραμμένην πρὸς ἄρκτον· ἡ πύλη ἣτις καλεῖται σήμερον Πόρτα τῶν λεόντων εἶναι κατὰ μέγα μέρος ἐγκατορωρυγμένη· τὸ ἀνώφλιον αὐτῆς εἶναι εἰς μόνος λίθος 14 ποδῶν τὸ μῆκος καὶ 3 1/2 τὸ μέγιστον πλάτος, τὸ δὲ ἐλάχιστον 2· τὸ δὲ πλάτος τῆς πύλης εἶναι 9 ποδῶν· ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου κεῖται μέγας λίθος τριγωνικὸς καὶ κατὰ τὸ βόρειον αὐτοῦ εἰσὶ γεγλυμμένοι δύο λέοντες ὀρθοὶ ἄνευ κεφαλῶν καὶ στήλη ἀνεστραμμένη ἐν μέσῳ αὐτῶν, τὸ ἀρχαιότατον ἔργον τῆς γλυφικῆς καὶ τὸ μόνον τῆς Κυκλωπείου ἐποχῆς· τὸ ὕψος τοῦ λίθου εἶναι 9, τὸ κάτω πλάτος 11, τὸ δὲ ἄνω 3 ποδῶν· πρὸς τὸ βορρ-ἀνατολικὸν ὑπάρχει ἄλλη μικρὰ πύλη· ὕδραγωγεῖον περιζώννει τὸ βόρειον τοῦ φρουρίου· πρὸς τὸ βορρ-δυτικὸν τῶν Μυκηνηῶν ἐν ἀποστάσει 15 λεπτῶν σώζονται ἐρείπια παλαιᾶς γεφύρας· πρὸς δυσμὰς αὐτῆς θεμέλια ναοῦ καὶ κυκλωπείου τείχους 39 ποδ. τὸ μῆκος καὶ 21 τὸ πλάτος· ἐντὸς δὲ τῆς ἀκροπόλεως φρίατα τειχόκτιστα, καὶ κατὰ τὸ πρὸς ἀνατολὰς τεῖχος δύο τάξεις οἰκοδομῶν Πελασγικῶν, κατὰ τὸ μέγεθος μόνον τῶν λίθων διαφέρουσai· ἡ δὲ κάτω πόλις περιέχει θαλάμους ὑπογείους κωνοειδεῖς ὠκοδομημένους ἐκ λίθων ὀγκωδῶν ἴσου μεγέθους. Οἱ θαλαμοὶ οὗτοι κοινῶς λέγονται τάφος τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἀναντιρρήτως ὁμῶς, ὅσον καὶ ἂν

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 18.

διαφωνῶσιν οἱ σοφοὶ περὶ τούτου, εἰσὶν οἱ θησαυροὶ τοῦ Ἀτρέως, διότι πρῶτον φαίνεται ἐκ τῆς κατασκευῆς ὅτι δὲν ἦσαν τάφοι· δεύτερον, ὁ Πausανίας λέγει ῥητῶς ὅτι ὁ Ἀγαμέμνων ἦν τεθαμμένος ἐντὸς τοῦ τείχους (1), ἐννοῶν βεβαίως τοῦ τῆς ἀκροπόλεως, διότι ἡ λέξις τὸ τεῖχος ἐσήμαινε κυρίως τὴν ἀκρόπολιν· αὕτη δὲ ἡ τῶν Μυκηνῶν ἀπέχει 1/4 ὥρας ἀπὸ τῶν θαλάμων· τρίτον, ἄλλα ὑπόγαια οἰκοδομήματα δὲν ὑφίστανται ἐκτὸς αὐτῶν, καὶ αὐτὰ λέγει ὁ Πausανίας ὅτι ἦσαν θησαυροὶ τοῦ Ἀτρέως καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ (2)· καὶ τέταρτον ἀναφέρων ὁ αὐτὸς περὶ τοῦ θησαυροῦ τοῦ Μινύου ἐν Ὀρχομενῷ, περιγράφει αὐτὸν ἀπαραλλάκτως κατεσκευασμένον ὡς τοῦτον (3)· τὸ κτίριον ἔχει εἴσοδον πλατεῖαν καὶ μαρμαρόστρωτον ἄγουσαν εἰς θύραν μεγαλοπρεπῇ ἣς τὸ ἀνώφλιον σύγκειται ἐκ δύο πετρῶν ὑπερόγκων· τὸ ἐσωτερικὸν συνίσταται εἰς δύο διαιρέσεις ὧν ἡ μία εἶναι κυκλοτερῆς, προβαίνουσα κωνοειδῶς πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἔχει 37 σειρὰς πετρῶν μέχρι τοῦ ἐδάφους ὅπερ εἶναι χῶμα κόκκινον συμπεπηγμένον· πρὸ τῆς θύρας ἦσαν τὸ πάλαι ἥλοι καὶ πλάκες χάλκιναι ὧν φαίνονται ἔχνη· μέρος ἐπιστηλίου εὐρέθη ἐνταῦθα ἐπιτηδειότατα ἐξεργασμένον· ἡ δὲ ἄλλη διαίρεσις εἶναι τετράγωνος καὶ μικρὰ, καὶ ἡ ἐν αὐτῇ εἴσοδος γίνεται διὰ μικρᾶς θύρας κειμένης πρὸς τὸ βόρειον τῆς μεγάλης διαιρέσεως. Ἐν ἀποστάσει 200 βημάτων ἔμπροσθεν τοῦ θησαυροῦ φαίνεται κυκλικὸν κυκλώπειον τεῖχος, περιστήριγμα ἴσως τῆς γῆς· ἀνατολικώτερον τοῦ θησαυροῦ τούτου κατὰ τὰ πέριξ εἰσὶν ἔτι τέσσαρες· τοῦ ἐνὸς φαίνεται τὸ ἄνω μέρος τοῦ κώνου ἀνοικτὸν, τῶν δὲ ἄλλων τὸ ἄνω μέρος τῆς θύρας.

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 16. (2) Πaus. Αὐτ. (3) Πaus. Βοιωτ. κ. 38.

Μετὰ 15 λεπτά ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τῶν Μυκηνῶν πρὸς τὸ νοτ-δυτικὸν κεῖται χωρίον Χαρβάτι ἐπὶ ὕψους κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Τρικόρφου ἀπέχον τοῦ Ἄργους ὡς ἔγγιστα δύο ὥρας Α. Β. καὶ μικρὸν ἀπὸ τοῦ χωρίου πανδοχεῖον· πρὸς δὲ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν ἐν διαστήματι 10 λεπτῶν φαίνονται λείψανα ἀρχαίας κυκλωπικῆς γεφύρας 8 βημάτων τὸ πλάτος καὶ 26 τὸ μῆκος· μεταξὺ Μυκηνῶν καὶ Χαρβατίου ὑπάρχει μικρὰ ἐκκλησία τοῦ Ἀγ. Γεωργίου ἐν ᾗ εὐρίσκεται πέτρα τις μεγάλη τετρυπημένη, καὶ ἐκ τούτου εἰκάζεται ὅτι ἐνταῦθα ἦν ἴσως ἡ πύλη τῆς ἔξω πόλεως. Κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τοῦ Χαρβατίου ὑπάρχει ὄρος Μάρτις καλούμενον, καὶ ἔχον ὕψος 881 μέτρων γαλλ.

ΝΑΥΠΑΪΑ, πόλις κατὰ τὸν πρὸς τὸ βορ-ἀνατολικὸν μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, κτισθεῖσα ὑπὸ Ναυπλίου τοῦ λεγομένου υἱοῦ Ποσειδῶνος καὶ Ἀμυμώνης τῆς Δαναοῦ, ὀλίγα ἔτη πρὶν τῆς πολιορκίας τῆς Τρωάδος· ἀπέειχε τοῦ Τημενίου 50 στάδια· ἐπὶ δὲ τοῦ Πausανίου ἦν ἔρημος. Ἐσώζοντο δὲ μόνον ἐρείπια τῶν τειχῶν αὐτῆς καὶ ναὸς Ποσειδῶνος καὶ λιμὴν καὶ πηγὴ ὀνομαζομένη Κάναθος ἐν ᾗ, ὡς ἐδόξαζον οἱ Ἀργεῖοι, ἡ Ἥρα λουομένη καθ' ἕκαστον ἔτος, ἀνελάμβανε τὴν παρθενίαν αὐτῆς. Οἱ Ναυπλιεῖς εἶχον ὄνον ἐκ μαρμάρου πρὸς τιμὴν ὄνου τινός, ὃς φαγὼν ποτε κλῆμα ἀμπέλου, ὡς ἔλεγον, κατέστησεν αὐτὸ καρποφώτερον, καὶ δι' αὐτοῦ ἐδίδαξε τὴν ἀξίαν τῆς τομῆς τῶν κλημάτων (1). Ἡ Ναυπλία ἦν ὁ ναύσταθμος τοῦ Ἄργους (2), οἱ δὲ παλαιοὶ Ναυπλιεῖς ἦσαν τὸ ἀρχαιότερον Αἰγύπτιοι· διαπλεύσαντες δὲ τὴν θάλασσαν μετὰ τοῦ Δαναοῦ καὶ ἐλθόντες μετ' αὐτοῦ εἰς Ἀργολίδα, μετὰ τρεῖς γενεάς συνωκίσθησαν

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 38. (2) Στράβ. β. 8, σ. 368.

ἐν Ναυπλίας ὑπὸ Ναυπλίου, τοῦ υἱοῦ τῆς Ἀμυμώνης· κατὰ δὲ τὸν Μισσηνιακὸν πόλεμον, οἱ μὲν Ἀργεῖοι, βασιλεύοντος εἰς Ἄργος τοῦ Δημοκρατίδου, ἐδίωξαν τοὺς Ναυπλιεῖς ἐπὶ Λακωνισμῷ, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἔδωκαν αὐτοῖς τὴν Μοθώνην ἔνθα καὶ κατώκησαν, παραμείναντες ἐν αὐτῇ καὶ μετὰ τὴν κάθοδον ἔτι τῶν Μισσηνίων παρ' ὧν οὐδὲν ἐγένετο εἰς αὐτοὺς νεώτερον (1). Ἡ δὲ Ναυπλία κατωκλήθη ὑπ' ἄλλων νέων καταίκων· καὶ δοκιμάσασα ἐν διαστήματι πολλῶν αἰώνων πάσας τὰς πολιτικὰς περιπετείας, ὅσας καὶ ἡ λοιπὴ Πελοπόννησος, ἐπὶ τῶν Σταυροφοριῶν ἐν ἔτει 1205 ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, συμμάχων τότε τῶν Γάλλων. Τῷ δὲ 1383, 16 Μαρτίου ἡ Ναυπλία ὡς καὶ τὸ Ἄργος ἐδόθησαν διὰ ψηφίσματος τῆς Ἑνετικῆς πολιτείας ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πέτρου Φριδερίκου Κορνάρου, καὶ μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἔμειναν κληρονομικῶς εἰς τὴν σύζυγον αὐτοῦ Μαρίαν δ' Ἐγκλὲν, καὶ κατὰ πσαραφθοράν δ' Ἐριγκάνο λεγομένην, ἥ μὴ δυναμένη νὰ διατηρήσῃ τὰς ρηθείσας πόλεις ἐναντίον πολλῶν ὀφθαλμιώντων αὐτὰς ἡγεμόνων καὶ πρὸ πάντων τοῦ ἀχορέστου Σουλτάν Βαγιαζίτου, ἐπώλησεν αὐτὰς εἰς τὴν πολιτείαν τῆς Ἑνετίας τῷ 1388, 12 Δεκεμβρίου, ἐπὶ τιμῇ 2,000 φλωρίων, καὶ ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ λαμβάνῃ αὐτὴ προσέτι διὰ βίου παρὰ τοῦ Δουκὸς καὶ τῆς πολιτείας ἀνὰ 200 φλωρία κατ' ἔτος (2). Τῷ δὲ 1460 ὁ Σουλτάνος Μεχμέτης ὁ Β'. ἀπέστειλε κατὰ τῆς Ναυπλίας τὸν Μεχμέτ πασᾶν μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ, ἀλλ' ἐμαιοῦντο οἱ σκοποὶ αὐτοῦ, ὡς καὶ τῷ 1537 ὁ Σουλτάνος Σουλεϊμάνης ὁ Β'. ἐπιχειρήσας ἐκστρατεῖαν κατ' αὐτῆς, ἀπέτυχεν μὲν τότε, ἀλλὰ μετὰ δύο ἔτη τῷ 1539 ἐκστρα-

---

(1) Πaus. Μισσ. κ. 35. — Ἰδε Μισσηνία. (2) Βερδιτσότης.

τεύσας ἐκ νέου, εἶλεν αὐτήν, καὶ ἔμεινεν ἡ πόλις αὕτη ὑπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς μέχρι τοῦ 1686, ὅτε ὁ στρατηγὸς τῆς Ἑνετίας Μοροζίνης ὃς εἶλε πρότερον καὶ τὸ Νεόκαστρον, ἐκστρατεύσας καὶ κατὰ τῆς Ναυπλίας καὶ συγκροτήσας μάχην, ἐνίκησε νίκην λαμπράν κατὰ τοῦ κατέχοντος αὐτήν Μουσταφᾶ πασᾶ ὃς βιασθεὶς παρέδωκεν αὐτήν ἐπὶ συνθήκαις τῇ 29 Αὐγούστου. Τῷ δὲ 1715 ὑπέκυψεν αὖθις εἰς τὸν ζυγὸν τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ἔμεινεν ὑπ' αὐτοὺς μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ Ναυπλία ἐπὶ τῆς Ἑνετικῆς ἐξουσίας ἐκυβερνᾶτο κατὰ πρῶτον ὑπὸ διοικητοῦ ὃς ἐλέγετο Ποδεστά καὶ Καπιτάνιος· ἔπειτα ὑπὸ δύο ὧν ὁ μὲν ἐλέγετο Προεδιτόρος, ὁ δὲ Καπιτάνιος, καὶ τελευταῖον ὑφ' ἐνὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Βαῖλος καὶ Καπιτάνιος· ἐπὶ δὲ τῆς Τουρκοκρατίας διοικητῆς διωρίζετο σατράπης δίουρος (Ἰκὶ τουγλοῦ πασᾶς ἢ Μίρι μιράνης). — Ἡ Ναυπλία φαίνεται ὅτι κατὰ τοὺς ἀρχαίους καιροὺς δὲν ἦν τοσοῦτον ἀξία λόγου, ὅσον ἀνεδείχθη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς Βυζαντινῆς βασιλείας, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τῶν Ἑνετῶν καὶ τῶν Ὀθωμανῶν, ὅτε κατέστη πρωτεύουσα τῆς Πελοποννήσου· καὶ ἐπειδὴ τὸ ὄνομα αὐτῆς οὐδόλως ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου, σπᾶνίως δὲ φαίνεται ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἣν ἴσως ἀείποτε ἐπιθαλάσσιον μόνον φρούριον καὶ ναύσταθμος τοῦ Ἄργους, ὡς ἦν ἐπὶ Στράβωνος (1). Περὶ τὴν Ναυπλίαν ἦσαν σπήλαια τινὰ θεωρούμενα ὡς ἔργα τῶν αὐτῶν Κυκλώπων τῶν κατασκευασάντων τὰ τεῖχη τῆς Τίρυνθος (2).

* **Ναυπλία**, κοιν. Ναύπλιον· ἡ πόλις αὕτη κεῖται ἐπὶ τῆς βορ.-ἀνατολικῆς πλευρᾶς βράχου χερσονησίζοντος, ὃς προβαίνων εἰς τὴν θάλασσαν πρὸς δυσμὰς, ἀποτελεῖ τὸν

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 368. (2) Αὐτ.

λιμένα κείμενον κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῆς πόλεως· ὁ λιμὴν οὗτος εἶναι εὐρύχωρος καὶ ἀσφαλῆς φυλαττόμενος ἀφ' ἐνὸς μέρους ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν ἀκροπόλεως Παλαμηδίου καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τῶν κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν κανονοστασίων τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως, ὅπερ διατηρεῖ εἰσέτι τὸ Ὀθωμανικὸν ὄνομα τοῦ Ἰτς καλὲ (ἐσωτερικὸν φρούριον), καὶ ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν στρατῶν ἀξιόλογος, ἔτι δὲ καὶ ὑπὸ μικροῦ ὀχυρώματος ὠκοδομημένου ἐπὶ σκοπέλου 300 περίπου ποδῶν περιφρείας καὶ ἔχοντος τρία χωριστὰ ὀχυρώματα κατὰ τὸ κέντρον τοῦ λιμένος αὐτοῦ· ἐφύλαξε δὲ καὶ αὐτὸ μέχρι τοῦδε τὴν Ὀθωμανικὴν ὀνομασίαν Μπούρτζι, καὶ ἐξ αὐτοῦ στενοῦται τοσοῦτον ἡ εἴσοδος τοῦ λιμένος, ὥστε πᾶν εἰσερχόμενον καὶ ἐξερχόμενον πλοῖον ὑπόκειται εἰς τὴν ἐκ τοῦ σύνεγγυς προβολὴν τοῦ ὀχυρώματος τούτου· Ἐπὶ τῆς ὀφρύος τῆς ἐπιπέδου κορυφῆς τῆς ἀποτελούσης τὸ νοτ-δυτικὸν μέρος τοῦ χερσονησοειδοῦς βράχου σώζονται εἰσέτι μικρά τινα λείψανα Ἑλληνικῶν ὀχυρωμάτων· κατὰ δὲ τὸ πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ πέρας τὰ νεώτερα ὀχυρώματα εἰσὶ κατὰ μέρος συγκείμενα ἐξ ἀρχαίων τειχῶν, κατεσκευασμένων ὡς τὰ τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Ἄργους καὶ τῆς αὐτῆς, ὡς φαίνεται, ἀρχαιότητος. Σώζεται δὲ καὶ μέγα μέρος Ἑλληνικοῦ τείχους πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν πέρας τοῦ βράχου καὶ ἄλλο ἔλαττον σχεδὸν κατὰ τὸ μέσον· πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ὀχυρώματα τῆς Ναυπλίας εἰσὶν Ἑνετικὰ, καὶ συνίστανται εἰς τὸ τεῖχος καὶ εἰς τέσσαρα κανονοστάσια, τρία θαλάσσια καὶ ἐν ἐπὶ τοῦ βράχου ἐφ' οὗ εἶναι ὠκοδομημένη ἡ πόλις· ἐκ τῶν τριῶν πρώτων τὸ μὲν λέγεται κανονοστάσιον τῆς ξηρᾶς, τὸ δὲ τῆς θαλάσσης καὶ τὸ τρίτον τὰ Πέντε Ἀδέλφια διὰ τὰ πέντε αὐτοῦ μεγάλα καὶ κάλλιστα 60 λιτρῶν

ἑκαστον Ἐνετικὰ κανόνια· τοῦτο τὸ ἔσχατον κεῖται πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς πόλεως καὶ κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος· κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς πόλεως ὑψοῦται τὸ ὄρος Παλαμήδι οὗ ἡ βάσις βρέχεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν, ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ κεῖται ἡ ἀκρόπολις ἔχουσα ὕψος 750 ποδῶν καὶ ἀρχαιότατα κυκλωπικὰ τεῖχη καὶ νεώτερα Ἐνετικὰ ὀχυρώματα καὶ ἑπτὰ προμαχῶνας καὶ κανονοστάσιον κάλλιστον ἐπικείμενον εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὸν λιμένα καὶ ἑννέα δεξαμενάς. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς μικρᾶς χερσονήσου ἐφ' ἧς κεῖται ἡ πόλις ὑπάρχει τάφος ξηρὰ καὶ γέφυρα ἐπ' αὐτῆς λιθίνη ἔχουσα πλάτος ὡς 12 ποδῶν καὶ δι' ἧς κοινωνεῖ ἡ χερσόνησος μετὰ τῆς ἐνδον στερεᾶς· ὥστε ἡ Ναυπλία ὠχυρωμένη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ἔχουσα καλὴν φρουράν καθίσταται λίαν δυσάλωτος. Οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως 1821 ἐπεχείρησαν τὴν πολιορκίαν τῆς Ναυπλίας· ἀλλὰ διέλυσαν αὐτὴν βιασθέντες καὶ ἀπεχώρησαν ἄπρακτοι. Κατὰ δὲ τὸ 1822 τῇ 18 τοῦ Ἰουνίου παρεδόθη τὸ Μπούρτζι καὶ ἐναπετέθη φρουρὰ Κρανιδιωτῶν, τῇ δὲ 30 Νοεμβρίου, ἡμέρᾳ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου ἐκυριεύθη τὸ Παλαμήδι ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Σταΐκου ἀναιμωτὶ, καὶ ἔπειτα παρεδόθη καὶ ἡ πόλις διὰ συνθήκης. — Ἡ πόλις ἣ μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἦν ὅλως Ὀθωμανικὴ δὲν εἶναι μεγάλη, καὶ περιέχει τόγχε νῦν ἔχον οὐ πλέον τῶν 380 οἰκιῶν, ἐκτὸς τῶν χαμογαίων τῶν κοινῶς καλύβια λεγόμενων, ἅπερ δὲν σημειοῦνται δι' ἀριθμῶν καὶ συμποσοῦνται ὑπὲρ τὰ διακόσια· ἡ θέα δὲ αὐτῆς ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἶναι καταπληκτικὴ καὶ μεγαλοπρεπής, διότι εἶναι ὥκοδομημένη ἐν σχήματι ἀμφιθεάτρου ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ βράχου καὶ ἐκτείνεται μέχρι τῆς παραλίας· αἱ παλαιαὶ

οικίαι ἦσαν μὲν αἱ πλείους μεγάλαι, ἀλλ' ὥς πᾶσαι αἱ τῆς Τουρκίας ὅλως ἀνώμαλοι καὶ ἀσύμμετροι. Ὅσαι δὲ ἢ ἐπισκευάσθησαν ἢ ἐκ νέου ἐκτίσθησαν ὕστερον, εἰσὶ καλαὶ καὶ εὐρυθμοὶ καὶ ἀναπαυτικά, πέτρινα, ὅλαι καὶ δίπατοι αἱ πλεῖσται, ἔχουσαι κατὰ τὸ κατώτατον μέρος ἀποθήκας καὶ ἐργαστήρια· ἡ πόλις ἅπασα εἶναι περικεκλεισμένη ἐντὸς τοῦ τείχους, ἐξαιρουμένων μόνον δύο σειρῶν οἰκιῶν καὶ πολλῶν ἀποθηκῶν καὶ ἐργαστηρίων ἐκτεινομένων κατὰ τὸ μέρος τοῦ λιμένος ἐνθα εἰσὶ καὶ τὸ ὑγειονομεῖον καὶ τὸ δασμοτελώνειον καὶ ἡ ὀπλοθήκη· ὑπάρχει δὲ καὶ στρατῶν τοῦ πυροβολικοῦ Ἑνετικῆς κατασκευῆς καὶ τέσσαρες ἄλλοι στρατῶνες καὶ δύο νοσοκομεῖα πολιτικὸν καὶ στρατιωτικόν, καὶ γυμνάσιον καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ δύο ἀλληλοδιδακτικὰ τῶν ἀρρένων καὶ ἐν τῶν κορασίων. — ἔχει ἡ πόλις δύο μεγάλας πύλας· μίαν τῆς ξηρᾶς πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἄλλην τῆς θαλάσσης πρὸς τὸν λιμένα καὶ ἄλλην μικρὰν πύλην πρὸς τὴν θάλασσαν· αἱ δύο μεγάλαι κλείονται ἡμίσειαν ὥραν μετὰ τὸ ἐσπερινὸν κανόνιον ῥιπτόμενον τακτικῶς ἀπὸ τοῦ Παλαμηδίου μίαν ὥραν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου· ἡ δὲ μικρὰ μένει ἀνοικτὴ μέχρι τοῦ μεσονυκτίου. — Ἡ Ναυπλία ἔχει ἐπτὰ ἐκκλησίας καὶ ἐν αὐταῖς μητρόπολιν τὸν Ἅγιον Γεώργιον ἣτις ἐπὶ τῶν Ὀθωμανῶν ἦν τζαμίον, καὶ μίαν προσέτι τῶν δυτικῶν· ἔχει δὲ καὶ δικαστήρια, εἰρηνοδικεῖον καὶ πρωτοδικεῖον καὶ ἐφετεῖον. — Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς πόλεως οὐδεμίαν εἶχεν ἐπὶ τῆς τουρκοκρατείας ἀναλογίαν πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν θέαν· πᾶσαι αἱ ἀγυιαί ἦσαν στεναὶ, ἀνώμαλοι καὶ ἀκάθαρτοι, ὥς πασῶν τῶν Ὀθωμανικῶν πόλεων, μέχρι τοῦ ἔτους 1828, ὅτε κατέστη προσωρινὴ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος, ἐλθόντος τοῦ Κυβερνήτου Εὐόμητος Ι. Α. Καποδιστρίου ὃς καὶ ἐδολοφονήθη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τῇ

27 Σεπτεμβρίου 1831· καὶ τότε ἐβελτιώθη μεγάλως, καὶ αἱ ἀγυιαί ἐπλατύνθησαν καὶ ἐξωμαλίσθησαν καὶ ἐλιθοστρώθησαν, καὶ αἱ οἰκίαι ἐκτίζοντο κατ' εὐθυγραμμίαν, καὶ ἡ πόλις καθ' ἐκάστην ἐκαλλωπιζέτο μέχρις οὗτος ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς σήμερον ἐλευθέρας Ἑλλάδος Ὄθων ὁ Α'. ἀποβὰς εἰς Ναύπλιον τῇ 25 Ἰανουαρίου 1833, μετέβη μετὰ πάσης τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως εἰς Ἀθήνας τῇ 13 Δεκεμβρίου 1834, καὶ ἀπεφασίσθη ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν καθέδρα τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους· καὶ τότε ἡ Ναυπλία ὠπισθοδρομήσῃ καὶ παρημελήθη καὶ σχεδὸν ἐρημώθη, καὶ ἐκ τῶν 15,000 κατοίκων οὓς εἶχεν ἐν τῷ διαστήματι τῆς ὀλιγοχρονίου αὐτῆς ἀκμῆς μόλις ἤδη ἔχει τὸ τέταρτον· ἔχει δὲ μίαν πλατείαν τοῦ Πλατάνου πρότερον λεγομένην, διότι κατὰ τὸ μέσον αὐτῆς ἦν ποτὲ μεγαλοπρεπὴς πλάτανος, ἣδη δὲ μετωνομασθεῖσαν τοῦ Συντάγματος, καὶ κατὰ τὸ βάθος αὐτῆς κεῖται ὁ στρατὸν καὶ ἄλλην ἐλάσσονα πρὸ τῶν ποτὲ ἀνακτόρων καλουμένην τῶν τριῶν Ναυάρχων. Ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος ἰδρύθη πρὸ ὀλίγου μνημεῖον μεγαλοπρεπὲς ἐκ λευκοῦ μαρμάρου τῷ Δημητρίῳ Ὑψηλάντῃ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Γεωργίου, ἐπὶ δὲ τῆς τῶν τριῶν Ναυάρχων ἢ Ἐθνικῆς συνέλευσις ἐψήφισεν ἱδρυσιν ἀνδριάντος τοῦ Ι. Καποδιστρίου. — Ἡ πόλις αὕτη πρὶν τοῦ 1821 ἦν παρακαταθήκη τῶν προϊόντων πάσης τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐνήργει ἐμπόριον σημαντικὸν καὶ ἐπικερδέστατον εἰς μέταξαν, ἔλαιον, κηρίον, οἶνον καὶ σπόγγους· ἣδη δὲ ἅπαν τὸ ἐμπόριον συνίσταται εἰς εἰσαγωγὴν τῶν πρώτων ἀναγκαίων. — Ἐρημώθη πολλάκις ἡ Ναυπλία ἐκ τῆς πανώλους νόσου, πρὸ πάντων πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἐσχάτου αἰῶνος, ἐν ἔτει 1791, ὅτε ἐξ 8,000 κατοίκων ἔμεινε μόνον τὸ τέταρτον· καὶ ἐπιδημιαί φθοροποιαὶ καὶ θανατηφόροι κατέθλιψαν αὐτὴν

συχνάκις μέχρι τοῦ 1828 ἀποδιδόμεναι ἀδίκως εἰς τὴν δυσκρασίαν τοῦ κλίματος ὅπερ ἐκ τοῦναντίου εἶναι εὐκρατὸν καὶ γλυκύ· τὰ δὲ δεινὰ ἐκεῖνα ἦσαν ἀποτελέσματα τῆς ἀφροντισίας τῆς τότε κυβερνήσεως, τοῦ ἀμέτρου πλήθους τῶν ἐποίκων τῶν ἐπισωρευομένων ἐν αὐτῇ ἐν τῷ διαστήματι τοῦ πολέμου, τῆς ἄκρας ἀκαθαρσίας τῶν ἀγυιῶν, τῆς κακῆς ἀποφορᾶς τῶν ἐλῶν καὶ ἄλλων τοιούτων αἰτιῶν αἱ καθ' ὅσον βαθμηδὸν ἐξηλείφθησαν, ἀνεφάνη ἡ φυσικὴ εὐκρασία καὶ ὑγιεινότης τοῦ κλίματος· τὸ μόνον ἀληθὲς καὶ ἀδιόρθωτον ἐλάττωμα τῆς πόλεως ταύτης εἶναι ἡ θέσις αὐτῆς κατὰ τὰς ὑπωρείας ὅρους ἀποτόμου, τοῦ Παλαμηδίου ὃ κατὰ τὸν χειμῶνα ὑποκρύπτει ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας τὰς ἡλιακὰς ἀκτίνας, προξενεῖ ὑγρασίαν καὶ τὰς ἐπομένας αὐτῇ ἀσθενείας. — Πηγαὶ πολλαὶ εἰσὶ κατὰ πολλὰ μέρη τῆς πόλεως, καὶ τὰ ὕδατα καλῆς ποιότητος, μάλιστα τὰ πρὸς τὰ Πέντε ἀδέλφια ἔνθα καὶ ὁ ἀῆρ εἶναι ὑγιεινότερος· διοχετεύεται δὲ τὸ ὕδωρ δι' ὑδραγωγείου καλῶς κατασκευασμένου ἐκ πηγῆς ἀπεχούσης τῆς πόλεως 1/4 ὥρας. — Τὰ περὶ τῆς Ναυπλίας εἰσὶ βράχοι τραχεῖς καὶ γυμνοί· αἱ δὲ ὑπώρειαι αὐτῶν μέχρι τῆς θαλάσσης ὧν πρότερον πολὺ μέρος ἦν κατάφυτον ἐκ μεγάλων καὶ χαριέντων ἐλαιῶνων ἐκλειπόντων μέχρι τῆς ἐσχάτης ρίζης, καλλιεργοῦνται ἤδη καὶ προάγουσι βαμβάκιον καὶ ἄλλα γεννήματα καὶ λάχανα, καὶ ἄμπελοι καὶ κῆποι πολλαχοῦ ἐφυτεύθησαν, μάλιστα ἐκατέρωθεν τῆς πρὸς τὸ Ἄργος ὁδοῦ· ἐκ δὲ τῶν παλαιῶν δένδρων σώζονται μόνον ἐπτὰ λεῦκαι καὶ τινες λεμονεῖαι καὶ συκαῖ ἐν τοῖς ὀλίγοις κήποις τῆς πόλεως καὶ κατὰ τὰ περὶ ἄγροκῆπια. — Κοινὸς περίπατος εἶναι πρὸς τὸ νότιον τῆς πόλεως, κάτωθεν τοῦ Παλαμηδίου, τὸ ὀνομαζόμενον Ἀρβανιτιὰ, καὶ αἱ πρὸς τὴν Πρόνοιαν, πρὸς τὸ

ὄν Ἄριαν, πρὸς τὴν Ἀγίαν Μονὴν καὶ πρὸς τὸ Ἄργος
 ὑπάρχει δὲ καὶ ὁδὸς καλλίστη ἀμαξιτὴ μεταξὺ Ναυ-
 ιας καὶ Ἀργους. Προάστειον τῆς Ναυπλίας εἶναι ἡ Πρό-
 ἐπὶ θέσειως τερπνῆς καὶ κατοικούμενον ὑπὸ Κρητῶν
 ἄλλων μετοίκων. Τὰ πρὶν γεγυμνωμένα αὐτοῦ περί-
 α εἰσὶν ἤδη κατάφυτα καὶ μάλιστα κατὰ τὸ μέρος τὸ
 κρούμενον ὑπὸ τῶν Κρητῶν. — Κατὰ τινὰ μέρη τῶν
 ὧν τῆς πόλεως σώζεται εἰσέτι ὁ πτερωτὸς λέων τοῦ
 Μάρκου τῆς Ἑνετίας. — Ἡ Ναυπλία εἶναι πρωτεύουσα
 νομοῦ τῆς Ἀργολίδος καὶ τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ δήμου
 πλίας, καὶ ἡ ἔδρα τοῦ Νομάρχου καὶ τῶν διοικητικῶν
 ὧν ἔχει δὲ κατοίκους περίπου 3,500 καὶ γυμνάσιον, καὶ
 ἀρχὴν ἐν αὐτῇ καὶ τρεῖς διδασκάλους, Α. Β'. καὶ Γ'.
 ἰως, καὶ τρία προσέτι σχολεῖα δημοτικά, καὶ ὑγειονο-
 ῶν καὶ ἐφορείαν οἰκονομικὴν Α. τάξεως, καὶ ταμειῶν
 αὔτως Α. τάξεως, καὶ τελωνεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ
 κτοδικεῖον καὶ ἐφετεῖον καὶ συμβολαιογραφεῖον καὶ ὑπο-
 ἀναρχεῖον. — Ἐν ἀποστάσει 50 λεπτῶν ἀπὸ τῆς Ναυ-
 ιας πρὸς τὸ Ἀν-βόρειον σώζονται τὰ εἱρεῖπια τῆς Τίρυνθος.
 Ἡ Ναυπλία ἀπέχει τοῦ Ἀργους 2 ὥρ. Ν. Α. τῆς δὲ
 πόλεως 12 ὥρ. Β. Α.

ΤΙΡΥΝΣ, πόλις πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου
 ὡς ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης, ἐπὶ τῆς μεταξὺ Ἀργους καὶ
 πλίας ὁδοῦ, καὶ κατὰ δεξιάν τοῦ πυραμοειδοῦς μνημείου
 ὃ ἀνεγερθέντος μετὰ τὴν μεταξὺ Προΐτου καὶ Ἀκρισίου
 ἰχὴν καὶ κειμένου κατὰ τὴν ἐξ Ἀργους εἰς Ἐπιδαυρίαν
 ὁδόν. Ἡ Τίρυνς ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ κτίσαντος αὐτὴν
 ὡς Τίρυνθος, υἱοῦ τοῦ Ἀργου τοῦ Διῶς, ὡς ἐλέγετο (1).

(1) Πaus. Κορ. κ. 25.

ὁπότεν δὲ ὕστερον οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Ἄβαντος τοῦ Δι
καὶ δισέγγονοι τοῦ Δαναοῦ, Ἀκρίσιος καὶ Προῖτος
περὶ τῆς ἀρχῆς, ἐκβληθεὶς ὁ Προῖτος ὑπὸ τοῦ ἀ
αὐτοῦ, ἔφυγεν εἰς τοὺς Δυκίους παρ' ὧν λαβὼν δι
ἐστράτευσε καὶ αὖθις κατὰ τοῦ Ἀκρισίου· διαλλαγὲν
τέλος, διένειμον μεταξὺ αὐτῶν τὴν βασιλείαν· καὶ
Ἀκρίσιος κατέμεινεν ἐν τῷ Ἄργει, ὁ δὲ Προῖτος δι
Ἡραῖον, τὴν Μίδειαν, τὴν Τίρυνθα καὶ πάντα τὰ πε
λάσσια τῆς Ἀργείας, καὶ ἐπὶ τοῦ Πausανίου διέμενον
σημεῖα τῆς ἐν Τίρυνθι οἰκήσεως τοῦ Προῖτου (1)
πλείονα δὲ ἀσφάλειαν ἔκτισεν ὁ Προῖτος τεῖχος ἐκ
ὑπερμεγέθους ὄγκου δι' ἐπτὰ Κυκλώπων οὐς ἔφερον
κίας (2)· ὠνομάζοντο δὲ οὗτοι χειρογάστορες ἢ ἐγχι
στορες ὡς τρεφόμενοι ἐκ τῆς χειροτεχνίας αὐτῶν· ἔ
καὶ τὰ σπήλαια τὰ περὶ τὴν Ναυπλίαν καὶ τὰ ἐν
ἔργα τὰ λεγόμενα Κυκλώπεια ἦσαν καὶ αὐτὰ ἐπώνυμα
Κυκλώπων τούτων (3). Τὸ τεῖχος τοῦτο τῆς Τίρυνθ
μόνον σωζόμενον ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως ἐπὶ Π
νίου, ἦν ἔργον, ὡς εἴρηται, τῶν Κυκλώπων κατασκευασ
λίθων ἀνεξεργάστων ὧν ἕκατος εἶχε τοσοῦτο μέγεθος
οὐδὲ ὁ μικρότατος αὐτῶν ἐδύνατο νὰ κινηθῇ ὑπὸ ζ
ἡμιόνων· ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἦσαν ἐνηρμοσμένα πολλὰ
πρὸς ἀρμονίαν τῶν μεγάλων λίθων (4). Τοιαῦτα
κατεσκευασμένα ἐξ ὑπερόγκων λίθων, ἐξωθεν μὲν ἀ
γάστων, καθ' ἅπαντα δὲ τὰ λοιπὰ μέρη ἐξεργασμένῃ
συνηρμοσμένων τοσοῦτον ὥστε νὰ ἀποτελῶσιν ἀκλι
σῶμα ἄνευ συγκολλήσεως εἶχον καὶ τὸ Ἄργος καὶ αἱ

---

(1) Αὐτ. κ. 16. (2) Ἀπολλοδ. β. 2. κ. 2. — Στράβ. β. 8. σ.

(3) Στράβ. αὐτ. (4) Πaus. Κορ. κ. 25.

και κατ' ἐλάσσονα ἀναλογίαν. Ὁ Εὐρυπίδης μαρτυρεῖ, ἀναφέρων συχνάκις τὰ εἰρημένα τρία τεῖχη, τοῦ Ἄργους, τῶν Μυκηνῶν καὶ τῆς Τίρυνθος, καὶ ὀνομάζων αὐτὰ οὐ μόνον Κυκλώπεια, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ Οὐράνια τεῖχη (1). — Οἱ ἀρχαῖοι ὠνόμασαν, φαίνεται, τὰ τοιαῦτα τεῖχη Κυκλώπεια, κρίναντες ἀνικάνους τοὺς κοινοὺς τῶν ἀνθρώπων νὰ κινήσωσι καὶ νὰ συναρμόσωσι τοιούτους ὄγκους· εἰς Τίρυνθα πιθανῶς ἐγένετο ἡ πρώτη ἀπόπειρα, διότι λέγει ὁ Πλίνιος (2), ἐπόμενος τῷ Ἀριστοτέλει ὅτι οἱ Κύκλωπες ἐφευρόν τὰ τοιαῦτα τεῖχη, ἀλλ' ὁ Θεόφραστος ἀποφαίνεται ὅτι ἐφευρεταὶ αὐτῶν ἦσαν οἱ Τιρύνθιοι· φαίνεται δὲ ὅτι οὗτος ἦν ὁ συνηθὴς τρόπος τοῦ κτίζειν τῶν Πελασγῶν, διότι τοιαῦτα τεῖχη εὐρίσκονται οὐ μόνον ἐν πολλαῖς τῶν ἀρχαίων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα τῆς Ἰταλίας ἐνθα Πελασγοὶ ἢ Τυρρῆνοὶ ἐκυρίευσαν. — Ὅποτεν ὁ Περσὺς ἐφόνευσεν ἀκουσίως τὸν πάππον αὐτοῦ Ἀκρίσιον, δὲν ἠθέλησέ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἄργος, ἀλλὰ παρεχώρησέ τὴν ἐπικράτειαν αὐτοῦ τῷ υἱῷ τοῦ Προΐτου Μεγαπένθει, καὶ ἐντ' αὐτῆς ἔλαβε τὴν Τίρυνθα καὶ τὰς Μυκήνας (3). Μετὰ παρίλευσιν δὲ χρόνου συνηνώθη αὐτῆς ὁλόκληρον τὸ κράτος τοῦ Ἄργους, καὶ ἐμεγαλύνθη μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν καὶ ἡ Τίρυνς ἀπὸ τοῦδε διετέλει ὑποκειμένη τῷ Ἄργει. Θελήσαντες δὲ οἱ Ἀργεῖοι μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον νὰ ἐπαυξήσωσι τὸ Ἄργος, παρέλαβον συνοίκους τοὺς Τιρυνθίους, κατὰ τὸν Πausανίαν, καὶ ἐρήμωσαν τὴν Τίρυνθα (4)· κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα, ἐρημωθείσης τῆς πό-

(1) Εὐρυπίδ. Ἡλεκτ. σ. 1153. — Ἰφιγ. ἐν Αὐλ. σ. 151, 1477. — Τρωαδ. σ. 1078. — Ἡρακλ. Μαινομ. σ. 15. ἔτι δὲ Στάτ. Θηβ. σ. 251. — Διὰ Ἡρακλ. Μαινομ. σ. 996. (2) Πλιν. β. 7. κ. 56. (3) Ἀπολλοδ. β. 2. κ. 4. §. 4. (4) Πaus. Κορ. κ. 25.

λεως ὑπὸ τῶν Ἀργείων ὡς ἀπειθούσης, οἱ Τίρυνθοι ἦλθον καὶ ὤκησαν τὴν Ἐπίδαυρον (1). ἴσως δὲ μέρος αὐτῶν παρεγένετο εἰς Ἐπίδαυρον, ἀποσπασθὲν τοῦ ὅλου σώματος τῶν κατοίκων· τότε οἱ Ἀργεῖοι ἀφελόντες τὸ ἀρχαιότατον ἄγαλμα τῆς Ἥρας ὃ κατασκευασθὲν ἐξ ἀχράδος, ἀνέτεθη πρὸς εἰς Τίρυνθα ὑπὸ Πειράσου τοῦ Ἄργου, καὶ μετακομίσαντες εἰς τὸ Ἡραῖον, ἔθεσαν αὐτὸ πλησίον τῆς Ἥρας (2). Συνέβη δὲ καὶ τοῦτο εἰς τοὺς Τίρυνθίους ὃ πρὸ πάντων ἐπέφερεν ἴσως τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως ταύτης. Κλειμένης ὁ Ἀναξανδρίδου, βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν Ἀργείων, καὶ συγκροτήσας μάχην ἐν τῷ μεταξὺ Ἄργου καὶ Τίρυνθος διαστήματι τῷ καλουμένῳ Σήπεια, τοσοῦτον ἐρήμωσεν ἀνδρῶν τὸ Ἄργος, ὥστε οἱ δοῦλοι ἔλαβον πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν, ἄρχοντες καὶ διοικούντες, ἕως οὗ ἠνδρώθησαν οἱ παῖδες τῶν ἀποθανόντων καὶ ἀπιδίωξαν τοὺς δούλους, θέλοντες νὰ ἀναλάβωσιν αὐτοὶ καὶ αὐτῆς τὴν κυριότητα· πολεμούμενοι δὲ καὶ διωκόμενοι οἱ δοῦλοι, εἶλον τὴν Τίρυνθα, καὶ μέχρι τινὸς διῆγον εἰρηνικῶς ἀμφοτέρω τὰ μέρη· ἀλλὰ μάντις τις Κλέανδρος Φιγαλεὺς τὸ γένος ἐξ Ἀρκαδίας ἐλθὼν πρὸς τοὺς δούλους, ἐπεισεν αὐτοὺς νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν δεσποτῶν αὐτῶν καὶ ἐκ τούτου ἀνεφύη πόλεμος πρὸς ἄλληλα τὰ μέρη διαρκέσας ἐπὶ πολὺ, ἕως οὗ μολις οἱ Ἀργεῖοι ἐπεκράτησαν (3). — Ὁ Ὅμηρος μνημονεύει τῆς Τίρυνθος ἐν τῷ καταλόγῳ =

Οἱ δ' Ἄργος τ' εἶχεν, Τίρυνθά τε τειχιόεσσαν (4).

Ὁ Προῖτος μετεχειρίζετο τὴν Τίρυνθα ὡς ὀρμητήριον (5)· καὶ ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης ἦσαν οἱ θάλαμοι

---

(1) Στράβ. β. 8. σ. 372. (2) Παυσ. Καρ. κ. 17. (3) Ἡρόδοτ. β. 6. κ. 77. 22. (4) Ὅμ. Ἰλ. β. 5. 552. (5) Στράβ. β. 8, σ. 372.

ιδὼν θυγατέρων αὐτοῦ (1). Ἡ Τίρυνς εἶχεν ἀκρόπολιν καλουμένην Δυκίμναν ἀπὸ τινος Δυκιμνίου παρὰ τὴν Μίδεαν καὶ ἐπέχουσιν ὅσον 12 σταδ. τῆς Ναυπλίας (2), ὁ Στράβων ἐποφωπᾷ τίς ἦν ὁ Δυκίμνιος οὗτος, ἀλλὰ μετὰ μεγάλης πιθανότητος φαίνεται ὅτι ἦν ὁ υἱὸς τοῦ Ἡλεκτρύωνος καὶ ἀδελφὸς τῆς Ἀλκμήνης ὃν Τληπόλεμος ὁ Ἡρακλέους ἐφόνευσεν ἐκουσίως ἐν Τίρυνθι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πινδάρου (3). — Ὁ Στέφανος λέγει ὅτι ἡ Τίρυνς ἐκαλεῖτο ἀρχαιότερον Ἀλιεῖς, διότι πολλοὶ Ἑρμιονεῖς ἀλιευόμενοι ᾤκουν ἐν αὐτῇ (4). ἀλλὰ τοῦτο ἀντίκειται τῷ Στράβωνι, ὃς λέγει οὕτως =

« Ἡρήμωσαν δὲ τὰς πλείστας (πόλεις) οἱ Ἀργεῖοι ἀπει-
 » θύσας· οἱ δ' οἰκήτορες, οἱ μὲν ἐκ Τίρυνθος εἰς Ἐπίδαυρον
 » ἀφίκοντο, οἱ δ' ἐκ τῆς Ἑρμιόνης εἰς τοὺς Ἀλιεῖς καλυ-
 » μένους » (5). Ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ὅτι ἄλλη ἦν ἡ Τίρυνς
 καὶ ἄλλοι ἦσαν οἱ Ἀλιεῖς.

* Τίρυνς ὀνομάζονται καὶ σήμερον τὰ εἱρεῖπια τῆς πόλεως ταύτης, ἀπέχουσι δὲ 50 λεπτὰ τῆς Ναυπλίας· λείψανα τῶν τειχῶν συγκεῖμενα ἐκ λίθων μεγάλων μὲν, ἀλλ' οὐ τοσοῦτον ὑπερόγκων ὅσον λέγει ὁ Πausανίας σώζονται εἰσέτι. Τὸ τεῖχος τῆς πόλεως παριστᾷ σχῆμα ἐπιμήκους τετραγώνου διευθυνομένου ἀπὸ τοῦ νοτ.-ἀνατολικοῦ πρὸς τὸ βορ.-δυτικόν· ἀλλ' αἱ γωνίαι τοῦ δευτέρου πέρατος τούτου εἰσὶ κατεθραυσμέναι· κατὰ τὸ μέσον ἐκάστης τῶν δύο μακρῶν πλευρῶν φαίνεται ὅτι ὑπῆρχεν ἀνὰ εἰς πύργος. — Τὰ εἱρεῖπια ταῦτα κεῖνται ἐπὶ τοῦ χθαμαλωτέρου καὶ ἐπιπεδωτέρου τῶν διαφόρων πετρωδῶν λόφων τῶν ὑψυμένων ὡς νήσων ἐπὶ τοῦ πεδίου· τὸ μῆκος τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τῆς Τίρυνθος εἶναι

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 25. (2) Στράβ. β. 8. σ. 373. (3) Πινδ. Ὀλυμπ. 1. σ. 47. — Ἴδε καὶ Ἀπολλοδ. β. 2. (4) Στεφ. Βυζ. Τίρυνς. (5) Στράβ. β. 8. σ. 373.

250 ὑάρδων ἀγγλικῶν=312, 1/2 πήχεων, τὸ πλάτος 40—50, τὸ δὲ ὕψος ὑπεράνω τοῦ πεδίου 20—50 ποδῶν (1). — Ἐν ἔτει 1829 ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Ι. Καποδιστρίου ἐμορφώθη πρότυπον ἀγροκήπιον ἐν Τίρυνθι καὶ ὑπέσχετο μεγάλας προόδους· ἀλλὰ μετὰ δύο ἔτη ἐκ ῥαδιουργιῶν τινῶν κακοβούλων παραιτηθέντος τοῦ διευθυντοῦ, τὸ κατάστημα ἐναπετέθη εἰς ἀναξίας χεῖρας, καὶ παραμεληθὲν ἐρημώθη (2). ἤδη δὲ πάλιν ἀνακαινίζεται. Εἰς Τίρυνθα ὑπάρχει φυλακεῖον τελωνειακόν.

NEMÉA, τόπος καὶ ἐπ' αὐτῷ πόλισμα ἀπέχον περίπου 15 σταδ. ἀπὸ τοῦ σπηλαίου τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείους ἀποκτανθέντος λέοντος καὶ κείμενον παρὰ τὴν διὰ τοῦ Τρητοῦ ἐκ Κλεωνῶν εἰς Ἄργος ὁδόν. Ἐν τῇ Νεμέᾳ ἦν ναὸς ἀξιοθέατος Νεμείου Διὸς οὗ ἐπὶ Πausανίου δὲν ἐσώζετο πλέον οὔτε ὁ ὄροφος οὔτε οὐδὲν ἄγαλμα· ἦν δὲ περὶ τὸν ναὸν καὶ ἄλσος κυπαρίσσων ἐνθα, ὡς ἔλεγον, ὁ Ὀφέλτης τεθεὶς ὑπὸ τῆς τροφοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς χλόης, διεφθάρη ὑπὸ τοῦ δράκοντος· οἱ Ἀργεῖοι ἔθουον τῷ Νεμείῳ Διὶ καὶ διώριζον ἱερέα αὐτοῦ, προτιθέμενοι καὶ ἀγῶνα δρόμου πρὸς ἄνδρας ὀπλισμένους κατὰ τὴν πανήγυριν τῶν χειμερινῶν Νεμείων. Ἦν δὲ ἐνταῦθα καὶ τάφος Ὀφέλτου, καὶ περὶ τὸν τάφον θριγγὸς λίθων, καὶ ἐντὸς τοῦ περιβόλου βωμὸς καὶ χῶμα γῆς, μνημα Λυκούργου, τοῦ Ὀφέλτου πατρὸς, καὶ πηγὴ καλουμένη Ἀδραστεια. Ὡνομάσθη δὲ ὁ τόπος Νεμέα ἀπὸ Νεμέας τῆς Ἀσωποῦ. Ὑπεράνω τῆς Νεμέας ἦν ὄρος Ἀπέσας (3). Μετὰ τὸν Ἀδραστον δεύτεροι οἱ Ἐπίγονοι καλούμενοι ἔθεσαν τὰ Νέμεα (4)· οἱ δὲ κατὰ τοὺς ἀγῶνας τούτους νικηταὶ ἐλάμ-

---

(1) Δήκ. Τ. 2. κ. 19. σ. 350. (2) Γ. Μαλασιολογ. Γεωργικὰ. Τ. 1. Εἰσαγ. σ. 19. Σημειωσ. (3) Πaus. Κορ. κ. 15. (4) Πaus. Φωκ. κ. 25.

βανον σέφανον ἐκ σελίνων πρὸς ἀνάμνησιν τῶν παθημάτων τοῦ Παλαίμονος καὶ τοῦ Ἀρχεμόρου (1). — Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦν ἀνατεθειμένον ὑπὸ τῶν Φλιασίων τὸ ἄγαλμα τῆς Νύμφης Νεμέας, καὶ μετὰ τοῦτο τὰ τῶν ἄλλων δύο θυγατέρων τοῦ Ἀσωποῦ, Αἰγίνης καὶ Ἀρπίνης (2). — Ἡ Νεμέα ἔκειτο μεταξὺ Κλεωνῶν καὶ Φλιοῦντος καὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Νεμέας περιείχετο ἡ κώμη Βέμβινα (3). — Τὰ Νέμεα τὰ τόσον μαλφδικῶς ὑμνηθέντα ὑπὸ τοῦ Πινδάρου διήρκεσαν ἐπὶ πολλὸν χρόνον· πρῶτος ἔθισεν αὐτὰ, ὡς εἴρηται, ὁ βασιλεὺς Ἄδραστος, ὁ πενθερὸς Πολυνείκους τοῦ Οἰδίποδος, καὶ δεῦτεροι οἱ Ἐπίγονοι· ὁ Ἀπολλόδωρος ἀναφέρει τοὺς ἐπὶ τῆς δευτέρας ταύτης ἐποχῆς νικητὰς κατὰ τὰ ἡκτὼ εἶδη τῶν ἀγώνων (4). ἐπανηγυρίσθησαν δὲ τὰ Νέμεα καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας, Φιλίππου τοῦ Δημητρίου (5), κατὰ τὰ ἔτη 208 καὶ 217 Π. Χ. καὶ ἔτι καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας δὲν παρημελήθησαν (6). — Ὁ ποταμὸς ἡ Νεμέα καὶ πολλοὶ ρύακες καταρρέοντες ἀπὸ τῶν περὶ ξ' ὀρέων κατήρδευον τὴν χώραν τῆς Νεμέας· διὸ καὶ ὁ Θιόκριτος λέγει αὐτὴν εὐῦδρον =

Ὅπως τ' εὐῦδρου Νεμέης εἰσῆλθε χῶρον (7).

* Εὐρέθησαν σωζόμενα ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Νεμέας διάφορα τεμάχια κιόνων Δωρικῆς τάξεως ἀποτελοῦντα ποτὲ μέρος τοῦ ναοῦ τοῦ Νεμείου Διὸς ὃς ἦν ἐξάστυλος (8).

ΒΕΜΒΙΝΑ, κώμη περιεχομένη ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Νεμέας (9), καὶ κειμένη κατὰ τὸ βόρειον αὐτῆς· ὅθεν καὶ ὁ

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 48. (2) Πaus. Ἠλ. κ. 22. (3) Στράβ. β. 8, σ. 377. (4) Ἀπολλόδ. β. 3, κ. 6. (5) Πολύβ. β. 5, κ. 101. — Δίβ. β. 27, κ. 31. — Πλούταρχ. Φιλοποίμην. (6) Στράβ. β. 8, σ. 377. (7) Θιόκρ. Εἰδ. 25, σ. 182. (8) Δήκ. I. 3, κ. 30, σ. 33 κξ. (9) Στράβ. β. 8, σ. 377.

λέων τῆς Νεμέας ἐλέγετο καὶ Βεμβίνιος λέων· ὁ Θεόκριτος παριστᾷ τοὺς κατοίκους τῆς Βεμβίνης ὡς τοὺς μᾶλλον παθόντας ἐκ τοῦ λέοντος =

Πάντας γὰρ Πισῆας ἐπικλύζων ποταμὶς ὦς,
 Λῆς ἄμοτον κεράϊζε· μάλιστα δὲ Βεμβινιαίους,
 Οἳ ἔθεν ἀγχίμολοι ναῖον ἄτλητα παθόντες (1).

ΚΛΕΩΝΑΪ, πόλις οὐ μεγάλη παρὰ τὴν ἐκ Κορίνθου εἰς Ἄργος ὁδόν, ἐπὶ λόφου περιουκουμένου πανταχόθεν καὶ καλῶς τετειχισμένου. Ὁ Ὅμηρος ἐν τῷ καταλόγῳ καταρᾷ μετὰ τὰς Κλεωνάς μεταξὺ τῶν πόλεων τῶν ὑποκειμένων τῇ ἐπικρατείᾳ τῶν Μυκηνῶν καὶ τῷ Ἀγαμέμνονι =

Οἳ δὲ Μυκῆνας εἶχον, εὐκτίμενον πτολίεθρον,

Ἀφνειὸν τε Κόρινθον, εὐκτιμένας τε Κλεωνάς (2).

Μεταξὺ Κλεωνῶν καὶ Φλιοῦντος ἦν ἡ Νεμέα. — Αἱ Κλεωναὶ ἀπεῖχον 120 σταδ. τοῦ Ἀργους καὶ 80 τῆς Κορίνθου (3). — Ὡνομάσθη δὲ τὸ πόλισμα ἢ ἀπὸ Κλεώνους, υἱοῦ Πέλοπος, ἢ ἀπὸ Κλεώνης, μιᾶς τῶν θυγατέρων τοῦ παρὰ τῇ Σικυῶνι ῥέοντος Ἀσωποῦ. — Ἐν Κλεωναῖς ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς τὸ δὲ ἄγαλμα αὐτῆς ἦν ἔργον Σκύλλιδος καὶ Διποίνου, δύο μαθητῶν ἢ υἱῶν τοῦ Δαιδάλου· ἔτι δὲ μνημεῖον Εὐρύτου καὶ Κτεάτου οἳ ἐρχόμενοι εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν Ἰσθμίων ὡς θεωροὶ ἐξ Ἡλίδος, κατετοξεύθησαν ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, διότι ἄντε τάχθησαν εἰς αὐτὸν ὁπότεν ἐπολέμει τὸν Αὐγείαν. Δύο ὁδοὶ ἦγον ἐκ Κλεωνῶν εἰς Ἄργος· ἡ μὲν ἐπίτομος δι' ἄνδρα πεζοῦς, ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ καλουμένου Τρητοῦ, στενὴ μὲν καὶ αὐτὴ, ὡς περικυκλουμένη ὑπὸ ὄρέων, ἀλλ' ἐπιτηδειοτέρη δι' ὀχήματα. Κατὰ ταῦτα τὰ περὶ τὸν Τρητὸν ὄρη ἦν τ

(1) Θεοκρίτ. Εἰδυλλ. 25. σ. 201 κξ. (2) Ὅμ. Ἰλ. Β, σ. 569.

(3) Στράβ. β. 8, σ. 377,

σπήλαιον τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους φονευθέντος λέοντος, καὶ ἡ Νεμέα ἀπεῖχεν ἀπ' αὐτοῦ ὅσον 15 στάδια (1). τὸ σπήλαιον τοῦτο εἶχε διώρυγα διηνεκῇ καὶ ἐπομένως δύο διεξόδους, ὧν τὴν μίαν ἔφραξεν ὁ Ἡρακλῆς, καὶ εἰσελθὼν διὰ τῆς ἄλλης, συνεπλάκη μετὰ τοῦ θηρίου καὶ ἀπέπνιξεν αὐτό (2). κατ' ἀριστερὰν τῆς διὰ τοῦ Τρητοῦ εἰς Ἄργος ὁδοῦ ἔκειντο αἱ Μυκῆναι (3). Ὁ Στράβων λέγει ὅτι ἀπὸ τοῦ Ἀκροκορίνθου εἶδε τὰς Κλεωνάς (4).

* Ἐκ τῶν λειψάνων τῶν Κλεωνῶν ὀλίγα τινά, ὡς θεμέλια τειχῶν καὶ ἄλλα τοιαῦτα, σώζονται. Ἡ πεδιάς ἡ ὑποκειμένη τῷ λόφῳ τῶν Κλεωνῶν ὀνομάζεται Κάμπος τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, ἀπὸ τινος χωρίου τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐπὶ ὕψους κατ' ἀπόστασιν $3/4$ ὥρας ἀπὸ τῆς θέσεως τῶν Κλεωνῶν νοτ-ἀνατολικῶς. Ἡ πεδιάς τοῦ Ἁγίου Βασιλείου καὶ οἱ περίξτόποι, ὡς τὸ χωρίον ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ὁ κατὰ τὰ Δερβανάκια Ἅγιος Σώστης καὶ ἀνατολικώτερον ἡ Κλεισοῦρα ἡ Ἅγιος Γεώργιος ἐκλείσθησαν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα διὰ τῆς λαμπρᾶς καὶ περιδόξου νίκης ἣν οἱ ἥρωες τῆς Νέας Ἑλλάδος Θ. Κολοκοτρώνης, Νικήτας, Δ. Ὑψηλάντης, Δικαῖος Παπᾶ Φλέσας καὶ ἄλλοι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Αὐγούστου 1822 ἐνίκησαν μετ' ὀλίγων ἄλλ' ἀνδρείων Ἑλλήνων τὸ πολυάριθμον ἐξ 25—30000 στρατεύμα τοῦ Δράμαλη Μαχμοῦδ πασᾶ ὅπερ κατετροπώθη καὶ πάμπολλοι ἐφονεύθησαν εἰς τὰς διαφόρους μάχας, καὶ πολλοὶ ἠχμαλωτίσθησαν καὶ ἄλλοι κατεκρημνίσθησαν εἰς τὰς ἀβύσσους καὶ τὰ βάραθρα, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐθριάμβευσαν ἐνδόξως, λαβόντες λείαν πλουσιωτάτην, πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν καὶ τηλεβόλα καὶ σημαίας

---

(1) Πανσ. Κορ. κ. 15. (2) Δεσδ. Σικ. β. 4, κ. 11. (3) Παντ. Κορ. κ. 15. (4) Στράβ. β. 8, σ. 377.

καὶ ὄπλα πολύτιμα καὶ ἵππους καὶ ἡμιόνους καὶ καμήλους καὶ εἴτι ἄλλο ἔμεινεν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης· ὁ δὲ Δράμαλης αὐτὸς μόλις διεσώθη καὶ ἔφυγε μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ εἰς Κόρινθον.

ΑΣΙΝΗ, πόλις παραθαλάσσιος ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Ἑρμιόνης καὶ τὸ νοτ ἀνατολικὸν τῆς Ναυπλίας ἧς ἔκειτό πλησίον, κατὰ τὸν Στράβωνα, ὃς λέγει αὐτὴν κώμην (1). — Οἱ κάτοικοι ἦσαν Δρύοπες ἀναχθέντες ὑπὸ Ἡρακλέους εἰς Πελοπόννησον καὶ οἰκήσαντες ἐνταῦθα (2). Εἰσβαλόντων δὲ ποτὲ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Νικάνδρου εἰς τὴν Ἀργολίδα, συνεισέβαλον καὶ οἱ Ἀσιναῖοι καὶ κατερήμωσαν μετ' ἐκείνων τὴν γῆν τῶν Ἀργείων. Ἀποχωρησάντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, ἐστράτευσαν κατὰ τῆς Ἀσίνης οἱ Ἀργεῖοι καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Ἐρατός. Οἱ δὲ Ἀσιναῖοι χρόνον τινὰ ἡμύνοντο ἀπὸ τοῦ τείχους, καὶ ἀπέκτειναν καὶ ἄλλους καὶ τὸν Λυσίστρατον προσέτι, ἓνα τῶν πρωτίστων Ἀργείων· ἀλισκομένου δὲ τοῦ τείχους, ἐνθέμενοι εἰς πλοῖα τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, ἐξέλειπον τὴν Ἀσίνην· οἱ δὲ Ἀργεῖοι κατεδαφίσαντες αὐτὴν, ἥνωσαν τὴν χώραν μετὰ τῆς Ἀργολίδος· ἀφῆκαν δὲ σῶον μόνον τὸν ναὸν τοῦ Πυθαέως Ἀπόλλωνος καὶ πλησίον αὐτοῦ ἔθαψαν τὸν Λυσίστρατον (3)· μετέβησαν δὲ οἱ Ἀσιναῖοι εἰς Μεσσηνίαν ἐνθα συνώκισαν ἄλλην πόλιν Ἀσίνην (4). — Ἡ Ἀσίνη αὕτη τῆς Ἀργολίδος ἔκειτο ἐν μικρῷ ἀλλὰ βαθεῖ κόλπῳ, ὡς δηλοῦται καὶ ἐκ τοῦ Ὁμήρου =

Ἑρμιόνην, Ἀσίνην τε βαθὺν κατὰ κόλπον ἐχούσας (5).

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 372. (2) Ἰδε Ἀσίνα πάλ. Μεσσην. (3) Πaus. Καρ. κ. 36. (4) Ἰδε Ἀσίνα πάλ. Μεσσην. (5) Ὁμ. Ἠ. Η. σ. 560.

* Κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Δηκίου ἡ Ἀσίγη ἔκειτο ἐνθα σήμερον κεῖται τὸ Πόρτο-Τολό λεγόμενον (1).

ΜΙΔΕΑ κατὰ τὸν Στράβωνα (2) ἡ **ΜΙΔΕΙΑ** κατὰ τὸν Πausανίαν (3), πόλις πλησίον τῆς Τίρυνθος ἀφ' ἐνὸς μέρους καὶ τῆς Προσύμνης ἀφ' ἐτέρου (4). Ἐνταῦθα ἐβασίλευσιν ὁ πατὴρ τῆς Ἀλκμήνης Ἡλεκτρίων (5). Ἡ Ἰπποδάμεια θυγάτηρ τοῦ Οἰνομάου, ὀργιζομένου τοῦ Πέλοπος κατ' αὐτῆς κυρίως ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Χρυσίππου, ἀποχωρήσασα ἔζησε καὶ ἀπέθανεν ἐν ταύτῃ τῇ Μιδέᾳ· οἱ δὲ Ἡλεῖοι ὑστερον ἐκ χρησμοῦ ἐκόμισαν τὰ ὅστα αὐτῆς εἰς Ὀλυμπίαν (6)· ἡ Μιδέα ἦν ἐκ τῶν πόλεων ἃς οἱ Ἀργεῖοι κατέλυσαν, ἵνα ἐνδυναμώσῃ τὸ Ἄργος (7)· τὸ ἔδαφος μόνον ἀπ' αὐτῆς ἐσώζετο ἐπὶ τοῦ Πausανίου (8).

ΠΡΟΣΥΜΝΑ, πόλις ὁμορος τῆς Μιδέας ἢ Μιδείας· εἶχε ναὸν τῆς Ἥρας· ἦν δὲ καὶ αὕτη ἐξ ἐκείνων ὅσας ἐρήμωσαν οἱ Ἀργεῖοι ἀπειθοῦσας (9). Ἡ Εὐβοία, ἡ Πρόσυμνα καὶ ἡ Ἀκραιά ἦσαν τρεῖς θυγατέρες τοῦ ποταμοῦ Ἀσωποῦ καὶ τροφοὶ τῆς Ἥρας κατὰ τὴν μυθολογίαν ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Πausανίου ὃς λέγει τὴν Πρόσυμναν οὐχὶ πόλιν, ἀλλὰ τὸν τόπον τὸν κείμενον ὑπὸ τὸ Ἡραῖον (10).

ΤΗΜΕΝΙΟΝ, πόλισμα ἀπέχον 26 σταδίου τοῦ Ἄργους Ν. ὑπεράνω τῆς θαλάσσης (11) καὶ 50 στάδ. τῆς Ναυπλίας (12) Β. Δ. Ἐμπροσθεν τοῦ Τημενίου ἔρρειν εἰς τὴν θάλασσαν ποταμίσκος Δέρνα ὁμώνυμος τῇ λίμνῃ (13) καὶ ἄλλος ποτα-

(1) Δίκ. Τ. 2, κ. 31, σ. 463. (2) Στράβ. β. 8, σ. 373.

(3) Πaus. Κορ. κ. 25. (4) Στράβ. β. 8, σ. 473. (5) Πaus. Κορ. κ. 25. (6) Πaus. Ἠλ. Μέρ. 2, κ. 20. (7) Πaus., Ἀρκ. κ. 27.

(8) Πaus. Κορ. κ. 26. (9) Στράβ. β. 8, σ. 373. (10) Πaus. Κορ. κ. 17. (11) Στράβ. β. 8, σ. 368. (12) Πaus. Κορ. κ. 38.

(13) Στράβ. β. 8, σ. 368.

μίσκος Φρίξα. — Τὸ Τημένιον ὠνομάσθη ἀπὸ Τημένου τοῦ Ἀριστομάχου ὃς κυριεύσας καὶ ὀχυρώσας τὸν τόπον, ἐπολέμει ἐκεῖθεν μετὰ τῶν Δωριέων κατὰ τοῦ Τισαμενοῦ καὶ τῶν Ἀχαιῶν. Ἦν δὲ ἐν Τημενίῳ ναὸς Ποσειδῶνος καὶ ἄλλος Ἀφροδίτης, καὶ μνῆμα Τημένου τιμώμενον ὑπὸ τῶν ἐν Ἄργι Δωριέων (1).

ΛΕΡΝΑ, πολίχνιον παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, πρὸς τὸ βόρειον τοῦ Γενεσίου (2).

ΚΕΓΧΡΕΑΪ, πολίχνιον παρὰ τὴν ἐξ Ἄργους εἰς Τεγέαν ὁδὸν, κατὰ δεξιάν τοῦ τόπου τοῦ λεγόμενου Τρόχου (3), διὰ τῶν ὁρέων Κρεοπώλου καὶ Παρθενίου (4). ἀγνοεῖται πόθεν τὸ πολίχνιον τοῦτο ἔλαβε τὸ ὄνομα· πιθανὸν δὲ, ὡς νομίζει ὁ Πausanias, ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τῆς Πειρήνης Κεγχρεοῦ ἀφ' οὗ ὠνομάσθησαν καὶ αἱ Κεγχρεαὶ, ὃ εἰς τῶν δύο κατὰ τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου λιμένων. Ἐνταῦθα ἦσαν πολυάνδρια τῶν Ἀργείων τῶν νικησάντων τοὺς Λακεδαιμονίους περὶ τὰς Ὑσίας, ἄρχοντος ἐν Ἀθήναις Πεισιστράτου, τετάρτῃ δὲ ἔτει τῆς Ὀλυμπιάδος καθ' ἣν ὁ Ἀθηναῖος Εὐρύστατος ἐνίκησεν τὰς Ὑσίας ἐνθά ἐνικήθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκείνῳ κατὰ τὸ χθαμαλώτερον (5).

ὙΣΪΑΙ, πόλις πλησίον τοῦ πολυχνίου Κεγχρεῶν, ἐπὶ τῆς ἐκ Τεγέας διὰ τῶν ὁρέων Παρθενίου καὶ Κρεοπώλου εἰς Ἄργος ὁδοῦ (6). — Τῷ 15 ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐν χειμῶνι οἱ Λακεδαιμόνιοι μετὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Ἀγιδος τοῦ Ἀρχιδάμου ἐκστρατεύσαντες κατὰ τοῦ Ἄργους, συμμάχου τῶν Ἀθηναίων, καὶ καταβαλόντες τὰ μακρὰ τεῖχη ἃ οἱ Ἀργεῖοι διὰ συμπράξεως τῶν Ἀθηναίων

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 38. — Στράβ. β. 8, σ. 368. (2) Μελίης β. 2, κ. 5. — Πλίν. β. 4, κ. 5. (3) Πaus. Κορ. κ. 24. (4) Στράβ. β. 8, σ. 378. (5) Πaus. Κορ. κ. 24. (6) Στράβ. β. 8, σ. 376.

πιστεύασαν ἀπὸ τῆς πόλεως μέχρι τῆς θαλάσσης, εἶλον
 ἰς Ἰσίας καὶ ἀποκτείναντες δῆους ἐλευθέρους ἡχμαλώτι-
 αν, ἀνεχώρησαν καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις (1)· κατὰ δὲ
 ἰουγενεστέρους χρόνους οἱ Ἀργεῖοι περὶ τὰς ἰδίας αὐτὰς
 εἰας ἐνίκησαν τοὺς Λακεδαιμονίους (2).

* Ὀλίγα τινὰ λείψανα τῶν Ἰσιῶν εὐρέθησαν ἐπὶ ὕψους
 ἑ. τθ. πρὸς τὸ πεδῖον μέρος ἐκ φύσεως φυλάττεται ὑπὸ
 μικρᾶς βράχων, κατὰ δὲ τὰ ὀπισθεν μικρὰ κοιλάς χωρίζει
 ὃν λόφον τοῦτον ἀπὸ τῆς κατωφερείας τοῦ ὄρους τοῦ ὀνο-
 μιζομένου Παραβουνάκι (3).

ΟΙΝΟΗ, κώμη ἐπὶ τῆς ἐξ Ἄργους εἰς Μαντίνειαν ὁδοῦ,
 πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὁχθὴν τοῦ ποτ. Χαράδρου. ἔλαβε τὸ
 ὄνομα, ὡς ἔλεγον οἱ Ἀργεῖοι, ἀπὸ Οἰνέως ὃς ἐβασίλευσεν ἐν
 Αἰτωλίᾳ· ἐκβλήθει δὲ τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀγρίου,
 ἀφίκατο εἰς Ἄργος παρὰ τὸν ἔγγονον αὐτοῦ Διομήδην· οὗτος
 δὲ χαριζόμενος τῷ πάππῳ, συνεστράτευσε μὲν αὐτῷ εἰς
 Καλυδωνίαν, ἀλλ' οὐ δυνάμενος νὰ παραμείνῃ ἐκεῖσε, προέ-
 τεινεν εἰς τὸν Οἰνέα νὰ συνακολουθήσῃ αὐτῷ ἐὰν ᾔθελεν,
 ὅπερ ἐπραξεν ὁ Οἰνεὺς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτὸν ὁ Διομήδης
 κατὰ πάντα, ὡς πατέρα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἀποθανόντα
 ἔθαψεν αὐτὸν ἐνταῦθα, καὶ ἀπ' ἐκείνου διέμεινεν εἰς τὸν
 τόπον τὸ ὄνομα· ὑπεράνω τῆς Οἰνόης ἦν ὄρος Ἀρτεμίσιον (4).
 — Ἐν Οἰνόῃ ἐνίκησαν ποτὲ οἱ Ἀργεῖοι μετὰ τῶν συμμάχων
 αὐτῶν Ἀθηναίων τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ ἐκ τῶν λαφύρων
 ἀνέθεσαν εἰς τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν τὸ ἄρμα τῆς Ἀμφιαράου
 ἐφ' οὗ παρίστατο ἰστάμενος ὁ ἡνίοχος καὶ συγγενὴς τοῦ
 Ἀμφιαράου Βάτων, καὶ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Ἀλιθέρσου καὶ

(1) Θουκυδ. β. 5, κ. 83. — Διόδ. Σικ. β. 12, κ. 81. (2) Πaus. Κορ.
 κ. 24. — Ἰδε ἀνωτ. Κεγχρηαί. (3) Αἰκ. Τ. 2, κ. 19. σ. 337.

(4) Πaus. Κορ. κ. 25.

τὰς εἰκόνας τῶν Ἐπιγόνων, Σθενέλου, Ἀλκμαίωνος, Προμάχου, Θερσάνδρου, Δίγιαλέως καὶ Διομήδους (1).

ΛΥΡΚΕΙΑ, πόλις ἀπέχουσα τοῦ Ἄργους 60 στάδ. βορδυτικῶς, καὶ ἐπίσης 60 τῶν Ὀρνεῶν νοτ-ἀνατολικῶς· ὁδὸς ἦγε πρὸς αὐτὴν ἀπὸ τῶν πυλῶν τῶν παρὰ τὴν Δειράδαν· ἔλεγον δὲ ὅτι ἐνταῦθα ἀπεσώθη ὁ Λυγκεὺς μόνος ἐκ τῶν πεντήκοντα ἀδελφῶν, καὶ εὐθὺς ἀνήγειρεν ἐντεῦθεν πυρσὸν ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Ἰπερμνήστρα ἀνήψε συγχρόνως ἕτερον πυρσὸν ἀπὸ τῆς Λαρίσσης, ὡς συνεφώνησαν νὰ πράξωσι πρὸς ἀλλήλους, ἂν διαφυγόντες τὸν Δαναὸν ἀφικνοῦντο εἰς τόπον ἀσφαλῆ καὶ ἀκίνδυνον· ἐφ' ᾧ καὶ οἱ Ἀργεῖοι ἦγον κατ' ἔτος ἐορτὴν πυρσῶν· ἐκαλεῖτο δὲ ἡ πόλις τότε Λυγκεία· οἰκήσαντος δὲ ὕστερον ἐν αὐτῇ Δόρκου, νόθου υἱοῦ τοῦ Ἄδαντος, μετωνομάσθη ἀπ' αὐτοῦ Λύρκεια. — Ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς πόλεως ταύτης ἐσώζοντο ἐπὶ Πausanias καὶ ἄλλα τινὰ μικροῦ λόγου ἄξια, καὶ προσέτι καὶ εἰκὼν τοῦ Δόρκου ἐπὶ στήλης. — Ὁ Ὅμηρος δὲν ἀναφέρει τὴν Λύρκειαν, ὡς ἐρημωμένην ἤδη κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων ἐχοστρησίαν (2). — Νοτ-ἀνατολικῶς ἀπὸ τῆς Λυρκείας, ἐπὶ τῆς πρὸς Ἄργος ὁδοῦ ἦν φρούριον ΣΑΜΙΝΘΟΣ καλούμενον ὃ εἶλεν ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Ἄγις, ὅτε τῇ δεκάτῃ τετάρτῃ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Ἀργείων, συμμάχων τῶν Ἀθηναίων (3).

* Κατὰ τὸν Δάκιον ὁ Σάμινθος ἔκειτο πιθανῶς καὶ ὃ ἤδη κεῖται τὸ Κουτσοπόδι λεγόμενον (4).

ὈΡΝΕΑΙ, πόλις κατὰ τὸ βόρειον, πλησίον τῶν ὀρίων καὶ τῆς πεδιάδος τῶν Σικυωνίων (5), ἀπέχουσα 120 στά.

(1) Paus. Phoc. x. 10. (2) Paus. Cor. x. 25. (3) Thucyd. β. 5 v. 52. (4) Δάκ. T. 2, σ. 20, σ. 415. (5) Strab. β. 8, σ. 382,

διὰ τοῦ Ἀργους καὶ 60 τῆς Λυρκείας· ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Ὀρνέως υἱοῦ τοῦ Ἐριχθείως καὶ πάππου τοῦ Μενεσθέως, τοῦ συστρατεύσαντος τῷ Ἀγαμέμνονι κατὰ τῆς Τρωάδος (1). Δι' Ὀρνεαὶ εὐήνδρουν πρότερον, ἀλλὰ τῷ δεκάτῳ πέμπτῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Δακεδαιμόνιοι καὶ οἱ εὐρμαχοὶ αὐτῶν πλὴν τῶν Κορινθίων στρατεύσαντες ἐπὶ τὴν Ἀργείαν, συνώκισαν τοὺς φυγάδας τῶν Ἀργείων εἰς Ὀρνεάς ἐνθα κατέλιπον μύραν τοῦ στρατεύματος, καὶ συμφωνήσαντες οὔτε οἱ Ὀρνεᾶται μέχρι τινός νά βλάπτωσι τὴν γῆν τῶν Ἀργείων, οὔτε οἱ Ἀργεῖοι τὴν τῶν Ὀρνεατῶν, ἀπειχώρησαν μετὰ τῆς γρατιᾶς· ἀφικομένων δὲ μετ' οὐ πολὺ ἐξ Ἀθηνῶν τριάκοντα πλοίων καὶ ἑξακοσίων ὀπλιτῶν, οἱ Ἀργεῖοι μετ' Ἀθηναίων ἐκλθόντων πανστρατιᾷ ἐπολιόρκησαν κατὰ μίαν ἡμέραν τὰς Ὀρνεάς· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ στράτευμα ἐσκηνοῦτο μακρὰν τῆς πόλεως, οἱ Ὀρνεᾶται κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα ἐξέδρασαν τῶν Ὀρνεῶν· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ οἱ Ἀργεῖοι συνειδότες, κατέσκαψαν τὰς Ὀρνεάς καὶ ἀπῆλθον οἴκαδε, ὥς καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ὕστερον μετὰ τῶν πλοίων αὐτῶν (2)· τὴν δὲ γῆν ἔσχον οἱ Ἀργεῖοι (3) μεθ' ὧν ἐγένοντο σύνοικοι οἱ Ὀρνεᾶται (4). — Παρὰ τὰς Ὀρνεάς ἔρρει ποταμίσκος ὁμώνυμος (5). Ἦν δὲ εἰς Ὀρνεάς ναὸς Πριάπου τιμώμενος· διὸ καὶ ὁ ποιητὴς τῶν Πριαπείων Εὐφρόνιος ὀνομάζει τὸν Πρίαπον Ὀρνέατην (6)· ἦν προσέτι καὶ ναὸς Ἀρτέμιδος καὶ ξόχνον αὐτῆς ὀρθόν, καὶ ἕτερος ναὸς πάντων τῶν θεῶν· τὰ δὲ ἐπίκεινα τῶν Ὀρνεῶν ἦσαν ἡ Σικυωνία καὶ ἡ Φλιασία (7). — Οἱ Ὀρνεᾶται πολεμούμενοι ποτὲ καὶ πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν Σικυωνίων, ἠϋξάντο τῷ Ἀπόλλωνι, ἐὰν ἐκβάλη τῆς

(1) Πaus. Κορ. κ. 25. (2) Θουκυδ. β. 6, κ. 7. (3) Στράβ. β. 8, σ. 382. (4) Πaus. Κορ. κ. 25. (5) Ἰδε Ὀρνεαὶ ποταμός. (6) Στράβ. β. 8, σ. 382. (7) Πaus. Κορ. κ. 25.

πατρίδος αὐτῶν τὸν στρατὸν τῶν Σικυωνίων, νὰ στέλλωσι καθ' ἐκάστην ἡμέραν πομπὴν εἰς Δελφοὺς, καὶ νὰ θύωσι τεταγμένον ἀριθμὸν ἱερείων καὶ ἐνίκησαν μὲν τοὺς Σικυωνίους, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐκπλήρωσις τῆς ὑποσχέσεως ἦν μεγάλη δαπάνη, καὶ ἔτι μείζων τῆς δαπάνης ἡ ταλαιπωρία, ἐσοφίσθησαν καὶ ἀνέθεσαν τῷ θεῷ θυσίαι καὶ πομπὴν ἐκ χαλκοῦ κατεσκευασμένα (1). Αἱ Ὀρναὶ μνημονεύονται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου (2).

ΝΗΣΟΙ.

ΠΙΤΥΟΨΑ.	* Δασκαλιό.	} Τρεῖς νησίδες ἀναφερόμε- ναι ὑπὸ τοῦ Πλινίου ὡς κί- μεναι ἐντὸς τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀργολίδος (3).
Εἰρήνη.	* Πλατειά.	
Ἐφύρα.	* Ὑψηλή.	

---

(1) Πaus. Φωκ. κ. 18. (2) Ὀμ. Ἰλ. Β, σ. 571. (3) Πλίν. β. 4, σ. 12, § 19.

ΑΡΓΟΛΙΣ.

Ἀργολίς μετὰ τῆς Κορινθίας ἀποτελεῖ ἓνα ἐκ τῶν πέντε νομῶν ἐξ ὧν σύγκειται τανῦν ἡ Πελοπόννησος· διαιρεῖται δὲ ὁ νομὸς οὗτος εἰς πέντε ἐπαρχίας = Ναυπλίας, Ἀργους, Ὑδρας μετὰ τῆς Τροιζηνίας, Ἐπεσοῶν μετὰ τῆς Ἑρμιωνίδος καὶ Κορινθίας.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΑΥΠΛΙΑΣ.

Διαιρεῖται εἰς τέσσαρας δήμους = Ναυπλίας, Νέας Ἐπιδαύρου, Μινώας καὶ Μιδείας, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851, 12,048.

Ὁρ. Δ.	Θισ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	
			Οἰκ.	Κάτοικοι.
		ΔΗΜΟΣ ΝΑΥΠΛΙΑΣ.		7153
26	N. Δ.	Ναύπλιον, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα οἶνος, γέω-μηλα καὶ διάφοροι ὀπῶραι· 1 ἔλος τὸ τοῦ ἀγροκηπίου, 1 μέγας λιμὴν, 2 δάση τῶν μονῶν τοῦ Ξηροκαστελίου καὶ τοῦ Αὐγοῦ χρησιμεύοντα εἰς καυσόξυλα, φούρκας καὶ ἀσβεστοκάμινα· ἔτι δὲ καὶ γυμνάσιον καὶ τρία σχολεῖα δημοτικά.	800	3300
	5 B. A.	Πρόνοια, προάστειον.	550	1950
		Ἀρβανιτιὰ, λιμὴν.		
1 30	N. A	Τζαφέρ Ἀγᾶ· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια, βαμβάκιον, καπνός, οἶνος, πέπωνες· 2 μικρὰ ρεύματα.	41	234

Ἡρ.	Α.	Θισ.		Παλαιοί Οἰκ.	Κα.
1		A.	Σπαῖτζίκον· πρ. τὰ αὐτά· πλησίον κατ' ἀνατολὰς παλαιό- καστρον.	24	
1		A.	Τζέλον· πρ. τὰ αὐτά.	13	
1	30	N. A.	Μουράταγα· προϊόντα τὰ αὐτά.	15	
1	30	N. A.	Χαῖδარი· πρ. τὰ αὐτά.	72	
1		B. A.	Κατσίγρι· πρ. τὰ αὐτά, πρὸς τὸ βορ-ἀνατ. παλαιόκα- στρον, καὶ πρὸς δυσμὰς λόφος ἔχων ὕψος 204 γαλλομέτρων καὶ ἐπ' αὐτοῦ μονὴ τοῦ Προφή- του Ἡλιοῦ.	28	
	45	A. B.	Κοφίνι· πρ. τὰ αὐτά· 2 μι- κρὰ ρεύματα χειμερινά.	56	
1		B.	Κούτσι· πρ. τὰ αὐτά· 1 μι- κρὸν ρεῦμα.	40	
	30	B. A.	Ἄρεια· πρ. τὰ αὐτά.	34	
		B.	Τίρυνς ἀγροκήπιον, νέα Τί- ρυνς ἀποικία Παβαρική. Ἀπόβαθρα. Κατόγλι. Μπουλμουσι. { Θέσεις ἀγρο- Μερζέ. { τικαί. Μιαούλη. Μονὴ Καρακαλᾶ διατη- ρουμένη.		
			ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ.		I
8		B. A.	Νέα Ἐπίδαυρος, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, βχμβάκιον, ἔλαιον, οἶ- νος, λεμόνια, ὀπώραι παντὸς εἶδους κατὰ μικρὰς ποσότητας· 1 ποταμὸς χρήσιμος, 1 μικρὸν ἔλος, 1 μικρὸν δάσος θάμνων.	184	

ἡρ.	Δ. Οστ.		Πλ. θυσμός.	
2	N. Δ.		Οίκ.	Κάτοικοι.
		<p>Παλαιὰ Ἐπίδαυρος· πρ. δη. μητρ. καρποὶ, βαμβάκιον, οἶνος, ἔλαιον, ὄσπρια καὶ εἶδη τινὰ ὀπωρῶν πρὸς χρῆσιν τῶν κατοίκων· 1 ποτ. μέγας χρήσιμος, 1 λίμνη μικρὰ ἄχρηστος, 1 μικρὸν ἔλος, 1 λιμὴν μικρὸς, 1 δάσος μικρὸν ἐκ πευκῶν καὶ θάμνων.</p>	45	233
3	30	<p>Δ. N. Ἀδάμι· πρ. δημ. καρποὶ, καπνὸς, ἔλαιον, ἀμύγδαλα· 1 δάσος μικρὸν ἐκ θάμνων· κατ' ἀνατολὰς ὄρος ἔχον ὕψος 766 γαλλομέτρων.</p>	21	150
3		<p>N. Δ. Διγουριόν· πρ. δημ. καρποὶ, βαμβάκιον, καπνὸς, ὄσπρια, οἶνος, ἔλαιον, παντὸς εἶδους ὀπωραι κατὰ μικρὰς ποσότητάς· 2 ποτ. μικροὶ χρήσιμοι, 1 δάσος μικρὸν ἐκ πευκῶν καὶ θάμνων. Οὐ πόρρω τοῦ Διγουρίου πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν σώζονται τὰ λείψανα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τοῦ παρ' αὐτῷ θεάτρου· ἡ θέσις τοῦ ναοῦ καὶ μέχρι τοῦδε ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν τὸ ἱερὸν γνωρίζεται. Καλύβια Δημίνης. Μονὴ Ταξιαρχῶν, διατηρ.</p>	81	496
		<p>ΔΗΜΟΣ ΜΙΝΩΑΣ.</p>		291
2		<p>N. Δ. Τολὸν καὶ λιμὴν ἔδρα τοῦ δήμου. Εἰς Τολὸν ὑπάρχει φυλακεῖον ὑγειονομικὸν καὶ ἕτερον φυλακεῖον τελωνειακόν· παρὰ τὸ Τολὸν ἀνατολ., ὑπάρχουσιν</p>		

Ἡρ.	Α.	Θισ.		Παλαιὰ Οἰκ.	Κάτ.
			ἐρείπια ἑλληνικοῦ ὀχυρώμα- τος.	65	!
	Α. Ν.		Ἡρία.		
	Α.		Κάνδια.		
	Β. Α.		Σουλινάρι, θέσις ἀγροτική.		
			ΔΗΜΟΣ ΜΙΔΕΙΑΣ.		2
2		Β.	Μέρμπακα, ἔδρα τοῦ δήμου	106	
3		Β. Α.	Χέλι· οὐ πόρρω τοῦ χωρίου πρὸς τὸ νοτ.δυτ. ὑπάρχει ἑλ- ληνικὸν παλαιόκαστρον.	138	
	30	Β. Δ.	Πλατανίτη, ἐπὶ τῆς δημοσ. ὁδοῦ.	28	
	15	Β. Δ.	Ἀϊδίν-μπε, ἐπὶ τῆς δημοσ. ὁδοῦ.	29	
	30	Ν. Β.	Παναρίτη.	26	
1		Α. Β.	Γκέρμπεσι.	25	
	30	Α. Β.	Δενδρά, ἑλληνικὰ ἐρείπια πλησίον κατ' ἀνατολὰς.	24	
1	30		Δοῦσι Μπάρδι.	15	
	30		Μάνεσι.	22	
	15	Α. Β.	Πουλακίδα.	39	
	45	Δ. Β.	Ἀνφι, ἐπὶ τῆς δημοσ. ὁδοῦ. Μαριανόν.	72	
			Μονὴ Ταλκεντίου διαλελυμ. καὶ Καλύβια Μαρκουρίου.		
		Ν. Α.	Μονὴ Ἀγ. Θεοδώρου ὡσπύτ.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΡΓΟΥΣ.

Διαιρείται εἰς ἑξ Ἀῤῥαμους — Ἀργους, Ἰναχίας, Ὑσιῶν, Ἀλέας, Δυρκαίας
καὶ Μυκηνῶν, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 20,217.

Ἰρ.	Δ. Ὑ. Ἔισ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	
			Οἰκ.	Κάτοικοι.
		ΔΗΜΟΣ ΑΡΓΟΥΣ.		10448
24	N. Δ.	Ἀργος, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια παντὸς εἵδους, γεώμηλα, καπνὸς, βαμβάκιον, λάχανα παντὸς εἵδους, κρομμύδια, οἶνος, σαρφὶς Κορινθιακὴ, ἐλαῖαι, σῦκα καὶ παντοῖαι ἄλλαι ὀπώραι κατὰ μικρὰς ποσότητας καταναλισκομένας ἐντὸς τοῦ τόπου· 1 ποταμὸς χρήσιμος, 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 2 χεῖμαρροι ἄχρηστοι· 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ 2 δημοτικά.	1909	9259
1	N. Δ.	Δαλαμανάρα, ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐξ Ἀργους εἰς Ναυπλίαν ὁδοῦ· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια παντὸς εἵδους, βαμβάκιον, καπνὸς, λάχανα παντὸς εἵδους καὶ ὀλίγα λεμόνια καὶ πορτοκάλια· 1 μικρὸς χεῖμαρρος ἄχρηστος, 2 μεγάλη ἐλη.	79	365
1	A.	Πυργέλα· πρ. τὰ αὐτὰ τῆς Δαλαμανάρας.	32	176
1	B. A.	Κουρτάκι· πρ. τὰ ἄνωτ.	46	230
1	N. A.	Λάλουκα· πρ. τὰ ἄνωτ.	34	206
1	20 N.	Κιβέρι, παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τῆς θαλάσσης· πρ. δημ. καρποὶ, ἀραβόσιτος, βαμβάκιον,		

Ὡρ.	Α.	Θιγ.	σταφίς Κορινθιακή· 1 ποτ. μικρός, χρήσιμος, 1 λιμήν.	Πλήθυσμ Οίκ.	Κάτ
1		N	Μύλοι Κεφαλάρι, παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τῆς θαλάσσης, πλησίον ἐρείπια· πρ. δημ. καρποί. 2 ποτ. μικροὶ ὧν ὁ 1 χρήσιμ. 2 λίμναι μικραὶ, ἄχρηστοι, 1 μικρὸν ἔλος, 1 μικρὸς λιμήν. Εἰς Μύλους ὑπάρχει καὶ φυλακεῖον ὑγειονομικὸν καὶ ἕτερον φυλακεῖον τελωνσιακόν.	43	
1		Δ. N.	Σκαφιδάκι καὶ Κρόϊ· πρ. δημ. καρποί, ὅσπρια παντὸς εἶδους, σταφίς Κορινθιακή, οἶνος· 4 ρεύματα μικρά, ἄχρηστα.	24	
				41	
			ΔΗΜΟΣ ΙΝΑΧΙΑΣ.		
2		B. A.	Χώνικα, ἔδρα τοῦ δήμου προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, καπνός, βαμβάκιν, ὅσπρια παντὸς εἶδους· σχολεῖον δημοτικὸν Γ' τάξεως.	50	
	20	N. A.	Πασι πρ. δημ. καρποί καπν.	51	
	43	B. A.	Μπερμπάγι· πρ. τὰ πύττα, πρὸς δυσ. αἰ· ἐν ἐπιπέδῳ ἐλλειψοειδὲς ἐρείπια.	92	
2		B. A.	Λιμνὰ· πρ. τὰ πύττα καὶ ὅσπρια παντὸς εἶδους Εἰς Λιμνὰς ὑπάρχει σταθὰς τελωνσιακῆς.	171	
	30	A. N.	Ἄνω Μπουτι· πρ. τὰ πύττα καὶ ὅσπρια παντὸς εἶδους	19	
	20	A. N.	Κάτω Μπουτι· πρ. ἔλαια καπνὸς καπνός	13	
	20	A. N.	Καρολίνα· πρ. τὰ πύττα	6	
		A. N.	Καρολίνα ἰσοσκελὲς κακτὰ		
		A. N.	Καρολίνα κακτὰ		

Α. Α. Θ. Α.	Α. Θ. Α.	Πληθυσμός. Οίκ. Κάτοικοι.	Οίκ.	Κάτοικοι.
		ΔΗΜΟΣ ΥΣΙΩΝ.		1702
5	N. Δ.	Άχλαδοκάμπος, ἐπὶ τῆς δεξιάς ὁχθῆς ῥύακος, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ἐλαῖαι, καρύδια, ῥόδια· 2 μικροὶ ποταμοὶ χρήσιμοι, 4 ῥεύματα ἄχρηστα, 2 ῥεύματα ἄνυδρα· ὑπάρχει δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Γ' τὰ ξεῶς. Κατ' ἀνατολὰς λείψανα θιάτρου τοῦ Βάκχου καὶ πρὸς δυσμὰς αὐτῶν πανδοχεῖον καὶ ἕτερον πανδοχεῖον κατὰ νότον τοῦ Ἀχλαδοκάμπου.	205	821
2	B. Δ.	Τουρνίκι· πρ. τὰ ἄνωτ. 4 ῥεύματα ἄνυδρα, 1 μικρὸν δάσος θάμνων.	92	418
1	B. Δ.	Μποῦγα· πρ. δημ. καρποὶ· 2 ῥεύματα ἄνυδρα, 1 μικρὸν δάσος ἐκ θάμνων καὶ καυσοξύλων.	33	164
	N. Δ.	Καλύβια Μπερ-ζοβίτικα.		
	A. N.	Ἀνδρίτσαινα. Κρύα Βρύση. Ἅγιος Στέφανος, ἑλληνικόν. Νταούλι, καθ. χωροφυλακῆς.		
		ΔΗΜΟΣ ΔΔΕΑΣ.		2231
10	B. Δ.	Μπουγιάτι· πρῶν ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, οἶνος· 2 ῥεύματα ἄνυδρα, 1 λίμνη μεγάλη ἄχρης.	117	656
20	N. Α.	Τάτσι, νῦν ἔδρα τοῦ δήμου.		

Ἡρ.	Δ.	Θία.		Πληθυσ. Οίκ.	Κά.
			πρ. δημ. καρποί, οἶνος· 2 μικρά ρεύματα ἄνυδρα, 1 ρύαξ χρήσιμος· 1 μεγάλη λίμνη ἄχρηστος, 2 μικρά δάση γρήσιμα εἰς ὕλοτομίαν καυσοξύλ.	33	
	30	B. A.	Ἅγιος Νικόλαος· πρ. τὰ αὐτά· 1 ρεῦμα ἄνυδρον, 1 λίμνη ἄχρη.	23	
1		B.	Σκοτεινή· πρ. τὰ αὐτά· 1 μικρὸς ρύαξ χρήσιμος, 1 μέγα δάσος προάγον ξυλείαν οἰκοδομήσιμον.	80	
	30	Δ. N.	Φροσύνα· πρ. τὰ αὐτά· 2 ρεύματα μικρά, ἄνυδρα, 1 μικρὸς ρύαξ χρήσιμος.	45	
1	30	B. A.	Γυμνόν· πρ. τὰ αὐτά· 3 μικρά ρεύματα ἄνυδρα, 1 μικρὸν δάσος, χρήσιμον εἰς ὕλοτομίαν καυσοξύλων.	112	
			Μονὴ Κοιμήσεως Τριρίστο, διαλειλυμένη.		
			ΔΗΜΟΣ ΛΥΡΚΕΙΑΣ.		1
6		B. Δ.	Κάτω Μπέλεσι, ἐπὶ λόφου ἔχοντος ὕψος 244 γαλλομέτρων, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημτριακοὶ καρποί, ὄσπρια, οἶνος, ἐλαῖαι· ὑπάρχει δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Γ' τάξεως.	9	
1	15	Δ.	Ἐπάνω Μπέλεσι· πρ. δημ. καρ. καρύδια· 1 ρύαξ χρήσιμ.	76	
	25	B. A.	Στέρνα· πρ. δημ. καρ. ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ Ἄργος δημοσίας οδοῦ.	12	
	30	N. Δ.	Καπαρέλι· πρ. τὰ αὐτά.	30	
1	10	N. Δ.	Νεοχώρι· πρ. τὰ αὐτά.	26	
1	30	N.	Καρυά· πρ. τὰ αὐτά.	90	
1	30		Βροῦστι· πρ. τὰ αὐτά.	28	
1	00	A. B.	Μάζι· πρ. τὰ αὐτά.	10	

ὁρ.	Α. Θισ.	ΔΗΜΟΣ ΜΥΚΗΝΩΝ.	Πληθυσμός.	
			Οἰκ.	Κάτοικοι.
				1930
2	B.	Κουτσοπόδι, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, καπνός, βαμβάκιον, ἐλαῖαι· 2 μικρὰ ρεύματα ἄχρηστα, 1 δάσος μικρὸν ἐκ θάμνων· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Γ'. τάξεως.	243	1071
1	B. Δ.	Μαλανδρένι· πρ. δημ. καρποὶ καὶ καπνός· 2 μικροὶ ρύακες καὶ 2 μικρὰ ρεύματα ἄχρηστα, 1 μικρὸν δάσος ἐκ θάμνων.	52	236
40	Δ.	Σχοινοχώρι· πρ. δημ. καρποὶ· 2 μικρὰ ρεύματα ὧν τοῦ ἑνὸς τὸ ὕδωρ πότιμον, 1 μικρὸν δάσος ἐκ θάμνων.	16	60
1	Δ. B.	Μπόρσα· πρ. δημ. καρποὶ καὶ καπνός· 4 ρεύματα, 1 μικρὸν δάσος ἐκ θάμνων καὶ ἄλλων καυσυξύλων.	15	52
25	Δ. B.	Ἄνω Φύκτι· πρ. δημ. καρποὶ, βαμβάκιον, καπνός, ἐλαῖαι· 1 μικρὸς ποταμός.	28	95
25	Δ. B.	Κάτω Φύκτι· πρ. ὡς τὰ ἄνωτ. 1 μικρὸς ρύαξ ἄχρηστος. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων χωρίων Ἄνω καὶ Κάτω Φύκτι σώζονται λείψανα ἀρχαίου ναοῦ.	31	136
30	Δ. B.	Χαρβάτι, πλησίον τῶν ἐρείπίων τῶν Μυκηνῶν νοτ δυτικ. πρ. δημ. καρποὶ, βαμβάκιον καὶ καπνός.	37	137
25	B. Δ.	Πρύφτανι· πρ. τὰ ἄνωτέρω.	17	75

ΕΠΑΡΧΙΑ ΥΔΡΑΣ ΚΑΙ ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ

Διακρινεῖται εἰς τέσσαρας δήμους — Ὑδρας, Τροιζήνος, Μεθάνω
καὶ Λερόπης, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851, 21,06

Ἰρ.	Α.	Θισ.	Πληθ. κατὰ τὸ	Οἰκ.	Κά.
			ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΑΣ.		12
34	N.	Δ.	Ὑδρα· προϊόντα σῖτος, κρι- θῇ, ἀμύγδαλα, σῦκα κατὰ μι- κρὰς ποσότητας· 2 λιμένες· 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον δύο διδασκάλους Β'. καὶ Γ'. τά- ξεως καὶ ἕτερον δημοτικὸν Β'. τάξεως. Τὸ ἀκρότατον ὕψος τῆς Ὑδρας λογίζεται 588 γαλ λομέτρων.	2475	12
			Μονὴ Προφήτου Ἡλιοῦ. Ἡ Ὑδρα καὶ τοὶ ταττομένη ἐνταῦθα ὡς δῆμος μόνον, ἀπο- τελεῖ ὅμως αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ιδιαιτέραν ἐπαρχίαν (1).		
			ΔΗΜΟΣ ΤΡΟΙΖΗΝΟΣ.		6
16	B.		Πόρος (Καλαύρια), ἔδρα τοῦ δήμου· 2 σχολεῖα Ἑλληνικὸν καὶ δημοτικὸν, ἀμφότερα Β'. τάξεως.	919	!
2	Δ.		Δαμαλῶ· ἐν μικρᾷ ἀποστά- σει πρὸς τὸ βορ·δυτικὸν κεῖν- ται τὰ ἐρείπια τῆς Τροιζήνος.	82	
2	30	Δ. B.	Βαλαριόν· πλησίον κατὰ τὸ νοτ·δυτ. λίμνη ἀλμυροῦ ὕδατος.	27	

(1) Τὴν περιγραφὴν τῆς Ὑδρας ὡς νῦν ζήτει εἰς τὸν Γ'. τόμον.

ὁρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
1	30		Μαζώματα.	22	80
1	30		Πασᾶ.	3	11
		Β. Δ	Ντάρρα.		
			Ἀπάθεια.	{	Θέσεις ἀγροτι- καί.
			Πύργος.		
			Κατάρρα.		
			Μονὴ Ζωοδόχου Πηγῆς.		
			ΔΗΜΟΣ ΜΕΘΑΝΩΝ.		1644
5		Δ. Β.	Μεγάλον Χωρίον· ἔδρα τοῦ δήμου.	72	440
1		Ν. Α.	Βρωμολίμνη.	38	223
2	30	Β. Δ.	Ἅγιος Θεόδωρος· κατὰ τὸ νοτ ἀνατ. τοῦ χωρίου ἐπὶ τῆς θαλάσσης ὑπάρχουσι λείψανα φρουρίου ἑλληνικοῦ.	39	303
2	15	Α. Β.	Κουνουπίτσα.	45	215
2		Β.	Ἄνω Μοῦσκα·	18	192
2	15	Β.	Κάτω Μοῦσκα.	35	192
			Παναγιά, θέσεις ὀλίγον κατ- οικουμένη.		
			Εἰς Μέθανα ὑπάρχει σχο- λεῖον δημοτικὸν Γ'. τάξεως καὶ φυλακεῖον ὑγειονομικὸν καὶ φυ- λακεῖον τελωνειακόν.		
			ΔΗΜΟΣ ΔΡΥΟΠΗΣ.		633
6		Β. Δ.	Κάτω Φανάρι, ἔδρα τοῦ δήμου.	49	279
1		Β. Δ	Ἄνω Φανάρι (1).	38	207

(1) Πρὸς τὸ νότιον τῶν δύο Φαναρίων, μεταξὺ τούτων καὶ τῶν χωρίων Ῥάδου, Πεταμίου καὶ Λεσχιάς κεῖται ὄρος Ὀρθολίθι καλούμενον καὶ ἔχον ὕψος 1,192 μέτρ. γαλλ.

Ἡρ.	Δ.	Θω.		Πλῆθος Οίκ.	Κά.
3	30	Δ. Ν.	Ῥάδου.	7	
3		Δ. Ν.	Ποτάμι.	18	
1	45	Ν. Α.	Λεσχιά· πλησίον ἑλληνικά ἐρείπια.	4	
			Βριστοῦλι.		
		Ν. Δ.	Καρατσᾶ.		
			Ἑστεμον.		
		Δ. Α.	Μπεδένι.		
		Δ. Α.	Τραχιά.		
		Δ.	Μῆτον.		
			Μεταξὺ τούτων τῶν δύο τελευ- ταίων ὑπάρ- χουσιν ἐπὶ λό- φου λείψανα ἑλ- ληνικοῦ ὀχυρώ- ματος.		Θέσεις ὀλίγον κατοικοῦμεναι.
			Εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Τροι- ζηνίας προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, λεμόνια, ἔλαιον, οἶνος, ὀπώραι παντοῖαι, πέπωνες καὶ ὕδροπέπωνες· 3 ποταμοὶ, 6 ρύακες ὧν οἱ 3 χρήσιμοι, 1 λί- μνη, 4 ἔλη, 1 μέγας λιμὴν.		

ΠΑΡΧΙΑ ΣΠΕΤΣΩΝ ΚΑΙ ΕΡΜΙΟΝΙΔΟΣ.

Διαφεύται εἰς τρεῖς δήμους — Σπυταῶν, Κρανιδίου καὶ Ἑρμιόνης,
καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851, 19,172.

Ἰ. Α. Θισ.			Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	
			Οἰκ.	Κάτοικα.
	ΔΗΜΟΣ ΣΠΕΤΣΩΝ.			8929
51	N. Δ.	Σπέτσαι, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα τοῦ δήμου Σπυταῶν δημητριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· 3 ῥύακες χειμερινοὶ, 2 λιμένες· 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ 1 δημοτικὸν Β'. τάξεως (1).	2057	8929
	ΔΗΜΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ.			8061
2	B.	Κρανίδιον, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου· κεῖται κατὰ τὰς προσαρκτίους ὑπωρείας λόφου ἔχοντος ὕψος 101 γαλλομέτρων· 2 σχολεῖα Ἑλληνικὸν καὶ δημοτικὸν ἀμφοτέρω Β'. τάξεως.	1551	7987
1	30	A. B. Φοῦρνοι.	65	265
	45	A. B. Κοιλαιὴ ἢ Κιλάδια, λιμὴν πρὸς δυσμὰς, πλησίον κεραμωποιῶν.		
		N. Πορτοχέλι, λιμὴν πρὸς νότον κατοικούμενος, ἔχων καὶ φυλακεῖον ὑγειονομικὸν καὶ ἕτερον φυλακεῖον τελωνειακόν. Κώστα, παράλιος θέσις.		

(1) Τὴν περιγραφὴν τῶν Σπυταῶν ὡς νήσου ζήτει εἰς τὸν Γ'. τόμον.

Ἰρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός	
				Οίκ.	Κάτοι
			ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΙΟΝΗΣ.		211
2		Β. Α.	Ἑρμιόνη (Κασρί) ἔδρα τοῦ δήμου ἔχουσα καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Γ'. τάξεως καὶ δασονομεῖον.	292	121
2	30	Β. Δ.	Δίδυμον (1).	188	71
2		Β. Α.	Σαμπάριζα· ἐνταῦθα ὑπάρχει φυλακεῖον τελωνειακόν.	22	1
			Θερμασία.		
			Πλέπι.		
			Μετόχι.		
			Μπαλαμπάνι.		
			Δαρδίτσα.		
			Τσελεβίνες.		
			Ἡλιοκαρακάσι.		
			Κατσοσπήτι.		
			Μονὴ Ἀγίων Ἀναργύρων, διατηρουμένη.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου Ἑρμιόνης δημητριακοὶ καρποὶ, βαμβάκιον, καπνὸς, ἔλαιον, μέλι, κηρίον, οἶνος.		

(1) Κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τοῦ χωρίου τούτου, ἐν μικρᾷ ἀποστάσει ὑπάρχει ὄρος ὁμωνύμως Δίδυμον καλούμενον καὶ ἔχον ὕψος 1077 μέτρα γαλλικῶν.

ΚΟΡΙΝΘΙΑ

ΚΟΡΙΝΘΙΑ, ἐπαρχία κειμένη κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῆς Πελοποννήσου, μεταξὺ τῶν δύο κόλπων, τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ ὀριζομένη κατὰ μὲν ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Μεγαρίδος διὰ τῶν Ὀνείων ὀρέων καὶ τῶν Σχειρωνίδων πετρῶν, κατὰ δὲ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Σικυωνίας διὰ τοῦ ποταμοῦ Νεμέου. — Ἡ Κορινθία εἶχε πεδιάδας τινὰς πλουσίας· ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον ἦν ἀνώμαλος καὶ ὀλιγόκαρπος, καὶ ὁ οἶνος αὐτῆς καλῆς ποιότητος. — Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Κορινθίας ἦσαν Πελασγοὶ κατὰ τὸν Πλίνιον (1)· τὸ δὲ πρῶτον αὐτῆς ὄνομα ἦν Ἐφυραία ἀπὸ Ἐφύρας ἧ, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἦν θυγάτηρ τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ ᾤκησε πρώτη τὸν τόπον τοῦτον (2), οὗ ἡ Πελασγικὴ ἀρχὴ πιθανολογεῖται καὶ ἐκ τῆς ὀνομασίας αὐτῆς, διότι ὅπου σχεδὸν ἀπαντᾶται ἀποκατάστασις Πελασγικὴ ἐκεῖ συναπαντᾶται καὶ Ἐφυρα· εἴτα ἀμφισβητηθείσης τῆς χώρας μεταξὺ Ποσειδῶνος καὶ Ἡλίου, ἐγένετο διαλλακτὴς ὁ Βριάρεως καὶ ἀπεφάσειεν ὁ μὲν ἰσθμὸς καὶ πάντα τὰ ὑπ' αὐτὸν νὰ ᾔῃαι τοῦ Ποσειδῶνος, ὁ δὲ Ἀκροκόρινθος καὶ ὁ ὑπ' αὐτὸν τόπος νὰ μείνῃ τοῦ Ἡλίου (3)· διένειμε δὲ ὁ Ἥλιος τὴν μοῖραν αὐτοῦ, κατὰ τὸν Εὐμήλον, εἰς τοὺς δύο αὐτοῦ υἱούς, Ἀλπέα καὶ Διήτην, καὶ τῷ μὲν Ἀλπεῖ ἔδωκε τὴν Ἀσωπίαν. τῷ δὲ

---

(1) Πλίν. β. 4. κ. 4. (2) Παυσ. Κορ. κ. 1. (3) Αὐτ.

Αἰήτη τὴν Ἐφυραίαν· ἀπελθὼν δὲ ὁ Αἰήτης εἰς Κολχίδα, παρακατέθεσε τὴν χώραν Βούνῳ τῷ Ἑρμοῦ καὶ Ἀλκιδαμείας· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Βούνου, ἔσχε τὴν ἀρχὴν τῶν Ἐφυραίων Ἐπωπεὺς ὁ Ἀλπέως, προσθεὶς αὐτὴν τῇ τῆς Ἀσωπίας· ὕστερον δὲ, ἐπειδὴ Κόρινθος ὁ Μαραθῶνος, ἀφ' οὗ ὠνομάσθη ὁ τόπος Κορινθία, διαδεχθεὶς τὸν πάππον αὐτοῦ Ἐπωπέα (1), ἀπέθανεν ἄκληρος, οἱ Κορίνθιοι μεταπεμψάμενοι τὴν Μίδειαν ἐξ Ἰωλκοῦ, παρέδωκαν αὐτῇ τὴν ἀρχήν· καὶ οὕτω δι' αὐτὴν ἐβασίλευσεν ὁ σύζυγος αὐτῆς Ἰάσων ἐν Κορίνθῳ. Φωραθεῖσα δὲ ἡ Μήδεια ὅτι κατέκρυπτεν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἥρας ὅσα ἔτικτε τέκνα, νομίζουσα νὰ καταστήσῃ αὐτὰ ἀθάνατα, καὶ μὴ δυνηθεῖσα νὰ τύχῃ τῆς συγγνώμης τοῦ ἀνδρός αὐτῆς, ἀπῆλθεν εἰς Ἰωλκὸν, παραδοῦσα τὴν ἀρχὴν Σισύφῳ τῷ Αἰόλου (2), τῷ καταστήσαντι τὰ Ἰσθμια πρὸς τιμὴν τοῦ Μελικέρτου, οὗ εὗρε καὶ ἔθαψε τὸ σῶμα ἐν τῷ ἰσθμῷ (3)· διεδέχθη δὲ τὸν Σίσυφον ὁ υἱὸς αὐτοῦ Γλαῦκος· τὸν δὲ Γλαῦκον ὁ Βελλεροφόντης ὅς δὲν ἐβασίλευσεν αὐτεξουσίως, ἀλλ' ὥς ὑποκείμενος τῷ Προίτῳ καὶ τοῖς Ἀργείοις, ὥς καὶ ἐκ τοῦ Ὁμήρου φαίνεται· καὶ οὐ μόνον οὗτος, ἀλλὰ καὶ ἀποδημήσαντος αὐτοῦ εἰς Λυκίαν, οἱ μετ' αὐτὸν βασιλεῖς ὑπέκειντο αἰεὶ τοῖς δυνάσταις τοῦ Ἀργους καὶ τῶν Μυκηναίων. Ὦθεν καὶ κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον οἱ Κορίνθιοι οὐδένα εἶχον ἀρχηγὸν ἴδιον· ἀλλ' ἦσαν συντεταγμένοι μετὰ τῶν Μυκηναίων καὶ τῶν ἄλλων ὅσων ἡγεῖτο ὁ Ἀγαμέμνων· τὸν δὲ Βελλεροφόντην διεδέχθη ὁ θεῖος αὐτοῦ Ὀρνυτίων, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Γλαύκου· τὸν δὲ Ὀρνυτίωνα ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θόας, τὸν δὲ Θόαν ὁ Δαμοφῶν· τὸν δὲ Δαμοφῶντα ὁ Προπόδας· τὸν δὲ Προπόδαν ὁ Δωρίδας καὶ ὁ Ἰανθίδας· βασιλευόντων δὲ συγχρόνως

---

(1) Ἰδε Σικωνία. (2) Παρ. Κορ. κ. 3. (3) Αὐτ. κ. 1.

τούτων τῶν δύο ἀδελφῶν, 30 ἔτη ἀπὸ τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν εἰς Πελοπόννησον (1160 Π. Χ.) ἐστράτευσαν Δωριεῖς κατὰ τῆς Κορινθίας, στρατηγοῦντος Ἀλήτου τοῦ Ἰππότου τοῦ Φύλαντος τοῦ Ἀντιόχου τοῦ Ἡρακλέους· παρὰ δόντες δὲ ὁ Δωρίδας καὶ Ὑανθίδας οἰκιοθελῶς τὴν βασιλείαν τῇ Ἀλήτῃ κατέμειναν αὐτοῦ· ὁ δὲ δῆμος τῶν Κορινθίων ἀντιπαχθεὶς κατὰ τῶν Δωριέων ἐνίκηθη· ὁ δὲ Ἀλήτης καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἐβασίλευσαν ἐπὶ πέντε γενεάς ἕως Βάκχιδος τοῦ Προῦμνιδος, οἱ δὲ Βακχιάδαι ἐπὶ πέντε ἄλλας γενεάς ἕως Τελέστου τοῦ Ἀριστοδήμου. Θανατωθέντος δὲ τοῦ Τελέστου ὑπὸ δύο ἐχθρῶν αὐτοῦ, Ἀρίπτου καὶ Παράντου, βασιλεὺς οὐδεὶς ἔτι ἐγένετο, ἀλλὰ πρυτάνεις ἐνιαύσιοι ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Βακχιαδῶν οἱ ἐκυβέρνησαν κατὰ μὲν Διόδωρον τὸν Σικελιώτην ἐν διαστήματι 90, κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα 200 ἐτῶν, κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν πέντε γενεῶν, διακόσιοι περίπου ἄνδρες ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἴκου παραδεχόμενοι ἀλληλοδιαδόχως τὴν διοίκησιν, ἕως οὗ ὁ Κύψελος ἀπόγονος Μέλανος τοῦ Ἀντάσου ἀρπάσας τὴν ἐξουσίαν, ἐξέβαλε τοὺς Βακχιάδας (1), πρυτανεύοντος τοῦ Δημαράτου ὃς συμπαραλαβὼν πολλοὺς Κορινθίους, ἔφυγεν εἰς Τυρρηνίαν μετὰ πλούτου πολλοῦ δι' οὗ ἐγένετο ἡγεμὼν τῆς δεξαμένης αὐτὸν πόλεως, καὶ λαβὼν γυναῖκα Ῥωμαίαν εἰς τὴν πόλιν Ταρκυνίαν, ἔσχεν υἱὸν Δουκῆμονα ὃς ἔπειτα διεδέχθη τὸν Ἄγκον Μάρκιον εἰς τὸν θρόνον τῆς Ῥώμης (2), μετονομασθεὶς Λούκιος Ταρκυνίος Πρίσκος. — Ἡ διοικητικὴ περίοδος τῆς Κορινθίας ἀπὸ Ἀλήτου μέχρι Κυψέλου λογίζεται κατὰ τὸν Σύγγεγον 447 ἐτῶν· ὁ δὲ Κύψελος οὗ ὁ οἶκος ἦν ἐπίσης πλούσιος ὡς καὶ ὁ τῶν Βακχιαδῶν ἐβασίλευσεν ἐν Κορινθίᾳ 30

(1) Πaus. Κορ. κ. 3, 4. (2) Στράβ. β. 8, σ. 378.

ἔτη· ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Περίανδρος, εἰς τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος 40 ἢ κατ' ἄλλους 44 ἔτη· Ψαμμήτιχος δὲ ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Περιάνδρου 3. — Πρὶν τῆς ἐνάρξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἐπιδάμνιοι πάσχοντες δεινὰ ἐσωτερικὰ καὶ ἐξαιτησάμενοι τὴν βοήθειαν τῶν Κερκυραίων καὶ ἀποτυχόντες, ἀπετάθησαν πρὸς τοὺς Κορινθίους οἱ λαβόντες αὐτοὺς ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῶν, κατέπεμψαν εἰς αὐτοὺς βοήθειαν καὶ φρουρὰν καὶ ἀποικίαν· καὶ ἐπειδὴ οἱ Κερκυραῖοι ὀργισθέντες ἐστράτευσαν κατὰ τῶν Ἐπιδαμνίων, οἱ Κορίνθιοι ἐκήρυξαν πόλεμον κατὰ τῶν Κερκυραίων καὶ ἐναυμάχησαν παρὰ τὸ Ἄκτιον καὶ ἐνίκησαν οἱ Κερκυραῖοι τοὺς Κορινθίους, οἱ ἀπώλεσαν 15 τῶν πλοίων αὐτῶν· μετ' ὀλίγον δὲ τῶν συμμάχων αὐτῶν ἐνοχλουμένων ὑπὸ τῶν Κερκυραίων, ἐστρατοπίδευσαν οἱ Κορίνθιοι κατὰ τὸ Ἄκτιον καὶ περὶ τὸ Χειμέριον τῆς Θεσπρωτίδος, ἵνα φυλάττωσι τὴν Λευκάδα καὶ τὰς ἄλλας φιλικὰς πόλεις· παρασκευάσαντες δ' ἐν τούτοις καὶ παραλαβόντες συμμάχους Ἡλείους καὶ Μεγαρεῖς καὶ Λευκαδίους καὶ Ἀμπρακιώτας καὶ Ἀνακτορίου, ἐξεστράτευσαν μεθ' 150 πλοίων καὶ συνεκρότησαν ναυμαχίαν καρτερὰν ἐκ δευτέρου παρὰ τὰ Σύβοτα πρὸς τοὺς Κερκυραίους, ἔχοντας 120 πλοῖα καὶ συμμάχους τοὺς Ἀθηναίους· καὶ ἐνίκησαν οἱ Κορίνθιοι τοὺς Κερκυραίους, καὶ ἔστησαν τρόπαιον ἐν τῇ ἡπείρῃ εἰς τὰ Σύβοτα, λιμένα ἔρτημον τῆς Θεσπρωτίδος· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Κορίνθιοι ἀπώλεσαν καὶ αὐτοὶ κατὰ τὴν μάχην 30 πλοῖα, ἀντέστησαν καὶ οἱ Κερκυραῖοι τρόπαιον εἰς τὰ ἐπὶ τῆς νήσου Σύβοτα ὡς νικήσαντες· ἐγένετο δὲ ἡ ναυμαχία αὕτη κατὰ τὸ πλῆθος τῶν πλοίων μεγίστη τῶν πρὸ αὐτῆς ἀπὸ Ἑλλήνων πρὸς Ἕλληνας γεγενημένων. Οἱ δὲ Κορίνθιοι ἀποπλέοντες ἐκ' οἴκου, εἶλον δι' ἀπάτης τὸ ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου καί-

μενον Ἀνακτόριον δ ἦν κοινὸν τῶν Κορινθίων καὶ τῶν Κερκυραίων (1). εὐθὺς δὲ μετὰ ταῦτα, ἀποστάντων ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων τῶν ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Πελλήνης οἰκούντων Ποτιδιατῶν, οἱ, ἂν καὶ ἄποικοι τῶν Κορινθίων, ἦσαν σύμμαχοι καὶ ὑποτελεῖς φόρου τῶν Ἀθηναίων, καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐτοίμων ὄντων νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῆς Ποτιδαίας, οἱ Κορίνθιοι ἐπέμψαν βοήθειαν εἰς αὐτὴν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἀριστέα, καὶ συγκροτηθείσης μάχης, ἐνίκησαν οἱ Κορίνθιοι (2). ἐνίκησαν ὡσαύτως οἱ Κορίνθιοι τοὺς Ἀθηναίους καὶ εἰς τὰς Ἀλεὰς τῆς Ἑρμιονίδος (3). εἰς δὲ τὴν Μεγαρίδα κατὰ τὴν Γεράνειαν ἐνικήθησαν κατὰ κράτος (4). ἐνικήθησαν δὲ ὡσαύτως ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῇ συγκροτηθείσῃ τῷ τρίτῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ναυαρχοῦντος τοῦ Ἀθηναίου Φορμίωνος (5). τῷ δὲ ἐβδόμῳ ἔτει τοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι, στρατηγοῦντος τοῦ Νικίου, εἰσέβαλον εἰς τὴν Κορινθίαν, καὶ γενομένης μάχης καρτερᾶς κατὰ τὸν Σολύγιον λόφον καὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Χερσόνησον μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Κορινθίων, ἐτράπησαν οἱ Κορίνθιοι καὶ ὑπεχώρησαν πρὸς τὸν λόφον, καὶ κατὰ τὴν τροπὴν ταύτην ἀπέθανον οἱ πλεῖστοι αὐτῶν καὶ ὁ στρατηγὸς αὐτῶν Λυκόφρων, καὶ ἔστησαν τρόπαιον οἱ Ἀθηναῖοι· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ πολυαρίθμων Κορινθίων δραμόντων εἰς βοήθειαν ἐκ τε Κεγχρειῶν καὶ ἐκ τῆς πόλεως Κορίνθου, οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιβάντες εἰς τὰς ναῦς ἀπέπλευσαν· ἀπέθανον δὲ ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἐκ μὲν τῶν Κορινθίων 212, ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων περίπου 50 (6). Τῷ δὲ ἐνδεκάτῳ ἔτει τοῦ πο-

(1) Θουκυδ. β. 1. κ. 25—55. (2) Αὐτ. κ. 56.—62. (3) Αὐτ. κ. 105.

(4) Αὐτ. κ. 105, 106. (5) Αὐτ. β. 2. κ. 84. (6) Αὐτ. β. 4. κ. 42, 44.

λέμου οἱ Κορίνθιοι ἐγένοντο σύμμαχοι τῶν Ἑλλείων καὶ τῶν Ἀργείων (1)· κατὰ δὲ τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῆς Σικελίας, οἱ Κορίνθιοι ἔδωκαν πλοῖα βοηθητικά τοῖς Συρακουσίοις (2). Μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου ὑποδουλώθησα ἡ Κορινθία εἰς τὸν ζυγὸν τῶν Μακεδόνων ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἡλευθερώθη ὑπὸ τοῦ Ἀράτου καὶ κατετάχθη εἰς τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον· ὑποκύψασα δὲ αὐθις μετ' οὐ πολὺ εἰς τὸν αὐτὸν ζυγὸν, ἀπειλutrώθη ἐκ νέου ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Ἀχαιῶν· ἀλλ' ὑποταγεῖσα καὶ ἐκ τρίτου, οὐ μόνον ἔδωκε βοήθειαν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον τὸν πατέρα τοῦ Περσέως κατὰ τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα συνενωθείσα καὶ μετὰ τῶν Ἀχαιῶν κατ' αὐτῶν, προσεφέρθη τοσοῦτον ὕβριστικῶς καὶ περιφρονητικῶς πρὸς αὐτοὺς, ὥστε ἐφείλκυσε τὴν ἀγανάκτησιν τῆς Ῥώμης, ἣ ἐπεμψε πολυάριθμον στρατεύμα κατ' αὐτῆς ὑπὸ τὸν Δούκιον Μόμμιον· καὶ αὐτὸς μὲν κατέσκαψεν ἐκ βάθρων τὴν πόλιν Κόρινθον (3), ἄλλοι δὲ στρατηγοὶ καθυπέταξαν τὸ ἐπίλοιπον τῆς χώρας, τὸ μέγιστον δὲ μέρος τῆς Κορινθιακῆς γῆς ἐδόθη τοῖς Σικυωνίοις. — Οἱ Κορίνθιοι ἐπεμψαν πολλὰς ἀποικίας εἰς διάφορα μέρη· καὶ πρῶτον μὲν ὁ Δημάρατος ἐπὶ τῆς τυραννίας τοῦ Κυψέλου κατὰ τὸ 1 ἔτος τῆς 30 Ὀλυμπιάδος, 660 Π. Χ. ἀπώκησεν, ὡς προεῖρηται, εἰς Ταρκυνίαν τῆς Τυρρηνίας ἔνθα διὰ τῆς ὑπολήψεως καὶ τοῦ πλούτου αὐτοῦ ἐγένετο ἡγεμὼν καὶ εἰσήγαγε τὴν λατρείαν τῶν Καβείρων (4)· μετὰ ταῦτα δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἐποχὴν ἀποκατεστάθησαν ἄλλαι ἀποικίαι, ὡς τὸ Σόλιον ἐν Ἀκαρνανίᾳ (5), τὸ Μολύκριον ἐν Αἰτωλίᾳ (6), ἡ Ἀλυζία

(1) Θουκυδ. β. 5. κ. 31. (2) Αὐτ. β. 6. κ. 93.—β. 7. κ. 18, 19.

(3) Ἰδε Κόρινθος πόλ. (4) Πολυαν. Κερν. β. 3. κ. 4. (5) Θουκυδ. β. 2. κ. 30. (6) Αὐτ. β. 3. κ. 102.

ἐπὶ τῇ αὐτῇ παραλίᾳ, ἡ Παλέα ἐν Κεφαλληνίᾳ (1), ἡ Ἀμβρακία ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ (2), τὸ Ἀνακτόριον (3) καὶ ἄλλαι· τῷ δὲ 2 ἔτει τῆς 38 Ὀλυμπιάδος, 627 Π. Χ. περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς τυραννίας τοῦ Περιάνδρου, ὅτε ἡ Κόρινθος προήχθη εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς εὐδαιμονίας, ἐστάλη ἀποικία εἰς Ἐπίδαμνον τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων Δυρράχιον καλουμένην συγκειμένη ἐκ Κερκυραίων καὶ Κορινθίων ὑπὸ τὸν Κορίνθιον Φάλιον υἱὸν τοῦ Ἐρατοκλείδου, ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἡρακλείους (4). Περὶ δὲ τὰ τέλη τῆς βασιλείας τοῦ Περιάνδρου, κατὰ τὸ 1 ἔτος τῆς 48 Ὀλυμπιάδος 587 Π. Χ. αἱ Κορίνθιοι ἔπεμψαν δευτέραν ἀποικίαν εἰς Ἀνακτόριον (5), καὶ ἄλλην εἰς Λευκαδίαν (6)· ἦσαν δὲ καὶ αἱ Συρακοῦσαι τῆς Σικελίας ἀποικία παλαιὰ Κορινθιακὴ, καὶ τὰ Μέγαρα καὶ ἡ Ποτίδαια τῆς Θράκης (7) καὶ ἄλλαι· ἐφέρετο δὲ φεῖ σκληρῶς ἡ Κόρινθος πρὸς τὰς ἀποικίας αὐτῆς. — Οἱ Κορίνθιοι ἦσαν οἱ πρῶτοι θαλασσοπόροι τῆς Ἑλλάδος, καὶ αἱ πρῶται τριήρεις κατεσκευάσθησαν ὑπὸ Κορινθίων (8). — Ἡ Κορινθία ἐξτείνεται ἀπὸ μὲν ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, δηλ.: ἀπὸ τῶν κατὰ τὰς Σκυριωνίδας Πέτρας μεθορίων τῆς Μεγαρίδος μέχρι τῶν τῆς Φλιασίας καὶ Ἀργολίδος 240 στάδ. = 30 μίλ. Ἀγγλ. = 12 ὥρ. ἀπὸ δὲ ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, δηλ.: ἀπὸ τῶν πρὸς τὰς Παγὰς μεθορίων τῆς Μεγαρίδος μέχρι τῶν τῆς Ἐπίδαυρίας 160 σταδ. = 20 μίλ. Ἀγγλ. = 8 ὥρ. (9). Ὁ ἰσθμὸς δὲ καίμενος κατ' ἀνατολὰς

---

(1) Ἡρόδοτ. β. 9. κ. 30. (2) Σκυμν. Χ. Περιηγ. σ. 453. — Στράβ. β. 10. σ. 452. — Θουκ. β. 2. κ. 80. — Αὐτ. β. 7. κ. 58. — Ἀντών. Λιβ. Μιταμ. κ. 4. (3) Θουκυδ. β. 1. κ. 23. (4) Αὐτ. κ. 24. = Διόδ. Σικ. β. 12, κ. 30. (5) Θουκυδ. β. 1, κ. 80. — Στράβ. β. 10, σ. 452 = Πλούτάρχ. (6) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 44. (7) Θουκυδ. β. 1, κ. 11, 56. (8) Αὐτ. κ. 18. (9) Δήκ. Τ. 3, κ. 29, σ. 306.

καὶ συνδέων τὴν Πελοπόννησον μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἦν μέρος τῆς Κορινθίας· διὸ καὶ Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου ἢ Κορινθιακὸς Ἰσθμὸς ἐλέγετο καὶ ἐπερατοῦτο ἀφ' ἐνὸς μέρους πρὸς τὸ βόρειον εἰς τὸ Λέχαιον καὶ ἀφ' ἐτέρου πρὸς τὸ νότιον εἰς τὰς Κεγχρέας· τὸ δὲ σενώτατον μέρος αὐτοῦ ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ λιμένος Σχοινοῦντος ὠνομάζετο Διολκός (1)· τὸ πλάτος τοῦ Ἰσθμοῦ ἀπὸ Λεχαίου μέχρι Κεγχρεῶν λογίζεται κατὰ τὸν Διόδωρον, τὸν Στράβωνα καὶ τὸν Σκύλακα 40 σταδίων (2), κατὰ τὸν Πλίνιον 5 μίλια Ῥωμ. (3), κατὰ δὲ τὸν Μέλαν 4 μιλ. Ῥωμ. ὅπερ καὶ τὸ ἀκριβέστερον θεωρούμενου τοῦ ὁδουσίμου καὶ οὐχὶ τοῦ κατ' εὐθείαν γραμμὴν πλάτους ὅπερ εἶναι ἔτι ἔλαττον καθ' ἡμισυ μίλιον. — Ὅρος τραχὺ διατρέχει τὸ νότιον τοῦ Ἰσθμικοῦ πεδίου, καὶ ἔχει δύο μόνον παρόδους, τὴν μὲν παρὰ τὸ στόμιον τὸ κατ' ἀνατολὰς τοῦ Ἀκροκορίνθου, τὴν δὲ κατὰ πᾶσαν τὴν ἑκτασιν τῆς κατὰ τὰς Κεγχρέας ἀκτῆς· οὐσα δὲ αὕτη ὠχυρωμένη καὶ εὐρισκομένη ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Κορινθίων, ἦν μεγάλου λόγου ἀξία κατὰ πᾶσαν πολεμικὴν ἐπιχείρησιν μεταξὺ τῶν Πελοποννησίων καὶ οἰωνδήποτε ἐκτὸς τοῦ Ἰσθμοῦ ἐχθρικῶν στρατευμάτων. Κατὰ τὴν μυθολογίαν ἡ Κορινθία ἦν κτῆμα τοῦ Ποσειδῶνος κατὰ συνέπειαν τῆς μετὰ τοῦ Ἡλίου διενέξεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Βριάρεω (4)· κατὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς ἀρχὴν τοῦ Ἰσθμοῦ κατὰ τὸν Κρομμύωνα ἦν ὁ τόπος ἐν ᾧ ὁ ληστὴς Σίνις ἔκαμπε πρὸς τὰ κάτω τοὺς κλάδους δύο πιτύων, καὶ δῆσας ἐπ' αὐτῶν ὅσους δυστύχεϊς ἐνίκα μαχόμενος, ἄφηνεν αὐτοὺς νὰ ἀνορθοῦνται ἀφ' ἐαυτῶν· ὥστε ἐλκόμενος ἀμφοτέρωθεν δι-

(1) Ἰδε Σχοινοῦς λιμὴν. (2) Διόδ. Σικ. β. 11, κ. 16. — Στράβ. β. 8, σ. 334, 335. — Σκύλ. εἰς Πελοπόνν. (3) Πλίν. Φυσ. ἱστ. β. 4, κ. 4.

(4) Ἰδε ἀνωτέρω.

επαῖτο ὁ δεδεδεμένος, διὸ καὶ ὁ Σίνις ἐπωνομάζετο Πιτυοκάμπτης· ἀλλὰ διεφθάρη μετέπειτα ὁ κακοῦργος ὑπὸ τοῦ Θησεύς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον· ἐκεῖ πλησίον ἐθανάτωσεν ὁ Θησεὺς καὶ τὴν ἐρημοῦσαν τὰ περίχωρα ὕν τὴν λεγομένην Φαιάν· κατὰ δὲ τὸ παραθαλάσσιον τοῦ ἰσθμοῦ ἦν βωμὸς καὶ τάφος Μελικέρτου περὶ οὗ διηγοῦνται ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀθάμας, υἱὸς τοῦ Αἰόλου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Σισύφου μαθὼν ὅτι ὁ νομιζόμενος θάνατος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Φρίξου καὶ ἡ πεῖνα τοῦ Ὀρχομενοῦ προῆλθον ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἰνούς, μητρὸς τοῦ Φρίξου, συνέλαβε τοσαύτην ἀκράτητον ὀργὴν κατ' αὐτῆς καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς τέκνων αὐτοῦ, ὥστε ἐφόνευσε τὸν πρωτότοκον υἱὸν αὐτοῦ Λέαρχον· ἐκείνη δὲ φεύγουσα μετὰ τοῦ νεωτάτου Μελικέρτου, ἐρρίφθη μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς Μολουρίδος πέτρας, ἣν οἱ Μεγαρεῖς καθίσρωσαν εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὸν υἱὸν αὐτῆς· εὐρών δὲ ὁ Σίσυφος τὸ σῶμα τοῦ Μελικέρτου ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ Κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ ἐνθα ἐξηνέχθη ὑπὸ δελφῖνος, ἔθαψεν αὐτὸ ἐκεῖ, μετονομάσας τὴν μὲν Ἰνὼ Δευκοθέαν, τὸν δὲ Μελικέρτην Παλαίμονα· καὶ ἔταξε πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἀγῶνα ἰσθμίων, οὗ ὁ στέφανος ἦν ἐκ πίτυος· δὲν ἔπαυσε δὲ ὁ ἀγὼν οὕτως οὔτε μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μομμίου καταστροφὴν τῆς Κορίνθου· ἀλλὰ καθ' ὅσον ἦν ἔρημος ἡ πόλις, εἶχον τὴν φροντίδα τῶν ἰσθμίων οἱ Σικυώνιοι, οἰκηθείσης δὲ ἐκ νέου, ἀνέλαβον τὴν τιμὴν ταύτην οἱ νέοι αὐτῆς οὐκ ἥτορες (1). — Ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ ἦσαν ἀξιοθέατα θέατρον καὶ στάδιον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, καὶ ναὸς Ποσειδῶνος μικρός· κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸν ναὸν ἀφ' ἐνὸς μέρους ἦσαν οἱ ἀνδριάντες τῶν ἀθλητῶν τῶν νικησάντων εἰς τὰ Ἰσθμια, καὶ ἀφ' ἐτέρου πίτυες

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 1.

πεφυτευμέναι κατὰ στοῖχον καὶ λήγουσαι εἰς εὐθὺ αἱ πλείους· ἐπὶ δὲ τοῦ ναοῦ ἴσταντο Τρίτωνες χαλκοῖ; καὶ ἐν τῷ προνάῳ δύο ἀγάλματα Ποσειδῶνος, ἕτερον Ἀμφιτρίτης καὶ ἕτερον Θαλάσσης χαλκοῦν, καὶ ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἀνάθημα Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ τέσσαρες ἵπποι ἐπὶ χρυσοῖ πλην τῶν ὀπλῶν αἱ ἦσαν ἐλεφάντιναι, καὶ παρὰ τοὺς ἵππους δύο Τρίτωνες χρυσοῖ κατὰ τὸ ἄνω ἡμισυ τοῦ σώματος, κατὰ δὲ τὸ κάτω ἐλεφάντινοι· καὶ ἐντὸς τοῦ ἄρματος ὁ Ποσειδῶν καὶ ἡ Ἀμφιτρίτη καὶ πλησίον αὐτῶν παῖς ὁ Παλαίμων ὁρθὸς ἐπὶ δελφῖνος, πάντα ταῦτα χρυσᾶ καὶ ἐλεφάντινα· ἐπὶ δὲ τοῦ βάθρου τοῦ ἄρματος εἰκόνες κατὰ τὸ μέσον ἡ τῆς Θαλάσσης ἀνεχούσης τὴν Ἀφροδίτην παῖδα, κατὰ δὲ τὰ δύο πλάγια αἱ τῶν Ἡρητῖδων· τὸ δὲ βάθρον τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ποσειδῶνος ἐξεικόνιζε τοὺς υἱοὺς τοῦ Τυνδάρεω οἱ ἐθεωροῦντο καὶ αὐτοὶ ὡς σωτῆρες τῶν πλοίων καὶ τῶν πλωϊζομένων· ἦσαν προσέτι ἐν τῷ ναῷ ἀγάλματα Γαλήνης καὶ Θαλάσσης, καὶ ἵππου ἔχοντος κήτους μορφήν κάτωθεν τοῦ στῆθους, ἐτι δὲ Ἴνοῦς, Βελλεροφόντου καὶ Πηγάσου (1) ἐντὸς δὲ τοῦ περιβόλου τοῦ Ποσειδῶνος ἦν ναὸς Παλαίμονος καὶ ἐν αὐτῷ ἀγάλματα Ποσειδῶνος, Λευκοθέας καὶ τοῦ Παλαίμονος αὐτοῦ· ἦν δὲ καὶ ὑπόγειος οἰκοδομὴ Ἄδυτον καλουμένη ἐν ᾗ ἔλεγον ὅτι ἐκρύβη ὁ Παλαίμων· ὅστις δὲ ἡ Κορίνθιος ἢ ξένος ὤμνουν ἐνταῦθα ὅρκον ψευδῇ οὐδαμῶς ἐδύνατο νὰ διαφύγῃ τὴν ποινὴν τῆς ἐπιουρκίας· ἐν τῷ αὐτῷ περιβόλῳ ἦσαν καὶ βωμοὶ Κυκλώπων ἐφ' ὧν ἔθυον εἰς τοὺς Κύκλωπας. Ὁ Σίσυφος καὶ ὁ Ἡηλεὺς ἦσαν ἀμφοτέρωι τε θαμμένοι ἐν τῷ ἰσθμῷ· ἀλλὰ τοῦ μὲν Σισύφου ὀλίγοι καὶ ἐκ τῶν ἐγχωρίων αὐτῶν ἐγνώριζον τὸν τάφον, τῷ δὲ Νηλέως οὐδεὶς (2). — Ὁ Πολιορκητὴς

---

(1) Πaus. Κορ. x. 1. (2) Αὐτ. x. 2.

Δημήτριος, ὁ Ιούλιος Καῖσαρ, ὁ Νέρων καὶ ὁ Καλιγούλας ἐπεχείρησαν νὰ διασκάψωσι τὸν ἰσθμὸν καὶ νὰ καταστήσωσι τὴν Πελοπόννησον νῆσον· ἀλλ' ἐματαιώθησαν οἱ ἀγῶνες αὐτῶν καὶ κατέλειπον ἐκ πρώτης ἀρχῆς τὴν ἐπιπονωτάτην καὶ δυσκατόρθωτον αὐτὴν ἐπιχείρησιν διὰ τὸ πετρῶδες τοῦ τόπου (1). — Κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Περσῶν οἱ πλείους τῶν Πελοποννησίων μετὰ τὸν ἐν Θερμοπύλαις θάνατον τοῦ Λεωνίδου στρατοπεδεύσαντες ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ ὑπὸ τὸν βασιλέα Κλεόμβροτον, υἱὸν τοῦ Ἀναξανδρίδου καὶ ἀδελφὸν τοῦ Λεωνίδου ἐκτίσαν τεῖχος καθ' ἅπαν τὸ μεταξὺ τῶν δύο αἰγιαλῶν διάστημα (2). — Κατὰ δὲ τὴν τῶν Γαλατῶν τῶν ἀρχαιότερον καλουμένων Κελτῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν (Ὀλυμ. 125, 2.) (3), οἱ Πελοποννήσιοι δὲν συνεστράτευσαν μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων κατ' ἐκείνων εἰς Θερμοπύλας, στοχαζόμενοι ὅτι ἐπειδὴ οἱ βάρβαροι δὲν εἶχον πλοῖα, οὐδὲν δεινὸν θὰ πάθωσιν ἐξ αὐτῶν, ἐὰν μόνον ἀποτειχίσωσι τὸν ἰσθμὸν ἀπὸ τῶν Κεγχρεῶν μέχρι τοῦ Λεχαίου, ὅπερ καὶ ἔπραξαν (4)· κατὰ δὲ τὴν 3 ἑκατονταετηρίδα σμήνους Γόθων ἀπειλοῦντος τὴν Πελοπόννησον, ἀνεκαίνισθη τὸ τεῖχος· τὰ τεῖχη ταῦτα ἐδύναντο μὲν κατὰ πρῶτον νὰ κωλύωσι τὴν εἰσδρομὴν τῶν βαρβάρων, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον κατέπιπτον ὡς κατασκευαζόμενα κατὰ τάχος· ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἐκτίσεν αὐτὰ μετὰ ταῦτα τελειότερα καὶ στεριώτερα (5)· ἀλλὰ καὶ οὕτως δὲν ἀνεστάλη ἢ μετὰ καιρὸν εἰσβολὴ τῶν Σλάβων, τῶν Βουλγάρων καὶ ἄλλων ἐθνῶν· ἔτι δὲ καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἐμμανουὴλ ἀνεκαίνισε τῷ 1413 τὸ τεῖχος τοῦτο ὅπερ ὁμῶς

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 1. (2) Ἡροδοτ. β. 8. κ. 71. (3) Πaus. Φωκ. κ. 28. (4) Πaus. Ἀχ. κ. 6. (5) Ζωσιμ. β. 1. κ. 29.—Προκοπ. β. 4.

ὁ Σουλτάνος Μουράτης ὁ Β΄. κατηδάφισε τῷ 1424. Τὸ δὲ φυσικὸν καὶ κύριον ὁχύρωμα τοῦ ἰσθμοῦ τούτου εἶναι τὸ ἀπέναντι αὐτοῦ κατ' ἀνατολὰς ὄρος Γεράνεια (Μακρὺ Πλάγι), ἔχον τρεῖς μόνον στενὰς παρόδους ὀλίγων τινῶν ἀνθρώπων χρηζούσας πρὸς φρούρησιν. Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Κάρολου τοῦ Γεννημένου τῷ 1699 μεταξὺ Ὀθωμανῶν καὶ Ἑνετῶν, τὸ παλαιὸν τεῖχος προσδιωρίσθη σύνορον τῆς Πελοποννήσου παραχωρηθείσης τότε τῇ Ἑνετίᾳ.

* Ἡ ἐπαρχία καλεῖται καὶ ἤδη Κορινθία καὶ μετὰ τῆς Ἀργολίδος ἀποτελεῖ ἓνα τῶν δέκα νομῶν τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν νέαν διαίρεσιν (1845). ὁ δὲ ἰσθμὸς, ὃς λέγεται ὡσαύτως ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου καὶ κοιν. Ἑξαμίλιον, ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ δυτ.-βορείου τοῦ κόλπου τῆς Αἰγίνης (Σαρωνικοῦ) καὶ τοῦ ἀνατ.-νοτίου τοῦ κόλπου τῆς Κορίνθου (Κορινθιακοῦ), ἐντεῦθεν τῶν ὀρέων τῶν ὀνομαζομένων Μακρὺ-Πλάγι καὶ Παλιοβῶνι· τὸ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κόλπου μέχρι τοῦ ἄλλου διάστημα αὐτοῦ μεταξὺ τοῦ Καλαμακίου καὶ τοῦ Λουτρακίου λογίζεται κοινῶς ἕξ μιλίων, διὸ καὶ ὠνομάσθη Ἑξαμίλιον· δύο ὁδοὶ ἄγουσιν ἀπὸ Ἑξαμιλίου εἰς Μέγαρα, ἡ μὲν παραθαλάσσιος διὰ τῆς Κινέτας καὶ τῆς Κακῆς Σκάλας, ἡ δὲ μεσόγειος καὶ δυσβατοτέρα μεταξὺ τῶν ὀρέων διὰ τοῦ λεγομένου Ἀέρα· συνενοῦνται δὲ αἱ δύο αὗται ὁδοὶ εἰς Κινέταν. — Ἡ μεταξὺ τοῦ Καλαμακίου καὶ τοῦ Λουτρακίου ὁδὸς κατασκευάσθη πρό τινος καιροῦ ἀμαξιτὴ διὰ τὴν μεταξὺ τῶν δύο ῥηθέντων λιμένων κοινωνίαν (1). — Φαίνονται καὶ μέχρι τοῦ νῦν τὰ ἔχνη τῆς διώρυγος, τοῦ τεύχους, τοῦ θεάτρου, τοῦ σταδίου καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος οὐ οὐδεὶς στύλος ἵσταται ὀρθός· ὁ ὑφιστάμενος σωρὸς εἶναι

---

(1) Ἴδε Κογχρεῖαι.

ἴσως ὁ τάφος τοῦ Μελικέρτου. — Κατ' ἀριστεράν τῆς πρὸς τὸ Καλαμάκιον ὁδοῦ εἰσὶ παλαιὰ λατομεῖα. --- Δύο χωρία ἦσαν ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ, Ἐπάνω Ἐξαμίλιον καὶ Κάτω Ἐξαμίλιον λεγόμενα· τὸ Ἐπάνω Ἐξαμίλιον ἔκειτο πρὸς τὸ νότιον τῆς ὁδοῦ ἐπὶ ὕψους καὶ ὤκειτο ὑπὸ Ἀλβανῶν. Ἡ φιλάνθρωπος καὶ φιλελληνικὴ ἐταιρεία τῶν Ἀμερικανῶν κατέβαλε πρὸ τινος καιροῦ συνεισφοράν πρὸς συνοικισμὸν ἐν τῷ Ἐξαμίλιῳ τούτῳ ἑκατὸν ἐκ τῶν πτωχοτέρων οἰκογενειῶν εἰς οἰκίας κατασκευασμένας δι' ἐξόδων αὐτῆς, προτείνασα νὰ χορηγῇ καὶ πάντα τὰ πρὸς γεωργίαν ἀναγκαῖα ὡς βόας, ἄροτρα, σπόρους καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐπὶ τῇ μόνῃ ἀμοιβῇ τοῦ νὰ λαμβάνῃ αὐτὴ τὸ ἥμισυ τῆς ἐτησίου προσόδου· ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἔδωκε τὸν τόπον ἐπὶ συμφωνίᾳ πενταετοῦς ἀτελείας· ἀλλὰ περιστάσεις ἐναντίαι καὶ διάφορα κωλύματα ἀπεμπόδισαν τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ὅλου σχεδίου, καὶ μόνον 40 οἰκογένειαι συμφέκισθησαν καὶ αἱ οἰκίαι αὐτῶν ἐκτίσθησαν κατὰ τάξιν καὶ κατ' εὐθυγραμμίαν, ἀλλ' ὕστερον καὶ τὸ χωρίον ἐρημώθη καὶ ἡ συμφωνία διελύθη καὶ ὁ σκοπὸς ὀλοτελῶς ἀπέτυχεν· ἦν δὲ ἡ θέσις τοῦ χωρίου τούτου ἐκ τῶν τερπνοτέρων· ἐπέκειτο εἰς ἀμφοτέρους τοὺς κόλπους, τὸν Κορινθιακὸν καὶ τὸν Σαρωνικὸν, κατὰ πρόσωπον εἶχε τὸ Μακρὸν Πλάγιον (Γεράνειαν), καὶ πρὸς δυσμὰς τὸν Ἀκροκόρινθον οὗ ἀπεῖχε μίαν ὥραν· τὸ δὲ ἕτερον χωρίον, τὸ Κάτω Ἐξαμίλιον λεγόμενον ἔκειτο παρὰ τὴν πρὸς τὴν Κόρινθον ὁδὸν καὶ ἀπεῖχεν $1/4$ ὥρ. τοῦ πρώτου· ἀλλ' ἤδη οὐδὲ τοῦτο ὑφίσταται, καὶ ὁ ὁδοιπὸρος διέρχεται διὰ τῶν ἱρειπίων αὐτοῦ· παρὰ τὸ Κάτω Ἐξαμίλιον ῥεῖ ῥύαξ χειμαρρῶδης, ποτάμι τοῦ Ἐξαμιλίου ἢ Κοντοποριᾶ καλούμενος· ὁ ῥύαξ οὗτος διερχόμενος κατ' ἀνατολὰς τῆς Κορίνθου, ἐκδιδεῖ εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἐν ἀπαστάσει $1 \frac{1}{2}$

ώρας ἀπὸ τοῦ Λουτρακίου Β. Α. καὶ ἐπ' αὐτοῦ κεῖται γέφυρα λιθίνη δίτοξος διὰ τὸν χειμῶνα, κατὰ δὲ τὸ θέρος σχεδὸν διόλου ξηραίνεται· ἔχει δὲ τὰς πηγὰς 2 ὥρας ἀπὸ τῆς γεφύρας Ν. Α. καὶ παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ εἰσὶ τινὲς ὑδρόμυλοι.

Α Κ Ρ Ω Τ Η Ρ Ι Α.

ὈΛΜΕΙΑΪ· τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο μορφούμενον ἐκ τῆς πρὸς δυσμὰς συνεχείας τῶν Ὀνείων ὀρέων, προβαίνει εἰς τὴν θάλασσαν ἐντὸς τοῦ Ἀλκυωνίου λεγομένου κόλπου, ὃ ἐστὶ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς μέρους τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου κατὰ τὸ βήρειον τοῦ κυρίως ἰσθμοῦ καὶ τῆς Κορινθίας· κεῖται κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τοῦ ἀκρ. Ἡραίου, τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Οἰνός, καὶ τὸ δυτικὸν τῶν Παγῶν, ἐν ἀποτάσει 120 σταδίων τῆς κατὰ τὴν Βοιωτίαν Κρεούσης (1).

* Ἀγριλιά ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε πολλῶν ἀγρίων ἐλαιῶν. Καταντικρὺ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου εἰσὶ νησίδες κοιν. Καλὰ Νησιὰ λεγόμεναι, καὶ τὸ κατὰ τὴν Βοιωτικὴν παραλίαν ὄρος Κορομπίλι.

ἩΡΑΪΟΝ· κεῖται κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν τῶν Ὀλμειῶν, καὶ προβαίνει κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, ἀποτελεῖ μετὰ τῆς κατέναντι Σικυῶνος τὸ στόμα τοῦ νοτ-ἀνατολικοῦ μέρους τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, τοῦ διακρινόμενου ὑπὸ τὸ ὄνομα Κόλπος τοῦ Λεχαίου. Ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου ἦν μαντεῖον Ἡρας Ἀκραίας ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τὸ Ἡραῖον ἔκειτο μεταξὺ Λεχαίου καὶ Παγῶν (2).

* Μαλαγκάρα.

ΒΟΥΚΕΦΑΛΟΝ· κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τοῦ λιμένος Πειραίου· ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καὶ τοῦ Πλινίου (3).

---

(1) Στράβ. β. 9. σ. 409. (2) Αὐτ. σ. 380. (3) Ἰδε Πειραιὸς λιμ.

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΝΕΜΕΑ· μικρὸς ποταμὸς ῥέων ἀπὸ τοῦ νοτ-δυτικοῦ εἰς τὸ βορ-ἀνατολικὸν καὶ ἐκδιδούς εἰς τὸν Ἀλκυώνειον κόλπον, ὀρίζων δὲ τὸ μεταξὺ Κορινθίας καὶ Σικυωνίας (1).

Ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Κορινθίας εἰσὶ καὶ τινες ῥύακες.

ΚΟΛΠΟΙ.

ΚΟΡΙΝΘΙΑΚὸς Κόλπος, ἀπὸ τῆς Κορινθίας καὶ τῆς πόλεως Κορίνθου, καὶ **ΚΡΙΣΣΑΪΟΣ** ὁ αὐτὸς ἀπὸ τῆς Φωκικῆς πόλεως Κρίσσης, ὁ μέγας κόλπος ὁ περιοριζόμενος ἀφ' ἑνὸς μέρους ὑπὸ τῆς Φωκίδος, τῆς Βοιωτίας, τῆς Μεγαρίδος καὶ τοῦ Ἰσθμοῦ, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τῶν βορειοτέρων καὶ δυσμικωτέρων μερῶν τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀρχόμενος μὲν κατὰ δυσμὰς μεταξὺ Ῥίου καὶ Ἀντιρρίου κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐήνου ἢ κατ' ἄλλους κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου τοῦ διαχωρίζοντος τὴν Ἀκαρνανίαν ἀπὸ τῆς Αἰτωλίας (2), τελευτῶν δὲ εἰς τὸν κατ' ἀνατολὰς μυχόν· μέρος τοῦ κόλπου τούτου τὸ δυτικώτερον, τὸ πέραν δηλαδὴ τοῦ μεταξὺ Ῥίου καὶ Ἀντιρρίου πορθμοῦ ὠνομάζετο **ΠΑΤΡΑΪΟΣ** κόλπος, καὶ ἄλλο πάλιν μέρος τὸ κατὰ τὸ ἀνατολικὸν πέρας ἐλέγετο **ΛΑΚΥΩΝΙΟΣ** κόλπος. — Τὸ βόρειον μέρος τοῦ κόλου τούτου ἐν γένει περιέχει πολλοὺς λιμένας καὶ ἐξ ἐναντίας τὸ νότιον.

* Κορινθιακὸς κόλπος.

ΠΟΛΕΙΣ, ΚΑΙ ΚΩΜΑΙ.

ΚΟΡΙΝΘΟΣ, πόλις πρωτεύουσα τῆς Κορινθίας εἰς πρό-ποδας ὄρους τοῦ λεγομένου Ἀκροκορίνθου, κατὰ τὴν ἐκ

(1) Διγ. β. 33. κ. 15.—Διοδ. Σικ. β. 14. κ. 83.—Στράβ. β. 8. σ. 382.

(2) Στράβ. β. 8. σ. 335.

Πελοποννήσου πρὸς τὸν Ἰσθμὸν ἔξοδον· ἑνδοξος, ἰσχυρά, πλουσιωτάτη, ὡς ὀνομάζει αὐτὴν καὶ ὁ Ὅμηρος α Δφνειὸν Κόρινθον » (1) καὶ ἐμπορικωτάτη, καθωραϊσμένη διὰ τῶν ἀριστουργημάτων τῶν τεχνῶν, καὶ βρίθουσα αἰεὶ ἐκ τῆς συρροῆς τῶν λαῶν οὓς ἐφείλκυον εἰς αὐτὴν εἴτε τὸ ἐμπόριον, εἴτε ἡ φήμη, εἴτε οἱ Ἰσθμιακοὶ ἀγῶνες, εἴτε τέλος τὸ δέλεαρ τῶν ἡδονῶν καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης περιέχων πλεον ἢ χιλίας ἱεροδούλους ἐταίρας ἃς ἀνέθετον τῇ θεᾷ καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἐξ ὧν πάντων ἐπληθύνετο καὶ ἐπλουτίζετο ἡ πόλις, διότι οἱ ναύκληροι εὐκόλως ἐξανηλίσκοντο· διὸ καὶ ἡ παροιμία ἔλεγεν =

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθον ἔσθ' ὁ πλοῦς (2).

Τὸ σχῆμα αὐτῆς ἦν τραπεζοειδὲς ἀναπτυσσόμενον κυρίως πρὸς τὸ βόρειον· ἡ δὲ ἑκτασις τῶν τειχῶν τῆς κυρίως πόλεως ἦν 40 σταδίων· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐντὸς τοῦ περιβόλου περιλαμβάνετο καὶ ὅσον μέρος τοῦ Ἀκροκορίνθου ἦν δεκτικὸν τειχισμοῦ, ἡ περίμετρος πᾶσα ἐγένετο περίπου 85 σταδίων (3). — Συνώκισθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῆς λεγομένης θυγατρὸς τοῦ Ὠκεανοῦ Ἐφύρας ἀφ' ἧς ἐκλήθη Ἐφυραία. Κόρινθος δὲ ὁ Μαραθῶνος μετωνόμασεν αὐτὴν ὕστερον ἀφ' ἑαυτοῦ Κόρινθον (4). — Ἡ πόλις αὕτη κειμένη ἐπὶ θέσεως ἐκ τῶν δεξιωτέρων πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ οὔσα, οὕτως εἰπεῖν, ἡ κλεῖς οὐ μόνον τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς Ἑλλάδος, ὡς κειμένη ἐπὶ δύο λιμένων, τῶν Κεγχρεῶν, καὶ τοῦ Λεχαίου, τοῦ μὲν πρὸς τὴν Ἀσίαν, τοῦ δὲ πρὸς τὴν Ἰταλίαν, ἦν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἡ παρακαταθήκη τοῦ ἐμπορίου τῆς οἰκουμένης δι' οὗ ἐξήρθη ἐπὶ τῶν Βακχιαδῶν μά-

(1) Ὁμ. Ἰλ. Β. ε. 570. (2) Στράβ. β. 8. σ. 378. (3) Λύγ. σ. 379.

(4) Πaus. Κορ. κ. 1. Ἰδε Κορινθία.

τα ἐπὶ μεγάλην ἀκμὴν πλούτου καὶ δυνάμεως (1)· ἀλλ' οὐ μετὰ παντοίας κατὰ καιροὺς μεταβυλάς, κατελέχθη εἰς Ἀχαϊκὸν συνέδριον, καὶ κατὰ προτροπὴν τοῦ στρατηγοῦ πελαγίου ἐκίνησεν ὄπλα κατὰ τῆς Ῥώμης μετὰ τῶν ἰατρῶν καὶ ἄλλων πόλεων τῆς ἔξω Ἑλλάδος, κατεστράφη οτελῶς ὑπὸ τοῦ ὑπάτου Μομμίου ὃς μετὰ τὸ τέλος τοῦ λέμου τῶν μὲν ἄλλων Ἑλληνικῶν πόλεων κατηδάφισε τὰ ἔχρη καὶ ἀφώπλισε τοὺς κατοίκους, τὴν δὲ Κόρινθον πυρρήσας 146 Π. Χ. τῷ αὐτῷ ἔτει τῆς καταστροφῆς τῆς κρχηδόνος, ἐθανάτωσε πάντας τοὺς ἄνδρας καὶ ἐπώλησεν ; δημοπρασίαν τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας καὶ τοὺς εἰλευθέρους δούλους ὅσοι δὲν ἐφρονεύθησαν κατὰ τὸν πόμον· οὕτως ἀπωλέσθη ἡ περιβόητος Κόρινθος 1014 ἔτη εἰς Ἀλήτου τοῦ πρώτου αὐτῆς βασιλέως ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν μακλειδῶν· ἡ πόλις διηρπάγη καὶ ἐλαφυραγωγῆθη· τὰ ραιότερα ἀγάλματα, αἱ εἰκόνες καὶ τὰ πολυτιμώτερα σκεύη αἱ διεσώθησαν ἐπέμφθησαν εἰς Ῥώμην· τὰ δὲ ὑποδεέστερα ράγματα ἐδωρήσατο ὁ Μόμμιος τῷ Φιλοποίμενι, στρατηγῷ οὐ Ἀττάλου (2)· τόσον δὲ ὀλίγον ἐγνώριζεν ὁ Μόμμιος τὴν ξίαν τῶν ἀριστουργημάτων ἐκείνων, ὥστε προεκήρυξεν εἰς τοὺς μετακομιστὰς ὅτι, ἂν λείψῃ τὸ ἐλάχιστον αὐτῶν, ὥφειλον ἐκεῖνοι νὰ ἀναπληρώσωσιν αὐτὸ δι' ἰδίων ἐξόδων· μεταξὺ τῶν εἰκόνων ἦν καὶ μία τοῦ Βάκχου, ἔργον τοῦ ζωγράφου Ἀριστείδου ἐφ' ἧς ὁ Πολύβιος εἶδε τοὺς στρατιῶτας κυβεύοντας· τὰ δὲ ἀγάλματα οἰκειοποιηθεὶς ὁ Λούκουλος, κατέθεσεν ἐν τῷ ναῷ τῆς Εὐτυχίας ὃν ἔκτισεν ἐν Ῥώμῃ (3)· δοξάζεται δὲ ὅτι ἐκ τῆς ἀναλύσεως καὶ τῆς συγκράσεως τοῦ χρυσοῦ,

---

(1) Στράβ. β. 8. σ. 378.—Ἰδε Κορινθία. (2) Παυσ. Ἀχ. κ. 16.

(3) Στράβ. β. 8. σ. 381.

τοῦ ἀργύρου καὶ τοῦ χαλκοῦ ἐσχηματίσθη νέον τι μέταλλον ὀνομασθὲν χαλκὸς τῆς Κορίνθου. — Ἐμεινε δὲ ἔρημος ἡ Κόρινθος, ἕως οὗ ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ συνώκισεν αὐτὴν ἐκ νέου δι' ἐπηλύδων ἀνθρώπων 102 ἔτη μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῆς (1)· καὶ ὁ Ἀδριανὸς μετὰ ταῦτα ἐκαλλώπισεν αὐτὴν, οἰκοδομήσας λουτρά, βρύσεις, καὶ ὑδραγωγεῖα (2)· ὁ δὲ Πausanίας εἶδεν αὐτὴν μετὰ παρέλευσιν 217 ἐτῶν ἀπὸ τοῦ νέου αὐτῆς ὑπὸ Ἰουλίου Καίσαρος συνοικισμοῦ (3)· ἀπὸ δὲ τοῦ 2 αἰῶνος Μ. Χ. ἔκλινεν αἰεὶ εἰς πτώσιν καὶ ὀλίγον κειμένη ἐπὶ τῆς διαβάσεως πάντων τῶν κατὰ καιροὺς κατακτητῶν, διηρπάγη πρῶτον τῷ 261 ὑπὸ τῶν Ἑρούλων τῶν πορθησάντων συγχρόνως τὸ Ἄργος καὶ τὴν Σπάρτην· τῷ 395 ὑπὸ τοῦ Ἀλαρίκου· καὶ ἀλληλοδιαδόχως ἔπειτα ὑπὸ τοῦ Στιλίκου καὶ τῶν Σκυθοσλάβων· μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου κατὰ τὸ ἔτος 1147 Ρογέρου τοῦ Νορμανδοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως εἰσβαλόντος εἰς Κορινθίαν ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ ἠλίσκετο παρ' ὀλίγον ἡ Κόρινθος· ἀλλ' Ἐνετικὰ στρατεύματα φθάσαντα ἐγκαίρως εἰς ἐπικουρίαν τῶν ἠττηθέντων Ἑλλήνων, κατέστρεψαν καὶ ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τὸν στρατὸν τοῦ Ρογέρου, καὶ ἔμεινεν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης πλῆθος πλουσίων λαφύρων ἃ ἐμερίσθησαν τὰ βοηθητικὰ στρατεύματα· τῷ δὲ 1421 παρεδόθη ἡ Κόρινθος εἰς τὴν Ἐνετικὴν πολιτείαν (4)· καὶ μετὰ ταῦτα ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, καὶ τέλος πολλάκις ἀλούσα καὶ ἀποδοθεῖσα ἐκατέρωθεν, παρεδόθη ὁλοτελῶς εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς τῷ 1719· τῷ δὲ 1821 ἤγειρεν εὐκλείως τὴν Ἑλληνικὴν σημασίαν τῆς ἐλευθερίας ἣν ἐνεκτήσατο μετὰ

---

(1) Παυσ. Κορ. κ. 1. (2) Διὰ κ. 3. (3) Παυσ. Ἑλ. κ. 1.

(4) Βασιλειάδα 3. 13.

ιάσης τῆς Πελοποννήσου. — Τὰ τεῖχῃ τῆς Κορίνθου ἦσαν περίφημα διὰ τὸ ὕψος καὶ τὴν ὀχυρότητα (1), καὶ περιε-
 ἄμβανον μείζον διάστημα τόπου ἢ τὰ τεῖχη οἰασομένης
 ἄλλης πόλεως τῆς Ἑλλάδος, ἐξαιρουμένων τῶν Ἀθηνῶν·
 περιζόμενου 30 σταδίων τοῦ μήκους τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως
 μακρῶν τειχῶν τῶν περιλαμβανόντων τὸ Λέχαιον, καὶ
 εἰσθεμένων τῶν ὑπὸ τοῦ Στραβῶνος προσδιοριζομένων
 διὰ τὴν περιφέρειαν τῆς πόλεως μετὰ τοῦ Ἀκροκορίνθου 85
 σταδίων εὑρίσκεται ἡ ὅλη περίμετρος τῶν ὀχυρωμάτων 115
 σταδίων· τὰ μακρὰ ταῦτα τεῖχη τῆς Κορίνθου ἀπετέλουν
 γραμμὴν συνεχῇ ὀχυρωμάτων ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἀκρο-
 κορίνθου μέχρι τῆς θαλάσσης, καὶ ἦσαν ἐπομένως πολλοῦ
 λόγου ἄξια ἐν καιρῷ πολέμου, ὥς καὶ ἐκ τῶν ἀναφερομένων
 ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος δεικνύεται (2). — Ἐπὶ τοῦ Πausανίου
 ἐκώζοντο ἔτι εἰς Κόρινθον ὀλίγα τινὰ τῶν ἀρχαίων αὐτῆς,
 τὰ δὲ πλεῖστα ἦσαν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐπὶ Κλεομένης ἀνα-
 γεννήσεως αὐτῆς. Ἐν τῇ ἀγορᾷ ἔνθα ἦσαν οἱ πλείους τῶν
 ναῶν ἦν ἄγαλμα Ἀρτέμιδος Ἐφεσίας καὶ δύο ξόανα Διονύσου
 ὅλως ἐπίχρυσα ἐκτὸς τῶν προσώπων ἃ ἦσαν κεχρωματι-
 σμένα διὰ κοκκίνης ἀλειφῆς καὶ ὠνομάζοντο τὸ μὲν Λύ-
 σιον, τὸ δὲ Βάκχειον· κατὰ τὸ αὐτὸ ἦν ναὸς Τύχης καὶ τὸ
 ἄγαλμα αὐτῆς ὀρθὸν ἐκ μαρμάρου Παρίου, καὶ πλησίον
 αὐτοῦ ναὸς Πάντων τῶν θεῶν· καὶ παρὰ τὸν ναὸν πηγὴ καὶ
 ἐκ αὐτῆς ἄγαλμα Ποσειδῶνος χαλκοῦν καὶ κατὰ τοὺς πό-
 δας τοῦ θεοῦ τούτου δελφίς ἐξ οὗ ἐρρέεν ὕδωρ· ἦν δὲ ἐν τῇ
 αὐτῇ ἀγορᾷ καὶ ἄγαλμα χαλκοῦν Ἀπόλλωνος Κλαρίου καὶ
 ἕτερον Ἀφροδίτης, ἔργον Ἑρμογένους Κυθηρίου, καὶ ναὸς
 Ἑρμοῦ καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ ἕτερον ἐκτὸς,

(1) Πλούταρχ. εἰς Ἀποφθίγμ. Λακ. (2) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 6. κ. 5.

ἀμφότερα χάλκινα, καὶ ἐν τῷ ὑπαίθρῳ ἀγάλματα Διὸς, τὸ μὲν Χθονίου, τὸ δὲ Ὑψίστου, τὸ δὲ τρίτον ἄνευ ἐπικλήσεως· ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς ἀγορᾶς ἦν ἄγαλμα χαλκοῦν Ἀθηνᾶς καὶ ἐπὶ τοῦ βάθρου αὐτοῦ ἦσαν ἐξεργασμέναι αἱ Μοῦσαι· καὶ ὑπεράνω τῆς ἀγορᾶς ναὸς Ὀκταβίας ἀδελφῆς Αὐγούστου τοῦ βασιλεύσαντος μετὰ Ἰούλιον Καίσαρα, τὸν οἰκιστὴν τῆς νέας Κορίνθου· καὶ ἔξωθεν τῆς ἀγορᾶς ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ Δέχαιον ὁδοῦ προπύλαια καὶ ἐπ' αὐτῶν ἅμαξαι ἐπίχρυσαι φέρουσαι ἢ μὲν τὸν Ἥλιον, ἢ δὲ τὸν Φαέθοντα· καὶ μικρὸν ἀπὸ τῶν προπυλαίων κατὰ δεξιὰν τῆς εἰσόδου ἄγαλμα Ἡρακλέους χαλκοῦν· καὶ μετὰ τὸ ἄγαλμα ἡ πηγὴ Πειρήνη ἡ, ὡς ἐδόξαζον, ἦν ποτὲ γυνή· ὀδυρομένη δὲ τὸν υἱὸν αὐτῆς Κεγχρίαν φονευθέντα ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἀκούσης, ἐκ τῶν δακρύων ἐγένετο πηγή· ἦν δὲ κεκοσμημένη διὰ μαρμάρου λευκοῦ καὶ εἶχεν οἰκήματα ἐν εἴδει σπηλαίων ἐξ ὧν ἔρρεε τὸ ὕδωρ, ὃ ἦν γλυκύποτον καὶ ἔλεγον ὅτι ὁ διάπυρος καὶ θερμὸς χαλκὸς βαπτόμενος ὑπὸ τοῦ ὕδατος τούτου ἦν ὁ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα χαλκὸς Κορίνθιος· ἦν δὲ καὶ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος πρὸς τὴν πηγὴν, καὶ περίβουλος περιέχων εἰκόνα παριστῶσαν τὴν κατὰ τῶν μνηστήρων μάχην τοῦ Ὀδυσσεύς, καὶ κατ' εὐθεΐαν πάλιν τῆς πρὸς τὸ Δέχαιον ὁδοῦ ἄγαλμα χαλκοῦν Ἑρμοῦ καθημένου καὶ παρ' αὐτὸν κριός· καὶ μετὰ τὸν Ἑρμῆν ἀγάλματα Ποσειδῶνος καὶ Λευκοθέας καὶ Παλαίμονος ἐπὶ δελφίνος·· πολλαχοῦ δὲ τῆς πόλεως ἦσαν λουτρά, τὰ μὲν κατασκευασθέντα ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ, τὸ δὲ ὀνομαστότατον αὐτῶν ἦν πλησίον τοῦ Ποσειδῶνος, ἔργον Εὐρυκλέους Σπαρτιάτου, συγκείμενον ἐκ παντοίων εἰδῶν μαρμάρου, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἐκ τοῦ τῶν Κροκῶν τῆς Λακωνίας· κατ' ἀριστερὰν δὲ τῆς εἰσόδου τῶν λουτρῶν ἦν

ἄγαλμα Ποσειδῶνος καὶ ἕτερον Ἀρτέμιδος θηρευούσης. Ἦσαν δὲ καὶ ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν κρήναι πολλαί, διότι οὐ μόνον ἡ πόλις εἶχεν ἄφθονον ὕδωρ, ἀλλ' ὁ Ἀδριανὸς μετέφερεν ἐτι καὶ ἀπὸ τῆς Στυμφάλου· ἡ μᾶλλον δὲ ἀξιοθέατος τῶν κρηνῶν τούτων ἦν ἡ κειμένη πλησίον τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀρτέμιδος καὶ κατασκευασμένη οὕτως ὥστε ἐξεϊκόνιζε τὸν Βελλεροφόντην ἔφιππον ἐπὶ τοῦ Πηγάσου, τὸ δὲ ὕδωρ ῥεῖν ἐκ τῆς ὀπλῆς τοῦ ἵππου· ἦν δὲ καὶ ἑτέρα κρήνη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ τῆς ἀγορᾶς πρὸς τὴν Σικυῶνα. Κατὰ δεξιάν δὲ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ χαλκοῦν· καὶ ὀλίγον ἀπωτέρω κρήνη καλουμένη Γλαύκης, διότι εἰς ταύτην ἔρριψεν ἑαυτὴν ἡ Γλαύκη, νομίζουσα τὸ ὕδωρ τοῦτο ἰαματικὸν τῶν φαρμάκων τῆς Μηδείας. Ὑπεράνω δὲ τῆς κρήνης ταύτης ἦν τὸ Ὠδεῖον, καὶ παρ' αὐτὸ μνήμα τῶν τέκνων τῆς Μηδείας, Μερμέρου καὶ Φέρου, λιθοβοληθέντων ὑπὸ τῶν Κορινθίων διὰ τὰ δῶρα ἃ ἐκόμισαν τῇ Γλαύκῃ, καὶ πλησίον τοῦ μνήματος πρὸς τὸ θέατρον ναὸς Ἀθηνᾶς Χαλινίτιδος καὶ ἄγαλμα αὐτῆς ξύλινον, τὸ δὲ πρόσωπον, αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες ἐλεφάντινα· καὶ παρὰ τὸν ναὸν ἄγαλμα Ἡρακλέους γυμνοῦ, ἔργον Δαιδάλου, καὶ ἀνωτέρω τοῦ θεάτρου ναὸς Διὸς κατὰ μὲν τὴν Ῥωμαϊκὴν γλῶσσαν Καπιτωλίου, κατὰ δὲ τὴν Ἑλληνικὴν Κορυφαίου ἐπιλεγομένου, καὶ ἐπὶ μικρὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ θεάτρου τὸ ἀρχαῖον γυμνάσιον καὶ πηγὴ καλουμένη Λέρνα καὶ περὶ αὐτὴν κίονες καὶ καθέδραι πρὸς ἀναψυχὴν τῶν εἰσερχομένων ἐν ὥρᾳ θέρους· πλησίον δὲ τοῦ γυμνασίου ἦσαν ναοὶ ὁ μὲν Διὸς ὁ δὲ Ἀσκληπιοῦ, καὶ τὸ μὲν ἄγαλμα τοῦ Διὸς χαλκοῦν, τὸ δὲ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τῆς Ὑγείας ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. Ἐξω δὲ τῆς πόλεως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὰς Κεγχρείας, ἐκτὸς ἄλλων τάφων, ἦν πλησίον τῆς πύλης καὶ ὁ Διογένους τοῦ

Σινωπέως, ὃν οἱ Ἕλληνες ἐπωνόμαζον Κύναν· καὶ πρὸ τῆς πόλεως ἄλλος κυπαρίσσων ὀνομαζόμενον Κράνειον ἐνθα ἦν τέμενος Βελλεροφόντου καὶ ναὸς Ἀφροδίτης Μελανίδος καὶ τάφος τῆς ἐταίρας Λαΐδος καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐξεικονισμένη λέαινα κρατοῦσα κριὸν διὰ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν· ἐπὶ δὲ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὴν Σικυῶνα οὐ πόρρω τῆς πόλεως ἦν ναὸς πυρίκαυστος περὶ οὗ εἰ μὲν τῶν Κορινθίων ἔλεγον ὅτι ἦν καθιερωμένος τῷ Ἀπόλλωνι καὶ ἐπυρπολήθη ὑπὸ Πύρρου τοῦ Ἀχιλλέως, οἱ δὲ ὅτι ἦν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ ἐκείῃ ἐξαίφνης (1), ὅπερ θεωρήσαντες ὡς κακὸν οἰωνὸν οἱ Κορίνθιοι, δὲν ἡδυνήθησαν, καὶ τοι προθυμούμενοι, νᾶ μετάσχωσι τῆς κατ' Ἀρταξέρξου ἐκστρατείας τοῦ Ἀγησιλάου (2). — Εἰς Ὀλυμπίαν παρὰ τὸν βωμὸν τοῦ Λαπίτα Διὸς ἦν ἄγαλμα Διὸς ἐπὶ βάθρου χαλκοῦ, δῶρον τοῦ δήμου τῶν Κορινθίων (3)· εἰς δὲ τοὺς Δελφοὺς οἱ Δωριεῖς τῆς Κορίνθου εἶχον κατεσκευασμένον θησαυρὸν ἐν ᾧ ἦν ἀποτεταμιεμένον τὸ χρυσίον τῶν βασιλέων τῆς Λυδίας (4). — Ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας ἄχρι τῆς ἐξοντιώσεως τῆς Κορίνθου ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἡ πόλις αὕτη μετὰ τῆς μικροτάτης χώρας αὐτῆς διατήρησε τὸν ὑψηλότερον βαθμὸν μεταξὺ τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος· κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἐφάνησαν πόλεις τινὲς ὑπερέχουσαι, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ κατὰ τὴν δύσιν αὐτῆς ἀνεφάνη αὕτη ὑπερτέρα· πρώτη αὕτη διέπρεψεν ὡς σχολεῖον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν τεχνῶν καὶ ἐσχάτη αὕτη ἀντέστη κατὰ τῆς κενοδοξίας τῆς Ῥώμης· αἱ πολυάριθμοι ἀποικίαι αὐτῆς ἀποδεικνύουσι τὴν ἰσχὺν, τὸν πληθυσμὸν καὶ τὸν πολιτισμὸν αὐτῆς, πολὺ

---

(1) Παυσ. Κθρ. κ. 2, 3, 4. (2) Παζσ. Δακ. κ. 9. (3) Παυσ. Ἑλ. κ. 24. (4) Παυσ. Φωκ. κ. 13.

πρὶν αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Σπάρτη ἀναδειχθῶσιν ἑξοχοὶ μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Ἡ ἀκρόπολις τῆς Κορίνθου ὠνομάζετο ἈΚΡΟΚΟΡΙΝΘΟΣ, καὶ ἔκειτο κατὰ τὸ νότιον αὐτῆς ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ ἔχοντος 3 1/2 σταδίων τὴν πλάτην, τὴν δὲ ἀνάβασιν 30 σταδίων (1 1/2 ὥρας), καὶ τελευτώντος εἰς κορυφὴν ὀξείαν· τὸ πρὸς ἄρκτον μέρος αὐτοῦ εἶναι τὸ μᾶλλον ὀρθιον καὶ ὑπ' αὐτὸ ἔκειτο ἡ πόλις Κόρινθος ἐπὶ τραπεζώδους ἐπιπέδου, κατὰ τὴν ῥίζαν αὐτὴν τοῦ Ἀκροκορίνθου· κατὰ δὲ τὰ ἄλλα μέρη ὁ λόφος εἶναι ἥττον ὀρθιος· ἀπὸ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ φαίνεται ἀμυδρῶς ὁ Παρνασσὸς καὶ ὁ Ἑλικῶν καὶ ὁ Κρυσσαῖος κόλπος (1). — Κατὰ τὴν προσφάτως γενομένην καταμέτρησιν τῶν νεωτέρων ὁ Ἀκροκόρινθος ἔχει ὕψος 575 μέτρων γαλλ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ἐν τῇ μεταξὺ Ἡλίου καὶ Ποσειδῶνος περὶ τῆς Κορίνθου διενέξει κατὰ τὴν μυθολογίαν, ὁ Ἀκροκόρινθος κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Βριάρεω ἔμεινε τοῦ Ἡλίου (2), ὃς ὕστερον παρεχώρησεν αὐτὸν τῇ Ἀφροδίτῃ (3)· ἦν δὲ ὁ λόφος κάλλιστα ὠχυρωμένος ἔχων ἀρχαῖον περιτείχισμα Πελασγικὸν καὶ ἐπάλλξεις μεταγενεστέρας Ἑλληνικὰς καὶ κεκοσμημένος ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς διὰ λαμπρῶν οἰκοδομῶν καὶ ναῶν πολλῶν· καὶ ἐν πρώτοις μὲν κατὰ τὴν ἀνάβασιν ἦσαν δύο τεμένη Ἰσίδος Πελαγίας καὶ Ἰσίδος Αἰγυπτίας, καὶ δύο ἄλλα τεμένη Σαράπιδος ὧν τὸ ἓν ἐκαλεῖτο ἐν Κανάβῳ· μετὰ ταῦτα ἦσαν βωμοὶ Ἡλίου καὶ ναὸς Ἀνάγκης καὶ Βίας εἰς ὃν ἦν ἀπηγορευμένη ἡ εἴσοδος, καὶ ἀνωτέρω αὐτοῦ ναὸς Μητρὸς Θεῶν καὶ στηλὴ καὶ θρόνος αὐτῆς, ἀμφότερα ἐκ μαρμάρου, καὶ ναὸς Μοιρῶν καὶ Δήμητρος καὶ Περσεφόνης·

(1) Στράβ. β. 8, σ. 379· (2) Πaus. Κορ. κ. 1. Ἰδε Κορινθία.

(3) Πaus. Κορ. κ. 4.

τὰ δὲ ἀγάλματα αὐτὰ οὐδέποτε ἦσαν ὁρατά· κατὰ τοῦτο ἦν καὶ ναὸς Ἥρας Βουναίας ἰδρυθεὶς ὑπὸ Βούνου τοῦ Ἑρμοῦ ἐξ οὗ καὶ ἡ θεὰ ἐπωνομάσθη Βουναία. κατὰ δὲ τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου ἦν ναὸς Ἀφροδίτης καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἀγάλματα Ἀφροδίτης ὠπλισμένης καὶ Ἡλίου καὶ Ἑρωτος τοξοφόρου (1)· ὁπισθεν τοῦ ναοῦ τούτου ἔρρεεν ἡ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἐν Ὀδυσσεΐᾳ ἀναφερομένη πηγὴ Πειρήνη δωρηθεῖσα, ὡς ἔλεγον, παρὰ τοῦ Ἀσωποῦ τῷ Σισύφῳ, ὃς ἰδὼν τὴν θυγατέρα τοῦ ποταμοῦ τούτου ἀρπαγεῖσαν ὑπὸ τοῦ Διὸς, δὲν ἠθέλησε νὰ τὸ φανερώσῃ εἰς ἐκεῖνον πρὶν ἢ δώσῃ ὕδωρ εἰς τὸν Ἀκροκόρινθον· ἀφ' οὗ δὲ ἔδωκε τὸ ὕδωρ, ἐμήνυσεν ὁ Σίσυφος τὴν ἀρπαγὴν, ἐφ' ᾧ κατεδικάσθη εἰς τιμωρίαν ἐν ᾧδου· λέγει δὲ ὁ Πausanias ὡς ἄκουσμα μόνον ὅτι τὸ ὕδωρ τῆς Πειρήνης ἔρρεεν αὐτόθεν ὑπὸ τὴν πόλιν (2). Ἡ πηγὴ αὕτη, ὡς λέγει ὁ Στράβων, δὲν εἶχε μὲν ἔκρυσιν, ἦν δὲ διὰ παντὸς μεστὴ διαυγοῦς καὶ ποτίμου ὕδατος, καὶ ἐκ ταύτης δὲ καὶ ἐξ ἄλλων ὑπογείων τινῶν φλεβίων συνεθλίβετο ἡ πρὸς τὴν ῥίζαν τοῦ ὄρους κρήνη ἡ ἐκρέουσα εἰς τὴν πόλιν (3)· μυθολογεῖται ὅτι εἰς τὴν κρήνην ταύτην πίνων ὁ Πήγασος κατεσχέθη ὑπὸ τοῦ Βελλεροφόντου (4). — Ὁ Ἀκροκόρινθος καὶ ἡ Ἰθώμη ἦσαν δύο τοσοῦτον ὀχυρὰ καὶ ἀναγκαῖα φρούρια πρὸς φύλαξιν τῆς Πελοποννήσου, ὥστε Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἔλεγε Φιλίππῳ τῷ Δημητρίου ὅτι ἐὰν ἐπεθύμει νὰ ἐξουσιάσῃ τὴν Πελοπόννησον, ὥφειλε προηγουμένως νὰ κυριεύσῃ ταῦτα τὰ δύο φρούρια, καὶ ὅτι τότε θὰ κρατήσῃ τὴν βίβιν ἐκ τῶν δύο κεράτων αὐτῆς (5)· καὶ ὁ μὲν πολλὰκις ἐχλῶ ὁ Ἀκροκόρινθος ὑπὸ διαφορῶν ὡς ὑπὸ

(1) Πκυρ. Κ.ρ. κ. 4. (2) Αὐτ. κ. 5. (3) Στράβ. β. 8, σ. 379.

(4) Στράβ. αὐτ. (5) Αὐτ. β. 8, σ. 361.

τοῦ Ἀράτου ὃς ἀφείλετο αὐτὸν ἀπὸ χειρῶν τοῦ Ἀντιγό-
νου (1), ὑπὸ τοῦ Σικελοῦ Νικηφόρου Καλούφου, βασιλεύοντος
Ἐμμανουήλ τοῦ Κομνηνοῦ κτλ. — Ἐξώθεν τοῦ Ἀκροκορίν-
θου κατὰ τὴν πρὸς τὰ ὄρεινὰ διεύθυνσιν ἦν πύλη καλου-
μένη Τενεατικὴ καὶ ναὸς Εἰλεσθυίας· ἐκεῖθεν δὲ ἐπὶ ἀποστάσει
60 σταδίων ἦν ἡ πόλις Τενέα. — Κατὰ τοὺς πρόποδα
τοῦ Ἀκροκορίνθου φαίνεται ἔτι τὸ σπήλαιον ὅθεν ὁ Ἀπό-
στολος Παῦλος μετέδιδε τὸ φῶς τοῦ εὐαγγελίου εἰς τὴν
ἄρτιγενῇ ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου, ἥς πρῶτος ἐπίσκοπος
ἐγένετο ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἀπόλλων.

* Κόρινθος· ἀπέχει μίαν ὥραν ἀπὸ τοῦ νοτ.-ἀνατολικοῦ
μυχοῦ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου· πρὶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανα-
στάσεως 1821 περιεῖχεν ὡς ἔγγιστα 380 οἰκίας διεσπαρ-
μένες κατὰ σωροὺς μεταξὺ ἀγρῶν καλλιεργημένων κάτωθεν
τοῦ ὄρους καὶ κατὰ τὰ δύο μέρη τῆς πρὸς τὴν Ὀκρόπολιν
ὁδοῦ· ἐν δὲ τοῖς μεταξὺ διαστήμασιν ἦσαν κατὰ τόπους
διάφοροι ναοὶ Ὀθωμανικοὶ (τζαμιά) μεταξὺ κυπαρίσσεων·
κατὰ τὸ διάστημα δὲ τοῦ πολέμου κατερημώθη ὅλως καὶ
μόλις πρὸ ὀλίγου ἤρξατο νὰ ἀνακαινίζεται· μόνον κατὰ τὸ
ἄρ. αἱ χάριτες τῆς φύσεως ζωογονοῦσι τὴν Κόρινθον καὶ
τὰ περὶ αὐτήν· κατὰ δὲ τὸ λοιπὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡ ἄκαρπος
αὐτῆς γῆ καταξηραιομένη ἐκ τοῦ καυστικοῦ ἡλίου τοῦ
θέρους, μένει ὡς ἄψυχος· καὶ μόνον κῆποι τινες ἰδιωτῶν
ἐκκομίζοντο ποτὲ διὰ πορτοκαλεῶν καὶ λεμονεῶν ἐνθεν καί-
κειθεν διεσπαρμένων· ὅσον δὲ τὰ περὶ τὴν πόλιν εἰσὶν ἄφορα
καὶ νεκρά, τοσοῦτον τὸ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν Βασιλικῶν
(Σικυῶνος) διάστημα εἶναι καρποφόρον καὶ εὐγειον· ὁ ἀήρ
εἶναι νοσώδης ἐκ τῶν παραλιμναζόντων ὑδάτων· ἅμα μετὰ

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 385.

τὴν βροχὴν ἀναφαίνεται γίτραν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἥτις ἤχει ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν διαβατῶν καὶ τοσοῦτον εἶναι ἀλατώδης ὥστε τὰ φρεάτεια ὕδατα εἰσὶ κακίστης ποιότητος, ὡς καὶ ὁ οἶνος ὃς καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους καιροὺς ἐθωρεῖτο ὡς ὁ χείριστος καὶ δυσποτώτατος τῆς Ἑλλάδος. — Μεταξὺ τῶν πλουσίων ιδιοκτητῶν τῆς Κορίνθου εἶναι καὶ ἡ οἰκογένεια τῶν Νοταραίων ἔχουσα τὴν ἀρχὴν ἐξ Ἐνετῶν καὶ ἐξ ἧς κατάγεται καὶ ἁγιός τις νεώτερος, Διονύσιος Ζακύνθος λεγόμενος· ἡ οἰκογένεια αὕτη εἶχε συλλογὴν ἀξιόλογον ἀρχαίων ὑποτύπων εἰκόνων, ἃς ἀρπάσας ὁ Βελῆ πασῶς, ἐπώλησεν εἰς Ἀγγλον τινά, οὗτος δὲ μετεπώλησεν αὐτάς εἰς τὸ Βρετανικὸν μουσεῖον ἐν ᾧ καὶ μέχρι τοῦδε εὐρίσκονται. — Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὁ ἴδιος ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον εἰς τοὺς Κορινθίους πρὶς οὗς ἔχομεν τὰς δύο αὐτοῦ ἐπιστολάς, καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία τῆς Κορίνθου εἶναι ἡ ἀρχαιότητα τῆς Πελοποννήσου· ὁ ἀρχιερατικὸς αὐτῆς θρόνος μετὰ δώδεκα ἐπισκόπων διαδοχὴν προεβ.βάσθη εἰς μητρόπολιν τῆς Τρίτης Ἀχαΐας, κατὰ τὴν πρώτην ἐν Ἐφέσῳ σύνοδον συγκροτηθεῖσαν τῷ 419· τῷ δὲ 1225 ἐπὶ μητροπολίτου Γεωργίου τοῦ Β'. εἰκοστοῦ ἐβδόμου ἀρχιερέως, προσωνομάσθη καὶ ἐξαρχία πάσης Πελοποννήσου. Ἡ ἐκκλησία τῆς μητροπόλεως εἰς μνήμην τοῦ Ἀγίου Νικολάου πολλάκις κατηδαφίσθη καὶ ἀνεκτίσθη. — Ἡ ἀκρόπολις ἥ καὶ τανῦν ὀνομάζεται Ἀκροκόρινθος εἶναι εἰσέτι καλῶς περιτετειχισμένη, ἔχουσα τρεῖς σειρὰς δυνατῶν ὀχυρωμάτων, καὶ κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν οἰκίας πρὸς χρῆσιν τοῦ φρουράρχου καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν, καὶ πολλὰς δεξαμενάς ἐσκαμμένους ἐν τῷ βράχῳ καὶ δύο φυσικὰς πηγὰς ὧν ἡ ἀνωτέρα ἡ πρὸς τὸ νότιον τοῦ λόφου εἶναι ἡ ἀρχαία Πειρήνη. — Τὸ φρούριον τοῦτο δικαίως θεωρεῖται ὡς τὸ προπύργιον τῆς Πελοποννήσου, διότι

πλήν τοῦ Παλαμηδίου οὐδὲν ἕτερον τῶν φρουρίων τῆς Ἑλλάδος παραβάλλεται πρὸς αὐτὸ κατὰ τὴν ὀχυρότητα· κατὰ τὸ ἔτος 1821 ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἐκυρίευσεν τὸν Ἀκροκόρινθον διὰ συμβάσεως παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ἀφῆκεν ἐν αὐτῷ φρουρὰν 300 ἀνθρώπων ὑπὸ τινὰ Ἰσρέα Ἀχιλλέα, ἀλλ' αὕτη, ἅμα ἠκούσθη πλησιάζων ὁ Δράμαλη Μαχμούδ πασῆς, ἐδραπέτευσεν· ὁ δὲ φρούραρχος Ἀχιλλεὺς βιασθεὶς νὰ ἐξέλθῃ καὶ αὐτὸς, αὐτοχειριάσθη ἐξ ἀπελπισίας· εὐρόντας δὲ οἱ πολέμιοι κενὸν τὸ φρούριον καὶ κατασχόντες καὶ αὐθις εἶχον αὐτὸ μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς στρατιᾶς τοῦ Δράμαλη, ὅτε πολιορκηθέντες πανταχόθεν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, στρατηγούντων τῶν Θεοδώρου Κολοκοτρώνου, Δημητρίου Ὑψηλάντου, Νικήτα τοῦ ἐπιλεγομένου Τουρκοφάγου, Δικαίου τοῦ Φλέσα καὶ Ὀδυσεύως τοῦ Ἀνδρούτσου, ἐβιάσθησαν νὰ παραδώσωσιν αὐτὸ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐξουσίαν διὰ παντός.

— Ὁ πλουσιώτατος καὶ μέγιστος τῶν κτηματιῶν τῆς Κορίνθου ἦν ὁ Ὀθωμανὸς Κιαμίλ-Βεης· οὗτος αἰχμαλωτισθεὶς κατὰ τὰς ἀρχάς τῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ τοῦ Δικαίου Παπαῖ Φλέσα, κατεκλείσθη εἰς τὸν Ἀκροκόρινθον· μετὰ ταῦτα δὲ κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Δράμαλη, ὅτε ἐδραπέτευσεν ἡ φρουρὰ καὶ ἐκενώθη τὸ φρούριον, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐλησμονήθη ἐντὸς ὁ Κιαμιλ-Βεης, ἀλλ' εἰς τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν ἐνθυμηθεὶς, ἐπέστρεψεν ὀπίσῳ, καὶ πυροβολήσας κατ' αὐτοῦ, τὸν ἐθανάτωσεν· ἡ δὲ σύζυγος, οἱ υἱοὶ καὶ οἱ ἐπιζήσαντες ὑπηρέται αὐτοῦ ἀπελευθερωθέντες, μετέβησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν. — Ἐκ τῶν τοσούτων μεγαλοπρεπῶν ἀρχαίων οἰκοδομῶν καὶ ἀξιοθεάτων μνημαίων τῆς πλουσίας καὶ εὐδαίμονος Κορίνθου ἑπτὰ κίονες μόνον σώζονται νουῦ Δωρικοῦ τῆς βαθυτέρας ἀρχαιότητος καὶ ὀλίγα πλίνθινα Ῥωμαϊκὰ λείψανα. Ἡ Κόρινθος εἶναι ἡ πρω-

τεύουσα τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας καὶ τοῦ δήμου Κορίνθου καὶ ἡ ἔδρα τοῦ ἐπάρχου καὶ τῶν διοικητικῶν καὶ δημοτικῶν ἀρχῶν· οἱ κάτοικοι αὐτῆς συμποσοῦνται περίπου 3400· ἔχει δὲ καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ δύο διδασκάλους ἐν αὐτῷ Β'. καὶ Γ'. τάξεως, καὶ ἐφορείαν οἰκονομικὴν Α. τάξεως, καὶ ταμεῖον ὡσαύτως Α. τάξεως καὶ ὑποτελωνεῖον, καὶ δασονομεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ συμβολαιογραφεῖον.

ΣΟΔΥΓΕΙΑ, κώμη ἀπέχουσα 12 στάδια τοῦ αἰγιαλοῦ, 60 τῆς Κορίνθου νοτ-ἀνατολικῶς καὶ 20 τοῦ ἰσθμοῦ (1) καὶ κειμένη κατὰ τὸ νότιον τῶν Κεγχρειδῶν καὶ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τοῦ Λεχαίου, ἐπὶ λόφου δε καλούμενος ἀπὸ τῆς κώμης Σολύγιος, ἔκειτο μεταξὺ δύο παραθαλασσίων τόπων Χερσονήσου καὶ Ρεΐτου καλουμένων· ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου σκηνωθέντες ποτὲ οἱ Ἀωριεῖς, ἐπολέμουν τοὺς ἐν τῇ πόλει Κορινθίους ὄντας Αἰολεῖς. — Ἐν ἐβδόμῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι, στρατηγοῦντος Νικίου τοῦ Νικηράτου, κατέπλευσαν εἰς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ τόπου ὑπὲρ ὃν ἔκειτο ὁ Σολύγιος λόφος καὶ συνεκροτήθη μάχη καρτερὰ καθ' ἣν οἱ μὲν Κορίνθιοι ὑπεχώρησαν πρὸς τὸν λόφον, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἔστησαν τρόπαιον· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον φθάσαντες στρατεύματος βοηθητικοῦ εἰς τοὺς Κορινθίους, οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιβάντες τῶν πλούτων αὐτῶν ἀνεχώρησαν (2).

* Ἐκ τῶν δύο προαναφερθέντων τόπων ὧν μεταξὺ ἔκειτο ὁ Σολύγιος λόφος ὁ μὲν λεγόμενος Χερσόνησος εἶναι βεβαίως ἡ μικρὰ ἐκείνη Χερσόνησος ἡ ὀρίζουσα τὸν πρὸς τὸ βορδυτικὸν κόλπον παρὰ τὸν χλιαρὸν ρύακα τὸν καλούμενον τὸ πάλαι Λουτρὸν τῆς Ἑλένης· τὸ δὲ Ρεῖτον εἶναι πιθανῶς

---

(1) Θεουκυδ. β. 4, κ, 42. (2) Θουκυδ. αὐτ.

ιμὴν ὁ σκεπόμενος ὑπὸ μικροῦ νησίου κειμένου κατ' εἶαν γραμμὴν πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῶν Κεγχρειῶν ἀποστάσει 3 1/2 γεωγραφικῶν μιλίων (1). ὁ δὲ τόπος ᾧ κατέπλευσαν οἱ Ἀθηναῖοι φαίνεται ἐκ τῶν προσδιορισμένων ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ἀποστάσεων ὅτι εἶναι ὁ κά-θεν τοῦ χωρίου Γαλατακίου κόλπος ἀπέχων 1 ὥρ. ἀπὸ τῶν Κεγχρειῶν Ν.

ΤΕΝΕΑ, πόλις ἀπέχουσα 60 στάδια τῆς ἑξῶθεν τοῦ κροκορίνθου Τενεατικῆς λεγομένης πύλης· οἱ κάτοικοι ἔλε-γαν ὅτι ἦσαν Τρῶες αἰχμαλωτισθέντες ὑπὸ Ἑλλήνων ἐκ τῆς ἰνίδου, καὶ ὅτι ἔλαβον παρὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος τὴν χώραν αὐτὴν πρὸς κατοικίαν· διὸ καὶ πρὸ πάντων τῶν ἄλλων εἶπεν ἐλάτρευον τὸν Ἀπόλλωνα (2). κατ' ἄλλην δὲ παρά-οισιν, ἡ Τενέα ἦν κώμη τῆς Κορινθίας καὶ εἶχε ναὸν Ἀπόλ-λωνος Τενεάτου, καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν συνακολουθησάντων ἐκ τῆς Ἀρχίας κατὰ τὴν εἰς Συρακούσας ἀποικίαν ἦσαν Τενεάται· μετὰ ταῦτα δὲ ἠὺδαιμόνησεν αὕτη ἡ κώμη ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας καὶ τέλος ἔσχε καὶ ἴδιον πολίτευμα, καὶ ἀποσιτᾶσα ὧν Κορινθίων, προσετέθη τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ μετὰ τὴν κατα-καψὴν ἔτι τῆς Κορίνθου διέμεινεν· ἦν δὲ καὶ χρησμὸς δοθεὶς ἐνὶ ἱερῷ τῇσι Κορίνθιοις ἐὰν ἦν συμφέρον νὰ μετοικήσῃ εἰς Κόρινθον =

Εὐδαίμων ὁ Κόρινθος, ἐγὼ δ' εἶην Τενεάτης.

Ἰστέγοιτο πρὸς τούτοις ὅτι ἐν τῇ Τενεᾷ ἀνέθρεψεν ὁ Πόλυβος τὸν Οἰδίπουν· φαίνεται δὲ ὅτι ὑπῆρχε συγγένεια μεταξὺ Τενεατῶν καὶ Τενεδίων ἀπὸ Τένου τοῦ Κύκνου, ὥς λέγει καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ ἡ παρ' ἀμφοτέροις ὁμοία λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος παρέχει οὐ μικρὰ περὶ τούτου σημεῖα (3).

(1) Ἀνθ. Τ. 3, κ. 29, σ. 309. (2) Πaus. Κορ. κ. 5.

(3) Στρέβ. β. 8. σ. 380.

* Κατὰ τὴν μετὰ πιθανότητος εἰκασίαν τοῦ Δηκίου ἡ Τενέα ἔκειτο ἐν τῇ κοιλάδι τῇ ἀρδευομένῃ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ ῥέοντος κατ' ἀνατολάς τοῦ Ἀκροκορίνθου, ὀνομαζομένου δὲ κοινῶς Κοντοπορία καὶ ἐκδιδόντος διὰ τοῦ Ἰσθμικοῦ πεδίου εἰς τὴν θάλασσαν (1). ἡ τοιαύτη θέσις τῆς Τενέας ἐπικυροῦται καὶ ὑπὸ τοῦ Στεφάνου ὅς τάττει αὐτὴν μεταξὺ Κορίνθου καὶ Μυκηνῶν (2).

ΣΙΔΟΥΣ, κώμη καὶ φρούριον οὐ πόρρω τῆς θαλάσσης πρὸς τὸ βορρ-ἀνατολικὸν τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου καὶ τὸ νοτ-δυτικὸν τοῦ Κρομμύωνος. Ὅποτε κατὰ τὴν ἀκμὴν τῶν Θηβῶν οἱ Βοιωτοὶ μετὰ τῶν συμμάχων αὐτῶν Ἀθηναίων, καὶ Ἀργείων καὶ Κορινθίων ἐπολέμουν τοὺς Λακεδαιμονίους, ὁ Πραξίτας στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων μετὰ τὴν κατιδάφισιν μέρους τῶν μακρῶν τειχῶν τῆς Κορίνθου εἰς τὸν Σιδοῦντα καὶ ἔπειτα καὶ τὸν Κρομμύωνα καὶ ἔθετο φρουροὺς εἰς ἀμφοτέρωτα ταῦτα τὰ φρούρια (3).

* Τὸ χωρίον Κασίδι κατὰ τὸ μέσον τοῦ ἀπὸ Κινέας εἰς Καλαμάκι διαστήματος κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Σιδοῦντος (4).

ΚΡΟΜΜΥΩΝ ἢ ΚΡΟΜΜΥΩΝ· κώμη καὶ φρούριον ἐπὶ τῶν μιθορίων τῆς Κορινθίας καὶ τῆς Μεγαρίδος, ἐν ἀποστάσει 120 σταδίων ἀπὸ τῆς Κορίνθου (5) κατὰ τὸ βορρ ἀνατολικὸν τοῦ Σιδοῦντος. Ἐλαΐε τὸ ὄνομα ἀπὸ Κρώμου, υἱοῦ, ὡς ἐνομίζετο, τοῦ Ποσειδῶνος· ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ἐτράφη, ὡς ἔλεγον, ἡ ὕς (σφρόρη) ἡ ὀνομαζομένη Φαῖα κατὰ τοὺς ποιητάς· ὡσαύτως δὲ καὶ Σίνις ὁ Πιτυοκάμπτης ἐνταῦθα ἔπραττε τὰς κακουργίας αὐτοῦ, ὡς καὶ τὸ κατ' αὐτοῦ κατόρ·

---

(1) Δηκ. Τ. 3. κ. 29. σ. 321. (2) Στεφ. Βυζ. Τενέα. (3) Στρωγ. Ἑλλ. β. 4. κ. 4. §. 13. (4) Δηκ. Τ. 3. κ. 29. σ. 308. (5) Θουκυδ. β. 4. κ. 45.

μα τοῦ Θησίως ἐνταῦθα ἐγένετο· ἐφαίνετο δὲ εἰσέτι καὶ πίτυς ἐπὶ τοῦ Πausανίου μικρὸν ἀπὸ τοῦ Κρομμύωνος πρὸ τὸν αἰγιαλὸν, καὶ βωμὸς τοῦ Μελικέρτου ὃς ἔλεγον εἰ ἐνταῦθα μετεκομίσθη ὑπὸ δελφῖνος καὶ ὅτι ὁ Σίσυφος εὐτυχὼν τὸ σῶμα αὐτοῦ κείμενον, ἔθαψεν αὐτὴ εἰς τὸν ἰθμὸν καὶ ἔθεσεν αὐτῷ τὸν ἀγῶνα τῶν Ἰσθμίων (1)· ὁ κύλαξ λέγει τὸν Κρομμύωνα τεῖχος, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ἦν π' αὐτοῦ φρούριον (2).

* Τὸ χωρίον Κινέτα κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Κρομμύωνος (3)

ΠΕΪΡΑΙΟΝ, κώμη καὶ φρούριον οὐ πόρρω τοῦ ἀκρωτηρίου Ἡραίου κατ' ἀνατολὰς, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ὃς διηγεῖται τὰς κατὰ τοῦτο τὸ μέρος πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἀγησιλάου, ἅμα μετὰ τὴν κατὰ τῆς Κορίνθου διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης προσβολὴν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Τελευτίου (4) ἐν ἔτει 393 Π. Χ.

* Ἡ κώμη Περαιχώρα κεῖται κατὰ τὴν θέσιν τοῦ Πειραίου.

ΛΙΜΕΝΕΣ.

ΚΕΓΧΡΕΑΪ ἢ ΚΕΓΧΡΕΪΑΙ, ναύσταθμος καὶ λιμὴν ὁ ἀνατολικώτερος τῶν δύο κειμένων ἐκατέρωθεν τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ λεγομένου τῆς Κορίνθου καὶ συνενοῦντος τὴν Πελοπόννησον μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος· ὁ λιμὴν οὗτος ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Κεγχρίου· οἱ δύο ἀδελφοὶ Δέχης καὶ Κεγχρίας, υἱοὶ Ποσειδῶνος, ὡς ἐνομιζέτο, καὶ Πειρήνης θυγατρὸς τοῦ Ἀχιλῆους ἢ κατὰ τὰς Μεγάλας Ἡοίας τοῦ Οἰβάλου ἐκάλεσαν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν τοὺς δύο λιμένας τῆς Κο-

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 1. (2) Σκυλ. Περίπλ. Κορινθ. (3) Αἰκ. Τ. 3. κ. 29. σ. 307. (4) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 4. κ. 5.

ρίνθου Λέχαιον καὶ Κεγχρεάς ἢ Κεγχρείας. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπὸ τοῦ ἰσθμοῦ πρὸς Κεγχρεάς ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος καὶ ξόανον αὐτῆς ἀρχαῖον· ἐν δὲ ταῖς Κεγχρεαῖς αὐταῖς ναὸς Ἀφροδίτης καὶ ἄγαλμα αὐτῆς ἐκ μαρμάρου· ἐπὶ δὲ τοῦ κατὰ τὴν θάλασσαν ζεύγματος καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ παραβρέοντος ποταμίσκου ἄγαλμα Ποσειδῶνος χαλκοῦν, καὶ κατὰ τὸ ἕτερον κέρας τοῦ λιμένος ναὸς Ἀσκληπιοῦ καὶ Ἰσίδος· ἀπαντικρὺ δὲ τῶν Κεγχρεῶν πρὸς νότον ἦν τὸ λουτρὸν τῆς Ἑλένης λεγόμενον ὃ ἦν ὕδωρ πολὺ καὶ ἄλμυρόν καὶ χλιαρὸν ῥέον ἐκ πέτρας εἰς τὴν θάλασσαν (1)· ὁ λιμὴν τῶν Κεγχρεῶν ἦν χρήσιμος διὰ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας ἐρχομένους, τὸ δὲ Λέχαιον διὰ τοὺς ἐκ τῆς Ἰταλίας (2). Τὸ παρὰ τὰς Κεγχρεάς στενὸν ἐσήμαινε μεγάλως ἐν καιρῷ πολέμου· διὸ καὶ ὁπότεν μικρὸν μετὰ τὴν μάχην τῶν Λεύκτρων αἱ τροπαιοῦχοι Βοιωτοὶ εἰσέβαλον εἰς τὴν Λακωνίαν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πεισθέντες νὰ συμμαχήσωσι κατὰ Θηβῶν, ἐπεμψαν τὸν Ἰφικράτην μετὰ στρατιᾶς εἰς Κόρινθον, ἵνα κωλύσῃ τὴν διὰ τοῦ ἰσθμοῦ ἐπανάκαμψιν τῶν Βοιωτῶν, ὃ Ξενοφῶν μέμφεται τὸν εἰρημένον στρατηγὸν ὅτι καταστήσας φυλακὴν ἐπὶ τοῦ Ὀνείου ὄρους, παρέλειπεν ἀφύλακτον τὴν καλλίστην παρὰ τὰς Κεγχρεάς πάροδον (3). Αἱ Κεγχρεαὶ ἀπέχον τοῦ λιμένος Σχοινοῦντος 45 στάδ. διὰ θαλάσσης Δ. Ν. — Ὁ Ἀπόστολος Λουκᾶς ἀπεκατέστησεν εἰς Κεγχρεάς ἐπίσκοπον ὀνομαζόμενον Λούκιον.

* Κεγχρεαὶ, κοιν. Κεχρίες· καίται παρὰ τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ μικροῦ, ποτάμι τῶν Κεχρίων λεγομένου, εἰς βάθος κόλπου ὃς καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ λιμένος κόλπος τῶν Κεχρίων ὀνομάζεται.

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 2. (2) Στράβ. β. 8. σ. 380. (3) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 6. κ. 5.

ΣΧΟΙΝΟΥΪΣ, λιμὴν ἐπὶ τοῦ κατὰ νότον αἰγιαλοῦ τοῦ ἰσθμοῦ ἀπέχων τοῦ λιμένος Κεγχρεῶν 45 στάδ. διὰ θαλάσσης Α. Β. ἀπὸ τοῦ Σχοινοῦντος μέχρι τοῦ ἀπέναντι αἰγιαλοῦ τοῦ παρὰ τὸ Λέχαιον κατὰ τὸ στενώτατον τοῦ ἰσθμοῦ ἦν ὁ Διολκός, δηλ. τὸ διάστημα ἐφ' οὗ σύροντες τὰ ἀπὸ τοῦ Ἰωνίου πελάγους ἐρχόμενα πλοῖα, διεβίβαζον αὐτὰ εἰς τὸ Αἰγαῖον· παρὰ τὸν Διολκὸν ἦν ναὸς Ποσειδῶνος (1).

* **Καλαμάκι**· κεῖται κατ' ἀνατολὰς τῆς Κορίνθου ἥς ἀπέχει 3 ὥρας, καὶ παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ εἰσὶ τὸ δασμοτελώνειον καὶ σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ σταθμὸς τελωνειακὸς καὶ τινες ἀποθήκαι· τὸ ἔδαφος τοῦ αἰγιαλοῦ, ὡς καὶ παλαιός τις πύργος ἐκεῖ πλησίον σωζόμενος εἰσὶ κατεσκευασμένα ἐκ συηνίτου λίθου· πρὸς τὸ νότιον ἐν τόπῳ καλουμένῳ Μύλος ὑπάρχει πύργος ἐπὶ βράχου παρ' ᾧ εἰσὶ θερμὰ λουτρά ἱαματικά· εἰς τὴν θάλασσαν πλησίον τοῦ λιμένος ὑπάρχει τάφος ἀρχαῖος. — Ἀπὸ τινος καιροῦ ἀτμόπλοια Αὐστριακὰ τακτικῶς ἀνὰ πᾶσαν ἐβδομάδα μεταβαίνοντα εἰς τεσσάρων ὥρῶν διάστημα ἀπὸ Πειραιᾶ εἰς Καλαμάκι, μετακομίζουσιν ἐπιβάτας οἵτινες ἐν μιᾷ ὥρᾳ διαβαίνοντες δι' ὀχημάτων τὸν ἰσθμὸν, φθάνουσιν εἰς Λουτράκι (Λέχαιον) καὶ ἐκεῖθεν δι' ἄλλου ἀτμοπλοίου διαπλέουσι τὸν Κορινθιακὸν κόλπον μέχρι Πατρῶν, ἀποφεύγοντες πάντα τὸν ἐπίπονον καὶ κινδυνώδη περίπλουν τῆς Πελοποννήσου εἰς ὃν ὑπέκειντο μέχρι τοῦδε· εἰς Καλαμάκι ὑπάρχει σταθμὸς τελωνειακὸς Ἀ. τάξεως.

ΛΕΧΑΙΟΝ, ὁ κατὰ τὸ βόρειον τοῦ ἰσθμοῦ λιμὴν, κείμενος ὑπὸ τὴν πόλιν Κόρινθον ἐπὶ τοῦ νοτ-ἀνατολικοῦ μυχοῦ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου· τὸν λιμένα τοῦτον μετεχειρίζοντο

---

(1) Σ: ρίβ. β. 8. σ. 369. 380.

οἱ Κορίνθιοι διὰ τοὺς ἐξ Ἰταλίας ἐρχομένους, τὰς δὲ Κεγχεῖας διὰ τοὺς ἐξ Ἀσίας· εἶχεν ὀλίγους κατοίκους τὸ Λέχαιον· συνεδέετο δὲ μετὰ τῆς πόλεως διὰ σκελῶν ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ ἐκτεινομένων ἐν διαστήματι ὅσον 12 σταδίων. Μεταξὺ Λεχαίου καὶ τῶν ἐν Μεγαρίδι Παγῶν ἦν τὸ πάλαι μαντεῖον τῆς Ἥρας (1). Ἐν δὲ τῷ Λεχαίῳ αὐτῷ ναὸς Ποσειδῶνος καὶ ἄγαλμα χαλκοῦν· τὸ Λέχαιον ὠνόμασεν ὁ Δέχης ἀφ' αὐτοῦ (2). — Ὁ Ἐπαμινώνδας ἀποπερατώσας τὸν οἰκισμὸν τῆς Μεσσηνίας, ἐπανήρχετο ἤδη μετὰ τῶν Θηβαίων ὀπίσω εἰς Βοιωτίαν, καὶ ὡς φθάσας εἰς Λέχαιον, ἔμελλε νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν τὰ στενὰ καὶ δύσβατα τῆς ὁδοῦ, Ἰφικράτης ὁ Τιμοθέου ἔχων πελιαστάς καὶ ἄλλην δύναμιν Ἀθηναίων, ἐπιτίθηται αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ Ἐπαμινώνδας νικήσας καὶ τρέψας αὐτὸν εἰς φυγὴν, ἐδίωξε τοὺς ἐπιθεμένους μέχρι τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν (3). — Ἐν Λεχαίῳ εἰς τὰ βασίλεια τοῦ Περιάνδρου συνήχθησαν ποτὲ οἱ ἐπτὰ σοφοὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ συνδιαλεγόμενοι, προέτεινον τὸ περίφημον πρόβλημα: Τίς ἡ ἀρίστη τῶν διοικήσεων· εἰς δ' ὁ μὲν Σόλων εἶπεν· « Ἐν ἡ τῶν ἀδικουμένων οὐχ ἦττον οἱ μὴ ἀδικούμενοι προβάλλονται καὶ κολάζουσι τοὺς ἀδικοῦντας ». Ὁ Βίας· « Ἐν ἡ ὁ νόμος ἐπέχει τόπον τυράννου εἰτ' οὖν βασιλέως ». Ὁ Θαλῆς· « Ἡ μήτε πλουσίους ἔχουσα ἄγαν μήτε πένητας πολίτας ». Ὁ Πιττακός· « Ἐν ἡ τοῖς πονηρεῦσι οὐκ ἔξεστιν ἄρχειν ». Ὁ Κλεόβουλος· « Ἐν ἡ τὸν ψόγον μᾶλλον οἱ πολιτευόμενοι δεδοίκασιν ἢ τὸν νόμον ». Ὁ Χίλων· « Ἡ μάλιστα νόμων, ἡκιστα δὲ ῥητόρων ἀκούουσα ». Ὁ Ἀνάχαρσις· « Ἐν ἡ τῶν ἄλλων ἴσων ὄντων, ἡ μὲν ἀρετὴ τὸ βέλτιον ὀρίζεται, ἡ δὲ

---

(1) Στραβ. β. 8. σ. 369. 380. (2) Πaus. Κορ. κ. 2, ἴδε Κεγχμαίαι.
(3) Πaus. Βιωτ. κ. 14.

καίαι τὸ χεῖρον ». Ὁ δὲ Παριάνδρος τέλος· « Ἐν ἡ ὀλίγοι
τῶν ἀρίστων ἔρχουσιν » (1).

* Δίχασιον, ποιν Δουτράκι· ἀπέχει ὡς ἑγγιστα μίαν
ἡρην τῆς Κορίνθου Β. καὶ ἔχει χωρίδιον ὡσαύτως Δου-
τράκι παλαιόν· οἱ ἀπὸ Καλαμακίου ἐρχόμενοι ὁδοιπόροί
ἐπιβαίνοντες ἐνταῦθα εἰς ἕτερον Δουστριακὸν ἀτμόπλοιον,
ἐκπολέουσι διὰ Πάτρας καὶ περαιτέρω. — Ἡ περὶ ἀπο-
ρρὰ τῆς παρακειμένης ἀλικῆς ἀπ' ἐνὸς μέρους καὶ τὰ
ἐκινητοῦντα λιμνάζοντα ὕδατα τοῦ λιμένος ἀφ' ἐπέρου φθεί-
ρουσι τὸν περὶ αὐτὰ ἀέρα τοῦ τόπου τούτου, ἐξ οὗ καὶ ὁ τῆς
Κορίνθου καθίσταται οὐκ ὀλίγον νοσήδης· εἰς Δουτράκι
ὑπάρχει σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ σταθμὸς τελωνειακὸς
καὶ ἐπιστάσια λιμένος.

ΠΕΙΡΑΙΩΣ, λιμὴν ἔρημος καὶ ἐσχατος πρὸς τὰ μεθόρια
τῆς Ἐπιδαυρίας (2), μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Βουκεφάλου
καὶ Σπειραίου, καὶ κατὰ τὸ νοτ.-ἀνατολικὸν τῆς Σολυγείας·
καταντικρὺ αὐτοῦ εἰσὶ νησίδια τινά· ὁ Πτολεμαῖος ὀνομάζει
αὐτὸν Ἀθηναίων λιμένα, ἐκφραζόμενος οὕτως = Ἐπίδαυρος,
Σπείραιον ἄκρον, Ἀθηναίων λιμὴν, Βουκέφαλον λιμὴν, Εὐγχρῆαι
ἐπίκειον (3)· ὁ δὲ Πλίνιος τάττει ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης
Ἀνθηδόνα λιμένα = Spiraïum promontorium, portus
Anthedon et Bucephalus (4)· ὡσαύτως καὶ ὁ Στέφανος
ἀναφέρει Ἀνθηδόνιον λιμένα (5)· ὥστε ὑποτίθεται ὅτι ὁ
Πειραιὸς ὅν μόνος ὁ Θουκυδίδης ὀνομάζει οὕτω καὶ ὁ Ἀν-
θηδών ἢ Ἀνθηδόνιος λιμὴν εἶναι ὁ αὐτὸς λιμὴν ἐσφαλμένως
γραφόμενος Ἀθηναίων λιμὴν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, ὡς καὶ
ὁ Λήκιος νομίζει (6). — Τῷ εἰκοστῷ ἔτει τοῦ Πελοποννη-

(1) Πλούτ. (2) Θουκυδ. β. 3, κ. 10, 11. (3) Πτολεμ. β. 3,
κ. 16. (4) Πλίν. β. 4, κ. 5. (5) Στέφ. Βυζ. Ἀνθηδών. (6) Λήκ. Τ. 3.
κ. 29, 1. 313, σημ.

σιακοῦ πολέμου, 412 Π. Χ. οἱ δύο στόλοι τῶν Πελοποννησίων καὶ τῶν Ἀθηναίων συνεκρούσθησαν κατὰ τὸν Παιραιὸν, καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐφάνησαν ἐπικρατέστεροι, ἐκ δὲ τοῦ στόλου τῶν Πελοποννησίων ἐν πλοῖον ἀπώλετο, τὰ δὲ λοιπὰ κατετραυματίσθησαν· καὶ ὁ ναύαρχος αὐτῶν Ἀλκαμένης ἐφονεύθη (1). Ὁ Παιραιὸς ἀνομάζεται ἤδη κοινῶς Φραγκο-λιμνίνας· τὸ δὲ καταντικρὺ τοῦ στόματος τοῦ λιμένος νησίον Ὀθρινήσι ἢ Ὀβριόκαστρον (2).

(1) Θουκυδ. Β. 8, κ. 18. (2) Δέκ. Τ. 3, κ. 19, σ. 312.

ΕΠΙΔΑΥΡΙΑ· ἐπαρχία μικρά ὀριζομένη κατ' ἀνατολάς ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τῆς Ἀργολίδος κατὰ τὴν Λῆσσαν (1), κατὰ τὸ βόρειον καὶ τὸ βορρῦτικόν ὑπὸ τῆς Κορινθίας καὶ κατὰ τὸ νότιον καὶ τὸ νοτ. ἀνατολικόν ὑπὸ τῆς Τροιζηνίας καὶ τῆς Ἑρμιονίδος, καὶ περικυκλούμενη ὑπὸ διαφόρων ὀρέων, κατάφυτος δὲ ὑπὸ κρητέλωνων. Ἰνδράσθη Ἐπιδαυρία ἀπὸ Ἐπιδάυρου τοῦ Πελόπου, κατὰ τοὺς Ἡλείους, ἢ Ἀργεῦ τοῦ Διὸς, κατὰ τοὺς Ἀργεῖους καὶ τὰ ἔπη τὰς Μεγάλας Ἥοιαι, ἢ τοῦ Ἀπόλλωνος, κατὰ τοὺς Ἐπιδαυρίους· ἐθεωροῦντο δὲ οἱ Ἐπιδαυριοὶ αἰετοὶ ὡς Ἀωριοί, ὡς ὀνομάζονται ὑπὸ τοῦ Προδδοῦ (2), καὶ ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐν τῷ νῶϊ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐγγράφων αἱ ἦσαν πᾶσαι εἰς Ἀωρικὴν διάλεκτον (3)· ὁ δὲ Πausanias ἀγνοεῖ τίνες ὤκησαν τὴν χώραν ταύτην πρὶν ἔλθῃ ὁ Ἐπίδαυρος εἰς αὐτήν, οὐδὲ ἐδυνήθη νὰ μάθῃ τι παρὰ τῶν ἐπιχωρίων περὶ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἐπιδάυρου· εἰπὼν δὲ ὅτι πρὶν ἢ κατέλθωσιν οἱ Ἀωριοί εἰς Πελοπόννησον, ἐβασίλευσεν εἰς τὴν Ἐπιδαυρίαν ὁ υἱὸς τοῦ Ἰώνος τοῦ Εὐρύτου Πιτυρεὺς, ὃς παρέδωκε τὴν χώραν ἀμαχεὶ τῷ Δηϊφόντῃ καὶ τοῖς Ἀργείοις, καὶ αὐτὸς μὲν μετέβη μετὰ τῶν πολιτῶν καὶ ὤκησεν εἰς Ἀθῆνας, ὁ δὲ Δηϊφόντης καὶ οἱ Ἀρ-

(1) Πaus. Κορ. κ. 26. (2) Ἡρόδοτ β. 1, κ. 146, (3) Πaus. Κορ. κ. 27.

γεῖοι ἔσχον τὴν Ἐπιδαυρίαν· ἀπесχίσθησαν δὲ οὗτοι τῶν ἄλλων Ἀργείων μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Τημένου, πενθεροῦ τοῦ Δηϊφόντου, ὁ μὲν Δηϊφόντης καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Ἴρνηθὺς ἐκ μίσους πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Τημένου, ὁ δὲ στρατὸς ὡς μᾶλλον προσηλωμένος τῇ θυγατρὶ τοῦ Τημένου Ἴρνηθόϊ, ἢ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Κεῖσῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ (1)· ἐξέβαλε δὲ ἀπὸ τοῦ τόπου ὁ Δηϊφόντης πολλοὺς Ἐπιδαυρίους, οὓς παραλαβὼν Προκλῆς ὁ Πιτυρείως καὶ πολλοὺς Ἴωνας μετ' αὐτῶν, ἀπεδήμησεν εἰς Σάμον καὶ κατεστήσατο ἐκεῖ ἀποικίαν (2)· μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου, ὅτε ὁ Ἄρατος ἠλευθέρωσε τὴν Κόρινθον ἀπὸ τοῦ Ἀντιγόνου καὶ τῶν Μακεδόνων, προσεχώρησαν οἱ Ἐπιδαυριοὶ μετὰ τῶν Τροιζηνίων καὶ Ἀργείων καὶ Μεγαρέων εἰς τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον (3) — Ἡ γῆ τῆς Ἐπιδαυρίας ἦν ἱερὰ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὃς ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ ἐπὶ τοῦ ὄρους Τιτθείου τοῦ ἀρχαιότερον ὀνομαζομένου Μυρτίου ἐκ Κορωνίδος τῆς Φλεγύου· καὶ περὶ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ πολλὰ καὶ ἄλλα τερέστια ἐμυθολογήθησαν, καὶ προσέτι ὅτι εἶχεν ἐκ γενετῆς τὸ χάρισμα οὐ μόνον τοῦ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐκιστῆν νεκρούς (4)· ὅθεν ὁ ναὸς αὐτοῦ ἦν αἰεὶ πλήρης ἀσθενῶν καὶ πινάκων ἀνακειμένων ἐφ' ὧν ἦσαν ἀναγεγραμμέναι αἱ θεραπεῖαι καθάπερ ἐν Κῷ καὶ ἐν Τρίκῃ (5). Ὁ ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀπέχων τῆς Ἐπιδαύρου ὅσον 45 σάδ.=2 ὥρ. 15 λ. πρὸς δυσμὰς καὶ τῆς κώμης Δήσσης 15 σάδ.=45 λ. πρὸς μεσημβρίαν, ἦν λαμπρὸς καὶ περιβόητος καὶ ἔκειτό ἐντὸς ἱεροῦ ἄλσους περιεχομένου πανταχόθεν εἰς ὄρια καὶ ἐντὸς τοῦ περιβόλου αὐτοῦ οὔτε ἀπέθνησκον ἄνθρωποι, οὔτε

(1) Πaus. Κορ. κ. 26. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 4. (3) Πaus. Κορ. κ. 6.

(4) Δῶρ. κ. 26. (5) Στράβ. β. 8, σ. 374.

εὐκτόν αἱ γυναῖκες, κατὰ τὸν αὐτὸν νόμον τῆς νήσου Δήλου·
 τὰ δὲ θυόμενα εἴτε παρὰ τινος τῶν Ἐπιδαυρίων, εἴτε παρὰ
 ξένου, κατηναλίσκοντο ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ περιβόλου· τὸ
 μέγεθος τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἦν τὸ ἥμισυ τοῦ
 Ὀλυμπίου Διὸς τῶν Ἀθηνῶν· ἦν δὲ ὅλον ἐκ χρυσοῦ καὶ
 ἐλέφαντος, καὶ, ὡς ἐφαίνετο ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, κατασκευά-
 σθη ὑπὸ Θρασυμήδους τοῦ Παρίου, υἱοῦ τοῦ Ἀριγνώτου·
 παρίστα δὲ τὸν Ἀσκληπιὸν καθήμενον ἐπὶ θρόνου καὶ διὰ
 μὲν τῆς μιᾶς τῶν χειρῶν κρατοῦντα βακτηρίαν, τὴν δὲ ἄλλην
 ἔχοντα ἐπὶ κεφαλῆς δράκοντος, καὶ πλησίον αὐτοῦ κατέ-
 κειτο κύων· ἦσαν δὲ γεγλυμμένα ἐπὶ τοῦ θρόνου τὰ κατορθώ-
 ματα τῶν Ἀργείων ἡρώων, ὡς ἡ μάχη τοῦ Βαλλεροφόντου
 κατὰ τῆς Σιμαίρας καὶ ὁ Περσεὺς τέμνων τὴν κεφαλὴν τῆς
 Μεδούσης· πέραν τοῦ ναοῦ ἦν ὁ τόπος ἐν ᾧ ἐκάθευδον οἱ
 ἱεῖται τοῦ Θεοῦ, καὶ πλησίον αὐτοῦ οἶκημα περιφερὲς
 ἀξιοθέατον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ὀνομαζόμενον Θόλος· ἐνθα
 ἦν γεγραμμένος ὑπὸ τοῦ Πausίου ὁ Ἔρως ρίπτων τὸ τόξον
 καὶ τὰ βέλη καὶ λαμβάνων ἀντ' αὐτῶν λύραν, καὶ ἡ Μέθη
 πίνουσα δι' ὑελίνης φιάλης καὶ δι' αὐτῆς ὑπεφαίνετο πρό-
 σωπον γυναικός· ἦσαν δὲ ἐντὸς τοῦ περιβόλου καὶ στήλαι
 πολλαὶ μὲν κατ' ἀρχάς, ὕστερον δὲ ἐπὶ τοῦ Πausανίου μεί-
 νασαι μόνον ἔξ, ἐφ' ὧν ἦσαν γεγραμμένα ἁωριστὶ ὀνόματα
 καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν τῶν θεραπευθέντων ὑπὸ τοῦ
 Ἀσκληπιοῦ καὶ ἡ ἀσθένεια ἐκάστου καὶ ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως·
 καὶ στήλαι ἀρχαῖα κεχωρισμένα ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐφ' ἧς ἐφαί-
 νετο ἐγγεγραμμένον ὅτι ὁ Ἰππόλυτος ἀνέθισεν εἰκοσιν ἵππους
 τῷ Ἀσκληπιῷ ὃς ἀνέστησεν αὐτόν, ὡς ἔλεγον οἱ Ἀρίκιοι· ἦν
 δὲ ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ ναοῦ καὶ θέατρον ἀξιολογώτατον
 καὶ ὑπερβαῖνον τὰ θέατρα τῆς Ῥώμης κατὰ τὴν ἀρμονίαν
 καὶ τὴν καλλονὴν καὶ τὸ τῆς Μεγάλης πόλεως κατὰ τὸ

μέγεθος, κατασκευασθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ Πολυκλείτου· καὶ αὐτὸ
ὥς καὶ τὸ προειρημένον περιφερὲς οἰκοδόμημα· ἦν προσέτι
ἐντὸς τοῦ ἄλσους καὶ ναὸς Ἀρτέμιδος, καὶ αἶγλαμα Ἡφί-
νης, καὶ ναὸς Ἀφροδίτης, καὶ ἄλλος Θέμιδος, καὶ πτάδιον
κατεσκευασμένον ἐκ γῆς φορητῆς, ὡς τὰ πλαῖστα τῶν Ἑλ-
ληνικῶν σταδίων, καὶ κρήνη ἧς ὁ ὄροφος καὶ τὰ λοιπὰ
καλλωπίσματα ἦσαν ἀξιοθέατα· ἐκόσμησε δὲ μετὰ καιρὸν
τὰ ἄλσος καὶ ὁ Ἀντωνῖνος, Ῥωμαῖος αὐγκλητικὸς, προσθεὶς
διαφόρους οἰκοδομὰς, ὥς λουτρὸν Ἀσκληπιοῦ καὶ ναὸν θεῶν
οὓς ὠνόμαζον Ἐπιδώτας, καὶ ναὸν Ἰγείας, καὶ ἕτερον Ἀσκλη-
πιοῦ καὶ Ἀπόλλωνος ἐποναμαζομένων Αἰγυπτίων, καὶ ἀνα-
κοδόμησε τὴν ἡμίπρωτον ἑσάν τὴν καλουμένην τοῦ Πότους,
κατασκευάσας προσέτι ἐκτὸς τοῦ περιδόλου οἰκοδομήν· ἐν
ᾗ ἐπετρέπετο καὶ νὰ θηθήκωσιν ἄνθρωποι καὶ νὰ τίκτωσι
γυναῖκες· ἔκτισε δὲ καὶ ἄλλα καὶ κατασκεύασε καὶ δεξα-
μενὴν ὁ Ἀντωνῖνος περὶ τὸν ναὸν τοῦ Μαλεάτου Ἀπόλλωνος
ἐπὶ τοῦ Κυνορτίου ὄρους· Ἐπερένω τοῦ ἄλσους τοῦ Ἀθηναίων
ἦσαν δύο ὄρη, τὸ Τίτθειον καὶ τὸ Κυνόρτιον (1). Ἐλάτρεα
τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐξετάθη· μεγάλως καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς
Ἑλλάδος· τὰ ἐπιφανέστερα Ἀσκληπιεῖα κατὰ γόνται ἐξ Ἐπι-
δαύρου. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγον· οἱ ἐμύησαν τὸν Ἀσκληπιδὸν πρὸς
τὰ μυστήρια αὐτῶν καὶ ὠνόμασαν τὴν ἡμέραν τῆς μυήσεως
Ἐπιδάυρια καὶ ἐκτοτε ἀπαθεώθη ὁ Ἀσκληπιός. — Ὁ υἱὸς
τοῦ Ἀρισταίχμου Ἀρχίας πύσχαν σπύσμα δ' ἐπαθε θηρεύων
περὶ τὸν Πίδασον καὶ θεραπευθεὶς εἰς Ἐπίδαυρον, ἔφερ' εἰς
Πέργαμον τὴν λατρείαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἣ ἐκείθεν μετέβη
εἰς Σμύρνην· ἐνθα οἱ Σμυρναῖοι ἀνήγειραν Ἀσκληπιεῖον παρὰ
τὴν θάλασσαν· ἐν Βαλανάγρας τῆς Κυρηναϊκῆς ἐλάτρευσεν

---

(1) Πανθ. Καρ. α. 27.

τὸν Ἀσκληπιὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀσκληπιοῦ ἱατροῦ καὶ ἰθὺν αὐτῷ εἶλες· ἀπὸ δὲ τῆς Κυρηναϊκῆς μετέβη ἡ λατρεῖα εἰς Δελφίην τῆς Κρήτης. Αναφέρει δὲ καὶ ὁ Ὀμπερος περὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὡς περὶ θεοῦ, πατρὸς δὲ ἀνθρώπου, τοῦ Μάχαιονος =

Ταλθύβιν, ὅτι τάχιστα Μάχαιονα δεῦρὸ κάλισσόν,
Φάτ' Ἀσκληπιοῦ υἱόν, ... (1)

Πάντες οἱ ὄφεις ἦσαν ἱεροὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ πρὸ πάντων ὅσοι κλίνοντες πρὸς τὸ ξανθάκερον ἦσαν ἡμεροὶ καὶ ἐγεννῶντό μόναι ἐν τῇ γῇ τῆς Ἐπιδαυρίας (2). Οὐ πόρρω δὲ τῆς πόλεως Ἐπιδάουρου ἦν τὸ μνημα τῆς Μελίσσης, γυναικὸς Περιάνδρου τοῦ Εὐφείλου καὶ ἑτερον τοῦ πατρὸς τῆς Μελίσσης Προκλέους, ὃς ἐβασίλευσεν εἰς Ἐπιδαυρίαν, ὡς καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Περιάνδρος εἰς Κορινθίαν. (3) ὥστε καθίσταται δῆλον ὅτι ἡ Ἐπιδαυρία ἀπετέλει μικρὸν ἰδιαίτερον κράτος καὶ εἶχεν ἰδίους βασιλεῖς, ἕως ὅτου διὰ τῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων γενομένης διαφύσεως συνηνῶθη τῇ Ἀργολίδι. Κατὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον οἱ Ἐπιδαυριοὶ παρέσχον 800 ὁπλίτας καὶ 10 πλοῖα εἰς τὸν κοινὸν στόλον (4). — Κατὰ δὲ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον φηίνεται πάντοτε ἡ Ἐπιδαυρία ἀντίπαλος τῶν Ἀργείων καὶ σύμμαχος τῶν Σπαρτιάτῶν· πολλάκις ἐπάσχισαν οἱ Ἀργεῖοι νὰ κυριεύσωσι τὴν Ἐπιδαυρον, ἀλλ' αὐδέποτε ἐδυνήθησαν (5)· καὶ οὐδέ εἰς τὰ μετέπειτα ὑπετάγησαν ποτὲ οἱ Ἐπιδαυριοὶ τοῖς Ἀργείοις.

Ἐπιδαυρία. Ἡ θέσις τοῦ γαοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὀνομάζεται καὶ σήμερον ἱερόν· σώζονται λείψανα τῶν ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτοῦ περιεχομένων, ὡς τοῦ θεάτρου καὶ τοῦ σταδίου· τὰ

(1) Ὀμ. Ἰλ. Δ, ε. 193. — Πaus. Κερ. κ. 26. (2) Πaus. Κορ. κ. 28.

(3) Αὐτ. (4) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 44—β. 9, κ. 28. (5) Θουκυδ. β, 5, κ. 53 κξ.

θέατρον ὅπερ, ὡς ἐκ τῆς φήμης τοῦ κτίσαντος, θεωρεῖται ὡς ἐν τῶν περιεργότερων λειψάνων τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαΐ-
τητος, εἶχε διάμετρον 370 ὡς ἔγγιστα ποδῶν καὶ ἦν χωρη-
τικὸν 12,000 θεατῶν· τριάκοντα τρεῖς σειραὶ ἐδρῶν φαί-
νονται εἰσέτι ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους εἰς κατωτέραν διαίρεσιν,
χωριζομένην διὰ διαζώματος ἀπ' ἄλλης ἐνωτέρας συγκι-
μένης ἐξ εἴκοσι σειρῶν (1). ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦν τὸ ἄλσος
εἶναι ὅλως σχεδὸν ἄδενδρος· πρὸς τὰς πηγὰς ῥύακος τινὸς
φαίνονται ἐρείπια λουτροῦ ἀρχαίου καὶ ἄνωθεν αὐτῶν ἐπὶ
ῥάχεως λόφου τὸ θέατρον· κατὰ δεξιὰν τῆς εἰσόδου τοῦ
περιβόλου σώζονται λείψανα τοῦ σταδίου, ὅπερ εἶχε 15
σειράς ἐδρῶν· κατὰ δὲ τὴν εἰσοδὸν Ῥωμαϊκὸν ἐρείπιον καὶ
πρὸς τὸ μέρος τοῦ λουτροῦ μεγαλοπρεπὴς δεξαμενὴ (2). ἡ
Ἐπίδαυρία ἀποτελεῖ μέρος τῆς Ἀργολίδος.

ΟΡΗ.

ΚΥΝΟΡΤΙΟΝ· ὑπερέκειτο τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ἄλσους τοῦ
Ἀσκληπιοῦ καὶ ἔκειτο πλησίον ἄλλου ὄρους Τίτθειον καλου-
μένου. Ἐπὶ τοῦ Κυνορτίου ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος Μαλεάτου·
καὶ ὁ μὲν ναὸς οὗτος ἦν ἀρχαία οἰκοδομὴ, ὅσα δὲ ἦσαν
περὶ αὐτὸν, ὡς καὶ ἡ δεξαμενὴ ἐν ᾗ συνελέγοντο τὰ ὄμβρια
ῥεῦματα, κατεσκευάσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίνου, Ῥωμαίου συγ-
κλητικοῦ, πρὸς χάριν τῶν Ἐπίδαυρίων (3).

ΤΙΤΘΕΙΟΝ· πλησίον αὐτοῦ ἦν καὶ ἕτερον ὄρος, τὸ Κυ-
νόρτιον· ἀμφότερα δὲ ὑψοῦντο ὑπεράνω τοῦ ἄλσους τοῦ
Ἀσκληπιοῦ (4). — Ἡ θυγάτηρ τοῦ Φλεγύου Κορωνίς τεκοῦσα
τὸν Ἀσκληπιὸν ἐκ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς ἐνόμιζον, ἐξέθεσεν

(1) Δήκ. Τ. 2, κ. 21, σ. 424. (2) Γκέλλ. (3) Πaus. Κορ. κ. 27,

(4) Πaus. αὐτ.

κῆτόν ἐπὶ τοῦ ὄρους Τιτθείου δὲ τότε ἐκαλεῖτο Μύρτιον· ἐπὶλαΐε δὲ τὸ βρέφος μία τῶν περὶ τὸ ὄρος αἰγῶν καὶ ἐρύλατταν αὐτὸ ὁ κύων ὁ φρουρὸς τοῦ αἰπολίου· ὁ δὲ αἰπόλος Ἀρισθένης παρατηρήσας ὅτι ἔλειπε μία τῶν αἰγῶν καὶ ἐν ταύτῃ καὶ ὁ κύων, καὶ ἐπιζητήσας πανταχοῦ, εὗρηκε τὸ παιδίον καὶ ἐπειθύμησε νὰ τὸ ἀναλάβῃ· ἀλλ' ἄμα πλησιάσας, εἶδεν ἀστραπὴν ἐκλάμψασαν ἀπὸ τοῦ παιδίου, καὶ νομίσας ὅτι εἶναι θεῖόν τι, ὥς καὶ ἦν, ἀπετράπη· ἐκτοτε διεφημίσθη πανταχοῦ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ὅτι τὸ παιδίον οὐ μόνον ἐθεράπευε πᾶσαν νόσον, ἀλλ' ἀνίστα προσέτι καὶ τοὺς τεθνηῶτας (1).

† Βαλκινιδιά· ἔχει ὕψος 858 μέτρων γαλλ.

ἌΡΑΧΝΑΪΟΝ, ὑψοῦται ὑπεράνω τῆς Δήσης· ἀρχαιότερον πρὶν τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰνάχου ἐκαλεῖτο Σακυσελάτων· ἔσαν ἐπ' αὐτοῦ βωμοὶ Διὸς καὶ Ἥρας ἐφ' ὧν ἔθυσον ὁσάκις ἔχρηζον βροχῆς (2).

* Σαρικόν· τὸ ὕψος αὐτοῦ 1199 μέτρ. γαλλ. κατὰ τὴν νεωτάτην καταμέτρησιν.

ΚΟΡΥΦΑΪΟΝ, ἐπὶ τῶν μεθωρίων τῆς Ἀσιναιῆς χώρας, κατὰ τὴν εἰς τοῦτο τὸ ὄρος ἀνοδὸν ἦν καθ' ὁδὸν ἐλαία στρεπτή ἦν ὁ Ἡρακλῆς διὰ τῆς χειρὸς αὐτοῦ περιήγαγεν εἰς τοῦτο τὸ σχῆμα, ἵνα χρησιμεύσῃ ἴσως ὡς ὄριον μεταξὺ Ἐπιδαυρίων καὶ Ἀσιναιῶν. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τούτου ἦν ναὸς Κορυφαίας Ἀρτέμιδος οὗ ἐμνήσθη ἐν ᾧσμητι καὶ ἡ Τελέσιλλα· κατὰ δὲ τὴν κατωφέρειαν τοῦ ὄρους τὴν πρὸς τὴν πόλιν τῶν Ἐπιδαυρίων ἦν τόπος ἔχων ἀγριελαίας καὶ καλούμενος Ἰρνήθιον, διότι ἦν τεθαμμένη ἐν αὐτῇ ἡ γυνὴ τοῦ Δηϊφόντου Ἰρνηθώ (3).

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 26. (2) Δύτ. κ. 25. (3) Δύτ. κ. 28.

ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ.

ΣΠΕΙΡΑΙΟΝ, ἐπὶ τῶν μεθαρίων τῆς Ἐπιδαυρίας καὶ τῆς Κορινθίας ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καὶ τοῦ Πλινίου (1). Ὁ λιμὴν τῆς Κορινθίας Πειραιὸς (2)· ὀλίγον ἀπέιχε τοῦ Σπειραίου.

* Κοιν. Κάβο. Φράγκο.

ΠΟΛΕΙΣ, ΚΑΙ ΚΩΜΑΙ.

ἘΠΙΔΑΥΡΟΣ, πόλις πρωτεύουσα, παραθαλάσσιος καὶ μένη ἐν μυχῷ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ βλέπουσα πρὸς ἀνατολὰς ἀπέναντι τῆς Αἰγίνης· εἶχε περίπλεον 15 σταδίων καὶ περικυκλοῦτο ὑπὸ ὕψηλῶν ὀρέων μέχρι πρὸς τὴν θάλασσαν, ὥστε κατεσπεύασθη ὄχυρά πανταχόθεν ἐκ φύσεως (3)· ἑκαλεῖτο πρῶτον Μελισσία καὶ Αἰμούρα, ἀπὸ ἐκλήθη Ἐπίκαρος, διότι, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, κατέσχεν αὐτὴν Κᾶρες· ὅς καὶ τὴν Ἑρμιόνην· μετὰ δὲ τὴν κήθον τῶν Ἡρακλειδῶν συνώκησαν τοῖς Καρσίν· Ἴωνες οἱ ἐκπολυθῆσαντες ταῖς Ἡρακλείδαις εἰς Ἄργος ἐκ τῆς Ἀττικῆς· Τετραπόλει· καὶ τέλος μετωνομάσθη Ἐπίδαυρος ἀπὸ Ἐπιδάουρου (4)· ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει τὴν πόλιν ταύτην ἐκ τῶ κατὰ λόγον Ἐπίδαυρον φραστικῶς ἐπανομαζών αὐτὴν ἀμπελοφόρον = Τροίαν', Ἠϊόνας τε καὶ ἑκαπελόεντ' Ἐπίδαυρον (5)· Ἡ Ἐπίδαυρος ἐγένετο ἐπίσημος διὰ τὴν φήμην τοῦ γεννηθέντος ἐν Ἐπιδαυρίᾳ Ἀσκληπιοῦ (6)· Ἐκτὸς τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἦν ἐνδὲς τῆς πόλεως τέμενος αὐτοῦ καὶ ἄγαλμα ἐκ λίθου· Παρίων αὐτοῦ καὶ τῆς γυναίκος αὐτοῦ

(1) Πλίν. β. 4. κ. 5. (2) Στράβ. β. 10. σ. 485. (3) Αὐτ. β. 8. σ. 374.

(4) Στράβ. αὐτ.—Εὐστάθ. εἰς Ἰλ. Β. σ. 561.—ἴδε Ἐπιδαυρία.

(5) Ὅμ. Ἰλ. Β. σ. 561. (6) Ἰδ. Ἐπιδαυρία.

Ἠπιώνης ἐν ὑπαίθρῳ, καὶ ναὸς Διόνυσου καὶ ἄλλος Ἀρτέμιδος καὶ ναὸς Ἀφροδίτης καὶ ἑτεροῦ Ἡρας ἐπὶ ἄκρας ἀνεχούσης· εἰς πῇν θάλασσαν πρὸς τὸν λιμένα καὶ ξάανον Ἀθηνᾶς εἰς τὴν ἀμρόπολιν ἐπονομαζομένης Κισαίας (1)· ἐξώθεν δὲ τῆς πόλεως πρὸς τὸ Κορυφαῖον ὄρος ἦν τὸ Ἰρνήθιον (2).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἐπ.δαύρου κεῖται τανῦν χωρίον ὀνομαζόμενον ὠσαύτως Ἐπίδαυρος, πρὸς τὰς ὄχθας καλοῦ καὶ ἀσφαλοῦς λιμενίσκου σχηματιζομένου ἐκ μικρᾶς χερσονήσου προβαινούσης κατὰ τὸ νότιον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀποτελούσης δύο ὀρμητήρια ἐκατέρωθεν· τὸ χωρίον σύγκειται ἐκ 30 οἰκων ταπεινῶν, μιᾶς ἐκκλησίας νεοκτίστου ἐπὶ ὕψους, ἐνὸς δασμοτελωνείου, ὀλίγων μικρῶν ἐργαστηρίων καὶ ἐνὸς ξενοδοχείου ἢ μᾶλλον οἰνοπωλείου· πλησίον τοῦ χωρίου ἐκτείνονται ἀμπελῶνες πρὸς τὸ παραθαλάσσιον καὶ κῆποι φέροντες διάφορα λαχανικά· ὁ δὲ ἀὴρ εἶναι νοσώδης καὶ τὸ ὕδωρ κακίστης ποιότητος· ἀπέχει τοῦ χωρίου Λαγομρίου (Λήσσης) 3 ὥρ. Α. καὶ τοῦ τανῦν λεγόμενου Ἱεροῦ (ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ) 2 ὥρ. 14 λ. Β.· Α. πῇς ἰδ. Ναυπλίας 8 ὥρ. Β. Α. — Τῆς πόλεως Ἐπίδαυρου ὀλιγώτατα ἵχνη φαίνονται. Πλησίον τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐκ Ναυπλίας εἰς Ἐπίδαυρον ὑπάρχει ἀνδριὰς ἀκέφαλος, καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους πολλοὶ τάφοι ἀρχαῖοι ἐσκαμμένοι ἐντὸς τοῦ βράχου. — Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐν Ἐπίδαυρῳ συνεκροτήθη ἡ πρώτη ἐθνικὴ συνέλευσις τῆς πρόεδρος ἦν ὁ Α. Μαυροκορδάτος, ἀντιπρόεδρος ὁ Θάνος Κἀνακάρης, καὶ ἀρχιγραμματεὺς ὁ Θ. Νέγρης. Εἰς Ἐπίδαυρον ὑπάρχει σταθμὸς τρωμναϊκὸς καὶ εἰρηνοδιχειὸν.

(1) Παυσ. Κορ. κ. 29. (2) Ἰδ. Ἰρνήθιον ὄρος.

ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ.

ΣΠΕΪΡΑΙΟΝ, ἐπὶ τῶν μεθαρίων τῆς Ἐπιδαυρίας καὶ τῆς Κορινθίας ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καὶ τοῦ Πλινίου (1). Ὁ λιμὴν τῆς Κορινθίας Πειραιὸς (2) ὀλίγοι ἀπέιχε τοῦ Σπείραιου.

* Κοιν. Κάβο. Φράγκο.

ΠΟΛΕΙΣ, ΚΑΙ ΚΩΜΑΙ.

ἘΠΙΔΑΥΡΟΣ, πόλις πρωτεύουσα, παραθαλάσσιος καὶ μένη ἐν μυχῷ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ βλέπουσα πρὸς ἀνατολὰς ἀπέναντι τῆς Αἰγίνης· εἶχε περίπλουν 15 σταδίων καὶ περικυκλοῦτο ὑπὸ ὕψηλῶν ὀρέων μέχρι πρὸς τὴν θάλασσαν, ὥστε κατεσκευάσθη ὄχυρά πανταχόθεν ἐκ φύσεως (3)· ἑκαλεῖτο πρῶτον Μελισσία καὶ Αἰμούρα, εἰς ἣν ἐκλήθη Ἐπίκαρος, διότι, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, κατέσχεν αὐτὴν Κᾶρες ὥς καὶ τὴν Ἑρμιόνην· μετὰ δὲ τὴν κήθον τῶν Ἡρακλειδῶν συνώκησαν τοῖς Καρσίν· Ἴωνες οἱ ἀπολυθῆσαντες ταῖς Ἡρακλείδαις εἰς Ἄργος ἐκ τῆς Ἀπτικῆς Τετραπόλεως· καὶ τέλος μετωνομάσθη Ἐπίδαυρος ἀπὸ Ἐπιδάουρου (4)· ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει τὴν πόλιν ταύτην ἐν τῷ κατάλογῳ Ἐπιδάουρον ἑρσένικας ἐπανοράζων αὐτὴν ἀμπελοφόρον = Τροίαν', Ἠϊόνας τε καὶ ἑκαπέλοισιν· Ἐπίδαυρον (5). Ἡ Ἐπίδαυρος ἐγένετο ἐπίσημος διὰ τὴν φήμην τοῦ γεννηθέντος ἐν Ἐπιδαυρίᾳ Ἀσκληπιοῦ (6). Ἐκτὸς τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἦν ἐν ἑξέσι τῆς πόλεως πέμενας αὐτοῦ καὶ ἄγαλμα ἐκ λίθου. Παρίων αὐτοῦ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ

(1) Πλίν. β. 4. κ. 5. (2) Στράβ. β. 10. σ. 485. (3) Αὐτ. β. 8. σ. 374.

(4) Στράβ. αὐτ.—Εὐστάθ. εἰς Ἰλ. Β. σ. 561.—ἴδε Ἐπιδαυρία.

(5) Ὅμ. Ἰλ. Β. σ. 561. (6) Ἰδ. Ἐπιδαυρία.

Ἡπίωνος ἐν Ὀπαιθρῳ, καὶ καὶ Διονύσου καὶ ἄλλος Δριτμί-
δος· καὶ καὶ Ἀφροδίτης καὶ ἑτεροῦ Ἡσας ἐπὶ ἄκρας ἀνεχού-
σης εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὸν λιμένα καὶ ξάνον Ἀθηνᾶς
εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἐπονομαζομένης Κισαίας (1)· ἐξωθεν δὲ
τῆς πόλεως πρὸς τὸ Καρύφαϊον ὄρος ἦν τὸ Ἰρνήθιον (2).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἐπ. δαύρου κεῖται τανῶν χωρίον
ὀνομαζόμενον ὠσπύτιος· Ἐπίδαυρος, πρὸς τὰς ὄχθας καλοῦ
καὶ ἀσφαλοῦς λιμενίσκου σχηματιζομένου ἐκ μικρᾶς χερ-
σονήσου προβαϊκούσης κατὰ τὸ νότιον εἰς τὴν θάλασσαν
καὶ ἐπέταλόςτης· δύο ὀρμητήρια· ἐκατέρωθεν τὸ χωρίον
σύγκειται ἐκ οἴκων ταπεινῶν, μιᾶς ἐκκλησίας νεοκτί-
στου ἐπὶ ὕψους ἑνὸς δαίσμοτελωνείου, ὀλίγων μικρῶν ἐργα-
στήριων καὶ ἐνὸς ξανοδοχείου ἢ μᾶλλον οἰνοπωλείου· πλη-
σίον τοῦ χωρίου ἐκτείνονται ἀμπελῶνες πρὸς τὸ παραθα-
λάσιον καὶ κῆποι φέροντες διάφορα λαχανικά· ὁ δὲ ἄθρ
εἶναι νοσώδης καὶ τὸ ὕδωρ κακίστης ποιότητος· ἀπέχει τοῦ
χωρίου παλαιάρχου (Λήσσης) 3 ὥρ. Α· καὶ τοῦ τανῶν λεγό-
μένου Ἱεροῦ (ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιου) 2 ὥρ. 14 λ.
Β. 1 λ. ἐκ τῆς Ἰδ. Ναυπλίας 8 ὥρ. Β. Α· — Τῆς πόλεως Ἐπί-
δαύρου ὀλιγώτατα ἵχνη φαίνονται. Πλησίον τῆς ὁδοῦ, τῆς
ἀγούσης ἐκ Ναυπλίας εἰς Ἐπίδαυρον ὑπάρχει ἀνδριὰς ἀκέ-
φαλος, καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους πολλοὶ τάφοι ἀρχαῖοι
ἐσκαμμένοι ἐντὸς τοῦ βράχου. — Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς
Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐν Ἐπίδαυρῳ συνεκροτήθη ἡ πρώτη
ἐθνικὴ συνέλευσις ἧς πρόεδρος ἦν ὁ Α. Μαυροβορδάτος,
ἀντιπρόεδρος ὁ Θάνος Κἀνακάρης, καὶ ἀρχιγραμματεὺς ὁ
Θ. Νέγρης. Εἰς Ἐπίδαυρον ὑπάρχει σταθμὸς τριγωνεικὸς
καὶ εἰρηνοδικεῖον.

(1) Παυσ. Κορ. κ. 29. (2) Ἰδ. Ἰρνήθιον ὄρος.

ΛΗΣΣΑ, κώμη ἐπὶ τῶν μεθωρίων τῶν μεταξὺ Ἐπιδαυρίας καὶ Ἀργολίδος κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ἀραχναίου· ἐν Λήσση ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς καὶ ἔδανον αὐτῆς κατ' οὐδὲν διαφέρον τοῦ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τοῦ Ἄργους Δαρίσση (1). Οὐ πόρρω τῆς Λήσσης πρὸς μεσημβρίαν ἦν ὁ περίφημος ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ (2).

* Κατὰ τὴν θέσιν τῆς Λήσσης ὑπάρχει τῶν χωρίων Διγουριὸν καλούμενον, ἐπὶ ῥάχεως λόφου μεταξὺ τῶν ὀρίων Ἄρνας πρὸς τὸ βόρειον καὶ Μαυροβουνίων πρὸς τὸ νότιον καὶ συγκείμενον ἐξ 70 περίπου οἰκιῶν· τὸ Διγουριὸν ἀπέχει τῆς Ναυπλίας 5 ὥρ. Α. κατὰ δεξιὰν τῆς πρὸς Ἐπίδαυρον ὁδοῦ, 3 ὥρ. τῆς Ἐπιδαύρου Δ. 2 1/2 τοῦ χωρίου Σουλυναρίου Α. Ν. καὶ 2 τοῦ χωρίου Ἀδαμίου Β. Δ. Εἰς Ἐπίδαυρον ὑπάρχει σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ σταθμὸς τελωνειακὸς Α. τάξεως. Ἐρείπια τῶν ἀρχαίων οἰκοδομῶν σῴζονται εἰσέτι· τὸ νῦν λεγόμενον ἱερὸν ἐνθα ἦν ὁ περίφημος ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀπέχει τοῦ Διγουρίου 46 λ. πρὸς μεσημβρίαν.

ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ καὶ ΑΙΓΙΝΗΣ

ΠΙΤΤΩΝΗΣΟΣ, μικρὰ καὶ ἔρημος ἄντικρυ τῆς Ἐπιδαύρου, ἀπέχουσα, κατὰ τὸν Πλίνιον, 6 μίλ. Ῥωμ. τῆς παραλίας καὶ 17 μίλ. τῆς Αἰγίνης Δ. (1) κατακαλύπτεται ὑπὸ πιτύων, ὡς καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐμφαίνει.

* Ἀγκίστρι· ἡ μείζων τῶν μεταξὺ Ἐπιδαύρου καὶ Αἰγίνης νησίδων· κατοικεῖται καὶ ἔχει σχολεῖον δημοτικὸν Γ' τάξεως.

ΚΕΚΡΥΦΑΛΟΣ ἢ ΚΕΚΡΥΦΑΛΕΙΑ, μικρὰ καὶ ἀκατοί-

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 25. (2) Ἰδ. Ἐπιδαυρία. (3) Πλίν. β. 4. κ. 12. §. 19.

ειητος, κατὰ τὸ νότ-δυτικὸν τῆς Αἰγίνης καὶ τὸ βόρειον
 τῶν Μεθάνων ἀπέναντι τῆς Ἐπιδαύρου (1). — Πρὶν τῆς
 ἐνάρξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἐναυ-
 μάχησαν πρὸς τοὺς Πελοποννησίους παρὰ τὴν Κεκρυφάλειαν
 καὶ ἐνίκησαν (2).

* Κυρά.

ΝΗΣΙΑΔΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΙΓΙΝΗΣ καὶ ΣΠΕΙΡΑΙΟΥ ΑΚΡΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΛΙΝΙΟΝ (3).

ΚΡΑΥΓΙΑΙ δύο.

ΚΑΙΚΙΑΙ δύο.

ἘΔΔΙΟΨΑ.

ΣΕΛΑΧΟΨΑ.

ΔΕΝΔΡΟΣ.

ΛΙΣΠΙΣ.

ΚΕΓΧΡΕΪΣ.

---

(1) Πλίν. αὐτ. (2) Θουκυδ. β. 1. κ. 105. (3) Πλίν. αὐτ.

δραμόντες εἰς βοήθειαν τῆς κινδυνεύουσας Ἑλλάδος, κατέσχον τὸν Ἰσθμὸν καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ Τροιζήνιοι (1). — Ἐν τῇ πρὸς τὸν Μαρδόνιον κατὰ τὰς Πλάταιας μάχῃ ἐπιμψαν οἱ Τροιζήνιοι χιλίους ὀπλίτας (2). — Κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος παρέσχον πέντε πλοῖα (3). — Κατὰ τὸν μεταξὺ Κερκυραίων καὶ Κορινθίων πόλεμον ἐπεμψάν τοῖς Κορινθίοις δύο πλοῖα (4). — Κατὰ τὸ δευτέρον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἐφθειραν τὴν γῆν τῶν Τροιζηνίων οἱ συνεμάχησαν τοῖς Λακιδαιμονίοις (5). — Ὅτε δὲ ὁ Ἄρατος ἠλευθέρωσε τὴν Κόρινθον ἀπὸ τῆς κυριότητος τοῦ βασιλέως Ἀντιγόνου καὶ τῆς Μακεδονικῆς φρουρᾶς, οἱ Τροιζήνιοι ὥς καὶ οἱ Ἐπιδαύριοι προσεχώρησαν εἰς τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον (6). — Ἐν Τροιζηνίᾳ ἦν ναὸς Ἰσίδος καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ ἄλλος Ἀφροδίτης Ἀσκραίας καὶ τὸν μὲν ναὸν τῆς Ἰσίδος ἱδρυσαν οἱ Ἀλικαρνασσεῖς ἵνα τιμήσωσι τὴν Τροιζήνα ὡς μητρόπολιν, τὸ δὲ ἄγαλμα αὐτῆς ἀνέθισεν ὁ δῆμος τῶν Τροιζηνίων· κατὰ δὲ τὴν διὰ τῶν ὀρέων πρὸς τὴν Ἑρμιόνην ὁδὸν ἦν ἡ πηγὴ τοῦ Γλυκοῦ ποταμοῦ, καὶ πέτρα πρότερον καλουμένη Βωμὸς Σθενίου Διὸς· ἀφ' οὗτος δὲ ὁ Θησεὺς ἐφείλετο τὰ ὑπ' αὐτὴν κρυπτόμενα, δηλαδὴ τὰς κρηπίδας καὶ τὸ ξίφος τοῦ Αἰγέως, μεταβαλοῦσα τὸ ὄνομα, μετωνομάσθη πέτρα Θησεῖως· πλησίον δὲ τῆς πέτρας ἦν ναὸς Ἀφροδίτης Νύμφας ὃν ἐκτισεν ὁ Θησεὺς, ὅτε ἔσχε γυναῖκα τὴν Ἑλένην· ἦν δὲ ἐκτὸς τοῦ τείχους καὶ ναὸς Ποσειδῶνος Φυταλμίου κτισθεὶς ὁπότεν ὁ Ποσειδῶν ὀργισθεὶς ποτὶ, ὡς ἔλεγον, ἐπεμψεν ἄλμην ἥτις καθικνουμένη εἰς τὰ σπέρματα καὶ τὰς ρίζας τῶν φυτῶν, καθίστα τὴν γῆν ἄκαρ-

(1) Ἡρόδοτ. β. 8. κ. 72. (2) Ἡρόδοτ. β. 9. κ. 28. (3) Ἡρόδοτ. β. 8. κ. 43. (4) Θουκυδ. β. 1. κ. 27. (5) Θουκυδ. β. 2. κ. 56.

(6) Πaus. Κορ. κ. 8.

τον, ἕως οὗ καμφθεῖς ὑπὸ θυσιῶν καὶ προσευχῶν, ἔπαυσε
οὗ νὰ πέμπῃ τὴν ἄλμην· ὑπεράνω δὲ τοῦ ναοῦ τοῦ Πο-
σειδῶνος ἦν ναὸς Δῆμητρος Θεισμοφόρου ἰδρυθεῖς, ὡς ἔλε-
γον, ὑπὸ τοῦ Ἀλθήπου, κατὰ δὲ τὴν ἐπὶ τὸν λιμένα τὸν
εἰς τῇ Κελενδέρει καλούμενον καθοδὸν ἦν τόπος Γενέθλιον
λεγόμενος ἐνθα ἔλεγον ὅτι ἐτέχθη ὁ Θησεύς, καὶ πρὸ αὐτοῦ
ναὸς Ἄρεως ἐνθα ὁ Θησεύς ἐνίκησε τὰς Ἀμαζόνες· ἐπὶ δὲ τῆς
ἰδοῦ τῆς πρὸς τὴν Ψιφαίαν θάλασσαν ἦν ἀγριελαία ὀνομαζο-
μένη ράχος στρεπτός· καὶ ράχους μὲν ὠνόμαζον οἱ Τροϊζήνιοι
πᾶν εἶδος ἀκάρπου ἐλαίας, στρεπτὸν δὲ ράχον ὠνόμασαν
ταύτην, διότι αἱ ἡνῖαι τοῦ Ἰππολύτου περιπλάκησαν εἰς αὐτὴν
καὶ οὕτως ἀνετράπη τὸ ἄρμα αὐτοῦ· οὗ πτόρω δὲ τούτου τοῦ
τόπου ἦν ναὸς Σαρωνίας Ἀρτέμιδος ἢ ἦγον κατ' ἔτος ἐορτὴν
Σαρῶνια (1). — Αἱ νῆσοι Σφαιρία καὶ Καλαυρία ἦσαν τῶν
Τροϊζηνίων (2). — Ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Τροϊζηνίας ἦν ἰσθμὸς
πρὸς τὸ βόρειον προβαίνων κατὰ πολὺ εἰς τὴν θάλασσαν, κατ'
ἐπ' αὐτοῦ μικρὸν πόλισμα παραθαλάσσιον Μέθανα (3).

* Τροϊζηνία, μοῖρα τοῦ νομοῦ τῆς Ἀργολίδος.

Α Κ Ρ Ω Τ Η Ρ Ι Α.

ΣΚΥΛΛΑΙΟΝ ἢ ΣΚΥΛΛΑΪΟΝ, τὸ νοτ-ἀνατολικώτατον
πέρας τῆς Πελοποννήσου· ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Σκύλλης
θυγατρὸς τοῦ Νίσου (4)· τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο ἀπεῖχεν 80
στάδια τοῦ κατὰ τὰ ὄρια τῆς Ἑρμιονίδος ναοῦ τῆς Θερμη-
σίαις Δῆμητρος· μεταξὺ τοῦ Σκυλλαίου καὶ τῆς Ἑρμιόνης
ἦν ἀκρωτήριον Βουκέφαλα (5). Τὸ Σκύλλαιον κεῖται καταν-
τικρὺ τοῦ Σουνίου τῆς Ἀττικῆς (6).

(1) Πaus. Κορ. κ. 32. (2) Λύγ. κ. 38. (3) Λύγ. κ. 34.

(4) Στράβ. β. 8. σ. 378.—Πaus. Κορ. κ. 34.—Ἰδε Νισαία.

(5) Πaus. Κορ. κ. 34. (6) Σκύλαξ. Περίπλ. Ἑρμιόνη.

* Σκύλλαιον, κοινῶς Σκύλλον ἢ Σκύλλι.

ΒΟΥΚΕΦΑΛΑ, πρὸς τὸ δυτικὸν τοῦ Σκυλλαίου, καὶ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῆς πόλεως Ἑρμιόνης· πρὸς δυσμὰς τῶν Βουκεφάλων ἦν ἄλλο ἀκρωτήριον Κωλυεργία· καὶ μεταξὺ τῶν δύο τρεῖς νησίδες ΑΔΙΟΨΑ, ΠΙΤΥΟΨΑ καὶ ΑΡΙΣΤΕΡΑ (1).

ΚΩΛΥΕΡΓΙΑ, πρὸς δυσμὰς τῶν Βουκεφάλων καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ κατὰ τὴν Ἑρμιονίδα Βουπόρθμου, μεταξὺ τῶν δύο νήσων Ἀριστερᾶς καὶ Τρικράνων (2).

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΎΔΥΚΟΣ πρότερον ὀνομαζόμενος Ταύριος· εἶχε τὰς πηγὰς κατὰ τὴν διὰ τῶν ὀρέων ἐξ Ἐπιδαυρίας πρὸς Ἑρμιόνην ὁδόν (3).

ΧΡΥΣΟΡΡΟΑΣ, ρύαξ ἀένναος καὶ μηδέποτε ξηραίνόμενος (4).

ΠΟΛΕΙΣ καὶ ΚΩΜΑΙ.

ΤΡΟΙΖΗΝ, πόλις πρωτεύουσα ὑπερκειμένη τῆς θαλάσσης ὅσον 15 στάδια καὶ, ὡς λέγει ὁ Στράβων, οὐχὶ ἄσημος· εἶχε λιμένα Πώγωνα καλούμενον καὶ πρὸ αὐτοῦ τὴν νῆσον Καλαυρίαν (5). — Πιτθεὺς ὁ Πέλοπος συνώκισε τὴν πόλιν ταύτην, συμπαραλαβὼν ἐν αὐτῇ τοὺς κατοίκους τῶν δύο προὔπαρχουσῶν πόλεων Ὑπερείας καὶ Ἀνθείας καὶ ὠνόμασεν αὐτὴν Τροιζῆνα ἀπὸ τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ αὐτοῦ Τροιζῆνος (6)· κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα οἱ υἱοὶ τοῦ Πέλοπος Τροιζὴν καὶ Πιτθεὺς ὀρμηθέντες ἐκ Πισάτιδος, ὁ μὲν Τροιζὴν

(1) Πaus. Κορ. κ. 34. (2) Αὐτ. κ. 34. (3) Αὐτ. κ. 32.

(4) Αὐτ. κ. 31.—Ἰδὲ Τροιζηνία. (5) Στράβ. β. 8, σ. 373.

(6) Πaus. Κορ. κ. 30.

κτίσας κατέλιπε μετὰ θάνατον τὴν ὁμώνυμον αὐτῷ πόλιν, ἡ δὲ Πιτθεὺς ἐβασίλευσε διαδεξάμενος ἐκεῖνον (1). — Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Τροιζηνίων ἦν ναὸς καὶ ἀγάλματα Ἀρτέμιδος Σωτείρας· ἐλέγετο δὲ ὅτι ὁ Θησεὺς ἰδρύσατο τὸν ναὸν καὶ ὠνόμασε καὶ τὴν Ἀρτεμιν Σώτειραν, ὅτε νικήσας Ἀστερίωνα τὸν Μίνως ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς Κρήτης. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἦσαν βωμοὶ θεῶν οἷ, ὡς ἔλεγον, ἦρχον ὑποκάτωθεν τῆς γῆς· ὀπισθεν δὲ τοῦ ναοῦ ἦν μνημεῖον Πιτθέως καὶ ἐπ' αὐτοῦ τρεῖς θρόνοι ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐφ' ὧν ἔλεγον ὅτι καθήμενος ὁ Πιτθεὺς μετ' ἄλλων δύο ἀνδρῶν ἐδίδασκεν· ὀλίγον δὲ ἀπώτερον ἦν ναὸς Μουσῶν οἰκοδομηθεὶς, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἡφαίστου Ἀρδάλου ὃς ἐνόμιζον ὅτι ἐφεῦρε τὸν αὐλὸν, διὸ καὶ αἱ Μοῦσαι ἐκαλοῦντο ἀπ' αὐτοῦ Ἀρδαλίδαι. ἐνταῦθα ἔλεγον ὅτι ὁ Πιτθεὺς ἐδίδαξε τὴν ῥητορικὴν, καὶ ὁ Πausanias λέγει ὅτι ἀνέγνω βιβλίον, σύγγραμμα τοῦ Πιτθέως ἐκδοθὲν ὑπὸ τινος Ἐπιδαυρίου· οὐ πόρρω δὲ τοῦ Μουσείου ἦν βωμὸς ἀρχαῖος ἀνατεθεὶς καὶ οὗτος, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ τοῦ Ἀρδάλου· ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βωμοῦ ἔθυον ταῖς Μούσαις καὶ τῷ Ἴπνω, λέγοντες ὅτι ὁ Ἴπνος ἦν φίλος τῶν Μουσῶν ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους θεούς. Πλησίον τοῦ θεάτρου ἦν ναὸς Λυκαίας Ἀρτέμιδος ἰδρυθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰππολύτου, καὶ πρὸ τοῦ ναοῦ τούτου λίθος καλούμενος ἱερὸς ἐφ' οὗ ἐννέα ἄνδρες Τροιζήνιοι ἐκάθησαν ποτὲ τὸν Ὀρέστην ἐπὶ τῷ φόνῳ τῆς μητρὸς· οὐ μακρὰν δὲ τοῦ ναοῦ τῆς Λυκαίας Ἀρτέμιδος ἦσαν βωμοὶ ὀλίγον ἀπέχοντες ἀπ' ἀλλήλων· ὁ πρῶτος Διονύσου τοῦ ἐπικληθέντος Σαώτου κατὰ τι μάντευμα· ὁ δεύτερος ὅστις ὠνομάζετο τῶν Θεμίδων ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ Πιτθέως· ὁ δὲ τρίτος ἦν τοῦ Ἡλίου τοῦ ἐπιλεγομένου Ἐλευθερίου

---

(1) Στράβ. β. β. σ. 374.

ἀνεγερθεῖς ὑπὸ τῶν Τροιζηνίων, ὅτε ἐξέφυγον τὴν δουλείαν τοῦ Ξέρξου καὶ τῶν Περσῶν· ἦν δὲ καὶ ναὸς παλαιότατος πάντων τοῦ Θεαρίου Ἀπόλλωνος κατασκευασθεὶς ὑπὸ τοῦ Πιτθέως· τὸ δὲ ἐν αὐτῷ μεταγενέστερον ἄγαλμα ἦν ἀνάθημα Δυλίσκου καὶ τέχνη Ἑρμῶνος Τροιζηνίου τοῦ κατασκευάσαντος καὶ τὰ ξόανα τῶν Διοσκούρων· ἔκειντο δὲ ἐν τινι στοᾷ τῆς ἀγορᾶς γυναῖκες μετὰ τῶν τέκνων αὐτῶν ἐκ μάρμαρου, ἐκεῖναι ἅς οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Περσῶν ἔπεμψαν εἰς Τροιζῆνα πρὸς καταφύγιον· ἦσαν δὲ αἱ οἰκόνες αὗται οὐχὶ πασῶν ἐκείνων τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ τῶν προεχουσῶν κατὰ τὸ ἀξίωμα. Πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ἦν οἰκοδόμημα καλούμενον σκηνὴ Ὀρέστου ὃν ἐπειδὴ πρὶν καθαρθῆ ἐπὶ τῷ αἵματι τῆς μητρὸς οὐδεὶς ἐδέχετο εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καθίσαντες ἐνταῦθα, ἐκάθαιρον καὶ ἔτρεφον, ἕως οὗ ἀφήγνισαν αὐτόν· καὶ ὕστερον δὲ ἔτι οἱ ἀπόγονοι τῶν καθηράντων ἐδείπνουν ἐνταῦθα ἐν ῥηταῖς ἡμέραις· ἐπειδὴ δὲ τὰ καθάρσια κατωρύχθησαν οὐ πόρρω τῆς σκηνῆς, ἀνεφύη, ὥς ἔλεγον, δάφνη ἀπ' αὐτῶν ἦτις, ὥς λέγει ὁ Πausanias, ἐσώζετο καὶ ἐπ' αὐτοῦ πρὸ τῆς σκηνῆς ταύτης· ἔλεγον δὲ ὅτι ἐκάθηραν τὸν Ὀρέστην καὶ δι' ἄλλων καθαρσίων, καὶ δι' ὕδατος προσέτι τῆς Ἰππου κρήνης, διότι καὶ οἱ Τροιζῆνιοι εἶχον κρήνην Ἰππου περὶ ἧς ἐλέγοντο τὰ αὐτὰ ὥς καὶ περὶ τῆς τῶν Βοιωτῶν, δηλαδὴ ὅτι ἀνέβλυσεν ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς θίξεως τῆς ὀπλῆς τοῦ Πηγάσου, καὶ ὅτι ὁ Βελλεροφόντης ἦλθεν εἰς Τροιζῆνα, πρὸς αἵτησιν τῆς Αἴθρας παρὰ τοῦ Πιτθέως, ἀλλὰ πρὶν τοῦ γάμου συνέβη νὰ ἐξορισθῇ αὐτὸς ἐκ τῆς Κορίνθου. Ἦν δὲ ἐνταῦθα καὶ ἄγαλμα Ἑρμοῦ Πολυγίου· παρὰ τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἐμυθολόγησαν ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἔθετο τὸ ῥόπαλον αὐτοῦ ὃ ἦν ἐξ ἀγριελαίας εὐρεθείσης παρ' αὐτοῦ πρὸς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον, καὶ ὅτι τὸ ῥόπαλον τοῦτο ἐνερ-

ρίζωθη εἰς τὴν γῆν καὶ ἀνεβλάστησεν. Ἦν δὲ ἐν Τροίῳ καὶ ναὸς Διὸς Σωτῆρος ἰδρυθεὶς ὑπὸ τοῦ τότε βασιλεύοντος Δετίου τοῦ Ἄνθου. Οἱ Τροίῳ εἶχον καὶ ὕδωρ καλούμενον Χρυσορρόαν· ἔλεγον δὲ ὅτι κατὰ ἐννεαετῇ ποτὲ ἀνομβρίαν, ἐν ᾧ πάντα τὰ λοιπὰ ὕδατα ἐξηράνθησαν, μόνος ὁ Χρυσορρόας διέμενε ῥέων (1). Ἦν δὲ ἐν Τροίῳ καὶ τέμενος ἐπιφανέστατον Ἰππολύτου τοῦ Θησέως καὶ ναὸς ἐν αὐτῷ καὶ ἄγαλμα ἀρχαῖον· καὶ ταῦτα μὲν πάντα ἦσαν ἔργα τοῦ Διομήδους ὃς πρῶτος ἐθύσε τῷ Ἰππολύτῳ· οἱ δὲ Τροίῳ εἶχον ἱερεῖα ἱερωμένον καθ' ἅπαντα τὸν βίον εἰς τὸν Ἰππόλυτον ᾧ ἐτελοῦντο θυσίαι ἐπέτειοι· ἔπραττον δὲ καὶ ἄλλο τι τοιοῦτο· ἐκάστη παρθένος ἀπεκείρετο πρὸ τοῦ γάμου τὸν πλόκαμον καὶ ἄγουσα ἀφιέρου αὐτὸν εἰς τὸν ναόν· ἔλεγον δὲ ὅτι ὁ Ἰππόλυτος δὲν ἀπέθανε συρθεὶς ὑπὸ τῶν ἵππων, οὐδὲ τὸν τάφον αὐτοῦ ἐδείκνυον καὶ τοὶ εἰδότες, ἀλλὰ διατείνοντο ὅτι ὁ ἀστερισμὸς ὁ λεγόμενος ἡνίοχος ἦν ὁ Ἰππόλυτος, λαβὼν τὴν τιμὴν ταύτην παρὰ τῶν θεῶν· ἐντὸς δὲ τοῦ περιβόλου τούτου ἦν ναὸς τοῦ Ἐπιβατηρίου Ἀπόλλωνος, ὃν ἀνέθετο ὁ Διομήδης, ὅτε διέφυγε τὸν χειμῶνα τὸν ἐπισυμβάντα εἰς τοὺς ἀπὸ τοῦ Ἰλίου ἐπανερχομένους Ἕλληνας· ἔλεγον δὲ ὅτι πρῶτος ὁ Διομήδης ἔθετο τὸν ἀγῶνα τῶν Πυθίων εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος· περὶ δὲ τῆς Δαμίας καὶ τῆς Αὐξησίας αἱ ἐτίμων καὶ οἱ Τροίῳ, ἔλεγον οὐχὶ τὰ αὐτὰ ὡς οἱ Ἐπιδαύριοι καὶ οἱ Αἰγηνῖται, ἀλλ' ὅτι ἦσαν παρθένοι ἐλθοῦσαι ἐκ Κρήτης, καὶ ὅτι ἐν τινὶ περιστάσει καθ' ἣν ἐστασίασαν γυνικῶς πάντες οἱ ἐν τῇ πόλει, ἐλιθοβολήθησαν καὶ αὐταὶ ὑπὸ τῶν ἀντιστασιαστῶν, καὶ ἦγον ἐορτὴν εἰς τιμὴν αὐτῶν καλουμένην Λιθοβολίαν· κατὰ δὲ τὸ ἕτερον μέρος τοῦ περι-

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 31.

βόλου ἦν γάδιον καλούμενον Ἴππολύτου· καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ ναὸς Ἀφροδίτης ἐπικληθείσης Κατάσκοπίας, διότι αὐτόθεν ἡ ἐρώσα Φαίδρα ἐθεώρει τὸν Ἴππόλυτον, ὅτε αὐτὸς ἐγυμνάζετο· ἐνταῦθα ἦν καὶ μυρσίνη ἔχουσα τὰ φύλλα τετρυπημένα ὑπὸ τῆς Φαίδρας, ἡ οὐδεμίαν εὐρίσκουσα ἀνακούφισιν εἰς τὸν ἔρωτα, διέφθειρε τὴν μυρσίνην, τρυπῶσα τὰ φύλλα· ἦν δὲ ἐκεῖ καὶ ὁ τάφος τῆς Φαίδρας ἀπέχων ὀλίγον τοῦ μνήματος τοῦ Ἴππολύτου, ὃ ἦν οὐ πόρρω τῆς μυρσίνης· ἦν δὲ καὶ ἄγαλμα Ἀσκληπιοῦ κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ Τιμοθέου ὅπερ ὅμως οἱ Τροιζήνιοι ἔλεγον ὅτι ἦν οὐχὶ ἄγαλμα Ἀσκληπιοῦ, ἀλλ' εἰκὼν Ἴππολύτου· λέγει δὲ ὁ Πausanias ὅτι εἶδε καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Ἴππολύτου καὶ ὅτι πρὸ αὐτῆς ἦν κρήνη καλουμένη Ἡράκλειος, διότι ὁ Ἡρακλῆς εὗρε τὸ ὕδωρ αὐτῆς, ὡς ἔλεγον οἱ Τροιζήνιοι. Ἐν δὲ τῇ ἀκροπόλει τῆς Τροιζήνος ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς Σθηνιάδος ἧς τὸ ξόανον κατασκεύασεν ὁ Αἰγηνίτης Κάλλων, μαθητὴς Τεκταίου καὶ Ἀγγελίωνος τῶν κατασκευασάντων τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δήλῳ· κάτωθεν δὲ τούτου τοῦ τόπου ἦν ναὸς Πανὸς τοῦ ἐπικληθέντος Αὐτηρίου, διότι ἔδειξε δι' ὄνειράτων εἰς τοὺς ἄρχοντας τῶν Τροιζηνίων καὶ μάλιστα εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν θεραπείαν τοῦ καταπιέσαντος αὐτοὺς λιμοῦ (1). — Ἡ Τροιζὴν ἦν ἱερὰ τοῦ Ποσειδῶνος ἀφ' οὗ καὶ Ποσειδωνία ἐλέγετο (2). — Κατὰ τὸν Στέφανον, ἡ Τροιζὴν κατὰ διαφόρους καιροὺς ὠνομάσθη Ἀφροδισιάς, Σαρωνία, Ποσειδωνιάς, Ἀπολλωνιάς καὶ Ἀνθανίς (3).

* Τροιζήν· Τὸ χωρίον Δαμαλᾶς κεῖται παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς Τροιζήνος ἐν πεδίῳ κατὰ τὰς πρὸς ἀνατολὰς ὕψωσις

---

(1) Πaus. Κορ. x. 32 (2) Στράβ. β. 8, σ. 373. (3) Στέφ. Βυζ. Τροιζήν.

λόφου τραχέως καὶ πετρώδους πλησίον ῥύακος, πιθανῶς τοῦ Χρυσοῦρρα· μεταξὺ τῶν ἀρχαίων πολλὰ τεμάχια κίωνων καὶ ἄλλων, καὶ ἐπιγραφαὶ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς εὐρέθησαν (1).

ΚΕΛΕΝΔΕΡΙΣ, πόλισμα (ἴσως) παρὰ τὸν λιμένα Πώγωνα· ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πausανίου ἐν παρόδῳ (2).

* Ὁ Δῆκιος νομίζει ὅτι τὸ προπαρατηρηθὲν ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ Τσάνδλερ Ἑλληνικὸν φρούριον κατὰ τὸ βόρειον τοῦ κόλπου τῆς Τροιζήνης εἶναι ἡ Κελένδερικ (3).

ἸΠΕΡΕΙΑ, πόλις ἀρχαία κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰπέρητος, ἐρημωθείσα δὲ μετ' ὀλίγον, διότι οἱ κάτοικοι αὐτῆς μετωκίσθησαν ὑπὸ τοῦ Πιτθέως εἰς Τροιζήνα, ὡς καὶ οἱ τῆς Ἀνθείας (4).

ἈΝΘΕΙΑ· πόλις ἀρχαία κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀνθα, ἐρημωθείσα δὲ ὡς καὶ ἡ Ἰπέρεια (5).

ΜΕΘΑΝΑ, πόλισμα μικρὸν κατὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς παραλίαν, μεταξὺ Τροιζήνης καὶ Ἐπιδαύρου, ἐπὶ ἰσθμοῦ διήκοντος ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ συνδέοντος μικρὰν χερσόνησον μετὰ τῆς ἡπείρου. Ἐν Μεθάνοις ἦν ναὸς Ἰσίδος, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἄγαλμα Ἑρμοῦ καὶ ἕτερον Ἡρακλέους· ἐν ἀποστάσει 30 σταδίων ἀπὸ τοῦ πολίσματος ἦσαν θερμὰ λουτρὰ ὧν τὸ ὕδωρ ἐφάνη κατὰ πρῶτον βασιλεύοντος τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀντιγόνου τοῦ Δημητρίου· ἐφάνη δὲ οὐχὶ ὕδωρ εὐθὺς, ἀλλ' ἀνέζεσε πῦρ πολὺ ἐκ τῆς γῆς (6)· σβεσθέντος δὲ τοῦ πυρὸς, ἐρρέυσεν τὸ ὕδωρ ὃ ἦν θερμὸν καὶ λίαν ἀλμυρόν· ὕδωρ δὲ ψυχρὸν δὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖ πλησίον· ἡ δὲ παρακειμένη θάλασσα περιεῖχε θηρία καὶ ἄλλα καὶ κύ-

(1) Δοδουέλλ Κλασσ. Περιήγ. β. 2, Τ. 2.—Δῆκ. Τ. 2, κ. 21, σ. 446.

(2) Πaus. Κορ. κ. 32. (3) Δῆκ. Τ. 2, κ. 21, σ. 449. (4) Ἰδὲ Τροιζηνία. (5) Ἰδὲ Ἰπέρεια καὶ Τροιζηνία. (6) Στραβ. β. 1. σ. 59.

νας παμπόλλους. Ἐν Μεθάνοις κατὰ τὴν βλάστησιν τῶν ἀμπέλων ἄνεμος λίψ ἐμπίπτων συνήθως ἐκ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, ἐξήραινεν τοὺς βλαστούς· οἱ δὲ κάτοικοι πρὸς θεραπείαν τούτου ἔτεμνον ἀλεκτρυόνα ὅλως λευκὸν, καὶ δύο ἄνδρες φέροντες τὸ ἥμισυ ἕκαστος περιέτρεχον τὰς ἀμπέλους καὶ ἀφικόμενοι ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὄθεν ὠρμήθησαν, κατῴρυσσον αὐτὸ ἐκεῖ. — Περὶ τὰ Μέθανα ἦσαν ἐννέα νησίδες καλούμεναι τοῦ Πέλοπος, καὶ εἰς μίαν αὐτῶν ἔλεγον ὅτι οὐδέποτε ἔβρεχεν (1)· οὐδεὶς ἄλλος ἐκτὸς τοῦ Πausανίου ἀναφέρει τὰ νησίδια ταῦτα· ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἴσως τὰ τρία ὑπὸ τοῦ Πλινίου ἀναφερόμενα ἡ Πλατῆς, ἡ Λασιά καὶ ἡ Βαυκιδιάς (2). — Τῷ ἐβδόμῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἐτείχισαν τὸν ἰσθμὸν τῶν Μεθάνων καθ' ὃ ἔκειτο τὸ πόλισμα ὅπερ ὁ Θουκυδίδης ὀνομάζει Μεθώνην· καὶ καταστησάμενοι φρούριον, ἐλήστευον ἐκεῖθεν μετὰ ταῦτα τὴν Τροϊζηνίαν γῆν καὶ τὴν Ἀλιάδα καὶ τὴν Ἐπιδαυρίαν· ἀποπερατώσαντες δὲ τὸν τειχισμὸν, ἀπέπλευσαν εἰς τὰ ἴδια (3).

* Χωρίον Μέθανα καὶ ἡδ' αὖ καλούμενον κεῖται παρὰ τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου πολίσματος τῶν Μεθάνων· λείψανα τῶν παλαιῶν τειχῶν καὶ ἐρείπια πολλὰ τῆς ἀκροπόλεως εὐρέθησαν· τὰ Μέθανα ἔχουσιν ὕψος 741 μέτρ. γαλλ. ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ἐν τοῖς περὶ τὰ Μέθανα ἐννέα νησιδίοις τοῖς ἀναφερομένοις ὑπὸ τοῦ Πausανίου περιλαμβάνονται, φαίνεται, καὶ τὰ μεταξὺ Ἐπιδαύρου καὶ Διγίνης κείμενα (4).

ἩΪΟΝΕΣ, κώμη ποτὲ κατὰ τὸ Σκύλλαιον ἀκρωτήριον· οἱ

(1) Πκυσ. Κορ. κ. 84. (2) Πλίν. β. 4. κ. 12. §. 19. (3) Θουκυδ. β. 4. κ. 45. (4) Ἰδ. νησιδ. ἐν Ἐπιδαυρίᾳ.

Μυκηναῖοι ἐρημώσαντες τὴν κώμην ταύτην, κατέστησαν αὐτὴν ναύσταθμον· ὕστερον δὲ οὐδὲ ναύσταθμος ἦν, ἀλλ' ἐξηφανίσθη ὁλοτελῶς (1).

Λ Ι Μ Ε Ν Ε Σ.

ΠΩΓΩΝ, λιμὴν ἀπέχων 15 στάδια τῆς πόλεως Τροιζῆνος· πρὸ τοῦ Πώγωνος ἔκειτο ἡ νῆσος Καλαυρία (2)· ὁ Πώγων ἦν, ὡς φαίνεται, ἱκανῶς εὐρύχωρος, διότι τὰ πλοῖα τῶν Ἑλλήνων τὰ ναυμαχήσαντα εἰς Ἀρτεμίσιον πρὶν κατὰ παραίκλησιν τῶν Ἀθηναίων κατέλθωσιν εἰς Σαλαμῖνα, συνέλχθησαν εἰς Πώγωνα (3). Παρὰ τὸν λιμένα τοῦτον πρὸς τὸ βόρειον ὑπῆρχεν ἡ Κελένδερικ (4).

---

(1) Στράβ. β. 8. σ. 373. (2) Αὐτ. (3) Ἡρόδοτ. β. 8. κ. 40. 42.

(4) Πανσ. Κορ. κ. 32.

ΕΡΜΙΟΝΙΣ.

ΕΡΜΙΟΝΙΣ, ἐπαρχία ὀριζομένη κατ' ἄρκτον ὑπὸ τῆς Ἐπιδαυρίας καὶ τῆς Τροιζηνίας, κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ μέρη ὑπὸ τῆς θαλάσσης· ἡ καθ' ἐκάτερα τοῦ ἀκρωτηρίου Στρουθυῦντος παραλία τῆς Ἑρμιονίδος ἐκαλεῖτο ἈΛΙΑΙ καὶ οἱ κάτοικοι Ἀλιεῖς καὶ ὄνομα καὶ πρᾶγμα, διότι ἦσαν ἄνδρες θηλαττουργοί, ὡς λέγει αὐτοὺς ὁ Στράβων. Ὅτε οἱ Ἀργεῖοι ἐρήμωσαν πολλὰς πόλεις ἀπειθοῦσας ἐν αἷς καὶ τὴν Ἑρμιόνην, οἱ Ἑρμιονεῖς μετῴκησαν εἰς τὰς Ἀλιάς (1). Ὁ Σκύλαξ ἀναφέρει Ἀλίαν πόλιν καὶ λιμένα λαβόντα ὡσαύτως τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς ἀλιευτικῆς· φαίνεται δὲ ὅτι ἡ χώρα αὕτη ὑπέκειτο ἀρχαιότερον τῇ Τίρυνθι, διότι ὁ Στέφανος λέγει ὡς ἐκ τοῦ Ἐφόρου ὅτι οἱ Ἀλιεῖς ἦσαν Τιρύνθιοι οἱ ἐκβληθέντες καὶ ἐρωτήσαντες τὸν χρησμὸν, ἔλαβον ἀπάντησιν ὅτι γινόμενοι μόνον ἀλιεῖς, ἐδύναντο νὰ ἀπέλθωσιν ἥπου ἐβούλοντο· ἴσως δὲ μετέβησαν ἔπειτα εἰς Λακωνίαν καὶ ἐκεῖ ἠφανίσθησαν ὅλως τὰ ἔχνη αὐτῶν, διότι ὁ Στέφανος ἀναφέρει τοὺς Ἀλιεῖς οὐ μόνον ὡς κατοίκους πόλεως, ἀλλ' ὡς πόλιν τῆς Λακωνίας (2). ὅπως δὲ καὶ ἂν ἡ, ἡ ἀρχαία ὀνομασία διέμεινε περὶ τὴν Ἑρμιόνην, καὶ ἐσώζετο προσέτι καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ (3).

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 373. (2) Στέφ. Βυζ. Ἀλιεῖς. (3) Θουκυδ. β. 1, κ. 105.

ΟΡΗ.

ΠΡΩΝ, ὑψοῦται πρὸς τὴν θάλασσαν· κατὰ δὲ τὰς ὑπωρείας καὶ τὴν ῥάχιν αὐτοῦ ἦν ὠκοδομημένη ἡ νεωτέρα Ἑρμιόνη (1). Μεταξὺ τοῦ Πρῶνος καὶ τοῦ κατὰ τὸ νότιον αὐτοῦ Κοκκυγίου ἡ Θόρνακος διέβαινεν ἡ πρὸς τὴν Ἀλίκην ὁδός. Ἐπὶ τοῦ Πρῶνος ἦν ναὸς Διήμητρος πολλοτάτου λόγου ἄξιος· ὁ ναὸς οὗτος, κατὰ τοὺς Ἑρμιονεῖς, ἐκτίσθη ὑπὸ Κλυμένου τοῦ Φορωνέως καὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Κλυμένου Χθονίας· κατὰ δὲ τοὺς Ἀργεῖους, ὅτε ἡ Δημήτηρ ἦλθεν εἰς Ἀργολίδα, ὁ μὲν Ἀθήρας καὶ ὁ Μύσιος ἐφιλοξένησαν αὐτήν, ὁ δὲ Κολώντας οὔτε ἐν τῷ οἴκῳ ἐδέξατο τὴν θεάν, οὔτε κατ' ἄλλον τρόπον ἐτίμησεν αὐτήν· ἐπραξε δὲ ταῦτα ἀπ' ἐναντίας τῆς γνώμης τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Χθονίας· ὅθεν ὁ μὲν Κολώντας κατεκαύθη μετὰ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, ἡ δὲ Χθονία ἀχθεῖσα ὑπὸ τῆς Διήμητρος εἰς Ἑρμιόνην, ἐκτίσε τὸν ναὸν, ἐξ οὗ καὶ ἡ θεὰ ἐκαλεῖτο Χθονία, καὶ ἐορτὴ Χθόνια ἦγετο κατ' ἔτος ἐν ὥρᾳ θέρους· πρὸ δὲ τοῦ ναοῦ ἴσταντο ὀλίγαι εἰκόνες τῶν κατὰ καιροὺς ἱερειῶν τῆς θεᾶς, καὶ ἀγάλματα Ἀθηνᾶς καὶ Διήμητρος. Ἀπαντικρὺ τοῦ ναοῦ τῆς Χθονίας ἦν ναὸς Κλυμένου καὶ παρ' αὐτὸν ἄλλος Ἄρεως καὶ κατὰ δεξιάν τοῦ ναοῦ τῆς Χθονίας ἦν στοὰ Ἥχοῦς ἐπαναλαμβάνουσα τρεῖς τὰς λέξεις· ὅπισθεν δὲ τοῦ ναοῦ τῆς Χθονίας ἦσαν τρεῖς τόποι ὧν ὁ μὲν ἐκαλεῖτο τοῦ Κλυμένου, ὁ δὲ τοῦ Πλούτωνος, ὁ δὲ Λίμνη Ἀχειρουσία· ἦσαν δὲ οἱ τόποι οὗτοι περικεκλεισμένοι ἐντὸς θριγγῶν λίθων· παρὰ δὲ τὸν τοῦ Κλυμένου ἦν καὶ χάσμα δι' οὗ, ὡς ἔλεγον οἱ Ἑρμιονεῖς, ὁ Ἡρακλῆς ἀνήγαγεν ἀπὸ τοῦ ἄδου τὸν κύνα (2). Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Πρῶνος ἦν ναὸς Ἡρας (3).

---

(1) Πaus. Κορ κ. 34. (2) Αὐτ. κ. 35. (3) Αὐτ. κ. 36.

ΚΟΚΚΥΓΙΟΝ, καθῆκον εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ νότον τοῦ Πρῶνος· μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὁρέων ἦν ὁδὸς πρὸς τὴν πόλιν Ἀλίκην. Τὸ Κοκκύγιον ἐκαλεῖτο πρότερον Θόρναξ· μετωνομάσθη δὲ Κοκκύγιον ἀφ' ὅτου, ὡς ἐνόμιζον, ὁ Ζεὺς μετεμορφώθη ἐνταῦθα εἰς κόκκυγα (κοῦκον). Ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἦν ναὸς Διὸς, καὶ κατὰ τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ ναὸς Ἀπόλλωνος ὃς ἐπὶ τοῦ Πausανίου οὔτε θύρας εἶχεν ἔτι, οὔτε ὄροφον, οὔτε ἄγαλμα· πλησίον δὲ αὐτοῦ ἔξω τῆς εὐθείας ὁδοῦ διήρχετο ἑτέρα ὁδὸς πρὸς τὴν ἀρχαίαν πόλιν Μάσητα (1).

ΒΟΥΠΟΡΘΜΟΣ, προβαίνει εἰς τὴν θάλασσαν καὶ σχηματίζει ἀκρωτήριον ἀπέναντι τῆς νήσου Ἀπεροπίας πρὸς δυσμὰς. Ἐπὶ τοῦ Βουπόρθμου ἦν ναὸς Δῆμητρος καὶ Περσεφόνης καὶ ἕτερος Ἀθηναῖς Προμαχώρμας (2).

Α Κ Ρ Ω Τ Η Ρ Ι Α.

ΣΤΡΟΥΘΟΪΣ, κατὰ τὴν πρὸς δυσμὰς πλευρὰν τῆς Ἑρμιονίδος· ἀπεῖχε 250 στάδια ἀπὸ τοῦ τόπου ὃς ὠνομάζετο Φιλανόριον καὶ ἔκειτο πλησίον τῶν Βολεῶν (3)· ὁ Στρουθοῦς ἔκειτο κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τοῦ Μάσητος.

* Κόρακας.

ΠΟΛΕΙΣ καὶ ΚΩΜΑΙ.

ΕΡΜΙΟΝΗ· πόλις ἀρχαιοτάτη, παραθαλάσσιος, πρωτεύουσα τῆς Ἑρμιονίδος, καὶ κειμένη ἐπὶ ἀκτῆς ἥ ἐκτεινομένη ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς μέχρι τοῦ Προσεδίου καὶ περιέχουσα λιμένας τινάς, εἶχε μῆκος ὅσον ἑπτὰ σταδίων καὶ πλάτος τριῶν κατὰ τὸ εὐρύτατον μέρος· ἐκτίσθη δὲ, ὡς

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 36. (2) Αὐτ. κ. 31. (3) Αὐτ. κ. 36.

γον οἱ Ἑρμιονεῖς, ὑπὸ Ἑρμίωνος τοῦ Εὐρώπος τοῦ Φορῶ-
 ρος, δευτέρου βασιλέως τοῦ Ἄργους· μετὰ καιρὸν δὲ ᾤκη-
 ν τὴν πόλιν ταύτην ὡς καὶ τὴν Ἀσίνην Δωριεῖς οἱ ἐξ
 γους (1) καὶ Δρύοπες ἦ, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, οἱ μετοι-
 χθέντες ἐνταῦθα ὑπὸ Δρύοπος τοῦ Ἀρκάδος ἐκ τῶν περὶ
 Σπερχειὸν τόπων, ἣ οἱ ἐξελαθέντες ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους
 τῆς περὶ τὸν Παρνασσὸν Δωρίδος (2)· ὧκουν δὲ οὗτοι
 εἰς δύο εἰρημένους πόλεις καὶ ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ
 ῥξου καὶ ἔτι ζῶντος τοῦ Ἡροδότου (3)· ἐπεκράτει δὲ ὁ
 ταξὺ τῶν Ἑρμιονέων ὅτι ἡ ἐξ Ἑρμιόνης εἰς ἄδου κατά-
 σις ἦν σύντομος· διὸ καὶ δὲν ἔθετον ἐνταῦθα ναῦλον εἰς
 στόμα τῶν νεκρῶν (4). — Ἐπὶ τοῦ Παυσανίου ἐκ τῆς
 Ἑρμιόνης ἐσώζοντο μόνον τινὲς ναοὶ, ὡς ὁ τοῦ Ποσειδῶνος
 ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης· ἀπὸ δὲ τῆς θαλάσσης πρὸς
 τὴν ὑψηλότεραν ναὸς Ἀθηνᾶς καὶ παρ' αὐτὸν θεμέλια στα-
 λίου ἐνθα ἔλεγον ὅτι ἡγωνίζοντο οἱ υἱοὶ τοῦ Τυνδάρω, καὶ
 ἄλλος δὲ μικρὸς Ἀθηνᾶς οὗ ὁ ὄροφος ἦν ἤδη καταπεπτω-
 ῶς καὶ ναὸς Ἡλίου καὶ ἄλλος Χαρίτων καὶ ναὸς Σαράπι-
 ος καὶ Ἰσίδος, καὶ περίβολος ἐκ μεγάλων καὶ λογάδων
 λίθων ἐν ᾧ ἐδρῶντο ἀπόρρητοι τελεταὶ τῆς Δήμητρος.
 Ἰππῆρχε δὲ τότε ἡ ἄλλη πόλις, ἡ νεωτέρα Ἑρμιόνη ἀπέχουσα
 τέσσαρα στάδια τῆς παλαιᾶς καὶ κειμένη μὲν κατὰ τοὺς
 πρόποδας, προβαίνουσα δὲ ἀνεπαισθήτως ἐπὶ τῆς βράχους
 τοῦ ὄρους Πρῶνος. Ἡ πόλις αὕτη ἦν περιτετειχισμένη παντα-
 χόθεν καὶ περιεῖχε πολλὰ ἀξιοσημείωτα ἐν οἷς ἦν ναὸς Ἀφρο-
 δίτης ἐπονομαζομένης Ποντίας καὶ Λιμενίας, τὸ δὲ ἄγαλμα
 αὐτῆς ἦν ἐκ λευκοῦ μαρμάρου καὶ ἀξιοθέατον διὰ τὸ μέγεθος

(1) Παυσ. Κορ. κ. 34. (2) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 43. — Στράβ. β. 8, σ. 373. — Εὐστάθ. β. 2, σ. 564. (3) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 43. (4) Στράβ. β. 8, σ. 373.

λωνος ἦν ὁδὸς πλαγίως ἀπὸ τῆς εὐθείας πρὸς τὸν Μάσητα· ἀπὸ δὲ τοῦ Μάσητος κατὰ δεξιὰν ἄλλη ὁδὸς ἦγεν εἰς τὸ ἀκρωτήριον Στρουθοῦντα (1).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Μάσητος κεῖται χωρίον Κιλάδια πλησίον λιμένος ἐν ἀποστάσει μιᾶς ὥρας κάτωθεν τοῦ Κρανιδίου (2). Εἰς τὸ Κρανίδιον ὑπάρχει σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον διδάσκαλον Β'. τάξεως καὶ ἕτερον δημοτικὸν ὡσαύτως Β'. τάξεως καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ συμβολαιογραφεῖον.

ΔΙΔΥΜΟΙ, κώμη μετὰξὺ τῆς Ἀργολικῆς πόλεως Ἀσίνης καὶ τῶν Βολεῶν ὧν ἀπεῖχεν 20 στάδια· ἦσαν δὲ οἱ Βολεῖοι σωροὶ λίθων λογάδων οὕτω καλούμενοι καὶ κείμενοι 250 στάδια ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Στρουθοῦντος διὰ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων. Ἐν Διδύμοις ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος καὶ ἕτερος Ποσειδῶνος, καὶ ἕτερος Δήμητρος, καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτῶν ἦσαν ὀρθὰ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου (3).

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 36. (2) Δῆκ. Τ. 2, κ. 21, σ. 463. (3) Πaus. Κορ. κ. 36.

ΣΙΚΥΩΝΙΑ

ΣΙΚΥΩΝΙΑ, ἐπαρχία μικρὰ ὀριζομένη ἀνατολικῶς ὑπὸ τῆς Κορινθίας διὰ τοῦ ποταμοῦ Νεμέας, δυτικῶς ὑπὸ τῆς Ἰχάτας, βορείως ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ νοτίως ὑπὸ τῆς Φλιασίας καὶ τῶν ὀρέων τῆς Ἀρκαδίας· ὁ παρά-
λλος τῆς Σικυωνίας ἐμετράτο 120 σταδίων (1) καὶ τὸ
αὐτὰ τὸ μεσόγειον πλάτος αὐτῆς 60—80· ὥστε τὸ ἐμβα-
δὸν αὐτῆς λογίζεται ὡς 200 σταδ. = 5 μίλ. γεωγραφι-
κῶν τετραγωνικῶν = 10 ὥρῶν. — Κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἡ
ἐξουσία τῶν ἡγεμόνων τῆς Σικυωνίας ἐξτείνεται ἐπὶ μείζο-
ντος τόπου, ἀλλὰ μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἰρακλειδῶν περιο-
ρίσθη εἰς τὰ εἰρημένα ὅρια. — Ἡ Σικυωνία εἶχε μίαν μόνην
πόλιν Σικυῶνα ἀφ' ἧς καὶ ὠνομάσθη ὁ τόπος· καὶ τρεῖς
κυρίους ποταμούς· τὰ ὄρη αὐτῆς εἰσὶ μικρὰ καὶ χθαμαλὰ, ἡ
δὲ γῆ αὐτῆς εἶναι ἐν μέρει εὐφορος (2), κυρίως δὲ ἡ ἀμέ-
σως περὶ τὴν Σικυῶνα· τὸ δὲ λοιπὸν τῆς γῆς συγκεείμενον
ἐκ λευκῆς ἀργιλώδους μεμιγμένης μετὰ τιτανώδους ὕλης,
εἶναι μᾶλλον ἐπιτήδεον εἰς ἀμπελοφυτεῖαν καὶ ἐλαιοφυτεῖαν
ἢ εἰς προαγωγὴν δημητριακῶν καρπῶν, διὸ καὶ ὁ Στάτιος
ὀνομάζει αὐτὴν ἐλαιοφόρον *Oliviferae Sicyonis* (3)· εἶναι
δὲ καὶ περιορισμένος ὁ ἀρώσιμος τόπος, διότι πλὴν τῶν

(1) Σκόλαξ Περιπλ. Σικυῶν. (2) Λιβ. β. 27. κ. 31. (3) Στάτ. Θηβ.
β. 4. κ. 30.

πρὸς τὴν θάλασσαν μερῶν, πάντα τὰ λοιπὰ, τὰ πρὸς τὸν Φλιοῦντα δηλαδὴ καὶ πρὸς τὴν Πελλήνην συνίστανται εἰς ὄρη ἢ εἰς πετρώδες ἀνώμαλον ἔδαφος δεκτικὸν μικρᾶς καὶ κατὰ μέρος μόνον καλλιεργείας. — Οἱ Σικυῶνιοι ἔλεγον ὅτι πρῶτος ἐβασίλευσεν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν ὁ αὐτόχθων Αἰγιαλεὺς καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθη ὅσον μέρος τῆς Πελοποννήσου ἐκαλεῖτο Αἰγιαλὸς, καὶ ἔκτισε πρῶτος ἐν τῷ πεδίῳ πόλιν Αἰγιάλειαν ἧς ἡ ἀκρόπολις ἦν ἐνθα ὕστερον ἐκτίσθη ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς· μετὰ δέκα τέσσαρας δὲ βασιλεῖς ἀπὸ τοῦ Αἰγιαλέως ὧν ἡ γενεαλογία εὐρίσκεται λεπτομερῶς παρὰ τῷ Πausανίᾳ, δέκατος πέμπτος ἐβασίλευσεν ὁ Σικυῶν δς ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἀττικῆς σύμμαχος τοῦ Λαμέδοντος κατὰ Θηβαίων, ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ζευξίππην καὶ διεδέχθη τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἀπ' αὐτοῦ βασιλεύοντος ὠνομάσθη καὶ ἡ χώρα Σικυωνία καὶ ἡ πόλις Σικυῶν ἀντὶ Αἰγιαλείας ἢ Αἰγιάλης· ἦν δὲ ὁ Σικυῶν υἱὸς οὐχὶ Μαραθῶνος τοῦ Ἐπωπέως, ὥς τινες ἐνόμιζον, ἀλλὰ Μητίωνος τοῦ Ἐρεχθέως, ὡς καὶ ὁ Ἄσιος μαρτυρεῖ· ὁ δὲ Ἡσίοδος λέγει ὅτι ὁ Σικυῶν ἦν υἱὸς τοῦ Ἐρεχθέως· ὁ δὲ Ἴβυκος τοῦ Πέλοπος. Μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου βασιλεύοντος τοῦ Ἰππολύτου, ἐστράτευσεν ὁ Ἀγαμέμνων κατὰ τῆς Σικυωνίας, καὶ ὁ Ἰππόλυτος φοβηθεὶς, ἐγένετο ὑπήκοος τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τῶν Μυκηναίων· βασιλεύοντος δὲ Δακεστάδου τοῦ Ἰππολύτου, ἐπελθὼν Φάληκς ὁ Τημένου μετὰ Δωριέων, κατέλαβε διὰ νυκτὸς τὴν Σικυῶνα· οὐ μόνον δὲ κατ' οὐδὲν ἐκακοποίησε τὸν Δακεστάδην ὥς ὄντα καὶ αὐτὸν Ἡρακλείδην, ἀλλὰ παρέλαβεν αὐτὸν συγκοινωνόν τῆς βασιλείας, καὶ ἔκτοτε οἱ Σικυῶνιοι ἐγένοντο Δωριεῖς καὶ μοῖρα τῆς Ἀργείας (1). Ὑπῆρξαν δὲ μετὰ ταῦτα καὶ τύραν·

---

(1) Paus. Κορ. κ. δ. β.

οι ἐν Σικυωνίᾳ, πρῶτος Κλεισθένης ὁ Ἀριστωνύμου, οἰκούντων εἰσέτι τῶν Σικυωνίων τὴν κάτω πόλιν, ἔπειτα ὁ Κλέων, ὃν τῇ νεωτέρᾳ πόλει· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Κλέωνος, τοσαύτη ἐκείνου ἐπιθυμία τῆς τυραννίας ἐνέπασεν εἰς πολλοὺς τῶν προϋχόντων, ὥστε δύο ὁμοῦ, ὁ Εὐθύδημος καὶ ὁ Τιμοκλείης συνετυράννησαν· καὶ τούτους μὲν ἐξέβαλεν ὁ δῆμος, προκρίνας τὸν Κλεινίαν, τὸν πατέρα τοῦ Ἀράτου· μετ' ὀλίγα δὲ ἔτη ἐτυράννησεν ὁ Ἀβαντίδας, ἀποθανόντος πρότερον τοῦ Κλεινίου (1) ἢ ἀποκτανθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀβαντίδου κατὰ τὸν Πλούταρχον (2). Ἄρατον δὲ τὸν Κλεινίου ἐφυγάδευσεν ὁ Ἀβαντίδας ἢ καὶ ὁ Ἄρατος αὐτὸς ἀπεδήμησεν ἐθελοντής (3)· κατὰ δὲ τὸν Πλούταρχον, ὁ Ἀβαντίδας ἐζήτει νὰ ἀποκτείνῃ καὶ τὸν ἐπταετῇ τότε υἱὸν τοῦ Κλεινίου Ἄρατον· πλανώμενον δὲ τὸ παιδίον ἐν τῇ πόλει περίφοβον καὶ ἀβοήθητον, ἐσῆλθε κατὰ τύχην εἰς οἰκίαν γυναικὸς Σωσοῦς ὀνομαζομένης, ἀδελφῆς μὲν Ἀβαντίδου, γυναικὸς δὲ Προφάντου ἀδελφοῦ τοῦ Κλεινίου· αὕτη δὲ οὔσα γενναία φύσει καὶ νομίσασα ὅτι κατὰ θεῖαν βούλησιν κατέφυγε τὸ παιδίον πρὸς αὐτὴν, ἐπέκρυψεν ἐνδον, καὶ εἷτα ὑπεξέπεμψεν αὐτὸ διὰ νυκτὸς εἰς Ἄργος (4)· καὶ τὸν μὲν Ἀβαντίδαν ἀπέκτειναν ἄνθρωποι ἐκ τῶν ἐπιχωρίων, ἐγένετο δὲ παρευθεὶς τύραννος ὁ πατὴρ τοῦ Ἀβαντίδου Πασέας· φονεύσας δὲ ὁ Νικοκλῆς τὸν Πασέαν, ἐτυράννησεν ἐκεῖνος· βασιλεύοντος δὲ τοῦ Νικοκλέους, ἐπῆλθεν ὁ Ἄρατος μετὰ ἐξορίστων Σικυωνίων καὶ Ἀργείων μισθωτῶν καὶ κατέλαβε τὰ ἀνάκτορα· καὶ τότε ὁ μὲν Νικοκλῆς ἀπὸ δόρας κρυφίως, ὁ δὲ Ἄρατος συνδιαλλάξας τοὺς Σικυωνίους τοῖς ἐξορίστοις, κατέστησε τὴν ἰσοπολιτείαν· φοβηθεὶς δὲ

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 8. (2) Πλουτάρχ. Ἄρατος κ. 2. (3) Πaus. Κορ. κ. 8. (4) Πλουτάρχ. Ἄρατος κ. 2.

τοὺς Μακεδόνας καὶ τὸν Ἀντίγονον ἐπιτροπεύοντα Φίλιππον τὸν Δημητρίου, εἰσήγαγε τοὺς Σικυωνίους, καὶ τοὶ ὄντας Δωριεῖς, εἰς τὸ Ἀχαικὸν συνέδριον καὶ παριυθεῖς ἤρέθη στρατηγὸς ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, καὶ κατορθώσας πολλὰ περιγραφόμενα ὑπὸ τοῦ Πausανίου καὶ τοῦ Πλουτάρχου, ἐγένετο κατ' ἀνάγκην σύμμαχος τοῦ Ἀντιγόνου καὶ τῶν Μακεδόνων κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων Κλεομένους (1), καὶ ἔπραξεν ἔργα λαμπρὰ μετ' αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἠγαπήετο πάντοτε ὑπ' αὐτοῦ. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Ἀντιγόνου, ἐθανατώθη δὲ Ἄρατος ὑπὸ τοῦ Δημητρίου διὰ δηλητηρίου φαρμάκου, καὶ τελευτήσας εἰς Αἴγιον, μετεκομίσθη καὶ ἐτάφη εἰς Σικυῶνα καὶ τὸ ἥρῳον αὐτοῦ ὠνομάσθη Ἀράτειον (2). — Οἱ Σικυῶνιοι διηροῦντο εἰς τέσσαρας φυλάς, αἱ ὠνομάσθησαν ὑπὸ τοῦ Κλεισθένους ἡ μὲν πρώτη ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀρχῆς Ἀρχέλαοι, αἱ δὲ ἄλλαι τρεῖς ἐμπαικτικῶς ἀπὸ τοῦ ὅς καὶ ὄνος καὶ χυῖρος ἴσται καὶ ὄνεᾶται καὶ χοιρεᾶται· αὐτὰ τὰ ὀνόματα μετεχειρίζοντο οἱ Σικυῶνιοι καὶ ἐπὶ Κλεισθένους καὶ εἰσέτι 60 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον ἐπεινίου· ὕστερον δὲ συσκιφθέντες, μετέβαλον αὐτὰ εἰς Ὑλλεῖς καὶ Παμφίλους καὶ Δημανάτας καὶ Δίγιαλεῖς (3). — Ἐν τῇ κατὰ Περσῶν καὶ Μαρδονίου πολέμῳ οἱ Σικυῶνιοι παρέσχον 3,000 στρατιωτῶν (4). — Μικρὸν δὲ πρὶν τῆς ἐνάρξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολέμησαν τοὺς Σικυωνίους καὶ ἐνίκησαν αὐτοὺς, στρατηγοῦντες Τολμίδου τοῦ Τολμαίου (5)· καὶ πάλιν μετ' ὀλίγον ὁ Περικλῆς ἐπιλθὼν διὰ θαλάσσης μετὰ χιλίων Ἀθηναίων, ἀπέβη εἰς Σικυωνίαν, καὶ πολεμήσας ἐνίκησε τοὺς Σικυωνίους (6). — Τῇ δὲ ὁγδόῃ

(1) Πaus. Εἰρ. κ. 2. (2) Δίε. κ. 9. (3) Ἡρόδοτ. β. 5, κ. 68.

(4) Ἡρόδοτ. β. 9, κ. 73. (5) Θουκυδ. β. 1, κ. 102. — Πaus. Ἀττ. κ. 27. (6) Θουκυδ. β. 1, κ. 232.

ἔται τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Δημοσθένης ἔχων εἰς τὰ πλοῖα τετρακοσίους ὀπλίτας Ἀκαρναῆνας καὶ Ἀγραίους καὶ Ἀθηναίους, ἐπεχείρησε νὰ ἀποβῇ εἰς Σικυωνίαν· ἀλλὰ πρὶν τελέσῃ τὸν σκοπὸν, προφθάσαντες οἱ Σικυῶνιοι, ἔτρεψαν τοὺς ἀπυθάντας καὶ κατεδίωξαν αὐτοὺς εἰς τὰ πλοῖα· καὶ τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ ἔλαβον ζῶντας, καὶ στήσαντες τρόπαιον, ἀπέδωσαν τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους (1). — Κατὰ τὴν μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Ἑλλήνων διαφορὰν οἱ Σικυῶνιοι διωρίσθησαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν ἀνήκουσαν ζημίαν (2). — Ἐν τῇ Σικυωνίᾳ πλησίον τῶν ὁρίων τῆς Κορινθίας ἦν χῶμα γῆς, μνημεῖον Ὀλυμπιονίκου τινὸς Λύκου Μισσηνίου· μετὰ δὲ τὸ μνημεῖον τοῦ Λύκου καὶ τὴν διάβασιν τοῦ Ἀσωποῦ ἦν τὸ Ὀλύμπιον, καὶ ὀλίγον ἔμπροσθεν κατ' ἀριστερὰν τῆς ὁδοῦ τάφος Εὐπόλιδος Ἀθηναίου κωμωδοποιοῦ· καὶ ἔτι παρέμπροσθεν πρὸς τὴν πόλιν μνημεῖον Ξενοδίκης ἀποθανούσης ἐν ὠδῷ τοῦ τοκετοῦ, ἀξιοθέατον διὰ τὰς ἐπ' αὐτοῦ γραφάς· παρεμπρὸς δὲ ἦν ὁ τάφος τῶν Σικυωνίων ὅσοι συστρατεύσαντες τῷ Ἀράτῳ, ἐτελεύτησαν περὶ Πελλήνην καὶ Δύμην τῶν Ἀχαιῶν καὶ ἐν Μεγάλῃ πόλει καὶ παρὰ Σελλασίαν (3). Ἐν ἀποστάσει δὲ δέκα τὸ πολὺ σταδίων ἀπὸ τῆς κατ' εὐθείαν ἐκ Σικυῶνος πρὸς Φλιουῖντα ὁδοῦ κατὰ δεξιὰν ἦν ἄλσος καλούμενον Πυραΐα καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ναὸς Δήμητρος Προστασίας καὶ Κόρης· ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἦγον ἑορτὴν οἱ ἄνδρες μόνοι, ἐν δὲ τῷ καλουμένῳ Νυμφῶνι αἱ γυναῖκες· ἦσαν δὲ ἐν τῷ Νυμφῶνι ἀγάλματα Διονύσου, Δήμητρος καὶ Κόρης ὧν τὰ πρόσωπα μόνον ἐφαίνοντο. Μετὰ 20 δὲ σταδίων ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ Ἀσωποῦ

---

(1) Θουκυδ. β. 4, κ. 101. (2) Ἰδε Ἑλλήνισ. (3) Πaus. Κορ. κ. 7.

κατ' ἀριστεράν ἦν ἄλσος πρίνων καὶ ναὸς θεαινῶν, αἱ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ὠνόμαζον Σεμνάς, οἱ δὲ Σικυῶνιοι Εὐμενίδας, καὶ κατὰ τὸ ὑπαιθρον τοῦ ἄλσους βωμοὶ Μοιρῶν (1). Ἐν ἀποστάσει δὲ 60 σταδίων ἀπὸ Σικυῶνος καὶ 40 ἀπὸ Φλιούν-
 τυς ἦν τόπος ἐπὶ κορυφῆς ὄρους, κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀσωποῦ, Τιτάνη καλούμενος· ἐνταῦθα, ὡς ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι, ὤκησε πρῶτος ὁ Τιτάν, ὃς ἐνομίζετο ἀδελφὸς τοῦ Ἡλίου, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐκλήθη ὁ τόπος Τιτάνη· φαίνεται δὲ, ὡς συμπεραίνει ὁ Πausανίας, ὅτι ὁ Τιτάν ἦν ἐμπειρος εἰς τὸ νὰ παρατηρῇ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ πότε ὁ ἥλιος αὖξει τὰ σπέρματα καὶ πεπαίνει τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων, καὶ ἐκ τούτου ὠνομάσθη ἀδελφὸς τοῦ Ἡλίου. Μετὰ χρόνον δὲ παραγενόμενος εἰς Σικυωνίαν Ἀλεξήνωρ ὁ Μαχάονος τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἔκτισεν εἰς Τιτάνην Ἀσκληπιεῖον περὶ ὃ κατῴκουν καὶ ἄλλοι, πρὸ πάντων ὁμῶς οἱ ἰκέται τοῦ Ἀσκληπιοῦ· ἐντὸς τοῦ περιθόλου τοῦ ναοῦ ἦσαν ἀρχαῖα δένδρα κυπαρίσσων, τὸ δὲ ἄγαλμα οὔτε ἐξ ὁποίου ξύλου ἢ μετάλλου κατασκευάσθη, οὔτε τίς ὁ κατασκευάσας ἦν γνωστόν· ἀπεδίδετο δὲ ἴσως ἡ κατασκευὴ αὐτοῦ τῷ ἰδίῳ αὐτῷ Ἀλεξήνορι· μόνον δὲ τὸ πρῶτον τοῦ ἀγάλματος καὶ τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν ἐφαίνοντο, διότι καθ' ἅπαν τὸ λοιπὸν σῶμα ἦν ἐπιβεβλημένος χιτῶν ἐξ ἐρίου λευκοῦ καὶ ἱμάτιον· κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος ἦν καὶ ἄγαλμα Ἰγείας, ὃ οὐδ' αὐτὸ ἐβλέπετο εὐκόλως, διότι περιεκάλυπτον αὐτὸ πανταχόθεν κόμαι γυναικῶν κειρομένων πρὸς τιμὴν τῆς θεᾶς καὶ τελαμῶνες ἐσθῆτος Βαβυλωνίας· ὁποῖαν δὲ τῶν ἐν τῷ ναῷ θεοτήτων καὶ ἂν ᾗθελε νὰ ἐπικαλεσθῇ ὁ εἰσερχόμενος ὤφειλε ν' ἀπονείμῃ τιμὰς τούτῳ αὐτῷ τῷ ἀγάλματι τῆς Ἰγείας·

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 11.

ἦσαν δὲ καὶ ἀγάλματα Ἀλεξήνορος καὶ Εὐαμερίωνος καὶ ἐνήγιζον τῷ μὲν Ἀλεξήνορι ὡς ἥρωϊ, μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, τῷ δὲ Εὐαμερίωνι ὡς θεῷ· τὸν Εὐαμερίωνα τοῦτον οἱ μὲν Περγαμηνοὶ ὠνόμαζον ἐκ μαντεύματος Τελεσφόρου, οἱ δὲ Ἐπιδαύριοι Ἀκέσιον. Εἶχε δὲ ἐνταῦθα καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Ἀσκληπιοῦ Κορωνίς ξόανον, ὃ οὐδαμοῦ τοῦ ναοῦ ἦν καθιδρυμένον· ἀλλ' ὁπόταν ἔθουον τῷ Ἀσκληπιῷ ταῦρον καὶ ἀρνίον καὶ χοῖρον, μετενεγκόντες τὴν Κορωνίδα εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, ἐκεῖ ἐτίμων αὐτήν· τῶν δὲ σφαγίων οὐ μόνον ἐξέτεμνον τοὺς μηρούς, ἀλλ' ἔκαιον αὐτὰ ὁλόκληρα χαμαὶ, ἐκτὸς τῶν πτηνῶν, ἃ ἐκαίοντο ἐπὶ τοῦ βωμοῦ· ἐπὶ τῶν ἀετῶν εἰκονίζοντο ὁ Ἡρακλῆς καὶ Νίκαι πρὸς τὰ πέρατα· Ἀνέκειντο δὲ ἐν τῇ σοᾷ καὶ ἀγάλματα Διονύσου καὶ Ἐκάτης καὶ Ἀφροδίτης καὶ Μητρὸς θεῶν καὶ Τύχης· καὶ ταῦτα μὲν ἦσαν ξόανα· τὸ δὲ ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ τοῦ ἐπιλεγομένου Γορτυνίου ἦν ἐκ μαρμάρου. Οἱ τρέφοντες δὲ τοὺς ἱεροὺς δράκοντας φοβούμενοι δὲν εἰσέρχοντο πλησίον αὐτῶν, ἀλλὰ κατέθετον τὴν τροφήν πρὸ τῆς εἰσόδου. Ἐκειτο δὲ ἐντὸς τοῦ περιβόλου καὶ ἀνδριάς χαλκοῦς τοῦ Σικυωνίου Γρανιανοῦ, ὃς ἀνείλετο νίκας εἰς Ὀλυμπίαν δύο μὲν πεντάθλου, τρίτην δὲ σταδίου καὶ προσέτι δύο διαύλου τὴν μὲν γυμνός, τὴν δὲ μετὰ τῆς ἀσπίδος. Ἦν δὲ καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς ἐν Τιτάνῃ εἰς ὃν ἀνῆγον, ὡς εἴρηται, τὴν Κορωνίδα, καὶ ἐν αὐτῷ ξόανον Ἀθηνᾶς ἀρχαῖον· ἐκεραυνώθη δὲ καὶ ὁ ναὸς οὗτος, ὡς ἔλεγον (1). Κάτωθεν δὲ τοῦ λόφου ἐφ' οὗ ἦν τὸ Ἀσκληπιεῖον ἦν βωμὸς Ἀνέμων ἐφ' οὗ ὁ ἱερεὺς κατὰ μίαν νύκτα ἀνὰ πᾶν ἔτος ἔθουε τοῖς Ἀνέμοις· ἐτέλει δὲ καὶ ἄλλα ἀπόρρητα εἰς τέσσαρας βόθρους, ἵνα πραῦνη τὸ ἄγριον τῶν πνευμά-

---

(1) Πaus. Κορ. x. 11.

των, ἐπάδων πρὸς τούτοις καὶ ἐπώδᾳ τῆς Μηδείας (1).
— Ἡ ἐκ Σικυῶνος εἰς Τιτάνην ὁδὸς ἦν 60 σταδίων, ἄδα-
τος δὲ εἰς ὀχήματα διὰ τὴν στενότητα (2).

* Σικυωνία.

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ἈΣΩΠΟΣ· πηγάζων ἐκ τοῦ κατὰ τὴν Φλιασίαν ὄρους
Καρνεάτου, διέρχεται διὰ τῆς Σικυωνίας καὶ τοῦ μέρους
αὐτῆς τοῦ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ὀνομασθέντος Ἀσωπία (3) καὶ
ἐκδίδωσιν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον κατ' ἀνατολὰς τῆς
Σικυῶνος. — Ἐμυθολόγουν ὅτι ὁ Ἀσωπὸς οὗτος εἶχε τρεῖς
θυγατέρας, Κόρκυραν, Αἶγινα καὶ Θήβην, καὶ ὅτι ἀπὸ τῶν
δύο πρώτων μετωνομάσθησαν αἱ δύο νῆσοι αἱ πρότερον
Σχερία καὶ Οἰνώνη καλούμεναι, ἀπὸ δὲ τῆς τρίτης ἐκλήθη-
σαν αἱ ὑπὸ τὴν Καδμείαν Θῆβαι· ἀλλ' οἱ Θηβαῖοι ἀντέτι-
νον εἰς τὴν γνώμην ταύτην, λέγοντες ὅτι ἡ Θήβη ἦν θυγά-
τηρ οὐχὶ τούτου τοῦ Ἀσωποῦ, ἀλλὰ τοῦ Βοιωτίου. — Ἐδό-
ξαζον προσέτι οἱ Φλιάσιοι καὶ οἱ Σικυῶνιοι ὅτι τὸ ὕδωρ
τοῦ Ἀσωποῦ ἦν ξένον καὶ οὐκ ἐγχώριον, διότι ὁ Μαίανδρος
κατερχόμενος ἐκ Κελαινῶν διὰ τῆς Φρυγίας καὶ τῆς Καρίας
καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν παρὰ τὴν Μίλητον θάλασσαν, ἤρχετο
εἰς Πελοπόννησον καὶ ἀπετέλει τὸν Ἀσωπόν (4)· αἱ δὲ θυ-
γατέρες τοῦ Ἀσωποῦ ἀλλαχοῦ φαίνονται ἄλλως ὀνομαζόμε-
ναι ἢ αἱ ἀνωτέρω ρηθεῖσαι· δηλαδὴ οὐχὶ Κόρκυρα καὶ
Αἶγινα καὶ Θήβη, ἀλλὰ Νεμέα καὶ Αἶγινα καὶ Ἄρπιννα
κατὰ τὴν τάξιν καθ' ἣν τὰ ἀγάλματα αὐτῶν παρίσταντο
εἰς τὴν Ὀλυμπίαν (5).

* Ποτάμι τῶν Βασιλικῶν.

(1) Πaus. Κορ. κ. 12. (2) Αὐτ. κ. 11. (3) Στράβ. β. 8, σ. 382.

(4) Πaus. Κορ. κ. 5. (5) Πaus. Ἠλ. κ. 22.

ΕΛΙΣΣΩΝ, ποταμίσκος ῥέων ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον πλησίον τῆς Σικυῶνος πρὸς δυσμὰς, καὶ ἐκδιδούς εἰς τὴν θάλασσαν μετὰ τὸν Ἐλισσῶνα δυτικώτερον ἔρρεεν ὁ Σύθας (1).

* Ζορζῆς.

ΣΥΘΑΣ, ποταμίσκος ῥέων δυτικώτερον τοῦ Ἐλισσῶνος καὶ ἐκδιδούς εἰς τὴν θάλασσαν (2). Ὁ Πτολεμαῖος ἀναφέρει ἵνα μόνον μεταξὺ Σικυῶνος καὶ Ἀχαΐας ποταμὸν καὶ ὀνομάζει αὐτὸν Σὺν· πιθανῶς ὁ Σύθας εἶναι ὁ Σὺς τοῦ Πτολεμαίου.

* Ἴσως τὸ ποτάμι τοῦ Ξυλοκάστρου ἀπέχον 3 1/2 ὥρ. τῶν Βασιλικῶν.

ΣΕΛΔΗΕΙΣ, ἀναφερόμενος ὑπὸ μόνου τοῦ Στράβωνος δε λέγει ὅτι πλησίον αὐτοῦ ἦν κώμη Ἐφυῖα (3).

ΚΗΦΙΣΣΟΣ, ποταμίσκος καὶ αὐτὸς τῆς Σικυωνίας κατὰ μόνον τὸν Στράβωνα (4).

Π Ο Λ Ε Ι Σ.

ΣΙΚΥΩΝ· πόλις πρωτεύουσα τῆς Σικυωνίας ἐπὶ λόφου δυσπρόσβατου, ἐν ἀποστάσει 20 ἢ κατ' ἄλλους 12 σταδίων ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Αἰγιαλέως ἐν πεδίῳ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ τῆς θαλάσσης καὶ ἦν ἐπίνειον ἔχον λιμένα· ὠνομάσθη δὲ τότε Αἰγιάλεια ἢ Αἰγιάλη ἀπὸ τοῦ Αἰγιαλέως, καὶ μετὰ ταῦτα Μηκόνη (5), ὕστερον δὲ ἀνωκίσθη ἐπὶ τῆς εἰρημένης ὀχυραῆς θέσεως ὑπὸ τοῦ βασιλέως Δημητρίου (6), καὶ Τελχινία δὲ ἀπὸ τοῦ τρίτου τῶν ἀρχαίων αὐτῆς βασιλέων (7), καὶ τέλος Σικυὼν ἀπὸ τοῦ βασιλέως Σικυῶνος (8). — Ἐμυθολογήθη ὅτι ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις ἀποκτείναντες τὸν Πύθωνα, ἤλθον

(1) Πaus. Κορ. κ. 12. (2) Αὐτ. κ. 7, 12. Ἰδε Σικυών. (3) Σγράβ. β. 8, σ. 338. (4) Αὐτ. β. 9, σ. 424. (5) Αὐτ. β. 8, σ. 382.

(6) Ἰδε σχολ. ἱστ. Καραουσ. (7) Στέφ. Βυζ. (8) Ἰδε Σικυωνία.

εἰς Αἰγιάλειαν καθαρσίῳν ἔνεκα· ἐπειδὴ δὲ ἐφάνη εἰς αὐτοὺς φόβητρον κατὰ τὸν τύπον θς ὠνομάζετο καὶ εἰς τὸ μετέπειτα Φόβος, οἱ μὲν θεοὶ ἐκεῖνοι ἔφυγον εἰς τὴν Κρήτην παρὰ τὸν Καρμάνορα, τοὺς δὲ κατοίκους τῆς Αἰγιαλείας κατέλαβε νόσος· εἰπόντων δὲ τῶν μάντεων ὅτι ὤφειλον νὰ ἐξιλεώσωσι τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἄρτεμιν, ἀπέστειλαν ἐπὶ τὸν Σύθαν ποταμὸν ἑπτὰ παῖδας καὶ ἑπτὰ παρθένους ἱκετεύοντας· πεισθέντες δὲ οἱ θεοὶ ὑπ' αὐτῶν, ἦλθον εἰς τὴν τότε ἀκρόπολιν· καὶ ὁ τόπος ἔνθα κατέβησαν τὸ πρῶτον ἐγένετο ναὸς Πειθοῦς· ἐτελοῦντο δὲ καὶ εἰς τὸ μετέπειτα τὰ αὐτὰ πρὸς ἀνάμνησιν· ἤρχοντο δηλαδὴ οἱ παῖδες κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπὶ τὸν Σύθαν καὶ φέροντες τοὺς θεοὺς εἰς τὸν ναὸν τῆς Πειθοῦς, ἀπῆγον αὐτοὺς πάλιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος (1). — Ἡ Σικυὼν ἐγένετο περίφημος διὰ τὸ ἐμπόριον, τὰς τέχνας καὶ τὴν βιομηχανίαν αὐτῆς, πρὸ πάντων δὲ διὰ τὴν περιώνυμον σχολὴν τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῆς γλυπτικῆς, ὥς ἐκ τοῦ Πλινίου καὶ ἄλλων μαρτυρεῖται· ἐσώζετο δὲ ἡ λαμπρότης αὐτῆς καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων Αὐτοκρατόρων τῇ Ῥώμῃ· τὰ Σικυῶνια ὑποδήματα ἦσαν περίφημα διὰ τὴν κομψότητα. — Ἡ Σικυὼν ἔπαθε πολλὰ καὶ παρελύθη ἡ προτέρα αὐτῆς ἀκμὴ ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου καθ' ὅσον ὤκειτο ἡ κάτω πόλις· κατὰ τὰς ἀκαταπαύστους ἀλληλομαχίας αὐτῶν ὁ βουλόμενος ἐκυρίευσεν αὐτὴν καὶ ἐναπέθετε φρουρὰν τῇ πόλει καὶ τῇ ἀκροπόλει, ἕως οὗ ἐξεβάλλετο ὑπὸ ἰσχυροτέρου ἀντιπάλου, ὥς καὶ Δημήτριος ὁ Ἀντιγόνου ἐκβαλὼν τὴν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου ἐναποτεθεῖσαν φρουρὰν καὶ κυριεύσας τὴν Σικυῶνα, ἔπεισε τοὺς κατοίκους νὰ μετοικήσωσιν εἰς τὴν

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 7.

ἀκρόπολιν (1), διότι ὁ τόπος οὗτος ἦν μᾶλλον ὀχυρὸς, καὶ κατέσκαψε τὸ μέρος τῆς πόλεως τὸ συνάπτον αὐτὴν μετὰ τοῦ λιμένος· καὶ συνειργάσθη μετὰ τοῦ πλήθους αὐτὸς ὁ ἴδιος εἰς τὴν οἰκοδομὴν, καὶ ἀποκαταστήσας τὴν ἐλευθερίαν, ἤξιώθη θείων τιμῶν παρὰ τῶν εὐεργετηθέντων, οἳ ὠνόμασαν τὴν πόλιν Δημητριάδα, καὶ ἐψηφίσαντο πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἐνιαυσίους θυσίας κατ' ἔτος καὶ πανηγύρεις καὶ ἀγῶνας καὶ τὰς ἄλλας τιμὰς ὡς πρὸς κτίστην· ἀλλὰ ταῦτα μὲν προΐόντος τοῦ χρόνου κατηργήθησαν· οἱ δὲ Σικυῶνιοι ἀπολαύσαντες χώραν πολλῶ κρείττονα τῆς προτέρας, διέμειναν ἐν αὐτῇ ἐπὶ πολὺν χρόνον, διότι ὁ περίβολος τῆς ἀκροπόλεως ὢν ἐπίπεδος καὶ μέγας, περικυκλοῦτο πανταχόθεν ὑπὸ κρημνῶν δυσπροσίτων· ὥστε πολεμικαὶ μηχαναὶ κατ' οὐδὲν μέρος ἐδύναντο νὰ προσπελάσωσιν· εἶχε δὲ καὶ πλῆθος ὑδάτων, ἐξ οὗ κατισκευάσθησαν κηπεῖαι πλουσιοπάροχοι, καὶ τὰ πάντα ἐφαίνοντο καλῶς παρασκευασθέντα πρὸς ἀπόλαυσιν εἰρηνικὴν, καὶ πρὸς πολεμικὴν ἀσφάλειαν (2)· τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, καὶ τῶν Σικυωνίων ἐκ τῶν προειρημένων αἰτιῶν ἀδυνάτως διακειμένων, ἐπισυνέβη ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς σεισμὸς τοιοῦτος ὥστε μικροῦ ἐδέχσε νὰ ἐρημωθῇ κατοίκων ἡ πόλις καὶ πολλὰ τῶν λαμπρῶν αὐτῆς μνημείων καὶ καταστημάτων ἐξηφανίσθησαν (3). — Παρὰ τὴν πύλην τῆς πόλεως ἦν πηγὴ ἐντὸς σπηλαίου ἧς τὸ ὕδωρ δὲν ἀνήρχετο ἐκ τῆς γῆς, ἀλλὰ κατέρρεεν ἐκ τοῦ ὀρόφου τοῦ σπηλαίου· διὸ καὶ ἡ πηγὴ ὠνομάζετο Στάζουσα. Ἐν δὲ τῇ μεταγενεστέρᾳ ἀκροπόλει ἦν ναὸς Τύχης Ἀκραίας καὶ ἄλλος Διοσκούρων, τὰ δὲ ἀγάλ-

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 7. (2) Διόδ. Σικ. β. 20, κ. 102. (3) Πaus. Κορ. κ. 7. — Ἀρχ. κ. 43. — I. Καπιτώλ. εἰς Ἀντων. Αὔσεβ. — Δίων Κάσσ. β. 70, κ. 4.

ματα καὶ αὐτῶν καὶ τὸ τῆς Τύχης ἦσαν ξόανα. Κάτωθεν τῆς ἀκροπόλεως ἦν τὸ θέατρον καὶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἦν ἔξαιργασμένος ἀνὴρ φέρων ἀσπίδα· ἦν δὲ οὗτος, ὥς ἔλεγον, Ἄρατος ὁ Κλεινίου. Μετὰ δὲ τὸ θέατρον ἦν ναὸς Διονύσου καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος· παρὰ δὲ αὐτὸν Βάγκαι ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. Εἶχον δὲ οἱ Σικυῶνιοι καὶ ἄλλα ἀγάλματα ἐν τόπῳ ἀπὸρρήτῳ· καὶ κατὰ μίαν νύκτα ἐκάστου ἔτους ἐκόμιζον αὐτὰ ἐκ τοῦ λεγομένου Κοσμητηρίου εἰς τὸ Διονύσιον, κρατοῦντες δᾶδας ἀνημμένας καὶ ψάλλοντες ὕμνους ἐπιχωρίους· καὶ προηγείτο μὲν τῆς πομπῆς τὸ ἄγαλμα τοῦ Διονύσου τοῦ ὀνομαζομένου Βακχείου, ὃ ἔδρυσεν Ἀνδροδάμας ὁ Φλίαντος· εἶπετο δὲ τὸ τοῦ ἐπιλεγομένου Λυσίου κομισθὲν ἐκ Θηβῶν ὑπὸ τοῦ Θηβαίου Φάνητος, κατ' ἐπιταγὴν τῆς Πυθίας· ἐκ δὲ τοῦ Διονυσίου πρὸς τὴν ἀγορὰν ἦν κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ ναὸς Ἀρτέμιδος Διμνχίας· ὃ δὲ προειρημένος ναὸς τῆς Πειθοῦς, ὃς κατὰ πρῶτον ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, ἦν ἔδρα ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς νέας πόλεως· περὶ δὲ τῆς ιδρύσεως αὐτοῦ, ἐκτὸς τοῦ προειρηθέντος λόγου, ὑπῆρχε καὶ ἄλλη γνώμη, ὅτι δηλαδὴ ὁ ναὸς οὗτος ἐκτίσθη τὸ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Πραίτου, διότι ἡ μανία τῶν Θουγατέρων αὐτοῦ ἐκφυγε κατὰ τοῦτον τὸν τόπον· ἔλεγον δὲ πρὸς τούτους ὅτι ὁ Μελεαγρος ἀνέθηκεν εἰς τὸν ναὸν τοῦτον τὴν ἀρχὴν δι' ἧς ἐκυνευσεν τὸν ἀγριόχορον τῆς Καλυδῶνος καὶ ὅτι καὶ αἱ αὐλαὶ τοῦ Μαρσίου ἀνταῦθα ἀνετίθεντο, διότι ὅτε καὶ ὁ Σιλανός οὗτος ἔκαθε τὴν σκαμνίαν, ἡ πετρὴ δὲ Μελεαγρος ἀπηνέγραψε τοὺς αὐλοὺς εἰς τὸν Μελεαγρον· ἀνεσθάντας δὲ αὐτοὺς εἰς τὸν Ἀσωπὸν, καὶ ἐκπεσόντας εἰς τὴν Σικυωνίαν εὐρέθησαν ὑπὸ τινος ποιμένου καὶ ἐξήθησαν τοῖς ἱππύλοις τῶν ἀναθημάτων τούτων αὐτὸν ἐκνήεον ἐπὶ τῇ πετρῇ καὶ εἰς τὴν περὶ πολυθέτου

τοῦ ναοῦ, συγκατεκαύθησαν καὶ ἐκεῖνα· τὸν δὲ νεώτερον ναὸν καὶ τὸ ἄγαλμα ἀνέθηκεν ὁ Πυθοκλῆς (1)· τὸ δὲ πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Πειθοῦς τέμενος τὸ ἀφιερωμένον τοῖς βασιλεῦσι τῶν Ῥωμαίων ἦν ποτε οἰκία τοῦ τυράννου Κλέωνος (2). — Ἐν Σικυῶνι ἦν τὸ ἡρώον τοῦ Ἀράτου (3), καὶ μετὰ τοῦτο βωμὸς Ποσειδῶνος Ἰσθμίου καὶ ἀγάλματα Διὸς Μειλιχίου καὶ Ἀρτέμιδος Πατρώας, ἀμφοτέρωθεν ὅπως ἀτέχνως ἐξεργασμένα καὶ ἔχοντα σχῆμα ὁ μὲν Μειλίχιος Πυραμίδος, ἡ δὲ Ἄρτεμις κίονος. Κατὰ τοῦτον τὸν τόπον ἦν καὶ τὸ βουλευτήριον τῶν Σικυωνίων καὶ στοὰ καλουμένη Κλεισθένης ἀπὸ Κλεισθέους, ὃς ὤικοδόμησεν αὐτὴν ἀπὸ τῶν λαφύρων, συμπολεμήσας μετὰ τῶν Ἀμφικτυόνων τὸν κατὰ Κίρρας πόλεμον. Ἐν δὲ τῷ ὑπαίθρῳ τῆς ἀγορᾶς ἦν Ζεὺς χαλκοῦς, τέχνη Λυσίππου, καὶ παρ' αὐτὸν Ἄρτεμις ἐπίχρυσος καὶ πλησίον ναὸς Ἀπόλλωνος Λυκαίου καὶ εἰκόνες χαλκαῖ τῶν θυγατέρων, ὡς ἔλεγον, τοῦ Προΐτου, ἃν καὶ ἡ ἐπιγραφή ὠνόμαζεν ἄλλας γυναῖκας, καὶ Ἡρακλῆς χαλκοῦς, ἔργον Λυσίππου Σικυωνίου, καὶ πλησίον Ἑρμῆς ἀγοραῖος (4). Ἐν δὲ τῷ γυμνασίῳ, ὃ ἦν οὐ πόρρω τῆς ἀγορᾶς, ἦν ἄγαλμα Ἡρακλέους, καὶ ἀλλαχοῦ ναὸς Ἡρακλέους, καὶ ὠνόμαζον πάντα τὸν περίβολον τοῦτον Παιδιζήν· ἐν μέσῳ δὲ τοῦ περιβόλου ἦν ὁ ναὸς καὶ ἐν αὐτῷ ξόανον ἀρχαῖον, τέχνη Φλιασίου Λαφάρου· ὠνόμαζον δὲ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἡρακλέους Ὀνομάταν καὶ τὴν τελευταίαν Ἡράκλειαν· ἐντεῦθεν ἦν ὁδὸς πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ· κατ' ἀριστεράν δὲ τοῦ περιβόλου ἦν οἶκημα διπλοῦν· καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ἦν ἄγαλμα Ἰπνου, τὸ δὲ ἐνδότερον ἦν

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 7. (2) Αὐτ. κ. 8. (3) Ἰδὲ Σικυωνία.

(4) Πaus. Κορ. κ. 9.

Μύρωνος· ὠκοδόμησε δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ὁ Μύρων, νικήσας εἰς ἄρματοδρομίαν τὴν τριακοστὴν τρίτην Ὀλυμπιάδα· κατεσκεύασε δὲ ἐντὸς τοῦ θησαυροῦ καὶ δύο τελάμους χαλκοῦς, τὸν μὲν Δώρειον, τὸν δὲ ἐργασίας Ἰωνικῆς, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐλάσσονος τῶν θαλάμων ἦσαν ἐπιγραφαὶ δηλοῦσαι ὅτι τὸ βάρος τοῦ χαλκοῦ ἦν πεντακοσίων ταλάντων· οἱ δὲ κατασκευάσαντες ὅτι ἦσαν ὁ Μύρων καὶ ὁ δῆμος τῶν Σικυωνίων· ἦσαν δὲ ἐντὸς τοῦ θησαυροῦ τρεῖς δίσκοι ἐξ ἐκείνων οὓς εἰσεκόμιζον εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ πεντάθλου, καὶ ἄσπις ἐπίχαλκος ἔχουσα γραφὰς κατὰ τὸ ἐντὸς, καὶ περικεφαλαία καὶ κνημίδες μετὰ τῆς ἄσπιδος, καὶ ἐπιγραφή ἐπὶ τῶν ὀπλῶν ὅτι ἦσαν ἀκροθίνιον τῷ Διὶ ὑπὸ Μυόνων· ἦσαν δὲ καὶ ἄλλα ἀξιόλογα ἐν τῷ θησαυρῷ, ὡς ἡ μάχαιρα τοῦ Πέλοπος ἔχουσα χρυσὴν τὴν λαβὴν, καὶ τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας ἐξ ἐλέφαντος, ἀνάθημα Μιλτιάδου τοῦ Κίμωνος, καὶ ἄγαλμα πύξινον Ἀπόλλωνος ἔχοντος τὴν κεφαλὴν ἐπίχρυσον, ἀνάθημα τῶν Ἐπιζεφυρίων Δοκρῶν (1). Ἦν δὲ καὶ εἰς Δελφοὺς θησαυρὸς τῶν Σικυωνίων ὃς οὐδὲν περιεῖχεν ἔτι ἐπὶ τοῦ Πausανίου (2).

* Τὸ χωρίον Βασιλικὰ κεῖται τανῦν παρὰ τὴν θέσιν τῆς Σικυῶνος· ἡ πόλις αὕτη διετηρήθη καθ' ἅπαντα τὸν μεσαιῶνα, καὶ ἤδη σώζονται πολλὰ καὶ ἀξιόλογα λείψανα αὐτῆς παρὰ τὸ εἰρημένον χωρίον· ὡς τεῖχη τῆς πόλεως καὶ τοῦ φρουρίου, θεμέλια τοῦ θεάτρου κτλ. (3). Ἡ Σικυὼν ἔκειτο ἐπὶ ὀροπεδίου μετρίου ὕψους καὶ εἶχε σχῆμα ἀνωμάλου τριγώνου· ἡ περίμετρος αὐτῆς ἦν 1 1/4 ὥρας, ἡ δὲ ἀπόστασις αὐτῆς ἀπὸ τῆς θαλάσσης 3/4 ὥρ. τὸ δὲ χωρίον

(1) Πaus. Ἠλ. Μέρ. 2, κ. 14, 19. (2) Πaus. Φωκ. κ. 11.

(3) Λήκ. Τ. 3, κ. 80, σ. 368 κξ.

ιασιλικὰ κεῖται κατὰ τὸ βόρειον ἄκρον τοῦ λόφου, ὑπε-
 ρφυσικῆς διὰ μέσου τῶν βράχων ἀνόδου. Κατὰ τὴν
 ἡν τῆς Σικυῶνος τὸ ὀροπέδιον τῶν Βασιλικῶν ἦν ἡ
 ὁπολις, ὡς μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ Πausανίου καὶ ἄλλων.
 τὰ τείχη αὐτῆς ἐξετείνοντο μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ
 ἐλάμβανον μέρος τοῦ λιμένος· ἐπομένως ἡ περίμετρος
 ἦν τότε 3 ὥρων τοῦλάχιστον (1). Ὁ Πευτιγγέριος
 ἐθέτει τὴν Σικυῶνα εἰς ἀπόστασιν 23 μιλίων Ῥώμ.

τῆς Κορίνθου, καὶ ἡ καταμέτρησις αὐτοῦ εἶναι ὀρθή,
 φωνοῦσα καὶ μετὰ τῆς γενικῆς ἀπὸ Κορίνθου μέχρι
 Ῥώμ καταμετρήσεως τοῦ Πλινίου (2) καὶ τοῦ Ἀγαθη-
 νου (3).

ΡΟΥΒΙΑ, πόλισμα ὅπερ ἔλων ὁ Ἐπαμινώνδας κατὰ
 μεταξὺ τῶν Θηβαίων καὶ Λακεδαιμονίων πόλεμον,
 λυσε πάντας τοὺς ἐν αὐτῷ Βοιωτοὺς φυγάδας, προσδιο-
 ρισέας ἐκάστῳ νέαν πατρίδα ἄλλην ἢ τὴν πρότερον (4).

ἘΦΤΡΑ, κώμη περὶ τὴν Σικυῶνα, πλησίον τοῦ ποταμοῦ
 λήεντος κατὰ τὸν Στράβωνα (5).

(1) Ἰδ. Ἀν. σ. 364, 365. (2) Πλίν. β. 4, κ. 4. (3) Ἀγαθήμ. β. 1,
 (4) Πaus. Βοιωτ. κ. 15. (5) Στράβ. β. 8, σ. 338.

ΦΛΙΑΣΙΑ, ἐπαρχία μικρά ὀριζομένη βορείως ὑπὸ τῆς Σικυωνίας, ἀνατολικῶς ὑπὸ τῆς χώρας τῶν Ἑλευσινίων, νοτίως ὑπὸ τῆς Ἀργείας καὶ δυτικῶς ὑπὸ τῆς χώρας τοῦ Στυμφάλου. Πρῶτος οἰκιστὴς τῆς χώρας ταύτης ἐγένετο ὁ αὐτόχθων Ἄρας καὶ συνώκισε πόλιν περὶ τὸν Ἀραντιῖνον τὸν καὶ Κοιλῶσαν καλούμενον λόφον, καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἡ χώρα καὶ ἡ πόλις ὠνομάσθησαν Ἀραντία. Ὁ Ἄρας, κατὰ τοὺς λόγους τῶν Φλιασίων, ἦν σύγχρονος Προμηθέως τοῦ Ἰαπιτοῦ, καὶ κατὰ τρεῖς γενεάς πρεσβύτερος Πελασγοῦ τοῦ Ἀρχάδος καὶ τῶν λεγομένων αὐτοχθόνων τῶν Ἀθηναίων. Βασιλεύοντος τοῦ Ἄραντος, Ἀσωπὸς ὁ υἱὸς, ὡς ἐνομίζετο, τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Κηγλούσης εὔρε τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ τοῦ ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθέντος Ἀσωποῦ· ἦν δὲ τὸ μνημεῖον τοῦ Ἄραντος ἐν τόπῳ Κελεαῖς· ἔσχε δὲ ὁ Ἄρας υἱὸν Ἄοριν καὶ θυγατέρα Ἀραιθυρέαν, ἀμφοτέρους ἐμπείρους περὶ τὴν κυνηγετικὴν καὶ ἀνδρείους κατὰ τὸν πόλεμον· προαποθανούσης δὲ τῆς Ἀραιθυρέας, ὁ Ἄορις εἰς μνήμην τῆς ἀδελφῆς μετωνόμασε τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν Ἀραιθυρέαν· διὸ καὶ ὁ Ὅμηρος καταλέγων τοὺς ὑπηκόους τοῦ Ἀγαμέμνονος λέγει =

Ὀρνειάς τ' ἐνέμοντο, Ἀραιθυρέην τ' ἐρατεινὴν (1).
Ἦσαν δὲ οἱ τάφοι τῶν τέκνων τοῦ Ἄραντος ἐπὶ τοῦ Ἀραν-

---

(1) Ὅμ. Ἰλ. Β, σ. 571.

υ λόφου καὶ ἐπ' αὐτῶν τεθειμέναι στηλαι περιφερεῖς, πρὸ τῆς τελευτῆς τῆς ἀγομένης εἰς τιμὴν τῆς Δήμητρος λῶυν τὸν Ἄραντα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐπὶ τὰς σπονδάς, ποντες πρὸς ταῦτα τὰ μνήματα. Ὁ δὲ Φλίας, δς ἔδωκε τρίτον ὄνομα τῷ τόπῳ ἀφ' ἑαυτοῦ, οἱ μὲν Ἀργεῖοι ἔλεγον ἦν υἱὸς Κεῖσου τοῦ Τημένου, ὁ δὲ Πausanίας ἐγνώριζε οὐ μένον αὐτὸν υἱὸν Διονύσου καὶ ἓνα τῶν Ἀργῶναυτῶν, μαρτυρεῖ καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος =

Φλίας δ' αὖτ' ἐπὶ τοῖσιν Ἀραιθυρέηθεν ἵκανεν,
ἔνθ' ἀφνειὸς ἔναιε Διωνύσοιο ἄκητι

Πατρὸς δ' αὖ πηγῇσιν ἐρέστιος Ἀσωποῖο (1).

Ὁ Φλίαντος δὲ τούτου μήτηρ ἦν ἡ Ἀραιθυρέα καὶ οὐχὶ ἡ ονοφύλη· ἡ δὲ Χθινοφύλη ἦν σύζυγος αὐτοῦ καὶ ἐξ αὐτῆς γεννᾷ υἱὸν τὸν Ἀνδροδάμαν (2). Μετὰ τὴν κάθοδον τῶν ἀκλειδῶν Ῥηγνίδας ὁ Φάλκου τοῦ Τημένου Δωριεὺς ἐστράτευσε κατὰ τῆς Φλιασίας μετὰ στρατιᾶς ἐκ τῆς Ἀργείας καὶ τῆς Σικυωνίας καὶ προέτεινεν εἰς τοὺς κατοίκους νὰ χθῶσιν αὐτὸν βασιλέα καὶ συνοίκους τοὺς μετ' αὐτοῦ ἱερεῖς, ἐπὶ ἀναδασμῷ τῆς γῆς· καὶ τοῖς μὲν τῶν Φλιασίων αἰνόντο ἀρεσταὶ αἱ προτάσεις αὗται, ὁ δὲ Ἰππασος καὶ οὖν αὐτῷ προέτρεπον νὰ ἀντιταχθῶσι κατὰ τῶν Δωριέων καὶ νὰ μὴ παραχωρήσωσιν εἰς αὐτοὺς ἀμαχεῖ τὰς πολλὰς καλὰς αὐτῶν ιδιοκτησίας· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ δῆμος ὢν τῆς ἀντίας γνώμης ὑπερίσχυσεν, ὁ μὲν Ῥηγνίδας ἐβασίλευσεν, ὁ δὲ Ἰππασος μετὰ τῶν βουλευθέντων ἔφυγεν εἰς Σάμον· ὁ φιλόσοφος Πυθαγόρας ἦν τέταρτος ἀπόγονος τοῦ Ἰππάσου τούτου (3)· ἔκτοτε οἱ Φλιάσιοι διάγοντες ἄνευ περαιτέρω μεταβολῆς, παρεδέχθησαν, ὥς καὶ πᾶσαι αἱ Δωρικαὶ χῶραι,

(1) Ἀπολλών. Ῥόδ. 1: 115. (2) Πaus. Κορ. κ. 12. (3) Αὐτ. κ. 13.

πολίτευμα ὀλιγαρχικόν, καὶ κατὰ πάντας τοὺς ἐξῆς πολέμους ἦσαν σταθερῶς συνηνωμένοι μετὰ τῆς Σπάρτης, καὶ ἐκ τούτου ἔμενον ἀεὶ ἀνεπηρέαστοι ἐν τῇ μετριότητι αὐτῶν ἦν δὲ καὶ ἐνταῦθα, ὥς καὶ πανταχοῦ τῆς Παλοποννήσου, κόμμα δημοκρατικόν, ὅπερ, μετὰ τὴν νίκην τοῦ Ἐπαμεινώνδου, ἐπεχείρησε νὰ μετατρέψῃ διὰ βίας τὸ πολίτευμα, ἀλλ' ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ (1). Οἱ Φλιάσιοι ἀνεδείχθησαν παντὸς ἐπαίνου ἄξιοι διὰ τὴν ἀκλόνητον σταθερότητα τῶν φιλικῶν αὐτῶν σχέσεων καὶ διὰ τὴν γενναιότητα καὶ ἀνδρείαν αὐτῶν. Ἦσαν φίλοι τῶν Λακεδαιμονίων, ὅταν ἦσαν ἐκεῖνοι μέγιστοι, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐν Δεύκτροις ἦτταν ἐκείνων, ἂν καὶ πολλοὶ τῶν περιοίκων, καὶ πάντες οἱ Εἰλωτες, καὶ οἱ πλείους τῶν συμμάχων ἀπέστησαν καὶ ἐπεστράτευον κατ' ἐκείνων πάντες, οὕτως εἰπεῖν, οἱ Ἕλληνες, οἱ Φλιάσιοι διέμενον πάντοτε πιστοὶ καὶ σταθεροὶ σύμμαχοι, καὶ τοὶ ἔχοντες πολεμίους τοὺς δυνατωτάτους τῶν ἐν Πελοποννήσῳ, τοὺς Ἀργεῖους καὶ τοὺς Ἀρκάδας· ὀργιζόμενοι δὲ οἱ Ἀργεῖοι ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ τῶν Φλιασίων ὑπὲρ τῶν Λακεδαιμονίων προθυμίᾳ, ἐπετείχισαν τὴν ὑπεράνω τοῦ Ἡραίου παρὰ τὸν Φλιοῦντα θέσιν τὴν λεγομένην **ΤΡΙΚΑΡΑΝΟΝ**, ἐτείχισαν δὲ καὶ ἀφ' ἐτέρου μέρους οἱ Σικυῶνιοι τὴν παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Σικυωνίας θέσιν **ΘΥΑΜΪΔΗ**· καὶ οὕτω στερούμενοι ζωοτροφιῶν, ἐπιέζοντο μεγάλως οἱ Φλιάσιοι· διεκαρτέρουν ἄλλ' ὅμως ἐν τῇ συμμαχίᾳ· οἱ δὲ Ἀργεῖοι εἰσβαλόντες πανδημεῖ, ἔφθειραν τὸν τόπον· κατὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν, ἐξήκοντα ἱππεῖς Φλιάσιοι ἐπεξελθόντες, ἔτρεψαν τὴν ὀπισθοφυλακὴν τῶν Ἀργείων καὶ ἀποκτείναντες τινὰς ἐξ αὐτῶν ἔστησαν τρόπαιον· καὶ κατὰ τρεῖς δὲ ἴφ'

---

(1) Διόδ. Σικ. β. 15, κ. 40.

ἦς ἐχθρικάς ἐν Φλιασίᾳ εἰσβολάς, τὴν πρώτην Θηβαίων καὶ Ἡλείων καὶ Ἀρκάδων, τὴν δευτέραν Ἀργείων καὶ Ἀρκάδων καὶ τὴν τρίτην Σικυωνίων καὶ Πελληνέων ἐφάνησαν κληταὶ καὶ τροπαιοῦχοι οἱ Φλιάσιοι, τρέψαντες καὶ ἐκβαλόντες τοὺς πολεμίους (1). — Ἐπειδὴ οἱ Φλιάσιοι κατὰ τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων κατὰ Μαρδονίου ἐκστρατείαν ἐπεμψαν χιλίους ὀπλίτας (2), καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀριθμὸς οὗτος θεωρεῖται ὡς τὸ τρίτον τῶν ἐν ἡλικίᾳ, ὑποτίθεται εὐλόγως ὅτι ὁ πληθυσμὸς πάσης τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως συνίστατο εἰς 15,000 ἀνθρώπων ἐλευθέρων. — Ἡ Φλιασία εἶχε πόλιν πρωτεύουσαν Φλιοῦντα. — Οἱ Φλιάσιοι οὐδεμίαν εἶχον συγγένειαν μετὰ τῶν Ἀρκάδων· ἐξ ἀρχῆς ἦσαν Ἀργεῖοι καὶ ὕστερον ἐγένοντο Δωριεῖς (3). Ἡ χώρα τῆς Φλιασίας ἦν ὅλως πεδινή, καὶ τὰ ὀλίγα αὐτῆς ὄρη ἦσαν μᾶλλον λόφοι.

ΟΡΗ.

ΚΟΙΛΩΪΣΣΑ, λόφος ὀνόμαζόμενός ἐπίσης καὶ Ἀραντίωνος, περὶ ὃν συνώκισεν ὁ Ἄρας τὴν πόλιν Ἀραντίαν τὴν ὕστερον ὀνομασθεῖσαν Ἀραιθυρέαν· ἡ μεταγενεστέρα πόλις Φλιοῦς ἀπέῤῃχε τῆς Κοιλώσσης 30 στάδια· ὁ Καρνεάτης ἦν μέρος τῆς Κοιλώσσης (4).

ΚΑΡΝΕΑΤΗΣ, λόφος ἀποτελὼν μέρος τῆς Κοιλώσσης· ἐξ αὐτοῦ ἐπήγαζεν ὁ ποταμὸς Ἀσωπός (5).

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΑΣΩΠΟΣ, ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζων ἐκ τοῦ λόφου Καρνεάτου, ἔρρεε παρὰ τὴν πόλιν Φλιοῦντα πρὸς δυ-

(1) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 7, κ. 2, §. 1.—23. (2) Ἡρόδοτ. β. 9, κ. 28.

(3) Πaus. Κορ. κ. 12. (4) Στράβ. β. 8, σ. 382. — Πaus. Κορ. κ. 12.

(5) Στράβ. β. 8, σ. 382

σμάς, καὶ διατρέχων τὴν Σικυωνίαν, ἐξέδιδεν εἰς τὴν θάλασσαν (1).

ΠΟΛΕΙΣ καὶ ΚΩΜΑΙ.

ΦΛΙΟΥΨ, πόλις πρωτεύουσα τῆς Φλιασίας· πρότερον ἐκαλεῖτο Ἀραντία καὶ ἔπειτα Ἀραιθυρέα (2), καὶ ἔκειτο παρὰ τὸν λόφον τὸν Κολῶσσαν καὶ Ἀραντῖνον λεγόμενον· οἱ δὲ ὕστερον μετοικήσαντες ἐκεῖθεν ἔκτισαν τὸν Φλιοῦντα εἰς ἀπόστασιν 30 σταδίων ἀπὸ τῆς προτέρας πόλεως (3). Ἐν τῇ ἀκροπόλει τοῦ Φλιοῦντος ἦν ἄλλος κυπαρίσσων καὶ ναὸς θεωρούμενος ὡς ἀγιώτατος ἐκ παλαιοῦ, τὴν δὲ θεὸν ἧς ἦν ὁ ναὸς οἱ μὲν ἀρχαιότατοι τῶν Φλιασίων ὠνόμαζον Γανυμήδαν, οἱ δὲ μεταγενέστεροι Ἡθην· ἐκτὸς δὲ τῶν ἄλλων τιμῶν ἃς ἀπέδιδον τῇ θεᾷ ταύτῃ ἦν καὶ ἄστυλος ὁ ναὸς αὐτῆς τοῖς ἱκέταις· καὶ οἱ δεσμῶται, ἅμα λυθέντες, ἐναπετίθουν τὰς πέδας πρὸς τὰ δένδρα τοῦ ἄλλου, καὶ ἦγετο ἐορτὴ ἐπέτειος ἦν ὠνόμαζον Κισσυτόμους· οὐδὲν δὲ ἄγαλμα οὔτε ἐν κρυπτῷ ἐφύλαττον, οὔτε ἐν φανερῷ εἰδείκνυον· ἐξωθὲν δὲ τοῦ ἄλλου ἦν κατ' ἀριστεράν ναὸς Ἥρας ἔχων ἄγαλμα ἐκ λίθου Παρίου· ἐν δὲ τῇ ἀκροπόλει ἦν καὶ ἕτερος περίβολος ἱερὸς Δῆμητρος καὶ ἐν αὐτῷ ναὸς καὶ ἄγαλμα Δῆμητρος καὶ Περσεφόνης· καὶ ἄγαλμα δὲ Ἀφροδίτης νεωτέρας κατασκευῆς. Κάτωθεν δὲ τῆς ἀκροπόλεως κατὰ δεξιάν ἦν ναὸς Ἀσκληπιοῦ καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ἀγένοιον· καὶ ὑπὸ τὸν ναὸν θέατρον· καὶ οὐ πόρρω αὐτοῦ ναὸς Δῆμητρος καὶ καθήμενα ἄγάλματα ἀρχαῖα. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀγορᾶς ἀνέκειτο αἶψ χαλκῇ καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπίχρυσος· ἐτίμων δὲ τὴν αἶγα ταύτην καὶ ἐπεκόσμουσαν αὐτὴν διὰ

(1) Ἰδε Ἀσωπὸς εἰς Σικυωνίαν. (2) Ἰδε Φλιασία. (3) Στράβ. β. 8, σ. 382.

χρυσού, φοβούμενοι τὴν ἐκ τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς αἰγὸς προ-
 ξενουμένην συνήθως βλάβην εἰς τὰς ἀμπέλους. Ἐνταῦθα ἦν
 καὶ μνημα Ἀριστίου τοῦ Πρατίνου, ἀμφοτέρων πατὴρ καὶ
 υἱοῦ σατυρικῶν ποιητῶν δοκιμωτάτων μετὰ τὸν Δίσχυλον.
 Ὅπισθεν δὲ τῆς ἀγορᾶς ἦν οἶκος ὀνομαζόμενος ὑπὸ τῶν Φλια-
 σίων μαντικὸς, διότι, ὡς ἔλεγον, ὁ Ἀμφιάραος κατακοιμηθεὶς
 ἐν αὐτῷ, τότε πρῶτον ἤρξατο νὰ μαντεύεται, ἐν ᾧ πρότερον
 ἦν οὐχὶ μάντις ἀλλ' ἀπλοῦς ἰδιώτης. Οὐ πόρρω δὲ ἦν τόπος
 καλούμενος Ὀμφαλὸς ὃν ἐθεώρουν ὡς τὸ μέσον τῆς Πελοπον-
 νήσου· καὶ μικρὸν ἀπ' αὐτοῦ ναὸς ἀρχαῖος Διονύσου καὶ ἄλλος
 ναὸς Ἀπόλλωνος καὶ ἄλλος Ἰσιδος. ἔλεγον δὲ καὶ τοῦτο οἱ
 Φλιάσιοι ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ὅτε ἐπέστρεψεν ἐκ Λιβύης, φέρων
 τὰ μῆλα τὰ λεγόμενα τῶν Ἑσπερίδων, ἦλθεν εἰς Φλιοῦντα,
 καὶ ἐν ᾧ διέτριβεν ἐνταῦθα, ἦλθε πρὸς αὐτὸν ἐξ Αἰτωλίας
 ὁ πρότερον γενόμενος πενθερὸς αὐτοῦ Οἰνεὺς, καὶ τότε κατὰ
 τινα πρὸς ἀλλήλους ἐστίασιν, ἐπειδὴ ἀπήρεσε τῷ Ἡρακλεῖ
 τὸ δοθὲν αὐτῷ ποτὸν ὑπὸ τοῦ νέου Κυάθου, οἰνοχόρου τοῦ
 Οἰνέως, ἐπληξεν αὐτὸν εἰς τὴν κεφαλὴν δι' ἐνὸς τῶν δα-
 κτύλων αὐτοῦ, καὶ ἀποθανόντος τοῦ παιδὸς ἐκ τῆς πληγῆς,
 οἱ Φλιάσιοι ἔκτισαν οἶκημα εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ παρὰ
 τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ ἐν τῷ οἰκήματι ἦσαν ἀγάλ-
 ματα παριστῶντα τὸν Κύαθον διδόντα ποτήριον τῷ Ἡρα-
 κλεῖ (1). Ἐν ἀποστάσει ὅσον πέντε σταδίων ἀπὸ Φλιοῦν-
 τος ἔκειντο αἱ Κελεαί (2). Ὁ Φλιοῦς ἀπεῖχε 40 σταδίους
 τῆς Σικωνικῆς Τιτάνης· ἦν δὲ ὁδὸς εὐθεία ἐκ Σικυῶνος εἰς
 Φλιοῦντα (3). — Ἀναθήματα Φλιασίων ἦσαν ἐν μὲν τῇ
 Ὀλυμπίᾳ ἀγάλματα Διὸς καὶ τῶν θυγατέρων τοῦ Ἀσωποῦ
 Νεμέας, Αἰγίνης, Ἀρπίννης, Κορκύρας καὶ Θήβης καὶ τοῦ

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 13. (2) Αὐτ. κ. 14. (3) Αὐτ. κ. 12.

Ἀσωποῦ αὐτοῦ (1). ἐν δὲ τοῖς Δελφοῖς ἄγαλμα χαλκοῦν Διὸς καὶ συνάμα μετ' αὐτοῦ ἄγαλμα Διγίνης (2). — Ἐκ τῶν Φλιασίων ὅσοι ἐξέλιπον τὴν πόλιν αὐτῶν κατὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν μετόκησαν εἰς Κλαζομονὰς τῆς Ἐλλάσσοнос Ἀσίας (3). — Εἰς Φλιοῦντα ἔφυγεν ἡ Χρυσίς, ὅτε ἐξ αἰτίας αὐτῆς κατεκαύθη ἡ ἐν Ἄργει ναὸς τῆς Ἥρας οὗ ἦν ἱέρεια (4). — Ὁ Φλιοῦς διὰ τὸ ὀρεινὸν τῆς θέσεως, καὶ διότι ἔκειτο μακρὰν τῆς δημοσίας ὁδοῦ ἔμεινεν ἀπηλλαγμένος τῶν ἐκ τῶν ἀλληλομαχιῶν τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπηρειῶν· ἀλλὰ περιέπεσε μετ' ὀλίγον, ὥς καὶ ἄλλαι γειτνιαζούσαι πολιτεῖαι, εἰς τὸν ζυγὸν ἐγχωρίων δυναστῶν ἧ, ὥς ὠνόμαζον αὐτοὺς, τυράννων· ἡ γένεσις τοῦ Ἀχαικοῦ συνεδρίου ἐκίνησε τὸν ἐσχατον αὐτῶν Κλεώνυμον νὰ ἀποθέσῃ εἰκαιοθελῶς τὴν μοναρχίαν καὶ νὰ ποιωνήσῃ τῆς τῶν Ἀχαιῶν δημοκρατίας (5), καὶ ὁ Φλιοῦς ἐπομένως μετὰ τοῦ λοιποῦ συνεδρίου ὑπέκυψεν εἰς τὴν κυριότητα τῆς Ῥώμης· καὶ διετηρήθη μὲν ἡ πόλις, ἀλλ' ἐκτοτε κατέπεσεν εἰς ἐσχάτην μηδαμινότητα, καὶ ὁ ἱεροκλῆς οὐδὲ κατατάττει αὐτὴν ἔτι μεταξὺ τῶν πόλεων τῆς Πελοποννήσου.

* Τὸ χωρίον Πολύφεγγον κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Φλιοῦντος· λείψανα τινὰ εὐρέθησαν (6)· ἡ δὲ 30 στάδ= 1 1/2 ὥρ. ἀπέχουσα τοῦ Φλιοῦντος Ἀραιθυρέα (7) ἔκειτο κατὰ τὰς βορειοτάτας πηγὰς τοῦ ποταμοῦ τοῦ ἐκβλύζοντος ὑπὸ τὸ ὄρος τὸ ὀνομαζόμενον τὰ νῦν Γαβριᾶς (8)· ἡ πεδιάς ἐν ᾗ ἔκειτο ὁ Φλιοῦς ὑψοῦται 290 μέτρα γαλλ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφανείαν τῆς θαλάσσης.

(1) Πaus. Ἡλ. κ. 22. (2) Πaus. Φωκ. κ. 13. (3) Πaus. Ἀχ. κ. 3.

(4) Ἰδε Ἄργος. (5) Πολύβ. β. 2, κ. 44. (6) Αἰκ. Τ. 3, κ. 30, σ. 342.

(7) Ἰδε ἀνωτέρω. (8) Αἰκ. Τ. 3, κ. 30, σ. 345.

ΚΕΛΕΑΪ, κώμη ἀπέχουσα πέντε στάδια τῆς πόλεως Φλίουντος· ἐν Κελεαῖς ἐπανηγυρίζετο τελετὴ τῆς Δήμητρος οὐχὶ κατ' ἔτος ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν τετραετίαν, καὶ ἐξελέγετο ἱεροφάντης οὐχὶ διὰ βίου ὁ αὐτὸς, ἀλλ' ἕτερος δι' ἐκάστην τελετὴν, λαμβάνων, ἂν ᾔθελε, καὶ γυναῖκα· καὶ κατὰ ταῦτα μὲν διέφερον τὰ ἐνταῦθα ἔθιμα τῶν τῆς Ἐλευσίνος, τὰ δὲ κατὰ τὴν τελετὴν αὐτὴν ἐγίνοντο κατὰ μίμησιν ἐκείνων, ὥς καὶ οἱ Φλιάσιοι αὐτοὶ ὠμολόγουν ὅτι ἐμιμοῦντο τὰ ἐν Ἐλευσῖνι δρώμενα· ἔλεγον δὲ ὅτι ὁπότεν Ἴων ὁ Ξούθου ἠρέθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων πολέμαρχος τοῦ κατὰ τῶν Ἐλευσινίων πολέμου, ἐξέβαλε τῆς Ἐλευσίνος τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κελεοῦ Δυσαύλην ὃς ἐλθὼν τότε εἰς ταύτην τὴν χώραν, ὠνόμασεν αὐτὴν Κελεὰς ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ κατεστήσατο καὶ τὴν τελετὴν· ἀλλ' ὁ Πausanίας ἀπιστεῖ εἰς τοὺς λόγους τῶν Φλιασίων· αὐτὸς δὲ πείθεται ὅτι ἄνθρωπος Ἐλευσίνιος ἐκ βληθεὶς μετὰ τὴν μάχην, ἀπεδήμησε φυγὰς, τοῦ πολέμου μάλιστα ἐκείνου οὐκ ἀποπερατωθέντος ἀλλὰ διαλυθέντος ἐπὶ συνθήκαις, καὶ τοῦ Εὐμόλπου αὐτοῦ καταμείναντος ἐν Ἐλευσῖνι· ἴσως δὲ, προσεπιφέρει ὁ Πausanίας, δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν ἦλθεν ὁ Δυσαύλης ἐνταῦθα καὶ οὐχὶ ὥς λέγουσιν οἱ Φλιάσιοι· οὔτε πιστεύει δὲ ὅτι ὁ Δυσαύλης ἦν συγγενὴς τοῦ Κελεοῦ, ἀλλ' αὐτὸς ἐκ τῶν ἐπισήμων Ἐλευσινίων, διότι ἐὰν ἦν τοιοῦτος, ὁ Ὅμηρος δὲν θὰ παρέβλεπεν αὐτὸν ἐν τοῖς εἰς Δήμητρα πεποιημένοις ὑπ' αὐτοῦ ἔπεσιν ἐν οἷς καταλέγων τοὺς διδαχθέντας παρὰ τῆς θεᾶς τὴν τελετὴν, οὐδένα ἀναφέρει Δυσαύλην Ἐλευσίνιον =

Δεῖξεν Τριπτολέμῳ τε Διοκλεῖ τε πληξίππῳ

Εὐμόλπου τε βίῃ, Κελεῶ τ' ἡγήτορι λαῶν

Δρητμοσύνην ἱερῶν, καὶ ἐπέφραδεν ὄργια πᾶσιν.

Ὅπως δὲ καὶ ἂν ᾔ, ἐν Κελεοῖς ἦν τὸ μνημα τοῦ Δυσαύ·

λου (1), ὡς ὡσαύτως καὶ τὸ τοῦ αὐτόχθονος Ἄραντος, τοῦ πρώτου βασίλευσαντος ἐν Φλιασίᾳ (2)· πρὸς δὲ τὸν ὄροφον τοῦ λεγομένου Ἀνακτόρου ἦν ἀπηρωρημένον τὸ ἄρμα τοῦ Πέλοπος (3).

* Θεμέλια Ἑλληνικῆς οἰκοδομῆς ἐμφαίνοντα τὴν θέσιν τῶν Κελιῶν σώζονται κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὁχθὴν τοῦ Ἀσωποῦ ἐν ἀποστάσει ὅσον ἡμίσειας μιλίου Ἀγγλ.=12 λεπτῶν ἀπὸ τοῦ Πολυφέγγου.

ΔΙΟΣΚΟΥΡΙΟΝ, κώμη οὐ πόρρω τοῦ Φλιοῦντος κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικόν, περιέχουσα ναὸν Κάστορος καὶ Πολυδεύκους. Κατὰ τὸν συμμαχικὸν λεγόμενον πόλεμον ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Δημητρίου εἰσβαλὼν ἀπὸ Λαρίσσης δ.ἀ Βοιωτίας καὶ Μεγαρίδος εἰς Πελοπόννησον, ἐστρατοπέδευσεν εἰς Διοσκούριον τὴν προτεραίαν τῆς κατ' Εὐριπίδα καὶ Ἡλείων νίκης αὐτοῦ (4).

* Τὸ Διοσκούριον ἔχειτο ἐν τῷ κάτωθεν τοῦ χωρίου Ἀγ. Γεωργίου πεδίῳ, μικρὸν ἀπέχον ἀπ' αὐτοῦ (5).

(1) Περ. Κερ κ. 14. (2) Ἀβτ. κ. 12. (3) Ἀβτ. κ. 14.

(4) Πλάτ. β. 4, κ. 67. (5) Δάκ. Τ. 3, κ. 30, σ. 350.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ.

ναιρείται εἰς ἑνδεκα δήμους — Κορίνθου, Κλεωνῶν, Σολυγείας, Νεμίας, Στυμφαλίας, Ζαχόλης, Περαχώρας, Σικυῶνος, Πελλήνης, Φειοῦ καὶ Τρικλῶν, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851, 32,958.

Ἰρ.	Δ.	Θισ.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	Οἰκ.	Κάτοικοι.
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ.					3330
16.	N. Δ.	Κόρινθος, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, οἶνος, σταφῖς, ἔλαιον· 2 ποταμοὶ μεγάλοι, χρήσιμοι.	238		1250
30	A.	Ἐξαμίλια· πρ. δημ. καρποὶ καὶ οἶνος.	36		151
1 15	B. Δ.	Ἄσσου, Μπόζια, Ἀζίζι· πρ. δημ. καρποὶ, σταφῖς οἶνος· 1 ποτ. μέγας τοῦ ἐλαιῶνος, 1 ῥεῦμα μικρὸν, 1 ῥύαξ χρήσιμος.	60		248
1 30	B. Δ.	Βραχάτι· πρ. τὰ ἀνωτέρω.	50		227
1 45	B. Δ.	Μπολάτι· πρ. τὰ ἀνωτ.	27		120
2	B. Δ.	Ἰμπραῖμπεη· πρ. τὰ ἀνωτ. 2 ποτ. μικροὶ, χρήσιμοι, 1 ῥεῦμα μικρὸν καὶ ξηρόν.	30		202
1 30	B. Δ.	Χατζῆ Μουσταφᾶ καὶ Πολίτσα· πρ. τὰ αὐτά.	25		176
1 30	B. Δ.	Χασάναγα· πρ. δημ. καρποὶ, βαμβάκιον, σταφῖς καὶ οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμος.	20		130
1 15	B. Δ.	Ζευγαλατιόν· πρ. τὰ αὐτά.	64		464
1 50	B. Δ.	Κοκόνι, Νεράντζι καὶ Κυπαρίσσι· δημ. καρποὶ, σταφῖς καὶ οἶνος. Εἰς Κυπαρίσσι ὑπάρχει φυλακεῖον τελωνειακόν.	29		99

Ἰρ.	Δ.	Θετ.		Πληθυσμός	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
2		B. Δ.	Βάλων· πρ. τὰ αὐτά· 1 πο- ταμὸς χρήσιμος.	33	116
30		B. Δ	Περγιάλι· πρ. τὰ αὐτά. Ζευγαλατιά. Ὠσταχασάνι.	22	102
		B. Α.	Κουτουμάτσα. Πουρνάρι. Ἄγιαννιώτικα. Πεντασκούφι. Καλύβια Ξυλοκερίτζης. Τρικαλίτικα. Καλύβια Ταρσινῶν. Λιμοχώρι. Καλύβια Ταρσινῶν ἢ Ζαμπάντη.	Θέσεις ἀγροτικά.	
ΔΗΜΟΣ ΚΛΕΩΝΩΝ.				2596	
2	.	N.	Χιλιομόδι, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί.	61	327
2	15	N. Α.	Ῥυτόν· πρ. τὰ αὐτά· 2 μι- κρὰ δάση.	70	463
2	15	N. Α	Ἅγιος Ἰωάννης· πρ. τὰ αὐτά.	70	421
1	30	N.	Ἄγιονόρι· πρ. τὰ αὐτά.	27	149
	30	N.	Ἄνω Κλένια· πρ. τὰ αὐτά.	21	102
	30	N.	Κάτω Κλένια· πρ. τὰ αὐτά.	23	227
1	15	N. Δ.	Ἅγιος Βασίλειος· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥύαξ μικρὸς, χρήσι- μος. Ἐν μικρᾷ ἀποστάσει πρὸς τὸ νοτ-δυτ. λείψανα ἀρχαίου φρουρίου ἐπὶ λόφου ἔχοντος ὕψος 500 γαλλομέτρων.	92	407
2		B. Α.	Κοντόσαυλος. πρ. τὰ αὐτά.	15	70
2		Δ. N.	Στεφάνι· πρ. τὰ αὐτά. Εἰς πρόποδας ὄρους ἔχοντος ὕψος 1079 γαλλομέτρων.	39	205
1	15		Μαψός· πρ. τὰ αὐτά.	6	35

ἱρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
	15	Α. Β.	Ἀλαμάνι· πρ. τὰ αὐτά.		
	15	Α. Β.	Κουταλάς καὶ Νεοχώρι· πρ. τὰ αὐτά.	14	81
1		Β. Δ.	Σκούρογλι· πρ. τὰ αὐτά.		
1			Ἀθήκι· πρ. τὰ αὐτά.	8	60
			Λεῦκα.		
			Μέρτιζα.		
			Κουρτέσα.		
		Α.	Κοκκινιά.		
			Καλύβια Ἀγίου Ἰωάννου.		
			Δερβενάκι, θέσις ἱστορική.		
			Μονὴ Στεφάνιον, διατηρουμ.		
		Ν. Α.	Ἅγιος Δημήτριος μονὴ Φανερωμένη, διατηρουμένη.		
			Σοΐκια, μετόχιον Φανερωμένης.		
			Ἅγιος Σώστης, ἐκκλησίδιον καὶ Χατζῆ Ἀνέστη σταθμός.		
			ΔΗΜΟΣ ΣΟΛΥΓΕΙΑΣ.		2600
6		Ν. Α.	Σοφικόν, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακῶν καρποὶ, ὄσπρια καὶ ἔλαιον· 1 μέγα δάσος ἐξ ἐλαιοδένδρων καὶ πευκῶν· 1 σχολεῖον δημοτικόν Β'. τάξεως καὶ φυλακεῖον ὑγειονομικόν, καὶ ἕτερον φυλακεῖον τελωνειακόν καὶ συμβολαιογραφεῖον.	356	1993
1	30	Α. Ν.	Ἀγγελόκαστρον· προϊόντα τὰ αὐτά. Πλησίον πρὸς τὸ βορδυτικόν λαίψανα ἀρχαίου ὀχυρώματος καὶ πρὸς νότον ἐρείπια ἑλληνικά.	110	506
		Ν. Δ.	Ῥυτόν, καλύβια χειμερινὰ τοῦ Σοφικοῦ.		

Ὄρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός	
				Ὀικ.	Κάτοικοι
			ΔΗΜΟΣ ΖΑΧΟΔΗΣ		4990
12	30	B. Δ.	Ζάχολη, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου ἔχουσα καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως καὶ σταθμὸν ὑγειονομικὸν καὶ σταθμὸν προσέτι τελωνειακὸν Α. τάξεως καὶ συμβουλευιογραφεῖον.	208	1160
	15		Κουνιάνικα· πρ. σαφίς δημ. καρποὶ, οἶνος, ἔλαιον, μετάξιον· 1 ποτ. μικρὸς, χρήσιμος.	157	885
	5		Μαυριάνικα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς, 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 μικρὸν ἔλος.	145	655
	5		Ζερβιάνικα· πρ. τὰ αὐτά· 1 μικρὸς ποτ. χρήσιμος.	122	645
	5	B. Δ.	Κόντου· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥεῦμα χρήσιμον.	90	495
1	15	B. Δ.	Πύργος· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς, χρήσιμος (1).	70	430
1	30	Δ. Ν.	Σαραντάπηχον· πρ. σταφίς, δημ. καρποὶ καὶ οἶνος 1 μικρὸν δάσος.	85	340
	30	N. Δ.	Σκοῦπα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς, χρήσιμος.	50	225
1		B. Δ.	Πιτσά· πρ. οἶνος, ἔλαιον, κριθή· 1 μικρὸν δάσος. Τὸ ὑπερκαίμενον ὄρος ἔχει ὕψος 1144 γαλλομέτρων.	102	417
2	30	Δ.	Κούτσι· πρ. κριθή, ὄροδος, κύαμοι.	18	95
2		N. Δ.	Τσερεγούνι· πρ. τὰ αὐτά· 1 μέγα δάσος.	21	110

(1) Τὰ ἀνωτέρω πάντα : Κουνιάνικα, Μαυριάνικα, Ζερβιάνικα, Κόντω καὶ Πύργος εἰσὶ συνοικίαι τῆς Ζαχόλης.

ὁρ.	Α.	Θε.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
2	15	B. A.	Δουτρόν· πρ. σταφίς, δημ. καρποί, οἶνος.	30	140
2	45	B. A.	Καμάρι· πρ. τὰ ἀνωτ. 1 ποτ. μικρὸς, χρήσιμος.	25	108
1	15	B. A.	Δούζι· πρ. δημ. καρποί, ὄσπρια· 1 μικρὸν δάσος.	20	98
		B.	Ζαχολιώτικα καλύβια.		
			Μονὴ Προφήτου Ἡλίου, διατηρουμένη.		
			Μονὴ Προφήτου Ἡλίου, διαλελυμένη.		
		A.	Μονὴ Παναγίας Κορυφῆς, διαλελυμένη.		
ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΧΩΡΑΣ.					2103
5		A. B.	Περαχώρα, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, ἔλαιον, ἀμύγδαλα, μέλι καὶ ῥητίνη· 1 λίμνη μεγάλη, ἄχρηστος, 2 λιμένες μικροὶ, 2 μικρὰ δάση. Ἐνταῦθα ὑπάρχει καὶ δασονομεῖον.	279	1471
	30	N. A.	Μπίσια· πρ. δημ. καρποί, οἶνος, ἔλαιον καὶ ῥητίνη· 1 λίμνη μικρὰ, 2 ρύακες μικροὶ, ἄχρηστοι, 1 λιμὴν μικρὸς, 8 δάσα μεγάλα.	102	533
	30	A. N.	Καλαμάκι· πρ. σῖτος· 1 ρύαξ μικρὸς, χρήσιμος, 1 λιμὴν μικρὸς. Πλησίον Δ. λείψανα ἀρχαίου θεάτρου.	20	94
ΔΗΜΟΣ ΣΙΚΥΩΝΟΣ.					2953
3		B. A.	Κιάτου, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα σταφίς καὶ οἶνος· 1		

Ὡρ.	Α.	Θισ.		Παλαιάς	
				Οίκ.	Κάτω
			μικρὸν ἔλος· 1 σχολεῖον· δη- μοτικὸν Β'. τάξεως καὶ φυλα- κεῖον ὑγειονομικὸν καὶ σαθμὸς τελωνειακὸς Α. τάξεως.	33	137
15	Δ.	Β.	Δημηνιὸν· πρ. δημ. καρποὶ, σαφὶς καὶ οἶνος· 1 ποτ. χρήσιμ.	42	191
1	Δ.	Ν.	Μεγάλη Βάλτσα· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος.	50	272
1	Δ.		Μικρὰ Βάλτσα· πρ. τὰ αὐτά. 1 ποτ. μικρὸς, χρήσιμος.	24	148
2	15	Β.	Δ. Ζεμενὸν· πρ. τὰ αὐτά.	38	198
1	Δ.	Β.	Θολερὸν· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μέτριος, χρήσιμος.	24	86
2	30	Ν.	Δ. Σούλι, ἐπὶ τῆς λεωφόρου εἰς πρόποδας λόφου ἔχοντος ὕψος 633 γαλλομέτρων· πρ. δημ. καρποὶ, ἀραβόσιτος· 1 ποτ. μικρὸς, χρήσιμος	42	233
15			Μελίσσι· πρ. δημ. καρποὶ, σταφίς.	27	125
45	Β.	Δ.	Συκιά· πρ. σαφὶς καὶ οἶνος· 2 ποτ. χρήσιμοι.	12	39
3	Ν.	Δ.	Μάζανι· πρ. δημ. καρποί· 1 ποτ. μικρὸς, χρήσιμος.	100	457
1	Δ.		Λαλιώτη· πρ. δημ. καρποὶ, σταφίς, οἶνος.	28	149
1	Ν.	Δ.	Βασιλικὰ (Σικυών)· πρὸς δυσμὰς λείψανα θεάτρου· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος.	73	359
0	Ν.	Δ.	Μούλκι· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. χρήσιμος.	55	252
2	30	Ν.	Δ. Λιόπεσι καὶ Παραδίσι· πρ. τὰ αὐτά. Μάστιζα ἢ Ριάκιον. Κάτω Δημηνιὸν. Μπέϊκον. Γουρουνοσπηλιά.	46	201

Θέσεις ἀγρο-
τικαὶ ὀλίγον
κατοικούμε.

Α. Θυσ.	Πληθυσμός.	Οίκ.	Κάτοικοι.
			Μετόχιον τῆς μονῆς Λέ- χοδας.
			ΔΗΜΟΣ ΠΕΛΛΗΝΗΣ.
			2182
7	B. Δ.		Κλημέντι, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· 11 μικροὶ χεῖμαρροι, ἄχρηστοι· 1 σχολεῖον δημοτι- κὸν Γ'. τάξεως.
		115	710
15	N.		Καίσαρι· πρ. τὰ αὐτά· 1 λί- μνη μεγάλη ξηραينوμένη κατὰ τὸ θέρος.
		62	437
1 20	B.		Βελίνα ἐπὶ τῆς λεωφόρου πρ. τὰ αὐτά· 2 μικρὰ ρεύματα χρήσιμα.
		45	272
2	Δ. B.		Παναρίτι· πρ. τὰ αὐτά· 2 μικροὶ ρύακες, χρήσιμοι.
		46	323
2 15	B.		Βλαντούσια· πρ. τὰ αὐτά· 4 ρύακες, 3 μικροὶ χεῖμαρροι, ἄχρηστοι.
		25	152
2	B. Δ.		Μάρκεσι ἐπὶ τῆς λεωφόρου· πρ. τὰ αὐτά· 3 ποτ. ἄχρηστοι, 3 μικροὶ ρύακες, χρήσιμοι.
		51	339
	N. Δ.		Μετόχιον μονῆς Λέχοδας. Γαψομάτι, θέσις ἀγροτική.
			ΔΗΜΟΣ ΦΕΝΕΟΥ.
			2292
12	Δ.		Γκοῦρα, ἔδρα τοῦ δήμου· προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, οἶνος· 1 πηγὴ χρήσιμος, 1 μι- κρὸν δάσος· 1 σχολεῖον δημο- τικὸν Β'. τάξεως καὶ εἰρηνο- δικεῖον.
		120	609
30	Δ. N.		Μεσινόν· πρ. τὰ αὐτά.
		55	224
1 15	N.		Γκιόζα ἐπὶ ρύακος· πρ. οἶνος

Ὡρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
			καὶ κριθή· 1 βρύσις, 1 μικρὸν δάσος.	44	205
	10	N. Δ.	Φονιάς εἰς πρόποδας λόφου ἔχοντος ὕψος 737 γαλλομέτρων· πρ. δημ. καρποὶ, καὶ οἶνος· 1 μέγας δάσος.	50	199
1	15	.Α Β.	Στενόν· πρ. τὰ αὐτά· 1 ῥύαξ χρήσιμος.	50	257
	30	N.	Μουζᾶ, ἐπὶ τῆς παρὰ τὴν λίμνην τοῦ Φονιά ὁδοῦ πρ. τὰ αὐτά.	55	97
1		Δ. Β.	Σιδίστα· πρ. τὰ αὐτά· 1 πηγή, 1 ῥεῦμα, ἀμφοτέρωτερά χρήσιμα.	95	255
	45	Δ.	Καλύβια· πρ. τὰ αὐτά· 1 δάσος μέτριον.	180	260
	15	Δ. N.	Βίλια· πρ. τὰ αὐτά καὶ οἶνος.	10	57
2	15	.Α Β.	Ταρσός· πρ. σῖτος καὶ οἶνος. Καλύβια Ταρσινά. Λούζι. } Νομαὶ ἑαριναί. Γκιόνα. }	108	169
			Τριανταφυλλίτσα, θέσις ὀλίγον κατοικουμένη.		
			Μονὴ Φενιοῦ ὁ Ἅγιος Γεώργιος, διατηρουμένη.		
			ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ.		4924
10		B. Δ.	Τρίκαλα, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου προϊόντα δημητρικοὶ καρποὶ, σταφῖς καὶ οἶνος· 2 ποτ. 3 ῥεύματα χρήσιμα, 2 δάση μικρά καὶ πετρώδη· 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ ἕτερον δημοτικὸν, ἀμφοτέρωτερά Β'. τάξεως. Ὑπάρχει δὲ εἰς Τρίκαλα		

Ἡρ.	Α.	Θεῶ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			καὶ δασονομεῖον καὶ εἰρηνοδι- κεῖον.	549	2579
1		Β. Α.	Ζοῦγρα· πρ. δημ. καρποὶ, ὄσπρια, μῆλα καὶ δαμάσκηνα· 1 μέγα δάσος· 1 σχολεῖον δη- μοτικὸν Β. τάξεως.	35	171
2		Β. Α.	Καρυά· πρ. τὰ αὐτά· 1 ποτ. μικρὸς, 2 ρεύματα ὧν τὸ ὕδωρ μεταβαίνει εἰς τὴν λίμνην τοῦ Φενεοῦ.	244	1122
1	30	Δ. Β.	Γελίνι· πρ. τὰ αὐτά· 2 ρεύ- ματα χρήσιμα, 1 μικρὸν δάσ.	137	766
1		Δ. Β.	Σοφιανά· πρ. τὰ αὐτά. Μποῦτσοι καλύβια Καρυω- τῶν. Τσοῦκα. } Θέσεις ἀγροτι- ῤέθι. } καὶ ὀλίγον κα- Συγυρίτσα. } τοικούμεναι. · Μονὴ Ἅγιος Βλάσιος, δια- λελυμένη.	16	91

Τοὺς πίνακας τῆς Ἐπιδαυρίας, Τροιζηνίας καὶ Ἐρ-
μιονίδος ζήτηι εἰς τὴν σειρὰν τῶν πινάκων τῆς Ἀργο-
λίδος. Σελ. 273.

ΔΑΚΩΝΙΑ, ἐν τῶν τμημάτων τῆς Πελοποννήσου τὸ μέγιστον, κείμενον κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν αὐτῆς καὶ ὀριζόμενον βορείως ὑπὸ τῆς Ἀρκαδίας καὶ μέρους τῆς Ἀργολίδος, ἀνατολικῶς ὑπὸ τοῦ Μυρτώου πελάγους, νοτίως ὑπὸ τοῦ Κρητικοῦ πελάγους καὶ δυτικῶς ὑπὸ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ τῆς Μεσσηνίας. Οἱ ἀρχαιότατοι γινωστοὶ κάτοικοι τῆς Δακωνίας ἦσαν οἱ Φθιώται Ἀχαιοὶ οἱ κατελθόντες μετὰ τοῦ Πέλοπος εἰς Πελοπόννησον, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἡ Χερσόνησος αὕτη ἡ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου Ἄργος λεγομένη ὠνομάσθη τότε Ἀχαϊκὸν Ἄργος καὶ οὐ μόνον ἡ Πελοπόννησος, ἀλλὰ καὶ ἰδίως ἡ Δακωνικὴ οὕτω προσηγορεύθη (1). Πρῶτος ἐδρασίλευσεν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ὁ αὐτόχθων Δέλεξ 1786 Π. Χ. καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθη ὁ τόπος Δελεγία καὶ οἱ κάτοικοι Δέλεγες. Μετὰ τὸν Δέλεγα παρέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ πρωτότοκος αὐτοῦ υἱὸς Μύλης καὶ μετ' αὐτὸν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εὐρώτας, ὃς κατήγαγεν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ διώρυγος τὰ ἐν τῷ πεδίῳ λιμνάζοντα ὕδατα καὶ τὸν ἐξ αὐτῶν ἀποτελεσθέντα ποταμὸν ὠνόμασεν ἀφ' ἐξουτοῦ Εὐρώταν. Ἀποθνήσκων δὲ ἄπειρ, ὁ Εὐρώτας, κατέλειπε τὸν θρόνον εἰς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Λαχεδαίμονα υἱὸν τοῦ Διός, κατὰ τὴν φήμην, καὶ τῆς Ταυγέτης, ἀφ' ἧς ὠνομάσθη τὸ ὄρος.

---

(1) Στράβ. β. β. σ. 363.

Εἶχε δὲ γυναῖκα ὁ Λακεδαίμων τὴν θυγατέρα τοῦ Εὐρώτα Σπάρτην, καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἄμα βασιλεύσας, ἐκάλεσεν ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν χώραν Λακεδαίμονα καὶ τοὺς κατοίκους Λακεδαιμονίους· εἶτα ἔκτισε καὶ πόλιν καὶ ἐκάλεσεν αὐτὴν Σπάρτην ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς γυναικὸς αὐτοῦ· μετὰ τὸν Λακεδαίμονα ἐβασίλευσαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀμύκλας καὶ ἔκτισε τὴν ὀμώνυμον αὐτῷ πόλιν· τῶν δὲ υἱῶν τοῦ Ἀμύκλα ὁ νεώτατος Ἰάκινθος περίφημος ἐπὶ τῷ κάλλει ἀπέθανε πρὸ τοῦ πατρὸς· διεδέχθησαν δὲ τὸν Ἀμύκλαν οἱ δύο αὐτοῦ υἱοί, πρῶτον ὁ πρεσβύτερος Ἄργαλος, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Κυνόρτας· τὸν δὲ Κυνόρταν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Οἶβαλος, ὃς ἔλαβε γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Περσέως Γοργοφόνην καὶ ἔσχεν ἐξ αὐτῆς υἱὸν τὸν Τυνδάρεων. Ἐβασίλευσε δὲ ὁ Τυνδάρεως καὶ μετ' αὐτὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Μενέλαος καὶ ὁ Ὀρέστης ἀνεψιὸς καὶ γαμβρὸς τοῦ Μενελάου καὶ Τισαμενὸς ὁ τοῦ Ὀρέστου. Βασιλεύοντος δὲ τοῦ Τισαμενοῦ, κατήλθον οἱ Ἡρακλεῖδαι εἰς Πελοπόννησον 1190 Π. Χ. καὶ ὁ μὲν Τήμενος ἐκυρίευσε τὴν Ἀργεῖαν, ὁ δὲ Κρεσφόντης τὴν Μεσσηνίαν· τὴν δὲ Λακωνίαν οἱ δύο υἱοὶ τοῦ προαποθανόντος εἰς Δελφοὺς Ἀριστοδήμου Εὐρυσθένης καὶ Προκλῆς· ὄντων δὲ αὐτῶν διδύμων, ἐγένοντο δύο οἴκοι βασιλικοὶ κατὰ προσηγὴν τῆς Πυθίας, καὶ συνεβασίλευσαν αὐτοὶ, καὶ τοὶ ὄντες ἐχθροὶ ἀδιάλλακτοι, καὶ προεληλυθότες ἐπὶ μέγαν βαθμὸν ἀπεχθείας (1), καὶ διήρσαν τὸν τόπον εἰς ἕξ τμήματα καὶ ἔκτισαν πόλεις. Τὰς δὲ Ἀμύκλας ἔδωκαν ἀμοιβὴν εἰς τὸν Φιλόνομον τὸν προδόντα εἰς αὐτοὺς τὴν Λακωνίαν, καὶ πείσαντα τὸν κατέχοντα αὐτὴν νὰ ἀπέλθῃ ὑπόσπονδος μετὰ τῶν Ἀχαιῶν εἰς τὴν τότε λεγομένην Ἰωνίαν, ὕστερον δὲ ἀπ' αὐτῶν

---

(1) Πaus. Lak. κ. 1.

ὀνομασθεῖσαν Ἀχαΐαν. Ἐφύλαξαν δὲ δι' ἑαυτοὺς τὴν Σπάρτην καὶ τὰ περὶ αὐτὴν, καὶ κατέστησαν αὐτὴν καθέδραν τῆς βασιλείας αὐτῶν· εἰς δὲ τὰ λοιπὰ μέρη ἔπεμψαν βασιλεῖς εἰς οὓς, διὰ τὴν λειψανδρίαν, ἐπέτρεψαν νὰ δέχωνται συνοίκους τοὺς βουλομένους τῶν ξένων. Πάντες δὲ οἱ κάτοικοι τῶν περὶ τὴν Σπάρτην τόπων ὑπετάγησαν τοῖς Σπαρτιάταις, ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ ᾧσιν ἰσόνομοι, μετέχοντες καὶ τῆς πολιτείας καὶ τῶν ἀξιωμάτων (1). Ἐπέμψαν δὲ οἱ δύο οὗτοι βασιλεῖς ἐκ συμφώνου, κατὰ τοῦτο μόνον ὁμονοήσαντες, ἀποικίαν εἰς τὴν νῆσον τὴν τότε Καλλίστην καλουμένην, ὑπὸ τὸν Θήραν υἱὸν τοῦ πάππου αὐτῶν Δύτσειονος καὶ ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτῶν Ἀργείας, ὃς παραλαβὼν τὴν Καλλίστην παρὰ τῶν ἀπογόνων τοῦ Μεμβλιδάρου, μετωνόμασεν αὐτὴν Θήραν ἀφ' ἑαυτοῦ· ἐβασίλευσαν δὲ ἐκ τούτων τῶν δύο οἴκων πολλοὶ βασιλεῖς, ὧν τὰ ὀνόματα καὶ αἱ πράξεις φαίνονται παρὰ τῷ Πausανίᾳ (2) καὶ ἄλλοις ἀρχαίοις ἱστορικοῖς. Ὄνομάσθησαν δὲ Ἀγῖδαι καὶ Ἀγιᾶδαι οἱ βασιλεῖς τοῦ ἐνὸς τῶν δύο κλάδων ἀπὸ Ἀγιδος τοῦ Εὐρυσθένης· οἱ δὲ τοῦ ἐτέρου κλάδου κατὰ πρῶτον μὲν ἀπὸ Προκλέους Προκλεῖδαι καὶ ὕστερον ἀπὸ τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ Εὐρυπώντου Εὐρυπωντίδαι. Διήρκεσε δὲ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς διοικήσεως ἄχρι Κλεομένων, ἐσχάτου βασιλέως ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Ἀγιδῶν, ὃς πολεμηθεὶς καὶ νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀντιγόνου καὶ τῶν Ἀχαιῶν καὶ φυγὼν εἰς Αἴγυπτον, ἀπέθανεν αὐτόχειρ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ τότε κατελύθη ἡ βασιλεία (3). — Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν Ἡρακλειδῶν κατὰ πρῶτον μὲν ἐκυρίευσαν πάσας τὰς περιο-

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 364, 365. (2) Πaus. Λακ. κ. 1. (3) Πaus. Κορ. κ. 9. — Λακ. κ. 7.

κίδας πόλεις, ὅσας εἶχον εἰσέτι οἱ Ἀχαιοὶ, καὶ ἐν αὐταῖς καὶ τὴν Ἑλὸν· προστάξαντος δὲ Ἄγιδος τοῦ Εὐρυσθέως νὰ μὴν ᾔναι πλέον αἱ πόλεις αὗται ἰσότιμοι, ἀλλὰ νὰ ὑπάγωνται εἰς τὴν Σπάρτην, αἱ μὲν ἄλλαι ὑπήκουσαν, τὴν δὲ Ἑλὸν ὥς μὴ ὑποτασσομένην καὶ ἀποστᾶσαν καταπολεμήσαντες καὶ ἐλόντες κατὰ κράτος τῷ 1090 Π. Χ. ἐξηνδραπόδισαν τοὺς κατοίκους αὐτῆς Εἰλωτας, κηρύξαντες αὐτοὺς δούλους ἐπὶ ὅροις τακτοῖς, ὥστε οἱ ἔχοντες νὰ μὴ δύνανται οὔτε νὰ ἐλευθερώσιν οὔτε νὰ πωλώσιν αὐτοὺς ἔξω τῶν ὁρίων· καὶ οὗτος ὠνομάσθη ὁ πρὸς τοὺς Εἰλωτας πόλεμος (1). Ἐπολέμησαν δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι πολλάκις πρὸς τοὺς Ἀργεῖους καὶ αἱ σφιδὸν ἀνεδείχθησαν νικηταί, καὶ ὑποδουλώσαντες τὴν Μιεσηνίαν, ἔταξαν τοὺς αἰχμαλώτους Μεσσηνίους μεταξὺ τῶν Εἰλώτων, καὶ κατὰ τῶν Περσῶν μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ λοιπῶν Ἑλλήνων λαμπρῶς ἡγωνίσθησαν, καὶ πολεμήσαντες εἰκοσαετῇ πόλεμον πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τὸν παρὰ τοῦ Θουκυδίδου περιγραφόμενον, τέλος ἐνίκησαν, καὶ τὰς Ἀθήνας εἶλον, καὶ τοιοῦτοτρόπως προβαίνοντες ἀπὸ προόδου εἰς πρόοδον καὶ ἀπὸ νίκης εἰς νίκην καὶ ἐνισχυόμενοι αἰεὶ, ἀφ' ἧς ἐποχῆς μάλιστα ἐκυβερνῶντο κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου, ἔλαβον τοσαύτην ὑπεροχὴν ἐπὶ πάσης τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, ὥστε τέλος μόνοι αὐτοὶ ἐγένοντο κύριοι τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, ἕως οὗ νικηθέντες ὑπὸ τῶν Θηβαίων καὶ τοῦ Ἐπαμινώνδου καὶ ὑποκύψαντες εἰς τοὺς Μακεδόνες, ἐτροπώθησαν τέλος καὶ ὀλοτελῶς ἐδαμάσθησαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων· ὄντες δὲ ὑποκείμενοι τῶν Μακεδόνων οὐδέποτε ὑπέκυψαν ὀλοκλήρως εἰς αὐτοὺς, ἀλλ' ἐπιφυλαχθέντες τὸ δικαίωμα τοῦ πολιτεύεσθαι κατὰ τοὺς νόμους

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 865.

αὐτῶν, ἡμφισβήτουν εἰσέτι περὶ πρωτείων οὐ μόνον πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἔτι καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας. Ἐπὶ δὲ Ῥωμαίων, τὰς Λακωνικὰς πόλεις ὅσαι ὑπέκειντο εἰσέτι τῇ Σπάρτῃ, ὁ Αὐγούστος ἡλευθέρωσε τῆς δουλείας καὶ οἱ κάτοικοι ὠνομάσθησαν Ἐλευθερολάκωνες· ἦσαν δὲ αἱ πόλεις αὐταὶ τῶν Ἐλευθερολακόνων κατὰ μὲν τὴν ἀρχὴν εἰκοσιτέσσαρες, ἔπειτα δὲ ἔμειναν μόνον δέκα ὀκτώ (1). — Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπέστειλαν διαφόρους ἀποικίας κατὰ καιροὺς οὐ μόνον εἰς τὴν νῦν Κελλίστην περὶ τῆς προανεφέρθη, ἀλλὰ καὶ εἰς Μῆλον (2), εἰς Κρήτην (3), εἰς τοὺς Σαβίνους (4) καὶ ἄλλαχοῦ. — Ἡ Λακεδαίμων μετὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἐγκατάστασιν τῶν Δωριέων, ἐστασίασε μὲν κατὰ πλεῖστον χρόνον πάσης ἄλλης γνωστῆς χώρας, ἀλλ' ὅμως καὶ εὐνομήθη ἐκ παλαιάτου καὶ ἦν ἀεὶ ἀτυράννευτος· καὶ ἐν διαστήματι ἐπέκεινα τῶν τετρακοσίων ἐτῶν μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐκυβερνῶντο οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀεὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ εἶδους τοῦ πολιτεύματος· καὶ ἐκ τούτου προῆλθεν ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐπὶ τῶν ἄλλων πόλεων ὑπεροχὴ αὐτῶν (5). — Ἡ Λακωνία τὸ πάλαι εἶχεν ἑκατὸν πόλεις, ὅθεν καὶ ἑκατόμπολις ὠνομάζετο καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἑκατόμβοια ἔθουον κατ' ἔτος· ἐπὶ δὲ τοῦ Στράβωνος τοσοῦτον εἶχεν ἐρημωθῇ, ὥστε μόλις εἶχαν εἰσέτι ὡς τριάκοντα πολίχνια (6). — Οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὅταν ἐκ δευτέρου ἀπέστησαν οἱ Μεσσήνιοι, ἀνέθεσαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ὀλυμπίας ἄγαλμα Διὸς δωδεκάπηχυ, ἐν' οὗ ἦν γεγραμμένον τὸ ἐξῆς ἐλεγεῖον —

Δέξαι, ἄναξ Κρονίδα Ζεῦ Ὀλύμπιε, καλὸν ἄγαλμα
ἰλάφ' θυμῷ τοῖς Λακεδαιμονίοις.

---

(1) Πaus. Κακ. κ. 21. (2) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 48. — Θουκυδ. β. 5, κ. 84 καὶ 112. (3) Διόδ. Σικ. β. 5 κ. 80. (4) Διον. Ἀλικ. Ἀρχαιστ. Ῥωμ. β. 2, κ. 49. (5) Θουκυδ. β. 1, κ. 18. (6) Στράβ. β. 8, σ. 372.

Ἐκ δὲ τῶν λαφύρων τῶν Ἀθηναίων ἀνέθεσαν εἰς τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν ἀγάλματα Διοσκούρων καὶ Διὸς καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Ποσειδῶνος καὶ Λυσάνδρου τοῦ Ἀριστοκράτου στεφανουμένου ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ Ἄβαντος τοῦ μάντεως τοῦ Λυσάνδρου καὶ Ἑρμῶνος τοῦ κυβερνήτου τῆς στρατηγίδος νηὸς αὐτοῦ· ὅπισθεν δὲ τῶν ῥηθέντων ἀγαλμάτων ἦσαν τὰ τῶν ὄσων ἢ Σπαρτιατῶν ἢ ξένων συνέπραξαν τῷ Λυσάνδρῳ εἰς Αἰγὸς ποταμούς (1). — Κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα Μ. Χ. κατὰ τὴν προσεχέστεραν δηλαδὴ ἐποχὴν ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ σμήνη Σλάβων διεχύθησαν ἐπὶ πολλῶν ἐπαρχιῶν τοῦ ἀνατολικοῦ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας καὶ τινὰ καὶ εἰς Πελοπόννησον· ἐξ αὐτῶν οἱ Μελέγχοι καὶ οἱ Ἀζαρῖται καθιδρύθησαν ἐν Λακωνίᾳ· καὶ ἐνίοτε μὲν καθυπεβάλλοντο εἰς ἀπότισιν φόρων, ἀλλὰ συνήθως διήγον ὅλως ἐλεύθεροι ἐπὶ τοῦ Ταυγέτου· οἱ παλαιοὶ κῆτοιχοι δὲν συνεμίγνυντο μετ' αὐτῶν, ἀλλ' ἀποσυρθέντες ἔζων κατὰ τὰ νότια τοῦ ῥηθέντος ὄρους, ὀνομαζόμενοι αἰεὶ Ἕλληνες ἢ Ῥωμαῖοι. Ἐπειδὴ δὲ πρωτεύουσα αὐτῶν ἦν τὸ φρούριον τῆς Μάνης, ὠνομάσθησαν Μανιάται (2), ὡς καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο γνωρίζονται. — Κατὰ τὸν Μεσαιῶνα εἰσέρρευσαν στίφη Ἀλβανῶν εἰς Πελοπόννησον καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐστερεώθησαν εἰς Λακωνίαν καὶ συνηνώθησαν μετὰ τῶν προεληλυθότων καὶ πιθανῶς ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης καταγομένων Σλάβων. Οἱ Αὐτοκράτορες τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐχορήγουν συχνάκις τὴν Πελοπόννησον ὡς δεσποτείαν εἰς τινὰς τῶν ἡγεμόνων τῶν εἰρημένων φυλῶν οἱ εἶχον τὴν καθέδραν αὐτῶν εἰς Σπάρτην τὴν τότε μετωνομασθεῖσαν Μισρᾶν· οἱ δεσπότες οὗτοι ἐπλήρωσαν

---

(1) Πaus. Φωκ. κ. 9. (2) Κωνσταντ. Πορφυρογ. β. 2, κ. 50.

μετ' οὐ πολὺ φόρον εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς οὗ τέλος ἐγένοντο τέλειοι κύριοι τῆς χώρας ταύτης τῆς συχνάκις ἐρημωθείσης ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν. — Ἡ Λακωνία ἦν αἰεὶ ὄχυρά ἐκ φύσεως τὰ τρία πέμπτα τῶν αἰγιαλῶν αὐτῆς, ὡς καὶ τὰ ὕψηλά καὶ ἀλληλένδετα ὄρη αὐτῆς εἰσὶ τραχέα καὶ δυσπροσπίλαστα. Ὁ Εὐριπίδης λέγει αὐτὴν «δυσεῖσβολον πολεμίοις» (1). διὸ καὶ οἱ Θηβαῖοι ὑπὸ τὸν Ἐπαμινώνδαν μετὰ τὴν μάχην τῶν Δεύκτρων ἄν καὶ προτρεπόμενοι ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων, τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Ἑλείων, ἐδίστασαν νὰ εἰσβάλῳσιν εἰς τὴν Λακωνίαν, ὡς ὁ Ξενοφὼν καὶ ὁ Διόδωρος μαρτυροῦσιν. «Οἱ Θηβαῖοι ἤκουον μὲν ταῦτα, ἀντελογίζοντο δὲ ὅτι δυσεμβολωτάτη ἡ Λακωνία ἐλέγετο εἶναι» (2). «Οἱ περὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν ὁρῶντες τὴν τῶν Λακεδαιμονίων χώραν δυσεῖσβολον οὖσαν» (3). Ἐκ τῆς τοιαύτης κυρίως φυσικῆς ὄχυρότητος ὡς καὶ ἐκ τῆς μετ' αὐστηρᾶς στρατιωτικῆς πειθαρχίας καὶ μετ' ἐξόχου πνεύματος φιλοδοξίας ἐκτῆσαντο οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν αἰῶνας διαρκέσασαν ἀναμφισβήτητον ἐκείνην στρατιωτικὴν ὑπεροχὴν ἐπὶ οἷαςδὴποτε ἄλλης χώρας τῆς Ἑλλάδος. — Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι πᾶσαι αἱ ἐντὸς τῆς Λακωνίας πάροδοι ἐπερατοῦντο ἐπὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον, τὴν Σπάρτην· ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται πόσον ἦν καλῶς ὠρισμένη ἡ θέσις τῆς πόλεως ἐκείνης πρὸς φύλαξιν πάσης τῆς ἐπαρχίας, καὶ πόσον συνέφερεν αὐτῇ, καθ' ὅσον μάλιστα χρόνον ἦν ἀτείχιστος, νὰ δύναται νὰ διατηρῇ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ κέντρου διηνεκῇ ἐπιτήρησιν ἐπὶ πᾶσαν τὴν περιφέρειαν. Τόπος ἄγριος καὶ τραχὺς καλούμενος ΣΚΙΡΙΤΙΣ, ἐξετείνετο κατὰ πᾶσαν τὴν βορ-δυτικὴν πλυσρὰν τῆς Λα-

---

(1) Εὐρυπ. παρὰ Στράβ. β. 8, σ. 366. (2) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 6, κ. 5, § 24. (3) Διόδ. Σικ. β. 15, κ. 62.

κωνίας τὴν πρὸς τὴν Τεγεάτιδα (1) καὶ τὴν Παρράσιαν (2), ἔχρι τοῦ κοινοῦ μεθορίου τῆς Δακωνίας, Ἀρκαδίας καὶ Μεσσηνίας· καθ' ἅπασαν τὴν ἐκτασιν τοῦ τόπου τούτου ἦσαν φρούρια πολλὰ ὧν ἐν μόνον ὀνομαζόμενον Ἰὸς, καὶ κείμενον κατ' ἄρκτον ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Δακωνίας καὶ τῆς Ἀρκαδίας εἶναι γνωστὸν ὡς ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (3). — Οἱ Σκιρίται ἦσαν πολυάριθμοι καὶ κατὰ τοὺς πολέμους τῶν Λακεδαιμονίων συνίστων ἴδιον λόχον, καὶ κατεῖχον αἰεὶ τὸ εὐώνυμον κέρας. — Κατὰ τὴν πλησίον τῆς Τεγέας τῇ δεκάτῃ τετάρτῃ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου συγκροτηθεῖσαν μάχην, στρατηγούντος τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων Ἄγιδος οἱ Σκιρίται ἦσαν ἑξακόσιοι (4). ὕστερον δὲ ὁ Σκιρίτης λόχος ἴστατο μετὰ τοῦ βασιλέως, οὐ συνταττόμενος μετὰ τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἔχων ἰδίαν σύστασιν καὶ παρεσθῆθαι εἰς τὰ θλιβόμενα μέρη· συνιστάμενος δὲ ἐξ ἐπιλέκτων ἀνθρώπων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καθίστατο αἴτιος τῆς νίκης (5). — Ἐν τῇ Δακωνίᾳ ἦν τόπος Αἶγιάδα ἐνθα ἦν ναὸς Δῆμητρος, καὶ αἱ γυναῖκες ἤγον ἑορτὴν ἐν τεταγμέναις ἡμέραις· τοῦτο γνωρίζων ὁ Ἀριστομένης ἐπὶ τοῦ δευτέρου Μεσσηνιακοῦ πολέμου, ἀπεπειράθη νὰ ἄρπάσῃ τὰς γυναῖκας· ἀλλ' αὐταὶ τοὺς πλείους τῶν μετ' αὐτοῦ Μεσσηνίων ἔτρωσαν διὰ τῶν μαχαιρῶν δι' ὧν ἔθυσον τὰ ἱερεῖα, καὶ διὰ τῶν ὀβελῶν δι' ὧν τρυπῶσαι ὥπτων τὰ κρέατα, καὶ τὸν Ἀριστομένην αὐτὸν τύπτουσαι διὰ τῶν δάδων συνέλαβον ζῶντα· ἀλλ' ἀπεσώθη ἐκεῖνος τὴν αὐτὴν ἐκείνην νύκτα εἰς Μεσσηνίαν, καὶ ἐκατηγορήθη τότε ἡ ἱέρεια τῆς Δῆμητρος Ἀρχιδάμεια ὡς ἀπολύσασα αὐτόν· δὲν ἀπέλυσε δὲ

(1) Διόδ. Σικ. β. 15, κ. 64. (2) Θουκυδ. β. 5, κ. 33. (3) Ξενοφ. Ἑλλην. 6. 6. κ. 5, κατὰ Ἰὸν τῆς Σκιρίτιδος. (4) Θουκυδ. β. 5, κ. 68.

(5) Διόδ. Σικ. β. 15, κ. 32.

αὐτὸν λαβοῦσα χρήματα, ἀλλὰ διότι ἔτυχεν ἐρῶσα αὐτοῦ ἔτι πρότερον· τότε δὲ ἐπροφασίσθη ὅτι ὁ Ἀρισομένης ἔκλυσεν τὰ δεσμὰ καὶ διέφυγεν (1). — Ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Λακωνίας καὶ τῆς Μεσσηνίας ἦν τόπος ΛΙΜΝΑΙ καλούμενος καὶ ἐπ' αὐτοῦ ναὸς Ἀρτέμιδος ἐνθα ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν Μεσσηνίων ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Τηλέκλος· τὴν δὲ ἀρχὴν παρέλαβεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλκαμένης (2). — Πλησίον δὲ τῶν κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Ἀργολίδος Ἑρμῶν ἦν τόπος πλήρης δρυῶν ΣΚΟΤΙΤᾶΣ καλούμενος· ἐκαλεῖτο δὲ Σκοτιτᾶς οὐχὶ διὰ τὸ ἐκ τῆς πυκνότητος τῶν δένδρων σκότος, ἀλλὰ ὅτι εἰς ἀπόστασιν δέκα σταδίων ἀπὸ τῆς ὁδοῦ κατ' ἀριστερὰν ἦν ναὸς Διὸς ἐπιλεγομένου Σκοτιτᾶ (3).

* Αἱ ἐπαρχίαι τοῦ Μισρᾶ, τοῦ Ἀγ. Πέτρου, τῆς Μονεμβασίας καὶ τῆς Μάνης συνιστῶσι τὴν πάλαι Λακωνίαν· ἡ γῆ τῆς Λακωνίας εἶναι ἐκτεταμένη καὶ κατακαλυμμένη κυρίως ὑπὸ παμπληθῶν ἐλαιῶν καὶ συκαμινεῶν· αἱ κοιλάδες εἰσὶν εὐκαρποι, τὰ φυτὰ πολλὰ καὶ ποικίλα, τὰ ποίμνια πολυάριθμα· τὰ ἐμπορικὰ προϊόντα συνίστανται εἰς σῖτον, ὀλύραν, κριθήν, ἀραβόσιτον, βαμβάκιον, ἔριον, μετὰξιον, κηρίον, μέλι, ἄμμιον, μοσχοκάρυον, ἔλαιον, αἰγοδέρματα, κάπας καὶ τάπητας.

Κ Ο Λ Π Ο Ι.

Ὁ ΛΑΚΩΝΙΚὸς λεγόμενος, ἥτοι ὁ μέγας κόλπος τῆς Λακωνίας κατὰ τὸ νότιον τῆς Πελοποννήσου, μεταξὺ τῶν δύο ἀκρωτηρίων, Μαλέας πρὸς ἀνατολὰς καὶ Ταινάρου πρὸς δυσμὰς, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου· κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ ἦσαν αἱ ἐκβολαὶ τοῦ Εὐρώτα· κατὰ δὲ τὴν

(1) Πaus. Μεσσ. κ. 17. (2) Πaus. Λακ. κ. 2. (3) Αὐτ. κ. 10.

περιφέρειαν τῆς παραλίας αὐτοῦ πολλαὶ πόλεις καὶ κῶμαι τῆς Λακωνίας· ἡ περίμετρος τοῦ κόλπου τούτου κατακολληζομένου ἀπὸ τοῦ Ταινάρου μέχρι τῆς Μαλέας ἐλογίζετο κατὰ τὸν Στράβωνα 670 σταδίων (1) = 16 3/4 μιλίων γεωγρ. Ὁ Πλίνιος μετρεῖ τὴν μεταξὺ τῶν δύο ἀκρωτηρίων διάμετρον 39 μιλίων Ῥωμαϊκῶν.

* Λακωνικὸς κόλπος· κοιν. Κόλπος τῆς Κολοκυθιάς.

ΟΡΗ.

ΤΑΪΓΕΤΟΝ, ἐν τῶν ἐπισημοτέρων ὀρέων τῆς Ἑλλάδος ὅπερ ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ Λυκαίου ὄρους τῆς Ἀρκαδίας οὐ εἶναι ὡς ἡ συνέχεια, καὶ ἐκτεινόμενον διὰ διαφόρων καμπῶν πρὸς τὸ νότιον, περατοῦται κατὰ τὰς μεσημβρινὰς παραλίας· οἱ κατὰ τὴν πρὸς ἄρκτον ἀρχὴν δυσπρόσιτοι αὐτοῦ βράχοι οὐδεμίαν ἔφερον γενικὴν ὀνομασίαν· καθ' ὅσον δὲ ἐξετείνεται πρὸς νότον καὶ καθίστατο πανταχόθεν περίοπτον διὰ τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ νώτων, ἀπετέλει τὸ ὄριον μεταξὺ Λακωνίας καὶ Μεσσηνίας, καὶ τότε ὠνομάζετο Ταῦγετον ὄρος· κατερχόμενον δὲ νοτιώτερον, δὲν ὥριζε πλέον τὰς δύο εἰρημένας ἐπαρχίας, ἀλλὰ φυλάττον ἀεὶ τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν, διήρχετο διὰ μέσου τῆς μακρὰν εἰς τὴν θάλασσαν καθηκούσης γλώσσης ἧς καὶ αἱ ἀνατολικαὶ καὶ αἱ δυτικαὶ ὄχθαι ἦσαν τῆς Λακωνίας, καὶ ἐπερατοῦτο τέλος εἰς τὸ Ταίναρον ἀκρωτήριο· ὥστε τὸ Ταῦγετον ἐκτείνεται ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν τρισῶτον ὅσον καὶ ἡ Λακωνία αὕτη· εἶναι ὑψηλὸν καὶ τραχὺ καὶ ἔχει πολλὰς κορυφὰς ὧν αἱ ὑψηλότεραι ὠνομάζοντο ΤΑΛΕΤΟΝ καὶ ΕΥΨΟΡΑΣ· καὶ τὸ μὲν Ταλετὸν ἐπέκειτο εἰς τὴν πόλιν Βρυσεῖας καὶ ἐνομί-

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 363.

Ζετο ἱερὸν τοῦ Ἡλίου, ᾧ ἔθουν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἵπποις· ὁ δὲ Εὐόρας ὑψοῦτο οὐ πόρρω τοῦ Ταλειτοῦ καὶ ἐτροφέ παντοῖα εἶδη ζώων ἀγρίων καὶ αἶγας πρὸς τούτοις ἀγρίας· τὸ δὲ μεταξὺ τοῦ Ταλειτοῦ καὶ τοῦ Εὐόρα διάστημα ἐκαλεῖτο ΘΗΡΑΙ (1). — Τὸ ὕψος τοῦ Ταῦγέτου δὲν προσδιορίζεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων· ὁ Στράβων λέγει μόνον αὐτὸ ὑψηλὸν καὶ ὄρθιον (2)· ὑπερβολικὸν εἶναι τὸ τοῦ Στεσίου· ὅς ἀποφαίνεται ὅτι ὁ ἰστάμενος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ταῦγέτου ἔβλεπε πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον (3)· ὡσαύτως καὶ τὸ τοῦ Τσέτσου =

Αἶψα δὲ Λυγκεὺς

Τηῦγετον προσέβαινε ποσὶν ταχέεσσι πεποιθώς

Ἀκρότατον δ' ἀναβάς, διεδέρκετο νῆσον ἅπασαν

Τανταλίδου Πέλοπος (4).

Διότι μόλις ὑπερβαίνει κατὰ τὸ ὕψος τὸ Λύκαιον. Ἡ Κυλλήνη, ὁ Παρνασσὸς, ὁ Ὀλυμπος καὶ ὁ Πίνδος εἰσὶν ὑψηλότερα τοῦ Ταῦγέτου. — Τὸ Ταῦγετον ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Ταῦγέτης, μητρὸς τοῦ Λακεδαίμονος (5). Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ταῦγέτου ἐτρέφοντο πάμπολλα κτήνη, ὡς ἐπὶ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων πολυάριθμα, περὶ τὰς κορυφὰς αὐτοῦ αἶγαγροι καὶ εἰς τοὺς δρυμώδεις αὐτοῦ τόπους ἔλαφοι καὶ ἀγριόχοιροι· ἦσαν δὲ καὶ κῶμαι καὶ χωρία ἐπὶ τοῦ ὄρους περιέχοντα πληθυσμὸν ἀξιόλογον. Τὰ δὲ σπλάγχνα αὐτοῦ δὲν παρεῖχον μὲν θησαυροὺς πλουσίους, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν προσεπορίζοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸν σίδηρον αὐτῶν, καὶ τὸ ἀναγκαῖον πρὸς ἀγαλματοποιεῖν μάρμαρον· τὸ κατὰ τὸ νότιον παρὰ τὸ ἀκρω-

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 20. (2) Στράβ. β. 8, σ. 363. (3) Στεσίω. Ποιητ. τῶν Κυπρ. ἐπ. παρὰ σχολιαστ. Πινδ. εἰς ᾠδ. X. Νημ. (4) Τσέτσου.

(5) Πaus. Λακ. κ. 1.

ἤριον Τέναρον μέλαν μάρμαρον ἦν ἐν ὑπολήψει καὶ παρὰ οἷς Ῥωμαῖοις, ὥς καὶ ἡ ἐκ τοῦ Ταϋγέτου ἐξορυττομένη ἰκὼν λέγει ὁ Πλίνιος ὅτι μετὰ τὴν Κρητικὴν ἦν ἡ ἀρίστη ὧν ὅσων ἐγνώριζε· δύσπιστον δὲ τὸ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ λεγόμενον ὅτι ἐν τῷ Ταϋγέτῳ εὗρέθη μεταλλεῖον σμαράγδου· Ἰνέωχθη δὲ ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἐπὶ Ῥωμαίων ὑπὸ τινων δειωτῶν νέον λατομεῖον λίθου εὐμέγεθους.

* Ταϋγιτον· κοιν. Πενταδάκτυλον· κατὰ τὸ νότιον αὐτοῦ ἱκοῦσιν οἱ Μανιάται (1), ἔχοντες χώραν ἐκτεταμένην ἥτις πρὸ τῆς Ἑλλ. ἐπαναστάσεως διηρεῖτο εἰς ἐννέα καπιτανίας καὶ τρεῖς αὐτονομίας, ἥτοι ἀνεξαρτήτους κοινωνίας, καὶ περιῖχαν ὥς ἑκατὸν πόλεις καὶ χωρία ἐξ ὧν ἡ Μάνη ἐδύνατο νὰ ὀπλίσῃ 8,000 μαχητῶν ἀπὸ δεκαπενταετοῦς μέχρι ἑξηκοντούτους· οἱ Μανιάται εἰσὶν εἰς τὸ ἄκρον πνευματώδεις, πανοῦργοι, ἐνεργητικοί, τολμηροί, ἐξησκημένοι εἰς τὰ ὄπλα καὶ ἐπιτηθεῖοι πυροβολισταί, πτωχοὶ δὲ, ἀμαθεῖς καὶ φιλάρπαγες· καὶ εὐλαβεῖς μὲν μέχρι δεισιδαιμονίας κατὰ τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους, ἀλλ' ἀγνοοῦντες τὰς ἀληθεῖς ἀρχὰς τῆς θρησκείας, μετήρχοντο κατὰ πολλοὺς αἰῶνας καὶ τὴν ληστείαν κατὰ ξηρὰν καὶ τὴν πειρατείαν κατὰ θάλασσαν. Ἡ χώρα αὐτῶν σκεπομένη κατὰ τὸ βόρειον ὑπὸ τοῦ Ταϋγέτου, εἶναι ἀπὸ τῆς ξηρᾶς σχεδὸν ἀπροσπέλαστος· ἐκ τῆς τοιαύτης φυσικῆς θέσεως καὶ ἐκ τῶν ἐπιτοπίων πρὸς ἀλλήλους ἀπαύστων ἐρίδων καὶ ἐχθροπαθειῶν αἱ διαιώνιζον, μεταβαίνουσαι ἐπὶ γενεᾷς εἰς γενεάν, ἕκαστος Μανιάτης κατέστη πολεμιστῆς ἐμπειρος. Ὅσον καὶ ἂν φαίνεται ἀπίθανον, εἶναι ὁμῶς βεβαιότατον ὅτι ἄνθρωποι ἐκ τῶν Κακοβουνιωτῶν (ὑπεράνω τοῦ Ταινάρου) ἔζησαν εἴκουσι ὅλα ἔτη

---

(1) Ἰδε ἀνωτ. Δακωνία.

ἐγκλειστοὶ ἐντὸς τῶν πύργων αὐτῶν, στερούμενοι σχεδὸν καὶ αὐτοῦ τοῦ φωτός τῆς ἡμέρας, καὶ μὴ τολμῶντες νὰ ἐξέλθωσι, φοβούμενοι μὴ φονευθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν ἐλάμβανον δὲ τροφήν καὶ πυρίτιδα διὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν, διότι ὑπῆρχε νόμος μεταξὺ τῶν Μανιατῶν ποτὲ νὰ μὴ ἐγγίσωσι γυναῖκα· ἐκτὸς δὲ ταύτης τῆς πρὸς τὰς γυναῖκας εὐλαβείας, εἶχον οἱ Μανιάται καὶ δύο ἄλλας ἀρετὰς τιμῶσας τὸν χαρακτῆρα των: ἐφύλαττον θρησκευτικῶς τὰ καθήκοντα τῆς φιλοξενίας, ἐν ὅσῳ ξένος διέμενε παρ' αὐτοῖς, καὶ κατὰ τὰς ληστρικὰς αὐτῶν ἐκδρομὰς σπανιότατα ἔχονον αἷμα. Οἱ Μανιάται ἐπλήρωνον 17,000 γροσίων φόρον ἐτήσιον εἰς τὸν Σουλτάνον, ὃς κατὰ τοὺς ἐσχάτους καιροὺς διώρισεν ἐκ τῶν ἰδίων καπιτάνων αὐτῶν ἓνα ἀρχηγὸν φέροντα τὸν τίτλον τοῦ μπέη, καὶ ἔχοντα κυρίως ὑπηρεσίαν νὰ συλλέγῃ τὸν φόρον καὶ νὰ σύστέλλῃ τὴν πειρατείαν.

Κατὰ τὸ ἔτος 1821 ἡ ἀξία αὕτη ἐδόθη εἰς τὸν ΠΕΤΡΟΝ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΝ τὸν κοινῶς ἐγνωσμένον ὑπὸ τὸ ὄνομα ΠΕΤΡΟΜΠΕΗΝ ὅστις ὁμῶς ὕψωσε μετ' ὀλίγον τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας, καὶ ἂν ἐκέκτητο τὰς εἰς τοιαύτας ἐπιχειρήσεις ἀπαιτούμενας στρατιωτικὰς καὶ πολιτικὰς ιδιότητας, θὰ εἶχε μεγίστην ἐπιρροὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον· ἀλλ' ἦν εὐγενὴς μὲν καὶ μεγαλοπρεπὴς καὶ μεγαλόδωρος, ἀλλὰ πράου καὶ φιλησύχου χαρακτῆρος, καὶ μᾶλλον τῆς εἰρήνης, τῆς τρυφῆς καὶ τῆς ἀναπαύσεως παρὰ τοῦ πολέμου ἄνθρωπος. Καὶ κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον αὐτὸς ἦν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατεύματος τῆς Μάνης, ἀλλὰ κυρίως ἡ φροντίς αὕτη ἦν ἐναποτεθειμένη εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κυριακούλην, ἔμπειρον στρατιώτην, καὶ εἰς τὸν πνευματωδέστατον καὶ πλήρη πατριωτισμοῦ πρωτότοκον τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ἡλίου. Οἱ ὀρεινοὶ οὗτοι Λάκωνες ἢ Μανιάται, κατενεχθέντες ὡς χί-

αρος εἰς τὰ πεδινὰ μέρη, ὥρμησαν καὶ προσέβαλον ἐν
 πρώτοις τοὺς Βαρδουνιώτας, ἀποικίαν Ἀλβανῶν Ὀθωμανῶν
 ποκαταστᾶσαν μεταξὺ τῶν ὑπεράνω τῆς κοιλάδος τοῦ Εὐ-
 ῳτά ὄρεων πρὶν ἔτι τῆς πρώτης εἰσβολῆς τῶν Ὀθωμανῶν
 εἰς τὴν Πελοπόννησον. Οἱ Βαρδουνιώται μετὰ τινὰ μικρὰν
 ἀντίστασιν καταλειπόντες τοὺς τόπους τῆς κατοικίας αὐτῶν,
 πεδύρθησαν εἰς Τριπολιτσάν· ἂν δὲ καὶ οἱ στρατιῶται τῆς
 δάνης ἐγύμνωνον κατὰ τὴν ἐκδρομὴν αὐτῶν καὶ ἐχθροὺς καὶ
 φίλους ἀδιαφόρως, οἱ ἀπειροπόλεμοι Πελοποννήσιοι εἶχον
 ὁσὴν ἀνάγκην αὐτῶν, ὥστε ἀνεχόμενοι πᾶσας τὰς ἀταξίας
 αὐτῶν, ἐδιάζοντο νὰ πληρώνωσιν εἰς ἕκαστον αὐτῶν ἀνὰ
 τενητήκοντα γρόσια κατὰ μῆνα. Κατὰ πολλὰς τῶν κατωφε-
 ρειῶν τοῦ Ταῦγέτου εἰσὶν ἄμπελοι, ἀγροὶ σιτοφόροι, καὶ
 λαῖαι· καὶ πολλὰ ἄλλα μέρη τοῦ ὄρους προάγουσι βάλα-
 ρον καὶ πρινοκόκκιον ἱκανὸν πρὸς χρῆσιν τοῦ τόπου καὶ
 πρὸς ἐξαγωγὴν· πολλοὶ δὲ ῥύακες καὶ χεῖμαροι καταρρέου-
 σιν ἀπὸ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ. Τὸ ὑψηλότατον μέρος τοῦ
 Ταῦγέτου εἶναι τὸ κατὰ τὸ δυτ-βόρειον Ἅγιος Ἡλίας καλού-
 μενον ὄρος· τὸ ὕψος αὐτοῦ λογίζεται 2,409 μέτρων γαλλ.

ΘÓΡΝΑΞ, ὑψούμενον τὸ ὄρος τοῦτο μεταξὺ Σπάρτης καὶ
 Ἑλλάσιαις, καθῆκε μέχρι τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Εὐρώτα·
 οἱ Δακιδαιμόνιοι ἔπεμψαν ποτὲ εἰς Σάρδεις πρὸς τὸν Κροῖ-
 ον ἵνα ἀγοράσῃσι χρυσόν, θέλοντες νὰ μεταχειρισθῶ-
 ριν αὐτὸν πρὸς καλλωπισμὸν τοῦ ἐπὶ τοῦ Θόρνακος ἰδρυ-
 μένου ἀγάλματος τοῦ Πυθαέως Απόλλωνος· ὁ δὲ Κροῖσος
 ἔδωκεν αὐτοῖς δωρεάν τὸν χρυσόν (1), ὃν μετεχειρίσθησαν
 ἢς κόσμον οὐχὶ τοῦ ἐν Θόρνακι Πυθαέως, ἀλλὰ τοῦ ἐν
 Ἀμύκλαις Απόλλωνος (2).

(1) Ἡρόδοτ. β. 1. κ. 69. (2) Πaus. Δακ. κ. 10.

* Ἐπὶ τοῦ Θόρνακος κεῖται τανῦν ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τῆς πόλεως Μισρᾶ καὶ ὀνομάζεται Ἐξωχώριον· συνιοῦται δὲ διὰ γεφύρας λιθίνης μετὰ τοῦ λεγομένου Μεσοχωρίου ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς εἰρημένης πόλεως.

ΚΗΔΕΛΔΙΟΝ, ἸΛΙΟΝ, ἈΣΙΑ, τρία ὄρη ὧν ἐν τῇ μέσῃ ἔκειτο ἡ πόλις Λᾶς κατὰ δεξιάν τοῦ Γυθείου (1).

* Ἐκ τῶν τριῶν εἰρημένων ὀρέων ἡ Ἀσία ὀνομάζεται τανῦν Πάσσαβα· τὰ δὲ ἕτερα δύο οὐδὲν ἔχουσι γνωστὸν νῦν τερον ὄνομα (2).

ΛΑΡΥΣΙΟΝ, ὑψοῦτο ὑπεράνω τοῦ Μιγωνίου καὶ ἦν καθιερωμένον εἰς τὸν Διόνυσον· ἐπ' αὐτοῦ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος ἦγον τὴν ἐορτὴν τοῦ Διονύσου, λέγοντες καὶ ἄλλα τῶν κατὰ τὴν ἐορτὴν ταύτην, καὶ προσέτι ὅτι εὐρισκον ἐκεῖ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν σταφυλὴν ὥριμον (3). Τὸ δὲ κάτωθεν τοῦ Λαρυσίου Μιγώνιον ἦν τόπος κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι τῆς νήσου Κρανᾶς μέρους αὐτοῦ ἦν ναὸς τῆς Ἀφροδίτης τῆς ἐπιλεγόμενης Μιγωνίτιδος, κτισθεὶς ὡς ἔλεγον, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πάριδος· ὁ δὲ Μενέλαος μετὰ ὀκτὼ ἔτη τῆς ἀλώσεως τῆς Τρωάδος ἐπανερχόμενος εἰς τὰ ἴδια, ἀνήγειρε πλησίον τοῦ Μιγωνίου ἄγαλμα τῆς Θέτιδος καὶ τῆς θεᾶς Πραξιδίας (4).

* Κούμαρον (5).

ΚΑΛΛΑΘΙΟΝ, ἔκειτο ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Γερηνίας· ἐπ' αὐτοῦ ἦν ναὸς Κλαίας καὶ σπήλαιον παρὰ τὸν ναὸν ἔχον εἴσοδον στενὴν· τὰ δὲ ἔνδον αὐτοῦ ἦσαν ἀξιοθέατα (6).

ὈΛΥΜΠΟΣ, λόφος παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Οἰνούτου πλησίον τῆς Σελλασίας· ἀπαντικρὺ τοῦ Ὀλύμπου κατὰ

(1) Πaus. Λακ. κ. 24. (2) Αἴκ. Τ. 1. κ. 7. σ. 276.

(3) Πaus. Λακ. κ. 22. (4) Αὐτ. (5) Αἴκ. Τ. 1, κ. 7, 2, 248.

(6) Πaus. Λακ. κ. 27.

τὴν ἐτέραν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ ἦν ἕτερος λόφος Εὔδης καλούμενος (1)· παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ Ὀλύμπου ἔρρεεν ὁ ποταμός Γόργυλος (2).

ΖΑΡΑΞ, κατὰ τὸν Πτολεμαῖον τὸ μεταξὺ τῶν πόλεων Ζάρακος καὶ Λιμηραῖς Ἐπιδαύρου ὄρος ὠνομάζετο ὡσαύτως Ζάραξ.

ΠΑΡΝΩΝ· τοῦτο τὸ ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Λακωνίας καὶ τῆς Κυνουρίας κείμενον ὄρος (3) ἐθεωρεῖτο ὡς ἀνῆκον κατὰ μέγα μέρος τῇ Λακωνίᾳ.

* Μαλεβόν· τὸ ὕψος αὐτοῦ 1937 μέτρ. γαλλικῶν.

ΜΕΝΕΔΑΪΟΝ, ἐπέκειτο τῇ ἀριστερᾷ ὄχθῃ τοῦ Εὐρώτα τῇ πρὸς τὴν Σπέρτην, κατὰ τὰς χειμερινὰς ἀνατολὰς τῆς πόλεως ταύτης· ἦν δὲ λίαν ὑψηλὸν καὶ τραχὺ καὶ δύσβατον καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦν φρούριον, Μενελάϊον ὡσαύτως λεγόμενον (4).

Λ Κ Ρ Ω Τ Η Ρ Ι Α.

ΤΑΪΝΑΡΟΝ, τὸ νοτιώτατον ἀκρωτήριον πάσης τῆς Πελοποννήσου, πρὸς δυσμὰς τοῦ ἀκρωτ. Μαλείας, μεταξὺ δύο λιμένων, τοῦ Ψαμαθοῦντος καὶ τοῦ ἀντιθέτου αὐτῷ Ἀχιλλεῖου (5). Τὸ Ταίναρον, ὡς ἐμυθεύετο, ἦν τὸ κατ' ἀρχὰς τοῦ Ἀπόλλωνος, ὃς ἀντέδωκεν αὐτὸ τῷ Ποσειδῶνι, λαβὼν παρ' αὐτοῦ τὴν Πυθῶ (Δελφούς) (6). — Ἐν τῷ Ταινάρῳ ἦσαν λατομεῖαι πολλαὶ λίθου πολυτελοῦς τοῦ λεγομένου Ταιναρίου (7). Ἦν δὲ καὶ ναὸς Ποσειδῶνος ἐπὶ τοῦ Ταινάρου ἐντὸς ἄλλους, καὶ πλησίον ἄντρον δι' οὗ ἐμυθεύετο ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἀνήγαγε τὸν Κέρβερον ἐκ τοῦ ᾠδου (8)· περὶ

(1) Πολύβ. ἱστ. β. 2. κ. 65. (2) Αὐτ. κ. 66. (3) Ἰδε Πάρνων εἰς Κυνουρίαν. (4) Πολύβ. β. 5, κ. 22, § 3. (5) Σκύλ. Περιπλ. Λακεδαιμον. — Παυσ. Λακ. κ. 25. (6) Στράβ. β. 8, σ. 374. (7) Αὐτ. σ. 367.

(8) Αὐτ. σ. 363.

τούτου Ἐκαταῖος ὁ Μιλήσιος λέγει τι πιθανώτερον, ὅτι δηλ : ἐπὶ τοῦ Ταινάρου ἐτρέφετο ὄφις δεινός, ὃν ὠνόμαζον κίνα τοῦ Ἰδου, διότι ὁ δηχθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἀπέθνησκεν ἐν τῷ ἔμα, καὶ ὅτι τοῦτον τὸν ὄφιν ὁ Ἡρακλῆς ἤγαγε παρὰ τὸν Εὐρύσθεα. Κατὰ τὸν Πausανίαν, ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος ἦν κατασκευασμένος ἐν εἵδει σπηλαίου καὶ πρὸ αὐτοῦ ἵστατο τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ τούτου· ἦσαν δὲ καὶ ἀναθήματα ἐν οἷς καὶ ἀνδριάς χαλκοῦς τοῦ κιθαρωδοῦ Ἀρίωνος ἐπὶ δελφίνος· ἦν δὲ καὶ πηγὴ ἐπὶ τοῦ Ταινάρου περὶ ἧς ἐπλάσαν ὅτι οἱ ἀτινίζοντες ἐν αὐτῇ ἐβλεπον τοὺς λιμένας καὶ τὰ πλοῖα, καὶ ὅτι ἐπαυσεν ἡ δύναμις αὐτῇ τοῦ ὕδατος ἀφ' οὗτου γυνή τις ἐπλυνεν ἐν αὐτῷ μεμιασμένην ἐσθῆτα· ἡ πόλις Τευθρώνη ἀπεῖχεν 150 στάδια, ἡ δὲ Καινήπολις 40 ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Ταινάρου (1). — Τὸ Ταίναρον ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τινος Ταινάρου, οὗ τὸ μνηῆμα ἦν ἐν Σπάρτῃ πρὸς τὸ μέρος τῆς Λέσχης τῶν Κροτονῶν, μικρὴν ἀπέχον τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος (2). — Τινὲς τῶν Εἰλώτων προσέφυγον ποτὲ ἰκέται εἰς τὸν κατὰ τὸ Ταίναρον ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀποσπάσαντες ἐκεῖθεν ἐθανάτωσαν αὐτούς, καὶ ἐκ τούτου, ὡς ἐνόμιζον, ἐγένετο ὁ μέγας σεισμός τῆς Σπάρτης (3). — Ὅποτεν ὁ Πausανίας φρονήσας τὰ τῶν Περσῶν, ἐγένετο ἐπίβουλος τῆς πατρίδος, ὁ καταμηνύσας αὐτὸν τῇ Σπάρτῃ Ἀργίλιος ἤλθεν ἐπίτηδες ὥς ἰκέτης εἰς Ταίναρον καὶ κατασκευάσας διπλῆν καλύβην χωριζομένην εἰς δύο διὰ διαφράγματος, ἐκρύψεν ἐντὸς αὐτῆς τινὰς τῶν Ἐφόρων· ἐλθὼν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Πausανίας, καὶ συνδιαλεγόμενος μετ' αὐτοῦ, ἀνεκάλυψεν ἀνυπόπτως τὰ πάντα, καὶ

---

(1) Πaus. Λακ. κ. 25. (2) Πaus. Λακ. κ. 14. (3) Θουκυδ. β. 1, κ. 128.

οἱ ἔφοροι ἀκεύσαντες, ἐπληροφορήθησαν περὶ τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ στόματος (1).

* **Ταίναρον**, κοιν. **Ματαπάν**· ὁ Δῆκιος παρατηρήσας καὶ καταμετρήσας ἀκριβῶς τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο, εὗρεν ὅτι εἶναι μικρὰ χερσόνησος σχήματος περιφεροῦς, ἔχουσα περίμετρον περίπου 7 μιλίων ἀγγλ. = 2 3/4 ὥρ. καὶ συνεχομένη μετὰ τῆς μεγάλης ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν ἐκτεινομένης εἰς τὴν θάλασσαν Ταῦγετικῆς χερσονήσου δι' ἰσθμοῦ ὅσον 1/2 μιλίου τὸ πλάτος κατ' εὐθείαν γραμμὴν (2). Ἡ ὑπεράνω τοῦ Ταινάρου χώρα ὀνομάζεται **ΚΑΚΟΒΟΥΝΙ**.

ΘΥΡΙΔΕΣ, κατὰ τὸν νοτ.-δυτικὸν αἰγιαλὸν, πρὸς τὸ βορ.-δυτικὸν τοῦ ἀκρ. Ταινάρου, οὗ καθιστᾷ μέρος, καὶ ἐν ἀποστάσει 30 σταδίων ἀπὸ τῆς Καινηπόλεως· παρὰ τὰς Θυρίδας ἦν ποτε ἡ πόλις Ἰππόλα (3). Τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο εἶναι τραχεῖά τις νοτ.-δυτικὴ ἐξοχὴ τοῦ Ταῦγέτου ὄρους προβαίνουσα εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ κλείουσα τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον κατὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ πλευράν (4). Κατὰ τὸν Πausανίαν, ἡ ἀπόστασις ἀπὸ Ταινάρου μέχρι Θυρίδων ἦν 70 σταδίων, δηλαδή 40 ἀπὸ Ταινάρου μέχρι Καινηπόλεως καὶ 30 ἀπὸ Καινηπόλεως μέχρι Θυρίδων (5)· κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα, ἡ ἰδία αὕτη ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ Ταινάρου πρὸς τὰς Θυρίδας ἐμετράτο 130 σταδίων· ὀνομάζει δὲ οὗτος τὰς Θυρίδας ῥοώδη κρημνόν (6). — Κατέμπερσεν τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου εἰσὶ τρεῖς νησίδες αἱ, κατὰ τὸν Πausανίαν, ὀνομάζονται ὡσαύτως Θυρίδες (7).

* **Κοιν.** **Γρόσον**· τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο ὑψοῦται 308 μέτρα γαλλικὰ ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

(1) Αὐτ. β. 1, κ. 133. (2) Δῆκ. Τ. 1, κ. 8, σ. 301. (3) Πaus. Δακ. κ. 25. (4) Στράβ. β. 8, σ. 360. (5) Πaus. Δακ. κ. 25.

(6) Στράβ. β. 8, σ. 362. (7) Πλίν. β. 4, κ. 12.

ΜΑΛΕΑ κατὰ τὸν Πausανίαν, **ΜΑΛΕΑΙ** κατὰ τὸν Στράβωνα, **ΜΑΛΕΑΣ** κατὰ Σκύμνον τὸν Χῖον, προβαίνει μακρὰν εἰς τὴν θάλασσαν μεταξὺ τῶν κόλπων Ἀργολικοῦ καὶ Λακωνικοῦ, κατ' ἀνατολὰς τοῦ ἀκρωτ. Ταινάρου καὶ κατὰ τὸ βόρειον τῆς νήσου Κυθήρας· ἡ ἀπὸ Ταινάρου μέχρι Μαλείας ἀπόστασις μετὰ τῶν κατακολπώσεων ἐλογίζετο κατὰ τὸν Στράβωνα 670 σταδίων (1). Ἡ κατὰ τὴν Μαλέαν θάλασσα ἐθεωρεῖτο ὡς δύσπλευστος καὶ ἐπικίνδυνος διὰ τοὺς ἀντιπνέοντας ἀνέμους, καὶ παροιμία μάλιστα ὑπῆρξε =

Μαλέαν δὲ κάμψας, ἐπιλάθου τῶν οἴκαδ·

διὸ καὶ οἱ ἐξ Ἀσίας καὶ Ἰταλίας ἐρχόμενοι ἔμποροι ἡγάπων μᾶλλον νὰ κατὰγωσι τὸν φόρτον εἰς Κόρινθον ἢ νὰ περιπλεύσωσι τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο (2). Κατὰ τὸ βορδυτικὸν τῆς Μαλείας ἦσαν ὁ Βοιατικὸς κόλπος καὶ ἡ πόλις Βοιαί· μεταξὺ δὲ τῶν Βοιῶν ἦν κατὰ τὴν παραλίαν λίμνη καλουμένη Νύμβαιον (3)· ἡ Μαλέα εἶναι συνέχεια τοῦ ὄρους Πάρνωνος.

* Μαλέα, κοιν. Μαλιὰς καὶ Σάντ-Ἄγγελο.

ὈΝΟΥ ΓΝΑΘΟΣ, κείμενον τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο ἐνδότερον τῆς Μαλείας, τερματίζει ταπεινὴν χερσόνησον ἔχουσαν λιμένα· ἡ Ὀνου Γνάθος προβαίνει εἰς τὴν θάλασσαν ἀπέναντι τῆς νήσου Κυθήρας, ἥς τοῦ ἀκρωτηρίου Πλατανιστοῦντος ἀπέχει 40 στάδια, τῆς δὲ Μαλείας 150· μεταξὺ Ὀνου Γνάθου καὶ Μαλείας ἦν ἡ πόλις Βοιαί (4). Ἐν Ὀνου Γνάθῳ ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς ἰδρυθεὶς, ὡς ἐλεγον, ὑπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος· ἐπὶ δὲ τοῦ Πausανίου οὔτε ἄγαλμα εἶχεν ἔτι οὔτε ὄροφον. Ἦν δὲ ἐνταῦθα μνῆμα Κινάδου, κυβερνήτου τοῦ

(1) Στράβ. β. 8, σ. 363. (2) Αὐτ. σ. 378. (3) Πaus. Λακ. κ. 23.

(4) Στράβ. β. 8, σ. 365. — Πaus. Λακ. κ. 22, 23.

πλοίου τοῦ Μεγελάου (1). Ἡ Ὀνου Γνάθος ἀπεῖχε τῆς πόλεως Ἀσωποῦ 200 στάδια (2).

* Τοῦ μικροῦ ἰσθμοῦ κατακλυσθέντος ἀπὸ τινος χρόνου ὑπὸ τῶν θαλασσίων ὑδάτων, ἡ ποτὲ χερσόνησος τῆς Ὀνου Γνάθου μετεβλήθη εἰς νῆσον καλουμένην τανῦν Ἐλαφονῆσι ἢ Σέρβι.

ΜΙΝΩΙΑ, πλησίον τῆς Λιμηρᾶς Ἐπιδαύρου· κατὰ τὸν Πausανίαν, ὁ μὲν ἐκ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου σχηματιζόμενος κόλπος οὐδόλως διέφερε τῶν λοιπῶν κατὰ τὴν Λακωνίαν εἰς βολῶν τῆς θαλάσσης· ὁ δὲ κατὰ τοῦτο αἰγιαλὸς παρείχε ψηφίδας εὐπρεπέστερας, ὡς λέγει, τὸ σχῆμα καὶ χροῖας παντοδαποῦς (3). Ὁ Στράβων λέγει τὴν Μινώαν φρούριον (4)· ὥστε φαίνεται ὅτι ἐπὶ Ῥωμαίων ὠχυρώθη τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο, ἂν καὶ ἀποσιωπᾶται ὑπὸ τοῦ Πausανίου.

* Ἐπὶ τῆς Μινώας κεῖται ἡ Μονεμβασία· ἂν καὶ ἡ Μινώα λέγεται ἀκρωτήριο ὑπὸ τοῦ Πausανίου, ὡς καὶ κατὰ τὴν 12 ἑκατονταετηρίδα ὑπὸ τοῦ Νικήτα, ἀλλ' ἤδη εἶναι νῆσος, διότι τὰ θαλάσσια ὕδατα κατέκλυσαν, ὡς φαίνεται, τὸν μικρὸν ἰσθμόν, ἢ μᾶλλον, ἣν μὲν αἰεὶ νῆσος, ἀλλὰ διὰ τὴν μεγάλην πρὸς τὴν ἡπειρον πλησιότητα, ὀνομάζεται ἄκρον ὑπὸ τῶν εἰρημένων συγγραφέων. ἔχει δὲ ἡ νῆσος 10 λεπτῶν μήκος καὶ πλάτος τὸ τρίτον τοῦ μήκους.

ΠΟΤΑΜΟΙ καὶ ΛΙΜΝΑΙ.

ΕΥΡΥΤΑΣ· πηγάζει ἐξ Ἀρκαδίας πέντε στάδια ἀπὸ τῆς κώμης τῆς Μεγαλοπολίτιδος Ἀσέας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ καὶ πλησίον τῶν πηγῶν τοῦ Ἀλφειοῦ· ὁ ποταμὸς οὗτος συμμιγνύει

---

(1) Πaus., Λακ. κ. 22. (2) Αὐτ. (3) Αὐτ. κ. 23. (4) Στράβ. β. 8. σ. 368.

ἐκ τῶν ῥυάκων τοῦ Μισρά, τοῦ Παρωρίου, τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου καὶ ἄλλου τινός, ῥέει ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς μεταξὺ τοῦ νοτίου τῆς Σπάρτης καὶ τῆς Ἀγ. Κυριακῆς καὶ ἐκδίδει εἰς τὸν Εὐρώταν (1).

ΣΚΥΡΑΣ, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Ταῦγέτου καὶ ῥέων ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, ἐκδίδει ἐντὸς μικροῦ κόλπου εἰς τὴν θάλασσαν ἐν ἀποστάσει 40 σταδίων ἀπὸ τῆς πόλεως Πυρρίχου καὶ πρὸς μεσημβρίαν τοῦ τόπου τοῦ λεγομένου Ἀραίνου καὶ τοῦ τάφου τοῦ Δᾶ. Μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς εἰς τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην ἐπὶ τινα ἀπόστασιν ἦν ναὸς ἀρχαῖος Διός. ὠνομάεθ' οὖν Σκύρας ὁ πρότερον ἀνώνυμος οὗτος ποταμὸς, διότι Πύρρος ὃ Ἀχιλλέως προσωρμίσθη εἰς αὐτὸν, ὅτε ἐπλευσεν ἐκ Σκύρου, ἐπὶ τὸν γάμον τῆς Ἑρμιόνης (2).

* Ὁ Σκύρας καλεῖται τανῦν Ποτάμι τῆς Δίκοβας· παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην πλησίον τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ τόπου τοῦ καλουμένου Δίκοβα σώζονται ἔχνη τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Διός (3).

ΣΜΗΝΟΣ, ποταμίσκος πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Ταῦγέτου, ῥέων δὲ ἐν ἀποστάσει πέντε σταδίων ἀπὸ τῆς πόλεως Δᾶ, καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν κατ' ἀριστεράν τοῦ ἀκρωτηρίου ἐφ' οὗ ἦν ὁ ναὸς τῆς Δικτύννης Ἀρτέμιδος· τὸ ὕδωρ τοῦ Σμήνου ἦν γλυκυποτώτατον (4).

* Ποτάμι τῆς Πάσσαβας (5).

ΠΑΜΙΣΟΣ, ποταμίσκος χαραδρώδης ῥέων πλησίον τοῦ Λακωνικοῦ Λεύκτρου (6).

ΚΝΑΚΙΩΝ, ποταμίσκος ῥέων κατὰ νότον τῆς Σπάρτης·

---

(1) Δῆμ. Τ. 1, κ. 4, σ. 145. (2) Πaus. Λακ. κ. 25. (3) Δῆμ. Τ. 1, κ. 7, σ. 277. (4) Πaus. Λακ. κ. 24. (5) Δῆμ. Τ. 1, κ. 7, σ. 277. (6) Στράβ. β. 8, σ. 336.

οὔτε ὁ Παυσανίας οὔτε ἄλλος τις τῶν συγγραφέων ἀναφέρει τὸν Κνακίοντα· παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ μόνον βλέπομεν ὅτι ὁ νομοθέτης Λυκοῦργος ἔλαβε χρησμὸν ἐκ Δελφῶν ἵνα ἰδρύσῃ ναοὺς εἰς τὸν Δία καὶ εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, καὶ στήσῃ τὴν ἔδραν τῆς Γερουσίας καὶ τῶν Ἀρχαγετῶν μεταξὺ Βαβύκης καὶ Κνακίοντος· κατὰ δὲ τὸν Ἀριστοτέλην ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Πλουτάρχου κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος ἡ Βάβυκα ἦν, ὡς φαίνεται, ἡ ἐπὶ τοῦ Εὐρώτα γέφυρα, ὁ δὲ Κνακίων, ποταμὸς ῥέων ἐκεῖ πλησίον.

* Τρυπιώτικον (1).

ΝΥΜΒΑΪΟΝ, λίμνη παραθαλάσσιος κατὰ τὸν Βοιατικὸν κόλπον, μεταξὺ τῆς πόλεως Βοιῶν καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλέας· παρ' αὐτὴν ἦν ἄγαλμα Ποσειδῶνος ὀρθὸν καὶ σπηλαιον πλησιέστατα τῆς θαλάσσης καὶ ἐντὸς τοῦ σπηλαίου πηγὴ ὕδατος γλυκέος· ἄνθρωποι δὲ πολλοὶ ὤκουν περὶ ταύτην τὴν λίμνην (2).

ΠΟΛΕΙΣ καὶ ΚΩΜΑΙ.

ΣΠΑΡΤΗ ἢ ΛΑΚΕΔΑΪΜΩΝ, πόλις ἀρχαιοτάτη, πρωτεύουσα τῆς Λακωνίας καὶ μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου (3)· τὸ σχῆμα αὐτῆς ἦν περιφερές· κειμένη δὲ ἐν πεδίῳ, περιεῖχε κατὰ μέρος ἐν ἑαυτῇ πολλοὺς ἀνωμάλους καὶ ὄρεινους τόπους· παρὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς πλευρὰν τῆς Σπάρτης ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Εὐρώτας ἐν ἀποστάσει ἐνὸς καὶ ἡμίσεως σταδίου, καὶ πέραν τοῦ ποταμοῦ παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην αὐτοῦ καταντικρὺ τῆς πόλεως ὑψοῦτο τὸ Μεγαλόρον ὄρος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸ λόφων (4). — Ἡ Σπάρτη

(1) Παυσ. Λακ. κ. 28. (2) Δήκ. Τ. 1, κ. 5, σ. 180, 181.

(3) Ὀμ. Ἰλ. Β, ς. 582. (4) Πολύβ. β. 5, κ. 22.

τῶν Λακεδαιμονίων ἐδίκαζον εἴκοσι ὀκτὼ οἱ ὀνομαζόμενοι Γέροντες, καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν Ἐφόρων καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἑλλης οἰκίας (1). — Ἡ περίμετρος τῆς Σπάρτης ἦν 48 σταδίων (2). Προϊόντος τοῦ χρόνου ἡ πόλις αὕτη ἐκοσμήθη διὰ δημοσίων οἰκοδομῶν καὶ εὐκτιστοτέρων ιδιωτικῶν οἰκιῶν, ἀλλ' ἐξ οὐδενὸς σημείου δείκνυται ὅτι ἐκτίσθη ἐκ νέου κατ' εὐρυθμότερον καὶ μᾶλλον συμπεπυκνωμένον σχέδιον τοῦ ἀρχαίου, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ μάλιστα φαίνεται ὅτι περιεῖχε τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν τῶν ὀκτὼ ἕως ἐννέα χιλιάδων πολιτῶν οἱ μετὰ τῶν Εἰλώτων συνεποσοῦντο ἕως ἐξήκοντα χιλιάδες· ἐξ αὐτῶν οἰκογένειαι τινὲς ὥκουν συνάμα μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οἰκίαν τῆς πόλεως ταύτης ἣτις οὔτε βιομηχανικὰ οὔτε ἐμπορικὰ καταστήματα περιεῖχεν. — Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Σπάρτης ἦν στοὰ ἐπιφανεστάτη καλουμένη Περσικὴ ὡς κατασκευασθεῖσα ἀπὸ λαφύρων Περσικῶν· μετὰ καιρὸν δὲ ἐκόσμησαν καὶ ἐμεγάλυναν αὐτὴν, καὶ ἐπὶ τῶν κίωνων ἦσαν ἐξεργασμένοι ἐκ μαρμάρου λευκοῦ ἐκτὸς ἄλλων Περσῶν καὶ ὁ Μαρδόνιος· ἔτι δὲ καὶ ἡ βασιλὶς τῆς Ἀλικαρνασσοῦ Ἀρτεμισία ἡ συστρατεύσασα ἐκουσίως τῷ Ξέρξῃ, ἔπραξε κατορθώματα ἐν τῇ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίᾳ· ἦν δὲ καὶ κατὰ τοῦ Ιουλίου Καίσαρος καὶ ἕτερος Αὐγούστου καὶ παρὰ τὸν βωμὸν αὐτοῦ ἀνδριάς χαλκοῦς Ἀγίου τοῦ μαντευσαμένου εἰς τὸν Δύσανδρον ὅτι ἐμελλε νὰ κυριεύσῃ τὸν στόλον τῶν Ἀθηναίων ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς πλην τριηρῶν δέκα· ἔτι δὲ τρία ἀγάλματα Πυθαέως Ἀπόλλωνος, καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Ἀητοῦς ἱστάμενα ἐν τόπῳ ὃς ἐκαλεῖτο χορὸς, διότι κατὰ τὴν ἐπισημοτάτην παρὰ Λακεδαιμονίοις ἑορτὴν τῶν γυμνοπαιδιῶν ἐνταῦθα συνεκρότουν οἱ ἔφηβοι χοροὺς εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλ-

---

(1) Πaus. Ἄρκ. κ. 5. (2) Πολύβ. β. η, κ. 21.

ωνες. Οὐ πόρρω δὲ τούτων ἦσαν ναοὶ Γῆς καὶ Ἀγοραίου
 υἱὸς καὶ Ἀγοραίας Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος τοῦ ἐπιλεγομένου
 Ἰσφαλίου καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Ἡρας, καὶ μέγιστος ἀνδριάς
 τοῦ Δήμου τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ ναὸς Μοιρῶν καὶ πλησίον
 αὐτοῦ τάφος Ὀρέστου τοῦ Ἀγαμέμνονος, καὶ παρὰ τὸν
 εἶφον ἀνδριάς Πολυδώρου τοῦ Ἀλκαμένους, καὶ ἄγαλμα
 Ἀγοραίου Ἑρμοῦ φέροντος Διόνυσον παῖδα, καὶ τὰ ἀρχαῖα
 Ἐφορεῖα καὶ ἐντὸς αὐτῶν μνήματα Ἐπιμενίδου τοῦ Κρητὸς
 καὶ Ἀφαρέως τοῦ Περιήρους· καὶ πρὸς τὸ μέρος τῶν Μοι-
 ρῶν ἦσαν τὰ Φοιδίτια, καὶ ἀγάλματα Διὸς Ξενίου καὶ
 Ἀθηνᾶς Ξενίας (1). Ἐξωθεν δὲ τῆς ἀγορᾶς κατὰ τὴν ὁδὸν
 ἦν ὠνόμαζον Ἀφέτας ἦσαν τὰ Βοώνητα λεγόμενα, ἃ ἦσαν
 ποτὲ οἰκίαι τοῦ βασιλέως Πολυδώρου, καὶ ἀποθανόντος αὐτοῦ,
 ἡγοράσθησαν δι' ἀνταλλαγῆς βοῶν, διὸ καὶ ὠνομάσθησαν
 Βοώνητα. Πέραν δὲ τοῦ ἀρχείου τῶν Βιδιαίων ἦν ναὸς
 Ἀθηνᾶς, ἧς τὸ ἄγαλμα ἰδρυσεν ὁ Ὀδυσσεύς, νικήσας εἰς
 ἀγῶνα δρόμου τοὺς μνηστῆρας τῆς Πηνελόπης καὶ ὠνό-
 μασεν αὐτὸ Κελεύθειαν· ἰδρυσεν δὲ τρεῖς ναοὺς τῆς Κελευ-
 θείας ὁ Ὀδυσσεύς διεστηκότας ἀπ' ἀλλήλων· πέραν δὲ τῆς
 Ἀφισταίδος ὁδοῦ ἦσαν ἡρώα Ἴωπος, ὃς ἔζη ἐπὶ τοῦ Δέλεγος
 ἢ τοῦ Μύλητος, καὶ Ἀμφιαράου τοῦ Οἰκλέους· ἔτι δὲ καὶ
 ἡρώον τοῦ Δέλεγος αὐτοῦ, καὶ οὐ πόρρω τούτων τέμενος
 Ποσειδῶνος Ταιναρίου· καὶ κατὰ μικρὰν ἀπόστασιν ἄγαλμα
 Ἀθηνᾶς ἀνατεθὲν ὑπὸ τῶν ἀπωχισθέντων εἰς Ἰταλίαν καὶ εἰς
 Τάραντα. Ἦν δὲ καὶ τόπος ἐνταῦθα καλούμενος Ἑλλήνιον ἐνθα
 διαβαίνοντος τοῦ Ξέρξου εἰς Εὐρώπην, ἐβουλεύσαντο οἱ Ἕλ-
 ληνες τίνι τρόπῳ ν' ἀντιταχῶσι κατ' αὐτοῦ· ἢ κατ' ἄλλους
 οἱ μέλλοντες νὰ στρατεύσωσι κατὰ τοῦ Ἰλίου Ἕλληνες,

(1) Πaus. Λακ. κ. 11.

ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ συνεβουλευθήσαν πῶς ν' ἀποπλεύσωσιν εἰς Τροίαν· πλησίον δὲ τοῦ Ἑλληνίου ἦν τὸ μνημα τοῦ Ταλθυβίου. Ἦν δὲ ἐν Σπάρτῃ καὶ βωμὸς Ἀπόλλωνος Ἀκρεΐτα καὶ ναὸς Γῆς ἐπονομαζόμενος Γάσηπτον, καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος Μαλεάτου· κατὰ δὲ τὸ πέρας τῆς Ἀφριταΐδος πλησιέστατα τοῦ τείχους ναὸς Διατύνης καὶ βασιλαιοὶ τάφοι τῶν Εὐρυποντιδῶν· παρὰ δὲ τὸ Ἑλλήνιον ναὸς Ἀρσινόης θυγατρὸς τοῦ Λευκίππου καὶ ἀδελφῆς τῶν γυναικῶν τοῦ Βάστορος καὶ τοῦ Πολυδεύκους· πλησίον δὲ τῶν καλουμένων Φρουρίων ναὸς Ἀρτέμιδος καὶ μετ' ὀλίγον μνηματαὶν ἐξ Ἰλίδος μάντεων τῶν καλουμένων Ταμιδῶν, καὶ ναὸς Μάρωνος καὶ Ἀλφειοῦ, οἱ κατὰ τὴν μάχην τῶν Θερμοπυλῶν ἠρίστευσαν ὑπὲρ πάντας μετὰ τὸν Λεωνίδα. Ἦν δὲ καὶ ναὸς Τροπαίου Διὸς, ὃν ἔδρυσαν οἱ Δωριεῖς, νικήσαντες καὶ τοὺς ἄλλους Ἀχαιοὺς τοὺς ἔχοντας τότε τὴν Λακωνικὴν καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοὺς Ἀμυκλαεῖς· ἔτι δὲ καὶ ναὸς τῆς Μεγάλης Μητρὸς, ὃν ἐτίμων μεγάλως οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ μετὰ τὸν ναὸν τοῦτον ἦσαν ἡρώα Ἰππολύτου τοῦ Θησίως καὶ τοῦ Ἀρκάδος Δυλῶνος υἱοῦ τοῦ Τλησιμένους. Ἦν δὲ καὶ ἄλλη ἔξοδος ἐκ τῆς ἀγορᾶς, καθ' ἣν ἦν τόπος συνεδριάσεως καλούμενος Σκιάς· τὴν Σκιάδα ταύτην κατεσκεύασε Θεόδωρος ὁ Σάμιος, ὃς πρῶτος, ὥς ἔλεγον, ἐφεῦρε τὴν τέχνην τοῦ διαχέειν σίδηρον καὶ πλάττειν ἐξ αὐτοῦ ἀγάλματα. Ἐνταῦθα ἐκρέμασαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν κιθάραν Τιμοθέου τοῦ Μιλησίου, καταδικάσαντες αὐτόν, διότι ἐν τῇ κιθαρωδίᾳ ἐκτὸς τῶν ἑπτὰ ἀρχαίων χορδῶν ἐφεῦρε καὶ προσέθετο εἰσέτι τέσσαρας. Πλησίον τῆς Σκιάδος ἦν οἰκοδόμημα περιφερὲς καὶ ἐν αὐτῷ ἀγάλματα Διὸς καὶ Ἀφροδίτης ἐπιλεγομένων Ὀλυμπίων (1),

---

(1) Πaus. Λακ. κ. 12.

εἰ πὰρὰ τὰ ἀγάλματα ταῦτα τάφος Κυνόρτου τοῦ Ἀμύ-
 λα καὶ τάφος Κάστορος καὶ ἐπ' αὐτοῦ ναός· καὶ πλησίον
 ἦς Σκιάδος τάφος Ἰδα καὶ Λυγκέως. Ἀπέναντι δὲ τῆς
 Ὀλυμπίας Ἀφροδίτης ἦν ναὸς Κόρης Σωτείρας ὃν Ἰδρυσα-
 ατά· τινες δ' Ὀρφεὺς καὶ κατ' ἄλλους ὁ ἐξ Ὑπερβορείων
 λθὼν Ἄδαρις· καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ μάντεως Κριοῦ τοῦ
 Ἰεοκλέους ἀνδριάς Καρνειοῦ τοῦ ἐπονομαζομένου Οἰκέτου,
 ἐν ἐτίμων ἐν Σπάρτῃ καὶ πρὶν κατέλθωσιν οἱ Ἡρακλεῖδαι,
 καὶ καὶ τὸν Καρνειὸν Ἀπόλλωνα ἐπονομασθέντα οὕτως ἀπὸ
 τοῦ Ἀκαρνᾶνος μάντεως Κάρνου· μικρὸν ἀπὸ τοῦ Καρνειοῦ
 ἐν ἀγάλμα Ἀφεικίου ἀφ' οὗ, ὡς ἔλεγον, οἱ μνηστῆρες τῆς
 Ἰηνελόπης ὤρμηθησαν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ δρόμου. Ἦν δὲ
 ἐν Σπάρτῃ καὶ τόπος ἔχων στοὰς τετραγώνους ἐνθα τὸ
 εἶλαι ἐπώλουντο τὰ μικρὰ ἐμπορεύματα· παρὰ τὸν τό-
 πον τοῦτον ἦν βωμὸς Διὸς Ἀμβουλίου καὶ Ἀθηνᾶς Ἀμβου-
 ρίας καὶ Διοσκούρων Ἀμβουρίων· καὶ ἀπαντικρὺ ἡ ὀνομά-
 ζομένη Κολῶνα καὶ ναὸς Διονύσου Κολωνάτα· καὶ πλησίον
 μένος ἥρωος τοῦ ὀδηγήσαντος τὸν Διόνυσον εἰς Σπάρτην·
 εἰ Διονυσιάδες καὶ αἱ Λευκιππίδες ἔθουον τῷ ἥρωϊ τούτῳ
 πρὶν θύσῃ τῷ Διονύτῳ αὐτῷ· ἄλλαι δὲ ἑνδεκα γυναῖ-
 kes ὀνομαζόμεναι καὶ αὐταὶ Διονυσιάδες ἐτέλουν ἀγῶνα
 δρόμου, ὡς διετάχθη ἐκ Δελφῶν. Μικρὸν δὲ ἀπὸ τοῦ Διο-
 νύσου ἦν ναὸς Διὸς Εὐανέμου, καὶ κατὰ δεξιάν αὐτοῦ ἥρωον
 Πλευρώνας, ἐξ οὗ κατήγοντο πρὸς μητρὸς οἱ Τυνδαρεῖδαι,
 καὶ μετ' ὀλίγον ναὸς ἐπὶ λόφου Ἡρας Ἀργείας καὶ ἄλλος
 ἀλλαχοῦ Ἡρας Ὑπερχείρας κατασκευασθεὶς ἐκ μαντεύματος,
 ὅτε συνέβη ποτὲ νὰ κατακλύσῃ κατὰ πολὺ ὁ Εὐρώτας τὴν
 χώραν· τὸ δὲ ξόανον τῆς θεᾶς ἦν ἀρχαῖον καὶ ἐκαλεῖτο
 Ἀφροδίτης Ἡρας, καὶ αἱ μητέρες αἱ ἐκδίδουσαι θυγατέρα
 εἰς ἄνδρα, εἴθισται νὰ προσφέρωσι θυσίαν εἰς τὴν θεότητα

ταύτην. Κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ λόφου ἦν ἀνδριάς Ἐτοιμοκλέους τοῦ Ὀλυμπιονίκου (1). Ἐξῆθεν δὲ τῆς ἀγορᾶς πρὸς δυσμὰς ἦν κενοτάφιον Βρασίδου τοῦ Τέλλιδος, καὶ οὐ πόρρω τὸ θέατρον, ἀξιοθέατος οἰκοδομὴ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, καὶ ἀπαντικρὺ τοῦ θεάτρου μνῆμα Πausανίου τοῦ στρατηγήσαντος εἰς Πλαταιάς καὶ ἄλλο Λεωνίδου· καὶ πρὸς τιμὴν αὐτῶν ἐξεφώνουν λόγους καθ' ἕκαστον ἔτος καὶ ἐτέλουν ἀγῶνα ἐν ᾧ ἐκτὸς Σπαρτιατῶν ἄλλος οὐδεὶς ἐπετρέπετο νὰ ἀγωνίζηται· τὰ δὲ ὅστ' αὐτοῦ Λεωνίδου τεσσαράκοντα ἔτη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐκομίσθησαν ἐκ Θερμοπυλῶν ὑπὸ Πausανίου τοῦ Πλειστοάνακτος καὶ ἔκειτο ἐν τούτῳ τῷ τάφῳ· ἔκειτο δὲ καὶ στήλη πλησίον ἔχουσα τὰ πατρόθεν ὀνόματα τῶν ἀγωνισθέντων κατὰ Περσῶν ἐν Θερμοπύλαις. Ἦν δὲ ἐν Σπάρτῃ καὶ τόπος καλούμενος Θουμηλίδα καὶ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τῆς πόλεως ἦσαν οἱ τάφοι τῶν Ἀγιαδῶν βασιλέων, καὶ πλησίον ἡ Λέσχη τῶν Κροτανῶν, οἳ ἦσαν μοῖρα τῶν Πιτανατῶν· καὶ οὐ πόρρω τῆς Λέσχης ναὸς Ἀσκληπιοῦ, καὶ πορρωτέρω μνῆμα Ταινάρου ἀφ' οὗ ὠνομάσθη τὸ ἀκρωτήριον· ἔτι δὲ ναὸς Ποσειδῶνος Ἴπποκουρίου καὶ Ἀρτέμιδος Αἰγιναίας. Πλησίον δὲ τῆς Λέσχης ναὸς Ἀρτέμιδος Ἰσωρίας ἣ ἐπωνομάζετο καὶ Διμναία καὶ ἦν οὐχὶ ἡ Ἄρτεμις ἀλλ' ἡ Βριτόμαρτυς τῶν Κρητῶν. Πλησιέστατα δὲ τῶν μνημάτων τῶν Ἀγιαδῶν ἦν στήλη ἐφ' ἧς ἦσαν γεγραμμέναι αἱ νίκαι τοῦ Λακεδαιμονίου Χιόνιδος εἰς ἀγῶνα δρόμου καὶ εἰς Ὀλυμπίαν καὶ ἀλλαχοῦ· ἦν δὲ καὶ ναὸς Δήμητρος Χθονίας καὶ νεώτατος ναὸς Σαράπιδος καὶ ἄλλος Διὸς Ὀλυμπίου. Ὠνόμαζον δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι Δρόμον τὸν τόπον ἐν ᾧ οἱ νέοι ἐγυμνάζοντο τὸν ἀγῶνα τοῦ

---

(1) Πaus. Λακ. κ. 13.

δρόμου· κατὰ δὲ ἀριστεράν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπὸ τοῦ Δρόμου πρὸς τὸν τάφον τῶν Ἀγιαδῶν ἦν μνήμα Εὐμήδους τοῦ Ἴπποκόοντος, καὶ ἄγαλμα ἀρχαῖον Ἡρακλέους, ᾧ ἔθυσον οἱ Σφαιρεῖς· ἐλέγοντο δὲ οὕτως οἱ ἐξ ἐφήβων μεταβαίνοντες εἰς ἄνδρας. Ἐντὸς δὲ τοῦ Δρόμου ἦσαν καὶ δύο γυμνάσια, ὧν τὸ ἓν ἦν ἀνάθημα τοῦ Σπαρτιάτου Εὐρυκλέους. Ἐκτὸς δὲ τοῦ Δρόμου παρὰ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἡρακλέους ἦν εἰκία ἰδιώτου, ποτὲ δὲ τοῦ Μενελάου. Παρέμπροσθεν δὲ τοῦ δρόμου ἦσαν ναοὶ Διοσκούρων καὶ Χαρίτων συνάμα, καὶ Εἰλειθυίας, καὶ Ἀπόλλωνος Καρνείου, καὶ Ἀρτέμιδος Ἡγεμόνης· κατὰ δεξιάν δὲ τοῦ Δρόμου ναὸς Ἀσκληπιοῦ ἐπιλεγομένου Ἀγνίτα· καὶ μικρὸν ἀπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἴστατο τρόπαιον ὃ ἀνήγειρεν ὁ Πολυδεύκης νικήσας τὸν Λυγκέα· καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Δρόμου ἀγάλματα τῶν Διοσκούρων ἐπιλεγομένων Ἀφειτηρίων, καὶ μετ' ὀλίγον ἡρώον Ἄλκωνος τοῦ Ἴπποκόοντος, καὶ παρὰ τὸ ἡρώον τοῦτο ναὸς Ποσειδῶνος ἐπιλεγομένου Δωματίδου, καὶ τόπος καλούμενος Πλατανιστᾶς ὀνομασθεὶς οὕτως ἀπὸ τῶν πέριξ αὐτοῦ ὑψηλῶν καὶ συνεχομένων πλατάνων. Τὸν τόπον τοῦτον ἐνθα ἐμάχοντο οἱ ἐφηβοὶ περικύκλου πανταχόθεν ὀχετὸς ποταμίων ὑδάτων ὡς νῆσιν θάλασσα καὶ ἡ ἐν αὐτῷ εἴσοδος ἐγένετο ἐπὶ γεφυρῶν. Ἦν δὲ ἐπὶ τοῦ ἐνός μέρους τῶν γεφυρῶν τούτων ἄγαλμα Ἡρακλέους καὶ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου εἰκὼν Δυκούργου ὃς ἐνομοθέτησε καὶ περὶ τοῦ ἄλλου πολιτεύματος καὶ περὶ τῆς μάχης ἔτι τῶν ἐφήβων. Πρὶν εἰσελθῶσιν εἰς τὸν Πλατανιστᾶν οἱ ἐφηβοὶ ἔθυσον ἐντὸς τοῦ Φοιβαίου (1)· καὶ τὴν ἐπιούσαν μικρὸν πρὸ μεσημβρίας εἰσῆρχοντο διὰ τῶν γεφυρῶν εἰς τὸν εἰρημένον τόπον διὰ κλήρου καὶ διὰ νυκτὸς κατὰ τὴν προδηλωθεῖσαν τάξιν·

---

(1) Ἴδε Θεράπνη.

ἐμάχοντο δὲ καὶ διὰ τῶν χειρῶν καὶ λακτίζοντες διὰ τῶν ποδῶν, καὶ ἐδάκνοντο καὶ ἀντῳρυστον ὁ εἷς τοῦ ἄλλου τοὺς ὀφθαλμούς· καὶ κατ' αὐτὸν μὲν τὸν τρόπον ἐμάχοντο ἀνὴρ πρὸς ἄνδρα· ἀθρόοι δὲ ἐνέπιπτον βιαίως καὶ κατώθουν ἀλλήλους εἰς τὸ ὕδωρ (1). Παρὰ τὸν Πλατανιστᾶν ἦν ἡρώων Κυνίσκας θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῶν Σπαρτιατῶν Ἀρχε-
δάμου ἡ πρώτη ἔθρεψεν ἵππους καὶ ἐνίκησεν ἄρματος ἀγῶνα εἰς τὰ Ὀλύμπια. Ὅπισθεν δὲ τῆς παρὰ τὸν Πλατανιστᾶν στοᾶς ἦσαν ἡρώα Ἀλκίμου, Ἐναραφόρου, καὶ μετ' ὀλίγον Δορκέως καὶ Σέβρου, πάντων υἱῶν Ἰπποκόοντος, καὶ ὠνομάζετο Δορκεία ἡ παρὰ τὸ ἡρώων τοῦ Δορκέως κρήνη, καὶ τόπος Σέβριον ἀπὸ Σιβριῦ· καὶ κατὰ δεξιάν τοῦ Σιβρίου ἦν μνηῖμα Ἀλκμαῆνος τοῦ ποιητοῦ, καὶ πλησίον αὐτοῦ ναὸς Ἑλένης καὶ πλησιέστατα τοῦ τείχους ναὸς Ἡρακλέους καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ὠπλισμένον, καὶ παρὰ τὸν ναὸν μνηῖμα Οἰωνοῦ. Ἐξῶθεν δὲ τοῦ Δρόμου πρὸς ἀνατολὰς στενὴ ὁδὸς ἦγε κατὰ δεξιάν πρὸς ναὸν Ἀθηνᾶς καλουμένης Ἀξιοποίνου, κτίσμα Ἡρακλέους. Κατ' ἄλλην δὲ ὁδὸν ἔξωθεν τοῦ Δρόμου ἦν ἄλλος ναὸς Ἀθηνᾶς, ὃν ἀνέθετο ὁ Θήρας, ὅτε ἐστελλεν ἀποικίαν ἐπὶ τὴν νῆσον Θήραν τὴν πρότερον λεγομένην Καλλίστην· καὶ πλησίον ναὸς Ἰπποσθένους, ὃς ἀνείλετο πολλὰς νίκας πάλης καὶ ὃν ἐκ μαντεύματος ἐσέβοντο καὶ ἐτίμων ὡς τὸν Ποσειδῶνα· καὶ ἀπαντικρὺ τοῦ ναοῦ τούτου ἄγαλμα ἀρχαῖον Ἄρεως σιδηροδεσμίου κατασκευασθὲν ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ τῆς ἀπτέρου Νίκης τῶν Ἀθηναίων. — Ἐν Σπάρτῃ ἦν Λέσχη καλουμένη Ποικίλη καὶ παρ' αὐτῇ ἡρώα Κάδμου τοῦ Ἀγήνορος καὶ τῶν ἀπογόνων Οἰολύκου τοῦ Θήρα καὶ Διγέως τοῦ Οἰολύκου· ἔτι δὲ καὶ τὸ τοῦ

---

(1) Πλυσ. Λακ. κ. 11.

Ἀμφιλόχου, καὶ ναὸς ὃν ιδρύσατο ὁ Ἡρακλῆς τῇ Αἰγοφάγῳ λεγομένη Ἡρᾷ, ἣ ἔθουον αἶγας. Οὐ πόρρω δὲ τοῦ θεάτρου ἦν ναὸς Ποσειδῶνος Γενεθλίου καὶ ἡρώα Κλεοδαίου τοῦ Ἰλλου καὶ Οἰβάλου. Πλησίον δὲ τῶν Βωωνήτων ἦν τὸ ἐπιφανέστατον τῶν Ἀσκληπιείων, καὶ κατ' ἀριστερὰν ἡρώον Τηλέκλου· καὶ μετ' ὀλίγον διάστημα λόφος μικρὸς καὶ ἐπ' αὐτοῦ ναὸς ἀρχαῖος καὶ ξόανον Ἀφροδίτης ὠπλισμένης· μόνος δὲ μεταξὺ πάντων τῶν ναῶν εἶχεν οὗτος καὶ ἄλλον ναὸν ὑποδομημένον ὑπεράνω αὐτοῦ Ἀφροδίτης ἐπιλεγόμενης Νιορφοῦς, ἥς τὸ ἄγαλμα ἦν κεκαλυμμένον τὴν κεφαλὴν καὶ σιδηροδέσιμον (1). — Πλησίον τοῦ ναοῦ τούτου ἦν ἄλλος ναὸς Ἰλαίρας καὶ Φοίβης θυγατέρων Ἀπόλλωνος. Ἰέρειαι δὲ αὐτῶν ἐγίνοντο παρθένοι καλούμεναι, ὥς καὶ αἱ θεαὶ αὐταί, Λευκιππίδες. Ἦν δὲ ἐν Σπάρτῃ οἶκημα καλούμενον Χιτῶν, διότι αἱ γυναῖκες ὕφαινον ἐκεῖ Χιτῶνα διὰ τὸν ἐν Ἀμύκλαις Ἀπόλλωνα, καὶ πλησίον ἔκειτο οἰκία ἣν ἐξ ἀρχῆς ὦκησαν οἱ υἱοὶ τοῦ Τυνδάρου, ὕστερον δὲ ἐγένετο κτῆμα Σπαρτιάτου τινὸς Φορμίωνος· παρὰ τὸν Φορμίωνα τοῦτον ἐλθόντες οἱ Διόσκουροι ὑπὸ μορφὴν ἀνθρώπων καὶ εἰπόντες ὅτι ἤρχοντο ἐκ Κυρήνης, ἐξητήσαντο νὰ καταλύσῃσι παρ' αὐτῷ καὶ ἐζήτησαν τὸ οἶκημα ἐκεῖνο τῆς οἰκίας ἐν ᾧ ἡρέσκοντο μᾶλλον, ὁπότεν ἦσαν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων· ὁ δὲ Φορμίων ἀπεκρίθη ὅτι δύνανται νὰ κατοικήσωσιν ὁποῖον ἄλλο μέρος τῆς οἰκίας ἤθελον, ἐκτὸς τοῦ οἰκήματος ἐκείνου, διότι εἶχε θυγατέρα παρθένην οἰκοῦσαν ἐν αὐτῷ· τὴν δὲ ἐπιούσαν ἡμέραν ἡ μὲν παρθένος ἐκείνη μετὰ πάσης τῆς περὶ αὐτὴν θαλαπείας ἐγένετο ἀφανής· ἐν δὲ τῷ οἰκήματι εὐρέθησαν τὰ ἀγάλματα τῶν Διοσκούρων

---

(1) Πaus. Λακ. κ. 15.

καὶ τράπεζα καὶ ἐπ' αὐτῆς σίλφιον (1). Κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν τὴν ἀπὸ τοῦ Χιτῶνος πρὸς τὰς πύλας ἦν ἥρῳον Χείλωνος ἐνὸς τῶν ἐπτὰ σοφῶν, καὶ τὸ τοῦ ἥρωος Ἀθηναίου, ἐνὸς τῶν συστρατευσάντων Δωριεῖ τῷ Ἀναξανδρίδου εἰς Σικελίαν. Ἦν δὲ ἐν Σπάρτῃ καὶ ναὸς Λυκούργου τοῦ νομοθέτου, ὃν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐτίμησαν ὡς θεόν· καὶ ὅπισθεν τοῦ ναοῦ τάφος Εὐκόσμου τοῦ Λυκούργου καὶ παρὰ τὸν βωμὸν ἕτερος τάφος τῶν διδύμων ἀδελφῶν Λαθρίας καὶ Ἀναξάνδρας, θυγατέρων Θερσάνδρου τοῦ Ἀγαμηδίδα βασιλέως τῶν Κλειστωναίων. Ἀπαντικρὺ δὲ τοῦ ναοῦ ἦν μνήμα Θεοπόμπου τοῦ Νικάνδρου καὶ ἕτερον Εὐρυβιάδου τοῦ ναυμαχήσαντος κατὰ τῶν Μήδων εἰς Ἀρτεμίσιον μετὰ τοῦ στόλου τῶν Λακεδαιμονίων· καὶ πλησίον ἥρῳον καλούμενον Ἀστραδάκου. Ἦν δὲ καὶ τόπος ὀνομαζόμενος Λιμναῖον, ἱερὸς τῆς Ὀρθίας Ἀρτέμιδος· τὸ δὲ ξόανον αὐτῆς ἦν, ὡς Εἰλεγον, τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο, ὃ ποτε ὁ Ὀρέστης καὶ ἡ Ἰφιγένεια ἐξέκλεψαν ἐκ τῆς Ταυρίδος· ἐκαλεῖτο δὲ ἡ Ἄρτεμις αὕτη οὐ μόνον Ὀρθία ἀλλὰ καὶ Λυγοδέσμα (2)· οὐ πόρρω δὲ τῆς Ὀρθίας ἦν ναὸς Εἰλειθυίας. — Ἡ ἀκρόπολις τῶν Λακεδαιμονίων δὲν ἦν μὲν περιφανὴς κατὰ τὸ ὕψος ὡς ἡ Καδμεία τῶν Θηβῶν καὶ ἡ Ἀάρισσα τοῦ Ἄργους· ἀλλ' ἐκ τῶν ἐντὸς τῆς πόλεως λόφων τὸν ὑψηλότερον ὠνόμαζον ἀκρόπολιν. Ἦν δὲ ἐπ' αὐτῆς ναὸς Ἀθηνᾶς καλουμένης ἐνταῦτ' ὁ Πολιούχου καὶ Χαλπιόκου, καὶ ἦσαν ἐκ χαλκοῦ καὶ ὁ ναὸς καὶ τὸ ἄγαλμα, καὶ ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ ἦσαν ἐπειργασμένα πολλοὶ μὲν τῶν αἰθῶν τοῦ Ἡρακλέους, πολλὰ δὲ καὶ ἐξ ἄλλων κατ' ὁρθωσεν αὐτοθέλητως· καὶ τῶν υἱῶν τοῦ Τυνδάρειω καὶ ἄλλαι πράξεις καὶ ἡ ἄρπαγὴ τῶν θυγατέρων τοῦ Λευκίππου· καὶ ὁ Ἡραι-

(1) Εἶδος φυτοῦ φυγμένου ἐν Κυρήνῃ. (2) Πaus., Δακ. κ. 16.

στος ἀπολύων τῶν δεσμῶν τὴν μητέρα καὶ νύμφαι διδοῦ-
 σαι δῶρα τῷ Περσεΐ τὴν περικεφαλαίαν καὶ τὰ ὑποδήματα
 δι' ὧν ἐμελλε διαβαίνων τὸν αἶρα νὰ ὁρμηθῇ εἰς Λιβύαν
 κατὰ τῆς Μεδούσης· καὶ ἡ γένεσις προσέτι τῆς Ἀθηνᾶς
 καὶ ἡ Ἀμφιτρίτη καὶ ὁ Ποσειδών· πάντα μέγιστα καὶ λίαν
 ἀξιοθαύμαστα, ἐξεργασμένα δὲ ὑπὸ Γιτιάδου, ἀνδρὸς ἐπι-
 χωρίου, ὃς καὶ ἄσματα ἐποίησε Δῶρια καὶ ἄλλα καὶ ὕμνον
 προσέτι εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Ἦν δὲ ἐνταῦθα καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς
 Ἐργάνης. Ἐν δὲ τῇ πρὸς μεσημβρίαν στοᾷ ἦν ναὸς Διὸς
 Κοσμητᾶ καὶ πρὸ αὐτοῦ μνημα Τυνδάρειω· ἡ δὲ πρὸς δυσ-
 μὰς στοᾷ εἶχε δύο αἵτους καὶ ἐπ' αὐτῶν δύο Νίκας, ἀνά-
 θημα Δυσάνδρου πρὸς ἀνάμνησιν τῶν δύο αὐτοῦ κατορθω-
 μάτων, τοῦ μὲν περὶ τὴν Ἐφεσον, ὅτε ἐνίκησε τὸν κυβερνήτην
 τοῦ Ἀλκιβιάδου Ἀντίοχον καὶ τὰς τριήρεις τῶν Ἀθηναίων,
 τοῦ δὲ ὅτε κατέστρεψεν ὕστερον τὸν στόλον τῶν Ἀθηναίων ἐν
 Αἰγὸς ποταμοῖς. Κατ' ἀριστεράν δὲ τῆς Χαλκιοῖκου Ἰδρυσαν
 οἱ Δακεδαμόνιοι ναὸν Μουσῶν, διότι ἐξεστράτευον ἐπὶ τὰς
 μάχας ὠχὶ μετὰ σαλπίγγων, ἀλλὰ διὰ μελωδίας αὐλῶν
 καὶ διὰ κρουσμάτων λύρας καὶ κιθάρας. Ὅπισθεν δὲ τῆς
 Χαλκιοῖκου ἦν ναὸς Ἀφροδίτης Ἀρείας, καὶ τὰ ξόανα τὰ
 ἀρχαιότατα τῶν ἐν Ἑλλάδι· κατὰ δεξιάν δὲ τῆς Χαλκιοῖ-
 κου ἄγαλμα Διὸς χαλκοῦν παλαιότατον πάντων τῶν ἐκ
 χαλκοῦ ἀγαλμάτων. Πλησίον δὲ τοῦ ὀνομαζομένου Σκηνώ-
 ματος ἦν εἰκὼν γυναικὸς Εὐρυλειωνίδος, ἣ ἀνείλετο νίκην
 Ὀλυμπιακὴν ἵππων διὰ συνωρίδος· παρὰ δὲ τὸν βωμὸν
 τῆς Χαλκιοῖκου ἴσταντο δύο ἀνδριάντες Πausανίου τοῦ
 στρατηγήσαντος περὶ Πλάταιαν (1)· καὶ πλησίον τῶν
 ἀνδριάντων τούτων ἦν ἄγαλμα Ἀφροδίτης Ἀμβολογήρας

---

(1) Πaus. Λακ. κ. 17.

ἰδρυθὲν κατὰ μαντείαν, καὶ ἄλλα ἀγάλματα Ἴππου καὶ Θανάτου· καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς τὸ καλούμενον Ἀλπίον ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς Ὀφθαλμίτιδος ἀνατεθεὶς ὑπὸ τοῦ Δυκούργου, ὅταν ἐξικόπη τὸν ἕνα τῶν ὀφθαλμῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλκαίνδρου, καὶ προσωτέρω ναὸς Ἄμμωνος, καὶ ἄλλος Ἀρτέμιδος Κναγίας. — Πρὸς το νότιον τῆς Στάρτης κατὰ τὴν πρὸς τὰς Ἀμύκλας ὁδὸν ἔρρεε ποταμὸς Τίασα (1). — Ὁ ἵππόδρομος ἦν ἐξωθεν τῆς πόλεως κατὰ τὸ μεσημβρινὸν αὐτῆς μέρος (2). — Ὁ Στράβων ἀναφέρει προάστιον τῆς Σπάρτης ΔΙΜΝΑΣ, κείμενον ἐν κοίλῳ τόπῳ καὶ λιμναζόμενον τὸ πάλαι ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα. Ἐν Δίμναις ἦν ναὸς Διονύσου τοῦ ἐν Δίμναις λεγομένου, καὶ τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπὶ ὑγροῦ, ὕστερον δὲ, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Στράβωνος, ἐπὶ ξηροῦ ἰδρυμένος (3). — Ἐκ τῶν πόλεων τῆς Πελοποννήσου ἡ Σπάρτη καὶ τὸ Ἄργος ἦσαν τὸ πάλαι αἱ ἐνδοξόταται· καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ὑπερεῖχε μᾶλλον τὸ Ἄργος· ἀλλ' ὕστερον ὑπερίσχυσε κατὰ πάντα ἡ Σπάρτη, πλήν τινων κατὰ καιροὺς περιστάσεων καθ' ἃς ὀλίγον τι προσέπταισι (4)· ἀνεδείχθη δὲ ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων καὶ μᾶλλον περιβοήτων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, διὰ τοὺς νόμους τοῦ Δυκούργου, διὰ τὸ αὐστηρὸν καὶ ἐδραῖον τῶν ἠθῶν καὶ τὸ μάχιμον καὶ ἀγέρωχον τοῦ χαρακτῆρος τῶν κατοίκων αὐτῆς· ἔτι δὲ διὰ τὸν ἐνδοξοῦ καὶ ἡρωϊκὸν θάνατον τοῦ Δεωνίδου ἐν Θερμοπύλαις, διὰ τοὺς περιβοήτους πολέμους κατὰ Μεσσηνίας ἣν κατέστρεψε καὶ διὰ τὸν μακρὸν καὶ πείσματῶδη πρὸς Ἀθηναίους πόλεμον τὸν περιγραφόμενον ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου καὶ δι' οὗ καὶ τοὺς Ἀθηναίους τέλος ἐδάμασε καὶ τὰς

---

(1) Πaus. Λακ. κ. 18. (2) Ξενφ. Ἑλλ. β. 6, κ. 5, § 30.

(3) Στράβ. β. 8, σ. 363. (4) Αὐτ. σ. 376.

Ἰθήνας ἐδούλωσεν (1). — Ἐπίνειον τῆς Σπάρτης ἦν τὸ Ὑθειον (2)· ἀπέιχε δὲ αὐτοῦ κατὰ τὸν Πευτιγγέρειον πί-
 ιακα 30 μιλ. Ῥωμ. = 210 σταδ. = 12 ὥρ. καὶ τοσοῦτον
 εἴς Μессήνης καὶ ἔτι τοσοῦτον τῆς Μεγάλης πόλεως, τῆς
 δὲ Πύλου, κατὰ τὸν Θουκυδίδην, 400 στάδια (3).

* Ἡ κατὰ μῆκος ἑκτασις τῆς Σπάρτης ἦν, ὡς εἰκάζεται
 25 λεπτῶν (4)· ἐρείπια αὐτῆς σώζονται πρὸς ἀνατολὰς τῆς
 νεωτέρας πόλεως τοῦ Μισρά· εἰσὶ δὲ ταῦτα λείψανα τῆς
 ἀκροπόλεως καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς ναῶν ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου
 τῶν λόφων, καὶ ἔχνη πολλὰ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἃ γνω-
 ρίζεται ὅτι ἐκτίσθησαν κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους αἰῶνας
 καὶ εἰσὶ κατασκευασμένα ἐκ κεράμου μεμιγμένου μετὰ συν-
 τριμμάτων στηλῶν καὶ πλακῶν μαρμαρίνων· σώζονται δὲ
 εἰσέτι καὶ λείψανα τινὰ ἀγαλμάτων καὶ ἐπιγραφῶν καὶ
 στηλῶν ὑπερόγκων τεμάχια· ὑψώματα πολλὰ κατὰ τό-
 πους δεικνύουσι τὰς θέσεις τῶν ναῶν, καὶ εἰς ἐξ αὐτῶν κεί-
 μενος πρὸς τὸ βόρειον διατηρεῖ εἰσέτι τὰς βαθμίδας αὐτοῦ
 καὶ δύο πύλας ὧν ἐκάστη σύγκειται ἐκ τριῶν μεγίστων πε-
 τρῶν, ὡς ἡ τῶν Μυκηνῶν· κατὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν
 τῆς πόλεως φαίνεται περίβυλος ἐν σχήματι παραλληλο-
 γράμμου, καὶ κατὰ τὴν μίαν τῶν πλευρῶν σειρὰ θαλάμων
 θολωτῶν. Τὸ κτίριον τοῦτο ἦν, ὡς φαίνεται, ἐκ τῶν πρὸς
 γύμνασιν τῆς Σπαρτιατικῆς νεολαίας καταστημάτων, ἴσως
 ὁ ἵππόδρομος ὃν ἀναφέρει ὁ Ξενοφῶν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος
 τῆς πόλεως (5) ἢ τὸ στάδιον, ἀλλὰ τοῦτο μένει ἀβέβαιον.
 Ὁ Πausanias οὐδὲν τοιοῦτο κτίριον ἀναφέρει· ἔξω τῶν τει-
 χῶν σώζεται οἰκοδομὴ τετράγωνος κατασκευασμένη ἐξ ἀρ-

(1) Ἰδ. Λακωνία. (2) Στράβ. β. 9, σ. 343, 363. (3) Θουκυδ. β. 4, κ. 3.

(4) Γκέλλ. Τράντ. (5) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 6, κ. 5, §. 30.

χαίων λειψάνων καὶ πλησίον αὐτῆς κτίριον θεωρούμενον ὡς οἱ τάφοι τοῦ Παυσανίου καὶ τοῦ Λεωνίδου· πρὸς τὸ νότιον τῆς πόλεως ὑπάρχει γέφυρα ἐπὶ τῆς Τιάσης ἣ ἐκδίδει ἐκ τὸν Εὐρώταν πλησίον τοῦ Ψυχικοῦ· ἡ γέφυρα αὕτη ἀπέχει μίαν ὥραν ἀπὸ τῶν Ἀμυκλῶν. Κατὰ τὸ πρὸς ἀνατολὰς μέρος τῆς Σπάρτης τὸ πρὸς τὸν Εὐρώταν ὑπάρχει φάραγξ ἀπότομος καὶ βάσις 50 ποδῶν καὶ ἐπ' αὐτῆς ἦν ὠκοδομημένον τεῖχος. Ἐπὶ δὲ τοῦ ποταμοῦ ἦν γέφυρα ἥς ἐβόζονται λείψανα, ὡς καὶ θεάτρου Ῥωμαϊκοῦ κειμένου μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς πόλεως· πρὸς δὲ δυσμὰς ἐκτείνεται ἡ μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τῆς Σπάρτης καὶ τῆς νῦν πόλεως τοῦ Μισρᾶ χαριεστάτη καὶ εὐφορωτάτη πεδιάς ἥτις εἶναι ἐκ τῶν τερπνοτέρων τῆς Ἑλλάδος, καὶ κατακοσμεῖται ὑπὸ πλήθους ἐλαιοδένδρων, μωρεῶν, πορτοκαλῶν καὶ ἀμπελώνων, καὶ πολὺ μέρος αὐτῆς ἀρδεύεται. — Ὁ Μισρᾶς ἀπέχει τῶν ἐρειπίων τῆς Σπάρτης 52 λεπτὰ πρὸς δυσμὰς καὶ κεῖται ἐπὶ κατωφερείας ὄρους κρημνώδους καὶ ἀποτόμου· ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ὑπάρχει φρούριον ἔχον πύργους ἀρχαίας κατασκευῆς· ἡ δὲ πρὸς τὸ νότιον τοῦ φρουρίου πλευρὰ αὐτοῦ εἶναι διεσχισμένη ἐκ σεισμοῦ, ὡς φαίνεται, ἀποτελέσαντος μέγα καὶ τρομερώτατον χάσμα· τὸ ὄρος τοῦτο εἶναι μέρος τοῦ Ταϋγέτου καὶ κατὰ τὰς ὑψοφείας αὐτοῦ ῥεεὶ ὁ Παντελεήμων, ῥύαξ ἄφθονος χωρίζων τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν δύο αὐτῆς προαπειῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ ῥύακος ὑπάρχει γέφυρα μονότοξος συνενοῦσα τὰς δύο αὐτοῦ ὁχθὰς. Ἡ πόλις φαίνεται μακρόθεν κομψοτάτη καὶ καταπληκτικὴ, καὶ ὁμοιάζει πολὺ, ὡς Ἄγγλοι περιηγηταὶ παρετήρησαν, τὴν Γρενάταν τῆς Ἰσπανίας. Ἰκμαζεν αὕτη πρὶν τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἰβραήμ πασᾶ εἰς Πελοπόννησον, περιέχουσα 20,000 κατοίκων καὶ πολλὰς οἰκοδομὰς καὶ ἐκκλησίας ἐν αἷς καὶ

τὴν μητρόπολιν, οἰκοδόμημα τοῦ Μισραῖ. Ὁ Μισραῖ διαιρεῖται εἰς τέσσαρας συνοικίας· = Μεσοχώραν, Κατω-
 χώραν ἢ Ἐξωχώραν, Τριστέλλαν καὶ Παροριάν· πολλαὶ τῶν
 οἰκιῶν εἰσὶν ὠκυδομημέναι ἐπὶ θολωτῶν θεμελίων καὶ ἔχουσι
 χαρίεντας κήπους. Πρὸς δὲ τὸ ἀνώτατον τῆς πόλεως εἰσὶ
 παλαιὰ ἀρχαῖα εὐρύχωρα Γοτθικῆς κατασκευῆς ἐν οἷς ὦκουν,
 ὡς φαίνεται, οἱ ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινου-
 πόλεως δεσπόται τῆς Σπάρτης, ὅτε μετήγαγον τοὺς κατοί-
 κους εἰς τὴν ὀχυρωτέραν καὶ στρατιωτικῶς ἀσφαλεστέραν
 θέσιν τοῦ Μισραῖ. — Κατὰ τὴν τετράκις κατ' ἐπανάληψιν
 εἰσβολὴν τοῦ Αἰγυπτίου σατράπου, πλὴν τῆς ἀκροπόλεως
 ἥτις φρουρουμένη ὑπ' ὀλίγων τινῶν Ἑλλήνων οὐδέ ποτε
 παρεδόθη, ἔπαιον τὸ ἐπίλοιπον τῆς πόλεως ἐπυρπολήθη καὶ
 κατερτημώθη, καὶ οἱ κάτοικοι κατὰ πᾶσαν ἐπιδρομὴν ἐφευ-
 γον εἰς τὰ ὄρη· ὅσοι δὲ αὐτῶν μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψαν
 περιωρίσθησαν ἐντὸς τῶν δύο μικρῶν προαστείων· ἀνεκαι-
 νίσθη ἀλλ' ὅμως ὕστερον ἢ πόλις, καὶ οἰκίαι πολλαὶ ἐκτί-
 σθησαν κατ' εὐθυγραμμίαν ἐπὶ χαριστάτης θέσεως παρὰ
 τὰς ὄχθας τοῦ Παντελεήμονος μεταξὺ πορτοκαλεῶν καὶ ἄλ-
 λων καρπίμων δένδρων, καὶ ἀγορὰ ὑπάρχει ἔχουσα πολλὰ
 ἐργαστήρια καὶ οἱ κάτοικοι ἐπληθύνθησαν· εἶναι δὲ ὁ αἶψ
 τοῦ Μισραῖ νοσώδης ἐκ τῶν κατὰ τὰ περίξ λιμναζόντων
 ὑδάτων, καὶ διότι αἱ ἀπὸ τοῦ ὑπερκειμένου ὄρους ἀντανα-
 κλώμεναι καυστικαὶ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου κατὰ τὸ θέρος καὶ
 τὰ καταψυγμένα ρεύματα τοῦ ἀέρος καταπνέοντα ἀπὸ τῶν
 χιονοσκεπῶν κορυφῶν τοῦ Ταῦγέτου κατὰ τὸν χειμῶνα ἐπι-
 φέρουσι πυρετοὺς καὶ ἄλλας ἀσθενείας τοιαύτης φύσεως. —
 Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος οἱ Ὀθωμανοὶ τοῦ
 Μισραῖ ἐφυγον, καταλιπόντες ἀφύλακτον τὴν ἀκρόπολιν ἣν
 ἐκυρίευσαν ἀμέσως οἱ Ἕλληνες καὶ ἀνεκαίνισαν τὰ παλαιὰ

καὶ σαθρὰ ὀχυρώματα, ὥστε φυλαττομένη ὑπὸ καλῆς φρου-
 ρᾶς δυσκόλως παραδίδεται εἰμὴ μόνον ἐκ πείνης· μεταξὺ
 τῶν ἐρειπίων τῆς ἐρημωθείσης πόλεως τοῦ Μισρᾶ εὐρέθησαν
 τινὲς ἀρχαιοότητες, ὡς πλησίον τοῦ τείχους κάλλιστος μαρ-
 μάρινος σαρκοφάγος ἐξ ποδῶν τὸ μῆκος καὶ τριῶν τὸ πλά-
 τος· τὸ ἐν τῶν προσώπων αὐτοῦ εἰκονίζει χορὸν Μαινάδων
 ἄριστα κατεσκευασμένων, ἀλλ' εἰς ἄκρον ἡκρώτηρισμένων
 κατὰ δὲ τὸ ἄλλο παρίστανται δύο πτερωτοὶ δράκοντες
 ἔχοντες τοὺς ὄνυχας ἐπὶ μηχανῆς σφυροειδοῦς· ἐπὶ τινος
 κρήνης εἰκονίζονται εἰς ὑπότυπον τρεῖς παῖδες κρατοῦντες
 ἀνθόπλεγμα, καὶ κεφαλὴ Βάκχου δέκα δακτύλων τὸ ὕψος. —
 Ἀπὸ τινος καιροῦ κτίζεται νέα πόλις ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς
 ἀρχαίας Σπάρτης. — Ἐν Σπάρτῃ ὑπάρχει σχολεῖον Ἑλλη-
 νικὸν ἔχον σχολάρχην καὶ διδάσκαλον Γ'. τάξεως καὶ τρία
 σχολεῖα δημοτικὰ, καὶ ἐφορεία προσέτι οἰκονομικὴ Ἀ. τά-
 ξεως καὶ ταμεῖον ὡσαύτως Ἀ. τάξεως καὶ πρωτοδικεῖον καὶ
 συμβουλευιογραφεῖον. — Ὁ Μισρᾶς ἀπέχει τοῦ Σκλαβοχωρίου
 (Ἀμυκλῶν) 1 ὥρ. 45 λ. καὶ τοῦ πανδοχείου τοῦ Κραβατᾶ
 3 ὥρ. 48 λ. Ἡ ἀκρόπολις τοῦ Μισρᾶ ἔχει ὕψος 634 μέτρων
 γαλλ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανεῖας τῆς θαλάσσης, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ
 ὑπεράνω τοῦ θεάτρου τῆς Σπάρτης ἐρειπίου ὕψος λογίζεται
 244 μέτρ. γαλλ.

ΘΕΡΑΠΝΗ, κώμη ἔξωθεν τῆς Σπάρτης πρὸς τὸ νοτι-
 ἀνατολικόν, κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὁχθὴν τοῦ Εὐρώτα, ἀπέ-
 ναντι τῶν Ἀμυκλῶν· ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Θεράπνης τῆς
 Διέλεως. Ἐν Θεράπνῃ ἦν ναὸς Μενελάου ἐν ᾧ, ὡς ἔλεγον,
 ὁ Μενέλαος καὶ ἡ Ἑλένη ἦσαν τεθαμμένοι (1)· προσέτι δὲ
 καὶ κρήνη καλουμένη ΜΕΣΣΗΙΣ. Μεσσητὶς δὲ κατὰ τινὰς

(1) Παιρ. Λακ. κ. 19, 14.

τῶν Λακεδαιμονίων ἐκαλεῖτο τὸ ἀρχαῖον οὐχὶ ἡ ἐν Θεράπνῃ κρήνη, ἀλλ' ἡ ὕστερον ὀνομασθεῖσα ΠΟΛΥΔΕΥΚΕΙΑ, κειμένη δὲ ὡς καὶ ναὸς Πολυδεύκους, κατὰ δεξιάν τῆς πρὸς τὴν Θεράπνῃν ὁδοῦ (1). — Οὐ πόρρω τῆς Θεράπνης ἦν τόπος ΦΟΙΒΑΪΟΝ καλούμενος ἐνθα οἱ ἔφηβοι πρὶν τῆς ἐν Πλατανιστᾷ μάχης ὤφειλον νὰ θύωσιν ὡς ἐφεξῆς· ἐκατέρα μοῖρα τῶν ἐφήδων ἔθυσε διὰ νυκτὸς σκύλακα κυνὸς τῷ Ἄρει, νομίζοντες ὅτι τὸ ἀλκιμώτατον τῶν ἡμέρων ζώων ἦν τὸ μᾶλλον εὐπρόσδεκτον τῷ ἀλκιμωτάτῳ τῶν θεῶν. Μετὰ δὲ τὴν θυσίαν συνέβαλλον εἰς μάχην κάπρους ἐξημέρωμένους καὶ ὁποτέρων ὁ κάπρος ἐνίκα συνέβαινε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ μοῖρα ἐκείνη νὰ νικήσῃ καὶ ἐν τῷ Πλατανιστᾷ. Πλὴν τούτων οὐδέ ποτε ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων ἔθυσον σκύλακας κυνὸς εἰμὴ μόνον οἱ Κολοφώνιοι. ἔθυσον δὲ καὶ οὗτοι διὰ νυκτὸς ὡς καὶ οἱ ἔφηβοι τῆς Σπάρτης (2). Ὑπὲρ ἄνω τοῦ Φοιβαίου ἦν ὁ ἐν Θεράπνῃ ναὸς τοῦ Μενελάου, κατὰ τὸν Πausανίαν (3), ἡ τῆς Ἑλένης, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (4). — Μεταξὺ Θεράπνης καὶ Ἀμυκλῶν ἦν τόπος ἈΛΕΣΙΑΙ καλούμενος, κατὰ τὴν πρὸς τὸ Ταῦγετον ὁδόν. Ἐνταῦθα, ὡς ἐλέγετο, πρῶτος Μύλης ὁ Λέλεγος ἐφευρὼν τὴν μύλην, κατεσκεύασεν ἄλευρον. Ἦν δὲ ἐν Ἀλυσίαις ἡρώων Λακεδαιμόνες τοῦ Ταυγέτης (5).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Θεράπνης εὔρεν ὁ Λήκιος ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου (6). Κατὰ τὸν αὐτὸν περιηγητὴν τὸ Φοιβαῖον ἔκειτο ἀπέναντι τῆς Θεράπνης κατὰ τὴν δεξιάν ὁχθὴν τοῦ Εὐρώτα (7).

· ἈΜΥΚΛΑΙ, πόλις μικρὸν ἀπέχουσα τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς

(1) Πaus. Λακ. κ. 20. (2) Αὐτ. κ. 14. (3) Ἰδε ἀνωτέρω.

(4) Ἡροδοτ. β. 6, κ. 61. (5) Πaus. Λακ. κ. 20. (6) Λήκ. Τ. 2, κ. 22, σ. 534. (7) Λήκ. Τ. 1, κ. 5, σ. 184. -

τοῦ Εὐρώτα, κατὰ τὸ ἀνατ.-νότιον τῆς Σπάρτης, ὅσον 20
 στάδια ἀπ' αὐτῆς ἐν καλλιδενδροτάτῳ καὶ καλλικαρποτάτῳ
 χωρίῳ (1). Ἐκτίσθη ὑπὸ Ἀμύκλα τοῦ Λακεδαιμόνος, ὃς
 ὠνόμασεν αὐτὴν ἀφ' ἑαυτοῦ. (2) — Ἐν Ἀμύκλαις ἦν περί-
 φημος ναὸς Ἀπόλλωνος Ἀμυκλαίου, ὃς ἐκτὸς τοῦ μεγαλο-
 πρεποῦς θρόνου καὶ τοῦ κολλησσαίου ἀγάλματος τοῦ θεοῦ
 τούτου περιεῖχε καὶ συλλογὴν τοῦ πλείστου τῶν λοιπῶν
 θεοτήτων (3). Αἱ γυναῖκες τῆς Σπάρτης ὕφαινον κατ' ἔτος
 χιτῶνα διὰ τὸν Ἀμυκλαῖον Ἀπόλλωνα καὶ ὠνόμαζον Χι-
 τῶνα τὸ οἶκημα ἐν ᾧ εἰργάζοντο (4). — Οἱ Ἀμυκλαῖς
 ἐκτὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐλάτρευον καὶ Διόνυσον τὸν ἐπονο-
 μαζόμενον Πτίλαν. Ἦν δὲ ἐν Ἀμύκλαις καὶ ναὸς καὶ ἄγαλμα
 Ἀλεξάνδρας, ἥ κατὰ τοὺς Ἀμυκλαεῖς ἦν Κασσάνδρα ἢ Πριά-
 μου. ἔτι δὲ καὶ εἰκὼν Κλυταιμνήστρας καὶ ἄγαλμα νομι-
 ζόμενον μνημεῖον τοῦ Ἀγαμέμνονος (5). — Οἱ Ἀμυκλαῖς
 ἤγον ἑορτὴν εἰς τιμὴν τοῦ Ἰακίνθου, Ἰακίνθια καλουμέ-
 νην (6). — Μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν οἱ υἱοὶ
 τοῦ Ἀριστοδήμου Εὐρυσθένης καὶ Πρωκλῆς ἔδωκαν τὰς
 Ἀμύκλας Φιλονόμῳ τῷ πρεδόντι αὐτοῖς τὴν πατρίδα αὐτοῦ
 Δακωνίαν (7). — Βασιλεύοντος Τηλέκλου τοῦ Ἀρχελάου,
 οἱ Λακεδαιμόνιοι νικήσαντες εἰς πόλεμον, εἶλον πόλεις τινὰς
 τῶν περιοικίδων ἐν αἷς καὶ τὰς Ἀμύκλας, κατιχομένας ἔτι
 ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν· δὲν ἐξεέλθουσιν δὲ οἱ Ἀμυκλαεῖς ἐξ
 ἐπιδρομῆς, ἀλλ' ἀντέσχον ἐπὶ πολὺ καὶ ἐπέδειξαν ἐνδοξὰ
 ἔργα· διὸ καὶ οἱ Δωριεῖς ἐστῆσαν τρόπαιον ἐπὶ τῇ κατὰ
 τῶν Ἀμυκλαίων νίκῃ, θεωρήσαντες αὐτὴν ὡς μέγα κατόρ-
 θωμα (8). Αἱ Ἀμύκλαι ἐρημώθησαν ὑπὸ τῶν Δωριέων καὶ

(1) Παλ. β. 5, κ. 19. (2) Περσ. Δελ. κ. 1. (3) Διτ. κ. 18.

(4) Διτ. κ. 19. (5) Διτ. (6) Διτ. (7) Στράβ. β. 8, σ. σ. 264.

(8) Περσ. Δελ. κ. 2.

ῥύοντο ἀντὶ πόλεως κώμη, καὶ τοιαύτη ἦν ἐπὶ Πάυσαν-
 δῳ (1). — Οἱ Ἀμυκλαιεῖς ὅσοι συνεστράτευον τῷ Ἀγη-
 σίλῳ ἐν τῇ κατὰ Βοιωτίας πολέμῳ ἀπερχόμενοι δι' ἀδείας
 αὐτοῦ εἰς Ἀμύκλας διὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Ἰακινθίων, προσε-
 λήθησαν καθ' ὁδὸν ὑπὸ τῶν δύο Ἀθηναίων στρατηγῶν
 Εὐκλίου καὶ Ἰφικράτους, καὶ καταπολεμηθέντες ἀπώλοντο
 ἔ. αὐτῶν διακόσιοι πεντήκοντα (2). — Κατὰ τὸν Μεσ-
 σηνιακὸν πόλεμον ὁ Ἀριστομένης ἐπιδραμὼν κατὰ τάχος,
 ἔλα καὶ δῆρπασε τὰς Ἀμύκλας καὶ ἐτέλεσε τὴν ἐκεῖθεν
 ἐποχὴν αὐτοῦ, πρὶν φθάσῃ ἡ ἐκ τῆς Σπάρτης βοή-
 θεια. (3) — Μετὰ καιρὸν οἱ Ἀμυκλαιεῖς ἀποστάντες τῆς
 Σπάρτης, ἐξεβλήθησαν ὑπ' αὐτῆς καὶ ὤκησαν τὴν νῆσον
 Κήλον, καὶ τὴν πόλιν τῆς Κρήτης Γόρτυνα (4). — Μικρὸν
 ὑψιότερον τῶν Ἀμυκλῶν κατὰ τὴν ἐντεῦθεν μᾶλλον πλα-
 γνυμένην κοιλίαν ἔρρεεν ὁ μικρὸς ποταμὸς ἡ Φελλία εἰς
 τὸν Εὐρώταν.

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Ἀμυκλῶν κεῖται τανῦν χωρίον
 πελαδοχώρι καλούμενον, ἐνθα εὐρέθησαν λείψανα πινά, ὡς
 τεμάχια κινῶν, ἐπιγραφαὶ καὶ ἄλλα.

ΒΡΑΣΙΑΪ, πόλις κατὰ τὸν πρὸς ἀνατολὰς αἰγιαλὸν, ἀπέ-
 χουσα 200 στάδια τῶν Κυφάντων διὰ θαλάσσης βορείως.
 αἱ Βρασιάαι ἦσαν ἡ ἐσχάτη τῶν παραθαλασσίων πόλεις τῶν
 Ἐλευθερολακῶν. Οἱ κάτοικοι τῶν Βρασιῶν ἀπ' ἐναντίας
 πάντων τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἔλεγον ὅτι ἡ Σεμέλη ἔτεκεν
 ἐκ τοῦ καὶ φωραθεῖσα ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς Κάδμου,
 ἐμβλήθη εἰς λάρνακα αὐτῇ καὶ ὁ παῖς αὐτῆς ὁ Διόνυσος
 καὶ ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν· ἐκπεσούσης δὲ τῆς Λάρνα-

(1) Πaus. Δακ. κ. 19. (2) Xenoph. Ἑλλην. β. 4, κ. 5. (3) Πaus.
 Μεσ. κ. 18. (4) Κόνων 36 παρὰ Φωτίῳ σ. 443.

κος ὑπὸ κλύδωνος εἰς τὴν γῆν αὐτῶν, τὴν μὲν Σαμέλην ἔθαψαν ἐπιφανῶς, τὸν δὲ Διόνυσον ἀνέθρεψαν. ἔλεγον πρὸς τούτοις ὅτι ἡ πόλις αὐτῶν ὀνομαζομένη πρότερον Ὀρεῖται μετωνομάσθη Βρασιαί, ἐκ τῆς παρ' αὐτὴν ἐκβάσεως τῆς λάρνακος, καὶ ὅτι ἡ Ἰνώ πλανωμένη ἦλθεν εἰς ταύτην τὴν χώραν καὶ ἔθρεψε τὸν Διόνυσον ἐν ἄντρον, ὅπερ ἐδείκνυν· τὸ δὲ πεδῖον ἐνθα ἦν τὸ ἄντρον ἐκαλεῖτο κῆπος τοῦ Διονύσου. — Ἐν Βρασιαῖς ἦσαν δύο ναοὶ ὁ μὲν Ἀσκληπιοῦ ὁ δὲ Ἀχιλλέως, καὶ ἦγον ἑορτὴν τῷ Ἀχιλλεΐ κατ' ἔτος. Ἦν δὲ ἐν Βρασιαῖς ἀκρωτήριον μικρὸν προβαῖνον βαθμηδὸν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἴσταντο τίσσαρα ἀγάλματα, ὧν τὰ τρία ἦσαν χαλκᾶ, ὅσον ποδιαῖα τὸ μέγεθος καὶ ἔχοντα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν πέλους· ἀγνοεῖ δὲ ὁ Πausανίας ἂν ἦσαν οἱ Διόσκουροι ἢ Κορύβαντες· τὸ δὲ τέταρτον ἄγαλμα ἦν τῆς Ἀθηνᾶς (1). Ὁ Στράβων ὀνομάζει τὴν πόλιν ταύτην Πρασιάς καὶ λέγει ὅτι ἦν τῶν Ἀργείων (2) ὡσαύτως καὶ ὑπὸ τοῦ Σκύλακος (3) καὶ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Πρασιαὶ ὀνομάζονται ἡ πόλις· Βρασιαὶ δὲ ὑπὸ μόνου τοῦ Πausανίου. — Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι, στρατηγοῦντος τοῦ Περικλέους, ἐστράτευσαν κατὰ τῶν Πρασιῶν, ἃς καὶ ὁ Θουκυδίδης οὕτως ὀνομάζει, καὶ φθείραντες τὴν γῆν, εἶλον καὶ ἐπόρθησαν τὴν πόλιν (4).

* Ἐκκλησία παλαιὰ τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Βρασιῶν ἢ Πρασιῶν, ὧν λείψανα εὐρέθησαν καὶ αὐτο τοῦτο τὸ μέρος (5)· κατὰ τὸ νότιον τῶν ἐρειπίων αὐτῶν ὑψύται ὄρος τραχὺ καὶ πετρῶδες Δαγοβούνη καλού-

---

(1) Πaus. Δακ. κ. 24. (2) Στράβ. β. 8, σ. 368. (3) Στέλ. Περιπλ. Δακεδαίμων. (4) Θουκυδ. β. 2, κ. 56. (5) Δάκ. Τ. 2, κ. 22, σ. 484.

νον. Παρά τοὺς πρόποδας τῶν ἀπὸ τῆς ὑψηλοτάτης τῶν ορυφῶν αὐτοῦ κατερχομένων βράχων, κατὰ τὸ πρὸς τὴν ἀλασσαν μέρος ὑπάρχει σπήλαιον εὐρύχωρον ἔχον σπηλεὶς ἴσοδον, τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο ἴσως, ὡς νομίζει ὁ Λήκιος, ἐν ᾧ δειξαν οἱ Πρασιᾶται τῷ Παυσανίᾳ ὅτι ἡ Ἰνώ ἐθρεψε τὸν ἰόνυσον (1). — Ἐν ἀποστάσει 1 μιλ. Ἀγγλ. = 24 λεπτ. δυτικῶς ἀπὸ τοῦ Παλαιοκάστρου, ὡς ὀνομάζονται τὰ ἐρείδια, μικρὸν πετρῶδες ὕψωμα προβαῖνον εἰς τὴν θάλασσαν, διαχωρίζει τὸν πρὸς νότον κόλπον τοῦ Ἄστρους τὸν δεξιόθεν τὸν ποταμὸν τοῦ Λουκοῦ ἀπὸ τοῦ μικροῦ κοιλώματος τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου εἰς ὃ ἐκδίδει ὁ ποταμὸς ὁ λεγόμενος Κάνι. Τὸ μικρὸν τοῦτο ἀκρωτήριο εἶναι, ὡς φαίνεται, τὸ αὐτὸ ἐφ' οὗ ἴσταντο τὰ τέσσαρα εἰρημένα μικρὰ ἀγάλματα (2).

ἸΑΣΟΣ, πόλις μικρὰ ἐπὶ τῶν πρὸς ἄρκτον ὀρίων· ὅπου ταν ἀνεσώθη ὁ πόλεμος μεταξὺ Ἀχαιῶν καὶ Λακεδαιμονίων, ἀπ' ἐναντίας τῆς γνώμης τοῦ Μετέλλου καὶ τῶν Ῥωμαίων, ὁ στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων Μεναλκίδας ἐλὼν ἐξ ἐπιδρομῆς, ἐπόρθησε τὸ πόλισμα τοῦτο, ὃ ἦν ὑπήκοον τότε τῶν Ἀχαιῶν (3).

ΓΑΥΠΙΔΑ, κώμη ὑπεράνω τῆς πόλεως Μᾶριου πρὸς τὸ μεσόγειον (4). Κατὰ τὸν Πολύβιον, ἡ κώμη αὕτη ἢ κατ' αὐτὸν καλουμένη ΓΑΥΜΠΕΪΣ, ἐκείτῳ περὶ τὰ ὅρια τῆς Ἀργείας καὶ τῆς Λακωνικῆς, καὶ κατὰ τὸν συμμαχικὸν λεγόμενον πόλεμον 213 Π. Χ. οἱ Μεσσήνιοι βουλόμενοί ν' ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ στρατεύματος τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Δημητρίου μεθ' οὗ συνεμάχουν.

(1) Δάκ. Τ. 2, κ. 22, σ. 499. (2) Ἰδε ἀνωτέρω. — Δάκ. αὐτ.

(3) Πaus. Ἀχ. κ. 13. (4) Πaus. Δακ. κ. 22

κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων, εἰσέβαλον διὰ τῆς Ἀργείας εἰς τὴν Λακωνικὴν καὶ στρατοπεδεύσαντες κατὰ τὴν κώμην ταύτην ἀπείρως καὶ ἀμελῶς, προσεδλήθησαν ὑπὸ Δυκυόργου τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ ἀπολέσαντι τοὺς πλείστους τῶν ἵππων καὶ τὴν ἀποσκευὴν, καὶ οὕτω φονευθέντας ἱππεῖς, ἐπανεκάμψαν πάλιν διὰ τῆς Ἀργείας εἰς τὰ ἴδια (1).

* Ὁ Δήκιος εἰκάζει ὅτι ἡ Γλυππία ἔκειτο κατὰ τὸ μέρος τοῦ Πραστοῦ (2).

ΜΑΡΙΟΣ, πόλις κατὰ τὴν μεσογαίαν ἐκ τῶν Ἐλευθερολακόνων, ἀπέχον τῶν Γερονθρῶν 100 στάδια βορείως· εἶχε ναὸν ἀρχαῖον, κοινὸν ἀπάντων τῶν θεῶν καὶ περὶ τὸν ναὸν ἄλλος περιέχον πηγὰς ὑδάτων· ἦσαν δὲ πηγαὶ καὶ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ὡς οὐδεὶς ἄλλος τόπος εἶχεν ὁ Μαρὶος ἄφθονα ὕδατα· ὑπεράνω τοῦ πολίσματος τούτου ἔκειτο ἡ κώμη Γλυππία (3).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Μαριωῦ. κεῖται τὸ χωρίον Κάτω-Μαρὶ ἐπὶ τῆς διὰ τοῦ ὄρους ὁδοῦ τῆς μεταξὺ τῶν δύο χωρίων Γερακίου καὶ Κρεμαστῆς· ἀπέχει δὲ τὸ Κάτω-Μαρὶ τοῦ μὲν Γερακίου 4 ὥρας, τῆς δὲ Κρεμαστῆς 3· καὶ ὀνομάζεται οὕτω πρὸς διαστολὴν ἄλλου χωρίου Ἄνω-Μαρὶ λεγομένου (4).

ΚΥΦΑΝΤΑ, πόλις ἐκ τῶν τῶν Ἐλευθερολακόνων πρὸς τὸν κατ' ἀνατολὰς αἰγιαλὸν, ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης 10 στάδια καὶ 16 τῆς πόλεως Ζάρακος. Ἐν Κυφάντοις ἦν ναὸς Ἀσκληπιοῦ λεγόμενος Στηθαῖον καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐκ μαρμάρου. Ἦν δὲ καὶ κρουνὸς ψυχροῦ ὕδατος ἐκβλύζων ἐκ

(1) Παλ. β. 5, κ. 20. — β. 4, κ. 36. (2) Δέκ. Τ. 3, κ. 23, σ. 10.

(3) Πανσ. Λακ. κ. 21, 22. (4) Δέκ. Τ. 3, κ. 23, σ. 11.

έτρας· ἐλέγαστο δὲ ὅτι ἡ Ἀταλάντη πιεζομένη ποτὲ ὑπὸ
 ἰψης, ἐπληξε διὰ τῆς λόγχης τὴν πέτραν καὶ οὕτως ὑπερ-
 ευσσε τὸ ὕδωρ. — Μετὰ 200 στάδια ἀπὸ τῶν Κυφάντων
 ἴσαν αἱ Βρασιαί· ὁ Πausανίας εὔρε μόνον τὰ ἐρείττια τῶν
 Κυφάντων (1). — Ἡ πόλις αὕτη κατείχετο ὑπὸ τῶν Ἀρ-
 ραίων, καὶ ἐπὶ τῆς Ἀχαϊκῆς ὁμοσπονδίας ὁ τότε βασιλεὺς
 τῆς Σπάρτης Δυκοῦργος ἐμβαλὼν εἰς τὴν Ἀργεῖαν καὶ
 προεπισὼν αἰφνης κατέσχε τὰ Κύφанта, ὡς καὶ τὴν Πο-
 ῖχναν, τὰς Πρασιάς καὶ τὰς Λεύκας (2). Ὁ Πτολεμαῖος
 ἰσχυρίζεται καὶ τὴν παραλίαν λιμένα Κύφанта καὶ ἄλλην
 πόλιν Κύφанта κατὰ τὸ μεσογαῖον.

ΔΕΥΚΑΙ, πόλισμα κατὰ τὸ δυτ-βόρειον τῶν Κυφάντων·
 συνέπαθε τὰ αὐτὰ τῇ εἰρημένῃ πόλει, κατὰ τὸν Πολύβιον (3).

ΠΟΔΙΧΝΑ, πόλισμα κείμενον πλησίον τῆς πόλεως Κυ-
 φάντων ὡς καὶ αἱ Λεῦκαι, κατὰ τὸν Πολύβιον (4).

ΣΕΛΙΝΟΥΣ, κώμη ἀπέχουσα 20 στάδια τῆς πόλεως
 Εἰρονόρων (5) βορ-δυτ. κατὰ τὸ μεσόγαιον.

ΓΕΡΟΝΘΡΑΙ, πόλις τῶν Ἐλευθερολακῶνων, ἀπέχουσα
 120 στάδ. τῶν Ἀκριῶν, ἄνωθεν τῆς θαλάσσης, 100 τοῦ
 Μαριού, καὶ 20 τῆς κώμης Σελινούντος· ὤκειτο πρότερον
 ὑπὸ Ἀχαιῶν οὗς πρὶν κατέλθωσιν οἱ Ἡρακλείδαι εἰς Πελο-
 πόννησον, ἐξέβαλον οἱ οἰκοῦντες τὴν Διακεδαίμονα Δωριεῖς
 καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὴν πόλιν ἰδίους αὐτῶν ἀποίκους. —
 Ἐν Γερόνθραις ἦν ναὸς καὶ ἄλσος Ἀρεως, καὶ ἐτελείτο εἰς
 τὴν τοῦ θεοῦ τούτου εὐοχή, καθ' ἣν ἦν ἀπήγορευμένον
 εἰς τὰς γυναῖκας νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ ἄλσος· περὶ δὲ
 τὴν ἀγρὴν ἦσαν αἱ πηγαὶ τῶν ποτίμων ὑδάτων. Ἐν τῇ

(1) Πaus. Λακ. κ. 24. (2) Πaus. β. 4, κ. 26. (3) Αἰτ. κ. 56.

(4) Πολύβ. αὐτ. (5) Πaus. Λακ. κ. 22.

ὅν ὁ Στράβων ὀνομάζει φρούριον (1). — Ἡ πόλις αὕτη ἦν ἐκ τῶν 24 πόλεων τῶν Ἐλευθερολακόνων (2).

* Τὰ ἱερῆια τῆς Λιμηρᾶς Ἐπιδαύρου ἀναμᾶζονται Παλαιὰ Μονεμβασία, ἐπεὶ δὲ τῆς Μινώας καί τετα ἡ παλαιὰ Μονεμβασία. Τὸν ἔμπροσθεν τῆς Παλαιᾶς Μονεμβασίας κόλπον ἀνοικνύει κατὰ μὲν τὸ βόρειον τὸ ἀκρωτήριον Κραδίδι, κατὰ δὲ τὸ νότιον τὴ Μινώα, δηλ. ἡ Μονεμβασία. Ἡ Λιμηρὰ Ἐπιδαύρος ἐν μικρᾷ πόλει, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἱερικίων αὐτῆς· ἡ πόλις ἐσχυμέντιζεν εἶδος ἡμιπευκλίου κατὰ νότον τῆς ἀκρωτηρίου, καὶ ἐν διηρημένην εἰς δύο διὰ μεσοτοιχοῦ, ὥστε κατὰ τῆς ἀκρωτηρίου ἐν διηρημένην εἰς τρία. Ἡ δὲ Μονεμβασία ἐκλήθη οὕτω, διότι ἔχει μίαν μόνην ἔμβασιν ἀπὸ τῆς τῆς θυνάρης ἑκείρου διὰ γαφόρας. Διακρίνεται δὲ ἡ Μονεμβασία εἰς δύο, εἰς τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου φρούριον, καὶ εἰς τὴν πόλιν κατὰ τὸ νότιον τῆς νήσου, καὶ περιλαμβάνεται μεταξὺ δύο τειχῶν κατερχομένων κατ' εὐθείαν ἀπὸ τοῦ φρουρίου πρὸς τὴν θάλασσαν. Αἱ οἰκίαι εἰσὶ σισυρεκαί· ἡ μία ἐπὶ τῆς ἑλλης· αἱ ἀγυιαί στεναί· πολλαὶ δὲ τῶν αἰκιδίων εἰσὶν ἑνταυθὶς κατασκευῆς. Ἀπασα ἡ περίεχρος εἶναι ὄρεινὴ καὶ πετρώδης. Ἡ Μονεμβασία προσπορίζεται τὰ ἀναγκαζία λάχανα καὶ τὰς ὀπώρας ἐκ τινος χωρίου ἀπέχοντος μίαν ὥραν πρὸς δυσμὰς καὶ καλουμένου Βελιές· παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο δὲ καί τετα ἐπὶ λόφου εἰσὶ καί τινες ἄμπελοι.

Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς ἱκανοστάσεως ἡ Σπερσιώτις Λασκαρίνα Βουβουλίνα ἐπιβαίνουσα ἴδιον αὐτῆς πλοῖον, ἀπέκλεισε τὸ φρούριον τῆς Λιμηρᾶς Ἐπιδαύρου ἡ Μονεμβασίας, ἥτις πολιορκηθεῖσα κατὰ ξηρὰν ὑπὸ τοῦ Γ.

(1) Στράβ. β. 8, σ. 368. (2) Πaus. Λακ. κ. 21.

Καντακουζηνού, παρεδόθη τῇ 3 Αὐγούστου 1822. Εἰς τὴν Διμηρὰν Ἐπίδαυρον ὑπάρχει σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον διδασκαλὸν Β'. τάξιως καὶ ἐπαρχεῖον, καὶ σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ σταθμὸς τελωνειακὸς καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ΠΑΛΑΙΑ, κώμη κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐξ Ἀκριῶν εἰς Γερώνθρας (1).

ΣΙΔΗ, πόλις παραθαλάσσιος ἐπὶ τοῦ νοτ.-ἀνατολικοῦ αἰγιαλοῦ, κατὰ τὸ βόρειον τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλείας καὶ τοῦ Ἐπιδηλίου καὶ τὸ ἀνατ.-βόρειον τῶν Βοιῶν· κατὰ τὸν Σκύλακα ὑπῆρχον συγχρόνως καὶ αἱ Βοιαί καὶ ἡ Σίδη (2)· κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν ἐκ τῶν κατοίκων τριῶν πόλεων, τῆς Ἡτιάδος, τῆς Ἀφροδισιάδος καὶ τῆς Σίδης συνωκίσθησαν αἱ Βοιαί (3). — Ἡ Σίδη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Σίδης τῆ ῥοπων (4).

ἈΦΡΟΔΙΣΙΑ, κώμη πλησίον τῆς πόλεως Βοιῶν (5). Ἐκ τῆς Ἀφροδισίας ταύτης ἡ Ἀφροδισιάδος κατὰ τὸν Πausανίαν, τῆς Ἡτιάδος καὶ τῆς Σίδης συνωκίσθησαν αἱ Βοιαί (6).

ΒΟΙΑΪ, κατὰ τὸν Πausανίαν (7), ἡ **ΒΟΪΑ**, κατὰ τὸν Στράβωνα (8) καὶ τὸν Σκύλακα (9), πόλις κατὰ τὸν μεσημβρινὸν αἰγιαλὸν, πρὸς τὸ πέρας τοῦ ἀπ' αὐτῆς Βοιατικοῦ καλουμένου κόλπου, κατὰ τὸ βορ.-δυτικὸν τοῦ ἀκρ. Μαλείας. Ἐκτίσθη ὑπὸ Βοιοῦ, ἐνὸς τῶν Ἡρακλειδῶν δε συνώκισεν αὐτὴν, συναγαγὼν ἀνθρώπους ἀπὸ τριῶν πόλεων, Ἡτιάδος, Ἀφροδισιάδος καὶ Σίδης, ὧν οἱ κάτοικοι εἶχον μάντευμα ὅτι ἡ Ἄρτεμις ἐμέλλε νὰ ἐπιδείξῃ αὐτοῖς ποῦ ἔπρεπε νὰ κατοικήσωσιν· ὡς δὲ ἐξέβησαν πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ

(1) Πaus. Λακ. κ. 22. (2) Σκυλ. Περιπλ. Λακιδαιμ. (3) Ἰδ. Βοιαί.

(4) Πaus. Λακ. κ. 22. (5) Θεουκδ. β. 4, π. 56. (6) Πaus. Λακ. κ. 22. (7) Αὐτ. (8) Στράβ. β. 8, σ. 364. (9) Σκυλ. Περιπλ.

τόπου, ἐπεφάνη αἶφνης λαγῶδες καὶ κατίδου εἰς μυρσίνην, καὶ ἀκολουθήσαντες τὰ ἔχνη αὐτοῦ ὡς ὁδηγοῦ, ἐπτισαν πόλιν ἐνθα ἦν ἡ μυρσίνη, καὶ εἰσέβοντο τοῦ λοιποῦ τὴν μυρσίνην, καὶ τὴν Ἄρτεμιν ὠνόμαζον Σώτειραν. Ἦν δὲ καὶ ναὸς Ἀπόλλωνος ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς πόλεως τῶν Βοιατῶν, καὶ ἀλλαχοῦ ναὸς Ἀσκληπιοῦ καὶ Σαράπιδος καὶ Ἰσιδος. — Τὰ ἐρείπια τῆς Σίδης ἀπέιχον τῶν Βοιῶν ἐπτὰ στάδια καὶ κατὰ τὴν πρὸς τὰ ἐρείπια ὁδὸν ἦν ἔγαλμα Ἑρμοῦ λίθινον ἐν ἀριστερᾷ, καὶ ἐν τοῖς ἐρείπιοις αὐτοῖς ναὸς οὐκ ἀφανῆς Ἀσκληπιοῦ καὶ Ἑγείας (1). Ἀπαντικρὺ τῶν Βοιῶν ἔκειτο ἡ νῆσος τὰ Κύθηρα. Κατὰ δὲ τὰ ὄρια τῶν Βοιατῶν ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος ἀπέχων 200 στάδια ἀπὸ τῆς Αἰμηρᾶς Ἐπιδαύρου, καὶ ὠνομαζόμενος Ἐπιδήλιον, διότι τὸ ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ξόανον τοῦ Ἀπόλλωνος ἦν ποτὲ ἐν Δήλῳ· ὅταν δὲ ὁ στρατηγὸς τοῦ Μιθριδάτου Μηνοφάνης διήρπασε καὶ κατέσκαψε ποτὲ τὴν νῆσον ἐκείνην, εἰς τῶν μετ' αὐτοῦ βαρβάρων ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν τὸ ξόανον ὃ ὁ κλύδων ἀπήνεγκεν ἐνταῦθα (2). — Αἱ Βοιαὶ ἦσαν ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐλευθερολακῶνων (3). — Μεταξὺ Βοιῶν καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλείας ἦν λίμνη καλουμένη Νύμβαιον (4).

Ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Βοιῶν ὑπάρχει χωρίον Νεάπολις, ἔδρα τοῦ δήμου Βοιῶν. Εἰς τὸ ἀκρωτήριον Καμηλί ἦν τὸ Ἐπιδήλιον (5).

ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ, πόλις κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τοῦ Λακωνικοῦ ἢ Γυθιατικοῦ καλουμένου κόλπου ἐπὶ χερσονήσου, ἔχουσα λιμένα (6). ἔκειτο κατὰ τὸ νότιον τῆς πόλεως Ἀσωποῦ καὶ τῆς πεδιάδος τῆς καλουμένης Δούκις,

(1) Πaus. Λακ. κ. 22. (2) Αὐτ. 23. (3) Αὐτ. 21. (4) Αὐτ. 23.

(5) Δήκ. Τ. 1, κ. 6, σ. 215. (6) Στράβ. β. 7, σ. 383.

καὶ πρὸς τὸ βορδυτικὸν τῆς ὄνου Γνάθου. Ἐκτὸς τοῦ Στράβωνος οὐδεὶς τῶν γεωγράφων ἀναφέρει τὴν Λακωνικὴν ταύτην Κυπαρισσίαν.

ΑΣΩΠΩΣ, πόλις νεωτέρα ἐκ τῶν Ἐλευθερολακῶνων παραθαλάσσιος, ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ αἰγιάλου τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου· ἀπεῖχεν 60 στάδια τῆς πόλεως Ἀκριῶν νοτίως· περιεῖχε δὲ ναὸν τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων καὶ ἀνωτέρω τῆς πόλεως ἐν ἀποστάσει ὅσον 12 σταδίων ἦν ναὸς Ἀσκληπιοῦ ἐπονομαζομένου Φιλολάου. Ἐν τῷ γυμνασίῳ ἦσαν ὅσῃ τιμώμενα ὑπὸ τῶν κατοίκων καὶ ὑπερμεγέθη μὲν, ἀνθρώπινα ὅμως. Ἐν δὲ τῇ ἀκροπόλει ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς ἐπιλεγομένης Κυπαρισσίας, καὶ κατὰ τοὺς πόδας τῆς ἀκροπόλεως ἐρείπια πόλεως καλουμένης Ἀχαιῶν τῶν Παρακυπαρισσίων (1) ἐξ οὗ εἰκάζεται ὅτι Κυπαρισσία καὶ Ἀσωπὸς καὶ πόλις τῶν Παρακυπαρισσίων Ἀχαιῶν ἦν ἡ αὐτὴ πόλις, καὶ ὅτι ὁ Στράβων λανθάνεται διαστέλλων τὴν Κυπαρισσίαν ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ ὥς μὴ ἰδὼν αὐτὸς, φαίνεται, καὶ μὴ γνωρίζων τὸν τόπον.

* Τὸ χωρίον Βλήτρα κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἀσωποῦ, ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ λεγομένου κοινῶς Κάβο-Πύλι ἦν ἡ ἀκρόπολις (2).

ΑΚΡΙΑΙ, πόλις παραθαλάσσιος ἀπέχουσα 30 στάδια τῆς πόλεως Ἐλous Α. Ἦν περιτειχισμένη καὶ εἶχε λιμένα καὶ γυμνάσιον καὶ ἀρχαιότατον ναὸν Μητρὸς θεῶν καὶ ἄγαλμα αὐτῆς λίθινον. — Ὁ Νικοκλῆς, εἷς τῶν κατοίκων τῶν Ἀκριῶν ἀνείλετο ποτὲ κατὰ δύο Ὀλυμπιάδας πέντε νίκας δρόμου, καὶ ἀνηγέρθη αὐτῷ μνημεῖον μεταξὺ τοῦ γυμνασίου καὶ τοῦ τείχους τοῦ πρὸς τὸν λιμένα. Αἱ Ἀκριαὶ ἀπεῖχον τῆς πό-

---

(1) Πανσ. Δαν. κ. 21. 22. (2) Δαν. Τ. 1. α. 6. σ. 227.

λεως Ἀσωποῦ 60 στάδια (1). Αἱ Λακριαὶ ἦσαν ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐλευθερολακῶνων (2).

ἘΛΟΣ, πόλις κατὰ τὸν μεσημβρινὸν αἰγιαλὸν πρὸς δι-
ξίαν τοῦ Εὐρώτα, ἀπέχουσα 80 σταδ. τῆς Τρινάσου Δ.
καὶ 30 σταδ. τῶν Ἀκριῶν Δ. (3) ἐν τόπῳ περικυκλουμένῳ
ὑπὸ ἐλῶν. Ὁ Ὅμηρος μνημονεύει αὐτῆς ἐν τῷ καταλόγῳ
τῶν Λακεδαιμονίων =

Οἱ θ' ἄρ' Ἀμύκλας εἶχον ἔλος τ', ἔφαλον πτολίεθρον (4).
Συνωκίσθη ὑπὸ Ἐλίου, τοῦ νεωτάτου τῶν υἱῶν τοῦ Περσέως (5).
Ὑστερον δὲ ὁπόταν ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Ἄγκ' ὁ
Εὐρυσθέως ἀφελὼν ἀπὸ τῶν περιοίκων τῶν Σπαρτιατῶν τὴν
ἰσοτιμίαν, προσέταξε νὰ συντελῶσιν εἰς τὴν Σπέρτην, οἱ
μὲν ἄλλοι ὑπήκουσαν, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ κέτοικοι τοῦ ἔλους
ἔλαιοι ἀπέστησαν, πολεμηθέντες ἐνικήθησαν καὶ ἐάλω κατὰ
κράτος ἢ πόλις καὶ ἐγένοντο οἱ ἔλειοι δοῦλοι τῶν Σπαρ-
τιατῶν, ἐπὶ ῥηταῖς συμφωνίαις ὅτι οἱ ἔχοντες Εἰλωτας δού-
λους νὰ μὴ δύνανται οὔτε νὰ τοὺς ἐλευθερώσωσιν, οὔτε νὰ τοὺς
πωλῶσιν ἔξω τῶν ὁρίων· καὶ ἐκλήθησαν Εἰλωτας οἱ ἔλειοι,
καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶχον αὐτοὺς δημοσίους δούλους, διο-
ρίσαντες εἰς αὐτοὺς κατοικίας τινὰς καὶ ὑπηρεσίας ἰδίας (6).
Ὠνόμασαν δὲ ὕστερον Εἰλωτας οἱ Δωριεῖς καὶ τοὺς δουλω-
θέντας Μισσηνίους (7). Ἐφοβοῦντο δὲ φεῖ οἱ Λακεδαιμόνιοι
τοὺς Εἰλωτας καὶ ὑποπτεύοντες μὴ ἀποστήσωσιν ἐπι-
τήρουν αὐτοὺς, καὶ τῷ ἐννάτῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ
πολέμου, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι εἶλον τὴν Πύλον, ἐκύρυξαν ὅτι
χαρίζουσι τὴν ἐλευθερίαν εἰς πάντας τοὺς Εἰλωτας ὅσοι
συνησθάνοντο ἑαυτοὺς ἱκανοὺς νὰ ἀριστεύσωσι κατὰ τῶν

(1) Παυσ. Λακ. κ. 22. (2) Αὐτ. κ. 21. (3) Αὐτ. κ. 22.

(4) Ὁμ. Ἰλ. Β. γ. 784. (5) Παυσ. Λακ. κ. 20. (6) Σπέρτ. β. δ.
φ. 365. (7) Παυσ. Λακ. κ. 20.

πολεμίων, καὶ τότε ἐξέλεξαντο ἐξ αὐτῶν δύο χιλιάδας οἱ θεωροῦντες ἑαυτοὺς ὡς ἤδη ἐλευθερωθέντας, περιήρχοντο τοὺς ναυὺς ἐσθραυνωμένοι· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι κατέστησαν αὐτοὺς μετ' ὀλίγον ἀφαναῖς, καὶ οὐδεὶς ποτε ἔγνω τίνι τρόπῳ ἑκαστος αὐτῶν διεφθάρη· συνέπεμψαν δὲ ταῦτοχρόνως καὶ ἑπτακοσίους ἐξ αὐτῶν ὀπλίτας μετὰ τοῦ Βρασιίδου (1), οἱ πολεμήσαντες μετ' αὐτοῦ καὶ τῷ δεκάτῳ δευτέρῳ ἔτει τοῦ Παλοπονησιακοῦ πολέμου ἐπανακάμψαντες ἀπὸ τῆς Θράκης, ἐψήφισαν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἵνα ᾗσι τοῦ λοιποῦ ἐλευθεροὶ καὶ οὐκ ἔσωσιν ὅπου ἂν βούλωνται, καὶ μετ' οὐ πολὺ συνήκισαν αὐτοὺς μετὰ τῶν Νεοδαμωδῶν εἰς Λέπρεον κείμενον ἐπὶ τῶν μαθουρίων τῆς Λακωνικῆς καὶ τῆς Ἠλείας (2). — Ἐν ἔλθῃ ἡ ἑόρτη τῆς Κόρης τῆς Δήμητρος ὁ ἀνήγον ἐν ῥηταῖς ἡμέραις εἰς τὸ Ἐλευσίον (3).

ΚΡΟΚΕΑΙ ἢ **ΚΡΟΚΑΙ**, κώμη ἐπὶ τῆς ἁδοῦ τῆς ἐκ Βοιωτίας πρὸς Γύθειον. Παρὰ τὰς Κροκέας ἦν λατομεῖον ὅπερ ἦν οὐχὶ μίση πέτρα συνεχῆς, ἀλλὰ λίθοι χωριστοὶ ἔχοντες σχῆμα τῶν ποταμίων λίθων. Οἱ λίθοι οὗτοι ἦσαν δυσᾶξεργαστοι, ἀν δὲ ἀπαξ ἐξεργάζοντο, καθίσταντο ἐπιτήδεια εἰς ἐπιτέρασιν ναῶν καὶ εἰς καλλωπισμὸν μάλιστα τῶν κολυμβηθρῶν καὶ τῶν ὑδάτων. Πρὸ τῆς κώμης Ἰστέτο ἄγαλμα μαρμαρίνον Διὸς Κροκεάτα· ἐπὶ δὲ τοῦ λατομείου αὐτοῦ ἄγαλμα χαλκοῦν Διοσκουρύων (4). Τὸ ὀνομαστότατον τῶν λουτρῶν τῆς Κορίνθου ὃ ἔκειτο πλησίον τοῦ Ποσειδῶνος ἦν κεκοσμημένον καὶ ἐξ ἄλλων λίθων καὶ ἐκ τοῦ μαρμάρου προσέτι τοῦ λατομείου τῶν Κροκεῶν (5).

ΑἰΓΪΔΕ, πόλισμα μεταξὺ Κροκεῶν καὶ Γυθείου, οὗ ἀπέχεται

(1) Θουκυδ. β. 4, κ. 40. (2) Αἰτ. β. 5, κ. 34. (3) Πάυσ. Λακ. κ. 20. (4) Αἰτ. κ. 21. (5) Πάυσ. Κορ. κ. 3.

30 στάδια· ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ὀνομάζεται ΔΥΓΕΪΑΙ. Ἐν τῇ πολίσματι τούτῳ ἦν λίμνη καλουμένη τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἐπ' αὐτῆς ναὸς καὶ ἄγαλμα τούτου τοῦ θεοῦ· ἐφοβοῦντο δὲ νὰ ἀλιεύσωσιν ἰχθεῖς ἐν ταύτῃ τῇ λίμνῃ, δοξάζοντες ὅτι ὁ τολμήσας ἀπέθνησκειν (1).

ΓΥΘΕΙΟΝ ἢ ΓΥΘΙΟΝ, πόλις παραθαλάσσιος ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Δακωνικοῦ κόλπου, ἐπίνειον τῆς Σπέρτης (2). Ἦν ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐλευθερολακόνων καὶ ἀπεῖχε τῆς πόλεως Διγιδῶν 30 στάδια. Κατὰ τὴν δόξαν τῶν Γυθεατῶν οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο οἰκιστὴς τῆς πόλεως ταύτης, ἀλλ' ὁ Ἡράκλῃς καὶ ὁ Ἀπόλλων ἐλθόντες πρὸς ἀλλήλους εἰς μάχην διὰ τὸν τρίπουν, ὡς διηλλάγησαν, συνέκτισαν αὐτὴν ἀπὸ κοινοῦ. Ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Γυθείου ἦσαν ἀγάλματα Ἀπόλλωνος καὶ Ἡρακλέους καὶ πλησίον αὐτῶν ἄγαλμα Διονύσου, ἀλλαχοῦ δὲ τῆς πόλεως ἄγαλμα Ἀπόλλωνος Καρνείου καὶ ναὸς Ἄμμωνος καὶ ἄγαλμα χαλκοῦν Ἀσκληπιοῦ καὶ πηγὴ τοῦ αὐτοῦ καὶ ναὸς Δήμητρος καὶ ἄγαλμα Ποσειδῶνος Γαϊαούχου. Ὠνόμαζον δὲ οἱ Γυθεῖται καὶ θεὸν τινα Γέροντα, ἐννοοῦντες τὸν Νηρέα οὐ τὴν τοιαύτην ἐπωνυμίαν παρέλαβον ἀπὸ τῶν λόγων τῆς παρὰ τῷ Ὀμήρῳ Θέτιδος ἐν Ἰλιάδι =

Ἵμεῖς μὲν νῦν δῦτε θαλάσσης εὐρέα πόντον

Ὀψόμεναί τε γέρονθ' ἄλιον καὶ δώματα πατρός (3). Ἦσαν δὲ ἐν Γυθείῳ καὶ πύλαι τινὲς Καστοράδες καλούμεναι, καὶ ἐν τῇ ἀκροπόλει ναὸς καὶ ἄγαλμα Ἀθηνᾶς (4). Μετὰ τρία στάδια ἀπὸ τοῦ Γυθείου ἦν λίθος ἀκατέργαστος ἐφ' οὗ καθισθεὶς, ὡς ἔλεγον, ὁ Ὀρέστης, ἐθεραπεύθη

---

(1) Πaus. Δακ. κ. 21. (2) Στράβ. β. 8. σ. 242, 268. (3) Ὀμ. Ἰλ. 2. ε. 140. (4) Πaus. Δακ. κ. 21.

ἀπὸ τῆς μανίας, διὸ καὶ κατὰ τὴν Δωρίδα γλῶσσαν ὠνομάζετο ὁ λίθος Ζεὺς Καππώτας. — Παρὰ τὸ Γύθειον ἦσαν τὰ νεώρια τῶν Λακεδαιμονίων ἀ ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐνέπρησεν ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Τολμίδης (1). — Τὸ Γύθειον ἦν εἰσέτι ἀξίον λόγου, ὅτε ἐάλω ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων (2). — Μετὰ 30 στάδια ἀπὸ τοῦ Γυθείου κατ' ἀριστεράν Α. Β. ἦσαν τὰ τείχη τῆς ΤΡΙΝΑΣΟΪ ἀ, κατὰ τὴν δόξαν τοῦ Πausανίου, ἦσαν φρουρίου τείχη καὶ οὐχὶ πόλεως. ὠνομάσθη δὲ ἡ Τρινασὸς οὕτως ἀπὸ τῶν προειρημένων τριῶν νησίδων καὶ ἔκειτο ἐν ἀποστάσει 30 σταδίων ἀπὸ τοῦ Ἑλους (3). τὸ δὲ Γύθειον ἀπέτρεχε τοῦ Ταινάρου 240 στάδια (4). — Πρὸ τοῦ Γυθείου ἔκειτο νῆσος μικρὰ πλησιέστατα τῆς ἡπείρου ΚΡΑΝΑΪ καλουμένη. Ὁ Ὀμηρος ἀναφέρει τὴν Κραναῖν, λέγων ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ὅτε ἤρπασε τὴν Ἑλένην, ἐν ταύτῃ συνεγένετο αὐτῇ κατὰ πρῶτον (5), ἀν καὶ κατ' ἄλλους ἡ πρώτη σύμμικς ἐγένετο ἐν τῇ νήσῳ τῇ ἐκ τούτου ὠνομασθείσῃ Ἑλένη (6) τῇ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου Κραναῖ ἐπιλεγομένη (7). Ὁ ἀπέναντι τῆς Κραναῖς τόπος τῆς ἡπείρου ἐκαλεῖτο ΜΙΓΩΝΙΟΝ, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦν ναὸς Ἀφροδίτης ἐπιλεγομένης Μιγωνίτιδος (8).

* Τὰ λείψανα τοῦ Γυθείου, ἀ γνωρίζονται ὑπὸ τὸ ὄνομα Παλαιόπολις, κεῖνται ἐν κοιλάδι περατουμένη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ περικυκλουμένη ὑπὸ ὀρέων· ἡ πόλις ἔκειτο ἐπὶ λόφων χθαμαλῶν ἐν πεδίῳ τριγωνοειδοῦς σχήματος περικλειομένη μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς θαλάσσης· κατὰ τὴν

(1) Πaus. Ἀττ. κ. 27. — Θουκυδ. β. 1, κ. 108. (2) Δ(6). β. 34, 29.

(3) Πaus. Δακ. κ. 22. (4) Στράβ. β. 8, σ. 363. (5) Ὀμ. Ἰλ. Γ, σ. 448 κξ. — Πaus. Δακ. κ. 22. (6) Ἰδε Ἑλένη νῆσος. (7) Στράβ. β. 9, σ. 399. (8) Πaus. Δακ. κ. 22.

30 στάδια· ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ὀνομάζεται ΔΥΓΕΪΑΙ. Ἐν τῇ πολίσματι τούτῳ ἦν λίμνη καλουμένη τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἐπ' αὐτῆς ναὸς καὶ ἄγαλμα τούτου τοῦ θεοῦ· ἐφοβοῦντο δὲ νὰ ἀλιεύσωσιν ἰχθεῖς ἐν ταύτῃ τῇ λίμνῃ, δοξάζοντες ὅτι ὁ τολμήσας ἀπέθνησκεν (1).

ΓΥΘΕΙΟΝ ἢ ΓΥΘΙΟΝ, πόλις παραθαλάσσιος ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Δακωνικοῦ κόλπου, ἐπίνειον τῆς Σπέρτης (2). Ἦν ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐλευθερολακῶνων καὶ ἀπεῖχε τῆς πόλεως Αἰγιδῶν 30 στάδια. Κατὰ τὴν δόξαν τῶν Γυθαίων οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο οἰκιστὴς τῆς πόλεως ταύτης, ἀλλ' ὁ Ἡράκλῃς καὶ ὁ Ἀπόλλων ἐλθόντες πρὸς ἀλλήλους εἰς μάχην διὰ τὸν τρίπουν, ὡς διηλλάγησαν, συνήκισαν αὐτὴν ἀπὸ κοινοῦ. Ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Γυθείου ἦσαν ἄγαλματα Ἀπόλλωνος καὶ Ἡρακλέους καὶ πλησίον αὐτῶν ἄγαλμα Διονύσου, ἀλλαχοῦ δὲ τῆς πόλεως ἄγαλμα Ἀπόλλωνος Καρνείου καὶ ναὸς Ἄμμωνος καὶ ἄγαλμα χαλκοῦν Ἀσκληπιοῦ καὶ πηγὴ τοῦ αὐτοῦ καὶ ναὸς Δήμητρος καὶ ἄγαλμα Ποσειδῶνος Γαιαούχου. ὠνόμαζον δὲ οἱ Γυθαῖοι καὶ θεὸν τινα Γέροντα, ἐννοοῦντες τὸν Νηρέα οὗ τὴν τοιαύτην ἐπωνυμίαν παρέλαβον ἀπὸ τῶν λόγων τῆς παρὰ τῷ Ὀμήρῳ θίτιδος ἐν Ἰλιάδι =

Ἵμεῖς μὲν νῦν δῦτε θαλάσσης εὐρεῖα πόντιον

Ὀψόμεναί τε γέρονθ' ἄλιον καὶ δώματα πατρός

Ἦσαν δὲ ἐν Γυθείῳ καὶ πύλαι τινὲς Καστορέδης καὶ ναὶ, καὶ ἐν τῇ ἀκροπόλει ναὸς καὶ ἄγαλμα Ἀθηνᾶς. Μετὰ τρία στάδια ἀπὸ τοῦ Γυθείου ἦν λίθος ἐκτεταστός ἐφ' οὗ καθεσθεις, ὡς ἔλεγον, ὁ Ὀρίων, ὁ Ὀρίων.

(1) Πaus. Δακ. κ. 21. (2) Στράβ. β. 2. 2. 140. (4) Πaus. Δακων. κ. 21.

ἀπὸ τῆς μανίας, διὸ καὶ κατὰ τὴν Δωρίδα γλῶσσαν ὠνα-
μάζετο ὁ λίθος Ζεὺς Καππώτας. — Παρὰ τὸ Γύθειον ἦσαν
τὰ νεώρια τῶν Λακεδαιμονίων ἃ ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ
πολέμου ἐνέπρησεν ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Τυλμίδης (1). —
Τὸ Γύθειον ἦν εἰσέτι ἀξίον λόγου, ὅτε ἐδάλω ὑπὸ τῶν Ῥω-
μαίων (2). — Μετὰ 30 στάδια ἀπὸ τοῦ Γυθείου κατ' ἀρι-
στεράν Α. Β. ἦσαν τὰ τεῖχη τῆς ΤΡΙΝΑΣ(3) ἃ, κατὰ τὴν
δόξαν τοῦ Πανσανίου, ἦσαν φρουρίου τεῖχη καὶ οὐχὶ πό-
λεως. Ἐνομήσθη δὲ ἡ Τρινασὸς οὕτως ἀπὸ τῶν προειρημέ-
νων τριῶν κοσίων καὶ ἔκειτο ἐν ἀποστάσει 3(1) σταδίων
ἀπὸ τοῦ Ἑλως (3), τὸ δὲ Γύθειον ἀπέχετο τοῦ Ταινάρου
240 στάδια (4). — Πρὸ τοῦ Γυθείου ἔκειτο νῆσος μικρὰ
πλησιέστερῃ τῇ ἰκίρῳ ΚΡΑΝΑΪ καλούμενη. (1) Ὁμη-
ρος ἀναφέρει τὴν Κρανάϊν, λέγων ὅτι ὁ Διόξανδρος ὅτε
ἔστασε τὴν Ἑλένην, ἐν ταύτῃ συνεγένετο αὐτῇ, κατὰ πρῶ-
τον (5), ἐν αὐτῇ αὖτις αὖτις ἡ ἐρώτις ἐργασίᾳ ἐγένετο
ἐν τῇ νήσῳ τῇ αὐτῇ. ὡς, μάλιστα ἔλεγε (6), τῇ
ἰκίρῳ τῇ ὁμοίᾳ. ἔπειτα ἐπικαλεῖται 7, ὃ ἀπέλασε
τῇ Ἀφροδίτῃ τὴν ἰκίρῳ, καὶ αὐτὴν καλεῖται Κρανάϊν,
καὶ ἐπὶ αὐτῇ ἡ νῆσος, ἐν τῇ αὖτις αὖτις ἐπικαλεῖται Κρανάϊν
καὶ αὐτὴν.

Ἡ Κρανάϊς τὴν ἰκίρῳ ἡ ἐπὶ αὐτῇ αὖτις αὖτις ἐπικαλεῖται Κρανάϊν
καὶ αὐτὴν καλεῖται Κρανάϊν καὶ αὐτὴν καλεῖται Κρανάϊν

μίαν πλευράν τοῦ κυριωτέρου λόφου ῥέει χεῖμαρρος· οὐ πόρρω τοῦ αἰγιαλοῦ εὐρέθησαν λείψανα θεάτρου, καὶ κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τοῦ εἰρημένου λόφου ὡς καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ἀλλαχοῦ ἐρείπια λουτρῶν καὶ ἄλλων οἰκοδομῶν Ῥωμαϊκῆς κατασκευῆς ἐξ ὧν κατὰ μέγα μέρος ἐκτίσθη τὸ Μαραθονήσιον· οὐδὲν ἄπορον εἶναι τὰ πλεῖστα τῶν λειψάνων τοῦ Γυθείου σύγκεινται ἐκ Ῥωμαϊκῶν οἰκοδομῶν, διότι καθ' ὅσα γνωρίζομεν αἱ πόλεις τῶν Ἑλευθερολακόνων ὧν ἦν καὶ τὸ Γύθειον, κατεπονήθησαν ὑπὸ τῆς Σπαρτιατικῆς τυραννίας, ἕως οὗ ὁ Αὐγούστος ἀπέσπασεν αὐτὰς τοῦ ζυγοῦ τῆς Σπάρτης, καὶ ὅτι μόνον ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Ῥώμης κυρίως ἤκμασαν. — Ἡ Τρινασὸς ὀνομάζεται σήμερον Τρίνισα καὶ ἐρείπια τοῦ φρουρίου σώζονται· ἀπὸ τῆς Τρινίσης ἀρχεται ἡ Μάνη. — Ἡ νῆσος Κρανιὴ εἶναι τὸ νῦν Μαραθονήσιον λεγόμενον· ἡ δὲ κατὰ τὴν ἀπέναντι στερεάν πάλιν τὸ Μαραθονήσιον κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Μιγωνίου ὀνομασθέντος οὕτως ἐκ τῆς μίξεως τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς Ἑλένης. Τὸ Μαραθονήσιον ἐκπέμπει μεγάλην ποσότητα πρινοκοκκίου. Εἰς τὸ Γύθειον ὑπάρχει σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον διδάσκαλον Β'. τάξεως καὶ ἕτερον δημοτικὸν ὡσαύτως Β'. τάξεως, καὶ σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ ταμεῖον Γ'. τάξεως καὶ τελωνεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ΨΟΙ, πόλισμα ἐπὶ τῶν ὄριων τῶν Σπαρτιατῶν ἀπέχον ὅσον 30 στάδια τοῦ ὄρους Κνακαδίου καὶ τοῦ παρ' αὐτῷ ναοῦ τοῦ Καρναίου Ἀπόλλωνος. Ἐν τῷ πολίσματι τούτῳ ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος τῆς ἐπιλεγομένης Δαφναίας (1).

* Τὰ λείψανα τοῦ πολίσματος τούτου εὐρίσκονται, κατὰ τὸν Δήκιον, παρὰ το χωρίον Βαθύ (2).

---

(1) Πaus. Δακ. κ. 24. (2) Δήκ., Τ. 1, κ. 7, σ. 267, 278.

ΠΥΡΡΙΧΟΣ, πόλις ἀπέχουσα 40 στάδια ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Σκύρου κατὰ τὴν μεσογαίαν· ἔλαβε τὸ ὄνομα κατὰ τινος ἀπὸ Πύρρου τοῦ Ἀχιλλέως, κατ' ἄλλους ἀπὸ Πυρρίχου θεοῦ τῶν καλουμένων Κουρήτων, καὶ κατ' ἄλλους ἐκάλιν ἀπὸ Σιληνοῦ ὃς ἐλθὼν ἐκ Μαλέας, ὤκησεν ἐνταῦθα· καὶ ὅτι μὲν ὁ Σιληνὸς ἀνετράφη ἐν Μαλέᾳ φαίνεται ἐκ τοῦ ῥήματος τούτου τοῦ Πινδάρου =

Ὁ ζαμενὴς δὲ ὁ χοροτύπος θν Μαλειάγονος
ἔθρεψε Ναϊάδος ἀκοίτας Σιληνός.

Ὅτι δὲ ὁ Σιληνὸς ὠνομάζετο καὶ Πυρρίχος δὲν ἀναφέρεται μὲν ὑπὸ τοῦ Πινδάρου, ἐλέγτο δὲ ὑπὸ τῶν περὶ τὴν Μαλέαν οἰκούντων. — Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Πυρρίχου ἦν φρέαρ ὃ, ὡς ἐνόμιζον, ἐδόθη παρὰ τοῦ Σιληνοῦ, καὶ ἂν τοῦτο ἐξηραίνετο, ὑπέκειντο οἱ κάτοικοι εἰς σπάνιν ὕδατος. Εἶχον δὲ οἱ Πυρρίχιοι καὶ ναὸν Ἀρτέμιδος τῆς ἐπιλεγομένης Ἀστρατείας, διότι ἐνταῦθα ἐπαυσαν αἱ Ἀμαζόνες τῆς περαιτέρω στρατείας, καὶ ἄλλον ναὸν Ἀπόλλωνος Ἀμαζονίου· τὰ ἀγάλματα ἀμφοτέρων ἦσαν ξόανα ἀνατεθέντα ὑπὸ τῶν γυναικῶν τῶν ἀπὸ τοῦ Θερμώδοντος. Ἀπὸ τῆς Πυρρίχου ἦγεν ἡ ὁδὸς εἰς τὴν παρὰ τὴν θάλασσαν Τευθρώνην (1). Ἡ Πυρρίχος ἦν ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐλευθερολακῶνων (2).

* Τὰ παρὰ τὸ χωρίον Σκαμνάκι ἐρείπια εἰσὶ πιθανῶς τὰ τῆς Πυρρίχου, κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Ληκίου (3).

Λᾶς, πόλις τῶν Ἐλευθερολακῶνων κειμένη μεταξὺ Τευθρώνης καὶ Πυρρίχου (4), κατὰ δεξιὰν τοῦ Γυθείου, καὶ ἀπέχουσα 10 μὲν στάδια τῆς θαλάσσης, 40 δὲ τοῦ Γυθείου, μεταξὺ τριῶν ὁρέων, Ἰλίου, Ἀσίας καὶ Κνακαδίου. Πρότερον

(1) Πaus. Λακ. κ. 25. (2) Δύτ. κ. 21. (3) Δήλ. Τ. 1, κ. 7, σ. 277. (4) Πaus. Λακ. κ. 21.

ἔκειτο ἡ πόλις αὕτη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Ἀσίας καὶ ἐπὶ τοῦ Παυσανίου ἐσώζοντο εἰσέτι ἐρείπια τῆς πόλεως ἐκείνης τῆς ἀρχαίας καὶ πρὸ τῶν τειχῶν αὐτῆς ἄγαλμα Ἡρακλέους καὶ τρόπαιον ἀπὸ τῆς νίκης κατὰ τῶν Μακεδό-νων, οἳ ἦσαν μοῖρα τῆς στρατιᾶς τοῦ Φιλίππου, ὅτε οὗτος εἰσέβαλεν εἰς τὴν Λακωνικὴν, καὶ ἀποτραπέντες ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἐλεηλάτουν τὰ παραθαλάσσια τῆς χώρας. Μεταξὺ τῶν ἐρειπίων ἦν καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς ἐπιλεγομένης Ἀσίας, κατασκευασθεὶς ὑπὸ Πολυδεύκους καὶ Κάστορος κατὰ τὴν ἐκ Κόλχων αὐτῶν ἐπάνοδον. Πλησίον δὲ τῆς μεταγενεστέρας πόλεως ἦν κρήνη Γαλακῶ καλουμένη διὰ τὴν χροιάν τοῦ ὕδατος, καὶ παρὰ τὴν κρήνην γυμνάσιον καὶ ἄγαλμα Ἑρμοῦ ἀρχαῖον (1). Κατὰ τὸν Στράβωνα, οἱ ἴδιοι οὗτοι Διόσκουροι εἶλον ποτὲ τὴν Δᾶν ἐκ πολιορκίας καὶ ἐκ τούτου προσηγορεύθησαν Λαπέρσαι· ὅθεν καὶ ὁ Σοφοκλῆς λέγει =

Νῆ τὼ Λαπέρσα, νῆ τὸν Εὐρώταν τρίτον,

Νῆ τοὺς ἐν Ἄργει καὶ κατὰ Σπάρτην θεοὺς (2).

* Ἡ Πάσαβα καίται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς πόλεως Δᾶ (3).

ΤΕΥΘΡΩΝΗ, πόλις παραθαλάσσιος κατὰ τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου, πρὸς τὸ νοτ.-ἀνατολικὸν τῆς Πυρρίχου καὶ καθ' 150 στάδια ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Ταινάρου Β. Οἰκιστὴς αὐτῆς ἐγένετο ὁ Ἀθηναῖος Τεύθρας· οἱ κάτοικοι ὑπὲρ πάντας τοὺς θεοὺς ἐλάτρευον τὴν Ἰσωρίαν Ἄρτεμιν. Ἐν Τευθρώνῃ ἦν πηγὴ καλουμένη Ναῖα (4). Ὁ Στράβων ἀποσιωπᾷ τὴν Τευθρώνην, ὁ δὲ Πτολεμαῖος ἀναφέρει αὐτήν.

* Τὰ παρὰ τὴν θάλασσαν ἐρείπια ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Βά-

---

(1) Πaus. Λακ. κ. 24. (2) Στράβ. β. 8, σ. 364. (3) Δάκ. Τ. 1, κ. 7, σ. 257. (4) Πaus. Λακ. κ. 25.

ταις τὰ ὀνομαζόμενα Σκοπή ἢ Σκοπόπολις εἰσὶ τὰ τῆς Γευθρώνης (1).

ΑΣΙΝΗ, πόλις παραθαλάσσιος κατὰ τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν τοῦ Δακωνικοῦ κόλπου, μεταξὺ Γευθρώνης καὶ Γυθείου (2).

ΑΡΑΪΝΟΣ, πόλισμα κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν τοῦ Δακωνικοῦ κόλπου μεταξὺ δύο ποταμῶν Σμήνου καὶ Σκύρου. Ἐνταῦθα ἦν ὁ τάφος τοῦ Λᾶ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀνδριάς· ἐγένετο δὲ ὁ Λᾶς οὕτως οἰκιστὴς τοῦ τόπου καὶ ἔλεγον μὲν τινες ὅτι ἐφρονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως· ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀληθέστερον ἐφρόνυσεν αὐτὸν ὁ Πάτροκλος (3).

ΚΑΙΝΗΠΟΛΙΣ, πόλις παράλιος κατὰ μεσσημβρίαν, ἀπέχουσα διὰ θαλάσσης 40 στάδια τοῦ ἀκρωτηρίου Ταινάρου Β. Δ. καὶ 30 τοῦ ἀκρωτ. Θυρίδων Ν. Δ. τὸ πάλαι ἑκαλεῖτο καὶ ἡ πόλις αὕτη Ταίναρον, ὡς καὶ τὸ ἀκρωτήριον. Ἦν ἐν αὐτῇ ναὸς ὑπόγειος Δήμητρος, καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ναὸς Ἀφροδίτης καὶ ἄγαλμα αὐτῆς μάρμαρινόν (4). Ἡ Καινήπολις ἦν ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐλευθερολακῶνων (5). Ὅτι τὸ ἀρχαῖον Ταίναρον ὠνομάσθη μετὰ ταῦτα Καινήπολις βιβαιοῦται καὶ ὑπὸ τοῦ Προκοπίου· ὁ Στράβων ὀνομάζει τὴν πόλιν ταύτην Κιναίθιον (6).

* Τὸ χωρίον Κυπάρισσον κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Καινηπόλεως (7).

ΙΠΠΟΔΑ, πόλις πλησίον τῶν Θυρίδων ἐνδὲς τῶν ἀκρωτηρίων τοῦ Ταινάρου· ἀπέχει 30 στάδια τῆς Καινηπόλεως καὶ ἔκειτο οὐ πόρρω τῆς πόλεως Μέσσης. Μεταξὺ τῶν ἐρείπίων τῆς Ἰππόλας εἶδεν ὁ Πausανίας ναὸν Ἀθηνᾶς ἐπιλεγόμενης Ἰππολατίτιδος (8).

(1) Δήκ. Τ. 1, κ. 7, σ. 272, 277, 312. (2) Στράβ. β. 8, σ. 363.

(3) Πaus. Δακ. κ. 24. (4) Αὐτ. κ. 25. (5) Αὐτ. κ. 21. (6) Στράβ.

β. 8, σ. 360. (7) Δήκ. Τ. 1, κ. 8, σ. 281. (8) Πaus. Δακ. κ. 25.

* Κατὰ τὸ μεσαίτατον καὶ τὸ ὑψηλότατον νήσου τῆς λεγομένης Κάβο Γρόσο (Θυρίδιωμα κωνοειδές, ὃ φαίνεται χειροποίητον πιθανῶς τὴν θέσιν τῆς Ἰππόλας (1).

ΜΕΣΣΑ, πόλις μικρὸν ἀπὸ τῆς πόλεως Ἰσα εἶχε λιμένα ἀπέχοντα τῆς πόλεως Οἰτίδια (2). ὁ Στράβων παρατηρεῖ ὅτι οὐδαμ πόλις αὕτη καὶ τοι ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ ἐπινεμάζει αὐτὴν πολυτρήρωνα (4).

* Τὸ ἀκρωτήριον τὸ κοινῶς λεγόμενον Ἰνα μικρὸν κόλπον ἐκατέρωθεν ἐκ τούτων ὅς καὶ ὁ ἀσφαλέστερος ὀνομάζεται λιμὴν τοῦ εἶναι ὁ ἄριστος λιμὴν τῆς δυτικῆς πλευρᾶς ἀκρωτηρίου Τηγάνι δὲν εἶναι ὑψηλόν· ἡ ἐπίρρυφά περικυκλοῦται ὑπὸ τῶν λειψάνων Ἰταλικῶν καὶ διὰ χθασμαλοῦ ἰσθμοῦ ἐνοῦται μετὰ τῆς λεγομένης Κάβο Γρόσο (Θυρίδων). ἀναμ αὕτη εἶναι ἡ θέσις τοῦ λιμένος καὶ τῆς Ὄρ Μέσσης, διότι ἐκτὸς τῆς περιγραφῆς τοῦ τοῦ σχεδὸν ὁμοιομόρφου νεωτέρου ὀνόματος ἡ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου διδόμενον τῇ Μέσση ἐπίθετον ῥωνος συνάδει τῷ πράγματι, διότι τὰ σπλάχων τοῦ ἀκρωτηρίου Γρόσου εἰσὶ καὶ τὰ ἀγρίων περιστερῶν. Ὁ Στράβων ὅς λέγει ὅτι ἡ πόλις αὕτη, φαίνεται ὅτι οὐδέποτε ἐπισκέψατο ἡ δὲ μαρτυρία τοῦ Παυσανίου ὡς αὐτόπτη ἀξιόπιστος· εὗρέθη δὲ καὶ ἐν Μισρᾷ ἐπιγρα

(1) Δήμ. Τ. 1, κ. 8, σ. 287. (2) Παυσ. Λακ. κ. β. 8, σ. 364. (4) Ὁμ. Ἰλ. β, ε. 582.

τὸ ὄνομα ἀνθρώπου τινὸς μετὰ τῆς ἐπωνυμίας Μίσσιος, δ, κατὰ τὸν Στέφανον, εἶναι τὸ ἐθνικὸν τῆς Μέσσης (1).

ΟΪΤΥΛΟΣ, πόλις ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας ἀπέχουσα 150 στάδια τοῦ λιμένος τῆς πόλεως Μέσσης Β. ἔλαβεν ἡ πόλις τὸ ὄνομα ἀπὸ Οἰτύλου, Ἀργεῖου τὸ ἀνέκαθεν, υἱοῦ δὲ Ἀμφιάνακτος τοῦ Ἀντιμάχου. Τὰ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀξιοθέατα ἦσαν ναὸς Σαράπιδος, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ξόανον Ἀπόλλωνος Κερνείου (2). — Ἡ ἐξ Οἰτύλου εἰς τὰς πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν κειμένας Θαλάμιας ἀπόστασις ἦν 80 στάδιων· κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ἦν ναὸς Ἰνου καὶ μαντεῖον (3). Ὁ Οἰτυλος ὠνομάζετο ἐπίσης καὶ Τύλος (4).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Οἰτύλου κεῖται τανῦν κώμη Βίτουλον· τὸ ὑπερκείμενον ὄρος λέγεται βουνὸν τοῦ Βιτούλου καὶ ὁ προκείμενος λιμὴν λιμὴν τοῦ Βιτούλου. Πλησιέστατα τοῦ Βιτούλου πρὸς τὸ βορ ἀνατολικὸν κεῖται ἐπὶ ὄρους τὸ φρούριον ὁ Κελεφᾶς. Μεταξὺ τῶν δύο ὀρέων Βιτούλου καὶ Κελεφᾶ ὑπάρχει χάσμα βαθὺ δι' οὗ καταρρέει χεῖμαρρος κατὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ πρὸς ἀνατολὰς κλάδου τοῦ λιμένος· τὸ βόρειον καὶ τὸ ἀνατολικὸν τοῦ λιμένος ὑπάγεται εἰς τὸ Βίτουλον, τὸ δὲ νότιον εἰς τὴν Τσίμοβαν, τὸ μέγιστον τῶν χωρίων τῆς Μέσσης Μάνης· ὁλόκληρος δὲ ὁ λιμὴν ὠνομάζεται Βίτουλον. — Ὁ Κελεφᾶς ὑπέρκειται τοῦ λιμένος Βιτούλου καὶ κατὰ τὰ ὅρια αὐτοῦ πρὸς νότον εἰσὶ τὰ χωρία Τσίμοβα, Βαχὸν καὶ Σκούταρι. Θεωρεῖται ὡς φρούριον Ἑνετικῆς κατασκευῆς ὁ Κελεφᾶς, ἀλλ' ἐσφαλμένη εἶναι ἡ γνώμη αὕτη· τὸ φρούριον τοῦτο ὑπῆρχε πρὶν τῆς κατακτήσεως τῶν Ἑνετῶν καὶ πρῶτος ὁ Μοροζίνης εἶλεν αὐτὸ παρὰ τῶν

---

(1) Στέφ. Βυζ. Μίσσιος. — Λήκ. Τ. 1, κ. 8, σ. 287. (2) Πασκ. Λακ. κ. 25. (3) Αὐτ. κ. 26. (4) Στράβ. β. 8, σ. 360.

Ὁθωμανῶν τῷ 1685. Τῷ δὲ 1686 οἱ Ὁθωμανοὶ ἐπεχείρησαν νὰ ἀνακτήσωσιν αὐτὸ, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν μετὰ μεγάλης φθορᾶς (1), ἐπεσκεύασαν δὲ αὐτὸ οἱ Ἑνετοὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν. — Πλησίον τοῦ λιμένος Βιτούλου κατὰ νότον ὑπάρχει μέγας καὶ ὑψηλὸς βράχος Προφήτης Ἠλίας καὶ κοινότερον Ἀγιλιᾶς λεγόμενος. — Πρὸ δύο περὶπου αἰῶνων ἕως 50 οἰκογένειαι μετέφκησαν ἀπὸ Βιτούλου εἰς τὴν Κορσικὴν, καὶ, ὡς οἱ Βιτουλιῶται λέγουσι, μία ἐξ αὐτῶν ἦ· ἡ ἐπωνυμία ἦν Καλόμερος μετέφρασε τὴν λέξιν εἰς Μπουοναπάρτε καὶ ἐκ τῆς οἰκογενείας ἐκείνης κατήγετο ὁ μέγας Ναπολέων. Ἀλλ' οἱ Τσιμουβῖται δυσπιστοῦσιν οὐχὶ ἐπὶ τῇ ἀποικίᾳ ἣτις εἶναι ἀναμφ.βολος, ἀλλ' ἐπὶ τῇ καταγωγῇ τοῦ Ναπολέοντος· καὶ ἡ μὲν γνώμη τοῦ ἐνὸς μέρους ὡς καὶ τοῦ ἄλλου εἶναι μικρᾶς ὑπολήψεως ἀξία, διότι οἱ μὲν Βιτουλιῶται πρεσβεύουσιν ἴσως ὅπερ θεωροῦσι τιμὴν δι' ἑαυτοὺς, οἱ δὲ Τσιμουβῖται ἀρνοῦνται τοῦτο ἐκ μίσους πρὸς τοὺς γέγονας αὐτῶν, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶναι πάντῃ ἀμφίβουλόν, διότι ἡ Ἰταλικὴ ἐπωνυμία Μπουοναπάρτε βεβαίως εἶναι ἀρχαιοτέρα τῆς ἐποχῆς τῆς ἀποικίας (2). — Κατ' ἄλλην τινὰ διήγησιν ἄνθρωπός τις ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Μεδίκων τῆς Φλωρεντίας ναυαγήσας ποτὲ κατὰ τὸ Βίτουλον, ἔζησεν ἐν αὐτῷ πολλὰ ἔτη· οἱ δὲ ἀπόγονοι αὐτοῦ μεταφράσαντες τὴν λέξιν Μεδικοὶ ἐπωνομάσθησαν ἱατροί, καὶ ἡ οἰκογένεια αὕτη ἀνεδείχθη μετὰ ταῦτα ἐκ τῶν πρωτίστων τοῦ Βιτούλου καὶ εἶχεν ὑπ' αὐτὴν 250 πυροβουλικάς· ἱστορία αὕτη εἶναι τὸ ἀνάπαλιν τῆς τοῦ Ναπολέοντος· φαίνεται δὲ ὅτι καὶ αὐτὴ οἰκοδομεῖται ἐπὶ ἐπίσης σαθρῶν βάσεων ὥς καὶ ἐκείνη (3).

(1) Κορονέλλης, Μίρ. 2, σ. 81—83. (2) Διάκ. Π. 1, κ. 3, σ. 214.

(3) Αὐτ. κ. 30, σ. 450, 451.

ΘΑΛΑΜΑΙ, πόλις παραθαλάσσιος κατὰ τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν ἐπὶ τοῦ Ἀσιναίου κόλπου· ἔκειτο κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς πόλεως Οἰτύλου ἧς ἀπεῖχεν 80 στάδια· ἐπὶ δὲ τῆς μεταξὺ ὁδοῦ ἦν ναὸς Ἰνοῦς καὶ μαντεῖον αὐτῆς ἐν ᾧ ἐμαντεύοντο οἱ ἄνθρωποι καθιεύδοντες καὶ ὅσα ἐπεθύμουν νὰ μαθῶσιν ἐδείκνυνεν εἰς αὐτοὺς ἡ θεὰ δι' ὀνειράτος. Ἐν ὑπαίθρῳ τοῦ ναοῦ ἵτταντο ἀγάλματα χαλκᾶ Παφίας καὶ Ἡλίου. τὸ δὲ ἄγαλμα τὸ ἐνὶὸς τοῦ ναοῦ ὃ ἦν καὶ τοῦτο χαλκοῦν δὲν ἐβλέπετο σαφῶς, ἐξ αἰτίας τῶν στεφανωμάτων· ἡ δὲ Παφία δὲν ἦν ἐπιχώριος θεὰ τῶν Θαλαματῶν. Ἐν Θαλάμαϊς ἔρρεεν ἐκ πηγῆς ἱερᾶς ὕδωρ γλυκύπυτον. Κατὰ τὸ βόρειον τῶν Θαλαμῶν ἐν ἀποστάσει 20 σταδίων ἔκειτο παρὰ τὴν θάλασσαν ἡ Πόλις Πέφνος (1). Δι' Θαλάμαι ἦσαν ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐλευθερολακῶνων (2).

ΠΕΦΝΟΣ, πόλισμα ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς ἐπὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ νησίς ἡ μᾶλλον μέγας βράχος ἀπέναντι τοῦ πολίσματος ὡσαύτως Πέφνος καλούμενος. Ἡ Πέφνος ἔκειτο μεταξὺ Θαλαμῶν καὶ Λεύκτρων, ἀπέχουσα ἐκατέρων ἐνὰ 20 στάδια. Ἐπὶ δὲ τῆς νησίδος ἐ-έχθησαν οἱ Διόσκουροι κατὰ τοὺς λόγους τῶν Θαλαματῶν καὶ κατὰ τὸ ἄσμα τοῦ Ἀλκυῶνος· ἔλεγον δὲ ὅτι δὲν ἀντιγράψαν ἐν Πέφνῳ, ἀλλ' ὁ Ἑρμῆς μετήνεγκεν αὐτοὺς εἰς Πελλάναν. Ἐν τῇ νησίδι ταύτῃ ἦσαν ἀγάλματα χαλκᾶ Διοσκούρων ποδιαῖα τὸ μέγεθος καὶ ἐκτεθειμένα ἐν ὑπαίθρῳ ἀ δὲ οὐδέποτε ἀπεκρίνει ἡ θάλασσα, ὅτε ἐν ὥρᾳ χειμῶνος κατέκλυζε τὸν βράχον· τοῦτο ἐλέγτο ὡς θαῦμα, καὶ ὅτι πρὸς τούτοις οἱ μύρμηκες τῆς Πέφνου ἦσαν λευκότεροι τὸ χρῶμα τῶν κοινῶν μυρμηκῶν. — Οἱ Μεσσήνιοι ἔλεγον ὅτι ὁ τόπος

---

(1) Παντ. Δακ. κ. 26. (2) Λέτ. κ. 21.

Ὀθωμανῶν τῷ 1685. Τῷ δὲ 1686 οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπεχείρησαν νὰ ἀνακτῇσωσιν αὐτὸ, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν μετὰ μεγάλης φθορᾶς (1), ἐπεσκεύασαν δὲ αὐτὸ οἱ Ἕνετοὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν. — Πλησίον τοῦ λιμένος Βιτούλου κατὰ νότον ὑπάρχει μέγας καὶ ὑψηλὸς βράχος Προφήτης Ἡλίας καὶ κοινότερον Ἀγιλιᾶς λεγόμενος. — Πρὸ δύο περὶπου αἰώνων ἕως 50 οἰκογένειαι μετέφκησαν ἀπὸ Βιτούλου εἰς τὴν Κορσικὴν, καὶ, ὡς οἱ Βιτουλιῶται λέγουσι, μία ἐξ αὐτῶν ἦς ἡ ἐπωνυμία ἦν Καλόμερος μετέφρασε τὴν λέξιν εἰς Μπουναπάρτε καὶ ἐκ τῆς οἰκογενείας ἐκείνης κατήγετο ὁ μέγας Ναπολέων. Ἀλλ' οἱ Τσιμοβῖται δυσπιστοῦσιν οὐχὶ ἐπὶ τῇ ἀποικίᾳ ἣτις εἶναι ἀναμφύβολος, ἀλλ' ἐπὶ τῇ καταγωγῇ τοῦ Ναπολέοντος· καὶ ἡ μὲν γνώμη τοῦ ἐνὸς μέρους ὡς καὶ τοῦ ἄλλου εἶναι μικρᾶς ὑπολήψεως ἀξία, διότι οἱ μὲν Βιτουλιῶται πρεσβεύουσιν ἴσως ὅπερ θεωροῦσι τιμὴν δι' ἑαυτοὺς, οἱ δὲ Τσιμοβῖται ἀρνοῦνται τοῦτο ἐκ μίσους πρὸς τοὺς γείτρους αὐτῶν, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶναι πάνυ ἀμφίβυλον, διότι ἡ Ἰταλικὴ ἐπωνυμία Μπουναπάρτε βεβαίως εἶναι ἀρχαιότερα τῆς ἐποχῆς τῆς ἀποικίας (2). — Κατ' ἄλλην τινὰ διήγησιν ἄνθρωπός τις ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Μεδίκων τῆς Φλωρεντίας ναυαγῆσας ποτὲ κατὰ τὸ Βίτουλον, ἔζησεν ἐν αὐτῷ πολλὰ ἔτη· οἱ δὲ ἀπόγονοι αὐτοῦ μεταφράσαντες τὴν λέξιν Μέδικοι ἐπωνομάσθησαν ἱατροί, καὶ ἡ οἰκογένεια αὕτη ἀνεδείχθη μετὰ ταῦτα ἐκ τῶν πρωτίτων τοῦ Βιτούλου καὶ εἶχεν ὑπ' αὐτὴν 250 πυροβουλικάς· ἡ ἱστορία αὕτη εἶναι τὸ ἀνάπαλιν τῆς τοῦ Ναπολέοντος· φαίνεται δὲ ὅτι καὶ αὐτὴ οἰκοδομεῖται ἐπὶ ἐπίσης σαθρῶν βάσεων ὡς καὶ ἐκείνη (3).

(1) Κορονέλλης, Μίρ. 2, σ. 81—83. (2) Διάκ. Π. 1, κ. 8, σ. 314.

(3) Αὐτ. κ. 80, σ. 450, 451.

ΘΑΛΑΜΑΙ, πόλις παραθαλάσσιος κατὰ τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν ἐπὶ τοῦ Ἀσιναίου κόλπου· ἔκειτο κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς πόλεως Οἰτύλου ἧς ἀπεῖχεν 80 στάδια· ἐπὶ δὲ τῆς μεταξὺ ὁδοῦ ἦν ναὸς Ἰνοῦς καὶ μαντεῖον αὐτῆς ἐν ᾧ ἐμαντεύοντο οἱ ἄνθρωποι καθεύδοντες καὶ ὅσα ἐπεθύμουν νὰ μάθωσιν ἐδείκνυν εἰς οὐτούς ἡ θεὰ δι' ὀνείρατος. Ἐν ὑπαίθρῳ τοῦ ναοῦ ἔτταντο ἀγάλματα χαλκᾶ Παφίας καὶ Ἡλίου. τὸ δὲ ἄγαλμα τὸ ἐνιὸς τοῦ ναοῦ ὃ ἦν καὶ τοῦτο χαλκοῦν δὲν ἐβλέπετο σαφῶς, ἐξ αἰτίας τῶν στεφανωμάτων· ἡ δὲ Παφία δὲν ἦν ἐπιχώριος θεὰ τῶν Θαλαματῶν. Ἐν Θαλάμαις ἔρρεν ἐκ πηγῆς ἱερᾶς ὕδωρ γλυκύποτον. Κατὰ τὸ βόρειον τῶν Θαλαμῶν ἐν ἀποστάσει 20 σταδίων ἔκειτο παρὰ τὴν θάλασσαν ἡ Πόλις Πέφνος (1). Αἱ Θαλάμαι ἦσαν ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐλευθερολακῶνων (2).

ΠΕΦΝΟΣ, πόλισμα ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς ἐπὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ νησίς ἡ μᾶλλον μέγας βράχος ἀπέναντι τοῦ πολισματος ὡσαύτως Πέφνος καλούμενος. Ἡ Πέφνος ἔκειτο μεταξὺ Θαλαμῶν καὶ Λεύκτρων, ἀπέχουσα ἑκατέρων ἀνὰ 20 στάδια. Ἐπὶ δὲ τῆς νησίδος ἐτέχθησαν οἱ Διόσκουροι κατὰ τοὺς λόγους τῶν Θαλαματῶν καὶ κατὰ τὸ ἄσμα τοῦ Ἀλκυῶνος· ἔλεγον δὲ ὅτι δὲν ἀνετράφησαν ἐν Πέφνῳ, ἀλλ' ὁ Ἑρμῆς μετήνεγκεν αὐτοὺς εἰς Πελλάναν. Ἐν τῇ νησίδι ταύτῃ ἦσαν ἀγάλματα χαλκᾶ Διοσκούρων προδιαῖα τὸ μέγεθος καὶ ἐκτεθειμένα ἐν ὑπαίθρῳ ἃ δὲ οὐδὲ ποτε ἀπεκρίνει ἡ θάλασσα, ὅτε ἐν ὥρᾳ χειμῶνος κατέκλυζε τὸν βράχον· τοῦτο ἐλέγετο ὡς θαῦμα, καὶ ὅτι πρὸς τούτοις αἱ μύρμηκες τῆς Πέφνου ἦσαν λευκότεροι τὸ χρῶμα τῶν κοινῶν μυρμήκων. — Οἱ Μεσσήνιοι ἔλεγον ὅτι ὁ τόπος

---

(1) Παρ. Δακ. κ. 26. (2) Λύτ. κ. 21.

Ὀθωμανῶν τῷ 1685. Τῷ δὲ 1686 οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπιχείρησαν νὰ ἀνακτήσωσιν αὐτὸ, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν μετὰ μεγάλης φθορᾶς (1), ἐπισκεύασαν δὲ αὐτὸ οἱ Ἕνετοὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν. — Πλησίον τοῦ λιμένος Βιτούλου κατὰ νότον ὑπάρχει μέγας καὶ ὑψηλὸς βράχος Προφήτης Ἠλίας καὶ κοινότερον Ἀγιλιάς λεγόμενος. — Πρὸ δύο περίπου αἰώνων ἕως 50 οἰκογένειαι μετέκνησαν ἀπὸ Βιτούλου εἰς τὴν Κορσικὴν, καὶ, ὡς οἱ Βιτουλιῶται λέγουσι, μία ἐξ αὐτῶν ἥς ἡ ἐπωνυμία ἦν Καλόμερος μετέφρασε τὴν λέξιν εἰς Μπουοναπάρτε καὶ ἐκ τῆς οἰκογενείας ἐκείνης κατήγαγε ὁ μέγας Ναπολέων. Ἀλλ' οἱ Τσιμοβίται δυσπιστοῦσιν οὐχὶ ἐπὶ τῇ ἀποικίᾳ ἣτις εἶναι ἀναμφ.βολος, ἀλλ' ἐπὶ τῇ καταγωγῇ τοῦ Ναπολέοντος· καὶ ἡ μὲν γνώμη τοῦ ἐνὸς μέρους ὡς καὶ τοῦ ἄλλου εἶναι μικρᾶς ὑπολήψεως ἀξία, διότι οἱ μὲν Βιτουλιῶται πρεσβεύουσιν ἵσως ὅπερ θεωροῦσι τιμὴν δι' ἑαυτοῦς, οἱ δὲ Τσιμοβίται ἀρνοῦνται τοῦτο ἐκ μίσους πρὸς τοὺς γείτονας αὐτῶν, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶναι πάντῃ ἀμφίβουλόν, διότι ἡ Ἰταλικὴ ἐπωνυμία Μπουοναπάρτε βεβαίως εἶναι ἀρχαιοτέρα τῆς ἐποχῆς τῆς ἀποικίας (2). — Κατ' ἄλλην τινὰ διήγησιν ἄνθρωπός τις ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Μεδίκων τῆς Φλωρεντίας ναυαγήσας ποτὲ κατὰ τὸ Βίτουλον, ἔζησεν ἐν αὐτῷ πολλὰ ἔτη· οἱ δὲ ἀπόγονοι αὐτοῦ μεταφράσαντες τὴν λέξιν Μεδικοὶ ἐπωνομάσθησαν ἱατροί, καὶ ἡ οἰκογένεια αὕτη ἀνεδείχθη μετὰ ταῦτα ἐκ τῶν πρωτίων τοῦ Βιτούλου καὶ εἶχαν ὑπ' αὐτὴν 250 πυροβολιστὰς· ἡ ἱστορία αὕτη εἶναι τὸ ἀνάπαλιν τῆς τοῦ Ναπολέοντος· φαίνεται δὲ ὅτι καὶ αὐτὴ οἰκοδομεῖται ἐπὶ ἐπίσης σαθρῶν βάσεων ὡς καὶ ἐκείνη (3).

(1) Κορνέλλις, Μέρ. 2, σ. 31—32. (2) Διάκ. Π. 1, κ. θ, σ. 318.

(3) Δότ. κ. 80, σ. 459, 451.

ΘΑΛΑΜΑΙ, πόλις παραθαλάσσιος κατὰ τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν ἐπὶ τοῦ Ἀσινάου κόλπου· ἔκειτο κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς πόλεως Οἰτύλου ἧς ἀπέχεν 80 στάδια· ἐπὶ δὲ τῆς μεταξὺ ὁδοῦ ἦν ναὸς Ἰνοῦς καὶ μαντεῖον αὐτῆς ἐν ᾧ ἐμαντεύοντο οἱ ἄνθρωποι καθεύδοντες καὶ ὅσα ἐπεθύμουν νὰ μαθῶσιν ἐδείκνυν εἰς οὗτους ἡ θεὰ δι' ὀναίρατος. Ἐν ὑπαίθρῳ τοῦ ναοῦ ἴσταντο ἀγάλματα χαλκᾷ Παφίας καὶ Ἡλίου. τὸ δὲ ἄγαλμα τὸ ἐνὶ ὅς τοῦ ναοῦ ὃ ἦν καὶ τοῦτο χαλκοῦν δὲν ἰδλέπετο σαφῶς, ἐξ αἰτίας τῶν στεφανωμάτων· ἡ δὲ Παφία δὲν ἦν ἐπιχώριος θεὰ τῶν Θαλαματῶν. Ἐν Θαλάμας ἔρρειεν ἐκ πηγῆς ἱερᾶς ὕδωρ γλυκύποτον. Κατὰ τὸ βόρειον τῶν Θαλαμῶν ἐν ἀποστάσει 20 σταδίων ἔκειτο παρὰ τὴν θάλασσαν ἡ Πόλις Πέφνος (1). Αἱ Θαλάμαι ἦσαν ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐλευθερολακῶνων (2).

ΠΕΦΝΟΣ, πόλισμα ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς ἐπὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ νηοῖς ἢ μᾶλλον μέγας βράχος ἀπέναντι τοῦ πολίσματος ὡσαύτως Πέφνος καλούμενος. Ἡ Πέφνος ἔκειτο μεταξὺ Θαλαμῶν καὶ Δεύκτρων, ἀπέχουσα ἑκατέρων ἀνὰ 20 στάδια. Ἐπὶ δὲ τῆς νησιδος ἐ-έχθησαν οἱ Διοσκουροὶ κατὰ τοὺς λόγους τῶν Θαλαματῶν καὶ κατὰ τὸ ἄσμα τοῦ Ἀλκίμανος· ἔλεγον δὲ ὅτι δὲν ἀνεγράψαν ἐν Πέφνῳ, ἀλλ' ὁ Ἑρμῆς μετήνεγκεν αὐτοὺς εἰς Πελλάναν. Ἐν τῇ νησιδι ταύτῃ ἦσαν ἀγάλματα χαλκᾷ Διοσκούρων ποδιαῖα τὸ μέγεθος καὶ ἐκτεθειμένα ἐν ὑπαίθρῳ ἃ δὲ οὐδέποτε ἀπικίνει ἡ θάλασσα, ὅτε ἐν ὥρᾳ χειμῶνος κατέκλυζε τὸν βράχον· τοῦτο ἐλέγτο ὡς θαῦμα, καὶ ὅτι πρὸς τούτοις αἱ μύρμηκες τῆς Πέφνου ἦσαν λευκότεραι τὸ χρῶμα τῶν κοινῶν μυρμηκῶν. — Οἱ Μεσσήνιοι ἔλεγον ὅτι ὁ τόπος

(1) Περὶ Δελ. α. 28. (2) Αἰ.

οὗτος ἦν ἑκπαλαί τῆς Μεσσηνίας, καὶ ὅτι ἐπομένως οἱ Διόσκουροι προσῆκον μᾶλλον εἰς αὐτοὺς παρὰ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους (1).

ΛΕΥΚΤΡΑ κατὰ τὸν Πausανίαν καὶ **ΛΕΥΚΤΡΟΝ** κατὰ τὸν Στράβωνα, πόλις κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν ἐπὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, ἀπέχουσα 20 στάδια τῆς Πέφνου Β. καὶ 60 τῆς Καρδαμύλης Ν. Τὰ Λεῦκτρα ἦσαν ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐλευθερολακίων. Ὁ Πausανίας ἀγνοεῖ πόθεν ἡ πόλις αὕτη ὠνομάσθη Λεῦκτρα· ἴσως, ὡς εἰκάζει, ἀπὸ Λευκίππου τοῦ Περιήρους, κατὰ τὴν δόξαν τῶν Μεσσηνίων, ἐφ' ᾧ καὶ οἱ κάτοικοι ὑπὲρ πάντα ἄλλον θεὸν ἐτίμων τὸν Ἀσκληπιὸν ὃν ἐνόμιζον υἱὸν Ἀρσινόης τῆς Λευκίππου. Τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἦν ἐκ μαρμάρου. Ἦν δὲ ἀλλαχοῦ καὶ ἄγαλμα Ἰνοῦς καὶ ναὸς καὶ ἄγαλμα Κασσάνδρας τῆς Πριάμου καλουμένης ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Ἀλεξάνδρας, καὶ ξόανα Ἀπόλλωνος Καρνείου κατεσκευασμένα ὡς τὰ τῶν Σπαρτιατῶν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀκροπόλεως ἦν ναὸς καὶ ἄγαλμα Ἀθηνᾶς. Ἐν δὲ τῇ πόλει τῶν Λεύκτρων ναὸς Ἔρωτος καὶ ἄλσος δι' οὗ ἔρρεεν ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ὕδωρ. ὃ ὅσον καὶ ἂν ἐπλεόναζεν οὐδέ ποτε παρέσυρεν, ὡς ἐνόμιζον, τὰ ἀπὸ τῶν δένδρων πίπτοντα φύλλα. Ὁ Πausανίας ἀναφέρει τὴν ἐξῆς περίστασιν συμβᾶσαν ἐπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν πρὸς τὴν θάλασσαν χώραν τῆς Λευκτρικῆς. Ἄνεμος πνεύσας ἤνεγκε πῦρ εἰς δάσος καὶ ἠφάνισε τὰ πλεῖστα τῶν δένδρων· ὡς δὲ ἀνεφάνη ὁ τόπος γυμνός, εὐρέθη ἄγαλμα ἰδρυμένον ἐνταῦθα Διὸς ἰθωμάτα, καὶ τοῦτο ἔφερον εἰς μαρτυρίαν οἱ Μεσσηνιοὶ ὅτι τὰ Λεῦκτρα ἦσαν τὸ πάλαι τῆς Μεσσηνίας. Ἰσως ὁμοίαν ἂν εἰς ἀρχῆς ᾧκουν τὰ Λεῦκτρα Λακεδαιμόνιοι, ἐτιμάτο καὶ

---

(1) Πaus. Λακ. κ. 27.

ὑπ' αὐτῶν ὁ Ἰθωμάτας Ζεὺς ὡς καὶ ὑπὸ τῶν Μессηνίων (1).—
Οἱ Μессήνιοι ἐκρίθησαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους περὶ τῆς
πόλεως ταύτης ἐπὶ Φιλίππου. — Περὶ τὰ Λεῦκτρα ἔρρεε
μικρὸς καὶ χαραδρώδης ποταμὸς Παμισὸς καλούμενος (2).—
Κατὰ τὸν Στράβωνα τὸ Λεῦκτρον ἦν ἀποικία τῶν ἐν τῇ
Βοιωτίᾳ Λεύκτρων. Ἐλέγετο δὲ ὅτι ὁ Πέλοψ συνώκισε τὸ
Λεῦκτρον, ὡς καὶ τὴν Χαράδραν καὶ τὰς Θαλάμας (3). Ὁ
Ξενοφῶν ἀναφέρει τὰ Λεῦκτρα ὡς φρούριον· α ἦν δὲ καὶ ἐπὶ
Λεύκτρων ὑπὲρ τῆς Μαλειάτιδος ἄλλη φρουρά α (4). Ὁ
Θουκυδίδης θέτει τὰ Λεῦκτρα ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Λα-
κωνίας καὶ Ἀρκαδίας πρὸς τὸ Λύκαιον (5). Ὁ δὲ Πλού-
ταρχος λέγει αὐτὰ χωρίον τῆς Μεγαλοπολίτιδος (6). Τὰ
Λεῦκτρα ὁμόρουσιν τῇ Μαλαίᾳ καὶ ἔκειντο ἀμφότεραι αἱ πό-
λεις ἐν τῇ Αἰγύτιδι χώρᾳ· ἂν δὲ καὶ πόλις τῆς Λακωνίας
τὰ Λεῦκτρα, καταριθμεῖται ἕμως μεταξὺ τῶν πόλεων ἐξ ὧν
συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις (7), διότι, ὡς φαίνεται, κατ'
ἐκείνην τὴν ἐποχὴν κατεῖχετο ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων.

* Τὸ Λεῦκτρον ἔκειτο, φαίνεται, κατὰ τὸ νότιον τοῦ νῦν
Λονταρίου πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Γαθείατα, καὶ τὴν δίοδον
τὴν ἀγούσαν ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ τούτου διὰ
τῆς σειρᾶς τοῦ Ταυγέτου εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Εὐρώτα (8).

ΜΑΛΑΪΑ, πόλις περιχομένη ἐν τῇ Αἰγύτιδι χώρᾳ καὶ
ὁμοροῦσα τοῖς Λεύκτροις· καταριθμεῖται καὶ αὕτη ὑπὸ τοῦ
Παυσανίου μεταξὺ τῶν πόλεων ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Μεγάλη
πόλις (9).

ΓΕΡΗΝΙΑ, πόλις τῶν Ἐλευθερολακῶνων πρὸς τὸ μέρος

(1) Πaus. Λακ. κ. 27. (2) Στράβ. β. 8, σ. 361. (3) Αὐτ. σ. 387.

(4) Ξενοφ. Ἑλλην. β' 6, κ. 5, § 24. (5) Θουκυδ. β. 5, κ. 54.

(6) Πλούτ. Κλεισμέν. κ. 6. (7) Πaus. Ἀρκ. κ. 27. (8) Δήκ. Τ. 2,
κ. 18, σ. 323. (9) Πaus. Ἀρκ. κ. 27.

τοῦ Ταινάρου, ἀπέχουσα 30 στάδια τῆς κατὰ τὸ μεσογειώ-
τερον κειμένης Ἀλαγονίας. Ἡ Γερηνία καλεῖται ὑπὸ τοῦ
Ὁμήρου Ἐνόπη, καὶ ᾠκεῖτο ὑπὸ Μισσηνίων, οἳ ὁμῶς συνε-
τέλουν τῷ συνεδρίῳ τῶν Ἐλευθερολακίων. Ἐν τῇ πόλει
ταύτῃ κατὰ τοὺς μὲν ἀνετράφη ὁ Νέστωρ, κατὰ τοὺς δὲ
ἦλθε φεύγων, ὅτε ἡ Πύλος ἠλίσκετο ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους,
δοθέν καὶ ἐπωνομάζετο Γερήνιος. — Ἐν Γερηνίᾳ ἦν μνημεῖον
καὶ ναὸς ἅγιος Μαχάονος τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν ᾧ οἱ νοσοῦντες
εὕρισκον ἰάματα. ὀνομάζετο δὲ ὁ ἱερὸς τόπος Ρόδον καὶ
ἦν ἐν αὐτῷ ἄγαλμα Μαχάονος ὀρθόν, χαλκοῦν, καὶ φέρον
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον ὃν οἱ Μισσηνιοὶ διὰ τῆς ἐπιχω-
ρίου φωνῆς ὠνόμαζον κίφος. — Ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Γερηνίας
ἦν ὄρος Καλάθιον (1). — Ἡ Γερηνία ἦν πρότερον τῶν Μισ-
σηνίων· ἔπειτα ἐμπεριελήφθη εἰς τὸ τμήμα τῆς Μισσηνίας
τὸ ἀπονεμηθὲν ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Αὐγούστου τῇ Λα-
κωνίᾳ καὶ τότε τὸ ὄριον μεταξὺ τῶν δύο τόπων ἐγένετο τὸ
μέρος τῆς χώρας τῆς Γερηνίας τὸ καλούμενον Χοίριος
νάπη (2). — Συμφώνως τῷ Πausανίᾳ λέγει καὶ ὁ Στρά-
βων ὅτι ἡ Γερηνία ἐκαλεῖτο Ἐνόπη· προσεπιφέρει δὲ ὅτι
Ἐνόπην οἱ μὲν ἔλεγον τὰ Πέλανα, οἱ δὲ τόπον τινὰ περὶ
τὴν Καρδαμύλην, οἱ δὲ τὴν Γερηνίαν· λέγει πρὸς τούτοις
ὅτι ὁ Νέστωρ ἐπωνομάσθη Γερήνιος ἀπὸ τῆς Γερηνίας, διότι
ἐσώθη ἐν αὐτῇ, καὶ ὅτι ἦν ἐν Γερηνίᾳ ναὸς Τρικκαῖος
Ἀσκληπιοῦ, ἀφίδρυμα τοῦ ἐν τῇ Θετταλικῇ Τρίκῃ (3).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Γερηνίας κεῖται ἡ κωμόπολις
Κιτριάι (4). — Αἱ Κιτριάι εἰσιν ἐν βάθει κόλπου, καθ' ἡμί-
σειαν ὥραν ἀπὸ τοῦ ἀκρ. Κούρτισας· ἀπέχουσι δὲ αἱ Κι-

---

(1) Πaus. Λακ. κ. 25. (2) Πaus. Μισσ, κ. 1. (3) Στράβ. β. 8, σ. 360. (4) Δήκ, Τ. 1, κ. 8, σ. 323.

τριαὶ 10 ὥρ. τοῦ Βιτούλου διὰ ξηρᾶς καὶ 3 1/2 ὥρ. τῆς Σκαρδαμούλας (1). — Μεταξὺ Κιτριῶν καὶ Μαραθονησίου κεῖται ἡ Κασανιά, ἐν τῶν μεγίστων χωρίων τῆς Μάνης (2). — Μεταξὺ δὲ Κιτριῶν καὶ Σκαρδαμιούλας εἶναι ἡ χώρα τῆς Ζαρνάτας ἐκτεινομένη κατὰ τὸ μεσόγειον μέχρι τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τοῦ Ταῦγέτου, καὶ κατὰ τὸ μέσον αὐτῆς 1 1/2 ὥραν ἀπὸ τῆς θαλάσσης σῶζονται τὰ ἐρείπια τοῦ φρουρίου Ζαρνάτας τοῦ ἀλωθέντος κατὰ τὸν Κορονέλλην, ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν τῷ 1685 (3). — Ἐν τῷ μεταξὺ τῶν 1771 καὶ 1800 χρόνῳ εἰς Κιτριᾶς κυρίως συνήρχοντο πανταχόθεν τὰ Εὐρωπαϊκὰ πλοῖα, ἵνα λαμβάνωσι τὰ προϊόντα τῆς Λακωνίας καὶ τῆς Μεσσηνίας, ὡς βάλανον, ἄμμιον, ἔλαιον, σῦκα κτλ. διότι ὁ λιμὴν αὐτῶν εἶναι ὁ μᾶλλον ἐπιτήδειος πρὸς τοῦτο ὡς ἀσφαλὴς καὶ ὡς κείμενος κατὰ τὸ δυτικὸν τοῦ ἀκρ. Ματαπᾶν (Ταινάρου). Μεγάλου στόλου δεκτικὸς εἶναι ὁ λιμὴν οὗτος ὅς κατὰ τὸ νότιον σκέπεται ὑπὸ τοῦ ἀκρ. Κούρτισας, καὶ μόνον κατὰ τὸ βόρειον καὶ τὸ βορδυτικὸν ὑπόκειται τῇ βίᾳ τῶν ἀνέμων.

ΛΑΔΓΟΝΙΑ, πόλις μικρὰ ἐκ τῶν πόλεων τῶν Ἐλευθερολακῶνων, κατὰ τὸ Ταίναρον ἀκρωτήριον μεσογείως, ἄνωθεν τῆς πόλεως Γερηνίας ἧς ἀπέιχε 30 στάδια· εἶχε δύο ναοὺς, Διονύσου καὶ Ἀρτέμιδος (4).

ΒΡΥΣΕΑΙ, πόλις ποτὲ παρὰ τὸ Ταῦγετον ὄρος πλησίον τῆς ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὸ πεδίου ἐξόδου· ἐπέκειτο αὐτῇ τὸ Ταλειθὲν, μία τῶν κορυφῶν τοῦ Ταῦγέτου. Ἐν Βρυσέαις ἦν ναὸς Διονύσου· τὸ δὲ ἐν αὐτῷ ἄγαλμα ἦν ὁρατὸν μόνον εἰς τὰς γυναῖκας εἰς ἃς μόνας ἐπετρέπετο νὰ τελῶσι τὰ

---

(1) Δάκ. Τ. 1, κ. 8, σ. 322. (2) Αὐτ. σ. 316. (3) Κορονίλ. Ζαρνάτα. — Δάκ. αὐτ. σ. 324. (4) Παυσ. Λακ. κ. 21. 22.

τῶν θυσιῶν. Ἦν δὲ καὶ ἕτερον ἄγαλμα Διονύσου ἐν ὑπαίθρῳ (1).

* Τὸ χωρίον Σινάν-μπεη πλησίον τοῦ Σκλαβοχωρίου κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Βρυσεῶν· πολλὰ τεμάχια ἀρχαιοτήτων εὑρέθησαν (2).

ΦΑΡΑΪ, κατὰ τοὺς Σπαρτιάτας καὶ τοὺς προσοίκους, καὶ ΦᾶΡΙΣ, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα καὶ κατὰ τὸν Ὀμηρον ἐν τῷ καταλόγῳ =

Φᾶρίν τε Σπάρτην τε . . . . (3)

πόλις κατὰ τὸ νότιον τῶν Ἀρυκλῶν πέραν τοῦ ποταμοῦ Φελλίας πρὸς τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην. Βασιλεύοντες τῆς Λακεδαιμόνος Τηλέκλου τοῦ Ἀρχελάου, οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶλον διὰ πολέμου τρεῖς πόλεις τῶν περιωκίδων οὖσας εἰσέτι ὑπὸ τοὺς Ἀχαιοὺς, Ἀμύκλας, Φᾶριν καὶ Γερónθρας καὶ οἱ μὲν Ἀμυκλαῖοι ἀντιστάντες καὶ πολεμήσαντες ἐξέβλήθησαν· οἱ δὲ Φαρεῖται καὶ οἱ Γερωνθραῖται πτοκθίντες τὴν ἔφοδον τῶν Δωριέων, συνεχωρήθησαν νὰ ἀπέλθωσιν ἐκ Πελοποννήσου ὑπόσπονδοι (4). Κατὰ δὲ τὸν δεύτερον Μισσηνιακὸν πόλεμον ὁ Ἀριστομένης συλλέξας τινὰς Μισσηνίους καὶ ἔχων καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν λογάδας, ἦλθε μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου εἰς Φᾶριν καὶ διέφθειρε τοὺς ἀνθιστάμενους καὶ λαβὼν λείαν πολλήν, ἔπεμψεν αὐτὴν εἰς Μισσηνήν (5).

* Ὑπάρχει δῆμος Φάριδος ἐδρεύων εἰς Ἡεροκάμπι καὶ ἔχων καὶ δύο σχολεῖα δημοτικὰ Β'. τάξεως· οἱ δημόται λέγονται Φαριᾶται.

ΔΕΡΡΙΟΝ, πόλισμα ἐπὶ τοῦ ὄρους Ταῦγέτου οὐ πόρρω

---

(1) Πaus. Δακ. κ. 20. (2) Δήκ. Τ. 1, κ. 5, σ. 187. (3) Ὀμ. Ἰλ. Β, σ. 582. — Πaus. Μισσ. κ. 16. (4) Πaus. Δακ. κ. 2. (5) Πaus. Μισσ. κ. 16.

τοῦ Δαπιθαίου. Ἐν Δερρίῳ ἦν ἄγαλμα Ἀθηνᾶς Δερρίατιδος ἐν ὑπαίθρῳ καὶ πηγὴ παρ' αὐτῷ ἦν ὠνόμαζον Ἄνονον. Μετὰ 20 σταδίων ἀπὸ τοῦ Δερρίου ἦν ἡ κώμη Ἄρπλεια (1).

ΔΑΠΙΘΑΙΟΝ, κώμη ἐπὶ τοῦ ὄρους Ταυγέτου μικρὸν ἀπέχουσα τοῦ πολίσματος Δερρίου. ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ ἀνδρὸς ἐγχωρίου Δαπίθου (2).

ἌΡΠΛΕΙΑ, κώμη ἐπὶ τῆς βράχειας τοῦ ὄρους Ταυγέτου καθήκουσα μέχρι τοῦ πεδίου· ἀπεῖχεν 20 στάδια τοῦ πολίσματος Δερρίου (3).

ΠΕΛΛΑΝΑ, πόλις ἐπὶ ὄρους κατὰ τὸ βόρειον τῆς Σπάρτης καὶ τὸ δυτ·νότιον τῆς Βελεμίντης, ἥς ἀπεῖχεν 100 στάδια. — Πλησίον τῆς Πελλάνης νοτ·ἀνατολικώτερον ἦν πόλισμα καλούμενον Χαράκωμα. — Ἐν Πελλάνῃ ἐλέγετο ὅτι ὤκισσε ποτὲ ὁ Τυνδάρεως, φεύγων ἐκ Σπάρτης τὸν Ἰπποκόοντα καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. — Ἦν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ γὰρ Δακκληπιὸς καὶ πηγὴ Πελλανίς λεγομένη, ἐν ἣ, ὡς ἔλεγον, ἔπασσε ποτὲ παρθένος ἀντλοῦσα ὕδωρ καὶ ἐγένετο ἀφανής· τὸ δὲ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἀνεφάνη ἐν ἄλλῃ πηγῇ καλουμένῃ Λαγκείᾳ. Ἡ Πελλάνα οὐκέτι ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ Πausανίου (4).

ΧΑΡΑΚΩΜΑ, πόλισμα πλησίον τῆς πόλεως Πελλάνης (5) νοτ·ἀνατολικώτερον, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Εὐρώτα.

ΣΕΛΛΑΣΙΑ ἢ **ΣΕΛΑΣΙΑ**, πόλισμα κατὰ τὸ βορ·ἀνατολικὸν τῆς Σπάρτης, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Οἰνοῦντος. Περὶ τὴν Σελλασίαν σονεκροτήθη μάχη μεταξὺ Λακεδαιμονίων ὑπὸ τὸν ἔσχατον αὐτῶν βασιλέα Κλεομένην καὶ Ἀχαιῶν ὑπὸ τὸν Ἄρατον, συμμαχούντων καὶ Ἀρκάδων

(1) Πaus. Λακ. κ. 20. (2) Αὐτ. (3) Αὐτ. (4) Αὐτ. 21. ; (5) Αὐτ.

ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων καὶ Ἀντιγόνου τοῦ ἐπιτροπεύοντος Φίλιππον τὸν Δημητρίου, καὶ πρὸς δὲ ὁ Κλεομένης ἐφάνη παραβάτης τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης καὶ παράσπονδος, καὶ ἐνίκησαν οἱ Ἀχαιοὶ καὶ ἠνδραπόδισαν τὴν Σελλασίαν καὶ εἶλον μάλιστα καὶ τὴν Λακεδαίμονα (1). — Πλησίον τῆς Σελλασίας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Οἰνσύντος ἦσαν δύο λόφοι, Εὖα καὶ Ὀλυμπος (2). — Μεταξὺ τῆς Σελλασίας καὶ τοῦ Σκσιτιᾶ, εὐ πόρρω τῆς λειωφόρου ἦν τόπος ΚΑΡΥΑΙ καλούμενος· ὁ τόπος οὗτος ἦν ἱερὸς τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῶν Νυμφῶν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν ὑπαίθρῳ ναὸς Ἀρτέμιδος Καρυάτιδος· αἱ δὲ παρθένοι τῶν Λακεδαιμονίων συνήρχοντο ἐκεῖ κατ' ἔτος καὶ ἐχόρευον ὄρχησιν ἐπιχώριον (3). Ἐπὶ δὲ τοῦ Μεσσηνιακοῦ πολέμου, ἐν ᾧ ἐχόρευον αἱ παρθένοι εἰς Καρύας, ὁ Ἀριστομένης ἐνεδρεύσας, συνέλαβεν ἐξ αὐτῶν ὅσας προῖχον κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν πατέρων, καὶ ἤγαγεν αὐτάς εἰς κώμην τινὰ τῆς Μεσσηνίας· ἀναπαυόμενος δὲ τὴν νύκτα, ἐπέτρεψεν εἰς ἄνδρας ἐκ τοῦ λόχου τὴν φρουρὰν τῶν παρθένων· ἀλλ' οἱ νεανίσκοι κινούμενοι ὑπὸ μεθης καὶ ἀλόγου ἐπιθυμίας, ἐπεχείρουν νὰ βιάσῃσι τὰς παρθένας, οὐδὲ ὑπήκουον εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἀριστομένου· ὃς ἠναγκάσθη καὶ νὰ ἀποκτείνῃ τούτους μᾶλλον παροινούντας ἐξ αὐτῶν· τὰς δὲ αἰχμαλώτους παρθένας ἀπέλυσεν ἀντὶ χρημάτων πολλῶν ἀθίκτους ὥς καὶ εἶλεν αὐτάς (4). — Αἱ εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν Καρυάτιδες αἱ ἀντὶ στηλῶν στηρίζουσαι τὴν στέγην τῆς πρὸς νότον σταῆς τοῦ Πανδρουσίου ταύτας τὰς παρθένας τῶν Καρυῶν εἰκονίζουσιν.

* Αἱ Καρυάτιδες τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἦσαν τὸ

---

(1) Πaus. Κορ. κ. 9. — Δακ. κ. 10. — Ἀχ. κ. 7. — Ἀρκ. κ. 49. — Παλύβ. Ἱστορ. β. 2, κ. 70. (2) Παλύβ. β. 2, κ. 65. (3) Πaus. Δακ. κ. 10. (4) Πaus. Μέσ. κ. 16.

ἀπ' ἀρχῆς ἔξ· αἱ τέσσαρες ἴστανται εἰσέτι ὀρθαί· ἡ μία ἀνωρύχθη ἐκ τῆς γῆς συντετριμμένη καὶ κεῖται κατὰ γῆς· καὶ ἡ ἕκτη ὑφηρέθη ὑπὸ τοῦ λόρδου Ἑλγκιν καὶ εὐρίσκεται ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

ΑἶΓΥΣ, πόλις ἐκ τῶν περιοικίδων τῆς Σπάρτης· ἡ χώρα τοῦ Αἰγυος ἐκαλεῖτο Αἰγύτις, καὶ μέρος αὐτῆς ἦν ὁ τόπος ὁ καλούμενος ΚΑΡΥΣΤΙΟΣ, ὃς ἔκειτο πρὸς τὰ ὄρια τῆς Ἀρκαδίας καὶ φαίνεται ὅτι εἶχεν ἀμπελῶνας καλοὺς, διότι ὁ Ἀλκμᾶν ἀναφέρει τὸν Καρύστιον οἶνον (1). — Ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀρχελάου τοῦ Ἀγχιλάου καὶ τοῦ τῆς ἐτέρας οἰκίας βασιλέως Χαριλάου οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶλον διὰ πολέμου καὶ ἡνδραπόδισαν τὸν Αἶγυν, ὑπωπτεύσαντες ὅτι οἱ Αἰγῦται ἐφρόνουν τὰ τῶν Ἀρκάδων (2). — Ἡ Αἰγύτις ἐξετείνετο ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Λακωνίας καὶ τῆς Ἀρκαδίας ἀπὸ Βελεμίνης μέχρι Κρώμων, καὶ περιελάμβανε τὸ πέρας τῆς σειρᾶς τοῦ Ταϋγέτου μετὰ τῶν δύο κοιλάδων τοῦ Θειοῦντος καὶ τοῦ Γαθεάτου.

ΒΕΛΕΜΙΝΑ, πόλις ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Λακωνίας καὶ τῆς Ἀρκαδίας κατὰ τὸ δυτ βόρειον τῆς Σπάρτης, ἀπέχουσα 100 σταδ. τῆς Πελλάνης· ἡ γῆ τῆς Βελεμίνης ἡρδεύετο ὑπὲρ πάντα ἄλλον τόπον τῆς Λακωνίας, διότι ὁ κύριώτατος διήρχετο δι' αὐτῆς καὶ αὕτῃ εἶχεν ἰδίας αὐτῆς πηγὰς (3). Οἱ Ἀρκάδες ἔλεγον ὅτι ἡ Βελεμίνα οὕτα πρότερον αὐτῶν ἀφηρεῖτο ὕστερον ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων· ἀλλὰ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Πausανίου εἶναι ἀπίθανον τοῦτο, διότι οἱ Θεβαῖοι οὐδέ ποτε ἐπέτρεπον τὸ τοιοῦτο, ἐὰν οἱ Ἀρκάδες εἶχον δίκαιον (4). Ἄν δὲ καὶ πόλις τῆς Λακωνίας ἡ Βελε-

(1) Στράβ. β. 10, σ. 446. (2) Πaus. Λακ. κ. 2. (3) Αὐτ. κ. 24.

(4) Πaus. Ἀρκ. κ. 35.

μίνα, καταριθμεῖται ὁμῶς μεταξύ τῶν πόλεων ἐξ ὧν συγκρίσθη ἡ Μεγάλη πόλις (1).

* Τὰ λείψανα τῆς Βελεμίνης κεῖνται ὀπισθεν τῆς Ἀγίας Εἰρήνης, μετοχίου τῆς μονῆς τοῦ Ἀγ. Νικολάου, κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Χελμοῦ, κατὰ τὸ στόμιον τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Εὐρώτα (2).

ΛΙΜΕΝΕΣ.

ΨΑΜΑΘΟΪΣ, λιμὴν μικρὸς παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Ταΐναρον (3), μικρὸν πρὸς τὸ βορ-ἀνατολικόν. Ὁ Ψαμαθοῦς ἔκειτο ἀντιθέτως πρὸς ἕτερον ἐπίσης μικρὸν λιμὴνα καλούμενον ΑΧΙΛΛΕΙΟΝ (4)· ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ὁ Ψαμαθοῦς ὀνομάζεται Ἀμαθοῦς καὶ ἀναφέρεται ὡς πόλις (5).

* Ὁ λιμὴν οὗτος ἐφύλαξε μέχρι τοῦδε τὴν Ἑνετικὴν ὀνομασίαν καὶ λέγεται κοινῶς Πόρτο-δελλέ-κβάλιε (λιμὴν τῶν ὀρτύγων) καὶ κατὰ παραφθοράν καὶ συγκοπὴν Πόρτο-Κάϊο· εἶναι δὲ κυκλοτεροῦς σχήματος, ἔχων στενὴν εἴσοδον, ἀμμώδη πυθμένα καὶ βάθος ὕδατος δεκτικὸν μεγάλων πλοίων, πλὴν σπιλάδος τινὸς κειμένης κατὰ τὸ μέσον μεταξύ τοῦ νοτίου ἄερου τῆς εἰσόδου καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ ὑπὸ-κάτωθεν τῆς μονῆς τῆς ὀνομαζομένης τῆς Παναγίας τοῦ Πόρτο-Κάϊου.

---

(1) Πάυσ. Ἀρκ. κ. 27. (2) Λήκ. Τ. 3, κ. 23, σ. 20. (3) Πάυσ. Λακ. κ. 25. (4) Σκύλαξ. Περιπλ. Λακιδ. (5) Στράβ. β. 8, σ. 263.

ΛΑΚΩΝΙΑ.

Εἰς τῶν πέντε νομῶν ἐξ ὧν σύγκειται ἡ Πελοπόννησος, διαιρεῖται δὲ εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας = Λακεδαιμόνος, Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς, Γυθείου καὶ Οἰτύλου.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΟΣ.

Διαιρεῖται εἰς ὄψα τρεῖς δήμους = Σπάρτης, Θερσπνῶν, Φίνουγτος, Πελλάνης, Καστορίου, Σιλλασίας, Βρυσηῶν, Φάριδος, Φαλλίας, Γερωνῶν, Κροκεῶν, Μελιττήνης καὶ Τρινέσου, καὶ περιέχει κατὰ τὸ 1851 35,089.

Ἰρ.	Δ.	Θις.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	Οἰκ.	Κάτοικοι.
ΔΗΜΟΣ ΣΠΑΡΤΗΣ (1).					6691
43	N. Δ.	Σπάρτη, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	96		418
24	N. Δ.	Μισρᾶς κωμ.	202		968
1	N. Δ.	Κάτω Χώρα.	49		226
1 50	N. Δ.	Βαρσενῖκος.	25		146
1 40	Δ.	Σταυρὸς.	19		97
1 40	Δ.	Πικουλιάνικα.	46		205
1	Δ. N.	Ἅγιος Ἰωάννης.	207		948
40	Δ. N.	Ῥιβιώτισσα.	39		164
15	Δ. N.	Καλογωνία.	56		252
30	Δ.	Μαγοῦλα.	108		437
1 20	B. Δ.	Βάρσοβα.	50		206
1 50	Δ.	Τρύπη.	124		552
2	B. Δ.	Λογκάστρα.	120		597
2 20	B. Δ.	Σουσιάνοι.	42		223
50	Δ. N.	Παρόρι.	76		447

(1) Ἐν τῷ δήμῳ τῆς Σπάρτης περιέχονται καὶ τὰ χωρία τῶν Ἀμυκλῶν.

Ἡρ.			Α.	Θισ.		Παλαισμός	Οίκ.	Κάτωμα
					Χαλούλου.	{ Συνοικίαι παρὰ τὴν Σπάρτην.		
					Χασανάκι.			
					Χατίπι.			
		N.	A.		Ψυχικόν.			
					Πακωτά.	{ Συνοικίαι.		
		N.			Κόζι.			
					Τσακάλαλι.			
		N.			Ἐπάνω Καλάμι.			
		N.			Κάτω Καλάμι.			
		N.			Γούνари.			
					Δλάμπη.			
					Κυπαρίσσι Σωτηρί.			
		N.			Βλαχοχώρι.	{ Θισοὶ ὀλίγοι γονατοίκητ.		
					Χασαν Κεχαγιᾷ.			
					Μητροπολιανά.			
					Βιαμίλαγα.			
					Δλάμπη Χατίπη.			
<i>Χωρία Ἀμυκληῶν.</i>								
1	30	N.			Σκλαβοχώρι.		49	21
	15	N.			Μαχμούτ-μπη.		32	13
2		Δ.	N		Σοχᾶ.		41	22
	15	A.	N.		Ῥιζᾶ.		23	8
		N.			Καλύβια Σοχιώτικα.			
		N.			Γιοργᾶ.			
		N.			Μάνδρα.			
		N.			Κατσαροῦ.			
		N.			Σινάν-μπη.			
		N.			Γοδίνα.			
		N.			Μάρμπαλι.			
		N.			Τσαούση.			
Προϊόντα δημητριακοὶ καρποί, οἶνος, μέταξα, πορτοκάλια, λεμόνια, βαμβάκιον, σῦκα, καρύδια, κάστανα, κεράσια· 2 ποταμοὶ, ὁ Εὐρώτας καὶ ὁ								

Σφ. Α. Θεσ.

Πληθυσμός

Οίκ. Κάτοικοι.

Κναχίων και 5 μικρά ποτά-
μια εν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀμυκλῶν,
ὧν τὰ 4 χρήσιμα εἰς ἄρδουσιν,
2 μεγάλα ρεύματα, 7 ρύακες
ἢ χείμαρροι εν τῇ χώρᾳ τῆς
Σπάρτης, 1 μέγα δάσος τῶν
Ἀμυκλῶν εἰς το Ταῦγειον· ἐπι-
δε 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ
3 σχολεῖα δημοτικὰ εἰς Σπάρ-
την. Ἰδε Σπάρτη πόλις.

ΔΗΜΟΣ ΘΕΡΑΠΙΝΩΝ.

3629

2 30 B. A. Χρύσαφα, κωμ. ἔδρα τοῦ
δήμου. Ἐνταῦθα ὑπάρχει δα-
σονομεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.
Κάτωθεν πρὸς νότον ἐν μικρᾷ
ἀποστάσει λείψανα πόλεως.

87 430

8 A. B. Τσίντσινα κωμ.

239 1344

1 30 A. B. Ἀγριάνοι κωμ.

197 945

2 45 A. Ζαραφῶνα κωμ.

66 326

1 50 A. Ἀφισιῦ.

33 173

2 A. N. Πιλατάνα.

30 112

15 A. N. Πέρπεννη.

30 131

1 N. Μαλαθριά.

12 44

1 N. Κεφαλά.

9 39

A. N. Ζούπενα. } Καλύβια Τσιν-
A. N. Γοριτσά. } τσίνων.

Τούνι, ἀκατοίκτητον.

B. Δ Ἀγίων Τεσσαράκοντα Μονὴ
διατηρουμένη.

Τσακονά, θέσις ἀγροτικὴ
τῆς Μονῆς.

A. B. Σιτσάφι.
Ἅγιος Δημήτριος.

Μοναὶ δια-
λελυμέναι.

Ἡρ. Α. Θιο.

Παλαιός,

Οίκ. Κάτω

Προϊόντα τοῦ δήμου δημη-
τριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, βαμ-
βάκιον, μέταξα, οἶνος, ἔλαιον,
σῦκα, πρινοπόκκιον, ῥητίνη, τυ-
ρίον, βούτυρον· 2 ποταμοὶ, ὁ
Εὐρώτας καὶ ὁ Οἰνοῦς χρήσι-
μαι καὶ πολλοὶ ῥύακες, ὧν 7
ἐπίσης χρήσιμοι· ἔτι δὲ καὶ
σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως
εἰς Χρύσαφα.

ΔΗΜΟΣ ΟΙΝΟΥΝΤΟΣ.

531

6	A. B.	Εὐρύσθενα καὶ κοινότερον Βρέσθενα, κώμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	175	86
1 30	N.	Βκσαρᾶς κώμ.	208	79
2 15	B. A.	Βαμβακοῦ κώμ.	222	184
2 30	B.	Ἀράχοβα κώμ.	234	99
1 30	N. A.	Βέρροια.	24	9
1 15	A.	Μεγάλη Βρύσις.	36	26
2 15	A. B.	Βαρβίτσα. Ῥόζαινα, ζευγαλατεῖον. Μαυρίλα, ἔρημον καλλιερ- γούμενον. Κρύα Βρύσις, ξενοδοχεῖον. Ἅγιοι Ἀνάργυροι, Μονὴ δια- τηρουμένη. Ῥεματιανή, Μονὴ διαλελυμ. Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, οἶνος, καρύ- δια· 2 ποτάμια, 20 ῥεύματα, 150 περίπου ῥύακες, 6 δάση, ὧν 1 μέγα καὶ 5 μικρά· ἔτι δὲ καὶ 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν Β'. τάξεως καὶ 2 σχολεῖα δη- μοτικὰ ὡσαύτως Β'. τάξεως εἰς Εὐρύσθενα.	128	76

Πρ. Δ. Θισ.			Πληθυσμός	
			Οίκ.	Κάτοικοι
		ΔΗΜΟΣ ΠΕΛΛΑΝΗΣ.		2896
6	30	Δ. Β. Αγόριανη, έδρα του δήμου.		
1	50	Ρογκόζαινα.		
1	50	Β. Δ. Βουτούχος. Έν μικρᾷ ἀποστάσει πρὸς τὸ νοτ. δυτ. ἐπὶ μίᾳ τῶν πηγῶν τοῦ Εὐρώτα ἑλληνικὰ ἑρείπια.	69	394
1	15	Δ. Β. Ἅγιος Βασίλειος.		
1	30	Δ. Β. Λογκανίκος.	135	607
2	50	Καρυστέικα.		
2	50	Δ. Β. Καρυαῖς καὶ Κυπαρίσσι.		
	30	Δ. Ν. Γεωργίτσι κωμ.	268	1397
	45	Δ. Ν. Ἀλευροῦ.	58	256
1	15	Περιβόλια.	20	94
	45	Δ. Παρδάλι πρὸς τὸ βορ. δυτ. κεφαλόβρυσον καὶ παλαιόκαstron.		
		Δ. Γεωργιτσάνικα Καλύβια.		
		Κουρνιᾶς.		
		Βεργαδέϊκα.		
		Δ. Β. Κοτίτσα.		
		Γολέϊκα.		
		Προϊόντα τοῦ δήμου δημητριακοὶ καρποὶ, ὅσπρια, οἶνος, ἔλαιον, μέταξα καὶ ὀλίγαι ὀπῶραι 3 ποτάμια χρήσιμα, 5 ρεύματα, 8 ρύακες, 1 μέγα δάπος 1 σχολεῖον δημοτικόν Β'. τάξεως εἰς Αγόριανην.		
		ΔΗΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΟΥ.		2081
4	30	Β. Δ. Καστάνια, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	244	1105

Ἡρ.	Α.	Θεα.	Πληθυσμός.	
			Οίκ.	Κάτοικοι.
1		A. N.	145	643
	30	A. N.	63	266
		Βορδονιά.		
		Καστρί καὶ Σερβείχα.		
		Σωλήναι.		
		Ὀραχος.		
		Παπαδιάνικα.		
		Δόπτσι.		
		Μορχονέικα.		
		Μπολανέικα.		
		Μονὴ Καστρίου, διατηρουμένη.		
		Μονὴ Προφήτου Ἡλίου διαλελυμένη.		
		Προϊόντα τοῦ δήμου δημητριακοὶ καρποὶ, ἔλαιον, οἶνος, μέταξα· 1 ποτ. 2 ρεύμ. χρήσιμα, 8 ρόακες, 2 δάση 1 μέγα καὶ 1 μικρόν· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Κασσανιάν.		
		ΔΗΜΟΣ ΣΕΛΛΑΣΙΑΣ.		1699
6	30	B.	166	837
	45	N. A.	57	296
1	45	N. A.	45	211
1	30	N. A.	25	135
	50	Δ. B.	45	189
		Κονιδίτσα.		
		Κοκκινομάλι.		
		Κλαδᾶ, ζευγαλατεῖον Βαμβακιτῶν.		
		Πλίσσα.		
		Προϊόντα τοῦ δήμου δημητριακοὶ καρποὶ, ἔλαιον, οἶνος, ἀπίδια, σῦκα, ἀμύγδαλα, μέταξα· 2 ποτάμια χρήσιμα, 3		

ἱε. Δ. Οστ.			Πληθυσμός.	
			Οἰκ.	Κάτοικοι.
ρεύματα ἄχρηστα· ἡ σχολεῖον δημοτικὸν Γ'. τάξεως εἰς Βρουλιάν.				
ΔΗΜΟΣ ΒΡΥΣΕΩΝ.				1339
2	30	Δ. Ν.	Ἀναδρυτή, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	239
Περγαντέϊκα.				1290
Προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ βαμβάκιον ὀλίγον, ὄσπρια, κάστανά, κεράσια, καρύδια, ἔλαιον· 4 ῥύακες, ὧν οἱ χρήσιμοι, ἡ μέγα δάσος εἰς τὸ Ταῦγετον.				
ΔΗΜΟΣ ΦΑΡΙΑΔΟΣ.				2695
2	45	Ν.	Ξηροκάμπι ἔδρα τοῦ δήμου.	110
	30	Β.	Παλαιοπαναγιᾶ.	90
	20	Δ. Β.	Ἀνώγεια.	132
	30	Δ. Β.	Τραπεζοντή.	25
	30	Ν. Δ.	Καμίνα κλ.	88
	30	Β. Δ.	Ἀρκασάδες.	35
	45	Β. Δ.	Κυδωνιά κλ.	59
		Β. Δ.	Καβουράκι.	
		Β. Δ.	Καράσπη.	
		Β. Δ.	Παλαιοχώρι.	
			Κατσουλέϊκα.	
			Μοῦσγα.	
			Λιακέϊκα.	
		Δ. Β.	Σωτήρα.	
			Κουμουστάς.	
			Λξυκή.	
			Διπόταμα.	Θέσεις ταριναὶ
		Β. Δ.	Βολιάννα.	Ἀνωγείων καὶ
		Β. Δ.	Δόριζα.	Παλαιοπανα-
		Ν.	Νεοχώρι.	γιᾶς.

Ὁρ.	Ἄν.	Θισ.	Ν.	Ζαρμπίτσα, Μονὴ διατηρουμένη. Προϊόντα τοῦ δήμου δημητριακοὶ καρποὶ, - βαμβάκιον ὀλίγον, ὄσπρια, ἔλαιον, οἶνος, σῦκα, μέταξα, κηκίς· 2 ποταμοὶ μικροὶ καὶ ὁ Εὐρώτας δε διαχωρίζει τὸ ἀνατολικὸν τοῦ δήμου, χρήσιμοι καὶ οἱ τρεῖς εἰς ἄρδουσιν ἀγρῶν, 3 ρύακες, ὧν οἱ 2 χρήσιμοι, 1 ἀρχαία γέφυρα· ἔτι δὲ καὶ 2 σχολεῖα δημοτικὰ Β'. τάξεως εἰς Ξηροκάμπι.	Οἰκ.	Κατάκ.
				ΔΗΜΟΣ ΦΕΛΛΙΑΣ.		1580
3	30		N.	Γοράνοι, ἔδρα τοῦ δήμου.	85	463
0	30		Δ. N.	Ἄρνα καὶ Κοτσατίνα.	72	516
2	1		Β. Α.	Ποταμιά.	54	241
2	45		Δ. Β.	Πολοβίτσα.	33	165
2	30		Δ.	Λιαντίνα.	18	94
1	4		Δ. N.	Κουρτσούνα.	10	64
			Β. Δ.	Γόλας, Μονὴ διατηρουμένη. Προϊόντα τοῦ δήμου δημητριακοὶ καρποὶ, ἔλαιον, οἶνος, σῦκα, ὀπῶραι παντοῖαι· 5 ποτάμια, 11 ρεύματα τὰ 5 μεγάλα καὶ τὰ 6 μικρά, 16 δάση 4 μεγάλα καὶ 12 μικρά· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Γ'. τάξεως εἰς Γοράνους.		
				ΔΗΜΟΣ ΓΕΡΘΟΝΘΡΩΝ.		1641
7	30		N. Α.	Γεράκι, κωμ.	194	906
1	20		N. Α.	Ἀλεποχώρι.	44	224

Νομ. Α. Β. Γ.		Πληθυσμός	
Νομ.	Α. Β. Γ.	Οίκ.	Κάτοικοι
1	20	Β. Α.	Καρίτσα. 34 174
1		Ν. Δ.	Βρανταμά. 32 149
		Δ.	Τσίλζα, χωρίον ἀκατοίκητον.
		Ν. Α.	Προδρόμου. } Μοναὶ δια-
			Προφ. Ἡλιοῦ. } λευμέναι.
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημ.
			καρποὶ, οἶνος, ἔλαιον, μέταξα·
			1 ποταμὸς ὁ Εὐρώτας χρήσι-
			μος ἐν μέρει, 1 ῥύαξ ἀχρηστος,
			1 μικρὸν δάσος· 1 σχολεῖον
			δημοτικὸν Γ' τάξεως εἰς Γεράκι
			καὶ φυλακεῖον ὑγειονομικόν.
ΔΗΜΟΣ ΚΡΟΚΕΩΝ.			2193
5	30	Α. Ν.	Λεβέτσοβα, ἔδρα τοῦ δήμ. 171 861
2		Ν. Δ.	Πετρίνα. 80 398
1	10	Ν. Δ.	Ἀσήμι. 9 56
1	30	Β. Δ.	Τάραψα. 32 157
1	40	Α. Ν.	Δάγζου. 35 159
1	50	Δ. Β.	Δαφνί. 60 320
3		Β.	Λυκαδουνόη. 49 199
3		Ν. Δ.	Σίνα. 11 52
		Ν. Α.	Ἀλάμπη.
		Β.	Πυρίον ἐπάνω καὶ κάτω.
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημ.
			καρποὶ, λινάριον, ἔλαιον, οἶνος,
			μέταξα, βαμβάκιον, βάλανοι· 8
			ποτάμια, 2 ῥύακες μικροί· 1
			σχολεῖον δημοτ. Γ' τάξεως εἰς
			Λεβέτσοβαν καὶ εἰρηνοδικεῖον.
ΔΗΜΟΣ ΜΕΛΙΤΙΝΗΣ.			2277
7		Ν.	Ἅγιος Νικόλαος, ἔδρα τοῦ
			δήμου. 106 530

Ἡρ.	Δ.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι
2	40	B. Δ.	Καστάνια ἐπὶ ὕψους 1159 γαλλομέτρων.	54	282
1		B. Δ.	Σελεγούδι ἐπὶ ρύακος.	44	209
	30	A. N.	Κόκκινα Δουρά.	55	286
1		A. N.	Μαλιτσίνα.	56	296
1	40	A. N.	Ἀρχοντικόν.	36	178
1	30	A.	Στρουντζά.	21	124
1	40	B. Δ.	Ρόζυβα.	12	59
1	40	B. Δ.	Ζελίνα. }	31	197
2	20	A. B.	Πρίτσα. }		
1	30	B.	Τσέρια.	13	70
		B. Δ.	Σελαγούδι.		
			Τσακαλέϊκα. }	Δκατοίκτητα.	
		N. Δ.	Τσισφίνα. }		
		A. N.	Ροίτσα, Μονὴ διαλελυμένη.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημ. καρποὶ, βαμβάκιον, οἶνος, μέ- ταξα, ἔλαιον· 6 ποταμ. καὶ 3 ρύακες ἐξ ὧν χρήσ. τὰ 3 ποτ. καὶ οἱ 3 ρύακες· 1 σχολεῖον δημ. Β'. τάξεως εἰς Ἀγ. Νικόλαον.		
			ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΝΑΣΟΥ.		1021
7	45	A. N.	Σκάλα, ἔδρα τοῦ δήμου.	50	338
	20	A. N.	Σεῖδαλῇ ἐπὶ τῆς δεξ. ὄχθης τοῦ Εὐρώτα.	27	102
	35	A. N.	Λεῖμονα.	54	226
1	20	N. Δ.	Στεφανιά.	4	177
1		A. N.	Τρίνησα ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ἐν μικρᾷ ἀποστάσει πρὸς δυσ. λατομεῖα ῥωμαϊκὰ, καὶ ἄνωθεν εἰρείπια ἐλληνικά.	9	36
			Προϊόντα ὡς ἄνωτ. 2 ποτα- μίσκοι ὧν ὁ 1 χρήσιμος, 2 ἔλη μέτρια, 1 ὄρμος· 1 σχολεῖον δη- μοτικόν Γ'. τάξεως εἰς Σκάλαν.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ ΛΙΜΗΡΑΣ.

Διαιρείται εἰς πέντε δήμους — Ἀσωποῦ, Μοναμβασίας, Βοιῶν, Ἐλούς
καὶ Ζάρακος, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 13,497.

Ἰρ.	Α.	Θισ.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	Οἰκ.	Κάτοικοι.
ΔΗΜΟΣ ΑΣΩΠΟΥ.					3133
49	Β.	Δ.	Μόλαιοι, ἔδρα τοῦ δήμου. Πρὸς νότον καὶ πρὸς δυσμὰς, κατὰ μικρὰς ἀποστάσεις λεί- ψανα παλαιῶν ὀχυρωμάτων, κατὰ τὸ νοτ.-δυτικὸν κορυφῇ ὄρους ἔχουσα ὕψος 914 γαλ- λομέτρων.	122	542
	5	Δ. Ν.	Πάκια.	88	427
1		Δ. Ν.	Φοινίκι.	44	231
1		Β. Δ.	Καλύβια.	125	630
1		Δ.	Καταβόθρα.	65	332
2		Ν. Δ.	Συκέα, κατ' ἀνατολὰς δύο βρύσεις.	129	624
2	30	Ν. Α.	Ἀγγελίνα.	42	218
		Δ. Β.	Γκαγκάνια, Μονή. } Θέσεις Κρισσά. } ὀλιγο-		
		Ν. Α.	Ἅγιος Γεώργιος. } κατοί-		
		Ν. Α.	Ἅγιος Θεόδωρος. } κηται.		
			Πλύτρα, λιμὴν. Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, οἶνος, ἔλαιον, ὀλίγον βαμβάκιον, ἀμύγδαλα, σῦκα, ἀπίδια, λεμόνια, πορτο- κάλια· 1 ποταμίσκος, 7 ρυά- κια, ἐξ αὐτῶν ὁ ποταμὸς καὶ		

Πρ. Δ. Θισ.

Πληθυσμός.

Οίκ. Κάτοικοι.

Προϊόντα τοῦ δήμου δημη-
τριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, βαμ-
βάκιον, κρομμύδια, σῦκα, οἶνος,
ἐλαιον, λεμόνια, πορτοκά-
λια, μήλα, ἀπίδια, ἀμύγδα-
λα, καρύδια, 16 ρεύματα χρή-
σιμα, 51 ρύακες, 3 λιμένες·
εἰς Μονεμβασίαν ὑπάρχει οἰ-
κονομικὸν ταμεῖον Β'. τά-
ξεως.

ΔΗΜΟΣ ΒΟΙΩΝ.

2939

6

N.

Νεάπολις ἔδρα τοῦ δή-
μου.

57

332

1

B. A.

Φαρακλώ.

109

485

1

B. ΣΑ.

Μισοχώρι.

99

506

15

B. ΣΑ.

Καστανιά.

60

301

1

N. A.

Δάχι.

93

419

1 30

A. N.

Ἅγιος Νικόλαος.

101

483

2

N. A.

Βαλανιδιά.

91

420

A.

Παραδείσις, θέσεις ὀλιγοκα-
ταίκτης, Μονή.

N. Δ.

Ἐλαφόνησος Ὀνούγναθος.

Προϊόντα τοῦ δήμου δημη-
τριακοὶ καρποὶ, βαμβάκιον,
κρομμύδια, σῦκα, ἐλαιον, οἶ-
νος, λεμόνια, πορτοκάλια, μή-
λα, ἀπίδια, ἀμύγδαλα, καρύ-
δια· 2 ρεύματα μικρά, 2 λί-
μναι μικραὶ, 3 λιμένες, 4 δά-
ση· ἔτι δὲ 1 σχολεῖον δημο-
τικὸν Β'. τάξεως, καὶ σταθμὸς
ὑγειονομικὸς, καὶ συμβολαιο-
γραφεῖον εἰς Νεάπολιν, καὶ φυ-
λακεῖον ὑγειονομικὸν εἰς Ἐλα-
φόνησον.

ὁρ.	Δ.	Θεο.	Πλάτος.	Οίκ.	Κάπου.
	Δ. Β.	Κάτω Μαρούλια.			
	N. Δ.	Πασαβᾶ, ζευγαλατῆον.			
		Μονήδριον ἢ Παναγία, μετόχιον τῆς διατηρουμένης Μονῆς Γόλας ἐν Δακεδαίμονι.			
	Α.	Νησίον (ἢ Κρανάη). Εἰς Γύθειον εἰσὶ 2 σχολεῖα ἑλληνικὸν καὶ δημοτικόν.			
		ΔΗΜΟΣ ΜΑΔΕΥΡΙΟΥ.			3569
3	N. Δ.	Πάνιτσα, ἔδρα τοῦ δήμου.	118		572
1		Καλογέρου.	4		20
40	B. Α.	Κονάκια.	53		284
40	Α. Β.	Πηλάλα.	21		126
1	Α. Β.	Παλοβά.	24		105
1	15	B. Α.	Δίμπερδον.	34	123
2		Ἅγιος Βασίλειος.	11		37
2	B. Α.	Καλοδά.	12		44
1	15	N. Α.	Μαραθέα.	41	209
2	Δ. Β.	Πολυάραβον, πλησίον κεφαλοδρύσον.	38		189
2	30	Δ. Β.	Σιδηρόκαστρον.	64	330
1	80	B.	Τόμπρα.	11	68
40	B. Α.	Σκαμνάκι.	52		268
1	15	N. Α.	Κόζιαι.	17	37
1	30	B.	Σολᾶ.	12	67
1	40	B.	Σκουφομύτη.	7	52
1		Λιγερέας.	12		60
2	10	Δ. Β.	Σκυφιάνικα.	73	360
1	15	B. Δ.	Σκαμνίτσα.	12	55
1		Α. Ν.	Καρβελά.	100	499
		Σταρέλτσα.			
		Πετροβούνη.			
		Ἅγιος Εὐστράτιος.			
		Τσιχοβά.			
		Κόπρινα.			

Αρ.	Α. Ο. Θ. Σ.		Πληθυσμός	Οίκ.	Κάτ. οικ.
		Δχωμάτη, ζευγαλατεῖον.			
		Ἅγιος Γεώργιος, Μονὴ δια-			
		τηρουμένη.			
		Ἅγιος Βασίλειος, Μονὴ δια-			
		λελυμένη.			
		Εἰς Πανίτσαν ὑπάρχει σχο-			
		λαῖον Β'. τάξεως.			
		ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΥΟΥΠΟΛΕΩΣ.			2183
3		Δ. Ν. Καρυούπολις, ἔδρα τοῦ δήμ.	45	175	
15		Δ. Ν. Νεοχώρι.	43	197	
10		Δ. Ν. Καυκί.			
10		Δ. Ν. Ἅγιος Βασίλειος.	20	73	
1		Δ. Βαθὺ, λιμὴν.	38	198	
1	10	Ν. Σκουτάρι.	92	381	
1	10	Ν. Δ. Βαχόν.	94	429	
2		Δ. Β. Πασαδάτ, φρούριον.	39	110	
1		Ν. Δ. Τζοροβάς.	55	226	
1	15	Δ. Ν. Καλύβια.	31	121	
1	10	Ν. Παρασυρός.	26	146	
		Χωσιάρη.			
		Δ. Ν. Ζευγαλατεῖον, φυλακή.			
		Ν. Δ. Ζευγαλατεῖον Ἀλείτσα Κε-			
		ρατσίᾳ.			
		Ἀποθήκαι Σηνταρέων.			
		Ἅγ. Γεώργιος.) Μοναὶ δια-			
		Κότρωνα.) λελυμέναι			
		Ἅγ. Εὐστράτιος, ἐκκλησίδια.			
		Εἰς Καρυούπολιν ὑπάρχου-			
		σι δύο σχολεῖα, Ἑλληνικὸν καὶ			
		δημοτικὸν, ἀμφότερα Β'. τά-			
		ξεως.			
		ΔΗΜΟΣ ΚΟΛΟΚΥΝΘΙΟΥ.			2193
4		Φλομοχώρι, ἔδρα τοῦ δήμου.	52	271	

Ἰρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
	54	N. Α.	Κότρωνα.	55	240
1		B. Δ.	Κάβαλον.	53	258
1	30	N.	Ἐξω Νύμφη.	51	235
1	45	N.	Μέσα Νύμφη.	18	87
	30	Δ. Β	Χειμάρα.	39	187
1	15	B.	Λουκάδικα.	26	137
1	30	N	Αργυλιζά.	37	156
1	15	N.	Δρυαλί.	30	132
1		B. Α.	Σκαλτσιωτιάνικα.	15	66
2		B. Α.	Ῥηγανύχωρα.	23	123
2		B. Α.	Γόντα.	18	84
1	10	Α.	Βάτα.	14	68
		B. Α.	Καυκί.		
		B. Α.	Μεταμόρφωσις.	Μοναὶ δια-	λελυμέναι.
		N.	Κουρνός.		
ΔΗΜΟΣ ΛΑΓΙΑΣ.					
				1808	
8	30	Δ. N.	Λάγια, ἔδρα τοῦ δήμου	116	585
	15	Α. N	Πιόντες.	42	225
1		B.	Πόθι Δουμαρίστικα.	45	190
1	10	B.	Πέρα Δουμαρίστικα.	28	232
1	50	Δ. Β	Παχυάνικα.	18	106
1		Δ. Β.	Σολοτέρι.	16	81
	40	Α. N.	Κορυγονιάνικα, πλησίον N.		
			ἐλλληνικὰ ἐρείπια.	15	131
1	20	Δ. N.	Καινούρια χώρα.	27	144
1		N.	Πάλυρος.	21	119
		N.	Χάρακας.		
		N.	Αχιλλεῖον, λιμὴν ἐνταῦθα		
			ὑπάρχει σταθμὸς ὑγειονομικός.		
		Δ. Β.	Σκύρα.		
			Μεταμορφώσεως Μονὴ δια		
			τηρουμένη.		
			Κοιμήσεως Μονὴ διαλελυ-		
			μένη.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΟΙΤΥΛΟΥ.

Διαιρείται εἰς πάντες δήμους τῆς Οἰτύλου, Ἀβίας, Κυρδαμβάλης, Δεύκτρου
καὶ Μίσσης καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 26,759.

Κρ.	Α.	Θισ.	ΔΗΜΟΣ ΟΙΤΥΛΟΥ.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι
					8211
56		Δ. Ν.	Ἀρεόπολις (Τσίμοβα) κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου ἔχουσα εἰρη- νοδικεῖον.	240	1290
	30	Β.	Λιμένι, κόλπος καὶ ὁρμητή- ριον. Ἐνταῦθα ὑπάρχει ὑπο- τελωνεῖον.	26	156
	15	Β. Α.	Κουσουλέσι.	60	340
	15	Δ. Ν.	Κριλιάνικα.	..	..
1	30	Α. Β.	Οἰτύλος, (κοιν. Βίτουλον). Ἐνταῦθα ὑπάρχει σταθμὸς ὕγειονομικός.	230	1082
1	30	Α. Β.	Κελεφά.	127	626
2		Α. Β.	Κρυονέρι.	38	214
2		Α. Ν.	Καρέα.	40	213
1		Ν.	Πύργος.	280	1145
1	15	Α. Ν.	Νικάνδρι.	28	154
3		Α. Ν.	Δρίαλος.	44	252
3		Α. Ν.	Τσόπακας.	20	137
3	30	Α. Ν.	Καφιῶνα.	45	221
3		Ν. Α.	Παλιόχωρα.	23	141
3		Α. Ν.	Βάμβακα.	71	410
3	20	Α. Ν.	Κουλούμι.	52	293
3	20	Α. Ν.	Κουτρέλα.	14	89
3	20	Α. Ν.	Ἐρημος καὶ Λάγκος.	15	86
3	30	Α. Ν.	Μήνα.	80	444
3	30	Α. Ν.	Καρόνια.	43	221
3	30	Α. Ν.	Ἅγιος Γεώργιος.	10	58

ἡρ. Α. Θισ.		Πληθύνες:	
		Οίκ.	Κάτοικοι
	Α. Ν.	Αδουροβίλας.	
		Χατάσιχ.	
		Νουπρεβίτσα.	
		Αρφύγκιον.	
	Α. Ν.	Λάκκος.	
		Κονάκια.	
		Ἄστρον.	
	Β.	Καραβοσάσιον, λιμνή.	
		Γέρμα.	
		Τίνος.	
		Κοματᾶ.	
		Κλαῖνον.	
		Μαρματσόνια.	
		Χαρούτα.	
	Α. Ν.	Φραγγούλχα.	
		Ἅγιοι Πάντες.	
	Α. Ν.	Ἁγία Βαρβάρα.	
		--- ρανικα.	
	Ν.	Ἀγκιαδάκι.	
	Α. Ν.	Ἡράτσια.	
	Α. Ν.	Πολύματος.	
		Κοίμησις τῆς Θεοτόκου.	
		Νικολάου Συφάτου μονήδριον.	
		Ταξιαρχῶν μονήδριον.	
	Α. Ν.	Βρικίου τῆς Θεοτόκου.	
ΔΗΜΟΣ ΑΒΙΑΣ.			5222
	Α. Β.	Κάμπος, ἔδρα τοῦ δήμου,	
		ἔχουσα εἰρηνοδικεῖον.	115 585
30	Β. Α.	Χώρα Γαῖτσῶν.	40 122
1	Β. Α.	Ὀρυβά.	25 111
30	Β. Α.	Μπρέντα.	56 240
30	Δ.	Ἄνω Δολοί.	74 312
30	Δ.	Κάτω Δολοί.	97 410
1	Ν. Δ.	Κιτριάι ἀγκυροβόλιον καὶ	08

Θέσεις ἀνιγοκατοίκητοι.

Διαλελυμένα.

Ἰρ. Α. Θυσ.

Πληθυσμός.

Οίκ. Κάτακοι.

			Καλλιάνικα· εἰς Κιτριάς ὑπάρχει φυλακεῖον ὑγειονόμιχόν καὶ ἕτερον τελωνειακόν.	12	61
1	10	N. Δ.	Βηρούσι.	66	384
	30	B. A.	Μπίλιοβα.	20	75
	10	N. Δ.	Μάλτα.	58	309
	10	Δ.	Μαλευριάνικα.	23	95
1	30	A. B.	Τριγκότσοβα.	24	101
1	30	B. Δ.	Μεγάλη Μαντίνεια.	97	413
1	45	B. Δ.	Μικρά Μαντίνεια.	41	157
2		B. Δ.	Ἀλμυρόν, ἀγκυροβόλ. καὶ Μύλοι παρὰ τὰς ἐκβολὰς ῥέκκ.	11	32
2		A. B.	Σέλιτσα.	84	390
1	30	B. A.	Ἀλτομυρά.	35	364
	30	A. B.	Σωτηριάνικα.	22	97
2		B. A.	Πηγάδια.	114	686
1	30	B. A.	Νερίντα.	56	240
			Μανιάκη, θέσις ἱστορική.		
		N. Δ.	Ζαρνάτα, φρούριον.		
			ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΔΑΜΥΛΗΣ.		3112
9		B. Δ.	Σκαρδαμοῦλα, ἔδρα τοῦ δήμ.	51	210
	30	A. N.	Προάστειον.	124	462
1	15	A. N.	Σαῖδών.	36	177
	30	A.	Λάκκος.	10	45
	30	N. Δ.	Πετρεβούνι.	15	65
0	30	B. A.	Γούρνιτσα.	27	124
	30	B. Δ.	Νίκεθος.	43	185
1		B. A.	Ἐξωχώριον.	86	359
3			Πρίπιτσα.	27	117
1		B. Δ.	Χώρα.	39	139
1	15		Κολυμπετσίκα.	29	124
1	30	B. A.	Ἄνω Τσέρια.	115	465
1	30	B. A.	Κάτω Τσέρια.	97	375
1	30	A. B.	Λιασίνιβα.	26	117
	30	A. B.	Καλύβαις.		

Ἰρ. Α. Θω.

Πληθυσ.
Οίκ. Κάτωκ.

Β. Δ.

Κριτίστη.

Βαϊδονίτσα.

Δάζον.

Λεπτήνιον.

Κοτσιμαρέϊκα.

Κυψολαιμέϊκα.

Λυμπόχυβα.

Ίατρείκα.

Μύλοι, Βυρῷ.

Ἅγιος Γεώργιος.

Ἅγιος Θεόδωρος.

Μπογονίτσα.

Λυκάκιον.

Μοναὶ διπ-
λασημέναι

Εἰς Σκαρδαμοῦλαν ὑπάρχει
σχολεῖον δημοτικὸν Β' τάξεως
καὶ σταθμὸς ὑγειονομικὸς.

ΔΗΜΟΣ ΛΕΥΚΤΡΟΥ.

6652

6	Δ. Β	Πλάτσα, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	160	774
2	Β.	Καστάνια.	104	450
1	30	Ἰζινα.	8	34
2	15	Ξυθ.άνικα.	86	452
1	30	Δ. Β. Πύργος.	92	436
1	30	Β. Δ. Νεοχώρι.	88	466
1		Δ. Β. Ῥίγλιζα ἄνω καὶ κάτω.	85	392
	30	Β. Α. Λυσνά.	74	300
2	30	Δ. Β. Δράχ.βα.	38	203
1	30	Δ. Ν. Λαγκάδα.	156	730
1		Δ. Ν. Σβύνα.	35	153
	30	Β. Δ. Κοτρόνι.	29	114
	45	Δ. Ν. Νομιτζή.	107	544
		Δ. Ν. Τραχήλι, λιμνή.		
1	30	Δ. Ν. Σωματιχνά.	25	111
2	30	Δ. Ν. Πολυαννά.	37	117
1		Ν. Κουτίφαρι.	144	670

Ἡρ. Α. Θισ.

Παλθυσμός.

Οἱκ. Κατοικοι.

Τράπιτσα.
 Ἅγιος Δημήτριος.
 Πιάλα.
 Γιαρμπηλέα.
 Κούμανι.
 Εἰς ἡλλάτσαν ὑπάρχει σχο-
 λεῖον δημοτικὸν Β'. ταξέως.

Θεοὶς ὀλιγο-
κατοίκτητοι.

ΔΗΜΟΣ ΜΕΣΣΗΣ.

3462

4	Α. Ν.	Κίττα, ἔδρα τοῦ δήμου.	117	350
30	Δ.	Σταυρί.	30	215
30	Δ.	Παγγιά.	29	140
1	Ν. Δ.	Κοῦνος.	91	427
45	Ν. Δ.	Κηποῦλα.	43	194
30	Ν. Δ.	Δρῦ.	48	245
30	Δ. Ν.	Ὀχιά.	20	109
45	Ν.	Ἄνω Μπουλαροί.	42	135
30	Ν.	Κάτω Μπουλαροί.	28	52
45	Α. Ν.	Μουντανίστικα.	25	139
1	45	Α. Ν. Τσουκαλιά.	44	212
2	Α. Ν.	Βάθια.	98	318
1	30	Α. Ν. Ἄλυκα.	94	389
10	Ν. Δ.	Καχριάνικα.	34	173
10	Β. Δ.	Νόμια.	53	214
30	Β. Α.	Καλλονοί.	32	103
	Β. Δ.	Ἅγιος Γεώργιος.	17	86
	Β.	Καρδενίτσα.		
	Δ. Β.	Μεζαπος, παράλιον· χερσό- νησος μικρά καλουμένη Τηγάνι καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐρείπια Ἐνετικῆς πόλεως.		
		Λιοντάκι.		
	Β. Δ.	Κέρια.		
	Β. Δ.	Ἁγία Κυριακή.		

ΜΕΣΣΗΝΙΑ

ΜΕΣΣΗΝΙΑ, ἐν τῶν μεγάλων τμημάτων τῆς Πελοποννήσου τὸ κατὰ τὸ νοτ-δυτικόν· ὠρίζετο κατ' ἄρκτον ὑπὸ τῆς Ἠλείας διὰ τῆς Νέδας (1), κατὰ δυσμὰς καὶ μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Λακωνίας διὰ τῆς ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Γερηνίας καλουμένης Χοιρίου νάπης, κατὰ τὰ ὄρια τὰ τεθέντα ἀφ' οὗ ὁ Αὐγούστες ἔδωκε μέρες τῆς Μεσσηνίας τῇ Λακωνίᾳ· ἅπας ὁ παράκλοις τῆς Μεσσηνίας μετὰ τῶν κατακολπίσεων ἐλογίζετο ὅσον 800 σταδίων (2). — Ἡ χώρα αὕτη οὖσα τὸ κατ' ἀρχὰς ἔρημος ἔσχεν, ὡς λέγουσι, τοὺς πρώτους οἰκήτορας κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον: Ἀποθανόντος τοῦ Λέλεγος, ὃς ἐβασίλευεν ἐν τῇ ὑστερον ὠνομασθείσῃ Λακωνίᾳ, τότε δὲ ἀπ' ἐκείνου καλουμένη Λελεγία, ἔσχε τὴν ἀρχὴν ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ Μύλης· ὁ δὲ Πολυκάων, ὃς ἦν νεώτερος τὴν ἡλικίαν καὶ δι' αὐτὸ ιδιώτης, ἔλαβε γυναῖκα ἐξ Ἀργούης Μεσσήνην τὴν Τριόπα τοῦ Φόρβαντος· μεγαλοφρονοῦσα δὲ ἡ Μεσσήνη διὰ τὸν πατέρα, ὃς προεῖχε τῶν τότε Ἑλλήνων τό τε ἀξίωμα καὶ τὴν δύναμιν, δὲν κατεδέχετο νὰ ιδιωτεύῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· διὸ ἀθροίσαντες ἐξ Ἀργους καὶ ἐκ Λακεδαιμόνος δύναμιν, ἦλθον εἰς ταύτην τὴν χώραν, καὶ γενικῶς μὲν εἰς σύμπασαν αὐτὴν ἐτέθη ὄνομα Μεσσηνία ἀπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ Πολυ-

---

(1) Πaus. Μεσ. κ. 36 τέλος. (2) Στράβ. β. 8, σ. 362.

καίοντες· πόλεις δὲ ἐκτίσθησαν καὶ ἄλλαι καὶ ἐν αὐταῖς καὶ ἡ Ἀνδανία ἐνθα κατισκεύασαν τὰ βασίλεια αὐτῶν καὶ ἐβασίλευσαν πρῶτοι αὐτοὶ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ὁ Πολυκάων καὶ ἡ Μισσήνη. Παρὰ ταύτην τὴν Μισσήνην ἦλθεν ἐξ Ἐλευσῖνος Καύκων ὁ Κελαινοῦ τοῦ Φλυοῦ, φέρων τὰ ὄργια τῶν Μεγάλων Θεῶν (Δήμητρος καὶ Περσεφόνης), ἃ ὕστερον μετὰ πολλὰ ἔτη ἀπὸ τοῦ Καύκωνος ἐλάμπρυνε μᾶλλον Λύκος ὁ Πανδίωνος· ἡ δὲ τελετὴ αὐτῶν ἐπανηγυρίζετο ἐν Ἀνδανίᾳ (1). — Πάντῃ ἄγνωστος εἶναι ἡ ἀπογονία τοῦ Πολυκάωνος καὶ τῆς Μισσήνης· φαίνεται ὅμως ὅτι δὲν διήρκεσε πλέον τῷ πάντε γενεῶν· καὶ τότε ἀποσβεσθείσης, οἱ Μισσήνιοι ἀνηγόρευσαν βασιλέα Περιήρην τὸν Αἰόλου. Βασιλεύοντος δὲ τούτου, ἦλθε πρὸς αὐτὸν ὁ Μελανεύς· εἰς δὲ ἔδωκε πρὸς κατοικίαν τὸ Καρνάσιον (2). ἔσχε δὲ ὁ Περιήρης ἐκ Γεργοφόνης τῆς Περσέως δύο υἱούς, Ἀφαρέα καὶ Δεύκιππὸν, οἱ ἐβασίλευσαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περιήρους· κυριώτερος δὲ ἦν ὁ Ἀφαρεύς, ὃς βασιλεύσας, ἐκτίσε πόλιν Ἀρήνην (3) καὶ ἐδέχθη παρ' αὐτῷ τὸν ἐξάδελφον αὐτοῦ Νηλέα, ὃς ἦν υἱὸς Κρηθέως τοῦ Αἰόλου καὶ λεγόμενος προσέτι καὶ υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ ἦλθεν ἐνταῦθα φύγων ἐξ Ἰωλκοῦ τὸν Παλῖαν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Ἀφαρεύς τὰ παραθαλάσσια ἐνθα μεταξὺ ἄλλων πόλεων ἦν καὶ ἡ Πύλος ἣς ἦν καὶ ἔκησεν ὁ Νηλεὺς καὶ κατεστήσατο τὸ βασίλειον αὐτοῦ. Ἐκ δὲ τῶν δύο υἱῶν τοῦ Ἀφαιρέως πρεσβύτερος καὶ ἀνδρείότερος ἦν ὁ Ἰδας, νεώτερος δὲ ὁ Λυγκεύς, ὃς, κατὰ τὸν Πίνδαρον, ἦν τοσοῦτον ὀξύδερκῆς, ὥστε ἔβλεπε καὶ διὰ μέσου τοῦ στελέχους τῶν δρυῶν· καὶ ὁ μὲν Λυγκεὺς ἄγνωστος εἶναι ἐὰν ἐτεκνοποίησεν· ὁ δὲ Ἰδας ἔσχεν

(1) Πανσ. Μισσ. κ. 1. (2) Ἰδε Καρνάσιον. (3) Ἰδε Ἀρήνη.

ἐκ Μαρπήσσης θυγατέρα Κλεοπάτραν, ἣ ἐγένετο σύζυγος τοῦ Μελεάγρου (1). — Ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ τῶν υἱῶν τοῦ Ἄφάρεως καὶ τῶν Διοσκούρων, τῶν ἐξαδελφῶν αὐτῶν ἐκ τινος ἔριδος περὶ βοῶν συνέβη μάχη καθ' ἣν ὁ Πολυδεύκης ἀπέκτεινε τὸν Λυγκέα, καὶ ἔπειδὴ καὶ ὁ Ἰδας ἀπέθανε κεραινωθεὶς, καὶ ἐπομένως ὁ οἶκος τοῦ Ἀφάρεως ἐρημώθη παντὸς ἄρρενος, περιῆλθεν εἰς Νέστορα τὸν Νηλέως ἡ βασιλεία καὶ τῶν ἄλλων καὶ προσέτι καὶ ὧν πρότερον ἐβασίλευεν ὁ Ἰδας, πλὴν μόνον ὧν ἦσαν ὑπήκοοι τῶν υἱῶν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, οἳ ἐστράτευσαν καὶ αὐτοὶ εἰς Ἴλιον καὶ ἦσαν Μεσσηνιοὶ, διότι, ὡς ἔλεγον, ὁ Ἀσκληπιὸς ἦν υἱὸς Ἀρσινόης τῆς Δευκίππου καὶ οὐχὶ τῆς Κορωνίδος (2). — Ἡ Μεσσηνία ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν ὑπέκειτο τῷ Μενελάῳ· ἀπεδεικνύεται δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ἐπτὰ ὑπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος ὑποσχεθεῖσιν τῷ Ἀχιλλεῖ πόλεων, αἱ πᾶσαι ἦσαν ἐν Μεσσηνίᾳ· φανερόν δὲ ὅτι, ἂν ὁ τόπος δὲν ὑπέκειτο εἰς αὐτὸν τὸν Ἰδιον ἢ εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, δὲν ἠδύνατο νὰ προτείνῃ τοιαύτην ὑπόσχεσιν· βλέπομεν δὲ προσέτι καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Ὀμήρου ὅτι μέρος τῶν κατοίκων τῶν Φηρῶν συνεστράτευσεν τῷ Μενελάῳ (3)· ἀποπερατωθέντος δὲ τοῦ πολέμου τῆς Τρωάδος καὶ τοῦ Νέστορος μετὰ τὴν οἰκαδὲ ἐπάνοδον τελευτήσαντος, τὸ στράτευμα τῶν Δωριέων καὶ οἱ Ἡρακλεῖδαι κατελθόντες μετὰ δύο γενεάς εἰς Πελοπόννησον, ἐξέβαλον τοὺς ἀπογόνους τοῦ Νηλέως καὶ Νέστορος ἐκ τῆς Μεσσηνίας, προτείνοντες ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἐλὼν τὴν Πύλον, ἰδὼν τὴν Μεσσηνίαν παρακαταθήκην τῷ Νέστορι· ἦσαν δὲ οἱ ἐκβληθέντες Νηλεῖδαι Ἀλκμαίων ὁ Σίλλου τοῦ Θρασυμήδους, Πεισίστρατος ὁ Πεισίστράτου, οἱ υἱοὶ Παίονος τοῦ

---

(1) Πaus. Μεσ. κ. 2. (2) Αὐτ. κ. 3. (3) Στράβ. β. 8, σ. 359.

πιλόχου καὶ σὺν αὐτοῖς Μέλανθος ὁ Ἀνδροπόμπου τοῦ ἱεροῦ τοῦ Πενθίλου τοῦ Περικλυμένου, οἳ πάντες, ἐκτὸς τοῦ εἰσιστράτου, μετέβησαν εἰς Ἀθήνας, καὶ τὰ γένη τῶν κιονιδῶν καὶ τῶν Ἀλκμαιονιδῶν ὠνομάθησαν ἀπὸ τούτου (1). — Κατὰ δὲ τὴν διανομὴν τῆς χώρας ἐκ τῶν τριῶν ρακκιδῶν υἱῶν τοῦ Ἀριστομάχου, προαποθανόντος τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀριστοδήμου, οἱ Δωριεῖς ἔδωκαν τῷ πρεσβυτάτῳ ἡμένην τὴν Ἀργολίδα, ὁ δὲ Κρεσφόντης, ὁ δεύτερος μετὰ τὸν Τήμενον καὶ πρεσβύτερος τοῦ Ἀριστοδήμου ἀπῆλθεν ἐν Μεσσηνίαν· ἀλλ' ἠναντιοῦτο σφόδρα τῷ Κρεσφόντῃ ἡρας ὁ Δύτσειωνος, ὃς ἀνέκαθεν ἦν Θυβαῖος καὶ ἀπόγονος ἑμπετος Πολυνείκευς τοῦ Οἰδίποδος, τότε δ' ἐπετρόπευσεν ὡς υἱὸς τοῦ Ἀριστοδήμου ὡς ὢν θεῖος αὐτῶν πρὸς μητρὸς, διότι ὁ Ἀριστοδῆμος ἔσχε γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Δύτσειωνος Ἀργείαν. Ὁ δὲ Κρεσφόντης ὃς ἤθελε βεβαίως ἐν Μεσσηνίαν ἐξητήσατο τὴν βοήθειαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἡμένου, ὃς παρσκευασμένος ἤδη ὑπ' αὐτοῦ, πρέτεινε νὰ καλυθῇ τὸ πρᾶγμα διὰ κλήρων, καὶ ἔρριψεν εἰς ὑδρίαν τρεῖς κύβους· τοὺς πάλους τοῦ Κρεσφόντου καὶ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀριστοδήμου ἐπὶ συμφωνίᾳ ἐκεῖνος νὰ λάβῃ τὴν χώραν καὶ τινος ὁ πάλος ἀνέλθῃ πρότερον· ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν πάλων ὃς ὁ Τήμενος αὐτὸς κατεσκεύασεν ὁ μὲν τῶν υἱῶν τοῦ Ἀριστοδήμου ἦν ἐξηραμένος εἰς τὸν ἥλιον, ὁ δὲ τοῦ Κρεσφόντου ἡμένης εἰς πῦρ, διελύθη εἰς τὸ ὕδωρ ὁ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀριστοδήμου καὶ οὕτως ὁ Κρεσφόντης οὐκ ἐξῆλθεν ὁ κληρὸς ἡμένης κύριος τῆς Μεσσηνίας· οἱ δὲ ἀρχαῖοι Μεσσηνιοὶ ἐν ἐξεδλήθησαν τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Δωριέων, ἀλλ' ἔμειναν καὶ ἔστερξαν νὰ βασιλευθῶσιν ὑπὸ τοῦ Κρεσφόντου καὶ νὰ

---

(1) Πανθε, Δογ. κ. 12.

μερισθῶσι μετὰ τῶν Δωριέων τὴν γῆν καὶ εὐηρεστηθῆσαν
 μάλιστα εἰς ταῦτα, διότι περιφρόνουν τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν
 ὡς ὄντας ἐξ Ἰωλκοῦ καὶ Μινύας ἀνέκαθεν. ἔλαβε δὲ γυναῖκα
 ὁ Κρεσφόντης Μερόπην τὴν Κυψέλου, βασιλεῦστος τότε
 τῶν Ἀρκάδων, ἐξ ἧς ἔσχε καὶ ἄλλους υἱοὺς καὶ νεώτατον
 πάντων τὸν Αἰπυτον, καὶ διαιρέσας τὴν Μεσσηνίαν εἰς
 πέντε μέρη, ὡκοδόμησε τὰ βασίλεια ἐν Στενοφίλῳ ἵνα
 ἔμελλον νὰ κατοικήσωσιν αὐτοὶ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ
 μὲν ἀρχαῖοι βασιλεῖς καὶ οἱ ἄλλοι καὶ ὁ Περικλῆς ἔκουν
 ἐν Ἀνδανίᾳ, ὁ δὲ Ἀφαρεὺς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ ἐν Ἀρήνῃ,
 ὁ δὲ Νέστωρ καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἐν Πόλῳ, ὁ δὲ Κρε-
 σφόντης διέταξε νὰ κατοικῇ ὁ βασιλεὺς εἰς Στενύκληρον.
 Ὡς δὲ ἡ διοίκησις τοῦ Κρεσφόντου ᾔκρωνε δημοτικῇ,
 δυσηρέστησε τοὺς πλουσίους, οἳ ἐπαναστάτας ἀπέπειναν
 καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ πάντας, πλὴν τοῦ Αἰπύτου,
 ὃς παῖς ἔτι ὢν καὶ ἀνατρεφόμενος ὑπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ
 Κυψέλου, διεσώθη μόνος ἐκ παντὸς τοῦ πατρικοῦ αὐτοῦ
 οἴκου· ὥς δὲ προεβῇ εἰς ἡλικίαν ἀνδρὸς, κατήχθη εἰς Μεσ-
 σηνίαν ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων καὶ ὑπὸ τῶν λοιπῶν βασιλέων τῶν
 Δωριέων, καὶ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀριστοδήμου καὶ Κείσου τοῦ
 Τημένου. Ἄμα δὲ βασιλεύσας ὁ Αἰπύτος, ἐτιμώρησε τοὺς
 φονεῖς τοῦ πατρὸς καὶ πάντας ὅσοι ἐγένοντο παραίτιοι τοῦ
 φόνου. Προσελκύσας δὲ εἰς ἑαυτὸν τοὺς μὲν προὔχοντας τῶν
 Μεσσηνίων διὰ περιποιήσεων, τοὺς δὲ τοῦ δήμου διὰ δωριῶν,
 εἰς τοσούτο προέβη τιμῆς, ὥστε καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ
 Αἰπυτίδαι ἀντὶ Ἡρακλειδῶν ὠνομάσθησαν. Μετὰ τὸν Αἰπυ-
 τον βασιλεύσας ὁ υἱὸς αὐτοῦ Γλαῦκος, καθ' ὅλα μὲν τὰ
 λοιπὰ ἐμιμήθη τὸν πατέρα καὶ κατὰ τὰ κοινὰ πράγματα
 καὶ πρὸς τοὺς ιδιώτας, ἀλλ' ὑπερέβη ἐκεῖνον πολὺ κατὰ τὴν
 εὐσέδειαν· καὶ ἐνῶ οἱ Δωριεῖς δὲν ἀπένεμον τῷ ἐπὶ τῆς κορυφῆς

ἡς ἰθὺς τιμᾶν τοῦ Διὸς ἄλλας τιμὰς εἰμὴ τὰς προσ-
 ῖμαρκαθίσαι· ὑπὸ τοῦ Πολυκάονος καὶ τῆς Μεσσηνίας, ὁ Γλαύ-
 ρας ἐθέσπισε νὰ προσφέρωσι λατρείαν εἰς αὐτὸ, καὶ πρῶτος
 ἐν τούτῳ ἔθηκεν εἰς Μαχάονα τὸν Ἀσκληπιοῦ ἐν Γερηνίᾳ, καὶ
 ἐπὶ νύμφην εἰς Μεσσηνίην τὴν θυγατέρα τοῦ Τριόπα τὰς τιμὰς
 εἰς· ἀποδιδόμενας εἰς τοὺς ἥρωας. Ἰσθμιοὶ δὲ ὁ Γλαύκου
 ἐκτίσας καὶ τὴν ἐν Φαραῖς ναὸν εἰς τιμὴν τῶν υἱῶν τοῦ Μα-
 χάονος Γοργάσου καὶ Νικομάχου. Δωτάδας δὲ ὁ Ἰσθρίου,
 ἐν ᾧ ἡ Μεσσηνία εἶχε καὶ ἄλλα ἐπίνια, κατεσκεύασε καὶ
 τὸ ἐν Μοθώῃ. Σωδάτας δὲ ὁ Δωτάδα κατεστήσατο δύο
 νέας θυσίας· τὴν μὲν, ἣν ὄφειλε νὰ προσφέρῃ ὁ κατὰ
 καιρὸν βασιλεὺς εἰς τὸν ποταμὸν Πάμισον καθ' ἕκαστον
 ἔτος, τὴν δὲ πρὸς τιμὴν Εὐρώτου τοῦ Μελαντίως, ἐν Οἰχα-
 λίᾳ πρὸ τῆς πελαγῆς τῶν μεγάλων θεῶν, ἥτις ἐτελείτο ἔτι
 καὶ ἐν Ἀνδανίᾳ (1). Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Φίντα τοῦ Σω-
 δάδα ἀπέκτειναν κατὰ πρῶτον οἱ Μεσσηνιοὶ θυσίαν καὶ
 χορὸν ἀνδρῶν εἰς ἄλλον πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος· καὶ
 ἐπὶ τοῦ βασιλέως τούτου συνέβη κατὰ πρῶτον ἢ μετὰξὺ
 Λακεδαιμονίων καὶ Μεσσηνίων διαφορά δι' αἰτίαν ἀμφισ-
 βουμένην μὲν καὶ ταύτην, ἀλλ' ὥς ἐφεξῆς λεγόμενην.
 Ἐπὶ τῶν ἀφ' ἧς τῆς Μεσσηνίας τὴν ναὸς Ἀρτέμιδος ἐπιλεγό-
 μένης Λακεδαιμόσιος κοινὸς μόνοις τοῖς Μεσσηνίοις καὶ Λακε-
 δαιμονίοις ἐπὶ πάντων τῶν Δωριέων κατὰ τὴν ἐδότην τοῦ
 ναοῦ κτήτου· ἦλθον παρθένοι, ὡς ἔλεγον οἱ Λακεδαιμόνιοι,
 αἱ ἐδίδασκεν Μεσσηνιοὶ ἄνδρες (2), καὶ ἀπέκτειναν καὶ τὸν
 βασιλέα αὐτῶν Τήλεκλὸν ἀπὸ γόνον τοῦ Ἄγιδος θελήσαντα
 γὰρ αὐτὸς ἐκπρόδισθαι· αἱ δὲ βιάσθεσαι παρθένοι ἐφόνευσαν
 αὐτὸν καὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος· οἱ δὲ Μεσσηνιοὶ ἔλεγον ἐκ τοῦ ναοῦ

(1) Πaus. Μεσ. κ. 3. (2) Στράβ. β. 8, σ. 362. — Πaus. Μεσ. κ. 4.

τίου ὅτι ὁ Τηλέκλος ἐπιθυμῶν τὴν εὐφορον Μεσσηνίαν, ἐπεδούλευσε κατὰ τῶν προκρίτων τῶν Μεσσηνίων ἐλθόντων εἰς τὸν ναὸν, καὶ ἐπιλέξας τοὺς ἀγενεῖους τῶν Σπαρτιατῶν, ἐνέδυσσε καὶ ἐκόσμησεν αὐτοὺς ὡς παρθένους, καὶ δὸς αὐτοῖς ἐγχειρίδια, ἐπεισήγαγεν αὐτοὺς παρὰ τοὺς Μεσσηνίους ἀναπαυομένους, καὶ ὅτι οἱ Μεσσηνιοὶ ἀμυνόμενοι, ἀπέκτειναν καὶ τοὺς ἀγενεῖους νεανίσκους καὶ αὐτὸν τὸν Τηλέκλον. Κατὰ δὲ τὴν ἐξῆς γενεάν, βασιλεύοντος ἐν μὲν Δακιδαίμονι Ἀλκαμένους τοῦ Τηλέκλου, καὶ ἐκ τῆς ἐτέρας οἰκίας Θεοπόμπου τοῦ Νικάνδρου, ἐν δὲ Μεσσηνίᾳ Ἀντιόχου καὶ Ἀνδροκλείους τῶν Φίντα, ἐξῆρθη τὸ πρὸς ἀλλήλους μῖσος τῶν Δακιδαιμονίων καὶ τῶν Μεσσηνίων, καὶ ἤρξαντο οἱ Δακιδαιμόνιοι τὸν πόλεμον ἐξ ἀφορμῆς τιαυύτης: Ὁ Μεσσηνίος Πολυχάρης ἔδωκε τῷ Σπαρτιάτῃ Εὐαίφνῃ βοὺς τινὰς ἵνα βόσκωνται ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ ἐπὶ τινι ἀντιμισθίᾳ· ὁ Εὐαίφνης ἐπώλησε τὰς βοὺς τοῦ Πολυχάρους καὶ εἶπεν ὅτι ἤρπασαν αὐτάς λησταί· φωραθεὶς δὲ, ἐζήτησε συγγνώμην, καὶ λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν υἱὸν τοῦ Πολυχάρους, ἵνα ἀποτίσῃ δῶθαι τὴν τιμὴν τῶν βοῶν, ἀπέκτεινεν αὐτόν· καὶ τότε ὁ Πολυχάρης γειόμενος ἑκφρων, ἐρόντευεν δσοὺς Δακιδαιμονίους ἀπῆντα· καὶ οἱ μὲν Δακιδαιμόνιοι ἐζήτουν τὸν Πολυχάρην, οἱ δὲ Μεσσηνιοὶ δὲν ἐξέδιδον αὐτόν, ὥστε ἢ ἀποποιήσας αὐτὴ ἀφ' ἑνὸς μέρους, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἢ ἀνάμνησις τοῦ φόνου τοῦ Τηλέκλου, καὶ ἔτι πρότερον ἢ ἀπάτη τοῦ Κρισφόντου εἰς τὴν κλήρωσιν τῆς χώρας ἐγένοντο τὰ πρῶτιστα αἷτια τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου (1). Ἀποθανόντων δὲ μετ' ὀλίγον τῶν δύο βασιλέων τῆς Μεσσηνίας καὶ βασιλεύοντος Εὐφραοῦς τοῦ Ἀντιόχου, οἱ Δακιδαιμόνιοι

---

(1) Πανθ. Μεσσην. κ. 4.

ἄνευ προκηρύξεως πολέμου παρασκευασθέντες ὅσον ἦν μυστικώτερον, ὥμοσαν ὄρκον ὥστε χωρὶς νὰ συλλογισθῶσιν οὔτε τὸ μῆκος οὔτε τὰς συμφορὰς τοῦ πολέμου, νὰ μὴν ἐπιστρέψωσι πρὶν κυριεύσωσι τὴν Μεσσηνίαν δορυχάλωτον· προομόσαντες δὲ ταῦτα, καὶ ἀποδίδξαντες ἀρχιστράτηγον Ἀλκαμένην τὸν Τηλέκλου, ἐξεστράτευσαν διὰ νυκτὸς ἐπὶ τὴν Ἀμφείαν καὶ εἶλον αὐτήν (1). Μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀμφείας ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ἐγίνοντο αἰεὶ ἐπιδρομαὶ μερικαὶ καὶ ἀεροβολισμοὶ ἐκατέρωθεν· ἀλλὰ κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος ἐπολέμησαν μάχην γενικὴν ἄνευ μεγάλου ἀποτελέσματος· κατὰ δὲ τὸ πέμπτον ἔτος συνεκροτήθη ἑτέρα μάχη γενικωτέρα· καὶ πεισματωδεστέρα καθ' ἣν οἱ Μεσσηνιοὶ ἐπολέμησαν μὲν ἀνδρείως (2), ἀλλὰ μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς εὐρέθησαν κακῶς διακειμένοι, διότι δὲν ἐδύναντο πλέον νὰ ἐπαρκέσωσιν· εἰς τὴν δαπάνην τῶν χρημάτων τῶν ἀναλίσκομένων ὑπὸ τῶν φρουρῶν τῶν πόλεων, καὶ διότι οἱ δοῦλοι ἠϋτομόλουν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ προσέτι διότι ἐνέπιπτε νόσος, ἣ, ἂν καὶ μὴ γενικὴ, θεωρηθεῖσα ὁμῶς ὡς λοιμώδης, παρέσχε ταραχάς· διὸ ἀγ' οὐ συνεβουλεύθησαν περὶ τοῦ πρακτέου, ἐξέλιπον οἱ Μεσσηνιοὶ πάντα τὰ κατὰ τὴν μεσσηνιακὴν πολέμους, καὶ ἀνωκίσθησαν εἰς Ἰθώμην, ἀπέστειλαν δ' ἐν ταύτῃ καὶ εἰς Δελφοὺς Τίσιν τὸν Ἄλκιδος ἵνα ἐρωτήσῃ τὸ μαντεῖον, παρ' οὗ ἔλαβε τὸν ἐξῆς χρησμὸν =

Κούρην ἄχραντον νερτέροισι δαίμοσι

Ἐλήρω λαχοῦσαν Δίπτυιδῶν ἀφ' αἵματος

Θυηπολεῖτε νυκτέροισιν ἐν σφαγαῖς.

Ἢν δ' ἐκφύγῃ γε, καὶ παρ' ἀλλοίου τότε

Θύειν διδόντος ἐς σφαγὴν ἐκουσίως·

---

(1) Πaus. Μεσ. κ. 5. (2) Αὐτ. κ. 6, 7, 8.

καὶ τότε ἐκληρώσαντο πάσας τὰς παρθένους τοῦ γένους τῶν Αἰπυτιδῶν, καὶ ἔλαχεν ὁ κλῆρος εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ Λυκίσκου, ὃς ἐν τῷ ἅμα νυτομόλησεν εἰς Σπάρτην, ἐπιγόμενος καὶ τὴν παρθένον· ἀθυμούντων δ' ἐπὶ τούτῳ τῶν Μεσσηνίων, ὁ Ἀριστόδημος, ἄνθρωπος ἐκ τοῦ γένους τῶν Αἰπυτιδῶν καὶ ἐπιφανέστερος τοῦ Λυκίσκου· τὰ τε ἄλλα καὶ τὴν στρατιωτικὴν εὐκλειαν, προσήνεγκεν ἐκὼν εἰς θυσίαν τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα· ἀλλὰ Μεσσηνίος τις ἀγνώστου ὀνόματος ἐραστὴς τῆς κόρης, καὶ μέλλων ἤδη νὰ νυμφευθῇ αὐτήν, ἦλθε κατὰ πρῶτον εἰς ἀμφισβήτησιν πρὸς τὸν Ἀριστόδημον, προτείνων ὅτι οὗτος μᾶλλον ἢ ὁ πατήρ ἦν κύριος αὐτῆς ὡς μνηστευσάμενος αὐτήν· ἀλλ' οὐδὲν κατορθῶν διὰ τῆς προτάσεως ταύτης, ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ κόρη ἦν ἔγκυος ἐξ αὐτοῦ· τότε ὁ Ἀριστόδημος εἰς τοσούτον ἀγανακτήσεως προήχθη, ὥστε ἐκμανεῖς ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, ἀπέκτεινε τὴν θυγατέρα, καὶ ἀνατεμὼν αὐτήν, ἀπέδειξεν ὅτι δὲν ἦν ἔγκυος· ὁ δὲ μάντις Ἐπήβολος ἀπήτησε τότε ἄλλος τις νὰ ἐπιδώσῃ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, διότι ὁ θάνατος τῆς τοῦ Ἀριστοδήμου εἰς οὐδὲν ἐλογίζετο, ὡς φονεύσαντος αὐτήν τοῦ πατρὸς καὶ μὴ θυσιασθείσης εἰς τοὺς θεοὺς ὡς προσέταξεν ἡ Πυθία· ὡς δὲ ὁ λαὸς ἤκουσε τὸν μάντιν, ὥρμησε νὰ ἀποκτείνῃ τὸν μνηστῆρα τῆς κόρης ὡς αἴτιον τῆς ἐκ νέου ἀμφιβολίας τῶν γονέων· ἀλλ' ὁ Εὐφάκς οὐ ἦν φίλος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἔπεισε τοὺς Μεσσηνίους ὅτι ἐτελέσθη ὁ χρησμὸς, ἀποθανούσης τῆς κόρης, καὶ ὅτι ἦσαν ἀποχρῶντα τὰ πεπραγμένα ὑπὸ τοῦ Ἀριστοδήμου· καὶ εἰς τοῦτο συνήνεσαν καὶ εὐηρεστήθησαν πάντες καὶ μάλιστα οἱ Αἰπυτίδαι (1)· ἀκούσαντες δὲ οἱ Δακαδαμόνιοι

---

(1) Πaus. Μεσs. κ. 9.

τὸν χρησμὸν, ἀθύμως δέκκιντο καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτῶν καὶ δὲν ἐτόλμων πλέον νὰ ἐπιχειρήσωσι μάχην· τῷ δὲ ἔκτω ἔτει ἀπὸ τῆς δραπιτεύσεως τοῦ Λυκίσκου ἐξ ἰθώμης, ἐπειδὴ οἱ ἐκ τῶν σφαγίων οἰωνοὶ ἐγένοντο εἰς αὐτοὺς αἰσιοί, ἐστράτευσαν κατὰ τῆς ἰθώμης. Οἱ δὲ Μεσσηνιοὶ πειθόμενοι εἰς τὸν χρησμὸν, ἐτόλμησαν νὰ διακινδυνεύσωσι τὴν μάχην καὶ ἄνευ τῶν ὑστερησάντων συμμάχων· ἀλλ' ὁ Εὐφάνης ἐκτεθείς ὑπὲρ ὅσον ἔπρεπεν εἰς βασιλέα, ἔπεσε κατὰ τραυματισθεὶς καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανε, βασιλεύσας τῶν Μεσσηνίων δέκα τρία ἔτη, καὶ πολεμήσας κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον τῆς βασιλείας αὐτοῦ. ὥς δὲ ἦν ἄκληρος, ἔπρεπεν ὁ δῆμος νὰ ἐκλέξῃ βασιλέα· καὶ τότε ὁ Κλέωνις καὶ ὁ Δᾶμις, δύο ἄνδρες θεωρούμενοι ὡς προέχοντες τὰ τε ἄλλα καὶ τὰ πολεμικά, ἦλθον εἰς ἀμφισβήτησιν περὶ τῆς ἀρχῆς πρὸς τὸν Ἀριστόδημον, καὶ οἱ δύο μάλιστα μάντις, ὁ Ἐπήβολος καὶ ὁ Ὀφιωνεύς ἔλεγον ἐκ συμφώνου ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ δοθῇ ἡ ἀξία τοῦ Αἰπύτου καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ εἰς ἄνδρα μεμιασμένον ἐκ τοῦ αἵματος τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ· ἀλλ' ὁμως ἡρέθη καὶ ἐβασίλευσεν ὁ Ἀριστόδημος. Βασιλεύσας δὲ καὶ εἰς τὸν δῆμον εὐηρέστησεν, καὶ τοὺς προκρίτους ἐτίμα καὶ πρὸ πάντων τὸν Κλέωνιν καὶ τὸν Δᾶμιν, καὶ τοὺς συμμάχους ἐθεράπευσεν, ἀποστέλλων δῶρα καὶ εἰς τοὺς δυνατοὺς τῶν Ἀρκάδων καὶ εἰς τοὺς Ἀργεῖους καὶ εἰς τοὺς Σικυωνίους· ὁ δὲ πόλεμος ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀριστοδήμου ἐγένετο μᾶλλον ἐν εἴδει ληστείας καὶ δι' ἐπιδρομῶν μικρῶν σωμάτων ἐπὶ τῆς χώρας ἀλλήλων, μάλιστα δὲ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θέρους (1). Τῷ δὲ πέμπτῳ

---

(1) Πaus. Μεσ. κ. 10.

ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ Ἀριστοδήμου ἐπειδὴ ἀμφοτέρω τὰ μέρη ἀπηύδησαν ἐκ τοῦ μήκους τοῦ πολέμου καὶ τῶν δαπανημάτων, προεκήρυξαν ὅτι ἔμελλε νὰ γίνῃ συμβολή, καὶ ἦλθον πρὸς ἀμφοτέρους οἱ σύμμαχοι, πρὸς μὲν τοὺς Λακεδαιμονίους μόνον Κορίνθιοι ἐκ τῶν Πελοποννησίων, πρὸς δὲ τοὺς Μεσσηνίους οἱ Ἀρκάδες πανστρατιᾷ καὶ ἐκ τῶν Ἀργείων καὶ Σικυωνίων λογάδες, καὶ ἐπολέμησαν καὶ ἔπαθον μεγάλην φθορὰν οἱ Λακεδαιμόνιοι (1), οἱ ἀθυμήσαντες ἐκ τούτου, ἀπέστειλαν θεωροὺς εἰς Δελφοὺς, καὶ ἔλαβον παρὰ τῆς Πυθίας τὸν ἐξῆς χρησμὸν =

Οὗ που μάχης μόνον ἔργ' ἐφέπειν χερὶ Φοῖβος ἄνωγεν.

Ἀλλ' ἀπάτη μὲν ἔχει γαῖαν Μεσσηνίδα λαός,

Ταῖς δ' αὐταῖς τέχναισιν ἀλώσεται ὥσπερ ὑπῆρξεν.
 Ἰδόντες δὲ τοῦτο, ἐζήτουν καὶ οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἑφοροὶ νὰ εἰσέλθωσι τέχνας ἀλλ' οὐ δυνάμενοι, ἐπεμψαν ἑκατὸν ἄνδρας εἰς Ἰθώμην ὡς δῆθεν αὐτομόλους, ἵνα ἴδωσι τί ἐργάζονται οἱ Μεσσηνιοὶ· ἀλλ' ὁ Ἀριστόδημος ἐννοήσας τὸν δόλον, ἀπέπεμψεν αὐτούς· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀποτυχόντες τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου, ἐπειρῶντο νὰ διαλύσωσι τὸ συμμαχικὸν τῶν Μεσσηνίων· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐνέδωκαν οἱ Ἀρκάδες πρὸς οὗς πρῶτον ἦλθον οἱ πρέσβεις, δὲν ἐδοκίμασαν πλέον τὴν πρὸς τὴν Ἀργεῖαν πορείαν· μαθὼν δὲ ὁ Ἀριστόδημος τὰ πραττόμενα ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἐπεμψε καὶ οὗτος ἄνθρώπους εἰς Δελφοὺς ἐρωτήσοντας τὸν θεόν, καὶ ἡ Πυθία ἔχρησεν οὕτω =

Κυδός σοι πολέμοιο διδοῖ θεός· ἀλλ' ἀπάταισι

Φράζου, μὴ Σπάρτης δόλιος λόχος ἐχθρὸς ἀνέλθῃ

Κρείσσων. Εἰ γὰρ Ἄρης κείνων εὐήρεα τεύχη

(1) Πaus. Μεσσην. κ. 11.

Καί τε χορῶν γαφάνωμα πικροῦς οἰκήτορας ἔξει,
 Τῶν δύο συντυχίαις κρυπτοῦ λόχου ἐξαναδύντων.
 Οὐ πρόσθεν δὲ τέλος τόδ' ἐπόψεται ἱερὸν ἡμαρ,
 Ἢρὶν τὰ παράλλα φύσιν τόξον χρεῶν ἀφίκηται·
 ὅπερ οὔτε ὁ Ἀριστόδημος οὔτε οἱ μάντις ἐδύναντο τότε
 νὰ νικήσωσιν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγα ἔτη ἀνεφάνη καὶ ἐξετελέσθη.
 Μετὰ ταῦτα δὲ, ὅτε ἦν ἤδη εἰκοστὸν ἔτος τοῦ πολέμου,
 ἔπεμψαν καὶ αὐθις εἰς Δελφοὺς οἱ Μεσσηνιοὶ ἐρωτῶντες
 περὶ τῆς νίκης, καὶ ἡ Πυθία ἔχρησεν οὕτω =

Τοῖς τρίποδας περὶ βωμὸν ἰθωμάτα Διὶ πρώτοις
 Στήσασιν δεκάδων ἀριθμὸν δις πάντε, δίδωσιν
 Σὺν κῶδῃ πολέμου γαῖαν Μεσσηνίδα δαίμων·
 Ζεὺς γὰρ ἔνευσ' οὕτως. Ἀπάτῃ σίε πρόσθε τίθησιν,
 Ἢτ' ὀπίσω τίσις ἐστί, καὶ οὐ θεὸν ἐξαπατῶης.

Ἐρδ', ὅππῃ τὸ χρεῶν. Ἄτῃ δ' ἄλλοισι πρὸ ἄλλων.

Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα, ἐνόμισαν ὅτι ἦν ὑπὲρ αὐτῶν ὁ χρή-
 σμος καὶ ἐδίδεν αὐτοῖς τὴν νίκην, διανοούμενοί ὅτι ἐν ᾧ
 εἶχον αὐτοὶ τὸν ναὸν τοῦ ἰθωμάτα ἐντὸς τοῦ τείχους, δὲν
 θὰ προλάβωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι νὰ στήσωσι πρῶτοι τὸ
 ἀνάθημα· ἐμέλλον δὲ αὐτοὶ νὰ ἐτοιμάσωσι τρίποδας ξυλί-
 νους, ὅτι δὲν εἶχον χρήματα ὥστε νὰ κατασκευάσωσι
 χαλκίους· ἀλλ' ἐν τούτοις ἄνθρωπός τις Δελφὸς ἀνήγγειλε
 τὸν χρησμὸν εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ ἀκούσαντες αὐτὸν, ἐκ
 κοινοῦ μὲν οὐδὲν ἐδυνήθησαν νὰ ἐπινοήσωσί τι σοφόν. Οἴβα-
 λος δὲ τις ἄνθρωπος ἀφανῆς μὲν, ἀλλὰ νοήμων, ὥς ἀπε-
 δείχθη, κατασκευάσας ὥς ἔτυχεν ἑκατὸν τρίποδας ἐκ πηλοῦ
 καὶ ἀπακρύψας αὐτοὺς ἐν πήρᾳ, καὶ φέρων καὶ δίκτυα ὥς
 θυννηγὸς, ἀνεμίχθη εὐκόλως μεταξὺ ἀνθρώπων ἀγροίκων, ὥς
 ἄγνωστος οὐ μόνον τοῖς Μεσσηνίοις ἀλλὰ καὶ τοῖς πολλοῖς
 τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ εἰσελθὼν μετ' αὐτῶν εἰς τὴν ἰθω-

μην, ἅμα ἐπῆλθεν ἡ νύξ, ἀναθείς τάχιστα τῷ θεῷ τοὺς τρίποδας τούτους τοὺς πηλίνους, καὶ ἐπιστρέψας αὖθις εἰς Σπάρτην, ἀπήγγειλε τοῖς Λακεδαιμονίοις· οἱ δὲ Μεσσήνιοι ὡς εἶδον τοῦτο, ἐταράχθησαν μεγάλως, ἐννοήσαντες ὅτι ἦν ἔργον τῶν Λακεδαιμονίων· ἀλλ' ὁ Ἀριστόδημος ἐπαρηγόρει αὐτοὺς, λέγων ὅσα ἀπῆται ἡ περίστασις, καὶ ἔστησε καὶ τοὺς ξυλίνους τρίποδας περὶ τὸν βωμὸν τοῦ Ἰθακάτα συνέδῃ δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καὶ ὁ μάντις Ὀφιωνεύς δὲ ἦν ἐκ γενετῆς τυφλὸς νὰ ἀναβλέψῃ μετὰ σφοδρὰν κεφαλαλγίαν (1)· ἔκτοτε δὲ πλέον, ὡς ἦν ἐγγὺς ἡ πεπρωμένη ὥρα τῆς ὑποδουλώσεως τῶν Μεσσηνίων, κακοὶ οἰωνοὶ καὶ ὄνειρον ἀποτρόπαιον ὃ εἶδεν ὁ Ἀριστόδημος προμηνυτικὸν τοῦ προσεχοῦς θανάτου αὐτοῦ, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἢ εἶδῃσις ὅτι ὁ Ὀφιωνεύς ἐγένετο αἰφνης καὶ αὖθις τυφλὸς ὡς ἦν καὶ ἐξ ἀρχῆς, ὅπερ ἐθεωρήθη ὡς ἐξήγησις τοῦ χρησμοῦ τῆς Πυθίας ἢ διὰ τῶν δύο ἀναδύντων ἐκ τοῦ κρυπτοῦ λόγου καὶ ἐπανελθόντων πάλιν εἰς τὸ χρεῖον, ἐνόει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Ὀφιωνέως, ταῦτα πάντα ἔφερον εἰς τοσαύτην ἀπόγνωσιν τὸν Ἀριστόδημον ὥστε κατέσφαξεν ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ· ἀπέθανε δὲ βασιλεύσας ἑξ ἔτη καὶ μῆνας πολλοὺς ἐκ τοῦ ἐβδόμου. Οἱ δὲ Μεσσήνιοι τοσοῦτον κατεπλάγησαν ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀριστοδήμου, ὥστε ἀπογόνους ἐπὶ τοῖς καθ' ἑαυτοὺς πράγμασι, μικροῦ ἐδέξασθαι νὰ ἀποστείλωσιν ἱκεσίαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους· ἀλλ' ἐπισχέθησαν μὲν ἀπὸ τοῦ σκοποῦ τούτου, συναθροισθέντες δὲ εἰς γενικὴν συνέλευσιν, βασιλέα μὲν οὐδένα ἐξελέξαντο, στρατηγὸν δὲ αὐτοκράτορα τὸν Δάμιν· ὁ δὲ Δάμις ὀνομάσας συνάρχοντας αὐτοῦ τὸν Κλέονγιν καὶ τὸν Φυλέα, παρα-

---

(1) Πaus. Μεσσην. κ. 12.

σκευάζετο, ὅπως αἱ περιστάσεις επέτρεπον, νὰ συνάψῃ μάχην, διότι εἰδίαζεν ἀφ' ἐνὸς μέρους ἡ πολιορκία, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ πείνα καὶ ὁ φόβος μὴ ἀπολεσθῶσιν ὑπὸ ἐνδείας ἐπολέμησαν ἄρα, καὶ οὐδὲ τότε ἐφάνησαν ἐστερημένοι ἀνδρείας καὶ τόλμης οἱ Μεσσηνιοὶ· ἀλλ' ἀπέθανον ἅπαντες οἱ στρατηγοὶ αὐτῶν, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων οἱ ἀξιολογώτεροι· ἀντέσχον δὲ εἰσέτι πέντε μῆνας μετὰ ταύτην τὴν μάχην· ἀλλὰ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξέλιπον τὴν ἰθώμην, πολεμήσαντες τὰ πάντα εἴκοσι ἔτη, ὡς εἶπε καὶ ὁ Τυρταῖος ἐν τοῖς ἔπεσιν =

Εἰκοστῷ δ' οἱ μὲν κατὰ πύονα ἔργα λιπόντες

Φεύγον ἰθωμαίων ἐκ μεγάλων ὀρέων.

Ὁ δὲ πόλεμος οὗτος ἔλαβε τέλος τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς δεκάτης τετάρτης Ὀλυμπιάδος καθ' ἣν Δάσμων Κορίνθιος ἐνίκα στάδιον, τῶν Μεδοντιδῶν ἔτι ἐχόντων τὴν δεκαετὴ ἀρχὴν, καὶ ἵππομένους ἀποπερατώσαντος τὸ τέταρτον ἔτος τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ (1). Ἐκ τῶν Μεσσηνίων δὲ ὅσοι ἔτυχον ἔχοντες σχέσεις προξενικὰς ἐν Σικυῶνι καὶ ἐν Ἀργεὶ καὶ παρά τισι τῶν Ἀρκάδων, οὗτοι εἰς ταύτας τὰς πόλεις ἀπεχώρησαν, οἱ δὲ ἐκ τοῦ γένους τῶν ἱερέων καὶ οἱ τελοῦντες τὰ ὅργια τῶν Μεγάλων Θεῶν ἀπῆλθον εἰς Ἐλευσίνα· ὁ δὲ ὄχλος ὁ πολὺς ἐσκειδάσθησαν ἕκαστοι εἰς τὰς ἀρχαίας αὐτῶν πατρίδας. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνισι πρῶτον μὲν κατηδάφισαν τὴν ἰθώμην, καὶ μετὰ τοῦτο εἶλον καὶ τὰς ἄλλας πόλεις· ἀνέθισαν δὲ καὶ ἐκ τῶν λαφύρων τῷ Ἀμυκλαίῳ Ἀπόλλωνι τρεῖς χαλκοὺς τρίποδας, καὶ ὑπὸ μὲν τὸν πρῶτον ἦν ἄγαλμα Ἀφροδίτης, ὑπὸ δὲ τὸν δεύτερον Ἀρτέμιδος, ὑπὸ δὲ τὸν τρίτον Κόρης τῆς Δήμητρος. Τῆς δὲ γῆς τῆς Μεσσηνίας

---

(1) Πανθ. Μισσ. κ. 13.

ἔδωκαν τοῖς μὲν ὑπὸ τῶν Ἀργείων ἐκβληθεῖσιν Ἀσιναίοις τὴν μοῖραν ἐκείνην τῆς παραθαλασσίας ἣν καὶ ὕστερον ἐπὶ τοῦ Παυσανίου ἐνέμοντο ἔτι οἱ Ἀσιναῖοι, τοῖς δὲ ἀπογόνους τοῦ Ἀνδροκλέους (διότι εἶχεν ὁ Ἀνδροκλῆς θυγατέρα ἥ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἔφυγε μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς εἰς Σπάρτην) ἔδωκαν τὴν λεγομένην Ἰαμίαν· τοὺς δὲ Μεσσηνίους μετεχειρίσθησαν καὶ Λακεδαιμόνιοι κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον· πρῶτον μὲν ὑπέβαλον αὐτοὺς εἰς ὄρκον μήτε νὰ ἀποστήσωσι ποτὲ ἀπ' αὐτῶν, μήτε νὰ ἐπιχειρήσωσι μηδὲν στασιαστικὸν κίνημα· δεύτερον δὲ οὐδένα μὲν ὥρισαν φόρον ῥητὸν, ἀλλὰ διέταξαν νὰ ἀποφέρωσιν αὐτοὶ εἰς Σπάρτην πάντα τὰ ἡμίσεα τῶν γεωργουμένων ὑπ' αὐτῶν καρπῶν, καὶ νὰ συνοδεύωσι οἱ τε ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες τῆς Μεσσηνίας μαλαγοφοροῦντες τὰς ἐκφορὰς τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἄλλων μεγιστάνων, καὶ ἐπέκειτο ποινὴ τοῖς παραβάταις· ὁ ὕβριστικὸς δὲ τρόπος τῶν Λακεδαιμονίων πρὸς τοὺς Μεσσηνίους φαίνεται ἐκ τῶν ἐξῆς ἐπῶν τοῦ Τυρταίου =

ὣσπερ ὄνοι μεγάλοις ἄχθῃσι τειρόμενοι

Δεσποσύνοισι φέροντες ἀναγκαίης ὑπὸ λυγρῆς

Ἡμισυ πάνθ' ὄσσων καρπὸν ἄρουρα φέρει·

ὣς καὶ διὰ τῶν ἐξῆς ἐκφράζεται ἡ ἀνάγκη τοῦ συμπευθεῖν =

Δεσπότας οἰμώζοντες ὁμῶς, ἄλοχοί τε καὶ αὐτοὶ,

Εὔτε τιν' οὐλομένη μοῖρα κίχοι θανάτου.

Βλέποντες δὲ οἱ Μεσσηνιοὶ τὴν δεινότητα τῆς παρούσης αὐτῶν στάσεως, καὶ οὐδὲν ἐλπίζοντες φιλανθρωπότερον παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων εἰς τὸ μέλλον, νομίζοντες δὲ προκριώτερον νὰ ἀποθάνωσι μαχόμενοι ἢ καὶ νὰ φύγωσιν ὅλως ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἐβουλεύσαντο νὰ ἀποστήσωσι· προετρέποντο δὲ εἰς τοῦτο κυρίως ὑπὸ τῶν νέων οἱ ἀνετράφησαν μὲν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Μεσσηνίας, ἀλλ' οἱ ἄριστοι καὶ οἱ πλεῖστοι

περὶ τὴν Ἀνδανίαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἀριστομένης ὃς καὶ
 εὐαντὸς ὕστερον ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν Μεσσηνίων ὡς ἥρωος.
 εἰ δὲ καὶ οὗτος καὶ ἄλλοι τῶν προκρίτων παρώξυνον ἐπὶ
 ἀπόστασιν ἢ ἐνηργεῖτο οὐχὶ εὐθύς ἐκ τοῦ φανεροῦ, ἀλλὰ
 ὥς δι' ἀνταποκρίσεων μετὰ τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Ἀρ-
 ῶν (1)· καὶ οὕτως ἀπέστησαν τῷ τριακοστῷ καὶ ἐννάτῳ
 μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἰθώμης καὶ τῷ τετάρτῳ τῆς
 στῆς τρίτης Ὀλυμπιάδος, ὅτε Ἴκαρος ὁ Ὑπερησιεύς
 ἐστάδιον, ἐν δὲ Ἀθήναις ἦσαν τότε οἱ ἐνιαύσιοι ἄρχον-
 καὶ ἦρχαν ὁ Ἀθηναῖος Τλησίας. Εὐθύς δὲ τῷ πρώτῳ
 μετὰ τὴν ἀπόστασιν, ἀπόντων τῶν συμμάχων ἐκατέ-
 τῶν μερῶν ἐπολέμησαν οἱ Μεσσηνιοὶ κατὰ τῶν Λακε-
 ἰονίων ἐν Δέραις, χωρίῳ τῆς Μεσσηνίας, καὶ ἡ μὲν νίκη
 νεν ἀμφιῤῥεπῆς, ἀλλ' ὁ Ἀριστομένης ἠρίστευσεν ὑπὲρ
 ἑαυτοῦ· διὸ, καὶ μάλιστα ὡς ὄντα ἐκ τοῦ γένους τῶν
 ὑτιδῶν, ἠθέλησαν μετὰ τὴν μάχην νὰ ἐκλέξωσιν αὐτὸν
 ἡγετᾶ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπεποιήθη, κατέστησαν αὐτὸν ἀρχι-
 κτηγον· καὶ τότε παραγενόμενος διὰ νυκτὸς ὁ Ἀριστο-
 μῆς εἰς τὴν Λακεδαίμονα, ἀνέθεσεν ἀσπίδα πρὸς τὸν
 ἱερεῖ τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς φέρουσαν ἐπιγραφὴν αἰ Ἀριστο-
 μῆς ἀπὸ Σπαρτιατῶν δίδωσι τῇ θεῷ ν· οἱ δὲ Λακεδαι-
 ῖοι λαβόντες χρησμὸν ἐκ Δελφῶν ἵνα λάβωσι σύμβουλον
 ναῖον, ἀπέστειλαν καὶ ἐζήτησαν παρὰ τῶν Ἀθηναίων
 ἄνδρα παραινέσοντα τὰ χρειώδη· οὗτοι δὲ ἐπεμψαν αὐτοῖς
 Τυρταῖον, διδάσκαλον γραμμάτων, θεωρούμενον ὡς
 ἄνδρα καὶ χωλὸν κατὰ τὸν ἕνα πόδα· ἀφικόμενος δὲ ὁ
 Τυρταῖος εἰς Σπάρτην, ἔψαλλεν ἐνώπιον τῶν ἐν τέλει καὶ
 ἄλλων ὅσους ἐδύνατο νὰ συναθροίσῃ ἐλεγεία καὶ ἀνάπαιστα

.) Πaus. Μεσσ. κ. 14.

ἔπη· μετὰ παρέλευσιν δὲ ἐνὸς ἔτους ἀπὸ τῆς μάχης τῶν Δερῶν ἦλθε πρὸς ἑκατέρους βοήθεια συμμαχική, πρὸς μὲν τοὺς Μεσσηνίους Ἡλεῖοι καὶ Ἀρκάδες καὶ Ἀργεῖοι καὶ Σικυῶνιοι καὶ ὅσοι τῶν Μεσσηνίων ἔφυγον πρότερον ἐκουσίως, καὶ ἐκ τῆς Ἐλευσίνος οἱ τελοῦντες τὰ ὄργια τῶν Μεγάλων Θεῶν, καὶ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀνδροκλέους οἵτινες ἦσαν καὶ οἱ θερμότεροι τῶν ἄλλων· πρὸς δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους Κορίνθιοι καὶ τινες τῶν Δεπρεατῶν ὡς ἐχθροὶ τῶν Ἡλείων· οἱ δὲ Ἀσιναῖοι ἔμειναν οὐδέτεροι, ὡς ὄντες ὑπὸ ὅρκους πρὸς ἀμφοτέρους. καὶ τότε παρεσκευάζοντο νὰ συνάψωσι μάχην ἐπὶ τῷ καλουμένῳ Κάπρου Σήματι. ἐν Στενυκλήρῳ τῆς Μεσσηνίας (1), καὶ ἐπολέμησαν, καὶ διέπρεψαν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἐκ μὲν τῶν Λακεδαιμονίων ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Ἀνάξανδρος καὶ οἱ περὶ αὐτόν, ἐκ δὲ τῶν Μεσσηνίων οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀνδροκλέους Φίντας καὶ Ἀνδροκλῆς καὶ οἱ μετ' αὐτῶν, κυρίως δὲ ὁ Ἀριστομένης ἔτρεψε καὶ ἐνίκησε τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς Ἀνδανίαν, αἱ γυναῖκες ῥίπτουσαι ταινίας καὶ ἄνθη ἐπ' αὐτοῦ, ἔψαλλον τὸ ἐξῆς ᾄσμα =

Ἐς τε μέσον πεδῖον Στενυκλήριον ἔς τ' ὄρος ἄκρον

Εἶπετ' Ἀριστομένης τοῖς Λακεδαιμονίοις.

Ὅπερ διέμεινε καὶ μετὰ ταῦτα διὰ παντὸς ἀδόξμανον· ἔπειτα καταβὰς ὁ Ἀριστομένης εἰς τὸ ἐν Λεβαδεΐᾳ ἄδυτον ἱερὸν τοῦ Τροφωνίου κατὰ διαταγὴν τῆς Πυθίας, εἶδεν ἐκεῖ, ὡς ἔλεγον, τὴν ἀσπίδα αὐτοῦ ἣν ἀπώλεσεν ἐν τῇ μάχῃ, καὶ μετὰ τινα χρόνον ἀνέθεσεν αὐτὴν εἰς Λεβαδεΐαν· τότε δὲ φέρων αὐτὴν κατὰ τὴν ἐκ Λεβαδεΐας ἐπανάκαμψιν, ἐπεχείρησε μεγάλα πράγματα, καὶ ἐπέπεσε κατὰ πρῶτον κατὰ

---

(1) Πaus. Μεσσην. κ. 15.

τῆς Λακωνικῆς πόλεως Φάριδος ἢ Φαρῶν ἐξ ἧς λαβὼν λείαν, ἐπέστρεφεν εἰς Μεσσηνίαν· ἔτρεψε δὲ καὶ τὸν προσβαλόντα αὐτὸν καθ' ὁδὸν βασιλέα τῶν Λακεδαιμονίων Ἀνάξανδρον καὶ ἦν ἕτοιμος νὰ τὸν διώξῃ, ἀλλὰ τρωθεὶς ὑπὸ ἀκοντίου κατὰ τὸν γλουτὸν, ἐπέσχε τὴν δίωξιν ἕως οὗ ἐθεραπεύθῃ τὸ τραῦμα, καὶ τότε ἐπεχείρησε νὰ εἰσέλθῃ διὰ νυκτὸς εἰς Σπάρτην, ἀλλ' ἀπετράπη ὑπὸ φασμάτων τῆς Ἑλένης καὶ τῶν Διοσκούρων· ἄλλοτε πάλιν ἐνεδρεύσας, συνέλαβε τὰς ἐν Καρύαις χορευούσας παρθένους (1). καὶ ἄλλοτε ἐπεχείρησε νὰ ἀρπάσῃ τὰς ἐν Αἰγίλῃ ἀγούσας τὴν ἑορτὴν τῆς Δήμητρος γυναῖκας, ἀλλὰ συνελήφθη ζῶν ὑπ' αὐτῶν καὶ διὰ συνεργείας τῆς ἱερείας· διέφυγε (2). Τῷ δὲ τρίτῳ ἔτει τοῦ πολέμου, ἐν ᾧ ἔμελλε νὰ συγκροτηθῇ μάχη κατὰ τὴν λεγομένην Μεγάλην Τάφρον, καὶ ἐν ᾧ οἱ Μεσσηνιοὶ εἶχον βοηθοὺς τοὺς Ἀρκάδας ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων, οἱ Λακεδαιμόνιοι διέφθειραν διὰ χρημάτων τὸν βασιλέα τῆς Ἀρκαδίας καὶ τότε ἀρχιστράτηγον Ἀριστοκράτην τὸν Ἰκέτα Τραπεζούντιον, ὃς ἅμα ἀρξαμένης τῆς μάχης, ἔφυγε μετὰ πάντων τῶν Ἀρκάδων, καὶ τότε οἱ Λακεδαιμόνιοι περικυκλώσαντες, κατετρόπωσαν τοὺς Μεσσηνίους, ἀνελόμενοι τὴν ἐντελεστάτην καὶ ἀπυνωτάτην νίκην. Ὁ δὲ Ἀριστομένης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ καὶ μετὰ τὴν συμφορὰν ταύτην ἀνθίσταντο ἔτι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦσαν ὀλίγοι, μικρὰν παρεῖχεν ὠφέλειαν ἡ ἀντίστασις. Τοσοῦτο δὲ πλῆθος ἀπώλειαν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ οἱ Μεσσηνιοὶ, ὥστε ἐλπίζοντες πρότερον ἀντὶ δούλων νὰ γίνωσι δεσπόται, τότε οὐδὲ σωτηρίας εἶχον ἐλπίδα. Ἀπέθανον δὲ ἐκτὸς ἄλλων πρωταγωνιστῶν καὶ ὁ Ἀνδροκλῆς καὶ ὁ Φίντας, ἔτι δὲ καὶ ὁ

---

(1) Ἰδ. Σιλασία. — Πaus. Μεσ. κ. 16. (2) Ἰδ. Αἰγίλα.

πάνυ ἀνδρείως ἀγωνισθεὶς Φάνας, ὃς ἀνείλετο πρότερόν νίκην δολιχοῦ εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας· οἱ δὲ διασωθέντες τῶν Μεσσηνίων ἐκλιπόντες πάντα τὰ μεσόγαια πολίσματα, κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἀριστομένους, ἀνωκίσθησαν εἰς τὸ ὄρος τὴν Εἶραν ἐνθα ἀντέστησαν ἔτι κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ ὑπέμειναν πολιορκούμενοι ἑνδεκα ἔτη μετὰ τὴν ἐν Μεγάλῃ Τάφρῳ συμφορὰν (1)· ὄντες δὲ οἱ Μεσσηνιοὶ ἐν Εἶρᾳ, ἐλήστευον αἰεὶ τὴν Λακωνικὴν καὶ τὴν Μεσσηνίαν αὐτὴν, καὶ ὁ Ἀριστομένης ἔχων περὶ ἑαυτὸν τριακοσίους λογάδας, ἐπέπεσε ποτὲ κατὰ τῆς πόλεως Ἀμυκλῶν καὶ εἴλε καὶ διήρπασεν αὐτὴν καὶ ἐπέστρεψε πρὶν ἢ προσεοηθήσωσιν οἱ ἐκ Σπάρτης· κατέτρεχε δὲ καὶ ὕστερον τὴν χώραν, ἕως οὗ συναντηθεὶς μετ' ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων καὶ πλέον ἢ τῶν ἡμίσεων λόχων τῶν Λακεδαιμονίων, ἔλαβε τραύματα πολλὰ, καὶ πληγωθεὶς τὴν κεφαλὴν ὑπὸ λίθου, ἐσκοτοδινίασε καὶ ἔπεσε, καὶ τότε ἄθροοι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπιδραμόντες, συνέλαβον αὐτὸν ζῶντα, ὥς καὶ περίπου πεντήκοντα ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ ἔρριψαν πάντας εἰς τὸν Καιάδαν εἰς ὃν ἔρριπτον τοὺς μεγίστους κακούργους· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες πεσόντες ἀπώλοντο· ὁ δὲ Ἀριστομένης φθάσας ἀβλαβὴς εἰς τὸ τέρμα τοῦ βαράθρου, κατεκλίθη καὶ περιέμενε τὸν θάνατον περιτετυλιγμένος εἰς τὴν χλαμύδα αὐτοῦ· τῇ τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ, αἰσθανθεὶς κρότον, καὶ ἐκκαλύψας τὴν κεφαλὴν, εἶδεν ἀλώπεκα τρώγουσαν τοὺς νεκρούς· ὑπονοήσας δὲ ὅτι ὑπῆρχέ τις εἰσοδος, περιέμεινεν ἕως οὗ πλησιάσῃ εἰς αὐτὸν ἡ ἀλώπηξ· ἅμα δὲ ἐπλησίασε, κατέλαβεν αὐτὴν διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς, διὰ δὲ τῆς ἄλλης προέτεινε τὴν χλαμύδα, ὁσάκις τὸ ζῶον ἐπέ-

---

(1) Πaus. Μεσσην. κ. 17.

στρεφε κατ' αὐτοῦ· καὶ οὕτω, ποτὲ μὲν ἐπόμενος αὐτῇ, ποτὲ δὲ συρόμενος ὑπ' αὐτῆς, εὔρε τὴν δίοδον ἣν ὑῶσαν ὁπὴν γενὴν, ἐπλάτυνε διὰ τῶν χειρῶν, καὶ ἐξελθὼν ἀπεσώθη εἰς Εἶραν (1). Μαθόντες δὲ τοῦτο οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἠπίστουν κατ' ἀρχὰς ἕως οὗ ἐβεβαιώθησαν ἐκ τῶν πράξεων αὐτοῦ· ἡ δὲ Ἀριστομένης μαθὼν ὅτι οἱ Κορίνθιοι ἀπέστελλον τοῖς Λακεδαιμονίοις δύναμιν βοηθητικὴν πρὸς πολιορκίαν τῆς Εἶρας, καὶ ὅτι ἐπορεύοντο ἀτάκτως καὶ ἐστρατοπέδευον ἀφυλάκτως, ἐπέπεσε διὰ νυκτὸς κατ' αὐτῶν, καὶ ἐφόνευσε τοὺς πλείστους καθεύδοντας, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοὺς στρατηγοὺς αὐτῶν Ἰπερμενίδην καὶ Ἀχλαδαῖον καὶ Λυσίστρατον καὶ Εἰδεκτον καὶ διήρπασε καὶ τὴν στρατηγίδα σκηνὴν καὶ ἔθυσε τῷ Ἰθωμάτῳ διττὴν θυσίαν τὴν καλουμένην Ἑκατομόνια, ἣν ἔθυσε καὶ πρότερον μετὰ τὴν ἐν Κάπρου σήματι μάχην· καὶ μάλιστα λέγεται ὅτι καὶ ἐκ τρίτου ἔθυσε τὰ Ἑκατομόνια κατὰ τὰς ὕστερον καταδρομάς. Ἐπιλθούσης δὲ τῆς ἐορτῆς τῶν Ἰακινθίων, οἱ Λακεδαιμόνιοι συνέθεντο πρὸς τοὺς ἐν τῇ Εἶρᾳ ἀνακωχὴν τεσσαράκοντα ἡμερῶν· καὶ αὐτοὶ μὲν ἀναχωρήσαντες οἴκαδε ἐόρταζον, Κρήτες δὲ τοξόται μεταπεμφθέντες μισθωτοὶ ἐκ Δύκτου καὶ ἐξ ἄλλων πόλεων ἐπλανῶντο ἀνὰ τὴν Μεσσηνίαν, καὶ ἐπτά ἐξ αὐτῶν ἐνεδρεύσαντες τὸν Ἀριστομένην προχωρήσαντα μακρὰν τῆς Εἶρας ἀφόβως διὰ τὴν ἀνακωχὴν, συνέλαβον καὶ ἔδησαν αὐτὸν διὰ τῶν ἐπὶ τῶν φαρετρῶν αὐτῶν ἱμάντων, καὶ δύο ἐξ αὐτῶν ἐλθόντες εἰς Σπάρτην, ἀνήγγειλαν ταῦτα· οἱ δὲ ἄλλοι, οὔσης ἤδη ἐσπέρας, ἀπεχώρησαν εἰς ἑπαυλίν τινα τῆς Μεσσηνίας, ἐνθα ὤκει κόρη τις μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς ὀρφανὴ πατρός. Ἡ κόρη αὕτη

---

(1) Παυ. Μισσ., κ. 18.

εἶδεν ὄνειρον τὴν προτεραίαν νύκτα ὅτι λύκοι ἤγαγον εἰς τὸν ἀγρὸν δεδεμένον λέοντα καὶ μὴ ἔχοντα ὄνυχας· καὶ ὅτι αὕτη ἔλυσε τὰ δεσμὰ αὐτοῦ καὶ εὐρούσα ἔδωκεν αὐτῷ τοὺς ὄνυχας καὶ τότε ἐσπαράχθησαν οἱ λύκοι ὑπὸ τοῦ λέοντος· ὡς δὲ εἶδε τότε τὸν Ἀριστομένην εἰσαγόμενον ὑπὸ τῶν Κρητῶν, κηήσασα ὅτι ἐπαληθεύει τὸ ὄνειρον καὶ μαθοῦσα παρὰ τῆς μητρὸς τίς ἦν ὁ εἰσαγόμενος, ἐνεθαῤῥύνθη, καὶ ὀδηγηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀρισταμένου, ἔδωκεν οἶνον εἰς τοὺς Κρήτας, οἵτινες μεθυσθέντες ἐκοιμήθησαν, καὶ τότε λαβοῦσα ἡ κόρη τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ βαθύτερον κοιμωμένου, ἀπέκοψε τὰ δεσμὰ τοῦ Ἀριστομένου, ὃς λαβὼν τὸ ξίφος ἐφόνευσεν αὐτούς. Πρὸς ἀντιμισθίαν δὲ τῆς ἀπολυτρώσεως ἔδωκεν ὁ Ἀριστομένης τὴν παρθένον ταύτην γυναῖκα τῷ υἱῷ αὐτοῦ Γόργῳ, ἃν καὶ δὲν εἶχεν εἰσέτι τὸ δέκατον ὀγδοὸν ἔτος τῆς ἡλικίας (1). Τῷ δὲ ἐνδεκάτῳ ἔτει τῆς πολιορκίας οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐν καιρῷ ἀσελήνου καὶ βροχερωτάτης νυκτὸς μαθόντες παρὰ τινος βουκόλου ὅτι οἱ Μεσσήνιοι κατέλιπον τὴν φρουρὰν διὰ τὸ βραγδαῖον τῆς βροχῆς (2) καὶ ὀδηγηθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ἀνέβησαν μετὰ μεγάλης δυσχερείας εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς Εἵρας, καὶ οἱ Μεσσήνιοι εὐρέθησαν αἴφνης ὡς κατεζωγρημένοι εἰς δίκτυα· ἀντίστησαν ὁμῶς καὶ ἐπολέμησαν ἀνδρείως ἐν πρώτοις ὁ Ἀριστομένης καὶ ὁ Γόργος καὶ Θεόκλος ὁ μάντις καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μάντικλος καὶ Εὐεργετίδας ὁ γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Ἀριστομένου, καὶ ἔπειτα πάντες οἱ ἄλλοι, καὶ οὐ μόνον οἱ ἄνδρες ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες αὐταὶ ἐμάχοντο τὴν ὑστάτην μάχην τῆς ἀπελπισίας διαρκέσασαν τρία ἡμερονύκτια, μεθ' ἃ ἀπηύδησαν καὶ μάλιστα αἱ γυναῖκες· καὶ τότε ὁ Θεόκλος

---

(1) Πaus. Μεσ. κ. 19. (2) Αὐτ. κ. 20.

περιπλαχθεῖς μεταξὺ τῶν πολεμίων, εὖρα θάνατον ἐκούσιον· ὁ δὲ Ἀριστομένης συναγαγὼν πάντας τοὺς Μεσσηνίους εἰς μίαν τάξιν καὶ θίς κατὰ τὸ μέσον τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, διώρισε τὸν Γόργον καὶ τὸν Μάντικλον ἡγεμόνας τῶν τελευταίων τῆς τάξεως, καὶ προχωρήσας ἐδήλωσε διὰ τοῦ νεύματος τῆς κεφαλῆς καὶ διὰ τῆς κινήσεως τοῦ δόρατος ὅτι ἐζήτει διέξοδον, ἣν καὶ παρεχώρησαν οἱ Δακεδαιμόνιοι, καὶ οὕτω κατέλιπον τὴν Εἴραν οἱ Μεσσήνιοι (1). Ἄμα δὲ μαθόντες οἱ Ἀρκάδες τὴν κατάληψιν τῆς Εἴρας, ἐζήτησαν παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Ἀριστοκράτους νὰ φέρῃ αὐτοὺς πρὸς τοὺς Μεσσηνίους, ἵνα ἢ σώσωσιν αὐτοὺς ἢ ἀπολεσθῶσι μετ' αὐτῶν· ἀλλ' ὁ Ἀριστοκράτης, ὥς δωροδοκηθεῖς ὑπὸ τῶν Δακεδαιμονίων, ἀπεποιήθη λέγων ὅτι δὲν ἐγνώριζε γὰρ ἔμεινεν ἔτι οὐδεὶς Μεσσήνιος ὃν νὰ βοηθήσῃ· πληροφορηθέντες δὲ μετὰ ταῦτα σαφέστερον οἱ Ἀρκάδες ὅτι οἱ Μεσσήνιοι δὲν ἀπωλείσθησαν, ἀλλ' ὑπῆρχον εἰσέτι καὶ κατ' ἀνάγκην ἐξέλιπον τὴν Εἴραν, προητοίμασαν ζωοτροφίας καὶ ἐνδύματα, καὶ ἔμελλον νὰ ὑποδεχθῶσιν αὐτοὺς περὶ τὸ Δύκαιον ὄρος· ἔπεμψαν δὲ τότε εὐθύς ἄνδρας τῶν ἐν τέλει, ἵνα παρηγορήσωσι τοὺς Μεσσηνίους καὶ γένωνται ἡγεμόνες τῆς πορείας· ὥς ἀνεσώθησαν δὲ οἱ Μεσσήνιοι εἰς τὸ Δύκαιον ὄρος, ἐξένιζον καὶ περιεποιῶντο αὐτοὺς οἱ Ἀρκάδες εὐνοϊκῶς, καὶ ἤθελον μάλιστα νὰ διανείμωσιν αὐτοὺς εἰς τὰς πόλεις καὶ νὰ τελέσωσι νέον ἀναδασμὸν τῆς γῆς πρὸς χάριν ἐκείνων. Ὁ δὲ Ἀριστομένης ἀποκρίνας πεντακοσίους Μεσσηνίους τοὺς τολμηρότερους, ἠρώτησεν αὐτοὺς, παρόντων τῶν Ἀρκάδων καὶ τοῦ Ἀριστοκράτους (οὗ τὴν προλαβοῦσαν φυγὴν ἐδόξαζεν ἀνανδρείας, οὐχὶ δὲ προδοσίας ἢ

---

(1) Πaus. Μεσs. κ. 21.

κακίας τινος ἀποτέλεσμα), ἂν ἀπεφάσιζον νὰ ἀποθάνωσι
 οὖν αὐτῷ ὑπὲρ τῆς πατρίδος· εἰπόντων δὲ ὅτι ἀπεφάσιζον,
 ἐδήλωσαν αὐτοῖς ὅτι ἔμελλε τὴν ἐπιούσαν ἐσπέραν νὰ φέρῃ
 αὐτοὺς ἐπὶ τὴν Σπάρτην, εἰς ἣ καὶ οἱ Μεσσηνιοὶ συνήνεσαν,
 καὶ τριακόσιοι τῶν Ἀρχάδων ἤθελον νὰ μετέσχωσι καὶ αὐτοὶ
 τοῦ ἔργου· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἐκ τῶν σφαγίων οἰωνοὶ δὲν ἐφά-
 νησαν αἰσιοί, ἀνέβαλον τότε τὴν ἐξοδον· τῇ δὲ ἐπιούσῃ
 ἔμαθον ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐγνώριζον ἤδη τὸ μυστικόν,
 διότι ἦσαν καὶ ἐκ δευτέρου προδομένοι οἱ Μεσσηνιοὶ ὑπὸ
 τοῦ Ἀριστοκράτους ὃς ἐφανέρωσε τὰ βουλευματα τοῦ Ἀρι-
 στομένους δι' ἐπιστολῆς εἰς τὸν βασιλέα Ἀνάξανδρον· παρα-
 φυλάξαντες δὲ τινὲς τῶν Ἀρχάδων τὸν γραμματικομιστὴν,
 συνέλαβον αὐτὸν ἐπανερχόμενον, καὶ εὖρον καὶ ἐπέδειξαν
 εἰς τὸν δῆμον τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Ἀναξάνδρου ὃς ἔλεγε τῷ
 Ἀριστοκράτει ὅτι ἀνταμιφθεῖς πρότερον ὑπὸ τῶν Λακεδαι-
 μονίων ἐν τῇ ἀπὸ τῆς Μεγάλης Τάφρου φυγῇ, πρέπει νὰ
 προσμένη καὶ ἤδη ἀντιμισθίαν διὰ τὴν παρεῖσεν εἰδήσιν
 ὥς δὲ ἀπηγγέλθησαν ταῦτα εἰς ἅπαντας, ἐλθοδόλησαν οἱ
 Ἀρχάδες τὸν Ἀριστοκράτην καὶ παρώτρυναν καὶ τοὺς Μεσ-
 σηνίους νὰ πράξωσι τὸ αὐτό· οὗτοι δὲ ἀπέβλεπον εἰς τὸν
 Ἀριστομένην ὃς εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐστρεγμένους εἰς τὴν
 γῆν καὶ ἔκλαιε· καταλιθώσαντες δὲ οἱ Ἀρχάδες τὸν Ἀριστο-
 κράτην, ἐξέβαλον αὐτὸν ἐκτὸς τῶν ὁρίων ἄταφον, καὶ ἀνέ-
 θεσαν στῆλην ἐν τῷ τεμένει τοῦ Λυκαίου λέγουσαν =

Πάντας ὁ χρόνος εἶρε δίκην ἀδίκῃ βασιλῇ

Εἶρε δὲ Μεσσηνίας σὺν Διὶ τὸν προδότην

Ῥαϊδίως· χαλεπὸν δὲ λάθειν θεὸν ἄνδρ' ἐπίορκον.

Σαῖε Ζεῦ βασιλεῦ καὶ σείου Ἀρκαδίαν (1).

(1) Περσ. Μορτ. α. 12.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι διένειμαν μεταξὺ τῶν Εἰλώτων πάντας τοὺς Μεσσηνίους ὅσοι ἐγκατελείφθησαν περὶ τὴν Εἶραν ἢ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Μεσσηνίας· οἱ δὲ Πύλιοι καὶ οἱ Μοθωναῖοι καὶ ὅσοι ὤκουν τὰ παραθαλάσσια ἅμα μαθόντες τὴν ἄλωσιν τῆς Εἶρας, ἦλθον εἰς Κυλλήνην, τὸ ἐπίνειον τῶν Ἠλείων, καὶ ἐκεῖθεν ἐμήνυσαν τοῖς ἐν Ἀρκαδίᾳ Μεσσηνίοις νὰ ἀναζητήσωσι κοινῶς μετ' αὐτῶν χώραν πρὸς κατοικίαν· ἔχοντες ἡγεμόνα τῆς ἀποικίας τὸν Ἀριστομένην· ἀλλ' οὗτος ἀπεκρίθη ὅτι ἐν ὁσῶ ζῇ θὰ πολεμήσει τοὺς Λακεδαιμονίους, βέβαιος ὢν ὅτι αἰεὶ θὰ προξενηθῇ τι κακὸν ἐξ αὐτοῦ εἰς τὴν Σπάρτην· ἔδωκε δὲ αὐτοῖς ἡγεμόνας τὸν Γόργον καὶ τὸν Μάντικλον· ὁ δὲ γαμβρὸς αὐτοῦ Εὐεργετίδας ἀπεχώρησε μὲν μετὰ τῶν ἄλλων Μεσσηνίων εἰς τὸ Αὐκαῖον, ἀλλ' ἐκεῖθεν, ὡς εἶδεν ἀποτυχόντα τὸν πρὸς κατάληψιν τῆς Σπάρτης σκοπὸν τοῦ Ἀριστομένου, πείσας ἕως πεντήκοντα Μεσσηνίους, ἐπέστρεψεν εἰς Εἶραν κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ εὐρῶν αὐτοὺς διαρπάζοντας εἰσέτι, μετέβαλε τὰ ἐπινίκια αὐτῶν εἰς πένθος, καὶ εὗρε καὶ αὐτὸς τὸν θάνατον. Ὁ δὲ Ἀριστομένης ὡς ἔδωκε τοὺς ἡγεμόνας τοῖς Μεσσηνίοις, ἐπέταξεν ὅσοι ᾔθελον νὰ μετάσχωσι τῆς ἀποικίας νὰ ἀπέλθωσιν εἰς Κυλλήνην· καὶ ἀπῆλθον ἅπαντες, πλὴν γερόντων τινῶν καὶ τῶν στερουμένων τῶν ἐξόδων τῆς ὁδοιπορίας οἳ κατέμειναν παρὰ τὴν Ἀρκαδίαν. Ἐάλω δὲ ἡ Εἶρα καὶ ἐτελεύτησαν ὁ δεύτερος πόλεμος τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Μεσσηνίων ἄρχοντος Ἀθηναίων Αὐτοσθένους, τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς εἰκοστῆς ὀγδόης Ὀλυμπιάδος, ὅτε ἐνίκα Χίονις ὁ Λάκων· ὡς δὲ συνηθροίσθησαν οἱ Μεσσηνιοὶ εἰς Κυλλήνην, ἀπεφάσισαν νὰ παραχειμάσωσιν ἐκεῖ τὸν χειμῶνα ἐκεῖνον, καὶ οἱ Ἠλεῖοι παρεῖχον αὐτοῖς καὶ τροφὰς καὶ χρήματα· ὡς δὲ ἦλθε τὸ ἔαρ ἐβουλεύοντο ποῦ νὰ πορευθῶσιν· ἦσαν δὲ αἱ γνώμαι

διηρημέναι· καὶ ὁ μὲν Γόργος προέτεινε νὰ καταλάβωσι τὴν ὑπὲρ τὴν Κεφαλληνίαν Ζάκυνθον, καὶ ἀντὶ ἡπειρωτῶν γινόμενοι νησιῶται νὰ ἐπιπλέωσιν εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς Λακωνίας καὶ νὰ φθείρωσι τὴν χώραν· ὁ δὲ Μάντικλος ἔδιδε γνώμην νὰ λησμονήσωσι τὴν Μεσσηνίαν καὶ τὸ κατὰ Λακιδαιμονίων μῖσος καὶ πλέοντες εἰς Σαρδῶ, νὰ ἀποκτήσωσι νῆσον μεγίστην καὶ πρώτην κατὰ τὴν εὐφορίαν· ἐν τούτῳ Ἀναξίλας, ὁ βασιλεύων τότε ἐν Ῥηγίῳ τῆς Ἰταλίας καὶ ὢν τέταρτος ἀπόγονος τοῦ Ἀλκίδαμίδου ὃς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀριστοδήμου καὶ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἰθώμης μετόφησεν εἰς Ῥήγιον, προσεκαλέσατο τοὺς Μεσσηνίους νὰ ἔλθωσιν εἰς Ἰταλίαν· ὡς δὲ ἦλθον, εἶπεν αὐτοῖς ὅτι, ἂν συνεπολέμουν μετ' αὐτοῦ κατὰ τῶν πολεμίων αὐτοῦ Ζαγκλαίων, ἔδιδεν αὐτοῖς τὸν ἐν Σικελίᾳ εὐφορον τόπον καὶ τὴν καλῶς κειμένην πόλιν ἐκείνων συγκατετέθησαν δὲ οἱ Μεσσηνιοὶ καὶ διαβιβάσθιντες ὑπὸ τοῦ Ἀναξίλου εἰς Σικελίαν, ἐπολέμησαν μετ' αὐτοῦ κατὰ τῶν Ζαγκλαίων, καὶ ἐνίκησαν καὶ εἶλον τὴν Ζάγκλην, καὶ δι' ἀμοιβαίων ὀρκῶν ὥκησαν ἐν αὐτῇ κοινῶς μετ' ἐκείνων καὶ ὠνόμασαν αὐτὴν ἀντὶ Ζάγκλης Μεσσήνην (1). Τοῦτο συνέβη τῇ εἰκοστῇ ἐνάτῃ Ὀλυμπιάδι, ἄρχοντος Ἀθηναίων Μιλτιάδου· ὁ δὲ Μάντικλος ἔκτισε διὰ τοὺς Μεσσηνίους ἐκτὸς τοῦ τείχους ναὸν Ἡρακλέους ἐπιλεγομένου Μαντίκλου· καὶ οὕτως ἔλαβε πέρας ἡ περιπλάνησις τῶν φυγάντων Μεσσηνίων (2)· ὁ δὲ Ἀριστομένης ὡς ἀπεποιήθη τὴν ἡγεμονίαν τῶν στελλομένων εἰς ἀποικίαν, συνώκισε τὴν μὲν πρωτότοκον τῶν θυγατέρων αὐτοῦ Δαμοθοίδαν τῷ Λεπριάτῃ, τὴν δὲ δευτέραν Θεοπόμπῳ τῷ Ἡραιέως, τὴν δὲ ἀδελφὴν Ἀναγόραν, χήραν τοῦ Εὐεργετίδου, Θάρυκι τῷ Φιγαλίῳ· αὐτὸς

---

(1) Στρέβ. β. 6. σ. 268. — Πaus. Μεσ. κ. 22. (2) Πaus. Ἀτ.

δὲ ἀφικόμενος εἰς Δελφοὺς, ἐζήτησε χρησμὸν· ἀλλ' ἄγνωστον εἶναι τὸ δοθὲν αὐτῷ μάντευμα. Ἐλθὼν δὲ τότε εἰς Δελφοὺς καὶ ὁ Ῥόδιος Δαμάγητος, βασιλεὺς τῆς Ἰαλυσοῦ, ἠρώτησε πόθεν ἔπρεπε νὰ λάβῃ γυναῖκα, καὶ ἡ Πυθία ἔχρησε νὰ λάβῃ τὴν θυγατέρα τοῦ ἀρίστου ἀνδρὸς τῶν Ἑλλήνων· θεωρῶν δὲ ὁ Δαμάγητος τὸν Ἀριστομένην ὡς τὸν ἀριστον πάντων, ἔλαβε γυναῖκα τὴν, ἣν εἶχαν εἰσέτι, τρίτην θυγατέρα αὐτοῦ· συναπῆλθε δὲ καὶ ὁ Ἀριστομένης μετὰ τῆς θυγατρὸς εἰς Ῥόδον, καὶ ἐκεῖθεν ἐσχόπευε ν' ἀναβῇ εἰς Σάρδεις παρὰ Ἄρδυν τὸν Γύγου, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰ Μηδικὰ Ἐκβάτανα πρὸς τὸν βασιλέα Φραόρτην· ἀλλὰ πρὶν ἐκτελέσῃ τοὺς σκοποὺς τούτους ἀσθενήσας ἀπέθανε, διότι δὲν ἦν, φαίνεται, πεπρωμένον νὰ πάθῃσι καὶ ἄλλας συμφορὰς οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκ τοῦ Ἀριστομένου· ὁ δὲ Δαμάγητος καὶ οἱ Ῥόδιοι, ἀποθανόντος τοῦ Ἀριστομένου, ἀνήγειραν αὐτῷ μνημεῖον ἐπιφανὲς καὶ ἀπέδιδον αὐτῷ τιμὰς ἕκτοτε. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὡς ἐγένοντο κύριοι τῆς Μεσσηνίας, ἐμερίσθησαν διὰ κλήρων πάντα τὰ ἄλλα μέρη αὐτῆς, πλὴν τῆς χώρας τῶν Ἀσιναίων· τὴν δὲ Μεθώνην ἔδωκαν εἰς τοὺς Ναυπλιεῖς τοὺς πρὸ ἐλίγου ἐκπεπτωκότας τῆς Ναυπλίας ὑπὸ τῶν Ἀργείων. Μετὰ δὲ τὴν ἐξδομηκοστὴν ἐννάτην Ὀλυμπιάδα σεισμὸς σφοδρὸς κατηδάφισε τὴν Σπάρτην, καὶ μετὰ τὴν συμφορὰν ταύτην οἱ Μεσσηνιοὶ οἱ ἐγκαταλειφθέντες ἐν τῇ χώρᾳ καὶ καταταχθέντες κατ' ἀνάγκην εἰς τοὺς Εἰλωτας, ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ ἀνέβησαν εἰς τὴν Ἰθώμην· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐζήτησαν βοήθειαν τῶν συμμάχων καὶ δύναμιν τῶν Ἀθηναίων καὶ Κίμωνα τὸν Μιλτιάδου ὄντα καὶ πρόξενον αὐτῶν· ἀλλ' ἀφικομένων τῶν Ἀθηναίων, ὑποπτεύσαντες, φαίνεται, οἱ Λακεδαιμόνιοι δολιρόν τι ἐπιχείρημα ἐξ αὐτῶν, ἀπέπεμψαν αὐτοὺς μετ' αὐτὸ πολὺ

ἐκ τῆς Ἰθώμης, καὶ τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἐννόησαντες τὴν κατ' αὐτῶν ὑπόνοιαν τῶν Λακεδαιμονίων, ἐγένοντο φίλοι τῶν Ἀργείων δι' αὐτὴν καὶ μόνην τὴν αἰτίαν, καὶ εἰς τοὺς ἐν Ἰθώμῃ πολιορκουμένους Μεσσηνίους, ὥς ἐξῆλθόν ὑπόσπονδοι, ἔδωκαν τὴν Ναύπακτον, ἣν ἀφείλοντο παρὰ τῶν πρὸς τῇ Αἰτωλίᾳ Δοκρῶν τῶν Ὀζολῶν καλουμένων (1). Μὴ ἀρκεσθέντες δὲ οἱ Μεσσηνῖοι εἰς θ' ἐλάβον παρὰ τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐπιθυμήσαντες ὡς πρῶτον καὶ αὐτοὶ ἀφ' αὐτῶν γενναῖον τι ἐπιχείρημα, ἐστράτευσαν κατὰ τῶν Οἰνιάδων, οἳ εἶχον καὶ χώραν καλὴν καὶ ἦσαν καὶ διὰ παντός ἐχθροὶ τῶν Ἀθηναίων, καὶ πολιορκήσαντες εἶλον τὴν πόλιν αὐτῶν καὶ κατέσχον αὐτὴν ἐν ἑτὸς, ἀλλὰ πολιορκηθέντες καὶ οὗτοι ὕστερον ὑπὸ τῶν Ἀκαρνάνων καὶ ὑπομείναντες ὀκτὸς μῆνας τὴν πολιορκίαν, ἐβιάσθησαν νὰ διαδράσωσι διὰ νυκτός διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἀπολέσαντες τριακοσίους ἀνθρώπους, ἀνεσώθησαν εἰς Ναύπακτον (2). Ἐκτετε δὲ οἱ Μεσσηνῖοι ἐπωζον αἰεὶ τὸ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἀδιάλλακτον μῖσος, θ' ἀπέδειξαν μάλιστα ἐπὶ τοῦ μεταξὺ Πειλοποννησίων καὶ Ἀθηναίων πολέμου καθ' ὃν ἡ Ναύπακτος ἐγένετο ὁρμητήριον κατὰ τῆς Πειλοποννήσου, καὶ τῷ ἐβδόμῳ ἔτει τοῦ ῥηθέντος πολέμου τοξόται Μεσσηνῖοι τῶν τῆς Ναυπάκτου συμπολεμοῦντες τοῖς Ἀθηναίοις, συνέξεῖλον τοὺς ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ Λακεδαιμονίους (3), καὶ ἔπειτα αὐθις τῷ αὐτῷ ἔτει πεμφθέντες οἱ επιτηδειότατοι αὐτῶν εἰς Πύλον, ἐφθιρον ἐκεῖθεν καὶ ἔβλαπτον μέγας τὴν Λακωνικὴν (4). ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς πόταμοις ἥτταν τῶν Ἀθηναίων,

(1) Πaus. Μεσ. κ. 24. — Θουκυδ. β. 1, κ. 101, 102, 103.

(2) Πaus. Μεσ. κ. 25. (3) Θουκυδ. β. 4, κ. 36. — Πaus. Μεσ. κ. 26. (4) Θουκυδ. β. 4, κ. 41.

οἱ Δακεδαιμόνιοι γινόμενοι θαλασσοκράτορες, ἐξέβαλον τῆς Ναυπάκτου τοὺς Μεσσηνίους οἱ μὲν ἐβόησαν τότε εἰς Σικελίαν, παρὰ τοὺς συγγενεῖς καὶ εἰς Ῥήγιον· οἱ πλείους δὲ αὐτῶν, ἐφίποντο εἰς Λιβύαν παρὰ τοὺς Εὐεσπερίτας οἱ κακωθέντες, ὑπὸ γειτόνων βασιλέων, ἐπεκαλοῦντο πάντα ἔλθῃν· οὗτοι δὲ οἱ εἰς τοὺς Εὐεσπερίτας ἐλθόντες εἶχον στρατηγὸν τὸν Κίμωνα, ὃς ἐστρατήγησεν ἐπ' αὐτῶν καὶ κατὰ τὴν Σφακτηρίαν· ὥς δὲ οἱ Ἰθαῖοι ἐτρόπωσαν τοὺς Δακεδαιμονίους ἐν Λαύτροις, ἐπεμψαν ἀγγέλους εἰς Ἰταλίαν καὶ εἰς Σικελίαν, καὶ παρὰ τοὺς Εὐεσπερίτας καὶ ὅπου ἀλλοχρῶ ἦσαν Μεσσηνιοὶ καὶ ἀνεκάλουν αὐτοὺς πανταχόθεν, εἰς Πελοπόννησον· οἱ δὲ Μεσσηνιοὶ ἐκ πόθου τῆς πατρίδος καὶ ἐκ τοῦ αἰεὶ διαμένουτος μίσους πρὸς τοὺς Δακεδαιμονίους, συνελέχθησαν· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ᾔθελον νὰ ἀνοικίσωσι τὴν Ἀνδανίαν καὶ Οἰχαλίαν, δι' ὧς συμφορὰς ἔπαθον εἰς τὰς πόλεις ταύτας, ὁ Ἐπαμινώνδας ἦν εἰς ἀπορίαν κατὰ ποῖον μέρος τῆς χώρας νὰ οἰκοδομήσῃ πόλιν διὰ τοὺς Μεσσηνίους· ἐν τούτῳ ὁ Ἐπιτέλης ὁ αἰρεθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀργείων στρατηγὸς καὶ ἐπιστάτης τοῦ ἀνοικισμοῦ τῆς Μεσσηνίας εἶδε κατ' ὄναρ, ὡς ἔλεγον, ὅτι καθ' ὅποιον μέρος τῆς Ἰθάκης εὖρη περικυῖαν σμίλακα καὶ μυρσίναν, νὰ ἀνασκάψῃ τὸ μέσον αὐτῶν, καὶ νὰ ἀνασώσῃ τὴν γραῖαν, ἥτις ἔπασχε καθευγράνη ἐν τῷ χαλκῷ θαλάρῳ καὶ ἤδη λειποψυχεῖ· ὁ δὲ Ἐπιτέλης παραγενόμενος εἰς τὸν εἰρημένον τόπον καὶ σκάψας εὗρεν ὑδρίαν χαλκῇν καὶ ἐκόμισε παρὰ τὸν Ἐπαμινώνδα, ὃς ἀνοίξας αὐτήν, εἶδεν ὅτι περιείχετο ἐν αὐτῇ ἡ τελευτὴ τῶν Μεγάλων θεῶν γεγραμμένη ἐπὶ κασιτέρου λαμπροτάτου καὶ ἦν τοῦτο παρακαταθήκη τοῦ Ἀριστομένου· ὁ δὲ ἐπιφανεὶς κατ' ὄναρ, ἔλεγον ὅτι ἦν ὁ Καύκων, ὃς ἦλθε πάλαι ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἀνδανίαν παρὰ Μεσσηνήν τὴν

Τριόπα (1). Ἰδὼν δὲ τότε ὁ Ἐπαμινώνδας ὅτι ὁ τόπος ἦν κατάλληλος πρὶς οἰκισμὸν, διέταξεν εὐθὺς καὶ ἐκτίσθῃ πόλις ἣ ὠνομάσθῃ Μισσηνή, καὶ ἀνφικίσθησαν καὶ ἄλλα πόλεις· οὕτως δὲ τοὺς Ναυπλιεὺς ἐξέβαλε τῆς Μοθώνης, οὕτως τοὺς Ἀσιναίους ἐκ τῆς κατεχομένης ὑπ' αὐτῶν χώρας. Ἐγένετο δὲ ἡ καθόδος τῶν Μεσσηνίων εἰς Πελοπόννησον καὶ ἡ ἐνάκτησις τῆς πατρίδος αὐτῶν μετὰ 287 ἔτη ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Εἰρας Ὀλυμπ. 102, 3· καθ' ἅπαντα δὲ τὸν χρόνον τοῦτον οὕτως τὰ ἔθιμα αὐτῶν μετέβαλον, οὕτως τῆς Δωρικῆς αὐτῶν διαλέκτου ἐπελάθοντο (2)· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τῆς καθόδου αὐτῶν. ἦσαν ἡσυχοὶ ἐκ μέρους τῶν Λακεδαιμονίων, οἳ ἐφοβοῦντο ἔτι τοὺς Θηβαίους, ἀλλ' ὥς ἐξηλθον οὗτοι τῆς Πελοποννήσου διὰ τὸν Φωκικὸν τὸν καὶ Ἰερόν λεγόμενον πόλεμον, ἐνθάρρυνθέντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, παρεσκευάζοντο νὰ πολεμήσωσι τοὺς Μεσσηνίους, οἳ καὶ αὐτοὶ μετὰ τὰ τῶν Ἀργείων καὶ Ἀρκάδων διετέθησαν ἀμοιβαίως εἰς ἀντίστασιν, ζητήσαντες καὶ τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων· τέλος δὲ συνεμάχισαν καὶ μετὰ Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου καὶ τῶν Μακεδόνων, καὶ ἐκ τούτου δὲν ἐδυνήθησαν νὰ μετασχῶσι τοῦ ἐν Χαιρωνείᾳ ἀγῶνος· ἀλλ' ὁπόταν ἀποθανόντος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπολέμησαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν Μακεδόνων, μετέσχον καὶ οἱ Μεσσηνιοὶ τοῦ πολέμου· κατὰ δὲ τῶν Γαλατῶν δὲν ἐπολέμησαν μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, διότι ὁ Κλεώνυμος καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν ᾔθελσαν νὰ συνδέσωσι συμμαχίαν μετ' αὐτῶν· μετ' οὐ πολὺ δὲ οἱ Μεσσηνιοὶ εἶλον τὴν Ἥλιν διὰ τόλμης καὶ διὰ στρατηγήματος τοιούτου· οἱ Ἥλαιοι ὄντες διηρημένοι εἰς δύο κόμματα, τὸ μὲν ὑπὲρ, τὸ δὲ κατὰ Λακεδαιμονίων, ἦσαν ὥς ἐκ τούτου

---

(1) ἴδε ἀνωτέρω, — Πανσ. Μεσσην. κ. 26. (2) Πανσ. Μεσσην. κ. 27.

εἰς ἐμφύλιον πόλεμον, ὅπερ μαθόντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, παρεσκευάζοντο νὰ ἐκστρατεύσωσι πρὸς βοήθειαν τοῦ κόμματος αὐτῶν· ἕως οὗτου δὲ οὗτοι νὰ διατάξωσι τὸν στρατὸν αὐτῶν, χίλιοι λογάδες ἐκ τῶν Μεσσηνίων προλαβόντες, ἦλθον πλησίον τῆς Ἡλίδος ἔχοντες σημεῖα Λακωνικὰ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων· ὡς δὲ εἶδον τὰς ἀσπίδας οἱ ὄντες τοῦ κόμματος τῶν Σπαρτιατῶν Ἡλεῖοι, νομίσαντες ὅτι ἦν συμμαχικὴ βοήθεια, ἐδέξαντο αὐτοὺς ἐντὸς τοῦ τείχους· εἰσελθόντες δὲ τοιουτοτρόπως οἱ Μεσσήνιοι, τοὺς μὲν φρονοῦντας τὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἐδίωξαν, τὴν δὲ πόλιν παρέδωκαν τοῖς ἐαυτῶν στασιώταις (1). Μετὰ τινὰ δὲ χρόνον οἱ Μακεδόνες καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Δημήτριος ὁ Φιλίππου τοῦ Δημητρίου κατέλαβον αἰφνιδίως τὴν Μεσσήνην· ἀλλὰ πολεμηθέντες ἀνδρείως, ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν μετὰ μεγάλης φθορᾶς καὶ μόλις ὀλίγοι τινὲς ῥίψαντες τὰ ὅπλα διεσώθησαν. Ὅπότεν δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπολεμοῦντο ὑπὸ Πύρρου τοῦ Διακίδου, οἱ Μεσσήνιοι ἦλθον εἰς βοήθειαν αὐτῶν ἀντόκλητοι, καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς εὐεργεσίας ταύτης προσεφέροντο εἰρηνικώτερον πρὸς αὐτοὺς οἱ Λακεδαιμόνιοι· διὸ καὶ οἱ Μεσσήνιοι μὴ θέλοντες νὰ ἀνακινήσωσι τὸ ἔχθος αὐτῶν, δὲν εἰσῆλθον κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον, ὃ συνέκειτο τὰ πολλὰ ἐξ Ἀργείων καὶ Ἀρκάδων, καὶ ὁ κύριος αὐτοῦ σκοπὸς ἦν κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων· ὕστερον ὁμῶς εἰσεχώρησαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὸ Ἀχαϊκόν. Ὅτε δὲ μετὰ τινὰ χρόνον Κλειομένης ὁ Δεωνίδου τοῦ Κλειωνύμου εἶλε τὴν Μεγάλην πόλιν, τὸ μὲν τρίτον τῶν κατοίκων ἀπώλετο κατὰ τὴν ἄλωσιν, τὰ δὲ δύο τρίτα μετὰ τοῦ φιλοποίμενος ὑπεδέχθησαν οἱ Μεσσήνιοι πρὸς ἀμοιβὴν ὧσων ἐπραξαν ὑπὲρ αὐτῶν οἱ Ἀρκάδες καὶ

---

(1) Πaus. Μεσσε. κ. 28.

ἐπὶ Ἀριστομένους καὶ ὕστερον ἐπὶ τοῦ οἰκισμοῦ τῆς Μεσσηνίας, καὶ πολεμήσαντες κατὰ τοῦ ἑλαιομένου· περὶ τὴν Σιλλασίαν, εἶλον μετὰ τοῦ Ἀράτου καὶ τῶν Ἀχαιῶν τὴν Σπάρτην. Ὑστερον δὲ ὁ τύραννος τῶν Λακεδαιμονίων Νάβις κατέλαβε τὴν Μεσσηνίην· ἀλλ' ὁ Φιλοποίμην καὶ οἱ Μεγαλοπολῖται ἔφθασαν κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα, καὶ ὁ Σπάρτιάτης ἀπῆλθεν ὑπόσπονδος. Μετὰ ταῦτα δὲ οἱ Ἀχαιοὶ προτείνοντες προφάσεις τινὰς κατὰ τῶν Μεσσηνίων, ἐστράτευσαν κατ' αὐτῶν μετὰ πάσης τῆς παρασκευῆς, καὶ τεμώντες τὸ πλεῖστον τῆς χώρας, συνελέγοντο αὐτοὺς κατὰ τὸ θέρος, σκοπεύοντες νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Μεσσηνίαν· ἀλλὰ τοῦ δημάρχου Δεινοκράτους, ὃς ἦν ἐκλεγμένος τότε ἄρχων τῶν Μεσσηνίων, προκαταλαβόντος μετὰ τῶν κατοίκων τῆς Μεσσηνίας καὶ τῶν περιόικων τὰς ἐξ Ἀρκαδίας εἰς Μεσσηνίαν παρόδους, ὃ Δυκόρτας ἀναχώρησε μετὰ τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ ἄπρακτος· ὁ δὲ Φιλοποίμην ἀγνοῶν τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Δυκόρτα, ἔφθασε μετ' οὐ πολὺ ἔχων ὀλίγους ἵππους· ἀλλ' οἱ Μεσσηνιοὶ πολεμήσαντες ἐνίκησαν (1)· καὶ ἐπειδὴ βληθεὶς ὁ Φιλοποίμην τὴν κεφαλὴν κατὰ τὴν μάχην, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ ἵππου, συνέλαβον καὶ ἤγαγον αὐτὸν ζῶντα εἰς Μεσσηνίην· καὶ συγκροτήσαντες συνέλευσιν, ἐδιχογνώμην καὶ ὁ μὲν Δεινοκράτης καὶ οἱ πλούσιοι τῶν Μεσσηνίων ἔλεγον νὰ ἀποκτείνωσι τὸν Φιλοποίμην, οἱ δὲ τοῦ δήμου ἑσπευδόντες μάλιστα νὰ σώσωσιν αὐτὸν, καλοῦντες αὐτὸν πλέον ἢ πατέρα πάντων τῶν Ἑλλάνων· ἀλλ' ὁ Δεινοκράτης καὶ ἀκόντων τῶν Μεσσηνίων ἐθανάτωσαν αὐτὸν, δοὺς φάρμακον· ὁ δὲ Δυκόρτας μετ' οὐ πολὺ ἀθροίσας ἐκ τε τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἐκ τῶν Ἀχαιῶν δύνσμιν, ἐστράτευσεν κατὰ τῆς Με-

---

(1) Πaus. Μεσ. x. 29.

σῆνης· καὶ ὁ δῆμος τῶν Μεσσηνίων συνηώθη· παρευθὺς μετὰ τῶν Ἀρκάδων· οἱ δὲ συνεργήσαντες εἰς τὸν θάνατον τοῦ Φιλοποίμενος ἐτιμώρηθησαν πάντες, πλὴν τοῦ Δεινοκράτους, ὃς ἐθανατώθη αὐτόχειρ· τὰ δὲ ὅσιν τοῦ Φιλοποίμενος κατήγαγον οἱ Ἀρκάδες εἰς Μεγάλην πόλιν (1). κατατάχθη δὲ τότε ἡ Μεσσήνη καὶ αὖθις εἰς τὸ Ἀχαικὸν συνέδριον (2). Ἐπὶ δὲ τοῦ μεταξὺ Αὐγούστου καὶ Ἀντωνίου πολέμου, ἐπειδὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐφρόνουν τῷ τοῦ Αὐγούστου, οἱ Μεσσηνιοὶ καὶ ἄλλοι τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι προσετέθησαν εἰς τὸν Ἀντώνιον· καὶ ἕνεκα τούτου ὁ Αὐγούστος ἔδωκε τὴν Θουρίαν ἃ Ἀχθαιαν τοῖς Λακεδαιμονίοις (3). Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦν ἀνάθημα Μεσσηνίων, ἄγαλμα Νίκης ἐπὶ κίονος κατασκευασθὲν ἐξ ἰχθυικῶν λαφύρων, καὶ κατὰ μὲν τὴν γυνώμην τοῦ Πausανίου ἐκ τοῦ κατ' Ἀκαρνάνων καὶ Οἰνιάδων πολέμου, κατὰ δὲ τὰ λεγόμενα τῶν Μεσσηνίων ἐκ τῆς μετ' Ἀθηναίων ἐν Σφακτηρίᾳ μάχης· διὸ καὶ οὐκ ἐπέγραψαν, ὥς ἔλεγον, τὸ ὄνομα τῶν πολεμίων, φοβούμενοι τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐκ δὲ τῶν Οἰνιάδων καὶ τῶν Ἀκαρνάνων, οὐδένα εἶχον φόβον (4). — Ἡ χώρα τῆς Μεσσηνίας ἀθωροεῖται ἅσι ὡς ἀρίστη, ὡς καὶ ὁ Εὐρύπιδης λέγει αὐτὴν καλλίκαρπον ==

Κατάρρυτόν τε μυρίοισι νάμασι

Καὶ βουσί καὶ ποιμέσιν εὐδότητάτην,

Οὐτ' ἐν πνοιαῖσι χεῖματός δυσχεΐμερον,

Οὐτ' αὖ τεθρίπποις ἁλίου θερμὴν ἄγαν.

Καὶ μετὰ μικρὸν ἀναφέρω τὴν κληρώσειν ἐπὶ τῇ μεταξὺ τῶν Ἡρακλειδῶν διανομῇ, λέγει τὸν πρῶτον σκέλον γενόμενον

(1) Παυσ. Ἀρκ. κ. 51. (2) Παυσ. Μυσ. κ. 29. (3) Αὐτ. κ. 81.

(4) Παυσ. Ἑλ. κ. 26.

Γαίης Λακαίνης κύριον, φαύλου χθονός.
Τὸν δὲ δεύτερον τῆς Μεσσήνης

Ἀρετὴν ἐχούσης μείζον ἢ λόγῳ φράσαι (1).

* ΜΕΣΣΗΝΙΑ. Ὁ εὐγαιότερος, εὐφορώτερος καὶ τερπνότερος τόπος πάσης τῆς Πελοποννήσου.

ΚΟΛΠΟΙ.

ΜΕΣΣΗΝΙΑΚΟΣ, ὁ μέγας κόλπος τῆς Μεσσηνίας μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Ταινάρου πρὸς ἀνατολὰς καὶ Ἀκρίτα πρὸς δυσμὰς, κατὰ τὸ δυτικὸν τοῦ κόλπου τῆς Λακωνίας· κατὰ τὸν Στράβωνα μέρος αὐτοῦ τὸ κατὰ τὴν Ἀσίνην ἐλέγιστο ἈΣΙΝΑΪΟΣ κόλπος (2)· ὁ δὲ Πλίνιος διαιρεῖ τὸν ὅλον κόλπον εἰς δύο· καὶ τὸ μὲν νότιον μέρος αὐτοῦ ὀνομάζει Ἀσιναῖον κόλπον ἀπὸ τῆς Ἀσίνης, τὸ δὲ βόρειον ΚΟΡΩΝΑΪΟΝ ἀπὸ τῆς Κορώνης (3), μετρά δὲ τὴν περιφέρειαν αὐτοῦ 80 μίλ. = 16 μίλ. γεωγρ. καὶ τὴν εὐθείαν αὐτοῦ διάμετρον πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικῶς κείμενον ἀκρωτήριο Ταίναρον 30 μίλ. = 6 μίλ. γεωγρ. ὁ δὲ Στράβων λαμβάνει φυσικώτερον τὸ βορ-δυτικῶς ἀπὸ τοῦ Ταινάρου κείμενον ἀκρωτήριο Θυρίδας ὡς τὸ νοτ-ἀνατολικώτατον σημεῖον τῆς ἀρχῆς τοῦ κόλπου (4).

* Μεσσηνιακὸς κόλπος, κοιν. Κόλπος τῆς Κορώνης.

ΟΡΗ.

ΙΘΩΜΗ, ὄρος ὑψηλὸν καὶ ἀπότομον ὑπερκείμενον εἰς τὴν πόλιν Μεσσήνην καὶ περιτετειχισμένον διὰ κοινοῦ μετ' αὐτῆς τείχους, ὥστε ἦν ἡ ἀκρόπολις αὐτῆς· ἡ Ἰθώμη καὶ ὁ Ἀκρο-

(1) Στράβ. β. 8, σ. 366. (2) Αὐτ. σ. 352. (3) Πλιν. β. 4, κ. 6.

(4) Στράβ. β. 8, σ. 360.

κόρινθος ἦσαν τὰ δύο κύρια ὀχυρώματα τῆς Πελοποννήσου διὸ καὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς προτρέπων τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον τὸν Δημητρίου ἐπιθυμοῦντα τὴν Πελοπόννησον, εἶπε: Διὰ νὰ κυριεύσῃς τὴν βοῦν (ἐννοῶν τὴν Πελοπόννησον), πρέπει πρότερον νὰ κατὰσχῃς τὰ δύο αὐτῆς κέρατα δηλ. τὰ δύο εἰρημένα ὀχυρώματα, τὴν Ἰθώμην καὶ τὸν Ἀκροκόρινθον (1). Ἐπὶ τοῦ ὅρους τούτου ἦν καὶ πόλις μικρὸν ὁμώνυμον (2). Ἐλαβε τὸ ὄνομα ἡ Ἰθώμη ἀπὸ μιᾶς τῶν τροφῶν τοῦ Διὸς θεῖς, ὡς ἔλεγον οἱ Μεσσηνιοί, ἐτράφη παρ' αὐτοῖς καὶ τροφοὶ αὐτοῦ ἦσαν ἡ Νέδα καὶ ἡ Ἰθώμη (3). κατὰ δὲ τὸν Στέφανον ἀπὸ Ἰθώμου βασιλέως (4). — Κατὰ τὸν πρῶτον Μεσσηνιακὸν πόλεμον μετὰ τὴν δευτέραν μάχην οἱ Μεσσηνιοὶ κακῶς διακείμενοι καὶ στενοχωρούμενοι, διὰ κοινῆς ἀποφάσεως ἐξέλιπον τὰ μεσόγαια πολίσματα καὶ ἀνῆλθον εἰς Ἰθώμην καὶ ἐπεξέτειναν τὸν ἀρχαῖον περίβολον, διὰ νὰ γίνῃ πρὸς πάντας χωρητικὸν ὀχύρωμα· ἐκτὸς δὲ τούτου ἦν ἡ θέσις καὶ ἄλλως ὀχυρά, διότι ἡ Ἰθώμη εἶναι ἐκ τῶν μεγίστων ὀρέων τῆς Πελοποννήσου καὶ δύσβατος κατ' ἐκείνη τὸ μέρος (5). Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ μετὰ τὸν Εὐφάην βασιλεύσαντος τῶν Μεσσηνίων Ἀριστοδήμου οἱ Μεσσηνιοὶ πολιορκηθέντες ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ καταπιεσθέντες ὑπὸ λιμοῦ, ἐβιάσθησαν νὰ ἐκλείπωσι τὴν Ἰθώμην, καὶ οὕτως ἐτελεύτησεν ὁ πρῶτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος. Ὀλ. 14, 1. διαρκέσας 20 ἔτη (6), καὶ τότε οἱ Λακεδαιμόνιοι κατηδάφισαν πρῶτον τὴν Ἰθώμην καὶ ἔπειτα ἐκυρίευσαν καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις τῆς Μεσσηνίας (7). Κατὰ δὲ τὸν δεῦτερον Μεσσηνιακὸν πόλεμον ὁ Ἀριστομένης θεῖς συλ-

(1) Στράβ. β. 8, σ. 361. (2) Πaus. Μεσ. κ. 9. (3) Αὐτ. κ. 32.

(4) Στίφ. Βυζ. Ἰθώμη. (5) Πaus. Μεσ. κ. 9. (6) Αὐτ. κ. 13.

(7) Αὐτ. κ. 14.

ληφθεὶς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ ριφθεὶς εἰς τὸν Καιά-
 δαν, διεσώθη ὡς ἐκ θαύματος, ἐπιπεσὼν διὰ νυκτὸς κατὰ
 τοῦ συμμαχικοῦ σώματος τοῦ ἀποστελλομένου ὑπὸ τῶν
 Κορινθίων τοῖς Λακεδαιμονίοις κατὰ τῆς Εἴρας, ἐν ᾗ ἦσαν
 συνηγμένοι οἱ ἀπαστάντες Μεσσήνιοι, καὶ φονεύσας πολλοὺς
 ἐν οἷς καὶ τοὺς τέσσαρας στρατηγοὺς αὐτῶν, καὶ διαρπά-
 σας καὶ τὴν στρατηγίδα σκηπὴν, ἔθυσεν τῷ Ἰθωμέτῃ Διὶ, ὃς
 εἶχε ναὸν ἐπὶ τῆς Ἰθώμης, τὴν θυσίαν τὴν λεγομένην Ἐκα-
 τομόνεια ἣν ἔθυσεν ὅστις τῶν Μεσσηνίων ἐφόνευσεν ἑκατὸν
 ἐχθροὺς καὶ ἦν ὁ Ἀριστομένης καὶ πρότερον ἔθυσεν μετὰ τὴν
 ἐπὶ Κάπρου σήματι μάχην. Ὅπόταν δὲ οἱ Μεσσήνιοι κατήν-
 τησαν εἰς παντελῇ ἀπελπισίαν σωτηρίας, ὁ Ἀριστομένης
 ἔκρυψε διὰ νυκτὸς κατὰ τὸ ἐρημότατον μέρος τῆς Ἰθώμης
 παρακαταθήκην τινα ἀπάρρητον ἣν ἐκέκτειντο οἱ Μεσσήνιοι
 καὶ ἡ κατὰ τοὺς χρησμοὺς, εἰάν ἡφανίζετο ἡ Μεσσήνη, ἔμελλε
 νὰ κρυβῇ ἀπ' αὐτῶν ὑπερβύχιος εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα· εἰάν
 δὲ ἐφυλάττετο, οἱ Λύκου τοῦ Πανδίωνος χρησμοὶ ἔλεγόν ὅτι,
 οἱ Μεσσήνιοι θὰ ἀνακτήσωσι, ποτὲ τὴν πατρίδα. Τῇ δὲ 79
 Ὀλυμπιάδι, ὅτε σεισμὸς μέγας κατηδάρισεν ὅλοκλήρως τὴν
 Σπάρτην, οἱ Μεσσήνιοι ὅσοι μείναντες ἐν τῇ χώρῃ, κατε-
 τάχθησαν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων μετὰ ξὺ τῶν Εἰλωτῶν,
 ἀποστάντες τότε, ἀνωκίσθησαν καὶ συνεκεντρώθησαν ἐπὶ τῆς
 Ἰθώμης· ἀλλ' ὑπομείναντες καρτερῶς δεκάετη πολιορκίαν,
 ἀπηύδησαν πέλους καὶ ἐβιάσθησαν νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὴν ἀνάγ-
 κην, καὶ ἐξελθόντες ὑπόσπονδοι εὖν γυναῖξι καὶ τέκνοις, ἐξέ-
 λιπον διὰ παντὸς τὴν Μεσσηνίαν, καὶ ἀπελθόντες ὤκησαν τὴν
 Ναύπακτον, ἣν οἱ Ἀθηναῖοι ἀφελόντες νεώτερι ἀπὸ τῆς κυριό-
 τητος τῶν Ὀζολῶν Δοκρῶν, ἔδωκαν ἤδη τοῖς Μεσσηνίοις (1).

(1) Θουκυδ. β. 1, κ. 101, 102, 103.—Παυσ. Μισσ. κ. 24.—Id. Μεσσηνία.

— Οἱ Μεσσήνιοι ἤγον ἐαυτὴν ἐπέτειον Ἰθωμαῖα καθ' ἣν ἐτί-
θετο καὶ ἀγὼν μουσικῆς ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων·
ἀποδεικνύεται δὲ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἐκ τῶν ἐξῆς
ἐπῶν τοῦ Εὐμήλου ἐν τῷ εἰς Δῆλον ὕμνῳ =

Τῷ γὰρ Ἰθωμάτῃ καταθύμιος ἔπλετο μοῖρα,

Ἄ καθαρά καὶ ἐλεύθερα ἄσματο' ἔχουσα (1).

Ἡ Ἰθώμη, κατὰ τὸν Σκύλακα, ἀπεῖχε τῆς θαλάσσης 80
στάδια (2). — Τὸ ἐπὶ τῆς Ἰθώμης μικρὸν πόλισμα ἀνα-
φέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἐν τῷ καταλόγῳ —

Καὶ Ἰθώμην κλωμαπόεσσαν (3).

* Ἡ Ἰθώμη ὀνομάζεται σήμερον Βούρκανον ἀπό τινος
μογῆς κειμένης ἐπ' αὐτοῦ καὶ φερούσης τὸ αὐτὸ ὄνομα τοῦ
Βουρκάνου. Τὸ ὄρος τοῦτο ἔχει ὕψος 802 μέτρων γαλλ.

Εἶρα, ἔκειτο πρὸς τὰ μεθόρια τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἐπὶ τοῦ
ὄρους τούτου ἦν πόλισμα καὶ ὀχύρωμα. Κατὰ τὸ τρίτον
ἔτος τοῦ δευτέρου Μεσσηνιακοῦ πολέμου, οἱ Μεσσήνιοι προ-
δοθέντες καὶ ἐγκαταλειφθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρκα-
δίας Ἀριστοκράτους, τρυ ἐκ Τραπεζοῦντος, καὶ ἐν τούτῳ
ἡττηθέντες κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τὸν
τόπον τὸν λεγόμενον Μεγάλη Τάφρος, ἐξέλιπον κατὰ προ-
τροπὴν τοῦ Ἀριστομένους τὴν Ἀνδανίαν καὶ πάντα τὰ λοιπὰ
κατὰ τὴν μεσογαίαν πολίσματα καὶ ἀνέκτισθον μετ' αὐτοῦ
εἰς Εἶραν ἔνθα πολιορκούμενοι ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ὑπέ-
μειναν τὴν πολιορκίαν καὶ ἀντίστησαν γενναίως ἐπὶ ἑνδεκά
ἔτη, ὥς δηλοῦται καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Πυθαγοῦ πεποιημένων =

Ὁρρεὸς ἀργενοῖο· περὶ πτύχας ἐστρατεύοντο

Χεῖματά τε ποίας τε δύνω καὶ εἴκοσι πάσσας (4).

(1) Πανθ. Μισσ. κ. 33. (2) Σκύλ. Περιπλ. (3) Ὀμ. Ἰλ. Β, σ. 729.

(4) Πανθ. Μισσ. κ. 17.

ἀλλὰ τέλος βιασθέντες ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, ἐξέλιπον τὴν θέσιν ταύτην, καὶ ἀνεχώρησαν εἰς Ἀρκαδίαν (1). οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι κατέσχον τὴν Εἶραν, Ὀλ. 28, 1, καὶ ἐτελεύτησεν ὁ δεύτερος Μεσσηνιακὸς πόλεμος (2).

* Τὸ Τετράζι εἶναι τὸ ὄρος ἢ Εἶρα· τὸ δὲ Κακαλίτρι τὸ πόλισμα καὶ τὸ ὄχύρωμα τῆς Εἶρας (3).

ΕἶΔΝ, τὸ ὄρος τοῦτο περιεκύκλου τὴν πόλιν Μεσσήνην κατὰ τὴν πρὸς τὸν Πάμισον τετραμμένην πλευράν. Ἐλαβε δὲ τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Βακχικοῦ Εὐβοῖ, διότι ὁ Διώνυσος καὶ αἱ μετ' αὐτοῦ γυναῖκες πρῶτον ἐνταῦθα προέφερον τὴν λίξιν ταύτην (4).

ΤΗΜΑΘΙΑΣ, ὑψοῦται κατὰ διξιά τοῦ ποταμοῦ Παμήσου καὶ κατὰ τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ ἔκειτο ἡ πόλις Κιρύνη (5).

* Λυκόδημον ἢ ἴσως Νικόδημον· ἡ ὑψηλοτέρα τῶν κορυφῶν αὐτοῦ ἐγείρεται ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ τῆς θαλάσσης μικρὸν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ χωρίου Πεταλιδίου καὶ βαθμυδὸν ἐπεκτείνεται πρὸς νότον καὶ περατοῦται τέλος εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ἀκρίταν. Ἡ νῦν πόλις Κορώνη κεῖται οὐχὶ κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Τημαθίου, ἀλλ' ἐπὶ χερσονήσου (6), καὶ τὸ ὑπὸ τῷ ἔρει Τημαθία τοῦ Πausανίου ἐφαρμόζεται μᾶλλον εἰς τὸ Πεταλίδιον ἢ εἰς τὴν Κορώνην, ὥστε φαίνεται ὅτι τὸ Πεταλίδιον κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Κορώνης, ἡ δὲ νῦν Κορώνη ἐπὶ τῆς τῶν Κολωνίδων. Τὸ Λυκόδημον ἔχει ὕψος 957 μέτρων γαλλ.

ΑἶΓΑΛΕΟΝ, ὑπερέκειτο τοῦ ἀκρωτηρίου Κορυφασίου καὶ τῆς θαλάσσης ἐν ἀποστάσει ἑπτὰ σταδίων. Ἡ πάλαι Μεσσηνιακὴ Πύλος ἔκειτο ὑπὸ τὸ Αἶγαλέον· κατασπασθεί-

(1) Πaus. Μεσσ. κ. 21, 22. (2) Αὐτ. κ. 23. (3) Αἰκ. Τ. 2, κ. 12, σ. 14, 15. (4) Πaus. Μεσσ. κ. 31. (5) Αὐτ. κ. 34. (6) Ἰδ. Κορώνη πόλις.

σης δὲ ταύτης, τινὲς τῶν κατοίκων ὤκησαν ὑπὸ τὸ Κορυφάσιον (1).

* Ἅγιος Νικόλαος· ἔχει ὕψος 482 μέτρων γαλλ.

ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ.

ΑΚΡΙΤΑΣ, τὸ νοτ.-δυτικώτατον ἀκρωτήριον τῆς Πελοποννήσου· ἐκαλεῖτο καὶ **ΑΣΙΝΑΪΟΝ**, ἀπὸ Ἀσίνης, τῆς πρώτης πολίχνης ἐντὸς τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου ὃς ἀρχεται ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου (2)· ὁ Ἀκρίτας ἀπέιχε 40 στάδια τῆς Ἀσίνης· πρὸ αὐτοῦ δὲ νοτίως κεῖται ἡ ἔρημος νῆσος Θηγανοῦσα. Μετὰ τὸν Ἀκρίταν ἦν λιμὴν Φοινικοῦς λεγόμενος (3).

* Φυλάττει κοιν. τὴν Ἑνετικὴν ὀνομασίαν Κάπο-Γάλλο.

ΚΟΡΙΦΑΣΙΟΝ, κατὰ τὸν πρὸς δυσμὰς αἰγιαλὸν ἀπέχον τῆς Μοθώνης 100 στάδια (4) βορείως· ὑπερέκειτο τοῦ Κορυφασίου τὸ Αἰγαλέον ὄρος ἐν ἀποστάσει ἐπτὰ σταδίων (5). Κατὰ τὸν Πausανίαν ἡ Πύλος ἔκειτο ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀκρωτηρίου (6)· κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα πλησίον αὐτοῦ « Κατὰ Κορυφάσιον » (7)· κατὰ δὲ τὸν Πευτιγγέριον πίνακα ἡ μεταξὺ Μοθώνης καὶ Πύλου ἀπόστασις ἦν 30 μιλίων Ῥωμ. ὥστε τὸ Κορυφάσιον ἔκειτο σχεδὸν κατὰ τὸ μέσον τῶν δύο εἰρημένων πόλεων (8), τιθεμένης ὡς βάσεως τῆς μεταξὺ Κορυφασίου καὶ Πύλου 100 σταδίων ἀποστάσεως τοῦ Στράβωνος. — Ἐπὶ τοῦ Κορυφασίου ἦν φρούριον ἀπέναντι δὲ αὐτοῦ ἦν ἡ νῆσος Σφαγία ἢ Σφακτηρία. — Δύο μέρη ἐπὶ τοῦ Κορυφασίου ὠνομάζοντο **ΒΟΥΦΡΑΣ** καὶ **ΤΟΜΕΪΣ**· ὀλίγον δὲ εἰς ταῦτα γνωστὰ ὡς ἀναφερόμενα.

(1) Στράβ. β. 8, σ. 359. (2) Αὐτ. (3) Παυσ. Μεσ. κ. 34.

(4) Αὐτ. κ. 36. (5) Στράβ. β. 8, σ. 359. (6) Παυσ. Μεσ. κ. 36.

(7) Στράβ. β. 8, σ. 359. (8) Θουκυδ. β. 4, κ. 118.

μόνον ἄνευ περαιτέρω διασαφήσεως ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ἐν τῇ μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνάτου αἵτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἀνάγκη καθ' ἣν συνεφωνήθη πρὸς τοὺς ἄλλους ὅτι οἱ ἐν τῷ Κορυφασίῳ νὰ μένωσιν ἐντὸς τῆς Βουφράδος καὶ τοῦ Τομέως (1). — Κατὰ τὸν Στράβωνα ἡ Μεσσηνιακὴ Πύλος καὶ τὸ Κορυφάσιον καὶ ἡ παρὰχειρμένη νῆσος Σφαγία ἀπέειχον τῆς Ἡλιακῆς Πύλου καὶ τοῦ Λεπρέου περίπου 400 στάδια, τοῦ δὲ Ἀλφειοῦ 750 καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Χελωνάτα 1,030 (2). τοῦ δὲ ἀκρ. Πλάταμώδους ἀπέειχε τὸ Κορυφάσιον 120 στάδ. (3).

* Ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Κορυφασίου σῶζονται ἐρείπια φρουρίου τοῦ μεσαιῶνος ὀνομαζόμενα Παλαιὸς Ἀβαρῖνος ἢ κοινότερον Παλαιὸν Νεβαρῖνον. Κάτωθεν αὐτοῦ πρὸς ἄρκτον κατὰ τὸν πυθμένα τῶν βράχων ὑπάρχει σπηλαιὸν μέγα καλούμενον Βοδιὸν ἢ Βοῖδο-Κοιλιά· ὀνομασία ἣν φέρει ὡσαύτως καὶ ὁ ἀμέσως κάτωθεν αὐτοῦ μικρὸς κυκλωτέρης λιμένος. Τὸ σπηλαιὸν ἔχει 60 ποδῶν μῆκος, 40 πλάτος καὶ 40 ὕψος καὶ ὄρυφον ὡς Γοτθικὸν τόξον· ἡ εἰσόδος εἶναι τριγωνοειδῆς, ἔχουσα 30 ποδῶν μῆκος καὶ 12 ὕψος· ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ σπηλαίου ὑπάρχει διέξοδος πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐπάνωθεν λόφου, ἐν χρήσει ἴσως μυστικῆς κοινωνίας μεταξὺ τοῦ φρουρίου τοῦ Ἀβαρῖνου καὶ τοῦ λιμένος· κατὰ τὸ βόρειον τοῦ λιμένος ὑπάρχει καὶ ἕτερον σπηλαιὸν ἑλαττον· τοῦ τῆς Βοῖδο-Κοιλιάς· ὁ λιμὴν ἔχει στενὴν εἰσόδον μεταξὺ χθαμαλῶν, ἀποτόμων βράχων· εἶναι δὲ ἐπισφαλὴς καὶ δεικτικὸς μόνον μικρῶν πλοιαρίων, καὶ χωρίζεται διὰ ταπεινῆς ταινίας ἁμμου ἰχθυοτροφωτάτου τινάγους περικυκλοῦντος ἅπαν τὸ πρὸς ἀνατολὰς μέρος τοῦ λόφου

(1) Θουκ. β. 4. κί 118. (2) Στράβ. β. 8, σ. 318. (3) Στράβ. σί.

τοῦ Κορυφασίου, καὶ χωριζομένου καὶ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ λι-
 μένος τοῦ Ναβαρίνου δι' ἄλλης ἀμμώδους ταινίας ἢ ἔχουσα
 στόμιον στεγνόν, ἀποτελεῖ τὴν μεταξὺ τοῦ λιμένος καὶ τοῦ
 τενάγους κοινωνίαν· μεταξὺ δὲ τοῦ λόφου καὶ τοῦ τενάγους
 ἐκτείνεται ἀμμώδης πεδίων κατὰ τὸ πρὸς ἄρκτον καὶ τὸ
 πρὸς μασσηδρίαν πέρας τοῦ ἀκρωτηρίου (1). — Ὁ κύριος
 λόγος δι' οὗ δυσκώλως πιστεύεται παρὰ τινῶν ὅτι πόλις
 πρωτεύουσα ὑπῆρξεν ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ παλαιοῦ Ναβαρίνου
 εἶναι ἡ ἀπέναντι τοῦ ὕδατος ἧς καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπειράθησαν
 ὅτε πρῶτον ἐκείθουν τῷ Κορυφασίῳ· ἴσως καὶ δι' αὐτὴν τὴν
 αἰτίαν μεταξὺ ἄλλων ἡ Πύλος οὐδέποτε ἤκμασεν ὡς πόλις,
 εἰμὴ μόνον ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Νηλείδων. Μετὰ τὴν
 καθόδον τῶν Ἡρακλειδῶν φαίνεται αἰεὶ ἐκπίπτουσα βαθμη-
 δὸν ἕως αὐτῆς κατὰ τὸ πέρας τοῦ δευτέρου Μισσηνιακοῦ πολέμου
 οἱ κάτοικοι οὐκ ἀνεχόμενοι νὰ διαμένωσιν ὑπὸ τὸν ζυγὸν
 τῶν Δακεδαίμονίων, ἀπέδρασαν εἰς Σικελίαν, καὶ ἐκτότε, τὸ
 ὄνομα τῆς Πύλου οὐδέποτε φαίνεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ μέχρι
 τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅτε τὸ Κορυφάσιον ἀναφέ-
 ρεται ὡς « ἔρημον ἀκρωτήριον »· Ἄν καὶ ὁ Στράβων δὲ καὶ
 ὁ Πausanias παριστῶσι τὴν Πύλον ὡς ἀναζήσασαν ἐπὶ τῶν
 αὐτοκρατόρων, τῆς Ρώμης ὥστε νὰ ἔχη καὶ τινὰς κατοί-
 κους, φαίνεται ὅμως πιθανόν ὅτι ἦν παντελῶς ἔρημος πρὶν
 τῆς ἐποχῆς τοῦ μεσαιῶνος, καθ' ἣν, ὡς εἰκάζεται, ἐκτίσθη
 τὸ φρούριον τὸ ὀνομασθὲν Ἀβαρίνος οὗ τὰ λείψανα σώζον-
 ται· τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἱστορίᾳ πρὶν
 τῶν μέσων τῆς 15. ἑκατονταετηρίδος, ὅποτε φαίνεται μνη-
 μονεύμενον ὑπὸ τοῦ Φραντσῆ καὶ σημειούμενον ἐν τινὶ σε-
 λίδι τοῦ Γεμιστοῦ· ὁ δὲ Χαλκοκονδύλης διηγούμενος τὰ

(1) Δῆλ. Τ. 1. κ. 10. σ. 411. 412.

αὐτὰ ὡς καὶ ὁ Φραντσῆς, οὐδόλως ἀναφέρει τὴν ὀνομασίαν Ἀβαρίνον, ἃν καὶ πολλάκις κατ' ἐπανάλκψιν ὀνομάζει τὴν Πύλον, προτιμήσας βεβαίως, ὡς καὶ ἄλλαχοῦ, τὴν κλασικὴν ἀρχαίαν ὀνομασίαν τῆς νεωτέρας· φαίνεται δὲ πιθανὸν ὅτι τὸ φρούριον τοῦτο ἅμα κτισθὲν ἔλαβε τὸ νέον ὄνομα τοῦτο ὃ κατέστη κοινὸν ὡς καὶ τὰ ὀνόματα Μωρίας, Μισράς, Μάνη, Ἰσράκι, Μονιμβασία, ἃ καί τοι μὴ ἀπαντῶμενα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Μεσαιῶνος πρὶν τοῦ ἔτους 1,300, ἔλαβον πιθανῶς τὴν ἀρχὴν περίπου κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καθ' ἣν καὶ τὸ ὄνομα τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἄλλαι τινὲ κατὰ τὴν ἀρκτῶαν Ἑλλάδα ἀπαντῶμενα κατὰ τὴν ΙΑ. ἑκατοντατηρίδα (1).

ΠΛΑΤΑΝΙΩΔΗΣ, κατὰ τὸν πρὸς δυσμὰς αἰγιαλὸν, 120 στάδια ἀπὸ τοῦ ἀκρ. Κορυφασίου καὶ τῆς Πύλου βορείως (2). Μεταξὺ τοῦ Πλαταμῶδους καὶ τοῦ Ἰχθύος, ἀκρωτηρίου τῆς Ἠλείας ἦν ὁ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΟΣ λεγόμενος κόλπος.

* Τὸ ἀκρ. τοῦτο ὀλίγον ἀπέιχε τοῦ χωρίου Ἀγίας Κυριακῆς.

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΝΕΔΑ· ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζων ἐκ τοῦ Κεραισίου, μοίρας τοῦ Λυκαίου ὄρους τῆς Ἀρκαδίας, ῥέει ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς διὰ τοῦ βορείου τῆς Μεσσηνίας, καὶ καθιστῶν τὸ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ἠλείας μεθόριον (3), ἐκδίδει ἐκ τοῦ Ἰώνιον πέλαγος. Ὄνομάσθη ὁ ποταμὸς ἀπὸ Νέδας μιᾶς τῶν δύο, κατὰ τοὺς Μεσσηνίους, Νυμφῶν Νέδας καὶ Ἰθώμης αἱ ἐθρεψαν τὸν Δία ἐν Μεσσηνίᾳ (4)· κατὰ δὲ τοὺς Ἀρκάδας

(1) Διήκ. Τ. 1. κ. 10. σ. 424, 425. (2) Στράβ. β. 8. σ. 348.

(3) Πaus. Μεσ. κ. 36. (4) Πaus. Μεσ. κ. 33.

ἔθρεψαν αὐτὸν ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Λυκαίου Κρητέα καὶ ἦσαν
 τρεῖς, Θυισόα καὶ Νέδα καὶ Ἀγνώ καὶ ἐκ τῆς Νέδας ταύτης
 ἔλαβεν ὁ ποταμὸς τὸ ὄνομα (1). Ἡ Νύμφη Νέδα ἦν ἐπεικο-
 νισμένη μετ' ἄλλων Νυμφῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ἀλέας Ἀθη-
 νᾶς ἐν Τυγέα (2). ἔτι δὲ καὶ ἐν Μεγάλῃ πόλει ἐπὶ τραπέ-
 ζης φέρουσα τὸν Δία νήπιον (3). Ἐμυθεύετο ὅτι ὅτε ἡ Ῥία
 ἐγέννησε τὸν Δία, ἔχουσα ἀνάγκην νίπτρων, ἀνέβρῃξε κατὰ
 πρῶτον τὴν πηγὴν τῆς Νέδας ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ὄρους. —
 Κατὰ τὸ ἀρχαιότατον ἡ Ἡλείακῃ Τριφυλίᾳ ἐξτείνετο
 πέραν τῆς Νέδας καὶ ἦσαν ὑπὸ τὸν Νέστορα καὶ ὁ Κυπα-
 ρισσῆεις καὶ ἄλλα τινὰ ἐπέκεινα· ὕστερον δὲ ἡ Νέδα ἐγέ-
 νετο τὸ ὄριον καὶ ἔρρεε παρὰ τὴν Φιγαλίαν εἰς τὰ ἐγγεινίων
 οἱ ἔσχατοι τῶν Τριφυλίων Πυργίται πρὸς τοὺς πρῶτους
 τῶν Μεσσηνίων Κυπαρισσηεῖς (4). Τὸ χωρίον τοῦτο καθ' ὃ
 ἡ Νέδα διήρχετο μεταξὺ Μεσσηνίας καὶ Ἠλείας ἐκαλεῖτο
 Αὔλων, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦν ναὸς καὶ ἄγαλμα Ἀσκληπιοῦ
 ἐπιλεγομένου Αὐλωνίου.

* Μπουζι.

ΚΥΠΑΡΙΣΣΗΕΙΣ, ποταμίσκος ῥέων ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς
 δυσμὰς εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὴν Μεσσηνιακὴν Πύλον·
 κατὰ τὸν Στράβωνα κάτωθεν τοῦ Κυπαρισσηέντος πρὸς τὸ
 ἀκρωτήριον Κορυφάσιον ἦν ἡ πόλις Ἀρήνη (5). ἡ Ἐρανά.

ΣΕΛΑΑ, ποταμίσκος ῥέων ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς κατ'
 ἐκδιδοῦς εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ τὴν νῆσον Πρώτην, ἀνα-
 φερόμενος δὲ ὑπὸ μόνου τοῦ Πτολεμαίου· ἡ Βάλυρα ἀνοῦτο
 πιθανῶς μετὰ τῆς Σέλας.

ἩΔΕΚΤΡΑ, ποταμίσκος διατέμνων ὡς καὶ ὁ Κοῖος τὴν

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 38. (2) Αὐτ. κ. 47. (3) Αὐτ. κ. 31.

(4) Στράβ. β. 8. σ. 348. (5) Πaus. Μισσ. κ. 36. (6) Στράβ.
 β. 8. σ. 348.

ἐξ Ἀνδανίας ὁδὸν, καὶ ῥέων μεταξὺ τῶν πόλεων Πολίχνης καὶ Κυπαρισσιῶν (1).

ΚΟΪΟΣ, ποταμίσκος ὃς διατέμνων τὴν ἐξ Ἀνδανίας ὁδὸν, ἔρρεεν ὥς καὶ ἡ Ἡλέκτρα μεταξὺ τῶν πόλεων Πολίχνης καὶ Κυπαρισσιῶν. ὠνομάσθησαν δὲ ἴσως οἱ ποταμίσκοι οὗτοι ἀπὸ Ἡλέκτρας τῆς Ἄτλαντος, καὶ ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῆς Δητύς Κοίου ἢ ἀπὸ ἐπιχωρίων ἡρώων Ἡλέκτρας καὶ Κοίου (2).

* Ποτάμι τοῦ Δερβενίου τῆς Κόχλας.

ΠΛΑΤΑΝΙΣΤΙΩΝ, ποταμίσκος ἐκδιδούς εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ τὸ βόρειον τῆς Κορώνης, καὶ κατὰ τὸ νότιον ἄλλου ποταμίσκου, τοῦ Βίαντος· ὁ Πλατανιστιῶν ἐπήγαγεν ἐν ἀποστάσει 20 σταδίων ἀπὸ τῆς ὁδοῦ, ἐκ πλατάνου πλατείας καὶ τὰ ἐντὸς κοίλης· τὸ εὖρος τοῦ δένδρου ἦν ὡς μικροῦ σπλαιίου καὶ ἐκεῖθεν κατήρχετο τὸ πρὸς πόσιν ὕδωρ εἰς Κορώνην (3).

ΒΙΑΣ, ποταμίσκος ἐκδιδούς εἰς τὴν θάλασσαν μικρὸν βορείως ἀπὸ τῆς Κορώνης. Κατὰ μικρὰν ἀπόστασιν βορειότερον τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ τούτου ἦν ναὸς Ἰνοῦς ἣ ἀναβᾶσιν ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἐγένετο θεὰ καὶ ὠνομάσθη ἀντὶ Ἰνοῦς Λευκυθεα· ὁ ποταμὸς Βίας ἔλαβε τὸ ὄνομα, ὡς ἔλεγον, ἀπὸ Βίαντος τοῦ Ἀμυθάκηνος (4).

ΒΑΛΥΡΑ, ὁ ποταμὸς οὗτος ἔρρειε διὰ τοῦ πεδίου τοῦ Στενυκλήρου ἐν ἀποστάσει 30 σταδίων ἀπὸ τῶν πρὸς τὴν Μεγάλην πόλιν πυλῶν τῆς Ἰθώμης· ὠνομάσθη δὲ Βάλυρα ἐκ τοῦ ἔβη ἡ λύρα, διότι ὁ Θάμυρις τυφλωθεὶς, ἀπώλεσεν ἐνταῦθα τὴν λύραν· οἱ ποταμοὶ Λευκασία καὶ Ἄμφυτος συμβάλλουσι τῇ Βαλύρᾳ (5)· ἡ δὲ Βάλυρα ἐξέειδεν εἰς τὸν Πάμισον.

(1) Πaus. Μισσ. κ. 33. (2) Πaus. Δύτ. (3) Δύτ. κ. 34. (4) Δύτ.

(5) Δύτ. κ. 33.

* Ἡ Βάλυρα πρὶν ἐνωθῇ μετὰ τοῦ Ἀμφίτου ὀνομάζεται τανῦν Βασιλικόν· κάτωθεν δὲ τῆς γεφύρας Μαυροζούμενον· τὸ Βασιλικόν εἶναι πλατὺς καὶ ὠκύρρους ποταμός καὶ ἐν ὥρᾳ θέρους μείζων τῶν ἄλλων κατὰ ταῦτα τὰ μέρη ποταμῶν, αὐξήμενος ἐκ πολλῶν ῥακῶν καταπιπτόντων ἐκ τῶν κατὰ τὸ δάσος τῆς Κόχλας λόφων.

ΛΕΥΚΑΣΙΑ, ῥέων ὁ ποταμίσκος οὗτος διὰ τοῦ Στενυκληρικοῦ πεδίου, ἐξεδίδεν ὥς καὶ ὁ Ἀμφίτος εἰς τὴν Βάλυραν (1).

* Οἱ δύο χεῖμαρροι Ἀγριλιθάνι καὶ Διαβολίτσα συννούμενοι ἀποτελοῦσι τὴν Λευκασίαν· ὁ μείζων κλάδος τοῦ ποταμοῦ τούτου συγκείμενος ἐκ τῆς συνειώσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἀμφίτου καὶ τοῦ Χαράδρου πηγάζει πλησίον τοῦ Κράνου ἐκ τοῦ ὄρους Μακρὸν Πλάγι καὶ διέρχεται διὰ τῶν ἐρειπίων τῆς Ἀνδανίας (2).

ἈΜΦΙΤΟΣ, ῥέων διὰ τοῦ Στενυκληρικοῦ πεδίου, ἐξεδίδεν ὥς καὶ ἡ Λευκασία εἰς τὴν Βάλυραν (3).

ΧΑΡΑΔΡΟΣ, ποταμίσκος ῥέων παρὰ τὸ ἄλσος Καρνάσιον (4).

ἈΡΙΣ, ποταμίσκος ῥέων παρὰ τὴν ἐν τῷ πεδίῳ κειμένην πόλιν Θουρίαν (5).

* Κοινῶς ὀνομάζεται Πήδημα ἐκ τινὸς μικροῦ χωρίου τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος κειμένου κατὰ τὰς πηγὰς αὐτοῦ (6).

ΠΑΜΙΣΟΣ ἢ ΠΑΜΙΣΟΣ, ποταμὸς δὲ ἔχων τὰς πηγὰς κατὰ τὴν ἐκ Θουρίας πρὸς Ἀρκαδίαν ὁδόν, 40 περίπου στάδια ἀπὸ Μεσσηνίας (7), ἐξεδίδεν εἰς τὴν θάλασσαν ἐν ποτάσσει 80 σταδίων ἀπὸ τῆς ῥηθείσης πόλεως, κατὰ τὸ

(1) Πaus. Μεσ. κ. 33. (2) Δέκ. Τ. 1. κ. 11. σ. 481. (3) Πaus. Μεσ. κ. 33. (4) Αὐτ. (5) Αὐτ. κ. 31. (6) Δέκ. Τ. 1. κ. 9. σ. 390. — κ. 11. σ. 477. (7) Πaus. Μεσ. κ. 31.

ἐνδότετον τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου· ἔρρει δὲ καθαρὸς καὶ διὰ μίσου γῆς γεωργουμένης καὶ ἦν πλωτὸς κατὰ δέκα σχεδὸν σταδίους ἀπὸ τῆς θαλάσσης· ἀνέθειον δὲ ἐν αὐτῇ θαλάσσεισι ἰχθεῖς, μάλιστα κατὰ τὸ ἔαρ, καὶ ὥς ἀναθίοντες εἰς ὕδωρ καθαρὸν διέφερον πολὺ τῶν ἐν ἱλυώδεσι τόποις ἰχθύων (1). — Τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν τοῦ Παμίσου ἐθεωρεῖτο ὡς ἱαματικὸν νοσημάτων μικρῶν παιδίων (2). — Ὁ βασιλεὺς τῆς Μεσσηνίας Συδότας ὁ Δωτάδα ἐθέσπισεν ὁ κατὰ καιρὸν βασιλεὺς νὰ προσφέρῃ κατ' ἔτος θυσίαν εἰς τὸν ποταμὸν Πάμισον (3). — Τινὲς ὠνόμαζον τὸν Πάμισον Ἀμαθὸν κατὰ τὸν Στράβωνα ὃς θέτει τὸν ποταμὸν τοῦτον παρὰ τὴν Πύλον (4).

* Πιρνάτσα.

ΝΕΔΙΩΝ, ποταμίσκος κατερχόμενος ἐκ τῆς Λακωνικῆς καὶ ἐκδιδούς εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὴν πόλιν Φηράς. Ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου ἦν ναὸς ἐπίσημος Ἀθηνᾶς Νεδουσίας (5).

ΠΟΔΕΙΣ καὶ ΚΩΜΑΙ.

ΜΕΣΣΗΝΗ, πόλις πρωτεύουσα τῆς Μεσσηνίας οὐχὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων, ἀλλὰ νεόκτιστος, οἰκοδομηθεῖσα καὶ συνοικισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἐπαμινώνδου (6) κατὰ τὰς ὑπωρείας τῆς Ἰθώμης, μετὰ τὴν μάχην τῶν Λεύκτρων. Πρὶν τοῦ οἰκισμοῦ αὐτῆς οὐδεμία πόλις ὑπῆρχεν οὔτε κατὰ τὴν θέσιν ταύτην, οὔτε ἀλλαχοῦ ὀνομαζομένη Μεσσήνη· τοῦτο γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τῶν ἐπῶν τοῦ Ὁμήρου, ὃς ἐν μὲν τῇ Ἰλιάδι καταριθμῶν ἐν τῷ καταλόγῳ τὰς πόλεις τῶν ἐλθόντων εἰς Ἴλιον, τὴν Πύλον, τὴν Ἀρήνην καὶ ἄλλας, οὐδεμίαν πόλιν Μεσσήνην

(1) Πaus. Μεσ. κ. 34. (2) Αὐτ. κ. 31. (3) Αὐτ. κ. 3.

(4) Στράβ. β. 8. σ. 336. (5) Αὐτ. σ. 360. (6) Πaus. Μεσ. κ. 27.

ωνόμασεν· ἐν δὲ τῇ Ὀδυσσεΐᾳ οὐδεμιᾶς μνημονεύει πόλεως Μεσσηνίας, ἀλλὰ τῶν Μεσσηνίων ὡς ἔθνους =

Μῆλα γὰρ ἐξ Ἰθάκης Μεσσηνιοὶ ἄνδρες ἄειραν (1).
Σαφίστερον δὲ ἀποφαίνεται λέγων περὶ τοῦ τόξου τοῦ Ἰφίτου.

Τὼ δ' ἐν Μεσσηνίᾳ ζυμβλήτην ἀλλήλοισιν
Οἴκῳ ἐν Ὀρσιλόχοιο (2).

Διότι Μεσσηνίᾳ ἐνταῦθα ἐννοεῖται ἡ Μεσσηνία· καὶ λέγων ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ὀρσιλόχου ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ ἐννοεῖ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ὀρσιλόχου τῷ ἐν Φηραῖς, αἱ ἦσαν πόλις τῆς Μεσσηνίας· αὐτὸ δὲ τοῦτο ἐξηγεῖται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ Πεισιστράτου παρὰ τὸν Μενέλαον.

Ἐς Φηράς δ' ἵκοντο Διοκλῆος ποτὶ δῶμα,
Υἱὸς Ὀρσιλόχοιο (3).

Ἡ Μεσσηνία ἀπεῖχε 40 στάδια ἀπὸ τῶν πηγῶν τοῦ Παμίσου κατ' ἀριστεράν· περιεκυκλυῖτο δὲ οὐ μόνον ὑπὸ τῆς Ἰθάκης, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ ὄρους Εὖαν κατὰ τὴν πρὸς τὸν Πάμισον τετραμμένην πλευράν. Ἦν δὲ ἡ πόλις πανταχόθεν περιτετειχισμένη καὶ τὰ τείχη αὐτῆς ἦσαν πέτρινα ἔχοντα πύργους καὶ ἐπάλξεις καί, κατὰ τὸν Πausανίαν, ὀχυρώτερα τῶν τειχῶν τῆς Φωκικῆς Ἀμβρύσου, τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Ῥόδου. Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς πόλεως ἦν ἄγαλμα Διὸς Σωτῆρος καὶ κρήνη ἈΡΣΙΝΟΗ, ὀνομασθεῖσα οὕτως ἀπὸ τῆς Λευκίππου θυγατρὸς, καὶ ὑπερέβρεν εἰς αὐτὴν ὕδωρ ἐκ πηγῆς καλουμένης ΚΑΕΨΥΔΡΑΣ. Ἦν δὲ καὶ ναὶς Ποσειδῶνος καὶ ἕτερος Ἀφροδίτης, καὶ ἄγαλμα Μητρὸς Θεῶν ἐκ λίθου Παρίου, ἔργον Δαμοφώντος, τοῦ αὐτοῦ ὃς συνήρμωσεν ἀκριβέστατα

---

(1) Ὁμ. Ὀδυσσ. Φ, σ. 18. (2) Ἀντ. σ. 15. (3) Ὁμ. Ὀδ. Γ, σ. 488.
— Πaus.-Miso. x. 1.

πὸν διστηκότα ἐλέφαντα τοῦ ἀγάλματος τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς, καὶ κατεσκεύασε καὶ τὸ παρὰ τοῖς Μεσσηνίοις ἄγαλμα τῆς Λαφρίας Ἀρτέμιδος. Ἦν δὲ ἐν Μεσσήνῃ καὶ ναὸς Εἰλειθυίας καὶ ἄγαλμα αὐτῆς ἐκ λίθου, καὶ πλησίον μέγαρον Κουρήτων, ἐν ᾧ ἔθουον καὶ ἔρριπτον εἰς τὸ πῦρ πᾶν εἶδος ζώου, ἀρχόμενοι ἀπὸ βοῶν καὶ οἰγῶν καὶ καταβαίνοντες μέχρι πτηνῶν, καὶ ναὸς ἅγιος Δῆμητρος, καὶ ἀγάλματα Διοσκούρων ἀρπαζόντων τὰς θυγατέρας τοῦ Λευκίππου, καὶ ναὸς Ἀσκληπιοῦ περιέχων τὰ πλεῖστα καὶ τὰ μᾶλλον ἀξιοθέατα ἀγάλματα, ὡς τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ καὶ χωρὶς Ἀπόλλωνος, καὶ Μουσῶν, καὶ Ἡρακλέους, καὶ πόλειος τῆς Θηβαίων, καὶ Ἐπαμινώνδου τοῦ Πολύμνιδος, καὶ Τύχης καὶ Ἀρτέμιδος Φωσφόρου. Ἐκ τῶν ἀγαλμάτων τούτων ὅσα ἦσαν ἐκ λίθου ἦσαν ἔργα Δαμοφῶντος, τὸ δὲ τοῦ Ἐπαμινώνδου ἦν ἐκ σιδήρου καὶ ἔργον ἄλλου καὶ οὐχὶ τοῦ Δαμοφῶντος· ἦν δὲ καὶ ναὸς καὶ ἄγαλμα Μεσσηνίας τῆς Τριόπα ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθου Παρίου· ὁπισθεν δὲ τοῦ ναοῦ τούτου παρίεσαντο ἐν γραφαῖς οἱ βασιλεύσαντες τῆς Μεσσηνίας πρὶν τῆς καθόδου τῶν Δωριέων εἰς Πελοπόννησον, ὁ Ἀφαρεὺς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, μετὰ δὲ τὴν καθόδον Κρησφόντης, εἰς τῶν ἡγεμόνων τῶν Δωριέων· ἐκ δὲ τῶν οἰκισάντων ἐν Πύλῳ ὁ Νέστωρ καὶ οἱ δύο αὐτοῦ υἱοὶ Θρατυμήδας καὶ Ἀντίλοχος, οἱ πρεσβύτεροι τῶν ἄλλων υἱῶν αὐτοῦ καὶ οἱ μετεσχηκότες τῆς ἐπὶ Τροίαν στρατείας· ἔτι δὲ Λεύκιππος ἀδελφὸς Ἀφαρέως καὶ Ἰλάειρα καὶ Φοίβη καὶ μετ' αὐτῶν Ἀρσινόη καὶ Ἀσκληπιὸς, θεῖς, ὡς ἔλεγον οἱ Μεσσηνιοί, ἦν υἱὸς Ἀρσινόης, καὶ Μαχάων καὶ Ποδαλείριος ὡς μετεσχηκότες καὶ οὗτοι τοῦ κατὰ Τρῳάδος πολέμου· ταύτας πάσας τὰς εἰκόνας ἔγραψεν Ὀμφαλίων, ὁ μαθητὴς καὶ κατὰ τινὰς δοῦλος Νικίου τοῦ Νικο-

μήδους (1). Τὸ δὲ ὀνομαζόμενον ὑπὸ τῶν Μεσσηνίων Ἱεροθύσιον περιεῖχεν ἀγάλματα πάντων τῶν θεῶν ὅσους ἐλάτρευον οἱ Ἕλληνες, καὶ πρὸς τούτοις εἰκόνα χαλκῇν Ἐπαμινώνδου, καὶ τρίποδας ἀρχαίους τοὺς ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου καλουμένους Ἀπύρους· ἐν δὲ τῷ γυμνασίῳ ἦσαν ἀγάλματα κατεσκευασμένα ὑπὸ Αἰγυπτίων, Ἑρμῆς καὶ Ἡρακλῆς καὶ Θησεύς· ἦν δὲ καὶ ἀνδριάς ἐπὶ στήλης Αἰθίδου, ἀνδρὸς πλουσίου, ὃν οἱ Μεσσηνιοὶ ἐτίμων ὡς ἥρωα· ἔλεγον δὲ τινες τῶν Μεσσηνίων ὅτι ὁ Αἰθίδας ἐκτήσατο μὲν πλοῦτον πολὺν, ἦν ὁμῶς οὐχὶ οὗτος ὁ ἐπὶ τῆς στήλης παριστάμενος, ἀλλ' ἄλλος πρόγονος καὶ ὁμώνυμος αὐτῷ, καὶ ὅτι ἐκεῖνος ὁ παλαιὸς Αἰθίδας ἦν ἀρχισπράτης τῶν Μεσσηνίων, ὅτε Δημήτριος ὁ Φιλίππου εἰσῆλθε διὰ νυκτὸς ἀπροσδοκῆτως μετὰ στρατιᾶς εἰς τὴν πόλιν. Ἐνταῦθα ἦν καὶ ὁ τάφος ὁ περιέχων τὰ ὀστέα τοῦ Ἀριστομένους, ὃ ἔλεγον ὅτι κατὰ χρησμὸν τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος μετεκόμισαν ἐκ Ῥόδου· ἔθυσον δὲ τῷ Ἀριστομένῃ ταῦρον, ὃν ἔδενον πρὸς τὸν ἐπὶ τῷ τάφῳ κίονα· καὶ ἄν, διαταραττομένου καὶ σκιρτῶντος τοῦ ταύρου, ἐκινεῖτο ὁ κίων, ἦν αἷσιον τοῦτο τοῖς Μεσσηνίοις, ἄν δὲ ὁ κίων ἔμενεν ἀκίνητος, ἀπαίσιον. Ἦν δὲ καὶ ἐν τῷ σταδίῳ τῆς Μεσσηνίας χαλκοῦς ἀνδριάς τοῦ Ἀριστομένους, καὶ οὐ πόρρω τοῦ θεάτρου ναὸς Σαράπιδος καὶ Ἰσίδος (2).

* Τὸ χωρίον Μαυρομάτι κεῖται παρὰ τὴν θέσιν τῆς Μεσσηνίας, ἧς εὐρέθησαν λείψανα, ὡς παλαιὰ θεμέλια καὶ τεμάχια κίωνων εὐρύθμως κατεσκευασμένων καὶ ἐκ μεγάλων λίθων ἀκριβῶς προσηρμοσμένων, καὶ ἔχνη οἰκοδομῶν κτλ. (3).

ΚΑΡΔΑΜΥΔΗ, πόλις κειμένη ἐπὶ βράχου τραχέως (4)

---

(1) Πaus. Μεσ., κ. 31. (2) Αὐτ. κ. 32. (3) Δήκ. Τ. 1, κ. 9, σ. 367. (4) Στράβ. β. 8, σ. 360.

κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ, κατὰ μὲν τὸν Στράβωνα, ὅλως περάλιος (1), κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν, ἀπέχουσα ὀκτώ στάδια τῆς θαλάσσης καὶ ἐξήκοντα τῶν Δεύκτρων (2). Ἡ Καρδαμύλη ἦν ἐκ τῶν ἑπτὰ πόλεων, ἃς ὑπέσχετο ὁ Ἀγαμέμνων τῷ Ἀχιλλεΐ περὶ Καρδαμύλην Ἐνόπην τε (3).

Ἦν ἐν αὐτῇ ναὸς Ἀθηνᾶς καὶ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος Καρνίου κατὰ τὴν ἐπιχώριον συνήθειαν τῶν Δωριέων· οὐ πόρρω δὲ τοῦ αἰγιαλοῦ ἦν τέμενος ἱερὸν τῶν Νηρηίδων, αἱ ἀνέβησαν, ὡς ἔλκειον, εἰς τεῦτο τὸ χωρίον ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἵνα ἴδωσι τὸν Ἀχιλλεῖα πορευόμενον εἰς Σπάρτην ἐπὶ τῷ γάμφῳ τῆς Ἑρμιόνης. — Ἡ Καρδαμύλη ἀπετμήθη ὑστερον τῆς Μεσσηνίας ὑπὸ τοῦ Δύγούστου καὶ ἐδόθη τοῖς Λακεδαιμονίοις (4)· φαίνεται δὲ ὅτι ἦν ἐκπαλαι τῆς Λακωνίας, διότι καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει αὐτὴν ὡς Λακωνικὴν (5).

* Κοινῶς ἡ θέσις τῆς Καρδαμύλης λέγεται τανῦν Σκαρδαμούλα.

ἈΒΪΑ, πόλις ἡ νοτιωτάτη παρὰ τὸν αἰγιαλὸν, κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ὀχθὴν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, ἀπέχουσα 20 στάδια τῆς Χοιρίου κοιλάδος καὶ 70 τῆς πόλεως Φαρῶν (6). Ἡ Ἀβία ἀρχαιότερον ἐκαλεῖτο ἸΡΗ ἢ ἸΡΗ, κατὰ τὸν Πausανίαν, καὶ ἦν ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἃς ὁ Ἀγαμέμνων ὑπέσχετο τῷ Ἀχιλλεΐ (7). Ὁ Πausανίας διηγεῖται ὅτι Ἰλλου τοῦ τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῶν Δωριέων νικηθέντων ποτὲ ἐν μάχῃ ὑπ' Ἀχαιῶν, ἡ τροφὸς τοῦ Ἰλλου Ἀβία ἀπεχώρησεν εἰς τὴν πόλιν Ἰρην καὶ ᾤκησεν ἐν αὐτῇ καὶ ἰδρύσατο καὶ ναὸν Ἡρακλέους· διὸ καὶ ὁ Κρεσφόντης μετὰ ταῦτα προσήνεγκε

(1) Στράβ. β. 8, σ. 360. (2) Πaus. Λακ. κ. 28. (3) Ὀμ. ἱλ. I, ε. 150. (4) Πaus. Λακ. κ. 28. (5) Ἡρόδοτ. β. 8, κ. 73. (6) Πaus. Μεσσην. κ. 30. (7) Ὀμ. ἱλ. I, ε. 150.

τῇ Ἀβίᾳ ἀναθήματα, καὶ μετωνόμασε καὶ τὴν πόλιν ἀπ' αὐτῆς Ἀβίαν. Εἶχε δὲ ἡ πόλις Ἡράκλειον ἐπιφανὲς καὶ Ἀσκληπιεῖον (1). Αἱ τρεῖς δὲ αὗται πόλεις, Θούριον, Φαραὶ καὶ Ἀβία ἐχώριζον ποτὲ τὴν Ἀχαϊκὴν ὁμοσπονδίαν ἀπὸ τῆς Μεσσηνίας, καὶ ὑψώθησαν εἰς βαθμὸν αὐτονομίας, ἀλλ' ὀλίγον διήρκεσε τοῦτο. Ὁ Αὐγούστου τιμωρήσας μετὰ τινα χρόνον τοὺς Μεσσηνίους ὡς φρονήσαντας τὰ τοῦ Ἀντωνίου, συνῆψε ταύτας τὰς τρεῖς πόλεις τῇ Λακωνίᾳ· ἀλλὰ καὶ τοῦτο μετεβλήθη μετ' οὐ πολὺ, καὶ ὁ Πausanίας ὡς καὶ ὁ Πτολεμαῖος ἀναφέρουσιν αὐτὰς ὡς πόλεις τῆς Μεσσηνίας· φαίνεται δὲ πιθανὸν ὅτι ἔκπαλαι ἦσαν τῆς Λακωνίας, διότι κατὰ τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον οὐδέποτε γίνεται μνεία περὶ αὐτῶν, καὶ ὅτι πρῶτος ὁ Ἐπαμινώνδας ἀποσπάσας, ἔδωκεν αὐτὰς τῇ Μεσσηνίᾳ.

ΦΑΡΑΪ, πόλις πρὸς τὸ βόρειον τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, ἀπέχουσα 6 στάδια τῆς θαλάσσης, 70 τῆς Ἀβίας Δ. Β. καὶ 80 τοῦ Θουρίου Ν. Κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν μεταξὺ Ἀβίας καὶ Φαρῶν ἦν πηγὴ ὕδατος ἀλμυροῦ. Οἰκιστὴς δὲ τῶν Φαρῶν ἐγένετο, ὡς ἔλεγον, Φάρις ὁ Ἑρμοῦ καὶ Φιλοδαμείας τῆς Δαναοῦ. Ἐμείναν δὲ ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ἐβασίλευσαν οἱ ἐκ θυγατρὸς ἀπόγονοι τοῦ Φάριδος, Νικόμαχος καὶ Γόργασος οἱ Μαχάονος τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ Ἀντικλείας τῆς Διοκλέους· καὶ ἐθεράπευον αὐτοὶ καὶ ζῶντες καὶ μετὰ θάνατον τοὺς νοσοῦντας καὶ τοὺς πεπηρωμένους ἀνθρώπους· διὸ καὶ ἀνήγειραν αὐτοῖς ναὸν εἰς ὃν ἦγον θυσίας καὶ ἀναθήματα. Εἶχον δὲ οἱ Φαρεάται καὶ ναὸν Τύχης· μικρὸν δὲ ἀπωτέρω τῶν Φαρῶν ἦν ἄλσος Ἀπόλλωνος Κάρνειον καλούμενον. Κατὰ διαταγὴν τοῦ Αὐγούστου οἱ ἐν Φαραῖς Μεσσηνιοὶ συνετέλουν εἰς τὸ Λακωνικόν (2).

---

(1) Παντ. Μεσε. κ. 30. (2) Αὐτ. κ. 80, 81.

* Κατὰ τὸν Λήκιον ἡ Καλαμάτα, ἥτις κοινῶς θεωρεῖται ὡς αἱ ἀρχαῖαι Καλάμαι διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ ὀνόματος, κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Φαρῶν· ἐπὶ δὲ τῆς τῶν Καλαμῶν ὑπάρχει χωρίον Καλάμι (1). Τὰ περίξ τῆς Καλαμάτας εἰσὶν εὐφορα καὶ πολύκαρπα· προάγουσιν ἐκτὸς ἄλλων σῦκα παμπληθῆ καὶ πορτοκάλια ἀξιόλογα. — Τῷ 1659 οἱ Ἐνετοὶ ἐδοκίμασαν νὰ κυριεύσωσι τὴν Καλαμάταν κατεχομένην ὑπὸ τῶν Ὄθωμανῶν, ἀλλ' ἀπέτυχον· τῷ δὲ 1685 ὁ ἀρχιναύαρχος τῆς Ἐνετίας Μοροζίνης ἐκυρίευσεν αὐτὴν καὶ παρέδωκε τὴν διοίκησιν αὐτῆς τῷ Βαρόνῳ στρατηγῷ Δέγκενφειλδ ὃς ὕστερον κατηδάφισε τὸ φρούριον (2). Ἐν Καλάμαις ὑπάρχει σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον σχολάρχην καὶ δύο διδασκάλους Β' καὶ Γ' τάξεως, καὶ ἕτερον σχολεῖον δημοτικὸν Β' τάξεως.

ΘΑΛΛΑΜΑΙ, πόλις ἐν θέσει ἀγνώστῃ. Τυνδάρεως ὁ Οἰβάλου καὶ Γοργοφόνης τῆς Περσέως διωκόμενος ὑπὸ τοῦ Ἰπποκόοντος ἀμφισβητοῦντος αὐτῷ περὶ τῆς ἀρχῆς, ἔφυγε, κατὰ μὲν τοὺς Λακεδαιμονίους, εἰς Πελλάναν, κατὰ δὲ τοὺς Μεσσηνίους, παρὰ τὸν πρὸς μητρὸς ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀφτρεία τὸν Περιήρους εἰς Μεσσηνίαν, καὶ ὤκησε τὴν πόλιν ταύτην τὰς Θαλάμας ἔνθα ἐγέννησε τὰ τέκνα αὐτοῦ. Μετὰ καιρὸν δὲ κατήχθη ὁ Τυνδάρεως ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους εἰς Λακωνίαν καὶ ἀνέλαβε τὴν βασιλείαν (3).

ΡΪΟΝ, πόλις παραθαλάσσιος ἐπὶ τοῦ μέρους τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου τοῦ ἀπὸ τῆς πόλεως Θουρίας Θουριατικοῦ λεγομένου κόλπου· τὸ ὄνομα μόνον τῆς πόλεως ταύτης γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Στράβωνος (4).

---

(1) Λήκ. Τ. 1, κ. 8, σ. 327, κ. 9, σ. 362. (2) Κορονέλλης Καλαμάτα. (3) Πaus. Λακ. κ. 1. (4) Στράβ. β. 8, σ. 360.

ΘΟΥΡΙΑ, πόλις πρὸς ἀνατολὰς οὐ πόρρω τῶν μεθορίων τῆς Λακωνίας, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τῆς Μεσσηνίας καὶ τὸ βόρειον τῶν Φαρῶν ὧν ἀπεῖχεν 80 στάδια (1). ἡ πόλις αὕτη ὠνομάσθη καὶ ἌΝΘΕΙΑ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου =

Φηράς τε Ζαθείας ἡδ' Ἀνθειαν βαθύλειμον

Καλὴν τ' Αἶπειαν καὶ Πήδασον ἀμπελόεσσαν (2).

Ἡ Θουρία ὠνομάζετο διττῶς κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πausανίου (3) καὶ τοῦ Στράβωνος β' κατὰ πρῶτον λέγει ὅτι ἡ Αἶπεια ἐκαλεῖτο ἐπ' αὐτοῦ Θουρία, εἶτα ἐπιφέρει ὅτι ἡ Ἀνθεια, ὥς ἔλεγον, ἦν ἡ Θουρία ἡ δὲ Αἶπεια ἡ Μεθώνη (4).

— Μετὰ τὸν μεταξὺ Αὐγούστου καὶ Ἀντωνίου πόλεμον ὁ Αὐγούστος πρὸς τιμωρίαν τῶν Μεσσηνίων ὡς φρονούντων εἰς τοῦ Ἀντωνίου, ἔδωκε τὴν Θουρίαν τοῖς Λακεδαιμονίοις (5).

— Ἡ Θουρία ἦ κατὰ τὸν Ὀμηρον Ἀνθεια ἦν ἐκ τῶν ἐπτὰ πόλεων ἃς ὁ Ἀγαμέμνων ὑπέσχετο τῷ Ἀχιλλεῖ (6). — Ἡ Θουρία ἔκειτο κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐν μετεώρῳ· ἀλλ' ὕστερον οἱ Θουριᾶται κατηλθον καὶ ὥκησαν τὸ πεδῖον· δὲν ἐξέλιπον δὲ παντάπασι τὴν ἄνω πόλιν, ἀλλ' ἦσαν ἔτι ἐν αὐτῇ καὶ ἐπὶ Πausανίου εἰσὶν τείχους καὶ ναὸς ὀνομαζόμενος Θεᾶς Συρίας· παρὰ δὲ τὴν ἐν τῷ πεδίῳ πόλιν, ἔρρεε ποταμὸς Ἄρις (7).

* Τὰ εἰσὶν τῆς Θουρίας λέγονται ἤδη Παλαιόκαστρον (8).

ΚΑΛΑΜΑΙ, κώμη κειμένη μεσογαϊότερον τῆς πόλεως Θουρίας (9), ἐπὶ κατωφερείας λόφου, πρὸς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Παμίσου. — Ὁ Πολύβιος ἀναφέρει τὰς Καλάμας λέγων οὕτως. α Ὁ δὲ Λυκοῦργος ἐξορμήσας, τὰς μὲν Καλάμας,

(1) Paus. Μεσ. κ. 31. (2) Ὀμ. Ἰλ. I. ε. 151, 293. (3) Paus. Μεσ. κ. 31. (4) Στράβ. β. 8. σ. 36. (5) Paus. Μεσ. κ. 31. (6) Ὀμ. Ἰλ. I. ε. 151. (7) Paus. Μεσ. κ. 31. (8) Δῆκ. T. 1. κ. 9. σ. 360.

(9) Paus. Μεσ. κ. 31.

χωρίον τι τῶν Μεσσηνίων, προδοσίᾳ κατέσχευε κτλ. (1). Οὐ πόρρω τῶν Καλαμῶν ἦν τόπος καλούμενος ΔΙΜΝΑΙ ἐπὶ τοῦ μεθορίου τῆς Μεσσηνίας καὶ τῆς Δακωνικῆς· ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος ἐπιλεγομένης Διμνάτιδος ἐν ᾧ οἱ Μεσσήνιοι ἐφόνευσαν τὸν βασιλέα τῶν Λακεδαιμονίων Τηλέκλον (2).

* Κατὰ τὸν Δήκιον οὐχὶ ἡ Καλαμάτα, ὥς κοινῶς νομίζεται, ἀλλὰ τὸ χωρίον Καλάμι κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Καλαμῶν (3), αἱ δὲ Δίμναι πλησίον τῆς πόλεως Νησίου (4). Ἐν Καλάμαις ὑπάρχει σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον σχολάρχην καὶ δύο διδασκάλους Β'. καὶ Γ'. τάξεως· ἔτι δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως καὶ ὑγειονομεῖον, καὶ Ἐφορεία Οἰκονομικὴ Δ. τάξεως, καὶ ταμεῖον ὡσαύτως Δ. τάξεως, καὶ τελωνεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ συμβολαιογραφεῖον καὶ ἐπιστάσις λιμένος.

ἌΜΦΕΙΑ, πόλις μικρὰ πρὸς τὰ ὅρια τῆς Δακωνίας, ἐπὶ ὄρους ὑψηλοῦ, ἔχουσα πηγὰς ἀφθόνους ὑδάτων. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης ἤρξαντο τὸν πρῶτον Μεσσηνιακὸν πόλεμον· ὀρκισθέντες καὶ προπαρασκευασθέντες κρυφίως ἄνευ κηρύξεως πολέμου, ἐπέπεσαν διὰ νυκτὸς κατὰ τῆς Ἀμφείας, ἔχοντες στρατηγὸν Ἀλκαμένην τὸν Τηλέκλου καὶ εὐρόντες τὰς πύλας ἠνεωγμένας καὶ τὴν πόλιν ἀφύλακτον, εἶλον αὐτὴν καὶ ἐφόνευσαν τοὺς Μεσσηνίους τοὺς μὲν ἔτι ἐν ταῖς εὐναῖς, τοὺς δὲ καθημένους ἐκέτας εἰς τοὺς ναοὺς καὶ τοὺς βωμοὺς τῶν θεῶν· τοῦτο συνέβη κατὰ τὸ 2 ἔτος τῆς 9 Ὀλυμπιάδος καθ' ἣν ὁ Μεσσήνιος Ξενοδόκος ἐνίκα στάδιον, καὶ ἦρχε πέμπτον ἔτος εἰς Αθήνας Διουμίδης ὁ

---

(1) Στέφ. Βυζ. Καλάμαι σημ. (2) Πaus. Δακ. κ. 2. — Μεσσ. κ. 31. — Ἰδ. Μεσσηνία. (3) Δέκ. Τ. 1. κ. 9. σ. 362. (4) Αὐτ. σ. 365.

Δισχύλου. Ἀλοῦσα δὲ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἡ Ἄμφεια, ἦν ὀρμητήριον αὐτοῖς ἐπιτήδειον κατὰ τὸν πάντα πόλεμον (1).

ΣΤΕΝΥΚΛΗΡΟΣ, πόλις μεσόγειος ἐν πεδίῳ κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Μεσσηνίας καὶ οὐ πόρρω τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Βαλύρας· ἡ πεδιάς ἐν ἣ ἔκειτο ἡ πόλις ἐλέγετο πεδίον Στενυκληρικόν· ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα ἡ πεδιάς καὶ ἡ πόλις ἀπὸ ἥρωος τινὸς Στενυκλήρου (2). — Ὅποτεν οἱ Ἡρακλεῖδαι κατήλθον εἰς Πελοπόννησον, ὁ Κρεσφόντης, εἰς ὃν κατὰ τὴν διανομὴν τῆς χώρας ἔλαχεν ἡ Μεσσηνία (3), ἀντὶ τῆς Πύλου ἐξελέξατο τὴν Στενυκληρον καὶ κατεστήσατο ἐκεῖ τὰ βασίλεια (4)· ἐνταῦθεν δὲ ἐπεμφεν εἰς Πύλον καὶ εἰς Ῥίον τὸν Ἰαμίτην ἵνα καταστήσῃ πάντας τοὺς Μεσσηνίους ἰσονόμους τοῖς Δωριεῦσιν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡγανάκτουν οἱ Δωριεῖς, μεταμεληθεὶς ἀνέδειξε πόλιν μόνην τὴν Στενυκληρον καὶ ἐν αὐτῇ συνήγαγε πάντας τοὺς Δωριεῖς (5). — Ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Στενυκληρου ἦν τόπος **ΚΑΠΡΟΥ ΣΗΜΑ** λεγόμενος ἐνθα συνεκροτήθη ἡ μετὰ τὴν ἀπόστασιν τῶν Μεσσηνίων ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων δευτέρα πρὸς ἀλλήλους μάχη μετὰ τὴν ἐν Δέραις καὶ καθ' ἣν ἡρίστευσεν ὁ Ἀριστομένης καὶ ἐνίκηθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι. ὠνομάσθη ὁ τόπος Κάπρου σῆμα διότι, ὡς ἔλεγον, ὁ Ἡρακλῆς καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Νηλῆως ἔδωκαν καὶ ἔλαβαν ἀμοιβαίως ὄρκον συνθήκης ἐπὶ τῶν κάπρου (6). — Ἀντικρυ τοῦ Στενυκληρικοῦ πεδίου ἦν ἄλσος πλῆρες κυπαρίσσω **ΚΑΡΝΑΣΙΟΝ** καλούμενον, ἐν ἀποστάσει ὀκτὼ σταδίων ἀπὸ τῆς Ἀνδανίας κατὰ δεξιάν, παρὰ τὸν ποταμὸν Χάραδρον· ἐν τῷ ἄλσει τούτῳ ἦσαν ἀγᾶλματα Ἀπόλλωνος Καρνείου, καὶ Ἑρμοῦ φέροντος κριὸν

(1) Πaus. Μεσ. κ. 5. — Ἰδ. Μεσσηνία. (2) Πaus. Μεσ. κ. 33.

(3) Ἰδ. Μεσσηνία. (4) Πaus. Μεσ. κ. 3. — Στράβ. β. 8, σ. 361.

(5) Στράβ. αὐτ. (6) Πaus. Μεσ. κ. 15.

καὶ Περσεφόνης τῆς ἐπιλεγομένης Ἀγνῆς Κόρης, καὶ παρ' αὐτὸ ἀνέβρυσεν ὕδωρ ἐκ πηγῆς· ἐπανηγύριζον δὲ ἐν Καρνασίῳ τελετὴν ταῖς Μεγάλαις θεαῖς ἀπόρρητον· ἦν δὲ ἐν τῇ ἄλσει καὶ ὑδρία χαλκῇ εὐρεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀργαίου στρατηγοῦ, καὶ ἐφυλάττοντο πρὸς τούτοις ἐνταῦθα τὰ ὅσα Εὐρύτου τοῦ Μελανέως (1). — Βασιλεύοντος ἐν Μεσσηνίᾳ Περιήρους τοῦ Διόλου, ἦλθε πρὸς αὐτὸν ὁ Μελανεὺς, τοξότης ἐπιτήδειος καὶ δι' αὐτὸ νομιζόμενος υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος· ἔδωκε δὲ ὁ Περιήρης αὐτῷ τὸ Καρνάσιον πρὸς κατοικίαν, καὶ ἡ πόλις ὠνομάσθη ΟΪΧΑΔΙΑ ἀπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ Μελανέως (2). — Ἀπὸ τῆς Μεγάλης πόλεως τῆς Ἀρκαδίας ἦν ὁδὸς ἄγουσα εἰς Καρνάσιον (3).

ἈΝΔΑΝΙΑ, πόλις κατὰ τὸ ἀνατ-βόρειον τῆς Μεσσηνίας καὶ τὸ δυτικὸν τοῦ ἄλσους Καρνασίου καὶ τοῦ παρ' αὐτῷ ῥέοντος ποταμοῦ Χαράδρου οὗ ἀπεῖχεν ὀκτὼ στάδια. ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ γυναικὸς τινος Ἀνδανίας ἣν οὐδεὶς γνωρίζει καὶ ὁ Πausanias ἀγνοεῖ (4). Ἐκτίσθη δὲ ὑπὸ Πολυκάονος τοῦ Δέλεγος καὶ τῆς ἐξ Ἀργεὺς συζύγου αὐτοῦ Μεσσηνίας τῆς Τριόπα τῶν βασιλευσάντων ἐν Μεσσηνίᾳ καὶ καταστησαμένων τὰ βασίλεια ἐν ταύτῃ τῇ πόλει (5). — Ἐν Ἀνδανίᾳ ἀπὸ τῆς κτίσεως αὐτῆς ἤγοντο μυστήρια καὶ ἀγῶνες τεθέντες ὑπὸ τῆς Μεσσηνίας αὐτῆς ταῖς Μεγάλαις θεαῖς (Δήμητρι καὶ Περσεφόνη) (6). — Ἡ Ἀνδανία ἐγέννησε τοὺς ἀρίστους καὶ πολυαριθμοτέρους νέους τῆς Μεσσηνίας ἐν οἷς καὶ τὸν ἥρωα Ἀριστομένην (7). — Κατὰ τὸν δεύτερον Μεσσηνιακὸν πόλεμον οἱ Μεσσηνιοὶ ἐκλιπόντες τὴν Ἀνδανίαν ὥς καὶ τὰς ἄλλας μεσογείους πόλεις, ἀνερκίσθησαν εἰς τὸ

(1) Πaus. Μεσσ. κ. 33. (2) Αὐτ. κ. 2. (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 35.

(4) Πaus. Μεσσ. κ. 33. (5) Αὐτ. κ. 1. (6) Αὐτ. κ. 1, 3, τίτλος.

(7) Αὐτ. κ. 14.

ὄρος τὴν Εἶραν (1) καὶ ἔκτοτε ἔμεινεν ἡ Ἀνδανία ἐγκατα-
 λαλειμμένη, διότι οἱ κατὰ τὸν πόλεμον εἰς Ἡλείαν καὶ ἄλ-
 λους τόπους διασπαρέντες Μεσσήνιοι ἐνθυμούμενοι ὅσα ἔπα-
 θον ἐν Ἀνδανίᾳ καὶ Οἰχαλίᾳ, δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐπανακάμ-
 ψωσιν εἰς αὐτάς, καὶ τοὶ προσκληθέντες ὑπὸ τῶν Θηβαίων
 μετὰ τὴν μάχην τῶν Δεύκτρων (2). — Ὁ Πausanίας μόνον
 τὰ εἰρεῖπια εἶδε τῆς Ἀνδανίας (3). — Ὁ Λίβιος γνωρίζει
 τὴν Ἀνδανίαν ὡς πολίχνιον ἐπὶ τοῦ Ἀχαϊκοῦ πολέμου 191
 Π. Χ. καίμενον μεταξὺ Μεγάλης πόλεως καὶ Μεσσήνης (4).

* Τὰ εἰρεῖπια ἢ μᾶλλον ἵχνη μόναν τῆς Ἀνδανίας σωζό-
 μενα ἐπὶ κορυφῆς ὕψους λέγονται τανῦν Ἑλληνικόκαστρον (5).

ΠΟΛΙΧΝΗ, πόλις μεταξὺ Ἀνδανίας καὶ Κυπαρισσιῶν
 πλησίον ἔρρεον δύο ποταμίσκες, Ἡλέκτρα καὶ Κοῖος (6).

ΔΩΡΙΟΝ, πόλις πλησίον τῆς πηγῆς τῆς καλουμένης
ΔΧΛΙΔΣ, πρὸς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἡλέκτρας.
 Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ὡς λέγει ὁ Ὅμηρος, ἀπώλεσεν ὁ Θάμυ-
 ρις τὴν ὄρασιν αὐτοῦ, διότι ἐκαυχῆθη νὰ νικήσῃ καὶ τὰς
 Μοῦσας αὐτάς κατὰ τὸ ᾠσμα, καὶ διὰ τὴν μεγαλαυχίαν
 αὐτὴν τιμωρεῖται καὶ εἰς τὸν ἄδην, κατὰ τὸν Πρόδικον. Ὁ
 δὲ Πausanίας φρονεῖ ὅτι ἐτυφλώθη ἐκ νόσου ὁ Θάμυρος,
 ὡς συνεβῆ καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον ὕστερον· ἀλλ' ὁ μὲν Ὅμηρος
 ὑπομείνας γενναίως τὴν συμφορὰν, ἐξηκολούθησε διαπαντὸς
 τὴν ποίησιν, ὁ δὲ Θάμυρις δαμασθεὶς ὑπὸ τοῦ δυστυχήμα-
 τος, ἔπαυσεν ὀλοτελῶς τοῦ ᾠσματος (7).

* Ἡ πεδιάς τοῦ Σουλιμᾶ εἶναι ἡ χώρα τοῦ Δωρίου (8).

ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ κατὰ τὸν Στράβωνα, ἢ **ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΙ**
 κατὰ τὸν Πτολεμαῖον, ἢ **ΚΥΠΑΡΙΣΣΑ** κατὰ τὸν Πλίνιον καὶ

(1) Πaus. Μισσ. κ. 17. (2) Αὐτ. κ. 26. (3) Αὐτ. κ. 33.

(4) Λίβ. β. 36, κ. 31, (5) Δήκ. Τ. 1, κ. 9, σ. 383. (6) Πaus. Μισσ.
 κ. 33. (7) Αὐτ. (8) Δήκ. Τ. κ. 11, σ. 483.

τὸν Πευτιγγέρειον πίνακα, ἡ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΙ κατὰ τὸν Πausανίαν, πόλις πρὸς τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν, κατὰ τὸ βορδυτικὸν τῆς Μεσσηνίας καὶ τὸ βόρειον τῆς Πύλου. Ἦν ἡ Κυπαρισσία ἡ πρώτη ἀπαντωμένη πόλις τῆς Μεσσηνίας μετὰ τὸν ποταμὸν τὴν Νέδαν τὴν καθιστῶσαν τὸ ὄριον μεταξὺ Πυργιτῶν, ἑσχάτων τῶν Τριφυλίων, καὶ Κυπαρισσίων, πρώτων τῶν Μεσσηνίων (1). — Κατὰ τὴν ἐκ Πύλου πρὸς Κυπαρισσίαν ὁδὸν πλησίον τῆς θαλάσσης ὑπὸ τὴν πόλιν, ἦν πηγὴ καλουμένη ΔΙΟΝΥΣΙΑΣ, διότι ἐνόμιζον ὅτι ὁ Διόνυσος ἐπληξε ποτὲ τὴν γῆν διὰ τοῦ θύρσου καὶ ἀνέβλυσε τὸ ὕδωρ. Ἦν δὲ ἐν Κυπαρισσίᾳ καὶ ναὸς Ἀπόλλωνος καὶ ἕτερος Ἀθηνᾶς ἐπιλεγομένης Κυπαρισσίας (2). — Κατὰ τοὺς ἀρχαίους ιστορικοὺς χρόνους ἡ πόλις αὕτη δὲν μνημονεύεται, ἴσως διότι ἦν τότε ἀφανὴς κώμη· ὁ Σκύλαξ λιμένα ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΝ ἀναφέρει μόνον ἐν ταύτῃ τῇ παραλίᾳ (3)· πάντες δὲ οἱ μεταγενέστεροὶ γεωγράφοι γνωρίζουσιν αὐτήν. Κατὰ τὸν Πευτιγγέρειον πίνακα ἀπεῖχεν ἡ Κυπαρισσία 24 μιλ. Ῥωμ. τῆς Ἡλείας· ὥστε ἡ Νέδα ἡ καθιστῶσα τὸ μεταξὺ Ἡλείας καὶ Μεσσηνίας ὄριον ἀπεῖχεν ἐξίσου τοῦ Σαμικοῦ καὶ τῆς Κυπαρισσίας.

* Κυπαρισσία, κοιν. Ἀρκαδιᾶ. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑπάρχουσι δύο σχολεῖα, Ἑλληνικὸν καὶ δημοτικὸν, ἀμφότερα Β'. τάξεως, καὶ σταθμὸς ὑγειονομικὸς, καὶ ἐφορεία οἰκονομικὴ Β'. τάξεως, καὶ ταμεῖον ὡσαύτως Β'. τάξεως, καὶ ὑποτελωνεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ἘΡΑΝΑ, πόλις παραθαλάσσιος πρὸς τὸ Κορυφάσιον καὶ τὴν Μεσσηνιακὴν Πύλον· τινὲς ἐνόμισαν ἐσφαλμένως ὅτι τὰ

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 348. (2) Πaus. Μεσ. κ. 36. (3) Σκύλ. Περιπλ. Μεσσην.

Ἐρανὰ ἐκαλοῦντο πρότερον Ἀρήνη ὁμωνύμως τῇ κατὰ τὴν Ἡλειακὴν Πύλον Ἀρήνη (1)· ὁ Πausanίας ὀνομάζει αὐτὴν ἈΡΗΝΗΝ, καὶ διηγεῖται ὅτι Ἀφαρεὺς ὁ Περιήρους τοῦ μετὰ τὴν ἀπόσβεισιν τῆς γενεᾶς τοῦ Πολυκάονος βασιλεύσαντος ἐν Μεσσηνίᾳ ἐκτίσεν τὴν Ἀρήνην ταύτην καὶ ὠνόμασεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ὁμομητρίου ἀδελφῆς καὶ συζύγου αὐτοῦ Ἀρήνης τῆς Οἰβάλου. Ἦλθε δὲ μετ' ὀλίγον εἰς τὴν πόλιν ταύτην Δύκος ὁ Πανδίωνος, ὁπότε ἔφευγεν ἐξ Ἀθηνῶν τὸν ἀδελφὸν Αἰγέα, καὶ ἐπέδειξεν εἰς τὸν Ἀφαρέα καὶ εἰς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ τέκνα αὐτῶν τὰ ὄργια τῶν Μεγάλων θεῶν· καὶ ἡ πόλις ἡ κατ' αὐτὸν Ἀρήνη ἐγένετο τότε καθέδρα τῆς Μεσσηνιακῆς ἐπικρατείας· οἱ δὲ πρότερον βασιλεῖς καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ ὁ Περιήρης αὐτὸς ὁ πατὴρ τοῦ Ἀφαρέως ὄκουν ἐν Ἀνδανίᾳ (2)· ὁ Πausanίας, ἐπειδὴ οὐδεὶς οὔτε τῶν Μεσσηνίων οὔτε τῶν Ἡλείων ἠδύνατο νὰ ἐπιδείξῃ σαφῶς εἰς αὐτὸν τὰ ἐρείπια τῆς Ἀρήνης, φρονεῖ ὅτι ἔλεγον πιθανώτατα οἱ νομίζοντες ὅτι Ἀρήνη ἐκαλεῖτο τὸ (κατὰ τὴν Τριφυλίαν) Σαμικὸν ἐκ τῶν παλαιότερων ἔτι καὶ ἡρωϊκῶν χρόνων, ὥς καὶ ὁ Ὀμηρος λέγει =

Ἔστι δέ τις ποταμὸς Μινυήϊος εἰς ἄλλα βάλλων

Ἐγγύθεν Ἀρήνης (3).

Ἐκ τούτων πάντων ἐξάγεται ὅτι Ἐρανὰ μὲν ἦν ἡ κατὰ τὴν Μεσσηνίαν πόλις, Ἀρήνη δὲ ἡ κατὰ τὴν Ἡλειακὴν Τριφυλίαν.

* Ἡ πόλις Ἐρανὰ ὑπῆρξε μεταξὺ τοῦ χωρίου Ἀγίας Κυριακῆς καὶ Ἀρκαδιᾶς (4).

ΠΥΔΟΣ, τρεῖς πόλεις τοῦ ὀνόματος τούτου ὑπῆρξαν ἐν Πελοποννήσῳ, ὥς λέγει καὶ τὸ ἐξῆς ἔπος τοῦ Ἀριστοφάνους =

(1) Στράβ. β. 8, σ. 348, 361. (2) Πaus. Μισσ. κ. 2, 3. (3) Ὀμ. Ἠλ. I, ε. 721. — Πaus. Ἠλ. κ. 6. (4) Δήκ. T. 1, κ. 10, σ. 427.

Ἔστι Πύλος πρὸ Πύλοιο· Πύλος γε μὲν ἔστι καὶ ἄλλος (1). Ἐκείντο δὲ ἡ πρώτη ἐν Μεσσηνίᾳ, ἡ δευτέρα ἐν Τριφυλίᾳ καὶ ἡ τρίτη ἐν Ἠλείᾳ· ἕκαστοι δὲ τῶν κατοίκων αὐτῶν ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ἀποδείξωσι τὸν ἴδιον αὐτῶν Πύλον Ἡμαθόεντα (ἁμμώδη) καὶ πατρίδα ἐπομένως τοῦ Νέστορος (2).

ΠΥΛΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΚῆ, πόλις κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Κορυφασίου ἀπέχουσα τῆς Μοθώνης 100 στάδια. Κατὰ τὸν Πausανίαν Πύλος ὁ Κλήσωνος συνώκισε πρῶτος τὴν Πύλον, μεταβιδάσας ἐκ τῆς Μεγαρίδος τοὺς ἔχοντας τότε αὐτὴν Δέλεγας· ἀλλ' ὀλίγον διώμεινεν ἐν αὐτῇ, διότι ἐκβληθεὶς ὑπὸ τοῦ Νηλέως καὶ τῶν ἐξ Ἰωλκοῦ Πελασγῶν, ἀπεχώρησεν εἰς τὴν ὁμορὸν καὶ ἔσχεν ἐκεῖ Πύλον τὴν ἐν τῇ Ἠλείᾳ· ὁ δὲ Νηλεὺς βασιλεύσας, εἰς τοσαύτην ἀκμὴν προήγαγε τὴν Πύλον, ὥστε καὶ ὁ Ὀμηρος ἐν τοῖς ἔπεσιν ἐπωνομάζει αὐτὴν Νηληϊὸν ἄστυ (3). — Ἡ Πύλος εἶχε λιμένα καλὸν, εὐρύχωρον καὶ ἀσφαλῆ, τὰ δὲ ἔξω τοῦ πρὸς τὴν Πύλον εἰσπλου ἦσαν ὅλως ἀλίμενα (4). Παρὰ τὴν Πύλον ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Παμισθός (5) ἡ Ἄμαθος ἀφ' οὗ καὶ ὁ Πύλος, ὡς λέγει αὐτὸν ὁ Ὀμηρος ἀρσενικῶς καὶ κατ' ἐκεῖνον καὶ ὁ Στράβων, ἐπωνομάσθη ἡμαθόεις (6), ἡ ἔλαβε τὴν τοιαύτην ἐπωνυμίαν, διότι ἡ χώρα τῶν Πυλίων ἦν κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπόψαμμος, καὶ δὲν παρείχεν ἱκανὴν χλόην πρὸς νομὴν τῶν βοῶν, διὸ καὶ οἱ βόες τοῦ Νηλέως ἐνέμοντο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκτὸς τῶν ὁρίων· καὶ ὁ Ὀμηρος ἐπομένως ἀναφέρων τὸν Νέστορα, λέγει αἰεὶ ὅτι ἦν βασιλεὺς τοῦ ἡμαθόεντος Πύλου. — Ἐν Πύλῳ ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς ἐπιλεγομένης Κορυφασίας καὶ οἶκος καλούμενος Νέστο-

(1) Ἀριστοφ. Ἰππ. γ. 1059. (2) Στράβ. β. 8, σ. 339, 340.

(3) Πaus. Μεσσην. κ. 36. (4) Θεοπολ. β. 4, κ. 8. (5) Ἀπallόδ. β. 1, κ. 9. (6) Στράβ. β. 8, σ. 336.

ρὸς, καὶ ἐν αὐτῷ ἡ εἰκὼν τοῦ Νέστορος, καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως τὸ μνημα αὐτοῦ, καὶ ὀλίγον ἀπώτερον τῆς Πύλου μνημα Θρασυμήδους καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως σπήλαιον ἐνθα ἠυλίζοντο οἱ βόες τοῦ Νέστορος καὶ ἔτι πρότερον οἱ τοῦ Νηλέως. — Κατέναντι τοῦ λιμένος τῆς Πύλου εἶναι προβλημένη ἡ νῆσος Σφακτηρία (1). — Ὁ Ἡρακλῆς εἰλὰ ποτὲ τὴν Πύλον καὶ ἐπ' αὐτῷ τῷ δικαιώματι οἱ Ἡρακλεῖδαι καταλθόντες εἰς Πελοπόννησον, ἐξέβαλον τῆς Μεσσηνίας τοὺς ἀπογόνους τοῦ Νηλέως (2). — Κατὰ τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον ἅμα ἐάλω ἡ Εἶρα ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ Πύλοι μετὰ τῶν Μοθωναίων καὶ πάντων ὅσοι κατόχουν τὰ παραθαλάσσια μετέβησαν εἰς Κυλλήνην, τὸ ἐπίνειον τῶν Ἠλείων (3). — Ἡ Μεσσηνιακὴ αὕτη Πύλος ἀπεῖχε τῆς Δεπρεατικῆς Πύλου 400 στάδια, τοῦ δὲ Ἀλφειοῦ 750, τοῦ δὲ ἀκρ. Χελωνάτα 1030 (4), τῆς δὲ Σπάρτης 400 (5). — Ἀμφισβητούμενον εἶναι μεταξὺ τῶν παλαιῶν γεωγράφων καὶ συγγραφέων ὁποῖα τῶν τριῶν Πύλων, τῆς Μεσσηνιακῆς ταύτης, τῆς Δεπρεατικῆς ἢ τῆς Ἠλειακῆς ἦν ἡ πατρίς τοῦ Νέστορος· οἱ πλείους αὐτῶν λέγουσι τὸν Νέστορα Μεσσήνιον (6), καὶ αἱ πιθανότητες ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης εἰσὶν αἱ ἑξῆς: Α. Εἴτε ἐκ τοῦ ποταμοῦ Ἀμάθου, εἴτε ἐκ τῆς ἀμμώδους φύσεως τοῦ τόπου, ὡς εἴρηται, ὁ Πύλος οὗτος ὁ Μεσσηνιακός, ὡς λέγει αὐτὸν ἀρσενικῶς ὁ Ὅμηρος, εἶναι ὁ μόνος ὀνομαζόμενος ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἡμαθόεις. Β'. Δι' ἑπτὰ πόλεις, ἃς ὁ Ἀγαμέμνων ὑπέσχετο τῷ Ἀχιλλεῖ, ἦσαν πᾶσαι ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ καὶ πᾶσαι περὶ τὸν ἡμαθόεντα Πύλον =

(1) Πaus. Μεσσε. κ. 36. (2) Ἰδ. Μεσσηνία. (3) Πaus. Μεσσε. κ. 23.

(4) Στράβ. β. 8, σ. 348. (5) Θουκυδ. β. 4, κ. 3. (6) Στράβ. β. 6, σ. 339.

Πᾶσαι δ' ἐγγὺς ἀλλὰς νέκται Πύλου ἡμεθέοντες (1)·
 Γ'. Ἡ Γερηνία δὲ καὶ Ἐνέπη λεγόμενα πρὶν ἢ γένηται Λα-
 κωνικὰ ἦν τῆς Μεσσηνίας, καὶ μία καὶ αὐτὰ τῶν ἐπτά, καὶ
 εἴτε ἀνατραφεῖς εἴτε σωθεὶς ἐν αὐτῇ ὁ Νέστωρ ἐκωνομέσθη
 ἀπ' αὐτῆς Γερηνίος (2). Δ'. Ὅτε ὁ Τηλέμαχος μετὰ τῆς
 ὑπὸ μορφὴν τοῦ Νέστορος Ἀθηνᾶς ἐξέκλεισε τῆς Ἰθάκης
 πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρὸς Ὀδυσσεύς, προσωρμίσθη εἰς
 παράλιον πόλιν τὴν Πύλον τοῦ Νέστορος, ὃν εὔρε θύοντα
 μετὰ τῶν Πυλίων ἐπὶ τῆς ἀκτῆς θαλάσσης (3)· ἐκεῖθεν δὲ
 ἦλθε διὰ ξηρᾶς ἐφ' ἄρματος εἰς Φαρὰς ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀπὸ
 πρωῒας μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου (4). Ταῦτα ἐκ τῶν
 τριῶν Πύλων μόνῃ τῇ Μεσσηνιακῇ ἐφαρμόζονται, διότι
 αὕτη μόνῃ ἦν παραθαλάσσιος, καὶ ἀπ' αὐτῆς μόνῃς ἢ εἰς
 Φαρὰς ὁδοιπορία ἐδύνατο νὰ τελεσθῇ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ· ὁ Στρά-
 βων ὁμῶς ἐκλαμβάνει τὴν Τριφυλιακὴν Πύλον ὡς πατρίδα
 τοῦ Νέστορος, καὶ πρὸς ταῖς ἄλλαις ἀποδείξεις, ὅς ἐπι-
 φέρει πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης αὐτοῦ, λέγει ὅτι ὁ τόπος
 ἐνθα ὁ Τηλέμαχος κατὰ τὴν ἀναζήτησιν τοῦ πατρὸς προσορ-
 μισθεὶς, εὔρε τὸν Νέστορα καὶ τοὺς Πυλίους θύοντας τῷ
 Ποσειδῶνι ἦν ὁ ναὸς τοῦ Σαμίου Ποσειδῶνος (5)· ἀλλὰ
 καταφαίνεται σαφῶς ἐκ τῶν ἐπῶν τοῦ Ὀμήρου (6)· Ἄ. ὅτι
 ὁ Τηλέμαχος προσωρμίσθη οὐχὶ εἰς τόπον ἐνθα ἔκειτο μερο-
 νωμένος ναὸς, ἀλλ' εἰς πόλιν παράθαλάσσιον, εἰς τὴν Πύ-
 λον τὴν κυρίως καθέδραν τοῦ Νέστορος· Β'. ὅτι χωρὶς νὰ
 γίνεται ἀναφορὰ περὶ ναοῦ, καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ, ὡς φαί-
 νεται, ναὸς, ἔθουν ἴσως ἐπὶ βωμοῦ τινος ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς
 θαλάσσης τῷ Ποσειδῶνι, ὡς εἴθισται· Γ'. ὅτι ἔδυσεν ὁ ἥλιος

(1) Ὁμ. Ἰλ. Ι, σ. 153. (2) Ἰδὲ Γερηνία. (3) Ὁμ. Ὀδυσσ. Γ, σ. 4, 5.

(4) Λύτ. σ. 486—488. (5) Στράβ. β. 8, σ. 344. (6) Ὁμ. Ὀδ. Γ,
 σ. 4 κξ.—329—336 κξ.

καὶ ἐπῆλθεν ἡ νύξ, εὐρισκομένων· ἔτι ἐν τῷ τόπῳ τῆς θυ-
σίας καὶ ἐκεῖθεν ἦλθον εὐθύς εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Νέστο-
ρος, ἄνευ ἀνάγκης τοῦ νὰ διέλθωσι τριάκοντα καὶ ἐπέκεινα
σταδίων διάστημα μέχρι τῆς πόλεως· καὶ Δ'. τέλος δι-
δ' ὀχλήματος, ὃ παρέλαβε παρὰ τοῦ Νέστορος ὁ Τηλέμα-
χος, μετέβη ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀπὸ Πύλου εἰς Φαράς, ὅπερ ἦν
ἀδύνατον ἀπὸ τῆς Τριφυλιακῆς Πύλου. — Κατὰ τὰς ἀρχὰς
τοῦ ἐβδόμου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Πελο-
ποννήσιοι καὶ οἱ σύμμαχοι ὑπὸ τὸν βασιλέα Ἄγιν τὸν Ἀρχι-
δάμου εἰσβαλόντες εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἐφθειραν τὴν χώραν,
ὃ δὲ στόλος τῶν Ἀθηναίων συγκείμενος ἐκ τεσσαράκοντα
πλοίων διωρισμένων διὰ τὴν Σικελίαν προσωρμίσθη εἰς
Πύλον καὶ εἶλεν αὐτὴν, στρατηγοῦντος τοῦ Δημοσθένους (1)
καὶ οἱ στρατιῶται περιτείχισαν ὅσον τοῦ τόπου δὲν ἦν
ὀχυρὸν ἐκ φύσεως καὶ ἔχρηζε περιτειχίσεως (2)· καὶ τότε
τὸ μὲν πλεῖστον τῶν πλοίων ἀπέπλευσαν εἰς Κέρκυραν καὶ
Σικελίαν, ὃ δὲ Δημοσθένης μετὰ πέντε πλοίων κατέμειναν
ἐν Πύλῳ (3). ὥς δὲ ἔμαθον οἱ ἐν τῇ Ἀττικῇ Λακεδαιμόνιοι
τὴν ἄλωσιν τῆς Πύλου, ἀνεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια, μέιναντες
ἐν τῇ Ἀττικῇ μόνον δέκα πέντε ἡμέρας (4). Οἱ δὲ Σπαρ-
τιαῖται μετ' ἄλλων Λακεδαιμονίων ἔδραμον εὐθύς εἰς βοή-
θειαν τῆς Πύλου· ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι νικήσαντες καὶ περὶ τὴν
Πύλον καὶ ἐν Σφακτηρίᾳ, ἔστησαν τρόπαιον καὶ κατεστή-
σαντο φρουρὰν ἐν Πύλῳ (5). — Οἱ Λακεδαιμόνιοι ὠνόμαζον
τὴν Πύλον ταύτην Κορυφάσιον (6).

* Τὰ λείψανα τῆς Πύλου ἐπὶ τοῦ Κορυφασίου λέγονται
Παλαιὸν Ναβαρίνον (7). Ἐνταῦθα ὑπάρχει ὑγειογομεῖον

---

(1) Θουκυδ. β. 4, κ. 3. (2) Αὐτ. κ. 4. (3) Αὐτ. κ. 5. (4) Αὐτ.
κ. 6. (5) Αὐτ. κ. 8—41. (6) Αὐτ. κ. 3. (7) Ἰδε Κορυφάσιον.

καὶ οἰκονομικὴ ἐφορεία Γ'. τάξις καὶ ταμεῖον Β'. τάξις καὶ ὑποτελωνεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ ὑπολιμεναρχεῖον.

ΜΟΘΩΝΗ ἢ ΜΕΘΩΝΗ, πόλις ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ πρὸς τὸ νοτ-δυτικόν, ἔχουσα λιμένα σχηματιζόμενον ἐκ βράχου ὃς προβαίνων ὑφαλος, καθιστᾷ τὸν εἰσπλουν στενόν, καὶ ἐν ταύτῳ κωλύει τὴν ἐκ βίθους διατάραξιν τῆς θαλάσσης ἐν καιρῷ κλύδωνος. Ἡ πόλις ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν ἐκαλεῖτο Πήδαςος (1), καὶ ἦν ἐκ τῶν ἐπτὰ ἅς ὁ Ἀγαμέμνων ὑπέσχετο τῷ Ἀχιλλεῖ (2). Ὑστερον δὲ μετέβαλε τὸ ὄνομα ἀπὸ Μοθώνης, ὡς ἔλεγον οἱ Μοθωναῖοι, θυγατρὸς ἐκ παλλακῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Πορθάονος Οἰνέως ὃς μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἰλίου ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ Διομήδους εἰς Πελοπόννησον· κατὰ δὲ τὴν γνώμην τοῦ Πausανίου ἀπὸ τοῦ ποιοῦντος τὸν λιμένα βράχου ὃς ὠνομάζετο ΜΟΘΩΝ (3). — Κατὰ τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Εἰρας ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων οἱ Μοθωναῖοι μετὰ τῶν Πυλίων καὶ ἄλλων τῶν κατοικούντων τὰ παραθαλάσσια ἤλθον εἰς Κυλλήνην, τὸ ἐπίνειον τῶν Ἡλείων (4). Ὅτε δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι γενόμενοι κύριοι τῆς ὅλης Μεσσηνίας ἐμερίσθησαν αὐτὴν διὰ κλήρων, ἔδωκαν τὴν Μοθώνην εἰς τοὺς Ναυπλιεῖς τοὺς διωχθέντας ἐπὶ Λακωνισμῷ, βασιλεύοντος Δημοκρατίδου ἐν Ἄργει, καὶ κατέμειναν ἐν Μοθώνῃ οἱ Ναυπλιεῖς, καὶ οὔτε μετὰ τὴν ἐπὶ Θηβαίων κάθοδον τῶν Μεσσηνίων ἐξεβλήθησαν (5). Ἐκ πάντων τῶν παρὰ τὴν θάλασσαν οἰκούντων Μεσσηνίων εἰς μόνους τοὺς Μοθωναίους συνέβη ποτὲ ἀτύχημα τοιοῦτο. Ἡ Θεσπρωτὶς τῆς Ἠπείρου ἐφθείρετο ποτὲ ὑπὸ ἀναρχίας, διότι Δηϊδάμεια ἡ Πύρρου δυσειγγόνου

---

(1) Paus. Μεσ. κ. 35. (2) Ὀμ. Ἰλ. I, ε. 150. (3) Paus. Μεσ. κ. 35. (4) Αὐτ. κ. 23. (5) Αὐτ. κ. 27, 35.

Πύρρου τοῦ Διακίδου οὔσα ἄκληρος καὶ ἐγγίζουσα εἰς τὸ
 τέρμα τοῦ βίου, παρέδωκε τὴν κυβέρνησιν εἰς τὸν δῆμον·
 ὥς δὲ οἱ Ἡπειρώται ἔμειναν ἀβασίλευτοι, ὁ δῆμος κατέστη
 ὑβριστῆς καὶ κατεφρόνει τὰς διαταγὰς τῶν ἀρχῶν, καὶ τότε
 οἱ οἰκοῦντες τὰ παρὰ τὸ Ἰώνιον μέρη τῆς Ἡπείρου Ἰλλυριοὶ
 οἳ πῆξαντες ναῦς, ἐλήστευον ὅσους εὗρισκον, προσωρμίσθη-
 σαν καὶ εἰς Μοθώνην ὡς φίλοι, καὶ πέμψαντες ἄνθρωπον εἰς
 τὴν πόλιν, ἐδεήθησαν τῶν κατοίκων νὰ φέρωσιν οἶνον εἰς
 τὰ πλοῖα· ὥς δὲ ἦλθον ὀλίγοι κατ' ἀρχάς, ἠγόραζον τὸν
 οἶνον οἱ Ἰλλυριοὶ καθ' οἷαν τιμὴν ἐζήτουν οἱ Μοθωναῖοι
 οἵτινες ἀντηγόραζον καὶ αὐτοὶ παρ' ἐκείνων ἄλλα τινὰ ἐμ-
 πορεύματα· τὴν ἐπιούσαν ἦλθον πλείους ἐκ τῆς πόλεως καὶ
 ἐκέρδισαν καὶ οὗτοι, καὶ τέλος κατέβησαν ἐπὶ τὰ πλοῖα
 ὁμοθυμαδὸν γυναῖκες καὶ ἄνδρες πωλοῦντες οἶνον καὶ ἀγο-
 ράζοντες ἄλλα πράγματα, καὶ τότε οἱ Ἰλλυριοὶ ἤρπασαν
 καὶ ἄνδρας πολλοὺς καὶ γυναῖκας πλείονας, καὶ ἀπέπλευσαν
 πρὸς τὸν Ἰώνιον κόλπον, ἐρημώσαντες τὴν πόλιν τῶν Μο-
 θωναίων (1). — Κατὰ τὰς ἀρχάς τοῦ Πελοποννησιακοῦ
 πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἐλθόντες μετὰ ἑκατὸν πλοίων καὶ
 Κερκυραῖοι μετ' αὐτῶν ἔχοντες πεντήκοντα πλοῖα καὶ ἄλλοι
 τινὲς τῶν συμμάχων, ἀπέβησαν εἰς Μοθώνην ἣν ὁ Θουκυ-
 δίδης ὀνομάζει Μεθώνην, λέγων αὐτὴν πόλιν τῆς Λακωνι-
 κῆς, καὶ προσέβαλον τὸ τεῖχος ὅπερ ἦν ἀσθενὲς καὶ ἀφρού-
 ρητον· ἀλλ' ὁ Σπαρτιάτης Βρασίδας ὁ Τέλλιδος ἔτυχεν
 ἔχων φρουρὰν περὶ τοὺς χώρους τούτους, καὶ μαθὼν ἔσπευ-
 σεν εἰς βοήθειαν, καὶ εἰσπεσὼν εἰς Μοθώνην μετὰ ἑκατὸν
 ὀπλιτῶν, ἔσωσεν αὐτὴν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἄραντες παρέ-
 πλεον (2). — Κατὰ τὸν Ἀκτιακὸν πόλεμον ὁ Ἀγρίππας

---

(1) Πανσ. Μισσ. κ. 35. (2) Θουκυδ. β. 2, κ. 25.

ἐλθὼν μετὰ στόλου κατὰ τῆς Μοθώνης εἶλεν αὐτήν, καὶ διέφθειρε τὸν Βόγον βασιλέα τῶν Μαυρουσίων ὡς φρονούντα τὰ τοῦ Ἀντωνίου (1). — Ἐπὶ δὲ Ῥωμαίων ὁ Αὐτοκράτωρ Τραϊανὸς ἐπέτρεψε νὰ διάγωσιν ἐλεύθεροι οἱ Μοθωναῖοι καὶ νὰ πολιτεύωνται ἐν αὐτονομίᾳ, ἣν διετήρησαν καὶ εἰς τὸ μετέπειτα, ἕως οὗ τῷ 1124 Μ. Χ. ὁ Δοῦξ τῆς Ἐνετίας Δομίνικος Μιχαήλ ὁ κατακτησάμενος προηγουμένως τὴν Τύρον, τὴν Ἀσκαλόνην, τὴν Ρόδον, τὴν Χίον, τὴν Σάμον, τὴν Λέσβον καὶ τὴν Ἄνδρον, ἐπανακάμπτων τὸ τρίτον ἤδη ἐξ Ἱερουσαλήμ ἐν θριάμβῳ, προσέβαλε καὶ πολεμήσας καὶ νικήσας, εἶλε τὴν Μοθώνην· τῷ δὲ 1498 πολιορκηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Βαγιαζίτου τοῦ Β'. ἔπεσεν ἡ πόλις αὕτη ὡς καὶ τὸ Ναβαρίνον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ὀθωμανῶν (2), καὶ διέμεινεν ὑπ' αὐτὴν μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας. — Ἐν Μοθώνῃ ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς ἐπιλεγομένης Ἀνεμώτιδος· ἔλεγον δὲ ὅτι ὁ Διομήδης ἀνέθετο τὸ ἄγαλμα καὶ ἔθετο καὶ τὸ ὄνομα τῆς θεᾶς, διότι ἄνεμοι βίαιαι καὶ παράκαιροι πνέοντες ἔβλαπτον τὴν χώραν· τοῦ δὲ Διομήδους εὐξαμένου τῇ θεᾷ, ἔκτοτε οὐδεμία συμφορὰ προῆλθεν ἐκ τῶν ἀνέμων· ἦν δὲ καὶ ναὸς Ἀρτέμιδος καὶ παρ' αὐτῷ φρέαρ ἔχον ὕδωρ συγκεκραμμένον μετὰ πίστεως καὶ ὁμοιον τὴν ὁσμὴν καὶ τὴν χροιάν τῷ Κυζηκινῷ μύρῳ (3). — Κατὰ τὸ νότιον καὶ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς Μοθώνης εἰσὶ τρεῖς νησίδες καλούμεναι ὑπὸ τοῦ Πλινίου Οἰνοῦσαι (4). — Κατὰ τὸν Πευτιγγέρειον πίνακα ἡ Μοθώνη ἀπέχει τῆς Πύλου 30 μίλ. Ῥωμ. Εὐρέθησαν κατὰ καιροὺς νομίσματα Ῥωμαϊκὰ τῆς Μοθώνης ἀφορῶντα τὸν οἶκον τοῦ Σεβήρου· διατηρήθη δὲ ἡ πόλις

---

(1) Στράβ. β. 8, σ. 359. (2) Κορονέλλης Μέρος 2, σ. 54. (3) Πανφ. Μισσ. κ. 35. (4) Πλιν. β. 4, κ. 12.

αὕτη οὐ μόνον μέχρι τοῦ Ἱεροκλέους ὅφ' οὗ ἀναφέρεται (1) ἀλλὰ καὶ καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τοῦ Μεσαιῶνος.

* Μοθώνη· κεῖται κατὰ τὸ ἔσχατον πέρας σειρᾶς βρά-
χων ἀρχομένων ἀπὸ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ κατ' ἄρκτον τῆς πό-
λεως ὑψουμένου ὄρους τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ ἐκτεινομέ-
νων πρὸς μεσημβρίαν παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης. Ὀνο-
μάζεται δὲ Ἅγιος Νικόλαος τὸ ὄρος ἀπὸ τινος μονῆς τοῦ
ἁγίου κειμένης ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ. Κατέναντι τοῦ πρὸς
μεσημβρίαν πέρατος τῆς πόλεως κεῖται ὁ βράχος ὁ τὸ πά-
λαι καλούμενος Μόθων, ὡς λέγει ὁ Πausanίας, καὶ καθιστῶν
στενὸν τὸν λιμένα (2) ὃς ὀνομάζεται ἤδη Μανδράκι· ἐπὶ
τοῦ βράχου τούτου ὃς συνενοῦται διὰ γειφύρας μετὰ τοῦ
φρουρίου τῆς Μοθώνης ὑπάρχει πύργος καὶ ἐπ' αὐτοῦ πυρσός.
— Μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τοῦ Ἁγ. Νικολάου κεῖται χωρίον
Ὀψιμον καλούμενον· πέραν δὲ τοῦ Ἁγ. Νικολάου πρὸς ἄρ-
κτον αὐτοῦ καὶ τῆς Μοθώνης ἐπὶ τῆς ἀκτῆς θαλάσσης κατὰ
τὸ νότιον τοῦ μεγάλου λιμένος κεῖται τὸ Ναβαρίνον τὸ καὶ
Νεόκαστρον λεγόμενον, πόλις καὶ φρούριον ὀχυρὸν οὐχὶ
ἀρχαῖον, ἀλλὰ μεταγενεστέρως ἐποχῆς καὶ κατασκευῆς
Ἑνετικῆς· ὁ δὲ λιμὴν ὃς λέγεται λιμὴν τοῦ Ναβαρίνου
εἶναι εὐρυχωρότατος καὶ ἀσφαλέστατος σκεπόμενος πρὸς
δυσεῖς ὑπὸ τῆς νήσου Σφακτηρίας· κεῖνται δὲ τὸ παλαιὸν
καὶ τὸ νέον Ναβαρίνον κατὰ τὰ δύο πέρατα τοῦ κόλπου τοῦ
συνιστῶντος τὸν λιμένα. Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς Ἑλλ.
ἐπαναστάσεως τὸ Ναβαρίνον ἢ Νεόκαστρον πολιορκηθὲν
κατὰ μὲν ξηρὰν ὑπὸ 2,000 χωρικῶν Μεσσηνίων καὶ 200
Ἐπτανησίων ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον Μοθώνης καὶ τὸν Ζακύν-
θιον κόμητα Μερκάτην, κατὰ δὲ θάλασσαν ὑπὸ δύο πλοίων

---

(1) Ἱεροκλ. σ. 647. (2) Ἰδε ἄνωτέρω.

Πετσειωτικῶν, παρεδόθη περὶ τὰ μέσα τοῦ Αὐγούστου 1822.
— Εἰς Μοθώνην ὑπάρχει σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως καὶ σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ φυλακεῖον τελωνειακόν.

ΚΟΛΩΝΙΔΕΣ, πόλισμα οὐ πόρρω τοῦ δυτικοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου ἐπὶ ὕψους κείμενον πλησίον τῆς Κορώνης ἥ ἦν ὁμορον κατὰ νότον καὶ ἀπέχον 40 στάδια τῆς Αἰίνης καὶ 80 τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀκρίτα Β. Δ. Οἱ κάτοικοι τῶν Κολωνίδων ἔλεγον ὅτι δὲν ἦσαν Μεσσήνιοι, ἀλλ' ὅτι μετέφερεν αὐτοὺς ἐκ τῆς Ἀττικῆς ὁ Κόλαινος ὁδηγηθεὶς ἐκ μαντεύματος ὑπὸ κορυδαλοῦ εἰς τὴν ἀποικίαν ταύτην· προϊόντος δὲ τοῦ καιροῦ ἔμαθον τὴν διάλεκτον καὶ τὰ ἥθη τῶν Δωριέων (1).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Κολωνίδων εἶναι ὑποδομημένη ἡ ἐνεστῶσα πόλις Κορώνη· ἐπὶ δὲ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Κορώνης κεῖται τὸ χωρίδιον Πεταλίδι. Ἡ σήμερον Κορώνη κειμένη κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν τοῦ ἀπ' αὐτῆς καλουμένου κόλπου τῆς Κορώνης, ἔχει φρούριον ἐπὶ λόφου οὐ πόρρω τῆς θαλάσσης. Ἐπὶ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας μόνον οἱ Ὀθωμανοὶ ὤκουν εἰς τὴν πόλιν, οἱ δὲ χριστιανοὶ εἰς τὸ προάστειον ὅπερ ἐκτείνεται μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς θαλάσσης· ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ φρουρίου φαίνεται ὁλόκληρος ἡ ἑκτασις τοῦ κόλπου, ἡ νῆσος Βενέτικον πρὸς μεσημβρίαν καὶ τὸ ὄρος Πενταδάκτυλον (Ταῦγετον) μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ματαπᾶν (Ταινάρου), πρὸς δὲ ἄρκτον αἱ κορυφαὶ τῶν ὄρεων Βουρκάνου καὶ Εὐάν. Τὸ φρούριον εἶναι ἀσθενέστατον καὶ μάλιστα κατὰ τὸ δυτικὸν αὐτοῦ μέρος εὐπρόσβλητον καὶ εὐάλωτον, θεθείσης ἐπιμόνου καὶ τακτικῆς πολιορκίας· τὸ ὁρμητήριον εἶναι ἀναπεπταμένον, ἐπισφαλές καὶ ἐκτεθειμένον εἰς τοὺς βορ-

---

(1) Πaus. Μεσ. κ. 34.

ἀνατολικούς καὶ νοτ ἀνατολικούς ἀνέμους ἐξ ὧν τὰ πλοῖα κινδυνεύουσι νὰ ἐξωκείλωσιν εἰς τὴν ξηράν. Ἡ Κορώνη ἔχει σχολεῖον Ἑλληνικὸν Β'. τάξεως καὶ ἕτερον δημοτικὸν Γ'. τάξεως, καὶ ὑγειονομεῖον καὶ ὑποτελωνεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ΑΣΙΝΗ, πόλις παραθαλάσσιος ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου ἀπέχουσα 40 στάδια τῆς πόλεως Κολωνίδων Ν. Α. καὶ 40 τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀκρίτα Β. (1). Οἱ Ἀσιναῖοι τὸ ἀπ' ἀρχῆς ᾤκουν περὶ τὸν Παρνασσὸν πλησίον τῶν Δυκωριτῶν καὶ ὠνομάζοντο Δρύοπες ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ Δρύοπος-υἱοῦ, ὡς ἔλεγον, τοῦ Ἀπόλλωνος· μετὰ τρίτην δὲ γενεὰν βασιλεύοντος τοῦ Φύλαντος, νικηθέντες οἱ Δρύοπες εἰς μάχην ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἤχθησαν εἰς Δελφοὺς καὶ ἀνετέθησαν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα· ἀλλὰ κατὰ χρησμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς τὸν Ἡρακλῆν ἀναχθέντες εἰς Πελοπόννησον, ᾤκησαν τὴν πλησίον τῆς Ἑρμιόνης Ἀσίνην· ἐκβληθέντες δὲ αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἀργείων (2), ἤλθον εἰς Μεσσηνίαν ἔνθα οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔδωκαν αὐτοῖς τόπον πρὸς κατοικίαν ὅν οὐδὲ οἱ μετὰ ταῦτα καταχθέντες Μεσσηνιοὶ ἀφείλοντο ἀπ' αὐτῶν· οἱ δὲ Ἀσιναῖοι ὠμολόγουν μὲν ὅτι ὁ Ἡρακλῆς εἴλε τὴν κατὰ τὸν Παρνασσὸν πόλιν αὐτῶν, ἀλλ' ἡρνοῦντο ὅτι αἰχμαλωτισθέντες ἤχθησαν πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα· ἔλεγον δὲ ὅτι ἀλισκομένου τοῦ τείχους ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἐκλιπόντες τὴν πόλιν, ἀνέφυγον εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Παρνασσοῦ, καὶ διαβάντες ὕστερον διὰ θαλάσσης εἰς Πελοπόννησον, ἐγένοντο ἱκέται τοῦ Εὐρυσθέως· ὧν δὲ ὁ Εὐρυσθεὺς πολέμιος τοῦ Ἡρακλέους, ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν Ἀσίνην· μόνοι οἱ Ἀσιναῖοι ἐκ τοῦ Δρυοπικοῦ γένους ἐσεμνύνοντο εἰσέτι καὶ ἐπὶ τοῦ Πausανίου ὀνομαζόμενοι Δρύοπες, καὶ οἱ ἀγιώτατοι τῶν

(1) Paus. Μεσσε. κ. 34. (2) Ἰδ. Ἀσίνη πόλ. Ἀργολίδος.

ναῶν αὐτῶν ἐκτίσθησαν βεβαίως κατὰ μίμησιν τῶν ποιῶν ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ ὑπ' αὐτῶν ἰδρυμένων· τούτων δὲ ἦσαν ὁ μὲν Ἀπόλλωνος, ὁ δὲ Δρύοπος οὗ ἦν καὶ ἄγαλμα ἀρχαῖον· ἐπανηγύριζον δὲ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ καὶ τελετὴν παρὰ ἑταί, λέγοντες αὐτὸν υἱὸν τοῦ Ἀπόλλωνος (1). — Φαίνεται διὰ παρὰ τὴν Ἀσίην ἦσαν δρυῶνες, διότι τῷ ἔβδομῳ ἔτι τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Λακεδαιμόνιοι κατὰ τὴν μάχην τῆς Πύλου ἐπεμψαν ἐνταῦθα πλοῖα ἵνα λάβωσι ξύλα πρὸς κατασκευὴν μηχανῶν δι' ὧν ἐμελλον νὰ προσβάλῃσι τὸ κατὰ τὸν λιμένα τεῖχος (2). — Ἐπίσημος ἦν ἡ πόλις αὕτη· ὅθεν καὶ ἀπ' αὐτῆς Ἀσιναῖος κόλπος (3) ἐπλήθη τὸ μισημβρινὸν μέρος τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου· φαίνεται δὲ ὅτι ἡ γειτνίασις τῆς ὕστερον ἀκμασάσης Κορώνης ἐβλάψεν αὐτήν, καὶ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ὀνομάζεται πολίχνη (4)· συνετηρήθη ὅμως καὶ οἱ νεώτεροι γεωγράφοι, ἔτι δὲ καὶ ὁ Ἰεροκλῆς αὐτὸς μνημονεύουσιν αὐτῆς· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μεσαιῶνος ἐξέλειπε καὶ μέχρι τοῦ ὀνόματος. — Πρὸς τὸ βόρειον τῆς Ἀσίνης ἦν τόπος ὙΑΜΙΑ λεγόμενος καὶ δοθεὶς παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων τοῖς ἀπογόνους τοῦ Ἀνδροκλέους μετὰ τὸν πρῶτον Μεσσηνιακὸν πόλεμον (5).

* Τὸ χωρίον Σαρατζᾶς κεῖται ἐπὶ τῶν λειψάνων τῆς Ἀσίνης.

ΚΟΡΩΝΗ, πόλις κειμένη ἐπὶ τῆς παραλίας κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποτ. Παμίσου, παρὰ τῆς κατ' ἀνατολὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Τημαθίου· ἐκαλεῖτο τὸ ἀπ' ἀρχῆς Αἴπεια, καὶ ὑπ' αὐτὸ τὸ ὄνημα φαίνεται ὡς μία τῶν ἐπτὰ πόλεων ἃς ὁ Ἀγαμέμνων ὑπέσχετο τῷ Ἀχιλλεῖ =

Καλὴν τ' Αἴπειαν (6).

(1) Πaus. Μισσ. κ. 34. (2) Θουκυδ. β. 4. κ. 13. (3) Στράβ. β. 8. σ. 359. (4) Στράβ. αὐτ. (5) Πaus. Μισσ. κ. 14. (6) Ὀμ. Ιλ. Ι, γ. 152.

Ὅτε δὲ οἱ Μεσσήνιοι κατήχθησαν ὑπὸ τῶν Θηβαίων εἰς Πελοπόννησον, πεμφθεὶς οἰκιστὴς ἐκ τῆς Βοιωτικῆς Κορωνείας ὁ Ἐπιμελίδης μετωνόμασεν αὐτὴν Κορώνειαν ἀπὸ τῆς πατρίδος αὐτοῦ· οἱ δὲ Μεσσήνιοι οὐδέποτε ἔλεγον αὐτὴν Κορώνειαν ἀλλὰ Κορώνην, καὶ ἡ ὀνομασία αὕτη ἂν καὶ ἡμαρτημένη ἐξενίκησε· περὶ δὲ τῆς ὀνοματοθεσίας ἦν καὶ ἄλλη γνώμη ὅτι ὀρυσσομένων τῶν θεμελίων τοῦ τείχους, εὗρέθη ἐν αὐτοῖς κορώνη χαλκῇ, καὶ ἐκ τούτου ὠνομάσθη ἡ πόλις. — Ἡ Κορώνη ἦν κατὰ τὴν ἀκμὴν αὐτῆς ἐν τῶν κυρίων ἐμπορείων τῆς Μεσσηνίας. — Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος ἐπιλεγομένης Παιδοτρόφου καὶ ἕτερος Διονύσου καὶ ἕτερος Ἀσκληπιοῦ, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἄγαλμα Διὸς Σωτῆρος χαλκοῦν, καὶ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ἐν ὑπαίθρῳ ἄγαλμα χαλκοῦν Ἀθηνᾶς ἐχούσης ἐν τῇ χειρὶ κορώνην· ἐφαίνατο δὲ ἐν τῇ ἀκροπόλει καὶ τὸ μνημα τοῦ Ἐπιμελίδου· ὁ δὲ λιμὴν ἀγνοεῖται ἐπὶ τίνι λόγῳ ὠνομάζετο λιμὴν Ἀχαιῶν. — Ἡ Κορώνη συνώρευσ μετὰ τοῦ πολίσματος Κυλωνίδων, τῆς νῦν καλουμένης Κορώνης (1). — Κατὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἦν τόπος ἱερὸς τῆς Ἰνούς, διότι ἰδοξάζετο ὅτι ὁπότεν αὕτη ἀντὶ Ἰνούς ὠνομάσθη Λευκοθέα καὶ ἀπεθεώθη, ἐνταῦθα ἐπανέβη ἐκ τῆς θαλάσσης· μετ' ὀλίγον δὲ ἦσαν αἱ ἐκβολαὶ τοῦ Βιάντος, καὶ μετὰ 80 στάδια ἐπήγαγεν ὁ ποταμὸς Πλατανιστῶν ἐκ ρίζης μεγάλου πλατάνου οὗ τὸ κοίλωμα ἦν ὡς μικρὸν σπήλαιον καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῦ καταρρέον εἰς Κορώνην· ἐπότιζε τοὺς κατοίκους. Μετὰ 80 δὲ στάδια ἀπὸ τῆς Κορώνης ἦν κατὰ τὸ παραθαλάσσιον ναὸς Ἀπόλλωνος θς ἐνόμιζον ὅτι ἐθεράπευε τὰς ἀσθενείας καὶ ὠνόμαζον αὐτὸν Ἀπόλλωνα Κόρυν-

---

(1) Ἰδε Κυλωνίδες.

θον, καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἦν ξύλινον· ἦν δὲ ἐνταῦθα καὶ ἕτερον ἄγαλμα χαλκοῦν Ἀπόλλωνος ἐπονομαζομένου Ἀργεῖον ἀνατεθὲν, ὡς ἐδοξάζετο, ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν (1). — Οἱ κῆτοικοι τῆς Κορώνης ἐλέγοντο Κορωνεῖς, οἱ δὲ τῆς ἐν Βοιωτίᾳ Κορωνείας Κορώνιοι (2). — Ἡ Κορώνη ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἦν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν δεσποτῶν τῆς Πελοποννήσου, ἕως οὗ τῷ 1204 ὁ Δέσπης Βασιλεὺς Αἰγύπτου τὸ γένος καὶ πειρατῆς τὸ ἐπάγγελμα εἶλεν αὐτὴν ἀρπακτικῶς, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον αἰχμαλωτισθεὶς εἰς Ἑλλάσποντον, ἐπέμφθη εἰς Κέρκυραν ἐνθα ἐσταυρώθη καὶ οἱ ὁπαδοὶ αὐτοῦ διεσπάρησαν· ἡ δὲ Κορώνη παρεδόθη τῷ αὐτῷ ἔτει τῇ Ἑνετικῇ πολιτείᾳ (3). Τῷ 1498 ἔτει ὁ Σουλτάνος Βαγιαζίτης ὁ Β' εἶλε τὴν Μοθώνην καὶ εἶτα εὐθὺς καὶ τὴν Κορώνην (4). — Τῷ 1533 στόλος Ἰσπανικὸς συγκεῖμενος ἐκ 35 μεγάλων πλοίων καὶ 48 μικρῶν ὑπὸ τὸν ναύαρχον Δορίαν ἀπεβίβασε πολυάριθμον στρατεύμα Ἰσπανικὸν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἰερώνυμον Τουτταβίλλαν καὶ τὸν κόμητα Σάρνον, οἱ πολέμησαντες καὶ νικηθέντες, ἀνεχώρησαν καὶ ἔμεινε πάλιν ἡ Κορώνη ὑπὸ τὴν Ὄθωμανικὴν ἐξουσίαν (5). — Τῷ 1685 13 Ἰουνίου πρὸς τὴν χαραγὴν τῆς ἡμέρας ἐφάνη πρὸ τῆς Κορώνης πολυάριθμος Ἑνετικὸς στόλος ὑπὸ τὸν ἀρχιστρατηγὸν φραγκίσκον Μοροζίνην, ὃς ἀπεβίβασεν ἐκλεκτὸν στρατεύμα καὶ μετὰ 49 ἡμερῶν πολιορκίαν εἶλε τὴν πόλιν καὶ τὸ φρούριον ἐν ᾧ εὗρεν 128 κανόνια ὧν 66 ὀρειχάλκινα· ἔπεισε δὲ εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν καὶ πλῆθος ἀπειρον ἐφοδίων καὶ 300 ἵπποι καὶ σιμαῖαι πολλαὶ καὶ τὰ τούγια τοῦ φονευθέντος ἐν τῇ μάχῃ Χαλὶλ πασᾶ, ᾧ ἐπέμφθησαν

(1) Πευτ. Μισσ. κ. 34. (2) Στρέβ. β. 9. σ. 411.

(3) Βερδισόγας β. 8. σ. 153. (4) Αἰτ. β. 31. σ. 788. (5) Παύλ. Παράτης Ἱστορ. Ἑπτ. β. 7. — Σαγρεδ. ἱστορ. Ἀπομνημονεύματα.

εις Ἐνέτιαν καὶ κατετέθησκον ἐν τῷ βωμῷ τοῦ Ἀγ. Γαϊτάνου
 πρὸς τοῦ ναοῦ τῶν Τολεντίνων κατὰ τὴν μάχην τούτην
 ἱ Ἐνετοὶ κατέσφαξαν ἰδιὸν πάντας τοὺς κατοίκους, ἐξ
 καίωνων δὲ ἔπαισαν ἄνδρας ἐπίσημοι ὁ ἐκ Μελίτης στρατηγὸς
 ματουρ καὶ οἱ δύο ἐγεμῶνες τοῦ Βρουνοβικ καὶ τῆς Σαβο-
 νίας, καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰερωνύμου Φραγκίσκος Ραδανὶν
 τῶν 34 τὴν ἡλικίαν, ὃς καὶ κατὰ παραγγελίαν αὐτοῦ
 ἐτάφη ἐν τῇ Κορώνῃ αὐτῇ· μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου τινὸς
 ἰάλω καὶ αὐθις ἡ Κορώνη ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ἔμεινεν
 ὑπ' αὐτοὺς μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως· ἔκθει δὲ
 καὶ πάμπολλα δεινὰ ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν, ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν
 καὶ προσέτι ὑπὸ τῶν ἱππέων τῆς Μελίτης (Μάλτας),
 ὑφ' ὧν καὶ κατερήχθη. — Ἐν ἀποστάσει 2 ὥρων ἀπὸ
 τῆς Κορώνης σῶζονται τὰ ἑρείπια τῆς πόλεως Ἀσίνης.

* Ἐπὶ τῆς θέσεως καὶ τῶν ἑρειπίων τῆς πάλαι πόλεως
 Κορώνης καίται τανῦν χωρίδιον ταπεινὸν Πεταλίδι πλησίον
 τοῦ ἰερωνύμου λιμένος καὶ τῆς μεγάλης ὁδοῦ τῆς ἐξ Ἀνδρού-
 σης εἰς Κορώνην. — Μετὰ μίαν ὥραν ἀπὸ τοῦ Πεταλιδίου
 ῥέει ποταμὸς πηγάζων δύο ὥρας μακρὰν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν
 αὐτοῦ Β. Δ. ἄνωθεν τῶν δύο χωρίων τῶν καλουμένων διὰ
 κοινοῦ ὀνόματος Λόγκα, τὴν δὲ κοιλάδα αὐτοῦ περικυκλοῦσι
 μετὰ τῶν εἰρημένων δύο ἔτι χωρία τινὰ ἐκ τῶν συνισών-
 των τὸν δῆμον Κορώνης, ὡς Γομφιά, Χαϊκάλι, Κακορρέμα
 Πασαλίνα, Ἀραποχώρι κτλ. ἶδε Κολωνίδες. Εἰς τὸ χωρίον
 Πεταλίδι ὑπάρχει φυλακεῖον ὑγειονομικόν.

ΛΙΜΕΝΕΣ.

Ὁ Τῆς Πύλου. Κατέναντι αὐτοῦ πρὸς δυσμὰς ἦν
 πλησιέστατα τῆς ἀντικρυ ἡπείρου ἡ νῆσος Σφακτηρία ἡ
 Σφαγία, ἥτις καθίστα καὶ τὸν λιμένα ὀχυρὸν καὶ τοὺς

εἰσπλους στενοὺς τοσοῦτον ὥστε διὰ τοῦ στομίου τοῦ πρὸς τὴν Πύλον δύο μόνον πλοῖα ἐδύναντο νὰ εἰσπλεύσῃσι φυγ-
χρόνως, διὰ δὲ τοῦ πρὸς τὴν ἄλλην ἡπειρον ὀκτὼ ἢ ἐννέα (1).
— Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐβδόμου ἔτους τοῦ Πελοποννησια-
κοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν τοὺς Λακεδαιμονίους ἐκ
ναυμαχίαν ἐντὸς τοῦ λιμένος τούτου τῆς Πύλου (2).

* Λιμὴν τοῦ Ναβαρίνου.

ΔΧΑΙΩΝ ΛΙΜΗΝ· οὕτως ὠνομάζετο ὁ λιμὴν τῆς Κο-
ρώνης· πόθεν δὲ ἡ ὀνομασία αὕτη ἀγνοεῖται (3).

* Ὁ λιμὴν οὗτος, ὅς, κατὰ τὸ ἀρχαῖον καὶ κατὰ τὴν
ἄκμην τῆς Κορώνης ἦν ἐκ τῶν κυριωτέρων λιμένων τῆς
Μεσσηνίας εἶναι μόλις ἤδη δεκτικὸς μικρῶν πλοιαρίων ἅπир
ἀγκυροῦνται ἐν αὐτῷ ὀπισθεν μώλου προβαίνοντες εἰς τὴν
θάλασσαν παραλλήλως πρὸς γλῶσσαν γῆς ἐξέχουσιν κατὰ
τὸ βορ-ἀνατολικόν· τὰ δὲ ἐμπορικὰ πλοῖα βιάζονται νὰ
ἀγκυροβολῶσιν εἰς ὀρμητήριον ἐπισφαλὲς κείμενον πρὸς τὸ
βορειότερον· ὀνομάζεται δὲ ὁ λιμὴν οὗτος Πεταλίδι ὡς καὶ
τὸ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Κορώνης κείμενον χωρίον.

ΦΟΙΝΙΚΟΨ, λιμενίσκος μετὰ τὸ ἀκρωτήριον Ἀκρίταν.
πρὸ τοῦ Φοινικοῦντος ἔκειντο αἱ νῆσοι Οἰνοῦσαι (4).

Ν Η Σ Ι Δ Ε Σ.

ΣΦΑΚΤΗΡΙΑ ἢ ΣΦΑΓΙΑ· ἐξετείνεται κατέμπροσθεν τοῦ
λιμένος τῆς Πύλου πρὸς δυσμὰς πλησιέστατα τῆς ἡπί-
ρου (5)· ἦν δὲ δρυμώδης καὶ ἔρημος καὶ ἐπομένως ἀπά-
τητος, καὶ τὸ μέγεθος αὐτῆς ἦν περίπου 15 σταδίων (6).
Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐβδόμου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ

(1) Θουκυδ. β. 4. κ. 8. (2) Ἰδ. Πόλες Μεσσηνιακῆ. (3) Πανσ.
Μεσσε. κ. 34. (4) Πανσ. αὐτ. (5) Ἰδε Λιμὴν τῆς Πύλου. (6) Θουκυδ.
β. 4. κ. 8.

πολέμου κηρυχθέντων τῶν Ἀθηναίων τοὺς Λακεδαιμονίους εἰς ναυμαχίαν ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Πύλου (1), 800 ὁπλῖται ὑπὸ τοὺς στρατηγούς Κλέωνα καὶ Δημοσθένην ἀπέβησαν εἰς Σφακτηρίαν ἔνθα οἱ Λακεδαιμόνιοι διεβίβασάν προηγουμένως μέρος τοῦ στρατεύματος αὐτῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἐπιτάδαν (2) καὶ πολεμήσαντες πόλεμον δύσκολον καὶ πεισματώδη, κατετρόπωσαν τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ ἐκ τῶν 420 ὁπλιτῶν τῶν διαβάντων ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τῆς νήσου 292 ἐκομίσθησαν ζῶντες εἰς Ἀθήνας, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπέθανον· ἦσαν δὲ ἐκ τῶν ζώντων περίπου 120 Σπαρτιάται, ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων ὀλίγοι ἀπώλεισθησάν (3)· ὁ πόλεμος οὗτος ἀπὸ τῆς ἐν τῷ λιμένι ναυμαχίας μέχρι τῆς ἐπὶ τῆς νήσου μάχης διήρκεσεν 72 ἡμέρας· συνέβη δὲ παραδόξως νὰ ἐπαληθεύσῃ καὶ τοι μανιώδης ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Κλέωνος, ὅς ἔφερεν ὄντως ἐντὸς 20 ἡμερῶν τοὺς Λακεδαιμονίους ζῶντας εἰς Ἀθήνας, ὡς ὑπέσχετο (4). Ταύτην τὴν ἐν Σφακτηρίᾳ ἥτταν τῶν Λακεδαιμονίων ἀνάφερουσι καὶ ὁ Στράβων (5), καὶ ὁ Πausanίας (6), ὅς λέγει ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέθηκαν ἄγαλμα χαλκοῦν Νίκης εἰς τὴν ἀκρόπολιν εἰς μνήμην τοῦ ἐν Σφακτηρίᾳ κατορθώματος (7).

* Σφακτηρία, καὶ διὰ τῆς Ἰταλικῆς ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῶν Ἐνετῶν ὀνομασίας Σαπιέντσα. Κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ὁ Ἰβραῖμ πασᾶς υἱὸς τοῦ σατράπου τῆς Αἰγύπτου Μεχμέδ Ἀλῆ πασᾶ στρατεύσας κατὰ τῆς Ἑλλάδος μετὰ πολυαρίθμου στόλου καὶ στρατοῦ τακτικοῦ, ἀπεβίβάσθη πρῶτον εἰς Μοθώνην, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπέδραμε κατὰ τῆς Σφακτηρίας καὶ τοῦ Νεοκάστρου. Ὁ Μιαούλης καὶ οἱ λοιποὶ πρόκριτοι τῶν θαλασσίων ὁπλαρχηγῶν, ὡς

(1) Ἰδε Πύλος Μεσσην. (2) Θουκυδ. β. 4. κ. 31. (3) Αὐτ. κ. 38.

(4) Αὐτ. κ. 28, 39. (5) Στράβ. β. 8. σ. 359. (6) Πaus. Ἀττ. κ. 13.
— Μεσσην. κ. 26. (7) Πaus. Μεσσην. κ. 36.

ὁ Ἀναστάσιος Τσαμαδός, ὁ Γεώργιος Σαχτούρης καὶ ἄλλοι, ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ἐλθόντες ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Δημήτριος Τσόκρης, ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Σταῦρος Σαχίνης ἔδραμον εὐθὺς πρὸς βοήθειαν. Τὴν 28 Ἀπριλλίου συνεκροτήθη μάχη καὶ οἱ Ἕλληνες ἐπολέμησαν ἀνδρείως καὶ ἥρωϊκῶς· ἀλλὰ τέλος κατεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ ὄγκου καὶ τοῦ πλήθους καὶ τῆς ἀπείρως ὑπερτερούσης στρατιωτικῆς δυνάμεως τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ὁ μὲν Ἀναγνωσταρᾶς ῥιφθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν ἀπεπνίγη, ὁ δὲ Τσαμαδός καὶ ὁ Σαχίνης μαχόμενοι ἀπέθανον, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος κινδυνεύσας τὸν ἔσχατον κίνδυνον, μόλις ὡς ἐκ θαύματος διεσώθη εἰς Ἰδραν· ἀλλ' ὁ Μιαούλης παραλαβὼν ὅσα ἐδυνήθη πλοῖα καὶ πυρπολικὰ, ἔδραμεν εὐθὺς εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἔνθα ἐπυρπόλησεν εἰκοσιοκτὼ πλοῖα, συναπολίσας καὶ ἐκ τῶν πληρωμάτων αὐτῶν ἕως πεντακισχιλίου ἀνθρώπους. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1827 στόλος μέγας τουρκαιογυπτιακὸς συγκείμενος ἐξ 79 πλοίων πολεμικῶν διαφόρου μεγεθους ὑπὸ τὸν αὐτὸν Ἰβραὶμ πασᾶν ἐκδραμὼν καὶ αὐθις, ἵστατο παρατεταγμένος πρὸ τοῦ Νεοκίστρου (Ναβαρίνου), ἕτοιμος νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῆς Ἰδρας καὶ ἀλλαχοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὑπεγράφη ἐν Λονδίνῳ συνθήκη μεταξὺ τῶν τριῶν μεγάλων δυνάμεων, Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας, δι' ἧς ἀπεφασίσθη νὰ ὑποχρεωθῶσιν οἱ ὀθωμανοὶ εἰς ἀνακωχὴν, καὶ ἐπειδὴ καί τοι διακοινωθείσης ἐπιστέμως εἰς αὐτοὺς τῆς ἀποφάσεως, ἀπειθοῦντες, ἐξηκολούθουν τὰς συνθηκὰς ἐχθροπραξίας καὶ κακώσεις κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς χώρας, οἱ στόλοι τῶν τριῶν εἰρημένων δυνάμεων, ὑπὸ τοῦς ναυάρχους τῆς μὲν Ἀγγλίας τὸν Ἐδουάρδον Κόδριγκτον, τῆς δὲ Γαλλίας τὸν Δε-Ριγνὼν, τῆς δὲ Ῥωσσίας τὸν Κόμνιτς Χιούδιν, συνιστάμενοι καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ εἰς 26

πλοῖα, κατεναυμάχησαν τῇ 8 Ὀκτωβρίου καὶ κατέστρεψαν τὸν Ὀθωμανικὸν στόλον, ἀπολέσαντες οἱ μὲν Ἀγγλοὶ 75 φονευμένους καὶ 197 πληγωμένους, οἱ δὲ Γάλλοι 43 φονευμένους καὶ 117 πληγωμένους, οἱ δὲ Ῥώσοι 57 φονευμένους καὶ 137 πληγωμένους, ἐκ δὲ τῶν Ὀθωμανῶν 6,000 ἐφονεύθησαν, καὶ ἐκ τῶν 120 πολεμικῶν καὶ φορταγωγῶν πλοίων μόνον 20—30 κορβέται καὶ βρίκια διασώθησαν, τὰ δὲ λοιπὰ πάντα κατεποντίσθησαν, ἐπυρπολήθησαν ἢ κατεθραύσθησαν. Φυλακεῖον ὑγειονομικὸν ὑπάρχει εἰς Σφακτηρίαν ἢ Σαπιέντσαν.

ΠΡΩΓΗ, παρὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν, κατὰ τὸ βόρειον τῆς Πύλου. Τῷ ἐξόδῳ εἴτε τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων καθωρμίσθη καὶ πύλισθη μίαν νύκτα ἐν Πρώτῃ (1), ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι εἶχε λιμένα εὐρύχωρόν καὶ ἀσφαλὲς ἀγκυροδόλιον.

* Πρώτη· ἀπέναντι αὐτῆς ἐπὶ τῆς ἡπείρου κεῖται τὸ ἐλαιοφόρον χωρίον Γαργαλιάνον. Εἰς τὴν Πρώτην ὑπάρχει φυλακεῖον τελωνειακόν.

ΟΙΝΟΨΣΑΙ, πρὸ τοῦ λιμένος Φοινικοῦντος (2).

* Αἱ νῆσοι αὗται εἰσὶ δύο σχεδὸν ἰσομεγέθεις ὧν ἡ μὲν πρὸς ἀνατολὰς ὀνομάζεται ΚΑΒΡΕΡΑ ἢ ΣΚΙΖΑ ἡ δὲ πρὸς δυσμὰς ΣΑΠΙΕΝΤΣΑ· μεταξὺ δὲ τῶν δύο ὑπάρχει καὶ ἕτερον μικρὸν νησίδιον καλούμενον ΠΡΑΣΙΝΗ ΝΗΣΟΣ ἢ ἈΓΙΑ ΜΑΡΙΑ, καὶ ἕτερα τρία πλησίον τῆς Μοθώνης· αἱ νῆσοι αὗται ὡς καὶ ἡ Σφακτηρία καὶ ἡ Πρώτη παρέχουσι κατὰ τὸ ἔαρ καλὰς νομὰς διὰ βόας καὶ ἵππους.

ΘΗΓΑΝΟΨΣΑ, νησίς ἐρημος πρὸ τοῦ ἀκρ. Ἀκρίτα.

ΣΤΡΟΦΑΔΕΣ, δύο νησίδες κατὰ τὸ πέλαγος, ἀντικρὺ

(1) Θουκυδ. β. 4. κ. 13. (2) Πaus. Μεσσε. κ. 34.

τῆς πρὸς δυσμὰς παραλίας τῆς Μεσσηνίας, πλησίον ἀλλήλων κείμεναι, μικραὶ, χθαμαλαί, οὐδενὸς λόγου ἄξιαί, ἀλλ' οὐχὶ καὶ παντάπασιν ἄφοροι. Κατὰ τὸν Στράβωνα, αἱ πηλάγαι αὗται νῆσοι, ὡς ὀνομάζει αὐτάς, κείμεναι ἐν τῇ Λιβυκῇ καὶ μεσημβρινῇ πελάγει, ἀνήκον εἰς τοὺς Κυπαρισσίους καὶ ἀπέχον τῆς ἡπείρου 400 στάδ. = 10 μιλ. γεωγραφικά (1). Κατὰ δὲ τὸν Πλίνιον ἔκειντο ἐν ἀποστάσει 35 μιλίων Ῥώμ. = 7 μιλ. γεωγρ. = 280 σταδίων ἀπὸ τῆς Ζακύνθου πρὸς εὐρον ἄνεμον ἦτοι κατὰ τὸ νοτ ἀνατολικόν (2). Ὁ Βιργίλιος ὀνομάζει αὐτάς νήσους τοῦ μεγάλου Ἰονίου καὶ λέγει ὅτι ἐνέμοντο αὐτάς αἱ Ἄρπειαί, ἀπονλισθεῖσαι τῆς τραπέζης τοῦ Φινέως =

Τοῦ τῆς θαλάσσης κινδύνου σωθέντα μὲ δέχοντ' ἐν
πρώτοις

Αἱ τῶν Στροφάδων ἀκταί· παρ' Ἑλλήνων Στροφάδες
καλοῦνται.

Νῆσ' Ἰονίου μεγάλου· αὐτάς Κελαινῶ καὶ αἱ ἄλλαι
Ἄρπειαί νέμοντ' ἐξ ὅτου ἐκλείσθ' εἰς ἐκείνας ὁ οἶκος

Ὁ τοῦ Φινέως κ' ἐντρόμως τοὺς πρώτους εἰλεπον δει-
πνοὺς (3).

Κατὰ τὸν Ἀπολλώνιον αἱ Στροφάδες ἐκαλοῦντο πρότερον
Πλωταί (4).

* Στροφάδες, κοιν. Στροφάδια ἢ Στροβάλια, προάγουσι
κάλλιστον οἶνον.

(1) Στράβ. β. 8. σ. 359. (2) Πλίν. Φυσ. ἱστ. β. 4. κ. 12.

(3) Μεταφρασ. ἐμὴ Αἰνειαῖδ. Βιργιλ. β. 3. σ. 209 κξ. (4) Ἀπολλων. Ῥοδ. Ἄργον. β. 2. σ. 295. — Ἰδ. ἐν σημ. τῆς εἰρημένης μεταφράσεως τοῦ λόγου τῆς ἐπωνυμίας τῶν Πλωτῶν καὶ Στροφάδων.

ΜΕΣΣΗΝΙΑ.

Εἰς τῶν πέντε νομῶν ἐξ ὧν σύγκειται ἡ Πελοπόννησος·
 διαιρεῖται δὲ εἰς πέντε ἐπαρχίας = Καλαμῶν,
 Μεσσηνίας, Πυλίας, Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας (1).

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΛΑΜΩΝ.

Διαιρεῖται εἰς πέντε δήμους = Καλαμῶν, Θουρίας, Ἄριος, Ἀμφίας
 καὶ Ἀλαγωνίας καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 18,860.

Ἰσ.	Δ.	Θε.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	
			Οἰκ.	Κάτοικοι.
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΩΝ.				6471
51	N. Δ.	Καλάμαι κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	910	4038
2	30	Δ. Γιάνιτσα.	126	616
	15	A. N. Γιαννιτσάνικα.	57	329
	45	B. Δ. Ἀσπρόχωμα.	34	150
1		Δ. B. Καλάμι.	44	205
	15	Δ. B. Λέϊκα.	65	305
		Δ. B. Κατσικίδον.		
		Κατσαρέϊκα.		
		Σπητάκια.		
		Βαλανιδιά. } Μοναὶ διατη-		
		Τηνίοβα. } ρούμεναι.		
		B. Προφ. Ἡλίας. } Μοναὶ δια-		
		Ἀγία Τριάς. } λελυμέναι.		
		Προϊόντα τοῦ δήμου δημη-		
		τριακοὶ καρποὶ, οἶνος, ἔλαιον,		
		σῦκα, πορτοκάλια, λεμόνια,		

(1) Αἱ δύο ἐπαρχίαι τῆς ἀρχαίας Ἠλείας-Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας προσε-
 τέθησαν ἤδη εἰς τὴν νῦν Μεσσηνίαν.

Ἰρ. Α. Θισ.

Πληθυσμός.

Οίκ. Κάτοικοι

μέταξά· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ
10 ρεύματα ὧν τὰ 8 χρήσιμα,
ὥς καὶ 1 ποταμὸς ἐπίσης χρή-
τιμος, 1 μικρὸν ἔλος· ἔτι δὲ
καὶ 2 σχολεῖα, ἑλληνικὸν καὶ
δημοτικὸν εἰς Καλάμας.

ΔΗΜΟΣ ΘΟΥΡΙΑΣ.

3355

1	45	B. Δ.	Καμάρι, πρῶην ἔδρα τοῦ δήμου.	} Μεταξὺ τῶν δύο ῥείρυαξ.	177	852
	5	N. Α.	Φουρτσάλα νῦν ἔδρα τοῦ δήμου.			
	25	N. Α.	Ατζαγα.		75	200
	25	N. Α.	Κουρτσάουσι.		193	217
	15	N. Δ.	Μικρομάνη.		185	810
	15	B	Ντελιμεμί.		21	385
	25	B.	Φαρμίσση· κατ' ἀνατ. ἐρείπ. ἀρχαίας πόλεως (τῆς Θουρίας πιθανόν) καὶ κατὰ δυσμ. λεί- ψανα λουτρῶν ῥωμαϊκῶν.		28	110
	30	B.	Βαῖζαγα.		47	208
	45	Α. B	Παλαιόκαστρον. Μονὴ Σκλούμπη } Λιαλε- Μονὴ Ἄθωνος. } λυμέναι Προϊόντα τοῦ δήμου σῦκα, οἶνος, ἔλαιον, μέταξα, ὄψιμοι καρποὶ καὶ ὀλίγοι πρῶϊμοι· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ 1 ποτα- μὸς χρήσιμος ἐν μέρει, 2 ῥύα- κες χρήσιμοι· ἔτι δὲ καὶ σχο- λεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Φουρτσάλαν καὶ εἰρηνοδικεῖον.		9	40

ΔΗΜΟΣ ΑΡΙΟΣ.

2629

8	Δ. B	Ἀσλάναγα, πρῶην ἔδρα τοῦ δήμου.	219	1024
---	------	------------------------------------	-----	------

Ἰερ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
	30	Δ. Ν.	Γαϊδουροχώρι, νῦν ἔδρα τοῦ δήμου.		
	25		Μπισπάρδι.	107	420
	20	Δ. Β.	Βραχάταγα.		
	35	Δ. Β.	Πήδημα.		
	15	Β.	Γκυρτσόγλι.	62	269
	20	Β.	Γλιάτα.	36	152
	35	Δ. Β.	Μπάστα.	99	393
	10	Δ. Β.	Μπαλίχα.	65	294
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημ. καρποὶ, σύκα, ἔλαιον, οἶνος καὶ μέταξα· 1 ποταμὸς, 3 ἔλη ὧν τὰ 2 εἰς καλλιεργήσιμον γῆν.		
			ΔΗΜΟΣ ΑΜΦΕΙΑΣ.		2697
8	30	Β.	Πολιανή, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμ.	300	1525
	45	Β. Δ.	Ἀρφαρά.	119	768
1	45	Δ. Β.	Βρωμόβρυσις.	99	502
		Ν. Δ.	Ἄγριλος.	102	443
		Δ. Ν.	Γαρδίκι μετόχιον τῆς Μονῆς Μαρδακίου.		
		Δ. Ν.	Βαλανιδιά, Μονή.		
			Κουτουλά.		
		Δ. Ν.	Ξηροχωράφι.		
		Β. Δ.	Σταματινοῦ.		
			Σκόμορα.		
			Φόνισα.		
			Προϊόντα σῖτος, κριθή, ἔλαιον καὶ οἶνος.		
			ΔΗΜΟΣ ΑΛΑΓΩΝΙΑΣ.		3708
5	15	Δ. Β.	Τσερνίτσα, πρῶην ἔδρα τοῦ δήμου.	82	443
	45	Β. Α.	Σίτσοβα, κωμ. νῦν ἔδρα τοῦ δήμου.	234	1112

ἑρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
1		B.	Μεγάλη Ἀναστάσοβα.	136	704
	30	A. B.	Μικρὴ Ἀναστάσοβα.	57	286
1		A. N.	Λαδᾶ.	86	427
1	30	A. N.	Καρβέλι.	93	500
		B.	Μονὴ Μαρδακίου, διατηρουμένη.		
			Μετόχιον τῆς Μονῆς Ἀμιαλῶν.		
			Προϊόντα καρύδια, κεράσια, κάστανά, ἔλαιον, μέταξα, οἶνος ὀλίγος, καλαμβόκιον, ἀραβόσιτος· 9 ποταμίσκοι, 10 ῥύακες, πάντα ἄχρηστα· ὑπάρχει δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΕΣΣΗΝΗΣ.

Διαιρεῖται εἰς ἑξ ἑτάμους — Παμίσου, Ἀριστομένους, Εὐχε, Ἰθάκη, Ἀνδανίας καὶ Οἰχαλίας, καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 21,545.

ἑρ.	Α.	Θεσ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΠΑΜΙΣΟΥ.		4690
49		N. Δ.	Νησίον παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Παμίσου κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	807	3222
	30	A. B.	Μαυρομάτι.	48	283
	50	N. Δ.	Τζιτζόρι.	35	164
	15	N. Δ.	Μάδονα.	28	143
1		Δ.	Λυκότροφον.	36	155
		Δ. N.	Μπουῦκα, λιμὴν κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Παμίσου.		

Ἰρ. Α. Θισ.

Πληθυσμός.

Οίκ. Κάτοικοι.

Προϊόντα οἶνος, μέταξα, ἔλαιον, σῦκα, ὄψιμα γεννήματα· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ 4 ποταμοὶ ὧν ὁ 1 ὁπωσοῦν μέγας, 5 ρεύματα πάντα χρήσιμα, 10 ῥυάκια, 3 ἔλη ὧν τὸ 1 ἱκανῆς ἐκτάσει· 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ ἕτερον δημοτικὸν, ἀμφότερα Β'. τάξεως εἰς Νησίον, καὶ σταθμὸς ἐνταῦθα ὑγειονομικὸς καὶ ὑποταλωναῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ΔΗΜΟΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΟΥΣ.

2534

6	Β. Δ.	Πολαίνα, πρῶην ἔδρα τοῦ δήμου.	34	170
1	Β. Α.	Κουτήφαρι, νῦν ἔδρα τοῦ δήμου.	20	130
1	Β. Δ.	Βούταινα.	40	241
1	Β. Δ.	Μάκρενα.	41	240
1	30 Β. Δ.	Κουλουκάδα.	4	21
	45 Β.	Χαλδᾶτσον.	42	249
1	15	Ζαπάντι.	10	57
1	30 Ν. Α.	Σαμπακάλφα.	13	70
1	30 Α. Ν.	Μουσταφάμπασα.	22	131
1	45 Α. Ν.	Δρεγγάρι.	4	20
2	Α. Ν.	Δόϊ.	16	93
2	30 Α. Ν.	Στρέφι.	19	99
3	30 Α. Ν.	Νεοχώρι.	13	60
3	30 Α. Ν.	Φιλιππάκη.	33	121
3	Α. Ν.	Κατζαλή.	7	38
3	Α. Ν.	Ἀβραμιοῦ.	56	256
4	Α. Ν.	Σμαῖλου.	6	24
3	30 Α. Ν.	Χάστεμι.	26	115
2	45 Α. Β.	Ξερουάσι.	24	112
2	45 Α. Β.	Κυνηγοῦ.	24	142

Ἰρ.	Α.	Θεο.		Πληθευμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
2		Δ.	Γλιάτα.	59	315
	15	Β. Α	Παραπούγγι.	30	166
	30	Ν. Δ.	Κωνσταντῖνος.	146	707
	25	Δ. Ν.	Μαντσάρι.	22	225
	30	Α.	Δουσίλα.	42	283
	30	Ν. Α.	Τρίφα.	10	53
1		Α. Ν.	Σανδάνι.	48	229
1	50	Α. Β.	Λυκούρσι.	20	151
	30	Α. Ν.	Μάλτα.	22	105
1		Β. Α.	Τζορωτά.	50	296
	20	Β. Α.	Κούρταγα.	27	110
	15	Ν. Δ.	Αγριλόβουνον.	42	212
	45	Δ. Ν.	Μποῦγα.	38	267
Προϊόντα δημητριακοὶ καρ- ποὶ, ἔλαιον καὶ οἶνος· 15 ρύα- κες, χρήσιμοι, 4 ποταμίσκοι.					
ΔΗΜΟΣ ΟΙΚΑΔΙΑΣ.					4313
5		Β. Δ.	Μελιγαλᾶ ἔδρα τοῦ δήμου.	24	440
2	30	Β. Α.	Σολάκι.	45	184
	45	Β. Α.	Τσαούσι.	40	246
	45	Β. Α.	Σπανοχώρι.	40	152
	45	Α. Β.	Μοῦστα.	15	106
1		Β. Α.	Τόσκεισι.	29	111
	45	Α. Β.	Ἀλητσελεμπή.	45	233
1		Α. Β.	Λουτρός.	30	137
2	30	Α. Β.	Φίλια.	30	136
1			Δογατζήδες.	10	39
1	30		Ῥερέϊκα (καλύβια).	16	58
1	15	Β. Α.	Σιάμου.	25	103
1		Α.	Κατσαροῦ.	80	489
1	30	Ν. Α.	Μπάλα.	25	151
1		Α. Ν.	Τζαφερεμίνη.	90	468
	45	Α. Ν.	Σκάλα.	70	416
2		Β. Α.	Βαλανιδιά.	12	60

Ὡρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οικ.	Κάτοικοι.
1	15	B. Δ.	Ἀλειτούργι.	30	172
1	15	B.	Ζευγαλατιόν.	40	228
	45	N.	Ζέζα.	24	125
1		Δ. B.	Μαγοῦλα.	15	83
Προϊόντα σῦκα, ἔλαιον, οἶνος, μέταξα καὶ δημητριακοὶ καρποί· 3 ποταμίσκοι, χρήσιμοι ἐν μέρει, 2 ρύακες, ἄχρηστοι, 5 ρεύματα χρήσιμα, 1 μικρὸν ἔλος, 1 μικρὸν δάσος· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Μελιγαλᾶν καὶ δασονομεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.					

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΥΛΙΑΣ.

Διαιρεῖται εἰς πέντε δήμους = Πύλου, Μεθώνης, Κολονίδων, Κορώνης καὶ Βουφράσου καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 14,876.

Ὡρ.	Α.	Θισ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	
				Οικ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΟΥ.		3017
55		N. Δ	Πύλος, (Νεόκαστρον) καὶ Καλύβια, κωμόπολις ἔδρα τοῦ δήμου.	207	924
	20	N. Α.	Κυνηγοῦ.	27	115
1	10	B. Α.	Ἀβαρινίτσα.	61	284
	45	B. Α.	Πύλα.	33	171
2		B. Α.	Καντιλισκάρι.	11	53
2		B. Α.	Χανδρινοῦ ἢ Προφ. Ἡλίας.	39	193
4	45	B. Α.	Κουκουνάρα.	16	90
1	30	B. Α.	Λέζαγα.	12	62

Αρ.	Α.	Θεο.		Πληθεύεις	
				Οίκ.	Κατοικοί.
1	30	Α. Β.	Σκινόλακκ.	16	72
1		Α. Β.	Γουδαλοβορός.	28	113
2		Α. Β.	Πετροχώρι.	20	82
2		Β.	Ρωμανού.	31	149
2		Β.	Όσμάναγα.	52	243
2		Β.	Πισάσι.	5	22
	35	Α. Β.	Ϊκλενα.	36	155
2	30	Α. Β.	Μλάττανος.	4	43
2	30	Α. Β.	Άνω Παπούλια.	10	40
2	30	Α. Β.	Κάτω Παπούλια.	9	30
2	30	Β. Α.	Καραμανόλι.	23	109
		Α. Β.	Παλαιοναθαρῖνος, ἀρχαῖον ἐρείπιον (Πύλος).		
		Α. Β.	Γιάλοβα, θίσις ἡγροτική.		
		Α. Ν.	Μονὴ Ἀγίου Νικολάου δια λελυμένη.		
			Μύλοι Μπομπολαίων.		
		Ν.	Καινούριον Χωριόν.		
		Α. Β.	Σφακτηρία νῆσος.		
			Προϊόντα δημητριακοὶ καρ ποὶ καὶ ἔλαιον ἐξ ἐθνικῶν ἐλαιο δένδρων· 2 ποταμίσκοι, 8 ρύα κις χρήσιμοι πάντες, 1 ἔλος, 1 λιμὴν, 4 δάση μέτρια· ἐτι δὲ 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Πύλον ἢ Νεόκαστρον.		
			ΔΗΜΟΣ ΜΕΘΩΝΗΣ.		2418
2		Ν.	Μεθώνη, κωμ. ἔδρα τοῦ δή μου.	172	763
	15	Α. Β.	Καλαφάτι.	28	128
	15	Α. Β.	Γεφύρι.	12	48
	45	Β. Α.	Ρήπεινα.	6	29
1		Β. Α.	Χάντσογλι.	11	58
1		Α. Β.	Μισοχώρι.	22	100

Ἡρ. Α. Θω.			Πληθυσμός.	
			Οἰκ.	Κάτοικοι.
	20	B. Α.	Μπαράκες.	15 67
2	15	B. Α.	Λαχανάδα.	38 176
1	10	B. Α.	Κρυβιτσά.	7 33
1		B.	Καμάρια.	2 17
1	30	B. Α.	Κιαπάπι.	5 25
	15	Α.	Άγατζίκι.	10 42
	10		Νέα Κρήτη.	4 11
2		B. Α.	Μεμερίτσι.	46 266
1	15	B. Α.	Ταούτι.	13 76
1	30	B. Α.	Βελή.	8 36
1	30	B. Α.	Μηλίτσα.	32 186
2	30	B. Α.	Άνω Μινάγια.	7 43
2	30	B. Α.	Κάτω Μινάγια.	16 99
1	30	B. Α.	Χωματάδες.	10 53
1	30	Α. Β.	Κυνηγοῦ.	5 27
2		B. Α.	Ζάκαλι.	7 36
		B. Α.	Σούμπαλι.	} θέσεις αγροτικά, ὀλίγον κατοικουμ.
		B.	Καινούριον Χωριόν.	
			Γάμος.	
			Πέρα Μηλίτσα.	
ΔΗΜΟΣ ΚΟΔΩΝΙΔΩΝ.			3632	
8		N. Α.	Κορώνη κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	285 1355
	15	Δ.	Τζαφέρογλι.	28 144
	15	B. Α.	Άγιος Δημήτριος.	18 79
	30	B. Δ	Άρμενοί.	5 29
1	10	B. Δ.	Άγία Τριάς.	9 59
	30	B. Δ.	Κατηνιάδες καὶ Κορτζόγλι.	14 67
	20	B. Δ.	Δελάλι.	1 7
	30	Δ.	Παπάρα.	3 7
1		Δ.	Μασούλι.	5 26
1		Δ.	Αἰτίνον.	6 30

Ἰρ.	Δ.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτακοι.
1		B. Δ.	Χαρακοπιά.	77	356
1		B. Δ.	Πέτριάδες.	26	139
1	15	Δ. B.	Δόσταγα.	3	20
1	10	Δ. B.	Κόμπη.	14	74
1	30	B. Δ.	Καντερόγλικαὶ Χωματερόν.	6	30
1	40	Δ. B.	Βουνάρια.	57	245
1	40	Δ. B.	Καστέλια.	59	260
2	30	N. Δ.	Βασιλίτσι.	25	129
2	30	N. Δ.	Σαρατσιά.	42	204
3		B. Δ.	Τζαίτζα.	8	45
3		Δ.	Γρίζι.	8	14
3		B. Δ.	Καπλάνι.	13	82
3		B. Δ.	Ζιζάνι.	11	52
		N. Δ.	Χρυσοκελαριά. } Μοναὶ δια-		
		N. Δ.	Κρυφτσανοῦ. } λειυμέναι.		
		Δ. N.	Βενέτικον, νῆσος (Θηγα- νοῦσα).		
			Προϊόντα ἔλαιον, δημητρια- κοὶ καρποὶ καὶ ἐν μέρει μέτα- ξα· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ καὶ δύο σχολεῖα, Ἑλληνικὸν καὶ δημοτικὸν εἰς Κορώνην.		
			ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΩΝΗΣ.		2053
11		B. Δ.	Πεταλίδι, πρῶην ἔδρα τοῦ δήμου. Ἐνταῦθα ὑπάρχει φυ- λακεῖον τελωνειακόν.	70	286
	30	Δ. N.	Χαίκαλι, νῦν ἔδρα τοῦ δή- μου.	48	259
	45	N. Δ.	Γαμβριά.	10	48
	45	N. Δ.	Λυκίσια.	7	35
	45	N. Δ.	Σούμπαλι.	5	26
1	45	N. Δ.	Κόκκινον.	18	106
2		Δ. N.	Ῥεμούσταφα.	15	76
	45	Δ. N.	Νεοχώρι.	5	18

Ἰρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι
2		Δ. Ν.	Κουτσουμάδι.	6	26
2		Δ. Ν.	Κλεισοῦρα.	4	15
	45	Β. Δ.	Πυλιστάρι.	18	92
	45	Β. Δ.	Καστάνια.	9	48
	15	Δ. Ν.	Παστρίμογλι.	2	7
	15	Δ. Ν.	Βίγλα.	7	34
	30	Δ. Ν.	Κακορρέμα.	8	45
	10	Β. Δ.	Βελῆ.	25	116
	30	Δ. Ν.	Δράγκα.	26	134
	30	Ν. Δ.	Λεύκα.	6	29
1		Β. Δ.	Πέρα.	20	104
1	30	Β. Δ.	Πανιπέρι.	12	56
3	30	Ν. Δ.	Τρύπες.	17	93
3		Ν.	Λογκᾶ.	72	349
2		Ν.	Πασαλίνα.	11	54
2		Ν.	Αραποχώρι.	3	12

Προϊόντα δημητριακοὶ καρ-
ποὶ, ὀλίγον ἔλαιον καὶ ὀλίγη
μέταξα· 3 ποταμίσχοι, 12 ρύα-
κες, 3 ρεύματα χρήσιμα, 1 λι-
μὴν καλὸς καὶ εὐρύχωρος εἰς
Πεταλίδιον.

ΔΗΜΟΣ ΒΟΥΦΡΑΣΟΥ.

3756

3	15	Β. Α.	Χαντζῆ.	46	263
	30	Β. Δ.	Βλαχοπούλου.	78	470
	15	Ν. Α.	Ἀρναούταλη.	15	84
	45	Δ. Ν.	Κρούστεσι.	23	121
	45	Ν.	Βελῆ.	17	128
1	30	Α. Ν.	Σουλινάρι.	52	281
1		Δ. Ν.	Καμπάνι.	8	38
1	15	Α. Ν.	Ρομίρι.	52	225
1		Α. Ν.	Χαλαμπρέτα.	13	82
	30	Β.	Κουρτάκι.	14	85
1		Α. Β.	Πελεκανάδα.	34	169

Ὀρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Ὀίκ.	Κάτοικοι.
1		Β. Α.	Ζατμογλου.	20	92
1	30	Β. Α.	Δάρα.	17	83
1	30	Ν. Α.	Καρακασίλη.	30	136
1		Α.	Μίσκα.	36	181
1		Β. Δ	Βλάση.	28	142
2		Δ. Β.	Κοντογόννη.	27	200
2		Δ. Β.	Μαργέλη.	16	98
2	30	Δ. Β.	Μανιάκη.	31	183
2		Δ. Β.	Μηλιώτη.	21	110
1	30	Δ. Β	Σκάρμιγγα.	34	163
2		Δ.	Πισπίσια.	15	62
1	45	Δ.	Νάσια.	4	25
1	15	Ν. Δ.	Ἄνω καὶ Κάτω Κρεμμύδι.	37	114
			Δάσος χιλίων χωρίων, θέσεις.		
		Β. Α.	Λυκοτροφίτου. } Θέσεις ἀγ-		
			ρούτσι. } ροτικάι.		
			Προϊόντα δημητριακοὶ καρ-		
			ποὶ, καπνός, οἶνος καὶ ὀλίγον		
			έλαιον· 10 ποταμίσκοι χρήσι-		
			μοι, 18 ρύακες μικροὶ, ὡσαύ-		
			τως, 9 ρεύματα ὧν τὰ 2		
			ἄχρηστα, 4 δάση μεγάλα, 9		
			μικρά.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ.

μερῆται εἰς ἑξ ἑδημοὺς — Κυπαρισσίας, Ἑράνης, Φλεσιάδος, Τριπόλης, Ἀπλῶνος καὶ Δωρίου· καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851, 21,211.

ἱερ.	Δ.	Θεσ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	
				Οἰκ.	Κατοίκους
			ΔΗΜΟΣ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ.		3274
6		N. Δ.	Κυπαρισσία, κωμ. ἑδρα τοῦ δήμου.	494	2328
	35	Δ.	Πλεμενιάνου.	15	83
1		Δ.	Βρύσες.	38	199
	35	N. Δ.	Μουργατάδα.	13	85
1			Καρβούνι.	7	53
	40	Δ. N.	Μαλενίτι.	18	91
	35	N.	Ἅγιος Ἰωάννης.	16	85
	35		Στασιόν.		
1		Δ. N.	Ἀρμενοί.	43	214
1	35	N.	Ποδογορά.	12	76
1	25	Δ. N.	Φαρακλάδα.	6	36
		B. Δ.	Μύρου, θέσις ἀγροτική ὀλίγον κατοικουμένη.		
			Κατσιρκάδα· Μονὴ διαλυμένη.		
		Δ. N.	Πρώτη νῆσος ἀκατοίκητος. Προϊόντα, δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, βαμβάκιον, σησάμιον, πέπωνες, ἀμύγδαλα, ἐλαῖαι, μέταξα, σῦκα, καρύδια, κεράσια, βύσινα, ροδάκινα, εἶνος, σταφίς, ῥόδια· 3 ποταμίσκοι, 13 ρεύματα, 10 μεγάλα καὶ 3 μικρά, 8 ῥύακες ὧν 2 μεγάλοι, 2 μικραὶ λίμναι, 1 μικρὸν δάσος, 2 σχολεῖα ἑλ-		

Ὄρη	Α.	Θετ:		Πληθυσμός	
				Οἶκ.	Κάτοικοι
			ληνικὸν καὶ δημοτικὸν, ἀμφο- τερα Β'. τάξεως εἰς Κυπαρισ- σίαν· ἔτι δὲ καὶ δασονομεῖον.		
			ΔΗΜΟΣ ΕΡΑΝΗΣ.		2825
2	45	Δ. Ν.	Φιλιατρὰ ἐντὸς ἐλαιῶνος, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	462	2245
3		Ν. Α.	Χριστιάνου.	37	176
3		Α. Ν.	Βάλτα.	30	66
1		Β. Α.	Κανελουποῦ.	31	115
2		Α. Β.	Χαλαζόνι.	27	119
1	35	Ν. Α.	Πισωλούρια.	7	18
1	35	Α.	Μώραйна.	1	3
			Προϊόντα δημητριακοὶ καρ- ποὶ, ὄσπρια, βαμβάκιον, ση- σάμιον, πέπωνες, ἀμύγδαλα, ἐλαῖαι, μέταξα, σῦκα, καρύ- δια, κεράσια, βύσινα, ροδά- κινα, οἶνος, σταφίς, ρόδια, 3 ποταμίσκοι, 13 ρεύματα, 10 μεγάλα καὶ 3 μικρὰ, 8 ρύα- κες ὧν οἱ 2 μεγάλοι, 2 λίμναι μικραί· ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἶναι χρήσιμον εἰς ἄρδευσιν τὸ ὕδωρ τῶν ποταμῶν, τῶν 10 ρευμά- των, 1 ρύακος καὶ τῶν 2 λι- μνῶν· 1 μικρὸν δάσος· ἔτι δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Φιλιατρὰ καὶ σταθ- μὸς ὑγειονομικὸς καὶ ὑποτελω- νεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.		
			ΔΗΜΟΣ ΦΛΕΣΙΑΔΟΣ.		4785
6		Α. Ν.	Λυγούδιστα κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	305	1324

Ἰρ.	Α.	Θεο.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
1	20	3. Δ	Γαργαλιᾶνος κωμ.	278	1669
	50	1. Ν.	Χασάναγα.	7	34
	50	ν. Δ.	Μουζοῦστα.	33	185
2	35	Α. Β.	Ποταμιά.	11	64
1	30	Α. Β.	Βερεσιῖα.	32	127
2	30	Β. Α.	Ἀληκοντούζι.	11	76
2		Α. Β.	Παιδεμένου (1).	39	209
1	25	Α. Β.	Σαμπρίκι.	34	174
1	35	Α. Β.	Μουζάκι.	33	185
1		Α.	Ἀγορέλιτσα.	34	156
1	10	Α.	Στυλιανού.	9	38
1		Β. Δ.	Πάνιτσα.	17	70
1		Β. Δ.	Πύργος.	50	241
1		Β. Δ.	Φλόκα.	20	100
Ἀγίος, Μονὴ διαλελυμένη. Προϊόντα ἔλαιον, εἶνος, μέ- ταξα, δημητριακοὶ καρποὶ, βαμβάκιον, σαφίς, γαιώμηλα, κρομμύδια, καπνός· 3 μικροὶ ποταμοί, 10 ῥεύματα, 3 μεγάλα καὶ 7 μικρά, 7 ῥυάκες μικροί· χρήσιμον τὸ ὕδωρ 2 ποταμῶν, 6 ῥευμάτων καὶ 3 ῥυάκων ἐν τῶν ἀνωτέρω· 2 μικρὰ δάση· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τά- ξεως εἰς Λυγουδίσταν.					
ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΥΛΗΣ.					4531
3	15	Ν. Α.	Σελᾶ, πρῶην ἑδρα τοῦ δήμου.	35	227

(1) Κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ ἔτους 1825 παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο Παιδεμένου περιχαρῶθεις ὁ Δικαῖος Παπᾶ Φλέσσας, ἀνιστάχθη μετὰ 300 μόνον ἀν-
δρῶν μαχητῶν κατὰ στρατοῦ πολυαριθμοῦ τοῦ Αἰγυπτίου Ἰβραχίμ πασᾶ,
καὶ πολεμήσας ἡρωικῶς, ἔπεσον ἰσοξῶς, πεσόντων πρὸ αὐτοῦ πάντων τῶν
αὐτῶ, πλὴν δύο μόνον ὑποκρυβέντων μεταξὺ τῶν νεκρῶν. Ὄταν ἐπα-
φυσίασαν εἰς τὸν πασᾶν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, τὴν ἥσπασθη καὶ ἀνέκραξεν·
« Ἀἰ, νὰ μὴν ᾔναι ζῶν ! »

Ἰρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	Οίκ.	Κάτοικοι
	20	Α. Β.	Σαρακινάδα, νῦν ἔδρα τοῦ δήμου.		71	432
	45	Ν. Α.	Καλογερέσι.		28	188
	30	Α. Ν.	Λατσουνάτσυ.		16	108
	25	Α. Ν.	Λεσοβίτι.		8	61
1		Α. Β.	Βαριμπόπι.		77	466
1		Ν. Α.	Ῥαυτοπούλου.		78	423
3	15	Ν. Α.	Μάλη.		32	301
	50	Α. Ν.	Κλονί.		9	55
2		Α.	Δεντεκάδα.		32	305
1		Α.	Ἀσούτενα.		9	85
1	30	Α. Ν.	Δάρα.		14	87
	45	Α. Β.	Μαλίκι.		29	186
	35	Α. Ν.	Λυκουδέσι.		31	188
2		Β. Α.	Μποτιά.		46	273
	30	Ν.	Τρυπύλα.		25	152
1	30	Β. Α.	Λετός.		82	498
2	40	Β. Α.	Βυδίσοβα.		41	265
Προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, ἔσπρια, οἶνος, σησάμιον, βαμβάκιον, κρομμύδια, ἔλαιον, βάλανοι, ἀπίδια· 3 ποταμί-σκη, 8 μικρὰ ρεύματα, 14 μικροὶ ρυάκες· χρήσιμον τὸ ὕδωρ τῶν ποταμῶν καὶ τῶν ρευμάτων καὶ 5 ἐκ τῶν ρυάκων· 17 δάση ὧν τὰ 4 μεγάλα, τὰ δὲ ἄλλα μικρά.						
ΔΗΜΟΣ ΑΥΛΩΝΟΣ.						2428
4		Α. Β.	Σιδηρόκαστρον, ἔδρα τοῦ δήμου.		100	553
		Β. Α.	Βανάδα.		10	39
	40	Β. Α.	Καραμουσταφῆ.		41	315
	45	Β. Α.	Καλίτσενα.		19	109
1	40	Β. Α.	Πλατάνη.		72	431

Ἰρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
1		N. Α.	Ῥίπеси.	60	344
1		N. Α.	Πιτσά.	45	278
1	30	N. Α.	Ἀγριλιᾶ.	27	142
	30	N.	Μουρτάτου.	23	109
1	15	B. Δ.	Ἀγαλιανή.	25	136
1			Κοπάνιτσα.	29	145
		N. Δ.	Καλὸν νερόν.	}	Θέσεις ἀγρο- τικαὶ, ὀλίγο κατοίκητοι.
			Μπούζι.		
		N.	Καλύβια Κα-		
			ραμουσταφᾶ.		
		B. Δ.	Βλασάδα.		
			Προϊόντα δημητριακοὶ καρ- ποὶ, ὄσπρια, οἶνος, βαμβάκιον, έλαιον· 3 ποταμίσκοι, 2 ρεύ- ματα, 1 μέγα καὶ 1 μικρόν· χρήσιμον τὸ ὕδωρ 2 ποταμῶν καὶ τοῦ μεγάλου ρεύματος, 2 δάση μικρά.		
			ΔΗΜΟΣ ΔΩΡΙΟΥ.		3398
4		B. Α.	Σουλιμᾶ, ἔδρα τοῦ δήμου.	133	781
	45	N. Δ.	Λάπι.	67	390
1	15	B. Α.	Ψάρι.	149	987
	30	B. Α.	Βλάκα.	61	301
1	30	Α. N.	Κλείσουρα.	91	300
2		Α. N.	Κατσοῦρα.	10	126
1	15	B. Α.	Κούβελα.	59	385
1	20	Α. B.	Μαυρομάτι.	24	120
2		B. Α.	Διμάνδρα.	8	55
2			Σίρτι.	23	131
			Προϊόντα δημητριακοὶ καρ- ποὶ, βαμβάκιον, οἶνος, βάλ- ανοι· 6 ποταμίσκοι ὧν οἱ 5 χρή- σιμοι, 2 δάση μικρά.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Διαιρείται εις ἑξ δήμους — Ἀνδριτσαίνης, Ἀλιφείρας, Σκυλλοῦντος, Βώλακος, Ἀρήνης καὶ Φιγαλίας· καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 21,878.

Ἔρ.	Α.	Θισ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΗΣ.			7008
46		N. Δ.	Ἀνδρίτσaina κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	385	1753	
1		B. A.	Κάρμη.	35	187	
1	15	Δ. B.	Μπελούσι.	28	183	
1		Δ. B.	Μαχαλάς.	18	107	
1		B. Δ.	Φανάρι.	49	349	
1	50	A. N.	Σκληροῦ.	30	245	
3		A. N.	Ἀμπελιώνα.	58	398	
2	40	A. N.	Μαρίνα.	29	183	
2	30	A. N.	Δέλγα.	35	201	
3	30	A. N.	Κακαλέτρι.	36	220	
4		A. N.	Στάσιμον.	15	90	
2	45	A. N.	Μπέρεκλα.	45	254	
3	45	A. N.	Ἅγιος Σώστης.	34	305	
2	30	N. Δ.	Παλάτου.	13	56	
4		N. Δ.	Δραγουμάνον.	106	644	
1	45	B. Δ.	Δαύδα.	125	621	
2		A. B.	Μάτεσι.	92	507	
	30	B. Δ.	Ῥεβία.	26	191	
		Δ.	Κουτρόπουλον.	63	314	
			Μαλκάσα.			
			Μπέτσι.			
			Ἀνδριόπουλον.			
			Γόρενα.			
			Προϊόντα δημ. καρποί, βαμ- βάκιον, οἶνος, καρύδια, καπνός· 11 ποταμίσκοι ὧν ὁ 1 ὁπω·			

ὅσοις ἀγρο-
 τικαὶ ὀλιγο-
 κατοίκητοι.

Σρ. Α. Θισ.			Πληθυσμός.	
			Οικ.	Κάτοικοι.

Ἰρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οικ.	Κάτοικα.
			Κουτρούλη. Σερβοτά. Δελιμπραϊμη. Σκαριάνη. Κουτσοχέρα. Κλήμα.	θέσεις ἀγρο- τικαὶ, ὀλιγο- κατοίκητοι.	
		N. Α.	Σοπωτοῦ, μονὴ διαλελυμ. Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, βαμ- βάκιον, οἶνος, ἔλαιον, σῦκα, ἀπίδια· 12 ποτάμια, 7 ρεύ- ματα, 14 μικροὶ ρύακες, 21 λίμναι· τὸ ὕδωρ ὅλων αὐτῶν χρήσιμον εἰς ἄρδευσιν· 11 ἔλη, 13 δάση.		
			ΔΗΜΟΣ ΣΚΥΛΛΟΥΝΤΟΣ.	3143	
8		B. Α.	Κρέστενα, ἔδρα τοῦ δήμου.	77	446
	15	B. Α.	Μακρύσια.	130	601
1		N. Α.	Ἀλητσελεμπῆ.	28	150
	30	N.	Ῥύσσιβον.	61	356
	30	A. N.	Βρύνα.	58	337
1		N. Α.	Μούντριζα.	29	193
2		N. Α.	Γκρέκα.	45	262
1	15	B. Α.	Μάζι.	22	148
2		B. Α.	Τόγζα.	52	230
2		B. Α.	Ἀνεμοχωράκι.	20	99
2		B. Α.	Καλυβάκια.	27	136
			Ταύλα.	θέσεις ἀγροτι- καὶ ὀλι- γοκατ- οίκητοι	
			Ὀμπρά.		
			Ἐπάνω Μακρύσια.		
		B. Α.	Παλιοφάναρον.		
			Ζουνάτη.		
			Προϊόντα δημητριακοὶ καρ- ποὶ, οἶνος, βαμβάκιον, σάφισ· 3 ποτάμια, 5 ρεύματα μικρά,		

ῥρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
			2 λίμναι μικραί· χρήσιμον τὸ ὕδωρ 2 ποταμῶν, τῶν ρευμάτων καὶ 1 λίμνης, 3 δάση, 1 μέγα καὶ 2 μικρά· ἔτι δὲ δασονομεῖον εἰς Κρέστενα.		
			ΔΗΜΟΣ ΒΩΛΑΚΟΣ.		2051
10		B. Δ	Ἀγυλινίτσα, ἔδρα τοῦ δήμου.	400	1208
	45	B. Α.	Βωλάντσα.	80	424
1	15	N. Α.	Λαδικοῦ.	40	216
1		A. N.	Ἀνεμοχώρι.	25	127
			Ἀλουποχώρι. } Θέσεις ὀλιγο- Κανιά. } κατοίκητοι.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου οἶνος, βαμβάκιον, ἀμύγδαλα. σταφίς, ἐλαῖαι, κρομμύδια, δημητριακοὶ καρποί· 2 ποτάμια, 3 ρεύματα μικρά, 6 ρύακες μικροί, 3 λίμναι, 2 μεγάλαι καὶ 1 μικρά· χρήσιμον τὸ ὕδωρ 4 ρυάκων καὶ τῆς μικρᾶς λίμνης, 1 ἔλος μικρὸν, 1 ὄρμος μικρὸς κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀλφειοῦ, 4 δάση, 3 μεγάλα καὶ 1 μικρόν· 1 σχολεῖον δημοτικόν Γ'. τάξεως εἰς Ἀγυλινίτσαν καὶ εἰρηνοδικεῖον.		
			ΔΗΜΟΣ ΑΡΗΝΗΣ.		2406
8	15	B. Δ.	Ἄλβαινα καὶ Κακόβατος, κατὰ τὸ προσάρκτιον ὄρους, οὗ ἡ κορυφή ἔχει ὕψος 1222 γαλλομέτρων· κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	154	750

Ἡρ. Δ. Θισ.			Πληθυσμός.		
			Οἰκ.	Κάτοικα.	
1	30	Δ.	Τσορβατζή.	84	340
1		Β. Δ.	Γολέμι	18	77
1	30	Ν. Δ.	Καλύδονα.	50	207
2		Ν. Δ.	Μπισχίνι.	41	172
3		Δ	Ξηροχώρι.	27	115
2		Β. Δ.	Σμέρνα.	40	202
2	15	Β. Δ.	Κουμουθέκλα.	18	88
2		Δ. Β.	Μπαράκου.	20	85
1	30	Δ. Β.	Τροῦπες.	52	230
1	30	Β. Δ.	Σκλίβα.	28	138
		Ν. Δ.	Ζαχάρω.	}	}
			Καστομούρα.		
} Θέσεις ἀγρο- 					

Ὀρ.	Δ.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
2	30	B. Δ.	Λινίστανα.	36	291
	15		Τριάντου.		
1	0	B. Δ.	Κοπάνιτσα.	38	127
	20	N. Δ.	Μουντρά.	19	133
2	30	B. Δ.	Μουφκίτσα.	55	317
2	30	B. Δ.	Γλατσοπούλα.	11	92
1		N. Δ.	Στροβίτσι.	48	298
2		B. Δ.	Γλάτσα.	20	109
2		N. Δ.	Ἅγιος Ἡλίας.	25	125
1	15	N. Δ.	Πρασιδάκι.	20	90
			Νερόλιμνες.		
		N. Δ.	Μπούζι.		
			Θέσεις ἀγρο- τικαί, ὀλιγο- κατοίκτητοι.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, σηςάμιον, κα- πνὸς, βαμβάκιον, ἐλαιον, οἶνος, ὄσπρια, καρύδια· 7 ποτάμια, 20 ρεύματα, τὰ 13 μεγάλα καὶ τὰ 7 μικρά, 12 ρύακες ὧν ὁ 1 μέγας· χρήσιμον εἰς ἄρδευσιν τὸ ὕδωρ 6 ποταμῶν, 6 ρευμάτων καὶ 10 ρυάκων· 2 ἔλη, τὸ μὲν μέγα τὸ δὲ μι- κρόν, 12 δάση, 3 μεγάλα καὶ 9 μικρά· ἔτι δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως.		

ΑΡΚΑΔΙΑ, ἐν τῶν μεγάλων τμημάτων τῆς Πελοποννήσου ὀριζόμενον βορείως ὑπὸ τῆς Ἀχαΐας, ἀνατολικῶς ὑπὸ τῆς Ἀργολίδος, νοτίως ὑπὸ τῆς Λακωνίας καὶ Μεσσηνίας καὶ δυτικῶς ὑπὸ τῆς Ἠλείας. Τὸ ἐμβαδὸν τῆς Ἀρκαδίας λογίζεται ὅσον 90 μίλ. τετράγ. καὶ μετὰ τὴν Λακωνίαν ἡ Ἀρκαδία εἶναι ἡ μεγίστη ὡς καὶ ἡ ὀρεινοτάτη τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου καὶ ἡ Κυλλήνη τὸ ὑψηλότετον τῶν ὀρέων αὐτῆς. Ἡ ποιμενικὴ Ἀρκαδία ὑφούται κατὰ τὸ μέσον τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου ὡς κέντρον αὐτῆς, περιστεφανουμένη ὑπὸ ὑψηλῶν καὶ κατασκίων ὀρέων, ὧν τὰ κύρια ἐκαλοῦντο Κυλλήνη, Φολόη, Λύκαιον, Μαίναλον καὶ Παρθένιον, καθωραϊζομένη δὲ διὰ διαφόρων πόλεων καὶ χωρίων χαριεσμάτων καὶ καταρδευομένη ὑπὸ τῶν ἀνεξαντλήτων ρείθρων τῶν ποταμῶν Στυμφάλου, Ὀλβίου, Ἀλφειοῦ, Λάδωνος, Ἐρυμάνθου, Κράθιδος καὶ χιλίων ἄλλων ζωοπαρόχων κρηνῶν, καὶ ἐμψυχουμένη προσέτι ὑπὸ τῆς μυθολογίας διὰ τῆς παρουσίας τῶν ἀγρωτικῶν θεοτήτων καὶ κυρίως τοῦ Πανός, ὃν ἐτίμων ἐξόχως πανταχοῦ οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος κτηνοτρόφοι Ἀρκάδες. Εἰς τὰς κοιλάδας τῆς Ἀρκαδίας ἦν ἔαρ σχεδὸν διηνεκές, ὕδατα ψυχρὰ καὶ εὐκрасία τοσοῦτον τερπνοτέρα, ὅσον ἐπ' ἄπειρον ἀντιβαίνουσα πρὸς τὴν ἄκραν θερμότητα τῶν πεδιάδων τῆς Ἠλείας καὶ τῶν πλη-

ριοχώρων τόπων. — Οἱ Ἀρκάδες θεωροῦν ἑαυτοὺς ὡς
εὐτόχθονας καὶ τόσον ἐκαυχῶντο ὡς ἀρχαιότεροι πάντων
τῶν Ἑλλήνων, ὥς ἐλάμβανον τὴν ἐπωνυμίαν προσέληνοι.
— Ἡ Ἀρκαδία κατ' ἀρχὰς ὠνομάσθη Πελασγία ἀπὸ Πε-
λασγοῦ θε, κατὰ τὴν δόξαν τῶν Ἀρκάδων, ἣν ὁ πρῶτος
ἄνθρωπος τῆς χώρας καὶ πρῶτος ἐβασίλευσεν ἐν αὐτῇ καὶ
ἐδίδαξε τοὺς ἕως τότε ἀγρίως διαιτωμένους κατοίκους νὰ
εὐατασκευάζωσι καλύβας, νὰ ἐνδύωνται δερματίνους χιτῶ-
νας, καὶ ἀντὶ τῶν φύλλων καὶ τῶν πολλάκις φθοροποιῶν
βιζῶν νὰ ἐσθίωσι βλάνους φηγοῦ (1). Διεδέχθη δὲ τὸν
Πελασγὸν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Λυκάων, θε ἐκτισε πόλιν Λυκοσοῦ-
ραν ἐν τῇ Λυκαίῳ ὄρει καὶ ὠνόμασε Δία Λυκαῖον καὶ κατέ-
στησεν ἀγῶνα Λύκαια. ἔθυσσε δὲ ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ Λυ-
καίου Διὸς βρέφος, διὸ καὶ μυθολογεῖται ὅτι ἅμα μετὰ τὴν
θυσίαν μετεμορφώθη εἰς λύκον (2). ἔσχε δὲ πολλοὺς υἱοὺς
καὶ μίαν μόνην θυγατέρα Καλλιστώ· καὶ ἐκ μὲν τῶν υἱῶν
διεδέχθη αὐτὸν ὁ πρωτότοκος Νύκτιμος· οἱ δὲ λοιποὶ ἐκτισαν
πόλεις κατὰ διαφόρους τόπους· τῆς δὲ Καλλιστοῦς ἐρασθεὶς, ὡς
μυθολογεῖται, ὁ Ζεὺς, συνεγένετο αὐτῇ· ὡς δὲ ἐφωράθη, μετε-
μόρφωσεν αὐτὴν ἡ Ἥρα εἰς ἄρκτον, καὶ κατετόξευσεν αὐτὴν
ἡ Ἄρτεμις χάριν τῆς Ἥρας· ἐπειδὴ δὲ ἦν ἐγκυος, διέταξεν ὁ
Ζεὺς τὸν Ἑρμῆν νὰ σώσῃ τὸ βρέφος· τὴν δὲ Καλλιστὼ
κατέστησεν ἄστρισμὸν τὸν καλούμενον Μεγάλην Ἄρκτον (3).
ὠνομάσθη δὲ ὁ υἱὸς τῆς Καλλιστοῦς Ἀρκὰς καὶ διεδέχθη
αὐτὸς τὸν Νύκτιμον, καὶ ἀπ' αὐτοῦ μετωνομάσθη ἡ Πελασ-
γία Ἀρκαδία καὶ οἱ Πελασγοὶ Ἀρκάδες· μαθὼν δὲ παρὰ
τοῦ Ἀριστεύου ἐδίδαξεν ὁ Ἀρκὰς τοὺς κατοίκους τὴν χρῆσιν

---

(1) Φηγὸς, εἶδος δρυὸς ἐδώδιμον καρπὸν φέρον. *quercus esculus*. Διν.
— Πaus. Ἀρκ. κ. 1. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 2. (3) Αὐτ. κ. 3.

τοῦ σίτου, τὴν ἀρτοποιίαν καὶ τὴν ὑφαντικὴν. Ἐδοξάζετο δὲ ὅτι ἔλαβε γυναῖκα οὐχὶ θνητὴν, ἀλλὰ νύμφην Δρυάδα, καλουμένην Ἐρατῶ, ἐξ ἧς ἔσχε τρεῖς υἱοὺς Ἀζᾶνα καὶ Ἀφιδαντα καὶ Ἐλατον καὶ ἄλλον νόθον Αὐτόλαον. Διένειμι δὲ τὴν χώραν εἰς τοὺς τρεῖς νομίμους αὐτοῦ υἱούς· καὶ ὁ μὲν Ἀζάν ἔλαβε τὸ βόρειον καὶ βορρ.δυτικὸν μέρος, ὃ ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθη Ἀζανία· καὶ πρὸς μνημόσυνον αὐτοῦ, ἀφ' οὗ ἐτελεύτησεν, ἐτέθησαν ἄθλα ἱπποδρομίας· ἐπέμφθη δὲ ἀπὸ Ἀζανίας ἀποικία εἰς Φρυγίαν, καὶ ὤκησε περὶ τὸ ἄντρον Στεῦνος κατὰ τὸν ποταμὸν Πάγκαλον (1). Ὁ δὲ Ἀφείδας ἔλαβε τὴν Τέγεαν καὶ τὰ περὶ αὐτήν· ὅθεν καὶ ἡ Τέγια Ἀφειδάντιος κληῖρος ὑπὸ τῶν ποιητῶν ὀνομάζεται· ὁ δὲ Ἐλατος τὸ ὅρος τὴν Κυλλήνην, τότε εἰσέτι ἀνώνυμον· μετακίησας δὲ μετὰ καιρὸν ὁ Ἐλατος εἰς Φωκίδα, ἐκτίσκει τὴν πόλιν Ἐλάττειαν, ἣτις ὁμοῦς δὲν μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου, ὡς οὖσα, κατὰ τὸν Στράβωνα, νεωτέρα ἐκείνου (2). Καὶ ὁ μὲν Ἀζάν ἔσχευεν υἱὸν Κλείτορα, ὁ δὲ Ἀφείδας Ἀλεὼν, ὁ δὲ Ἐλατος πέντε, Αἵπυτον, Περέα, Κυλλῆνα, Ἰσχυν καὶ Στύμφαλον. Καὶ ὁ μὲν Κλείτωρ ὁ Ἀζᾶνος ὤκει ἐν Δυκοσούρᾳ καὶ ἦν δυνατώτατος τῶν βασιλέων τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἐκτίσκει πόλιν Κλείτορα· ὁ δὲ Ἀλεὼς ἔλαβε τὴν πατρικὴν αὐτοῦ κληρονομίαν. Ἐκ δὲ τῶν υἱῶν τοῦ Ἐλάτου ἀπὸ μὲν τοῦ Κυλλῆνος ὠνομάσθη τὸ ὅρος ἡ Κυλλήνη, ἀπὸ δὲ τοῦ Στυμφάλου πηγὴ καὶ πόλις παρὰ τὴν πηγὴν Στύμφαλος. Αποθανόντων δὲ Κλείτορος τοῦ Ἀζᾶνος, καὶ Περέως, καὶ Ἰσχυος τοῦ Ἐλάτου ἄνευ διαδοχῆς, παρέλαβε τὴν βασιλείαν τῆς Ἀρκαδίας Αἵπυτος ὁ Ἐλάτου καὶ μετ' αὐτὸν Ἀλεὼς ὁ Ἀφιδαντος· οὗτος κατεστήσατο καθέδραν τῆς βασιλείας τῆς

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 4. (2) Στράβ. β. 9, σ. 424.

Τέγισαν ἔνθα ἔκτισε τὸν ἀρχαῖον ναὸν τῆς Ἀλέας Ἀθηνᾶς. Διεδέχθη δὲ τὸν Ἄλσδν ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ Λυκοῦργος· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Λυκούργου εἰς ἔσχατον γῆρας, ἀφ' οὗ προαπέθανον οἱ δύο αὐτοῦ υἱοὶ Ἐποχος καὶ Ἀγκαῖος ὁ συμπλεύσας τῷ Ἰάσωνι εἰς Κόλχους, καὶ θανατωθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀγροιοχοίρου εἰς Καλυδῶνα, ἐβασίλευσεν Ἐχεμος ὁ Δερόπου τοῦ Κηφέως τοῦ Ἄλσευ (1), Ἐπὶ τοῦ βασιλείως τούτου κατερχόμενοι οἱ Δωριεῖς εἰς Πελοπόννησον, ἀρχηγούντος Ἰλλου τοῦ Ἡρακλέους, ἐνικήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν περὶ τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου, καὶ ἐφονεύθη ὁ Ἰλλος ὑπὸ τοῦ Ἐχέμου ἐν μονομαχίᾳ. Βασιλεύσας δὲ μετὰ τὸν Ἐχεμον Ἀγαπήνωρ ὁ Ἀγκαίου τοῦ Λυκούργου, ἐγένετο ἡγεμὼν τῶν Ἀρκάδων εἰς Τροίαν· καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἰλίου κατηνέχθη ἐκ τοῦ τότε ἐπιγενομένου κλύδωνος εἰς Κύπρον ἔνθα ἔκτισε πόλιν Πάφον καὶ ναὸν Ἀφροδίτης ἐν αὐτῇ· ὥς δὲ ὁ Ἀγαπήνωρ δὲν ἐπέστρεψε πλέον εἰς Ἀρκαδίαν ἐκ τῆς Τρωάδος, παρέλαβε τὴν ἀρχὴν Ἰππόθους ὁ Κερκύωνος τοῦ Ἀγαμήδους τοῦ Στυμφήλου καὶ μετεστήσατο τὴν καθέδραν εἰς Τραπεζοῦντα (τὴν Ἀρκαδικήν)· διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Αἰπυτος ἐφ' οὗ μετόκησεν Ὀρέστης ὁ Ἀγαμέμνωνος, κατὰ χρησμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐκ Μυκηνῶν εἰς Ἀρκαδίαν. Ἐπὶ δὲ Κυψέλου τοῦ Αἰπύτου κατηλθον ἐκ δευτέρου οἱ Δωριεῖς εἰς Πελοπόννησον, οὐχὶ πλέον διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου ὥς πρὸ τριῶν γενεῶν, ἀλλὰ διὰ θαλάσσης κατὰ τὸ Ῥεῖον· ἔμεινε δὲ ὁ Κυψέλος ἐκτὸς κινδύνου αὐτὸς καὶ πᾶσα ἡ Ἀρκαδία, ἐξοικειωθείς τὸν Κρεσφόντην, ἕνα τῶν Ἡρακλειδῶν, ᾧ ἐξέδωκε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ γυναῖκα. Λαΐας δὲ ὁ Κυψέλου συμφώνως μετὰ τῶν ἐκ Λακεδαιμόνος καὶ

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 4.

Ἄργους Ἡρακλειδῶν κατήγαγεν εἰς Μεσσήνην τὸν υἱὸν τῆς
 ἀδελφῆς αὐτοῦ Αἴπυτον. Ἐβασίλευσε δὲ μετὰ τὴν Λαίαν ὁ
 υἱὸς αὐτοῦ Βουκολίων καὶ μετ' αὐτὸν Φίαλος ὁ Βουκολίωνος
 ὃς ἀφ' ἑαυτοῦ μετωνόμασε Φιαλίαν τὴν Φιγαλίαν, στερή-
 σας τῆς τιμῆς τὸν κτίσαντα αὐτὴν Φίγαλον, ἕνα τῶν υἱῶν
 τοῦ Λυκάονος. Διεδέχθη δὲ τὸν Φίαλον ὁ υἱὸς αὐτοῦ Σίμος
 ἐφ' οὗ ἐπυρπολήθη τὸ ἀρχαῖον ξόανον τῆς Μελαίνης Δήμη-
 τρος, καὶ τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς σημεῖον τοῦ προσεχοῦς θανά-
 του τοῦ Σίμου. Βασιλεύοντος δὲ Πόμπου τοῦ Σίμου, εἰσέ-
 πλευσαν Αἰγινῆται εἰς Κυλλήνην χάριν ἐμπορίου, καὶ ἀνῆγον
 τὰ φορτία αὐτῶν δι' ὑποζυγίων παρὰ τοὺς Ἀρκάδας, ἐφ' ᾧ
 ἐτίμησεν αὐτοὺς ὁ Πόμπος τοσοῦτον, ὥστε καὶ τὸν υἱὸν
 αὐτοῦ ὠνόμασεν Αἰγινήτην. Μετὰ δὲ τὸν Αἰγινήτην ἐβασί-
 λευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Πολυμήστωρ ἐφ' οὗ τότε πρῶτον εἰσέ-
 βαλον οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τὸν Χάριλλον εἰς τὴν γῆν τῶν
 Τεγεατῶν, ἀλλ' ἐνικήθησαν καὶ ἐζωγρήθη ζῶν ὁ Χάριλλος.
 Ὡς δὲ ὁ Πολυμήστωρ ἀπέθανεν ἄκληρος, παρέλαβε τὴν
 ἀρχὴν Αἰχμος ὁ υἱὸς τοῦ Βριάκα καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Πολυμή-
 στορος. Βασιλεύοντος δὲ τούτου, συνέβη ὁ μεταξὺ Λακεδαι-
 μονίων καὶ Μεσσηνίων πόλεμος, καὶ οἱ Ἀρκάδες ὄντες καὶ
 πρότερον φίλοι τῶν Μεσσηνίων, συνεμάχησαν τῷ βασιλεῖ
 τῆς Μεσσηνίας Ἀριστοδήμῳ κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων. Δι-
 δέχθη δὲ τὸν Αἰχμον ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀριστοκράτης ὃς ἀνε-
 δείχθη ἀνοσιώτατος καὶ κατὰ πολλὰ ἄλλα, ἔτι μᾶλλον δὲ
 καθότι κατήσχυε παρθένον ἱέρειαν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἰμνίας
 Ἀρτέμιδος· ὅθεν καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτὸν οἱ Ἀρκάδες, καὶ
 μετέβαλον τὸν νόμον ἐξ ἐκείνου, διδόντες τοῦ λοιποῦ ἱέρειαν
 τῇ Ἀρτέμιδι οὐχὶ παρθένον ἀλλὰ γυναῖκα. Ἐβασίλευσε δὲ
 μετὰ τὸν Ἀριστοκράτην ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰκέτας καὶ μετ' αὐτὸν
 ἄλλος Ἀριστοκράτης ὃς καὶ αὐτὸς ἐλιθοβολήθη ὡς καὶ ὁ

πάππος αὐτοῦ, διότι δωροδοκηθεὶς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔπραξε προδουσίαν κατὰ τῶν Μεσσηνίων καὶ ἐγένετο αἴτιος τῆς ἥττης αὐτῶν παρὰ τὴν Μεγάλην Τάφρον· διὰ ταύτην δὲ τὴν ἀδικίαν τοῦ Ἀριστοκράτους, οἱ Ἀρκάδες ἔπαυσαν τῆς ἀρχῆς πᾶσαν τὴν γενεὰν τοῦ Κυψέλου· τοσαῦτα οἱ Ἀρκάδες ἐγνώριζον περὶ τῆς διαδοχῆς τῶν βασιλέων αὐτῶν (1). — Ὁ πρῶτος πόλεμος καθ' ὃν ἐπολέμησαν οἱ Ἀρκάδες κοινῶς εἶναι ὁ κατὰ Τρωάδος καθ' ὃν ὁ Ἀγαμέμνων ἔδωκεν αὐτοῖς πλοῖα (2), καὶ δεύτερος ὁ ὑπὲρ Μεσσηνίων κατὰ Λακεδαιμονίων· μετέσχον δὲ καὶ τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν κατὰ Περσῶν, καὶ ἐσφράτευσαν καὶ μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τῶν Ἀθηναίων· καὶ τινες ἐξ αὐτῶν ὡς οἱ Μαντινεῖς καὶ ἄλλοι μισθοφόροι συνεσφράτευσαν τοῖς Ἀθηναίοις κατὰ τῆς Σικελίας (3)· διέβησαν δὲ ὕστερον μετὰ τοῦ Ἀγησιλάου εἰς Ἀσίαν μᾶλλον κατ' ἀνάγκην ἢ κατὰ προαίρεσιν· καὶ ἐπολέμησαν προσέτι μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τῶν Βοιωτῶν, ἀλλ' ἅμα μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις ἥτταν πρῶτοι αὐτοὶ πάντων τῶν συμμάχων μετέστησαν εἰς τοὺς Θηβαίους, καὶ κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἐπαμινώνδου, συνέκρισαν τὴν Μεγάλην πόλιν πλησίον τῶν ὀρίων τῆς Λακωνίας· ἐν δὲ τῇ ἐν Χαιρωνείᾳ κατὰ Φιλίππου καὶ Μακεδόνων μάχῃ καὶ κατ' Ἀντιπάτρου ἐν Θεσσαλίᾳ, οὔτε ὑπὲρ οὔτε κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπολέμησαν, οὔτε εἰς Θερμοπύλας ἀντετάχθησαν κατὰ τῶν Γαλατῶν, φοβούμενοι μὴ ἀπόντων τῶν νέων κακώσωσι τὴν χώραν οἱ Λακεδαιμόνιοι· συγκατετάχθησαν δὲ καὶ εἰς τὸ συνέδριον τῶν Ἀχαιῶν, προθυμότεροι πάντων τῶν ἄλλων Ἑλλήνων· αἱ δὲ γενικαὶ διασπαράξεις αἱ καταπίεσσαι πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον ἐπὶ τῶν πολέμων τῶν διαδόχων τοῦ

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 5· (2) Θουκυδ. β. 1. κ. 9. (3) Αὐτ. β. 7. κ. 57.

Ἀλεξάνδρου ἐγένοντο κυρίως ἐπαισθηταὶ εἰς τοὺς Ἀρκάδας. Μεγάλαι ληστρικαὶ συμμορίαι παρεῖχον τρόμον εἰς ἅπασαν τὴν χώραν καὶ κατεπόρθουν τὰς μικρὰς πόλεις· μόναι δὲ αἱ μεγάλαι καὶ ὀχυραὶ διέμενον εἰσέτι ἐν καλῇ καταστάσει· ἐπὶ διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν Ἀρκάδων μετὰ τῶν Ἀχαιῶν σειρά ἀδιάκοπος πολέμων καὶ δυστυχημάτων ἐτελεύτησαν εἰς παντελῇ ἀπώλειαν ὁλοκλήρου τῆς Ἀρκαδίας· καὶ κατὰ πρῶτον οἱ Ἀχαιοὶ καὶ οἱ Σπαρτιάται ἡμφιοβήτουν ἀμοιβαίως τὴν κυρίευσιν τῶν ἀξιολογωτέρων πόλεων καὶ μετὰ ταῦτα συνεμίχθησαν καὶ Μακεδόνες· καὶ ἐκ μὲν τῶν πόλεων αἱ μὲν πολιτορκούμεναι παρεδίδοντο, αἱ δὲ διὰ βίας ἀλισκόμεναι κατεστρέφοντο, καὶ τέλος οἱ Ῥωμαῖοι κατέσχον σύμπασαν τὴν Ἀρκαδίαν, ἣ συγχωνευθεῖσα τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀχαΐας, ἐχορηγεῖτο ὡς ἀμοιβὴ ἐκδουλεύσεων εἰς τοὺς μεγιστᾶνας τῆς Ῥώμης, καὶ οὕτως ἔπασεν ὁ τόπος αὖθις εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ ἀγροικίαν. Ὁ Στράβων μόνον τὴν Τέγεαν ἐγνώρισεν ὡς πόλιν μετρίως εἰσέτι συμμένουσαν· οὐδεμία δὲ τῶν λοιπῶν ὑπῆρχεν ἔτι καὶ μόλις ἐφαίνοντο αὐτῶν ἔχνη τινὰ καὶ σημεῖα (1). — Κατὰ τὸν μεσαιῶνα Ἀλβανοὶ καὶ Βούλγαροι διεδέχθησαν τοὺς ἀρχαίους κατοίκους. — Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦσαν εἰκόνες τριῶν ἀθλητῶν Ἀρκάδων, Εὐθυμένους ἐκ Μαινάλου εἰληφότος νίκας πάλης πρῶτον μεταξὺ τῶν παίδων καὶ ὕστερον μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν, Φιλίππου τοῦ Ἀζᾶ· νος ἐκ Πελλάνης καὶ Κριτοδάμου ἐκ Κλείτορος, οἳ ἀμφοτέρω ἐδείχθησαν νικηταὶ παίδων κατὰ τὴν πυγμὴν (2). — Δι' ἐξῆς ὁδοὶ ἦγον ἐξ Ἀργολίδος εἰς Ἀρκαδίαν· μία παρὰ τὰς Ἰστιάς, καὶ ὑπὲρ τὸ Παρθένιον ὄρος εἰς τὴν Τεγεατικὴν· δύο ἄλλαι πρὸς τὴν Μαντίνειαν, ἡ μὲν διὰ τοῦ Πρίνου, ἡ δὲ διὰ

(1) Στράβ. β. 8, σ. 383. (2) Πaus. Ἠλ. Μέρ. 2, κ. 8.

τῆς Κλίμακος, ἥ ἦν καὶ εὐρυτέρα καὶ εἶχε ποτὲ βαθμίδας ἢ ἀπ' αὐτῆς κάθοδος, καὶ ἄλλη στενωτέρα τῆς ῥηθείσης διὰ τοῦ ὄρους Ἀρτεμισίου (1). Ἡ Ἀρκαδία ἦν διηρημένη εἰς διάφορα μικρὰ τμήματα· ἦσαν δὲ ταῦτα κατὰ μὲν ἀνατολὰς Τεγεᾶτις, Μαντινικὴ, κατὰ δὲ ἄρκτον Φενεᾶτις, Καφυᾶτις, Κλειτορία, Ἀζανία, κατὰ δὲ δυσμὰς Θελπυσία, Ἡραιᾶτις, Κυνουρία, Φιγαλική, κατὰ δὲ μεσημβρίαν Παρράσια, Αἰγῦτις περιλαμβάνουσα καὶ τὴν Κρωμμύτιδα καὶ Μαλαιάτιδα, Μαιναλία ἐκτεινομένη πρὸς ἄρκτον κατὰ τὸ ἐνδότερον καὶ περιλαμβάνουσα τὴν Ὀρεστίδα, κατὰ δὲ τὸ κέντρον Τρίπολις, Ὁρχομενία, Θεισοαία, Μεθυδριάς, Εὐτρησία καὶ μέρος τῆς Μαιναλίας.

* Ἀρκαδία. Τὰ ὄρη τῆς Ἀρκαδίας εἰσὶν ὡς καὶ τὸ πάλαι πλήρη ἐλάφων, δορκάδων καὶ ἄλλων· πολλαχοῦ τὰ ἄφθονα ὕδατα μὴ εὐρίσκοντα διέξοδον, κρημνίζονται ὀρμητικῶς εἰς βαθείας ἀβύσσους, ῥέουσι μέχρι τινὸς εἰς ὑπόγειον σκότος καὶ εἶτα ἐξορμῶντα ἀναφαίνονται αὐθις ἐπὶ τῆς γῆς· οἱ καρποφόροι ἀγροὶ παράγουσιν ἀφθόνως σῖτον καὶ διάφορα ἄλλα σπαρτὰ καὶ χλοώδη φυτὰ ἱκανὰ πρὸς συντήρησιν πολυαρίθμων ποιμνίων· αἱ νομαὶ εἰσὶν ἐξάירστοι κυρίως διὰ τοὺς καλλίστους ἵππους καὶ ὄνους τῆς χώρας ταύτης· τινὲς δὲ ἀγροὶ κατεδικάσθησαν εἰς αἰωνίαν ἀκαρπίαν διὰ τὰς συνεχεῖς ἐν αὐτοῖς συμβαινούσας πλημμύρας.

ΟΡΗ.

ΚΥΤΑΛΗΝΗ, τὸ μέγιστον πάντων τῶν ὀρέων τῆς Ἀρκαδίας ὑψούμενον κατὰ τὸ βόρειον καὶ διαχωρίζον αὐτὴν ἀπὸ τῆς Ἀχαΐας· κλάδοι αὐτοῦ ἐκτεινόμενοι πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς νότον ἐγνωρίζοντο ὑπὸ διαφόρους ὀνομασίας, ὡς Ἐρύ-

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 6.

μανής, Φολόη κτλ. Τὸ κάθετον ὕψος τῆς Κυλλήνης, ὡς λέγει ὁ Στράβων, ἐλογίζετο κατὰ τινὰς 20 καὶ κατ' ἄλλους 15 σταδίων (1). Ὁ δὲ Στέφανος καὶ ὁ Εὐστάθιος ἀκολουθοῦντες τὴν διαμέτρησιν τοῦ Ἀπολλοδώρου, ἀποφαίνονται ὅτι τὸ ὕψος τοῦ ὄρους τούτου εἶναι 9 σταδίων καὶ 80 ποδῶν (2). Ἐλάβε τὸ ὄνομα ἡ Κυλλήνη ἀπὸ Κυλλήνος τοῦ Ἐλάτου τοῦ Ἀρκάδος (3). Ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἦν ναὸς Ἑρμοῦ Κυλληνίου κατερρίμμενος ἐπὶ τοῦ Πausανίου· τὸ δὲ ἄγαλμα, ὃ εἶχεν ὕψος ὀκτὼ ποδῶν ἦν κατεσκευασμένον ἐκ κιτριᾶς. — Ἐν Κυλλήνῃ οἱ κόσσιφοι ἦσαν κατάλευκοι. — Τὸ ὄρος ἡ Χελυδορέα συνείχετο τῇ Κυλλήνῃ (4).

* Κυλλήνη, κοιν. Ζύρια· τὸ ὄρος τοῦτο κατὰ τὰς νεωτάτας ἀκριβεῖς καταμετρήσεις, καθήκει εἰς ὕψος 2,374 μέτρ. γαλλ.

ΧΕΛΥΔΟΡΕΑ, συνείχετο τῇ Κυλλήνῃ. Ἐμυθεύετο ὅτι ἐπὶ τῆς Χελυδορέας εὐρών ὁ Ἑρμῆς χελώνην, ἐξέδειρεν αὐτὴν καὶ κατεσκεύασεν ἀπ' αὐτῆς λύραν· τὸ ὄρος τοῦτο ἔκειτο ἐπὶ τῶν μεθορίων τῶν Φενεατῶν καὶ τῶν Πελληναίων· τὸ πλεῖστον δὲ αὐτοῦ ἐνέμοντο οἱ Ἀχαιοί (5).

* Κατὰ τὸν Λήκιον τὸ Μαυριόρι εἶναι πιθανῶς ἡ Χελυδορέα (6) Τὸ ὄρος τοῦτο ὑψοῦται εἰς 1759 μέτρ. γαλλ· κατὰ τοὺς νέους γαλλικοὺς γεωγραφικοὺς πίνακας.

ΚΡᾶθις, ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν Ἀχαΐαν ὄρειων τοῦ τόπου τῶν Φενεατῶν. Ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος Πυρωνίας καὶ ἀπ' αὐτοῦ οἱ Ἀρκάδες ἐλάμβανον τὸ πάλαι πῦρ διὰ τὴν ἐνρτὴν τῶν Λερναίων. Ἐκ τοῦ Κράθιδος ἐπήγαγε ποταμὸς ὡσαύτως Κρᾶθις καλούμενος καὶ ἐκδιδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὰς Διγὰς (7).

---

(1) Στράβ. β. 8. σ. 388. (2) Στέφ. Βυζ. Κυλλήνη, — Εὐστάθ. εἰς Ὀδύσσ. Ω, 5· 1, σ. 1951. (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 4. (4) Αὐτ. κ. 17.

(5) Αὐτ. (6) Λήκ. 3, κ. 27, σ. 220. (7) Πaus. Ἀρκ. κ. 15.

* Ζαροῦχλα, οὕτω κληθὲν ἀπὸ χωρίου Ζαρούχλας κειμένου κατὰ τὸ βόρειον αὐτοῦ· τὸ ὄρος τοῦτο ὑψοῦται ὀπίσθεν τοῦ ὄρους τοῦ Φονιά καὶ ἔχει διπλὴν κορυφὴν ὑπερύψηλον.

ΑΡΟΑΝΙΑ ὌΡΗ, μεγάλη σειρὰ ὀρέων ἐκτεινομένη καθ' ἅπασαν τὴν βορ.-ἀνατολικὴν Ἀρκαδίαν. — Ἐπὶ τῶν ὀρέων τούτων ἦν ἡ πόλις Νώνακρις καὶ ἡ πηγὴ τῆς Στυγὸς καὶ σπήλαιον, ἐνθα ἔλεγον ὅτι ἀνέφυγον αἱ μανεῖσαι θυγατέρες τοῦ Προίτου, ἃς ὁ Μελάμπους δι' ἀπορόρήτων θυσιῶν καὶ καθαρμῶν κατήγαγεν εἰς τόπον καλούμενον Λουσούς· τὸ πλεῖστον τῶν Ἀροανίων ὀρέων ἐνέμοντο οἱ Φενεᾶται (1).

* Χελμός. Τὸ σπήλαιον εἶναι τὸ Μέγα Σπήλαιον καὶ οἱ Λουσοὶ τὰ Σουδενά· ὁ Χελμός κατὰ τὰς νεωτάτας ἀκριβεῖς καταμετρήσεις καθήκει εἰς ὕψος 2,355 μέτρων γαλλ.

ΕΡΥΜΑΝΘΟΣ, συνέχεια τῆς Κυλλήνης σρεφομένη πρὸς μεσημβρίαν· μέρος τοῦ Ἐρυμάνθου ἦν ἡ Λάμπεια ἐξ ἧς ἐπήγαζεν ὁ ποταμὸς Ἐρύμανθος (2).

ΛΑΜΠΕΙΑ, συνεχόμενον τὸ ὄρος τοῦτο τῇ Σκόλλιδι ὄρει τῆς Ἡλείας, ἀπεῖχε τῆς μὲν Ἡλίδος 130 στάδια, τῆς δὲ Ἀχαΐκης πόλεως Τριταίας 100 σταδ. κατ' ἀνατολὰς (3). — Ἐν Λαμπεΐᾳ εἶχε τὰς πηγὰς ὁ ποταμὸς Ἐρύμανθος· ἦν δὲ τὸ ὄρος τοῦτο ἱερὸν τοῦ Πανὸς καὶ μοῖρα τοῦ ὄρους Ἐρυμάνθου (4).

ΦΟΛΟΉ, ἐξετείνετο ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Ἀρκαδίας καὶ τῆς Ἡλείας κατὰ τὴν Πισάτιν, ἧς ἦσαν αἱ ὑπώρειαι αὐτοῦ καὶ ὑπερέκειτο τῆς Ὀλυμπίας πλησιέστατα (5). Ὁ ποταμὸς Σελλήεις ἐπήγαζεν ἐκ τῆς Φολόης (6), ὥς καὶ ὁ Λευκυα-

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 18. (2) Αὐτ. κ. 24. (3) Στράβ. β. 8, σ. 341.

(4) Πaus. Ἀρκ. κ. 24. (5) Στράβ. β. 8, σ. 357. (6) Αὐτ. β. 8, σ. 338.

νίας (1). — Ἐπὶ τῆς Φολόης ἔλεγον ὅτι ἡ Ἄρτεμις ἐτέ-
 ξευσε τὸν Βουφάγον τολμήσαντα ἀνόσια πρὸς αὐτήν (2).
 — Ἡ Φυλόη ἦν συνέχεια τοῦ Ἐρυμάνθου ἐκτεινομένη κατὰ
 τὸ νοτ-δυτικὸν αὐτοῦ.

ΛΥΚΑΙΟΝ, ὑψούμενον κατὰ τὸ νοτ-δυτικὸν τῆς Ἀρκαδίας
 καὶ κατ' ἀριστεράν τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης· ὠνομάζετο καὶ
 Ὀλυμπος καὶ Ἱερά Κορυφή τῶν Ἀρκάδων, καὶ ἔλεγον ὅτι
 ὁ Ζεὺς ἐτράφη ἐν τούτῳ τῷ ὄρει· ἦν δὲ καὶ χώρα ἐν τῇ
 Λυκαίῳ καλουμένη ΚΡΗΤΕΑ κατ' ἀριστεράν ἄλλους τοῦ
 Απόλλωνος τοῦ ἐπιλεγομένου Παρράσιου, καὶ οἱ Ἀρκᾶδες
 διίσχυρίζοντο ὅτι ὁ Ζεὺς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τῇ Κρητίᾳ
 ἀνετράφη καὶ οὐχὶ ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ. Αἱ δὲ Νύμφαι αἱ
 ἀναθρέψασαι αὐτὸν ἐκαλοῦντο Θεισόα καὶ Νέδα καὶ Ἀγνώ
 ἀφ' ὧν ἐκλήθησαν πόλεις Θεισόα καὶ ποταμοὶ Νέδα καὶ
 πηγὴ Ἀγνώ, ἥ ὡς ὁ ποταμὸς Ἰστρος παρεῖχεν ὕδωρ ἐπίσης
 ἐν ὥρᾳ θέρους ὡς καὶ ἐν χειμῶνι. Ὅποτεν δὲ συνέβαινεν
 ἀνομβρία διαρκῆς καὶ ἐξηραίνοντο τὰ σπέρματα καὶ τὰ
 δένδρα, ὁ ἱερεὺς τοῦ Λυκαίου Διὸς προσευξάμενος καὶ
 θύσας εἰς τὸ ὕδωρ ὅσα ἦσαν νενονισμένα, ἐπέψαυε διὰ
 κλάδου δρυὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς πηγῆς, καὶ ἀνακινήθεις
 τοῦ ὕδατος, ἀνέβαινεν ἀχλὺς ὡς ὁμίχλη· ἡ δὲ ἀχλὺς ἐγί-
 νετο νέφος καὶ ἐπέσυρε καὶ ἄλλα νέφη ἐπ' αὐτῆς, καὶ οὕτω
 κατήρχετο ὑετὸς ἐπὶ τῆς γῆς τῶν Ἀρκάδων (3). Ἦν δὲ
 ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ναὸς Πανὸς καὶ περὶ τὸν ναὸν ἄλλος δέν-
 δρων καὶ ἱππόδρομος καὶ πρὸ αὐτοῦ στάδιον ἐνθα ἐτελεῖτο
 τὸ πάλαι ὁ ἀγὼν τὰ Λύκαια· καὶ βάθρα δὲ, ὧν οἱ ἀνδριάν-
 τες δὲν ἐσώζοντο πλέον ἐπὶ τοῦ Πausανίου, καὶ ἐφ' ἐνὸς
 τῶν βάθρων ἐλεγείον δηλοῦν ὅτι ὁ ἀνδριὰς ἦν τοῦ Ἀστυά-

---

(1) Paus. Hl. κ. 21. (2) Paus. 'Ark. κ. 27. (3) Αὐτ. κ. 34.

νακτος, ενος τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀρκάδος· τὸ δὲ ὄρος τὸ Λυκαίον περιεῖχε καὶ ἄλλα ἀξιοθαύμαστα, μάλιστα δὲ τὸ ἐξῆς. Ἦν ἐν αὐτῷ τέμενος τοῦ Λυκαίου Διὸς, οὗ ἡ εἰσόδος δὲν ἐπετρέπετο εἰς τοὺς ἀνθρώπους· ἂν δέ τις παραβλέπων τὸν νόμον, εἰσῆρχετο, ἦν ἀνάγκη πᾶσα ν' ἀποθάνῃ, ὡς ἐνόμιζον, ἐντὸς τοῦ ἐνιαυτοῦ· ἔλεγον πρὸς τούτοις ὅτι ὅσοι ἄνθρωποι ἢ ὅσα ζῶα ἦσαν ἐντὸς τοῦ τεμένους δὲν ἀπετέλουν σκιάν· καὶ ἂν κυνηγώμενον ζῶον κατέφευγεν εἰς τὸ τέμενος, ὁ κυνηγὸς δὲν συνήρχετο αὐτῷ, ἀλλὰ περιέμενεν ἔξω καὶ παρατηρῶν τὸ ζῶον, οὐδεμίαν σκιάν ἔβλεπε προσρχομένην ἀπ' αὐτοῦ, καὶ τοῦτο συνέβαινεν ἐν τῷ τεμένει οὐ μόνον καθ' ὅσον ὁ ἥλιος διατρέχει τὸ ἐν τῷ οὐρανῷ ζώδιον τοῦ καρκίνου, ἀλλὰ κατὰ πᾶσας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους. Κατὰ δὲ τὴν ἀνωτάτω κορυφὴν τοῦ Λυκαίου ὄρους ἦν χῶμα γῆς, βωμὸς τοῦ Λυκαίου Διὸς καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἦν σύνοπτον τὸ πλεῖστον τῆς Πελοποννήσου· πρὸ δὲ τοῦ βωμοῦ ἦσαν δύο στήλαι ἱστάμεναι πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἐπ' αὐτῶν ἀετοὶ ἐπίχρυσοι ἀρχαιότερον ἐξεργασμένοι· ἔθουον δὲ μυστικῶς ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τούτου τῷ Λυκαίῳ Διὶ. Κατὰ δὲ τὸ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὄρους ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος ἐπιλεγομένου Παρράσιου καὶ ἐνταύτῳ καὶ Πυθίου· ἄγοντες δὲ κατ' ἔτος τὴν ἑορτὴν τοῦ θεοῦ τούτου, ἔθουον ἐν τῇ ἀγορᾷ κάπρον τῷ Ἐπικουρίῳ Ἀπόλλωνι, εἶτα ἐκόμιζον τὸ ἱερεῖον εἰς τὴν ναὸν τοῦ Παρράσιου Ἀπόλλωνος ἐν ἥχῳ αὐλῶν καὶ μετὰ πομπῆς, καὶ τέμνοντες ἔκαιον τοὺς μηροὺς αὐτοῦ καὶ ἀνῆλίσκον αὐτόθι τὰ κρέατα. — Ἡ Θεισαία γῆ ἔκειτο κατὰ τὸ προσάρκτιον τοῦ Λυκαίου (1). — Λυκάων ὁ Πελασγοῦ συνώκισεν ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου πόλιν Λυκοσοῦραν

---

(1) Παυσ. Ἀρκ. κ. 38.

καὶ ὠνόμασε καὶ Δία Λυκαῖον καὶ ἔθηκε καὶ ἀγῶνα Δύ-
καια (1). μέρος τοῦ Λυκαίου ὄρους ἐκαλεῖτο ΚΕΡΑΨΙΟΝ,
καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐπήγαγεν ὁ ποταμὸς ἡ Νέδα (2).

* Κατὰ τὸν Λήκιον τὸ Λύκαιον καὶ κυρίως ἡ στρογγύλη
αὐτοῦ ὑψηλὴ κορυφὴ ὀνομάζεται Διοφόρτι, ἑτέρα δὲ κορυφὴ
αὐτοῦ λέγεται Φαναρίτικον, καὶ ἑτέρα Καρυάτικον, τὸ δὲ
Κεραύσιον εἶναι τὸ ἤδη λεγόμενον Κερασιὰ (3). καὶ οὗτος
εἶναι ὁ ζυγὸς μεταξὺ τοῦ Λυκαίου καὶ τῶν Νομίων ὀρέων
τῶν νῦν καλουμένων Τετράζι. Τὸ Διαφόρτι ἔχει ὕψος 1420
μέτρων γαλλ. ἢ κατὰ τὸν Κούρτιον 4371 ποδ. (4).

ΚΟΤΥΛΙΟΝ, μέρος τοῦ Λυκαίου ὅπερ ὑψούμενον κατὰ
τὸ νοτ-δυτικὸν τῆς Ἀρκαδίας, περιώριζε τὴν Φιγαλίαν κατ'
ἀριστεράν καὶ ἀπεῖχεν αὐτῆς 40 στάδια. Ἐπὶ τοῦ Κοτυλίου
ἦν χωρίον καλούμενον Βᾶσσαι, καὶ πλησίον αὐτοῦ ναὸς
Ἀπόλλωνος τοῦ ἐπονομασθέντος Ἐπικουρίου, διότι ἐνομί-
ζιτο ὅτι διὰ τῆς ἐπικουρίας τοῦ θεοῦ τούτου ἀπηλλάγησαν
ποτὲ οἱ Φιγαλεῖς κατὰ τὸν τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθη-
ναίων πόλεμον τῆς ἐπικρατούσης λοιμώδους νόσου. ἦν δὲ
ὁ ναὸς οὗτος ἔργον τοῦ ἀρχιτέκτονος Ἰκτίνου τοῦ οἰκοδο-
μήσαντος τὸν Παρθενῶνα τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὑπερέβαινε πάν-
τας τοὺς ναοὺς τῆς Πελοποννήσου πλὴν τοῦ τῆς Τεγέας
κατὰ τε τὴν ἐντέλειαν τῆς συναρμογῆς καὶ τὸ κάλλος τῆς
ἐργασίας τῶν λίθων ἐξ ὧν ἦν ὁλόκληρος κατασκευασμένος
ὥς καὶ αὐτὸς ὁ ὄροφος. — Ἐπὶ τοῦ Κοτυλίου ὄρους ἦν πηγὴ
ὕδατος ὃ δὲν ἐξικνεῖτο ἐπὶ πολὺ, καὶ μετ' ὀλίγον ἐγίνετο
παντάπασιν ἀφανές. ἀπὸ τῆς πηγῆς ταύτης ἐλάμβανε τὴν
ἀρχὴν ὁ ποταμὸς Αὐμαξ. — Ὑπεράνω τοῦ ναοῦ τοῦ Ἐπι-

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 2. (2) Πaus. Μισσ. κ. 20. — Πaus. Ἀρκ. κ. 41.

(3) Λήκ. Τ. 2, κ. 12, σ. 10, 11, 19. (4) Κούρτ. Τ. 1, σ. 277.

κουρίου Απόλλωνος ἦν τόπος καλούμενος ΚΟΤΥΛΟΝ καὶ ἐν αὐτῷ ναὸς ἀνόροφος καὶ ἄγαλμα Ἀφροδίτης (1).

* Τὸ ὕψος τοῦ ὄρους τούτου κατὰ τὰς Βάσσας εἶναι 1129 μέτρ. γαλλ. Ὁ δὲ ναὸς σώζεται σχεδὸν ὁλόκληρος· εἶναι δὲ ἐξάστυλος, ἔχων ἀνὰ 15 κίονας Δωρικούς καθ' ἐκάστην πλευράν, καὶ ἀνὰ 2 κίονας ἐν παραστάσει κατὰ τὸν πρόναον καὶ τὸν ὀπισθόδομον· προσέτι δὲ καὶ τὸ ὀπισθεν τοῦ σηκοῦ ἓνα κίονα Κορίνθιον, τὸν ἀρχαιότατον τοῦ εἶδους τούτου. Ὁ δὲ σηκὸς κοσμεῖται ἔσωθεν διὰ 10 προεχουσῶν παραστάδων αἱ ἀπολήγουσιν εἰς ῥαβδωτοὺς ἡμικίονας· ὁ ναὸς ὅλος κατεσκευάσθη ἐκ λευκοῦ τιτανώδους λίθου σκληροῦ· τὰ δὲ κιονόκρανα τῶν ἡμικιόνων καὶ τὸ τοῦ σηκοῦ τοῦ κίονος ὡς καὶ αἱ κεραμίδες ἐκ μαρμάρου Παρίου· ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ μαρμάρου ἦν καὶ ἡ καλλίστη ζωοφόρος ἡ περιθέουσα τὸν ναὸν ἔσωθεν καὶ παριστῶσα ἀμαζονομαχίαν, διατηρουμένη δὲ τανῦν ὁλόκληρος ἐν τῷ Βρετανικῷ μουσεῖῳ.

ΕΛΑΪΟΝ, κατὰ δεξιὰν τῆς Φιγαλίας (2) ἥς ἀπεῖχεν ὅσον 30 στάδια. Ἐπὶ τοῦ Ἐλαΐου ἦν ἄντρον ἱερὸν Δήμητρος ἐπιλεγομένης Μελαίνης. Οἱ Φιγαλεῖς ὡς καὶ οἱ Θελπούσιοι ἐδόξαζον συμφώνως ὅτι ὁ Ποσειδῶν συνεμίγη τῇ Δήμητρι· ἀλλ' οἱ μὲν Θελπούσιοι ἔλεγον ὅτι ἐκ τῆς μίξεως ταύτης ἡ Δημήτηρ ἔτεκεν ἵππον, οἱ δὲ Φιγαλεῖς οὐχὶ ἵππον ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τῶν Ἀρκάδων ὀνομαζομένην Δέσποιναν (τὴν Περσεφόνην)· καὶ ὅτι ἡ Δημήτηρ ὀργιζομένη κατὰ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἐνταύτῳ πενθοῦσα ἐπὶ τῇ ἀρπαγῇ τῆς Περσεφόνης, καὶ ἐνδυθεῖσα μέλαιναν ἐσθῆτα, ἐκρύβη πολὺν χρόνον εἰς τοῦτο τὸ σπήλαιον, καὶ τὰ πάντα ἐφθείροντο ὅσα τρέφει ἡ γῆ, καὶ τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος ἀπώλλυτο ὑπὸ λιμοῦ, καὶ οὐδεὶς

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 41. (2) Αὐτ.

τῶν θεῶν ἐγνώριζε ποῦ ἡ Δημήτηρ ἦν κεκρυμμένη· ὥς δὲ ὁ Πᾶν ἦλθε θηρεύων εἰς τὸ Ἑλλάϊον, εἶδε ποῦ ἦν ἡ Δημήτηρ καὶ ὅποια ἡ ἐνδυμασία αὐτῆς, καὶ ἀνήγγειλε τῷ Διὶ, καὶ τότε ὁ Ζεὺς ἔπεμψε τὰς Μοῖρας παρὰ τὴν Δήμητρα ἢ ἐπέστη ὑπ' αὐτῶν καὶ ἀπέθετο καὶ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν λύπην· καὶ διὰ ταῦτα οἱ Φιγαλεῖς ἐθεώρησαν τὸ σπήλαιον τοῦτο ὡς ἱερὸν τῆς Δήμητρος, καὶ ἀνέθεσαν εἰς αὐτὸ ἄγαλμα ἐκ ξύλου ἐξεικονίζον τὴν θεὰν καθεζομένην ἐπὶ πέτρας καὶ κατὰ μὲν τὰ ἄλλα φαινομένην ὡς γυναῖκα, ἔχουσαν δὲ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν κόμην ὡς ἵππου καὶ ἐπ' αὐτῆς δράκοντας καὶ ἄλλα θηρία, καὶ φοροῦσαν χιτῶνα καθήκοντα μέχρι τῶν ἄκρων τῶν ποδῶν, καὶ κρατοῦσαν διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς δελφῖνα καὶ διὰ τῆς ἄλλης περιστεράν· τοῦτο δὲ τὸ ξόανον οὐδ' ὁ τεχνίτης δὲν εἶναι γνωστὸς ἐκάη, καὶ μετὰ καιρὸν ὁ Αἰγινήτης Ὀνατᾶς κατεσκεύασεν ἄλλο χάλκινον ἄγαλμα (1).

ΝΟΜΙΑ ὈΡΗ, σειρὰ ὀρέων ἐκτεινομένη κατὰ διεξίαν, δηλ. πρὸς τὸ νοτ-δυτικὸν τῆς Λυκοσοῦρας. Ἐπὶ τῶν ὀρέων τούτων ἦν ναὸς Πανὸς ἐπιλεγομένου Νομίου καὶ ὁ τόπος ὁ ὀνομαζόμενος ΜΕΛΠΕΙΑ. Εἶναι φυσικὸν νὰ εἰκασθῇ ὅτι τὰ ὄρη ταῦτα ἐκλήθησαν Νόμια ἀπὸ τῶν νομῶν τοῦ Πανός· ἀλλ' οἱ Ἀρκᾶδες ἔλεγον ὅτι ἔλαβον τὸ ὄνομα ἀπὸ τινος Νύμφης (2).

* Τὰ Νόμια Ὀρη εἰσὶν ἡ σειρὰ Τετράζι ἡ συνενουμένη διὰ τῆς Κερασιᾶς (Κεραυσίου) (3) τῷ Διοφορτίῳ (Λυκαίῳ). Τὸ μέγιστον ὕψος τοῦ Τετραζίου λογίζεται 4,272 ποδ. (4).

ΜΑΙΝΑΛΙΟΝ ἢ ΜΑΪΝΑΔΟΝ κατ' ἀνατολὰς τῆς Μαιναλίας καὶ κατὰ δυσμὰς τῆς χώρας τῆς Μαντινείας· παρὰ

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 42. (2) Αὐτ. κ. 38. (3) Δήμ. Τ. 2, κ. 18, α. 315. (4) Κυρτ. Τ. 1, σ. 277.

τούς πρόποδας τοῦ ὄρους τούτου ἦν ποτὲ πόλις Αὐκόα καὶ κατὰ μισημβρίαν πόλις Σουμητία. Ἐν τῷ ὄρει τούτῳ ἦσαν καὶ αἱ καλούμεναι ΤΡΙΪΟΔΟΙ, καὶ τὰ ὅστ᾽ Ἀρκάδος τοῦ Καλλιστοῦς ἄπερ ἀφήρισαν ἐντεῦθεν οἱ Μαντινεῖς κατὰ τὸ ἐκ Δελφῶν μάντευμα. Ὑπῆρξε δὲ ἐπὶ τοῦ ὄρους καὶ πόλις Μαίναλον. Τὸ Μαινάλιον ὄρος ἐθεωρεῖτο ὡς ἱερὸν τοῦ Πανός, ὥστε οἱ περὶ αὐτὸ ἔλεγον ὅτι ἤκουον καὶ τὸν Πᾶνα συρίζοντα· ἐμπροσθεν τοῦ ὄρους ἐξεστίνετο πεδιάς ὁμώνυμος, Μαινάλιον πεδίον καλουμένη καὶ περατουμένη. εἰς ἀπόστασιν 15 σταδίων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἐλάφου (1). Μεταξὺ τῶν ἐπιφανῶν ὀρέων κατατάττει ὁ Στράβων καὶ τὸ Μαινάλιον (2).

* Ἡ ὑψηλοτέρα τῶν κορυφῶν τοῦ Μαιναλίου ὀνομάζεται Χρέπα ἢ κοινότερον Ἐπάνω-Χρέπα καὶ ὑψοῦται μεταξὺ Τριπόλεως καὶ Μαντινείας, πλησιέστερον δὲ τῆς Τριπόλεως· κατὰ δὲ τὴν ἐναντίαν, δηλ. τὴν πρὸς ἀνατολὰς σειρὰν τοῦ ὄρους ἡ κορυφή λέγεται Τουρνίχι ἀπὸ τινος χωρίου τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος κειμένου ἐπὶ τῶν πρὸς τὸ Ἄργος ὁδῶν· κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸν Ἅγιον Πέτρον διεύθυνσιν τὸ ὄρος ὀνομάζεται Βιαλεβὸν καὶ τὸ ὕψος αὐτοῦ εἶναι ὡς ἐγγίστα 5,000 ποδῶν κατὰ τὸν Δήκιον (3), κατὰ δὲ τοὺς προσφάτως ἐκδοθέντας γεωγραφικοὺς πίνακας 1772 μέτρων γαλλικῶν.

ὍΣΤΡΑΚΙΝΑ· ὑψοῦται ὑπεράνω τοῦ πεδίου Ἀλκιμέδοντος· ἐν τῷ ὄρει τούτῳ ἦν σπήλαιον ἐνθα ᾤκησεν ὁ Ἀλκιμέδων, ἄνθρωπος ἐκ τῶν λεγομένων ἡρώων· ὁ Ἡρακλῆς συνεγένετο Φυλλοῖ τῇ θυγατρὶ τοῦ Ἀλκιμέδοντος τούτου, ὡς ἔλεγον οἱ Φιγάλιοι· ἅμα δὲ μαθὼν ὁ Ἀλκιμέδων

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 36. (2) Στράβ. β. 8, σ. 388. (3) Δήμ. Τ. 2, κ. 3, σ. 88.

ὅτι ἔτεκεν ἡ Φυλλῶ, ἐξέθεσεν αὐτὴν εἰς τὸ ὄρος ἵνα ἀπο-
 λεσθῇ μετὰ τοῦ τέκνου αὐτῆς, ὃ οἱ Ἀρκάδες ὠνόμαζον
 Δίχμαγόραν. Ὡς δὲ τὸ βρέφος ἐκλαῖεν ἐκκείμενον, κίσσα
 τις ἀκούουσα ἐμιμεῖτο τὰ κλαύματα· ἐρχόμενος δὲ κατὰ
 τύχην ὁ Ἡρακλῆς πρὸς τὴν ὁδὸν ταύτην, ἤκουσε τὴν κίσσαν
 καὶ νομίσας ὅτι ἦν βρέφος τὸ κλαῖον καὶ οὐχὶ πτῆνόν,
 διευθύνθη πρὸς τὸ μέρος τῆς φωνῆς καὶ γνωρίσας τὴν Φυλλῶ,
 καὶ αὐτὴν ἀπέλυσε τῶν δεσμῶν καὶ τὸ βρέφος διέσωσε·
 καὶ ἐξ ἐκείνου ἡ πλησίον πηγὴ ὠνομάσθη Κίσσα (1). Μετὰ
 40 στάδια ἀπὸ τῆς πηγῆς ταύτης εἶναι ὁ τόπος ὁ λεγόμενος
 ΠΕΤΡΟΣΑΚΑ.

* Τὸ ὄρος τὸ ὑψούμενον ὀπισθεν τῆς κοιλάδος τῆς λεγο-
 μένης τοῦ ΚΑΨᾶ εἶναι ἡ Ὀστρακίνα· τὸ ὄρος τοῦτο χωρί-
 ζεται ἀπὸ τῆς Μαιναλίου σειρᾶς διὰ τῆς στενωποῦ τῆς
 ἀγούσης εἰς Δεβίδι καὶ ἴσαται ἐπομένως μεμονωμένον (2).
 Τὸ ὕψος τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἐφ' ἧς ὑπάρχει μοναστήριον
 τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ εἶναι 1,981 μέτρ. γαλλ.

ΒΟΡΕΙΟΝ, κείμενον πλησίον τῆς Ἀσίας· ἀπὸ τῆς πό-
 λεως ταύτης ἀνέβαινον εἰς τὸ βόρειον καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς
 αὐτοῦ ἦν ναὸς κοινὸς Ἀθηνᾶς Σωτείρας καὶ Ποσειδῶνος κτι-
 σθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεύος κατὰ τὴν ἐξ Ἰλίου ἐπάνοδον· λεί-
 ψανα μόνον αὐτοῦ ἐσώζοντο ἐπὶ Πausανίου (3).

* Κράβαρι· σώζονται καὶ μέχρι τοῦδε ἐπὶ τῆς κορυφῆς
 αὐτοῦ ἵχνη τινὰ τοῦ ναοῦ (4).

ἈΛΗΣΙΟΝ, ὑψούμενον ὑπεράνω τοῦ παρὰ τὴν Μαντίνειαν
 σταδίου καὶ ὀνομασθὲν οὕτως ἐκ τῆς ἄλλης (πλάνης) τῆς
 Ῥέας. Ἐπὶ τοῦ Ἀλησίου ἦν ἄλσος Δήμητρος· κατὰ δὲ τὰς

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 12. (2) Δήκ. Τ. 2, κ. 17, σ. 281. (3) Πaus.
 Ἀρκ. κ. 44. (4) Δήκ. Τ. 2, κ. 18, σ. 317.

ὑπωρείας αὐτοῦ ναὸς Ποσειδῶνος Ἰππίου ἀπέχων τῆς Μαντινείας οὐχὶ πλέον σταδίου. Ὁ ναὸς οὗτος ἐκτίσθη τὸ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ Ἀγαμήδους καὶ Τροφωνίου ἐκ ξύλων δρυϊνῶν. ὕστερον δὲ ὑποδόμησεν αὐτὸν ἐκ νέου ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς, διορίσας ἐπὶ τῶν ἐργαζομένων ἐπόπτας ἵνα προσέχωσιν ὥστε οὔτε νὰ ἴδῃ τις ἐντὸς τοῦ ἀρχαίου ναοῦ, οὔτε νὰ μετακινήσῃ τι τῶν ἐρείπειων αὐτοῦ. Ὁικοδομήθη δὲ κατ' ἐπιταγὴν αὐτοῦ ὁ νέος ναὸς περὶ τοῦ ἀρχαίου. Πέραν δὲ τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος ἦν τρόπαιον ἐκ λίθου πρὸς μνήμην τῆς κατὰ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀγίδος νίκης (1). Μετὰ πέντε στάδια ἀπὸ τοῦ ναοῦ κατ' ἀριστεράν ἦσαν οἱ τάφοι τῶν θυγατέρων τοῦ Πελίου (2).

ΑΓΧΙΣΙΑ, κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ Μαντινείας εἰς Ὀρχομενόν· ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ μνήματος τοῦ Ἀγχίσου, ὃ ἔκειτο κατὰ τοὺς πρόποδας αὐτῆς· κατὰ τὸν Πausανίαν, ὁ Δινείας πλέων πρὸς τὴν Σικελίαν, προσῶρμίσθη εἰς τὴν Λακωνικὴν καὶ ἐγένετο οἰκιστὴς δύο πόλεων, Ἀφροδισιάδος καὶ Οἰήτιδος καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἀγχίσην παραγενόμενον εἰς τὴν χώραν ταύτην δι' ἄγνωστον αἰτίαν καὶ τελευτήσαντα ἔθαψεν ἐνταῦθα· πλησίον τοῦ τάφου τοῦ Ἀγχίσου ἦσαν ἐπὶ τοῦ Πausανίου ἐρείπια ναοῦ Ἀφροδίτης· ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἀγχισίας ἦσαν τὰ μεταξὺ Μαντινέων καὶ Ὀρχομενίων ὄρια (3).

* Ἀρμενιά.

ΘΑΥΜΑΣΙΟΝ, ὑπεράνω τοῦ ποταμοῦ Μολοττοῦ τοῦ ῥέοντος πρὸς τὸ Μεθύδριον· ἐμύθευσαν ὅτι ὁπότεν ἡ Ῥέα εἶχε τὸν Δία ἐν γαστρὶ, εἰς τυῦτο τὸ ὄρος ἦλθεν ἐπὶ σκοπῷ, εἰὰν ὁ Κρόνος ἤρχετο κατ' αὐτῆς, νὰ παρασκευάσῃ εἰς ἑαυτὴν βοήθειαν τὸν Ὀπλόδαμον καὶ ἄλλους τῶν περὶ ἐκεῖνον

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 10. (2) Ἀύτ. κ. 11. (3) Ἀύτ. κ. 12.

Γιγάντων· πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους ἦν τὸ σπήλαιον τῆς Ῥέας (1).

* Πιθανῶς τὸ ὄρος Πατερίτσα ὑψούμενον κατ' ἀνατολὰς τῆς Βυττήνης, καὶ παρατεινόμενον μέχρι τοῦ Μεθυδρίου. Ἐνταῦθα ὑπάρχει μέγα σπήλαιον, τὸ μόνον καθ' ἅπασαν ἐκείνην τὴν χώραν.

ΚΕΡΥΝΕΙΑ, πρὸς τὸ βόρειον τῆς Κυναίθης, κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Ἀχαΐας· ἐκ τοῦ ὄρους τούτου ἐπήγαζεν ὁ ποταμὸς Κερυνίτης (2).

ΚΡΗΣΙΟΝ, ὄρος μικρὸν κατὰ δεξιάν τῆς ἀπὸ τῆς Μανθουρικῆς πεδιάδος πρὸς τὴν Τέγαν ὁδοῦ· ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἦν ναὸς Ἄρεως τοῦ ἐπικληθέντος Ἀφνειοῦ δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ὁ Ἄρης, ὡς ἔλεγον οἱ Τεγεάται, συνεγένετο ποτὲ Ἀερόπῃ τῇ Κηφείῳ τοῦ Ἀλφειοῦ· καὶ ἡ μὲν Ἀερόπῃ ἐτελεύτησεν ἐν ταῖς ὠδίσι τοῦ τοκετοῦ· τὸ δὲ βρέφος ἔμεινε προκεικολλημένον τῇ μητρὶ, καὶ τοι ἀποθανούσῃ, καὶ εἴλκετο πολὺ γάλα ἐκ τῶν μαστῶν αὐτῆς· ἐπειδὴ δὲ ταῦτα ἐγίνοντο κατὰ βούλησιν τοῦ Ἄρειος, ἐπωνόμασαν τὸν θεὸν τοῦτον Ἀφνειὸν, τῷ δὲ παιδίῳ ἔθεσαν ὄνομα Ἀέροπον (3).

* Κατὰ τὸ νότιον τοῦ ὄρους τούτου ὑπάρχει βόθρος εἰς ὃν καταρρέει ὁ Σαρανταπόταμος (Ἀλφειὸς).

ΠΑΡΘΕΝΙΟΝ, ἔκειτο ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Ἀρκαδίας καὶ Ἀργολίδος καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ διήρχετο ἡ ὁδὸς ἡ ἀγούσα ἐξ Ἰσιῶν τῆς Ἀργολίδος εἰς τὴν Τεγεατικὴν τῆς Ἀρκαδίας (4). Ἡ αὐτὴ ὁδὸς ἦγεν ἐκ Τεγέας διὰ τοῦ Παρθενίου αὐτοῦ καὶ τοῦ παρακειμένου ὄρους Κρεοπώλου εἰς Κεγχρεάς καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἄργος (5). Τὸ Παρθένιον ἤρχετο

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 36. (2) Πaus. Ἀχ. κ. 25. (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 64.

(4) Αὐτ. κ. 6. (5) Στράβ. β. 8, σ. 376.

ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Μύστου Διονύσου ὃν ἦν πλησίον τοῦ ἐν ἄλσει δρυῶν ναοῦ τῆς Δήμητρος τῆς καλουμένης ἐν Κορυθεῦσι, κατὰ τὴν ἐκ Τεγέας εἰς Ἄργος εὐθείαν ὁδόν· ἦν δὲ ἐν τῷ Παρθενίῳ τέμενος Τηλέφου θς, ὡς ἔλεγον, ἐκκείμενος βρέφος ἐνταῦθα, ἐτράφη ὑπὸ ἐλάφου· ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω ἦν ναὸς Πανὸς ἐνθα ὁ θεὸς οὗτος ἐφάνη τῷ Φιλιππίδῃ καὶ ὠμίλησε μετ' αὐτοῦ, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Τεγεᾶται συμφώνως ἔλεγον. Ἐν τῷ Παρθενίῳ ἦσαν χελῶναι ἐπιτηδεύονται εἰς κατασκευὴν λύρας· οἱ δὲ περὶ τὸ ὄρος ἄνθρωποι νομίζοντες αὐτὰς ἱεράς τοῦ Πανὸς οὔτε αὐτοὶ ἐλάμβανον αὐτὰς φοβούμενοι, οὔτε εἰς οὐδένα ξένον ἐπέτρεπον νὰ λάβῃ ἐξ αὐτῶν (1).

* Παρθένιον, κοιν. Παρθένι· τὸ ὕψος αὐτοῦ 1217 μετρ. γαλλ. κατὰ τὴν νεωτάτην καταμέτρησιν.

ΚΡΕΟΠΩΛΟΣ, κατὰ τὸ βόρειον τοῦ Παρθενίου· διὰ μέσου τῶν δύο τούτων ὁρέων Κρεοπώλου καὶ Παρθενίου διήρχετο ἡ ἐκ Τεγέας εἰς Ἄργος ὁδός (2).

ΣΗΠΙΑ, τὸ ὄρος τοῦτο μικρὸν ἀπέιχε τῶν Τρικρήνων. Αἵπυτον τὸν ἑλάτου δηχθέντα ὑπ' ὄφρεως καὶ τελευτήσαντα ἔθαψαν ἐνταῦθα, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ φέρωσι τὸν νεκρὸν εἰς τὰ πρόσω· ὁ Ὅμηρος ἐν τοῖς περὶ Ἀρκάδων ἔπεσι μνημονεύει τοῦ μνήματος τοῦ Αἰπύτου· ἦν δὲ τοῦτο χῶμα γῆς περικυκλούμενον ὑπὸ κρηπίδος λιθίνης (3). Ἡ Σηπία ἔκειτο μεταξὺ τοῦ ὄρους Γεροντείου καὶ τοῦ ὑψηλοτέρου μέρους τῆς Κυλλλήνης.

ΨΟΪΣ, ἔκειτο ὑπεράνω πεδιάδος καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦν πόλις Ψοῦς (4).

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 54. (2) Στράβ. β. 8, σ. 376, (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 16. (4) Αὐτ. κ. 35.

ΓΕΡΟΝΤΕΙΟΝ, κατ' ἀνατολὰς τῆς Φενεοῦ· ἐπὶ τῆς ἄκρας αὐτοῦ ἦν ὁδός. Ἦν δὲ τὸ ὄρος τοῦτο ὄριον μεταξὺ Φεγεατῶν καὶ Στυμφαλίων· κατ' ἀριστερὰν τοῦ Γεροντείου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Φεγεατικῆς ἦσαν ἕτερα ὄρια τῶν Φεγεατῶν Τρίκρηνα καλούμενα (1).

* **Καστανιά** (2).

ΦΑΛΑΝΘΟΝ, παρὰ τὴν Ἀνεμῶσαν, κατὰ τὴν εὐθείαν ὁδὸν τὴν ἐκ τῆς πόλεως Μεθυδρίου. Ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἦν πόλις Φάλανθον κτισθεῖσα ὑπὸ Φαλάνθου τοῦ Ἀγελάου τοῦ Στυμφάλου. Ἐπὶ Πausανίου τὰ ἐρείπια μόνον τῆς πόλεως Φαλάνθου ἐσώζοντο. Κάτωθεν τοῦ ὄρους ἦν πεδιάς Πῶλοζ καλουμένη καὶ μετ' αὐτὴν πόλισμα ΣΧΟΙΝΟΪΣ (3).

ΚΝΑΚΑΛΟΝ, ἐν τῇ Καφυάτιδι χώρᾳ· ἐπ' αὐτοῦ ἦγετο τελετὴ ἐπέτειος τῇ Ἀρτέμιδι, καὶ ἦν καὶ ναὸς Ἀρτέμιδος Κνακαλησίας (4).

ΠΟΤΑΜΟΙ.

ΑΡΟΑΝΙΟΣ ἢ **ΟΛΒΙΟΣ** κατὰ τὸν Pausanίαν (5), **ΑΝΪΑΣ** κατὰ τὸν Στράβωνα (6) καὶ **ἌΟΡΟΣ** κατὰ τὸν Ἀθήναιον (7). Ἀλλ' ὅμως ὁ Ἀροάνιος καὶ ὁ Ὀλβιος εἰσὶ δύο διακεκριμένοι ἀπ' ἀλλήλων ποταμοὶ τὸ κατ' ἀρχὰς, διότι ὁ μὲν Ἀροάνιος ἔρχεται ἐκ δυσμῶν, ὁ δὲ Ὀλβιος ἐκ βορρᾶ, καὶ ἀπαντῶνται καὶ ταυτίζονται κατὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτῶν περὶ τὴν λίμνην· ὁ Ἀροάνιος κατὰ τὸν Ἐρατοσθένην ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Στράβωνος λιμνάζων παρὰ τὴν πόλιν Φενεὸν, κατεδύετο εἰς τινὰ χάσματα ζέρεθρα καλούμενα· τούτων δ' ἐμφραχθέντων, ὑπερεχεῖτο τὸ ὕδωρ ἐνίοτε εἰς τὰ πεδία· ἀναστομου-

---

(1) Paus. Ἀρκ. κ. 16. (2) Κούρτ. T. 1, σ. 186. (3) Paus. Ἀρκ. κ. 25. (4) Αὐτ. κ. 23. (5) Αὐτ. κ. 14. (6) Στράβ. β. 8, σ. 389. (7) Ἀθην. β. 8. κ. 1.

μένων δὲ πάλιν, ἐκπίπτον ἄθρόον ἐκ τῶν πεδίων, ἐνέβαλλεν εἰς τὸν Λάδωνα καὶ εἰς τὸν Ἀλφειόν· ὥστε καὶ ἡ γῆ τῆς Ὀλυμπίας ἢ περὶ τὸν ναὸν κατεκλύσθη ποτὲ, ἢ δὲ λίμνη συνεστάλη (1). Ὁ δὲ Πausανίας λέγει ὅτι πλεονάσαντος ποτὲ τοῦ ὕδατος, κατεκλύσθη ἡ ἀρχαία Φενεός, ὥστε καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐσώζοντο ἔτι σημεῖα ἐπὶ τῶν ὀρέων μέχρις ὧν ἔλεγον ὅτι ἀνέβη τὸ ὕδωρ· ὅτι δὲ μετὰ πέντε στάδια ἀπὸ τῶν Καρυῶν ἦσαν δύο ὄρη Ὀρεῖς καὶ Σκίαθις καλούμενα· καὶ ὑφ' ἐκάτερον αὐτῶν ἦν βάραθρον δεχόμενον τὸ ὕδωρ τὸ ἐκ τοῦ πεδίου· τὰ δὲ βάραθρα ταῦτα, ὡς ἔλεγον οἱ Φενεῖται, ἦσαν χειροποίητα καὶ ἐποίησεν αὐτὰ διαταφρεύσας τὸν Ἀροάνιον ὁ Ἡρακλῆς οἰκῶν τότε ἐν Φενεῷ παρὰ τῇ μητρὶ τοῦ Ἀμφιτρύονος Λαονόμῃ, ἵνα ῥέῃ ὁ ποταμὸς ἐν αὐτοῖς· καὶ τὸ μὲν μήκος τοῦ ὀρύγματος ἦν 50 σταδίων, τὸ δὲ βάθος 30 ποδῶν· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Πausανίου δὲν κατήρχετο ἐνταῦθα ὁ ποταμὸς, ἀλλ' ἀπεχώρησεν αὐθις εἰς τὸ ἀρχαῖον ῥεῦμα· ἀπεῖχε δὲ ἡ πόλις Φενεός 50 στάδια τῶν εἰρημένων βαράθρων (2). — Ὁ Ἀροάνιος ἐδέχετο τὸν ποταμὸν Κλείτορα. — Ἐν τῷ Ἀροανίῳ ἦσαν παντοδαποὶ ἰχθεῖς ἐν οἷς καὶ οἱ λεγόμενοι ποικίλαι (πέστροφαι) οἷ, ὡς μυθωδῶς ἐνομίζετο, ἐκελάδουν ὡς αἱ κίχλαι (3). — Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἀροανίου ἔκειτο ἡ πόλις Ψωφίς (4).

* Ποτάμι τῆς Καρυᾶς ἢ Ποτάμι Φονιάτικόν· ἔχει τὰς πηγὰς εἰς τὸ ὄρος Ζύριαν (Κυλλήνην) παρὰ τὸ χωρίον Καρυὰν καὶ ῥέει διὰ μέσου τῆς κοιλάδος τοῦ Φονιά ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν ἄχρι τῶν βάσεων τοῦ ὄρους Σαῖτας ἐνθα καταβροχθίζεται εἰς βαθέα βάραθρα καὶ διαρρέων

(1) Στράβ. αὐτ. (2) Πaus. Ἄρκ. κ. 14. (3) Αὐτ. κ. 21.

(4) Αὐτ. κ. 24.

δι' ὑπογείου ὀχετοῦ ἐπὶ διαστήματι ἑξ μιλίων, ἀναφαίνεται αὖθις κατὰ τὴν κωμόπολιν Λυκούριαν καὶ ἐκεῖθεν ἐκδιδοῖ εἰς τὸ ποτάμι τοῦ Δάρα (Δάδωνα)· συμβαίνουσι δὲ καὶ νῦν τὰ αὐτὰ καταστρεπτικὰ φαινόμενα καὶ κατακλύζεται ἡ πεδιάς ὥς καὶ τὸ πάλαι, ὅσάκις ἐμφράττεται τὸ στόμιον· τὰ δὲ σημεῖα τῶν κατὰ τὰς ἐμφράξεις λιμναζόντων ὑδάτων φαίνονται καὶ ἤδη ἐπὶ τῶν βάσεων τῶν ὀρέων τῶν περικυκλούντων τὴν κοιλάδα τὴν λεγομένην τοῦ Φονιά.

ΚΛΕΪΤΩΡ, ῥέων παρὰ τὴν ὁμώνυμον πόλιν Κλείτορα, ἐξέδιδεν εἰς τὸν Ἀροάνιον (1).

ΠΟΡΙΝΑΣ, οὗτος ἦν τὸ μεταξὺ τῆς χώρας τῶν Φενεατῶν καὶ τῆς Ἀχαΐας ὄριον τὸ πρὸς τὸ μέρος τῆς Κυλλήνης (2).

ΕΡΥΜΑΝΘΟΣ, ἐπήγαζεν ἐκ τοῦ ὄρους Λαμπεΐας· διαρχόμενος δὲ τὴν Ἀρκαδίαν, ἔρρεε μικρὸν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἀροανίου καὶ τῆς πόλεως Ψωφίδος, καὶ ἔχων ἐν δεξιᾷ τὸ ὄρος τὴν Φολόην καὶ ἐν ἀριστερᾷ τὴν Θέλπουσαν χώραν, κατήρχετο εἰς τὸν Ἀλφειόν. Ἐλέγετο ὅτι ὁ Ἡρακλῆς κατὰ πρόσταγμα τοῦ Εὐρυσθέως ἐθήρευσε παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἐρυμάνθου ἀγριόχοιρον ὑπερβαίνοντα πάντας τοὺς ἄλλους τὸ μέγεθος καὶ τὴν δύναμιν. Οἱ ἐν Ὀπικοῖς Κυμαῖσι ἔλεγον ὅτι οἱ ὀδόντες οἱ ἀνακείμενοι παρ' αὐτοῖς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἦσαν οἱ τοῦ Ἐρυμανθίου ἀγριοχοίρου. Οἱ Ψωφίδιοι εἶχον παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἐρυμάνθου ναὸν καὶ ἄγαλμα τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐκ λευκοῦ λίθου, ὡς ἦσαν τὰ ἀγάλματα πάντων τῶν ποταμῶν ἐκτὸς τοῦ Νείλου οὗ τὸ ἄγαλμα ἦν ἐκ μέλανος λίθου, διότι κατήρχετο εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τῆς Αἰθιοπίας (3).

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 21. (2) Αὐτ. κ. 15. (3) Αὐτ. κ. 24.

ΣΤΥΜΦΑΛΟΣ, πηγάζων ἐκ τῆς λίμνης Στυμφαλίδος ἢ Στυμφάλου, κατέρρεεν εἰς χάσμα γῆς, καὶ ἀναφαινόμενος αὖθις ἐν τῇ Ἀργολίδι, μετέβαλλε τὸ ὄνομα καὶ ἀντὶ Στυμφάλου ἐκαλεῖτο Ἑρασῖνος (1). Λέγεται ὅτι φρύγανα εἰσπεσόντα ποτὲ εἰς τὸ στόμα τοῦ βάραθρου δι' οὗ κατέρρεεν ὁ ποταμὸς εἰς τὴν γῆν ἐκώλυσαν τὴν κατάρρευσιν αὐτοῦ, καὶ οὕτω τὸ πεδῖον ἐγένετο λίμνη περίπου τετρακοσίων σταδίων, καὶ ὅτι μετέπειτα ἔλαφος διωκομένη ὑπὸ κυνηγοῦ ἐρρίφθη εἰς τὴν λίμνην ταύτην· συνερρίφθη δὲ μετ' αὐτῆς καὶ ὁ κυνηγὸς διώκων αὐτήν, καὶ οὕτως ἀμφότεροι ἐβυθίσθησαν εἰς τὸ βάραθρον καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ ἠκολούθησε ῥέον κατόπιν αὐτῶν, ὥστε ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐξηράνθη ἅπαν τὸ ἐπὶ τοῦ πεδίου λιμνάζον ὕδωρ καὶ ἔκτοτε οἱ Στυμφάλιοι ἐπανηγύριζον φιλυτιμότερον τὴν ἐορτὴν τῆς Ἀρτέμιδος (2).

ΛΑΔΩΝ, πηγάζων καθ' 60 στάδια ἀπὸ τῆς πόλεως Κλείτορος (3) καὶ 50 τοῦ πολίσματος Λυκουρίας· κατὰ παράδοσιν ἐνομιζέτο ὅτι τὸ ὕδωρ τὸ λιμνάζον ἐν τῇ Φενεατικῇ κατερχόμενον εἰς τὰ ἐντὸς τῶν ὀρέων βάραθρα ἀνήρχετο ἐνταῦθα καὶ ἐποίει τὰς πηγὰς τοῦ Λάδωνος· εἶχε δὲ ὁ Λάδων τὸ κάλλιστον ὕδωρ ἀπάντων τῶν ποταμῶν τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ τῶν βαρβαρικῶν τόπων (4)· ἡ δὲ ὁδὸς ἢ ἀπὸ τῶν πηγῶν τοῦ Λάδωνος ἦν αὐλὴν στενὴ παρὰ τὸν Ἀροάνιον ποταμόν (5). Πηγάζων δὲ ὁ Λάδων ἐκ τῆς Κλειτορίας γῆς, ἔρρεε πρῶτον μὲν παρὰ χωρίον Λευκάσιον καὶ Μεσοβόα, καὶ διὰ τῶν Νάσων πλησίον Ὀρυγος καὶ Ἀλοῦντος· ἐκεῖθεν δὲ κατήρχετο εἰς Θαλιάδας καὶ τὸν ναὸν τῆς

---

(1) Ἰδε Ἑρασῖνος. (2) Παυσ. Ἀρκ. κ. 22. (3) Παυσ. Ἀρκ. κ. 21.

(4) Αὐτ. κ. 20. (5) Αὐτ. κ. 21.

Ἐλευσινίας Δήμητρος κείμενον ἐπὶ τῶν ὀρίων τῶν Θελπούσιων· εἶτα διήρχετο πλησίον τῆς πόλεως Θελπούσης κατ' ἀριστεράν, καὶ ἀπ' αὐτῆς εἰς τὸν ἐν Ὀγκαίῳ ναὸν τῆς Δήμητρος τῆς ἐπιλεγομένης Ἐριννῦος· ἐκεῖθεν δὲ ῥέων μεταξὺ τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀγκαιάτου Ἀπόλλωνος κατ' ἀριστεράν καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ παιδὸς κατὰ δεξιάν, ἐδέχετο τὸν ποταμὸν Τρυθόαν, ἔνθα οἱ Θελπούσιοι ὠμόρουν τοῖς Ἑραιεῦσι, καὶ τέλος ἐξέδιδεν εἰς τὸν Ἀλφειὸν κατὰ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Νᾶσος Κοράκων. Ἐμυθεύετο ὅτι ὁ Λάδων εἶχε δύο θυγατέρας, Θέλπουσαν ἀφ' ἧς ὠνομάσθη ἡ πόλις Θέλπουσα (4) καὶ Δάφνην (5) περὶ ἧς οἱ Ἡλεῖοι καὶ οἱ Ἀρκάδες ἔλεγον τὰ ἑξῆς : Οἰνόμαος ὁ δυναστεύσας ἐν Πίσῃ εἶχεν υἱὸν Λεύκιππον· οὗτος ἐρασθεὶς τῆς Δάφνης καὶ μὴ ἐλπίζων νὰ τὴν νυμφευθῇ, διότι ἀπέφευγεν ἐκείνη ἅπαν τὸ ἄρσεν γένος, ἐπενόησε σόφισμα τοιοῦτο· τὴν κόμην ἦν ἔτρεφεν, ἵνα ἀφιερῶσθαι τῷ Ἀλφειῷ, πλέξας κατὰ τὸν τρόπον τῶν παρθένων καὶ ἐνδυθεὶς ἐσθῆτα γυναικεῖαν, ἦλθε πρὸς τὴν Δάφνην καὶ εἶπεν ὅτι ἦν θυγάτηρ τοῦ Οἰνομάου, καὶ ἐπεθύμει νὰ συνθηρεύῃ μετ' αὐτῆς, ὅπερ καὶ ἐδέχθη ἡ Δάφνη καὶ συνέλαβε φιλίαν ἰσχυράν πρὸς αὐτόν· ἐπιθυμήσασαι δέ ποτε ἡ Δάφνη καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι νὰ κολυμβήσωσιν εἰς τὸν Λάδωνα καὶ ἐκδύσασαι καὶ τὸν Λεύκιππον ἄκοντα, ὡς εἶδον ὅτι δὲν ἦν παρθένος, ἐθανάτωσαν αὐτὸν διὰ τῶν ἀκοντίων καὶ ἐγχειριδίων αὐτῶν, καὶ ἐκ τούτου ἐγένετο ὁ Λάδων περιώνυμος (3). — Ἐνόμισαν τινὲς ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου μνημονευόμεναι τρεῖς νῆσοι, Ἐνίσπη καὶ Στρατὶς καὶ Ρίπη ἦσαν νῆσοι τοῦ Λάδωνος κατοικούμεναι ὑπ' ἀνθρώπων, ἀλλὰ λανθάνονται, διότι ὁ Λάδων

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 25. (2) Πaus. Φωκ. κ. 7. (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 29.

δὲν εἶναι δεκτικός οὐδὲ νησίδων ὅσον ποτάμια πλοῖα τὸ μέγεθος (1).

* Κατὰ τὰς πηγὰς καλεῖται ποτάμι τῆς Κοτζάκας, συγχεόμενος μετὰ τοῦ Ἀροανίου ὃν δέχεται, μετὰ ταῦτα λέγεται Ρουφιᾶς, συγχεόμενος μετὰ τοῦ Ἀλφειοῦ εἰς ὃν ἐκβάλλει.

ΤΟΥΘΟΑ, ἐξέδιδεν εἰς τὸν Λάδωνα κατὰ τὸ χωρίον τὸ καλούμενον Πεδίον, ὃ ἦν τὸ ὄριον μεταξὺ Θελπουσίων καὶ Ἡραιέων (2).

* Ποτάμι τῆς Λαγκάδας, ὀνομασθὲν οὕτως ἐκ κωμοπόλεως, κειμένης κατ' ἀπόστασιν δύο ὥρων ἐπὶ ὄρους κατὰ δεξιὰν πρὸς τὴν κατὰ τὴν διμιτσάναν διεύθυνσιν (3).

ἌΡΣΗΝ, ποταμίσκος κατὰ τὸ δυτικὸν τῆς Ἀρκαδίας, ῥέων διὰ τῆς Θελπουσίας χώρας καὶ πίπτων εἰς τὸν Λάδωνα· μετὰ 2½ στάδια ἀπὸ τῆς διαβάσεως αὐτοῦ πρὸς μεσημβρίαν ἔκειτο ἡ κώμη Καοῦς (4).

ΜΑΛΟΙΤᾶΣ, εἰς τῶν δύο ποταμῶν ὧν ἐν τῷ μεταξὺ ἔκειτο τὸ Μεθύδριον· ὑπὲρ τὸν ποταμὸν τοῦτον ὑψοῦτο τὸ ὄρος Θαυμάσιον (5).

ΜΥΛᾶΩΝ, ποταμίσκος εἰς τῶν δύο ὧν ἐν τῷ μεταξὺ ἔκειτο τὸ Μεθύδριον· ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου ἦν ναὸς Παρσειδῶνος Ἰππίου (6)· ὁ Μυλάων ῥέων διὰ τῆς Θεισοαίας χώρας ἐξέδιδεν εἰς τὸν Ἀλφειόν (7).

* Μπουρμπουλίστρα.

ΜΟΛΟΤΤΟΣ, ῥέων κάτωθεν τοῦ ὄρους Θαυμασίου (8).

* Κεφαλόβρυσον.

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 20. (2) Αὐτ. κ. 25. (3) Αἴκ. Τ. 2, κ. 14, σ. 95. (4) Πaus. Ἀρκ. κ. 25. (5) Αὐτ. κ. 36. (6) Αὐτ.

(7) Αὐτ. κ. 38. (8) Αὐτ. κ. 36.

ΝΑΦΙΛΟΣ,
 ΝΟΥΣ,
 ΑΧΕΛΩΟΣ,
 ΒΕΛΛΑΔΟΣ,

Τέσσαρες ποταμίσκοι ρέοντες διὰ τῆς χώρας
 Θεισραίας καὶ ἐκδιδόντες εἰς τὸν Ἀλφειόν (1).

ΠΛΑΤΑΝΙΣΤΩΝ, ρέων κατ' ἄρκτην τῆς Λυκοσοῦρας (2)
 μετὰ τὸν Πλατανιστῶνα ἦν ἄνοδος 30 περίπου σταδίων
 ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς τοῦ Κεραυσίου, ἥτοι τοῦ ζυγοῦ
 μεταξὺ τῶν Νομίων καὶ τοῦ Λυκαίου (3).

ΣΥΡΟΣ,
 ΜΑΛΟΥΣ,

Δύο ποταμίσκοι ἐκδιδόντες εἰς τὸν Ἀλφειόν
 κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ Μεγάλης πόλεως εἰς
 Καρνάσιον (4).

* Ὁ μὲν Σῦρος λέγεται ποτάμι τοῦ Κούρταγα, ὁ δὲ
 Μαλοῦς ποτάμι τοῦ Νεοχωρίου.

ΒΟΥΦΑΓΟΣ, πηγάζων παρὰ τὸ πολίχνιον Βουφάγον καὶ
 ἐκδιδοὺς εἰς τὸν Ἀλφειόν· παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Βουφάγου
 ἦσαν τὰ ὅρια τῶν Ἡραιέων καὶ Μεγαλοπολιτῶν (5)· κάτω-
 θεν τῶν πηγῶν τοῦ Βουφάγου ἦν τόπος ΜΑΡΑΘΑ καλού-
 μενος καὶ μετὰ τὴν Μάραθαν ἡ πρότερον πόλις καὶ ὕστερον
 κώμη Γόρτυς (6).

ΒΡΕΝΘΕΑΤΗΣ, ἐξερχόμενος πλησίον τῆς πόλεως Βρέν-
 θης· μετὰ πέντε σταδίων ἀπόστασιν κατήρχετο εἰς τὸν
 Ἀλφειόν (7).

ΓΟΡΤΥΝΙΟΣ, ρέων διὰ μέσου τῆς πόλεως Γόρτυνος ἀφ'
 ἧς ἔλαβε τὸ ὄνομα· ὑπὸ τῶν οἰκούντων παρὰ τὰς πηγὰς
 αὐτοῦ ἐκαλεῖτο ΛΟΥΣΙΟΣ, διότι, ὡς ἐδόξαζον, ὁ Ζεὺς ἅμα
 τεχθεὶς ἐλούσθη ἐν τῷ ποταμῷ τούτῳ ὃς εἶχεν ὑπὲρ πάν-
 τας τοὺς ποταμοὺς ψυχρότατα ὕδατα· αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ
 ἦσαν ἐν Θεισρά τῇ ὁμόρῳ τῶν Μεθυδριέων· ἐξεδίδε δὲ εἰς

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 38. (2) Ἰδ. Λυκοσοῦρα. πόλ. (3) Πaus. Ἀρκ.
 κ. 39. (4) Αὐτ. κ. 35. (5) Αὐτ. κ. 26. (6) Αὐτ. κ. 28. (7) Αὐτ.

τὸν Ἀλφειὸν καὶ τὸ μέρος καθ' ὃ ἐγένετο ἡ συμβολὴ ὠνόμαζον **ΡΑΙΤΕΑΣ** (1).

* Ποτάμι τοῦ Ἀτσιχόλου.

ΑΜΙΝΙΟΣ, ῥέων παρὰ τὸν λόφον ἐφ' οὗ ἔκειτο ἡ Θωκνία, ἐξέδιδεν ἐκεῖθεν εἰς τὸν Ἐλισσόντα (2).

ΕΛΙΣΣΩΝ, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου πόλεως Ἐλισσοῦντος καὶ δεχόμενος τὸν ποταμίσκον Ἀμίνιον, διήρχετο διὰ τῆς τῶν Διπαιέων καὶ τῆς Λυκεάτιδος χώρας, καὶ τρίτον διὰ τῆς Μεγάλης πόλεως, καὶ ἐκεῖθεν μετὰ 30 στάδια κατήρχετο εἰς τὸν Ἀλφειὸν (3).

* Ποτάμι τῆς Δαβιάς (4).

ΓΑΘΕΑΤΑΣ, πηγάζων πλησίον τῆς πόλεως Γαθεῶν ἐν τῇ Κρωμύτιδι, ἐδέχετο τὸν Καρνίωνα καὶ ἐξέδιδεν εἰς τὸν Ἀλφειὸν μετὰ 15 στάδια ἀπὸ τῶν Μανιῶν (5).

ΚΑΡΝΙΩΝ, πηγάζων εἰς τὴν κατὰ τὸ νότιον τῆς Ἀρκადίας Αἰγυτίδα λεγομένην χώραν ὑπὸ τὸν ναὸν τοῦ Κερεάτα Ἀπόλλωνος, κατήρχετο εἰς τὸν ποταμὸν Γεθεάταν (6).

* Ξεριλοπόταμον.

ΘΕΙΟΪΣ, ἐξέδιδεν εἰς τὸν Ἀλφειὸν κατὰ νότον τῆς Μεγάλης πόλεως· ἀπ' αὐτοῦ μετὰ 40 στάδια ἔκειντο αἱ Φαλαισίαι (7).

* Κουτουφαρίνα (8).

ἘΛΑΦΟΣ, ποταμίσκος ξηραινόμενος ἐνίοτε καὶ ῥέων μεταξὺ τῆς χώρας Παλισκίου καὶ τῆς πόλεως Περαιθέων· μετὰ 15 στάδια ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου ἤρχετο τὸ Μαινάλιον πεδίον (9).

ΛΥΜΑΞ, ῥέων ἐκ βορρᾶ παρὰ τὴν πόλιν Φιγαλίαν,

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 28. (2) Αὐτ. κ. 29. (3) Αὐτ. κ. 30. (4) Δῆκ. Τ. 2, κ. 12, σ. 28. (5) Πaus. Ἀρκ. κ. 34. (6) Αὐτ. (7) Αὐτ. κ. 35. (8) Δῆκ. Τ. 2, κ. 18, σ. 298. (9) Πaus. Ἀρκ. κ. 36.

εἰσέβαλλεν εἰς τὴν Νέδαν· ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα ὁ Λύμαξ ἀπὸ τῶν καθαρσίων τῆς Ῥέας, διότι ὅτε ἔτεκε τὸν Δία, αἱ Νύμφαι ἐκάθησαν αὐτὴν ἀπὸ τῶν ῥύπων τοῦ τοκετοῦ καὶ ἔρριψαν εἰς τὸν ποταμὸν τοῦτον τὰ καθάρματα & οἱ Ἕλληνες ὠνόμαζον λύματα, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ὅμηρος λέγων ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀπελυμαίνοντο ἐπὶ τῇ λύσει τοῦ λοιμοῦ καὶ ἐνέβαλλον τὰ λύματα αὐτῶν εἰς τὴν θάλασσαν (1).

* Τραγόϊ (2).

ΓΑΡΆΤΗΣ, ἔρρει κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ Τεγέας εἰς Θυρέαν· μετὰ 10 στάδια ἀπὸ τῆς διαβάσεως τοῦ Γαράτου ἦν ναὸς Πανὸς καὶ πρὸς τὸν ναὸν δρῦς ἱερὰ καὶ αὕτη τοῦ Πανός (3).

* Ποτάμι τῶν Δουλιανῶν (4).

ὌΦΙΣ, ποταμίσκος ῥέων παρὰ τὴν Μαντίνειαν (5).

ΤΡΆΓΟΣ, ποταμίσκος ῥέων διὰ τῆς Καφυάτιδος χώρας (6).

ΒΑΘΎΛΟΣ, ῥύαξ ῥέων ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον διὰ τῆς Μεγάλης πόλεως εἰς τὸν Ἐλισσῶνα.

ΝΥΜΦΑΣΪΔ, πηγὴ 1 ὥραν πρὸς βορρᾶν τοῦ Μεθυδρίου.

* Βρύσις τῆς Βυτίνης.

ΠΟΛΕΙΣ καὶ ΚΩΜΑΙ.

ΜΕΓΑΛΌΠΟΛΙΣ ἡ συνηθέστερον ΜΕΓΆΛΗ ΠΌΛΙΣ, ἡ μεγίστη (7) καὶ ἡ νεωτάτη τῶν πόλεων οὐ μόνον τῆς Ἀρκαδίας, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς Ἑλλάδος, ἐξαιρουμένων ἐκείνων ὅσαι μετέβαλον κατοίκους ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐξουσίας (8). Ἐκειτο πρὸς τὸ νότιον τῆς ἐπαρχίας, κατὰ τὸ

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 41. (2) Δῆκ. Τ. 2, κ. 12, σ. 10. (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 54. (4) Δῆκ. Τ. 2. κ. 19. σ. 333. (5) Πaus. Ἀρκ. κ. 8. Ἰδ. Μαντίνεια. (6) Αὐτ. κ. 23. (7) Στράβ. β. 8. σ. 385. (8) Πaus. Ἀρκ. κ. 27.

νοτ·δυτικὸν τοῦ Ὀρχομενοῦ, τῆς Μαντινείας καὶ τῆς Τεγέας· οἱ Ἀρκάδες πρὸς συγκέντρωσιν καὶ ἐνίσχυσιν, κατὰ μίμησιν τῶν Ἀργείων, συνῆλθον ἐκ πολλῶν πόλεων καὶ συνώκισαν μίαν, ταύτην τὴν Μεγαλόπολιν. Οἰκιστὴς δὲ δικαίως ἔθεωρεῖτο ὁ Θηβαῖος Ἐπαμινώνδας, διότι οὗτος ἐπήγειρε τοὺς Ἀρκάδας εἰς τὸν συνοικισμόν, πέμψας χιλίους λογάδας Θηβαίους καὶ ἡγεμόνα αὐτῶν τὸν Παμμένην, ἵνα βοηθήσωσι τοὺς Ἀρκάδας, ἐὰν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐδοκίμαζον νὰ ἐμποδίσωσι τὸν οἰκισμόν· ἤρέθησαν δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων οἰκισταὶ ἐκ μὲν Μαντινείας Λυκομήδης καὶ Ὀπολέας, ἐκ δὲ Τεγέας Τίμων καὶ Πρόξενος, ἐκ δὲ Κλειτορίων Κλεόλαος καὶ Ἀκρίφιος, ἐκ δὲ Μαινάλου Εὐκαμπίδας καὶ Ἰερώνυμος, ἐκ δὲ Παρράσιων Πασικράτης καὶ Θεόξενος· αἱ δὲ πόλεις ὅσας καὶ ἐκ προθυμίας καὶ διὰ τὸ κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων μῖσος, καὶ τοι οὕσας πατρίδας αὐτῶν, ἐπείσθησαν νὰ ἐκλίπωσιν οἱ Ἀρκάδες, ἦσαν ἐκ μὲν Μαινάλου Ἀλέα, Παλλάντιον, Σουμάτειον, Ἀσαία, Περαιθεῖς, Ἐλισσῶν, Ὀρεσθάσιον, Δίπαια καὶ Δύκαια· ἐκ δὲ Εὐτρησίων Τρικόλωνοι, καὶ Ζοίτιον, καὶ Χαρίσια, καὶ Πτολέδερμα, καὶ Κναῦσος καὶ Παρωρία· ἐκ δὲ Αἰγυτίων Σκιρτώνιον, καὶ Μαλέα, καὶ Κρῶμοι, καὶ Βελεμίνα καὶ Λεῦκτρον· ἐκ δὲ Παρράσιων Λυκοσουρεῖς, Θωκνεῖς, Τραπεζούντιοι, Προσεῖς, Ἀκακήσιον, Ἀκόντιον, Μακαρία, Δασέα· ἐκ δὲ τῶν ἐν τῇ Ἀρκαδίᾳ Κυνουραίων Γόρτυς, καὶ ἡ παρὰ τὸ Λύκαιον ὄρος Θίσσα, καὶ Λυκεᾶται καὶ Ἀλίφηρα· ἐκ δὲ τῶν συντελούντων εἰς Ὀρχομενὸν Θισόα, Μεθύδριον, Τευθίς· συμπεριελήφθη δὲ καὶ ἡ Τρίπολις καλυμένη, δηλ· αἱ τρεῖς πόλεις Καλλία, καὶ Δίποινα, καὶ Νώνακρις· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι Ἀρκάδες δὲν παρέβαινον τὰ κοινῶς δεδογμένα, ἀλλὰ μετὰ σπουδῆς συνελέγοντο εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν· οἱ δὲ Λυκεᾶται, καὶ Τρικολωνεῖς, καὶ

Λυκοσουργεῖς, καὶ Τραπεζούντιοι μόνοι ἐξ ἀπάντων τῶν Ἀρκάδων μετέβαλον γνώμην· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐπετρέπιτο εἰς αὐτοὺς νὰ ἐνοικῶσι τὰ ἄστυα τὰ ἀρχαῖα, οἱ μὲν αὐτῶν καὶ ἄκοντες κατήγοντο κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν, οἱ δὲ Τραπεζούντιοι ἀπεδήμησαν ὁλοτελῶς ἐκ τῆς Πελοποννήσου. Συνωκίσθη δὲ ἡ Μεγάλη πόλις τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ μετ' ὀλίγους μῆνας ὑστερον τῆς ἐν Λεύκτροις ἥττης τῶν Λακεδαιμονίων, Ὀλ. 102, 2 (1). Ἡ νέα αὕτη πόλις περιελάμβανε χῶρον 50 σταδίων (2), καὶ ἐδύνατο νὰ ὀπλίσῃ 15,000 μαχητῶν (3)· οἱ δὲ Μεγαλοπολίται ὡς ἐγγραφέντες ἤδη εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Θηβαίων, οὐδὲν ἐφοβοῦντο παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων· ἀλλ' ὁπότεν οἱ Θηβαῖοι περιπλέχθησαν εἰς τὸν ὀνομασθέντα ἱερὸν πόλεμον, καὶ ἐπέκειντο αὐτοῖς οἱ Φωκεῖς, οἳ ἦσαν ὁμοροὶ τῶν Βοιωτῶν καὶ δυνατοὶ κατὰ τὰ χρήματα, ὡς καταλαβόντες τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν, οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἵτινες ἐπολέμουν ἀνδρείως, θὰ ἐξήλαυνον τοὺς Μεγαλοπολίτας καὶ τοὺς ἄλλους Ἀρκάδας τῆς χώρας αὐτῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτοι ἀντεπολέμουν οὐχὶ ἀνάνδρως καὶ ἐν ταύτῳ ἐβοηθοῦντο ἐνθέρμως ὑπὸ τῶν περιοίκων, οὐδὲν συνέβη ἄξιον λόγου παρ' οὐδενὸς τῶν ἀντιμαχομένων μερῶν. Ἡ Μεγαλόπολις ἀνεγνώρισε προθύμως τὴν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐπιτροπείαν Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου, ἡγεῖρεν αὐτῷ ἐντὸς τῶν τειχῶν αὐτῆς πολλὰ μνημεῖα, ἐδεξάτο ἀσμένως τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀντιπάτρου κατασταθεῖσαν ὀλιγαρχίαν καὶ τὸν Μακεδονικὸν ὀπλισμὸν (4), καὶ προσηλώθη σταθερῶς εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κάσσανδρον· διὸ καὶ ἐπολιορκήθη, ἀλλ' εἰς μάτην, ὑπὸ τοῦ Πολυσπέρχοντος. Ὁ ἀριθμὸς τῶν

---

(1) Πανθ. Ἀρμ. κ. 27. (2) Πλιν. β. 9, κ. 20. (3) Διοδ. Σικ. β. 18. κ. 70 (4) Πλιν. β. 2. κ. 65. — β. 4. κ. 69.

ἐν ἡλικίᾳ ἀστῶν, κατοίκων καὶ δούλων κατὰ τὴν πολιορκίαν ταύτην ἦν 15,000 ψυχῶν κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὰ περίχωρα (1). ὥστε ἅπας ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας συνεποσοῦτο 60,000 ψυχῶν. — Μετὰ ταῦτα δὲ ἀνεφύη τύραννος τῶν Μεγαλοπολιτῶν Ἀριστόδημός τις Φιγαλεὺς μὲν τὸ γένος καὶ υἱὸς Ἀρτύλα, θετὸς δὲ υἱὸς Τριταίου τινὸς τῶν δυνατῶν τῆς Μεγάλης πόλεως· καί τοι δὲ τύραννος ὁ Ἀριστόδημος οὗτος, ἡξιώθη νὰ ἐπονομασθῇ χρηστός. Ἐπὶ τῆς τυραννίας δὲ αὐτοῦ εἰσέβαλον μετὰ στρατιᾶς εἰς τὴν Μεγαλοφυλίτιδα γῆν Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀκρότατος, ὁ πρεσβύτατος τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως Κλειομένους. Γενομένης δὲ μάχης καρτερᾶς καὶ πολλῶν ἀποθανόντων ἐκατέρωθεν, ἐνίκησαν οἱ Μεγαλοπολῖται καὶ ἀπωλέσθησαν καὶ ἄλλοι τῶν Σπαρτιατῶν καὶ αὐτὸς ὁ Ἀκρότατος. Μετὰ δύο δὲ γενεάς ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀριστοδήμου ἐτυράννησε τῶν Μεγαλοπολιτῶν Λυδιάδης ἐξ ἀφανοῦς μὲν οἴκου, ἀλλὰ φύσει φιλότιμος καὶ, ὡς ἀπέδειξεν ὕστερον, καὶ φιλόπατρις· διότι προῆλθε μὲν νεώτατος εἰς τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἅμα γενόμενος εἰς ἡλικίαν φρονήσεως, παρητήθη τῆς τυραννίδος ἐκουσίως, ἂν καὶ εἶχεν ἤδη αὐτὴν στερεὰν καὶ ἀκράδαντον. Ὡς δὲ τότε οἱ Μεγαλοπολῖται συνετέλουν εἰς τὸ Ἀχαϊκόν, ὁ Λυδιάδης τοσοῦτον διακρίθη μεταξὺ καὶ τῶν Μεγαλοπολιτῶν καὶ πάντων τῶν Ἀχαιῶν, ὥστε ἐξισώθη τῷ Ἀράτῳ κατὰ τὴν δόξαν. Ἐν τούτοις οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ αὐτοὶ πανδημεὶ καὶ ὁ τῆς ἄλλης οἰκίας βασιλεὺς Ἄγις ὁ Εὐδαμίδου ἐστράτευσαν κατὰ τῆς Μεγάλης πόλεως μετὰ μείζονος καὶ ἀξιολογωτέρας παρασκευῆς ἢ τὴν συναχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἀκροτάτου, καὶ ἐνίκησαν τοὺς Μεγαλοπολίτας ἐξελθόντας εἰς

---

(1) Διοδ. Σικ. β. 18. κ. 68.

μάχην, καὶ προσαγαγόντες μηχανὴν ἰσχυράν εἰς τὸ τέϊχος, ἔπεισαν τὸν κατ' ἐκεῖνο πύργον, καὶ ἤλπιζον νὰ καταρρίψωσιν αὐτὸν τὴν ὑστεραίαν διὰ τοῦ μηχανήματος· ἀλλὰ βορέας πνεύσας λάβρος καὶ συνεχὴς, κατέστρεψεν ὅλως τὴν μηχανὴν καὶ διέσωσε τὴν πόλιν. Ὁ Ἄγις οὗτος ἦν ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀράτου καὶ τῶν Σικυωνίων ἀφαιρεθεὶς τὴν ἐν Ἀχαΐᾳ Πελλήνην καὶ ὕστερον φονευθεὶς ἐν τῇ παρὰ τὴν Μαντίνειαν μάχῃ. Μετ' ὀλίγον δὲ Κλεομένης ὁ Λεωνίδου κατέλαβε τὴν Μεγαλόπολιν ἀπ' ἐναντίας τῶν συνθηκῶν· καὶ ἐν τῇ συμφορᾷ ταύτῃ ἐκ τῶν Μεγαλοπολιτῶν οἱ μὲν ἔπεσον εὐθὺς κατ' ἐκείνην τὴν ἰδίαν νύκτα μαχόμενοι ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ ἐν αὐτοῖς καὶ ὁ Λυδιάδης ἐφονεύθη ἀγωνιζόμενος ἀνδρείως· τοὺς δὲ, ὅσον τὰ δύο τρίτα τῶν ἐν ἡλικίᾳ μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν συμπαραλαβὼν Φιλοποίμην ὁ Κραύγιδος, ἔφυγεν εἰς Μεσσήνην· ὁ δὲ Κλεομένης ἐφόνευε τοὺς ἐγκαταλειφθέντας καὶ κατέσκαπτε καὶ ἔκαιε τὴν πόλιν (1). Ὁ Πολύβιος λογίζεται τὰ σκυλευθέντα κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν λάφυρα ἐκ τῆς Μεγαλοπόλεως ἀξίας 3,000 ταλάντων (2)· ἄλλοι δὲ συγγραφεῖς 6,000· τοῦ παθήματος δὲ τούτου τῶν Μεγαλοπολιτῶν οὐδὲν ἦν αἷτιος ὁ δῆμος τῶν Λακεδαιμονίων, ἀλλὰ μόνος ὁ Κλεομένης ὃς μετέστησε τὴν πολιτείαν τῆς Λακεδαίμονος ἐκ βασιλείας εἰς τυραννίδα (3). Μεταμεληθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Κλεομένης δι' ὅσα ἔπραξε κατὰ τῆς Μεγάλης πόλεως, ἔπεμψε πρέσβεις πρὸς τινὰς τῶν φυγαδευθέντων Μεγαλοπολιτῶν, προτείνων συνθήκην εἰρήνης καὶ τὴν κάθουσαν αὐτῶν εἰς τὴν πατρίδα. Ἀλλ' ὁ Φιλοποίμην ἔπεισε κοι-

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 27. (2) Πολυβ. β. 5. κ. 95. (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 27.

νῶς πάντας τοὺς πολίτας νὰ κατέλθωσιν εἴκαδε οὐχὶ διὰ συνθηκῶν καὶ σπονδῶν ἀλλὰ δι' ὅπλων. Γενομένης δὲ μάχης ἐν Σελλασίᾳ κατὰ Κλεομένους καὶ Λακεδαιμονίων καθ' ὧν συνεμάχησαν Ἀχαιοὶ καὶ Ἀρκάδες ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων, καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Ἀντίγονος, ἐνίκηθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ὁ Φιλοποίμην δὲ ἦν κατατεταγμένος εἰς τὸ ἱππικὸν ἐτρώθη μὲν τοὺς μηροὺς ἀμφοτέρους, διαπαρασθεὶς ὑπὸ λόγχης, ἀλλὰ θεραπευθεὶς ἀπῆλθεν εἰς Κρήτην καταχομένην τότε ὑπὸ ἐμφυλίου πολέμου· καὶ ἐπιστρέψας ἐκεῖθεν ἐπανῆλθεν εἰς Μεγαλόπολιν (1). — Κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ Γόρτυνος εἰς Μεγάλην πόλιν ἦν μνημεῖον τῶν ἀποθανόντων ἐν τῇ κατὰ Κλεομένους μάχῃ· τὸ μνημεῖον τοῦτο οἱ Μεγαλοπολῖται ὠνόμαζον ΠΑΡΑΙΒΑΣΙΟΝ, διότι παρеспόνδησε πρὸς αὐτοὺς ὁ Κλεομένης· συνέχετο δὲ τῷ Παραιβασίῳ πεδῖον 60 σταδίων, καὶ κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ ἦν ἡ πόλις Βρένθη (2). — Ἡ Μεγαλόπολις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς κατὰ Κλεομένους μάχης ἀπώλεσε τὴν προτέραν αὐτῆς ἀκμὴν καὶ λαμπρότητα, καὶ ἔκλινε πάντοτε εἰς πτώσιν. — Ἡ τῶν Μεγαλοπολιτῶν χώρα ἐξετείνετο μέχρι τῆς τῶν Ἡραιέων, ὧν ἐπεχώριζον αὐτὴν αἱ πηγαὶ τοῦ ποταμοῦ Βουφάγου (3)· διήρχετο δὲ διὰ τῆς πόλεως αὐτῶν ὁ ποταμὸς Ἐλισσῶν διαιρῶν αὐτὴν εἰς δύο, καὶ κατὰ τὸ προσάρκτιον τῆς πόλεως, δηλαδὴ τὸ δεξιὸν κατὰ τὰ ἄνω τοῦ ποταμοῦ ἦν ἡ ἀγορὰ καὶ ἐν αὐτῇ πολλοὶ καὶ ναοὶ καὶ βωμοὶ καὶ ἀνδριάντες καὶ ἀγάλματα καὶ ἐπιγραφαί. Ἦν δὲ καὶ σοὰ τῆς ἀγορᾶς καλουμένη Φιλίππειον, ἣν δὲν κατεσκεύασε Φίλιππος ὁ Ἀμύντου, ἀλλ' οἱ Μεγαλοπολῖται χαρίζόμενοι αὐτῷ,

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 49. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 28. τίτλ. (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 27.

ἔδωκαν τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην τῷ οἰκοδομήματι (1). Ὀπισθεν δὲ τῆς στοᾶς ταύτης ἦσαν δύο μικροὶ λόφοι καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἐνὸς ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς Πολιάδος, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐτέρου ναὸς Ἡρας ἐπιλεγομένης Τελείας· κάτωθεν δὲ τούτου ἔρρει πηγὴ καλουμένη ΒΑΘΥΛΛΟΣ, ἣ συντέλει καὶ αὕτη εἰς αὔξησιν τοῦ ποταμοῦ Ἐλισσόντος (2). συνέχετο δὲ τῷ Φιλιππείῳ καὶ ἑτέρα στοὰ ἐλλάσσω ἐνθα οἱ Μεγαλοπολῖται εἶχον ὑποδομημένα τὰ ἀρχεῖα αὐτῶν, ἔξ οἰκήματα τὸν ἀριθμόν. Ἐντὸς δὲ τοῦ τείχους τῆς πόλεως ἦν λόφος καλούμενος ΣΚΟΛΕΪΤΑΣ καὶ ἀπ' αὐτοῦ κατέρρεεν ὕδωρ εἰς τὸν Ἐλισσόντα ἐκ πηγῆς καὶ ἐπάνωθεν αὐτοῦ μετεκομίσθη εἰς ἓν τῶν ἀρχείων Πᾶν πηχυαῖος ἐπονομασθεὶς Σκολεΐτας ὡς ἐκ τοῦ λόφου· ἐν ἑτέρῳ δὲ ἀρχεῖῳ ἦν ἄγαλμα Ἀρτέμιδος Ἐφισίας, καὶ ὀπισθεν τῶν ἀρχείων ναὸς Τύχης καὶ ἄγαλμα αὐτῆς πενταποδιαῖον ἐκ λίθου· ἦν δὲ καὶ ἑτέρα στοὰ καὶ αὕτη τῆς ἀγορᾶς οἰκοδομηθεῖσα ἐκ τῶν λαφύρων τῆς κατὰ τοῦ Ἀκροτάτου νίκης. Εἶχον δὲ οἱ Μεγαλοπολῖται καὶ τὸν ἀνδριάντα Πολυδίου τοῦ ἱστορικοῦ, υἱοῦ τοῦ Δυκόρτα ἐπὶ στήλης ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὀπισθεν τοῦ περιβόλου τοῦ καθιερωμένου τῷ Δυκαίῳ Διὶ· κατὰ δὲ ἀριστερὰν τῆς εἰκόνος τοῦ Πολυδίου ἦν τὸ βουλευτήριον. Ἦν δὲ καὶ ἑτέρα στοὰ ὡσαύτως ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐπιλεγομένη Ἀριστάνδρειον ὡς οἰκοδομηθεῖσα ὑπὸ τινος τῶν πολιτῶν Ἀριστάνδρου, καὶ ἐγγυτάτῳ αὐτῆς πρὸς ἀνατολὰς ναὸς Διὸς περικεκοσμημένος ὑπὸ κιόνων· τὸ δὲ ἄγαλμα παρίστα τὸν Δία καθήμενον ἐπὶ θρόνου καὶ ἔχοντα ἐκ δεξιῶν μὲν τὴν Μεγάλην πόλιν, ἐκ δὲ ἀριστερῶν ἄγαλμα Ἀρτέμιδος Σωτείρας· ἦσαν δὲ τὰ ἄγαλματα ἐκ λίθου Πεντελησίου (3). Ἡ Μεγαλόπολις

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 30. (2) Διτ. κ. 31. (3) Διτ. κ. 30.

εἶχε πρὸς τούτοις καὶ στάδιον καὶ γυμνάσιον καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἀξιόλογα μνημεῖα (1). Ἐπὶ τοῦ Πausανίου οὐδὲν ἐλείπετο τοῦ καλλωπισμοῦ καὶ τῆς ἀρχαίας εὐδαιμονίας τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ πολλὰ μέρη αὐτῆς ἦσαν ἤδη κατερειπωμένα (2). — Ἡ Μεγαλόπολις ἐγέννησε τοὺς δύο μεγάλους ἄνδρας, τὸν Φιλοποίμενα καὶ τὸν Πολύβιον. — Κατὰ τὸ βορ. ἀνατολικὸν τῆς Μεγαλοπόλεως ἦν προάστειον αὐτῆς ΛΑΔΟΓΚΕΑ (τὰ) καλούμενον, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς αἰγούσης ἀπ' αὐτῆς εἰς Παλλάντιον καὶ εἰς Τέγεαν μέχρι τοῦ καλουμένου Χώματος· ἔλαβε τὸ ὄνομα τὸ προάστειον ἀπὸ Λαδόκου τοῦ Ἑχέμου (3). ὁ Θουκυδίδης ὀνομάζει τὸν τύπον τοῦτον Λαοδίκειαν καὶ λέγει ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν Ὀρισιίδα γῆν (4). — Κατ' ἄρκτον δὲ τῆς Μεγαλοπόλεως ἐν ἀποστάσει 13 σταδίων ἦν τόπος ΣΚΙΑ λεγόμενος καὶ ἐν αὐτῷ ναὸς Ἀφροδίτης Σκιάτιδος κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ τυραννήσαντος Ἀριστοδήμου· ἀπὸ τῆς Σκιάς μετὰ 10 σταδίου ἦν ἡ πόλις Χαρίσαι (5). — Ἐπὶ δὲ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ τῆς Μεγάλης πόλεως πρὸς τὸ Καρνάσιον τῆς Μεσσηνίας ἦν τόπος ἀνάντης ΦΑΙΔΡΙΑΣ καλούμενος καὶ ἀπέχων ὅσον 30 στάδια τοῦ μέρους ἔνθα οἱ ποταμίσκοι Μάλους καὶ Σῦρος συνέβαλλον τῷ Ἀλφειῷ, καὶ ὅσον 15 στάδια ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν Δέσποιναν ἙΡΜΑΪΟΥ, ὃ ἦν ὄριον μεταξὺ Μεγαλοπολιτῶν καὶ Μεσσηνίων (6). Ἐπὶ τοῦ Ἑρμαίου ἦσαν ἀγάλματα Δεσπρίνης, καὶ Δήμητρος, καὶ Ἑρμοῦ καὶ Ἡρακλέους· ἔστατο δὲ ἐνταῦθα καὶ τὸ ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Ἀρκαδίας καὶ Μεσσηνίας ὑπὸ Δαιδάλου κατασκευασθὲν ξόανον τοῦ Ἡρακλέους (7). — Τὸ δὲ μεταξὺ Μεγαλοπολιτῶν καὶ Μαντινέων

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 31, 32. (2) Αὐτ. κ. 33. (3) Αὐτ. κ. 44.

(4) Θουκυδ. β. 4, κ. 134. — Πολύβ. β. 2, κ. 51. (5) Πaus. Ἀρκ. κ. 35. (6) Αὐτ. (7) Αὐτ.

δριον ἦν ὁ τόπος ὁ λεγόμενος ΠΕΤΡΟΣΑΚΑ, ἀπέχων 40 στάδια τῆς πηγῆς ΚΙΣΣΗΣ κειμένης πλησίον τοῦ Ἀλκιδόντος πεδίου καὶ τοῦ ὄρους Ὀστρακίνης (1). — Ἐπὶ δὲ τῆς ἐκ Μεγάλης πόλεως πρὸς Μεσσηνίαν ὁδοῦ ἦσαν αἱ λεγόμεναι ΜΑΝΙΑΙ. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ καὶ ἐν ἀποστάσει ἑπτὰ σταδίων ἀπὸ τῆς πόλεως ἦν ναὸς Θεαινῶν αἱ καὶ αὐταὶ ἐκαλοῦντο ὡσαύτως Μανίαι· προῆλθε δὲ ἡ ὀνομασία αὕτη, ὥς φρονεῖ ὁ Πausανίας, ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Ὀρέστης ἐνταῦθα ἐμάνη ἐπὶ τῷ φόνῳ τῆς μητρὸς· οὐ πόρρω δὲ τοῦ ναοῦ ἦν χῶμα γῆς μικρὸν καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐπίθημα ἐκ λίθου ἐν σχήματι δακτύλου ἐξ οὗ καὶ τὸ χῶμα ἐκαλεῖτο ΜΝΗΜΑ ΔΑΚΤΥΛΟΥ· ἐγένετο δὲ τοῦτο, διότι ὁ Ὀρέστης παραφρονήσας, ἔφαγεν ἐνταῦθα ἓνα τῶν δακτύλων αὐτοῦ. Συνέχετο δὲ τῷ χωρίῳ τούτῳ ἄλλο χωρίον ἌΚΗ καλούμενον, διότι ἐνταῦθα ἐθεραπεύθη ὁ Ὀρέστης. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τόπον ἦν καὶ ναὸς Εὐμενίδων· αἱ θεαὶ αὗται ὁπόταν ἐμῆλλον νὰ καταστήσωσιν ἐκφρονα τὸν Ὀρέστην, ἐφάνησαν αὐτῷ μέλαιnai, ὥς δὲ ἔφαγεν αὐτὸς τὸν δάκτυλον αὐτοῦ, ἐφάνησαν λευκαί· καὶ ταῖς μὲν πρώταις ἐνήγισεν ὁ Ὀρέστης, ἀποτρέπων τὸ μῆνιμα, ταῖς δὲ δευτέραις ἔθυσεν· εἰθισται δὲ νὰ προσφέρωσι θυσίας συνάμα πρὸς τὰς Εὐμενίδας καὶ πρὸς τὰς Χάριτας. Παρὰ δὲ τὰ Ἄκη ἦν ἕτερον χωρίον καλούμενον ΚΟΪΡΕΙΟΝ, διότι ὁ Ὀρέστης ἐνταῦθα ἐκίρι τὴν κόμην, ἀφ' οὗ συνῆλθε (2). — Τὸ μεταξὺ Μεγαλοπολιτῶν, Τεγαιτῶν καὶ Παλλαντιέων μεθόριον ἐκαλεῖτο ΧΩΜΑ· καὶ κατ' ἀριστερὰν αὐτοῦ ἦν τὸ Παλλαντικὸν πεδίων, κατὰ δὲ δεξιὰν τὸ Μενθουρικὸν πεδίων (3). — Ἐπὶ δὲ τῆς ἐκ Μεγα-

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 12. — Ἰδε Ὀστρακίνα. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 24.

(3) Αὐτ. κ. 44.

λοπόλεως εἰς Παλλάντιον καὶ Τέγεαν ἀγούσης ὁδοῦ, μεταξὺ τῆς πόλεως Δίμονιων καὶ τοῦ χωρίου τοῦ καλουμένου **ἈΘΗΝΑΙΟΝ** ἦν χωρίον **ἈΦΡΟΔΙΣΙΟΝ**· τοῦ Ἀφροδισίου τούτου μόνον τὸ ὄνομα ἀναφέρει ὁ Πausανίας (1)· ἦν δὲ, ὡς φαίνεται, τέμενος τῆς Ἀφροδίτης· κατὰ δὲ ἀριστερὰν τοῦ Ἀθηναίου ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς καὶ ἄγαλμα αὐτῆς ἐκ λίθου. Τὸ δὲ Ἀθηναίον κείμενον παρὰ τὴν Βέλβιναν ἢ Βελεμίναν πρὸς τὰ τῆς Δακωνικῆς καὶ τῆς Ἀρκαδίας μεθόρια καὶ ὃν ἐμβολὴ τῆς Δακωνικῆς, διεφιλονεικεῖτο μεταξὺ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν Μεγαλοπολιτῶν, καὶ κατὰ τὸν μεταξὺ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀχαιῶν Κλεομενικὸν ὀνομασθέντα πόλεμον, ὁ βασιλεὺς Κλεομένης πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν Ἐφόρων, κατέλαβε καὶ ἐτείχισεν αὐτό (2)· μετὰ ταῦτα δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Ἀντίγονος, ἐνεργησάντων τοῦ Ἀράτου καὶ τῶν Ἀχαιῶν, ἐκβαλὼν τοὺς φρούρους ἐκ τῶν ἐποικοδομηθέντων χωρίων ὑπὸ τοῦ Κλεομένου κατὰ τε τὴν Αἰγῦτιν καὶ κατὰ τὴν Βελμινάτιν χώραν, παρέδωκε τὰ φρούρια ἐν οἷς καὶ τὸ Ἀθηναίον τοῖς Μεγαλοπολίταις (3). Κατὰ δὲ τὸν συμμαχικὸν πόλεμον οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπανεέλαβον τὰς κατὰ τῶν Ἀχαιῶν ἐχθροπραξίας καὶ πέμψαντες τὸν Δυκοῦργον, εἶλον ἐν πρώτοις, ὡς καὶ ὁ Κλεομένης πρότερον, τὸ Ἀθηναίον· ἀλλὰ φοβηθέντες τὴν παρουσίαν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας ὃς ἦλθεν εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν, κατέσκαψαν καὶ ἐξέλειπον τὸ Ἀθηναίον (4). Μετὰ 20 στάδια ἀπὸ τοῦ Ἀθηναίου ἔκειτο ἡ πόλις Ἀσέα (5).

* Τὸ χωρίον Σινάνον κεῖται ἤδη πλησιέστατα, τὸ δὲ χωρίον Πισοχώρι πιθανῶς ἐφ' ἐνὸς μέρους τῆς θέσεως τῆς

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 44. (2) Πλουταρχ. Κλεομ. κ. 4. — Πολυβ. β. 2. κ. 46. (3) Πολυβ. β. 2. κ. 54. (4) Αὐτ. β. 4. κ. 37, 60. 81.

(5) Πaus. Ἀρκ. κ. 44.

Μεγαλοπόλεως· τὰ λείψανα τῆς πόλεως ταύτης κεῖνται φύρδην μίγδην· διακρίνονται δὲ τὰ εἰσώπια τοῦ θεάτρου, τοῦ γυμνασίου καὶ ἄλλα τινά (1). Ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα δύο σχολεῖα, Ἑλληνικὸν Α. τάξεως καὶ δημοτικὸν Β'. τάξεως καὶ εἰρηνοδικεῖον. — Ἡ πεδιάς ἐν ᾗ κεῖται τὸ Σινάνον καὶ τὰ εἰσώπια τῆς Μεγαλοπόλεως ὑψοῦται 427 μέτρα γαλλ. ὑπὲρ ῥάνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

ΠΟΛΕΙΣ τῆς ΜΑΙΝΑΛΙΑΣ.

Ἡ ΜΑΙΝΑΛΙΑ ἔκειτο πρὸς δυσμὰς τοῦ ὄρους Μαινάλου καὶ μεταξὺ τῶν τόπων τῆς Μαντινείας, τῆς Τεγέας καὶ τῆς Μεγάλης πόλεως. Ἡ χώρα αὕτη ἐθεωρεῖτο αἰεὶ ὡς τραχεῖα καὶ δυσχεῖμερος, ὥς καὶ ὁ χρησμὸς μαρτυρεῖ =

Ἔστι δὲ Μαιναλὶή δυσχεῖμερος κτλ. (2).

Τὸ νοτ-δυτικὸν μέρος τῆς Μαιναλίας, τὸ κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ ἐκαλεῖτο ὈΡΕΣΤΙΣ καὶ περιεῖχε τὰ Λαδογκέα, τὰς Δίμωνιās καὶ τὸ Ὀρεσθάσιον.

Πόλεις τῆς Μαιναλίας ἦσαν αἱ ἑξῆς =

ΜΑΪΝΑΛΟΝ, ἀρχαιοτάτη καὶ πασῶν τῶν πόλεων τῆς Ἀρκαδίας ἡ ὀνομαστοτάτη ἐπὶ τοῦ ὄρους Μαινάλου ἢ Μαιναλίου, κτισθεῖσα ὑπὸ Μαινάλου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (3). Ἐπὶ Πausανίου ἐσώζοντο τὰ εἰσώπια τοῦ Μαινάλου καὶ σημεῖα ναοῦ Ἀθηνᾶς καὶ στάδιον δι' ἀγῶνας ἀθλητῶν καὶ ἵππουδρόμιον (4).

* Τὰ εἰσώπια τοῦ Μαινάλου κείμενα ἐπὶ λόφου πετρῶδους μεμονωμένου κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην ποταμοῦ, ὀνομάζονται Παλαιόκαστρον τῆς Ἐπάνω-Δαβιάς καὶ συνίσταν-

---

(1) Δοδουέλλ Κλασ. Περιηγ. Ελλάδ. Τ. 2. Μέρ. 2. — Δήκ. Τ. 2. π. 12. σ. 38. 39. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 9. (3) Αὐτ. κ. 3. (4) Αὐτ. κ. 36.

ται εἰς συντρίμματα πολυγώνου περιτειχίσματος, εἰς λαίψανα πύλης φρουρίου κατὰ τὴν νοτ ἀνατολικὴν γωνίαν τοῦ λόφου καὶ κατὰ τοὺς πρόποδας αὐτοῦ ἔχνη ἀρχαίων οἰκοδομῶν (1).

ΑΪΜΩΝΙΑΙ, ἐκτίσθη ὑπὸ Αἰμῶνος, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Δυκάονος, ἐπὶ τῆς ἐκ Μεγάλης πόλεως εἰς Παλλάντιον καὶ Τέγεαν ὁδοῦ, ὀλίγον ἀπώτερον τῶν Λαδογκέων· ἐκλειπούσης δὲ μετὰ ταῦτα τῆς πόλεως, διέμεινε νὰ ὀνομάζεται τὸ χωρίον Αἰμωνιαί· μετὰ τὰς Αἰμωνιάς κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ ἔκειτο ἡ πόλις τὸ Ὀρεσθάσιον (2).

ὈΡΕΣΘΑΣΙΟΝ, ἐκτίσθη ὑπὸ Ὀρεσθέως, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Δυκάονος (3), κατὰ δεξιὰν τῆς ἐκ Μεγάλης πόλεως πρὸς Παλλάντιον καὶ Τέγεαν ὁδοῦ, μικρὸν ἀπώτερον τῶν Αἰμωνιδῶν. Ἐπὶ Πausανίου ἐσώζοντο εἰσέτι τὰ εἱρεῖπια τῆς πόλεως ταύτης καὶ κίονες ναοῦ Ἀρτέμιδος ἐπιλεγομένης ἱερείας (4). Τὸ Ὀρεσθάσιον προϊόντος τοῦ χρόνου μετωνομάσθη Ὀρέστειον ἀπὸ Ὀρέστου τοῦ Ἀγαμέμνονος (5). Ὄψ-
ταν κατὰ τὸ δεῦτερον ἔτος τῆς τριακοστῆς Ὀλυμπιάδος οἱ Δακεδαιμόνιοι εἶλον τὴν Φιγαλίαν, ὅσοι τῶν Φιγαλέων διέφυγον ἐλθόντες εἰς Δελφοὺς καὶ ἐρωτήσαντες τὸν θεὸν τίνι τρόπῳ ἐδύναντο νὰ κατέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα, ἔλαβαν παρὰ τῆς Πυθίας ἀπόκρισιν ὅτι μάταιον ἦν νὰ δοκιμάσῃσι τὴν κάθοδον ἀφ' ἑαυτῶν· ἂν δὲ προσλάβωσιν ἑκατὸν λογάδας ἐξ Ὀρεσθασίου, ἐκεῖνοι μὲν θὰ ἀποθάνωσιν ἐν τῇ μάχῃ, οἱ δὲ Φιγαλεῖς διὰ τοῦ θανάτου ἐκείνων θὰ κατέλθωσιν· οἱ δὲ Ὀρεσθάσιοι ὥς ἤκουσαν τὴν γενομένην εἰς τοὺς Φιγαλεῖς μαντείαν, ἔσπευδον ἕκαστος νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν

(1) Κούρτ. Πελοπόν. Τ. 1. σ. 315. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 44.

(3) Αὐτ. κ. 3. (4) Αὐτ. κ. 44. (5) Αὐτ. κ. 3.

ἑκατὸν λογάδων καὶ μετάσχη τῆς εἰς Φιγαλίαν ἐκστρατείας καὶ ἐπελθόντες κατὰ τῆς φρουρᾶς τῶν Λακεδαιμονίων, ἐξετέλεσαν ὁλοσχερῶς τὸν χρησμόν, διότι πολεμήσαντι ἀνδρείως ἀπέθανον, καὶ ἐξελαθέντων τῶν Σπαρτιατῶν, ἀνέκτησαντο οἱ Φιγαλεῖς τὴν πατρίδα (1). Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Φιγαλίας ἦν τὸ πολυάνδριον τῶν λογάδων τούτων Ὀρεσθασίων πρὸς οὓς ἐνήγιζον ἀνὰ πᾶν ἔτος ὡς πρὸς ἥρωας (2).

* Τὸ Ὀρεσθάσιον ἢ Ὀρέστειον ἔκειτο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Τσιμπαροῦ ἐνθα εὐρέθησαν λείψανα τινὰ Ἑλληνικοῦ φρουρίου (3). Τὸ ὄρος τοῦτο, οὗ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα ἄγνοεῖται, ἔχει ὕψος 1252 μέτρων γαλλ. κατὰ τῆς νεωτέρας καταμετρήσεως.

ΑΣΕΑ, κώμη ἐπὶ τῆς ἐκ Μεγάλης πόλεως πρὸς Τέγειαν ὁδοῦ, ἔχουσα ἀκρόπολιν ἐπὶ λόφου καὶ ἀπέχουσα 20 στάδια ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦ καλουμένου Ἀθήναιον κατ' ἀνατολὰς αὐτοῦ· μετὰ πέντε στάδια ἀπὸ τῆς Ἀσέας ἦσαν αἱ πηγαὶ τοῦ μὲν Ἀλφειοῦ ὀλίγον πόρρω τῆς ὁδοῦ, τοῦ δὲ Εὐρώτα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ αὐτῆς (4). Ἡ Ἀσέα ἦν μία τῶν πόλεων ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Μεγαλόπολις (5).

* Ἡ Ἀσέα ἔκειτο κατὰ τὴν κοιλάδα τὴν πρὸς τὸ βορρ.-ἀνατολικὸν τοῦ ὄρους Τσιμπαροῦ.

ΕΥΤΑΪΑ, μία τῶν πόλεων ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις (6), πλησίον τῆς Ἀσέας, καὶ παρὰ τὰ ὄρια τῆς Λακωνίας. — Μετὰ τὴν ἐν Δεύκτροις ἦτταν τῶν Λακεδαιμονίων οἱ Μαντινεῖς ἐψηφίσαντο νὰ τειχίσωσι τὴν πόλιν αὐτῶν· ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀγησίλαος πεμφθεὶς πρεσβευτὴς παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ προτείνας αὐτοῖς ν' ἀναβάλωσιν

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 39. (2) Δύτ. κ. 41. (3) Δήμ. Τ. 3, κ. 18. σ. 318. 319. (4) Πaus. Ἀρκ. κ. 44. (5) Δύτ. κ. 27. (6) Δύτ.

ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸν τειχισμὸν δὲν εἰσηκούσθη, ἀπῆλθεν ὀργιζόμενος καὶ ἐστράτευσε κατὰ τῆς Μαντινικῆς, καὶ ἐν τῇ ἐκ Σπάρτης πορείᾳ κατὰ πρῶτον κατέλαβε ταύτην τὴν ὁμορον πόλιν Εὐταίαν, ἣν ὁμῶς οὐδόλως ἠδίκησεν, ἀλλ' ἀφῆκε τοὺς κατοίκους νὰ μένωσιν ἡσυχοὶ ἐν ταῖς οἰκίαις, καὶ ἡγόραζε μάλιστα ὅσων εἶχεν ἀνάγκην καὶ ἀπέδιδεν ὅσα ἤρπασαν οἱ στρατιῶται, ὅτε εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἐπωκοδόμει τὸ τεῖχος τῆς πόλεως, ἐν ᾧ διετρίβεν ἐν αὐτῇ. Οἱ Ἀρκάδες ἐν τούτοις συναλέγοντο εἰς Ἀσέαν· ὁ δὲ Ἀγησίλαος προέβη εἰς τὴν Τεγεάτιδα καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Μαντινικὴν ἐνθα ἐστρατοπέδευσεν, ἀλλ' οὐδεμιᾶς μάχης γενομένης, ἐπέστρεψε πάλιν διὰ τῆς Εὐταίας εἰς Σπάρτην (1).

* Ἐκ τῆς ἀνωτέρω διηγήσεως τοῦ Ξενοφώντος γίνεται δῆλον ὅτι ὁ Ἀγησίλαος ἐν ταύτῃ τῇ ἐκ Σπάρτης πορείᾳ δὲν διῆλθε τὴν διὰ τῆς Φυλάκης εὐθείαν ὁδὸν, διότι οὐδεὶς τῶν κατὰ τὴν ὁδὸν ταύτην ἐγνωσμένων τόπων ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ, ἀλλ' ὅτι διέβη τὰ σύνορα τῆς Λακωνίας διὰ τῆς Βελεμινάτιδος ἢ τῆς Σκιρίτιδος, εἰσδύς εἰς τὴν κοιλάδα τὴν κατὰ τὸ βόρειον καὶ τὸ ἀνατολικὸν τοῦ ὄρους Τσιμπαροῦ, ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ Εὐταία ἔκειτο ἐντὸς τῆς κοιλάδος ταύτης πλησίον τῶν Λακωνικῶν ὁρίων καὶ ὀλίγον ἀπέχουσα τῆς Ἀσέας· καὶ τὸ χωρίον Βαρδίτσα κεῖται κατ' ἀκρίβειαν ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης (2).

ΠΕΡΑΙΘΕΪΣ, πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ Περαιίθου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (3). Ἐπὶ τοῦ Πausανίου μεταξὺ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς ἐσώζετο ἔτι ναὸς Πανός· ἡ πόλις αὕτη ἀπεῖχεν 20 στάδια τοῦ χωρίου τοῦ καλουμένου ΠΑΛΙΣΚΙΟΝ,

(1) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 6. κ. 5. (2) Δῆκ. Τ. 3. κ. 18, σ. 319. — καὶ 23 σ. 33. (3) Paus. Ἀρκ. κ. 8.

καὶ 30 τοῦ ναοῦ τῆς ἐν Ἑλεῖ Ἀθήμητρος, κατὰ δεξιὰν τοῦ ποταμοῦ Ἐλάφου (1).

ΠΑΛΛΑΝΤΙΟΝ, πόλις κατὰ τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῆς Μεγάλης πόλεως, ἥ ἦν ὁμορος κατὰ τὸ λεγόμενον ΧΩΜΑ ἔνθα ἦν πρὸς ἀριστεράν καὶ τὸ Παλλαντικὸν πεδίον (2). ἔλαβεν ἡ πόλις τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ κτίσαντος αὐτήν, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος, Πάλλαντος (3) ὅς, κατὰ τὴν θεογονίαν τοῦ Ἡσιόδου, καὶ κατὰ τὸν Λέων, εἶχε γυναῖκα τὴν Στήγα, θυγατέρα τοῦ Ὠκεανοῦ (4). ὁ Ἰμέραϊος Στρεσίχορος ἐν τῇ Γηρυονίδι ἀναφέρει τὸ Παλλάντιον (5). Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἦν ναὸς Πάλλαντος καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐκ λίθου καὶ ὡσαύτως ἐκ λίθου ἄγαλμα Εὐάνδρου, καὶ ναὸς Περσεφόνης καὶ οὐ πολὺ ἀπωτέρω ἀνδριάς Πολυβίου· τὸν δὲ λόφον τὸν ὑπεράνω τῆς πόλεως μετεχειρίζοντο ὡς ἀκρόπολιν ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ἐσώζετο καὶ ἐπὶ τοῦ Πausανίου ναὸς θεῶν ἐπονομαζομένων Καθαρῶν, διότι, ὡς φαίνεται, ὁ Πάλλας προσήνεγκεν αὐτοῖς θυσίαν καθαρὰν, καὶ οὐχὶ ὡς ἔθυσεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Λυκάων τῷ Λυκαίῳ Διὶ (6). Ἐξ ὧν Ἀρκαδικῶν πόλεων συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις, ὧν αἱ μὲν διόλου ἐρημώθησαν, αἱ δὲ ἐγένοντο κῶμαι τῶν Μεγαλοπολιτῶν, μόνον τὸ Παλλάντιον ἔλαβε τύχην ἡπιωτέραν (7), διότι ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥώμης Ἀντωνῖνος ὁ Α΄ ὁ ἐπονομασθεὶς Εὐσεβὴς ἀνέδειξεν αὐτὸ αὐθις πόλιν ἀντὶ κώμης καὶ ἐχορήγησε τοῖς κατοικοῖς ἐλευθερίαν καὶ ἀτέλειαν φόρων. Ἐλέγετο δὲ ὅτι ὁ Εὐάνδρος, ὅς ἐνομίζετο υἱὸς τοῦ Ἑρμοῦ καὶ Νύμφης τινὸς θυγατρὸς τοῦ ποταμοῦ Λάδωνος, καὶ ἦν ἄριστος πάντων τῶν Ἀρκάδων τὴν φρόνησιν

· (1) Πaus. Ἀρκ. κ. 36. (2) Αὐτ. κ. 44. (3) Αὐτ. κ. 3. (4) Αὐτ. κ. 18. (5) Αὐτ. κ. 3. (6) Αὐτ. κ. 44. (7) Αὐτ. κ. 27.

καὶ τὰ πολεμικὰ σταλὲς εἰς ἀποικίαν καὶ ἄγων' μετ' αὐτοῦ στρατιὰν Ἀρκάδων καὶ Παλλαντιέων, συνώκισσε πόλιν παρὰ τὸν Θύμβριν ποταμὸν, καὶ μέρος τῆς πόλεως τῶν Ῥωμαίων ἐνθα ὤκησεν ὁ Εὐάνδρος μετὰ τῶν συνακολουθησάντων Ἀρκάδων ἐκλήθη Παλλάντιον εἰς μνήμην τῆς Ἀρκαδικῆς ταύτης πόλεως· μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου ἀφαιρεθέντων τῶν δύο στοιχείων, τοῦ ἐνὸς τῶν δύο λ καὶ τοῦ ν, μειωνομάσθη ΠΑΛΛΑΤΙΟΝ· διὰ ταῦτα ἐπομένως καὶ ὁ Ἀντωνῆος ἐγένετο εὐεργέτης τοῦ Παλλαντίου (1).

* Φρονεῖ ὁ Δήκιος ὅτι μέρος τῆς πόλεως Τριπόλειος (κοιν. Τριπολιταῖς) κατέχει τὴν θέσιν τοῦ Παλλαντίου· οὐδὲν λείψανον τῆς πόλεως ταύτης διασώθη· τὰ ἴχνη αὐτῆς διόλου ἐξηφανίσθησαν.

ΣΟΥΜΑΤΙΑ ἢ ΣΟΥΜΑΤΙΟΝ. Ἐκεῖτο ἡ πόλις αὕτη κατὰ τὰς πρὸς μεσημβρίαν ὑπωρείας τοῦ ὄρους Μαινάλου (2), κτισθεῖσα ὑπὸ Σουματέως, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (3). Ἡ Σουματία ἦν ἐκ τῶν πόλεων ὧν οἱ κάτοικοι ἐκλιπόντες τὰς πατρίδας αὐτῶν, συνετέλεσαν εἰς τὸν συνοικισμὸν τῆς Μεγάλης πόλεως (4).

* Κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Δηκίου τὸ χωρίον Συλίμνα κεῖται ἐπὶ ἡ πλησίον τῆς θέσεως τῆς Σουματίας (5).

ΛΥΚΟΑ, κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Μαιναλίου ὄρους· ἐπὶ τοῦ Πausανίου σημεῖα μόνον αὐτῆς ἐσώζοντο· ἦν δὲ ἐν αὐτῇ ναὸς καὶ ἄγαλμα χαλκοῦν Ἀρτέμιδος Λυκοάτιδος (6). — Παρὰ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου, ὡς καὶ παρὰ τοῦ Πausανίου μανθάνομεν ὅτι ὑπῆρξαν δύο πόλεις Ἀρκαδικαὶ σχεδὸν τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, ἡ μὲν ἐν Μαιναλίᾳ, ἡ δὲ κατὰ τὸ βόρειον

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 48. (2) Αὐτ. κ. 36. (3) Αὐτ. κ. 3. (4) Αὐτ. κ. 27. (5) Δήκ. Τ. 2, κ. 13, σ. 306. (6) Πaus. Ἀρκ. κ. 36.

τοῦ ὄρους Δυκαίου· τὸ ἀτελές τοῦ κειμένου τοῦ Πausανίου καθιστᾷ ἀμφίβολον τὴν ὀρθογραφίαν αὐτῶν· ἀλλ' ὁ Στέφανος λύει τὴν ἀμφιβολίαν, ἀποφαινόμενος ὠρισμένως ὅτι τὸ ἐθνικὸν τῆς Δυκάας ἦν Δυκοάτης· καὶ ἐπειδὴ τοιαύτης μορφῆς ἦν καὶ τὸ ἐπίθετον τῆς κατὰ τὴν Μαιναλίαν Ἀρτέμιδος, καθίσταται φανερόν ὅτι ἡ ἐν Μαιναλίᾳ πόλις ἦν ἡ Δυκάα, τὸ δὲ ἐθνικὸν τῆς Δυκαίας ἦν Δύκαιος, καὶ ἡ Δύκαια ἦν ἡ παρὰ τὸ Δύκαιον ὄρος πόλις, ὡς ἦν καὶ φυσικώτερον καὶ πιθανώτερον (1).

* Οὐδὲ ἶχνος σώζεται τῆς πόλεως Δυκάας.

ΔΙΠΑΙΑ, πόλισμα παρὰ τὸν ποταμὸν Ἐλισσῶνα· ἐνταῦθα οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τὸν Ἡλεῖον Τισαμενὸν ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Ἰαμιδῶν, ὃς ἔλαβε μάντευμα ὅτι ἔμελλε νὰ κερδίσῃ πέντε ἀγῶνας ἐπιφανεστάτους, ἐνίκησαν πάντας τοὺς Ἀρκάδας πλὴν τῶν Μαντινέων (2), οἵτινες δὲν ἐπολέμησαν μετὰ τῶν ἄλλων Ἀρκάδων κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων (3)· ἡ Δίπαια ἦν ἐκ τῶν πόλεων ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις (4).

* Δεῖψανα τῶν τειχῶν τῆς Διπαίας εὐρέθησαν (5).

ἘΛΙΣΣΩΝ, πόλις ποτὲ, ὕστερον δὲ κώμη κτισθεῖσα ὑπὸ Ἐλισσόντος, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Δυκάονος (6)· ἀπ' αὐτῆς ἐλάμβανε τὴν ἀρχὴν ποταμὸς ὁρῶνυμος Ἐλισσῶν (7)· ἡ πόλις αὕτη ἦν ἐκ τῶν ὅσων συνετέλεσαν εἰς συνοικισμὸν τῆς Μεγάλης πόλεως (8).

* Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Δηκίου τὸ χωρίον ἡ Ἀλωνίσταινα κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς πόλεως ταύτης.

ἈΛΕΑ, πόλις κατ' ἀνατολὰς τῆς Στυμφάλου ἐπὶ τῶν ὄριων τῆς Ἀργολίδος κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀφείδαντος

(1) Ἰδ. Paus. Ἀρκ. κ. 27, 30. καὶ Στέφ. Βυζ. εἰς λ. Δύκαια, Δυκάα.

(2) Paus. Ἀρκ. κ. 11. (3) Αὐτ. κ. 8. (4) Αὐτ. κ. 27. (5) Δέκ. Τ. 2, κ. 13, σ. 52. (6) Paus. Ἀρκ. κ. 8. (7) Αὐτ. κ. 4. (8) Αὐτ. κ. 27.

Ἀλεοῦ, ὃς παρέλαβε παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τὴν Τέγσαν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν καὶ παρὰ τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ Αἰπύτου τὸν Κλείτορα καὶ τὴν Λυκοσοῦραν (1). Ἐν Ἀλέᾳ ἦσαν ναοὶ Ἀρτέμιδος Ἐφεσίας καὶ Ἀθηνᾶς Ἀλέας καὶ Διονύσου ναὸς καὶ ἄγαλμα· ἦγον δὲ κατ' ἔτος τῷ Διονύσῳ ἑορτὴν Σκιερίαν καλουμένην, καθ' ἣν ἐκ μαντεύματος τῶν Δελφῶν ἐμαστιγοῦντο αἱ γυναῖκες, ὥς οἱ ἔφηβοι τῶν Σπαρτιατῶν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ὀρθίας Ἀρτέμιδος (2). Ὁ Ἀλεὺς ὠκοδόμησεν ἐν Τεγέᾳ τὸν ἀρχαῖον ναὸν τῆς Ἀλέας Ἀθηνᾶς (3). Ἡ Ἀλέα ἦν ἐκ τῶν πόλεων ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Μεγαλόπολις (4)· μετεῖχε δὲ καὶ αὕτη τοῦ Ἀργολικοῦ συνεδρίου (5).

* Μεταξὺ τῶν χωρίων Νιπουγιάτι καὶ Ἀγίου Νικολάου εἰς κοιλάδα ἐκτειναμένην νοτ-ἀνατολικῶς τῆς Στυμφαλικῆς σῶζονται τὰ 3/4 τοῦ περιβόλου μεγάλης πόλεως, καλλίστης πολυγωνίου ἐργασίας. Αὕτη εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ ἀρχαία Ἀλέα. Ἡ θέσις ὀνομάζεται σήμερον Γιδογκίνα.

ΤΜΗΜΑ τῆς ΤΕΓΕΑΤΙΔΟΣ.

ΤΕΓΕΑ, πόλις κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς Ἀρκαδίας μικρὸν ἀπέχουσα τῶν ὁρίων τῆς ἐν Ἀργολίδι Κυνουρίας. Ἡ χώρα τῆς Τεγέας ἔκαλεῖτο ΤΕΓΕΑΤΙΣ καὶ ἦν διηρημένη κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς ἑκτὼ δῆμους, Τεγεάτας, Γαρεάτας, Ψυλακαῖς, Καρυάτας, Κορυθεῖς, Πωταχίδας, Μανθουρεῖς καὶ Ἐχευήθεις· βασιλεύοντος δὲ τοῦ Ἀφείδαντος, προσετέθη καὶ ἑννατος δῆμος Ἀφείδαντες (6). Ἡ δὲ πόλις ἐκτίσθη ἢ μὲν ἀρχαία ὑπὸ Τεγεάτου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (7)· ἢ δὲ νεωτέρα ὑπὸ Ἀλεοῦ (8), τοῦ Ἀφείδαντος. Οἱ Τεγεά-

(1) Πaus. Ἀρκ. 4. (2) Αὐτ. κ. 23. (3) Αὐτ. κ. 4. (4) Αὐτ. κ. 27. (5) Αὐτ. κ. 23. (6) Στράβ. β. 8, σ. 337. — Πaus. Ἀρκ. κ. 45.

(7) Πaus. Ἀρκ. κ. 3. (8) Αὐτ. κ. 45.

ται ἐδοξάσθησαν μὲν καὶ κοινῶς μετὰ πάντων τῶν Ἀρκάδων ἐν τῷ κατὰ Τρῳάδος πολέμῳ, καὶ ἐν τῷ κατὰ Περσῶν, καὶ ἐν τῷ κατὰ Λακεδαιμονίων κατὰ τὴν Δίπαιαν· ἀλλ' ἐκτήσαντο καὶ ἰδιαιτέραν δόξαν, ὁπότεν ὁ μὲν Ἀγκαῖος υἱὸς τοῦ Δυκούργου καὶ ἑγγονος τοῦ Ἀλεοῦ καὶ τοι τετρωμένος ἀντετάχθη κατὰ τοῦ ἀγριοχοίρου, ἡ δὲ Ἀταλάντη ἐτόξευσε τὸν ἀγριόχοιρον καὶ ἔτυχεν αὐτοῦ πρώτῃ, διὸ καὶ ἔλαβεν ἀριστεῖον τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ δέρμα αὐτοῦ, καὶ ὁπότεν καταλθόντων τῶν Ἡρακλειδῶν εἰς Πελοπόννησον, ὁ Τεγεάτης Ἐχεμος ὁ Δερόπου ἐμονομάχησε πρὸς τὸν Ὑλλον καὶ ἐνίκησεν αὐτὸν, ἔτι δὲ ὁπότεν οἱ Τεγεάται πρῶτοι πάντων τῶν Ἀρκάδων ἐνίκησαν τοὺς ἐπιστρατεύσαντας Λακεδαιμονίους καὶ ἔλαβον αἰχμαλώτους τοὺς πλείστους (1). Ἡ Τέγεια διέπρεψεν ὥς μία τῶν ἐπισημοτέρων ἢ μᾶλλον ὥς ἐπισημοτάτη καὶ πρόκριτος πασῶν τῶν Ἀρκαδικῶν πόλεων, διότι οἱ Τεγεάται μόνοι ἐκ πάντων τῶν Ἀρκάδων μετὰ τῶν τότε ὄντων ἐν Πελοποννήσῳ Ἀχαιῶν καὶ Ἰώνων ἀντετάχθησαν κατὰ τὸν Ἰσθμὸν πρὸς τοὺς πειρωμένους νὰ κατέλθωσιν εἰς Πελοπόννησον Ἡρακλείδας, καὶ κατὰ τὰ κοινὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος ἀπήτουν δικαιωματικῶς νὰ κατέχωσι τὸν δεύτερον τόπον μετὰ τὴν Σπάρτην· πρὸς δὲ τοὺς Ἀθηναίους διεφιλονείκουν τὰ πρωτεῖα (2). Ἐν τῇ παρὰ τὴν Πλάταιαν κατὰ Περσῶν καὶ Μαρδονίου μάχῃ ἡ Τέγεια ἔπεμψε 1,500 ὁπλίτας (3), καὶ τοσούτους ψιλοὺς, ὥστε οἱ ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ Τεγεάται συνεποσοῦντο 3,000 (4). Ὡς δὲ οἱ Ἀρκάδες γενικῶς ἦσαν αἰεὶ διαφωνοῦντες ἐσωτερικῶς, καὶ οἱ Μαντινεῖς πρὸ πάντων συνίστων ἰδιαιτέρως σύστημα

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 45. (2) Ἡροδοτ. β. 9. κ. 26. (3) Αὐτ. κ. 28.

(4) Αὐτ. κ. 61.

κινδυνώδες· κατὰ τῆς ἐπιστημότητος τῶν Τεγεατῶν, φαίνονται οὗτοι μετὰ τὰ Μηδικὰ συνδεδεμένοι αἰεὶ μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν ἔτι πόλεμον οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Κορίνθιοι μάτην ἐπάσχησαν νὰ λύσωσι τὸν σύνδεσμον τοῦτον, καὶ νὰ ἀποσπάσωσιν αὐτοὺς τῆς Σπαρτιατικῆς συμμαχίας (1) ἧς χάριν ἐπολέμησαν κατὰ Μαντινέων συμμάχων τῶν Ἀθηναίων (2) καὶ ἐπολιωρκήθησαν ὕστερον ὑπὸ τῶν Ἀργείων (3). ἡ σχέσις αὕτη τῶν Τεγεατῶν πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας διήρκεσε μέχρι τῆς μάχης τῶν Δεύκτρων μεθ' ἣν μετεβλήθη ὅλως ἡ πολιτικὴ αὐτῶν στάσις, διότι ἐπειδὴ κατὰ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα συνθήκην τῆς εἰρήνης ἔπρεπε πᾶσαι ὁμοίως αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις μικραὶ καὶ μεγάλαι νὰ κατασταθῶσιν αὐτόνομοι, μέρος τῶν Τεγεατῶν οἱ περὶ τὸν Καλλίδιον καὶ τὸν Πρόξενον ἐγνωμοδότουν νὰ συνέλθῃ πᾶν τὸ Ἀρκαδικόν, καὶ εἴτι ψηφίσῃ τὸ κοινὸν τοῦτο νὰ μείνῃ ὠρισμένον καὶ περὶ τῶν πόλεων· ἑτέρα δὲ μερίς ἡ περὶ τὸν Στάσιππον διατείνετο νὰ μείνῃ ἡ πόλις ἐν τῇ ἐνεστώσῃ αὐτῆς στάσει, καὶ νὰ διατηρῇ τοὺς πατρίους αὐτῆς νόμους· ἦλθον δὲ εἰς βιαίαν λογομαχίαν καὶ εἰς ὄπλα καὶ ἐφονεύθη ὁ Πρόξενος, ἀλλὰ τέλος ἐνικήθησαν οἱ περὶ τὸν Στάσιππον καὶ ἐθανατώθησαν πολλοὶ καὶ περίπου ὀκτακόσιοι ἔφυγον οἱ μὲν εἰς Λακεδαιμόνα, οἱ δὲ εἰς Παλλάντιον. καὶ ταῦτα μὲν λέγει ὁ Ξενοφῶν (4). ὁ δὲ Διόδωρος διηγεῖται τὴν αὐτὴν περίστασιν οὕτω. = Ὁ Τεγεάτης Λυκομήδης ἔπεισε τοὺς Ἀρκάδας νὰ συνταχθῶσιν εἰς μίαν συντέλειαν, καὶ νὰ ἔχωσι κοινὴν σύνοδον συνισταμένην ἐκ δέκα χιλιάδων ἀνδρῶν, καὶ οὗτοι νὰ ἔχωσιν ἐξουσίαν νὰ βουλευώνται περὶ

---

(1) Θουκυδ. β. 5. κ. 32. (2) Αὐτ. β. 4. κ. 134. (3) Αὐτ. β. 5. κ. 62. κξ. (4) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 6. κ. 5.

πολέμου καὶ περὶ εἰρήνης· γενομένης δὲ στάσεως μεγάλης μεταξὺ τῶν Ἀρκάδων, κατήντησαν εἰς ὄπλα οἱ διαφερόμενοι· καὶ πολλοὶ μὲν ἐφονεύθησαν, πλείους δὲ τῶν χιλίων τετρακοσίων ἔφυγον, οἱ μὲν εἰς Σπάρτην, οἱ δὲ εἰς Παλλάντιον καὶ οὗτοι μὲν ἐκδοθέντες ὑπὸ τῶν Παλλαντίων, ἐσφάγησαν ὑπὸ τῶν νικητῶν, οἱ δὲ φυγόντες εἰς Σπάρτην ἔπεισαν τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ στρατεύσῃσι κατὰ τῆς Ἀρκადίας· διὸ καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀγισίλαος μετὰ δυνάμειος καὶ μετὰ τῶν φυγάδων ἐνέβαλεν εἰς τὴν χώραν τῶν Τεγεατῶν, διότι οὗτοι, ὡς ἐφαίνετο, ἐγένοντο αἴτιοι τῆς στάσεως καὶ τῆς φυγῆς· καὶ προθήσας τὴν χώραν, καὶ προσβάλων τὴν πόλιν, κατέπληξε τοὺς ἐναντιωπραγοῦντας τῶν Ἀρκάδων. Ταῦτα ἐγένοντο τῇ 3 ἔτει τῆς 102 Ὀλυμπιάδος (1)· τῇ δὲ 2 ἔτει τῆς 104 Ὀλυμπιάδος οἱ Ἀρκάδες κοινῶς μετὰ τῶν Πισαίων ὄντες εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Ἡλείους διὰ τὴν ἀγνοουσίαν τῶν Ὀλυμπίων, ἐδιχονόησαν πρὸς ἀλλήλους, διότι οἱ μὲν Τεγεάται μετὰ τῶν ἄλλων Ἀρκάδων ᾔθελον εἰρήνην, οἱ δὲ Μαντινεῖς μόνοι ὡς σφετερισθέντες πολλὰ τῶν ἱερῶν ἀνεσθμάτων, ἵνα μὴ δώσωσι λόγον τῆς παρανομίας αὐτῶν, ἐπέμενον εἰς τὴν ἐξαπαλούσκειν τοῦ κατὰ Ἡλείων πολέμου, καὶ οὕτω διεσχίσθησαν οἱ Ἀρκάδες εἰς δύο ἑταιρείας ὣν ἡ μὲν εἶχεν ἐπὶ κεφαλῇ τοὺς Τεγεάτας, ἡ δὲ τοὺς Μαντινεῖς· ἐπειδὴ δὲ ἡ διαφορὰ πύχθη ἐπὶ πάλιν, κατήντησαν εἰς τὰ ὄπλα· καὶ οἱ μὲν Τεγεάται ἔλαβον βοηθῶς τοὺς Βουρτοὺς ὑπὸ τὸν Ἐπαμεινώνιδαν, οἱ δὲ Μαντινεῖς τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους· ἦλθον δὲ εἰς βοήθειαν ἑκατέρωθεν καὶ ἄλλοι σύμμαχοι, καὶ τότε συναρτάθη περὶ τὴν Μαντινέαν ἡ περιβόητος μάχη κατ' ἣν ἐνίκησαν μὲν νύκην μεγάλην οἱ

---

(1) Διογ. Σα. β. 15. κ. 50.

Θηβαῖοι, συνέβη δὲ συγχρόνως καὶ ὁ ἡρωϊκὸς τοῦ Ἐπαμει-
νώνδου θάνατος (1). Μετὰ χρόνον δὲ οὖσα ἡ Τέγεια μετὰ
καὶ ἄλλων Ἀρκαδικῶν πόλεων κατατεταγμένη εἰς τὴν Ἀχαϊ-
κὴν συμπολιτείαν, ἐάλω κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ βασιλέως
τῶν Σπαρτιατῶν Κλεομένους (2), καὶ ὕστερον πολιορκηθεῖσα
ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀντιγόνου, παρεδόθη
κατ' ἀνάγκην εἰς τοὺς Μακεδόνας (3) οἳ εἶχον φρουρὰν ἐν
αὐτῇ, ἕως οὗ κατὰ τὸν Ῥωμαϊκὸν πόλεμον ἐξεβλήθησαν
ὀλοτελῶς τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος. Διτηρήθη δὲ ἡ Τέγεια
ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς σχεδὸν ἀπωλείας τῶν πέριξ πόλεων
ἂν καὶ οὐκ ὀλίγον παθοῦσα ἐκ τῶν καθ' ἅπαντα τοῦτον τὸν
χρόνον καταστρεπτικῶν περιστάσεων. Ὁ Στράβων λέγει
αὐτὴν μετρίως ἔτι συμμένουσαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ (4).
— Κατὰ τὸ ἀρχαιότατον ὁ Ἄλεος ἔκτισεν ἐν Τεγέᾳ ναὸν
Ἀθηνᾶς Ἀλέας, μετὰ ταῦτα δὲ ὠκοδόμησαν οἱ Τεγεᾶται
ἄλλον ναὸν μέγαν καὶ ἀξιυθέατον τῆς θεότητος ταύτης ὅς
ἐπυρπολήθη κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς 96 Ὀλυμπιάδος·
ὁ δὲ ἐκ τρίτου οἰκοδομηθεὶς ὕστερον ὑπερέβαινε κατὰ τὴν
κατασκευὴν καὶ τὸ μέγεθος πάντας τοὺς ναοὺς τῆς Πελο-
ποννήσου καὶ εἶχε τρεῖς σειρὰς κιόνων, τὴν μὲν Δωρικῆς,
τὴν δὲ Κορινθιακῆς, τὴν δὲ τρίτην Ἰωνικῆς τάξεως· ἦν δὲ
ἔργον Σκόπα Παρίου (5). ἔλαβε δὲ τὸ ἀρχαῖον ἄγαλμα τῆς
Ἀλέας Ἀθηνᾶς, ὡς καὶ τοὺς ὀδόντας τοῦ Καλυδωνίου ἀγριο-
χοίρου ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων Δῦγουστος, νικήσας τὸν
Ἀντώνιον καὶ τοὺς συμμάχους αὐτοῦ ἐν οἷς ἦσαν καὶ οἱ
Ἀρκάδες πλὴν τῶν Μαντινέων· καὶ τὸ μὲν ἄγαλμα ἐτίθη
ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Ῥώμης τῇ κατασκευασθείσῃ ὑπὸ τοῦ

(1) Διοδ. Σικ. β. 15. κ. 82. — 87. (2) Πολυβ. β. 2. κ. 46.

(3) Αὐτ. κ. 54. (4) Στράβ. β. 8. τ. 388. (5) Πaus. Ἀρκ. κ. 45.

Δυγούστου· ἐκ δὲ τῶν ὀδόντων ὁ μὲν συνετρίβη· ὁ δὲ ἔκειτο
 ἐν τῷ ναῷ Διονύσου τοῦ ἐν τοῖς κήποις τοῦ βασιλέως καὶ
 εἶχε περίμετρον ἡμίσεως ὀργυιᾶς (1). τὸ δὲ νεώτερον
 ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ἐκομίσθη ἐκ τοῦ δήμου τῶν Μανθου-
 ριέων καὶ ὠνομάσθη ὑπ' αὐτῶν Ἰππία, ἀλλ' ἐξενίκησεν ἡ
 ὀνομασία τῆς Ἀλέας· ἐκατέρωθεν δὲ τῆς Ἀθηνᾶς ἵσταντο
 ἀγάλματα Ἀσκληπιοῦ καὶ Ὑγείας ἐκ λίθου Πεντελησίου,
 ἔργα Σκόπα· ἐκ δὲ τῶν ἐν τῷ ναῷ ἀναθημάτων τὰ ἀξιολο-
 γώτερα ἦσαν τὸ δέρμα τοῦ Καλυδωνίου ἀγροιοχοῖρου σι-
 σηπὸς ἦδη καὶ γυμνὸν τριχῶν ἐκ τῆς πολυκαιρίας, καὶ αἱ
 ἀλύσεις κρεμάμεναι ἄς φέροντες οἱ Λακεδαιμόνιοι αἰχμά-
 λωτοι, ἔσκαπτον τὸ πεδίον τῶν Τεγεατῶν, πλὴν ὧν ἐξ
 αὐτῶν ἠφάνισεν ὁ χρόνος· ἦν δὲ καὶ κλίνη ἱερὰ τῆς Ἀθηνᾶς,
 καὶ εἰκὼν γραφὴ μεμιμημένη τῆς θεᾶς, καὶ ἑτέρα εἰκὼν γυ-
 ναικὸς τινὸς Τεγεατίδος Μαρπήσης, ἐπονομαζομένης Χή-
 ρας· ἱέρεια δὲ τῆς Ἀθηνᾶς ἐγίνετο ἄει παρθένος εἰσέτι
 ἄνηβος· ὁ δὲ βωμὸς τῆς θεᾶς κατεσκευάσθη ὑπὸ Μελάμ-
 ποδος τοῦ Ἀμυθάονος, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦσαν ἐξεικονισμέναι ἡ
 Ῥέα καὶ ἡ Νύμφη Οἰνὸν φέρουσαι τὸν Δία νήπιον, καὶ
 ἐκατέρωθεν τέσσαρες Νύμφαι, Γλαύκη, Νέδα, Θεισόα καὶ
 Ἀνθρακία ἀφ' ἐνὸς μέρους, καὶ Ἰδὴ, Ἀγνώ, Ἀλκινόνη καὶ
 Φρίξα ἀφ' ἑτέρου· ἦν πρὸς τούτοις καὶ ἄγαλμα Μουσῶν καὶ
 Μνημοσύνης. Οὐ πόρρω δὲ τοῦ ναοῦ ἦν στάδιον, χῶμα γῆς
 ἐφ' οὗ ἦγον ἀγῶνας, τὸν μὲν ὀνομάζοντες Ἀλαῖα ἀπὸ τῆς
 Ἀθηνᾶς, τὸν δὲ Ἀλώτια, διότι ἐν τῇ μάχῃ εἶλον τοὺς πλεί-
 στους τῶν Λακεδαιμονίων ζῶντας. Ἐν δὲ τοῖς πρὸς ἄρκτον
 τοῦ ναοῦ ἦν κρήνη ἐφ' ἧς ἔλεγον ὅτι ἡ Δϋγὴ ἐβιάσθη ὑπὸ
 τοῦ Ἡρακλέους, μὴ συμφωνοῦντες κατὰ τοῦτο τῷ ἑκαταίῳ.

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 46.

Ὅσον δὲ τρία στάδια ἀπωτέρω τῆς κρήνης ἦν ναὸς Ἑρμοῦ ἐπονομαζομένου Δίπυτου· εἶχον δὲ οἱ Τεγεᾶται καὶ ἄλλον ναὸν Ἀθηνᾶς Πολιάτιδος εἰς ὃν ὁ ἱερεὺς εἰσῆρχετο ἅπαξ μόνον ἐκάστου ἔτους· ὠνόμαζον δὲ τὸν ναὸν τοῦτον ναὸν τοῦ ἐρύματος, λέγοντες ὅτι ἡ Ἀθηνὰ ἔδωκε Κηφεῖ τῷ Ἀλίου δῶρον δι' οὗ ἡ Τέγεα ἔμελλε νὰ μένη εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἀνάλωτος· ἦν δὲ τὸ δῶρον μία τῶν τριχῶν τῆς Μεδούσης, ἣν ἀποτεμοῦσα ἔδωκεν αὐτῷ ἡ θεὰ, ἵνα χρησιμεύῃ εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως· ἦν δὲ ἐν Τεγέᾳ καὶ ναὸς Ἀρτέμιδος ὀνομαζομένης τῆς αὐτῆς καὶ Ἡγεμόνης περὶ οὗ ἔλεγον τὰ ἑξῆς: Ὁ Ἀριστομηλίδας ἔσχε ποτὲ τὴν τυραννίδα τῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ Ὀρχομενίων· ἐρασθεὶς δὲ παρθένου Τεγεατίδος καὶ εὐρὼν τὸν τρόπον νὰ τὴν λάβῃ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του, ἐπέτρεψε τὴν φρουρὰν αὐτῆς Χρονίῳ τινί· καὶ ἡ μὲν παρθένος πρὶν ἀναχθῆ παρὰ τὸν τύραννον εἴτε ἐκ φόβου εἴτε ἐξ αἰδοῦς ἐθανατώθη αὐτόχειρ. Ὁ δὲ Χρόνιος κινηθεὶς ἐξ ὀπτασίας τῆς Ἀρτέμιδος, ἀπέκτεινε τὸν Ἀριστομηλίδαν καὶ φυγὼν εἰς Τέγεαν, ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦτον (1). Ἡ ἀγορὰ τῆς Τεγέας ἦν τετράγωνος ἐπιμήκης ἐν σχήματι πλίνθου· διὸ καὶ ὁ ἐν αὐτῇ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης ἐκαλεῖτο ναὸς ὁ ἐν πλίνθῳ καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς ἦν ἐκ λίθου, καὶ πλησίον ἦσαν δύο στῆλαι καὶ ἐπὶ τῆς μιᾶς αὐτῶν ἐφαίνοντο ἐξεικονισμένοι οἱ τέσσαρες νομοθέται τῶν Τεγεατῶν καὶ διὰ τοῦτο τιμώμενοι παρ' αὐτῶν, Ἀντιφάνης καὶ Κροῖσος καὶ Τυρωνίδας καὶ Πυρίας, ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας ὁ Ἰάσιος ἱστάμενος πλησίον ἵππου καὶ φέρων ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ κλάδον φοίνικος, διότι ἐνίκησεν, ὡς ἔλεγον, εἰς ἵπποδρομίαν, ὅτε ὁ Θεβαῖος Ἡρακλῆς ἔθετο τὰ Ὀλύμπια. Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 47.

Τεγεατῶν ἦν ἄγαλμα Ἄρειος ἐπὶ στηλῆς· ὠνόμαζον δὲ αὐτὸν Γυναικοθόιναν, διότι κατὰ τὸν Λακωνικὸν πόλεμον καὶ τὴν πρώτην ἐπιστρατείαν τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων Χαρίλλου λαβοῦσαι αἱ γυναῖκες ὄπλα, ἐνέδρευον ὑπὸ τὸν λόφον τὸν ὀνομαζόμενον Φυλακτρίδα· ὅτε δὲ συνεκρούσθησαν τὰ στρατεύματα, καὶ οἱ ἄνδρες ἔπραττον ἐκατέρωθεν πολλὰ καὶ ἀξιομνημόνευτα ἀνδραγαθήματα, ἐφάνησαν αἰφνης αἱ γυναῖκες καὶ κατώρθωσαν αὐταὶ κυρίως τὴν τροπὴν τῶν Λακεδαιμονίων· ὑπερέβη δὲ τὰς ἄλλας γυναῖκας κατὰ τὴν τόλμην Μάρπησσα ἡ Χήρα, καὶ ἐλήφθη καὶ αἰχμάλωτος ἐκ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Χάριλλος ὡς ἀφειδὶς ἄνευ λύτρων καὶ ὀρκισθεὶς πρὸς τοὺς Τεγεάτας πώποτε νὰ μὴ στρατεύσωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι κατὰ Τεγέας, παρέβη τῆς ὀρκον· αἱ δὲ γυναῖκες ἔθυσαν ἰδίως τῷ Ἄρει ἄνευ τῶν ἄνδρων ἐπινίκια καὶ δὲν μετέδωκαν εἰς τοὺς ἄνδρας ἐκ τῶν κρεάτων τοῦ σφαγίου· καὶ ἐκ τούτου ὁ Ἄρης ἔλαβε τὴν τοιαύτην ἐπωνυμίαν. Ἦν δὲ ἐνταῦθα καὶ βωμὸς Διὸς Τελείου καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ τετράγωνον· σχῆμα εἰς ὃ ἡρέσκοντο περισσῶς οἱ Ἀρκάδες. Ἦσαν δὲ ἐνταῦθα καὶ μνήματα Τεγεάτου τοῦ Λυκάονος, καὶ Μαιρᾶς γυναικὸς τοῦ Τεγεάτου καὶ θυγατρὸς, ὡς ἔλεγον, τοῦ Ἄτλαντος ἧς καὶ ὁ Ὀμηρὸς ἐποιήσατο μνήμην ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Ὀδυσσεύος πρὸς τὸν Ἀλκίνοον περὶ τῆς εἰς Ἀθῆναι ὁδοῦ καὶ περὶ τῶν ψυχῶν ὁπόσας εἶδεν ἐκεῖσε. Ἦν δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ναὸς καὶ ἄγαλμα Εἰλειθυίας ἣν ἐπωνόμαζον ἐν γόνασι, λέγοντες ὅτι ὁ Ἄλεος παρέδωκε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ Ναυπλίῳ, ἐπιτάξας νὰ καταποντώσῃ αὐτὴν εἰς τὴν θάλασσαν· ἐκείνη δὲ ὡς ἤγετο, πεισοῦσα εἰς τὰ γόνατα, ἔτεκε τὸ τέκνον αὐτῆς ἐνθα ἦν ὁ ναὸς τῆς Εἰλειθυίας. Ὁ λόγος δὲ οὗτος ἐλέγετο καὶ διαφόρως ὑπὸ τῶν Τεγεατῶν, ὅτι δηλαδή, ἡ Αὖγη ἔτεκε λάθρα τοῦ πατρὸς,

καὶ ὁ Τηλεφος ἐξετίθη εἰς τὸ Παρθένιον ὄρος ἔνθα ἐτράφη ὑπὸ ἐλάφου. Παρὰ δὲ τὸν ναὸν τῆς Εἰλειθυίας ἦν βωμὸς Γῆς, καὶ πλησίον στήλη ἐκ λίθου λευκοῦ καὶ ἐπ' αὐτῆς εἰργασμένος Πολύβιος ὁ Δυκόρτα, καὶ ἐφ' ἑτέρας στήλης ὁ Ἐλατος, εἰς τῶν υἱῶν τοῦ Ἀρκάδος (1). Οὐ πόρρω δὲ τῆς ἀγορᾶς ἦν θέατρον καὶ πλησίον αὐτοῦ βῆθρα εἰκόνων χαλκῶν αἱ οὐκέτι ὑπῆρχον ἐπὶ τοῦ Πausανίου· ἐκ τινος δὲ ἐλεγείου ἐφ' ἑνὸς τῶν βῆθρων ἐδηλοῦτο ὅτι ἦν ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἀνδριάς τοῦ Φιλοποίμενος (2)· ἦν δὲ τὸ ἐλεγεῖον τοιοῦτο =

Τοῦδ' ἄρετὰ καὶ δόξα καθ' Ἑλλάδα, πολλὰ μὲν ἀλκαῖς,
Πολλὰ δὲ καὶ βουλαῖς ἔργα πονησαμένου,
Ἀρκάδος αἰχμητᾶ Φιλοποίμενος ᾧ μέγα κῦδος
Ἔσπετ' ἐνὶ πτολέμῳ δούρατος ἀγεμόνι.
Μανύει δὲ τρόπαια τετυγμένα δισσὰ τυράννων
Σπάρτας αὐξομέναν δ' ἄρατο δουλοσύναν.
Ὦν ἔνεκεν Τεγέα μεγαλόφρονα Κραύγιδος υἱὸν
Στᾶσεν ἀμωμήτου κράντορ' ἐλευθερίας (3).

Οἱ Τεγεᾶται ἰδρυσαν ἀγάλματα τῷ Ἀγυιεῖ λεγομένῳ Ἀπόλλωνι δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις ἐτιμῶρουν πανταχοῦ ὄσους τῶν ἀνθρώπων παρημέλησαν τὴν Λητῶ, ὅτε ἔγκυος οὔσα καὶ πλανωμένη ἀφίκετο εἰς τὴν χώραν αὐτῶν· ὡς δὲ οἱ εἰρημένοι θεοὶ ἦλθον καὶ εἰς τὴν γῆν τῶν Τεγεατῶν, ὁ υἱὸς τοῦ Τεγαᾶτου Σκέφρος προσελθὼν ὤμίλει κρυφίως πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα· ὁ δὲ Δειμῶν, ἕτερος υἱὸς τοῦ Τεγαᾶτου ὑποπτεύσας ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σκέφρος κατηγόρει αὐτὸν πρὸς τὸν θεόν, ἔδραμεν εὐθὺς καὶ ἀπέκτεινε τὸν ἀδελφόν· καὶ ὁ μὲν Δειμῶν τοξευθεὶς ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος, εὖρε παρευθὺς τὴν δίκην τῆς ἀδελφοκτονίας,

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 48. (2) Λύτ. κ. 49. (3) Λύτ. κ. 52.

ὁ δὲ Τεγεάτης καὶ ἡ Μαιρά ἐθύσαν ἐν τῷ ἄμα τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τῇ Ἀρτέμιδι· ἐπελθούσης δὲ ὑστερον μεγάλης ἀκαρπίας εἰς τὴν χώραν, ἦλθε μάντευμα ἐκ Δελφῶν· νὰ θρηνῶσι τὸν Σκέφρον· καὶ ἔκτοτε ἔπραττον καὶ ἄλλα ἐν τῇ ἐορτῇ τοῦ Ἀγυιέως εἰς τιμὴν τοῦ Σκέφρου καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ ἱέρεια τῆς Ἀρτέμιδος ἐδίωκε τινὰ, ὡς ἡ Ἄρτεμις αὐτὴ ἐδίωξε τὸν Λειμῶνα. ἔλεγον δὲ προσέτι ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ Τεγάτου Κύδων καὶ Ἀρχίδιος καὶ Γόρτυς μετόκησαν οἰκισθελῶς εἰς Κρήτην καὶ ἀπ' αὐτῶν ὠνομάσθησαν αἱ πόλεις Κυδωνία καὶ Γόρτυς καὶ Κατρεύς· ἀλλ' οἱ Κρήτες οὐ συμφωνοῦντες κατὰ τοῦτο τοῖς Τεγεάταις, ἔλεγον ὅτι ὁ μὲν Κύδων ἦν υἱὸς Ἑρμοῦ καὶ Ἀκακαλλίδος τῆς Μίνως, ὁ δὲ Κατρεύς υἱὸς τοῦ Μίνως αὐτοῦ, ὁ δὲ Γόρτυς τοῦ Ραδαμάνθους. Ἦσαν δὲ ἐν Τεγέᾳ τέσσαρα ἀγάλματα τοῦ Ἀγυιέως ἰδρυθέντα ὑπὸ τεσσάρων φυλῶν· ἦσαν δὲ αὗται Κλαρεῶτις, Ἰπποθοῖτις, Ἀπολλωνεάτις καὶ Ἀθανεᾶτις· καὶ ἡ μὲν Κλαρεῶτις ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ τοῦ κλήρου δι' οὗ ὁ Ἀρκὰς διένειμε τὴν χώραν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ· ἡ δὲ Ἰπποθοῖτις ἀπὸ Ἰππόθου τοῦ Κερκύωνος. Ἦν δὲ ἐν Τεγέᾳ καὶ ναὸς Δήμητρος καὶ Κόρης, ἃς ἐπωνόμαζον Καρποφόρους· καὶ πλησίον ναὸς Ἀφροδίτης Παφίας ἰδρυθεὶς ὑπὸ Λαυδίκης τῆς Ἀγαπήνορος, ἡγεμόνης τῶν κατὰ τῆς Τρωάδος Ἀρκάδων, καὶ οἰκησάσης ἐν Πάφῳ· οὐ πόρρω δὲ τοῦ ναοῦ τούτου ἦσαν δύο ναοὶ Διονύσου, καὶ βωμὸς Περσεφόνης, καὶ ναὸς Ἀπόλλωνος καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐπίχρυσον, ἔργον Χειρισόφου Κρητός· καὶ πλησίον τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἀπόλλωνος ἵστατο ὁ ἀνδριάς τοῦ Χειρισόφου αὐτοῦ ἐκ λίθου. Ἦν δὲ καὶ τόπος καλούμενος ὑπὸ τῶν Τεγεατῶν Ἑστία κοινὴ τῶν Ἀρκάδων· ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἦν ἄγαλμα Ἡρακλέους καὶ ἐπὶ τοῦ μηροῦ αὐτοῦ ἐφαίνετο τραῦμα ἐκ τῆς πρώτης μάχης τῆς κατὰ τῶν υἱῶν

τοῦ Ἰπποκρόντος· ὁ δὲ τόπος ὁ ὑψηλὸς ἐφ' οὗ ἦσαν οἱ πολλοὶ βωμοὶ τῶν Τεγεατῶν ἐκαλεῖτο Διὸς Κλαρίου ἀπὸ τοῦ κλήρου τῶν υἱῶν τοῦ Ἀρκάδος· ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἦγον οἱ Τεγεᾶται ἐορτὴν καθ' ἕκαστον ἔτος· καί ποτε κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐορτῆς ἐστράτευσαν κατ' αὐτῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι· ὡς δὲ ἐπιπτε χιῶν, οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι ὄντες ἔνοπλοι κατείχοντο ὑπὸ ῥίγους· οἱ δὲ Τεγεᾶται ἀνάψαντες κρυφίως πῦρ καὶ οὐκ ἐνοχλούμενοι ὑπὸ τοῦ ψύχους, ἐνεδύθησαν τὰ ὅπλα καὶ ἐξελθόντες ἐνίκησαν. Ἐσώζετο δὲ ἐπὶ τοῦ Παυσανίου ἐν Τεγέᾳ καὶ ἡ οἰκία τοῦ Ἄλκοῦ καὶ τὸ μνημα τοῦ Ἐχέμου καὶ ἐπειργασμένη ἐπὶ στήλης ἡ μεταξὺ Ἐχέμου καὶ Ὑλλου μονομαχία. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐκ Τεγέας εἰς τὴν Λακωνικὴν ὁδοῦ κατ' ἀριστεράν, ἐν ἀποστάσει δύο σταδίων ἀπὸ τοῦ τείχους, ἦν βωμὸς Πανὸς καὶ ἕτερος Λυκαίου Διὸς καὶ θεμέλια ναῶν· ἐκεῖθεν δὲ μετὰ ἑπτὰ στάδια ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος Λιμνάτιδος καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς ἐξ ἐβένου ξύλου εἰργασμένου κατὰ τὸν Αἰγίναϊον τρόπον· μετὰ δέκα δὲ στάδια ἐκεῖθεν ἦσαν ἐπὶ τοῦ Ἀλφειοῦ ἐρείπια ναοῦ Ἀρτέμιδος Κνακεάτιδος (1). Οἱ Τεγεᾶται μετὰ τὴν νίκην κατὰ Χαρίλλου καὶ Λακεδαιμονίων ἀνέθεσαν εἰς Δελφοὺς ἐκ τῶν λαφύρων αὐτῶν ἀγάλματα Ἀπόλλωνος καὶ Νίκης, καὶ ἀνδριάντας τῶν ἐπιχωρίων ἡρώων, δηλαδὴ Καλλιστοῦς τῆς Λυκαόνορος, Ἀρκάδος τοῦ ἐπωνύμου τοῦ τόπου καὶ Ἐλάτου καὶ Ἀφείδαντος καὶ Ἀζάνος τῶν Ἀρκάδος· ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ Τριφύλου τοῦ Λαοδαμείας, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων Ἀμύκλα καὶ Ἐράσου τοῦ Τριφύλου. — Ἡ ἱέρεια Χρυσή τις ἦτορ ἐξ ἀμελείας αὐτῆς κατεκαύθη ὁ ἀρχαῖος ναὸς τῆς Ἥρας, κατέφυγεν εἰς Τέγεαν ἰκέτις τῆς Ἀλέας

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 58.

Ἀθηνᾶς (1)· καὶ ὁ βασιλεὺς δὲ τῶν Λακεδαιμονίων Πausανίας ὁ υἱὸς μὲν Πλειστοάνακτος, ἑγγονος δὲ τοῦ πρώτου Πausανίου τοῦ γνωστοῦ ἐκ τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν, ἐπειδὴ ἐν τῇ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ Βοιωτῶν πολέμῳ ὑστέρησε τοῦ ἀγῶνος, ἀθροίζων δύναμιν ἐκ Τεγέας καὶ τῆς ἄλλης Ἀρκαδίας, καὶ ἐκ τούτου ἠττήθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐφονεύθη καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος Δύσανδρος, καὶ ἐπειδὴ διὰ ταῦτα κατηγορούμενος ἐκινδύνευε νὰ ὑποπέσῃ εἰς δίκην, κατέφυγε καὶ οὗτος ἐκέτης εἰς τὸν ναὸν τοῦτον τῆς Ἀλέας Ἀθηνᾶς (2)· καὶ ὁ Λεωτυχίδης δὲ πρότερον βασιλεὺς καὶ αὐτὸς τῶν Λακεδαιμονίων στρατεύσας κατὰ τῶν Ἀλευαδῶν εἰς Θεσσαλίαν καὶ ὡς δωροδοκηθεὶς ὑπ' αὐτῶν ὑπαγόμενος εἰς δίκην ἐν Λακεδαίμονι, ἔφυγε καὶ οὗτος εἰς Τέγεαν καὶ ἐκέτευε τὴν Ἀλέαν Ἀθηνᾶν (3). Ὁ ναὸς οὗτος τῆς Ἀθηνᾶς ἦν αἰδέσιμος ἐκ παλαιοῦ παρὰ πᾶσι τοῖς Πελοποννησίοις, καὶ παρεῖχε πλήρη ἀσφάλειαν τοῖς ἐκετεύουσιν ἐν αὐτῇ· διὸ οὔτε οἱ Ἀργεῖοι τὴν Χρυσήϊδα, οὔτε οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸν Λεωτυχίδην ἢ τὸν Πausανίαν οὐδὲ ἀρχὴν ᾗθέλῃσαν νὰ ἐξαιτήσωσι καθεζομένους ἐκέτας (4). — Ὁ ποταμὸς Ἀλφειὸς ῥέων ἐν ἀπυστάσει 40 σταδίων ἀπὸ τῆς Τεγέας νοτίως ἦν τὸ μεταξὺ Λακεδαιμονίων καὶ Τεγεατῶν ὄριον (5)· ἡ δὲ ἐκ Τεγέας πρὸς τὴν Σπάρτην ὁδὸς διήρχετο διὰ τῆς Μεγάλης πόλεως. Τὰ ὄρια μεταξὺ Τεγεατῶν καὶ Ἀργείων ἴσαν πέραν τοῦ ὄρους Παρθενίου κατὰ τὰς ἐν Ἀργολίδι Ἰστιάς (6)· σειρὰ δὲ ὁρέων ἐχώριζε τοὺς Τεγεάτας ἀπὸ τῶν Μαντινέων (7). — Ἡ Τέγεα μέχρι τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος κατηριθμεῖτο εἰσέτι, κατὰ τὸν Ἱεροκλῆν, μεταξὺ τῶν πόλεων τῆς

---

(1) Ἰδ. Εὐβοία ὄρος. (2) Paus. Λακ. κ. 5. (3) Αὐτ. κ. 7. (4) Αὐτ. κ. 5. (5) Paus. Ἀρκ. κ. 54. (6) Αὐτ. (7) Euseb. Εὐαγγ. β. 6, κ. 5, §. 16.

Πελοποννήσου. Οὐ πόρρω τῆς Τεγέας νοτίως ἦν τόπος ΦΥΛΑΚΗ λεγόμενος ἐξ οὗ ἐπήγαγεν ὁ ποταμὸς Ἀλφειός (1). — Ἐντὸς δὲ τῆς Τεγεάτιδος χώρας, ἐν ἀποστάσει ὅσον 50 σταδίων ἀπὸ τῆς Τεγέας ἦν πεδιάς καλουμένη ΜΑΝΘΟΥΡΙΚὸν Πεδίον, καὶ κατ' ἀριστεράν τῆς πεδιάδος ἦν ὁ τόπος ὁ λεγόμενος Χῶμα (2).

* Τέγαια· ἄγνωστος εἶναι ἡ ἐποχὴ καὶ αἱ περιστάσεις τῆς καταπτώσεως τῆς πόλεως ταύτης· τὰ κακῶς διατετηρημένα ἐρείπια αὐτῆς σώζονται, ἀπέχοντα ὡς ἑγγίστα δύο ὥρας ἀπὸ τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ ὁ τόπος ὀνομάζεται Παλαιὰ Ἐπισκοπὴ ἀπὸ τινος καταπεπτωκυῖας ἐκκλησίας κειμένης ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ποτὲ ἀκροπόλεως. Τὸ χωρίον Πιάλι κεῖται καὶ τοῦτο παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς Τεγέας.

ΤΜΗΜΑ τῆς ΜΑΝΤΙΝΙΚΗΣ.

ΜΑΝΤΙΝΕΙΑ, πόλις τῶν ἐπισημοτάτων κειμένη κατὰ τὸ νότιον τοῦ Ὀρχομενοῦ, τὸ βόρειον τῆς Τεγέας καὶ τὸ ἀνατ-βόρειον τῆς Μεγάλης πόλεως. Ἐκτίσθη κατ' ἀρχὰς ὑπὸ Μαντινέως, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Δυκάονος οὐχὶ ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ χωρίῳ ὃ καὶ μετέπειτα οἱ Ἀρκάδες ὠνόμαζον Πτόλιν· ἀλλ' ὕστερον Ἀντινόη ἡ Κηφέως τοῦ Ἀλσοῦ κατὰ τινα χρησμὸν μετέφερε τοὺς κατοίκους εἰς τοῦτο τὸ χωρίον, λαβύσα ἡγεμόνα τῆς ὁδοῦ ὄφιν· διὸ καὶ ὁ παρὰ τὴν πόλιν ῥέων ποταμὸς ὠνομάσθη Ὀφίς. (3). — Κατὰ τὸν Στράβωνα ἡ Μαντίνεια συνωκίσθη τὸ κατ' ἀρχὰς ἐκ πέντε δήμων ὑπ' Ἀργείων (4). — Οἱ Μαντινεῖς δὲν συνεπολέμησαν μετὰ τῶν ἄλλων Ἀρκάδων ἐν τῇ κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων παρὰ τὴν

(1) Πaus. Ἰ' Ἀρκ. κ. 54. (2) Αὐτ. κ. 44. (3) Αὐτ. κ. 8.

(4) Στράβ. β. 8, σ. 337.

Δίπαιαν μάχη· κατὰ δὲ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον συνεμάχησαν κατ' αὐτῶν μετὰ τῶν Ἡλείων· καὶ ἐπολέμησαν ἐναντίον αὐτῶν, λαβόντες ἐξ Ἀθηνῶν συμμαχικὴν βοήθειαν· μετέσχον δὲ καὶ τοῦ κατὰ Σικελίας πολέμου, κατὰ φιλίαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους· μετὰ ταῦτα δὲ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Μαντινικὴν στράτευμα Λακεδαιμονίων καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Ἀγησίπολις ὁ Πausανίου· νικήσας δὲ ὁ Ἀγησίπολις ἐν τῇ μάχῃ καὶ κατακλείσας τοὺς Μαντινεῖς εἰς τὸ φρούριον, εἶλε τὴν πόλιν μετ' ὀλίγον, οὐχὶ διὰ πολιορκίας, ἀλλ' ἀποστρέψας τὸν ποταμὸν Ὀφιν ἐντὸς τοῦ τείχους ὃ ἦν ὥκοδομημένον ἐξ ὤμης πλίνθου· καὶ ὀλίγον μὲν μέρος αὐτῆς ἀφῆκε νὰ κατοικῆται, τὸ δὲ πλεῖστον κατηδάφισε καὶ διέσπειρε τοὺς κατοίκους κατὰ κώμας· ἀλλὰ μετὰ τὴν μάχην τῶν Λεύκτρων οἱ Θηβαῖοι κατήγαγον τοὺς Μαντινεῖς ἐκ τῶν κωμῶν εἰς τὴν πατρίδα· οὗτοι δὲ ἅμα κατελθόντες ἠγνωμόνησαν ἐν μέρει καὶ ἐφωράθησαν πραγματευόμενοι μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων εἰρήνην ἰδιαιτέραν καὶ ἄνευ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀρκάδων, διὸ καὶ φοβούμενοι τοὺς Θηβαίους, μετέστησαν ἐκ τοῦ φανεροῦ εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ ὅτε συνεκροτήθη ἡ Μαντινικὴ μάχη τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τοῦ Ἐπαμινώνδου καὶ τῶν Θηβαίων, οἱ Μαντινεῖς ἐτάχθησαν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων· ὥς δὲ ὕστερον συνέβη διαφορὰ μεταξὺ Μαντινέων καὶ Λακεδαιμονίων, ἀπεσπάσθησαν οἱ Μαντινεῖς καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ μετέστησαν εἰς τὸ Ἀχαϊκόν, καὶ προσλαβόντες στρατιὰν Ἀχαιῶν, καὶ ἀρχιστράτηγον τὸν Ἄρατον, ἐπολέμησαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτῶν καὶ ἐνίκησαν τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Ἄγιν τὸν Εὐδαμίδου· μετέσχον δὲ καὶ τοῦ πολέμου τῶν Ἀχαιῶν κατὰ Κλεομένους καὶ συμφώνως μετ' αὐτῶν κατέβαλον τὴν ἰσχὴν τῶν Λακεδαιμονίων. Ἐπειδὴ δὲ μετέπειτα ὁ Ἀντίγονος, ὁ

ἐπιτροπεύων ἐν Μακεδονίᾳ Φίλιππον τὸν Περσέως ἔτι παῖδα ἐφάνη λίαν εὐνοϊκὸς πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς, οἱ δὲ τιναῖς ἔπραξαν πολλὰ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις μετωνόμασαν τὴν πόλιν αὐτῶν Ἀντιγόνειαν. Ὅτε δὲ ὕστερον ὁ Δϋγούστος ἔμελλε νὰ ναυμαχήσῃ παρὰ τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἀκτίου Ἀπόλλωνος, εἰ μὲν Μαντινεῖς συναπολέμησαν τοῖς Ῥωμαίοις, οἱ δὲ ἄλλοι Ἀρκάδες συνετάχθησαν τῷ Ἀντωνίῳ. Μετὰ δέκα δὲ γενὰς βασιλεύσας ὁ Ἀδριανὸς ἀφείλετο ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Μαντινέων τὸ ἐκ Μακεδονίας ἐπακτὸν ὄνομα καὶ ἀπέδωκεν αὐτῇ αὐτῇ τὸ πρῶτον αὐτῆς ὄνομα τῆς Μαντιναίας (1). — Ἐν Μαντιναίᾳ ἦν ναὸς διπλοῦς ὑψηλόμενος διὰ τοίχου κατὰ τὸ μέσον· καὶ κατὰ μὲν τὸ ἓν μέρος ἦν ἄγαλμα Ἀσκληπιοῦ, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ναὸς Δητοῦς καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς καὶ ἐπὶ τοῦ βήθρου τῶν ἄγαλμάτων μία Μοῦσα καὶ ὁ Μαρσύας αὐλῶν, καὶ στήλη ἵστατο ἐνταῦθα παριστῶσα Πολύβιον τὸν Λυκόρτα. Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλοι ναοὶ, ὡς ὁ τοῦ Σωτῆρος Διὸς, ὁ τοῦ λεγομένου Ἐπιδώτου, ὁ τῶν Διοσκούρων, ὁ τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης ἐν ᾧ ἔκαιον πῦρ, φροντίζοντες νὰ μένῃ διαπαντὸς ἄσβεστον, ὁ τῆς Ἥρας πλησίον τοῦ θεάτρου καθ' ὃν ὁ Πραξιτέλης παρέστησεν αὐτὴν καθημένην ἐπὶ θρόνου καὶ παριστῶσας τὴν Ἀθηνᾶν καὶ τὴν Ἑβὴν, θυγατέρα τῆς Ἥρας· παρὰ δὲ τὸν βωμὸν τῆς Ἥρας ἦν ὁ τάφος Ἀρκάδος, υἱοῦ τῆς Καλλιστοῦς οὗ τὰ ὀστά μετεκόμισαν ἐκ Μαινάλου, κατὰ χρησμὸν τῶν Δελφῶν τὸν ἐξῆς =

Ἔστι δὲ Μαιναλὶη δυσχεῖμερος ἔνθα τε κεῖται
 Ἀρκάς, ἀφ' οὗ δὴ πάντες ἐπὶ κλησὶν καλέονται·
 Ἐνθα σ' ἐγὼ κέλομαι στείχειν, καὶ εὖφρονι θυμῷ
 Ἀρκάδ' αἰραμένους κατάγειν ἐς ἄστυ ἑραννὸν,

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 8.

Οὗ τρίοδος καὶ τετράοδος καὶ πεντακέλευθος,
 ἔνθα τε δὴ τέμενός τέ θυηλάς τ' Ἀρκάδι τεύχειν.
 ἰνόμεζον δὲ τὸν χῶρον τοῦτον ἔνθα ἦν ὁ τάφος τοῦ Ἀρ-
 κάδος Ἡλίου βωμούς. Ἦσαν δὲ οὐ πόρρω τοῦ θεάτρου καὶ
 μνήματα ἔνδοξα, τὸ μὲν, ὅπερ ἐκαλεῖτο Ἑστία κοινὴ, καὶ
 εἶχε σχῆμα περιφερές, ἔλεγον ὅτι ἦν τάφος Ἀντινόης τῆς
 Κηφείως· ἐπὶ δὲ τοῦ ἄλλου ἴστατο στήλη καὶ ἐπ' αὐτῆς
 ἐπειργασμένος ἀνὴρ ἱππεύς, Γρύλλος ὁ Ξενοφώντος. Ὅπισθεν
 δὲ τοῦ θεάτρου ἐσώζοντο ἐπὶ Πausανίου ἐρείπια ναοῦ καὶ
 ἄγαλμα Ἀφροδίτης ἐπονομαζομένης Συμμαχίας· τὸ δὲ ἐπὶ
 τοῦ βάθρου ἐπίγραμμα ἐδήλου ὅτι ἡ ἀναθεῖσα τὸ ἄγαλμα
 ἦν Νικίππη ἢ Πασέου· τὸν δὲ ναὸν τοῦτον κατεσκεύασαν
 οἱ Μαντινεῖς ὥς ὑπόμνημα τοῖς μεταγενεστέροις τῆς μετὰ
 τῶν Ῥωμαίων παρὰ τὸ Ἄκτιον ναυμαχίας. Ἐτίμων δὲ οἱ
 Μαντινεῖς καὶ τὴν Ἀλέαν Ἀθηναῖν καὶ εἶχον ναὸν καὶ ἄγαλμα
 αὐτῆς. Ἐθεοποίησαν προσέτι καὶ τὸν Ἀντίουν καὶ ἦν ὁ
 νεώτατος τῶν ναῶν τῆς Μαντινείας ὁ ναὸς τοῦ Ἀντίου, ὃν
 ἐκόσμησε περισσῶς ὁ βασιλεὺς Ἀδριανὸς καὶ κατεστήσατο
 διὰ τὸν Ἀντίουν τιμὰς καὶ τελετὴν κατ' ἔτος καὶ ἀγῶνα
 καθ' ἕκαστον πέμπτον ἔτος· ἦν δὲ καὶ οἶκος ἐν τῷ γυμνα-
 σίῳ περιέχων ἀγάλματα τοῦ Ἀντίου καὶ ἀξιοθέατος διὰ
 τοὺς λίθους δι' ὧν ἦν κεκοσμένος, καὶ διὰ τὰς εἰκόνας τοῦ
 Ἀντίου ὧν αἱ πλαῖσται παρίστων τὸν Διόνυσον. Ἐν δὲ τῇ
 ἀγορᾷ ἦν εἰκὼν χαλκῇ γυναικὸς, ἣν οἱ Μαντινεῖς ὠνόμαζον
 Διομένειαν, θυγατέρα τοῦ Ἀρκάδος· καὶ ἥρωον προσέτι
 Ποδάρου θς, ὡς ἔλεγον, ἀπέθανεν ἐν τῇ κατὰ Ἐπαμινώνδου
 καὶ Θηβαίων μάχῃ· ἐτίμων δὲ αὐτὸν οἱ Μαντινεῖς λέγοντες
 ὅτι ἐξ αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν συμμάχων ἄριστοι ἐν τῇ μάχῃ
 ἐγένοντο Γρύλλος ὁ Ξενοφώντος, μετὰ τὸν Γρύλλον δαύτερος
 ὁ ἐκ Μαραθῶνος Κηφισσόδωρος ὁ τότε ἱππαρχῶν τῶν Ἀθη-

ναίων, καὶ τρίτος ὁ Ποδάρος (1). — Κατ' ἀριστεράν τῆς ἐκ Μαντινείας εἰς Τέγεαν λεωφόρου, παρὰ τὰ τείχη τῆς πόλεως ἦν ἵπποδρόμιον καὶ οὐ πόρρω ἀπ' αὐτοῦ στάδιον ἔνθα ἐτίθετο ὁ ἀγὼν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀντίνου, καὶ ὑπεράνω τοῦ σταδίου ἦν τὸ Ἀλήσιον ὄρος καὶ κατὰ τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος Ἰππίου, ἀπέχων τῆς Μαντινείας οὐ πλέον σταδίου. Πέραν δὲ τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος ἴστατο τρόπαιον ἐκ λίθου πεποιημένον ἀπὸ τῶν λαφύρων τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοῦ Ἄγιδος ἡττηθέντων ἐν μάχῃ ὑπὸ τῶν Μαντινέων καὶ τῶν λοιπῶν Ἀρκάδων (2). Μετὰ δὲ τὸν ναὸν ἦν χωρίον πλήρες δρυῶν καλούμενον ΠΕΔΑΓΟΣ καὶ διὰ μέσου τῶν δρυῶν τούτων διήρχετο ἡ ὁδὸς ἡ ἐκ Μαντινείας εἰς Τέγεαν — Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ συνεκροτήθη Ὀλ. 104, 2,363 Π. Χ. ἡ μεταξὺ Θηβαίων ὑπὸ τὸν Ἐπαμινώνδαν ἀφ' ἑνὸς, καὶ Λακεδαιμονίων, Ἀθηναίων καὶ Μαντινέων ἀφ' ἑτέρου περιβόητος μάχη, καθ' ἣν τρωθεὶς ὁ Ἐπαμινώνδας, ἐξεκομίσθη ζῶν ἐκ τῆς παρατάξεως εἰς τόπον ὑψηλὸν ὃς ὕστερον ὠνομάσθη ΣΚΟΠΗ, διότι ἐκεῖθεν, καὶ τοὶ πονῶν, ἐθεώρει τοὺς μαχομένους, ἔχων τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ τραύματος· ὡς δὲ ὁ ἀγὼν ἔλαβεν ἴσον πέρας, ἀποσχὼν τὴν χεῖρα, ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη ἔνθα ἐγένετο ἡ συμβολή. Ἰστατο δὲ ἐπὶ τοῦ τάφου κίων καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀσπίς ἔχουσα ἐπειργασμένον δράκοντα, ὃς ἐσήμαινεν ὅτι ὁ Ἐπαμινώνδας κατήγετο ἐκ τῶν λεγομένων Σπαρτῶν· ἦσαν δὲ καὶ στηλᾶι ἐπὶ τοῦ μνημείου, ἡ μὲν ἀρχαία καὶ ἔχουσα ἐπίγραμμα Βοιωτίον, ἡ δὲ ἀνατεθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀδριανοῦ, ὃς ἐποίησε καὶ τὸ ἐπ' αὐτῆς ἐπίγραμμα. Ὁ Ἐπαμινώνδας προηγουμένως εἶχε λάβῃ χρησμὸν ἐκ Δελφῶν ἐντελλόμενον αὐτῷ νὰ φυλάττη-

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 9. (2) Αὐτ. κ. 10.

ται τὸ Πέλαγος· διὸ καὶ ἐφοβεῖτο νὰ ἐπιβῇ εἰς τριήρεις ἢ νὰ πλεύσῃ διὰ φορτίδος νηός· ἀλλ' ὁ χρησμὸς λέγων Πέλαγος ἡνίττετο οὐχὶ τὴν ὑάλασταν, ἀλλὰ τὸν δρυμόν. Οἱ Μαντινεῖς ἔλεγον ὅτι Μαντινεὺς τις Μαχαιρίων καλούμενος ἐφόνευσε τὸν Ἐπαμινώνδαν· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὅτι Σπαρτιάτης ἦν ὁ φονεύσας καὶ ὠνόμαζον καὶ οὗτοι τὸν ἄνθρωπον Μαχαιρίωνα· ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι καὶ συμφώνως αὐτοῖς καὶ οἱ Θηβαῖοι ἔλεγον ὅτι ὁ Ἐπαμινώνδας ἐτρώθη ὑπὸ τοῦ Γρύλλου, ὡς καὶ ἐκ τῆς εἰκόνης τῆς παριστώσης τὴν μάχην τῆς Μαντινείας δηλοῦται· καὶ οἱ Μαντινεῖς δὲ αὐτοὶ φαίνεται ὅτι συναφώνουν κατὰ τοῦτο, διότι ἔθαψαν τὸν Γρύλλον ἐκ τοῦ δημοσίου, καὶ ἐνθα ἔπесαν ἀνέθεσαν εἰκόνα ἐπὶ τιμῇ ἄνδρὸς ἀρίστου τῶν συμμάχων· περὶ δὲ τοῦ Μαχαιρίωνος ἔλεγον μὲν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοιαῦτα διὰ λόγων, ἀλλὰ πραγματικῶς οὔτε ἐν Σπάρτῃ, οὔτε ἐν Μαντινείᾳ προσεφέρθησαν ποτὲ τιμαὶ ὡς εἰς ἄνθρωπον ἀριστεύσαντα (1). — Ὅρια τῶν Μαντινέων ἦσαν πρὸς μὲν τοὺς Τεγεάτας ὁ περιφερὴς βωμὸς ὁ ἐπὶ τῆς λεωφόρου κείμενος (2), πρὸς δὲ τοὺς Μεγαλοπολίτας ἡ Πετροσάκα, πρὸς δὲ τοὺς Ὀρχομενίους τὸ ὄρος ἡ Ἀγχισία. Ἦσαν δὲ εἰσέτι δύο ὁδοὶ ἐκ Μαντινείας εἰς Ὀρχομενὸν καὶ κατὰ μὲν τὴν μίαν ἦν στάδιον λεγόμενον τοῦ Λάδα ἐνθα ὁ Λάδας ἐγυμνάζετο εἰς τὸν δρόμον, καὶ παρ' αὐτὸ ναὸς Ἀρτέμιδος καὶ κατὰ δεξιὰν τῆς ὁδοῦ χῶμα γῆς ὑψηλὸν νομιζόμενον τάφος τῆς Πηνελόπης, διότι ἔλεγον οἱ Μαντινεῖς ὅτι ἡ Πηνελόπη φωραθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεύος ὅτι εἰσῆγε μοιχοὺς εἰς τὸν οἶκον καὶ ἀποπεμφθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ, ἀπῆλθε κατὰ πρῶτον εἰς Λακεδαίμονα καὶ ὕστερον μετόκησεν εἰς Μαντίνειαν

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 11. (2) Αὐτ.

ἐνθα καὶ ἐτελεύτησε· συνείχετο δὲ τῷ τάφῳ μικρὸν πεδίον καὶ ἐν αὐτῷ ἦν ὄρος ἐφ' οὗ ἐπὶ τοῦ Πausανίου ἦσαν ἑτερεῖπια τῆς ἀρχαίας Μαντινείας· ἐκαλεῖτο δὲ ὁ τόπος ΠΤΟΔΙΣ· κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν πρὸς τὸν Ὀρχομενὸν ὁδὸν ἦν τὸ ὄρος ἡ Ἀγχισία (1). — Ἐν τῷ ἐν Ἡλείᾳ ναῷ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἦν ἄγαλμα Νίκης ἀνάθημα Μαντινέων· μετὰ τίνα δὲ μάχην ἀνετέθη δὲν ἐδηλοῦτο ἐν τῷ ἐπιγράμματι· ἦν δὲ ἄπτερος καὶ ἔλεγον ὅτι ὁ Κάλαμις κατεσκεύασεν αὐτὴν τοιαύτην κατὰ μίμησιν τῆς ἐν Ἀθήναις ἀπτέρου Νίκης (2). Ἀνέθεσαν δὲ οἱ Μαντινεῖς καὶ ἐν τῷ ναῷ τῶν Δελφῶν Ἀπόλλωνα χαλκοῦν ὃς ἔκειτο παρὰ τὸν θησαυρὸν τῶν Κορινθίων (3). — Δύο ὁδοὶ ἦγον ἐκ τῆς Ἀργείας εἰς Μαντίνειαν, καὶ ἡ μὲν ὠνομάζετο ΚΛΙΜΑΞ ἡ δὲ ΠΡΙΝΟΣ· ἡ Κλίμαξ ἦν εὐρυτέρα τοῦ Πρίνου, ἐκλήθη δὲ Κλίμαξ, διότι ἡ δι' αὐτῆς κάθοδος ἐγένετο διὰ βαθμίδων κατεσκευασμένων ἐν αὐτῇ (4). — Ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ καλουμένου ΜΕΛΑΓΓΕΪΑ κατήρχετο τὸ πότιμον ὕδωρ εἰς Μαντίνειαν. Τὰ Μελαγγεῖα ἦσαν ὑπεράνω τῆς λεγομένης Κλίμακος· καὶ μετὰ ἑπτὰ στάδια ἀπ' αὐτῶν ἦν κρήνη καλουμένη τῶν ΜΕΔΙΑΣΤΩΝ (5). — Μετὰ δὲ 30 στάδια ἀπὸ τῆς Μαντινείας ἦν πεδίον ἈΛΚΙΜΕΔΩΝ καλούμενον ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ Μεθύδριον ὁδοῦ· ἐν τῷ πεδίῳ τούτῳ ἦν τὸ ὄρος ἡ Ὀστρακίνα (6). — Οὐ πόρρω δὲ πρὸς ἄρκτον τῆς ἀρχαίας Μαντινείας μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς κώμης Μαιρᾶς ἦν πηγὴ ἈΛΑΛΚΟΜΕΝΙΑΣ καλουμένη (7).

* Τὰ ἐρεῖπια τῆς Μαντινείας λέγονται Παλαιόπολις καὶ κεῖνται κατὰ τὸ βόρειον τῆς Τριπολιτσᾶς· τὸ χωρίον καὶ ἡ

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 12. (2) Πaus. Ἡλ. κ. 26. (3) Πaus. Φωκ. κ. 13.

(4) Πaus. Ἀρκ. κ. 6. (5) Αὐτ. (6) Αὐτ. κ. 12. (7) Αὐτ.

μόνη Τσιπιανὰ ἀπέχουσι $1/4$ ὥρ. ἐπ' αὐτῶν κατὰ δεξιάν, κατὰ δὲ ἀριστεράν μετὰ $1/2$ ὥρ. κεῖται τὸ χωρίον Καψά· ὁ μεμονωμένος λόφος ὁ πρὸς τὸ βόρειον τοῦ λόφου Κουρτσούλη εἶναι ἡ θέσις τῆς Πτόλεως ἡ παλαιᾶς Μαντινείας· αἱ παρὰ τὸ χωρίον Πικέρμι πηγαὶ εἰσὶ τὰ Μελαγγεῖα. — Ἡ ἐξ Ἄργους εἰς Πικέρμι ὁδὸς ἡ διαρχομένη παρὰ τὰ χωρία Κάτω Βέλισι, Καπαρέλι καὶ Σάγκαν εἶναι ἡ Κλίμαξ· ἡ δὲ διαβαίνουσα διὰ τοῦ ὄρους Ἀρτεμισίου παρὰ τὸ χωρίον Τουρνίκι εἶναι ἡ Πρίνος· ἡ δὲ κοιλάς τοῦ Καψᾶ τὸ πεδῖον ὁ Ἀλκιμέδων (1). Ἡ Τριπολιτσᾶ κεῖται, ὥς εἴρηται, κατὰ νότον τῶν ἐρειπίων τῆς Μαντινείας μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν τῆς Τεγέας, κατὰ τὸ κέντρον τῆς Ἀρκαδίας, εἰς μεγάλην πεδιάδα κυκλουμένην ὑπὸ τῶν ὀρέων Μαιναλίου, Παρθενίου καὶ Ἀρτεμισίου καὶ ὑψουμένην 2,600 πόδας ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ἡ πόλις αὕτη ἥτις ἐπὶ τουρκοκρατίας εἶχε περιτείχισμα καὶ ἀκρόπολιν καὶ κατοίκους 15,000 ὧν 7,000 χριστιανοὶ καὶ 1,000 Ἰουδαῖοι, οἱ λοιποὶ Ὄθωμανοὶ ἦν ἔδρα τοῦ Σατράπου τῆς Πελοποννήσου (Μόρα-Βαλισί) καὶ τῆς ἐπαρχιακῆς κυβερνήσεως. Ἡ Τριπολιτσᾶ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως περὶ τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου πολιορκηθεῖσα ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, τοῦ Δ. Ψηλάντου, τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ, τοῦ Γιατράκου, τοῦ Πετρό-μπεη καὶ τοῦ Νικήτα, μετὰ περίπου δέμηνον πεισματῶδη ἀντίστασιν ἐκυριεύθη ἐξ ἐφόδου κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ὀκτωβρίου 1821. Ὁ Κεφαλᾶς πρῶτος κυριεύσας ἓνα τῶν πύργων τὸν παρὰ τὴν πύλην τοῦ Ἄργους, ἔστησεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν Ἑλληνικὴν

---

(1) Ἀθήκ. Τ. 1. κ. 3. σ. 109. — Τ. 3. κ. 25. σ. 95. 97. — κ. 24. σ. 53. — Τ. 2. κ. 17. σ. 280.

σημαίαν. Ἐγένετο δὲ φρικώδης ἡ ἄλωσις καὶ διαπόρθησις τῆς πόλεως ταύτης· ἡ σφαγὴ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων εἶναι ἀνεκδιήγητος καὶ ἡ λεία πλουσιωτάτη καὶ ὑπέρμετρος. Ἡ Τριπολιτσᾶ ἡ ὀρθότερον Τρίπολις ἀνακτισθεῖσα ὁπωσοῦν εὐπρεπῶς, εἶναι ἤδη πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ ἔδρα τοῦ νομάρχου· περιέχει δὲ γυμνάσιον ἔχον σχολάρχην καὶ δύο διδασκάλους Β'. καὶ Γ'. τάξεως, καὶ σχολεῖον δημοτικὸν τῆς Β'. τάξεως, ἔτι δὲ καὶ οἰκονομικὴν ἐφορείαν Β'. τάξεως καὶ ταμεῖον Α. τάξεως καὶ δασαρχεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον καὶ πρωτοδικεῖον καὶ συμβολαιογραφεῖον. Ἡ πέδιās τῆς Τριπολιτσᾶς ἔχει ὕψος 630 μέτρων γαλλ. ὑπὲρ ῥάνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

ΜΑΙΡᾶ, κώμη ἀπέχουσα 30 στάδια τῆς ἀρχαίας Μαντινείας, κατὰ τὴν πρὸς Ὀρχομενὸν ὁδόν· ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ Μαιρᾶς τῆς Ἄτλαντος ἧς ὁ τάφος, ὡς ἔλεγον οἱ Μαντινεῖς, ἦν ἐνταῦθα, ἂν καὶ οἱ Τεγεᾶται διῷσχυρίζοντο ὅτι ἡ Μαιρᾶ ἐτάφη παρ' αὐτοῖς, ὅπερ καὶ πιθανώτερον· ἴσως δὲ καὶ ἑτέρα τις Μαιρᾶ ἀπόγονος τῆς τοῦ Ἄτλαντος ἦν τεθαμμένη ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ. Μεταξὺ τῆς ἀρχαίας Μαντινείας καὶ τῆς Μαιρᾶς ἦν πηγὴ ἈΛΛΑΚΟΜΕΝΙΑΣ καλουμένη. Ὁ Πausanias εἶδε τὰ ἐρεῖπια τῆς Μαιρᾶς (1).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Μαιρᾶς ἦν ποτὲ πανδοχεῖον τοῦ Μπελάλη λεγόμενον.

ΝΕΣΤΑΝΗ, κώμη ἐπὶ ὄρους κατ' ἀριστερὰν τοῦ πεδίου τοῦ καλουμένου ἈΡΓΟΪ. Παρὰ τὴν Νεστάνην ἐφαίνοντο σημεῖα τῆς σκηνῆς Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου ὃς ἐστρατοπέδευσεν, ὡς ἔλεγον, παρὰ ταύτην τὴν κώμην, καὶ ἐκ τούτου καὶ ἡ παραρρέουσα πηγὴ ἐκαλεῖτο Φιλίππειος (2).

(1) Paus. Ἀρκ. κ. 12. (2) Αὐτ. κ. 7.

Μετὰ τὴν Νεστάνην ἦν ναὸς ἅγιος Δήμητρος, καὶ εἰς τιμὴν αὐτῆς ἐπανηγύριζον ἑορτὴν οἱ Μαντινεῖς ἀνὰ πᾶν ἔτος (1).

ΤΜΗΜΑ τῆς ΟΡΧΟΜΕΝΙΑΣ.

ΟΡΧΟΜΕΝΟΣ, πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ Ὀρχομενοῦ, ἑνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Δυκάονος (2). Ἡ χώρα τοῦ Ὀρχομενοῦ ἦν ὁμορος τῇ Μαντινείᾳ κατὰ τὸ ὄρος τὴν Ἀγχισίαν (3)· πρὸς ἀριστερὰν δὲ τῆς ἐξ Ἀγχισίας ὁδοῦ κατὰ τὸ χθαμαλὸν τοῦ ὄρους ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος Ἰμνίας κοινὸς τοῖς Ὀρχομενίοις καὶ τοῖς Μαντινεῦσι καὶ ἔχων ἱέρεϊαν καὶ ἱερέα ὀφείλοντας νὰ ἀγιστεύωσι διὰ παντὸς τοῦ βίου οὐ μόνον κατὰ τὰς μίξεις ἀλλὰ καὶ κατὰ ἄλλα, καὶ οὔτε λουτρὰ νὰ μεταχειρίζονται, οὔτε τὴν λοιπὴν δίαιταν τῶν πολλῶν, οὔτε νὰ εἰσέρχονται εἰς οἰκίαν ἀνδρὸς ἰδιώτου· ἐτελεῖτο δὲ καὶ ἑορτὴ τῆς Ἰμνίας Ἀρτέμιδος καθ' ἕκαστον ἔτος (4). — Κατὰ τὸ ἀρχαιότερον ἐλάμβανε τὴν ἱερωσύνην τῆς θεᾶς κόρη παρθένος, καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀριστοκράτης κατήσχυεν ἐντὸς τοῦ ναοῦ τὴν ἱέρεϊαν, διὸ καὶ κατελιθώθη ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων (5). — Ἡ προτέρα πόλις τῶν Ὀρχομενίων ἦν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, καὶ ἐπὶ τοῦ Πausανίου ἐσώζοντο ἔτι ἡ ἀγορὰ καὶ τῶν τειχῶν αὐτῆς τὰ ἐρείπια· ἡ δὲ μεταγενεστέρα ἢ οἰκουμένη ἐπὶ τοῦ εἰρημένου περιηγητοῦ ἦν ὠκοδομημένη κάτωθεν τοῦ περιβόλου τοῦ ἀρχαίου τείχους. Ἦσαν δὲ ἀξιοθέατα ἐν αὐτῇ ἡ πηγὴ ἐφ' ἧς ὑδρεύοντο καὶ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀφροδίτης καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτῶν ἐκ λίθου· παρὰ δὲ τὴν πόλιν ξόανον Ἀρτέμιδος ἰδρυμένον ἐντὸς κέδρου μεγάλης ἐφ' ἧς καὶ ἡ θεὰ ἐπωνομάζετο Κε-

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 8. (2) Αὐτ. κ. 3. (3) Αὐτ. κ. 12. (4) Αὐτ. κ. 13.
(5) Αὐτ. κ. 5. — Ἰδ. Ἀρκαδία.

δρεῖται. Κάτωθεν δὲ τῆς πόλεως ἦσαν χώματ᾽, σῶροι διαστηκότες ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἐγερθέντες πρὸς τιμὴν ἀνδρῶν πεσόντων εἰς πόλεμον. Ἀπαντικρὺ δὲ τῆς πόλεως ἦν ὄρος καλούμενον ΤΡΑΧΥ, καὶ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς πόλεως τὰ ὄμβρια ὕδατα ρέοντα διὰ χαράδρας κοίλης, κατήρχοντο εἰς μεγάλην πεδιάδα, ΠΕΔΙΟΝ ὈΡΧΟΜΕΝΙΟΝ καλουμένην, καὶ ἥς τὸ πλεῖστον ἦν λίμνη. Μετὰ τρία δὲ στάδια περίπου ἀπὸ τῆς πόλεως ἦσαν δύο ὁδοί· καὶ ἡ μὲν εὐθεῖα ἦγεν εἰς τὴν πόλιν Καφυάς καὶ εἰς τὴν χαράδραν αὐτήν, καὶ μετὰ ταύτην κατ' ἀριστερὰν εἰς τὸ ὕδωρ τὸ λιμνάζον· ἡ δὲ ἑτέρα ὁδὸς μετὰ τὴν διαβάσιν τοῦ διὰ τῆς χαράδρας ρέοντος ὕδατος διήρχετο κάτωθεν τοῦ ὄρους Τραχέως· καὶ παρὰ τὴν ὁδὸν ταύτην ἦν κατὰ πρῶτον τὸ μνημα τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρκαδίας Ἀριστοκράτους τοῦ αἰσχύναντος ποτὲ διὰ βίας τὴν ἱερωμένην παρθένον τῆς Ἰμνίας Ἀρτέμιδος· μετὰ δὲ τὸν τάφον τοῦ Ἀριστοκράτους ἦσαν πηγαὶ καλούμεναι ΤΕΝΕΪΑΙ, καὶ μετὰ ἑπτὰ περίπου στάδια ἀπὸ τῶν πηγῶν χωρίον καλούμενον ἌΜΙΛΟΣ (1), ἀρχαιότερον πόλις· κατὰ τὴν Ἄμιλον ἐτέμνετο ἡ ὁδὸς εἰς δύο· καὶ ἡ μὲν ἦγεν εἰς Στύμφαλον, ἡ δὲ εἰς Φενεόν. — Ἡ χώρα τοῦ Ὀρχομενοῦ ἦν ἐπιτηδεῖα εἰς κτηνοτροφίαν, διὸ καὶ ὁ Ὀμηρος ἐπονομάζει αὐτὴν πολύμηλον. — Αἱ εἰς τὸν Ὀρχομενὸν συντελοῦσαι τρεῖς πόλεις Θεισόα, Μεθύδριον καὶ Τευθίς ἦσαν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πολλῶν ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις (2). — Οἱ Ὀρχομένιοι οὐδέποτε φαίνονται νὰ ἐπεχείρησάν τι ἀφ' ἑαυτῶν· ὥς δὲ ἡ πόλις ἦν ἐπὶ θέσεως στρατιωτικῆς ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τῆς Πελοποννήσου, ἔπαθεν αἰεὶ ἐκ πάντων τῶν κατὰ καιροὺς συμβάντων πολέμων, ὥς

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 13. (2) Αὐτ. κ. 27.

κατὰ τὸ 14 ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τῶν Ἀργείων ἐπολιόρκησαν τὸν Ὀρχομενόν· οἱ δὲ Ὀρχομένιοι φοβηθέντες τὴν ἀσθένειαν τοῦ τείχους αὐτῶν καὶ τὸ πλῆθος τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ, καὶ οὐδένα ἔχοντες βοηθόν, παρεδόθησαν, ὑποσχεθέντες νὰ ᾔναι τοῦ λοιποῦ σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων, νὰ δώσωσιν ὁμήρους ἐκ τῶν πολιτῶν, καὶ νὰ παραδώσωσιν εἰς τοὺς Μαντινεῖς τοὺς κατατεθέντας ἐκεῖ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ οὕτως οἱ Ἀθηναῖοι ἐγένοντο κύριοι τοῦ Ὀρχομενοῦ (1). Ἐπολιορκήθη δὲ ἡ πόλις καὶ ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου, ὅτε οὗτος ἠμφισβήτην πρὸς τὸν Πολυσπέρχοντα (2) καὶ ὁ Κλεομένης ἐπεχείρησε καὶ οὗτος νὰ κυριεύσῃ τὸν Ὀρχομενόν, ὅτε ἐπολέμει τοὺς Ἀχαιοὺς· μετὰ τὰς περιπετείας ταύτας καὶ ἄλλας τοιαύτας ἐξέπεσεν ὅλως ἡ πόλις αὕτη καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς κυριότητος τῶν Ῥωμαίων· ὁ Πτολεμαῖος οὐδόλως ἀναφέρει αὐτήν, καὶ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους οὐδὲ λόγος γίνεται ἔτι περὶ τοῦ Ὀρχομενοῦ τούτου τῆς Ἀρκαδίας.

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Ὀρχομενοῦ κεῖται τανῦν χωρίον Καλπάκι λεγόμενον· σῶζονται ἐρείπια τινὰ τῆς πόλεως καὶ τῆς ἀκροπόλεως. Τὸ ὄρος Τραχὺ λέγεται Ἀρμενιά. Τὸ πεδῖον τοῦ Ὀρχομενοῦ εἶναι, ὡς περιγράφεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ὑψηλότερον τοῦ τῶν Καφυῶν, μεθ' οὗ συνδέεται διὰ τῆς χαράδρας τοῦ Ὀρχομενοῦ· διὰ τοῦτο οἱ Καφυᾶται ἵνα μὴ κατακλύζηται ἡ γῆ αὐτῶν ὑπὸ τῶν ὑδάτων τοῦ πεδίου τοῦ Ὀρχομενοῦ, ὑψωσαν γῆς χῶμα διὰ τῆς χαράδρας ταύτης.

ΜΕΘΥΔΡΙΟΝ· ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη καὶ συνωκίσθη ὑπὸ Ὀρχομενοῦ τοῦ Λυκάονος (3) ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ, μεταξὺ δύο

---

(1) Θουκυδ. β. 5. κ. 61. (2) Διόδ. Σικ. β. 19, κ. 65. (3) Πανθ. Ἄρκ. κ. 3.

ποταμῶν, Μαλοιτᾶ καὶ Μυλάοντος, ἐξ οὗ καὶ ὠνομάσθη Μεθύδριον. Ἀπεῖχεν 137 σταδία τῶν Τρικολώνων καὶ ἔκειτο πρὸς τὸ βόρειον αὐτῶν. Ἐν Μεθυδρίῳ ἦν ναὸς Ποσειδῶνος Ἰππίου ἐπὶ τοῦ Μυλάοντος ποταμοῦ· μετὰ δὲ 30 στάδια περίπου ἀπὸ τοῦ Μεθυδρίου ἦν πηγὴ καλούμενη ΝΥΜΦΑΣΙΑ (1). — Τὸ Μεθύδριον συνετέλει εἰς τὸν Ὀρχομενόν· προϊόντος δὲ τοῦ καιροῦ κατήντησεν ἀντὶ πόλεως κώμη, καὶ ὑπέκειτο τῇ Μεγάλῃ πόλει, συντελέσασα μετὰ πολλῶν ἄλλων εἰς τὸν συνοικισμόν αὐτῆς (2). — Πρὶν δὲ τούτου ἐφάνησαν καὶ ἄνδρες Μεθυδριεῖς Ὀλυμπιονίκαι (3). — Μεταξὺ Μεθυδρίου καὶ Μαντινείας ἦν ὁδὸς ἐφ' ἧς ἐν ἀπαστάσει 30 σταδίων ἀπὸ τοῦ Μεθυδρίου ἦν πεδῖον καλούμενον ΑΔΚΙΜΕΔΩΝ (4)· τὸ Μεθύδριον ἔκειτο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐξ Ὀλυμπίας διὰ τῆς Ἀρκαδίας εἰς Ὀρχομενόν (5) καὶ ἀπέχεν 60 στάδια τῶν μεθορίων τῆς Μεγάλης πόλεως, τοῦ Ὀρχομενοῦ καὶ τῶν Καφυῶν.

* Τὸ χωρίον Νιμνίτσα κεῖται παρὰ τὴν θέσιν τοῦ Μεθυδρίου· ὀλίγα τινὰ λείψανα εὗρέθησαν (6).

Λείψανα τοῦ κυκλωπικοῦ τείχους τοῦ Μεθυδρίου καὶ σωροὶ λίθων τῶν ἀρχαίων οἰκοδομημάτων σώζονται μεταξὺ τῶν χωρίων Νιμνίτσης καὶ Πυργακίου, καθ' ὃ ἐνοῦνται οἱ δύο παρὰ τὰ ρηθέντα χωρία ῥέοντες ποταμοὶ, ὧν ὁ μὲν καλεῖται Κεφαλόβρυσον, ὁ δὲ Μπουρμπουλίστρα. — Ἡ Νυμφασία πηγὴ εἶναι ἡ βρύσις τῆς Βυτίνης.

ΣΧΟΙΝΟΨ, πόλισμα κατὰ νότον τοῦ Μεθυδρίου ὀνομασθὲν οὕτως ἀπὸ τοῦ Βοιωτοῦ Σχοινέως πατρὸς τῆς Ἀτάλάντης· ὁ Πausανίας λέγει ὅτι ἐὰν τῷ ὄντι ὁ Σχοινεὺς ἀπέ-

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 36. (2) Αὐτ. κ. 12, 27. (3) Αὐτ. κ. 36.

(4) Αὐτ. κ. 12. (5) Πολύβ. β. 13, κ. 10. (6) Δέκ. Τ. 2, κ. 13, σ. 57.

δήμησε παρὰ τοὺς Ἀρκάδας, πλησίον τοῦ Σχοινοῦντος ἦν ἄρα καὶ τὸ στάδιον τοῦ δρόμου τῆς Ἀταλάντης· ὁ Σχοινοῦς ἔκειτο κατὰ τὸ πρὸς ἄρκτον πέρας πεδίου καλουμένου ΠΩΔΟΥ (1).

ΦΑΛΑΝΘΟΝ, πόλις ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους Φαλάνθου λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἀπὸ Φαλάνθου τοῦ Ἀγελάου τοῦ Στυμφήλου· ἔκειτο κατὰ τὸ βόρειον τῆς πόλεως Τρικολώνων παρὰ χωρίον καλούμενον ἈΝΕΜΩΣΑΝ. Ὑπὸ τὸ Φάλανθον ἦν τὸ πεδίου καλούμενον ΠΩΔΟΣ καὶ μετ' αὐτὸ ἡ πόλις Σχοινοῦς· ὁ Πausanίας εἶδε μόνον τὰ εἱρεῖπια τοῦ Φαλάνθου (2).

ΘΕΙΣΟΑ ἢ ΘΙΣΟΑ, πόλις ποτὲ συντελοῦσα εἰς τὸν Ὀρχομενὸν, ὕστερον δὲ κώμη τῆς Μεγαλοπολίτιδος μοῖρας· ἔκειτο κατὰ τὸ Μεθύδριον καὶ τὴν Τευθίδα· ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα ἀπὸ Νύμφης Θεισόας, καὶ ἦν μία ἐξ ὧν συνῆκθη ἡ Μεγάλη πόλις (3).

* Διμιτζάνα· κωμοπ. περιέχουσα σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον δύο διδασκάλους Α. καὶ Γ'. τάξεως καὶ ἕτερον δημοτικὸν Β'. τάξεως.

ΤΕΥΘΙΣ, πόλις συντελοῦσα εἰς τὸν Ὀρχομενὸν καὶ μία ἐξ ὧν συνῆκθη ἡ Μεγάλη πόλις, μετὰ δὲ τὸν συνοικισμὸν καταντήσασα κώμη τῶν Μεγαλοπολιτῶν (4). — Ἡ Τευθίς ἔκειτο παρὰ τὴν χώραν τῆς Θεισόας. Ἐπὶ τῆς κατὰ Τρωάδος ἐκστρατείας οἱ κάτοικοι τῆς Τευθίδος ἔπεμψαν εἰς τὸ γενικὸν στρατόπεδον ἴδιον αὐτῶν ἡγεμόνα Τεῦθιν καλούμενον κατὰ τινάς, κατ' ἄλλους δὲ Ὀρνυτον· ὥς δὲ οἱ Ἕλληνες χρόνον πολὺν ἔμενον ἔγκλειστοι ἐν Δυλίδι, μὴ δυνάμε-

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 35. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 35. (3) Πaus. Ἀρκ. κ. 27.

(4) Πaus. Ἀρκ. κ. 27.

νοι νὰ ἐκπλεύσωσιν ἐκ τῶν ἐναντίων βιαίων ἀνέμων, ὃ Τεύθις ἀγανακτήσας κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἐμελλε νὰ ἀπαγάγῃ ὀπίσω τοὺς Ἀρκάδας ὧν ἦν ἡγεμών· ἀλλ' ἡ Ἀθηνᾶ, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ τὴν μορφήν Μέλανος τοῦ Ὠπὸς ἀπέτρεπεν αὐτὸν τοῦ νὰ ἐπανέλθῃ οἴκαδε. Ὁ δὲ Τεύθις κινηθεὶς ὑπὸ τῆς ὀρμῆς τοῦ θυμοῦ, ἐπληξεν τὴν θεᾶν διὰ τοῦ δόρατος εἰς τὸν μηρὸν, καὶ ἀπήγαγε τὴν στρατιὰν ὀπίσω ἐκ τῆς Αὐλίδος· ὡς δὲ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν, ἐφάνη αὐτῷ ἡ θεὰ ἔχουσα τετρωμένον τὸν μηρὸν, καὶ ἐκτοτε κατέλαβε τὸν Τεύθιν νόσος φθινώδης, καὶ ἐκ πάσης τῆς Ἀρκαδίας μόνη τῆς πόλεως ταύτης ἡ γῆ οὐδένα καρπὸν ἀπέδιδε. Μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου ἔλαβον οἱ κάτοικοι χρησμὸν ἐκ Δωδώνης καὶ περὶ ἄλλων ὅσα ὤφειλον νὰ πράξωσι πρὸς ἐξίλεωσιν τῆς θεᾶς καὶ προσέτι κατεσκεύασαν ἄγαλμα αὐτῆς ἔχον τραῦμα ἐπὶ τοῦ μηροῦ· καὶ ὁ Πausανίας εἶδε τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἔχον τὸν μηρὸν περιτετυλιγμένον διὰ πορφυροῦ τελαμῶνος· ἦν δὲ ἐν Τευθίδι καὶ ναὸς Ἀφροδίτης καὶ ἕτερος Ἀρτέμιδος (1).

* Κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Ληκίου ἡ Διμιτζάνα κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Τευθίδος ἧς σώζονται τινὰ λείψανα (2).

ΤΜΗΜΑ τῆς ΦΕΝΕΑΤΙΔΟΣ.

ΦΕΝΕΟΣ, πόλις ἐν πεδίῳ ἀντικρυ τῶν Καρυῶν, κατὰ τὸ βόρειον τοῦ Ὀρχομενοῦ καὶ τὸ ἀνατολικὸν τῆς πόλεως Κλείτορος· ἦν τὸ πάλαι ἄλλη ἀρχαιοτέρα πόλις Φενιδος ἡ κατεκλύσθη ἐκ πλημμύρας τοῦ ποταμοῦ Ἀροανίου ἢ Ὀλβίου, καὶ ἐφαίνοντο καὶ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῶν ὄρεων τὰ σημεῖα μέχρις ὧν ἀνέβη τὸ ὕδωρ (3). Οἰκιστὴς τῆς πόλεως ἐγέ-

(1) Πaus. Ἀρκ. κ, 28. (2) Λήκ. Τ. 2. κ. 18. σ. 63. (3) Ἰδ. Ἀροάν. ποτ.

νατο, ὥς ἔλεγόν οἱ Φενεᾶται, αὐτόχθων τις Φενεός. Εἶχε δὲ ἡ Φενεός ἀκρόπολιν ἀπότομον πανταχόθεν πλὴν ὀλίγων τινῶν μερῶν ἃ ὠχύρωσαν πρὸς ἀσφάλειαν. Ἐν τῇ ἀκροπόλει ταύτῃ ἦν ναὸς Ἀθηνᾶς Τριτωνίας καὶ ἄγαλμα χαλκοῦν Ποσειδῶνος Ἰππίου ἱστάμενον· τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἔλεγον ὅτι ἦν ἀνάθημα τοῦ Ὀδυσσεύος, εἰς ὃ δυσπιστεῖ δικάως ὁ Πausανίας, λέγων ὅτι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους δὲν ἐγνώριζον εἰσέτι τὴν τέχνην τοῦ κατασκευάζειν ἀγάλματα χάλκινα. Εἶχον δὲ οἱ Φενεᾶται καὶ στάδιον καὶ ἐπὶ λόφου ἦν τὸ μνημα τοῦ Ἰφικλείους ἀδελφοῦ τοῦ Ἡρακλέους καὶ πατρὸς τοῦ Ἰολάου. Οἱ Φενεᾶται ἐτίμων τὸν Ἑρμῆν ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους θεοὺς καὶ ἤγον ἀγῶνα Ἑρμαῖα καὶ εἶχον καὶ ναὸν τοῦ Ἑρμοῦ καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐκ λίθου, καὶ ὀπισθεν τοῦ ναοῦ ἦν ὁ τάφος τοῦ Μυρτίλου θς, ὥς ἔλεγον οἱ Ἕλληνες, ἦν υἱὸς τοῦ Ἑρμοῦ καὶ ἡνίοχος τοῦ Οἰνομάου. Εἶχον δὲ οἱ Φενεᾶται καὶ ναὸν Δήμητρος ἐπὶ κλησιν Ἐλευσινίας καὶ ἤγον καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτὰ ἐν Ἐλευσίνι μυστήρια, λέγοντες ὅτι κατὰ μάντευμα τῶν Δελφῶν ἦλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ναὸς θς ἦν πρῶτος ἀπόγονος τοῦ Εὐμόλπου (1). Παρὰ δὲ τὸν ναὸν τῆς Ἐλευσινίας ἦσαν δύο μεγάλοι λίθοι ἡρμοσμένοι πρὸς ἀλλήλους καὶ ὀνομαζόμενοι ΠΕΤΡΩΜΑ· ὁσάκις δὲ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἤγον τὴν μείζονα λεγομένην τελετὴν, ἀνοίγοντες τοὺς λίθους τούτους, καὶ λαμβάνοντες ἐξ αὐτῶν ἔγγραφα τινὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν τελετὴν, ἀνεγίνωσκον εἰς ἐπήκοον τῶν μυστῶν, καὶ αὖθις κατέθετον αὐτὰ ἐν τῇ αὐτῇ νυκτί· πολλοὶ δὲ τῶν Φενεατῶν καὶ ὤμνουν εἰς τὸ Πέτρωμα κατὰ τὰς μεγίστας περιστάσεις. Ἦν δὲ ἐπὶ τοῦ Πετρώματος ἐπίθημα περιφερὲς ἔχον ἐντὸς προσωπεῖον παρι-

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 14.

στῶν τὴν Κιδαρίαν Δήμητρα· τοῦτο τὸ προσωπεῖον ὁ ἱερεὺς φορῶν κατὰ τὴν μείζονα τελετὴν, ἔτυπτε διὰ ῥάβδων, διὰ τινὰς λόγους ἀγνώστους, τοὺς ὑποχθονίους θεούς. Οἱ Φανεᾶται ἔλεγον ὅτι καὶ πρὶν τοῦ Ναοῦ ἦλθεν ἐνταῦθα ἡ Δημήτηρ πλανωμένη· ὅσοι δὲ τῶν Φανεατῶν ἐδέχθησαν κατ' οἶκον καὶ ἐξένισαν αὐτὴν εἰς ἐκείνους ἔδωκεν ἡ θεὰ πάντα τὰ ὅσπρια πλὴν κυάμου· διὸ καὶ ἐθεώρουν τὸν κύαμον ὡς ἀκάθαρτον. Οἱ δεξάμενοι δὲ τὴν θεάν, οἵ, ὡς ἔλεγον οἱ Φανεᾶται, ἦσαν ὁ Τρισκύλλης καὶ ὁ Δαμιθάλης ἔκτισαν ναὸν Δήμητρος Θεσμίας ὑπὸ τὸ ὄρος τὴν Κυλλήνην, καὶ πρὸς τιμὴν αὐτῆς κατεστήσαντο τελετὴν ἣν ἐπανηγύριζον καὶ εἰς τὸ μετέπειτα· ὁ δὲ ναὸς οὗτος τῆς Θεσμίας ἀπεῖχε τῆς πόλεως Φανεοῦ 15 σταδίου. — Κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς τὰς Ἀχαϊκὰς πόλεις Πελλήνην καὶ Αἰγαιραν, ἐν ἀποστάσει 15 σταδίων ἀπὸ τῆς Φανεοῦ ἦν ναὸς Ἀπόλλωνος Πυθίου καὶ μέγας βωμὸς ἐκ λευκοῦ λίθου· ἐν τῷ ναῷ τούτῳ οἱ Φανεᾶται προσέφερον θυσίας τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τῇ Ἀρτέμιδι, λέγοντες ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἔκτισε τὸν ναὸν, ὅτε ἐκυρίευσε τὴν Ἥλιν. Ἦσαν δὲ αὐτόθι καὶ μνήματ' ἡρώων ὅσοι συστρατεύσαντες τῷ Ἡρακλεῖ ἔπeson ἐν τῇ μάχῃ· οὐ πολὺ δὲ ἀπωτέρω τοῦ ναοῦ τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος ἦν ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα ἐπὶ τὸ ὄρος τὴν Κρᾶθιν (1). Κατὰ δὲ ἀνατολὰς τῆς πόλεως Φανεοῦ ὑψοῦτα ἡ κορυφὴ τοῦ ὄρους Γεροντείου καὶ ἦν ὁδὸς πρὸς αὐτήν· ἦν δὲ τὸ Γερόντειον ὄρος τὸ ὄριον τῶν Φανεατῶν πρὸς τοὺς Στυμφαλίους. Κατ' ἀριστεράν δὲ τοῦ ὄρους Γεροντείου πρὸς τὸ πέραс τῆς διὰ τῆς Φανεατικῆς χώρας ὑδοῦ ἦσαν ἄλλα ὄρια κοινὰ Φανεατῶν καὶ Στυμφαλίων, καλούμενα ΤΡΙΚΡΗΝΑ, μικρὸν ἀπέχοντα τοῦ ὄρους Σηπίας· καὶ ἦσαν

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 15.

αὐτόθι τρεῖς κρήναι ἀφ' ὧν καὶ τὸ ὄνομα· ἐνομίζετο δι-
 ὅτε ἐτέχθη ὁ Ἑρμῆς, αἱ περὶ τὸ ὄρος τὸ Γερόντειον Νύμφαι,
 ἔλουσιν αὐτὸν ἐν ταύταις ταῖς κρήναις, αἱ ὡς ἐκ τούτου
 ἐθεωροῦντο ἱεραὶ τοῦ Ἑρμοῦ (1). — Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦν ἀνά-
 θημα Φενεατῶν Ἑρμῆς φέρων ὑπὸ τὴν μασχάλην κριὸν
 καὶ φορῶν περικεφαλαίαν καὶ ἐνδεδυμένος χιτῶνα καὶ χλα-
 μύδα· ἦν δὲ, ὡς ἔλεγεν ἡ ἐπιγραφή, ἔργον Αἰγινήτου Ὀνατᾶ
 καὶ τοῦ μαθητοῦ ἢ υἱοῦ αὐτοῦ Καλλιτέλους (2). Ἦν δὲ ἐν
 Ὀλυμπίᾳ κατὰ δεξιὰν τοῦ ναοῦ τῆς Ἥρας καὶ ἀνδριάς Νεο-
 λαΐδου τοῦ Προξένου νικήσαντος πυγμὴν μεταξὺ τῶν παί-
 δων (3). — Ἡ Φενεὸς ἀπεῖχε τῶν βαράθρων 50 στά-
 δια (4). Κατὰ τὸ πέρας φάραγος κειμένης ὑπὸ τὸν ὑψηλὸν
 κρημνὸν τὸν καλούμενον ΚΑΦΥΑΤΙΚὴ ΠΕΤΡΑ καὶ ὑπὸ
 τὰ κοινὰ ὄρια τῶν Ὀρχομενίων, τῶν Φενεατῶν καὶ τῶν
 Καφυατῶν ἦν χωρίον ΚΑΡΥΑΪ λεγόμενον· διὰ τῆς φάραγ-
 γος ταύτης διήρχετο ὁδὸς ἄγουσα εἰς Φενεὸν καὶ κατὰ τὸ
 μέσον αὐτῆς ἀνέβρυεν ὕδωρ ἐκ πηγῆς (5)· τὸ πεδίον τῶν
 Φενεατῶν ἔκειτο ὑπὸ τὰς Καρυᾶς· ὑπεράνω δὲ τῶν Καρυῶν
 ἦσαν δύο ὄρη, Ὀρεῖς καὶ Σκίαθις (6).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Φενεοῦ κεῖται ἤδη χωρίον Φονιάς καὶ
 σώζονται ἔχνη ἀρχαίων τειχῶν καὶ πύργων· μετὰ 1/4 ὥρας
 εἰσὶ τὰ Καλύβια τοῦ Φονιά λεγόμενα πολὺ μείζονα τοῦ Φονιά
 αὐτοῦ. — Ἐπὶ δὲ τῆς θέσεως τῶν Καρυῶν κεῖται χωρίον Γκιό-
 ζα, κείμενον ἐντὸς τῆς κοιλάδος τοῦ Φονιά· πλησίον αὐτοῦ
 ἔχει τὰς πηγὰς τὸ ποτάμι τῆς Καρυᾶς ἢ τῆς Λυκούριας
 λεγόμενον. Ἡ κοιλάς ἢ λίμνη τοῦ Φονιά κεῖται εἰς ὕψος 752
 μέτρων γαλλ. ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

(1) Πaus. Ἀρκ. x. 16. (2) Πaus. Ἠλ. 1. κ. 27. (3) Αὐτ. 2. κ. 1.

(4) Αὐτ. Ἰδ. Ἀροάνιος ποτ. (5) Πaus. Ἀρκ. κ. 18. (6) Αὐτ. κ. 14.

ΛΥΚΟΥΡΙΑ, πόλισμα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ Φενεοῦ εἰς Κλείτορα, ἐπὶ τῶν μεθορίων μεταξὺ Φενεπτῶν καὶ Κλειτορίων (1). Ἀπεῖχε 50 στάδια τῶν πηγῶν τοῦ Λάδωνος (2).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Λυκουρίας κεῖται τὸ κεφαλοχώριον Λυκούρια.

ΣΤΥΜΦΑΛΟΣ ἢ ΣΤΥΜΦΗΛΟΣ, πόλις κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς Φενεοῦ, συνωκισθεῖσα ὑπὸ Στυμφάλου, πέμπτου υἱοῦ Ἐλάτου τοῦ Ἀρκαδός (3). Ἐλέγετο δὲ ὑπὸ τῶν Στυμφαλίων ὅτι ἡ πόλις ἔκειτο τὸ ἐξ ἀρχῆς οὐχὶ ἐν ταύτῃ τῇ θέσει ἀλλ' ἐτέρωθι, καὶ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀρχαίᾳ Στυμφάλῳ ἔκησε Τήμενος ὁ Πελασγοῦ, ὃς ἔθρεψε τὴν Ἥραν καὶ ἰδρύσατο αὐτῇ τρεῖς ναοὺς καὶ ἔθετο ἐπ' αὐτῇ τρεῖς ἐπωνυμίας· καὶ οὖσαν μὲν ἔτι παῖδα ὠνόμασεν αὐτὴν Παρθένον, Τελείαν δὲ ὅτε συναζεύχθη μετὰ τοῦ Διὸς καὶ Χήραν ὅτε διανεχθεῖσα πρὸς τὸν Δία ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Στύμφαλον. Ἐν δὲ τῇ νειωτέρᾳ Στυμφάλῳ, ἣ ἔκειτο παρὰ τὴν πηγὴν ἐξ ἧς προύρχετο ὁμώνυμος λίμνη καὶ ποταμὸς, ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος Στυμφαλίας καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς ἦν ξόανον κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπίχρυσον· παρὰ δὲ τὸν ὄροφον τοῦ ναοῦ ἦσαν ἐξεργασμένα τὰ πτηνὰ τὰ λεγόμενα Στυμφαλίδες, οὐχὶ ἐκ γύψου, ἀλλ' ἐκ ξύλου μᾶλλον, ὥς ἐφαίνετο· καὶ ὅπισθεν τοῦ ναοῦ ἐφαίνοντο ἰστάμεναι παρθένοι ἐκ λίθου λευκοῦ καὶ ἔχουσαι σκέλη πτηνῶν. — Ἐν Στυμφάλῳ συνέβη ποτὲ τὸ ἐξῆς θαῦμα, ὥς ἐνομίσθη : Ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι δὲν ἐπανηγύριζον μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας τὴν ἐορτὴν τῆς Στυμφαλίας Ἀρτέμιδος, καὶ παρέβαινον τὰ πλεῖστα τῶν καθεστηκότων, ἐνεφράχθη τὸ στόμα τοῦ βαράθρου δι' οὗ ὁ ποταμὸς Στύμφαλος κατεδύετο ὑπὸ γῆν, καὶ ἐκ τούτου ἐπλημμύρησε

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 19. (2) Αὐτ. κ. 20. (3) Αὐτ. κ. 22.

τὸ πεδῖον καὶ ἐγένετο λίμνη ὅσον ἐπὶ τετρακοσίους σταδίους (1). — Ὁ Στράβων ὁμιλῶν περὶ τοῦ Ἑρασίνου, λέγει ὅτι ὁ ποταμὸς ὁ ἐκδιδοὺς ἐκ τῆς Συμφαλίας λίμνης εἰς τὴν Ἀργεῖαν δὲν εἶχε πρότερον ἔκρυσιν, διότι τὰ βάραθρα τὰ καλούμενα ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων ζέρεθρα ἦσαν τυφλὰ καὶ ἐμπεφραγμένα· ὥστε ἡ πόλις τῶν Στυμφαλίων, ἥτις ὕστερον ἀπεῖχε 50 σταδίους ἀπὸ τῆς λίμνης, τότε ἔκειτο ἐπ' αὐτῆς· λέγει πρὸς τούτοις ὅτι ὁ Ἰφικράτης πολιορκῶν ποτε τὴν Στύμφαλον καὶ οὐδὲν κατορθῶν, ἐπεχείρησε νὰ ἀποφράξῃ τὴν κατάδυσιν τοῦ ποταμοῦ, συναγαγὼν σπόγγους πολλοὺς, ἀλλ' ἐπαύσατο, γενομένης διοσημίας (2). — Ἡ Στυμφαλὶς λίμνη παρήγετο ἐκ πηγῆς παρὰ τὴν πόλιν Στύμφαλον, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐξέρρεε ποταμὸς Στύμφαλος· διητῶντο δὲ ἐν αὐτῇ, ὡς ἐμυθεύετο, πτηνὰ ἀνθρωποφάγα Στυμφαλίδες καλούμενα, ἃ ἐξήλασεν ὁ Ἡρακλῆς διὰ τοξευμάτων καὶ τυμπάνων (3). — Ἐν τῷ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναῷ τοῦ Διὸς, ὑπὲρ ἄνω τῶν θυρῶν τοῦ ὀπισθοδόμου παρίστατο πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο τὸ κατόρθωμα τοῦ Ἡρακλέους (4). Ἀπὸ τῆς πηγῆς ἐξ ἧς παρήγετο ἡ λίμνη διωχέτευσεν ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς ὕδωρ εἰς τὴν Κόρινθον (5). — Τὸ Γερόντειον ὄρος ἦν τὸ ὄριον μεταξὺ Φενεατῶν καὶ Στυμφαλίων (6). — Οἱ Στυμφάλιοι κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους δὲν ἦσαν πλέον τεταγμένοι μετὰ τῶν Ἀρκάδων, ἀλλὰ μετέστησαν οἰκισθελῶς εἰς τὸ Ἀργολικόν (7). — Κατ' ἀνατολὰς τῆς Στυμφάλου ἐπὶ τῶν ὀρίων τῆς Ἀργολίδος ἦν ἡ πόλις Ἀλέα (8).

* Πλησίον τῆς θέσεως τῆς Στυμφάλου 1/2 ὥραν πρὸς τὸ βορ-ἀνατολικὸν κεῖται χωρίον Ζαρακᾶς ἀφ' οὗ καὶ ἡ

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 22. (2) Στράβ. β. 8, σ. 389. (3) Αὐτ. σ. 371. — Πaus. Ἀρκ. κ. 22. (4) Πaus. Ἡλ. κ. 10. (5) Πaus. Ἀρκ. κ. 22. (6) Αὐτ. κ. 16. (7) Αὐτ. κ. 22. (8) Αὐτ. κ. 23.

Στυμφαλὶς λίμνη λέγεται λίμνη τοῦ Ζπρακᾶ. ἔτι δὲ πλησιέστερον διεσπαρμέναι οἰκίαι συμπεριλαμβανόμεναι ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *Κιοῦρα*. Τῆς Στυμφάλου σώζονται ἀξιάλογα εἰσέπια, μέγα μέρος τοῦ τείχους πολυγωνίου κατασκευῆς, ἀποδεικνύον ὅτι ἡ πόλις εἶχε μεγάλην ἑκτασιν καὶ προσέτι ὑπὸ τὴν νοτίαν πλευρὰν τῆς ακροπόλεως πολλὰ ἐν τῇ βράχῳ λελαξευμένα ἀρχαίων οἰκοδομῶν ἵχνη.

ΤΜΗΜΑ τῆς ΚΑΦΥΑΤΙΔΟΣ,

ΚΑΦΥΑΪ, πόλις πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Μαντινείας καὶ τοῦ Ὀρχομενοῦ, κατὰ τὸ πέρας τῆς Καφυατικῆς πεδιάδος, εἰς πρόποδας ὀρέων οὐχὶ τοσοῦτον ὑψηλῶν· ἔλαβε τὸ ὄνομα ἡ πόλις ἀπὸ Κηφέως τοῦ Ἀλεοῦ τοῦ Ἀφίδου τοῦ Ἀρκάδος, καὶ κατὰ τὴν διάλεκτον τῶν Ἀρκάδων ἐξενίκησε νὰ ὀνομάζεται Καφυαί. ἔλεγον δὲ οἱ Καφυαῖς ὅτι ἐξ ἀρχῆς κατήγοντο ἐκ τῆς Ἀττικῆς χώρας, καὶ ὅτι ἐκβληθέντες τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Αἰγέως, ἔφυγον εἰς Ἀρκαδίαν καὶ γενόμενοι ἰκέται τοῦ Κηφέως, ᾤκησαν ἐνταῦθα (1)· κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα, μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἰλίου ὁ Αἰνείας μετὰ τοῦ πατρὸς Ἀγχίσου καὶ τοῦ υἱοῦ Ἀσκανίου συναθροίσας λαὸν, ἀπέπλευσε· καὶ οἱ μὲν τῶν μετ' αὐτοῦ ᾤκησαν περὶ τὸν Μακεδονικὸν Ὀλυμπον, οἱ δὲ περὶ τὴν Μαντίνειαν τῆς Ἀρκადίας ἐνθα ἔκτισαν πόλιν Καπύας ὀνομασθεῖσαν ἀπὸ Κάπυος (2)· καὶ Στέφανος δὲ ὁ Βυζάντιος, ὅς ὀνομάζει τὴν πόλιν οὐχὶ Καφυὰς, ἀλλὰ Καφυϊαν λέγει ὅτι ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ Κάπυος πατρὸς Ἀγχίσου ἢ ἀπὸ Κηφέως (3)· ὁ δὲ Πολύβιος ὀνομάζει αὐτὴν Καφύας, λέγων οὕτω : « Ποιησάμενος

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 23. (2) Στράβ. β. 13. σ. 608. (3) Στεφ. Βυζ.

» δὲ (ὁ Φίλιππος) τὴν πορείαν διὰ τῆς Ἀρκαδίας, καὶ πολλὰς
 » ἀναδεξάμενος χιόνας καὶ ταλαιπωρίας ἐν ταῖς περὶ τὸν
 » Δίγυργον ὑπερβολαῖς, τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν κατῆρε νύ-
 » κτωρ εἰς Καφύας » (1). — Ἡ ἐξ Ὀρχομενοῦ πρὸς Καφύας
 εὐθεῖα ὁδὸς διήρχετο πρῶτον μὲν πλησίον χαράδρας καὶ
 ἔπειτα κατ' ἀριστερὰν τοῦ ὕδατος τοῦ λιμνάζοντος· ἐν δὲ τῷ
 πεδίῳ τῶν Καφυῶν κατεσκευάσθη χῶμα γῆς δι' οὗ ἐκωλύετο
 τὸ ὕδωρ τὸ ἐκ τῆς Ὀρχομενίας τοῦ νὰ βλάπτῃ τοὺς καλλιερ-
 γουμένους ἀγροὺς τῶν Καφυέων· κατὰ δὲ τὸ ἐντὸς τοῦ χῶ-
 ματος ἐξήρχετο ἄλλο ὕδωρ τοσοῦτον ἄφθονον ὥστε ἀπετε-
 λεῖτο ποταμὸς, ὃς κατερχόμενος εἰς χάσμα γῆς, ἀνέδιδεν
 αὖθις παρὰ τὰς λεγομένας ΝΑΣΟΥΣ, κατὰ τὸ χωρίον δ'
 ὠνομάζετο ΡΕΪΝΟΣ, καὶ τὸ ἐκεῖθεν ἀνατέλλον ὕδωρ παρεῖχε
 ποταμὸν ἀένναον ΤΡΆΓΟΝ. — Οἱ Καφυᾶται εἶχον ναοὺς
 Ποσειδῶνος καὶ Ἀρτέμιδος ἐπὶ κλησιν Κνακαλησίας· εἶχον δὲ
 καὶ ὄρος ΚΝΆΚΑΛΟΝ ἐνθα ἐπανηγύριζον ἑορτὴν ἐπέτειον εἰς
 τιμὴν τῆς Ἀρτέμιδος. Ὀλίγον δὲ ὑπὲρ τὴν πόλιν ἦν πηγὴ καὶ
 ἐπὶ τῆς πηγῆς πλάτανος μεγάλη καὶ εὐειδὴς ἦν ὠνομάζον ΜΕ-
 ΝΕΛΑΪΔΑ, λέγοντες ὅτι ὁπότεν ὁ Μενέλαος ἤθροϊζε στρατὸν
 κατὰ τῆς Τροίας, ἦλθεν ἐνταῦθα καὶ ἐφύτευσεν ἐπὶ τῆς
 πηγῆς τὴν πλάτανον· ὕστερον δὲ ἀπὸ τῆς πλατάνου ἐπε-
 κράτησε νὰ ὀνομάζεται καὶ ἡ πηγὴ Μενελαΐς. — Ἀφίστηκε
 δὲ τῶν Καφυῶν ὅσον στάδιον χωρίον ΚΟΝΔΥΛΕΑ καλού-
 μενον καὶ ἄλσος Ἀρτέμιδος καὶ ναὸς αὐτῆς καλούμενος τὸ
 πάλαι Ἀρτέμιδος Κονδυλεάτιδος· ἔλεγον δὲ ὅτι ἐπωνομάσθη
 οὕτως ἡ θεὰ δι' αἰτίαν τοιαύτην· Παιδιά τινὰ παίζοντα
 περὶ τὸν ναὸν, εὖρον σχοινίον καὶ δήσαντα αὐτὸ περὶ τὸν
 τράχηλον τοῦ ἀγάλματος, ἔκραζον ὅτι ἐπνίγη ἡ Ἀρτεμις·

---

(1) Πολυβ. β. 4.

φωράσαντες δὲ οἱ Καφυεῖς τὰ πραχθέντα ὑπὸ τῶν παιδίων, κατελίθωσαν αὐτά· καὶ ἔκτοτε ἐπέπεσε νόσος εἰς τὰς γυναῖκας καὶ ἐξέβαλλον νεκρὰ τὰ ἔμβρυα πρὶν τοῦ τοκετοῦ, ἕως οὗ ἡ Πυθία ἔχρησε νὰ θάψωσι τὰ παιδία, καὶ νὰ προσφέρωσι κατ' ἔτος θυσίαν εἰς αὐτά, ὡς ἀδίκως θανατωθέντα. Ἐξετέλουν δὲ οἱ Καφυεῖς καὶ μέχρι τοῦ Πausανίου πάντα τὰ τοῦ μαντεύματος καὶ ἐπωνόμαζον προσέτι τὴν ἐν Κονδυλέαις Ἄρτεμιν Ἀπαγχομένην, διότι καὶ τοῦτο ἦν διατεταγμένον ὑπὸ τοῦ χρησμοῦ. — Ἀπὸ τῶν Καφυῶν μετὰ ἀνάβασιν ἑπτὰ σταδίων ἦν κατάβασις εἰς τὰς Νάσους καὶ ἀπὸ τῶν Νάσων μετὰ πεντήκοντα σταδίου ἦν ὁ ποταμὸς Λάδων (1). Περὶ τὰς Καφυὰς κατὰ τὸ ἔτος 220 Π. Χ. συγκροτήθη μεταξὺ Ἀχαιῶν καὶ Αἰτωλῶν μάχη καθ' ἣν ἐνίκησαν οἱ Αἰτωλοὶ, οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ἐξ ἀπερισκεψίας τοῦ Ἀράτου καὶ τῶν ἄλλων στρατηγῶν αὐτῶν, πολλοὺς ἀπυλέσαντες, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ μετὰ βίας ἐσώθησαν εἰς τὰς παρακειμένας πόλεις, Καφυὰς καὶ Ὀρχομενόν· τὴν μάχην ταύτην περιγράφει λεπτομερῶς ὁ Πολύβιος (2).

* Τὸ χωρίον Κοτοῦσα κεῖται ὑπεράνω τῆς θέσεως τῶν Καφυῶν ὧν πολλὰ λείψανα σώζονται δισπαρμένα κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν τῆς Καφυατικῆς πεδιάδος· ἀπὸ τοῦ χωρίου καὶ ἡ πεδιάς καὶ ἡ λίμνη τῶν Καφυῶν λέγονται πεδιάς καὶ λίμνη τῆς Κοτοῦσας. Ὁ Δῆκιος λέγει ὅτι τὸ χωρίον κεῖται παρὰ τὰς ὄχθας τῆς λίμνης, ἐνθα ὑπάρχει μικρὸν μεμονωμένον ὕψωμα καὶ ἐπ' αὐτοῦ λείψανα τινὰ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως Καφυῶν (3), ἀλλ' ἀπατᾶται· τὸ χωρίον ἐπ' αὐτοῦ ἔκειτο τῷ ὄντι ἐπὶ μεμονωμένου ὕψους.

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 23. (2) Πολύβ. β. 4, κ. 9—12. (3) Δῆκ. Τ. 2, κ. 17, σ. 275.

ματός, ἀλλ' ἐκεῖ οὐδὲν σώζεται ἵχνος ἀρχαιότητος· ἤδη δὲ τὸ χωρίον μετετέθη ὑπεράνω τῶν Καρυῶν. Αἱ Νάσοι ὀνομάζονται τανῦν Γκιόζι, χωρίον κείμενον ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν (πρὸς Δ.) πλευρᾶς τοῦ ζυγοῦ ἢ ταπεινοῦ ὄρους τοῦ ὑψομένου πρὸς Δ. τῶν Καρυῶν, καὶ ἀπέχοντος αὐτῶν περὶ τὰ 20 Δ. (τὰ 7 στάδια τοῦ Πausανίου). Ἐν τῷ χωρίῳ, τούτῳ ἐξέρχεται ἄφθονον ὕδωρ ῥέον εἰς τὸν Λάδωνα.

ΤΜΗΜΑ τῆς ΚΛΕΪΤΟΡΙΑΣ.

ΚΛΕΪΤΩΡ, πόλις πλησίον ποταμοῦ ὁμωνύμου Κλείτορος, ἐν πεδίῳ μεταξὺ ὀρέων οὐχὶ μεγάλων. Ἐκτίσθη ὑπὸ Κλείτορος τοῦ Ἀζᾶνος ὃς ᾤκει ἐν Λυκοσοῦρα καὶ ἦν δυνατότατος τῶν βασιλέων (1). Ἡ πόλις αὕτη ἀπεῖχεν 60 σταδίους τῶν πηγῶν τοῦ Λάδωνος· ἐκ δὲ τῶν περιεχομένων ἐν αὐτῇ ναῶν οἱ ἐπιφανέστατοι ἦσαν ὁ τῆς Δήμητρος, ὁ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ ὁ τῆς Εἰλειθυίας· μετὰ τέσσαρας δὲ σταδίους ἀπὸ τῆς πόλεως ἦν ναὸς Διοσκούρων, καλουμένων θεῶν μεγάλων· ἔτι δὲ καὶ μετὰ 30 σταδίους ἀπωτέρω τῆς πόλεως ἐπὶ κορυφῆς ὄρους ναὸς καὶ ἄγαλμα Ἀθηνᾶς ἐπικλησιν Κορίας (2). — Οἱ Κλειτόριοι ἀπὸ τοῦ δεκάτου τῶν λαφύρων πολλῶν πόλεων ἀνέθεσαν εἰς Ὀλυμπίαν ἄγαλμα Διὸς 18 ποδῶν τὸ ὕψος ἐπὶ βάθρου χαλκοῦ, κείμενον πλησίον τοῦ ἀναθήματος τῶν Ὑβλαίων (3). — Ἡ πόλις Κλείτωρ ἦν μετρίου μεγέθους ἀλλ' ὀχυρά· ἤκμασε κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀχαϊκοῦ συνεδρίου καὶ οἱ Αἰτωλοὶ μάτην ἐπάσχησαν νὰ κυριεύσωσιν αὐτὴν διὰ βίας (4). — Οὐδέποτε ἡ πόλις αὕτη κατεστράφη ὁλοκλήρως· ἐξέπεσεν ὁμῶς μετὰ

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 4, (2) Αὐτ. κ. 21. (3) Πaus. Ἠλ. κ. 23.

(4) Πολύβ. β. 8, κ. 18.

τοῦ λοιποῦ τῆς χώρας. Ὁ Πτολεμαῖος κατατάττει αὐτὴν μεταξὺ τῶν πόλεων τῆς Ἀρκαδίας. — Πλησίον τῆς πόλεως ταύτης ἔρρειν ὕδωρ ἐκ βράχου ἐξ οὗ οἱ πίνοντες ἡσθάνοντο γεῦσιν οἴνου (1). Τόπος καλούμενος ΣΕΙΡΑΪ ἦν τὸ ὄριον μεταξὺ Κλειτορίων καὶ Ψωφιδίων· ἡ πόλις Ψωφίς ἀπέειχε τῶν Σειρῶν 30 στάδια (2).

* Τὰ ἐρείπια τοῦ Κλείτορος λέγονται Παλαιόπολις καὶ κεῖνται ἐν τῷ πεδίῳ μεταξὺ τῶν χωρίων τῶν καλουμένων Μαζεῖκα· σώζονται δὲ αἱ βάσεις τοῦ μεσημβρινοῦ τείχους ἔχοντος στρογγύλους πύργους, καὶ τινὰ συντρίμματα ναῶν· ἡ δὲ ὀνομασία τοῦ Κλείτορος μετεδόθη εἰς χωρίον ἀπέχον μίαν ὥραν ἀπὸ τῶν ἐρειπίων καὶ ὀνομαζόμενον Κλείτορας (3).

ΔΟΥΣΟΪ, πόλις παρὰ τὰ Ἀροάνια ὄρη, κατὰ τὰ ὄρια τῶν Κλειτορίων· ὁ Μελάμπους ἀπὸ τοῦ κατὰ τὰ Ἀροάνια ὄρη σπηλαίου ἐνθα ἀνέφυγον αἱ μανεῖσαι θυγατέρες τοῦ Προίτου κατήγαγεν αὐτάς εἰς Δουσοὺς διὰ καθαρμῶν καὶ θυσιῶν ἀπορρήτων καὶ ἐθεράπευσεν αὐτάς τῆς μανίας ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀρτέμιδος. — Ὅτε οἱ Ἀμφικτύονες ἔθεντο τὴν ἐνδεκάτην Πυθεάδα, ἄνθρωπός τις Δουσεὺς Ἀγησίλαος τοῦνομα ἀνηγορεύθη νικητῆς διὰ κέλητος ἵππου· ἐπὶ τοῦ Παυσανίου οὐδὲ ἐρείπια τῶν Δουσῶν ἐσώζοντο ἔτι (4).

* Ἐπὶ τῆς θέσεως ἡ παρὰ τὴν θέσιν τῶν Δουσῶν κεῖται τὸ χωρίον Σουθενὰ κείμενον κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Χελμοῦ πρὸς τὸ νοτ.-δυτικὸν αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ πέρατος πεδιάδος ἐκτεινομένης κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ τῆς μεταξὺ τοῦ χωρίου Κατσάνων καὶ τῆς πόλεως Καλαβρύτων, ὑψηλότερον τοῦ πρώτου καὶ ἔτι ὑψηλότερον τῆς δευτέρας (5).

---

(1) Πλίν. β. 31, κ. 2. — Βιτρούβ. β. 8, κ. 3. — Ὀβίδ. Μεταμωρ. β. 15. σ. 322. (2) Παυσ. Ἀρκ. κ. 23. (3) Ἀθήν. Τ. 2, κ. 17. σ. 257, 261. (4) Παυσ. Ἀρκ. κ. 18. (5) Ἀθήν. Τ. 3, κ. 26, σ. 130, 131.

ΚΥΝΑΙΘΑ, πόλις ὄχυρά πρὸς τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῆς Ἀρκαδίας καὶ τὸ τραχύτερον μέρος αὐτῆς παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Ἀχαΐας, ἀπέχουσα ὅσον 40 στάδια τῶν Λουσῶν βορείως. Οἱ Κυναιθεῖς ἀνέθεσαν ποτὲ εἰς Ὀλυμπίαν ἄγαλμα χαλκοῦν ἐξάπηχες τοῦ Διὸς ἔχον ἐν ἑκατέρᾳ τῶν χειρῶν κεραυνόν. Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Κυναίθης ἦσαν βωμοὶ θεῶν καὶ εἰκὼν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ, καὶ ναὸς Διονύσου οὗ τὴν ἐορτὴν ἦγον ἐν ὥρᾳ χειμῶνος· κατὰ τὴν ἐορτὴν ταύτην ἄνδρες ἡλειμμένοι λιπάδα ἤρπαζον ἐκ τινος ἀγέλης ταῦρον· ὃν ἐνέπνεεν αὐτοῖς ὁ θεὸς καὶ ἐκόμιζον αὐτὸν εἰς τὸν ναόν. — Δύο στάδια ἀπωτέρω τῆς Κυναίθης ἦν πηγὴ ψυχροῦ ὕδατος σκιαζομένη ὑπὸ πλατάνου· ὅστις δὲ δηχθεὶς ὑπὸ κυνὸς ἔπασχε λύσσαν ἢ περιέπιπτεν εἰς ἔλκος ἢ ἄλλο τι ἐπικίνδυνον πάθος, πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου ἐθεραπεύετο, διὸ καὶ ἡ πηγὴ ὠνομάσθη ἈΛΥΣΣΟΣ (1). — Οἱ Κυναιθεῖς ἦσαν ἐπίσης τραχεῖς ὡς καὶ ὁ τόπος αὐτῶν· μόνοι αὐτοὶ ἐκ τῶν Ἀρκάδων δὲν εἶχον μουσικὴν. — Τὴν τραχύτητα τοῦ τόπου τούτου μαρτυρεῖ καὶ ὁ Πολύβιος λέγων αὐτὸν « σκληρότατον παρὰ πολὺ τῆς Ἀρκαδίας ἀέρα καὶ τόπον » (2). Ὁμιλῶν δὲ καὶ περὶ τοῦ ἥθους τῶν κατοίκων λέγει. « Ἄξιον βραχὺ διαπορῆσαι περὶ τῆς Κυναιθέων ἀγριότητος, πῶς ὄντες ὁμολογουμένως Ἀρκάδες, τοσοῦτο κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς διήνεγκαν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὠμότητι καὶ παρανομίᾳ » (3). Καὶ ἀλλαχοῦ « Τέλος ἀπεθηριώθησαν οὕτως, ὥστε μὴδ' ἐν ὁποίᾳ γεγονέναι τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἀσιβήματα μείζονα καὶ συνεχέστερα » (4). — Ἐκ στάσεων ἐσωτερικῶν συχνάκις μέρος τῶν πολιτῶν ἐξεβάλλετο τῆς

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 19. — Ἡλ. κ. 22. (2) Παλ66. β. 4, κ. 21.

(3) Αὐτ. κ. 20. (4) Αὐτ. κ. 21.

χώρας· ἄθροισμα τοιούτων ἀνθρώπων προέδωκε ποτὲ τὴν πόλιν εἰς τοὺς ἐπιδραμόντας κατ' αὐτῆς Αἰτωλοὺς, οἳ κατασχόντες αὐτὴν, πρῶτους πάντων κατέσφαξαν τοὺς προδότας καὶ διήρπασαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν· ἐπεὶ τὰ μετεχειρίσθησαν καὶ πάντας τοὺς ἄλλους ὁμοίως καὶ εἰσδραμόντες εἰς τὰς οἰκίας, ἐληλάτησαν αὐτάς καὶ ἐστρέβλωσαν πολλοὺς τῶν Κυναϊθέων ὅσους ἐγνώριζον ὅτι εἶχον κεκρυμμένον τι πολύτιμον· λωβησάμενοι δὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τοὺς Κυναϊθεῖς, ἀνεστρατοπέδευσαν, ἀπολιπόντες φυλάκην τῶν τειχῶν καὶ διευθύνθησαν πρὸς τοὺς Λουσούς καὶ φθάσαντες εἰς τὸν ἄσυλον ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, ὅς ἐκειτο μεταξὺ Κλειτορος καὶ Κύναιθης, ἐπεχείρησαν νὰ διαρπάσωσι τὰ ὑρέμματα τῆς θεᾶς καὶ ὅσα ἄλλα περὶ τὸν ναόν· οἱ δὲ Λουσιᾶται δόντες τινὰ τῶν κατασχευασμάτων τῆς θεᾶς, ἀνέστειλάν τὴν ἀσέβειαν τῶν Αἰτωλῶν, οἵτινες λαβόντες τὰ δοθέντα καὶ ἀναζεύξαντες, προσεστρατοπέδευσαν τῇ πόλει τῶν Κλειτορίων (1). Ἡ Κύναιθα μετὰ παρέλευσιν καιροῦ ἐξέπεσε καὶ κατήντησε κώμη· καὶ οὔτε ὁ Πτολεμαῖος, οὔτε οὐδείς τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων ἀναφέρει αὐτὴν ὡς πόλιν.

Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Κύναιθης κεῖται τάνυν ἡ πόλις τῶν Καλαβρύτων ἡ ὀνομασθεῖσα οὕτως ἐκ τῆς παρ' αὐτὴν (6 λεπτὰ = 2 στάδια) εἰσέτι ἀφθόνως ρεούσης καλῆς ἢ ἀγαθοεργοῦ (ἀλύσσου) βρύσεως. Τὰ Καλάβρυτα κεῖνται ὑπεράνω πέρατος πεδιάδος, ἐφ' ἑκάτερα τὰ μέρη χειμάρρου μεγάλου, τοῦ Βουραϊκοῦ λεγομένου ποταμοῦ καταρρέοντος κατ' εὐθεϊάν ἀπὸ τοῦ ὄρους Χελμοῦ, οὗ ἡ κορυφή φαίνεται ὑψουμένη ὑπεράνω τῶν ὀπισθίων τῆς πόλεως ὡς καὶ ἑτέρα ὅσον $1/2$ ὥραν αὐτῆς ἀπέχουσα ὑψηλὴ καὶ τραπεζοειδὴς κορυφή περιέχουσα

(1) Πολυβ. β. 4. κ. 17. 18.

ΚΥΝΑΙΘΑ, πόλις ὀχυρά πρὸς τὸ βορ-ἀνατολικὸν τῆς Ἀρκαδίας καὶ τὸ τραχύτερον μέρος αὐτῆς παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Ἀχαΐας, ἀπέχουσα ὅσον 40 στάδια τῶν Δουσῶν βορείως. Οἱ Κυναιθεῖς ἀνέθισαν ποτὲ εἰς Ὀλυμπίαν ἄγαλμα χαλκοῦν ἐξάπηχες τοῦ Διὸς ἔχον ἐν ἑκατέρᾳ τῶν χειρῶν κεραυνόν. Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Κυναίθης ἦσαν βωμοὶ θεῶν καὶ εἰκὼν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ, καὶ ναὸς Διονύσου οὗ τὴν ἐορτὴν ἦγον ἐν ὥρᾳ χειμῶνος· κατὰ τὴν ἐορτὴν ταύτην ἄνδρες ἡλειμμένοι λιπάδα ἤρπαζον ἐκ τινος ἀγέλης ταῦρον· ὃν ἐνέπνεεν αὐτοῖς ὁ θεὸς καὶ ἐκόμιζον αὐτὸν εἰς τὸν ναόν. — Δύο στάδια ἀπωτέρω τῆς Κυναίθης ἦν πηγὴ ψυχροῦ ὕδατος σκιαζομένη ὑπὸ πλατάνου· ὅστις δὲ δηχθεὶς ὑπὸ κυνὸς ἔπασχε λύσσαν ἢ περιέπιπτεν εἰς ἔλκος ἢ ἄλλο τι ἐπικίνδυνον πάθος, πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου ἐθεραπεύετο, διὸ καὶ ἡ πηγὴ ὠνομάσθη ἈΛΥΣΣΟΣ (1). — Οἱ Κυναιθεῖς ἦσαν ἐπίσης τραχεῖς ὡς καὶ ὁ τόπος αὐτῶν· μόνοι αὐτοὶ ἐκ τῶν Ἀρκάδων δὲν εἶχον μουσικὴν. — Τὴν τραχύτητα τοῦ τόπου τούτου μαρτυρεῖ καὶ ὁ Πολύβιος λέγων αὐτὸν « σκληρότατον παρὰ πολὺ τῆς Ἀρκαδίας αἶρα καὶ τόπον » (2). Ὅμιλῶν δὲ καὶ περὶ τοῦ ἥθους τῶν κατοίκων λέγει. « Ἄξιον βραχὺ διαπορῆσαι περὶ τῆς Κυναιθέων ἀγριότητος, πῶς ὄντες ὁμολογουμένως Ἀρκάδες, τοσοῦτο κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς διήνεγκαν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὠμότητι καὶ παρανομίᾳ » (3). Καὶ ἀλλαχοῦ « Τέλος ἀπεθηριώθησαν οὕτως, ὥστε μὴδ' ἐν ὅποιᾳ γεγονέναι τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἀσιγήματα μείζονα καὶ συνεχέστερα » (4). — Ἐκ στάσεων ἐσωτερικῶν συχνάκις μέρος τῶν πολιτῶν ἐξεβάλλετο τῆς

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 19. — Ἡλ. κ. 22. (2) Παλ66. β. 4, κ. 21.

(3) Αὐτ. κ. 20. (4) Αὐτ. κ. 21.

χώρας· ἄθροισμα τοιούτων ἀνθρώπων προέδωκε ποτὲ τὴν πόλιν εἰς τοὺς ἐπιδραμόντας κατ' αὐτῆς Αἰτωλοὺς, οἳ κατασχόντες αὐτήν, πρῶτους πάντων κατέσφαξαν τοὺς προδότας καὶ διήρπασαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν· ἐπεὶ τὰ μετεχειρίσθησαν καὶ πάντας τοὺς ἄλλους ὁμοίως καὶ εἰσδραμόντες εἰς τὰς οἰκίας, ἐλέηλάτησαν αὐτάς καὶ ἐστρέβλωσαν πολλοὺς τῶν Κυναιθίων ὅσους ἐγνώριζον ὅτι εἶχον κεκρυμμένον τι πολύτιμον· λωβησάμενοι δὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τοὺς Κυναιθεῖς, ἀνεστρατοπέδευσαν, ἀπολιπόντες φυλάκην τῶν τειχῶν καὶ διευθύνθησαν πρὸς τοὺς Λουσούς καὶ φθάσαντες εἰς τὸν ἄσυλον ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, ὃς ἔκειτο μεταξὺ Κλειτορος καὶ Κύναιθης, ἐπεχείρησαν νὰ διαρπάσῃ τὰ θρέμματα τῆς θεᾶς καὶ ὅσα ἄλλα περὶ τὸν ναόν· οἱ δὲ Λουσιᾶται δόντες τινὰ τῶν κατασχευασμάτων τῆς θεᾶς, ἀνέστειλάν τὴν ἀσέβειαν τῶν Αἰτωλῶν, οἵτινες λαβόντες τὰ δοθέντα καὶ ἀναζεύξαντες, προσεστρατοπέδευσαν τῇ πόλει τῶν Κλειτορίων (1). Ἡ Κύναιθα μετὰ παρέλευσιν καιροῦ ἐξέπεσε καὶ κατήντησε κώμη· καὶ οὔτε ὁ Πτολεμαῖος, οὔτε οὐδεὶς τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων ἀναφέρει αὐτὴν ὡς πόλιν.

Ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Κύναιθης κεῖται τὰνῶν ἡ πόλις τῶν Καλαβρύτων ἡ ὀνομασθεῖσα οὕτως ἐκ τῆς παρ' αὐτὴν (6 λεπτὰ = 2 στάδια) εἰσέτι ἀφθόνως ρεούσης καλῆς ἢ ἀγαθοεργοῦ (ἀλύσσου) βρύσεως. Τὰ Καλάβρυτα κεῖνται ὑπεράνω πέρατος πεδιάδος, ἐφ' ἑκάτερα τὰ μέρη χειμάρρου μεγάλου, τοῦ Βουραϊκοῦ λεγομένου ποταμοῦ καταρρέοντος κατ' εὐθείαν ἀπὸ τοῦ ὄρους Χελμοῦ, οὗ ἡ κορυφή φαίνεται ὑψουμένη ὑπεράνω τῶν ὀπισθίων τῆς πόλεως ὡς καὶ ἑτέρα ὅσον $1/2$ ὥραν αὐτῆς ἀπέχουσα ὑψηλὴ καὶ τραπεζοειδὴς κορυφή περιέχουσα

(1) Πολυβ. β. 4. κ. 17. 18.

λείψανα νεωτέρου φρουρίου, προφανῶς φραγκικοῦ· καλεῖται δὲ Τρίμηλα, καὶ ἦν ἡ ἀκρόπολις τινὸς La Tremouille κατέχοντος τὰ Καλάβρυτα (1). Ἡ κορυφή αὕτη φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἦν ἡ ἀκρόπολις τῆς Κυναίθης· ἀλλ' οὐδὲν λείψανον ἀρχαιότητος εὐρέθη ἐπ' αὐτῆς, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Κυναίθης αὐτῆς ὀλιγώτατα, ὡς τεμάχια τινὰ μικρῶν κιόνων καὶ τάφων (2). — Μετὰ δύο ὥρας ἀπὸ τῶν Καλαβρύτων κάτωθεν κρημνοῦ ἐπικρεμαμένου τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ κεῖται ἡ μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, ἡ μεγίστη τῶν ἐν Ἑλλάδι, καὶ ὀνομασθεῖσα οὕτω διότι εἶναι ἐκτισμένη ἐντὸς ἢ μᾶλλον ἐμπρὸς εὐρυχώρον σπηλαίου· ἔχει πολλὰ μετόχια ἡ μονὴ αὕτη, ὧν τινὰ εἰσι χωρία ὁλόκληρα· ἡ κοιλὰς τῶν Καλαβρύτων διευθύνεται ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς· βαθὺς ρύαξ ἐκρέων ἐκ τῶν ταπεινότερων ὑψωμάτων τοῦ Ἀχαϊκοῦ ὄρους Ὠλενοῦ ῥέει δι' αὐτῆς καὶ ἐκεῖθεν ἀκολουθῶν τὰ στενὰ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, ἐκδίδωσιν εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ τὸ Διακοφτὸν παρὰ τὴν ἀρχαίαν Βοῦραν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Αἰγίου. — Ἡ κοιλὰς τῶν Καλαβρύτων εἶναι ἐλώδης καὶ μάλιστα ἀπέναντι τῆς πόλεως· καὶ ἐπειδὴ ἀφ' ἑτέρου μέρους καὶ τὰ ὄρη ὄντα ὑψηλότατα καὶ πλησιέστατα ἐμποδίζουσι τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵρος, τὰ Καλάβρυτα καθίστανται ἐκ τῶν νοσωδιστέρων τόπων τῆς Πελοποννήσου. — Ἡ κωμόπολις αὕτη εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Κυναίθης καὶ τοῦ δήμου Καλαβρύτων, καὶ ἔχει σχολεῖον Ἑλληνικὸν ὑπὸ δύο διδασκάλους Α. καὶ Γ'. τάξεως καὶ ἕτερον σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ΠΛΟΣ, κώμη κατὰ τὰ πέρατα τοῦ δρυμοῦ Σάρωνος καὶ

---

(1) Ἰδ. τὸν Buchon. (2) Δῆκ. Τ. 2, κ. 14, σ. 112.

κατ' ἀνάτολὰς τῶν λεγομένων Σειρῶν, ὧν ὀλίγον ἀπεῖχεν· ὁ Πausανίας εἶδε τὰ ἐρείπια μόνον ταύτης τῆς κώμης (1).

ΤΜΗΜΑ τῆς ΑΖΑΝΙΑΣ.

ΨΩΦΙΣ, πόλις πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Ἀρκαδίας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ἀροανίου καὶ ὀλίγον ἀπέχουσα τοῦ ποταμοῦ Ἐρυμάνθου, κειμένη δὲ ἐν ἀπόστασει 30 σταδίων ἀπὸ τῶν Σειρῶν δυτικῶς· ἀρχαιότερον ἐκαλεῖτο ΦΗΓΙΑ ἀπὸ Φηγέως τοῦ βασιλεύσαντος ἐν αὐτῇ καὶ ἔτι ἀρχαιότερον ἘΡΥΜΑΝΘΟΣ. Οἰκιστὴς τῆς Ψωφίδος ἐγένετο κατὰ τινὰς Ψωφίς ὁ Ἀρρώνος τοῦ Ἐρυμάνθου τοῦ Ἀρίστα τοῦ Παρθάονος τοῦ Περιφῆτου τοῦ Νυκτίμου. Κατ' ἄλλους συνώκισε τὴν πόλιν ἡ Ψωφίς, θυγάτηρ Ξάνθου τοῦ Ἐρυμάνθου τοῦ Ἀρκάδος· καὶ ταῦτα μὲν ὅσα ἐμνημόνευον οἱ Ἀρκάδες περὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν· τὸ δὲ ἀληθέστερον κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Πausανίου εἶναι ὅτι ἡ Ψωφίς ἦν θυγάτηρ Ἐρυκος βασιλέως τῆς Σικανίας (Σικελίας)· ἔγκυον δὲ γενόμενὴν ἐξ Ἡρακλέους δὲν ἠθέλησεν οὗτος νὰ φέρῃ αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἀλλὰ κατέλιπεν αὐτὴν παρὰ τῷ Λυκόρτῃ, ὅς ἦν ξένος αὐτοῦ καὶ παρῶκει ἐν πόλει Φηγία. Οἱ δὲ ἐξ αὐτῆς καὶ τοῦ Ἡρακλέους τεχθέντες Ἐχέφρων καὶ Πρόμαχος τὴν Φηγίαν, ἐν ᾗ ἀνετράφησαν, μετωνόμασαν Ψωφίδα ἀπὸ τῆς μητρός. — Ἐν Ψωφίδι ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος ἐπὶ κλησὶν Ἐρυκίνης ἰδρυθεὶς, ὡς ἐλέγετο, ὑπὸ τῶν υἱῶν τῆς Ψωφίδος, ὧν τὰ ἡρῶα δὲν ἐσώζοντο πλέον ἐπὶ Πausανίου. Ἐν Ψωφίδι ἦν τεθαμμένος καὶ Ἀλκμαίων ὁ Ἀμφιαράου, καὶ τὸ μνημαῖ αὐτοῦ ἦν οἶκημα οὔτε μέγα οὔτε κεκοσμημένον· ἦσαν δὲ κυπάρισσοι περὶ αὐτὸ τοσοῦτον

(1) Παυσ. Ἀρκ. κ. 23.

ὕψηλαί, ὥστε τὸ πᾶρά τὴν Ψωφίδα ὄρος κατεσκιάζετο ὑπ' αὐτῶν· τὰς κυπαρίσσους ταύτας ὠνόμαζον παρθένους, καὶ οὐδέποτε ἐξέκυπτον, νομίζοντες αὐτὰς ἱεράς τοῦ Ἀλκμαίωνος. Ὁ δὲ Ἀλκμαίων ὁπόταν ἀποκτείνας τὴν μητέρα Ἐριφύλην, ἐφυγεν ἐξ Ἄργους, τότε ἐλθὼν εἰς τὴν Ψωφίδα ὀνομαζομένην ἔτι Φηγίαν ἀπὸ τοῦ Φηγέως, ἐνυμφεῦθη τῇ Ἀλφησίβοιαν, θυγατέρα τοῦ Φηγέως, καὶ ἐκτὸς ἄλλων δώρων ἔδωκεν αὐτῇ καὶ τὸν ὄρμον τῆς Ἐριφύλης· μεταβάς δὲ ἐκ Φηγίας εἰς Οἰνιάδας (1), ἔλαβεν ἐκεῖ γυναῖκα τὴν Καλλιφρόην, θυγατέρα, ὡς ἔλεγον οἱ Ἀκαρνᾶνες, τοῦ Ἀχελφίου, ἧτις, ἐπιθυμήσασα τὸν ὄρμον τῆς Ἐριφύλης, ἔστειλε δι' αὐτὸ εἰς τὴν Φηγίαν ἄκοντα τὸν Ἀλκμαίωνα, ὃς ἀπέθανεν ἐκεῖ, δολοφονηθεὶς ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Φηγέως, Τημένου καὶ Ἀξίονος· οὗτοι δὲ ἀνέθισαν ἔπειτα τὸν ὄρμον τῷ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνι. — Ἐπὶ τῶν βασιλευόντων ἐν τῇ ἔτι τότε λεγομένη Φηγίᾳ συνέβη ἡ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῆς Τροίας ἐκστρατεία, ἧς οὐ μετέσχον οἱ Ψωφιδιοὶ, διότι οἱ ἡγεμόνες τῶν Ἀργείων ἐμίσουν τοὺς βασιλεῖς τῶν Ψωφιδίων, ὄντες οἱ πλείους συγγενεῖς τοῦ Ἀλκμαίωνος καὶ συστρατεύσαντες αὐτῷ κατὰ τῶν Θιβῶν. — Οἱ Ψωφιδιοὶ εἶχον καὶ παρὰ τὸν Ἐρύμανθον ναὸν καὶ ἄγαλμα τοῦ ποταμοῦ τούτου. — Ἐν Ψωφίδι ἐγένετο ἄνθρωπος Ψωφίδιος σύγχρονος τοῦ Κροίσου Ἀγλαδὸς ὀνομαζόμενος, ὃς, ὡς ἔλεγον, διατέλεσεν εὐδαίμων καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον τοῦ βίου (2). — Ἡ χώρα τῆς Ψωφίδος ἦν ὁμορὸς τῶν Θελπυσίων. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ Ψωφίδος εἰς Θέλπυσαν ἦν χωρίον, ΤΡÓΠAΙΑ καλούμενον κατ' ἀριστεράν τοῦ ποταμοῦ Δάδωνος· καὶ μετὰ τὰ Τρόπαια ὄρυμδός λεγόμενος ἈΦΡΟΔÉΣΙΩΝ, καὶ μετὰ τὸν ὄρυμόν

---

(1) Ἰδ. Οἰνιάδας. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 25.

στήλη ἔχουσα ἐπιγραφὴν ἀρχαίαν· ἦν δὲ ἡ στήλη αὕτη τὸ ὄριον τῶν Ψωφιδίων πρὸς τὴν Θελπυσίαν χώραν (1). Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦν ἄγαλμα Διὸς ἀνατεθὲν ὑπὸ τῶν Ψωφιδίων μετὰ πικρὰ νίκη, ὡς ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς φαίνεται (2). ἔτι δὲ ἀνέθεσαν οἱ Ψωφιδιοὶ εἰς Ὀλυμπίαν καὶ τοὺς ἀνδριάντας δύο Ἡλείων Ἰδιωτῶν, Λάμπου τοῦ Ἀρνίσκου καὶ Ἀριστάρχου, εἴτε διότι ἦσαν πρόξενοι αὐτῶν, εἴτε εὐγνωμονοῦντες δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν (3). — Ὁ Ψωφίδιος Ζάκυνθος ὁ Δαρδάνου ἐπαιώθη πρῶτος μετὰ πλοίων εἰς τὴν νῆσον Ζάκυνθον καὶ ἐγένετο οἰκιστὴς καὶ ὠνόμασε τὴν ἀκρόπολιν Ψωφίδα ἀπὸ τῆς πατρίδος (4). — Ἡ Ψωφίς κατὰ τὰ τρία μέρη, τὸ ἀνατολικόν, τὸ δυτικόν καὶ τὸ νότιον περιεκυκλοῦτο ὑπὸ ποταμῶν καὶ ἐλῶν, κατὰ δὲ τὸ βόρειον ὑψοῦτο ἐπὶ λόφου ἡ ἀκρόπολις, ὄχυρά καὶ ἐκ φύσεως καὶ διὰ τὰ ὑψηλὰ καὶ στερεὰ αὐτῆς τείχη. — Ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας φίλιππος κατὰ τὸν Συμμαχικὸν λεγόμενον πόλεμον (219 Π. Χ.) εἴλε καὶ ἐξεπόρθησε τὴν πόλιν· ὁ Πολύβιος περιγράφει ἀκριβῶς τὴν περίστασιν ταύτην, ὥς καὶ τὸ ὄχυρόν τῆς πόλεως κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον =

• Παιησάμενος δὲ (ὁ φίλιππος) τὴν πορείαν διὰ τῆς
» Ἀρκαδίας, καὶ πολλὰς ἀναδεξάμενος χιόνας καὶ ταλαιπω-
» ρίας ἐν ταῖς πρὸς Ὀλίγυρτον ὑπερβολαῖς, τῇ τρίτῃ τῶν
» ἡμερῶν κατῆρε νύκτωρ εἰς Καφυάς· θεραπεύσας δὲ τὴν
» δύναμιν ἐπὶ δύο ἡμέρας ἐνταῦθα, καὶ προσαναλαβὼν Ἄρα-
» τον τὸν νεώτερον, καὶ τοὺς ἅμα τούτῳ συνηθροισμένους
» τῶν Ἀχαιῶν, ὥστ' εἶναι τὴν ὅλην δύναμιν εἰς τρεῖς μυρίους,
» προῆγε διὰ τῆς Κλειτορίας ὡς ἐπὶ Ψωφίδος, συναθροίζων

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 25. (2) Πaus. Ἠλ. Μέρ. 1. κ. 24.

(3) Αὐτ. Μέρ. 2. κ. 16. (4) Πaus. Ἀρκ. κ. 24.

» ἐκ τῶν πόλεων ὧν διεπορεύετο, βέλη καὶ κλίμακας· ἡ
 » δὲ Ψωφίς ἐστι μὲν ὁμολογούμενον καὶ παλαιὸν Ἀρκάδιον
 » κτίσμα τῆς Ἀζανίδος· κεῖται δὲ τῆς μὲν συμπάσης Πιλο-
 » ποννήσου κατὰ τὴν μεσόγαιαν, αὐτῆς δὲ τῆς Ἀρκαδίας ἐπὶ
 » τοῖς πρὸς δυσμὰς πέρασιν, συνάπτουσα τοῖς περὶ τὰς ἐσχατίας
 » κατοικοῦσι τῶν προσεσπερίων Ἀχαιῶν· ἐπείκειται δ' εὐφυῶς
 » τῇ τῶν Ἡλείων χώρᾳ, μεθ' ὧν συνέβαινε τότε πολιτεύε-
 » σθαι αὐτήν· πρὸς ἣν Φίλιππος τριταῖος ἐκ τῶν Καρυῶν
 » διανύσας, κατεστρατοπέδευε πρὸς τοὺς ἀπέναντι τῆς πό-
 » λεως ὑπερχειμένους βουνούς ἀφ' ὧν ἦν κατοπττεύειν τὴν τε
 » πόλιν ὅλην ἀσφαλῶς, καὶ τοὺς περίξ αὐτῆς τόπους· συν-
 » θεωρῶν δὲ τὴν ὀχυρότητα τῆς Ψωφίδος ὁ βασιλεὺς, ἤπο-
 » ρεῖτο τί χρὴ ποιεῖν· τὴν γὰρ ἀφ' ἐσπέρας πλευρὰν αὐτῆς
 » καταφέρεται λάβρος χειμάρρους ποταμός (ὁ Ἀροάνιος), ὃς
 » κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ χειμῶνος ἀβατός ἐστι, ποιεῖ
 » δὲ καὶ τὸ παράπαν ὀχυρὰν καὶ δυσπρόσοδον τὴν πόλιν διὰ
 » τὸ μέγεθος τοῦ κοιλώματος, ὃ κατὰ βραχὺ τῷ χρόνῳ
 » κατείργασται, φερόμενος ἐξ ὑπερδεξίων τόπων· παρὰ δὲ
 » τὴν ἀπ' ἡοῦς πλευρὰν ἔχει τὸν Ἐρύμανθον, μέγαν καὶ λά-
 » βρον ποταμόν· ὑπὲρ οὗ πολὺς καὶ ὑπὸ πολλῶν τεθρύλληται
 » λόγος· τοῦ δὲ χειμάρρου προσπίπτοντος πρὸς τὸν Ἐρύμαν-
 » θον ὑπὸ τὸ πρὸς μεσημβρίαν μέρος τῆς πόλεως, συμβαίνει
 » τὰς μὲν τρεῖς ἐπιφανείας αὐτῆς ὑπὸ τῶν ποταμῶν περι-
 » λαμβανομένας ἀσφαλίζεσθαι τὸν προειρημένον τρόπον τῇ
 » δὲ λοιπῇ τῇ πρὸς ἄρκτον βουνὸς ἐρυμνῆς ἐπείκειται τετει-
 » χισμένος, ἄκρας εὐφυοῦς καὶ πραγματικῆς λαμβάνων τά-
 » ξιν· ἔχει δὲ καὶ τεῖχην διαφέροντα τῷ μεγέθει καὶ ταῖς
 » κατασκευαῖς· πρὸς δὲ τούτοις βοήθειαν συνέβαινε παρὰ
 » τῶν Ἡλείων εἰσπεπτωκέναι· καὶ τὸν Εὐρυπίδαν ἐκ τῆς
 » φυγῆς διασσωσμένον ὑπάρχειν ἐν αὐτῇ.

α Ταῦτ' οὖν πάντα συνορῶν καὶ διαλογιζόμενος ὁ Φίλιππος,
 » τὰ μὲν ἀφίστατο τοῖς λογισμοῖς τοῦ βιάζεσθαι καὶ πολιορ-
 » κεῖν τὴν πόλιν, τὰ δὲ προθύμως εἶχε, τὴν εὐκαιρίαν ὁρῶν
 » τοῦ τόπου· καθ' ὅσον γὰρ ἐπέκειτο τοῖς Ἀχαιοῖς τότε καὶ
 » τοῖς Ἀρκάσι, καὶ πολυμητήριον ὑπῆρχε τοῖς Ἠλείοις ἀσφα-
 » λές, κατὰ τοσοῦτον πάλιν, κρατηθέν, ἔμελλε τῶν μὲν
 » Ἀρκάδων προκεῖσθαι, κατὰ δὲ τῶν Ἠλείων ὀρμητήριον
 » ὑπάρξειν τοῖς συμμάχοις εὐκαιρον· διόπερ ἐπὶ τοῦτο τὸ
 » μέρος ὀρμήσας τῇ γνώμῃ, παρήγγειλε τοῖς Μακεδόσιν ἅμα
 » τῷ φωτὶ πᾶσιν ἀριστοποιηῖσθαι, καὶ δισκευασμένους ἐτοί-
 » μους ὑπάρχειν· μετὰ δὲ ταῦτα διαβάς τὴν κατὰ τὸν Εὐρύ-
 » μανθον γέφυραν, οὐδενὸς ἐμποδῶν σπάντος διὰ τὸ παρά-
 » δοξον τῆς ἐπιβολῆς, ἦκε πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν ἐνεργῶς
 » καὶ καταπληκτικῶς· οἱ δὲ κατὰ τὸν Εὐρυπίδαν, καὶ πάν-
 » τες οἱ κατὰ τὴν πόλιν διηπόρουν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι,
 » τῷ πεπειῖσθαι μὴτ' ἂν ἐξ ἐφόδου τολμῆσαι τοὺς πολεμίους
 » προσβαλεῖν καὶ βιάζεσθαι πρὸς οὕτως ὀχυρὰν πόλιν, μὴτε
 » χρόνιον ἂν συστήσασθαι πολιορκίαν διὰ τὴν τοῦ καιροῦ
 » περίστασιν· ἅμα δὲ ταῦτα λογιζόμενοι, διηπίστουν ἀλλή-
 » λους, δεδιότες μὴ πράξιν ὁ Φίλιππος εἰη διὰ τῶν ἐνδον
 » συνιστάμενός κατὰ τῆς πόλεως· ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἑώρων τοιοῦ-
 » τον ἐξ αὐτῶν γιγνόμενον, ὥρμησαν οἱ μὲν πλείους ἐπὶ τὰ
 » τεῖχη, βοηθήσοντες· οἱ δὲ μισθοφόροι τῶν Ἠλείων κατὰ τινα
 » πύλιν ὑπερδέξιον ἐξῆλθον, ὥς ἐπιθησόμεναι τοῖς πολεμίοις·
 » ὁ δὲ βασιλεὺς διατάξας κατὰ τρεῖς τόπους τοὺς προσεί-
 » σοντας τῷ τείχει τὰς κλίμακας, καὶ τούτοις ὁμοίως μερίσας
 » τοὺς ἄλλους Μακεδόνας, μετὰ ταῦτα διὰ τῶν σαλπικτῶν
 » ἀποδοὺς ἐκάατοκ τὸ σύνθημα, πανταχόθεν ἅμα τὴν πρὸς
 » βολὴν ἐποιεῖτο τοῖς τείχεσι· τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἡμύνοντο
 » γενναίως οἱ κατέχοντες τὴν πόλιν, καὶ πολλοὺς ἀπὸ τῶν

» κλιμάκων ἀπέρριπτον· ἐπεὶ δ' ἦ τε χορηγία τῶν βελῶν
 » καὶ τῶν ἄλλων τῶν πρὸς τὴν χρεῖαν ἐπιτηδείων ἐνέλιπον,
 » ὥς ἂν ἐκ τοῦ καιροῦ τῆς παρασκευῆς γεγεννημένης, οἳ τε
 » Μακεδόνες οὐ κατεπλήττοντο τὸ γιγνόμενον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν
 » τοῦ ριφίντος ἀπὸ τῶν κλιμάκων χώραν ὁ κατόπιν ἀμει-
 » λήτως ἐπέβαινε, τέλος οἱ μὲν ἐκ τῆς πρόλευς τραπέντες,
 » ἔφρουγον πάντες πρὸς τὴν ἀκρόπολιν· τῶν δὲ παρὰ τοῦ βασι-
 » λέως οἱ μὲν Μακεδόνες ἐπέβησαν τοῦ τείχους, οἱ δὲ Ἑῤῥτες
 » πρὸς τοὺς κατὰ τὴν ὑπερδέξιον πύλην ἐξελθόντες τῶν
 » μισθοφόρων συμμίξαντες· ἠνάγκασαν αὐτοὺς οὐδενὶ κόσμῳ
 » ρίψαντας τὰ ὄπλα φεύγειν· οἷς ἐπικείμενοι καὶ προσφέρον-
 » τες τὰς χεῖρας, συνεισέπυσον διὰ τῆς πύλης· ἐξ οὗ συνέβη
 » πανταχόθεν ἅμα καταληφθῆναι τὴν πόλιν· οἱ μὲν οὖν Ψω-
 » φίδιοι μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν ἀπεχώρησαν εἰς τὴν
 » ἄκραν· ἅμα δὲ τούτοις οἱ περὶ τὸν Εὐρυπίδαν· ὁμοίως δὲ
 » καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν διασωζομένων » (1).

* Ἡ θέσις τῆς Ψωφίδος ὀνομάζεται Τριπόταμον, ἐκ τῶν
 κατὰ τὰ τρία μέρη περικυκλούντων αὐτὴν ποταμῶν· ὀλίγα
 τινὰ λείψανα εὐρέθησαν.

ΤΜΗΜΑ τῆς ΘΕΛΠΟΥΣΙΑΣ.

ΘΕΛΠΟΥΣΑ, πόλις κατὰ μισημβρίαν τῆς Ψωφίδος καὶ
 κατ' ἄρκτον τῆς Ἡραίας ἐπὶ λόφου μεγάλου, κατὰ τὴν δε-
 ξιὰν ὄχθην τοῦ Λάδωνος ποταμοῦ. Ἡ Θέλπουσα ἀπέχει 40
 σταδίου τοῦ ναοῦ τοῦ Καουσίου Ἀσκληπιοῦ· ἔλαβε δὲ τὸ
 ὄνομα ἀπὸ Νύμφης Θελπούσης, λεγομένης θυγατρὸς τοῦ
 Λάδωνος. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἦν ναὸς Ἀσκληπιοῦ καὶ ἑτε-
 ρος ναὸς τῶν δώδεκα θεῶν (2). Ἡ Θέλπουσα ἦν ἀσθενὴς

(1) Πολύβ. β. 4, κ. 70, 71. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 25.

καὶ εὐάλωτος πρὸς τοὺς κατὰ καιροὺς κατακτητάς· καὶ κατὰ τὰς τελευταίας περιστάσεις τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀχαϊκοῦ συνεδρίου τοιαύτη ἀπαντᾶται παρὰ τῷ Πολυδίῳ καὶ τῷ Διοδώρῳ οἱ ἀμφοτέρωι ὀνομάζουσιν αὐτὴν ΤΕΛΦΟΥΣΑΝ (1). — Ἡ χώρα τῆς Θελπούσης ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως ΘΕΛΠΟΥΣΙΑ λεγομένη ἔκειτο κατὰ τὴν πρὸς δυσμὰς πλευρὰν τῆς Ἀρκαδίας ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Ἡλείας, καὶ στήλη φέρουσα ἐπιγραφὴν δι' ἀρχαίων γραμμάτων ἐχώριζεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς κατ' ἄρκτον κειμένης χώρας τῶν Ψωφιδίων. Διὰ τῆς Θελπυσίας ἔρρεε ποταμὸς Ἄρσην καλούμενος. Περιείχετο δὲ ἐν αὐτῇ ἐκτὸς τῆς πόλεως Θελπούσης καὶ κόμη Καοὺς καὶ ναὸς Ἀσκληπιοῦ Καουσίου. Ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Θελπυσίας καὶ τῆς Κλειτορίας ἦν ναὸς Δήμητρος Ἐλευσινίας, καὶ παρὰ τὸν ναὸν τοῦτον ἔρρεεν ὁ Ἀάδων· ἦσαν δὲ ἐν τῷ ναῷ τρία ἀγάλματα ἐκ λίθου ἐπταποδιαῖα ἕκαστον, Δήμητρος, Περσεφόνης καὶ Διονύσου. Μετὰ τὴν Θέλπουσαν ἦν ἕτερος ναὸς Δήμητρος λεγόμενος Ὁ ἘΝ ὉΓΚΕΪΩ, καὶ παρ' αὐτῷ ἔρρεεν ὁ Ἀάδων· ἡ δὲ Δημήτηρ ἐνταῦθα ἐπωνομάζετο Ἐριννὺς, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ Ἀντίμαχος ἐν τῷ περὶ τῆς ἐπιστρατείας τῶν Ἀργείων κατὰ Θηβῶν πονήματι =

Δήμητρος τόθι φασὶν Ἐριννύος εἶναι ἰδεθλον·

καὶ ὁ μὲν ναὸς ὠνομάσθη Ὁ ἐν τῷ Ὁγκείῳ ἀπὸ Ὁγκου υἱοῦ, ὡς ἐλέγετο, τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ δυναστεύσαντος ἐν τῇ Θελπυσίᾳ περὶ τὸ χωρίον τὸ καλούμενον Ὁγκεῖον· ἡ δὲ Δημήτηρ ἔλεγον ὅτι ἐπωνομάσθη Ἐριννὺς δι' αἰτίαν τοιαύτην : Ὅποτεν πλανωμένη ἡ θεὰ ἐζήτει τὴν θυγατέρα, ἐδιώκετο ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος ἐπιθυμοῦντος νὰ μιχθῇ μετ' αὐτῆς· καὶ τότε ἐκείνη μὲν μεταβληθεῖσα εἰς θήλειαν ἵππον, ἐνέμετο μετὰ

(1) Πολύβ. β. 2, κ. 54, β. 4, κ. 77. — Διόδ. Σικ β. 16, κ. 39.

τῶν ἵππων τοῦ Ὀγκου· ὁ δὲ Ποσειδὼν μεταμορφωθείς καὶ αὐτὸς εἰς ἄρσενά ἵππου, συνεγένετο τῇ Δήμητρι, ἥτις ὀργίσθη ἐπὶ τῷ συμβάνει· μετὰ καιρὸν δὲ ἀφ' οὗ ἔπαυσεν ἡ ὀργὴ αὐτῆς, ἠθέλησε νὰ λευσοθῇ ἐν τῷ Αἰδάωνι· καὶ ἐκ τούτων ἐπωνομάσθη διττῶς· Ἐρινύς μὲν διὰ τὴν ὀργὴν, Λουσία δὲ διότι ἐλούετο. Τὰ ἐν τῷ νεφ' ἀγάλματα ἦσαν ξόλνα· μόνα δὲ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν ἦσαν ἐκ λίθου Παρίου. Ἐκθεσθε δὲ ὅτι ἡ Διμήτηρ ἔειπεν ἐκ τοῦ Ποσειδῶνος θυγατέρα ἀρσέντου ὄντατος καὶ τὴν Ἀρίωνα ἵππον· εἰ οὐ καὶ εἰ Ἀρκάδες ἀνέβησαν πρῶτοι τὸν Ποσειδῶνα ἵππον (1). — Ὁ νέκος ὁ καθεστὼν τὸ ἔργον μεταξὺ θεάκουσαν καὶ Ἡρακλῆος ἐκαλεῖται ΝΕΛΙΟΝ, καὶ κατ' αὐτὸν ἐξεδόθη ὁ παλαιὸς Τριβύης εἰς τὸν Αἰδάωνα (2).

ΚΛΟΪΣ, κόρη ἐκ τῆς ἑσθῆς τῆς ἐκ Τριβύης εἰς Θέλειου· ἀπὸ τῆς 25 σταθ. τῆς ἀποστάσεως τοῦ παλαιῦ τῶν θεάκουσαν Ἀρκάδος. Ἡ κόρη αὕτη ἐκαλεῖται καὶ ἑρὴν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὅπερ ἐκ τῆς πόλεως ἐστὶν ἀπὸ τῆς νῦν ἀσκληπιοῦ ἐπικλήθη Κλουμὴ ἀπὸ τῆς 41 σταθ. τῆς πόλεως θεάκουσαν (3).

ΤΥΝΗΛΑ τῆς ΤΡΙΒΥΛΙΑΣ

ΝΟΥΛΙΕΡΤΣ, πόλις ἐκ τῆς ἀρκάδος τῆς πόλεως θεάκου, κατὰ τὴν μετὰ τὴν 17 σταθ. ἀπὸ τῆς πόλεως τῆς ἐν Ἀρκάδι ὁ ἀπὸ τῆς Νούμικας ἐκτὸς τῆς ἀρκάδος τῆς πόλεως. (1) Ποσειδῶν καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ τὸν παλαιότατον τοῦτο τὸ πλῆθος μέγατερον τῶν ἄλλων ἀνέβησαν ἐκ τῆς πόλεως δὲ τῶν ἀρκάδων τῆς πόλεως τῆς πόλεως, ὅπερ ὁ Που-

σανίας λέγει· ὅτι οὐδένα ἐγνώριζεν ἕτερον ἀνήκοντα εἰς το-
σοῦτον ὕψος· ἔσταζε δὲ κατὰ τοῦ κρημνοῦ τὸ περιβόητον
ὕδωρ τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἸΔΩΡ ΣΤΥΓΟΣ (1)·
τὸ ὕδωρ τοῦτο ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς Στυγός, ἣν ὁ
Ἡσιόδος ἐν τῇ θεογονίᾳ λέγει θυγατέρα τοῦ Ωκεανοῦ καὶ
γυναῖκα τοῦ Πάλλαντος· τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Δῖνος ἐν ταῖς
ποιήσεσιν. Ἐπιμενίδης δὲ ὁ Κρής πλάττει μὲν καὶ αὐτὸς
τὴν Στύγα θυγατέρα τοῦ Ωκεανοῦ, οὐχὶ δὲ γυναῖκα τοῦ Πάλ-
λαντος, ἀλλὰ Πείραντος τινὸς ἐξ οὗ ἔτεκε τὴν Ἐχιδναν (2)·
ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς Στυγός ὠμνυον οἱ θεοὶ καὶ ὁ ὄρκος οὗτος
ἦν τρομερὸς καὶ ἀμείτατρεπτος· ὁ Ὀμηρος παρενέβαλε τὸ
ὄνομα τῆς Στυγός ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ· ἡ Ἥρα παρ' αὐτῷ
ὀμνύει ὥς ἐφεξῆς =

Ἰστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρύς ὑπερθε,

Καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγός ὕδωρ (3).

Ὁ τοιοῦτος ὄρκος εὐρίσκεται καὶ κατὰ πολλὰ ἄλλα μέρη
τῶν παιημάτων τοῦ Ὀμήρου· ὁ ποιητὴς οὗτος λέγει πρὸς
τούτοις ἐν τῷ καταλόγῳ, ἀναφέρων τὸ μετὰ τοῦ Γουνέως
στράτευμα, ὅτι τὸ ὕδωρ τὸ ἀπὸ τῆς Στυγός ἔρρεεν εἰς τὸν
Τιταρήσιον ποταμὸν, καὶ ὅτι Στυξ ἦν καὶ ἐν Ἄδου. Τὸ δὲ
ὕδωρ τὸ στάζον ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ τοῦ παρὰ τὴν Νώνακριν
ἐνέπιπτε πρῶτον εἰς βράχον ὑψηλόν, καὶ διεξελθὼν διὰ
τοῦ βράχου, κατήρχετο εἰς τὸν Κραθὶν ποταμὸν (4)·
κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἡ Στυξ ἦν ὀλίγον ὕδωρ ἀνάβλύζον ἐκ
πέτρας καὶ ῥέον εἰς κοίλωμα περιπεφραγμένον (5)· τὸ ὕδωρ
τοῦτο ἔφερε θάνατον καὶ εἰς ἀνθρώπους καὶ εἰς πᾶν ἄλλο
ζῶον, καὶ λέγεται ὅτι αἱ πρῶται αἶγες αἱ πιοῦσαι ἀπ' αὐτοῦ

(1) Πaus. Ἄρκ. κ. 17. (2) Αὐτ. κ. 18. (3) Ὀμ. Ἰλ. Ο. ε. 36.

(4) Πaus. Ἄρκ. κ. 18. (5) Ἡρόδοτ. β. 6, κ. 74.

ἀπωλέσθησαν· προϊόντος δὲ τοῦ καιροῦ ἐγνώσθησαν καὶ αἱ λοιπαὶ παράδοξοι ιδιότητος τοῦ ὕδατος τούτου· ὁ ὕδακ, ὁ κρύσταλλος, ἡ μορρία (1) καὶ ὅσα ἄλλα ἢ λίθινα ἢ κεράμεια σκεύη συνετρίβοντο ὑπὸ τοῦ ὕδατος τῆς Στυγός· τὰ δὲ κεράτινα, καὶ ὀστέϊνα, καὶ ὁ εἶδηρος, καὶ ὁ χαλκός, καὶ ὁ μόλυβδος, καὶ ὁ κασσίτερος, καὶ ὁ ἄργυρος, καὶ τὸ ἥλεκτρον ἐσῆποντο ὑπ' αὐτοῦ· ἔπασχε δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ὁ χρυσός, ἂν καὶ, κατὰ τὴν Λισβίαν ποιήτριαν (Σαπφώ), τὸ μέταλλον τοῦτο δὲν ὑπέκειτο εἰς σκωρίαν· μόνη δὲ ἡ ὀπλὴ τοῦ ἵππου ἀντεῖχεν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ὕδατος τούτου καὶ δὲν ἐφθείρετο ὑπ' αὐτοῦ· ἐλέγχετο δὲ, ἀλλ' ἄνευ βεβαιότητος, ὅτι καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου δι' αὐτοῦ τοῦ φαρμάκου ἐτελεύτησεν (2).

* Κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Ληκίου τὸ χωρίον Μεσορούγι κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Νωνάκριδος· τῷ ὄντι ἡ θέσις Παναγία τοῦ χωρίου τούτου παριστᾷ ἐντελῶς τὸ σχῆμα ἀρχαίας ἀκροπόλεως καὶ κεῖται κατὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ ποταμοῦ Ἀγριοῖτζᾶς εἰς τὸ ποτάμι τῆς Ἀκράτας (Κράβιδος). Ἀντικρὺ τῆς θέσεως ταύτης, ἐν τῷ χωρίῳ Σόλῳ εἰσὶ τάφοι ἀρχαῖοι καὶ νομίσματα· ἡ δὲ Στύξ ὀνομάζεται Μαυρονέρια καὶ Δρακονέρια (3), καὶ ἐνοῦται μετὰ τῆς Ἀγριοῖτζᾶς.

ΚΑΛΛΙΔΙ, | Δύο πόλεις, αἱ μετὰ τῆς Νωνάκριδος συνίσων
ΔΙΠΟΙΝΑ. | τὴν λεγομένην Τρίπολιν· αἱ δύο αὗται πόλεις
ὥς καὶ ἡ Νώνακρις, ἐγένοντο κῶμαι τῶν Μεγαλοπολιτῶν
ἀντὶ πόλεων, καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῶν μετωκίσθησαν εἰς τὴν
Μεγάλην πόλιν ὅτε συνωκίετο (4).

* Ἄγνωστος εἶναι ἡ ἀκριβὴς θέσις τῶν δέο τούτων πόλεων.

(1) Ἀγγεῖον κατεσκευασμένον ἐκ σιατίτου τῆς Κίνας· καὶ μωρίνη, καὶ μυρίνη, ὥς καὶ Λατιν. *myrrhina vasa*. (2) Πaus. Ἀρ. κ. 18. (3) Δῆκ. Τ. 3, κ. 26, σ. 167, 179. (4) Πaus. Ἀρ. κ. 37.

ΤΜΗΜΑ τῆς ΗΡΑΙΑΤΙΔΟΣ.

ΗΡΑΪΑ, πόλις κατὰ τὴν δεξιάν ὁχθὴν τοῦ Ἀλφειοῦ κειμένη κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ ἐλαφρᾷ κατωφερείᾳ ὄρους, κατὰ δὲ τὸ λοιπὸν καθήκουσα δι' ἐπιπέδου ἐπ' αὐτὸν τὸν Ἀλφειὸν· παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἦσαν περίπατοι χωρίζομενοι διὰ μύρτων καὶ ἄλλων ἡμέρων δένδρων, καὶ αὐτοὶ ἦσαν καὶ τὰ λουτρά. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ Ἡραιέως τοῦ Δυκάονος· περιεῖχε δὲ δύο ναοὺς Διονύσου, ὧν τὸν μὲν ὠνόμαζον Πολίτην, τὸν δὲ Αὐξίτην, καὶ οἶκημα ἐνθα ἐτέλουν τὰ ὄργια τοῦ θεοῦ τούτου· καὶ ἕτερον δὲ ναὸν Πανός, ὡς ὄντος ἐπιχωρίου τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἕτερον Ἡρας. Ἀπάντων δὲ τῶν ἀθλητῶν τῆς Ἀρκαδίας διέπρεψε μᾶλλον ὁ Ἡραιεύς Δημάρατος, ὃς πρῶτος ἐνίκησεν ἐν Ὀλυμπίᾳ τὸν ὀπλίτην δρόμον. — Μετὰ 15 δὲ στάδια ἀπὸ τῆς Ἡραίας ἔρρεεν ὁ Λάδων, καὶ μετὰ 20 περίπου ἀπ' αὐτοῦ ὁ Εὐρύμανθος, ὃς ἐχώριζε τὴν χώραν τῆς Ἡραίας ἀπὸ τῆς Ἠλείας (1). — Κατὰ τὸ ἀρχαιότατον, ἡ θέσις τῆς Ἡραίας ἐκαλεῖτο Σόλογοργός (2). Ἡ πρώτη γνωστὴ εἰς τὴν ἱστορίαν πράξις τῶν Ἡραιέων εἶναι ἡ ἑκατονταετῆς συνθήκη συμμαχίας καὶ ἐπιμαχίας συνομολογηθεῖσα ἐν ὀνόματι τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ἠλείων ἐπὶ Σόλωνος, ἄρχοντος τὸ δεύτερον τοῦ Πεισιστράτου κατὰ τὴν 50 περίπου Ὀλυμπιάδα. Ἡ συνθήκη αὕτη ἀνεγράφη ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐπὶ χαλκίνης πλακῆς εἰς ἀρχαίαν Πελοποννησιακὴν διάλεκτον καὶ σώζεται καὶ μέχρι τοῦδε ἀκέραιος· ἐγένετο δὲ καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Ἠλεῖοι δι' ἀκαταμαχήτου δυνάμεως ἐξέτειναν τὴν κυριότητα αὐτῶν ἐπὶ τῆς Πισάτιδος καὶ τῆς Τριφυλίας, διὸ καὶ οἱ Ἡραιεῖς

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 26. (2) Στράβ. Βυζ.

εζήτησαν παρ' αὐτοῖς, σκέπην καὶ προστασίαν ἣν οὐκέτι εὑρισκον ἐν τῇ κατασπαραττομένῃ Ἀρκαδίᾳ· κατὰ τοσοῦτο δὲ μᾶλλον ἐκινήθησαν εἰς τοῦτο, καθ' ὅσον ἐκ τῶν ἐννέα νομῶν τῶν διασπαρμένων κατὰ τὰ τὴν δεξιάν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ποταμῶν Λάδωνος καὶ Ἐρυμάνθου ἡ Ἡραιά τις ἦν ἡ πρώτη καὶ μᾶλλον ἐκθετος πρὸς τὴν Ἠλείαν. Ἡ πολιτικὴ στάσις τῶν ἐννέα νομῶν τούτων διέμεινε κατὰ δύο ἔτι αἰῶνας ἀναλλοίωτος, ἕως οὗ τοῦ ἡ Σπάρτη ἐπὶ βασιλείᾳς Κλεομβρότου ἢ Κλεωνύμου συνήνευσε τὰς καχωρισμένας ἐννέα κοινότητας καὶ ἀπέδειξε μίαν μόνον πόλιν τὴν Ἡραίαν. Οἱ Ἡραεῖς κατὰ τινὰς ἐποχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου φαίνονται συναγωνιζόμενοι τοῖς Λακεδαιμονίοις (1). Ἀλλ' οἱ Ἀρκάδες ἐτιμώρησαν ὕψιστον, κατακροθίσαντες Ὀλυμπ. 102, 3 - τὴν ἀποσταῖσαν πόλιν, ἣ μετὰ τὴν πτώσιν μάλιστα τῆς Σπάρτης ἀπώλεσε βαθμηδὸν τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ἀξίαν· κατὰ δὲ τὸν Συρμαχικὸν πόλεμον ἡ Ἡραία πρὸ πάντων ἔπαυε, διότι ἡ Ἠλὶς κατέστη τὸ κέντρον τῶν Αἰτωλικῶν στρατευμάτων. Ὁ Παυσανίας εὔρε διαμένοντα ἔτι τοὺς ναοὺς, τὰ λουτρά, τοὺς περιπάτους καὶ τὰς δένδροστοιχίας, ὡς ἀνωτέρω εἰρηται (2). — Ἡ θέσις τῆς πόλεως ἦν πολλαχῶς ἀξιόλογος· ὁ ποταμὸς περικυκλοῦται ὑπ' εὐφοριωτάτης γῆς, τοῦ καταρδευομένου καρποφόρου ἐδάφους τῆς ἐσω Ἀρκαδίας. Ἡ Ἡραία οὖσα ἡ μόνη πόλις κειμένη ἀμέσως ἐπὶ τῆς δημοσίας οδοῦ· ἦν τὸ εὐθετον ἀναπαυτήριον τῶν εἰς Ὀλυμπίαν πορευομένων ἢ ἐκεῖθεν ἐπανερχομένων Ἑλλήνων· ἔτι δὲ ζωηροτέρα καθίστατο ἡ συγκοινωνία ἐκ τοῦ ἔτι δύο ὁδοὶ κατερχόμεναι ἀπὸ τῆς ἀρκτέρας Ἀρκαδίας, καθύπευ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀλφειοῦ, καὶ τέλος αἱ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου γέφυραι συνῆπτον

(1) Οἰκισθ. β. 5, κ. 67. (2) Περσ. Ἄρε. κ. 26.

εὐθὺς πρὸ τῆς πόλεως τὴν ἐκ Φιγαλίας καὶ Μεσσηνίας μεσημβρινὴν ὁδὸν μετὰ τῆς Ὀλυμπιακῆς λεωφόρου. — Φιγαλιεῖς φυγαδευθέντες τῆς πατρίδος αὐτῶν κατέσχον ποτὲ τὴν Ἡραίαν ἥτις κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν ἀναφέρεται μόνον ὡς ὄχυρὸν φρούριον (1). — Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐξ Ἡραίας εἰς Μεγάλην πόλιν ἔκειτο ἡ πόλις Μελαιναί (2).

* Ἡ θέσις τῆς Ἡραίας ὀρθῶς ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου εἰς 15 στάδια (45 λ.) ἀπὸ τοῦ Λάδωνος. Πρὸς δυσμὰς τοῦ μικροῦ χωρίου Ἀγ. Ἰωάννου καὶ τοῦ πλησίον Ἀνεμοδουρίου προκύπτει ἐκ τοῦ πρὸς βορρᾶν δρυμώδους ὑψώματος χαρίεις δασυφυΐας λόφος ὀριζόμενος ἐκατέρωθεν ὑπὸ χαράδρας ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ λόφου τούτου καὶ ἐπὶ τῶν κατωφερειῶν αὐτοῦ ἐκτείνονται τὰ εἰσπλάγια τῆς πόλεως· μέρος τοῦ τείχους τακτικῶς ὁπωσαῦν κατεσκευασμένον σώζεται κατὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς πλευρὰν τὴν πρὸς τὸ χωρίον καὶ προβαίνει ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν κατὰ τὸν ποταμόν· ὡς καὶ ἕτερον κατὰ τὸ πρὸς δυσμὰς κρᾶσπεδον τοῦ ὄροπεδίου, ὅπερ περιλαμβάνετο ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ τείχους· σωρὸς συντριμμάτων σώζεται μόνον παρὰ τὴν Παλαιὰν λεγομένην ἐκκλησίαν ἐκ τῆς Ἄνω Ἡραίας, τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως· ὁπωσαῦν σημαντικώτερα εἰσὶ τὰ λείψανα τῆς κάτω πόλεως· τῶν λουτρῶν σώζονται τὰ εἰσπλάγια καὶ σημεῖα τῶν περιπάτων διακρίνονται· τῶν δὲ ναῶν οὐδὲν λείπεται εἰμὴ μόνον κίωνων τινῶν τεμάχια ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου (3).

ΜΕΛΑΙΝΕΑΙ, πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ Μελανέως τοῦ Λυκάονος· ἔκειτο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐξ Ἡραίας εἰς Μεγάλην πόλιν, καὶ ῥύαξ κατέρρεε διὰ μέσου αὐτῆς· ἀνωτέρω τῶν

(1) Διόδ. Σικ. β. 15, κ. 40. (2) Παυσ. Ἀρκ. κ. 26. (3) Κουρτ. Πελοπ. Τ. 1, σ. 365. 366.

Μελαινεῶν ἐν ἀποστάσει 40 σταδίων ἔκειτο τὸ πολίχνιον Βουφάγιον· ἐπὶ Πausανίου ἡ πόλις αὕτη ἦν ἔρημος (1). — Κατὰ τὸν Πευτιγγέρειον πίνακα αἱ Μελαινεαὶ ἀπεῖχον 12 μίλ. Ῥωμ. τῆς Ὀλυμπίας καὶ 22 τῆς Μεγάλης πόλεως (2).

* Ἀπέναντι τοῦ χωρίου Μάτεσιου, ὀλίγον κατωτέρω, ἐπὶ κορυφῆς δρυμώδους λόφου ἐπικειμένου τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ Ἀλφειοῦ σώζονται εἰλείπια Ἑλληνικὰ ἔχοντα τεῖχῃ τῆς τρίτης τάξεως καὶ ὀνομάζονται τὸ Κάστρον τοῦ Λεοδώρου ἢ κοινότερον τοῦ Λόδωρου· λέγεται ὅτι τὰ τεῖχῃ ταῦτα ἐκτίσθησαν ὑπὸ τινος Λεοδώρου κυρίου τῆς πέριξ χώρας, ἢ ἀπ' ἐκείνου ὠνομάσθη Λεοδώρα· ἂν ἡ παράδοσις αὕτη ἀληθεύῃ, φρούριον τῆς ἐποχῆς τοῦ μεσαιῶνος προστέθη ἴσως εἰς τὰ Ἑλληνικὰ τεῖχῃ· τὰ τεῖχῃ δὲ ταῦτα τὰ Ἑλληνικὰ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰσὶ τὰ τῶν Μελαινεῶν (3).

ΒΟΥΦΑΓΙΟΝ, πολίχνιον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ Μεγάλης πόλεως εἰς Ἡραίαν, κατὰ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς πόλεως Μελαινεῶν, ἥς ἀπεῖχε 40 στάδια. Παρὰ τὸ Βουφάγιον ἐπήγαζεν ὁ ποταμὸς Βουφάγος (4).

* Τὸ Βουφάγιον ἔκειτο ἔνθα τανῦν κεῖται τὸ χωρίον Παῖαδᾶ.

ΑΛΙΦΗΡΑ ἢ ΑΛΙΦΕΪΡΑ, πόλισμα ἐπὶ ὄρους κατὰ μεσημβρίαν τῆς πόλεως Ἡραίας καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ, ὧν ἀπεῖχε 40 στάδια, δηλ. : μετὰ τὴν Ἡραίαν καὶ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ ἐξετείνετο πεδιάς ἐπὶ 10 στάδια καὶ μετὰ τὴν πεδιάδα ἦν ἀνάβασις ὄρους 30 ἔτι σταδίων μέχρι τῆς Ἀλιφῆρας· οἱ Ἀλιφηρεῖς ὠνομάσθησαν οὕτως ἀπὸ Ἀλιφήρου τοῦ Δυκάονος. Εἶχον δὲ ναοὺς Ἀσκληπιοῦ καὶ Ἀθηνᾶς, ἣν ἐσεύοντο πρὸ

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 26. (2) Μάννερτ. β. 2, κ. 8, σ. 455. (3) Διάλ. T. 2, κ. 13, σ. 66. (4) Πaus. Ἀρκ. κ. 26.

άντων, λέγοντες ὅτι ἐτέχθη καὶ ἐτράφη παρ' αὐτοῖς. Ἰδρυ-
 χν δὲ καὶ βωμὸν Διὸς ἐπικληθέντος Λεχεάτου, διότι ἔτεκεν
 ταῦθα τὴν Ἀθηνᾶν, καὶ τινὰ δὲ κρήνην αὐτῶν ὠνόμαζον
 ΡΙΤΩΝΙΔΑ, οἰκειοποιούμενοι αὐτοὶ ὅσα ἐλέγοντο περὶ τοῦ
 σταμοῦ Τρίτωνος· τὸ δὲ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ἦν χαλκοῦν,
 ἔργον Ἰπατοδώρου ἀξιοθέατον καὶ διὰ τὸ μέγεθος καὶ διὰ
 ἡν τέχνην· ἐτέλουν δὲ καὶ πανηγύριν εἰς τιμὴν τινὸς τῶν
 ἱῶν, ἴσως τῆς Ἀθηνᾶς· ἐν τῇ πανηγύρει ταύτῃ προέθουν
 εὖ τὸν Μυίαγρον, ἐπευχόμενοι ἐν καιρῷ τῶν ἱερείων πρὸς
 ἡν ἦρωα καὶ ἐπικαλούμενοι ὀνομαστὶ τὸν Μυίαγρον, καὶ
 ἴτως ἀπηλάττοντο, ὡς ἐνόμιζον, τῆς ἐνοχλήσεως τῶν
 υἱῶν. Οἱ οἰκήτορες τῆς Ἀλιφῆρας ἦσαν ὀλίγοι ἐπὶ τοῦ
 αὐσανίου, διότι οἱ πλεῖστοι ἐξέλιπον αὐτὴν ἐπὶ τοῦ συνοι-
 κισμοῦ τῶν Ἀρκάδων εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν (1)· εἰς
 ὅνην δὲ τὴν Ἀλιφῆραν μετὰ τὸν συνοικισμὸν καὶ ἐπὶ τοῦ
 αὐσανίου ἔτι παρέμεινε νὰ ὀνομάζῃται πόλις (2). —
 αὐτὰ τὸν Πολύβιον, ὁ βχσιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος δΓ'.
 ἔρρε τὴν Ἀλιφῆραν ἐπὶ λόφου κρημνώδους ἔχοντος πλέον ἢ
 ἑκα σταδίων πρόσβασιν, καὶ ἄκραν ἐν αὐτῇ τῇ κορυφῇ τοῦ
 ὅμπαντος λόφου καὶ ἐπ' αὐτῆς τὸ εἰρημένον χαλκοῦν ἄγαλμα
 τῆς Ἀθηνᾶς, ὃ λέγει καὶ αὐτὸς κάλλει καὶ μεγέθει διαφέρον
 καὶ κατασκευασθὲν οὐχὶ ὑπὸ Ἰπατοδώρου, ὡς λέγει ὁ Παυ-
 σάνιας, ἀλλ' ὑπὸ Ἑκατοδώρου τοῦ Σωστράτου (3). — Ὀλίγον
 ῖον τῆς εἰσβολῆς τοῦ Φιλίππου ἐπικρατήσαντες οἱ Ἡλεῖοι,
 ἔλκον τὴν πόλιν τῶν Ἀλιφηρεῶν ὑποκειμένην ἐξ ἀρχῆς τῇ
 Ἀρκαδίᾳ καὶ Μεγαλοπόλει (4), καὶ ὁ Φίλιππος ἐπολέμησε
 αὐαὶ ὑπέταξεν αὐτὴν ὡς Ἡλειακὴν πόλιν 219 Π. Χ.

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 26. (2) Αὐτ. κ. 27. (3) Πολύβ. β. 4, κ. 78.

(4) Ἰδε Τριφυλία.

* Τὰ ἐρείπια τῆς Ἀλιφήρας ὀνομάζονται Κάστρον τῆς Νερόβιτσας (1).

ΤΜΗΜΑ τῆς ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ.

ΛΥΚΑΙΑ, πόλισμα οὐ πόρρω βορείως τῆς Μεγάλης πόλεως καὶ νοτίως τῆς Διπαίας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ἐλισσῶνος (2). Κατὰ τὸν συνοικισμόν τῆς Μεγάλης πόλεως οἱ Λυκεάται, ὡς καὶ οἱ Τρικολωνεῖς, οἱ Λυκοσουρεῖς καὶ οἱ Τραπεζούντιοι μετέβαλον γνώμην μόνοι τῶν ἄλλων Ἀρκάδων καὶ δὲν ᾔθελον νὰ ἐκλίπωσι τὰς πατρίδας, ἀλλ' ἐβιάσθησαν οἱ Λυκεάται νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὸν συνοικισμόν καὶ ἄκοντες (3).

ΓΟΡΤΥΣ, πόλις τὸ ἀρχαιότερον, ὕστερον δὲ κώμη, κατὰ τὸ βορ-δυτικὸν τῆς Μεγάλης πόλεως, πέραν τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ Βουφάγου. Εἶχε ναὸν Ἀσκληπιοῦ ἀγενείου ἐκ λίθου Πεντελησίου καὶ ἄγαλμα Ὑγείας, ἀμφότερα ἔργα Σκόπα (4). Παρὰ τὴν Γόρτυνα ἔρρεν ὁ ποταμὸς Γορτύνιος (5). Ἡ πόλις αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Γόρτυνος τοῦ Στυμφήλου καὶ ἀπογόνου τοῦ Ἀρκάδος εἰς τετάρτην γενεάν (6). Ἡ Γόρτυς συνετέλει πρότερον τῇ Κυνουρίᾳ· ὕστερον συγκατελέχθη μεταξὺ τῶν πόλεων ἐξ ὧν ἐγένετο ὁ συνοικισμὸς τῆς Μεγάλης πόλεως (7). Ἐν τῷ ἐν Γόρτυνι ναῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀνέθεσεν Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου τὸν θώρακα καὶ ἐν τῶν δοράτων αὐτοῦ, καὶ ὁ Πausanίας εἶδεν, ὡς λέγει, καὶ τὸν θώρακα καὶ τὴν αἰχμὴν τοῦ δόρατος. Κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ Γόρτυνος εἰς Μεγάλην πόλιν ἦν μνημεῖον ὀνομαζόμενον Παραιβάσιον (8).

(1) Δήκ. Τ. 2, κ. 13, σ. 68. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 30. (3) Αὐτ. κ. 27.

(4) Αὐτ. κ. 28. (5) Πaus. αὐτ. καὶ Ἡλ. κ. 7. (6) Πaus. Ἀρκ. κ. 4.

(7) Αὐτ. κ. 27. (8) Αὐτ. κ. 28. — Ἰδ. Μεγαλόπολις.

* Παρὰ τὸ χωρίον Ἀτσίχολον κατ' ἀνατολὰς αὐτοῦ κεῖνται τὰ εῤείπια τῆς Γόρτυνος (1) ἧς ἅπας ὁ περίβολος σύγκειται ἐκ μεγάλων λίθων, καλλίστης πολυγωνίου κατασκευῆς· ὑπάρχει δὲ ἤδη ἐπαρχία Γορτυνία καὶ δῆμος Γόρτυς οὗ ἔδρα εἶναι ἡ κωμόπολις Καρύταινα ἔχουσα καὶ σχολεῖον δημοτικὸν καὶ οἰκονομικὴν ἐφορείαν καὶ ταμεῖον, ἀμφοτέρω Β'. τάξεως. Τὸ ὕψος τῆς Καρυταίνης ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης λογίζεται 583 μέτρων γαλλ.

ΒΡΕΝΘΗ, πόλις κατὰ δεξιάν τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ Γόρτυνος εἰς Μεγάλην πόλιν. Παρὰ τὴν Βρένθην ἐξήρχετο ποταμὸς Βρενθεάτης (2).

* Κατὰ τὸν Λήκιον ἡ Καρύταινα κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Βρένθης (3).

ΘΕΙΣΟΑ ἢ ΘΙΣΟΑ πόλις περιεχομένη ἐν τῇ χώρᾳ Θεισοαίᾳ ἣτις ἦν μοῖρα τῆς Κυνουρίας καὶ ἐξετείνετο κατὰ τὸ προσάρκτιον τοῦ ὄρους Λυκαίου. Οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ταύτης ἐτίμων κυρίως τὴν Νύμφην Θεισόαν, μίαν τῶν τροφῶν τοῦ Διός· διὰ δὲ τῆς χώρας τῆς Θεισοαίας ῥέοντες ἐξέδιδον εἰς τὸν Ἀλφειὸν οἱ ποταμίσκοι Μυλάων καὶ Νοῦς καὶ Ἀχελῷος καὶ Κέλαδος καὶ Νάφιλος (4)· ἡ Θεισόα ἦν μία τῶν πόλεων ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις (5). — Ἡ Θεισόα αὕτη ἦν ἄλλη ἢ ἡ παρὰ τὸ Μεθύδριον.

* Τὸ λεγόμενον Κάστρον τῆς Ἀγ. Ἐλένης κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Θεισόας (6).

ΤΜΗΜΑ τῆς ΦΙΓΑΛΙΚΗΣ.

ΦΙΓΑΛΙΑ, πόλις πρὸς δυσμὰς τῆς Λυκοσοῦρας παρὰ τὰς πηγὰς τῆς Νέδας, πλησίον τῶν ὁρίων τῆς Μεσσηνίας· ἔλαβε

(1) Λήκ. Τ. 2. σ. 24. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 28. (3) Λήκ. Τ. 2. κ. 18. σ. 292. (4) Πaus. Ἀρκ. κ. 38. (5) Λύτ. κ. 27. (6) Λήκ. Τ. 2. κ. 18. σ. 315.

τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ αὐτῆς Φιγάλου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος· μετὰ καιρὸν δὲ μετεβλήθη τὸ ὄνομα αὐτῆς καὶ ἀντὶ Φιγαλίας ὠνομάσθη Φιαλία ἀπὸ Φιάλου τοῦ Βουκολίωνος (1)· ἀλλ' αὕτη ἡ νέα ὀνομασία δὲν διέμεινε διαπαντός, διότι ἡ πόλις ἀνέλαβε πάλιν μετὰ τινὰ καιρὸν τὴν ἀρχαίαν (2)· ἐλέγοντο δὲ περὶ τούτου καὶ ἄλλα ὀλίγον ἀξιόπιστα· ὅτι δηλαδὴ ὁ Φίγαλος, ὁ πρῶτος οἰκιστὴς τῆς Φιγαλίας ἦν ἄνθρωπος αὐτόχθων καὶ οὐχὶ υἱὸς τοῦ Λυκάονος, ἥ καὶ κατ' ἄλλους ὅτι ὠνομάσθη ἡ πόλις ἀπὸ Νύμφης Φιγαλίας, μιᾶς τῶν Δρυάδων (3). Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο ἐπὶ βράχου μετεώρου καὶ ἀποτόμου μεταξὺ δύο ὀρέων, τοῦ Κοτυλίου καὶ τοῦ Ἐλαΐου ὧν τὸ μὲν πρῶτον ὑψοῦτο κατ' ἀριστεράν, τὸ δὲ δεύτερον κατὰ δεξιάν τῆς πόλεως ἀπέχον αὐτῆς 30 στάδια· καὶ τὸ μὲν Κοτύλιον ἔκειτο κατὰ τὸ βορ-ἀνατ-βόρειον, τὸ δὲ Ἐλαΐον ἀπέναντι αὐτοῦ κατὰ τὸ νότιον τῆς Φιγαλίας, καὶ τὰ πλείω τῶν τειχῶν αὐτῆς ἦσαν ὠκοδομημένα κάτωθεν τῶν κρημνῶν· κατὰ δὲ τὰ ἄνω ὁ λόφος ἦν ὀμαλὸς καὶ ἐπίπεδος, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦν ναὸς Ἀρτέμιδος Σωτείρας καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς ὀρθὸν ἐκ λίθου· ἐκ τοῦ ναοῦ τούτου ἔπεμπον οἱ Φιγαλεῖς τὰς πομπάς. Ἐν δὲ τῷ γυμνασίῳ ἦν ἄγαλμα Ἑρμοῦ φοροῦντος ἱμάτιον καὶ μὴ καταλήγοντος εἰς πόδας, ἀλλ' ἔχοντος σχῆμα τετράγωνον. Εἶχον δὲ οἱ Φιγαλεῖς καὶ ναὸν Διονύσου ἐπονομαζομένου ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων Ἀκρατοφόρου, καὶ τὰ μὲν κάτω τοῦ ἀγάλματος αὐτοῦ δὲν ἦσαν ὁρατὰ ἐκ τῶν φύλλων τῆς δάφνης καὶ τῶν κισσῶν· ὅσα δὲ μέρη ἐφαίνοντο ἐξέλαμπον ἐξ ἀλειφῆς κινναβάρεως (4). Ἐπὶ δὲ τῆς ἀγορᾶς ἦν ὁ καὶ

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 3. (2) Αὐτ. κ. 5. 39. (3) Αὐτ. κ. 39.

(4) Αὐτ. κ. 39.

κατὰ τὰ ἄλλα ἀρχαῖος καὶ μάλιστα κατὰ τὸ σχῆμα ἐκ λίθου ἀνδριᾶς τοῦ παγκρατιαστοῦ Ἀρράχίωνος ὃν καὶ τοὶ ἀποθανόντα ἐν πάλῃ ἐκήρυξαν νικητὴν οἱ Ἡλεῖοι καὶ ἐστέφανωσαν τὸν νεκρὸν αὐτοῦ (1). Κατὰ τὸ 2 ἔτος τῆς 30 Ὀλυμπιάδος, ἄρχοντας ἐν Ἀθήναις Μιλτιάδου, οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰσβαλόντες εἰς τὴν χώραν τῆς Φιγαλίας, ἐπολέμησαν καὶ ἐνίκησαν τοὺς ἐπιχωρίους καὶ ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν· ὥς δὲ ἐκινδύνευε τὸ τεῖχος νὰ ἀλωθῇ, οἱ Φιγαλεῖς ἐξῆλθον ὑπόσπονδοι, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶλον τὴν Φιγαλίαν· ἀλλ' ὕστερον οἱ Φιγαλεῖς ἀνέλαβον αὐθις τὴν πατρίδα (2). Διχόνειαι καὶ ἀνωμυλῖαι ἐσωτερικαὶ ἐτάραττον συχνάκις τοὺς Φιγαλεῖς· ἡ ὑπερέχουσα φατρία ἐξέβαλε κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἐπαμινώνδου τοσοῦτους πολίτας, ὥστε αὐτοὶ κατέσχον τὴν πόλιν Ἡραίαν, ἥτις κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἀναφέρεται μόνον ὡς φρούριον, καὶ ἐκεῖθεν ἐπιπιδόντες ἀπροσδοκῆτως κατὰ τῶν ἀντιπάλων, μέρος αὐτῶν ἐθανάτωσαν (3). -- Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἀχαϊκοῦ συνεδρίου συνδραμόντες πειραταὶ τῇ τότε συμπολιτευομένῃ τοῖς Αἰτωλοῖς Φιγαλίᾳ, ἐλήστευον μετ' ἐκείνων τὴν Μεσσηνίαν (4)· μετὰ τινὰ δὲ καιρὸν οἱ Φιγαλεῖς ἀκούοντες τὰ κατὰ τὴν Τριφυλίαν κατωρθώματα τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Γ'. καὶ ἐλπίζοντες εἰς τὴν προστασίαν αὐτοῦ, ἡθροίσθησαν ὁμιθυμαδὸν κατὰ τῶν διατριβόντων ἐν τῇ πόλει πειρατῶν τῶν Αἰτωλῶν· οὗτοι δὲ λαβόντες τὰς ἀποσκευὰς αὐτῶν, ἀπῆλθον ἐκ τῆς πόλεως· οἱ δὲ Φιγαλεῖς διαπρὸςβου-σάμενοι πρὸς τὸν Φίλιππον, ἐνεχείρισαν αὐτῷ ἑαυτοὺς καὶ τὴν πόλιν (5), καὶ ἐκτοτε διέμεινεν ἡ πόλις ἔτι χρόνον

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 40. (2) Αὐτ. κ. 39. — Ἰδ. Ὁρισθάσιον.

(3) Διόδ. Σικ. β. 15. κ. 40. (4) Πολύβ. β. 4. κ. 3. 6. (5) Αὐτ. β. 4. κ. 79.

πολὺν, ἀλλ' αἰὲ ἀφανὴς καὶ ἄδοξος. — Κατὰ τὸ κάτω μέρος τῆς πόλεως ἔρρεεν ὁ ποταμὸς Δύμαξ. — Οἱ Φιγαλεῖς εἶχον ἰδρυμένον ἄγαλμα Ἀπόλλωνος Ἐπικουρίου ἐπὶ τοῦ Κοτυλίου ὄρους ἐν χωρίῳ καλουμένῳ Βᾶσσαι (1).

* Τὸ μικρὸν χωρίον Παύλιτσα κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Φιγαλίας (2). Σώζονται δὲ πάντα τὰ τείχη τῆς πόλεως ταύτης ἔχοντα πύργους καὶ πύλας περιέργου καὶ ἀρχαϊκῆς κατασκευῆς, καὶ ἄλλα τινὰ λείψανα τῶν ἀρχαίων οἰκοδομημάτων. Ἀξιοσημεῖωτον εἶναι αὐτόθι τὸ πλῆθος τῶν δαφνῶν, αἷ, ὡς λέγει ὁ Πausanias, ἔκρυπτον τὸ ἥμισυ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Διονύσου.

ΤΜΗΜΑ τῆς ΠΑΡΡΑΣΙΑΣ.

ΠΑΡΡΑΣΙΑ, πόλις ἀρχαιοτάτη καὶ ἄγνωστος, μνημονομένη μὲν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἐν τῷ καταλόγῳ =

Καὶ Τεγέην εἶχον καὶ Μαντινέην ἐρατεινὴν,

Στύμφαλόν τ' εἶχον καὶ Παρράσιν ἐνέμοντο (3).

καὶ ὀνομασθεῖσα ἀπὸ Παρράσου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος, ἥ, κατ' ἄλλην παράδυσιν, μεταγενεστέρου τινὸς ἐκ τοῦ γένους τῶν Πελασγῶν (4), ἀλλ' οὐδόπως ὑπάρχουσα ἔτι κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς αἰῶνας. Ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης ἔλαβε τὸ ὄνομα ἡ χώρα τῶν Παρράσιων, ἥ ἔκειτο κατὰ τὸ νοτιοδυτικὸν τῆς Ἀρκαδίας, μεταξὺ τῆς χώρας τῆς Μεγάλης πόλεως, τῆς Λακωνίας κατὰ τὴν Σκιρίτιδα, τῆς Μεσσηνίας, τῆς Ἡλειακῆς Τριφυλίας καὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Ἀλφειοῦ. Οἱ Παρράσιοι ὡς καὶ οἱ Ἀζᾶνες καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι ἦσαν, ὡς φαίνεται, τὰ παλαιότατα ἔθνη τῆς Ἑλλάδος (5).

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 30. (2) Δήκ. Τ. 1. κ. 11. σ. 490. (3) Ἰλ. Β. σ. 608. (4) Στεφ. Βυζ. Παρράσια. (5) Στράβ. β. 8, σ. 388.

ὀλόκληρος δὲ ἡ Ἀρκαδία ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι Παρρασία (1). — Πόλεις τῶν Παρρασίων συγχωνευθεῖσαι εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν κατὰ τὸν συνοικισμόν αὐτῆς ἦσαν Λυκοσουρεῖς, Θωκνεῖς, Τραπεζούντιοι, Προσιεῖς, Ἀκακήσιον, Ἀκόντιον, Μακκρία, Δασέα (2). — Κατὰ τὸ ἐνδέκατον. ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν βασιλέα αὐτῶν Πλειστοάνακτα τὸν Πausανίου, ἐστράτευσαν πανδημεῖ κατὰ τῶν Παρρασίων ὄντων ὑπηκόων τῶν Μαντινέων, ὧν τινες στασιάσαντες ἐπεκαλέσθησαν αὐτούς· ἦλθον δὲ σκοπεύοντες νὰ καταβάλωσιν, ἂν δυνηθῶσι, καὶ τὸ ἐν Κυψέλοις φρούριον, ὃ ἔκειτο ἐν τῇ Παρρασικῇ παρὰ τὴν Σκιοίτιδα τῆς Λακωνίας καὶ τειχισθὲν ὑπὸ τῶν Μαντινέων, ἐφρουρεῖτο ὑπ' αὐτῶν· καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι ἐφθειρον τὴν γῆν τῶν Παρρασίων, οἱ δὲ Μαντινεῖς παραδόντες τὴν πόλιν αὐτῶν ὑπὸ φυλακὴν Ἀργείων, ἐφρούρουν αὐτοὶ τοὺς συμμαχικοὺς τόπους· ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι νὰ διασώσωσι τὸ ἐν Κυψέλοις φρούριον καὶ τὰς πόλεις τῶν Παρρασίων, ἀπῆλθον· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καταστήσαντες τοὺς Παρρασίους αὐτονόμους καὶ καθελόντες τὸ φρούριον, ἀνεχώρησαν (3). — Ἄνθρωπος πύκτης Παρράσιος, τοῦνομα Δάμαρχος ἐνίκησε ποτὲ εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας καὶ ἀνέθεσε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ μετὰ τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς =

Υἱὸς Δινύττα Δάμαρχος τήν δ' ἀνέθηκεν

Εἰκόν' ἀπ' Ἀρκαδίας Παρράσιος γενεάν.

Περὶ τοῦ Δαμάρχου τούτου ἐμυθεύθη ὅτι θύων ποτὲ θυσίαν τῷ Λυκαίῳ Διὶ, μετεμορφώθη εἰς λύκον, καὶ μετὰ δέκα ἔτη ἐγένετο πάλιν ἄνθρωπος (4).

(1) Σχολιαστ. Διον. Περιηγ. εἰς 5. 414. (2) Πaus. Ἀρκ. κ. 27.

(3) Θουκυδ. β. 5. κ. 33. (4) Πaus. Ἠλ. κ. 8.

* Ἡ χώρα τῶν Παρράσιων ἐξετείνεται ἐπὶ τῶν πρὸς ἀναπολάς κατωφερειῶν τοῦ ὄρους Λυκαίου καὶ ἐπὶ πάσης τῆς πεδιάδος τοῦ Ἀλφειοῦ κατὰ τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ ὄχθην ἀπὸ τῆς Καρυταίνης μέχρι πλησίον τοῦ Λονταρίου καὶ μέρους τινὸς κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ῥηθέντος ποταμοῦ κατὰ τὴν Θωκνίαν, ὡς ἐκ τῶν ἀναφερομένων ὑπὸ τοῦ Πausανίου ἐξάγεται· κατὰ δὲ τὸν Θουκυδίδην, ὃς διηγεῖται τὰ περὶ τοῦ ἐν Κυψέλοις φρουρίου, ὁ τόπος οὗτος περιελάμβανε μείζονα ἑκτασιν κατὰ μεσημβρίαν.

ΛΥΚΟΣΟΪΤΡΑ, πόλις ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ὄρους· συνωκίσθη ὑπὸ Λυκάονος τοῦ Πελασγοῦ, ὃς ὠνόμασε καὶ Δία Λύκαιον καὶ ἔθηκε καὶ ἀγῶνα Λύκαια (1). Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀρκαδίας Κλείτωρ ὁ Ἀζᾶνος, ὁ δυνατώτατος τῶν βασιλέων ὄκει ἐν Λυκοσοῦρα (2). Ἡ πόλις αὕτη ἐθεωρεῖτο ὡς πρεσβυιάτη πασῶν τῶν πόλεων ὅποσας ἔδειξεν ἡ γῆ ἐπὶ τῆς ἡπείρου καὶ ἐν ταῖς νήσοις, καί, ὡς λέγει ὁ Πausανίας, ταύτην πρώτην εἶδεν ὁ ἥλιος καὶ ἀπὸ ταύτης οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι ἔμαθον νὰ κτίζωσι πόλεις (3). — Κατὰ τὸν συνοικισμὸν τῆς Μεγάλης πόλεως οἱ Λυκοσυρεῖς μετὰ τῶν Λυκαϊατῶν, τῶν Τρικολωνίων καὶ τῶν Τραπεζουντίων ἦσαν οἱ μόνοι τῶν Ἀρκάδων, οἵτινες μεταβαλόντες γνώμην, δὲν ἤθελον νὰ ἐκλίπωσι τὰς πατρίδας· ἀλλ' ἐδιάσθησαν νὰ καταχθῶσιν εἰς τὸν συνοικισμὸν καὶ ἄκοντες (4). — Ἐπὶ Πausανίου ὀλίγους τινὰς κατοίκους περιεῖχεν εἰσέτι ἡ Λυκοσοῦρα (5). — Κατὰ δεξιὰν τῆς Λυκοσοῦρας ἦσαν τὰ Νόμια ὄρη (6)· πρὸς δὲ δυσμὰς ἦν ἡ πόλις Φιγαλία· ὁ ἐκ Λυκοσοῦρας πορευόμενος εἰς Φιγαλίαν ἦν ἀνάγκη πᾶσα νὰ ῥυθιᾶται τὸν ποταμὸν

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 2. (2) Αὐτ. κ. 4. (3) Αὐτ. κ. 38. (4) Αὐτ. κ. 22. (5) Αὐτ. κ. 38. (6) Αὐτ.

Πλατανιστῶνα· ἔρρεε δὲ οὗτος παρὰ τὴν Λυκοσούραν δυτικῶς (1).

ΘΩΚΝΙΑ, πόλισμα πρὸς δυσμὰς τῆς Μεγάλης πόλεως καὶ πρὸς τὸ νοτ-ἀνατολικὸν τῆς Βρένθης, μικρὸν ἀπέχον τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐπὶ λόφου· ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ κτίσαντος αὐτὴν Θώκνου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος· παρὰ τὸν λόφον ἔρρειεν ὁ ποταμὸς Ἀμίνιος (2). Ἡ Θωκνία ἦν ἐκ τῶν πόλεων ὅσαι συνετέλεσαν εἰς τὸν συνοικισμόν τῆς Μεγάλης πόλεως (3).

* Τὸ χωρίον Βρωμοσέλα φαίνεται, κατὰ τὸν Λήκιον, ὅτι κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Θωκνίας (4).

ΤΡΑΠΕΖΟΪΣ, πόλις ἐν τῇ ἀπ' αὐτῆς ὀνομασθείσῃ χώρᾳ Τραπεζουντία, ἣτις περιείχετο ἐν τῷ τμήματι τῆς Παρράσιας καὶ ἐξετείνετο κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ· ἡ πόλις μικρὸν ἀπέειχε τῆς εἰρημένης ὄχθης, καὶ ἐκτίσθη ὑπὸ Τραπεζοῦντος, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (5). — Μετὰ τὰ Τρωϊκὰ, ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀρκαδίας Ἀγαπήνωρ ὁ στρατεύσας μετὰ τῶν Ἀρκαδῶν ἐπὶ τὸ Ἴλιον δὲν ἐπέστρεψε πλέον, Ἰππόθους ὁ Κερκύωνος τοῦ Ἀγαμήδους τοῦ Στυμφήλου παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν, μετέθεσε τὸν θρόνον τῆς βασιλείας ἀπὸ τῆς Τεγέας ἔνθα ἦν πρότερον, εἰς Τραπεζοῦντα (6). — Μεταξὺ Τραπεζοῦντος καὶ Ἀλφειοῦ, μικρὸν ἀπ' αὐτοῦ ἦν τόπος ΒΑΘΟΣ καλούμενος ἔνθα ἐπανηγύριζον καθ' ἕκαστον τρίτον ἔτος ἐορτὴν πρὸς τὰς μεγάλας θεάς· καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος ἦν πηγὴ καλουμένη ΟΛΥΜΠΙΑΣ καὶ ξηραινομένη καθ' ἕκαστον δεύτερον ἔτος, καὶ πλησίον τῆς πηγῆς ἀνῆρχετο πῦρ. ἔλεγον δὲ οἱ Ἀρκάδες, ὅτι ἡ λεγομένη μάχη

(1) Πaus. Ἀρκ. κ, 39. (2) Αὐτ. κ. 29. (3) Αὐτ. κ. 27.

(4) Λήκ. Τ. 2. κ. 18. σ. 293. (5) Πaus. Ἀρκ. κ. 29. (6) Αὐτ. κ. 5.

τῶν Γιγάντων καὶ τῶν Θεῶν ἐγένετο ἐνταῦθα καὶ οὐχὶ ἐν Πελλήνῃ τῆς Θράκης, καὶ προσέφερον αὐτόθι θυσίας εἰς τὰς ἀστράπας, εἰς τὰς θυέλλας καὶ εἰς τὰς βροντάς. — Εἰς ἀπόστασιν ὅσον 10 σταδίων ἀπὸ τοῦ Βάθους ἔκειτο ἡ Βασιλὶς (1). — Ἐκ τῶν Ἀρκάδων ὅσοι κατέλιπον τὰς πατρίδας πρὸς συνοικισμόν τῆς Μεγάλης πόλεως ἦσαν πρὸς τοῖς ἄλλοις τῶν Παρθασίων καὶ οἱ Τραπεζούντιοι· ἀλλ' οὗτοι, ὥς καὶ οἱ Λυκαιάται καὶ οἱ Τρικολωνεῖς καὶ οἱ Λυκοσουρεῖς, μετέβαλον γνώμην μόνοι τῶν Ἀρκάδων. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐπετρέπετο πλέον εἰς αὐτοὺς νὰ ἐνοικῶσι τὰ ἀρχαῖα ἄστυα, οἱ μὲν αὐτῶν καὶ ἄκοντες ἐξ ἀνάγκης κατήχθησαν εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν, οἱ δὲ Τραπεζούντιοι, ὅσοι δὲν ἐθανατώθησαν ἐν τῷ ἅμα αὐτόχειρες ἐξ ἀπελπισίας, ἀπεχώρησαν ὅλως ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀνέπλευσαν εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον ἔνθα ἐδέξαντο αὐτοὺς συνοῖκους οἱ ἐκεῖσε Τραπεζούντιοι ὥς ὁμωνύμους, καὶ διότι ἐθεώρουν ὥς μητρόπολιν αὐτῶν τὴν Ἀρκαδικὴν Τραπεζοῦντα (2). — Ἐν τῇ Μεγάλῃ πόλει πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης τοῦ κειμένου ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῶν Μεγάλων θεῶν ἦσαν ξόανα Ἥρας, Ἀπόλλωνος καὶ Μουσῶν μετακομισθέντα ἐκ Τραπεζοῦντος (3).

* Ὑπεράνω τοῦ χωρίου Μαυριᾶς ὑπῆρξεν ἡ Τραπεζοῦς, ἧς εὐρέθησαν τὰ ἐρείπια (4).

ἈΚΑΚΗΣΙΟΝ, πόλις κατὰ τὰς ὑπωρείας λόφου ὡσαύτως Ἀκακήσιον καλουμένου, κτίσμα Ἀκάκου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος. Ἐπὶ τοῦ λόφου ἦν ἄγαλμα ἐκ λίθου Ἑρμοῦ ἐπὶ κλησιν Ἀκακησίου σωζόμενον ἔτι ἐπὶ τοῦ Πausανίου· ἐνομιζέτο δὲ ὅτι ὁ Ἑρμῆς παῖς ὢν ἐτράφη ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ· τὸ Ἀκα-

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 29. (2) Αὐτ. κ. 27. (3) Αὐτ. κ. 31. (4) Ἀγκ. Τ. 2. κ. 18. σ. 293.

κήσιον ἀπεῖχεν ἑπτὰ στάδια τῆς πόλεως Δασέας καὶ δέκα ἐξ τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ Ἀλφειοῦ· εἰ κάτοικοι τοῦ Ἀκακησίου μετηνέχθησαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν (1).

ἈΚΟΝΤΙΟΝ, μία τῶν ἐν τῇ Παρράσῃ Ἀρκαδικῶν πόλεων ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις· ὁ Πausanίας τὸ ὄνομα μόνον τῆς πόλεως ταύτης ἀναφέρει (2).

ΜΑΚΑΡΙΑ, πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ Μακαρέως, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (3)· ἀπεῖχε δύο στάδια τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ ἑπτὰ τῆς πόλεως Δασέας (4) B. A. πρὸς δυσμὰς τῆς Μεγάλης πόλεως· οἱ κάτοικοι τῆς Μακαρίας μετηνέχθησαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν κατὰ τὸν συνοικισμὸν αὐτῆς (5).

ΔΑΣΕΑ, πόλις μικρὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ Μεγάλης πόλεως εἰς Φιγαλίαν, μεταξὺ τῶν πόλεων Μακαρίας καὶ Ἀκακησίου, ὧν ἑκατέρας ἀπεῖχεν ἀνὰ ἑπτὰ στάδια, τῆς δὲ Μεγάλης πόλεως 29 N. Δ. ἐκτίσθη ὑπὸ ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (6). Ὁ Πausanίας εἶδε μόνον τὰ ἱερεῖα τῆς Δασέας (7)· ἡ Δασέα ἦν καὶ αὕτῃ μία τῶν πόλεων ἐξ ὧν συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις (8).

* Παρὰ τὸ χωρίον Δελῆ· Χασάνι σώζονται ἱχνη τῆς Δασέας (9).

ΒΑΣΙΔΪΣ, πολίχνιον μικρὸν ἀπέχον τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ Ἀλφειοῦ, κατὰ τὸ νότιον τοῦ Βάθους, οὗ ἀπεῖχεν ὅσον 10 στάδια, καὶ κατὰ τὸ βόρειον τῆς Θωκνίας· ἐκτίσθη ὑπὸ Κυψέλου, ὃς ἐξέδωκε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Κρεσφόντῃ τῷ Ἀριστομάχῳ. Ἔῃχε ναὸν τῆς Δήμητρος σωζόμενον ἔτι ἐπὶ τοῦ Πausanίου (10).

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 27. (2) Αὐτ. (3) Αὐτ. κ. 3. (4) Αὐτ. κ. 27.

(5) Αὐτ. κ. 27. (6) Αὐτ. κ. 3. (7) Αὐτ. κ. 36. (8) Αὐτ. κ. 27.

(9) Κούρτ. T. 1. σ. 294. (10) Πaus. Ἀρκ. κ. 29.

ΤΜΗΜΑ τῆς ΑΙΓΥΤΙΔΟΣ, ΚΡΩΜΙΤΙΔΟΣ καὶ ΜΑΛΛΙΑΤΙΔΟΣ.

ΚΡΩΜΩΝ ἢ **ΚΡΩΜΟΙ**, πόλις κειμένη ἀνώτερον τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐν ἀποστάσει ὅσον 40 σταδίων (1)· ἡ πόλις αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Κρώμου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (2) καὶ ἦν μία ἐξ ὧων συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις (3)· ἀπέῤῃχε δὲ 20 στάδια τῆς ΝΥΜΦΑΔΟΣ, χωρίου ὅπερ καταρρέόμενον ὑπὸ ὑδάτων, ἦν ἀνάπλεων δένδρων, καὶ 40 στάδια τοῦ Ἑρμαίου, ἐνθα ἦσαν τὰ μεταξὺ Μεσσηνίων καὶ Μεγαλοπολιτῶν ὄρια· ὁ Πausanίας μόλις εὔρεν ἐρείπια τῆς πόλεως Κρώμωνος παντάπασιν ἐξηφανισμένα (4). Ἡ χώρα τοῦ Κρώμωνος ἐλέγετο Κρωμίτις καὶ περιείχετο ἐν τῇ Αἰγυτίδι.

* Κατὰ τὰ ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (5) καὶ τοῦ Πausanίου (6), ὁ Κρώμων ὑπῆρξεν ἐνθα κεῖται τανῦν τὸ χωρίον Σαμαρᾶς, κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ξεριλοποτάμου, ὅπερ εἶναι ὁ δυτικὸς κλάδος τοῦ Ἀλφειοῦ, ὀλίγον τι ἀπώτερον ὅσον 20 λεπτ. ἀπὸ τοῦ Λονταρίου (7)· ἐπὶ δὲ τῆς θέσεως τοῦ Λονταρίου, ἂν καὶ ἀρίστης, οὔτε ἐκ τοῦ Πausanίου οὔτε ἐξ ἄλλου τινὸς συγγραφέως φαίνεται νὰ ὑπῆρξε ποτὲ πόλις ἀρχαία καὶ οὐδὲ εὐρέθησαν λείψανα ἀρχαιότητος· ἡ δὲ ὀνομασία Λοντάρει δὲν εὐρίσκεται ἐν τῇ Βυζαντινῇ ἱστορίᾳ εἰμὴ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅτε ὁ Φραντσῆς καὶ ὁ Χαλκοκονδύλης ἀναφέρουσι τὴν πόλιν ταύτην ὡς μίαν τῶν πρωτίστων τῆς Πελοποννήσου.

ΓΑΘΕΔΙ, πόλις παρ' ἣν ἐπήγαζεν ὁ ποτ. Γαθεάτας (8).

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 34. (2) Αὐτ. κ. 3. (3) Αὐτ. κ. 27. (4) Αὐτ. κ. 34. (5) Ξενοφ. Ἑλλ. β. 7. κ. 4. (6) Πaus. Ἀρκ. κ. 34. (7) Δίκ. Τ. 2. κ. 12. σ. 44. (8) Πaus. Ἀρκ. κ. 34.

ΦΑΛΛΑΙΣΪΔΙ, πόλισμα παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ Μεγάλῃς πόλεως εἰς Σπάρτην, ἀπέχον 40 στάδια τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ 20 τοῦ Ἑρμαίου τοῦ κατὰ τὴν Βελεμῖνα (1).

* Τὸ χωρίον Γαρδίκι κεῖται πλησίον τῆς θέσεως τῶν Φαλαισιῶν (2).

ΣΚΙΡΤΩΝΙΟΝ, πόλις μία ἐξ ὧσων συνωκίσθη ἡ Μεγάλη πόλις· ὁ Πausanias τὸ ὄνομα μόνον αὐτῆς ἀναφέρει (3)· οὐδὲν ἕτερον περὶ αὐτῆς γνωρίζομεν.

ΤΜΗΜΑ τῆς ΕΥΤΡΗΣΙΑΣ.

Ἡ ΕΥΤΡΗΣΙΑ χώρα κειμένη κατὰ τὸ βόρειον τῆς Μεγάλῃς πόλεως, ὥκειτο ὑπὸ τῶν Εὐτρησίων κατὰ τὸν Pausanias, ἡ Εὐκτρησίων κατὰ τὸν Ξενοφῶντα (4) καὶ περιελάμβανε πόλεις τινάς, ἐξ ὧν τὸ Ζοίτιον, οἱ Τρικόλωνοι, ἡ Χαρισία, τὰ Πτολέδερμα, τὸ Κναῦσον καὶ ἡ Παρωρία συμπεριλήφθησαν εἰς τὸν συνοικισμόν τῆς Μεγάλῃς πόλεως (5).

ΤΡΙΚΟΛΩΝΟΙ, πόλις ἀρχαιοτάτη κτισθεῖσα ὑπὸ Τρικόλωνου, ἐνδὲς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (6)· ἔκειτο πρὸς ἄρκτον τῆς Μεγάλῃς πόλεως καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς Τεγέας καὶ ἀπέῤῃχε 10 στάδια τῆς Χαρισίας καὶ 15 τοῦ Ζοιτίου νοτ-ἀνατολικῶς. Οἱ Τρικόλωνεῖς καὶ τοι ὄντες ἐξ ἐκείνων, οἱ μεταβαλόντες γνώμην, δὲν ἤθελον νὰ ἐκλίπωσι τὰς πατρίδας πρὸς συνοικισμόν τῆς Μεγάλῃς πόλεως, ἐβιάσθησαν νὰ καταχθῶσιν εἰς αὐτὴν καὶ ἄκοντες (7). Οἱ Τρικόλωνοι δὲν ὑπῆρχον πλέον ἐπὶ τοῦ Pausanias· ἐσώζετο δὲ εἰσέτι ἐπὶ λόφου ναὸς Ποσειδῶνος καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ τετράγωνον καὶ

---

(1) Paus. Ἀρκ. κ. 35. (2) Δήκ. Τ. 2. κ. 18. σ. 298. (3) Paus. Ἀρκ. κ. 27. (4) Ξενοφ. Ἑλλην. β. 7. σ. 485. ἐκδ. Δευνκλ. (5) Paus. Ἀρκ. κ. 27. (6) Αὐτ. κ. 3. (7) Αὐτ. κ. 27.

παρὰ τὸν ναὸν ἄλλος δένδρων (1). Κατὰ δεξιὰν τῶν Τρικολώνων ἐπὶ τόπου ἀνάντους καὶ τραχέως ἦν πηγὴ καλουμένη ΚΡΟΥΝΟΪ· κάτωθεν δὲ τῶν Κρουνῶν μετὰ 30 στάδια ἦν ὁ τάφος τῆς Καλλιστοῦς, χῶμα γῆς ἔχον δένδρα πολλὰ ἄκαρπα καὶ πολλὰ κάρπιμα καὶ ἐπὶ τοῦ ἄκρου τοῦ χώματος ναὸς Ἀρτέμιδος ἐπὶ κλησιν Καλλίστης (2).

* Ἴσως τὸ χωρίον Παλαμάρι μετὰ τῶν παρακειμένων εἶναι ἡ θέσις τῶν Τρικολώνων. Ἡ ἀπόστασις συμφωνεῖ καὶ αὐτόθι πολλὰ λείψανα ἀρχαίων κατοικιῶν σώζονται.

ΖΟΪΤΙΟΝ ἢ ΖΟΙΤΪΑ, κατ' ἀριστερὰν ἤτοι κατὰ τὸ βορδυτικὸν τῶν Τρικολώνων, ὧν ἀπέιχε περίπου 15 στάδια, τῆς δὲ Παρωρίας 10. Ἐκτίσθη τὸ Ζοίτιον ὑπὸ Ζοιτέως τοῦ Τρικολώνου τοῦ Λυκάονος· ἐπὶ τοῦ Πausανίου ἦν ἔρημος· ἐσώζοντο δὲ ἔτι δύο ναοὶ, Δήμητρος καὶ Ἀρτέμιδος (3).

ΧΑΡΙΣΪΑ, πόλις οἰκισθεῖσα ὑπὸ Χαρισίου, ἐνδὲς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (4), κειμένη δὲ μεταξὺ Σκιᾶς καὶ Τρικολώνων καὶ ἀπέχουσα ἀνὰ 10 στάδια ἑκατέρας· ὀλίγα τινὰ ὑπομνήματα αὐτῆς ἐσώζοντο ἐπὶ τοῦ Πausανίου (5).

ΠΤΟΛΕΔΕΡΜΑ· μόνον τὸ ὄνομα αὐτῆς ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πausανίου ὡς πόλεως τῶν Εὐτρησίων καὶ ὡς συντελεσάσης καὶ αὐτῆς εἰς τὸν συνοικισμὸν τῆς Μεγάλης πόλεως (6).

ΠΑΡΩΡΪΑ, πόλις κατ' ἄρκτον τῆς Μεγάλης πόλεως, ἀπέχουσα 10 στάδια τῆς πόλεως Ζοιτίου καὶ 15 τοῦ Θυραίου· ἐκτίσθη ὑπὸ Παρωρέως, τοῦ νεωτέρου τῶν υἱῶν Τρικολώνου τοῦ Λυκάονος. Ἐπὶ τοῦ Πausανίου ἦν ἔρημος ἡ πόλις αὕτη ὡς καὶ τὸ Ζοίτιον (7).

---

(1) Πaus. Ἀρκ. κ. 35. (2) Αὐτ. κ. 35. (3) Αὐτ. κ. 35. (4) Αὐτ. κ. 3. (5) Αὐτ. κ. 35. (6) Αὐτ. κ. 27. (7) Αὐτ. κ. 35.

ΚΝΑΪΣΟΝ, μία καὶ αὐτὴ ἐξ ὧων συνωκίσθη ἡ Μεγάλῃ πόλις καὶ ἥς μόνον τὸ ὄνομα ἀναφέρεται (1).

ΘΥΡΑΙΟΝ, πόλισμα κτισθὲν ὑπὸ Θυρεάτου, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (2)· ἔκειτο κατ' ἄρκτον τῆς Μεγάλῃς πόλεως καὶ ἀπέιχε 15 στάδια τῆς Παρωρίας Β. καὶ ὀλίγον τοῦ Ὑψοῦντος Ν· τὸ μεταξὺ Θυραίου καὶ Ὑψοῦντος διάστημα ἦν ἅπαν ὄρεινόν καὶ πλήρες θηρίων (3).

ΨΟΨ, πόλις ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους Ὑψοῦντος κτισθεῖσα ὑπὸ Ὑψοῦντος, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος (4).

* Ἴσως ἡ Διμιτσάνα κατὰ τὴν διεύθυνσιν, ἣν ἀκολουθεῖ ὁ Πausanias. Ἡ Διμιτζάνα διατηρεῖ μέρη ἀρχαίας ἀκροπόλεως ἐχούσης πολυγώνια τείχη. Ἐνταῦθα ὑπάρχει εἰρηνοδικεῖον.

ἈΝΕΜΩΣΑ, πόλισμα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἐλίσσοντος ποταμοῦ παρὰ τὸ ὄρος Φάλανθον, κατὰ τὴν εὐθειᾶν ὁδὸν τὴν ἐκ τῆς πόλεως Μεθυδρίου (5).

---

(1) Paus. Ἀρκ. κ. 27. (2) Αὐτ. κ. 3. (3) Αὐτ. κ. 35.

(4) Αὐτ. κ. 3. (5) Αὐτ. κ. 35.

ΚΥΝΟΥΡΙΑ

ΚΥΝΟΥΡΙΑ ἐπαρχία μικρά ὀριζομένη κατ' ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς θαλάσσης τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, κατ' ἄρκτον ὑπὸ τῆς Ἀργολίδος, κατὰ δυσμὰς ὑπὸ τῆς Ἀρκαδίας, κατὰ δὲ τὸ νοτ-ἀνατολικὸν καὶ τὸ νοτ-δυτικὸν ὑπὸ τῆς Λακωνίας· οἱ Κυνουρεῖς, ὡς ἐλέγετο, ἦσαν Ἀργεῖοι τὸ ἀνέκαθεν, καὶ οἰκιστῆς αὐτῶν ἐγένετο Κύνουρος ὁ Περσέως. Βασιλεύοντος ἐν Σπάρτῃ Ἐχέστράτου τοῦ Ἄγιδος, οἱ Λακεδαιμόνιοι κατηγοροῦντες τοὺς Κυνουρεῖς, ὅτι λησταὶ ἐκ τῆς Κυνουρικῆς ἐκακούργουν τὴν Ἀργολίδα καὶ ὅτι οἱ Κυνουρεῖς αὐτοὶ, ἂν καὶ συγγενεῖς τῶν Ἀργείων, ἐποιοῦν καταδρομὰς ἐκ τοῦ φανεροῦ κατὰ τῆς Ἀργολικῆς γῆς, ἐξέβαλον τῆς χώρας τοὺς ἐν ἡλικίᾳ Κυνουρεῖς καὶ κατέσχον τὸν τόπον· μετὰ παρέλευσιν δὲ οὐ πολλῶν ἐτῶν, βασιλεύοντος τοῦ Λαβῶτου ἧ, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, Λεωβότου τοῦ Ἐχέστράτου, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκήρυξαν τότε πρῶτον πόλεμον κατὰ τῶν Ἀργείων, ἐπὶ προφάσει ὅτι κατασχόντων αὐτῶν τὴν Κυνουρικὴν, οἱ Ἀργεῖοι ἀπέτεμνον αὐτὴν καὶ ἐνταύτῳ ἐκίνουν εἰς ἀπόστασιν τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν περιοίκους (1). Ὁ Ἡρόδοτος λέγει τοὺς Κυνουρεῖς αὐτόχθονας καὶ ἐνταύτῳ Ἴωνας (2)· ὥς φαίνεται πιθανὸν ὅτι οἱ Κυνουρεῖς ἦσαν κλάδος τῆς ἀποικίας τῶν Ἰώνων τῶν κατασχόντων τὴν Αἰγιάλειαν, τὴν ὕστερον ὀνομασθεῖσαν Ἀχαΐαν· κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς αἰῶνας ἐγνωρίζοντο οὗτοι αἰ

---

(1) Πaus. Δακ. κ. 2. καὶ 7. (2) Ἡρόδοτ. β. 8. κ. 73.

ὥς Ἴωνες· καὶ ἂν καὶ ἡ διάλεκτος καὶ ὁ χαρακτήρ τῶν Ἀργείων τῶν κατοικούντων τὰς πεδιάδας διεφθάρησαν ἐκ τῆς ἐπιμιξίας αὐτῶν μετὰ τῶν Πελασγῶν, τῶν Δαναϊδῶν καὶ τέλος τῶν Ἀχαιῶν, οἱ Κυνουρεῖς διετήρησαν ταῦτα ἀμφοτέρωθεν καθαρὰ καὶ ἀδιάφθορα. Ἦκουν δὲ τὰ ὄρη τὰ διαχωρίζοντα τὴν Ἀργολίδα ἀπὸ τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἐξετείνοντο ἐπὶ πολὺ. Ὁ Στράβων λέγει ὅτι τὸ ὄρος τῆς Ἀρκαδίας Δύρκιον ἐξ οὗ ἐπήγαγεν ὁ Ἰναχος ἔκειτο ἐν τῇ Κυνουρίᾳ· ἐπὶ πάντων δὲ τῶν ὀρέων ἀπηντῶντο τὰ ἴχνη τῶν Κυνουρέων, ὥς προσέτι καὶ ἐντὸς τῆς Ἀρκαδίας ἐν ἣ εἶχον πόλεις τινὰς, ὧν τέσσαρες· ἡ Γόρτυς, ἡ παρὰ τὸ Δύκαιον ὄρος Θίσα, οἱ Δυκόται καὶ τὰ Ἀλίφηρα συνετέλεσαν εἰς τὸν συνοικισμὸν τῆς Μεγάλης πόλεως (1). Τὸ ἀνέκαθεν δὲ κέντρον αὐτῶν ἦν ἐκείνη ἡ μικρὰ ὄρεινὴ χώρα ἡ κειμένη, ὥς προείρηται, μεταξὺ Ἀργολίδος, Δακωνίας καὶ Ἀρκαδίας καὶ ἡ ἐν παντὶ καιρῷ ἐκαλεῖτο Κυνουρία γῆ περιέχουσα δύο πόλεις, Θυρέαν καὶ Ἀνθήνην καὶ τινὰς κώμας. Ἡ Κυνουρία στρατιωτικῶς θεωρουμένη ἦν πολλοῦ λόγου ἀξία, ὥς κειμένη μεταξὺ Ἀργολίδος καὶ Δακωνίας, καὶ ὥς ἐπικειμένη εἰς τὰς παρόδους τὰς διαχωρίζουσας τὰς δύο ταύτας ἐπαρχίας· διὸ καὶ ἦν αἰεὶ μεταξὺ Ἄργους καὶ Σπάρτης ὥς τὸ μῆλον τῆς Ἑρίδος καὶ ἀντικείμενον διηνεκοῦς ἀμφισβητήσεως (2). Παρὰ τοῦ Πλουτάρχου μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Κλεομένης κατέχων τὴν Κόρινθον, ἐβιάσθη νὰ καταλείψῃ αὐτὴν κατὰ τάχος, φοβηθεὶς μὴ, ἐπαναστάσεως συμβάσης ἐν Ἄργει, κατάσχωσιν οἱ πολέμιοι τὰς παρόδους ταύτας καὶ κωλύσωσι τὴν εἰς Σπάρτην αὐτοῦ ἀποχώρησιν (3). Καὶ ἡ Ῥω-

---

(1) Παυσ. Ἀρκ. κ. 27. (2) Θουκυδ. β. 5. κ. 41. (3) Πλουτάρχ. εἰς Κλεομην.

μαϊκή δὲ κυβέρνησις ὕστερον ἐννοήσασα καλῶς τὸ ἀξιόλογον τῆς θέσεως τῆς Κυνουρίας, ἔδωκεν αὐτὴν εἰς τὸ Ἄργος, ὡς τὴν μόνην ἀρμοδίαν πρὸς συστολὴν τῆς Σπάρτης.

ΟΡΗ.

ΠΑΡΝΩΝ· ὕψοῦτο ὑπεράνω τῶν τριῶν κωμῶν, Ἀθήνης, Νηρίδος καὶ Εὐχας καὶ ἀπετέλει τὰ ὄρια τῶν Λακεδαιμονίων, τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Τεγεατῶν. Ἐπὶ τῶν ὀρίων τούτων ἴσταντο ἀγάλματα μαρμάρινα τοῦ Ἑρμοῦ, καὶ ἀπ' αὐτῶν ὁ τόπος ὠνομάζετο Ἑρμαῖ (1)· μετὰ τοὺς Ἑρμαῖς ἦν ὁ τόπος ὁ καλούμενος Σκοτιτᾶς (2)· ἐκ τοῦ Πάρνωνος ἐπήγαγεν ὁ ποταμὸς Τάσος (3). — Ὁ Πάρνων διὰ τοῦ ὄρους Βαρβοσθένου (4) συνεδέετο μετὰ τοῦ Μενελαίου ὄρους καὶ ἡ συνέχεια αὐτοῦ ἐξετείνετο μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλέας.

* Μαλεβόν· ὕψος αὐτοῦ 1937 μετρ. γαλλ.

ΠΟΛΕΙΣ καὶ ΚΩΜΑΙ.

ΘΥΡΕΑ ἢ ΘΥΡΑΪΑ ἢ ΘΥΡΕΑΙ, πόλις ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Ἀργολίδος καὶ τῆς Λακωνίας (5). ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Θυρεάτα, ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος, ἀφ' οὗ ὠνομάσθη καὶ ὁ Θυραιάτης κόλπος (6). Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κροίσου, βασιλέως τῆς Αὐδίας οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀποταμόντες κατέσχον τὴν Θυραΐαν καὶ τὴν περὶ αὐτὴν γῆν οὔσαν τῆς Ἀργολίδος μοίρας· δραμόντων δὲ τῶν Ἀργείων εἰς βοήθειαν τοῦ τόπου αὐτῶν, συνεφωνήθη ὥς τριακόσιοι ἐκατέρωθεν χωρισθέντες ἀπὸ τοῦ λοιποῦ στρατεύματος νὰ πολεμήσωσι, καὶ ὁπότεροι ἂν νικήσωσιν, εἰς ἐκείνους νὰ μείνη· πολεμήσαντες

(1) Πaus. Κορ. κ. 38. (2) Αὐτ. κ. 10. (3) Αὐτ. κ. 38.

(4) Λίβ. β. 25. κ. 27. (5) Θουκυδ. β. 4. κ. 56. (6) Πaus. Ἀρκ. κ. 8.

δὲ ἐφάνησαν· κατὰ τὴν μάχην ἰσόπαλοι καὶ ἐκ τῶν ἑξακοσίων ἀνδρῶν τρεῖς μόνον ἔμειναν, ἐκ μὲν τῶν Ἀργείων ὁ Ἀλκὴνωρ καὶ ὁ Χρόμιος, ἐκ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ὁ Ὀθρυάδης· καὶ οὗτοι δὲ ἔμειναν διότι ἐπῆλθεν ἡ νύξ· τότε οἱ δύο τῶν Ἀργείων ὥς νικηταὶ ἔδραμον εἰς τὸ Ἄργος· ὁ δὲ Ὀθρυάδης τῶν Λακεδαιμονίων σκυλεύσας τοὺς νεκροὺς τῶν Ἀργείων, καὶ ἀγαγὼν τὰ ὄπλα εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ, ἔμενεν ἐν τῇ τάξει· τὴν ἐπιοῦσαν ἦλθον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν νὰ ἐξετάσωσι τὸ πρᾶγμα, καὶ μέχρι τινὸς ἐπέμεινον ἑκάτεροι ὅτι ἐνίκησαν, οἱ μὲν Ἀργεῖοι λέγοντες ὅτι ἐξ αὐτῶν ἐσώθησαν πλείους, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι προτείνοντες ὅτι οἱ Ἀργεῖοι ἔφυγον, ὁ δὲ Λακεδαιμόνιος ἔμεινε καὶ ἐσκύλευσε τοὺς νεκροὺς ἐκείνων· τέλος, θάψαντες ἐνταῦθα πάντας τοὺς ἀποθανόντας (1), ἐκ τῆς φιλονεικίας ἦλθον πάλιν εἰς χεῖρας καὶ ἐμάχοντο· πεσόντων δὲ πολλῶν ἑκατέρωθεν, ἐνίκησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ἔκτοτε οἱ Ἀργεῖοι ἔκειραν τὰς κεφαλὰς, κομῶντες πρότερον, καὶ ἐποίησαν νόμον καὶ κατάραν οὐδεὶς Ἀργεῖος νὰ θρέψῃ κόμην οὐδὲ αἱ γυναῖκες αὐτῶν νὰ χρυσοφορήσωσι, πρὶν ἀνασώσῃσι τὴν Θυραίαν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐκ τοῦναντίου ἔθεντο ἔκτοτε νόμον νὰ τρέφωσι τὴν κόμην, ἐν ᾧ πρότερον ἐκείροντο. Ὁ δὲ Ὀθρυάδης ὁ παραλειφθεὶς μόνος ἐκ τῶν τριακοσίων αἰσχυνόμενος, λέγουσι, νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς Σπάρτην, ἀφ' οὗ ἔπεισον οἱ συλλοχίται αὐτοῦ, ἐφονεύθη αὐτόχειρ ἐν τῇ Θυραίᾳ (2). Οὗτος ὁ περὶ τῆς Θυρεάτιδος ἀγὼν συνέβη βασιλεύοντος ἐν Λακεδαίμονι Θεοπόμπου τοῦ Νικάνδρου (3). — Κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ ὀγδόου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου

(1) Ἡρόδοτ. β. 1. κ. 82. (2) Πaus. Κορ. κ. 38. (3) Πaus. Λακ. κ. 7. — Κορ. κ. 38.

οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔδωκαν τὴν Θυραίαν πρὸς κατοικίαν τοῖς ἐκβληθεῖσι τοῦ τόπου αὐτῶν Αἰγινήταις πρὸς ἀντιμισθίαν τῶν εὐεργεσιῶν ὅσας ἀπήλαυσαν παρ' αὐτῶν κατὰ τὸν σεισμὸν καὶ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Εἰλώτων, καὶ διότι πρὸς τούτοις ὄντες ὑπήκοοι τῶν Ἀθηναίων, ἐκλινον ἄει πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους (1). Ἐπειδὴ δὲ ἔπλεον εἰσέτι οἱ Ἀθηναῖοι παρὰ τὴν παραλίαν ἐκείνην, οἱ Αἰγινήται ἐκλιπόντες ὅπερ ἔκτιζον τεῖχος ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης, ἀνεχώρησαν εἰς τὴν ἄνω πόλιν, τὴν Θυρέαν, ἣν ὄκουν ἀπέχουσαν δέκα στάδια τῆς θαλάσσης· μία δὲ τῶν περὶ τὴν χώραν Λακεδαιμονικῶν φρουρῶν, ἣ καὶ συνετείχιζε τοῖς Αἰγινήταις, δὲν συνεισῆλθε μετ' αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν, νομίσασα ἐπικίνδυνον τὸν ἐντὸς τοῦ τεύχους περικλεισμὸν καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μετέωρα· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι προχωρήσαντες εὐθὺς μετὰ πασης τῆς στρατιᾶς, εἶλον τὴν Θυρέαν, καὶ τὴν μὲν πόλιν κατέκαυσαν καὶ ἐπόρθησαν τὰ εὐρεθέντα, τοὺς δὲ Αἰγινήτας ὅσοι δὲν ἀπωλέσθησαν ἐν τῇ μάχῃ ἤγαγον εἰς Ἀθήνας ὡς καὶ τὸν Λακεδαιμόνιον ἄρχοντα αὐτῶν, Τάνταλον τὸν Προκλέους, ὃς ἐζωγρήθη τετρωμένος (2). Μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου περιῆλθεν αὖθις ἡ Θυρεάτις εἰς τοὺς Ἀργεῖους, οἳ ἐνέμοντο αὐτὴν ἐπὶ τοῦ Πausανίου, ἀνακτήσαντες αὐτὴν διὰ δίκης (3). — Ἐπὶ τῆς εὐθείας ὁδοῦ τῆς ἐκ Τεγέας εἰς Θυραίαν καὶ τὰς ἐν τῇ Θυραιάτιδι κώμας ἦν ποτὲ μνημεῖον Ὀρέστου τοῦ Ἀγαμέμνονος, οὗ τὰ ὀστέα ἀφηρέθησαν αὐτόθεν ἔπειτα ὑπὸ τινος Σπαρτιάτου, ὡς ἔλεγον οἱ Τεγεάται. Κατὰ τὴν ὁδὸν ταύτην ἔρρεε ποταμὸς Γαράτης (4). — Ἡ Θυραία δὲν μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου. — Ἡ ἐκ Θυραίας μέχρι

(1) Θουκυδ. β. 2. κ. 27. 4. κ. 56. — Πaus. Κορ. κ. 38.

(2) Θουκυδ. β. 4. κ. 57. (3) Πaus. Κορ. κ. 38. (4) Πaus. Ἀρκ. κ. 54.

Ἀποβάθμων παραθαλάσσιος ὁδὸς ἡ καλουμένη Ἀνιγραῖα (τά) ἦν στενὴ, ὀρεινὴ καὶ δυσδιάβατος· ἡ δὲ περὶ αὐτὴν γῆ πολὺ-δενδρὸς καὶ ἐλαιοφόρος (1). — Ὁ πρὸς τὴν Θυραῖαν μικρὸς κόλπος ἐκαλεῖτο Θυραιάτης ἢ Θυρεάτης κόλπος (2).

* Κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου ἐφ' οὗ κεῖται ἡ μονὴ Λουκοῦ ὑπῆρξεν ἡ Θυρέα· πάμπολλα καὶ ἀξιόλογα λείψανα τῆς ἀρχαιότητος, ὡς ἀγαλμάτων τεμάχια καὶ ἄλλα εὗρέθησαν ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης (3), ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ Θυρέα ἦν πόλις ἐκ τῶν ὁπωσοῦν ἐπισήμων καὶ οὐχὶ χωρίον δηλ. τόπος ἀπλῶς ὡς λέγει αὐτὴν ὁ Πausανίας (4). — Ὁ Κατὰ τὰ ἄλλα ἀκριβέστατος Θουκυδίδης τίθησι τὴν Θυρέαν εἰς ἀπόστασιν 10 σταδίων ἀπὸ τῆς θαλάσσης (5). Ἀλλ' ἡ θέσις αὐτῆς εὐρίσκεται ἤδη τοῦλάχιστον εἰς τρεῖς τοσαύτην ἀπόστασιν (6). — Τὸ ἀπὸ τοῦ Λουκοῦ πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τῆς θαλάσσης διάστημα εἶναι ἡ πεδιάς τοῦ Ἄστρους, ὁ δὲ Θυρεάτης κόλπος εἶναι ὁ κόλπος τοῦ Ἄστρους ὃς καλύπτεται πρὸς ἄρκτον ὑπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου λεγομένου τοῦ Ἄστρους· τὸ δὲ Ἄστρος αὐτὸ συνίσταται εἰς ἓν πανδοχεῖον (χάνι), μίαν δεξαμενὴν, ἓνα πύργον οἰκούμενον ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ τελωνείου, καὶ τινὰς ἀποθήκας, καὶ κεῖται ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ ἀκρωτηρίου ἐξ οὗ σχηματίζεται μικρὰ χερσόνησος σύνοπτος ἐξ Ἀργους καὶ Ναυπλίας καὶ καθήκουσα εἰς τὴν θάλασσαν ἐκ τοῦ μέσου πεδιάδος ἧς τὸ μῆκος ἐκτείνεται εἰς 1 1/2 ὥρας διάστημα· εἶναι δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἄστρους ἀρχαῖον καὶ ἀναφέρεται ὑπὸ μόνου τοῦ Πτολεμαίου ὃς ὀνομάζει αὐτὸ Ἄστρον καὶ τίθησι τὰ μεθόρια τῆς Ἀργολίδος καὶ Λακωνίας

---

(1) Παυσ. Κορ. κ. 38. (2) Παυσ. Ἀρκ. κ. 3. (3) Δήκ. Τ. 2, κ. 22. 487. (4) Παυσ. Κορ. κ. 38. (5) Θουκυδ., β. 4. κ. 57. (6) Δήκ. Τ. 2. κ. 22. σ. 492.

μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Πρασιῶν (1). Κατὰ τὸ προσάρκτιον τῆς θέσεως τῆς Θυρέας καὶ τοῦ Ἄστρους ὑπάρχει ὄρος Ζάβιτσα καλούμενον ὅπερ ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς πεδιάδος τοῦ Ἄστρους μέχρι τῆς παραλίας τοῦ χωρίου Κιβερίου καὶ ἔχον ὕψος 975 μέτρων γαλλικῶν, ἀποτελεῖ κατὰ τὰς πρὸς τὴν θάλασσαν ὑπωρείας αὐτοῦ τὴν στενὴν πάροδον τὴν καλουμένην τὸ πάλαι τὰ Ἀνιγραῖα (2). Κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ζαβίτσας ὑπάρχουσι τέλματα καὶ διὰ μέσου αὐτῶν ῥέει μικρὸς ῥύαξ ἐκδιδούς εἰς τὴν θάλασσαν. Κατὰ τὸ δυτικὸν καὶ τὸ νότιον τῶν ὄρέων κεῖνται αἱ κωμοπόλεις Ἅγιος Ἰωάννης, Μελιγκὰν, Κορακοβούνι καὶ Πραστὸν, καὶ ἐν τῷ πεδίῳ χωρία λεγόμενα Καλύβια Ἀγιαννήτικα, Μελιγκιώτικα, Κορακοβουνιώτικα καὶ Πραστιώτικα. — Κατὰ τὸ 3 ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως 1823 συνεκροτήθη ἡ εἰς Ἄστρος μεγάλη ἐθνικὴ συνέλευσις, ἡ δευτέρα μετὰ τὴν τῆς Ἐπιδαύρου, ἀρξαμένη κατὰ Φεβρουάριον καὶ περατωθεῖσα κατὰ Ἀπρίλιον. Ἡ συνέλευσις προεδρεύετο ὑπὸ τοῦ Πετρό· Βεη Μαυρομιχάλη, ὃς ἀνεδείχθη πρόεδρος τοῦ ἐκτελεστικοῦ· μέλη δὲ ἦσαν ὁ Σωτήρης Χαραλάμπης, ὁ Ἀνδρέας Ζαῖμης καὶ ὁ κόμης Ἀνδρέας Μεταξᾶς· ὁ δὲ Α. Μαυροκορδάτος πρωθυπουργός· στρατάρχης τῆς Πελοποννήσου ἐπεκυρώθη ὡς ἦν καὶ πρότερον ὁ Θ. Κολοκοτρώνης· ὁ δὲ Μάρκος Βότσαρης διωρίσθη στρατάρχης τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσου τῆς Ἀνατολικῆς· τὰ πρακτικὰ τῆς συνελεύσεως ὑπεγράφησαν ὑπὸ 260 ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους, ἐν οἷς ἦσαν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἄρτης, οἱ ἐπίσκοποι Μοθώνης, Βρεσθένης, Ἀνδρούσης καὶ Ταλαντίου, οἱ στρατηγοὶ Κολοκοτρώνης, Ὀδυσσεὺς καὶ Γιατράκος, πάντες οἱ προὔχοντες τῆς Πελοποννήσου

---

(1) Πτολεμ. β. 3, κ. 16. (2) Ἰδ. ἀνωτέρω.

καὶ οἱ πρόκριτοι τῶν νήσων Ἰδρας, Πετσῶν καὶ Ψαρῶν. Εἰς Ἄστρος ὑπάρχει σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ οἰκονομικὴ ἐφορεία Γ'. τάξεως καὶ ὑποτελωνεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.

ἈΝΘΗΝΗ, πόλις κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Πάρνωνος, πρὸς τὸ νοτ.-δυτικὸν τῆς Θυρέας καὶ τὸ βορ. ἀνατολικὸν τῆς Εὐας, καὶ μικρὸν ἀπέχουσα τῶν κατὰ τὴν Θυρεάτιν πολυανδρίων· ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου (1). Μετὰ τὴν Ἀνθήνην ἀμέσως ἦν ἡ κώμη Νηρίς (2)· ἡ Ἀνθήνη ὠκλήθη ποτὲ ὑπὸ Αἰγινητῶν.

* Τὰ ἐρείπια τῆς Ἀνθήνης ὀνομαζόνται κεινῶς Κάστρον.

ΕἶΔ, κώμη ἡ μεγίστη τῶν ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Πάρνωνος. Ἐν τῇ Εὐᾷ ἦν ναὸς Πολεμοκράτους ὃς ἦν υἱὸς Μαχάονος καὶ ἀδελφὸς Ἀλεξήνορος καὶ ἐθεράπευε τοὺς κατοίκους καὶ ἀπελάμβανε τιμὰς παρὰ τῶν προσούκων. Ἡ Εὐα ἔκειτο πλησίον τῆς κώμης Νηρίδος (3).

ΝΗΡΙΣ, κώμη κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Πάρνωνος, μεταξὺ Ἀνθήνης καὶ Εὐας (4).

* Τὰ μεταξὺ τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου καὶ τοῦ Ἀγ. Πέτρου ἐρείπια εἰσὶ πιθανῶς τὰ τῆς Νηρίδος (5).

(1) Θουκυδ. β. 5. κ. 41. (2) Παυσ. Κορ. κ. 38. (3) Αὐτ.

(4) Αὐτ. (5) Δήκ. Τ. 2, κ. 22, σ. 498.

ΑΡΚΑΔΙΑ.

Ἡ Ἀρκαδία ἀποτελεῖ ἓνα τῶν πέντε νομῶν ἐξ ὧν σύγκειται τανῦν ἡ Πελοπόννησος· διαιρεῖται δὲ ὁ νομὸς οὗτος εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας = Μαντίνεια, Γόρτυνα, Μεγαλόπολιν καὶ Κυρουργίαν.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ.

Διαφρεῖται εἰς ἑννέα δήμους = Τριπόλεως, Βαλτεσίου, Καλτεζῶν, Τεγῆς, Κορυθίου, Φαλάνθου, Μαντινείας, Ὀρχομενοῦ καὶ Νάσσωνος καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851, 38,772.

Ἰ.ρ.	Α.	Θ.σ.		Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι
			ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ.		9225
33		Β. Δ.	Τρίπολις, κωμ. πρωτ. ἔδρα τοῦ δήμου ἔχουσα καὶ γυμνάσιον καὶ σχολεῖον δημοτικόν. Ἴδε Μαντίνεια πόλις.	1293	6160
			Σέχι.	} Προάστεια.	
			Μπασιάκου.		
			Ἀρσενεῖκα.		
			Πύλη Μισθρός.		
			Πύλη Λεονταρίου.		
			Πύλη Ἀγ. Ἀθανασίου.		
	10	Β. Α.	Μαντζαγραῖ.	38	190
1	30	N.	Θάνα.	70	424
1	15	Δ. N.	Μπεσίρι.	30	168
4	30	N.	Μπερμπάτι.	25	119
1		N.	Μουζάκι.	21	113
1		N. Δ.	Μπολέτα.	23	120
	30	Β. Δ.	Περθῶρι.	57	384

Ορ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
	15	B.	Μαρκοδούνι.	31	205
1		A. B.	Μπεδένι.	27	126
1		B. A.	Μπόσουνα.	27	166
1	15	A.	Άγιος Βασίλειος.	37	229
			Τρίκορφα, θέσις ιστορική.		
			Γράνες, όμοίως.		
		B. Δ.	Μονή Επάνω Χρέπας έν τή περιφερεία του χωρίου Παρθω- ρίου.		
ΔΗΜΟΣ ΒΑΛΤΕΣΙΟΥ.					2894
4		N. Δ.	Καντρέβα, έδρα του δήμου.	71	332
1		N. A.	Μάναρι.	77	384
1		B. A.	Δοριζα.	37	179
	30	N. A.	Μπαρμπίτσα, πλησίον Β. λείψανα πόλεως.	22	89
1	30	N. A.	Διανού.	21	99
1		A. N.	Μαυρογιάννη.	13	62
1	15	N. A.	Κουτρομπούχι και Μα- νιάτη.	41	202
1		N.	Πάπαρι.	56	298
1	30	N. Δ.	Κεραστάρι,	28	131
2		A. N.	Μαρμαριά.	21	108
1		N. Δ.	Αλίκια.	38	196
2		A. B.	Βαλτέτσι (1).	167	849
1		A. B.	Άραχαμίταις.	10	45

(1) Κατά τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως 1821, Μαΐου 27 οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τοὺς ἀρχηγούς Θ. Κολοκοτρώνην, Κολιόπυλον, Κυριακούλην Μαυρομιχάλην, Ἡλίαν Μαυρομιχάλην, Ἀναγνωσταράν, Κεφαλαῖν καὶ πρὸ πάντων Νικήταν τὸν ἐπονομασθέντα Τουρκοφάγον, ἐνίκησαν μετὰ 2,000 στρατιωτῶν νίκην λαμπράν παρὰ τὸ Βαλτέτσι κατὰ 14,000 Ὀθωμανῶν ὑπὸ τὸν Ἀχμέδ Κεχαγιά-μπεην, καὶ θριαμβεύσαντες καὶ ζωγρήσαντες καὶ δύο τηλεβόλα, ἔστησαν τρόπαιον ἐκ 400 περίπου κεφαλῶν Ὀθωμανικῶν.

Ἡρ.	Α.	Θιτ.		Πληθυσμός	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΤΕΖΩΝ.					3901
7		Δ. Ν.	Καλτεζαί, πρόην ἔδρα τοῦ δήμου.	56	317
2		Α. Β.	Βλαχοκερασιὰ, νῦν ἔδρα τοῦ δήμου. Ἐνταῦθα ὑπάρχει εἰρηνοδικεῖον.	170	965
1		Α. Ν.	Κολλίνα.	280	1341
1	30	Ν. Δ.	Ἀγριακόννα.	24	127
2	15	Β. Α.	Ἀρβανιτοκερασιὰ.	100	605
2	15	Β. Α.	Ἀλποχώρι.	24	139
1			Ζέλι.	53	290
			Κουδέλι.		
		Δ. Β.	Μανιάτι.		
		Ν. Δ.	Μονὴ Καλτεζῶν προσηρτημένη εἰς τὴν τῶν Τσιπιανῶν.		
ΔΗΜΟΣ ΤΕΓΕΑΣ.					5284
1	30	Α. Ν.	Πιαλί, πρόην ἔδρα τοῦ δήμου.	110	481
	20	Β. Α.	Ἀχούρια, νῦν ἔδρα τοῦ δήμου.	58	480
	45	Δ. Ν.	Μεῖμέταγα.	88	413
1		Ν. Α.	Ῥίζα.	110	597
	30	Β. Α.	Μαγοῦλα.	70	299
1		Ν. Α.	Μάνεσι.	38	191
2		Α.	Μαυρίκι.	63	315
	20	Ν. Δ.	Βουνόν.	72	436
	15	Ν. Δ.	Στρίγκου.	37	187
	30	Β. Δ.	Δεμήρι.	27	145
	15	Β. Δ.	Ἱμπραῖμεφέντη.	26	122
	30	Β. Δ.	Ἅγιος Σώστης.	24	135
	30	Δ. Β.	Ὁμέρ Τσαούση.	12	55
	30	Β. Δ.	Τσίβα.	41	256
	15	Ν. Δ.	Κερασίτσα.	69	321

Ἰ.ρ.	Δ.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
	30	Δ. Ν.	Καμάρι.	52	298
	45	Δ. Ν.	Καπαρέλι.	65	365
			Γιοκαρέϊκα, θέσις κατοικου- μένη.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου Τεγέας δημητριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· 2 ποταμοὶ μικροὶ, ἄχρηστοι, 10 ῥύακες, ὡσαύτως· 1 λίμνη περιλαμβάνουσα γῆν καλλιερ- γήσιμον ὑπὲρ τὰς 3,000 σρε- μάτων. Ὑπάρχει δὲ καὶ σχο- λεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Ἀχούρια.		
			ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΥΘΙΟΥ.		3568
1	30	Ν. Δ.	Στενὸν, ἔδρα τοῦ δήμου.	93	477
	15	Δ. Β.	Νεοχώρι καὶ Σούλσπαϊ.	123	588
	30	Δ. Β.	Ζευγαλατιόν.	107	487
	45	Δ. Β.	Παῶρι.	17	98
1		Ν. Δ.	Βερτζοβᾶ.	232	1136
	20	Δ.	Ἀγιωργίτικα.	93	487
	30	Ν.	Λιθ.βούνια.	17	95
	45	Β.	Μονὴ Βαρσῶν, διατηρουμ.	1	18
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, γεώμηλα καὶ οἶνος· 1 ποταμὸς μέτριος, 2 ῥύακες μικροί· 1 σχολεῖον δη- μοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Στινόν.		
			ΔΗΜΟΣ ΦΑΛΑΝΘΟΥ.		5642
3		Β. Δ.	Πιάνα, ἔδρα τοῦ δήμου· πλησίον λείψανα παλαιοῦ ὀχυ- ρώματος.	78	404
1		Δ. Β.	Ἀλωνίσταινα, κωμ.	407	2140

Ἡρ. Α' Θισ.

Πληθυσμός

Οίκ. Κάτωι

2	30	B. Δ.	Διμποδίσι.	26	101
2	30	N. Δ.	Ἀρκουδόρευμα.	90	454
1		Δ. N.	Χρυσοβίτσι ἐπὶ ὄρους ἔχον- τος ὕψος 1109 γαλλομέτρ.	148	911
1		B. Α.	Ῥοϊνόν.	90	534
1		N. Α.	Δαδιά Ἄνω καὶ Κάτω.	41	201
2			Τσελεπάκου.	21	110
1	30	N. Α.	Ζαράκοβα.	33	140
1	30	N. Α.	Σιλίμνα καὶ Καρτερόλι. Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· ὑπάρ- χουσι δὲ καὶ 2 ποταμοὶ, 3 ρύακες μικροὶ καὶ ξηροὶ, 1 μέγα ρεῦμα, καὶ 1 μικρὸν, 6 δάση· ἔτι δὲ καὶ 1 σχολεῖον δημο- τικὸν Β'. τάξεως εἰς Πιάναν.	86	427
ΔΗΜΟΣ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ.					4029
3	30	A. B.	Πικέρνη, πρώτη ἔδρα τοῦ δήμου.	89	371
1	15	A. N.	Λουκᾶ, δευτέρα ἔδρα.	85	496
1		N. Α.	Τσιπιανὰ, τρίτη ἔδρα τοῦ δήμου, ἡ ἐνεστῶσα.	203	1203
1		A. B.	Σάγκα.	70	393
	45	B. Δ.	Κακούρι.	88	476
1	30	N. Δ.	Κάψια.	68	405
1		Δ.	Σιμιάδες.	46	258
		A. N.	Μονὴ Τσιπιανῶν, διατηρου- μένη.		
		B. Δ.	Μονὴ Ἀγίου Νικολάου δια- λελυμένη. Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· 22 ποταμίσκοι, 22 ρεύματα, 16 λίμναι, 20 ρύακες ἄχρηστοι.		

Ἰρ.	Α.	Θεσ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κατοικοι.
ΔΗΜΟΣ ΟΡΧΟΜΕΝΟΥ.					3038
4		Δ. Β.	Λεβίδι, ἔδρα τοῦ δήμου. Πλησίον Δ. Β. λείψανα πα- λαιοῦ ὀχυρώματος.	208	1276
2	30	Β. Α.	Κανδύλα.	156	848
1	15	Β. Α.	Μποδιά.	66	372
1	45	Β. Δ.	Μπεζενίκος.	39	242
1		Α. Β.	Καλπάκι (1).	12	58
1		Α. Β.	Ῥοῦσι.	17	70
3		Α. Β.	Μπεδένι.	10	54
Μονὴ ἡ Κοίμησις τῆς Θεο- τόκου, διατηρουμένη. Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, οἶνος καὶ κα- ρύδια· 1 ῥύαξ χρήσιμος, 3 ἔλη μετρίου μεγέθους καὶ κατέχον- τα ἱκανὴν ἑκτασιν γῆς ἀκαλ- λιεργήτου· ἔτι δὲ σχολεῖον δη- μοτικὸν Β'. τάξεως καὶ εἰρη- νοδικεῖον εἰς Λεβίδι.					
ΔΗΜΟΣ ΝΑΣΣΩΝΟΣ.					1191
8		Δ. Β.	Δάρα, ἔδρα τοῦ δήμου.	137	593
1		Ν. Α.	Χοτοῦσα.	37	129
1		Ν. Α.	Κώμη.	57	239
1		Ν. Α.	Ἄγαλι.	49	211
		Α. Ν.	Γκιουσι. } Θέσεις ἀγρο- Παλαιοκλήσι. } τικαί. Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ καὶ οἶνος· 3 ποταμοὶ μεγάλοι, 1 ποταμὸς		

(1) Παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν ὑπάρχει πύργος ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Ὁρχομενοῦ ἔχων ὕψος 948. μέτρων γαλλ.

Αρ.	Α.	Θω.		Πληθυσμός	
				Οίκ.	Κάτοικοι
2	15	N. Δ.	Άνεμοδούρι.	20	39
2	10	N. Δ.	Άναζίρι.	27	73
1	15	N. Δ.	Λαγαύτι.	20	78
1	10	Δ	Μαρκενίτσα.	17	62
			Προϊόντα του δήμου πρώι- μοι και ὄψιμοι καρποί, οἶνος, ἐλαῖαι, μέταξα καὶ βαμβάκιον· 2 ποταμοί, 2 ρεύματα χρήσι- μα, 4 ρύακες		
			ΔΗΜΟΣ ΘΕΛΠΟΥΣΗΣ.		1573
8		B. Δ.	Χώρα, πρῶην ἔδρα του δή- μου.	34	191
4		Δ. N.	Μπέλεσι, νῦν ἔδρα του δή- μου.	86	379
3		N.	Τσάρισι.	30	140
2		N.	Τρανὴ Λάκα.	29	157
	45	Δ. N.	Νεοχώρι.	20	89
	45	Α. B.	Ράχες.	32	163
2	30	Δ. B.	Βυδάχι.	83	370
			Προϊόντα του δήμου πρώι- μοι καὶ ὄψιμοι καρποί, ἐλαῖαι, βαμβάκιον καὶ ἀπὶδία· 2 πο- ταμοί, 4 ρεύματα χρήσιμα, 7 δάσκη μετρίου μεγέθους.		
			ΔΗΜΟΣ ΕΛΕΥΤΙΝΟΣ.		3780
13	30	Δ. B.	Κοντοβιζήτινα, καμ. ἔδρα του δήμου.	206	906
	50	Α. N.	Λιθρίτσα.	143	657
2	30	N. Δ.	Μποροβίνα.	7	33
1	30	B. Δ.	Βελιμάχεια.	109	479
2		B. Δ.	Παρκλογγόε.	49	237
2		B. Δ.	Καρδαρίτσα.	39	191

Ἰρ.	Α.	Θια.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
1		Β. Δ.	Πέτα.	10	37
1	30	Ν. Δ.	Μοναστηράκι.	74	382
1	15	Δ. Ν.	Βούτσι.	22	77
2	30	Δ. Ν.	Σταυρί.	6	33
1	30	Ν. Α.	Βάχλια.	102	515
3		Ν. Α.	Συριάμου.	19	79
4		Ν. Α.	Ποδογυρά.	45	189
2	30	Ν. Α.	Ξεροκαρύταινα.	15	85
Προϊόντα τοῦ δήμου πρώτοι καὶ ὄψιμοι καρποί· ὑπάρχουσι δὲ ἐν τῷ δήμῳ 1 ποταμός, 8 ρεύματα χρήσιμα· ἔτι δὲ καὶ 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Κοντοβάζαιναν καὶ εἰρηνοδικεῖον.					
ΔΗΜΟΣ ΤΡΟΠΑΙΩΝ.					3333
9	30	Δ. Β.	Βερβίτσα, ἔδρα τοῦ δήμου.	161	852
3	15	Ν. Δ.	Ῥένεσι.	37	168
1	20	Δ. Ν.	Καλιάνι.	77	386
2		Ν. Δ.	Κόκλα.	15	62
1		Ν. Δ.	Βρετεμποῦγα.	53	297
	45	Δ. Ν.	Ἀλβανίτσα.	16	97
	30	Ν.	Βυζίτσι.	94	570
1		Ν. Δ.	Μάγοσι.	21	94
1	15	Β. Δ.	Σπάθари.	67	302
	30	Β.	Λεσμοί.	9	35
1		Α.	Κατσουλιά.	37	201
1	15	Β. Α.	Συριάμου.	18	69
1	30	Β. Α.	Μπουλιάρι.	7	37
1	30	Ν. Α.	Τσερβίκος.	6	28
1	25	Ν. Α.	Γαλατᾶς.	7	37
			Σκούντου. } Χωρία, ὀλίγον		
		Α. Ν.	Φούσκαρι. } κατοικούμενα.		
		Β. Α.	Ἁγία Μαρίνα, μονὴ διαλελυμ.		

Ἡρ.	Δ.	Θισ.		Πληθυσμὸς	
				Οἰκ.	Κάτοικ.
			Προϊόντα τοῦ δήμου πρώιμοι καὶ ὄψιμοι καρποὶ, οἶνος, ἐλαῖαι καὶ βαμβάκιον· 2 ποταμοὶ, 2 ῥύακες χρήσιμοι, 1 μικρὸν δάσος· ὑπάρχει δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Βερβίτσαν.		
			ΔΗΜΟΣ ΤΕΥΘΙΔΟΣ.		4224
7		B.	Λαγκάδια, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	727	3390
1		B. Δ.	Ῥεκούνη.	98	417
		Δ.	Τσίπολις.	15	79
		B.	Τσίαρνη.		
		Δ.	Μαυράδες.		
		B. Δ.	Χοτουζα, ἔρημον καλλιεργούμενον.		
			Προϊόντα πρώιμοι καὶ ὄψιμοι καρποὶ καὶ ἐλαῖαι· 4 ποταμοὶ, 10 ρεύματα χρήσιμα, 2 μικρὰ δάση· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Λαγκάδια.		
			ΔΗΜΟΣ ΚΛΕΙΤΟΡΟΣ.		3467
12	30	A. B.	Τοπόριστα ἡ πρόην ἔδρα τοῦ δήμου.	115	405
2		Δ. N.	Βαλτεσινίκος ἡ νῦν ἔδρα τοῦ δήμου.	251	1183
	40	Δ. N.	Γλανιτσιά. Ἐν μικρᾷ ἀποστάσει N. Δ. λείψανα ἑλληνικοῦ ὀχυρώματος.	60	269
	30	Δ. N.	Κερπινή.	122	591
1		N.	Γλόγοβα.	60	307
	30		Καρνέσι.	69	294
1		A. N	Ἀγρίδι.	77	369

Ἡρ. Α. Θεσ.

			Πληθυσμός	
			Οἰκ.	Κάτοικοι
<p>Παναγία. Μοναὶ δια- Ἄγ. Νικόλαος. λελυμέναι. Προϊόντα τοῦ δήμου πρώι- μοι καὶ ὄψιμοι καρποὶ, μῆλα, διάφοροι ὀπῶραι καὶ οἶνος· ὑπάρχουσι δὲ ἐν τῷ δήμῳ 7 ρεύματα χρήσιμα, 8 ρύακες, 1 δάσος μετρίας ἐκτάσεως· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Βαλτεσινίκον.</p>				
ΔΗΜΟΣ ΜΥΛΑΔΟΝΤΟΣ.				3735
6	A. B.	Μαγούλιανα, κωμ. Ἰδρα τοῦ δήμου. Πλησίον Ν. Α. ὑπέρ- κειται ὄρος ἔχον ὕψος 1448 γαλλομέτρων.	540	2343
	45 A. B.	Δάστα.	130	685
1	30 A. B.	Ἀγριδάκι.	33	162
2	B. A.	Καμινίτσα.	33	206
	30 Δ.	Κορφοξυλιὰ ἐπὶ ρύακος πρὸς τὸ βορ-δυτικὸν ὄρος ἔχον ὕψος 1510 γαλλομέτρ.	30	210
<p>Προϊόντα τοῦ δήμου σῖτος καὶ κριθή· ὑπάρχουσι δὲ ἐν τῷ δήμῳ 2 ρύακες, ὧν ὁ 1 χρή- σιμος, 2 μικρὰ δάση· ἔτι δὲ καὶ σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Μαγούλιανα.</p>				
ΔΗΜΟΣ ΝΥΜΦΑΣΙΑΣ.				4683
6	30 A. B.	Βυτίνα, κωμ. ἔδρα τοῦ δή- μου.	380	2128
	35 Δ. Ν.	Γαρζενίκος.	100	534
	30 Δ. Ν.	Πυργάκι.	112	678
	30 A. B.	Γρανίτσα.	135	667

ἤρ. Α. Θε.

Πληθυσμός.
Οἰκ. Κάτωκ.

30	Δ. Ν.	Νεμνίτσα. Μονὴ Ἀγίων Θεοδώρων δια- τηρουμένη.	105	480
	Β.	Μονὴ Κερνίτσης ὡσαύτως. Προϊόντα τοῦ δήμου πρώι- μοι καὶ ὄψιμοι καρποὶ, ὄσπρια, οἶνος, μέταξα, ἀκρόδρυα καὶ ἀμύγδαλα· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ 1 ποταμὸς, 1 ῥεῦμα χρήσιμον, 1 ῥύαξ, 5 δάση μετρίου μεγέ- θους· ἔτι δὲ 1 σχολεῖον δημο- τικὸν Β'. τάξεως εἰς Βιτύναν καὶ δασονομεῖον καὶ εἰρηνοδι- δικεῖον.		
		ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΚΟΛΩΝΩΝ.		3253
2	Α. Β.	Στεμνίτσα ἔδρα τοῦ δήμου. Πρὸς βορρᾶν ὁρος ἔχον ὕψος 1548 γαλλομέτρ.	480	2223
1 30	Δ. Ν.	Μουλάτσι.	71	384
2 30	Α. Ν.	Ψάρι.	24	148
3	Α. Ν.	Παλαμάρι.	35	141
3	Α. Ν.	Παύλια.	25	109
3 15	Α. Ν.	Παλαιομέρι.	24	103
2		Σύρνα. Καλύβια Στεμνιτσιώτικα, χειμερινά. Μελίσσι θέσις ἀκατοίκητος. Μονὴ Προδρόμου, διατηρου- μένη. Μονὴ Ζωοδόχου Πηγῆς, δια- λελυμένη. Προϊόντα πρώιμοι καὶ ὄψι- μοι καρποὶ, οἶνος, μέταξα καὶ καρύδια· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ	20	111

Ἰρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Θικ.	Κάτοικοι.
			1 ρύαξ, 1 μέγα δάσος, ἔτι δὲ καὶ 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ ἕτερον δημοτικὸν, ἀμφότερα Β'. τάξεως εἰς Στεμνίτσαν.		
			ΔΗΜΟΣ ΘΕΙΣΟΔΑΣ.		5422
4		B.	Δημιτσάνα, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	409	1933
1		N. Δ.	Ζάτουνα, κωμ.	211	988
	30	N. Δ.	Ζυγοβίστι, κωμ.	190	1035
2	30	N. Δ.	Τρεστενά.	52	242
2	15	B. Δ.	Δράχοβα.	16	98
2	15	N. Δ.	Ζέρζοβα.	63	137
3		N. Δ.	Σουροῦζες ἐπάνω καὶ κάτω.	56	191
1	30	N. Δ.	Βλόγγος.	27	439
1	15	Δ. N.	Μάρκου.	24	131
	30		Παλαιοχώρι.	22	112
1	30	B. Δ.	Ῥάδου.	58	240
			Μονὴ Αἰμυκλῶν διατηρουμένη.		
			Μονὴ Φιλοσόφου διαλελυμένη.		
			Προϊόντα πρῶϊμοι καὶ ὄψιμοι καρποὶ, καρύδια, μέταξα καὶ ἔλαιον· 1 ποταμὸς, 10 ρεύματα, 10 ρύακες ἄχρηστοι· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Δημιτσάναν καὶ δασονομεῖον.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΕΓΑΛΟΥΠΟΛΕΩΣ.

Διαιρείται εἰς τρεῖς δήμους — Φαλαισίας, Μεγαλουπόλεως, καὶ Λυκοσοῦρας
καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 13,006.

ῥιθ.	Α.	Θισ.		Πληθ.	κατὰ τὸ 1851.
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΦΑΛΑΙΣΙΑΣ.		4282
40		N. Δ.	Λεοντάριον κοιν. Λοντάρι, ἔδρα τοῦ δήμου.	55	300
3	50	A. N.	Δυρράχι.	100	539
3		A. N.	Ἄκωθος.	107	504
2		A. N.	Γιαννοκαμάρα, σύνθετον ἐκ δύο χωρίων Γιανναῖοι καὶ Κα- μάρα καλουμένων, καὶ μικρὸν ἀπ' ἀλλήλων ἀπεχόντων.	326	1579
1	45	A. N.	Σπαναῖοι καὶ Πετρίνα.	25	130
	30	Δ.	Σαμαρᾶ.	30	186
	15	Δ. N.	Καλύβια Λεονταρίου.	12	75
	30	B. Δ.	Κοτσιρίδια.	15	95
1	30	A. N.	Μποῦρα.	30	195
	30	A. N.	Καμαρίτσα.	8	55
	25	B. A.	Σταβαραῖοι.	5	24
	30	N.	Ποταμιά.	25	150
	15	B.	Γαυριά.	18	60
2	30	B. A.	Γαρδίκι. Μικρὸν ἀπὸ τοῦ Γαρδικίου πρὸς τὸ βορ-ἀνατ. ὑψοῦται τὸ ὄρος Τσιμπαροῦ, ἔχον ὕψος 1252 γαλλομέτρ. (Ἰδ. Ὁρεζάσιον καὶ Ἀσέα πόλ.)	30	205
2	15	N. A.	Σκορτσινου.	45	228
2		B. A.	Ἀνεμοδούρι.	27	165
1	15	A.	Ζατμη.	30	146
1	10	B. A.	Ρούτσι.	22	149
2		Δ. N.	Τουρκολέκα. Κατὰ τὸ δυτ-		

Ἰερ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
			βόρειον τοῦ χωρίου τούτου εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ὑπάρχει ὄρος Ἑλληνίτσα καλούμενον καὶ ἔχον ὕψος 1277 μέτρων γαλλ.	40	270
30	Δ. Ν.		Μιμῆ.	13	80
	Α. Ν.		Λεπτίνη.	}	Ἀποσπάσματα τοῦ Δυρράχίου.
	Α. Ν.		Νεοχώρι.		
	Α.		Σουλάρι.	}	
	Α.		Κληματερόν.		
	Α. Β.		Χαμουζᾶ ὡσαύτως.		
			Μονὴ Μπουρα διατηρου- μένη.		
			Μοναὶ Ἅγιος Δημήτριος καὶ Ἅγιος Νικόλαος Χοντάλου δια- λελυμένοι.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου πρώι- μοι καὶ ὄψιμοι καρποὶ, οἶνος, έλαιον, ὄσπρια καὶ μέταξα· 11 μικρὰ δάση· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Λεον- τάριον καὶ οἰκονομικὴ προσέτι ἐφορεία καὶ ταμεῖον, ἀμφότερα Γ'. τάξεως καὶ δασονομεῖον αὐτόσε.		
			ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΑΛΟΥΠΟΛΕΩΣ		2923
2	30	Β.	Σινάνου, κωμ. — ἔδρα τοῦ δήμου.	99	470
	25	Ν. Δ.	Ἀγιάσμπη.	42	195
	45	Δ. Ν.	Καρούμπαλη.	37	195
	40	Δ. Ν.	Κιοσέ.	18	69
	50	Δ. Ν.	Ἀλῆ Ἀγᾶ.	17	88
	30	Ν. Δ.	Ρουσβίναγα.	50	224
1	15	Ν. Α.	Ραφομάτι.	41	218
3		Ν. Α.	Τσαπάγα.	25	124

Ἰρ. Δ. Θισ.

Πληθυσμός:

Οἰκ. Κάτοικοι

	45	B. Δ.	Σιάλεσι.	40	143
1	15	B. Δ.	Μερζέ.	46	233
1	30	B. Δ.	Σούλου.	31	153
1		B. Δ.	Κερκέζι.	28	135
	30	B. Δ.	Κασιδοχώρι.	20	93
1	30	B. Δ.	Βρωμοσέλα.	52	251
	15	B. Δ.	Κασίμη.	52	257
		N. Δ.	Ίσαρι.		
			Ντάβανου καλύβια, ἑίσις ἀγροτική.		
			Ἁγία Μονή, μετόχιον Προ- δρόμου τοῦ δήμου Τρικολώ- νων.		
			Προϊόντα πρώτοι καὶ ὄψι- μοι καρποί· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δή- μῳ καὶ 2 ποταμοί, 3 ρεύματα, 2 δάση· ἔτι δὲ καὶ σχολεῖον δη- μοτικὸν Β'. τάξιως εἰς Σινάνου.		
			ΔΗΜΟΣ ΛΥΚΟΣΟΥΡΑΣ.		5801
4		B. Δ.	Ίσαρι, ἔδρα τοῦ δήμου.	217	1084
			Καλύβια Ἰσαρέϊκα.		
1		Δ.	Μπάστα, κατὰ τὰς πηγὰς τοῦ Παμίσου.	75	406
2		B. Δ.	Χωράμι.	72	346
2		Δ.	Δεδέμπεη.	88	306
1	50	Δ.	Χροῦσα.	22	118
2		B. Δ.	Δεληχασάνη.	29	142
2		B.	Καρναῖς.	172	826
		Δ. B.	Καλύβια Καρυώτικα.		
2		Δ. B.	Κραμποβός.	64	364
1		B.	Ἀστάλα.	57	279
1	30	B.	Τερμπούνι.	59	297
1		N. Δ.	Νεοχώρι.	16	91
1	30	Δ. N.	Χράνου.	65	386

Ἰρ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οίκ.	Κάτοικοι.
			Σπαρτιανού παραχείμασμα Χράνου.		
2		N. Α.	Κούρταγα.	95	506
2	30	Α. N.	Σούλι.	23	166
2	30	Α. N.	Χειράδες. Φωναίταις. Μποδέρχι, ἀκατοίκητον. Λικαρτζή, θέσις ἀκατοίκητ. Μονή Κοιμήσεως, διαλελυ- μένη.	50	168
			Προϊόντα τοῦ δήμου Λυκο- σούρας πρώϊμοι καὶ ὄψιμοι καρποὶ, οἶνος, ὄσπρια, κάβανα, διάφοροι ὀπώραι, μέταξα καὶ έλαιον· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ 5 πρταμοὶ, ὧν οἱ 4 χρήσιμοι, 27 ρεύματα, ὧν τὰ 8 χρή- σιμα, 5 μεγάλα δάση, 15 μι- κρά· ἐτι δὲ σχολεῖον δημοτι- κὸν Β'. τάξειως εἰς Ἴσαρι.		

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ.

Διαιρείται εἰς ἐννέα δήμους = Διμναίου, Σελινοῦντος, Γλωπίας, Πάρτωνος, Βρασιῶν, Θυρίας, Τανίας, Δολιανῶν καὶ Βερβαίνων καὶ περιέχει κατοίκους κατὰ τὸ 1851 26,077.

Ἰρ.	Α.	Θισ.	Πληθ. κατὰ τὸ 1851.	Οἰκ.	Κάτωκοι.
		ΔΗΜΟΣ ΔΙΜΝΑΙΟΥ.			5250
51	N. Δ.	Λεωνίδιον καὶν. Λενίδι ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς ποταμοῦ, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου. Ὑπέρκειται κατ' ἀνατολὰς λόφος ἔχων ὕψος 402 γαλλομέτρ.	880	4139	
4	B.	Τύρος.	142	648	
1	15	Α. B. Μέλαινα.	86	422	
	B. Δ.	Μονὴ Καρύας διατηρουμένη· ἐπὶ ὄρους ἔχοντος ὕψος 1190 γαλλομέτρ. Προϊόντα τοῦ δήμου δημητριακοὶ καρποὶ, μέταξα, χαρούπια, ἔλαιον, οἶνος, λεμόνια, πορτοκάλια καὶ λοιπαὶ ὀπώραι· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ 3 ρεύματα μέτρια, χρήσιμα εἰς ἄρδουσιν οἰκιακῶν κήπων· 1 χεῖμαρρος, 2 λίμναι, 1 λιμὴν μικρὸς, δάση πολλὰ πανταχοῦ θαμνώδη· ἐτι δὲ καὶ 1 σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ 2 δημοτικά, πάντα Β'. τάξεως εἰς Λεωνίδιον, καὶ προσέτι σταθμὸς ὑγειονομικὸς καὶ σταθμὸς τελωνειακός.			

Ἰερ.	Α.	Θισ.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι
ΔΗΜΟΣ ΣΕΔΙΝΟΥΝΤΟΣ.					3132
5		N. Δ.	Κοσμάς, ἔδρα τοῦ δήμου. Ἐνταῦθα ὑπάρχει δασονομεῖον.	308	1543
2	30	N. Α.	Κουνουπιά.	170	812
	45	Δ. Β.	Ἅγιος Γεώργιος.	21	142
4		Β. Α	Τσιτάλια.	45	238
3	30	N. Α.	Μαρί.	23	115
1	30	N. Α.	Νεοχώρι.	32	149
		N. Α.	Φιλιάτικα.		
		N. Α.	Πελατᾶ καὶ Πούκληθρα.		
		N. Α.	Μονὴ Ἑλωνος διατηρουμένη. Προϊόντα τοῦ δήμου δημη- τριακοὶ καρποὶ, οἶνος, πρινο- κύκκιον, καρύδια, ἔλαιον καὶ βάλανοι· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ καὶ 3 ποταμοὶ μικροὶ, 4 ρεύ- ματα χρήσιμα, 1 ὀρμητήριον, 1 δάσος μέγα, 4 δάση μικρά.		
ΔΗΜΟΣ ΓΛΥΦΙΑΣ.					1984
5		Β. Α.	Ἅγιος Βασίλειος, ἔδρα τοῦ δήμου.	140	625
	45	N. Δ.	Πλατανάκι.	57	295
1	15	Α. Ν.	Παλαιοχώρι.	246	1019
		N. Δ.	Παλαιὰ Παναγιά.		
		N. Α.	Ταξιάρχαι.		
			Καστάνιτσα.		
			Μοναὶ διαλε- λυμέναι.		
			Προϊόντα τοῦ δήμου δημ. καρποὶ, οἶνος, κάσανα, καρύδια, μέταξα· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ καὶ 8 ρεύματα μικρά, χρήσι- μα ἐν μέρει, 3 μεγάλα δάση· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τὰ ξέως εἰς Ἅγιον Βασίλειον.		

Ἰρ.	Δ.	Θισ.		Πληθυσμός.
				Οἰκ. Κάτοικοι.
			ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΝΩΝΟΣ.	3123
10	30	Β. Δ.	Ἅγιος Πέτρος, ἔδρα τοῦ δήμου. Ἐνταῦθα ὑπάρχει δασονομεῖον καὶ εἰρηνοδικεῖον.	526 2697
1	30	Δ.	Βούρβουρα.	77 351
		Δ.	Μονὴ Μαλεβῆς, διατηρουμένη.	
			Προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, οἶνος καὶ μέταξα· 2 ποταμοὶ μέτριοι, χρήσιμοι ἐν μέρει, 2 δάση περιέχοντα ἐλάτους· καὶ σχολεῖον προσέτι δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Ἅγιον Πέτρον.	
			ΔΗΜΟΣ ΒΡΑΣΙΩΝ.	2917
8		Δ. Β.	Ἅγιος Ἀνδρέας, ἔδρα τοῦ δήμου.	142 528
3	30	Δ. Ν.	Πραστός.	92 463
2		Ν.	Χορακισβούνι.	120 561
3	45	Ν. Δ.	Σίταινα.	103 455
		Ν. Δ.	Μοναὶ Ὀρθοκωσᾶς καὶ Ρεοντινοῦ, διατηρούμεναι.	
			Μοναὶ Ἐγλυστούριον καὶ Ἅγιος Παντελεήμων, διαλελυμένοι.	
		Ν. Δ.	Μιστόχιον Μαλεβῆς.	
			Προϊόντα δημητριακοὶ καρποὶ, οἶνος, βαμβάκιον, ἔλαιον, μέταξα, πρινοκόκκιον, γεώμηλα καὶ ὀπώραι· εἰσὶ δὲ καὶ 2 ποταμοὶ μικροὶ, ὧν ὁ 1 χρήσιμος, 2 ῥύακες μέτριοι, χρήσιμοι εἰς ἀρδευσιν τῶν οἰκιακῶν	

Νρ.	Α.	Θισ.		Πληθεσμός.	
				Οίκ.	Κάτ. αἰκοί.
			κήπων, 2 λίκμαι, 1 ἔλος, 1 λιμήν μικρὸς καὶ ἐπισφαλής, 9 δάση· ἔτι δὲ καὶ τρία σχολεῖα δημοτικά Γ'. τάξεως καὶ σταθμὸς προσέτι ὑγειονομικὸς καὶ φυλακτεῖον τελωνειακὸν εἰς Ἁγ. Ἀνδρέαν.		
			ΔΗΜΟΣ ΘΥΡΕΑΣ.		2363
8		B. Δ.	Ἅγιος Ἰωάννης, ἔδρα τοῦ δήμου.	251	1181
	45	Α.	Μελιγοῦ.	91	414
3	45	Α. Ν.	Πλάτανος.	128	564
3		B. Δ.	Ἄστρος ἐπὶ τῆς θαλάσσης· πλησίον Β. λείψανα φρουρίου ἑλληνικοῦ.	43	195
		B. Α.	Παράλιον Ἄστρους.		
		B. Α.	Ζάβιτσα.		
		Α. Β	Μονὴ Λουκοῦς, διατηρουμένη· πλησίον ἑλληνικὰ ἐρείπια.		
		B. Α.	Μονὴ Παλαιοπαναγιᾶς, ὁμ.		
		B. Α.	Μοναὶ Θεολόγου (B. Α.) Ἀρώματος (N. Α.) καὶ Ἀγίας Τριάδος (B. Α.) διαλελυμέναι. Προϊόντα τοῦ δήμου δημητριακοὶ καρποὶ, ἔλαιον, οἶνος, μέταξα, ὀπώραι καὶ πέπωνες· 1 ῥύαξ χρήσιμος, 1 λίμνη, 4 ἔλη, 1 δάσος· 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξεως εἰς Ἅγιον Ἰωάννην.		
			ΔΗΜΟΣ ΤΑΝΙΑΣ.		3866
11	30	B. Δ.	Καστρί, κωμ. ἔδρα τοῦ δήμου.	692	3644

Ἰρ.	Α.	Θεο.		Πληθυσμός.	
				Οἰκ.	Κάτοικοι.
			Μάσκλινα, θέσις ὀλίγον κα- τοικουμένη. Μονὴ Προδρόμου, διατη- ρουμένη. Προϊόντα δημητριακοὶ καρ- ποὶ, μῆλα, ἀπίδια, κάστανά, ἐλαῖαι, 3 ρεύματα μέτρια· ἔτι δὲ καὶ 1 σχολεῖον δημοτικὸν Β'. τάξειως εἰς Καστρί.		
			ΔΗΜΟΣ ΔΟΛΙΑΝΩΝ.		1373
12	30	Β. Δ.	Δολιανά (1). Καλύβια Δολιανιώτικα χει- μερινά.	245	1303
			ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΒΑΙΝΩΝ.		2069
13		Β. Δ.	Βέρβαινα.	340	1746
	45	Δ. Ν.	Πηγαδάκι.	30	198
1	15	Ν. Α.	Κούτρουφα. Ξηροπήγαδον, χειμερινὴ κα- τοικία τῶν Βερβαίνων. Προϊόντα δημητριακοὶ καρ- ποὶ, οἶνος, ἔλαιον, κάστανά· εἰσὶ δὲ ἐν τῷ δήμῳ 3 ποταμοὶ μικροὶ, χρήσιμοι, 8 ρύακες.	18	81

(1) Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τῇ 31 Μαΐου 1821 μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς μάχης τοῦ Βαλτεσίου οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Νικήταν καὶ Γιατράκον μετὰ 800 μόλις ἀνθρώπων ἐτρόπωσαν τὸ ἐκ 3,000 στρατεύμα τοῦ Μεχμέδ Κεχαγιά-μπεη, ὅστις φεύγων, βράβυνε δύο τηλεβόλα καὶ ἀποσκευὰς καὶ αἰχμαλώτους ἐκτὸς τῶν φονευθέντων κατὰ τὴν μάχην.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Β. ΤΟΜΟΥ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ ΤΟΥ Β'. ΤΟΜΟΥ.

Σελ. 25, Ἀπίου Γράφι Ἀππίου. — Σελ. 25. καταταχθῶσιν γρ. καταχ-
θῶσιν. — Σελ. 35. Στέλιμνος γρ. Σέλεμνος. — Σελ. 38. Σιχινά γρ. Συ-
χινά. — Σελ. 38. Καμινίτσα γρ. Καμινίτσα. — Σελ. 44. Καμάρας γρ.
Καμάραις. — Σελ. 62. Ἐρινεὸν γρ. Ἐρινεός. — Σελ. 69. ναοῦ Δήμητρος
γρ. ναοῦ τῆς Δήμητρος. — Σελ. 69. τοῦ Βήλου τοῦ Αἰγύπτου γρ. τοῦ Βήλου
Αἰγύπτου. — Σελ. 77. Πριβιζόν γρ. Προβοδός. — Σελ. 82. Καραβόσκακας
γρ. Καραβόστασιου. — Σελ. 84. Βχλατοῦνα γρ. Βελατίνα. — Σελ. 86. Μπι-
θούλα γρ. Μπιθούλα. — Σελ. 86. Βελιτσαῖς γρ. Βιλίτσε. — Σελ. 86.
Χαῖκάλι γρ. Χαῖκκλί. — Σελ. 86. Ἀποστόλου γρ. Ἀποστόλη. — Σελ. 87.
Δακώματα γρ. Δακίωμα. — Σελ. 88. Μπρακμάδι γρ. Μπραῖμάδι. —
Σελ. 88. Μιτόπεωλον γρ. Μιτόπολις. — Σελ. 88. Ζῶγα γρ. Ζῶγον. —
Σελ. 88. Ἀάλουσι γρ. Ἀάλουσι. — Σελ. 89. Γρεβινόν γρ. Γρεβινά. —
Σελ. 89. Τριποχώρι γρ. Τρυποχώρι. — Σελ. 90. Μάγαιρα γρ. Μαγίσρα. —
Σελ. 91. Τίμανη γρ. Τιμένι. — Σελ. 93. Βλοβόκα γρ. Βλεγοκά. — Σελ. 93.
Κυρασάνικα γρ. Κορσπάνικα. — Σελ. 112. Βοιωνώα γρ. Βοινοά. — Σελ.
124. Βουφαγός γρ. Βουφάγος. — Σελ. 181. Σκαφίδια γρ. Σκαφιδιά. —
Σελ. 182. Κελεβή γρ. Κελεβή. — Σελ. 186. Λουκόβιτσα γρ. Λουκαβίστα.
— Σελ. 192. Ὀλυμπίων γρ. Ὀλυμπίας. — Σελ. 194. Καρδιακαύτη γρ.
Καρδιοκαύτι. — Σελ. 198. Σιγαῦνι γρ. Σιγοῦν. — Σελ. 198. Χαρακτηνοῦ
γρ. Χαρακτηνοῦ. — Σελ. 199. Κάνι γρ. Κανί. — Σελ. 199. Κλείτορος γρ.
Κλείτορας. — Σελ. 199. Καστριά γρ. Καστρί. — Σελ. 200. Βάλτος γρ.
Βάλτση. — Σελ. 202. Βερτίτσι γρ. Βερσίτσα. — Σελ. 202. Διχούμι γρ.
Διχάνι. — Σελ. 203. Συνεβρόν γρ. Συνευρόν. — Σελ. 204. Κούβελος γρ.
Κούβαλος. — Σελ. 204. Γουμίνιτσα γρ. Γουμένισσα. — Σελ. 204. Δα-
πάτα γρ. Δαπέδα. — Σελ. 204. Ἀσάνι γρ. Ἀσινί. — Σελ. 305. Μακρί-
κια γρ. Μακρίνια. — Σελ. 205. Καμινιάνοι γρ. Καμινιάνι. — Σελ. 231.
Παρθενοπέις γρ. Παρθινοπαίου. — Σελ. 234. Κυλαράβιδος γρ. Κυλλαρά-
βου. — Σελ. 261. Λυκίμνιος γρ. Λικύμνιος. — Σελ. 267. Ἀσωποῦ γρ. Ἀσε-
ρίωνος. — Σελ. 268. Κεγχρειοῦ γρ. Κεγχρίου. — Σελ. 268. ὙΣΙΑΙ, γρ.
ὙΣΙΑΪ. — Σελ. 268. Ὑσίας γρ. Ὑσιάς. — Σελ. 274. Κατσιγρι γρ. Κα-
τσιγκρι. — Σελ. 281. Μπόρσα γρ. Μπόρσια. — Σελ. 282. Βαλαριόν γρ.
Βαλεργιόν. — Σελ. 283. Παζᾶ γρ. Πασιά. — Σελ. 284. Ράδου γρ. Ράδον.
— Σελ. 286. Πλέπι γρ. Πλέσι. — Σελ. 287. Ἀλπία γρ. Ἀλωία—Ἀλπει
γρ. Ἀλπει. — Σελ. 288. Μῦδειαν γρ. Μήδειαν. — Σελ. 288. Ἰσθμια γρ.
Ἰσθμία. — Σελ. 288. Ἀλπίως Ἀλωίως. — Σελ. 291. Ἀλιὰς γρ. Ἀλιάς. —
Σελ. 293. Παλία γρ. Πάλη. — Σελ. 292. Θράκης γρ. Μακεδονίας. —
Σελ. 314. Σολύγιος γρ. Σολύγειος. — Σελ. 327. ἐπάσχισαν γρ. ἐπάσχη-
σαν. — Σελ. 336. ἐφείλετο γρ. ἀφείλετο. — Σελ. 338. ΧΡΥΣΟΡΟΑΣ, γρ.

ΧΡΥΣΟΡΡΟΑΣ. — Σελ. 347. Κολώντας γρ. Κολόντας. — Σελ. 356. Ἀρ-
 χέλασι, γρ. Αρχελαῖοι. — Σελ. 356. Δημανάτας γρ. Δημανίτας. — Σελ.
 376. Χρυσίς, γρ. Χρυσίς. — Σελ. 383. Μπάσι γρ. Μπάος. — Σελ. 386.
 Δημηνιόν γρ. Δημηνιόν. — Σελ. 387. Βλαντοόσια γρ. Βλαντεόνη. — Σελ.
 387. Μάρκισι γρ. Μάρκασι. — Σελ. 392. Ευρυπώντου γρ. Εὐρυπῶντος. —
 Σελ. 393. Εὐρυσθέως γρ. Εὐρυσθένους. — Σελ. 401. Τέναρον γρ. Ταίναρον.
 — Σελ. 524. Κιρύνη γρ. Κορώνη. — Σελ. 537. Θούριον, γρ. Θουρία. —
 Σελ. 537. τοῦ Θουρίου γρ. τῆς Θουρίας. — Σελ. 537. Κάρναιον γρ. Κέρ-
 νιον. — Σελ. 564. Στρεβάλια, γρ. Στριβάλι. — Σελ. 569. Κουτίφαρι, γρ.
 Κουτίφαρι. — Σελ. 569. Βούταινα, γρ. Βούτενα. — Σελ. 570, Πουλίτσι
 γρ. Πουλίτσα. — Σελ. 570. Κούρταλι, γρ. Κούρταλη. — Σελ. 573. Χαν-
 δρινοῦ, γρ. Χαντρινόβ. — Σελ. 575. Τζαφέρογλι, γρ. Τζαφέρογλου. —
 Σελ. 575. Ἀρμενοί, γρ. Ἀρμενή. — Σελ. 577. Κασάνια, γρ. Κασανιά. —
 Σελ. 577. Κρούστεσι, γρ. Κρούττενι. — Σελ. 577. Καλαμπρέτα, γρ. Κα-
 λαμπρίτσα. — Σελ. 578. Πισπίσια, γρ. Πι-πίσι. — Σελ. 578. Αυκοτρή-
 του, γρ. Αυκοτρήφι. — Σελ. 581. Μουζούστα, γρ. Μουζίστα. — Σελ. 581.
 Ραυτοπούλου, γρ. Ραυτοποδόλου. — Σελ. 582. Τρυπύλη, γρ. Τριπύλη. —
 Σελ. 583. Δάπι, γρ. Δάπη. — Σελ. 585. Πλατιάνα, γρ. Πλατιανά. —
 Σελ. 585. Δογγός, γρ. Δόγγος. — Σελ. 585. Σκαριάνη, γρ. Σκαρδανή. —
 Σελ. 589. Τριάντου, γρ. Τριάντσου. — Σελ. 591. Ἀριστίου γρ. Ἀρισαῖο.
 — Σελ. 605. Σουμητία γρ. Σουματία. — Σελ. 606. Ἀσίας γρ. Ἀσίας. —
 Σελ. 606. βόρειον γρ. Βόρειον. — Σελ. 610. ἈΝΙΔΣ γρ. ἈΝΙΟΧ. — Σελ.
 617. ΡΑΙΤΕΑΣ, γρ. ΡΑΙΤΙΔΣ. — Σελ. 617. Ἀτσιχόλου γρ. Ἀτσιχάλου.
 — Σελ. 618. ΒΑΘΥΔΟΣ, γρ. ΒΑΘΥΔΑΔΟΣ. — Σελ. 619. Ἀσία, γρ.
 Ἀσία. — Σελ. 619. Χαρίσια, γρ. Χαρισία. — Σελ. 619. Καλλία, γρ. Καλ-
 μαί. — Σελ. 625. Χαρίσιτι γρ. Χαρισία. — Σελ. 641. Πολιάτιδος γρ.
 Πολιάδος. — Σελ. 644. Κατρίως γρ. Κατρία. — Σελ. 644. Ἀπολλωνιά-
 τες γρ. Ἀπολλωνιάτις. — Σελ. 659. Νιμνίτσα γρ. Νιμνίτσα. — Σελ. 667.
 Κιοῦνα γρ. Γκιόνα. — Σελ. 669. Κοτούσα γρ. Χοτούσα. — Σελ. 670. Γκιόζι,
 γρ. Γκιόζα. — Σελ. 706. Ἀθήνης, γρ. Ἀθήνης. — Σελ. 706. Τάσος γρ.
 Τάνος. — Σελ. 706. Θυριάτα γρ. Θυριάτου. — Σελ. 713. Γρόνις, γρ.
 Γρόνις. — Σελ. 713. Βαλτεσίου γρ. Βαλτετσίου. — Σελ. 713. Ἀραχαμί-
 ταις, γρ. Ἀραχαμίδες. — Σελ. 714. Καλτεζών γρ. Καλτεζιών. — Σελ.
 714. Καλτεζαί, γρ. Καλτεζιαί. — Σελ. 714. Δεμάρη γρ. Δεμάρη. — Σελ.
 716. Χρυσοδίτσι γρ. Χρυσοδίτσα. — Σελ. 716. Πικέρνη, γρ. Πικέρμη. —
 Σελ. 716. Κάψια, γρ. Καψά. — Σελ. 717. ΝΑΣΣΩΝΟΣ, γρ. ΝΑΣΣΩΝ.
 — Σελ. 718. ΕΠΑΡΧΙΑ ΓΟΡΓΥΝΟΣ, γρ. ΕΠΑΡΧΙΑ ΓΟΡΓΥΝΙΑΣ. —
 Σελ. 719. Εγκλίνοβα, γρ. Εγκλίνοβα.

